T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 10

BECERİ TEMELLİ ETKİNLİK KİTABI

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Günümüzde bilgiyi üreten, günlük hayatında kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen vb. niteliklerdeki bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Anlaşılacağı üzere bireyden yalnızca bilgi sahibi olması değil, belli becerileri kazanması ve bu becerileri hayatının her alanında kullanması beklenmektedir.

Çağımızın becerilerinin öğrenciler tarafından benimsenmesi, içselleştirilmesi ve yaşama aktarılması için beceri temelli uygulamalara yer veren öğrenme süreçlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle öğrencilere bilgi edinmenin yanı sıra bilgiyi beceriye dönüştürmelerini sağlayacak faaliyetler planlanmalıdır. Bu amaçla hazırlanan etkinlik kitabında öğretim programındaki kazanımlar doğrultusunda belirlenen bilgi ve becerilerin öğrencilere bütünleşik bir biçimde kazandırılması hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda konu içeriğine uygun beceri kazandırmaya yönelik etkinlikler tasarlanmıştır. Beceri kazanma süreci karmaşık olduğundan öğrencilerin becerileri yeni durumlara aktararak sürekli kullanmasını sağlamak amacıyla aynı becerinin farklı durumlarda kullanımını içeren farklı konu içeriğine sahip etkinliklere yer verilmiştir. Etkinlikler basitten karmaşığa olacak şekilde sıralanmıştır.

Etkinlik kitabında yer alan etkinliklerin bazılarının bireysel, bazılarının grupla yapılması bazı etkinliklerinin iş birliğine dayalı olması, bazı etkinliklerde teknolojinin ön plana çıkarılması öğrencilerde farklı becerilerin geliştirilmesini sağlayacaktır. Etkinliklerin genellikle farklı kategoride farklı becerileri geliştirmeye uygun hazırlanmasının yanında çoğu etkinlikte günlük hayatla ilişki kurulmasına ve öğrencilerde ilgi uyandıracak düzeyde olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca kalıcı ve anlamlı öğrenmeyi sağlamak için etkinliklerde öğrencilerin sürece aktif katılması, sorumluluk alması da beklenmektedir.

Etkinliklerin öğrencilerimiz için yararlı olması dileğiyle...

10.SINIF

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

ETKİNLİKLER LİSTESİ

1. ÜNİTE			
Etkinlik No	Kazanım No	Etkinlik Adı	Sayfa No
1	A.4.1.	Kelime Oyunu	7
2	A.4.1.	Yeni Kelimeler Öğreniyorum	9
3	A.4.2.	Halk Hikâyesinden Romana	11
4	A.4.2.	Edebiyatla İlgili Tartışmalar	13
5	A.4.2.	Edebiyat ve Kimlik	15
6	A.4.3.	Tanzimat Aydınının Çelişkisi	17
7	A.4.3.	Edebiyat ve Toplum	19
8	A.4.3.	Türkçe Sevgisi	21
9	A.4.4.	Tarih-Edebiyat	23
10	A.4.4.	Tarih Gerçektir, Edebiyat Kurmacadır	25
11	A.4.4.	Din ve Edebiyat	27
12	A.4.5.	Metin ve Anlatım	29
13	A.4.5.	Edebiyatın Din ile İlişkisi	31
14	A.4.5.	Bilgilendirici Metinlerde Anlatım Yolları	33
15	A.4.6.	Hangi Alfabe?	35
16	A.4.6.	Türk Kahramanı Oğuz Kağan	37
17	A.4.6.	Tabloyu Oluştur	39
18	A.4.7.	Nasıl Bir Üslup?	41
19	A.4.8.	Edebiyat, Tarih ve Kültür İlişkisi	43
20	A.4.8.	Dil ve Gerçeklik	45
21	A.4.8.	Edebiyat ve Din	47
22	A.4.9.	Edebiyat Her Yerde	49
23	A.4.9.	Zaman Neyin İlacı?	51
24	A.4.9.	Dinin Edebiyata Etkisi	53
25	A.4.10.	Öğretici Metinlerde Anlatıcı	55
26	A.4.10.	Öğretici Metinde Yazarın Bakış Açısı	57
27	A.4.10.	Öğretici Metinlerde Anlatıcının İşlevi	59
28	A.4.11.	Türk Yazınında Din	61
29	A.4.11.	Dede Korkut Hikâyeleri ve Din	63
30	A.4.11.	Tunyukuk ve Atatürk	65
31	A.4.12.	Alfabemiz Değişiyor	67
32	A.4.12.	Din-Dil-Kültür	69
33	A.4.12.	Müşterek Medeniyet	71
34	A.4.13.	Yazarın Dili	73
35	A.4.13.	Türk Edebiyatının Tarih Yolculuğu	75
36	A.4.13.	Şairler de Tarihe Işık Tutar	77
37	A.4.14.	Dilimiz Hafızamızdır	79
38	A.4.14.	Dilimizin Çeşitli Dönemlerindeki Türkçe Seslerimiz	81
39	A.4.15.	Dilimiz	83
40	A.4.15.	Dilin Kuralları Vardır	85
41	A.4.15.	Dilimizin İncelikleri	87

2. ÜNİTE			
Etkinlik No.	Kazanım No.	Etkinlik Adı	Sayfa No.
42	A.2.1.	Metnin Gücü Kelimelerde Saklı	89
43	A.2.1.	Dede Korkut'tan Günümüze Kelimelerin Yolculuğu	91
44	A.2.1.	Kelime ve Kelime Gruplarını Kullanabilme	93
45	A.2.2.	Anlatmaya Dayalı Metin Türlerinin Tarih İçindeki Yolculuğu	95
46	A.2.2.	Her Şey Vatan İçin	97
47	A.2.3.	Mesneviden Hikâyeye	99
48	A.2.3.	Aklın Kıymetini Akıllı Bilir	101
49	A.2.3.	Geçmişten Gelen Mesajlar	103
50	A.2.4.	Hem Kel Hem Fodul!	105
51	A.2.4.	Çatışmalarda Empatinin Önemi	109
52	A.2.4.	Çatışmadan Çatışma	111
53	A.2.5.	Anadolu'nun Çocukları	113
54	A.2.5.	Olay Örgüsünü Kurgulayabilme	117
55	A.2.5.	Olay Örgüsünü Çözümleme	119
56	A.2.6.	Kişilik Özelliklerinin Başarıdaki Yeri	121
57	A.2.6.	Kahramanlar ve Karakterleri	123
58	A.2.6.	İnsanları Tanıyalım	125
59	A.2.7.	Ahmet Mithat Efendi'yle Zaman ve Mekân	127
60	A.2.7.	İnsanda Zaman ve Mekân Algısı	129
61	A.2.7.	Bir Zamanlar Anadolu	131
62	A.2.8.	Anlatıcı ve Bakış Açısı	133
63	A.2.8.	Asırlık Çınarlara Bakarken	135
64	A.2.8.	Yazar Biz Olalım	137
65	A.2.9.	Öyküleme Üstadı Ömer Seyfettin	139
66	A.2.9.	Anlatım Biçimleri ve Teknikleri	141
67	A.2.9.	Anlatım Biçimleri ve Teknikleri	143
68	A.2.10.	Yazarın Üslubu	145
69	A.2.10.	Metinlerde Dil ve Anlatım Özellikleri	147
70	A.2.10.	Bir Bayram Sabahını Tasvir Ediyorum	149
71	A.2.11.	Değerlerin İzinde	151
72	A.2.11.	Vatan Sevgisi	153
73	A.2.11.	Babamın İzinde	155
74	A.2.12.	Devirlerden Akan Hikâyeler	157
75	A.2.12.	Anadolu'ya Açılıyorum	159
76	A.2.12.	Nesillerin Ruhu	161
77	A.2.13.	Yorum ve Okuyucu	163
78	A.2.13.	Gizli Mabetteki Hazine	165
79	A.2.13.	Ben Olsaydım	167
80	A.2.14.	Yazar-Metin İlişkisi	169
81	A.2.14.	Yazar ve Metin	171
82	A.2.15.	Metin ve Metnin Dönemi	173
83	A.2.15.	Bir Dönemin Düşündürdükleri	175
84	A.2.16.	Metin ve Dilimiz	177
85	A.2.16.	Dil Bilgisi Çalışmasına Var mısınız?	179
86	A.2.16.	Fiilimsiler, Yazım Yanlışları ve Noktalama İşaretleri	181

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10.SINIF

ETKİNLİKLER LİSTESİ

3. ÜNİTE			
Etkinlik No	**Kazanım No**	**Etkinlik Adı**	**Sayfa No**
87	A.1.1.	Sözcüklerin, Sözcük Gruplarının Anlamını Bağlamı İçerisinde Belirliyorum	183
88	A.1.1.	Sözcükleri Bağlamla İlişkilendiriyorum	185
89	A.1.1.	Sözcük Gruplarının Anlamını Bağlamı İçerisinde Belirliyorum	187
90	A.1.2.	Şiirin İletisini Belirliyorum	189
91	A.1.2.	Şiirde İleti	191
92	A.1.2.	Şiirde Tema-Bütünlük İlişkisini Belirliyorum	193
93	A.1.3.	Şiirde Müzikaliteyi Belirliyorum	195
94	A.1.3.	Şiirde Ahenk ve Ritmin Önemini Belirliyorum	197
95	A.1.3.	Şiirde Kafiye, Ölçü, Tür İlişkisini Belirliyorum	199
96	A.1.4.	Nazım Biçimlerini ve Türlerini Tanıyorum	201
97	A.1.4.	Nazım Biçimlerini ve Türlerini Temayla İlişkilendiriyorum	203
98	A.1.4.	Nazım Türlerinin Benzerliğini Belirliyorum	205
99	A.1.5.	Şiirde İmge ve Hayal Unsurlarını Belirliyorum	207
100	A.1.5.	Şiirde Söz Sanatlarının Etkisini Belirliyorum	209
101	A.1.5.	Şiirde İmge ve Hayal Unsurlarını Tema ile İlişkilendiriyorum	211
102	A.1.6.	Kurmaca Unsurları Belirliyorum	213
103	A.1.6.	Söyleyici Şiir İlişkisini Belirliyorum	215
104	A.1.6.	Gönderici-Alıcı İlişkisini Belirliyorum	217
105	A.1.7.	Millî ve Evrensel Değerleri Belirliyorum	219
106	A.1.7.	Siyasi, Sosyal Ögeleri Belirliyorum	221
107	A.1.7.	Millî, Manevî, Mitolojik Ögeleri Belirliyorum	223
108	A.1.8.	Metin ve Gelenek İlişkisini Belirliyorum	225
109	A.1.8.	Geleneğin Ortak Yönlerini Belirliyorum	227
110	A.1.8.	Şiir Anlayışlarını Karşılaştırıyorum	229
111	A.1.9.	Şiiri Yorumluyorum	231
112	A.1.9.	Şiiri Günlük Hayat ile İlişkilendiriyorum	233
113	A.1.9.	Şiiri Değerlendiriyorum	235
114	A.1.10.	Şiir, Şair ve Zihniyet	237
115	A.1.10.	Eser, Sanatçı ve Kültür	239
116	A.1.11.	Ya Olmasaydı!	241
117	A.1.11.	Çağrışımlar	242
118	A.1.12.	Şiir ve İsim Tamlaması	243
119	A.1.12.	Şiirde Tamlama	244
120	A.1.12.	Halk Şiirinde Tamlama	245
121	A.1.13.	Kültür Irmağı	247
122	A.1.13.	Değişimin Peşinde	249

4. ÜNİTE			
Etkinlik No.	**Kazanım No.**	**Etkinlik Adı**	**Sayfa No.**
123	A.2.1.	Salur Kazan'da Kelime Grupları	251
124	A.2.1.	Metinde Kelime-Bağlam İlişkisi	253
125	A.2.1.	Metinde Geçen Kelime ve Kelime Grupları	255
126	A.2.1.	Yeni Bir Kelime Yeni Bir Dünya	257
127	A.2.2.	İyiliğin Dili Çeç Dağı	259
128	A.2.2.	Efsaneler Bize Ne Söyler?	261
129	A.2.2.	Derin İzler ve Destan	263
130	A.2.3.	Bakalım Bize Ne Söylemiş?	265
131	A.2.3.	Efsanenin Temasını Bulalım	267
132	A.2.3.	Milletlerin Oluşumunda Destanların Rolü	269
133	A.2.3.	Güç Oyunu Bozar	271
134	A.2.4.	Çatışmaların Çözümü	273
135	A.2.4.	Çatışma Unsurları	275
136	A.2.4.	Yaratılış Destanı'nda Çatışma Unsurları	277
137	A.2.4.	Çatışma ve Sonuçları	279
138	A.2.5.	Etrafındakilere Dikkatli Bak!	281
139	A.2.5.	Olay Zinciri	283
140	A.2.5.	Söylemez'in Söyledikleri	285
141	A.2.5.	Efsanelerdeki Şahıslar	287
142	A.2.6.	Destanın Şahıslarını Tanıyalım	289
143	A.2.6.	Bunu da Şahınıza Götürün	291
144	A.2.6.	Kahraman Sonunu Düşünmez	293
145	A.2.7.	Mekânda Efsaneleşmek	295
146	A.2.7.	Destanlarda Zaman ve Mekân	297
147	A.2.7.	Dağ Ana ve Oğul Suyu	299
148	A.2.8.	Hürriyet ve Ümit	301
149	A.2.8.	Efsane ve İnandırıcılık	303
150	A.2.8.	Metinlerde Anlatıcı ve Bakış Açısı	305
151	A.2.9.	Destanda Anlatım Biçimleri	307
152	A.2.9.	Efsanelerde Anlatım Biçimlerinin İşlevi	309
153	A.2.9.	Ne Sırrın Var?	311
154	A.2.9.	Anlam Anlatımda Gizli	313
155	A.2.10.	Her Yiğidin Bir Yoğurt Yiyişi Vardır	315
156	A.2.10.	Efsanede Üslup	317
157	A.2.10.	Destanlarda Üslup	319
158	A.2.10.	Dil ve Üslup	321

10.SINIF

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

ETKİNLİKLER LİSTESİ

159	A.2.11	Yardımcısıdır Doğruların Hazreti Allah	323
160	A.2.11	Destan ve İstanbul	325
161	A.2.12	Anlayışların Efsanelere Yansıması	327
162	A.2.12	Destanlarda Gerçeklik	329
163	A.2.13	İki Kule Bir Efsane	331
164	A.2.13	Kim Kaplumbağa Olmak İster!	333
165	A.2.14	Bir Destanda Yaşamak	335
166	A.2.14	Yerelden Evrensele	337
167	A.2.14	Anlatıcının Gözünden	339
168	A.2.15	Türk Edebiyatında Yapma Destan	341
169	A.2.15	Yapma Destanlar	345
170	A.2.16	Efsane Metninde Dil Bilgisi Uygulamaları	347
171	A.2.16	Yanlışı Bul, Ön Adı Gör	349

5. ÜNİTE

Etkinlik No	Kazanım No	Etkinlik Adı	Sayfa No
172	A.2.1.	Kelime ve Güzellik	353
173	A.2.1.	Refik Halit Karay'ın Dil Zenginliği	355
174	A.2.1.	Kelimeler Hayatımız	357
175	A.2.2.	Yeni Bir Türün Doğuşu	359
176	A.2.2.	Batı'dan Gelip Gelenekten Beslenen Roman	361
177	A.2.2.	Batı'ya Açılıyorum	363
178	A.2.3.	Hayaller ve Hakikatler	365
179	A.2.3.	Konuyu ve Temayı Belirleyelim	367
180	A.2.3.	Gerçek Renkler İnceliklidir	369
181	A.2.4.	"Yaban"cılaşmamak İçin Birbirini Anlayabilmek	371
182	A.2.4.	Tartışalım, Çatışmayalım	373
183	A.2.5.	Olay Örgüsü	375
184	A.2.5.	Öfkeyle Kalkan Zararla Oturur	377
185	A.2.5.	Romandaki Olaylar	379
186	A.2.6.	Roman Karakterlerini Tanıyalım	381
187	A.2.6.	Romanda Şahıslar	383
188	A.2.6.	Oblomovluk	385
189	A.2.7.	Zaman-Mekân-İnsan İlişkisi	387
190	A.2.7.	Bir Zamanlar Sohbet Mekânları	389
191	A.2.8.	Bakış Açımın Önemi	391
192	A.2.8.	Yazarın Çocukluğu	393
193	A.2.8.	Bir Hayalin Peşinde	395
194	A.2.9.	Bir Pişmanlığın Ardından	397
195	A.2.9.	Kahramanın Ruh Hâli	399
196	A.2.10.	Metnin Üslup Özelliklerini Buluyorum	401
197	A.2.10.	Yazarın Üslubu	403
198	A.2.10.	Metin ve Üslup	405
199	A.2.11.	Sizce Nasıl Şık Olunur?	407
200	A.2.11.	Manevi Değerler	409
201	A.2.11.	İnsan İnsana	411
202	A.2.12.	Bir Yazarın Hikâyesi Bir Metinde	413
203	A.2.12.	Gerçeklere Yöneliyorum	415
204	A.2.12.	Geldikleri Gibi Giderler	417
205	A.2.13.	Gençliğin Büyüsü	419
206	A.2.13.	Yorumluyorum	421
207	A.2.13.	Değer Kazanma	423
208	A.2.14.	Uzak Nehirlerde	425
209	A.2.14.	Yaşama Dostoyevski'nin Gözüyle Bakmak	427
210	A.2.14.	"Zavallı Necdet"in Yazarı	429
211	A.2.15.	Dönemin Eğitim Anlayışı	431
212	A.2.15.	Milletin Sözcüsü Sanatçılar	433
213	A.2.15.	Edebiyat Bir Dönemi Anlatıyor	435
214	A.2.16.	Güzel Dilim Türkçem	437
215	A.2.16.	Yazarın Dili	439

6. ÜNİTE

Etkinlik No	Kazanım No	Etkinlik Adı	Sayfa No
216	A.3.1.	Kelimelerin ve Kelime Öbeklerinin Anlamı	441
217	A.3.1.	Sözcükler ve Söz Öbekleri	443
218	A.3.1.	Kelimelerin Anlam Macerası	445
219	A.3.2.	Tiyatro Eseri, Dönemini Yansıtır mı?	447
220	A.3.2.	Bir Gösteri Sanatı: Tiyatro	449
221	A.3.2.	Hem Seyrediyorum Hem Öğreniyorum	451
222	A.3.3.	Okuduğunu Anla ve İfade Et	455
223	A.3.3.	Kendin Ol	457
224	A.3.3.	Yorumla ve Anlat	459
225	A.3.4.	Tiyatro Metinlerinde Çatışma	461
226	A.3.4.	Büyükanne, Büyükbaba ve Çocukları	463
227	A.3.4.	Batılılaşma Üzerine	467
228	A.3.5.	Olay Zinciri	4695
229	A.3.5.	Olay Örgüsü	471
230	A.3.5.	Yorumla ve Tamamla	473
231	A.3.6.	Tiyatro Kişileri	475
232	A.3.6.	Anadolu ve Tohum	477
233	A.3.6.	Knemon'un (Kınemon) Dönüşümü	479
234	A.3.7.	Dünden Bugüne	481
235	A.3.7.	Tiyatroda Zamana Göre Mekân Tasarlıyorum	483
236	A.3.8.	Geleneksel Türk Tiyatrosunda Güldürü	485
237	A.3.8.	Geleneksel Türk Tiyatrosunun Üslubu	487
238	A.3.8.	Modern Tiyatroda Yazara Özgü Üslup	489
239	A.3.9.	Tiyatro ve Gerçeklik	491
240	A.3.9.	Tiyatroda Değerler Eğitimi	493
241	A.3.10.	Yazarın Edebî Kimliğini Tanıyorum	495
242	A.3.10.	Tiyatrodan Sinemaya	497
243	A.3.10.	Tiyatroda Sanat Akımları	499
244	A.3.11.	Kavuklu ile Pişekâr'ı Tanıyorum	501
245	A.3.11.	Palangadan Sahneye	503

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10.SINIF

ETKİNLİKLER LİSTESİ

246	A.3.11.	Sahnesiz Tiyatro	505
247	A.3.12.	Eserlerin Yazarın Tanıtımına Katkısı	507
248	A.3.13.	Geleneksel Tiyatroda Kalıplaşmış Ünlü Meddahlar	509
249	A.3.14.	Cümleler ve Özellikleri	511

7.ÜNİTE

Etkinlik No	Kazanım No	Etkinlik Adı	Sayfa No
250	A.4.1.	Milli Mücadelenin Kadın Kahramanı	513
251	A.4.1.	Nerede O Eski Ramazanlar!	515
252	A.4.1.	Talihli İnsan Yahya Kemal	517
253	A.4.2.	Geçmişten Geleceğe Anılar	519
254	A.4.2.	Saatin Dilinden Anı	521
255	A.4.2.	Anılarla Tarih	523
256	A.4.3.	Büyük Adam Tevfik Fikret	525
257	A.4.3.	Hedef Kitle	527
258	A.4.3.	İhtiyarlar Ne Yaparlar?	529
259	A.4.4.	Metindeki Düşünceler	531
260	A.4.4.	Mesajım Kitap Okumak	533
261	A.4.4.	Anahtar Kelimelerden Ana Düşünceye	535
262	A.4.5.	Refik Halit Karay'dan Bir Anı	537
263	A.4.5.	Anlatım	539
264	A.4.5.	Eski Zaman Konağı	541
265	A.4.6.	Metnin Görselle Dansı	543
266	A.4.6.	Halit Ziya'da Bir Akşam Yemeği	545
267	A.4.6.	Anılara Yolculuk	547
268	A.4.7.	Yazar ve Üslup	549
269	A.4.7.	Her Şey İncelikten, İnsan Kalınlıktan Kırılır	551
270	A.4.7.	Sait Adında Bir Balık	553
271	A.4.8.	Kaybolmayan Değerlerimiz	555
272	A.4.8.	Anılarda Yer Alan Değerler	557
273	A..4.8.	Çanta Dolusu Anı	559
274	A.4.9.	Necatigil 100 Yaşında!	561
275	A.4.9.	Bilgi ve Yorum	563
276	A.4.9.	Yorumlarım	565
277	A.4.10.	Anlatan Kim?	567
278	A.4.10.	Geçmiş Zaman Olur Ki Hayali Cihan Değer	569
279	A.4.10.	Onun Gibi Bakmak	571
280	A.4.11.	Hatırladıklarım	573
281	A.4.11.	Atatürk'ün Çocuk Sevgisi	575
282	A.4.12.	Yazar ve Zaman	577
283	A.4.12.	Oku-Yorum	579
284	A.4.13.	Bir Başka Orhan	581
285	A.4.13.	Melih Cevdet Anday	583
286	A.4.14.	Edebiyatçı Dostlar	585
287	A.4.14.	Anı Türü Mercek Altında	587
288	A.4.15.	Bir Bayram Sabahı	589
289	A.4.15.	Âşık Veysel	591

8. ÜNİTE

Etkinlik No.	Kazanım No.	Etkinlik Adı	Sayfa No.
290	A.4.1.	Metinde Geçen Kelime ve Kelime Gruplarının Anlamlarının Tespiti	593
291	A.4.1.	Bir Kelime Bir Bağlam	595
292	A.4.1.	Kelime Kelime Pandemi	597
293	A.4.2.	Haberin Olsun	599
294	A.4.2.	Haber Yazıları	601
295	A.4.2.	Haberin Var mı?	603
296	A.4.2.	Haber Yazılarının Serüveni	605
297	A.4.3.	Dünya Rekoru	607
298	A.4.3.	Bir Haber Yazısının Analizi	609
299	A.4.3.	İnsanlık İçin Güzel Haber	611
300	A.4.3.	Ekran Bağımlılığı	613
301	A.4.4.	Teknolojinin Götürdükleri	615
302	A.4.4.	Metinden Ana Düşünceye	617
303	A.4.4.	Harput'un Hakkı Harput'a	619
304	A.4.5.	Mangalanın Düşündürdükleri	621
305	A.4.5.	Göbeklitepe'ye Yolculuk	623
306	A.4.5.	Haber Yazılarında Anlatım Biçimleri	625
307	A.4.5.	Sanatı Habere Çevirmek	627
308	A.4.6.	Haberde Gördüklerim	629
309	A.4.6.	Haber Metninde Görsellik	631
310	A.4.6.	Görsel Basın	633
311	A.4.6.	Geleceğin Otomobilleri	635
312	A.4.7.	Üslubun İşaret Ettikleri	637
313	A.4.7.	Haber ve Üslup	639
314	A.4.7.	Gönül Dağı Ne Yana Düşer?	641
315	A.4.8.	Şairlerin Dilinden Değerler	643
316	A.4.8.	Haber Metinlerinde Zihniyet	645
317	A.4.8.	Madagaskar	647
318	A.4.8.	Allah Nazardan Korusun!	649
319	A.4.9.	Haberin Dili	651
320	A.4.9.	Haber Dilinde Bilgi ve Yorum Farkı	653
321	A.4.9.	Z Kuşağı ve Kitap	655
322	A.4.9.	Bilgiden Yoruma	657
323	A.4.10.	Muhabirsiz Haber	659
324	A.4.10.	Bakış Açısı	661
325	A.4.10.	Yazarın Bakışı	663
326	A.4.11.	Haber Metinlerinde Tarihî Şahsiyetler	665
327	A.4.11.	Vapurda Şiirle Yolculuk	667
328	A.4.12.	Her Haberi İyiliğe Yormak	669

10.SINIF

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

ETKİNLİKLER LİSTESİ

329	A.4.12.	Haber Kutsal, Yorum Hürdür	671
330	A.4.14.	Bir Kalem, Bir Deklanşör	673
331	A.4.14.	Haber Yazarlarını Tanıyalım	675
332	A.4.15.	Haberde Dil Bilgisi	677
333	A.4.15.	Haber Yazılarında Dil Bilgisi Çalışmaları	679
9. ÜNİTE			
Etkinlik No	**Kazanım No**	**Etkinlik Adı**	**Sayfa No**
334	A.4.1.	Kelimeler, Kelime Grupları ve Bağlam	681
335	A.4.1.	Metindeki Kelime ve Kelime Grupları	683
336	A.4.1.	Benzer İfadeler Bulalım	685
337	A.4.2.	Geziyorum, Öğreniyorum	687
338	A.4.2.	Geziyorum, Tanıyorum	689
339	A.4.2.	Teknolojik Gezginler	691
340	A.4.3.	Metin Kime, Niçin Yazılmış?	693
341	A.4.3.	Peyzajlar	695
342	A.4.3.	Nereye Gitsek?	697
343	A.4.4.	Metni Anlama	699
344	A.4.4.	Aracıma Biniyorum, Ülkemi Geziyorum	701
345	A.4.4.	İpuçlarından Ana Düşünceye	703
346	A.4.5.	Ben Olsam Nasıl Anlatırdım?	705
347	A.4.5.	Güzel Rumeli	707
348	A.4.6.	Görselin Metne Katkısı	709
349	A.4.6.	Gezelim Görelim Yazalım	711
350	A.4.7.	Benim Dilim, Benim Üslubum	713
351	A.4.7.	Herkesin Anlatım Şekli Farklıdır	715
352	A.4.7.	Birikim ve Üslup	717
353	A.4.8.	Metinde Kültürün Yansımaları	719
354	A.4.8.	Metinde Toplumsal Değerler ve Mitoloji	721
355	A.4.9.	Nesnellik ve Öznellik	723
356	A.4.9.	Ormanların Önemi	725
357	A.4.9.	Bilgi ve Yorum	727
358	A.4.10.	Yazarın Penceresinden	729
359	A.4.10.	Konuya ve Okuyucuya Yönelik Tavır	731
360	A.4.11.	Kültürümüzün İzinde	733
361	A.4.11.	Fikir, Sanat ve Anlayış	735
362	A.4.12.	Yorumluyorum	737
363	A.4.12.	Üsküp'te Türk İzleri	739
364	A.4.13.	Metindeki İpuçları	741
365	A.4.13.	Eski Dünya İzlenimleri	743
366	A.4.14.	Seyahatnamelerin Öncüleri	745
367	A.4.15.	Çeşit Çeşit Cümleler, Türlü Türlü İşaretler	747

EKLER	
Cevap Anahtarları	749
Kaynakça	841
Görsel Kaynakça	852
Genel Ağ Kaynakçası	853

Etkinlik İsmi	**Kelime Oyunu**	20 dk.
Amacı	Anlamı bilinmeyen kelime ve kelime gruplarını metnin bağlamından hareket ederek bulabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Türk Romanında Aydın Problemi

Tanzimat'ın edebiyatçı aydınları içerisinde "aydınlanma" hareketinin etkilerini açıkça gösteren ilk isim Şinasi'dir. Onda Tanzimat'ın aydın-memur (kalem efendisi) tipinin yanı sıra çıkardığı gazeteden şiirlerine, tiyatrosuna, nesirlerine kadar eserlerinde Batı'daki tenkitçi aydın zihniyetinin bir örneğini bulmak mümkündür. Özellikle Auguste Comte'un Reşit Paşa'ya gönderdiği mektuplarda belirttiği Türkiye'nin Doğu ve Batı medeniyetlerinin birleşmesinden oluşacak yeni bir toplum ve yeni bir medeniyet imkânlarına sahip olduğu görüşü, Şinasi'nin dikkatini Batı toplumuna çevirmesine vesile olur.

Şinasi, Avrupa'nın gerçekleştirdiği gelişmenin özünü akıl ve kanunda bulur. Yeni dünyanın değerlerinin başında adalet, hak, hikmet gelmektedir. Yeni toplum sisteminde hak ve adalet başta olmalıdır. Adalet, aklın ve onun yapmış olduğu kanunun himayesine verilmelidir. Şinasi, bu yeni ilkelerin İslamiyet'in esaslarıyla çelişmediğini de belirtir. Onun Batı kaynaklı fikirlerinin temelinde, Aydınlanma Devri filozoflarından Fontonelle (Fontonelle), Voltaire (Volter), Montesquieu (Monteskü), Concorcet (Konkorket) ve Renan (Renan) vardır. Bu çerçevede o, Tanzimat'ın "medeniyet elçisi" aktarıcısı aydınlarının da başında gelmektedir.

Fransız Aydınlanma Devri aydınlarını kendisine örnek alan Şinasi, yeni aydın tipinin bir numunesi olarak gördüğü Reşit Paşa'yı "medeniyet resulü" diyerek yüceltir. Reşit Paşa'da timsalini bulan bu aydın tipi, Batı'yı örnek almakta, Batılı gibi akla, tabiata, insan iradesine güvenmekte, batıl inanışlara karşı çıkmakta, toplum yapısını kanuna dayandırmaktadır. Ayrıca bu aydın tipi, halkın görevlerinin yanı sıra özellikle halkın memleket problemlerine fikir beyan etme hakkına sahip olduğunu bilmekte, çalışmayı ve yardımı yüce bir değer olarak görmekte, dış dünyaya açık olmakla birlikte vatanına da bağlılığını korumaktadır.

Şinasi'nin Aydınlanma filozoflarına benzeyen tavrını, Tanzimat aydınlarının pek çoğunda görürüz. Bu anlayış, Şinasi'nin yanı sıra Münif Paşa, Sadullah Paşa, Ali Suavi ve Ahmet Mithat Efendi'yi de etkilemiştir. Romantik edebiyat anlayışıyla birleşerek Namık Kemal'de de devam eder. Başlıca maksatları öğretmek ve aydınlanma fikirlerini, memleketimizde bilinmeyen yeni bilim dallarını yaymak olur.

Yunus Balcı, *Türk Romanında Aydın Problemi*

1. Metinde geçen altı çizili kelimelerden seçtiğiniz üç tanesi ile birer cümle kurunuz.

a) _____

b) _____

c) _____

2. a) Tabloda yer alan kelimelerin eş anlamlılarını metnin bağlamından hareketle tahmin ediniz.

Kelimeler	Eş Anlamlıları
nesir	
tenkit	
medeniyet	
imkân	
himaye	
esas	
numune	
timsal	
beyan etmek	

b) Eş anlamlılarını bulduğunuz kelimelerin sözlük anlamlarını metnin bağlamından hareketle tahmin ediniz.

Kelimeler	Sözlük Anlamı
nesir	
tenkit	
medeniyet	
imkân	
himaye	
esas	
numune	
timsal	
beyan etmek	

3. Metindeki *kalem efendisi, medeniyet resulü, yeni dünya* sözlerinin anlamlarını metnin bağlamından yola çıkarak açıklayınız.

4. Metinde geçen ve metni en iyi yansıtan beş sözcük sizce hangileridir? Niçin?

Hazırlayan: *Ayşe Şule SÜZÜK*

1.ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Yeni Kelimeler Öğreniyorum	25 dk.
Amacı	Anlamını bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamlarını öğrenerek farklı bağlamlarda kullanabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Hikâyeler

Nâbizâde Nâzım dokuz hikâye yayımlamıştır. Bunların çoğu 30-50 sahife arasında olup "uzun hikâye" özelliği göstermektedir. Yazar, "Yadigârlarım, Haspa ve Kara Bibik" hikâyelerinin başlarına koyduğu kısa ön sözlerde hikâye ile roman üzerine bilgi vermiş, o arada kendi tutumunu anlatmıştır.

Hikâyelerinin başlıca özellikleri şunlardır:

Yalnız vakayı anlatmaya önem vermiş, kişilerin tutkuları üzerinde durmamıştır. Yazar, hikâye üzerine görüşlerini şöyle anlatmıştır:

"Hikâye vakanın sadece nakil ve rivayetinden ibarettir. Tafsilata tahammülü yoktur. Âdeta hikâye bir romanın hülâsası demektir. İnfiâlât-ı şedideye de (şiddetli tutkulara) tahammülü yoktur. Ne söyleyecekse birkaç sahife içinde söylenip bitirilivermelidir. Fakat her hülâsâda olduğu gibi bunda da marifet vukuatın canlı noktalarını tefrik ve intihâbdadır."

Kendi çağındaki okuyucuların isteklerini göz önünde bulundurarak masal havasına yaklaşan olağanüstü olayları bir yana bırakmış; konularını günlük olaylardan seçmeğe yönelmiştir. Bunu kendisi şöyle anlatıyor:

"Bu yakınlarda halkımız tabiiğe, sadeliğe ziyadesiyle ehemmiyet veriyor. Öyle esâtiri şeyler artık lezzetle okunmuyor."

Daha 1886'da bu görüşe ulaşan yazar; dört yıl sonra yazdığı Kara Bibik hikâyesiyle açıkça realizme yönelmiş, "insanlık olaylarını yalnız insanlık açısından incelemek, bir insan ne gibi duygulara ve davranışlara kabiliyetli ise ona o duyguları ve davranışları mal edip işi tabii sınırından çıkarmamak", "olaylara renkli gözlüklerle bakmamak", "âdetlerin ve tabiatın dışına çıkmayıp mâkul olmak" ve yazar olarak "olaylara kendi duygu ve düşüncelerini katmamak" gerektiği görüşüne ulaşmıştır.

Cevdet Kudret, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman*

1. Okuduğunuz bu metni anlamakta zorluk çektiniz mi? Gerekçeleriyle açıklayınız.

2. Bir eseri "lezzetle okumak" için sizce neler gerekmektedir?

3. Tabloda metinde geçen kelimeler yer almaktadır. Metnin bağlamından hareketle kelimelerin sizdeki çağrışımlarını ve sözlükteki anlamlarını tabloya yazınız.

Kelime	Çağrışım	Sözlük Anlamı
vaka		
nakil		
rivayet		
tafsilat		
hülasa		
vukuat		
tefrik		
intihâb		
ehemmiyet		
esatir		

4. Anlamlarını öğrendiğiniz yukarıdaki kelimelerden seçtiğiniz beş kelimeyi ayrı ayrı cümle içinde kullanınız.

5. Aşağıdaki cümleleri günümüz Türkçesine çeviriniz.

a) *Fakat her hülâsâda olduğu gibi bunda da marifet vukuatın canlı noktalarını tefrik ve intihâbdadır.*

b) *Bu yakınlarda halkımız tabiliğe, sadeliğe ziyadesiyle ehemmiyet veriyor.*

Hazırlayan: *Ayşe Şule SÜZÜK*

Etkinlik İsmi	Halk Hikâyesinden Romana	20 dk.
Amacı	Metin türünün ortaya çıkmasında toplumsal değişimlerin ve etkileşimlerin etkilerini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Türk Romanı ve Batılılaşma Sorunsalı

Biliyoruz ki bizde roman, Batı'da olduğu gibi feodaliteden kapitalizme geçiş döneminde burjuva sınıfının doğuşu ve bireyciliğin gelişimi sırasında tarihsel, toplumsal ve ekonomik koşulların etkisi altında yavaş yavaş gelişen bir anlatı türü olarak çıkmadı ortaya. Batı romanından çeviriler ve taklitlerle başladı; yani Batılılaşmanın bir parçası olarak, Şemsettin Sami, Namık Kemal, Ahmet Mithat gibi, romanı ilk deneyen yazarlarımızın edebiyat ve roman ile ilgili yazılarını okuyacak olursak görürüz ki Avrupa edebiyatını ve romanını ileri bir uygarlığın işareti, kendi edebiyatımızı ve özellikle anlatı türündeki yapıtlarımızı da geriliğin bir işareti sayarlar. Batı uygarlığını yalnızca sanayi ve teknikte bir ilerleme olarak görmüyor, 'maarif'i ve edebiyatı ile bir bütün olduğuna inanıyorlardı. Şemsettin Sami "Şiir ve Edebiyattaki Teceddüt-i Ahirimiz" adlı yazısının bir yerinde, Avrupa dillerini bilenlerin, "Shakespeare'in (Şekspir), Moliere'in (Molyer), Racine'in (Rasin), Schiller'in (Şilır), Goethe'nin (Göte), Alferi'nin (Alferi) manzumelerini okuduktan sonra, leyleklerin Mecnun'un başında yuva yapmasından, Leylâ'nın ay ile mükâlemesinden, Ferhad'ın dağları yarmasından bahseden kaba ve çocukça hikâyeleri" yazmaya tenezzül edemeyeceğini söyler ve az aşağıda ekler: Bugün,

"Mecnun'un etrafında toplanmış kurt ile kuzu, arslan ile ceylan gibi muhtelif hayvanların ortasında oturup onlarla lakırdı ettiğini veya Leylâ'nın mumla konuştuğunu bir ufak çocuk bile severek ve beğenerek okuyamaz."

Görülüyor ki Şemsettin Sami böyle inanılmayacak şeyler anlatan yapıtlarımızı kaba ve çocukça bulduğu için uygar ve aydın kişilerin okumayacağı kanısında.

Namık Kemal de Mukaddime-i Celâl'de, anlatı türündeki eski yapıtlarımıza aynı nedenden ötürü saldırır. Gerçi İbret-nümâ gibi, Muhayyelat gibi, Aslı ile Kerem, Ferhad ile Şirin gibi birtakım hikâyelerimiz olduğunu kabul eder ama bunları romandan farklı ve aşağı bulur, çünkü roman gerçek bir olayı değilse de olabilecek bir olayı anlatır.

"Halbuki, bizim hikâyeler tılsım ile define bulmak, bir yerde denize batıp müellifin (yazarın) hokkasından çıkmak, âh ile yanmak, külüng (taşçı kazması) ile dağ yarmak gibi, bütün bütün tabiat ve hakikatin haricinde birer mevzu'amüstenid (dayandırılmış) (…) olduğu için roman değil kocakarı masalı nev'indendir. Hüsn ü Aşk ve Leylâ ile Mecnun kabilinden olan manzumeler de gerek mevzularına gerek suret-i tahrirlerine nazaran (yanlış tarzlarına gere) birer tasavvuf risâlesidir."

Namık Kemal bizim hikâyelerimizi uygar çağa layık görmez; buna karşılık Avrupa'da Walter (Voltır) Scott (Sıkod), Charles Dickens (Çarls Dikıns), Victor Hugo (Viktor Hügo) ve Alexandre Dumas (Alekzandır Duma) gibi yazarların yapıtlarını "şu asr-ı medeniyete medâr-ı mübâhât" (övünme nedeni) olacak değerde bulur.

Ahmet Mithat'ın da Avrupa romanına ne kadar hayran olduğunu biliyoruz. Demek oluyor ki bu yazarlarımıza göre eski hikâye türünden romana geçiş; hayalcilikten akılcılığa, çocukluktan olgunluğa, kısacası ilkellikten uygarlığa geçişti. Batı'dan uygarlaşmanın bir gereği olarak aldığımız bu roman türü, daha sonra göreceğimiz gibi, aynı zamanda bizi uygarlığa götürecek araçlardan biri olarak kullanılacaktır.

Berna Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış-I*

1. Hayalî olayları anlatan metinler mi yoksa gerçeklikten yola çıkılarak yazılmış metinler mi ilginizi çeker? Açıklayınız.

2. Sizce gelişmiş bir toplum olmanın ölçütleri nelerdir?

3. Metinde eski hikâye türünden romana geçiş *çocukluktan olgunluğa geçiş* olarak ifade edilmiştir. Sizce çocukluktan olgunluğa geçişin göstergeleri nelerdir?

4. İlk romanlarımız için kullanılan *Çocukluktan olgunluğa geçişti.* sözü ne anlamda kullanılmış olabilir?

5. Halk hikâyelerinde yer alan olağanüstü olayların anlatıldığı metinler ile roman türünde karşınıza çıkan gerçekten yola çıkılarak kurgulanmış olay örgüsü birbirinin karşıtı olabilir mi? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Ayşe Şule SÜZÜK*

Etkinlik İsmi	**Edebiyatla İlgili Tartışmalar**	25 dk.
Amacı	Edebî metin türlerinin beslendiği kaynakları kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Edebiyatla Kısa Bir Yolculuk

Edebiyat, sakladıkları ve gösterdikleriyle farklı zihniyetlerin ve bilgi yapılarının açığa çıkarılması noktasında muazzam görevler üstlenen güçlü bir sanat ve iletişim aracı… Edebiyatseverler ve edebiyat okurları yakından bilmektedirler ki sanatçının kuyumcu ustalığıyla duyularında billurlaştırdığı her olgu, kristalize ettiği her varlık; benzersiz söyleyiş yeteneğinin ve üstün *poem* kültürünün doğasını yansıtır. Canlılık, sonsuzluk, mizah, saçmalık ve derin iştiha sanatçının deha kültürünü filizlendirir. Kırılganlıklarını besler, büyütür, olgunlaştırır, koparır, hatta yabancılaştırır. Klasik eserleri ya da yeni Açık Yapıt'ları elimize aldığımızda kaskatı örülen bir duvarla karşılaşmayız, zırhlara bürünmüş bir egoyu, benliği okumayız. Önümüzde, yaşamın tüm güzelliklerini görülmemiş duyarlılıklarla sergileyen bir usta vardır, bir iktidar ve güç gösterisi değildir bu, yeri geldiğinde suçlarını itiraf eden, zaaflarını söyleyen, akla hayale sığmayacak muzırlıkları dile getiren bir cesaret... Ve okurla yazar arasında edebiyatın açtığı bu özerk alandan dünyayı, insanları ve çevreyi seyretme denemesinin nice farklı ve ilginç oyunları sergilenir...

Edebiyat bir taraftan "özne" sorununu çarpıcı ve dramatik biçimde ortaya koyarken yüzleştiği başka bir alan toplumsal realitelerin kendisidir. Edebiyatın toplumsal izdüşümleri detaylarıyla yansıtan dev bir ayna gibi işlev gördüğünü söyleyebiliriz. Roman, öykü, şiir, anı, deneme, piyes gibi edebî türler yalnızca metinle sınırlı tutulamaz; bunun da ötesinde, yazarın esinlendiği kaynaklar, beslendiği kültür ve tarihsel arka plan etkisini güçlü bir biçimde duyurur, hissettirir. Bu yönüyle edebiyat canlı ve dinamik yapısıyla sosyal bir arkeolojiye benzetilebilir. Toplumsal sorunlar, çalkalanmalar, ideolojiler, ütopyalar farklı anlatı ve söylem düzeylerinde bu metinlerde yeniden kurgulanır, yorumlanır ve edebî izlerini kaybetmeden somut anlam kümelerine kavuşur.

(…)

Bizdeki edebiyat ile ilgili tartışmalara gelince, ana eksen daha çok Batılılaşma, modernleşme, kültür, kimlik, gelenek ve dil meselelerinde yoğunluk kazanmıştır. Bu tartışmalar verimli olmakla birlikte çoğu zaman siyasal perspektifin (daha çok dört başı mamur ideolojik bakışların) kıskacı altındadır. Siyasal bir projenin ürünü gibi düşünüyoruz edebiyatı. Yazar ne ölçüde çağdaş, ya da geleneklerimize sadık kalmış mı? Siyasetteki yönelimlere paralel biçimde bazı dönemlerde kimi yazarlar ilgi görmüş kimileri unutulmuştur.

(…)

Ve ne zaman, beylik takıntılarımızı bir yana bırakıp dilimizin estetik ve kültürel formları üzerinde konuşup farklı dönemlerindeki edebî izleri tadabilme lüksünü yakalayacağız? Bu soruları dile getirmek bile düşündürücü, bir anlamda edebiyatımızın geleceği açısından umut kırıcıdır. Umut kırıcı başka bir öge, bugünkü edebiyatımızda da patronaj kültürünün devamıdır. Reklam kampanyaları, rekor satışlar, imza günleri, yağmur gibi ödüller, karşılıklı iltifatlar, oligarşik çevre ve gruplar bizce edebiyat dünyasını diriltmekten çok bitkisel yaşama terk etmektedir. Övgüyle takdim edilen *best-seller'ler* neredeyse on-on beş yıllık bir sözcük hafızasıyla kaleme alınmıştır. Mekânlar bellidir. Karakterler sipariş edilmişçesine hazır, göreve çağrılmayı beklemektedir. Kurgular, imgeler, sorunlar birbirinin tekrarı, bıktırıcı bir biçimde uzayıp gitmektedir.

Herkesin kabulüdür ki ambalajlanmayan bir yapıtın değeri uzun süre anlaşılmayacak, daha doğru ifade edilirse güç ilişkilerinin verdiği avantajlar en iyi biçimde semirilerek gelecekte unutulmaya mahkûm kitaplar şimdilerde vitrinleri süslemeye devam edecek...

Gelecek yıllarda edebiyat ile ilgili tartışmaları gündemimize getireceğiz, getirmeliyiz. Ve "Neden bu kadar duyarsızız?" sorusunu edebiyat için sormalıyız.

Taşkın Takış, *Edebiyatla Kısa Bir Yolculuk*

Kelime Dağarcığı
best-seller: İngilizce çoksatar. **iştiha:** Arzu. **patronaj:** Yönetim. Siyasi gücün birkaç kişilik grubun elinde toplandığı yönetim. **poem:** İngilizcede şiir.

1. Metinde geçen edebiyatın *sosyal bir arkeolojiye benzetilmesi* ifadesini metinden yola çıkarak açıklayınız.

2. Bir yazarın *kuyumcu ustası* olması ne anlama gelmektedir? Açıklayınız.

3. Bir kitabı okumaya hangi ölçütlere göre karar verirsiniz? Açıklayınız.

4. Metinde best-seller'e yani çoksatar kitaplara yönelik bir eleştiri söz konusudur. Bu konuda sizin görüşleriniz nelerdir?

5. Belli bir konu üzerinde tartışmanın kişiyi geliştirdiğini düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Ayşe Şule SÜZÜK*

Etkinlik İsmi	Edebiyat ve Kimlik	25 dk.
Amacı	Edebî eserlerin ortaya çıkışı ile toplum ve kültür arasındaki etkileşimi kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Edebiyat ve Kimlik

(…)

Uzun geçmişi de hesaba katıldığında, edebiyat, sadece düşünce ve duyguların, haz verecek bir üslup ve biçimde dile getirilmesi ile sınırlandırılabilir mi? Yoksa edebiyat böylesi bir niteliğe dayanmasının yanında daha başka niteliklerle de temayüz eder mi? Gerek edebiyatçıların gerekse okurların edebiyata yaklaşımı, edebiyatla geliştirdikleri iletişim boyutu ve sonuçlarına bakıldığında edebiyatın yalnızca estetik nitelikleriyle değil diğer nitelikleriyle de öne çıkan bir alan olduğunu göstermektedir. Edebiyat kendisi ile iletişime geçen kitleye belli duygu ve düşünce yapısı kazandırmaya çalışır ve muhataplarını etkiler. Tüm toplumsal kurum ve yapılar gibi geçmişi anlamak, bugünü korumak ve kavramak, geleceğe yön vermek için hikâyeleri deneyimlere dönüştüren, bu anlamda bir düzen kurmaya girişen bir düzenek ve kurum olarak edebiyat, anlattığı hikâyelerle insanların düşüncelerini, hayat tarzlarını doğrudan etkilemektedir.

Edebiyat, bir toplumun/halkın kimlik edinme sürecinin en önemli yapı taşlarından biridir. Judanis'e (Yudanis) göre, bir 'ulusun günlüğü' olan edebiyatın kimlik ve kültürün oluşumunda kurucu öge olarak varlığı dikkatleri çeker. Bir milletin yaşantısının tüm boyutları edebiyatta yer alır. Geçmişiyle kurduğu iletişimden geleceğe ilişkin beklentilerine ve bugün nasıl bir hayat tecrübesi ortaya koyduğuna kadar bir millet, edebiyatta kendini görür, edebiyatta kendini izler. Çünkü edebiyat, bir günlük olması yönüyle milletin yaşantısını an an izleyen bir projektör olur. Bu yönüyle edebiyat ulusun kimliğinin aynası olarak hizmet verir ve onun hikâyesini anlatır. Örneğin, roman hem bir biyografi hem de bir toplumun yaşadığı tüm olayların kaydedildiği bir günlük, yani sosyal kronik olarak ait olduğu ulusun kimlik oluşumuna katkıda bulunmaktadır. Roman için söylenen şey, diğer edebiyat türleri için de söylenebilir. Bütünüyle edebiyatın toplumun düşünüşünde ve yaşantısında derin etkiler bıraktığını, anlatısı ile yeni hayatların oluşmasına imkân tanıdığını belirtebiliriz. Böylece, modern dönemde ulusun ve kimliğin oluşturulma sürecinde bir *kurum* haline gelen edebiyat, bu hâliyle büyük bir işlev üstlenmiş olmaktadır. Edebiyat, ulusun ve yurttaşların hayat ve tavırlarının temsil edildiği anlatılar toplamı olup kimlik ve bilincin ana yatağını temsil etmektedir. Millî edebiyat ile millî kimlik arasındaki koşutluk da bu diyalogun ve oluşan etkinin gerçek önemini göstermeye yetmektedir.

Edebiyat belli bir arka plan ve kültürel zemin üzerinde oluşan bir anlatı sistemidir. İçinde geliştiği toplumsal şartlar ve kültürel zemin edebiyatı etkilemekte, edebî anlatının yön bulmasında belirleyici olmaktadır. Bunun yanında edebiyat da geliştiği toplumsal yapıyı etkilemekte ve onu biçimlendirmektedir. Dolayısıyla edebiyat ile toplumsal yapı arasında yadsınamayacak bağlantılar, alışverişler bulunmaktadır. Bu anlamda edebiyat kişisel ve toplumsal var oluşu daha anlaşılır ve daha kabul edilebilir bir hâle getirmekte, insan ve toplum sorunlarının çözümü için önemli roller üstlenmektedir. Doğrudan insani ve toplumsal deneyimlere gözünü çeviren edebiyatçı, verili durumdan hareket ederek o hâli aşmaya, o hâli başka türlü anlatmaya girişmektedir. Hiçbir zaman içinde yer aldığı sosyal ortamın dışında olamayan yazar, ister istemez sosyolojik gerçeklikten esinlenmekte ve eserini o şekilde kaleme almaktadır. Bu durum ise edebiyatın doğrudan bir arka plan ve kültürel zeminde var olduğunu göstermektedir.

Edebiyat ile kimlik arasındaki ilişki, edebiyatın bir yaşam tarzı önerdiğini dikkatlere sunmaktadır. Edebiyat bir kimlik önerip yaşam tarzlarını biçimlendirmekte ve böylece hayata şekil vermektedir.

Böylece edebiyat, hayatın tam da merkezinde yer almakta ve hayata katılmaktadır. "Her edebiyat eseri belirli bir dünya görüşünü, inancı, doktrini, ideolojiyi savunur veya bunlara tepkide bulunur." fikri, edebiyatı bilinçli bir girişim olarak resmetmektedir. Edebiyat, toplumsal varlık olan insana ve onun hayatına öneriler getirmektedir. Önerilerini bazen açık kimi zaman ise sembolik bir dille sunmaktadır. Toplumun yaşantısını belirlemeye çalışmakta, insanlara kimlik sunmakta ve yeni bir yaşantı düzlemi oluşturmaktadır.

Edebiyatın anlatısına ve önerisine, insanlar ve okurlar cevap vermekte gecikmez. Roman ve hikâyeleri sadece okumakla kalmayıp eserlerdeki olay ve durumları yaşamaya ve hatta karakterleri kendi kişiliklerinde yaşatmaya çalışan birçok insana rastlanır. İnsanlar kendi hayatlarını roman kahramanlarının hayatlarına benzetmek ister. Yahut anlatılan hikâyeyi bizzat kendi deneyimlerine uygulamak isterler. Bu nedenledir ki edebî anlatının/hikâyenin etkilediği okur dünyası ile hem anlatılarda hem gerçek hayatta sıkça karşılaşmak mümkündür. Çünkü edebiyat, hayatın yaşandığı ve insanın kendi kimliğini bulduğu, keşfettiği toplumsal ortamın yaratılmasına ve hayatı kuşatan seçenek ve fırsatların belirlenmesine yardımcı olmakta ve hayatın akışında merkezi bir rol oynamaktadır. İnsan, hikâyelerle kendini kuran, kendi kimliğini hikâyeler yoluyla oluşturan yegâne varlıktır. Hikâyeler, insanın kendini keşfetmesine, kendi benliğinin farkına varmasına yol açarken toplumsal bir aktör olarak insanın varlığını tescillendirmiştir.

(…)

Köksal Alver, *Edebiyat ve Kimlik*

1. Edebiyatın *bir ulusun günlüğü* olması sözünden ne anlıyorsunuz? Açıklayınız.

2. Kişilerin kimlik oluşturma süreçlerine edebiyatın nasıl bir etkisi vardır?

3. Reşat Nuri Güntekin'in *Çalıkuşu* romanı 1922 yılında yayımlanmış ve roman, izleyen yıllarda çok okunmuştur. Romanın ana karakteri Feride'nin ismi ise o yıllarda doğan kız çocuklarına verilmiştir. Söz konusu bu sosyolojik durum, edebiyat yapıtının hangi özelliklerini yansıtır? Açıklayınız.

4. Bugüne kadar okuduğunuz edebiyat eserlerinde sizde iz bırakan ve örnek aldığınız karakterlerin hangi yönleriyle sizi etkilediğini açıklayınız.

5. Günümüzde geniş toplum kesimlerini edebiyat eserlerinin mi yoksa film ya da dizilerin mi daha çok etkilediğini düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Ayşe Şule SÜZÜK*

Etkinlik İsmi	**Tanzimat Aydınının Çelişkisi**	20 dk.
Amacı	Metnin yazılış amacı ve konusu arasındaki ilişkiyi kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Divan Şiirindeki Çözülme

Batı'yı yüzeyden de olsa yavaş yavaş tanımaya başlayan XIX. yüzyıl aydını "diyar-ı küfr" ile "mülk-i İslâm" arasındaki büyük farkları görerek sürekli bir mukayese psikozunu yaşıyor, bu yüzden meselelere bir an önce çözüm bulabilmek için sebeplerden ziyade sonuçlara bakarak birtakım genellemelerle bütün bir geçmişi mahkûm ediyordu. Bu aceleciliğin yarattığı çelişkiler, Tanzimat aydınının en belirgin özelliğidir. Meselâ Namık Kemal'in yakın dostu Ziya Paşa, Londra'da Hürriyet gazetesinde yayınladığı ünlü Şiir ve İnşa makalesinde divan şiirini Türk şiiri saymadığını, asıl şiirimizin taşralarda "deyiş", "üçleme", "kayabaşı" vb. diye adlandırılan nazımlar olduğunu söyler. Fakat Şiir ve İnşa'dan sonra yazdığı Hârâbat Mukaddimesi'nde bu görüşlerin tam tersini savunacak, hatta halk şiirini eşek anırmasına benzetmekten bile çekinmeyecektir.

(…)

Tanzimat aydınlarının yönetimle ilişkileri de benzer çelişkilerle doludur. Ayrıca Şinasi-Namık Kemal-Ziya Paşa neslinin sosyal meselelere duydukları ilgi, halka yönelme ve dildeki sadeleşme gibi olumlu arayışları bir sonraki nesilde âdeta unutulur ve sonuçta Servet-i Fünun edebiyatını doğuran elitist bir tavır ortaya çıkar.

Namık Kemal'in edebiyatı hemen bütünüyle sosyal fayda açısından ele aldığı, eski edebiyatı ise toplumun yeni ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak bulduğu için eleştirdiğini söyleyebiliriz. Ona göre, bütün meselelerde olduğu gibi, edebiyatta da ıslahata ihtiyaç vardır. Özellikle çözülme devri edebiyatının -bütün divan edebiyatına teşmil ettiği- söz canbazlığından rahatsız olduğu için, mânânın sanat uğruna feda edilmemesi, şekille muhteva arasında tam bir uyuşma bulunması gerektiğini düşünür.

Bu görüşlerini kabul ettirebilmek için, işi divan şiirini karikatürize etmeye kadar vardıran Namık Kemal, Türk edebiyatının en büyük talihsizliğinin bir zamanlar İran edebiyatını taklit etmesi kanaatindedir. Edebiyatımıza İran edebiyatından geçen hayal sistemi "tabiat-ı eşya"ya uygun değildir. Acem taklitçiliğiyle değil seviyeli eserler yazmak, edebî dilimizi bile kuramamışızdır. Taklidin de önemli bir merhale olduğunu, fakat neyin nasıl taklit edileceğini iyi bilmek gerektiğini ifade eden Namık Kemal, Avrupalıların da eski medeniyetlerin eserlerini kendilerine örnek aldıklarını, fakat akla ve tabiata aykırı hususları bir tarafa bıraktıklarını söyler. O halde "biz daima Avrupa lisanlarının edebiyatça gerek intihab ettikleri kavaid-i külliyeye gerek ihtiyar eyledikleri tarz-ı taklide tabi olmak mecburiyetindeyiz."

Namık Kemal, bu düşünceleriyle bir süre sonra, Ahmet Mithat Efendi tarafından gündeme getirilecek olan "klasikleri tercüme" meselesinin ilk işaretini vermiş oluyordu. Esasen bu mesele, Batı'ya kapılarımızı ardına kadar açan Tanzimat'ın er-geç gündeme gelmesi gereken meselelerinden biriydi. Artık Batı medeniyetine açıldığımıza göre, bu medeniyeti köklerine inerek derinliğine tanımak gerekirdi.

Beşir Ayvazoğlu, *Geleneğin Direnişi*

Kelime Dağarcığı
diyar-ı küfr: İslam ülkeleri dışındaki ülkeler. **mülk-i İslam:** İslam ülkeleri. **intihab:** Seçmek. **kavaid-i külliye:** Tüm fertleri içine alan genel kurallar. **ihtiyar:** Seçmek. **elitist:** Seçkinci. **ıslahat:** Düzeltme.

1. Namık Kemal'e göre edebiyattaki düzenleme ihtiyacının nedenleri nelerdir?

2. 19. yüzyıl aydını *diyar-ı küfr* ile *mülk-i İslam*'ı neden sürekli karşılaştırmış olabilir? Açıklayınız.

3. Tanzimat aydınının Batı'yı tanıma meselesindeki aceleciliğinin sebebi nedir?

4. Ziya Paşa'nın halk ve divan şiiri hakkındaki görüşlerinin süreç içindeki değişiminin nedenleri neler olabilir?

5. Metin yazılırken konu ile amaç arasında nasıl bir ilişki kurulmuştur? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Ayşe Şule SÜZÜK*

Etkinlik İsmi	**Edebiyat ve Toplum**	25 dk.
Amacı	Metinle metnin konusu ve hedef kitlesi arasındaki ilişkiyi kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Edebiyat Eseri Toplumun Aynasıdır

Disiplinler arası ilişkilere baktığımızda bilimlerin birbirleriyle yakın, uzak veya dolaylı bağlantılarının olduğunu görürüz. Edebiyat ile sosyoloji arasındaki ilişki, öncelikle edebiyatın sosyoloji araştırmalarına katkısı, sosyolojinin edebiyata kaynaklık etmesi gibi somut göstergelerle kendini gösterir. Ayrıca yöntem, etkileşim ve ölçütler açısından da birbiriyle paralel diyalog vardır. Edebiyatın, uygarlık tarihi içindeki duruşu ve diğer bilim dallarıyla olan ilişkisi, edebiyat ürünlerinin aydınlatma kapsamını da genişletmiştir. Nitekim edebiyat çatısı altında yer alan ürünler, toplumların inanç, yaşayış tarzı ile duygu ve düşüncelerini açığa çıkarır. Bunun dışında, insanlar arasındaki sosyal ilişki, din, mitolojik değerler, davranış biçimleri ve her türlü tabiat olayı da edebiyata yansıyarak yer bulur.

(…)

Her türlü edebî eser, toplumsal bir olguya dayanır. Diliyle, konusuyla, şahıs kadrosu, toplumsal zemini ve mekânıyla, toplumun edebiyat sanatçısının zihnindeki estetik kırılmasıyla oluşan eser, sonuçta toplumsal bir yansıma olarak karşımıza çıkar. Edebiyat ile sosyoloji arasında birbirini tamamlaması gereken farklılıkları da vurgulamak gerekir. Edebiyatta bireysel bir yansıtma söz konusudur; sosyoloji ise anlama, algılama, çözme ve çözüm teklifleri getirme amacındadır. Edebiyat sanatçısının da eserini yazarken teşhis, tahlil ve çözüm üretme endişesi vardır. Fakat bunu yaparken sosyolojide olduğu gibi doğrudan anlatım yolunu seçmez ve kahramanların diliyle konuşur. Edebiyat, edebî retoriği, sosyoloji düz, bilimsel dili kullanır. Edebî retorikte, bireysel yaratma hâkim olduğu hâlde sosyolojide, terimlerin baskın olduğu ortak bir bilim dili kullanılır. Edebiyat sosyolojisi, anlatımın kurguya bağlı olarak olaya ve oradan toplumsala ulaşmasını analiz ederken hem eserin dilsel yönünü ortaya koymuş hem de anlatımın toplumsal bağını ortaya koyma yönünde önemli katkılar sağlamıştır.

Edebî eser, mutlaka bir toplumsal yapıyı veya kabuller zincirini yansıtacaktır. Sadece, metinlerde sözü edilen sosyal olayları algılama basitliği dışında, şiirde veya anlatı türündeki eserlerde yer alan karakterlerin ve buna bağlı olarak şair ve yazarların, hayata bakış açıları ve sahip oldukları değerler, eserin sosyal zeminini oluşturur. Her roman, hikâye kahramanı veya şiire konu edilen kişi veya kişiler, birer bireysel ve toplumsal değerler dizisini yansıtır. Bu yüzden onlar, tüm iyi ve kötü yönleriyle, edebiyat sanatçısının belleğindeki toplumsal birikimlerin izlerini taşırlar. Edebî metinler, sosyal bilimci için birer veri kaynağı olarak çeşitli biçimlerde kullanılabilir. Kurgusal ürünler gündelik yaşama ve sıradan insanlara veya büyük tarihsel dönüşümlerin geri planına ilişkin olguların ve ayrıntıların yansıtıcıları olarak ele alınabilir. Bir roman, özellikle de yazım zamanı ile konu aldığı zaman örtüşüyorsa döneminin giyim kuşam, eğlence vb. ile ilgili alışkanlıklarını veya zihniyetini sergileyen bir veri bütünü olarak okunabilir. Bu aktarımlar edebiyat sosyolojisi için zengin ve değerli bir kaynaktır.

Ejder Çelik, *Edebiyat Eseri Toplumun Aynasıdır: Edebiyat ve Sosyoloji İlişkisi*

1. Edebî eserler toplumu yansıtır mı? Açıklayınız.

2. Edebî eserlerin toplumsal bir olguya dayanması ne anlama gelmektedir? Açıklayınız.

3. Metnin konusu ve hedef kitlesi hakkında ne söyleyebilirsiniz? Açıklayınız.

4. Kurtuluş Savaşı yıllarında Ankara'da geçen bir roman okuduğunuzu varsayın. Bu romanda dönemin özelliklerini göz önüne aldığınızda sosyolojik olarak neleri bulmayı beklersiniz? Açıklayınız.

5. Kurgusal metinlerden topluma dair neler öğrenilebilir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Ayşe Şule SÜZÜK*

1.ÜNİTE > **Giriş** *Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Türkçe Sevgisi**	20 dk.
Amacı	Metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasındaki ilişkiyi kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Şiirimiz Üstüne

Şiirimizi, eski şiirimizi kendimiz de okumalı, çocuklarımıza da okutmalıyız. Dilimizi gerçekten öğrenmenin, tadına erip onunla güzel şekiller kurmak gücünü edinmenin başka yolu yoktur. Edebiyat-ı Cedide'den beri, belki de tâ Tanzimat'tan beri Türk yazarlarının çoğu Türk dilini beğenmez, ille değişsin de Firenkçeye benzesin isterler; en özenerek yazdıklarında bile başka bir dilden çevrilmiş sandıracak bir hava, Karacaoğlan'la birlikte:

Dilleri var, bizim dile benzemez

dedirtecek bir yabancılık kokusu duyulur. Şaşılmaz öyle olmasına: Avrupa'dan gelen kitapları okumasak olmazdı: onlar bize kafamız için gerekli bir azık getiriyorlardı. Ama divanları kapatmış olmak yüzünden Edebiyat-ı Cedideciler, Avrupa'dan aldıklarını da iyice söyleyemediler, düşüncelerinin, duygularının geleceğe kalmasını sağlayamadılar. Bu yüzden onların yazıları bize en eskiden bile daha eski gözüküyor: Fuzuli'nin, Baki'nin, Nedim'in kasidelerinde, gazellerinde öyle bir tazelik, öyle bir yenilik vardır ki Tevfik Fikret'in şiirlerinde de Halit Ziya Uşaklıgil'in nesrinde de bulamazsınız, Fuzuli, Baki, Nedim o tazeliği, o yeniliği Türk dilini sevmiş, saymış olmalarına borçludurlar. Biz de onların şiirlerini okuyup, çocuklarımıza okutup, o sevgiyi, o saygıyı edinmeliyiz.

Divan şiiri millî değilmiş de halk şiiri, saz şairlerimizin koşmaları millî imiş; onun için divanları kapatıp yalnız cönkleri okumalı, ağızlarda dolaşan türküleri toplayıp öğrenmeli imişiz… Bu tatsız şaka biraz uzun sürdü. Halk şiirimizin güzelliklerini bilmez, anlamaz değilim; Köroğlu'nun, Karacaoğlan'ın diye anılan birkaç koşma, semai vardır ki en güzel gazellerimizin yanına konabilir. Ama onlar azdır. Divan şairlerimizin yazdıkları da bizim baba mirasımızdır, onları hor görmeye de, yabancı saymaya da hakkımız yoktur.

Saz şairlerimizin şiirlerini okumalıyız, ama Divan şiirini de bırakamayız. Bize dilimizi asıl onlar öğretecek, tadına asıl onlar erdirecektir. Fuzuli'nin gazellerini okurken, Baki'nin gazellerini okurken o Arapça, Farsça sözlerin altında Türkçenin tatlı sesini duymuyor musunuz? Suçu onlarda değil, kendinizde arayın. Karacaoğlan'a bayılırım, ama Nedim'i, Galip'i okurken de kelimeleri her zaman anlamasam dahi, gene benim dilim olduğunu seziyorum, gene kendi dilimi duyduğum için yüreğim çarpıyor. Divan şairlerimizin, Arapçadan, Farsçadan aldıkları sözler, onların dillerini Türkçe olmaktan çıkarmamıştır. O sözler birer yabancıdır; ama salınıp gezdikleri bahçenin toprağı buram buram Türkçe kokar, Türk kokar.

Nurullah Ataç, *Şiirimiz Üstüne*

1. *Dilimizi sevmek* sözünden ne anlıyorsunuz? Açıklayınız.

2. Halk ve divan şiirinde kullanılan dil farklılığının nedenleri neler olabilir?

3. *Dilimizi başka diller karşısında korumak* nasıl olur? Açıklayınız.

4. Fuzûlî, Nedim ve Bâkî'nin şiirlerinin yüzyıllara meydan okuyarak yaşıyor olmasının nedenleri neler olabilir?

5. Kendi dilini sevmeyen ve diline hâkim olmayan biri, yabancı bir dili öğrenmede ne tür zorluklar yaşayabilir? Açıklayınız.

6. Metnin yazılış amacı ve konusu, hedef kitlesine ulaşmada başarılı mıdır? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Ayşe Şule SÜZÜK*

1.ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.4: Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Tarih-Edebiyat	15 dk.
Amacı	Tarih biliminin edebiyattan yararlanabileceğini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)***

1. Metin

Tarih-Edebiyat İlişkisi

(…)

Sözlü edebî mahsuller arasında yer alan kültürel öğelerden destanlar ve efsaneler geçmişte yaşamış kişi ve vuku bulan olaylar hakkında nesilden nesile aktarılmış anlatılardır. (…) Destan, efsane, kahramanlık türküleri gibi epik şiir türleri, edindiği konu bakımından tarihle yakından ilişkilidir. Çünkü bunlar toplumun hayatında derin izler bırakan olaylardan esinlenerek biçimlenmiştir. Bu sözlü kültürel mirasın tarih derslerinde tamamlayıcı okuma metinleri olarak kullanılmasında büyük yarar vardır. Bu materyallerin ders kitaplarına alınarak eğitim sürecine dâhil edilmesi gerektiğini savunan konu uzmanları, bu hususta interdisipliner yaklaşımın önemini vurgulamaktadırlar. Bu ürünlerin tarih derslerinde öğretmenin üstlendiği anlatıcılık görevini desteklediğini ve anlatılan tarihsel konunun anlaşılmasını kolaylaştırdığını savunurlar. Tarih boyunca toplumun yaşadığı göç, savaş, iç çatışmalar, tabii felaketler, din değiştirme, yerleşik hayata geçme ve yeni bir medeniyet kurma gibi olaylar yazılı hale getirilinceye kadar yeni kuşaklara bu sözlü ürünlerle aktarılmıştır.

Kemal Erol, *Tarih-Edebiyat İlişkisi ve Tarihî Romanların Tarih Öğretimine Katkısı*

2. Metin

Basat'ın Tepegözü Öldürdüğünün Destanını Anlatır

Meğer Han'ım bir gün Oğuz otururken üstüne düşman geldi. Gece içinde ürktü göçtü. Kaçıp giderken Aruz Koca'nın ufacık oğlu düşmüş. Bir aslan bulup götürmüş, beslemiş. Oğuz yine zamanla dönüp yurduna kondu. Oğuz Han'ın at çobanı gelip haber getirdi: "Hân'ım sazdan bir aslan çıkıyor, at vuruyor, sallana sallana yürüyüşü adam gibi, at basarak kan sömürüyor." Aruz: "Hanım, göçtüğümüz zaman düşen benim yavrucuğumdur belki." dedi. Beyler bindiler, aslan yatağı üzerine geldiler. Aslanı ürkütüp delikanlıyı tuttular. Aruz alıp evine getirdi. Şenlik yaptılar, yeme içme oldu. Amma delikanlıyı ne kadar getirdilerse durmadı, geri aslan yatağına vardı. Tekrar tutup getirdiler, Dedem Korkut geldi: "Oğlum sen insansın, hayvanla arkadaş olma, gel güzel ata bin, güzel yiğitlerle at sür, at koştur. Büyük kardeşinin adı Kıyan Selçük'tür, senin adın Başat olsun, adını ben verdim, yaşını Allah versin" dedi.

(…)

Mustafa Necati Sepetçioğlu, *Dedem Korkut'un Kitabı*

Kelime Dağarcığı
interdisipliner: Belirli bir konuda farklı disiplinlerin (bilimlerin) ortak hareket etmesi.

1. Yazarın 1. metinde verdiği ana düşünceyi belirleyiniz? Ana düşünceyi belirlerken nelere dikkat ettiğinizi yazınız.

2. 1. metinde ana düşünceyi desteklemek için hangi yan düşüncelerden faydalanılmıştır? Yazınız.

3. 1. metindeki bilgilere dayanarak 2. metnin tarih bilimine kaynak olabileceğini düşünüyor musunuz? Nedenini yazınız.

4. 2. metindeki olayın tamamının gerçek olduğunu söyleyebilir misiniz? Gerekçeleriyle yazınız.

Hazırlayan: *Selman ŞEN*

1.ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.4: Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Tarih Gerçektir, Edebiyat Kurmacadır	20 dk.
Amacı	Tarih biliminin konusunu gerçeklerden aldığını, edebiyatın kurmaca olduğunu kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)

Tarih-Edebiyat İlişkisi

Tarih bilimi veya tarihçi, genelde insanlığın, özelde toplumların geçmişte karşı karşıya kaldığı önemli olayları ayrıntısına girmeden konu edinir. Edebiyat ise, daha çok tarihin anlatmadığı sıradan kişi ve olaylarla, bunların bıraktığı izlerin ayrıntılarıyla ilgilenir. Tarihî şahsiyetlerin tarihte üstlendikleri rolün dışında yaşantılarına ait örneklerin belli bir olay örgüsü içinde anlatımı edebiyat biliminin, edebiyatçıların, roman ve hikâye sanatının işleri arasında yer alır. (…) Örneğin, Fatih Sultan Mehmet gibi bir devlet adamı ve çağ değiştiren İstanbul'un fethi gibi önemli bir olay ile ilgili kronolojik bilgiler vererek aktaran bilim tarihtir. Ancak Fatih'in ve fethin toplum hayatına yansıyan yönlerine edebiyat ışık tutmaktadır. Fatih Sultan Mehmet'in çocukluğunu, yaşantısını, kişisel mizacını, hassasiyetlerini, duygu ve düşüncelerini, devlet teşekkülüne ve idarî mekanizmaya ilişkin telkin ve tavsiyelerini, eserlerini ve bu eserlere yansıyan görüşlerini edebiyat bilimi aktarmaktadır. Bütün bunlar, çeşitli sanat dallarıyla ele alınıp incelenir. Bu iki bilim alanının ilişkisi temelinde pek çok örnek verilebilir. Tarih, pek çok savaştan sebep ve sonuçlarıyla söz ederken edebiyat, bu savaşların toplum hayatında yarattığı acıları örnek olaylardan kesitler kurgulayıp canlandırarak ele alır.

(…)

Kemal Erol, *Tarih-Edebiyat İlişkisi ve Tarihî Romanların Tarih Öğretimine Katkısı*

1. Yazarın ana düşüncesini destekleyecek bir yardımcı düşünce paragrafı oluşturunuz.

Yazdığınız Paragraf:

2. Metindeki ana düşünceden hareketle biri tarihî, diğeri edebî bir metne ait olabilecek iki ana düşünce belirleyiniz.

3. Metindeki bilgileri göz önünde bulundurarak tabloda yer alan metin parçalarının tarih bilimine mi edebiyata mı ait olduğunu nedenleriyle yazınız.

Metin Parçaları	Tarih/Edebiyat	Nedeni
1 Konak yerinde padişahın otağını görmeyen bütün ordu, gökyüzünden gelen bu öfke karşısında donakalmış, günah dolu bir topluluk gibi birdenbire sustu. Sesler, borular, uğultular, hatta atların kişnemesi bile kesildi. Yalnız yerlere ve çalılara düşen yağmur damlalarının şıkırtısı duyuluyordu. Ömer Seyfettin, *Ferman*		
2 25 Nisan akşamı 1. Avustralya Tümeni ve 2. Avustralya Tümeninden bir tabur karaya çıkmış bulunuyordu. Bu kadar çok kuvvet karşısında elde edilen en önemli sonuç Conkbayırı-Kocaçimen bölgesinin düşmanın eline geçmesinin önlenmesidir. Recep Şükrü Apuhan, *Çanakkale Geçilmez*		
3 Gelibolu Yarımadası'ndaki 3. Kolordunun 5. Tümeni Saroz'un kuzeyinde, 7. Tümeni Saroz Körfezi'ndeydi. Arıburnu'ndan Sed-dülbahir'e kadar güney sahillerinde 9. Tümen bulunuyordu. Recep Şükrü Apuhan, *Çanakkale Geçilmez*		
4 Yağmurun loş gölgeleri içinde, koca kavuğu ve uzun boyuyla Sokullu'nun, elleri önünde bağlı, gözleri yerde, yavaş yavaş saltanat arabasına yaklaştığı görüldü. Haberciler açılarak yol veriyordu. Arkasından üç tuğlu vezirler de geliyordu. Kavuğundan sızan sular solgun yüzüne, sarı sakalına akıyordu. Ömer Seyfettin, *Ferman*		
5 Konak, çamurlu ve bozuk bir yolun sağında kurulmuştu. Her yandan seller akıyor, erler sırayla yerlerine geliyorlar, çadırlar kuruluyor, kazanlar indiriliyor, ötede beride ateşler parlıyordu. Bu kalabalığın arasında Tosun Bey'in al atıyla süzüldüğü görüldü. İki konak geriden orduya yetişmişti. Ömer Seyfettin, *Ferman*		
6 Sakin ve ıslak vezirler, büyük kavuklarındaki parlak tuğları sallayarak gözleri yerlerde, altın tekerleklerin yanı sıra yürüyorlardı. Çadırın önüne gelince arabadan inen padişahın kollarına girdiler. Sırma perdeli kapıdan içeri soktular. Ömer Seyfettin, *Ferman*		
7 Ancak 27 Nisan günü saat 16.00'da harekete geçebilen İngilizler Morto Koyu'nun Kuzeyi-Zığındere hattını tuttular. Recep Şükrü Apuhan, *Çanakkale Geçilmez*		

Hazırlayan: *Selman ŞEN*

1.ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.4: Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Din ve Edebiyat	15 dk.
Amacı	Edebiyatın din ile ilişkisini açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

İlk Şâirlerimiz

(…)

En eski Türk şairleri -Tonguzların "Şaman", Altay Türklerinin "*Kam*", Yakutların "*Oyun*", Kırgızların "*Bahşı*", Oğuzların "*Ozan*" dedikleri- "Sâhir-Şâirler"dir. "Sihirbazlık, rakkaslık, musikişinaslık, hekimlik, şâirlik gibi birçok vasıfları kendilerinde toplayan bu adamların, halk üzerinde büyük bir ehemmiyetleri vardı. Muhtelif zaman ve mekânlarda bunlara verilen ehemmiyet ve kıymet derecesi, kıyafetleri, kullandıkları musiki âleti, yaptıkları muhtelif işlerin şekli, tabii değişiyordu; fakat "Semadaki ma'budlara türlü maksadlarla kurban takdim etmek, ölünün ruhunu yerin dibine göndermek, fenalıklar, muhtelif hastalıklar ve ölümler gibi habis cinler tarafından gelen işleri efsunla menetmek, hastaları tedavi eylemek, bâzı ölülerin ruhunu semâya yollamak, hâtıralarını yaşatmak" gibi muhtelif ictimâi vazifeler, hep ona âiddi. Bütün bu muhtelif işler için tabii çeşitli âyinler vardı; bunların bir kısmı unutulmakla yahud şeklini değiştirmekle beraber bir kısmı hâlâ "Kırgızlar" arasında "Altaylılar"da yaşamaktadır. "*Bahşı-Ozan*" bu ayinlerde kendinden geçmiş bir hâle gelerek tepinip sıçrarken birtakım şiirler de inşâd eder ve onları kendi musiki âletiyle çalar; hususi bir beste ile beraber olan ve sihirli bir tesiri olduğu sayılan bu sihirli güfteler, Türk şiirinin en eski şeklini teşkil etmektedir ki, bunların eski örnekleri zamanımıza kadar gelememiştir.

(…)

M. Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*

Kelime Dağarcığı
güfte: Müzik eserlerinin yazılı metni, söz. **inşad (inşat):** Şiir okuma. **rakkas:** Dansı meslek edinmiş erkek, dansçı.
sâhir: Sihir yapan, büyücü.

1. Yazar, ana düşüncesini açık bir şekilde metnin içinde vermiştir. Ana düşünceyi vermeseydi metinden bu düşünceyi çıkarabilir miydiniz? Gerekçeleriyle yazınız.

2. Yazar savunduğu ana düşünceyi desteklemek için hangi bilgileri vermiştir? Bu bilgiler ile ana düşünce arasında nasıl bir ilgi vardır? Açıklayınız.

3. En eski şiirlerin din adamları tarafından oluşturulması dinle edebiyat arasında ne tür bir ilişki olduğunu gösterir? Yazınız.

4. İslamiyet öncesi din adamlarının dinî törenlerde şiirler okumasıyla günümüz din adamlarının dinî törenlerde (doğum, düğün, ölüm vb.) mevlit ve ilahiler okuması arasında benzerlik var mıdır? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Selman ŞEN*

1.ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Metin ve Anlatım**	25 dk.
Amacı	Anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yollarının metne katkısını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Agâh Sırrı Levend'in Edebiyat Tarihçiliğinde Teori ve Uygulama

(…)

Medeniyet tarihi ile edebiyat tarihi arasında güçlü ilişkiler olduğu yönündeki görüşler, Fransız edebiyat tarihçisi Gustave Lanson (Güstav Lansın) tarafından "Edebiyat tarihi, medeniyet tarihinin bir kısmıdır." cümlesi ile veciz biçimde ifade edilmiş, daha sonra bu görüş Köprülü tarafından da benimsenmiştir. Nihayet Agâh Sırrı'da da bu görüşün kabul edildiğine şahit olmaktayız. "Edebiyat tarihi, medeniyet tarihinin bir kısmıdır." sözüyle edebiyat tarihçisinin vazifesi medeniyet tarihini oluşturan edebî metinlerden hareketle okuyucuya insani birikimin belli anlarını hissettirmeye çalışması kastedilmektedir. Agâh Sırrı Levend'in bu düşünceyi nasıl ifade ettiğine bir bakalım: "Edebî eserler, bütün düşünce ve sanat ürünleri gibi toplumun hayatıyla ilgili olduğu ve ulusal kültürün izlerini taşıdığı için hem sanat eseri hem de yazıldıkları zamanı canlandıran birer belge olarak ele alınır. Yaratıcılar da yaşadıkları çağın koşulları ve yetiştikleri çevrenin özellikleri göz önünde tutularak incelenir. Böylece o ulusun devirden devire uğradığı değişme ve gelişmeler izlenerek manevi varlığı belirtilmiş olur." Agâh Sırrı bu cümlelerde, manevi varlık ifadesine oldukça geniş bir anlam yükler. Edebiyat tarihinin bütünüyle bir kültür tarihi olmadığı gerçeğine vurgu yapmakla birlikte din, felsefe, ahlak ve sanat tarihini kucaklayacak genişlikte olduğunu ifade eder. Edebî eserle ilgili araştırmacının kafasında temel birtakım ölçüler belirmemişse yaptığı araştırmalarda isabetli sonuçlara varabilmesi de mümkün gözükmemektedir. Agâh Sırrı da bu gerçeği gözden ırak tutmamakla birlikte edebî eser tabirinin edebiyat tarihi çerçevesinde daha geniş bir anlamda kabul edilmesi gerektiğini savunur. Düşünce ve sanat hayatında iz bırakmış başlıca eserler üzerinde durarak çağın kültür durumunu bunlar üzerinden açıklamak gerektiğini ifade eder: "Edebî eser deyince uyandırdığı estetik duygularla okuyanları hoşlandıran ruha ve zekâya seslenen sanat eseri anlaşılır. Çünkü bunların bir bölümü sanat kaygısıyla kaleme alınmıştır, yazıldıkları zamanın düşüncelerini ve duygularını olduğu gibi yansıtır. Öğretim amacıyla yazılmış olanlar da belirli konular üzerinde çağının inanışını ve anlayışını belirtir." Bu düşünceler, esasında Levend'in medeniyet tarihi ve edebiyat tarihi arasındaki ilişki konusunda söylediklerine paraleldir.

Lanson "Araştırmalarımızın mihverini (eksenini) şaheserler teşkil ediyor; her şaheser bizim için bir araştırma merkezidir." ifadesiyle edebî eserlerde yazıldıkları dönemle ilgili ipuçlarını bulabileceğimizi belirtir.

(…)

İsmail Alper Kumsar, *Agâh Sırrı Levend'in Edebiyat Tarihçiliğinde Teori ve Uygulama*

1. Okuduğunuz metinde açıklayıcı anlatım biçiminin kullanılmasının metne kazandırdığı özellikler nelerdir?

2. Metinde Agâh Sırrı Levend'in ve Gustave Lanson'un ifadeleri verilerek tanık gösterme yöntemi kullanılmıştır. Sizce bu yöntemin kullanılmasıyla neler amaçlanmıştır?

3. Edebiyat ve tarih ilişkisini anlatan bir yazı yazsaydınız hangi anlatım biçimlerini ve düşünceyi geliştirme yollarını kullanırdınız? Nedenleriyle yazınız.

4. Verilen metinde yazar edebî eserlerin yazıldıkları dönemle ilgili ipuçlarını bulabileceğimizi belirtir. Bir edebî metnin yazıldığı dönemle ilgili ne gibi ipuçları verebileceğini, açıklama ve örneklendirme yöntemlerini kullanarak bir paragrafla anlatınız.

Yazdığınız Paragraf:

Hazırlayan: *Hatice PERÇİN AYAN*

1.ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Edebiyatın Din ile İlişkisi	25 dk.
Amacı	Açıklayıcı anlatımın özelliklerini ve düşünceyi geliştirme yollarının metne katkısını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Uygurca Yazılı Metinler

Uygur yazılı ürünleri arasında Budist yapıtları büyük yer tutmaktadır. 762'de resmî din olarak kabul edilen Manihaizm'le ilgili el yazmaları ise Budizm'le ilgili olanlara göre çok daha azdır.

Budist Uygurlardan yazma ve basma eserler kalmıştır. Bu metinler, Çin kitap tomarı tarzında, katlama kitap gibi çeşitli kitap biçimlerinde hazırlanmışlardır. Yazmalar kâğıt üzerine fırça ya da kalemle ve siyah mürekkeple yazılmıştır. Dinsel açıdan önemli sözler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kimi yazma ve basmalarda konuyla ilgili küçük resimler de bulunmaktadır. Baskı tekniği Çin'den alınmıştır.

Uygur Budist çevirilerinde zamanla Budizm kavramlarını karşılayabilen Türkçe terimler yaratılmış, bu terimler sonradan Moğol Budistlerince de kullanılmıştır.

Budist Uygurlardan kalan Buda'nın başından geçen olayları anlatan öyküler, daha çok Budizm'i kabul eden halk topluluklarına dinsel coşku vermek için yazılmıştır. Cemaat toplantılarında rahiplerin halka okuduğu bu öyküler, çoğu zaman sutralar (Buda'nın vaazları) içine yerleştirilmiştir. Özellikle Budist Uygur edebiyatı hem manzum hem de düzyazı şeklinde düzenlenmiş zengin sayılabilecek bir külliyata sahiptir. Öykülerde anlatım son derece açık ve canlıdır.

Budist Uygur edebiyatı içinde tövbe duaları da vardır. Bunlar, Budizm'e inanan halkın işlediği günahlardan arınması için hazırlanmış metinlerdir.

Bir de şiir türünde ve genelde özgün yaratı olan ürünler vardır. Şiirlerin çoğu dinî konuları işledikleri hâlde, aralarında insanın dünya ile ilgisini gösteren, tabiat sevgisini canlandıran ve hayatın hikmetini ortaya koyan çok güzel lirik parçalar da vardır. Bunların büyük kısmı öğretici amaçla bir kısmı da dinsel coşku sağlamak amacıyla kaleme alınmıştır.

Maniheist Uygurlardan kalan metinler ise küçük boyutlu yazmalardır. Kimi kez de yazma parçası üzerine ancak birkaç sözcük yazılmıştır. Yazıların dikkatli ve titiz ellerden çıktığı gözlenir. Noktalama işaretlerinin kullanımı bakımından da Budist çevreye ait metinlerden kolaylıkla ayırt edilebilir.

Maniheist Uygur edebiyatının ürünleri arasında; öyküler, dinî metinler yani Maniheistlerin uyacakları kuralları anlatan metinler ve bir Mani manastırı yönetmeliği, tövbe duaları ve ilahiler vardır.

Gökbilim, takvim, yıldız falı ve sihir ile sağlık bilgisi, fal ve muska kitapları konularında Uygurca yazılı metinler de vardır. Fal kitaplarında ise Maniheist çevrede yazılmış olduğu sanılan Türk-runik harfleriyle yazılı olan Irk Bitig "Fal Kitabı" da son derece önemlidir.

Türk Dili Tarihine Giriş: Uygurca Yazılı Metinler

1. Din-edebiyat ilişkisinin anlatıldığı metinde açıklayıcı anlatım biçimi ön plandadır. Metinden yola çıkarak açıklayıcı anlatımın özelliklerini belirleyiniz.

2. Okuduğunuz metinde Mani ve Budist Uygur metinleri hakkında bilgi verilirken karşılaştırma ve örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Sizce bu yöntemler metnin anlatımına ne gibi katkı sağlamıştır?

3. Bir toplumun dinî inançları, onların edebî eserleri incelenerek öğrenilebilir. Bu ifadeye göre din-edebiyat ilişkisini; açıklayıcı anlatım, örnekleme ve soru sorma yöntemlerini kullanarak değerlendiren kısa bir paragraf yazınız.

Yazdığınız Paragraf:

4. Okuduğunuz metni öyküleyici anlatım biçimiyle yazmak isteseniz metnin amacında ve anlatımında neler değişirdi? Nedenleriyle yazınız.

Hazırlayan: *Hatice PERÇİN AYAN*

1.ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Bilgilendirici Metinlerde Anlatım Yolları	20 dk.
Amacı	Bilgilendirici metinlerde anlatım biçimlerinin ve düşünceyi geliştirme yollarının metne kazandırdığı özellikleri kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Türk Destanları

Bütün dünya edebiyatlarında olduğu gibi Türk edebiyatının da başlangıç eserleri olan destanlar, çeşitli konularda yaradılış hikâyeleri yanında, milletlerin hayatında büyük yankılar uyandırmış bir kahramanın veya tarih olayının millet muhayyilesinde (hayalinde) ortak sembol ve ifadelerle zenginleştirilmiş uzun manzum hikâyelerdir. Her milletin millî kimlik ve nitelikleri, ortak dünya görüşü destanlarına yansır. Cihangirlik tutkusu, kuvvet, binicilik ve savaşçılık yanında verdiği sözde durma, acizlere ve mağluplara iyi niyetle yaklaşma, yardımcı olma Türk destanlarında dile getirilen ortak değer ve kabullerdir. Türk destanları; kâinatın, insanın, kadının ve erkeğin yaradılışı, çeşitli Türk devletlerinin kuruluşu, gelişmesi, çöküşleri, zafer ve yenilgileri gibi konularla beraber pek çok sebep ve efsaneyi de içinde barındırır.

Türk destanlarından biri de Saka Türklerine ait olan Alp Er Tunga destanıdır. Alp Er Tunga, MÖ VII. yüzyılda yaşamış kahraman ve çok sevilen bir Saka hükümdarıdır. Alp Er Tunga, Orta Asya'daki bütün Türk boylarını birleştirerek hâkimiyeti altına almış, daha sonra Kafkasları aşarak Anadolu, Suriye ve Mısır'ı fethetmiş ve Saka Devleti'ni kurmuştur. Uzun süre mücadele ettiği İranlı Medlerin hükümdarı Keyhusrev'in davetinde hile ile öldürülmüştür.

Orhun Yazıtlarında "Er Tunga" adına yapılan "yuğ" merasiminden söz edilmektedir. "Divanü Lügat'it Türk"ün yazarı Kaşgarlı Mahmud'a ve "Kutadgu Bilig" yazarı Yusuf Has Hacip'e göre "Alp Er Tunga" İran destanı "Şehname"deki büyük ve efsanevi Turan hükümdarı "Efrasiyab"dır.

Kutadgu Bilig'de Yusuf Has Hacip dünyada en iyi Türk beyi olarak gördüğü Alp Er Tunga'yı şu şekilde ifade eder: "Eğer dikkat edersen görürsün ki dünya beyleri arasında en iyileri Türk beyleridir. Bu Türk beyleri arasında adı meşhur, ikbali açık olanı Tonga Alp Er idi."

Alp Er Tunga destanının metni bugüne ulaşamamıştır. Yukarıda bahsettiğimiz ve daha birçok kaynakta bu değerli Saka hükümdarı ve kahramanı hakkında bilgiler ve bir de Kaşgarlı'nın eserinde Alp maddesinde bir sagu (ağıt) tespit edilmiştir: Bu ağıtın girişi şu şekildedir:

"Alp Er Tonga öldü mü?	*(Alp Er Tunga öldü mü?)*
Issız acun kaldı mı?	*(Dünya sahipsiz kaldı mı?)*
Ödlek öcün aldı mı?	*(Korkak öcünü aldı mı?)*
Emdi yürek yırtılır."	*(Şimdi yürek yırtılır.)*

(…)

Umay Günay, *Türk Destanları*

1. *Türk Destanları* adlı metinde açıklayıcı anlatım biçimi ve tanımlama yöntemi kullanılmıştır. Size göre tanımlama ve açıklama arasındaki farklar nelerdir? Metinden örnek vererek açıklayınız.

2. Metinde *Divanü Lügat'it Türk* ve *Kutadgu Bilig* gibi Türk edebiyatının önemli kaynaklarının isminin geçmesi ve Alp Er Tunga sagusundan örnek verilmesiyle neler amaçlanmış olabilir?

3. Tartışmacı anlatım biçimi, herhangi bir düşünceyi savunmayı ve okuyucuyu bu düşünceye inandırmayı amaçlar. Size göre açıklayıcı ve tartışmacı anlatım biçimlerinin bir arada kullanılması, öğretici metinlerde anlatıma ne gibi özellikler kazandırabilir?

Hazırlayan: *Hatice PERÇİN AYAN*

Etkinlik İsmi	**Hangi Alfabe?**	20 dk.
Amacı	Metinde görsellerden faydalanmanın amacını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metin ve görsellerden yararlanarak soruları cevaplandırınız. (Metinler düzenlenmiştir.)***

1. Metin

Göktürk Yazısı

Göktürklerin kullandığı yazı birçok bakımdan millî çizgiler taşır. (…) Bu yazıda ok-uk sesleriyle okunan, birleşik bir harfin ok şeklinde olması; kalın ya sesini veren başka bir harfin yay biçiminde yazılması, Göktürk yazıları üzerinde Türkçenin, Türk sanat ve zekâsının işlediğini gösterir. Aynı yazıda Eb-b okunan bir harf, eski Türklerin eb-ev dedikleri çadır biçimindedir. İnce s harfi de sünğü-süngü biçiminde, düz ve keskin bir çizgidir.

(…)

Göktürk yazısında 38 harf vardır: 4 tane sesli, 9 tane birleşik ve 25 tane sessiz. Bazı seslilerin ince ve kalınları için ayrı harfler düşünülmediği hâlde, birçok sessiz harfin kalınları ve inceleri için başka başka şekiller bulunmuştur.

Sesli harflerden ***(Görsel 1)*** hem A hem E sesi veren harf, kalın bir sessiz harfin yanında A, ince bir sessiz harfin yanında ise E okunur. Mesela, kalın R için başka, ince R için başka harf bulunduğundan, bu sesli harf, kalın R'yi Ra; ince R'yi de Re okutur.

(…)

Gök-Türk yazısında, biri kalın, diğeri ince okunmak üzere, ikişer şekli olan sessiz harfler B, T, S, D, R, G, L, N, Y ***(Görsel 2)*** harfleridir. Bir şekilde biri sesli, biri sessiz yahut ikisi de sessiz iki harfin birleştiği yani bir tek şekilde iki harf sesi veren işaretler de vardır ***(Görsel 3)***.

Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*

1

	A,E		O,U
	I,İ		Ü,Ö

2

Kalın g:		İnce g:	
Kalın t:		İnce t:	
Kalın d:		İnce d:	
Kalın b:		İnce b:	
Kalın y:		İnce y:	
Kalın n:		İnce n:	
Kalın l:		İnce l:	
Kalın s:		İnce s:	
Kalın r:		İnce r:	

3

	NÇ		YN, NY
	İÇ		IK, KI
	NG		OK, UK KU, KO
	LD, LT		ND, NT
			ÖK, ÜK KÖ, KÜ

2. Metin

Uygur Yazısı

Arap alfabesi gibi, sağdan sola doğru yazılan Uygur yazısının 14-18 harfi vardır. Türk dilinin musikisini bu kadar az harfle seslendirmek mümkün olamayacağından eski Türkler arasında kullanılan alfabelerin en yetersizi budur. Uygur yazısında insan ağzının birbirine yakın sesleri için genellikle bir tek harf kullanılır. Mesela p, b, f sesleri için bu yazıda ancak bir harf bulunmaktadır. S ve k sessiz harfleri de yine bir tek işarette birleştirilmiştir. O, u, ö, ü gibi dört mühim sesli harfin seslendirme vazifesi de tek bir harfe verilmiştir. Bu harflerin kelime başındaki yazılışları başka, kelime ortasındaki tekilleri başka, kelime sonundaki biçimleri yine başkadır. Mevcut harflerin birbirine çok benzemesi yanında, aynı harfin üç ayrı şekli bulunması, alfabenin hatırı sayılır güçlükleri arasındadır.

Bugün elimizde Uygur yazısı ile yazılmış epeyce eser vardır. Bunların mühim bir kısmı dinî eserlerdir.

Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*

1. Türklerin kullandığı alfabeler hakkında yazılmış olan metinlerden hangisi daha yeterli bilgi vermiştir? Nedenini yazınız.

2. Yazar, 1. metinde görselleri neden kullanmıştır? Bu görsellerin yazarın anlatımına ve okuyucunun konuyu anlamasına faydaları nelerdir? Açıklayınız.

3. Göktürk, Uygur, Arap ve Latin alfabeleri ülkemizde aynı anda kullanılmaya devam etseydi ne olurdu? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Selman ŞEN*

1.ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.6: Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Türk Kahramanı Oğuz Kağan	20 dk.
Amacı	Metin oluştururken görsellerden faydalanabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metin ve görsellerden yararlanarak soruları cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Uygur Harfli Oğuz Kağan Destanı -Halk Bilimsel Bir Tahlil-

(…)

Ay Kağan'ın doğurduğu bebeğin (Oğuz'un) tasviri dikkat çekicidir. Burada bebek, fizikî özellikleri bakımından daha ziyade "ışıktan yaratılmış perilerden güzel" saydam bir figür olarak betimlenmektedir. Burada bebeği gerçekçi bir şekilde betimlemenin ötesinde onun Tanrısal ışığı taşıdığı vurgulanmak istenmekte gibidir. Tasvir esnasında kullanılan kelimelerin de Oğuz'un nitelikleriyle örtüştüğü görülüyor. Yüzünün "gök" renginde oluşu, Gök Tanrıyla bağlantılı doğumuna, gözlerinin "al" oluşu bir kahraman olarak şiddetine ve alplığına telmihtir.

Oğuz hızla büyür, bu süre kırk gündür. Bilindiği gibi doğum sonrası kırk gün, Türk halk kültüründe önemli bir süredir. Bu süre boyunca çocuğun mezarının açık olduğuna inanılır. Bu sürenin dolmasıyla çocuk kırklanır (tuzlanır). Oğuz'un bir kere süt emmesi, ardından et istemesi toplumun yiğit kişi beklentisine uymaktadır. Buradaki alpin diğer bazı destanlara nazaran çok hızlı büyüdüğü görülmektedir. Bu durum, destandaki alp (Oğuz) tipinin mitsel niteliklerinin ağır basmasıyla açıklanabilir. Bu niteliklerin azaldığı alplarda (örneğin Dede Korkut Destanı) doğumdan sonraki büyüme süresi, gerçekçi olarak on beş sene olarak verilmektedir.

Oğuz, büyüdükten sonra bedeni çeşitli hayvanlara benzetilir. Böylelikle yiğit kişinin gücü tebarüz ettirilmektedir. Mehmet Kaplan, bu tür tasvirlerin hayvancı toplumlarda görüldüğünü ifade ederek, bu toplumların dışa dönük bir yapıya sahip olduklarını belirtmiştir. Burada dikkat çeken bir diğer husus da bebekken Oğuz'un yüzü tasvir edilirken, büyüdükten sonra bedeninin betimlenmesidir. Bebeğin tasviri, toplumun kabulleneceği, normal bir bebeğin niteliklerine çok aykırı olmayan bir biçimdedir. Hâlbuki erkek olarak Oğuz, tüm vücudu kıllarla kaplı biri olarak tasvir edilmiştir ki bu tamamıyla "güç" sembolizmiyle ilişkili olsa gerektir.

Oğuz'un yetişmesi yine hızlıca geçilir. Bu eğitim iyi silah kullanmak, at sürmek, at sürüleri gütmek ve avlanmayı kapsıyordu. Görüldüğü gibi Oğuz, kendisini ileride bekleyen kadere uygun bir eğitimden geçmiştir. Ekonomik hayatın temelini oluşturan "hayvancılık" faaliyetini öğrenmenin bu noktada atlanmadığı gözden kaçmıyor. Ayrıca avlanmak becerisi de mutlaka kazanılmalıdır; çünkü baskınların hayatın normal bir parçası olduğu bu toplumlarda sürüsünü kaybeden bir aile için avlanmak hayatta kalmanın yegâne yolu hâline gelebilir.

Gürol Pehlivan, *Uygur Harfli Oğuz Kağan Destanı -Halk Bilimsel Bir Tahlil-*

1. Çok iyi bir ressam olduğunuzu hayal edin. Metindeki her bir paragrafın yanına o paragrafı özetleyecek görseller çizmeniz isteniyor. Çizeceğiniz görsellerde nelerin bulunmasına dikkat edersiniz? Yazınız.

2. "Uygur Harfli Oğuz Kağan Destanı -Halk Bilimsel Bir Tahlil-" adlı metnin herhangi bir yerine aşağıdaki resmi koymamız uygun olur mu? Nedenini gerekçeleriyle yazınız.

3. Birinci ve ikinci soruya verdiğiniz cevapları göz önünde bulundurarak görsel ile metin arasında ne tür bir ilişki olduğunu gerekçeleriyle yazınız.

Hazırlayan: *Selman ŞEN*

Etkinlik İsmi	**Tabloyu Oluştur**	20 dk.
Amacı	Türk edebiyatının dönemlerini ve dönemlerin özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metin ve örnek şiirleri okuyup soruları cevaplandırınız. Doldurduğunuz tabloyu sınıf panosunda sergileyiniz.***

1. Metin

Türk Edebiyatının Dönemlerine Kısa Bir Bakış

Türk edebiyatı başlangıcından günümüze kadar üç ana dönemde gelişme göstermiştir: İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı, İslamiyet Etkisindeki Türk Edebiyatı, Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı. Bu dönemlerin oluşmasında din, dil, kültürel farklılaşma ve coğrafi etkenler önemli bir yer tutar.

Türkler, İslamiyet öncesinde farklı dinlere inanmışlardır. Şamanizm de bu dinlerden biridir. Şamanizm'de dinî törenleri şaman, baksı, kam, ozan isimleri verilen kişiler icra ediyordu. Bu din adamları şölen, sığır, yuğ adı verilen dinî törenlerde şiirler söyleyerek töreni yönetiyorlar ya da halkı kutsuyorlardı. İşte bu şiirler, Türk edebiyatının başlangıcını oluşturmuştur. Sözlü Edebiyat Dönemi dediğimiz bu dönemdeki sav, sagu, koşuk, destan adı verilen ürünler dilden dile günümüze kadar ulaşmıştır. Bu şiirlerde yabancı kelimelerden uzak Türkçe ile acı, kahramanlık, tabiat ve hayvan sevgisi gibi konular dörtlük nazım birimi ile işlenmiştir. İslamiyet öncesinde yazılı Türkçe metinler de bulunmaktadır. Yazılı Edebiyat Dönemi'nin edebî olgunluğa ulaşmış ilk kaynakları Göktürk alfabesiyle [Göktürk Kitabeleri (8. yy)] yazılmıştır. Göktürk Devleti Uygurlar tarafından yıkıldıktan sonra Uygur yazı dili kullanılmaya başlanmıştır. Uygur alfabesiyle yazılmış ve günümüze ulaşmış metinler, Manihaizm ve Budizm'in dinî öğretilerinden *(Sekiz Yükmek, Altun Yaruk, Irk Bitik)* bahseder. Uygurlar Dönemi'nde Türkler, tamamı olmasa da, Mani dinine inanır. O güne kadar çadırlarda göçebe hayat yaşayan Türkler, Mani dininin etkisiyle (Mani dininde hayvani gıdalar yasaktır.) tarımla uğraşabilmek için yerleşik hayata geçer.

Türklerin inandıkları en yaygın din İslamiyet olmuştur. Talas Savaşı sonrası İslamiyet'i kabul etmeye başlayan Türkler, Türk-İslam medeniyeti adını verdiğimiz yeni bir döneme adım atmışlardır. İslamiyet; dinî inancı olduğu kadar kültürel hayatı da etkilemiş, dil ve edebiyatımız üzerinde kalıcı izler bırakmıştır. Bu dönemde yazı dili Arap harflerinden oluşmaktadır. Arap ve Fars edebiyatından etkilenen sanatçılarımız onlar kadar güzel şiirler yazmak istemiş ve Arapça-Farsça kelime ve tamlamalarla şiirlerini süslemişlerdir. Bu dönemde halk ile aydın kesim arasında kullanılan dil açısından farklılıklar vardır. Halk edebiyatında koşma, destan, semai, bilmece, türkü, ninni, gibi türlerde genellikle halkın anlayacağı dil kullanılırken divan edebiyatında gazel, kaside, mesnevi, rubai gibi türler Arapça-Farsça kelime ve tamlamalardan oluşan bir dille oluşturulmuştur. Eserlerde özlem, ölüm, aşk, hasret, Allah sevgisi, din ya da devlet büyüğüne övgü, tabiat sevgisi dile getirilmiştir. Halk edebiyatında nazım birimi dörtlükken divan edebiyatında beyitler kullanılır. Bu dönem Tanzimat'ın ilanına (3 Kasım 1839) kadar sürmüştür.

Tanzimat'ın ilanı aydın kesimin gözünü ve yönünü Batı'ya çevirmiştir. Batı medeniyetinde işlenen ve Türk edebiyatında yer almayan yeni türler (roman, hikâye, makale, deneme, yeni şiir biçimleri…) ilk önceleri Türkçeye çevrilerek basılır. Bu eserler örnek alınarak yeni türlerde eserler yazılır. Edebiyatçılarımız, eski nazım şekilleri yerine yeni nazım şekillerini kullanırlar. Yeni türlerin edebiyatımızda yer almasını sağlayan en büyük etken gazetedir. Bu yeni dönemde dilimiz de Batı'nın tesirinde kalmış, Fransızca başta olmak üzere diğer batı dillerinden kelimeler dilimize girmeye başlamıştır. Batı ile tanışıklığımız dinî yaşantımızda değişiklik yapmasa da siyasî, sosyal ve kültürel alanda kendisini önemli derecede hissettirir. Batılı yaşam tarzı, hayatımızın her alanında kendisini gösterir. Edebî eserlerde ilk önceleri hürriyet, vatan sevgisi, ölüm, yanlış Batılılaşma konuları işlenirken daha

sonraları her şey konu olur. Nazım birimi beyit, dörtlük olabildiği gibi serbest birimlerde de şiirler yazılmıştır. Bu eserlerin yazımında 1 Kasım 1928'e kadar (Harf Devrimi) Arap alfabesi kullanılır. Devrimden sonra günümüzde de kullandığımız Latin alfabesi hâkim olur.

Selman Şen

2. Metin

Ben Sana Mecburum

Ben sana mecburum bilemezsin.
Adını mıh gibi aklımda tutuyorum.
Büyüdükçe büyüyor gözlerin
Ben sana mecburum bilemezsin.
İçimi seninle ısıtıyorum.

(…)

Attilâ İlhan, *Ben Sana Mecburum*

3. Metin

Gazel

Hâsılım yok ser-i kûyunda belâdan gayrı
Garazım yok reh-i aşkında fenadan gayrı

Ney-i bezm-i gamem ey âh ne bulsan yele ver
O da yanmış kuru cismimde hevâdan gayrı

(…)

Fuzulî

4. Metin

Koşuk *(Eski Türkçe)*	*(Günümüz Türkçesi)*
Kar buz kamuğ erüşdi	*Kar, buz, hepsi eridi;*
Tağlar suvı akışdı	*Dağların suyu aktı,*
Kökşin bulıt örişdi	*Mavi bulut belirdi,*
Kayguk bolup egrişür	*Kayık olup salınır.*

Kelime Dağarcığı
fena: Yok olmak. **garaz:** Niyet, istek. **hâsıl:** Beklenti. **hevâ:** Boş istek. **ney-i bezm-i gam:** Gam meclisinin "ney"i. **reh-i aşk:** Aşk yolu. **ser-i kûy:** Köyün başı.

1. Metinden ve örnek şiirlerden faydalanarak verilen tablodaki boşlukları uygun şekilde doldurunuz.

Edebî Dönem	İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı	İslamiyet Etkisindeki Türk Edebiyatı	Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı
Döneme örnek şiir			Ben Sana Mecburum
Örnek şiirin şairi			
Yaşam tarzı			Yerleşik hayat tarzı
Etkilenilen yabancı diller	Yabancı dillerin etkisi yok.		
Kullanılan nazım birimleri			
İşlenen konular		Aşk, ...	
Etkilenilen din	Şamanizm, ...		

2. Boşluklarını doldurduğunuz tablo, metni anlamanızı kolaylaştırdı mı? Okuduğunuz metinlerde tablo, grafik, resim gibi görseller bulunmasını ister miydiniz? Gerekçeleriyle yazınız.

3. Boşluklarını doldurduğunuz tabloyu sınıf panosunda sergilemeniz ve görsellerle bu tabloyu desteklemeniz istenseydi hangi görselleri kullanırdınız?

Etkinlik İsmi	**Nasıl Bir Üslup?**	20 dk.
Amacı	Metinde yazara/metne özgü dil ve anlatım özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Tarih-Edebiyat İlişkisi

Tarihle edebiyat arasındaki ilişki iki türlüdür. Birincisi geçmişte yazılmış edebiyat metinlerinin bugün yorumlanmayı bekleyen birer tarihî belge olmaları durumu. İkincisi ise geçmişi konu alan edebiyat metinlerinin bugünün insanı tarafından kaleme alınmasıdır. Her iki durumda da bu edebiyat metinlerini hangi bakış açısı ile değerlendirirsek değerlendirelim bütün görüşlerin öznellikten sıyrılması mümkün değildir.

Örneklendirecek olursak Osmanlı dönemi kültür hayatını, sanat anlayışını, tarih bilincini, toplumsal katmanlarını hatta o dönemin bilim anlayışını kavrayabilmemiz için Divan edebiyatı başlı başına bir kaynaktır. Biz bugünün bilim tasnifi ile kendi ontolojimizi bir kenara bırakmadan bu metinleri çözümlemeye kalktığımızda ve bu arada o toplumun sosyolojisinden habersiz olarak sözlüklerle bu metinlere yaklaştığımızda büyük bir kolaycılıkla Divan şiirinin toplumdan kopuk elit bir şiir olduğu safsatasına inanmak zorunda kalırız. Oysa tarihî metinlere yaklaşabilmek için derin bir bakış açısı, engin bir bilgi birikimi ve sağlam bir eleştirel zemine ihtiyaç vardır.

Öte yandan geçmişi kitaplara konu etme nedenimizi, toplumsal dönüşüm yaşarken kültürel mirasımızı yeniden değerlendirme ihtiyacı ile açıklayabiliriz. Tarihi bilmek ihtiyacı -ki bunu kültürel belleğin aktarılması olarak da ifadelendirebiliriz- kabaca toplumsal olarak yapabildiklerimizi ve yapabileceklerimizi bize ve yeni nesle aktarmaya çalışmanın bir sonucudur. Benlik ve kimlik sorunu ile gelenek öğretimi arasındaki sıkı ilişkinin tarih aracılığıyla sağlandığı ileri sürülebilir. Bu süreçte edebiyat mükemmel bir araç konumundadır. Fakat karşımızda duran bir problem var: 21. yüzyılın eşiğinde modern Türkiye'de benimsenen/dayatılan/kabul edilen/var olan bir tarih ve eğitim anlayışı içinde geçmişi ve geçmişteki olayları hangi gözlük ile değerlendireceğiz? Bu gözlüğün sunduğu manzara kime göre sağlıklı bir bakış açısıdır? Bu defa da geçmişin bugüne göre ötekileştirilmesi sorunuyla karşılaşıyoruz. Geçmiş bizim için, çocuklarımıza vermeye çalıştığımız değer yargılarımızla kendimizi yorumlamaya ve tanımlamaya müsait bir zemindir.

Karşımıza çıkan paradoks çok trajiktir: Kültürel benliğimizi tanımlamak için geçmişten gelen gelenekleri ve değerler sistemini bilme ve yorumlama ihtiyacı içindeyiz, fakat bu bilgiyi ve aktarımı ise şimdinin tanımları, değerleri ve bakış açısı ile yapıyoruz. Edebiyatın kabaca işlevini göz önüne aldığımızda yazarın muhayyilesi, betimlemesi, kurguladığı dünya açısından sınırsız bir özgürlüğe sahip olduğundan hiç şüphemiz yok. Peki, o zaman geçmişi bir şekilde kendine konu edindiğinde yazarın özgürlük alanında bir daralma olacak mıdır? Yazar geçmişte yaşayanları ve yaşananları dilediği gibi kullanabilecek ise okuyucunun konumu ne olacaktır? Tarihi konu edinen bir edebiyat metnini okurken oyucunun beklentisi ne olmalıdır? Bizim ülkemizde en azından tarihî roman kaleme alındığında kurgulanan öykünün tarihî olaylarla ne kadar örtüşüp örtüşmediği tartışma konusu yapılır. Yeni nesilde bir tarih bilinci uyandırmak için dört elle sarıldığımız tarihî romanlar eğer güdümlü bir okuma için düşünülüyorsa çoğu zaman hayal kırıklığı yaşanır ve yazarı tarihe sadakatsizlikle suçlanır.

(…)

Melike Günyüz, *Tarih-Edebiyat İlişkisi*

1. Okuduğunuz metinde yazarın soru cümlelerini kullanmasının metnin üslubuna etkileri nelerdir?

2. Üslup; bir insanın tarzını, mizacını, olaylara karşı yaklaşımını ifade eder. Ünlü Fransız yazar Buffon (Büfon) "Üslup insanın ta kendisidir." diyerek üslubun insanların görüşlerinin, düşüncelerinin yansıması olduğunu belirtmiştir.

Bu bilgiler ışığında yazar hakkında hangi bilgileri edinebilirsiniz?

3. Metinde öznel yargılar mı nesnel yargılar mı ağırlıktadır? Bu doğrultuda, yazarın üslubuyla ilgili çıkarımlarda bulununuz.

Hazırlayan: *Hilal ASLAN*

1.ÜNİTE > Giriş *Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Edebiyat, Tarih ve Kültür İlişkisi**	20 dk.
Amacı	Edebî metinlerin toplumların tarih ve kültür zenginliklerini yansıttığını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Manas Destanı

Türk destanlarından olan Manas, Türk mitolojisinden ve bozkır kültüründen derin izler taşımakla birlikte öteki destanlardan bağımsız ve mısra sayısı itibariyle dünyanın en büyük destanıdır. Günümüzde de Manas'tan, manzum bazı bölümler anlatılmaktadır. Bu özelliğinden dolayı Manas, yaşayan ve Kırgızlarca yaşatılan tek destandır.

Kara Han'ın oğlu Yakup Han ile karısı Çıyrıcı'nın çocukları olmaz. Baba Yakup Han, bir çocuk vermesi için Tanrı'ya yalvarır ve bir erkek çocukları olur. Yeni doğan çocuğa " dört ulu peygamber" tarafından Manas adı verilir ve çocuğun geleceği hakkında kehanetlerde bulunulur. Manas'ın doğuşuyla ilgili şu ifadeler dikkat çekicidir: "Oğlunun yüzüne baktı, beyaz eti pamuk, gibi kemikleri bakır gibi (idi). Bir ak kısrak getirdi. Yakup Han, doğan oğlunun adını Dört Ulu Peygamber'e 'Manas' koydurdu. Dört Peygamber onu kucakladı… Manas kükredi ve (daha) beşikte yatarken konuştu: 'Aksakal Ateke Yakup Han, Müslüman yolunu açacağım, kâfirin malını saçacağım, kâfiri sürgün kılacağım, Müslüman (için) kurtuluş olacağım!' (dedi)."

Destan Manas'ın Budist Kalmuklar, Çinliler ve Asya'da yaşayan öteki Türk boylarıyla yaptıkları mücadeleler, derin vatan ve millet sevgisinin şiirsel söylenişiyle dikkati çeker. Manas, millî özellikleri itibariyle çok renkli, kendisine has deyişlerle yoğrulmuş orijinal bir destandır. Manas destanında; Kırgızların folkloruna, gelenek ve göreneklerine, inançlarına, törelerine, bozkır hayatına, etnografyasına (giyim-kuşam, çadır hayatı, hayvancılık, deve ve at koşumları, mutfak kültürü vb. gibi), deyimlere, terimlere, atasözlerine ait bilgilere ulaşılmaktadır. Ayrıca bu destan, Türk dili tarihi için çok değerli olan dil, edebiyat ve tarih malzemelerini de bünyesinde yaşatmaktadır.

Destana XIX. yüzyılda İslami unsurlar girmiştir. Destanın bünyesine sonradan giren İslami unsurlar Manas'ın orijinal yapısını ve bütünlüğünü bozmadığı gibi Kırgızlar arasındaki milliyet duygusunu da olumlu yönde etkilemiştir.

Üç büyük koldan ibaret olan destanın, Manas adını taşıyan birinci bölümü; Manas'ın doğumu, güç sahibi olarak kendisini tanıtması, Kırgızlar arasındaki savaşlarda şöhret kazanması, Kalmuklara karşı elde ettiği başarılar, Kırgızları bir bayrak altında toplaması, ilini düşman istilasından kurtarması gibi olaylardan oluşmaktadır.

Prof. Dr. Tuncer Gülensoy, *Manas Destanı*

1. Geçmiş zamanlara ait bir edebî eser edebiyat-tarih ilişkisini yansıtan önemli kaynaklardan biridir. Bu eserlerde gerçek ve kurmaca birbiriyle etkileşim içindedir. Dönemin toplumsal zihniyet özellikleri ve tarihî olaylar kurgulanıp anlatılır.

Açıklamaya göre edebî metinlerin Türk kültürünün ve tarihinin zenginliğini ortaya koyması ve gelecek nesillere taşımasındaki rolü sizce nedir? Metni de göz önünde bulundurarak açıklayınız.

2. Okuduğunuz metinde geçen olağanüstülükler mitolojik bir unsurdur. Geçmiş zamanlara ait metinlerdeki mitolojik ögelerin kültürel anlamda kaynaklık etmesini okuyucu açısından değerlendiriniz.

3. Millî bilincin gelişmesinde edebiyatın önemini edebiyat-tarih ilişkisi çerçevesinde kısa bir paragrafla anlatınız.

Yazdığınız Paragraf:

Hazırlayan: *Hatice PERÇİN AYAN*

Etkinlik İsmi	**Dil ve Gerçeklik**	25 dk.
Amacı	Dilin toplumların gerçekliğini yansıtan önemli bir kültür unsuru olduğunu kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Eski Türkçe

Türk yazı dilinin ele geçen ilk örnekleri Orhun Abideleri'nin metinleridir. Fakat bu metinler şüphesiz Türk yazı dilinin ilk örnekleri değildir. Çünkü Orhun Abideleri'ndeki dil yeni teşekkül etmiş bir yazı dili olarak değil, çok işlenmiş bir yazı dili olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan, Türk yazı dilinin başlangıcını ele geçen bu ilk metinlerden çok daha öncelere çıkarmak gerekir. Türk yazı dilinin sekizinci asırdan sonraki gelişmesi ile mukayese edilerek bir tahmin yürütülürse Orhun Abideleri'nin yazı dilinde hiç değilse birkaç asırlık bir gelişme mevcut olduğuna kolaylıkla hükmolunabilir. Buna göre Türk yazı dilinin başlangıcını miladın ilk asırlarına, hiç olmazsa Orhun Abideleri'nden birkaç asır önceye çıkarmak doğru olur. Fakat Orhun Kitabeleri'nden daha eski bir metin ele geçmediği için bu yazı dilini ancak sekizinci asırdan itibaren takip edebilmekteyiz.

İşte nazari olarak miladın ilk asırlarında başladığını kabul ettiğimiz ve ilk ele geçen metinleri sekizinci asra ait olan bu yazı dili 12-13. asra kadar devam etmiş olup bu devre, Türk yazı dilinin ilk devresini teşkil etmektedir. Bu ilk yazı dili devresi aynı zamanda müşterek bir yazı dili devresidir. Yani bu yazı dili, bütün Türklüğün tek yazı dili olarak kullanılmış; Orta Asya'da geniş bir sahayı kaplayan Türklük âlemi asırlar boyunca hep aynı dille okuyup yazmıştır. O devirden kalma eserlerde görülen ufak tefek farklar ise saha ve zaman farklarından ileri gelen normal ayrılıklar olup tek bir yazı dilinin hudutlarını aşacak mahiyette değildir.

Kâşgarlı Mahmut'un en çok beğendiği ve şivelerle karşılaştırırken "Türkçe" diye adlandırdığı, Hakaniye Türkçesi yahut başka eserlerde Kâşgar dili, Kâşgar Türkçesi adı ile anılan dil hep bu ilk Türk yazı dilidir. Bu yazı dili devresinden gelen eserlerin büyük bir kısmı Uygur yazısı ile yazılmış olduğu için bu devreye Uygur devresi, bu yazı diline de Uygurca denilebilir. Fakat Türkoloji öğretiminde Türkçenin bu ilk devresi için bugün en uygun isim olarak "Eski Türkçe" tabirini kullanmaktayız. Türkçenin ondan sonraki çeşitli gelişmelerinin kaynağı hep bu döneme çıkmakla birlikte bugün geniş sahalarda ayrı kollara ayrılmış bulunan Türkçenin bütün şekillerinin menşei bu devrede bulunmaktadır. Kısacası Türkçenin bütün yapısı bu devre ile izah edilebilmektedir. Demek ki bu dönem Türkçenin ana Türkçe devresi, ilk devresi, eski devresidir. Onun için bu devreyi "Eski Türkçe" diye adlandırmak çok yerindedir.

O hâlde Türk yazı dilinin ilk dönemi Eski Türkçedir. Eski Türkçeden daha önceki devir ise Türkçenin karanlık devridir. O devir artık Eski Türkçe'nin Çuvaşça ve Yakutça ile bunların da daha ileride Moğolca ile birleştikleri devirdir.

Muharrem Ergin, *Türkçenin Tarihî Gelişimi*

1. Okuduğunuz metinde kültürel ögelerden biri olan dilin tarihî gelişimi anlatılmaktadır. Sizce Türkçenin yüzyıllardır yaşayan bir dil olmasının sebepleri neler olabilir? Açıklayınız.

2. Türkçenin geçmiş zamanlardan günümüze kadar tarihî gelişimi üzerine yapılan çalışmalarda Orhun Abideleri, Divânü Lügati't Türk gibi kaynakların rolü nedir?

3. Dilin işlevini, kültür ve tarih açısından açıklayan kısa bir paragraf yazınız.

Yazdığınız Paragraf:

Hazırlayan: *Hatice PERÇİN AYAN*

1.ÜNİTE > Giriş *Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Edebiyat ve Din**	25 dk.
Amacı	Edebiyatın toplumların inanç dünyasını yansıtması ve dinin edebiyata etkisini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Göktürk Kitabeleri'nde Türk Dinî İnancının İzleri

II. Göktürk kağanlığı zamanında yazılan Göktürk Kitabeleri, Türklerin tarihine ışık tutan en önemli belgelerden biridir. Bu tarihî belgelerde Türklerin devlete, siyasete ve topluma nasıl baktığını gösteren parçalar bulunur. Bunların yanında dinî düşünceye dair parçalar da bulunur. Bu parçalardan hareketle Türklerde kitabelerin yazıldığı dönem itibariyle nasıl bir inanç dünyası olduğuna dair çıkarımlarda bulunmak mümkündür. Türkler, tarih boyunca Şamanizm, Budizm, Hristiyanlık, İslamiyet gibi çeşitli dinleri kabul etmişlerdir. İnsanların ya da toplumların bir dinden başka bir dine geçişleri belirli bir süreci gerektirdiğinden eski inançlardan kopmak ve yeni inançları benimsemek çok kolay olmamaktadır. Aynı şey Türkler için de geçerlidir. Örneğin Türkler, Şamanizm'den İslamiyet'e geçerken eski âdet ya da inançları tamamen terk etmemiştir. Eski inançları yeni dinin içinde yeni formlar ile yaşatmaya devam etmiştir. Tarihsel süreçte yazılan bazı metinlerde bu geçişin izlerini görmek mümkündür. Göktük Kitabeleri de bu geçişin izlerinin sürülebileceği metinlerden biri olarak değerlendirilebilir. Dönem itibariyle Göktürkler için din değiştirme gibi bir şey söz konusu değildir. Ancak mevcut dinin tekâmül sürecinde olduğu söylenebilir. Kitabelerdeki hem mitolojik hem de gelişmiş dinlere ait ibareler buna işaret eder. Yani kitabelerin yazıldığı dönemde Göktürkler, mitolojik bir inanç sisteminden daha gelişmiş bir inanç sistemine geçiş yaşamaktadır.

Serkan Derin, *Göktürk Kitabelerinde Türk Dinî İnancının İzleri*

1. Göktürk Kitabeleri'nde Türklerin inanç dünyasına dair çıkarımlarda bulunabilmemizi edebiyat-din ilişkisi açısından değerlendiriniz.

2. Okuduğunuz metinde, Türklerin tarih boyunca çeşitli dinleri kabul ettiklerinden bahsedilmektedir. Sizce toplumların bir dinden başka bir dine geçişlerinde edebiyatın işlevi nedir? Açıklayınız.

3. İslamiyet'in, Türk edebiyatının edebî dönemlerini belirleyen önemli bir etken olmasını içerik ve dil açısından yorumlayan kısa bir paragraf yazınız.

Yazdığınız Paragraf:

4. Evrensel değerler ile millî ve manevi değerlerin şekillenmesinde, dinin ve edebiyatın toplumsal işlevi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

Hazırlayan: *Hatice PERÇİN AYAN*

1.ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konan bilgi ve yorumları ayırt eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Edebiyat Her Yerde	25 dk.
Amacı	Edebiyat ve sanatın tarih ile ilişkisini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Yansıtan ve Yansıtılan

(…)

Sanat ve edebiyat yapıtlarının çizdiği dünya, gerçekliğin körü körüne bir kopyası değildir ama dünyanın rengini ve kokusunu kendinde korur; şu basit nedenle ki sanat her zaman için doğanın ve insan yaşamının en özlü yanlarını ele almıştır. Her gerçek sanat yapıtının bir bildirisi olması gerekir; bu, bir sanat yapıtının var olabilmesinin temel koşulu ve yaşamsal ögesidir. Sanat, gerçekliğin büyük disiplinine ancak boyun eğebilir, ona yardım edemez ama bu demek değildir ki sanat hep gerçekçi olmuştur.

Denebilir ki her edebiyat ürünü yaratıldığı dönemin havasını yansıtır bir oranda. Çünkü ister romancı olsun ister öykücü, ister ozan olsun ister oyun yazarı, onları çağlarından soyutlamak olanaksızdır. Bu yüzden de bilinçli ya da bilinçsiz çağlarına tanıklık ederler. Çağına tanıklık etmeyen yazarlar, ozanlar yok gibidir. Ancak bu tanıklık sanata özgü yasalar, ilkeler ve kurallar içinde yapılırsa kalıcılık kazanır. Bu da büyük ölçüde sanatçının dünyayı algılayışı, yansıtışı, onu yeniden biçimlendirişiyle ilgilidir. Çağlarına tanıklık etmiş nice sanatçılar vardır ki unutulup gitmiştir bugün.

Çağına tanıklık toplumsal bir olgudur. Çünkü belirtmeye çalıştığımız gibi istese de istemese de çağının havasını solur sanatçı. Duyarlığını, yaşantısını, ekinsel birikimini çağı biçimlendirmiştir. Öyleyse salt tanıklık etme ereğiyle bir sanatsal yaratı oluşturulamaz, oluşturulursa da öyle bir yaratının ömrü uzun olmaz.

Emin Özdemir, *Türk ve Dünya Edebiyatında Dönemler-Yönelimler*

1. *Çağına tanıklık toplumsal bir olgudur. Çünkü belirtmeye çalıştığımız gibi istese de istemese de çağının havasını solur sanatçı. Duyarlığını, yaşantısını, ekinsel birikimini çağı biçimlendirmiştir. Öyleyse salt tanıklık etme ereğiyle bir sanatsal yaratı oluşturulamaz, oluşturulursa da öyle bir yaratının ömrü uzun olmaz.*

a) Yazarın bu ifadelerine katılıyor musunuz? Gerekçeleri ile açıklayınız.

b) Dönemi dışında yazılan tarihî romanlar sizce bu düşünceye bir karşıtlık oluşturur mu? Edebiyat ve tarih ilişkisi bağlamında yorumlayınız.

2. *Sanat ve edebiyat yapıtlarının çizdiği dünya, gerçekliğin körü körüne bir kopyası değildir ama dünyanın rengini ve kokusunu kendinde korur; şu basit nedenle ki sanat her zaman için doğanın ve insan yaşamının en özlü yanlarını ele almıştır. Her gerçek sanat yapıtının bir bildirisi olması gerekir; bu, bir sanat yapıtının var olabilmesinin temel koşulu ve yaşamsal ögesidir. Sanat, gerçekliğin büyük disiplinine ancak boyun eğebilir, ona yardım edemez ama bu demek değildir ki sanat hep gerçekçi olmuştur.*

a) Metnin bu ilk paragrafında yazar düşüncelerini ifade ederken bilgiye mi, yoruma mı ağırlık vermiştir? Bunun nedeni sizce nedir?

b) Yazarın bu tutumu metnin geçerlilik ve doğruluğunu nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Edebiyatın tarihten faydalandığı gibi tarih biliminin de edebiyattan faydalandığını düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

Hazırlayan: *E. Bahar GÖKER*

1.ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konan bilgi ve yorumları ayırt eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Zaman Neyin İlacı?	25 dk.
Amacı	Edebî değerlerin değişim nedenlerini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Sözlü Gelenek Öznesi Olarak Saz Şairi, Âşık ve Halk Şairi Terimleri

Sözlü geleneğin en önemli temsilcisi ve aktarıcısı olan halk şairlerinin kadim bir geçmişi vardır. Bu bağlamda Türk halk şairliğinin kökleri, İslam öncesi Orta Asya'daki yazılı edebiyat öncesi sözlü döneme dek uzanır. Günümüzde, "saz şairi", "âşık" veya "halk şairi" olarak adlandırdığımız kişiler; birbiriyle bağlantılı olarak farklı adlarla anılmakta olup İslami dönem halk şiirindeki misyonlarından çok daha fazlasına sahip kişilerdi. Bu geleneğin temsilcileri; Türklerin İslamiyet öncesi, İslam ve Batı medeniyetleri dairesiyle olan irtibatıyla uyumlu olarak aslında üç temel tip esasında var olagelir: "Birinci tip, muhtelif Türk boylarında ozan, baksı, kam, şaman vb. adlarla anılan şair ruhanilerdir. İkinci tip, İslamiyet döneminde dinî-tasavvufi Türk edebiyatı [ayrıca Dertli, Karacaoğlan gibi isimler örneğinde ladinî denilen, dinî olmayan bir âşıklık geleneğinin de] tesiriyle ortaya çıkan âşık, Kaygusuz Abdal, Âşık Yunus, Süleyman Çelebi gibi şahsiyetlerdir. Üçüncü tip ise Batı medeniyeti dairesine giren sazcı, saz ustası, saz sanatkârı, bağlama üstadı gibi adlarla anılan modern âşık."

(…)

Farklı Türk boylarında "kam", "şaman", "oyun", "baksı" olarak adlandırılan ve çok yönlü özelliklere sahip olan sanatçılar; İslami dönemle birlikte artık eski etkinliklerini yitirmeye başlar ve yeni dönemin gereklerine uygun olarak yerlerini zamanla ozanlığa bırakırlar. Sonraki dönemlerde ise "saz şairi", "âşık" ve "halk şairi" adları tercih edilir. Zira Türklerin İslamiyet'e geçişiyle birlikte yeni bir yaşam tarzına geçilir; yeni yurt edinme çabaları, bu dini yayma girişimleri, göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçme uğraşısı gibi birçok etken hâliyle halk edebiyatı ve onun bir yansıması olan saz şiirini ve temsilcilerini de etkiler. Böylece özellikle 9. yüzyıldan başlayarak Türklerin Anadolu ve Balkanlar'ı yurt edinip yerleştiği döneme kadarki tarihî süreç içinde farklı adlarla anılagelen âşıklar, artık yeni bir hüviyete bürünen âşıklık şiiri temsilcileri olarak varlıklarını sürdürür. Saz çalan, diyar diyar gezen hatta "Hak âşıkları" olarak bilinen bu kişiler; âdeta âşık edebiyatıyla özdeşleşerek bu kültürel mirası geçmişten günümüze taşıya gelir.

(…)

Okan Alay, *Sözlü Gelenek Öznesi Olarak Saz Şairi, Âşık ve Halk Şairi Terimleri*

1. a) İslam öncesi ozanları "kam, şaman, baksı", aynı zamanda dönemin inancı olan Gök Tanrı inancıyla ilintili olarak dinî bir kimlik de taşır. Doğaçlama şiir söyleme yeteneklerinden dolayı halk, onların Tanrı'dan "kut" aldığına, Tanrı tarafından bu yetenekleri ile ödüllendirildiğine inanır.

Bu bilgiyi göz önünde bulundurduğunuzda metinde vurgulanan "kam, şaman, baksı" isimlerinin İslamiyet'ten sonra "âşık" ya da "halk şairi"ne dönüşmesini nasıl yorumlarsınız? Düşüncelerinizi yazınız.

b) İslamiyet'ten sonra saz şiirinin temsilcileri için *Hak âşıkları* ifadesi kullanılmıştır. Bu ifadeyi metinden ve ilk maddedeki bilgiden yola çıkarak birkaç cümleyle açıklayınız.

2. Âşıklar Türk kültürünün, geleneklerinin ve yaşam tarzlarının sonraki nesillere aktarılmasında nasıl bir rol oynamış olabilir? Bu misyonu günümüzde kimin, nasıl üstlendiğini söyleyebilirsiniz? Açıklayınız.

3. Âşıklık geleneğinin günümüzde eski değerini görememesinin nedeni sizce ne olabilir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *E. Bahar GÖKER*

Etkinlik İsmi	**Dinin Edebiyata Etkisi**	20 dk.
Amacı	Metindeki bilgilerin gerekçelerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Edebiyat-Din İlişkisi

(…)

İslâm dinini kabulün edebiyatımızdaki etkisi, hem şekil hem de içerikte kendisini göstermiştir. Şekil bakımından, ilk dönem edebiyatımızda kullanılmayan yeni nazım şekilleri bu dönemde kullanılmaya başlamıştır. Eski Türk şiirinde nazım birimi dörtlük esasına dayanan kıta iken, bu dönemde özellikle İran edebiyatının etkisi ile beyit esasına dayalı yeni nazım şekilleri kullanılmaya başlamıştır. Bu çerçevede, yeni dönem şiirimizde gazel, kaside, mesnevî, rubâî, muhammes, müseddes, terci-i bend, terkib-i bend… vs. gibi, nazım şekilleri kullanılmaya başlamıştır.

Bu dönem edebiyatımızda şekil bakımdan yaşanan ikinci değişim ise şiirimizin vezninde meydana gelmiştir. Eski Türk şiirinin vezni, hecelerin sayısına dayanan hece vezni iken bu dönem şiirimizde aruz vezni kullanılmaya başlamıştır. Hecelerin uzun veya kısalığına göre, kapalı veya açık hece şeklinde belirlenmesi esasına dayanan aruz vezni, Türkçe'de uzun hece olmadığı için, esas itibariyle dilimize uygun değildi. Şiirde dilimizin yapısına uygun olmayan aruz vezninin tercih edilişi, dilimizde zaman içerisinde Arapça ve Farsça kelimelerin fazlalaşmasına sebep olmuştur.

(…)

Yine bu dönem edebiyatımızın şeklî yapısında ortaya çıkan değişime paralel olarak içerikte de değişimler görülmüştür. Muhtevada meydana gelen değişimin en başta gelen sebebi, bu dönemde edebiyatımızın kaynaklarının değişmiş olmasıdır. İslâm öncesi edebiyatımız, o günkü Türk toplumunun inanç, örf ve âdetlerinden beslenirken; yeni dönemde kabul edilen dinin kaynakları ve bunların şekillendirdiği yeni inançlar edebiyatımızın da en önemli ilham kaynağı olmuştur. İslâm dininin kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim ve onun tefsirleri; bu dinin tebliğcisi olan Hz. Muhammed'in hayatı ve onun hadis-i şerîfleri; İslâm tarihi, fıkıh, akaid, kelam ve tasavvuf gibi ilim dalları ve İran tarih ve mitolojisi bu dönem edebiyatımızı konu ve tür olarak besleyen kaynaklardır. Bu kaynaklardan beslenen edebiyatımız; yeni dinin kitabını, peygamberini, inanç esaslarını, ahlâkî değerlerini, insan ve dünya anlayışını, tasavvufî ilkelerini vb. açıklayan bir muhtevaya bürünmüştür. Muhtevada aynı soya bağlı olanların oluşturduğu millet anlayışının değerlerinden daha çok, aynı dine inanan insanların oluşturduğu ümmet anlayışı değerleri bu dönemde öne çıkmaktadır.

(…)

https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=75319

1. Bilgi cümlelerine metinden iki örnek bulunuz. Bunları yorum cümlelerine dönüştürünüz.

2. a) Okuduğunuz metinden hareketle bir milletin edebiyatının, inançlarına göre şekillendiğini söyleyebilir misiniz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

b) Sizce dinin edebiyata etkisi gibi edebiyatın da dine etki etmesi mümkün müdür? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Metindeki bilgilerden yararlanarak İslamiyet öncesi Türk edebiyatı ile İslamiyet'in kabulünden sonraki Türk edebiyatını nazım birimi, nazım şekilleri ve vezin bakımından karşılaştıran bir tablo hazırlayınız.

Hazırlayan: *Hilal ASLAN*

Etkinlik İsmi	Öğretici Metinlerde Anlatıcı	20 dk.
Amacı	Öğretici metinlerde yazar ile anlatıcının aynı şey olduğunu ve bu durumun anlatıma katkısını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Tarihten Geleceğe Türk Dili

Türk dilinin en eski izleri Sümer kaynaklarındaki Türkçe sözlerdir. MÖ 3.100-MÖ 1.800 yılları arasına ait Sümerce metinlerde 300'den fazla Türkçe söz yer almaktadır. Sümerceyle Türkçedeki ortak sözler ya ortak kökenden gelmektedir ya da alışveriş sonucu ortaya çıkmıştır. Hangi ihtimal doğru olursa olsun Türkçenin ilk verileri, MÖ 2.000-3.000 arasına çıkmakta yani bundan 4.000-5.000 yıl geriye gitmektedir.

MÖ 7-3. yüzyıllar arasında Karadeniz'le Hazar'ın kuzeyinde ve kuzeydoğusunda yaşayan Sakaların önemli bir bölüğü ve yöneticileri de büyük ihtimalle Türk'tü. MÖ 6. yüzyılda yaşamış olan Sakaların kadın hükümdarının adı Yunan kaynaklarında Tomiris olarak geçer. Bu kelime Türkçe temir (demir) olsa gerektir.

Divânü Lûgati't-Türk'te anlatıldığına göre İskender'in Türkistan seferi sırasında (MÖ 330'lar) Türklerin bir kısmı, hükümdarları Şu yönetiminde Hocent civarında yani Seyhun'un yukarı havzalarında idiler. İskender'in gelişiyle Şu ve idaresindeki Türkler, Altaylara çekildiler; Oğuzlar ise Hocent civarında kaldılar.

Çin kaynaklarındaki ilk bilgilere göre Türkler Çin'in kuzeyindeki bozkırlarda yaşıyorlardı. MÖ 220'lerde ortaya çıkan Tuman (Teoman) Yabgu ve MÖ 209'da hükümdar olan oğlu Motun (Mete) Yabgu, Hunların büyük hükümdarları idiler ve merkezleri bugünkü Moğolistan'da bulunan Orhun Vadisi'nde idi. Hunlardan sonra da Topalar, Avarlar, Göktürkler, Uygurlar dönemlerinde, MS 840'a kadar Türklerin merkezi Orhun Vadisi'nde olmuştur.

Asya ve Avrupa Hunlarına ait herhangi bir Türkçe metin elimizde bulunmamaktadır. Ancak Çin ve Bizans kaynaklarına geçen bazı özel adlar ve kelimeler onlara ait Türkçe veriler olarak kabul edilmektedir. Çin kaynaklarında geçen kut, yabgu, ordu, temir gibi sözlerin Çinceleşmiş biçimleri, milat yıllarına ait Türkçe verilerdir. Attilâ'nın babasının adı olan Muncuk (Boncuk) ve oğullarının adları İrnek, İlek Türkçeyle açıklanabilmektedir. 6-9. yüzyıllardaki Tuna Bulgarlarından yıl ve ay adları ile birkaç kelimelik bazı küçük metinler kalmıştır. Yıllar hayvan adlarıyla adlandırıldığı için yıl adları aynı zamanda çeşitli hayvanların adlarını gösteriyordu. Aylar, sıra sayılarıyla ifade edildiği için Bulgar Türkçesindeki sayıların adlarını da böylece öğrenmiş oluyorduk.

(…)

Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasun, *Tarihten Geleceğe Türk Dili*

1. Öğretici metinlerde yazar ile anlatıcının aynı kişi olması metnin anlatımına katkı sağlar mı? Düşüncelerinizi okuduğunuz metinden hareketle açıklayınız.

2. *MÖ 6. yüzyılda yaşamış olan Sakaların kadın hükümdarının adı Yunan kaynaklarında Tomiris olarak geçer. Bu kelime Türkçe Temir (demir) olsa gerektir,* ifadesinde nesnel ve öznel cümle kullanılmıştır.

Sizce öğretici metinlerde nesnel ve öznel ifadeleri kullanma sıklığının, metnin inandırıcılığı üzerindeki etkileri nelerdir?

3. Okuduğunuz metnin konusu kurgulanarak öyküleyici metinlerdeki bakış açılarıyla anlatılsaydı dil ve anlatımda ne gibi değişiklikler olurdu?

Hazırlayan: *Hatice PERÇİN AYAN*

Etkinlik İsmi	Öğretici Metinde Yazarın Bakış Açısı	25 dk.
Amacı	Öğretici metinlerde yazarın konuya yönelik yaklaşımını belirleyerek bu yaklaşımı öyküleyici metinlerdeki bakış açısıyla karşılaştırarak kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Çağdaş Türk Edebiyatı Üzerine

Çağdaş edebiyat, çağı yakalayan çağın imkânlarıyla konuşabilen edebiyattır. Unutulmamalıdır ki her edebî dönem kendi döneminde ve şartlarında çağdaştır. Ancak bir edebiyat, çağın yeniliklerini takip edemez ve kendi içinde gelişemezse değişme kaçınılmaz olur. Bu değişme önce insanda ve toplumda başlar. Bu nedenle 19. yüzyıl Türk edebiyatını, A. Hamdi Tanpınar, "Türk insanında başlayan bir buhranın, yeni ufuklar ve değerler etrafında yavaş yavaş kurulan bir iç düzenin tarihi." olarak değerlendirir. Yenilenmeye ve Batı tarzını yakalamaya çalışan sanatkârlar için 1839 tarihi önemli bir tarihtir. Tanzimat Fermanı'nın ilan edildiği bu tarih, öncelikle askerî alanda yapılmak istenen düzenlemeleri içine alır. Zaten Tanzimat kelime olarak; tanzim etmek, düzenlemek demektir. Yeni Türk edebiyatının Batılı manada olanı bu tarihte başlar. Kenan Akyüz *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri* adlı eserinde bu dönemi şu sözlerle değerlendirir: "Tanzimat devrinde Batı edebiyatı demek, Fransız edebiyatı demektir. Bütün türlerde ilk tanınan ve örnek alınan yazar ve şairler bu edebiyatın temsilcileridir." Tercümelerle başlayan yeni türleri tanıma gayreti, asıl ürünlerin verildiği tarih olan 1860 yılından sonra da devam edecektir. O hâlde 1839'dan 1860 yılına kadar olan dönem, daha çok tercümeler yoluyla Batı'nın, özellikle Fransız edebiyatının eserlerinin tanındığı ve bu vesileyle yeni türlerin edebiyatımıza girmeye başlandığı bir dönemdir.

Tanzimat'ın ilk nesli özellikle sosyal ve politik bir duyuş tarzını geliştirmiştir. Bunda içinde bulunulan şartların büyük etkisi vardır. Şinasi, Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın simgelediği Tanzimat'ın ilk nesli, sosyal faydayı amaç edinmiştir. Bu nesil doğuya giden bir gemide Batı'ya yüzünü çevirmiş bir yolcuya benzer. Yetişme şartları, aldığı eğitim tamamen Doğuluyken, onlar Batı'nın rüzgârlarına kendilerini vermiş, belki de şartlar sebebiyle bunu yapmak zorunda kalmış bir nesildir.

Tanzimat'ın ikinci nesli ise daha çok günlük küçük hassasiyetlerin peşinde koşan romantik bir nesildir. Günlük küçük şeyleri konu alan hassas yaratışlı bu nesil, ölüm karşısında tam bir teslimiyet içindedir. Tabiat içinde olmaktan hoşlanırlar. Tabiatın bir ruhu olduğuna inanırlar. Tabiat şiirleri, pastoral şiirler Hamit'in "Sahra"sıyla başlar. Bu dönem daha sonra gelecek olan Servet-i Fünun neslinin âdeta hazırlayıcısı gibidir.

(…)

Hacer Gülşen, *Çağdaş Türk Edebiyatı Üzerine*

1. Verilen metinde yazar konuyu nesnel mi yoksa öznel bir tavırla mı anlatmıştır? Metinden örneklerle açıklayınız.

2. Ben minderin üstünde arka üstü yatıyorum; etrafımın telâşını seyrederken kendimi unutuyorum. Hatta bazı kendimi hepsinden fazla sakin buluyorum, fakat bu kalabalıklar dağılıp da felâketimle baş başa kalınca; dehşet. Vücudumun büyük bir parçasını kaybetmek hayaline bir saniye katlanamıyorum, içime baygınlıklar geliyor.

Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*

a) Verilen öyküleyici anlatım örneği ile *Çağdaş Türk Edebiyatı Üzerine* metninin yazarlarının bakış açısında fark olup olmadığını nedenleriyle açıklayınız.

b) Öğretici metinle öyküleyici metnin yazarlarının bakış açısının farklı olmasının anlatıma etkisi sizce nelerdir?

3. *Yenilenmeye ve Batı tarzını yakalamaya çalışan sanatkârlar için 1839 tarihi önemli bir tarihtir. Tanzimat Fermanı'nın ilan edildiği bu tarih, öncelikle askerî alanda yapılmak istenen düzenlemeleri içine alır. Zaten Tanzimat kelime olarak; tanzim etmek, düzenlemek demektir. Yeni Türk edebiyatının Batılı manada olanı bu tarihte başlar.*

Okuduğunuz metinden alınan bu parçayı anlatıcısını değiştirerek yazınız ve hangisini inandırıcılık bakımdan daha iyi bulduğunuzu nedenleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Hatice PERÇİN AYAN*

Etkinlik İsmi	Öğretici Metinlerde Anlatıcının İşlevi	20 dk.
Amacı	Öğretici metinlerde yazarın konuya yönelik yaklaşımını belirleyerek bu yaklaşımı öyküleyici metinlerdeki bakış açısıyla karşılaştırarak kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Tarih-Edebiyat İlişkisi

Tarih bilimi veya tarihçi, genelde insanlığın, özelde toplumların geçmişte karşı karşıya kaldığı önemli olayları ayrıntısına girmeden konu edinir. Edebiyat ise, daha çok tarihin anlatmadığı sıradan kişi ve olaylarla, bunların bıraktığı izlerin ayrıntılarıyla ilgilenir. Tarihî şahsiyetlerin tarihte üstlendikleri rolün dışında yaşantılarına ait örneklerin belli bir olay örgüsü içinde anlatımı edebiyat biliminin, edebiyatçıların, roman ve hikâye sanatının işleri arasında yer alır. Edebî eserin tarih öğretmek gibi bir işlevi olmasa da tarih ilmini anlama ve sevdirme yolunda etkin bir rolü vardır. Bu bağlamda tarihçinin yazdıklarıyla sunulan bir tarihî olay veya şahsiyet, edebiyat ve edebî mahsuller vasıtasıyla ilgi alanı haline getirilebilir. Örneğin, Fatih Sultan Mehmet gibi bir devlet adamı ve çağ değiştiren İstanbul'un fethi gibi önemli bir olay ile ilgili kronolojik bilgiler vererek aktaran bilim tarihtir. Ancak Fatih'in ve fethin toplum hayatına yansıyan yönlerine edebiyat ışık tutmaktadır. Fatih Sultan Mehmet'in çocukluğunu, yaşantısını, kişisel mizacını, hassasiyetlerini, duygu ve düşüncelerini, devlet teşekkülüne ve idari mekanizmaya ilişkin telkin ve tavsiyelerini, eserlerini ve bu eserlere yansıyan görüşlerini edebiyat bilimi aktarmaktadır. Bütün bunlar, çeşitli sanat dallarıyla ele alınıp incelenir. Bu iki bilim alanının ilişkisi temelinde pek çok örnek verilebilir. Tarih, pek çok savaştan sebep ve sonuçlarıyla birlikte söz ederken edebiyat, bu savaşların toplum hayatında yarattığı acıları örnek olaylardan kesitler kurgulayıp canlandırarak ele alır. Ancak okuyucu, hayatın gerçeği ile sanatın gerçeği arasındaki farkı göz ardı etmeden bu iki disiplinin müspet ilişkisinden yararlanabilir. Gayesi güzellik duygusu uyandırmak olan bilhassa kurmacaya dayalı sanat eseri, aynı zamanda konu edindiği alanı okuyucuya sevdirmede, dolayısıyla okuyucunun bu alanda bilgi sahibi olmasının önünü açmasında büyük rol oynar. Örneğin pek çok tarih kitabının, Cengiz Aytmatov'un *Toprak Ana* adlı romanı kadar savaşların insan hayatında neden olduğu dramı, toplumlara yaşattığı kötülüğü ve parçalanmasına yol açtığı ailelerin acılarını bu derece etkili anlatamadığı söylenebilir. Bu bağlamda şu yargıya varmak mümkündür: Başta tarihî roman ve hikâye olmak üzere şiir, tiyatro, biyografi, otografi, monografi ve portre gibi edebiyat ürünleri, tarihe olan ilgiyi artırmada vazgeçilmez materyallerdir.

Kemal Erol, *Tarih-Edebiyat İlişkisi ve Tarihî Romanların Tarih Öğretimine Katkısı*

1. Verilen metinden alınan *Tarih, pek çok savaştan sebep ve sonuçlarıyla birlikte söz ederken edebiyat, bu savaşların toplum hayatında yarattığı acıları örnek olaylardan kesitler kurgulayıp canlandırarak ele alır,* ifadesinden yola çıkarak tarihî metinle edebî metinde kullanılan bakış açısını karşılaştırınız.

2. *Örneğin pek çok tarih kitabının, Cengiz Aytmatov'un Toprak Ana adlı romanı kadar savaşların insan hayatında neden olduğu dramı, toplumlara yaşattığı kötülüğü ve parçalanmasına yol açtığı ailelerin acılarını bu derece etkili anlatamadığı söylenebilir,* ifadesine katılıyor musunuz? Nedenleriyle açıklayınız.

3. Edebiyat-tarih ilişkisinde sizce yazarın bakış açısının metne katkısı var mıdır? Nedenleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Hatice PERÇİN AYAN*

Etkinlik İsmi	Türk Yazınında Din	15 dk.
Amacı	Metinlerdeki sanat anlayışını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)

1. Metin

İslâmlık'tan Önceki Türk Yazını

Sözlü yazında, destanlardan başka, koşuk, sagu ve sav adı verilen ürünler de vardır. Koşuk, günümüzdeki koşma yapısındadır; konu olarak başta doğa olmak üzere yaşamla ilgili tüm konuları işler. Sagu, günümüz Halk yazınındaki ağıtın kaynağıdır. Savlar, bu günkü anlamda atasözleridir. Koşuklarda ve sagularda Türklerin göçebe ve yarı-göçebe, doğa ile iç içe olan yaşayışlarının özellikleri görülmektedir. Betimlemeler somut bir dille yapılır; soyut düşünme biçimi henüz bu dönemde yoktur. Elimizdeki koşuk, sagu ve sav örnekleri, Kaşgarlı Mahmud'un 1072-1074 yılları arasında yazdığı Divânü Lûgat-it-Türk (Türk Dilleri Sözlüğü) adlı kitabıyla ilk kez yazıya geçirilmiş ve unutulmaktan kurtarılmıştır. Koşuklar ve sagular, besteli olarak söylenirdi.

Bu dönem şiirine örnek olarak, Eski Türk şiiri kitabından "Tañ Teñri" ilâhisinin metnini ve çevirisini verelim:

	(Günümüz Türkçesi)
tañ teñri kelti	*tan tanrı geldi*
tañ teñri özi kelti	*tan tanrı kendisi geldi*
turuñlar kamag begler kadaşlar	*kalkınız, bütün beyler, kardeşler*
tañ teñrig ögelim	*tan tanrıyı övelim*

Kemal Bek, *Eski Türk Yazını*

2. Metin

XIII. Yüzyılda Anadolu'da Türk Yazını

Tasavvufa göre, insanın dünyadaki görevi Tanrı'ya ulaşarak onun varlığında yok olmaktır (fenâfillâh). İnsan gibi, bütün varlıklar da Tanrı'yı kendi dillerinde ve hallerinde arar, ona ulaşmaya çalışırlar. Önceleri Yunus'un olduğu sanılan ama sonra bir başka Yunus'un olduğu anlaşılan bir ilâhîde, bu şöyle dile getirilmektedir:

Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni

Kemal Bek, *Eski Türk Yazını*

1. 1. metinden hareketle İslamiyet'ten önceki dönemde, Türk edebiyatındaki sanat anlayışı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. a) Her iki metinde de örnek verilen ilahilerin ortak özellikleri neler olabilir?

b) Belirlediğiniz ortak özelliklerden hareketle İslam öncesi ve İslam sonrası şiirinde konuların ortak nitelikler taşımasını nasıl açıklarsınız? Düşüncelerinizi yazınız.

3. 2. metinden yola çıkarak tasavvuf anlayışının edebiyatımıza etkileri hakkında neler söylersiniz? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Hilal ASLAN*

Etkinlik İsmi	**Dede Korkut Hikâyeleri ve Din**	25 dk.
Amacı	Edebiyat ve din etkileşimini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Dede Korkut Hikâyelerinde İslamî Unsurlar

Dede Korkut hikayeleri İslamî unsurlarla bezenmiş, İslamî düşünüş ve yaşayış biçimine göre şekillenmiştir. On iki hikayenin tamamında İslami unsur yer almıştır. İnanç bakımından Oğuzlar Müslüman'dır. Yaşadıkları çağ Hz. Muhammed'in yaşadığı çağdır. Beylerden Büğdüz Emen Hz. Muhammed'i görüp sahabesi olmuştur. Savaş başlamadan beyler daima arı sudan abdest alır iki rekat namaz kılar adı görklü Muhammed'e salavat getirirler. Bazılarının dini bilgisi zayıftır. Deli Dumrul Allah'ı bilmesine rağmen ilmihal bilgilerini bilmediğinden Azrail ile mücadeleye kalkışır. Dede Korkut Oğuzları, Müslümanlığa gönülden bağlıdırlar, Şamanlık töreleri de unutulmamıştır. Mutaassıp değildirler. İbadeti gönül hoşluğuyla yaparlar. Kur'an anne babaya uf bile demeyi yasaklıyor. Bu emri Oğuzlar hayatlarına düstur ediniyorlar. Eskiden var olan anne baba saygısı İslam'la pekişiyor, İslam'la hayatımıza giriyor. Dolayısıyla bu hikayeler, Oğuzların İslâmî kimlikle ortaya koyduğu kahramanlık menkıbeleridir de denebilir. (Özsoy, 2006: 32)

(…)

Deli Dumrul, yiğitliğini kanıtlamak ister. Bunun için kuru dereye bir köprü yaptırır, geçenden otuz geçmeyenden kırk akçe alır. Köprünün yakınında gürültü duyunca onların yanına gider. Müslüman Oğuzlar ölünün ardından ağıt yakıyorlar ama ölüm karşısında isyan etmiyorlar. Dumrul vaziyeti sorunca, anlatırlar: "… Vallah bey yiğit, Allah Taala'dan buyruk oldu, al kanatlı Azrail o yiğidin canını aldı. Deli Dumrul der: Bre Azrail dediğiniz ne kişidir ki adamın canını alıyor, Yâ Kadir Allah, birliğin varlığın hakkı için Azrail'i benim gözüme göster, savaşayım, çekişeyim, mücadele edeyim, güzel yiğidin canını kurtarayım, bir daha güzel yiğidin canını almasın dedi." Dumrul elbette Azrail'i biliyordur. Ama dinleyenlere Azrail'in can alma görevini Allah'ın emriyle yaptığını anlatmak, kavratmak için böyle bir anlatım biçimi seçilmiştir. Ayrıca İslam diniyle yeni tanışan Oğuzlar arasında dinin bütün unsurları yerleşmiş değildir.

Recep Şükrü Güngör, *Dede Korkut Hikayelerinde İslamî Unsurlar*

1. Din, edebiyattan faydalanabilir mi? Düşüncelerinizi açıklayınız.

2. Bir toplumun dinî düşünüş ve yaşayışının edebî eserlerine yansımasını, edebiyatın dinle ilişkisi bağlamında yorumlayınız.

3. a) Metinden hareketle, o dönemdeki Türklerin din anlayışı ile ilgili neler söyleyebiliriz? Yazınız.

b) Dede Korkut Hikâyeleri'nden alınan Deli Dumrul hikâyesinde dönemin inancına dair bilgiler bulunmasını nasıl yorumlarsınız? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Bahar ONUKSOY*

1.ÜNİTE > **Giriş** *Kazanım A.4.11: Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Tunyukuk ve Atatürk**	35 dk.
Amacı	Metindeki fikrî ve siyasi anlayışları belirleyerek farklı metinlerdeki anlayışları karşılaştırabilmek.	Bireysel

1. Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Tunyukuk Yazıtı

Batı Yüzü

Bilge Tunyukuk, ben kendim, Çin yönetimi sırasında doğdum. Türk halkı (o zaman) Çin'e bağımlı idi. Türk halkı, (kendi) hanını bulmayınca Çin'den ayrıldı; han sahibi oldu (fakat) hanını bırakıp Çin'e yeniden bağımlı oldu. Tanrı şöyle demiş olmalı: "(Sana) han verdim, hanını bırakıp (yine) bağımlı oldun." (Türk halkı yeniden) bağımlı olduğu için Tanrı "Öl!" demiş olmalı. Türk halkı öldü, mahvoldu, yok oldu. Türk Sir halkı(nın) ülkesinde boy kalmadı; dağda bayırda kalmış olanları toplanıp yedi yüz (kişi) oldu. (Bu yedi yüz kişilik kuvvetin) iki bölüğü atlı idi, bir bölüğü yaya idi. Yedi yüz kişiyi sevk eden üstleri "şad" idi. "Sözcüm ol!" dedi; sözcüsü ben idim, Bilge Tunyukuk. "(Bunu) kağan mı yapayım?" dedim. Düşündüm: (İnsan) zayıf boğalarla semiz boğaları uzaktan bilmek zorunda kalsa hangilerinin semiz boğa, hangilerinin zayıf boğa olduğunu bilmez imiş diye öylece düşündüm. Ondan sonra. Tanrı akıl verdiği için (onu) ben kendim kağan yaptım.

(…)

(Bir şey) yufka iken (onu) delmek kolay imiş, ince olanı (da) kırmak kolay; yufka, kalın olursa (onu) delmek zor imiş, ince yoğun olursa (onu) kırmak zor imiş. Doğuda Kıtay'dan, güneyde Çin'den, batıda batıdan, kuzeyde de Oğuzlar'dan gelecek iki üç bin (kadar) askerimiz var mı ne?" Böylece ricada bulundum. Kağanım, (benim kendimin), Bilge Tunyukuk'un arz ettiğim ricamı dinlemek lutfunda bulundu. "(Orduyu) gönlünce sevk et!" dedi. Kök Öng (ırmağı)nı geçerek (orduyu) Ötüken Dağlarına doğru sevk ettim. İngek Gölcüğü ile Tola (ırmağın)dan Oğuzlar (üzerimize) geldi.

Ordusu (altı bin kişilik) imiş. Biz iki bin (kişi) idik. Savaştık. Tanrı buyurdu, (Oğuzları) bozguna uğrattık; ırmağa düştüler. Bozguna uğrayanları da yollarda ölüp kaldılar. Ondan sonra Oğuzların hepsi geldi, (boyun eğdi).

(…)

Talat Tekin, *Tunyukuk Yazıtı*

1. Metinde anlatılan sorunları çözen kimdir? Sorunları nasıl çözmüştür?

2. Metindeki siyasi anlayış nedir? Açıklayınız.

3. Metinde anlatılan dönemin sosyal, siyasi ve düşünsel anlayışı ile ilgili çıkarımlarda bulununuz.

2. Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. 4 ve 5. soruları bu parçadan yararlanarak cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yurttaşlarım!

Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir.

Bundaki muvaffakiyeti Türk milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak azimkârâne yürümesine borçluyuz.

Fakat yaptıklarımızı asla kâfi göremeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mâmur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi en geniş refah vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Millî kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız.

Bunun için, bizce zaman ölçüsü geçmiş asırların gevşetici zihniyetine göre değil, asrımızın sürat ve hareket mefhumuna göre düşünülmelidir. Geçen zamana nispetle, daha çok çalışacağız. Daha az zamanda, daha büyük işler başaracağız. Bunda da muvaffak olacağımıza şüphem yoktur.

(…)

Mustafa Kemal ATATÜRK, *10. Yıl Nutku*

4. Metinde anlatılan sorunları çözen kimdir? Sorunları nasıl çözmüştür?

5. Metindeki siyasi anlayış nedir? Açıklayınız.

6. Her iki metne yansıyan siyasi ve düşünsel anlayışları karşılaştırarak çıkarımlarda bulunuz.

Etkinlik İsmi	Alfabemiz Değişiyor	20 dk.
Amacı	Metindeki iletileri yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Türkler Millî Yazılarını Terk Ediyorlar

Türk dili edebiyatının bir talihsizliği, MS VIII. asır ortalarında başlar. Bu tarihe kadar, dillerine uygun yazı kullanan, onunla ebedî taşlar diken Türkler, bu asrın ikinci yarısında bu yazıyı terke başlamışlardır. Terk ettikleri **Göktürk yazısı**, tamamıyla Türk icadı olmasa, temelini herhangi bir Ön Asya yazısından almış bulunsa bile, zamanla, Türkçenin sesine uygun; Türk dilinin özelliklerini ifadeye elverişli, millî bir yazı seviyesine yükseltmişti. Bu yazıyı Türkler, hayatlarının en estetik çizgileriyle işlemişlerdi. Türklerin böyle bir yazıyı bırakarak yerine sonradan **Uygur yazısı** denilecek yabancı bir yazı almaları bir bakıma talihsizlik olmuştur. Çünkü bir dilin kendi musikisini seslendirmek, her türlü yapısını değerlendirmek için dille şekil, yani dille yazı arasında uzun bir anlaşmaya ihtiyaç vardır. Yazıların, ilkel şekillerinden, ileri derecelerine, daha çok, dillerdeki sesleri ifade bakımından olgunlaştıkları bilinmektedir. Türk dili ile Göktürk yazısı arasında en az dört asır sürmüş, açık bir anlaşma ve olgunlaşma tarihi vardır. Bu Türk yazısı, **Yenisey**'deki ilkel hâlinden **Orhun**'daki olgunluğuna, böyle bir olgunlaşma tarihi içinde ulaşmıştır. Varılan neticenin kısa zamanda feda edilmesi, hele bu yüzden eski yazıyla her türlü bağlılığın kesilmesi, Orta Asya Türk kültüründe hem ileriye hem geriye doğru kayıplar doğurmuştur.

Gerçi Uygur yazısı eski Türkler arasındaki ilk yabancı yazı değildir. Bundan evvel, Hun Devleti'yle Çinliler arasındaki haberleşmelerde **Çin yazısı** kullanılmıştır. "MS VI. asırda Hazar çevresindeki Türk zümrelerini Hristiyan etmek maksadıyla Türkçeye tercüme edilen Kitab-ı Mukaddes'in (İncil) Yunan alfabesiyle yazıldığı" bilinmektedir. Türkler daha sonraki asırlarda yer yer daha başka yabancı alfabeler de kullanmışlardır. Fakat Göktürk yazısı gibi, millî ruhun şekillendirip millî zevkin asırlarca işlediği, güzel ve zengin yazının, VIII. asırdaki parlak hayatı içinde sona erdirilmesi, büyük bir millî hata olmuştur.

(…)

Göktürk kağanlarının Türk bütünlüğünü kurmak ve korumak için giriştikleri savaşlar boşa gitmiş, bu bütünlüğü sağlamaya çalışan Kül Tigin öldürülmüştü. Onun ölümünden üç yıl sonra Bilge Kağan da zehirlenerek öldürülünce Göktürk iktidarı çökmeye başladı. Kısa zamanda devlet, öteden beri isyan hâlinde bulunan Dokuz Oğuz-On Uygur kavimlerinin eline geçti.

(…)

Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*

1. Yazar, Uygur alfabesine geçilmesini hangi sebeplerle uygun bulmamıştır? Bu görüşe katılıyor musunuz? Nedenini yazınız.

2. Göktürk alfabesinin günümüze kadar gelmesini ve günümüzde de bu alfabenin kullanılıyor olmasını ister miydiniz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

3. Türkler Göktürk alfabesi gibi Uygur ya da sonraki devirlerde kullanılan Arap ve günümüzde kullandığımız Latin alfabesini de millîleştirmişler midir? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

4. Türk tarihi boyunca değişik alfabeler kullanmamızın kültürümüze zarar verdiğini düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

Hazırlayan: *Selman ŞEN*

Etkinlik İsmi	Din-Dil-Kültür	25 dk.
Amacı	Metindeki iletileri yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Dil, Kültür ve İdeoloji İnkılabı

İslam medeniyeti, Türk milletinin fikri, edebî ve ideolojik hayatı üzerinde büyük değişiklik yapmıştır. Yeni medeniyet bu milletin ilim, fikir ve edebiyat tarihinde hakiki bir dönüm noktası, yeni bir merhale olmuştur. İlk anda dikkati çeken değişme, dil sahasındadır. Türkler İslamiyet'ten önce de çeşitli medeniyetlerle temaslarda bulunmuş; başka diller konuşulan, başka milletler yaşayan topraklarda hüküm yürütmüşlerdir. Böyle milletlerle dil, din ve medeniyet alışverişleri olmuştur. Aynı asırlarda Türk diline Çince, Hintçe, Moğolca, Soğdca ve Farsçadan kelimeler girmiştir.

Esasen Türk dili daha kurulduğu asırlardan bu yana bir **imparatorluk lisanı** çehresindedir. Daima hareket hâlinde bulunan bu milletin dilinde hareket ifade eden sözler, yani fiiller tamamen Türkçedir. Fiiller ve onların failleri Türkçe olunca pek tabii olarak Türkçenin yapısı yahut çeşitli cümle yapıları da Türkçedir. Türkler başka dillerden aldıkları sözleri kısa zamanda kendi ağızları, kendi sesleriyle seslendirip kendi mecazlarıyla anlamlandırma özelliğini tarihin her çağında göstermişlerdir. Bu ifade Türkçenin musikisinin de yine her tarih çağında millî olduğunu açıklar.

Bir dilin **sesi** ve cümle **yapısı** millî olur ve millî kalırsa o dil, başka dil ve medeniyetlerden ne kadar kelime alırsa alsın yine millî olur ve millî kalır. Türkçenin tarihî kaderi de böyledir. Türkler kendi işledikleri madenlerin adlarını; yaptıkları ziraata ait kelime ve deyimlerini, hayvancılık terimlerini, silah adlarını, kahramanlık kelimelerini genellikle kendi dillerinden yapmışlar fakat tarihin ilk asırlarından itibaren fethettikleri ülkelerde karşılaştıkları eşya ve tabiatın, başka hayvanların, başka nebatların, başka sarayların ve başka dinlerin kelime ve terimlerini de o yerlerden ve o medeniyetlerden devşirmişlerdir.

Bu hadise başka ülkeler ve başka milletler üzerinde hâkimiyet kurmuş, eski, yeni bütün imparatorlukların ve imparatorluk dillerinin tabii kaderidir; bir üstünlük ve hâkimiyet neticesidir. Bu sebeple eski **Orta Asya Türkçesi**ni bütün kelimeleriyle **öz Türkçe** bir dil sanmak mübalağalı ve yanlıştır. Tarihin her devrinde olduğu gibi bu ilk devirde de Türkçeye başka dillerden kelime girmiş fakat Türkçenin sesi ve yapısı mutlaka millî kalmıştır. Ancak İslamiyet'ten önce Türk dili ile ilim ve felsefe kitapları yazılmadığı (bize bu yolda yazılmış eserler bırakılmadığı), için eski Orta Asya Türkçesinde ilim terimleri ve felsefe kelimeleri çok azdır. Hâlbuki **medeniyetler, yayıldıkları ve kabul edildikleri ülkelere kelimeleriyle birlikte girer**. Bu sebeple Türkler, İslam medeniyetini kabule davranınca dillerine bu medeniyetin iman, ilim ve tefekkür lisanından çok sayıda kelime girmeye başlamıştır.

Diğer taraftan Türklerin bu iman ve medeniyeti iyi tanımak, onun ilmini ve ideolojisini kavramak için Müslümanlığın din ve ilim dili **Arapça** ile kısa zamanda klasik bir İslami edebiyat dili hâline gelen Farsçayı öğrenmeleri gerekmiştir. Arapça ve **Farsçayı** çok iyi öğrenmek ve İslami ilimlerde söz sahibi olacak bir dereceye gelmek ise Türklerin az zamanda büyük İslam devletleri kurmak ve bütün İslam dünyasına hâkim imparatorluklar vücuda getirmek yolundaki ileri hamlelerini kolaylaştıran bir faktör olmuştur.

Topraklarında Arapçanın ve yeni Farsçanın yaptığı, geliştiği çok büyük ülkelerde Türk devlet ve hâkimiyetinin devam edebilmesinde de Türk aydınlarının bu dilleri ve bu ilimleri çok iyi bilmelerinin büyük tesiri vardır.

Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*

1. Yazar *Medeniyetler, yayıldıkları ve kabul edildikleri ülkelere kelimeleriyle birlikte girer.* düşüncesini savunurken tam tersine kelime aldığımızı vurgulamaktadır. Bu durumun sebebini yeterli buluyor musunuz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

2. Fethedilen topraklarda yaşayan milletlerin dillerindeki bazı kelimelerin Türkçede kullanılmasını nasıl karşılıyorsunuz? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Türkçeye günümüzde de yabancı dillerden kelimeler giriyor mu? Sizce bu kelimelerin dilimize girme sebepleri yazarın belirttiği sebeplerle aynı mıdır? Yazınız.

4. Türkçeye yabancı kelimelerin girmesinin engellenmesi gerektiğini düşünüyor musunuz? Niçin?

Hazırlayan: *Selman ŞEN*

1.ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.12: Metni yorumlar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Müşterek Medeniyet**	15 dk.
Amacı	Dinin edebiyat üzerindeki etkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

İslami Edebiyat

İslam medeniyeti, her hususta olduğu gibi zevk ve edebiyat hususunda da kendi bünyesine aldığı milletler üzerinde etkili oldu. İslamiyet'ten önce etnik birtakım özelliklere sahip olan Arap edebiyatı, Sasaniler Dönemi'ndeki İran edebiyatı, İslamiyet öncesi Türk edebiyatı birbirinden büyük farklılıklarla ayrılıyordu. İslamiyet'ten sonra, Arap edebiyatı başka medeniyetlerle etkileşime girerek eski çöl edebiyatından farklı bir hâle gelmişti. Arap istilasından yüzyıllar sonra ortaya çıkan İslami İran edebiyatı da birçok bakımdan İslami Arap edebiyatına benzedi. Türkler İslamiyet'e tamamıyla girdikleri zaman Araplar ile İranlıların ortak ürünü olan klasik bir edebiyat ve ona bağlı birtakım genel edebiyat kuralları Türk edebiyatına yerleşmişti. Dilde, vezinde, edebî şekil ve türlerde, hayat, kâinat ve güzellik anlayışında ortak ve değişmez birtakım ilkeler vardı ki onların dışına çıkmak mümkün değildi. Araplarla İranlıların özellikleri birbirinden çok farklı olduğu için bütün bu ortak ve değişmez kurallara rağmen her iki edebiyatın kendine has özelliklerini ve oluşturulmalarındaki farkı görmek gayet kolaydır. Fakat medeniyetin bütün unsurlarında olduğu gibi edebiyatta da bu etnik farklara rağmen İslam medeniyetinin ortak özelliklerini görmemek mümkün değildir. İslam ümmetinin ortak verimi olan bu medeniyet, edebiyatta da birtakım ortak ve genel kalıplar meydana getirmişti. Bu medeniyetin etkisine giren her millet, kendi kültürünü ve geleneğini ne kadar korursa korusun ruh ve duygularını o kalıplar içinde dile getirmek zorunda kalacaktı. Sadece Türkler değil, İslamiyet etkisine giren diğer milletler de (mesela Hintliler) İslami edebiyat kurallarına ve kalıplarına özen göstermek zorunda kalmışlardır. Bu bakımdan İslami edebiyatı klasik bir edebiyat saymak zorundayız.

M. Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*

1. Metnin ana düşüncesini belirleyiniz. Yazarın ana düşüncesini desteklemek için sunduğu deliller sizi ikna etti mi? Nedeniyle yazınız.

2. İslami edebiyat dendiğinde aklınıza neler geldiğini yazınız.

3. İslami edebiyatın Türk edebiyatı üzerindeki etkisinin günümüzde de devam ettiğini düşünüyor musunuz? Gerekçeleriyle yazınız.

4. Batı edebiyatının Türk edebiyatı üzerindeki etkisi de İslami edebiyatın etkisi gibi mi olmuştur? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Selman ŞEN*

1.ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.13: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Yazarın Dili	25 dk.
Amacı	Edebî metin yazarının konuyu ele alış biçiminin tarihî metin yazarından farklı olduğunu kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)

1. Metin

Küçük Ağa

(…)

Tekke Deresi'ne doğru sokulan bu kargir ve kiremit damlı evlerde hava bambaşka idi. Akşehir'i saran çöküntüye karşı bu mahalle gün gün dinçleşiyordu. Yatsıyla birlikte kasaba o deliksiz karanlığının içinde mezar uykusuna dalar, fakat bu evlerde pencereler turuncu turuncu bakardı ve Minas'ın, Yorgo'nun meyhanelerinden sokağa kahkahalar, şarkılar, gitar ve ud sesleri taşardı. Çok geç vakitlerde sahipsiz sokakların sessizliğini naralar, Rumca ve Ermenice nidalar parça parça, delik deşik ederdi. Ve beşikteki çocukların, kızcağızların korkmamaları lazımdı. Korkmaya hakları yoktu; çünkü yalnız sokaklar değil, bütün kasaba. Bütün memleket sahipsizdi. Sahibini yitirmiş, kimin sahip çıkacağı, nasıl bir sahibin çıkacağı bilinmiyordu. Bir vakitler Mumcu Mustafa'nın, Akağa'nın veya Hacı Küçüğün, hatta Nalband Mustafa'nın önünde elpençe divan duran, gülümsemekten, hayhay demekten başka bir şey bilmeyen, sokaklarda başları saygılı saygılı öne eğik geçen Ligorlar, Minaslar, Bapkumlar ve ötekilere bir hal olmuştu. Sanki onlar kral, ötekiler köle idi, en iyi tutumları sadece yüz vermemekti artık. Eski günlere dayanan teklifler en azından yılışık bir alayla karşılanıyordu.

(…)

Tarık Buğra, *Küçük Ağa*

2. Metin

Millî Mücadele'de Akşehir

(…)

İtalyanlar, işgalin ilk günlerinde şehir içine girmeye cesaret edememişlerse de Rum ve Ermenilerle kurdukları diyaloglarla yavaş yavaş şehir merkezine nüfuz etmeye başladılar. O günleri yaşamış Gâzi Hacı Çiloğlu'nun anlattığına göre, İtalyanlar şehirdeki bazı Rum ve Ermeni evleriyle Bermende Köyü'ne yerleşerek işgal siyasetlerini uygulamaya başlamışlardı. İtalyan askerleri zaman zaman gruplar halinde Türk mahallelerine gelerek Çınaraltı'ndaki asırlık çınara, Ulu Camii'nin kubbesine, hatta bacalara yuva yapan leyleklere nişan alıp ateş ediyorlar, ama halkın tepkisini de önlemek için çocuklara, ihtiyarlara çikolata ve yiyecek vb. bazı maddeler vermeyi hatta bazı gençlere iş vermeyi de ihmal etmiyorlardı. İtalyanların buna benzer tavırlarını diğer işgal bölgelerinde mesela Burdur'da da aynen görmek mümkündür. Ancak, İtalyanların bu niyetlerinin altındaki gerçeği çok iyi kavrayan duyarlı Akşehirliler, işgalcilerin sinsi emellerine alet olmayıp onlara kesin tavır koydular.

(…)

Nuri Köstüklü, *Millî Mücadele'de Akşehir*

1. Kurtuluş Savaşı sırasında Akşehir'de yaşanan olayları hem bir edebî metinden hem de bir öğretici metinden okudunuz. Bu metinlerin yazarlarından hangisi eserine kendi yaşamından izler katabilir? Nedenleriyle yazınız.

2. 1. metinden yola çıkarak tarihî bir olayı edebî metne konu etmek için yazarın sadece olay ve kronoloji bilgisi yeterli olmuş mudur? Bu konudaki düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

3. 1. metnin yazarı olan Tarık Buğra'nın *Osmancık, Küçük Ağa, Küçük Ağa Ankara'da* gibi tarihî konuları işleyen romanları vardır. Yazarın bu romanlarında tarihî bir konuyu ele almasındaki amaçları neler olabilir?

Hazırlayan: *H. Mehmet KARAKOÇ*

Etkinlik İsmi	Türk Edebiyatının Tarih Yolculuğu	25 dk.
Amacı	Edebiyatımızın farklı dönemlerindeki sanatçıların sanat anlayışlarını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)

1. Metin

Koşuk

Günümüz Türkçesi

Kış yay bile tokuştı
Kıngır közin bakıştı
Tutuşkalı yakıştı
Utgalı-mat ugraşur

Kış ile yaz savaştılar;
Kızgın gözlerle birbirlerine bakıştılar.
Tutuşup dövüşmek için birbirlerine yaklaştılar;
Birbirlerini yenmek için uğraşıyorlar.

(…)

Anonim
Ali Berat Alptekin, *Türk Halk Şiiri*

2. Metin

Gazel

Günümüz Türkçesi

Lâleler bezm-i çemende câm-ı ‘işret gösterür
Devletinde hüsrev-i gül ‘ayşa ruhsat gösterür

Laleler, çimen meclisinde kadehini gösterir.
Gül sultanı, devletinde eğlenceye müsaade eder.

(…)

Bâkî, *Divan*
(Hazırlayan: Sabahattin Küçük)

3. Metin

Kaldırımlar

Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında;
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.
Yolumun karanlığa saplanan noktasında,
Sanki beni bekleyen bir hayal görüyorum.

(…)

N. Fazıl Kısakürek, *Çile*

1. Türk edebiyatının farklı dönemlerinden alınan bu şiirlerden ilkinin söyleyeni belli olmamasına rağmen şiirin günümüze kadar ulaştığını görüyorsunuz. Bir eserin sahibinin unutulmasına rağmen o eserin günümüze kadar gelebilmesi size neler düşündürüyor? Yazınız.

2. İkinci şiirin şairinin dilinin daha ağır olmasını şairin bireysel tavrına mı yoksa gelenek etkisine mi bağlarsınız? Gerekçelerinizle yazınız.

3. Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasındaki ölçütlerden biri de kültürel farklılaşmadır. Okuduğunuz üç şiirde şairlerin kültürel değişimin izlerini yansıttıklarından söz edebilir misiniz? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *H. Mehmet KARAKOÇ*

1.ÜNİTE > Giriş | Kazanım A.4.13: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şairler de Tarihe Işık Tutar	20 dk.
Amacı	Edebî ürünlerimizin toplumun tarihine ve dinine nasıl yer verdiğini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Çanakkale Şehitlerine

(…)

Şüheda gövdesi, bir baksana, dağlar, taşlar…
O, rükû olmasa, dünyada eğilmez başlar.
Vurulup tertemiz alnından, uzanmış yatıyor;
Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor!
Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.
Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhîd'i…
Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi...
Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
"Gömelim gel seni târîhe!" desem, sığmazsın.
Herc ü merc ettiğin edvâra da yetmez o kitâb…
Seni ancak ebediyyetler eder istîâb.
"Bu taşındır" diyerek Kâ'be' yi diksem başına,
Rûhumun vahyini duysam da geçirsem taşına.

(…)

Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*

Kelime Dağarcığı
ecrâm: Cansız cisimler. **edvar:** Çağlar, devirler. **fecr:** Sabahın alaca karanlığı. **hercümerç:** Altüst, karmakarışık, darmadağınık, allak bullak. **istîâb:** İçine sığma. **ridâ:** Örtü.

1. Okuduğunuz bu manzumede din olgusunun nasıl işlendiğine dair görüşlerinizi yazınız.

2. *Vurulup tertemiz alnından, uzanmış yatıyor,*
Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor!

Mehmet Âkif Ersoy'un *Safahat* kitabı yedi bölümden oluşmaktadır. *Safahat*'ın altıncı bölümü *Âsım* başlığıyla oluşturulmuştur. *Âsım*, Mehmet Âkif'in idealini kurduğu Türk gençliğini sembolize eder. Her durumda Türk gençliğine seslenen Âkif, gençliğin namusunu çiğnetmediğini ve çiğnetmeyeceğini belirtir.

Çanakkale Savaşı'na katılan askerlerimizin yaş ortalamasının on beş olduğu gerçeğinden hareketle yukarıdaki dizelerle *Âsım* arasında bir ilişki kurulabilir mi? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Okuduğunuz manzumeyi göz önüne alarak Mehmet Âkif Ersoy'un, eserlerinde tarihî gerçekleri anlatırken bu yönünü sadece Türk tarihiyle sınırlamadığı sonucuna varabilir misiniz? Gerekçelerinizle yazınız.

Etkinlik İsmi	Dilimiz Hafızamızdır	20 dk.
Amacı	Türk dili üzerine yazılmış eserlerin ve Türkçe yazılmış eserlerin dilimize olan katkılarını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***

Dünden Bugüne Türkçemiz

Türkçe köken bakımından Altay dil ailesinde, yapı bakımından da eklemeli diller grubunda yer alır. Yazılı kaynaklarda rastlanan ilk Türkçe sözcük, king-*lak* sözcüğüdür. Bu sözcük, Çin yazılı kaynaklarında geçer. Aynı sözcük, Kaşgarlı Mahmut'un *Divanü Lûgati't-Türk* adlı eserinde *kıngırak* şeklinde geçer ve Hunların tören kılıcı anlamında kullanılır.

Türkçenin bilinen ilk yazılı metinleri, sekizinci yüzyılda Göktürkler zamanında yazılan Orhun Abideleridir. Bu abidelerin dili oldukça sadedir, yabancı dillere ait sözcük sayısı birkaç tanedir. Uygurların, Manihaizm ve Budizm dinlerini kabul etmeleriyle Türkçede, Çincenin etkisi görülmeye başlanır.

Karahanlılar Dönemi'ne geldiğimizde Arapça ve Farsçanın etkileri kendini göstermeye başlar. Kaşgarlı Mahmut, bu dönemde Türkler arasında Arapçaya olan ilgiyi görür, Türkçenin Arapça ile denk bir dil olduğunu göstermek için 1077 yılında *Divanü Lûgati't-Türk* isimli eserini yazar. Bu dönemde *Kutadgu Bilig*, *Atabetü'l Hakayık* gibi dilimizin seçkin eserleri de ortaya çıkar. Bu eserlerin bir kısmında Arapça ve Farsçanın etkisi vardır.

Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'nun Türkleşmesiyle birlikte Türkler, Selçuklu ve Anadolu Selçukluları dönemlerinde resmî dil ve sanat dili olarak Arapça ve Farsçayı kullanmışlardır. Karamanoğlu Mehmet Bey, dildeki bu durumdan memnun olmayıp 13 Mayıs 1277'de meşhur fermanını yayımlar: "Bugünden sonra divanda, dergâhta, bârgâhta, mecliste, meydanda Türkçeden başka dil konuşulmaya."

Şiirlerinin sadeliğiyle Yunus Emre, on üçüncü yüzyıldan günümüze seslenir. Yunus Emre, çağının düşünüş biçimini ve kültürünü, konuşulan dille, yalın, akıcı bir söyleyişle dile getirir. On dördüncü yüzyılda Âşık Paşa; *Garipname* adlı eserinde Türklerin kendi dillerine itibar etmediklerini, Türkçenin inceliğinden ve de güzelliğinden habersiz olduklarını ifade eden bir dörtlükle karşımıza çıkar:

"Türk diline kimesne bakmaz idi
Türklere hergiz gönül akmaz idi
Türk dahi bilmez idi
İnce yolu ol menzilleri."

On beşinci yüzyılda Ali Şir Nevaî, *Muhakemetü'l-Lugateyn* adlı eserinde Türkçenin kelime hazinesinin Farsçaya göre daha zengin, güzel ve esnek bir olduğunu dile getirir. On beşinci yüzyılın sonları ve yirminci yüzyılın başları arasında Türkçeye çok sayıda Arapça, Farsça kelime girer. *Şikâyetname, Sihâm-ı Kaza, Hüsn ü Aşk* gibi eserler bu dönem Türkçesinin özelliklerini taşır. On yedinci yüzyıldan itibaren *mahallîleşme* hareketi başlar. Bu hareket Tanzimat Dönemi'ne kadar devam eder.

Tanzimat Dönemi'nde Türkçeyi kendi öz yapısına kavuşturma, yabancı sözcüklerden arındırma çabaları olsa da istenilen sonuçları vermez. Namık Kemal'in mücadelesi ve Şinasi tarafından verilen halk diliyle yazı dilinin yakınlaştırılması çabaları sonuçsuz kalır.

1911 yılında Ziya Gökalp ve arkadaşları "Genç Kalemler" adlı dergide "Yeni Lisan" makalesiyle konuşma dili ve yazı dili arasındaki farklılığı ortadan kaldırma, Türkçeyi sorunlarından arındırma çalışmalarıyla bugünkü yazı dilimizin oluşumunda önemli bir yere sahipler.

"Amacımız, Türk Dili'nin öz zenginliğini ortaya çıkarmak, onu dünya dilleri arasında, değerine yaraşır yüksekliğe eriştirmektir." diyerek Türkçeye verdiği önemi belirten M. Kemal Atatürk'ün isteği üzerine Sâmih Rifat başkanlığında Ruşen Eşref (Ünaydın), Celâl Sahir (Erozan) ve Yakup Kadri (Karaosmanoğlu) tarafından Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. Kurum, daha sonra Türk Dil Kurumu adını alır.

H. Mehmet Karakoç

1. Türkçeyi savunan şair ve yazarlarımızın, bazı eserlerinin adlarında yabancı sözcük kullanmalarını bir çelişki olarak değerlendirir misiniz? Gerekçelerinizle yazınız.

2. Metinde yer alan *Yunus Emre'nin on üçüncü yüzyıldan günümüze seslenmesi* ifadesi şairin, eserlerinde kullandığı dil hakkında size hangi ipuçlarını veriyor? Yazınız.

3. Okuduğunuz metinde hem Türk dili üzerine yazılmış eser adları hem Türk diliyle yazılmış eser adları yer almaktadır. Ayrıca Türk dilinin önemli temsilcilerinin yanı sıra devlet adamlarımızın da dilimiz lehine çabaları ve görüşleri yer almaktadır. Bütün bunlar size neler düşündürmektedir? Yazınız.

Etkinlik İsmi	Dilimizin Çeşitli Dönemlerindeki Türkçe Seslerimiz	20 dk.
Amacı	Türk dilinin bazı dönemlerindeki şairlerin dil ile ilgili düşüncelerini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***

Dilimizin Gelişiminde Şairlerimiz

Dilimizin elçileri olan şairler, Türkçemizle ilgili kimi zaman karamsar kimi zaman onu yüceltici birçok şiir yazmış kimi zaman da Türkçemizin ifade gücünün en güzel örneklerini vermişlerdir.

On dördüncü yüzyılda Âşık Paşa, meşhur eseri *Garipname*'de yer alan bir şiirinde Türkçeye olan ilgisizlikten yakınmıştır.

On beşinci yüzyılda Türkçe, sadece şairlerin değil daha önce Karamanoğlu Mehmet Bey'de olduğu gibi dönemin devlet adamlarının da gündemindeydi. Bu sefer Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fethedince bu gururu Göktürk ve Uygur alfabeleriyle Türkçe yazdırdığı fetihnamelerle paylaşmıştı.

Sadece on altıncı yüzyılın değil edebiyat tarihimizin en büyük şairlerinden Fuzûlî, Türkçe Divanı'nın yanı sıra Arapça ve Farsça divanlarına sahiptir. Çoğu insan onu mensubu olduğu divan şiiri geleneğinden dolayı Arapça ve Farsça sözcükleri fazlaca kullanır olarak bilir. Hâlbuki yazdığı rubaide günümüz Türkçesiyle "Ey, Arap, Acem ve Türk milletlerine feyiz veren Allah'ım! Sen, Arap kavmini dünyanın en fasih konuşan milleti yaptın! Acem fasihlerinin ise sözlerini, İsa nefesi gibi, cana can katan bir güzelliğe ulaştırdın! Ben Türküm ve Türkçe söylemek istiyorum! Allah'ım, benden iltifatını esirgeme!" şeklinde dua etmektedir.

On altıncı yüzyıldan itibaren Köroğlu, Dadaloğlu ve Karacaoğlan gibi Türkçemizin yürekli ozanları ortaya çıktı. Söyledikleri koşmalarıyla semaileriyle Türkçenin tertemiz anlatım gücüyle halkın gönlünde taht kurdular.

Tanzimat Dönemi'yle birlikte Türkçede yeni bir uyanış başladı. Her ne kadar şiirlerini topladığı kitabına Arapça sözcüklerden oluşan *Müntehabat-ı Eş'âr* ismini verse de Şinasi, bu kitaptaki bazı şiirlerinin altına "safi Türkçe" notunu düşmeyi ihmal etmez.

Millî Edebiyat Dönemi şairlerinden Mehmet Emin Yurdakul'un bilinçli dil sevgisi ise yabancı kelimelerin istilasından kurtulmasını arzu ettiği Türkçemiz üzerinedir.

"Bakın bizim öz Türkçemiz ne hoş dil
Onun her bir nağmesi
Gökten gelen hitâb gibi sâf sesi
Ne bülbüle ne tutuya eş değil"

1911 yılında *Yeni Lisan* hareketi ile Ziya Gökalp ve arkadaşları dilde sadeleşmeyi savunurken bu amaçlarına uygun şiirler de yazarlar. Ziya Gökalp'in *Kendine Doğru* adlı şiiri, onun yabancı kökenli kelimelere karşı kararlı duruşunun ve öz Türkçeye dönüşün bir ifadesidir:

"Başka dile uymaz annenin sesi
Her sözün ararsan vardır Türkçesi"

dizeleri, toplumun dilde kendini bulması gerektiğini anlatır. Ardından gelen ve edebiyatımızda "Beş Hececiler" olarak bilinen şairler de şiir sanatında yeni bir dil ve söyleyiş ortaya koyarlar.

Cumhuriyet Dönemi şairlerinin "Türkçe sevgisi" ve "ana dili" bilincini edinmelerinde başvurulan bir ilham kaynağı Fazıl Hüsnü Dağlarca'dır. Şair, pek çok şiirinde olduğu gibi *Türkçe Katında Yaşamak* adlı şiirinde de bir Türkçe sevdalısı olduğunu gösterir. Aynı şiirin son bölümünde Türkçemizi sonsuza kadar yaşatılması gereken kutsal bir değer olarak görür:

"Seslenir seni bana 'ova'm, 'dağ'ım,
Nere gitsem bulur beni arınmış
Bir çağ ki akar ötelere,
Bir ak… ki yüce atalar, bir al… ki ulu oğullar,
Türkçem, benim ses bayrağım."

Yunus Emre'yi "Türk'ün eşsiz şairi" olarak niteleyen ve *Yunus Emre Karaman*'da adlı şiirinde "Bağrı yanık Türkçeye onunla düştü cemre" dizeleriyle Türkçenin Yunus'la birlikte uyanışa geçtiğini belirten Behçet Kemal Çağlar'ı ve daha nice şairimizi unutmak mümkün mü?

H. Mehmet Karakoç

1. *Garipname*, mesnevi nazım biçiminde ve dinî-tasavvufi öğütler bulunan bir ahlak kitabı olmasına rağmen kitapta Âşık Paşa, Türkçe ile ilgili görüşlerini de belirtmiştir. Bu, diğer şairlerde sık görülen bir durum değildir. Âşık Paşa'nın dinî-tasavvufi öğütlerin yanı sıra dil konusuna da değinmesi size neler düşündürüyor? Yazınız.

2. Fuzûlî; Türkçenin yanı sıra Arapça ve Farsçayı da iyi bilmektedir ve bu üç dille ayrı ayrı divanları vardır. Bunun yanında bu üç dilde manzum ya da mensur biçimde beğenilen birçok eser yazmıştır. Şairin, okuduğunuz metinde yer alan duasından sadece Türkçe ile eser yazmak istediği sonucuna varabilir misiniz? "İltifat" sözcüğünün, sözü "en güzel, en sanatlı ve en üstün bir üslupla kullanabilmek" anlamında da kullanıldığını göz önüne alarak çıkarımlarınızı yazınız.

3. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirleri "sezgi" ve "us" olmak üzere iki dönemde incelenir. Us dönemindeki şiirlerinde, şairin Türk dilinin arılaştırılması yolundaki çabaları öne çıkar. *Türkçe Katında Yaşamak* başlıklı şiiri de bu düşüncedeki şiirlerinden bir tanesidir. Şairin bu şiirinde geçen *Türkçem, benim ses bayrağım* dizesi, size dilin millet hayatındaki önemi ile ilgili olarak neler düşündürmektedir? Yazınız.

Etkinlik İsmi	Dilimiz	20 dk.
Amacı	Dilimizin kurallarını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Vefatının 82. Yılında Atatürk ve Türk Dili

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatının 82. yılındayız. Atatürk'ü bu ölüm yıl dönümünde de bir kez daha saygı, rahmet ve özlemle anıyoruz. Yalnızca büyük bir kumandan ve devlet adamı olmayan Mustafa Kemal, hiç şüphesiz aynı zamanda büyük bir kültür adamıydı. Bugünden geçmişe, onun sadece Türk dili ile ilgili düşüncelerine ve çalışmalarına bakınca bile, bu durum daha net olarak görülebilmektedir. Bu yazıda, ölümünün 82. yılı münasebetiyle Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk dili için yaptıkları ve onun dönemindeki bazı önemli olaylar kısaca hatırlatma yoluna gidilecektir.

Atatürk dönemi dil çalışmalarına bakmak için Türkçenin tarihî gelişimine kısaca değinmekte fayda vardır. Bilinen ilk yazılı belgeleri, çoğunlukla Köktürk dönemine ait olan, sonrasında Uygur ve Karahanlı gibi yazı dili dönemlerini yaşayan Türkçemiz, özellikle 13. yüzyıldan sonra iki ana koldan gelişimini sürdürmüştür. Bu iki ana koldan batı sahasında yer alan Osmanlı dönemi Türkçesi, özellikle 15. yüzyıldan itibaren Türkçenin sadeliğinin kaybolduğu Arapça ve Farsça tamlamalar ile gramer şekilleri ve kalıplarının dilimizde yoğun olarak kullanıldığı bir dönemdir. Türkçe ekler yerine kullanılan Arapça ve Farsça ekler, Arapça ve Farsça kurallara göre yapılmış uzun tamlamalar, özellikle nesir dilinde ortaya çıkan çok uzun cümleler, bu dönemde sadeliği ortadan kaldıran başlıca sebepler olmuşlardır.

Tanzimat Dönemi'ne kadar bazı küçük istisnalarla bu şekilde gelen Türkçe, Tanzimat'la birlikte bir parça sadeleşmeye başlamıştır. Bilindiği gibi tiyatro ve roman gibi bazı edebî türler dilimize bu dönemde girmiştir. Tarihimizde ilk gazete de bu dönemde görülmeye başlamıştır. Bu türlerin ortak noktaları ise halka hitap etmeleridir. Bu durum, doğal olarak yazı dilinin konuşma diline yaklaşması ihtiyacını doğurmuştur. Şinasi, Namık Kemal, Ali Suavi, Ahmet Midhat gibi isimler yazdıkları yazılarda ve ortaya koydukları eserlerde 1860'lardan sonra bu doğrultuda hareket etmişlerdir. O dönemde bu isimler arasından "Gazeteleri İstanbul'da avam lisanı olan Türkçe ile yazalım." ve "Halkımızın kullandığı bir lisan yok mu, işte onu millet lisanı yapalım." gibi dilin sadeleşmesine yönelik çeşitli görüşler ortaya atanlar olmuştur.

(…)

Atatürk, her zaman Türkçenin ilim metotları ile araştırılmasını istemiş ve Türkçeyi yüksek bir medeniyet dili hâline getirmeyi amaçlamıştır. O, Türk Tarihi Tetkik Cemiyetini (bugünkü Türk Tarih Kurumu) 12 Nisan 1931 tarihinde kurmuş; Cemiyet, 1932 yılı Temmuzunda ilk kurultayını yapmıştı. Bu kurultayın 11 Temmuz 1932 tarihindeki kapanış akşamında, Çankaya Köşkü'nde yapılan toplantıda, Atatürk'ün kurultay üyelerine: "Dil işlerini düşünecek zaman da gelmiştir… Öyle ise Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti gibi bir de ona kardeş bir dil cemiyeti kuralım. Adı Türk Dili Tetkik Cemiyeti olsun" demiş, böylece 12 Temmuz 1932'de de Türk Dili Tetkik Cemiyeti (bugünkü Türk Dil Kurumu) kurulmuştur. Cemiyetin ilk başkanı Samih Rifat, umumi kâtibi Ruşen Eşref, üyeleri ise Yakup Kadri ile Celâl Sahir olmuşlardır. Cemiyetin tüzüğünün amaç maddesinde ise hedef şu şekilde belirlenmiştir: "Türk dilinin öz güzelliğini ve zenginliğini meydana çıkarmak ve onu dünya dilleri arasında değerine yaraşır yüksekliğe eriştirmektir."

12 Temmuz 1932'deki bu gelişmeden sonra Mustafa Kemal Atatürk, Türk dilinin bütün meselelerinin konuşulacağı, Türkçenin eskiliğinin ve diğer dünya dillerine kaynaklık yaptığının ortaya konulacağı,

Türkçenin dünya üzerinde ne kadar geniş bir alanda konuşulduğunun ele alınacağı bir kurultay toplamak istiyordu. Birinci Türk Dil Kurultayı, bu doğrultuda 26 Eylül-6 Ekim 1932 tarihleri arasında Dolmabahçe Sarayı'nda toplanmış ve 26 Eylül, "Dil Bayramı" olarak ilan edilmiştir. Bu kurultaya bütün vatandaşlar davet edilmiş, radyolarda yayınlar yapılmış, gazeteler günlerce yapılan toplantılardan bahsetmiştir. Bir bayram havası içinde gerçekleşen kurultayda özellikle Türk dilinin eskiliği üzerinde durulmuş, Türkçenin Sümerce ve Sami dilleriyle karşılaştırmaları yapılmıştır.

Feyzi Ersoy, *Türk Dili*

1. *Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatının 82. yılındayız. Atatürk'ü bu ölüm yıl dönümünde de bir kez daha saygı, rahmet ve özlemle anıyoruz. Yalnızca büyük bir kumandan ve devlet adamı olmayan Mustafa Kemal, hiç şüphesiz aynı zamanda büyük bir kültür adamıydı.*

   Yukarıdaki cümlelerde noktalama işaretleri hangi amaçlarla kullanılmıştır? Yazınız.

2. Dilimizde kullanılan kelimelerin bazılarında birden fazla ses olayı meydana gelebilir. Siz de metnin ikinci paragrafında yer alan *Türkçenin, çoğunlukla, sadeliğinin, kaybolduğu* sözcüklerini bu açıklamaya uygun olarak değerlendiriniz ve bu kelimelerdeki ses olaylarını yazınız.

3. *12 Temmuz 1932'deki bu gelişmeden sonra Mustafa Kemal Atatürk, Türk dilinin bütün meselelerinin konuşulacağı, Türkçenin eskiliğinin ve diğer dünya dillerine kaynaklık yaptığının ortaya konulacağı, Türkçenin dünya üzerinde ne kadar geniş bir alanda konuşulduğunun ele alınacağı bir kurultay toplamak istiyordu. Birinci Türk Dil Kurultayı, bu doğrultuda 26 Eylül-6 Ekim 1932 tarihleri arasında Dolma-bahçe Sarayı'nda toplanmış ve 26 Eylül, "Dil Bayramı" olarak ilan edilmiştir.*

   Yukarıdaki paragrafta altı çizili kelimeleri dikkate aldığınızda dilimizdeki yazım kurallarıyla ilgili tespitleriniz neler olur? Yazınız.

Hazırlayan: *H. Mehmet KARAKOÇ*

Etkinlik İsmi	**Dilin Kuralları Vardır**	20 dk.
Amacı	Dil kurallarının gerekliliğini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

İhmale Uğrayan Halk Dili

Halk ağzı, halk dili Anadolu'da konuşulan ses ve şekil bilgisi bakımından belli bölgelere göre farklılaşan dilin iki terimidir. *Halk dili* ile *halk ağzı* arasında ne gibi fark var diye bir soru akla gelebilir. *Halk dili*, daha çok genel bir terim olup belli bölgelere göre az çok farklılaşan bir anlaşma vasıtasının adıdır. Halk ağzı ise bilimsel çalışmalarda kullandığımız anlamı sınırlı bir terimdir. Daha dar bir alanda, bir ilde, ilçede, bir yerleşim yerinde konuşulan yazı dilinden ses, şekil özellikleri, söz varlığı bakımından farklılık gösteren dildir.

Halk dilinde saklı kalan kelimeler, ekler, yazı dilinin en önemli kaynağıdır. Buradan yazı dili sözlüğüne Cumhuriyet tarihi boyunca kelimeler alınmıştır. Omuz anlamında *çiğin* bunlardan biridir. *Türkçe Sözlük'te* omuz da var. Bunun gibi *Türkçe Sözlük'te* aynı anlamda kelimeler var. Amaç, Türkçe kökenli kelimelerin yazı diline katılmasıdır. Durum ve anlayış bu olmakla birlikte; halk ağzında yaşayan kelime, deyim, birleşik gibi pek çok türden söze henüz sıra gelmemiştir. "Yüzdeki istenmeyen kılları almak, makyaj yapmak" anlamında *yüz almak*, Türkçe Sözlük'ün dışında kalmıştır. Bütün tarihî metinlerde ve halk ağzında "zehir" anlamında geçen *ağu* kelimesi yazı diline girememiştir. Bu kelime terim olarak da kullanılmadı. Buna karşılık *hudut* Arapça sayılıp Rumca *sınır* kelimesi öne çıkarıldı ve dilde sıklıkla kullanıldı. Verilen şu bir iki örnekten anlaşıldığı gibi, halk dilinden yazı diline kelime kazandırmada belirlenmiş bir tutumumuz yok.

(…)

Halk ağzında candan söylenmiş saf ve duygulandırıcı ifadeler pek çoktur. Bu duyguları yazı diline kazandırmak ancak yazarların, sanatçıların işidir. *Harda konah eylirsen orde yorğanın olem* bu tür örneklerden biridir. Anlatımdaki bu inceliği insan yazı dilinde de görmek istiyor.

Birkaç örnek verdikten sonra gelelim ihmale uğrayan halk diline. Türk Dil Kurumunun kurulduğu yıllarda ve daha sonra uzun bir sürede gündemde olan halk dilinin *Ana Dilden Derlemeler, Söz Derleme Dergisi, Derleme Sözlüğü* yayınlarıyla varlığı, önemi üzerinde heyecanla durulmuş. Türkçenin kelime kökleri ve ekleriyle *yazı, duygu, solungaç, dalgıç, açı* gibi türetilenler dışında halk ağzından da yazı diline kelimeler kazandırılmaya çalışılmış. Türk Dil Kurumunda yoğun derleme çalışmaları başlatılmış. Bu arada Tatarcadan da kelime ve ekler alınmış. Buna rağmen 1980'li yıllara doğru halk dili alanında dikkate değer çalışmalar yapılamadığını; halk ağızlarından, tarihî metinlerden yeterince kelime alınmadığını söyleyebiliriz. İhtiyaçlar, daha çok masa başında kelime türetmekle karşılanmaya çalışıldı. Bu arada *yoğun* hem halk ağzında hem de tarihî metinlerde bulunuyordu. Türkiye Türkçesine bir anlamıyla alındı ve *kesif* kelimesine karşılık olarak dile yerleştirildi. Bu tür başka örnekler verilebilir. Ancak bunların sayıları beklenenin altındadır.

(…)

Halk ağzının asıl zenginliği kelimelerde yüklü olan anlamlardır. Ağız araştırmalarıyla ilgili yayımlanmış eserler bu bakımdan gözden geçirildiğinde anlamların ayrıntılı olarak tespit edilmediği görülecektir.

(…)

Hamza Zülfikar, *Türk Dili*

1. Metinde bazı yerlerin eğik yazıyla yazıldığını görmektesiniz. Bunu farklı bir şekilde yazmak isteseydiniz hangi noktalama işaretini kullanırdınız? Yazınız.

2. Metnin birinci paragrafında bulunan *bakımından, yerinde, dilinde, vasıtasının* kelimelerinde yer alan kaynaştırma harflerinin kullanımı, sizi nasıl bir sonuca götürüyor? Ulaştığınız sonuçları yazınız.

3. Metinde, "Özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır." kuralına uygun örnekler, hangi kelimelerde kullanılmıştır? Sizi bu kelimelerin dışında aynı işareti kullanmaya zorlayan örnekler var mıdır? Dilin kuralları ile ilgili bazı güncellemelerin olması sizi nasıl etkiliyor? Yazınız.

4. Metindeki kelimelerde düzeltme işaretinin kullanım amacı nedir? Yazınız.

Hazırlayan: *H. Mehmet KARAKOÇ*

Etkinlik İsmi	**Dilimizin İncelikleri**	20 dk.
Amacı	Dilimizin inceliklerini kurallar çerçevesinde kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Türkçenin Bazı İncelikleri

Konuşmada, özellikle yazıda, Türkçe kelimeleri seçmeye, bunların dildeki yabancı karşılıklarını kullanmamaya çalışırız. Bunu biraz da yüzyıllarca yabancı dillerin etkisinde kalan Türkçenin; Cumhuriyet Dönemi'nde özüne dönüşünü desteklemek, ona katkıda bulunmak amacıyla yaparız. Göz önünde bulundurduğumuz özelliklerden biri de *yoğun-kesif, ilgi-alaka* örneğinde olduğu gibi aynı anlamda kökeni yabancı, karşılığı Türkçe olan kelimeleri bir arada kullanmamak, bu titizliği daha sonraki cümlelerde de sürdürmektir. İlke edindiğimiz bu tutumla birlikte bazen kurduğumuz cümlede dilimize gelen Türkçe kelime kastedilen anlamı yeterince yansıtmaz. Bu durumda köken bakımından yabancı olan kelimeyi kullanmak zorunda kalırız. Örnek olarak *anmak* fiilinden ad yapma eki *-ı* ile türetilmiş *anı*, yapıca doğru olduğu gibi anlamca da hatıra kelimesine karşılık olarak gösterilmiştir. *Hatıralarını yazmış yerine Anılarını yazmış* örneğinde olduğu gibi bu iki cümle anlamca örtüşürken *Bu kolye annemden bana bir anıdır* cümlesinde *anı*'dan çok *hatıra* cümleye daha uygun düşmektedir. Edebî bir ifade elde etmek amacında olanlar bu durumda *hatıra* kelimesini tercih eder. Aslında burada olduğu gibi *hatıra* kelimesinde saklı olan bir de *yadigâr* anlamı var. Dilimizdeki Doğu kökenli kelimelerin birçoğunda bu anlam çeşitliliği vardır. *Hatıra* edebî tür olarak aynı zamanda bir terimdir.

Dildeki bu inceliklere; yazılı anlatımlarda, gündelik yazılarda, açık oturumlarda, haberlerde artık pek dikkat edilmiyor. Bu incelikleri bilen Türk dili ve edebiyatını alan olarak seçmiş meslektaşlarımızdan bazıları da görebildiğim kadarıyla artık bu titizliği göstermiyor; *reaksiyon, temayül, mâni, endişe* kelimelerinin *tepkime, eğilim, engel, kaygı* gibi karşılıklarını kullanmıyor.

Otuz kırk yıl önce ve daha sonraki yıllarda meslektaşlar arasında Türkçe ve yabancı kelime kullanma bir sorun hâline getirilmişti. Artık o ölçüde ortam gergin değil. Eskiden öneri kelimeleri kullanmayanlar kınanırdı. İyi hatırlarım Türk Dili dergisine yazı gönderenlerden bazılarının yazılarını uzmanlar Türkçeleştirir yazı öyle yayımlanırdı. Bazen yazı sahibi, yazısındaki kökeni yabancı olan kelimelerin Türkçeleştirilmesini kendileri rica ederdi.

Yayımlanmış bir yazıda işlenen konudan, yazının içeriğinden çok metinde geçen yabancı kelimelere dikkat çekilir ve eleştiri konusu yapılırdı. Aslında bu tutum Nurullah Ataç ile başlamıştır. Kelime seçimi, çeviri yanlışlığı, anlatım bozukluğu işlenen başlıca konulardı. Nurullah Ataç'ın kullandığı, eleştirdiği, tartışmaya girdiği pek çok yazardan bazıları Yakup K. Karaosmanoğlu, Cemal Süreya, Necati Cumalı, Mahmut Makal, Adnan Berk, Orhan Kemal gibi dönemin şair ve yazarlarıydı. Beğendiği yazar ve şairler de vardı. Cahit Sıtkı Tarancı bunlardan biriydi.

(…)

Nurullah Ataç, -kabul etmek gerekir ki- Türkçe kelimeleri seçmede ve bunların dile yerleşmesinde etkili olmuştur. Türkçe öneri kelimeler dolayısıyla onun başlattığı eleştiri ortamı, daha sonra başkaları tarafından da yürütülmüştür. Bu tutum 1980'li yıllarda bile kısmen devam etmiştir. Bu eleştirilere ben de uğradım. Bunlardan biri, Bitlis lisesinde edebiyat öğretmenim olan daha sonra Türk Dil Kurumu Sözlük Kolunda birlikte çalıştığım değerli bilim adamı Prof. Dr. Talat Tekin tarafından yapılmıştı. Bir makalemde *eylem* ile *fiil* örneğinde olduğu gibi kullandığım biri Türkçe ötekisi köken olarak yabancı olan kelimelerden dolayı eleştirilmiştim.

Hamza Zülfikar, *Türk Dili*

1. Metnin ikinci paragrafında, noktalı virgül (;) işaretinin hangi amaçlarla kullanıldığını yazınız.

2. *Hatıralarını yazmış* yerine *Anılarını yazmış* örneğinde olduğu gibi bu iki cümle anlamca örtüşürken *Bu kolye annemden bana bir anıdır* cümlesinde *anı*'dan çok *hatıra* cümleye daha uygun düşmektedir.

   Yukarıdaki cümlede eğik yazıyla yazılmış ifadeleri yazım kuralları açısından değerlendirdiğinizde ulaştığınız sonuçlar nelerdir? Cümleyi farklı bir şekilde yazacak olsanız nasıl yazarsınız?

3. Son paragraftaki kısa çizginin kullanım amacı nedir? Burada kısa çizginin yerine başka hangi noktalama işareti kullanılabilir? Noktalama işaretlerinin birbirinin yerine kullanılması dilimiz için bir zenginlik sayılabilir mi? Görüşlerinizi yazınız.

4. Okuduğunuz metni de göz önünde bulundurarak noktalama işaretlerinin bir yazıda jest ve mimik görevi gördüğünü söyleyebilir misiniz? Gerekçelerinizle yazınız.

Hazırlayan: *H. Mehmet KARAKOÇ*

2. ÜNİTE > **Hikâye** | *Kazanım A.2.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Metnin Gücü Kelimelerde Saklı**	25 dk.
Amacı	Metindeki kelimelerin anlamının kullanıldığı bağlama göre değişebileceğini ve metnin içeriğine göre kelimelerin de farklılaşabileceğini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Altın Ordu

Atlar kişner, kağnılar gıcırdar. Oklar, kargılar şakırdar. Yiğitler, delikanlılar bağırır. Öküzler böğürür. Köpekler havlar… Kar yağar, rüzgâr savurur; tipi etrafı sarmış, göz gözü görmez… Koşan, düşen, bağrışan, gülüşen; kadın, erkek, genç, ihtiyar birbirine girmiş. Telaş, çığlık yeri göğü çınlatıyor.

Ordu, ordu; cihan, cihan insan kümeleri yekdiğerini itip kakıyor; birbirine girip çıkıyordu. Gök kubbesi yaratılalı böyle bir kargaşalık, böyle bir mahşer görülmemişti.

Gel! Git! Dur! Tut! As! Kes! Bak! Yak! Yık! Sür! gibi bir heceli sert, korkunç, kat'î emirler havada gürlüyor:

Her kafilenin önünde iri inekler, öküzler; yüklü kısraklar, taylar; sevimli kuzular, köpekler: Onların arkasında kızlar, çocuklar; daha sonra yanlarında yayları, bellerinde okları, ellerinde kamçıları kısa boylu, hırçın, çevik atlarına binmiş yiğitler terkilerine kadınlarını, gönüldaşlarını almışlar seğirtip, haykırıyorlardı… Bu hengâmenin karşısında uçmasını şaşıran karları herc ü merç ediyorlar, uzaklarda uçuşan, kaçışan, seğirten iri kuşları, beyaz ayıları, aç kurtları ürkütüyorlardı.

Başında samur kalpağı, sırtında kurt postundan gocuğu, elinde parlayan altın kargısı olduğu hâlde iri, gürbüz bir ata binmiş, iri gürbüz pala bıyıklı bir suvarinin birdenbire görünüşü bütün bu karışıklıkları, bu kargaşalıkları, bu çığlıkları, bu harıltıları birden susturdu: İnsanlar susar, atlar susar, rüzgârlar susar, dünya susardı!. Ve onun bir tek "dur!" diye gürlemesi bütün bu akan, köpüren canlı denizi dimdik durdururdu: İnsanlar durur, atlar durur, rüzgârlar durur, dünya dururdu!. O zaman tekmil dudaklarda korkunç ve mukaddes iki kelime titrerdi: Ay Han!..

Bu bir tufan, bir kıyamet, bir mahşerdi. Ta Tibet çöllerinden, Kara Hıtay vadilerinden, Karakurum bozkırlarından, Kıpçak deştlerinden akın akın toplanan bu adam tufanı dalgalana dalgalana ilerliyordu. Rast geldiği engelleri kırıp eziyordu.

(…)

Ahmet Hikmet MÜFTÜOĞLU

Kelime Dağarcığı:

yekdiğerini: Bir diğeri, ötekisi. **seğirtmek:** Sıçrayarak yakın bir yere doğru koşmak. **herc ü merç:** Altüst, darmadağınık. **gocuk:** Tek parça hayvan postundan yapılmış ceket.

1. a) Metinden alınan *Gök kubbesi yaratılalı böyle bir kargaşalık, böyle bir mahşer görülmemişti.* cümlesinde altı çizili kelime hangi anlamda kullanılmıştır?

b) Aşağıdaki tabloya *görülmek* kelimesinin verilen anlamları ile ilgili birer cümle yazınız.

Anlam	Cümle
Göz yardımıyla bir şey, varlık algılanmak, seçilmek.	
Kabul edilmek, sayılmak.	

2. Okuduğunuz metin bahar mevsiminin canlılığını ve manzarasını içeriyor olsaydı metinde geçen *Gel! Git! Dur! Tut! As! Kes! Bak! Yak! Yık! Sür!* gibi eylem anlamlı kelimeler yerine durağan, tasvir içeren kelimeler mi tercih edilirdi? Niçin?

3. *Ve onun bir tek "Dur!" diye gürlemesi bütün bu akan, köpüren canlı denizi dimdik durdururdu: İnsanlar durur, atlar durur, rüzgârlar durur, dünya dururdu!.* cümlesinde de olduğu gibi metinde bazı kelimelerin sık tekrar edilmesinin nedeni ne olabilir?

4. a) Metinde yer alan *gönüldaş* kelimesi "aynı duyguları paylaşanlardan her biri" anlamında kullanılan bir kelimedir. Bu kelimenin günümüz metinlerinde sık kullanılmamasının veya halkın diline yerleşememesinin sebebi ne olabilir?

b) *Gönüldaş* kelimesini canlı tutmak ve birçok kişi tarafından kullanılmasını sağlamak isteseydiniz bunun için neler yapabilirdiniz?

Hazırlayan: *Gurbet FİLAZİ*

2. ÜNİTE > Hikâye *Kazanım A.2.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Dede Korkut'tan Günümüze Kelimelerin Yolculuğu**	25 dk.
Amacı	Anlamı bilinmeyen kelime ve kelime gruplarının anlamını metnin bağlamından hareketle tahmin edebilmek, bu kelime ve kelime gruplarının sözlük anlamlarına ulaşabilmek, metinde yer alan kelimelerde yaşanan ses değişikliklerini fark edebilmek.	Bireysel
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük, Deyimler Sözlüğü		

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Basat Depegözi Öldürdügi Boyı Beyân Eder

(…)

Zaman-ıla Oğuz gene yaylaya göçdi. Çoban gene bu bınara geldi. Gene koyun ürkdi. Çoban ilerü vardı, gördi kim bir bağanak yatur, yaldır yaldır yaldurur. Perî kızı geldi, eydür: «Çoban, emanetün gel al! Amma Oğuzun başına zeval getürdün» dedi. Çoban bu bağanağı göricek ibret aldı. Gerü döndi, sapan taşına tutdı. Urdukça böyüdi. Çoban bağanağı kodı, kaçdı. Koyun ardına düşdi. Meğer ol dem Bayındır Hân begler-ile seyrana binmişler idi. Bu bınarun üzerine geldiler, gördiler kim bir ibret nesne yatur. Çevre aldılar, indi bir yiğit bunı depdi. Depdükçe böyidi. Birkaç yiğit dahi indiler, depdiler. Depdiklerince böyüdi. Aruz Koca dahi inüp depdi. Mahmuzı tokındı, bu bağanak yarıldı. İçinden bir oğlan çıkdı, gevdesi adam, depesinde bir gözi var. Aruz aldı bu oğlanı eteğine sardı, eydür: «Hânum, munı mana verün. Oğlum Basat-ıla besleyeyin» dedi. Bayındır Hân: «Senün olsun» dedi.

(…)

«Süd-ile besleyelüm» dediler. Günde bir kazan süd yetmez idi. Beslediler, böyidi gezer oldı. Oğlancuklar-ıla oynar oldı. Oğlancuklarun kiminün burnın kimünün kulağın yemeğe başladı. Velhasıl, ordı bunun ucından katı incindiler, aciz kaldılar. Aruz'a şikâyet edüp ağlaşdılar. Aruz Depegözi dögdi, sögdi, yasak eyledi. Eslemedi. Ahir evinden kovdı.

Depegöz'ün perî anası gelüp oglının parmağına bir yüzük geçürdi: «Oğul, sana ok batmasun, tenüni kılıç kesmesün» dedi. Depegöz Oğuz'dan çıkdı, bir yüce dağa vardı, yol kesdi, adam aldı, böyük harami oldı. Üzerine birkaç adam gönderdiler. Ok atdılar, batmadı. Kılıç urdılar, kesmedi.

Dede Korkut Hikâyeleri
(Haz. Mustafa S. Kaçalin)

Kelime Dağarcığı:
bağanak: Doğum vakti gelmeden hayvanın karnından çıkarılan yavru. **bınar:** Pınar. **eslemek:** Dinlemek, kabul etmek. **katı:** Çok, aşırı. **urmak:** Vurmak. **yaldır yaldır yaldurmak:** Parıl parıl parlamak.

1. Metinde geçen altı çizili kelimelerin anlamını metnin bağlamından hareketle tahmin ediniz. Bu kelimelerin anlamını TDK *Türkçe Sözlük*'ten bulunuz.

Kelime	Tahminî Anlam	Sözlük Anlamı
ahir		
han		
harami		
mahmuz		
seyran		
velhasıl		
zeval		

2. Okuduğunuz metinden alınan aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili kelimelerin günümüze gelinceye kadar çok az değişikliğe uğradığı görülmektedir. Bu bilgiyi de göz önünde bulundurarak bu kelimelerin günümüz Türkçesindeki kullanımlarını yazınız ve kelimelerdeki değişiklikleri yorumlayınız.

Zaman-ıla Oğuz gene yaylaya göçdi.

....

Çoban ilerü vardı, gördi kim bir bağanak yatur, yaldır yaldır yaldurur.

....

Aruz aldı bu oğlanı eteğine sardı, eydür: «Hânum, munı mana verün. Oğlum Basat-ıla besleyeyin»

.....

dedi. Bayındır Hân: «Senün olsun» dedi.

.....

3. Aşağıdaki cümleler okuduğunuz metinden alınmıştır. Bu cümlelerde geçen *çevre almak* ve *yasak eylemek* kelime grupları bugün kullanılmaması nedeniyle *Türkçe Sözlük*'te bulunmaz. Bu kelime gruplarının anlamını metnin bağlamından hareketle tahmin ederek cümlelerin günümüz Türkçesiyle nasıl ifade edilebileceğini yazınız.

Bu bınarun üzerine geldiler, gördiler kim bir ibret nesne yatur. Çevre aldılar, indi bir yiğit bunı depdi.
Tahminî Anlam:

Aruz Depegözi dögdi, sögdi, yasak eyledi. Eslemedi. Ahir evinden kovdı.
Tahminî Anlam:

Cümlelerin günümüz Türkçesiyle ifadesi:

Hazırlayan: *Gülendam KARACA ÇETİN*

Etkinlik İsmi	Kelime ve Kelime Gruplarını Kullanabilme	25 dk.
Amacı	Bilinmeyen kelime ve kelime gruplarının anlamını metinden hareketle bulabilmek. Bu kelime ve kelime gruplarını güncel hayatla ilişkilendirebilmek.	Bireysel
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük, Deyimler Sözlüğü		

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Pandomima

(...)

Yazın bir Cuma günü, öğle üzeri bu evden koltuğunda bohçasıyla çıkan bir adam kapısını itina ve dikkatle kapadıktan sonra yoluna devam etmeye başladı. Arkadan bakılınca omuzlarıyla belinin genişliği aynı ölçüde görünecek kadar şişman olan otuz üç yaşındaki bu adamın, enli fakat pek kısa bacakları, üzerindeki yükü bu kaldırımların arasında istediği tarafa götürmekte zorluk çektiği görünüyordu. Bu sokaklarda ilerledikçe sükûnet derece derece artarak ta uzaktaki bir mahallenin kaldırımlarından geçen bir arabanın gürültüsü, camları, çerçeveleri kırılmış bir evin iç tarafından bazı çocukların ağlaması işitilir, ara sıra esen sıcak bir rüzgârın kaldırdığı keder yüklü tozlar, gündüzün aydınlığını lekelerdi.

Bu uzak mahallelerin tenha sokaklarında düşünceli, mahzun bir halde yoluna devam eden bu adam, halkı güldürmek için gidiyordu.

Evinden çıktıktan yarım saat sonraydı ki ortaçağ mesirelerinden olan Yenibahçe'ye ulaştı. Karşısında, o bir avuç toprağı, her yıkılmış taşı harap bir çağ olan duvarların arasında, güya birkaç yüz sene önceki baharın yerleştirip sonbaharın bir köşede unuttuğu soluk, baygın çiçeklerden birkaç tane kopardı. Yine o duvarların ortalarında semaya doğru açılmış mavi pencerelerinden hızla uçarak girip çıkan kırlangıçların, diğer kuşların, başı ucundaki hisarın ta tepesine kanatları dokunacak gibi uçuşan kuşların, Bizans müziğini andırır seslerini dinledikten sonra orada, o harap kalelerin yanında, o asırların görkemli ayakları altında, ince tahtalarla inşa edilmiş ve yıkılmamak için etrafına destekler vurulmuş bir binanın önüne geldi.

Bu binanın kapısının önünde beyaz kâğıda büyük siyah yazıyla şu levha asılmıştı:

Meşhur Paskal'ın Pandomiması

Burada her cuma ve pazar günleri meşhur Paskal türlü türlü hünerler ve gülünçlü gösteriler sahneler. Rağbetli müşterilerinin teşviklerini kazanan Paskal, her hafta sahneye yeni yeni oyunlar koyacaktır.

Paskal kendisiydi. Tiyatrosunun kapısından girip bohçasını açarak, hiç değişmeyen oyununa mahsus şalvar biçimindeki beyaz pantolonunu, yakası oymalı beyaz saltasını, başına sivri beyaz külahını giydikten ve bütün yüzünü unlara, kurbağa bakışlı siyah gözlerinin alt kapaklarını kırmızıya boyadıktan bir saat sonraydı ki, boş zihinlerle, tasasız gönüllerden çıkıp yükselen kahkaha ve alkış sesleri arasında oyununu sahneliyordu.

(…)

Samipaşazade Sezai, *Küçük Şeyler*

1. a) Metinde geçen aşağıdaki kelime ve kelime gruplarının sizdeki çağrışımlarını ve metindeki anlamlarını tabloya yazınız.

Kelimeler	Çağrışım	Metindeki Anlamı
Hisar		
Mahsus		
Mahzun		
Mesire		
Salta		
Sema		
Sükûnet		

b) Yukarıda anlamını bulduğunuz kelimelerin yer aldığı bir paragraf yazınız.

2. Okuduğunuz metinde konu edilen pandomima, sözsüz tiyatro oyunudur. Sanatçı; yüz mimiklerini, el, kol ve beden hareketlerini kullanarak temayı anlatmaya çalışır. Size göre kişi, kelimeleri kullanmadan jest ve mimikleriyle anlatmak istediği bir konuyu gerektiği gibi aktarabilir mi? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

3. Metinden alınan ... *keder yüklü tozlar, gündüzün aydınlığını lekelerdi.* kelime grubu ne anlatmak istemektedir?

4. Metin günümüzde yazılmış olsaydı *Rağbetli müşterilerinin teşviklerini kazanan Paskal, her hafta yeni yeni oyunlar sahneye koyacaktır.* cümlesindeki altı çizili kelime grubu nasıl ifade edilirdi?

Hazırlayan: *Cüneyt ZÜHRE*

2. ÜNİTE > **Hikâye** | *Kazanım A.2.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Anlatmaya Dayalı Metin Türlerinin Tarih İçindeki Yolculuğu**	25 dk.
Amacı	Kültür unsurlarının, toplumsal değişim ve etkileşimlerin edebî türler üzerindeki etkisini anlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

1. Metin

Oğuz Kağan

O çağda, orada büyük bir orman vardı; birçok dereler ve ırmaklar vardı. Buraya gelen avlar ve burada uçan kuşlar çoktu. Bu ormanın içinde büyük bir gergedan vardı. At sürülerini ve halkı yerdi. Büyük ve yaman bir canavardı. Ağır bir eziyetle halkı ezmişti. Oğuz Kağan cesur bir adamdı. Bu gergedanı avlamak istedi. Günlerden bir gün ava çıktı. Kargı, yay, ok, kılıç ve kalkanla ava gitti. Bir geyik ele geçirdi, onu söğüt dalı ile bir ağaca bağladı ve gitti.

Oğuz Kağan Destanı
(Haz. W. Bang-G.R. Rahmeti)

2. Metin

Vesiletü'n-Necât (Mevlid)

Allâh adın zikr idelüm evvela
Vacib oldur cümle işte her kula

Allâh adın her kim ol evvel ana
Her işi âsân eder Allâh ana

Cümle alem yok iken ol var idi
Yaradılmıştan Gani Cebbâr idi

Varı yok yoğı var iden ol durur
Dünyede her olanı oldurur

Hem Muhammed gelmesi oldı yakın
Çok alametler belirdi gelmedin

Ol gice kim doğdı ol hayrü'l-beşer
Anesi anda neler gördi neler

İndiler gökden melekler sâf sâf
Kâbe gibi kıldılar evüm tavâf

Süleyman Çelebi

3. Metin

Pandomima

Yazın bir cuma günü, öğle üzeri, bu evden, koltuğunda bohçasıyla çıkan bir adam, kapısını itina ve dikkatle kapadıktan sonra yoluna devam etmeğe başladı. Arkadan bakılınca omuzlarıyla belinin genişliği bir derecede bulunacak kadar şişman olan otuz üç yaşındaki bu adamın enli, fakat pek kısa bacakları, üzerindeki yükü istediği tarafa götürmekte pek müşkülat çektiği görülüyordu... Bu uzak mahallelerin tenha sokaklarında mütefekkir, mahzun bir surette yoluna devam eden bu adam, halkı güldürmek için gidiyordu... İnce tahtalarla inşa edilmiş ve yıkılmamak için etrafına destekler vurulmuş bir binanın önüne geldi. Bu binanın kapısının üzerinde beyaz kâğıda büyük siyah yazıyla şu levha talik edilmişti:

«Meşhur Paskal'ın pandomiması. Burada, her cuma ve pazar günleri meşhur Paskal enva-i türlü hünerler ve gülünçlü icrâ-yi lû'biyyât eder. Rağbetli müşterilerinin teşvikâtlarını kazanan Paskal her hafta yeni yeni oyunlar sahne-i temaşâya vaz edecektir!»

Samipaşazâde Sezai

a) Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte Arap ve Fars edebiyatlarından etkilenmesi bu edebiyatlara özgü edebî türlerin Türk edebiyatında kullanılmasına sebep olmuştur. Aynı zamanda Türkçe de Arapça ve Farsçadan etkilenmiştir. Bu etkilerin sonucu olarak anlatmaya dayalı bir edebî tür olan; aşk, kahramanlık, din-tasavvuf, ahlak-öğreticilik konularını ele alan; ahenk unsurlarını barındıran mesnevi Türk edebiyatında çok tercih edilmiştir.

b) İslamiyet öncesinde olağanüstü kişi ve olaylar anlatmaya dayalı metin türlerinden destan ile dile getirilmiştir. Destanlar Türklerin atlı göçebe yaşamına ve savaşçılık özelliklerine ilişkin izler barındırır. Türklerin bu dönemde göçebe yaşam sürmesi Türkçenin yabancı etkilerden uzak kalmasını sağlamıştır.

c) Osmanlı Devleti'nin Batı ile çeşitli ilişkiler kurmasının ardından dönemin aydınlarının Batı ülkelerine gitmesi ve Batı edebiyatını yakından tanımaya başlaması, yaşanmış veya yaşanması mümkün olayların anlatıldığı bir düzyazı türü olan modern hikâyenin Türk edebiyatına girmesini sağlamıştır. Aynı zamanda bu dönemde Türkçeye Batı dillerinden sözcüklerin de girdiği görülür.

1. Okuduğunuz metinlerde anlatılanların, metinlerin yapısı ve söz varlığının çağrıştırdıklarından hareketle yukarıda verilen paragraflardan hangisinin hangi metne ait bir açıklama içerdiğini bulunuz.

2. Siz bir yazar olsaydınız ve tarihî bir gerçeklikten yola çıkarak bir olay metni oluştursaydınız okuru etkilemek amacıyla yukarıda bahsi geçen anlatmaya dayalı türlerden hangisini seçerdiniz? Niçin?

3. Edebî türler, geçmişten günümüze veya toplumlar arasında değişiklik göstermesine rağmen olağanüstü kişi ve olaylara yer veren türlere ihtiyaç hiç ortadan kalkmamıştır. Günümüzde özellikle gençler arasında düş ürünü anlatılar büyük ilgi görmektedir. Bunun sebeplerinin neler olduğunu düşünüyorsunuz? Siz de düş ürünü ögeleri içeren, beğendiğiniz roman, film veya çizgi film örneği veriniz.

Hazırlayan: *Gülendam KARACA ÇETİN*

Etkinlik İsmi	Her Şey Vatan İçin	25 dk.
Amacı	Metnin türünün ortaya çıkışını ve tarihsel dönemle ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İbiş Dayı

Köyün en yaşlı, en güçlü ihtiyarı idi. Fakat muhtarı değildi. Tosun'un sıcak, kesik sözlerini dinledikten sonra dedi ki:

– "Oğlum, sende iki yanık gönül var. Biri nişanlı, öteki Osmanlı. Birbiriyle savaşıyorlar. Bu gözü ateşli babayiğitleri aralayıp barıştırmak kolay bir iş değildir.

Tosun içini çekerek nemli bir sesle:

– "İbiş Dayı, ben sana danışıyorum, göstereceğin yola gideceğim."

İbiş Dayı başını eğerek düşündü, uzun bir murakebeden sonra:

– "Tosun, senin yüreğinde de gönlündeki kadar yiğitlik var mı?"

– Var babacığım.

– Öyle ise sen Osmanlısın, nişanlı olan gönlünü sustur.

Tosun bu sözü dindarane bir tevekkülle dinledikten sonra ayağa kalktı, İbiş Dayı'nın elini öptü.

– "Gösterdiğin yol Allah yoludur, gideceğim." dedi ve tüfeğini omuzlayarak yürüdü.

Gönüllüleri yollamak için yol başına toplanan irili ufaklı erkek ve kadınlar arasında karalara bürünmüş genç bir kız, mendilini yüzüne tutmuş gizli gizli ağlıyordu. Bu Tosun'un nişanlısı idi. Düğünlerine üç gün kalmış iken gönlünün kahramanı, umudunun sultanı olan Tosun düşman ayağı altında kalan sevgili vatanı kurtarmaya gidiyordu. Ve gitmese kendisi gönderecekti. Lakin yine ağlıyordu, sinesindeki muhabbet denizinden coşan bu kızgın dalgaları durdurmaya tâkati yoktu. Tosun'a "ağlamayacağım" diye söz vermişken kendini tutamayarak gözyaşlarına ram olmuştu. Acaba bu ağlayış vatana karşı bir nankörlük, bir günah mı idi?

Ziya GÖKALP, *Makaleler I*

1. Hikâye, düşünce ve duyguları bir olay ya da kesitle okuyucuda yoğun bir etki bırakmak amacıyla dile getiren edebî bir türdür. Okuduğunuz metnin sizde nasıl bir etki bıraktığını açıklayınız.

2. *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde yer alan Dede Korkut, her alanda akla ilk gelen bilge bir kişidir. Her zaman ve her yerde saygı duyulan, her şeyi bilen, yol gösteren kutsal bir kişilik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bilgiyi de göz önünde bulundurarak İbiş Dayı ile Dede Korkut arasında bir benzerlik olup olmadığını açıklayınız.

3. Edebiyatımızda halk arasında çok sevilen, modern hikâyeye geçiş ürünleri sayılan Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin gibi anlatılar vardır. Halk hikâyeleri adı verilen bu hikâyelerdeki kahramanlarla yukarıdaki metinde geçen Tosun ve nişanlısını karşılaştırınız. Zaman içinde hikâye kahramanlarında görülen değişimi belirtiniz.

4. Hikâye, gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi mümkün olayları anlatan yazı türüdür. Bu hikâyeyi gerçekçi bulup bulmadığınızı gerekçeleriyle açıklayınız.

5. Yukarıdaki hikâyeyi hayal gücünüzü kullanarak ve metnin anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde tamamlayınız.

Hazırlayan: *Gül BÜYÜMEZ*

2. ÜNİTE > Hikâye | Kazanım A.2.3: Metnin tema ve konusunu belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Mesneviden Hikâyeye	25 dk.
Amacı	Mesnevilerin, günümüz hikâye ve romanları gibi olay ağırlıklı metinler olduğuna dikkat çekebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Verilen soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Gül ü Bülbül

Niçe müddet bu resm ile bülbül
Ağlayup gitdi derd ile gulgul

Yüzine gelmedi gül-i zîbâ
İrmedi zerre denlü bûy-ı vefâ

Yüzine bakmak olmadı asla
Nâmunı anmak olmadı asla

Sabr idegördi bülbül-i şeydâ
Kimseye sırrın itmedi ifşâ

Sabr ile gördi hiç bitmedi iş
Tîğ-i sabr eyledi derûnunı rîş

Kendü kendüye didi ol şeydâ
N'ola bir nâme eylesem inşâ

Kimseden kimseye çü yok çâre
Hâlümi ben yanayım ol yâre

Cümle derd ü belâyı şerh ideyin
Câna olan cefâyı şerh ideyin

Kalem idüp gam ile müjgânum
Hem devât ona çeşm-i giryânum

Hûn-ı eşkümi sürh idüp her dem
Yazayın hasret ile nâme-i gam

Aldı destine derd ile hâme
Yazdı dildâre kan ile nâme

İptidâ nâmeyi idüp inşâ
Hakk'a hamd itdi vü Resûl'e senâ

Didi ey nâz idici dildârum
Âşıka mihri yok cefakârum

Acaba nâza gayet olmadı mı
Bu cefaya nihâyet olmadı mı

Yok mı cevr ü cefanın evrânı
Nâzun olmaz mı ola pâyânı

Nâzenînlerde bu mıdur âdet
Olmaya nâza hadd ile gayet

Nâzı terk eyle kıl niyâza nazar
Eyle bu âh-ı cân-güdâza nazar

Fazlî

Kelime Dağarcığı:

bûy-ı vefâ: Vefa kokusu. **bülbül-i şeydâ:** Çılgın bülbül. **cân-güdâz:** Can alıcı. **cevr ü cefa:** Eziyet, sıkıntı, keder. **çeşm-i giryân:** Ağlayan gözler. **derûn:** İç. **devât:** Divit, hokka. **gulgul:** Gürültü, bağırıp çağırma. **gül-i zîbâ:** Taze, güzel gül. **hâme:** Kalem. **hûn-ı eşk:** Kanlı gözyaşı. **iptidâ:** Başlangıç, başlama. **müjgân:** Kirpikler. **pâyân:** Son. **rîş:** Yaralamak. **sürh:** Kırmızı mürekkep. **şerh:** Açıklamak. **tîğ-i sabr:** Sabır kılıcı.

1. *Sabr idegördi bülbül-i şeydâ*
Kimseye sırrın itmedi ifşâ

Kimseden kimseye çü yok çâre
Hâlümi ben yanayım ol yâre

Cümle derd ü belâyı şerh ideyin
Câna olan cefâyı şerh ideyin

Hûn-ı eşkümi sürh idüp her dem
Yazayın hasret ile nâme-i gam

Okuduğunuz metin; bülbülün güle olan aşkı yüzünden çektiği sıkıntıları, eziyetleri konu edinen bir mesnevi örneğidir. Mesneviler, divan edebiyatında günümüz hikâye ve romanına konu olabilecek olayları anlatan uzun soluklu eserlerdir.

Bu bilgilerden de yararlanarak okuduğunuz mesneviden alınan yukarıdaki beyitlerde bülbülün, güle duyduğu aşkı nasıl yaşadığına dair neler söyleyebilirsiniz?

2. *Didi ey nâz idici dildârum*
Âşıka mihri yok cefakârum

Acaba nâza gayet olmadı mı
Bu cefaya nihâyet olmadı mı

Yok mı cevr ü cefanın evrânı
Nâzun olmaz mı ola pâyânı

Nâzenînlerde bu mıdur âdet
Olmaya nâza hadd ile gayet

Nâzı terk eyle kıl niyâza nazar
Eyle bu âh-ı cân-güdâza nazar

Yukarıdaki beyitler okuduğunuz *Gül ü Bülbül* mesnevisinden alınmıştır. Bu beyitlerden hareketle;

a) Sevgilinin (gül), âşığa (bülbül) yaklaşımı ile ilgili neler söylenebilir?

b) Gülün bu yaklaşımı olayların akışını nasıl etkilemiştir?

c) Böyle bir yaklaşım karşısında bülbülün güle karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

3. Şair bu mesnevisinde seven (âşık) ve sevileni (maşuk) temsilen neden bülbül ve gülü kullanmıştır?

Siz aşk konulu bir mesnevi yazmak isteseniz mesnevinizde hangi varlıkları kullanırdınız?

4. Olayı konu alan metinlerin şiir biçiminde yazılması hakkında neler düşünüyorsunuz?

Hazırlayan: *Dr. Döndü KARACA*

Etkinlik İsmi	Aklın Kıymetini Akıllı Bilir	25 dk.
Amacı	Metnin konusunu ve temasını belirleyerek metinden çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kutadgu Bilig

Orijinal Metin	Metnin Günümüz Türkçesiyle İfadesi
bir ay toldı atlıg er erdi tetig eşitti bu çavıg itindi itig (462)	Ay-Toldı adında zeki bir adam vardı; ki hükümdarın bu şöhretini işitti ve ona gitmek üzere hazırlıklarını yaptı.
yigit erdi oglan kılınçı amul ukuşlug biliglig hem öglüg kөŋül (463)	Sakin tabiatlı, akıllı, bilgili, zeki ve iyi gönüllü genç bir delikanlı idi.
(...)	
kamug türlüg erdem tükel ögrenip yorır erdi erdem eligke alıp (465)	Her türlü fazileti tam olarak öğrenmiş idi; hiçbir zaman fazileti elden bırakmazdı.
(...)	
negüke yorır men bu yerde kurug iligke barayın kılayın tapug (467)	Burada niçin boşuna vakit geçiriyorum; hükümdarın yanına gideyim ve onun hizmetine gireyim.
(...)	
ukuşlug biliglig beg ermiş amul tiler ermiş erdem idilerin ol (469)	O akıllı, bilgili, yumuşak huylu bir bey imiş ve faziletli insanları ararmış.
ukuş kadrini hem ukuşlug bilir bilig satsa bilge biliglig alır (470)	Aklın kıymetini yine akıllı bilir; âlimin sattığı bilgiyi de bilgili alır.
sözin aydı şa'ir muŋar meŋzetü tili lafzı birle aŋar yaŋzatu (471)	Şâirin söylemiş olduğu şu söz de bu mealdedir ve aynı fikri ifâde eder:
bilig kıymetini biliglig bilir ukuşka ağırlık biligdin kelir (472)	Bilginin kıymetini bilgili bilir, akla hürmet bilgiden gelir.
negü bilge tilve bilig kadrini bilig kayda bulsa biliglig alır (473)	Bilginin kıymetini deli nereden bilecek; bilgiyi, nerede bulursa, bilgili alır.
bu ay toldı itti kör at ton tolum ayur köndüreyin tapugka yolum (474)	Bu Ay-Toldı böylece atını, esvabını ve silâhını hazırladı: "Onun hizmetine doğru yola çıkayım" dedi.

Kutadgu Bilig
(Haz. R. Rahmedi Arat)

1. Okuduğunuz metinde Ay-Toldı *Burada niçin boşuna vakit geçiriyorum?* diye düşünerek hükümdarın yanına gitmek ister. Sizce Ay-Toldı'nın böyle bir şey istemesinde nelerin etkisi olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Sizce okuduğunuz metinde hangi kelimeler, temanın belirlenmesinde okuyucuya yardımcı olabilir? Niçin?

3. Okuduğunuz metin parçasında anlatılmak isteneni en iyi temsil eden beyit veya beyitler hangileridir? Niçin?

4. Okuduğunuz metinde bilgili ve faziletli olmak, akıl sahibi olmak gibi değerler önemsenmiştir. Sizce bu özelliklere sahip bir bireyin kendisine ve topluma ne gibi katkıları olabilir? Düşüncelerinizi aşağıdaki boşluklara yazınız.

Hazırlayan: *Gülendam KARACA ÇETİN*

Etkinlik İsmi	Geçmişten Gelen Mesajlar	25 dk.
Amacı	Metnin konusunu ve temasını belirleyerek metinden çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dede Korkut Hikâyeleri
Kam Pürenin Oğlu Bamsı Beyrek...

Pay Püre'nin oğlu beş yaşına girdi, beş yaşından on yaşına girdi, on yaşından on beş yaşına girdi. Dönüp baksa çalımlı, kartal hünerli bir güzel iyi yiğit oldu.

(...)

Pay Püre Bey'in oğlu atlandı, ava çıktı. Av avlarken babasının tavlasının üzerine geldi. Tavlacı başı karşıladı, indirdi misafir etti. Yiyip içip oturuyorlardı. Beri yandan da bezirgânlar gelerek Kara derbent ağzına konmuşlardı. Murada maksuda erişmesin, Evnük Kalesi'nin kâfirleri bunları casusladı.

Bezirgânlar yatarken ansızın beş yüz kâfir saldırdılar, vurdular, yağmaladılar. Bezirgânın büyüğü tutuldu, küçüğü kaçarak Oğuz'a geldi.

Baktı gördü Oğuz'un hududunda bir alaca gölgelik dikilmiş, bir bey oğlu güzel yiğit kırk yiğit ile sağında ve solunda, oturuyorlar. Oğuz'un bir güzel yiğidi ancak, yürüyeyim medet diyeyim dedi.

Bezirgânlar der: Yiğit yiğit bey yiğit, sen benim ünümü anla sözümü dinle, on altı yıldır ki Oğuz içinden gitmiştik. Fevkalade kâfir malını Oğuz beylerine getiriyorduk. Pasının Kara Derbent ağzına göğüs vermiş idik. Evnük Kalesi'nin beş yüz kâfiri üzerimize saldırdı. Kardeşim esir oldu, malımızı rızkımızı yağmaladılar, geri döndüler, kara başımı kaldırdım sana geldim, kara başının sadakası yiğit medet bana dedi.

Bu defa oğlan … der: Ne diyorsam yetiştirin, giyimim ile benim koç atımı getirin hey, beni seven yiğitler binsinler dedi. Bezirgân da önlerine düştü, kılavuz oldu.

Kâfir de inerek bir yerde akçe bölüşmekteydi. Bu sırada yiğitler meydanının arslanı, pehlivanların kaplanı boz oğlan yetişti. Bir iki demedi, kâfirlere kılıç vurdu, baş kaldıran kâfirleri öldürdü, gaza eyledi, bezirgânların malını kurtardı.

Bezirgânlar der: Bey yiğit bize sen erlik işledin, gel şimdi beğendiğin maldan al dediler. Yiğidin gözü bir deniz tayı boz aygırı tuttu, bir de altı kanatlı gürzü, bir de ak kirişli yayı tuttu. Bu üçünü beğendi. Der: Bre bezirgânlar bu aygırı ve sonra bu yayı ve bu gürzü bana verin dedi. Böyle diyince bezirgânlar bozuldu. Yiğit der: Bre bezirgânlar çok mu istedim dedi. Bezirgânlar dediler: Niye çok olsun, amma bizim bir beyimizin oğlu vardır, bu üç şeyi ona armağan götürmemiz gerek idi dediler. Oğlan der: Bre beyinizin oğlu kimdir? Dediler. Pay Püre'nin oğlu vardır, adına Bamsı derler dediler. Pay Püre'nin oğlu olduğunu bilemediler. Yiğit parmağını ısırdı. Der: Burda minnetle almaktansa, orda babamın yanında minnetsiz almak daha iyidir dedi. Atını kamçıladı yola girdi. Bezirgânlar ardından baka kaldılar, vallah güzel yiğit, faziletli yiğit dediler.

Boz oğlan babasının evine geldi. Babasına haber verildi bezirgânlar geldi diye. Babası sevindi, çadır otağ, alaca gölgelik diktirdi, ipek halıcıklar serdi, geçti oturdu. Oğlunu sağ yanına aldı. Oğlan bezirgânlar hususundan bir söz söylemedi, kâfirleri öldürdüğünden bahsetmedi. Birdenbire bezirgânlar geldiler. Baş indirip selam verdiler. Gördüler ki o yiğit ki baş kesmiştir, kan dökmüştür. Pay Püre Bey'in sağında oturuyor. Bezirgânlar yürüdüler yiğidin elini öptüler. Bunlar böyle edince Pay Püre Bey'in hiddeti tuttu, bezirgânlara der:

(...)

baba dururken oğul elini mi öperler?

Dediler: Hanım, bu yiğit senin oğlun mudur? Evet, benim oğlumdur dedi. Dediler: şimdi incinme hanım önce onun elini öptüğümüze, eğer senin oğlun olmasaydı bizim malımız Gürcistan'da gitmişti, hepimiz esir olmuştuk dediler. Pay Püre Bey der:

(...)

Bre, bu oğlana ad koyacak kadar var mıdır dedi. Evet sultanım, fazladır dediler.

Pay Püre Bey kudretli Oğuz beylerini çağırdı misafir etti. Dedem Korkut geldi, oğlana ad koydu. Der:

Ünümü anla sözümü dinle Pay Püre Bey
Allah Taâla sana bir oğul vermiş tutu versin
Ak sancak kaldırınca Müslümanlar arkası olsun
Karşı yatan kara karlı dağlardan aşar olsa
Allah Taâla senin oğluna aşıt versin
Kanlı kanlı sulardan geçer olsa geçit versin
Kalabalık kafire girince
Allah Taâla senin oğluna fırsat versin
Sen oğlunu Bamsam diye okşarsın
Bunun adı boz aygırlı Bamsı Beyrek olsun
Adını ben verdim yaşını Allah versin

dedi. Kudretli Oğuz beyleri el kaldırdılar dua kıldılar, bu ad bu yiğide kutlu olsun dediler.

Muharrem ERGİN, *Dede Korkut Kitabı*

Kelime Dağarcığı:
bezirgân: Tüccar. **derbent:** Geçit.

1. Bir metindeki temel duygu veya kavram "tema" olarak adlandırılır. Temaları ifade eden kavramlar soyuttur. Örneğin yalnızlık, aşk, umut, yaşama sevinci gibi kavramlar bir hikâyede tema olarak işlenebilir. *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde genel tema olarak kahramanlık işlenmektedir. Bu hikâyelerden biri olan Kam Pürenin Oğlu Bamsı Beyrek hikâyesinden alınan bu bölümün teması nedir?

2. Bamsı'nın ad almasına sebep olan olay, Avnik Kalesi'nin kâfirlerinin bezirgânların mallarını yağmalamalarıdır. Bir toplumda ideal bir kahraman, kavram ya da bir sembol ortaya çıkmışsa, orada karşı bir güç ya da kavram aranmalıdır. Bu hikâyede idealleştirilen her bir nesnenin ardında bu karşı güç kendini göstermektedir. Bu karşı güç nedir ve neyi sembolize etmektedir?

3. Farsçada "bam", "gök" demektir ve Beyrek'in adının "göksel" manasına geldiğini gösterir. Okuduğunuz metinde Beyrek'e neden "Bamsı" adı verilmiş olabilir?

4. a) *Kam Pürenin Oğlu Bamsı Beyrek* hikâyesinden alınan bu bölümde kültürümüze ait hangi değerlerimiz yer almaktadır?

   b) Bu değerlerin metne yansıtılmasında temanın nasıl bir katkısı olduğunu düşünüyorsunuz?

Hazırlayan: *Filiz ŞEN*

Etkinlik İsmi	Hem Kel Hem Fodul!	25 dk.
Amacı	Metindeki temel çatışmayı bulabilmek, bu çatışmaya götüren karşıtlıkları görüp ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Aç Tavuk Kendini Buğday Ambarında Zanneder

Bilmem biliyor musunuz? İnsanlarda gerdanın uzunluğu, boyun uzunluğu ile bir gider. Bilmiyorsanız bari size giyim kuşam bilimi üzerine de küçük bir ders vereyim: Denenmiştir ki boyu kısa olan adamın çoğu zaman elleri uzun, gerdanı kısa ve başı büyük olur. Boyu uzun olanın da tam tersine, elleri kısa, gerdanı uzun ve başı küçüktür. Şimdi bu kuralı anladınız ya! Siymâ Bey'in o boya göre gerdanının ne kadar uzun ve başının ne kadar küçük olacağını da çıkarabilirsiniz. İmdi bir kere de bu kadar uzun boylu bir adamın değnek gibi kuru olduğunu da düşünün!

(…)

İşte Siymâ Bey böyle bir adamdır. Zaten pek kabarık bir şey olmayan miras da suyunu çekmiş; (...) potinlerin yüzünü, pantolonunun dizlerini, paltonun yenlerini, dirseklerini ve önlerini yamatmaya kadar düşmüşse de o hâliyle gezip tozmaktan bir türlü kendini alamamış; hiçbir geziden arda kalmamayı sürdürmüştür.

İşte bu zat bir gün, gerekli hazırlıkları yapar. Yani zeytinyağı küpüne benzeyen fesini kızgın kalıba çektirip potinlerini boyatır. Ne durumda olduğu yukarıda anlatılan pantolon, palto ve yine bunlar kadar yıpranmış olan yelek üzerine nasılsa bulup buluşturup yeni ve sakız gibi bir frenk gömleği giyer. Ne çare ki gömlek fabrikalarında Siymâ Bey'in ölçüsüne gömlek yapılmadığı için yaka ile kollar o canım gerdan ile bileklere pek geniş geldiğinden boyun bağını sıkı bağlayarak yakayı büzer müzer güya. Yoluna koyar ise de bileklere bir çare bulamayıp onları olduğu gibi bırakır; kalkar Kâğıthane'ye gider. Ama nasıl gider? Kayıkla ya da araba ile mi? Yok canım. Gerçi bakır cinsinden üç buçuk kuruş edinebilmiş ise de bunu akşam dönerken halka gösteriş yapmak için bir dolmuş kayığa binmek için cebinde saklamış ve sabah erken kalkıp yaya olarak giderse kimseye rastlamayacağından bu düşünce ile yürüyerek gitmiştir.

Bilirsiniz ya? Hâli böyle olanlar dünyada hiçbir şeyi beğenmezler. Bu da onlardandır. Diyelim ki Kâğıthane'de kurabiyeci âlâ acıbadem kurabiyesi satıyor; bademi acı olduğu için ona kusur bulur. Ötekisi lokum şekeri satıyor. Bunda da şekerin susatacağından dem vurur. Susamaya karşı limonata varsa da halis limonla yapılmış olduğuna inanmaz; herif gözünün önünde yapmış olsa bile "limon tuzudur" veya "şaptır" demekten kendini alamaz ki içsin.

Açlığından yüreği bayılırsa da susamlı simidin sindirilmesinin güç olması, francala peynirinin pek yavan bulunması, gezi yerinde yapılan kebap ve köfte gibi şeylerin temiz ve yenecek şeyler olmaması yüzünden midesi hiçbirini kaldırmaz. Ayakta dolaşmaktan dizlerinin bağı çözülürse de kuru hasır üstünde, toz toprak içinde oturulmaz ki otursun! O gezi yerlerinin hasır iskemleleri de üzerinde rahat edilir şeyler değildir ki beyefendimiz kirasının çok olduğuna bakmasın da bir tanesini edinsin!..

Kısacası. Siymâ Bey bu hâl ile aşağı yukarı gezer, önünden geçen arabaya bıyık burar, göz kırpar dururken yine kendi hâl ve şanından, ama hâl ve şanının ne idiğünü bilir, haddini aşmazken Salih Bey adında bir dostuyla karşılaştı. Bu karşılaşmadan beyimiz pek sevindi, sanki her şey tastamammış. Hiçbir eksiği yokmuş da yalnız alafranga kol kola verip gezmek için bir arkadaşı eksikmiş gibi, bir de arkadaş bulduğundan nasıl sevineceğini kendi de bilemedi.

Selâm, kelâm ve hoşbeşten sonra kol kola verdiler. Arabaların etrafında dolaşmaya başladılar. Salih Bey biçaresi hangi arabada kimi görse beğenir. "Aaaa gönül buna da razıdır" diye iç çekerdi. Gelgelelim Siymâ Bey'e güzel beğendirmek ne mümkün!

(…)

Sonunda bir arabaya rastladılar ki içinde oturan hanımın karşısındaki Çerkez cariye doğrusu Cenab-ı Hakk'ın övüp de yarattığı bir kızdı.

(…)

Bizim Siymâ buna da bir kusur bulmasın mı! "Her yeri güzel de çenesi biraz daha yumruca olmalı idi. Şu sivri çene göze batıyor!" demesin mi! Artık Salih Bey de dayanamadı, baklayı ağzından çıkardı:

– Bu şöyle, şu böyle diyip duruyorsun; peki ama bizi kimler beğensin?

– "Maşallah efendim yeryüzünde kadın yok değil ya?

– Canım yeryüzünde kadın yok değil ama seni beni kim beğenir?

– Bence ben birini beğenmeliyim ki sonra ona kendimi beğendireyim.

– Kendini nasıl beğendirebilirsin?.. Kadının gözleri kör değil ya. Seni beğenebilecek olan bir kadın da…

– Afedersiniz efendim. Öyle ise sen kadın demek ne demek, sanırım daha öğrenememişsin. Dikkat etmiyor musun, kadınlar bize ne kadar özenerek bakıyorlar? Ama ben onlara işaret mişaret etmiyorum, yoksa…

– Kime bakıyor kadınlar, sana mı?

– Aman aman! Ay!

(…)

– Sen bu hâli görseydin ne derdin, bilmem?

Salih artık dayanamadı:

– Ne diyeceğim. Aç tavuk kendini buğday ambarında sanır, derdim. Şimdi de diyorum işte, dedi.

Ahmet Mithat Efendi

1. Metinde Siymâ Bey; uzun boylu, bir değnek gibi kuru, başı küçük, gerdanı uzun bir adamdır. Bir süre miras ile geçimini sağlayan, miras tükenince de giysilerini bile yamatmak zorunda kalan ama gezip tozmaktan vazgeçmeyen, ekonomik durumu kötü olmasına rağmen paralı olduğu izlenimi uyandırmak isteyen, her şeye bahane bulan bir kişi olarak çizilmiştir.

   Siz Siymâ Bey'in arkadaşı olsaydınız ona nasıl davranırdınız? Bu davranışınız metindeki çatışmaya yol açar mıydı?

2. Okuduğunuz metinde yazarın Siymâ Bey'in arkadaşı Salih Bey tipini ortaya çıkarmasının sebebi ne olabilir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Gülendam KARACA ÇETİN*

3. Okuduğunuz metnin kahramanı Siymâ Bey ile arkadaşı Salih Bey'i karakteristik açıdan benzerlik ve farklılıklarıyla değerlendiriniz. Değerlendirmenizin sonucunda toplumda bu tipteki kişilerden hangisinin daha çok kabul göreceğini düşünüyorsunuz? Gerekçelerinizle açıklayınız.

4. Siymâ Bey gibi insanlara rastlamanın mümkün olup olmadığını günümüzün sosyal mecralarında yaygın olan beğeni anlayışlarını da göz önünde bulundurarak açıklayınız.

5. Okuduğunuz metinde Siymâ Bey, Kâğıthane'deki acıbadem kurabiyesinin acı olmasını bahane eder. Susuzluğa karşı limonata önerilse de halis limonla yapıldığına inanmaz. Gezi yerlerindeki kebap ve köfte gibi yiyeceklerin temiz olmadığını düşünür. Ayakta dolaşmaktan yorulsa da kuru hasırın toz toprak içinde olması nedeniyle bu hasırı ve iskemleleri beğenmez.

   Siymâ Bey'in yukarıdaki özellikleri çatışma unsurları olarak verilmiştir. Bu çatışmalar olmasaydı sizce metinde ne gibi değişiklikler olurdu? Açıklayınız.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

Etkinlik İsmi	Çatışmalarda Empatinin Önemi	25 dk.
Amacı	Metindeki çatışmayı bulabilmek, bu çatışmaya sebep olan bireysel farklılıklar üzerinde düşünebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bahar ve Kelebekler

(…)

Genç kız gülümsedi. Böyle büyükninesinin böyle hiddetli serzenişlerini her vakit dinler, bazen onunla münakaşa ederdi.

"Hiç siz okumaz mıydınız, büyükninecigim?" diye sordu.

"Okurduk. Kibar ve zengin efendiler kızlarına Farsça öğretir, Câmi dersi gösterirlerdi. Tuhfe-i Vehbi'yi okuturlardı. Fuzuli'nin, Baki'nin gazellerini ezberlerdik. Mesnevi'yi anlardık. Mükemmel seciler, kafiyeler yapar, kocalarımızla müşaare eder, hafızamıza, zekâmıza, nüktelerimize onları hayran ederdik. O vakit bir kadın için en büyük övgü, 'erdemli, edepli, şair, akıllı vb. kadın'dı. Şimdi siz Frenk mürebbiyeler elinde büyüyor, kendi lisanınızın güzelliklerini tanımıyor; başka memleketlerin, başka şeylerini öğreniyorsunuz. Onlara benzemek istedikçe kendi benliğinizden uzaklaşıyor, etrafınızdan nefret ediyor, hakikaten sevinç ve saadetten mahrum kalıyorsunuz.

(…)

Eşyamızı, giysilerimizi, evlerimizi değiştirirken ruhlarımızı da değiştirmişti. Her şey yalan, her şey sahte, her şey taklit oldu. Geleneklerimiz öldü. Saadetten uzak bir hayale, yetişilmez bir hülyaya dönüştü… Âdetlerimizle beraber sevinçlerimiz de söndü. Şimdi şaşkın ve ıstırap çeken bir nesil… Her şeyden nefret eden, her şeyi fena gören, her şeyi karanlık gören, berbat, hasta tedavisi imkân haricinde bir nesil… Ah şimdiki hastalıklı ve veremli muhit…

Büyükninenin gözleri kapanıyordu. Seksen sene evvelki saadetlerin bugünkü ıstıraplarla seri ve ani karşılaştırması, zihninde şiddetli bir yorgunluk meydana getiriyor, onu hâlâ yaşadığına pişman ediyordu. Genç ve esmer kız, yüz yaşına girmeye birkaç adımı kalmış olan bu annesinin annesinin annesinin annesine, bu çifte büyükninesine dalgın dalgın bakarak onun zamanındaki kadınların saadeti ne olabileceğini tahayyül ediyordu. Fakat bunu bulamıyordu.

(…)

Ömer Seyfettin, *Toplu Hikâyeleri I*

Kelime Dağarcığı:

Câmi: Molla Câmi olarak bilinen İranlı âlim ve şair Nurettin Abdurrahman Câmi (1414-1492). **Tuhfe-i Vehbi:** 18. yüzyıl Divan şairlerinden Sünbülzade Vehbi'nin (1718?-1809) yazdığı 1783 tarihli Türkçe-Farsça manzum sözlük. **müşaare:** Birbirine şiir söyleme. **Frenk:** Osmanlıların Avrupalılara, özellikle Fransızlara verdikleri ad. **tahayyül:** Hayalde canlandırma.

1. Yukarıdaki metinde yer alan karakterlerin çatışmasına sebep olan iki unsur söyleyiniz.

2. Siz olsaydınız *Her şeyden nefret eden, her şeyi fena gören, her şeyi karanlık gören, berbat, hasta tedavisi imkân haricinde bir nesil…* cümlesini kuran nineye, yeni nesle güvenmesi gerektiğini nasıl açıklardınız? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Eski Türk filmlerinde rol alan sinema oyuncuları, genelde belli bir sinema eğitimi almamış "alaylı" olarak tabir edilen oyunculardır. Günümüz Türk filmlerinde oynayan oyuncular ise genelde tiyatro ve sinema eğitimi almış "mektepli" olarak tabir edilen kesimdir. Size göre nine ile torun hangi oyuncuların oynadığı filmleri severlerdi? Yazınız.

4. Kuşak çatışması, her toplumda ortaya çıkan bir durumdur. Sizce kuşak çatışmasının toplumların gelişmesinde etkisi var mıdır? Düşüncelerinizi gerekçe belirterek yazınız.

5. George Bernard Shaw'un "Erkeğin de kadının da terbiyesi birbirleriyle tartıştıkları zaman belli olur." sözünden yola çıkarak eğitimli olmanın çatışma veya tartışmalardaki rolü konusundaki düşüncelerinizi açıklayınız.

Hazırlayan: *Cüneyt ZÜHRE*

Etkinlik İsmi	Çatışmadan Çatışma	25 dk.
Amacı	Metindeki temel çatışmayı ve metnin imar ettiği çatışmayı bulabilmek, bu çatışmaya sebep olan bireysel farklılıklar üzerinde düşünebilmek.	Bireysel

1. Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kütük

(…)

Arslan Bey, deminkinden daha sert bir sesle haykırdı:

– Şartım filan yok. Biz teslim olanın canına kıymayız. Teslim olmazsanız beş dakika sonra kalenin içinde bir canlı adam kalmaz. Karşınızdaki yolun gediği üzerinde gördüğünüz nedir? Anlamıyor musunuz? Babalarınızdan işitmediniz mi? Elli manda ile buraya getirdiğim bu topun iki güllesiyle binlerce Şalgo kuvvetinde olan İstanbul kaleleri tuzla buz oldu. İşte İstanbul'u alan bu top… Bir kere ateş edeceğim. İkinci atıma hacet yok. Ne kaleniz kalacak, ne de kendiniz. Acıyorum size…

Genç tercüman, bu sözleri yine avazı çıktığı kadar tekrarlarken bütün askerler gözlerini yolun gediğine çevirdiler. Mandaların yanında uzun, büyük, gayet büyük, gayet kalın, gayet siyah gayet müthiş bir topun korkunç bir ejderha gibi uzandığını gördüler. Safların arasında sevinç sadaları yükseldi. Herkes Arslan Bey'in bir haftadır ne beklediğini şimdi anlıyor, demek bu top geliyormuş…

Biraz sonra…

Şalgo'nun tepesinde şan, namus kefeni olan meşum beyaz bayrak dalgalanıyordu. Demir kapılar açılmıştı. Korkudan sapsarı kesilen tuğla kumandan, altın kılıçlı asilzadeler, zırhlı şövalyeler Arslan Bey'in önünde dize gelmişlerdi.

(…)

Arslan Bey'in arkasına takıldılar. Büyük topa doğru yürüdüler. Yaklaşınca Arslan Bey;

– İşte, dedi, sizin böyle topunuz var mı?

Düşman kumandanı tercümanla cevap verdi:

– Hayır.

–Niçin yapmıyorsunuz?

– Bilmiyoruz.

Genç irisi bir şövalye tercümana bir şeyler sordu. Arslan Bey:

– Ne diyor? dedi.

– Bey bu topu kaç günde İstanbul'dan buraya getirmiş? diyor."

– Sen de ki: "İstanbul'dan getirmemiş. Burada bir hafta içinde kendisi yapmış."

Tercüman bu sözleri söyleyince esirler afallaştılar. Arslan Bey daha ziyade yaklaşıp elleriyle yoklamalarına, daha yakından görmelerine müsaade ettiğini söyletti. Mağrur kumandan, kahraman asilzadeler, cesur şövalyeler, büyük topun etrafında toplandılar. Bir elini hançerinin elmas sapına dayayan Arslan Bey öteki eliyle gülümseyerek pala bıyıklarını büküyor, arkasındaki kethüda başını kaşıyarak gülmekten katılıyor, tercüman aptallaşıyordu. Yirmi adım uzakta duran mızraklı nöbetçiler de gülüşüyorlardı. Esirler topa elini sürdüler. Deliğini aradılar. Bulamayınca sarardılar. Sonra kızardılar. Birbirlerine bakıştılar. Öyle kaldılar. Kollarını çaprazlayarak yere bakan kale kumandanı titreyerek

mırıldandı. Arslan Bey tercümana baktı:

– Ne diyor?

– "Bu mertlik değil…" diyor.

– Ona sor ki: "Henüz bir kere patlamayan bir toptan korkarak hemen teslim oluvermek mi mertliktir?"

Tercüman sordu:

– …

Kale kumandanı gözlerini yerden kaldırıp cevap veremedi. Asilzadeler, şövalyeler, birbirlerinin yüzlerine bakmaya cesaret edemediler; ani bir ölüm darbesiyle vurulmuş gibi oldukları yerde donup kaldılar.

Bir güllesiyle kaleyi yıkacak olan bu korkunç top siyaha boyanmış kocaman bir kütükten başka bir şey değildi!

Ömer Seyfettin, *Hikâyeler II*

Kelime Dağarcığı:

meşum: Uğursuz. **kethüda:** Zengin kimselerin ve devlet büyüklerinin buyruğunda çalışan, onların birtakım işlerini gören kimse, kâhya.

1. a) *Kütük* hikâyesinin sonunda Arslan Bey düşmanla çatışmadan sorunu çözüyor. Arslan Bey'in başarıya ulaşmasında hangi özelliğe sahip olmasının etkisi vardır?

b) Sizce günlük yaşamda karşılaşılan sorunları çatışmaya girmeden çözmek için hangi özelliklere sahip olmak gerekir?

c) Aslan Bey gibi insanların bir toplumda çoğunluğu oluşturması toplum hayatına ne tür katkılar sağlar?

2. Yazarın *Henüz bir kere patlamayan bir toptan korkarak hemen teslim oluvermek mi mertliktir?* cevabıyla hikâyeyi bağlaması, Arslan Bey'in "savaşta mertlik" ilkesini nasıl yorumladığını gösterir?

3. Metinde teslim olan kale askerlerinin yerinde siz olsaydınız neler hissederdiniz?

Hazırlayan: *Filiz ŞEN*

Etkinlik İsmi	Anadolu'nun Çocukları	25 dk.
Amacı	Metinde anlatılanlardan yola çıkarak metnin olaylar örgüsünü ve olayların çağrıştırdığı başka anlatıları belirleyebilmek ve muhtemel olayları devam ettirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bir Ceviz

On beş günden beri köyden köye dolaşıyoruz. Bu köylerden her biri, öbüründen daha hüzünlüdür.

Yorgunluk bir taraftan; gönlümüzdeki melâl öbür taraftan adeta, nihayeti yok bir gurbet ve menfa yolunda gibiyiz. Eski hayatımız, arkamızda bıraktığımız itiyatlar, rabıtalar bize bir başka asra ait efsaneler şeklinde görünüyor. Bir daha eski hâlimize dönecek miyiz? Bu gamlı seyahat günün birinde nihayete erecek mi?

(…)

Böyle, manen bozgun, yılgın ve bedenen bitkin bir hâlde, bir akşamüstü, altı saat mütemadiyen yol aldıktan sonra bir hâlî köye varıyoruz... Mevsim sonbahardır; hava soğuktur.

(…)

Bütün gece, burada nasıl barınacağız? Acaba hiç üstü kapalı bir ev, bir dam altı bulamayacak mıyız? Ne gezer! Atlarımızdan inip kendilerine bir koğuk arayan kurtlar gibi dolaşıyoruz; her yere, her köşeye başvuruyoruz; iki de bir, bir kül veya bir toprak yığınının yahut da bir duvar bakiyyesinin üstüne çıkıp etrafa bağırıyoruz:

– Yahu kimseler yok mu?

İşte biz, kim bilir kaçıncı defa böyle yüksekten bağırdığımız sıradaydı ki taş yığınlarının arasından dokuz on yaşlarında bir çocuk başı göründü ve uzun bir müddet bizi hayretle, korkuyla seyrettikten sonra yavaş yavaş, ağır ağır, bir yaşlı adam vakarıyla bize doğru ilerlemeğe başladı.

(…)

Henüz insana alışmamış bir ürkek hayvan yavrusu tavrıyla yanımıza yaklaştı; bir müddet şaşkın, yüzümüze baktı ve kendisine bir şey söylememizi bekledi:

– Çocuğum; sen burada yalnız mısın?

Başını iki defa yukarıya doğru salladı:

– Hayır; dedi, dedemle ablam tâ şuracıkta...

– Köyde başka hiç kimse yok mu?

Çocuk etrafına bakındı:

– Hep gittiler, hep gittiler... dedi

– Peki burada üstü örtülü sağlam kalmış bir ev yok mu?

Bu sualimiz üzerine köylü yavrusu hiç unutamayacağım bir tebessümle güldü; bir çırpıya benzeyen kolunu sol tarafta bir yere uzattı:

– Aha. Şurada bizim ev var; dedi.

– Haydi göster bakalım sizin evi!..

(…)

En önce hiçbir şeyin farkına varmadık; fakat gözlerimiz biraz karanlığa alışır alışmaz odanın bir köşesinde iki vücudun kımıldadığını gördük; daha sonra, bunlardan birinin kadın, diğerinin bir ihtiyar adam olduğunu sezdik. Birçok paçavra kümeleri arasında büzülüp oturmuş bu iki insan, bir müddet hiç seslerini çıkarmadılar; neden sonra ihtiyar titrek bir sesle:

– Merhaba, buyurun!, dedi.

O vakit içimizden biri:

– Baba kusura bakma; sizi rahatsız ettik. Uzun yoldan geliyoruz; çok yorulduk; geceyi şöyle böyle yanınızda geçirmeğe müsaade edin; dedi.

Gittikçe yüzü ve eşkâli daha iyi görünmeğe başlayan ihtiyar şaşkın şaşkın, bir yanındaki kadının, bir de bizi getiren çocuğun yüzüne baktı:

– Burada mı, nasıl? dedi.

(…)

– Ne olur babacığım, biz de Müslümanız; sizin dertlerinizi dinlemek ve hâlinize bir çare bulmak için on beş yirmi günden beri buralarda dolaşıyoruz. Bir gececik şurada büzülür kalırız. Hem de size, sizin köye dair konuşuruz.

İhtiyar, eliyle yanındaki kadını gösterdi:

– İşte, bu biliyor, bu anlatsın.

Bu söz üzerine, üstünde oturduğu paçavra yığınlarından hiçbir farkı olmayan kadın, ilk defa olarak başını çevirip bize baktı. Yüzü taze, taravetli, güzeldi; henüz çocukluktan çıkmış bir genç kız olduğuna hiç şüphe yoktu. Birdenbire lâubalileşen, samimileşen tavırla:

– Gelin, ayaklarıma bakın; dedi.

Evvelâ bu sözün mânasını anlayamadık; fakat ne vakit ki hepimiz birden eğilip ayaklarını tâ dizlerine kadar saran kirli bezleri birer birer çözdük, açtık ve iki yanmış odundan hiç fark edilmeyen kötürüm bacaklarını gördük. Derhal maksadının ne olduğunu anladık ve evvelden neticesini keşfettiğimiz feci macerasını dinlemeğe başladık. Gayet tabii, sâkin ve heyecansız bir sesle anlatıyordu. Ara sıra ihtiyar bir hıçkırığa benziyen sadasıyla, ona unuttuğu bazı noktaları hatırlatıyor; şunu da söyle bunu da söyle diyordu ve çocuk hepimizin ortasında ayakta duruyordu. Lâkin, nasıl oldu bilmem? İçimizden biri birdenbire bir kadın gibi ağlamağa başladı. Ve hepimizin gözleri sulandı. O zaman ihtiyar adam genç kızın omuzunu dürttü:

–Yeter, gayri yeter! Efendinin yüreğine dokundun; dedi.

Bu hareketi ve bu sözü asla unutmayacağım. Bu kadar felâket ve sefalet ortasında, hayatın bu kadar cevrini görmüş ve iki ayağı birden çukura girmiş bu hâile-engiz ihtiyarın kalbindeki bu gayr-endîşlik, bu ulüvv-i cenab ve bu merhamet kabiliyeti nereden geliyordu? Ben bunu düşündüğüm sırada bir de baktım ki, ayakta duran küçük çocuk odanın diğer bir köşesine sokuldu, yere eğildi, orada bir müddet bir şeyler aradı; sonra, küçücük avuçları cevizlerle dolu bize doğru geldi; hiçbir şey söylemeksizin cevizleri önümüze bıraktı; tekrar gitti; gene iki avucu dolu olarak geldi; onları da önümüze boşalttı. Biz bir susan kıza, bir başı titreyen ihtiyara, bir de karşımızda kabahat işlemiş bir insan vaziyetiyle mahçup ve muhteriz duran çocuğa baktık:

– Yavrum, bu cevizler ne olacak? dedik.

Çocuk cevap vermedi, önüne baktı.

İhtiyar, geldiğimiz dakikadan beri hiç gösteremediği bir ağa tavrıyla:

– Yiyin, yiyin! Kusura bakmayın; dedi.

O günden beri ceviz namını verdiğimiz, sert ve kuru meyva, bana ulvî bir şeyin timsali gibi görünüyor.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

1. Okuduğunuz metnin sonundaki yazara ait *O günden beri ceviz namını verdiğimiz, sert ve kuru meyva, bana ulvî bir şeyin timsali gibi görünüyor.* cümlesinden de anlaşılacağı gibi *ceviz* ona geçmişte yaşadığı bu olayı ve olayın kahramanlarının yüce tavırlarını hatırlatıyor. Size de bu şekilde geçmişte yaşadıklarınızı, hissettiklerinizi hatırlatan herhangi bir nesne veya varlık var mı? Siz de bu nesne veya varlığın çağrıştırdıklarını yazınız.

2. Okuduğunuz metinde olaylar anlatıcı tarafından bir noktaya kadar anlatılmış, olayın kahramanlarının daha sonra neler yaşadıkları bilinmediği için aktarılmamıştır. Anlatıcı, metnin bitiminde sözü size verseydi küçük çocuk, abla ve ihtiyar dedelerinin hayatlarının geri kalanında yaşadıkları olayları nasıl anlatırdınız? Yazınız.

3. Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'na kadın ve çocuk kahramanlar damgasını vurmuştur. Sarıkamış'ta, Çanakkale'de, Anadolu'nun karış karış her toprağında bu kahramanların sesi, türküsü, öyküsü vardır. Çocuk kahramanlar Kurtuluş Savaşı Edebiyatı'nda önemli bir yere sahiptir. Bu hikâyede de savaşın her türlü kötülüğünü görmüş çocuğun cesareti, içinde bulunduğu duruma, yoksulluğuna rağmen misafirperverliği, büyümüş de küçülmüşlüğü çarpıcı bir şekilde dile getirilmiştir.

   Siz de olayların bir çocuk kahramanın etrafında kurgulandığı bir türkü, hikâye, anı türünde eser biliyor musunuz? Bunları arkadaşlarınızla paylaşınız.

4. Okuduğunuz metnin zaman, mekân ve kişi kadrosunu belirleyerek bunların metinde anlatılan olaylar üzerindeki etkisini düşününüz. Bu unsurları günümüz Anadolu coğrafyası, halkın bugünkü durumu ve günümüzde yaşanan olaylar bakımından karşılaştırınız.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

Etkinlik İsmi	Olay Örgüsünü Kurgulayabilme	25 dk.
Amacı	Olayların birbirleriyle ilişkisini ve sıralanışını (kurgulanması) belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metne göre cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Boz Eşek

Irmaktan su taşıyan çocuklar dağ yolunda bir ihtiyar adamın yattığını haber verdiler. Bir boz eşek de, başıboş, oralarda dolaşıyordu. Hüsmen Hoca "Varıp bakalım" dedi.

(…)

Burası, en yakın kasabaya iki gün uzakta, Anadolu'nun çıplak, yolsuz, viran bir köyü idi. Bir vilâyetten diğerine geçen arabasız yolcular, bazen, havalar çok kurak gidip Kızılırmak geçit verirse, şoseyi bırakırlar ve kestirmeden bu köye uğrayarak iki gün yol kazanırlardı. İşte, senede bu vesile ile beş on kişi, beş on fakir, böyle hüzünlü bir saatte yorgun argın gelir, kapıları vururdu. O zaman muhtar Hüsmen köylülerden ikram kimin sırası ise ona haber gönderir, kendisi de, ocağında, yaz kış, sönmemecesine çıra kütükleri alevlenen misafir odasına yolcuyu yerleştirirdi. Köy, dünya ahvalini bu gelip geçici, cahil insanların getirdikleri yalan yanlış haberlerle öğrenirdi.

Hasta sakinleşmişti. "Göğüs," diyordu. "Böyle, ikide bir tutar."

(…)

Hüsmen "Hakk'a kavuştu!" diye mırıldandı. Ocakta kütüklerden biri çarpıldı, keskin bir aydınlıkla ölünün yüzünü parlattı, söndü. Dışarıda bir inek uzun uzun böğürüyordu.

Yolcu, son arzusunu anlatmaya vakit bulmuştu. Kemerinden dizili sekiz altın ile altındaki boz merkebi Hicaz'a vakfediyordu.

Mezarlıktan dönen köylüler, ellerinde kalan bu liralarla merkebi ne yapacaklarını, bu emri yerine nasıl getireceklerini kestiremiyorlar, asmanın altında birleşip söyleşiyorlardı. Nihayet, bir defa kazaya varıp hâkimden danışmaya karar verdiler. Hafta içinde Hüsmen merkebi yanına alıp yola çıkacaktı.

Hayvan, bir ehemmiyet kesbetmişti; önüne bol yem dökülüyor, mısır sapları yığılıyordu. Bu, dinî bir vazife gibi, şikayetsizce hürmetle saati saatine yapılıyordu. Köylüler sık sık hatırlıyorlar; "Boz eşek suya götürüldü mü, arpası döküldü mü?" diye birbirlerinden soruyorlardı.

(…)

Aynı yollardan, aynı halde boz merkep terkiye bağlı döndüler. Hüsmen Hoca'nın ve iyi beslenmesi icap eden eşeğin boğazına orada, katığın ve arpanın pahalı olduğu kazada hayli masraf edilmişti. Meclis kuran köylüler bunu: "Mübarek yere bağlı, bakmak borcumuz!" diye çok görmediler. Hüsmen de yorgunluğundan şikayet getirmiyor, Hak uğruna çalışmak ona yük mihnetlerini unutturuyordu.

Lakin ikinci seferin haftasında, yine merkep ardında dönmeye mecbur oldu. Kadı henüz gelmemişti; jandarma çavuşu, hocaya çıkışmış. "Hödük herif, acelen ne!" demişti. Köylüler, vakfedilmiş bir hayvanın işte kullanılıp kullanılmayacağında şüphe ediyorlar, boz eşeğe ilişmiyorlardı.

Üçüncü yolculuğun avdeti, yine öyle, merkep arkada, oldu. Uzaktan, keskin gözüyle biri boz eşeğin geri geldiğini görmüş, köye yaymıştı. Halk şimdi, şaşırmış, merakla bekliyordu. Hüsmen daha inmeden, ferahlı bir seda ile: "Ne ettik be, şahit götürecektik" diye bir hamlede meseleyi anlattı. "Sahi, nasıl düşünmemişlerdi? Ziyanı yok, merkebi kadı kabul edecek, hüccetini yapacaktı ya, haftaya üç kişi giderler, icap ederse yemin de ederlerdi…"

(…)

Nihayet son sefer hazırlandı. Değirmenin önünde selametlenirlerken yeni doğan güneş bu küçük kafilenin kaldırdığı tozları parlatıyor, yaldızlı bir bulut içinde yokuşa tırmanan köylüler geride kalanlara sanki yükseliyor, göklere kalkıyor gibi görünüyordu.

Boz eşek bir daha dönmedi.

(…)

Refik Halid KARAY, *Memleket Hikâyeleri*

1. *O zaman muhtar Hüsmen köylülerden ikram kimin sırası ise ona haber gönderir, kendisi de, ocağında, yaz kış, sönmemecesine çıra kütükleri alevlenen misafir odasına yolcuyu yerleştirirdi.* Metinden alınan bu ifadede de görüldüğü gibi Anadolu'da yolcuları misafir etmek geleneklerimiz arasındadır. Türkçede "Tanrı misafiri" sözüyle ifade edilen bu gelenek sizce neden yaşatılmalıdır? Bu geleneğin hikâyede yaşanan olaylara katkısını da göz önünde bulundurarak düşüncelerinizi yazınız.

2. *Köy, dünya ahvalini bu gelip geçici, cahil insanların getirdikleri yalan yanlış haberlerle öğrenirdi.* cümlesi "Köy, dünya ahvalini bu gelip geçici, eğitimli insanların getirdikleri doğru ve gerçek haberlerle öğrenirdi." şeklinde yazılsaydı metnin olay örgüsünde bir değişiklik olur muydu? Niçin?

3. Vakfetmek, mal ve mülkünü satılmamak şartıyla bir hayır kurumuna veya işine bağışlamaktır. Size bir yetki verilmiş olsaydı hikâyedeki olaydan yola çıkarak vakfedilen bir yeri, toplumun yararı için nasıl kullanırdınız? Niçin?

4. Hikâyeyi, yaşanan olaylarla ilişkilendirerek iki farklı şekilde bitiriniz.

a)

b)

Hazırlayan: *Cüneyt ZÜHRE*

Etkinlik İsmi	Olay Örgüsünü Çözümleme	25 dk.
Amacı	Öyküleyici metinlerde şahısların rol dağılımları, olay akışını etkileyen fiziksel, psikolojik ve ahlaki özellikleri, toplumsal statüleri, tarihsel kişilikleri veya bu kişiliklerle ilişkileri belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Karmanyolacılar

Fakacı Sıtkı Efendi gece yarısından sonra evine dönerken bir yangın yerinden boğuk feryatlar geldiğini işitti. Muhakkak karmanyolacılar yine biçarenin birini soyuyorlardı. Sıtkı Efendi cesur bir adamdı. Hemen revolverini çekti ve sesin geldiği tarafa koşmağa başladı. Uzun boylu bir şahsın sokak ortasında ahlar, eninler çıkararak çırpındığını gördü. "Arkadaş seni soydular mı, ne oldun?" diye bağırdı. Fakat uzun boylu şahıs onu görünce alabildiğine kaçmağa başladı. Acaba biçare bir ikinci karmanyolaya uğramaktan mı korkmuştu. Yoksa bizzat hırsızlardan biri mi idi. Her iki hâlde de herifi behemehal yakalamak lazım geliyordu. Sıtkı Efendi, bacaklarının var kuvvetiyle onu takibe başladı. Uzun boylu şahıs daha evvel yediği dayaktan yorgun olduğu için koşmağa devam edemedi. Ve bir köşe başında soluk soluğa durdu. Sıtkı Efendi tabancasını ona doğru çevirerek yanına yaklaştı.

"Dur nereye kaçıyorsun, kimsin?"

"Aman efendim, beni karmanyolacılar çevirdi. Cüzdanımı çaldılar." "Öyle ise neye kaçıyordun?"

"Korktum."

"Kaç lira vardı cüzdanda?"

"Üç bin lira."

"Haydi hemen karakola gidelim."

"Olmaz, olmaz, bırakınız beni rica ederim. Yoluma gideyim."

"Bu ne anlaşılmaz iş... Hem paranı çaldırıyorsun hem polise müracaattan çekiniyorsun."

"İstemem efendim istemem, korkuyorum."

"Neden korkuyorsun söyle, yoksa yakanı bırakmam."

"Evlatlarının başı için."

"Dedim ya neden korktuğunu söylemeden elimden kurtulamazsın."

"Polisler hırsızları tutarlar diye."

Sıtkı Efendi hayretten ağzını açtı.

"Sen deli misin be adam?"

"Aman bırak beni..."

"Seni bir şart ile bırakırım. Bu benim merakımı halletmek şartıyla. Haydi söz veriyorum, yemin ediyorum."

Uzun boylu şahıs bir dakika düşündü. Sonra hakikati söyledi: "Karmanyolacıların çaldığı banknotlar sahte idi, hem de daha tarihlerini koymamıştım. Görüyorsunuz ki yakalanırsam işim fena…

Ömer Seyfettin, *Bütün Hikâyeleri*

Kelime Dağarcığı:

karmanyola: Şehir içindeki ıssız yollarda ölümle korkutarak yapılan soygunculuk. **karmanyolacı:** Karmanyola yoluyla adam soyan kimse.

1. Metnin olay örgüsünü sebep ve sonuçlarıyla açıklayınız.

2. Metinde diyaloglara yer verilmesinin olayın akışı açısından önemi nedir?

3. Okuduğunuz metin kurmaca olmasına rağmen metindeki olayın gerçekliğini nasıl açıklarsınız?

4. Olay örgüsünün zaman ve mekân bağlamında gerçekçiliğini açıklayınız.

Hazırlayan: *Nurgül GÜVEN*

Etkinlik İsmi	Kişilik Özelliklerinin Başarıdaki Yeri	25 dk.
Amacı	Öyküleyici metinlerde kişilerin fiziksel, psikolojik ve ahlaki özellikleri ile bu özelliklerin olayların akışını nasıl etkilediğini belirlemek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Velinîmet

Geçen gün hava güzeldi. Logaritmacı Hasan'la, Hürriyet tepesine gittik. Daha kış uykusundan uyanmamış sisli Kâğıthane'ye, mavi, mahmur Haliç'e yükseklerden baktık.

(…)

– Bu kim? dedim, sen, bu dört yüz bin liralık adamın nasıl velinimeti oluyorsun?

– Anlatayım, diye güldü.

– Söyle bakalım.

– Bu genç, benim Selânik'teyken uşağımdı, dedi.

Durdum, bir adım geri attım:

– Uşağın mıydı? diye haykırdım.

Logaritmacı her vakitki soğukkanlılığı ile elleri arkasında, yürüyerek cevap verdi:

– Evet uşağımdı. Bir gün Eminönü'nden geçiyordum. Bir de baktım ki bizim Ahmet… öpmek için elime sarıldı. Üstü başı dökülüyordu. Ne yaptığını sordum, "hiç dedi boştayım". Sonra sıkılarak benden bir mecidiye istedi. Niçin; ne sebeple para vereceğimi sordum. "Vallahi iki gündür açım, bari beş kuruş ver. Bugün karnımı doyurayım." dedi. O vakit düşündüm.

(…)

Eyüp'te bir ip fabrikasının müdürü, sınıf arkadaşımdı. Ona bir tavsiye yazdım. "Al bunu götür, çalış para kazan; ye… Kimseden para isteme?" dedim. Teşekkür etti. Ama gene yakamı bırakmadı. "Bari iki kuruş verin. Şimdi ekmek alayım, açlıktan ölüyorum." dedi. Az daha verecektim. Elimi cebime götürdüm. Birden bire bu lüzûmsuz merhametle kuvvetli bir gencin azmini kıracağımı düşündüm. Evet, sırf merhametle yapılmış bir yardım, halis bir cinayetten başka bir şey değildir. Kime acıyıp bir çalışma mukabili olmayarak yardım edersek onun azmini, iradesini dumura uğratıyoruz demektir. Elimi hızla cebimden çektim. "Şuradan sap, soluna ilk gelen sokağa gir. Biraz yürü. Orada Kosova Oteli vardır, sahibi ahbabımdır, benden selâm söyle; de ki: "Ben şimdi bütün oteli süpürmeye, yıkamağa hazırım, bütün oteli temizleyim, bana yirmi kuruş ver. O bu pazarlığa razı olur, razı olmazsa ben kütüphanedeyim, gel, beni gör, sana bugün ekmek parasını getirecek iş bulurum" dedim. Reddetmedi, açlığı yüzünden belliydi. Gözlerinin altı simsiyahtı, dudakları bembeyazdı, baygın baygın bakıyordu. Yarım saat kadar kütüphanede bekledim, gelmedi. Ona birkaç ay sonra rast geldim, hemen elime sarıldı, öptü. "Eğer bana o gün ekmek parası vereydin, ben fabrikaya gitmeyecektim, bana ağır bir iş gördürdün; ama çalışmayı öğrettin. Çok minnettarım" dedi.

(…)

Rüştiye tahsili bile görmemiş, yalınayak, başıkabak bir uşak yamağının ip ameleliğinden ustabaşılığa, ustabaşılıktan fabrikatörlüğe, müteahhitliğe sıçradığını, müteahhitlikten otomobille milyonerliğe doğru koştuğunu görmek, bilmem niçin bana acı geliyordu. Kıskanıyor muydum? Evet ama niçin? Amerika'nın en meşhur, en büyük iktisat kralları da on parasız işe başlamamışlar mıydı? Muhakemem, mantığım, hissiyatımı düzeltemiyordu. Uzanamadığı ciğerin karşısında "pis" diye yalanan sıska bir kedi kadar zavallıydım.

Ömer Seyfettin

Kelime Dağarcığı:
logaritmacı: Matematik öğretmeni.

1. Logaritmacı Hasan'ın, Ahmet'e para vermemesindeki gerekçesine katılıyor musunuz? Düşüncelerinizi günlük hayatla ilişkilendirerek açıklayınız.

2. Sizce Ahmet'in amelelikten başlayıp milyoner olmasındaki tek etken Logaritmacı Hasan'ın onu bir işe yönlendirmesi miydi? Niçin?

3. Herhangi bir işte en alt birimden başlayıp alın teriyle ve çalışarak yükselmeyi başaran insanların hangi özelliklere sahip olmasını beklersiniz?

4. Bu parçada yer alan kişilerden biriyle (Logaritmacı Hasan, Ahmet, anlatıcı) röportaj yapma şansınız olsaydı kime, hangi iki soruyu sormak isterdiniz?

5. Siz eğitim almamış ama zengin biri olmayı mı yoksa eğitimini tamamlamış ama orta hâlli yaşayan biri olmayı mı tercih ederdiniz? Niçin?

Hazırlayan: *Gurbet FİLAZİ*

2. ÜNİTE > **Hikâye** | *Kazanım A.2.6: Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kahramanlar ve Karakterleri**	25 dk.
Amacı	Öyküleyici metinlerde şahısların rol dağılımları, olay akışını etkileyen fiziksel, psikolojik ve ahlaki özellikleri, toplumsal statüleri, tarihsel kişilikleri veya bu kişiliklerle ilişkileri belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kabak Çekirdekçi

(…)

– O senin ahbabın mı?

Başını gururla salladı. Anladım ki bu bir şahsiyet, küçük yeğenimin ruhuna ahbaplığı gurur veren bir sima. Fazlı Paşa yokuşu çocuklar dünyasındaki meşâhirden biri. Onu, ürkütmeden karanlıkta tatlı tatlı konuşmak zeminini hazırlıyordum.

– Gazeteleri ne yapacak? Kabak çekirdeği mi saracak?

Yanaklarından alev çıkarak başladı. Siyah gözleri eğlenip eğlenmediğimi anlamak için yüzüme batıp çıkıyordu. Ben tabiî bir tebessüm gölgesi bile bulundurmayacak kadar ciddî olmuştum.

– Gazeteleri okumak için ister. O vaktiyle kâtipmiş, kadro harici olmuş, burada evi varmış, satmış, Karagümrük'e taşınmış. Kimseden bir şey istemez, ama gazeteye dayanamıyor. Hele mektebe giden küçük bir kızı var, o olmasa kendi gazetesini de alır. Bu kadar uzaklara da kabak çekirdeği satmağa gelmez. Hep sıkıntıyı onu mektebe göndermek için çekiyor.

Boğazında bir yumru ile durdu.

– Bir gün ona vermek için gündeliklerimden biriktirdim, sakladım.

– Aldı mı?

– Yüzüme bir tuhaf baktı. Galiba gözlerinde yaş vardı. "Kızım bu parayı niçin veriyorsun, kabak çekirdeği parasını verdin." dedi. Sonra parayı avucuma tekrar koydu. "Sakın bir daha bir şey almadan kimseye para verme, vermek de almak da çok ayıptır." dedi.

Yeğenim çok müteessirdi.

– Darıldı diye o kadar korktum ki… Ama ertesi akşam yine bizim kapının önünde durdu, benimle konuştu. Eski gazeteler varsa okuyacağını söyledi. Kapının önünde gazın altında gazeteyi okuyup gidiyor. Şimdi beni çok seviyor ve her akşam kızını anlatıyor. Bu sene mektepte nakış…

Artık yeğenimi dinlemiyordum, içimde garip bir didiklenme olmuştu. O garip sesin sahibini görmek istiyordum.

(…)

Bir akşam kesici, dondurucu bir karayel fırtınası arasında zavallı bir sivrisinek inceliğiyle kabak çekirdekçisinin sesini duydum. Onu Müsteşar Beyin evinin önündeki parlak ziyada bir an görebildim.

Evvelâ belki altı olmayan kocaman düğmesiz iki potin içinde yürümeğe çabalayan değnek gibi iki çıplak ayak göründü; sonra etrafında parça parça pantolonu sarkmış iki bacak hareket etti. Çöp gibi boynunun içinde kaybolduğu eski geniş bir redingot bakiyyesi elektrik içinde belirdi, rüzgârla dağılan uzun vahşi bir kır sakal ortasında zavallı, ince, mavi, hasta bir sima rengini kaybetmiş bozulmuş bir fes alında öne doğru eğilerek arkasında götürdüğü ağzı bağlı kabak çekirdeği çuvalını çekmeğe çalıştı.

(…)

Ertesi gün kar başladı. O günlerde bir akşam yeğenim soğuktan kızarmış gözleri ve burnuyla geldi. Ürkmesin diye lâmbayı yakmadım.

– İsmail Hakkı Bey geldi.

Uzun bir sükût sonra yine;

– Dün akşam bizim kapının önünde gazın altında oturdu, kendi kendine uzun uzun sayıkladı.

– Ne dedi? dedim.

– "Bir liram olsa. Kabak çekirdeği alsam, üç yüz kuruş kazanır mıyım, kazanmaz mıyım?" diyordu. Galiba hasta, tuhaf tuhaf konuşuyor. Karların üstüne çökü çöküveriyor.

– Acaba üç yüz kuruşu ne yapacak?

– Kızını mektep takunya ile almıyormuş. Hoca "ayakkabı almazsan gelme" demiş.

– Ya!

– Bir de şimdi yavaşacık kulağımıza kabak çekirdeğine para yerine ekmek vermemizi istiyor.

Yüzümü yeğenimden saklamak ihtiyacında idim. Yüzümü cama yapıştırdım. Müsteşar Beyin burada titreyen parlak elektriğine baktım. Belki yeğenim de yüzüne bakmadığıma minnettardı.

Halide Edip ADIVAR

Kelime Dağarcığı:
meşâhir: Sergi. **müteessir:** Etkilenmiş. **redingot:** Arkası yırtmaçlı, resmî erkek ceketi.

1. *–Yüzüme bir tuhaf baktı. Galiba gözlerinde yaş vardı. "Kızım bu parayı niçin veriyorsun, kabak çekirdeği parasını verdin." dedi. Sonra parayı avucuma tekrar koydu. "Sakın bir daha bir şey almadan kimseye para verme, vermek de almak da çok ayıptır." dedi.*

Anlatıcının gözünden aktarılan bu hikâyede yukarıdaki ifadeden yola çıkarak İsmail Hakkı Bey'in kişilik özellikleri hakkında çıkarımlarda bulununuz.

2. Okuduğunuz hikâyede *Başını gururla salladı. Anladım ki bu bir şahsiyet, küçük yeğenimin ruhuna ahbaplığı gurur veren bir sima.* cümlesine göre İsmail Hakkı Bey'in anlatıcının yeğeni üzerindeki etkisini belirtiniz.

3. a) Metne göre anlatıcının yeğeninin İsmail Hakkı Bey'e yaklaşımı nasıldır?

b) Okuduğunuz hikâyeden yola çıkarak satıcılarla iyi iletişim kurup onlara yardımcı olmalı mıyız? Bu durum kişilere neler kazandırır?

4. Bu hikâyeyi kahramanların kişiliklerini dikkate alarak okuduğunuzda en çok etkilendiğiniz karakter kim olmuştur? Niçin?

Hazırlayan: *Nurcan BOZBIYIK*

2. ÜNİTE > **Hikâye** Kazanım A.2.6: Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**İnsanları Tanıyalım**	25 dk.
Amacı	Öyküleyici metinlerde şahısların rol dağılımlarını, olay akışını etkileyen fiziksel, psikolojik ve ahlaki özelliklerini, toplumsal statülerini, tarihsel kişiliklerini veya bu kişiliklerle ilişkilerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dirse Han Oğlu Boğaç Hanın Destanını Anlatır Hanım Hey

Bir gün Kam Gan oğlu Han Bayındır yerinden kalkmıştı. Şami otağını yer yüzüne kurdurmuştu. Ala sayvanı gökyüzüne yükselmişti. Bin yerde ipek seccade döşenmişti. Hanlar hanı Han Bayındır yılda bir kere ziyafet çekip Oğuz beylerini misafir ederdi.

(…)

Oğuz beyleri gelip oğlanın başına toplandılar, aferin dediler. Dedem Korkut gelsin, bu oğlana ad koysun, yanına alıp babasına varsın, babasından oğlana beylik istesin, taht alıversin dediler.

Çağırdılar. Dedem Korkut gelir oldu. Oğlanı alıp babasına vardı. Dede Korkut oğlanın babasına söylemiş, görelim Hanım ne söylemiş:

Hey Dirse Han beylik ver bu oğlana,

Taht ver erdemlidir.

Boynu uzun yürük at ver bu oğlana,

Biner olsun hünerlidir.

Ağıllardan on bin koyun ver bu oğlana,

Şişlik olsun hünerlidir.

Katarından kızıl deve ver bu oğlana,

Yük taşıyıcı olsun hünerlidir.

Altın başlı otağ ver bu oğlana,

Gölge olsun erdemlidir.

Omuzu kuşlu kaftan ver bu oğlana,

Giyer olsun hünerlidir.

Bayındır Hanın ak meydanında bu oğlan cenk etmiştir, bir boğa öldürmüş senin oğlun, adı Boğaç olsun, adını ben verdim yaşını Allah versin dedi. Dirse Han oğlana beylik verdi, taht verdi.

Oğlan tahta çıktı, babasının kırk yiğidini anmaz oldu. O kırk yiğit haset eylediler, birbirlerine söylediler: Gelin oğlanı babasına çekiştirelim olur ki öldürür, gene bizim izzetimiz hürmetimiz onun babasının yanında hoş olur, artar dediler.

(…)

Dua edeyim Hanım: Yerli kara dağların yıkılmasın. Gölgeli, ulu ağacın kesilmesin. Taşkın akan güzel suyun kurumasın. Kanatlıların uçları kırılmasın. Koşar iken ak boz atın tökezlemesin. Vuruşunca kara çelik öz kılıcın çentilmesin. Ak bürçekli ananın yeri cennet olsun. Ak sakallı babanın yeri cennet olsun.

(…)

Dede Korkut Hikâyeleri
(Haz. M. Necati SEPETÇİOĞLU)

1. Okuduğunuz metinde Dede Korkut karakteri beylerin saygı duyduğu ve fikir danıştığı biridir. Onu Dirse Han'ın oğluna ad vermesi için çağırmışlardır. Toplumda bu şekilde saygı duyulan ve fikir danışılan insanlar vardır. Size göre bu tür insanların saygın olmasında yaşın mı yoksa edindikleri yaşam tecrübesinin mi etkisi vardır? Niçin?

2. a) Parçaya adını veren ve hikâyenin en önemli karakteri Boğaç Han'dır. Verilenlerden yola çıkarak Boğaç Han'ın nasıl bir kişiliğe sahip olduğunu yazınız.

b) Okuduğunuz metinde Dede Korkut, Dirse Han'ın oğluna Boğaç adını vermiştir. Siz olsaydınız Boğaç Han'ın metindeki kişilik özelliklerini de düşünerek ona nasıl bir ad verirdiniz? Neden?

3. *Bayındır Hanın ak meydanında bu oğlan cenk etmiştir, bir boğa öldürmüş senin oğlun, adı Boğaç olsun, adını ben verdim yaşını Allah versin dedi.*

Metinden alınan bu cümleden yola çıkarak isimlerin kişilikler üzerinde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

4. Okuduğunuz metinden yola çıkarak Dede Korkut gibi fikir danışılan birinin mi yoksa Boğaç Han gibi bir karakterin mi yerinde olmak isterdiniz? Neden?

Hazırlayan: *Cüneyt ZÜHRE*

Etkinlik İsmi	**Ahmet Mithat Efendi'yle Zaman ve Mekân**	25 dk.
Amacı	Öyküleyici anlatımlarda yazarın veya kahramanın ruh hâli ile zaman ve mekân arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek, metinde mekân veya zaman değiştiğinde olayların da buna bağlı değişebileceğini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Suizan

Bu hikâyeyi bir Fransızdan şu sebeple dinledim ki: Bir gün Paris şehrinde bir iş için çarşıda gezerken hava birdenbire kararadı ve bulutlar birbirine hücum eden ordular gibi karıştı. Şimşeklerin çakışı, göğün gürleyişi binlerce top bataryalarının bir yerde sırayla ateş edişlerine kıyas kabul etmeyecek bir hale geldi. Yağmur boşandı.

Nuh Tufanı'na benzeyen bu ani olay karşısında şaşırıp kaldım ve gökyüzünde aniden beliren ve başlayan bu güçlü savaşın yeryüzüne yağdırdığı tanelerden siper almak için hemen bir mağazaya daldım. Lakin mağazanın bir tarafında bulunan büyük saate bakarak güneşin batışına iki saat kalmış olduğunu görünce ve gideceğim mahalli düşündükçe bayağı telaşlandım.

Çünkü mevsim bahar faslını geçmiş olduğundan Paris ahalisinin ekserisi sayfiyelerine çıkmış oldukları gibi, ben de ailemiz halkıyla Paris'e araba ile bir buçuk saat mesafede bulunan sayfiyemize gitmiş olduğumdan, akşam sayfiyeye geri dönmek bir şekilde ya yağmurun kesilmesine veyahut gayet korunaklı bir araba tedarikine muhtaç idi.

(…)

Zihnimde bu düşüncelerle meşgulken, görünürde ev sahiplerine kesinlikle renk vermeyerek sohbet edip, vakit de gün batımını iki saat kadar geçtikten sonra sofracı gelip bizi yemeğe davet etti.

Bunun üzerine cümleten kalkıp sofraya gitti. Gündüzki hava tamamıyla değişmiş, fazlasıyla yumuşamış olduğundan tabiatın şu güzelliğinden faydalanmak için o geceye özel olmak üzere Polin'in isteği üzerine sofra bahçeye nazır genişçe bir balkon üzerine kurulmuştu. Gece ise tam ayın on beşinci gecesi olduğundan, dolunayın gündüzün güneşine bedel ışığıyla gecenin gündüzden hiçbir farkı kalmamış, özellikle dolunayın, uzaktan akmakta olan Sen Nehri'ne yansıyan gümüşi parlaklığı, gün ışığı kadar nazlı olmayıp da âleme görüldüğünde kendisini doya doya seyretmekten men etmesi, gündüze nispetle başkaca bir meziyet kazandırıyordu. Gökyüzünde gördükleri küçük yıldızların sisi perdesini büsbütün kaldırmasıyla gökyüzünü izlerken oyuna katılmak arzusundayken geriden ay nasılsa görüş alanına daha çok sokulmaya besbelli evvelce yol bulmuş olduğundan diğerleri uzak kalmış ve bundan bayağı canları sıkılarak arada bir gözlerini yumup kırpıştırdıklarına bakılırsa adeta ağlamak derecesine gelmiş oldukları anlaşılmaktaysa da dolunay, izleyenlerin gönlü olsun diye bunların da uzaktan uzağa seyir eğlencesine katılmalarına razı olmuştu. Fakat ne çare? Bu manzarada Ay yine yalnız kalmayıp öncelikle tabiatı kendi tarafına çekerek bahçelik ve ağaçlık alandaki, cins ve miktarı kimsenin aklının alamayacağı kadar çok olan kuşların da tabiata katılarak ahenkle ötmeye başlamalarıyla -yıldızların da hatırı kalmasın ama izleyenler, dikkatlerini yalnız Ay'a vermişlerdi.

Ahmet Mithat Efendi

Kelime Dağarcığı:

suizan: Kötü zanda bulunma. **sayfiye:** Yazlık ev.

1. *Nuh Tufanı'na benzeyen bu ani olay karşısında şaşırıp kaldım ve gökyüzünde aniden beliren ve başlayan bu güçlü savaşın yeryüzüne yağdırdığı tanelerden siper almak için hemen bir mağazaya daldım. Lakin mağazanın bir tarafında bulunan büyük saate bakarak güneşin batışına iki saat kalmış olduğunu görünce ve gideceğim mahalli düşündükçe bayağı telaşlandım.*

kar tanelerinden **kıraathaneye** **kıraathanenin** **doğuşuna**

Metinden alınan bu parçada altı çizili kelimelerin yerine altlarında yazılan kelimelerin olduğunu düşününüz. Buna göre metnin ilk paragrafında nelerin değişebileceğini gerekçeleriyle yazınız.

2. *Gece ise tam ayın on beşinci gecesi olduğundan, dolunayın gündüzün güneşine bedel ışığıyla gecenin gündüzden hiçbir farkı kalmamış, özellikle dolunayın, uzaktan akmakta olan Sen Nehri'ne yansıyan gümüşi parlaklığı, gün ışığı kadar nazlı olmayıp da âleme görüldüğünde kendisini doya doya seyretmekten men etmesi, gündüze nispetle başkaca bir meziyet kazandırıyordu.*

a) Metinden alınan bu parçadan hareketle yazarın geceyi bu şekilde anlatmaktaki amacı ne olabilir?

b) Zamanı, mekânı vb. ayrıntılarıyla ve somutlaştırarak anlatabilen Ahmet Mithat'ın bu anlatım özelliğinin, gündelik yaşamda ona kolaylıklar sağladığını düşünüyor musunuz? Niçin?

3. Sizce bir yazarın ruh hâli, metnin içindeki zaman, mekân veya olaya her zaman yansır mı? Niçin?

Hazırlayan: *Gurbet FİLAZİ*

2. ÜNİTE > Hikâye | Kazanım A.2.7: Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	İnsanda Zaman ve Mekân Algısı	25 dk.
Amacı	Zaman ve mekânın hem sanat eserlerinde hem de gerçek yaşamda insan için önemini anlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İlkbahar

Köydeydik… Temiz ve ölçülü bir coşkunun neşesiyle haykıran küçük çağlayanın o kadar yakınındaydım ki suyun düşüşüyle uçuşan görünmez zerreler hayali bir yağmur gibi yüzümü ıslatıyor ve köpeğim yüzükoyun uzanmış yarım kapalı gözleriyle bu ilk gördüğü manzarayı seyrederek kımıldanmaya cesaret edemiyordu.

(…)

Hiçbir ses, ne bir kuş, ne bir böcek bu tatlı tatlı şakıyan sessizliği bozmuyordu. Rüzgâr, hareket, hatta hayat; sanki bunlar sonsuza dek sönmüştü. Ben ve köpeğim mutluyduk. Bu yeşil baharın seraplı rüyası içinde, her şeyi unutmuş; elemden, emelden, arzulardan uzak; mutluyduk. Ben de onu taklit etmiş, yüzükoyun yatmıştım. Yazın büyüleyici kokusunu, altımdaki taze ve temiz toprağın çıkardığı sarhoş edici bahar kokusunu kokluyordum.

Bilmiyorum bu keyifli umursamazlık içinde ne kadar kaldık! Fakat çağlayanın uçarı sesi değişmeye, yeşil gölgeler yavaş yavaş dağılarak kararmaya, beyaz köpükler esmerleşmeye, akşam rüzgârları görülmez dalgalarıyla serin bir veda nefesi gibi esmeye başladı. Akşam oluyor ve uyanmak lazım geliyordu. Ayağa kalktım, "Haydi Koton" dedim, "artık gidelim."

Uysal köpeğim kalkmak istemiyor, "Niçin böyle münasebetsizlik ediyorsun?" der gibi, manidar ve parlak gözleriyle, kederli ve yalvaran bakışlarla bana bakıyordu. Zavallıya keyfi ve mutluluğu mahvolacağından acıyordum. Tekrar yanına oturdum, güzel başını, düşük kulaklarını ellerimle okşayarak:

"Evet, gideceğiz Kotoncuğum" diye teselli ediyordum, "gideceğiz, burada yaşadığımız mutluluk ânını da bütün geçen ve geçecek mutluluklar gibi geçmişin hatıralarına terk edeceğiz. Birkaç saat sonra gece belirsiz ve gizemli karanlıklarıyla çökecek; şimdi çakılların, otların arasında saklanan alaycı kurbağalar metalik ve ürpertici naralarıyla karanlıkta birer görülmez hayalete dönüşen ağaçları raks ettirecek, bu güzel ve cennet gibi yer korkunç ve karanlık bir kâbus olacaktır. Ah bilsen ki bütün mutluluklar, bütün baharlar, bütün zevkler ne kadar aldatıcı ve geçici rüyalardır!"

O, söylediklerimi anlamıyor, yalnız gülen yumuk gözlerinin müteşekkir parlaklıklarıyla sevincini belli ediyor ve yanında oturduğumdan, nazikçe okşayışımdan burada sonsuza dek kalmaya razı oldum zannederek şiddetle kuyruğunu sallıyordu.

Ömer Seyfettin, *Toplu Hikâyeleri-I*

1. Size göre köyde yaşamanın avantajları var mıdır? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

2. Metinde yazar, çağlayanın yanında mutlu olduğunu ifade etmektedir. Sizce mutluluğun yaşanılan yerle bir ilgisi var mıdır? Düşüncelerinizi sebepleriyle yazınız.

3. Nâzım Hikmet'in "Sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin?" dizesinden yola çıkarak hayatınıza dair bir mutluluk resmi yapsaydınız kendinizi nasıl bir mekân ve zamanda hayal ederdiniz? Kısaca tasvir ediniz.

4. *Birkaç saat sonra gece belirsiz ve gizemli karanlıklarıyla çökecek; şimdi çakılların, otların arasında saklanan alaycı kurbağalar metalik ve ürpertici naralarıyla karanlıkta birer görülmez hayalete dönüşen ağaçları raks ettirecek, bu güzel ve cennet gibi yer korkunç ve karanlık bir kâbus olacaktır.*

   Metinden alınan bu cümleden yola çıkarak gecenin insan psikolojisi üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi sebep belirterek yazınız.

5. "Tebdilimekânda ferahlık vardır." sözüne katılıyor musunuz? Düşüncelerinizi sebepleriyle yazınız.

Hazırlayan: *Cüneyt ZÜHRE*

Etkinlik İsmi	Bir Zamanlar Anadolu	25 dk.
Amacı	Öyküleyici metinlerde kahramanların ruh hâli ile zaman ve mekân arasındaki ilişkiyi, olayların gelişiminde zaman ve mekânın işlevini vb. belirlemek. Metnin kurgu zamanı ile -varsa- içeriğin bir tarihsel zamanla ilişkisine değinmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Boz Eşek

(…)

Burası, en yakın kasabaya iki gün uzakta, Anadolu'nun çıplak, yolsuz, viran bir köyü idi. Bir vilâyetten diğerine geçen arabasız yolcular, bazan, havalar çok kurak gidip Kızılırmak geçit verirse, şoseyi bırakırlar ve kestirmeden bu köye uğrıyarak iki gün yol kazanırlardı. İşte, senede bu vesile ile beş on kişi, beş on fakir, böyle hüzünlü bir saatte yorgun argın gelir, kapılarını vururdu. O zaman muhtar Hüsmen köylülerden ikram kimin sırası ise ona haber gönderir, kendisi de, ocağında, yaz kış, sönmemecesine çıra kütükleri alevlenen misafir odasına yolcuyu yerleştirirdi.

(…)

Hasta sakinleşmişti. "Göğüs, diyordu. Böyle, ikide bir tutar."

Köylülerden biri ocağın çengeline bir bakraç asmıştı. Çıraların alevi vurmuş, içindeki bir sabun köpüğü gibi rengârenk kabarıyordu. İndirdiler; ihtiyara bir tas verdiler. Üfüre üfüre zevkle içiyordu. Süt henüz bitmişti ki, inatçı bir hıçkırık tuttu. Bütün vücudunu sarsıyordu. O, her sarsıntıda bir "Elhamdülillâh" diyordu.

(…)

Hıçkırık kesilmiyor, bilâkis sıklaşıyor, sertleşiyordu. Hasta bir aralık eller ile "Gelin, yaklaşın!" diye işaretler etti. Hüsmen önde, diğer ihtiyarlar arkada etrafını aldılar. Gençler, merak içinde, fakat yaklaşmıya cesaret edemiyerek kapıda duruyorlardı; galiba yolcu zorlukla bir iş anlatıyordu. Belki de vasiyet ediyordu. Hüsmenin ikide birde "Merak etme, gönlünü ferah tut, biz bakarız" dediğini duyuyorlardı. Birden ihtiyarlar yere, mindere eğildiler. Sonra sessiz kalktılar.

Hüsmen: "Hakka kavuştu!" diye mırıldandı. Ocakta kütüklerden biri çarpıldı, keskin bir aydınlıkla ölünün yüzünü parlattı, söndü. Dışarıda bir inek uzun uzun böğürüyordu.

Yolcu, son arzusunu anlatmıya vakit bulmuştu. Kemerinden dizili sekiz altın ile altındaki boz merkebi Hicaz'a vakfediyordu.

(…)

Mezarlıktan dönen köylüler, ellerinde kalan bu liralarla merkebi ne yapacaklarını, bu emri nasıl yerine getireceklerini kestiremiyorlar, asmanın altında birleşip söyleşiyorlardı. Nihayet, bir defa kazaya varıp hâkimden danışmıya karar verdiler. Hafta içinde Hüsmen merkebi yanına alıp yola çıkacaktı.

(…)

Bu, ne uzun, ne can sıkıcı bir yoldu. Durgun sulardan fışkırmış pirinç başaklar ile arklar boyunca giden kamışların yeşilliği yamaçlar ardında görünmez olunca kurak düz bir toprak, iki gün hiçbir köye, hiçbir değirmene, hattâ iki cılız söğüdün gölgelediği bir su başına bile uğramadan, ıssız, kavruk, devam edip gidiyordu. Sonra dik kayalı bir yokuş, korkunç bir boğaz aşılıyor, tepesine yaklaştıkça serin bir rüzgârla beraber lâtif bir manzara başlıyordu.

(…)

Minimini kasabanın balkonlu, kuleli gazinoya benziyen kocaman bir konağı vardı. Lâkin ikmal edilememişti. Sıvanamıyan kerpiç duvarlar yer yer açılmış, kumrulara yuva olmuştu. Üst kat penceresiz, sıvasız, tahta örtülerle bekleniyordu. Kenarda battal bir kireç ocağı biraz ötesinde amelenin çalıştığı zamandan kalma bir sundurma, el'an öyle, hal ile duruyordu. Bina çoktan haraplaşmıştı.

Ceketsiz, kalpaksız bir jandarma çavuşu ne istediğini sordu. Hoca tâ baştan, ırmaktan su taşıyan çocukların gelip nasıl haber verdiklerinden tutturarak anlatıyordu.

(…)

Kadının izinle İstanbula gittiğini öğrenen Hüsmen, bir defa da kaymakama işini anlatmak istedi. Kunduralarını kapıda çıkarıp, parmaklarını meydanda bırakan yırtık çoraplı ayaklar ile, çekine çekine, elleri karnında yürüdü, hikâyeye başladı.

(…)

Bilecik, 1918

Refik Halit KARAY, *Memleket Hikâyeleri*

1. Okuduğunuz metinde kişilerin fiziksel ve ruhsal özellikleriyle yaşadıkları mekân ve coğrafya örtüşmekte midir? Açıklayınız.

2. Metinde mekân betimlemelerinde duyulara hitap edilmesi ve dış mekânlardan iç mekânlara geçiş sizce olay örgüsünün anlatımına nasıl bir katkı sağlamıştır? Açıklayınız.

3. Metinde mekân olarak Anadolu'nun kullanılması ile yazarın vermek istediği mesaj arasında nasıl bir bağlantı olduğunu düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

4. Sizce aynı olaylar günümüzde aynı coğrafyada aynı şekilde yaşanabilir mi? Niçin?

5. Okuduğunuz metnin yazılma yeri ve zamanı *Bilecik, 1918* şeklinde belirtilmiştir. Metnin içeriğini göz önünde bulundurduğunuzda yazılma zamanı ile metindeki tarihsel dönem arasında nasıl bir ilişki olduğunu söyleyebilirsiniz?

Etkinlik İsmi	Anlatıcı ve Bakış Açısı	25 dk.
Amacı	Öyküleyici metinlerde anlatıcının özellikleri ile hangi bakış açısının kullanıldığını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Hikâyet-i Murad Şah

(…)

Günlerden bir gün babasının elinde bir kâğıt sureti var. Murad Şah'dan sakınıp kâğıdı minder altına haps edip sakladı. Şimdi Murad Şah pederine sual edip pederi deyi vermedi. Şimdi şahzâde melûl olup pederine gücenip düşünürken gaflet basıp uykuya daldı. Bir de bîçâre Murad Şah nıfü'l-leylde rüyâsında bir kız, ayın on dördüne benzer, mahbup, zîbâ gelip,

"Ey Murad Şah aç gözünü, elimden şu doluyu iç." deyip sundu.

Bir de bîçâre Murad Şah uykudan uyanıp baktı ki bir kimse yoktur. Gönül cevelân edip ağlamaya başladı. Yine akşam oldu, gafletle varıp yine rüyasında bir kız gelip elinde doluyu sundu.

Tamam üç gece tamamında elinden doluyu alıp nûş edip kız eyit ki:

"Ey Murad Şah beni aradığın vakit Yemen Şah Kızı Gül'izâr deyip bulasın." dedi.

Şimdi Murad Şah uykudan uyanıp baktı ki bir kimse yok, bir de âşık olmuş ve Yemen Şah Kızı Gül'izâr'ı fikrine girmiş düşünürken vâlidesi yanına geldi.

"Oğlum ne düşünürsün?" dedikte Murad Şah;

"Ne düşünmeyem, babam benden bir kâğıt suretini sakladı. Şimden sonra bu yer bana haramdır." deyip ağladı.

Bilmedi bu ki sûret Gül'izâr'ın sureti imiş. Vâlidesi sual eyledi:

"Oğlum derdini bana söyle." dedi.

Başladı Murad Şah ağlamaya. Yine anası eline ayağına düşüp,

"Şu kırk elli yaşımda seni Tanrı bize yoktan verdi. Senin nen eksik, bizi böyle ağlayıp da mahzun edersin." deyip vâlidesi ağlamaya başladı.

Şimdi Murad Şah validesinden bir saz isteyip vâlidesi çarşıdan bir saz getirip sazı Murad Şah'ın eline verdiler. Şimdi Murad Şah sazı eline alıp bu beyti söyledi:

Murad Şah eyitti:
Elinde bir dolu sundu destime
Aşkın dolusunu içtim ben bugün
Gaflette yaturken geldi üstüme
Hakkın keremine düştüm ben bugün
(…)
Andan anasının babasının ellerini öpüp giderken vâlidesi bu beyti söyledi:
Vâlidesi eyitti:
Gine tazelendi yaramın başı
Gözüm nuru ciğer köşem tezce gel
Başım için etme elvân bu işi
Sakın alma inkisârım tezce gel
(…)

Şimdi Murad Şah yedi kat cenk âletini kuşanıp heybeye altını doldurup küheylân ata binip yola revân oldu. Az gitti uz gitti, altı ay bir güz gitti. Gide gide bir çöl ovaya düştü.

Halk Hikâyeleri
(Haz. Doğan KAYA-M. Sabri KOZ)

Kelime Dağarcığı:
cevelân: Dolaşma. **melûl**: Üzgün. **nıfü'l-leyl:** Gece yarısı. **nûş etmek:** içmek. **zibâ**: Güzel.

1. Halk hikâyeleri nazım-nesir karışık yazılır. Okuduğunuz metindeki anlatıcı olayın anlatımında nesre, duyguların anlatımında nazma başvurmuştur. Size göre bu kullanımın anlatıma nasıl bir etkisi olmuştur?

2. Metnin anlatıcısı siz olsaydınız Murad Şah'ın Gül'izâr'la tanışma sahnesini nasıl değiştirirdiniz?

3. *Günlerden bir gün babasının elinde bir kâğıt sureti var. Murad Şah'dan sakınıp kâğıdı minder altına haps edip sakladı. Şimdi Murad Şah pederine sual edip pederi deyi vermedi. Şimdi şahzâde melûl olup pederine gücenip düşünürken gaflet basıp uykuya daldı. Bir de bîçâre Murad Şah nıfü'l-leylde rüyâsında bir kız, ayın on dördüne benzer, mahbup, zîbâ gelip,*

   "Ey Murad Şah aç gözünü, elimden şu doluyu iç." deyip sundu.

   Okuduğunuz metinden alınan bu parçayı birinci kişi ağzıyla yeniden yazınız. Yeniden yazdığınız metindeki farklılıkları belirtiniz.

4. *"Ey Murad Şah beni aradığın vakit Yemen Şah Kızı Gül'izâr deyip bulasın." dedi. Şimdi Murad Şah uykudan uyanıp baktı ki bir kimse yok, bir de âşık olmuş ve Yemen Şah Kızı Gül'izâr'ı fikrine girmiş düşünürken vâlidesi yanına geldi.*

   a) Metinden alınan bu cümleden yola çıkarak Murad Şâh'ın rüyasında gördüğü bir kıza âşık olmasını gerçekçi buluyor musunuz?

   b) Okuduğunuz bu halk hikâyesini modern hikâyeye uyarlamak isteseydiniz bakış açısı ve anlatıcıda nasıl bir değişiklik yapardınız?

Hazırlayan: *Nurcan BOZBIYIK*

2. ÜNİTE > **Hikâye** | *Kazanım A.2.8: Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Asırlık Çınarlara Bakarken**	25 dk.
Amacı	Metinlerde anlatıcının özellikleri ile hâkim, kahraman ve gözlemci bakış açılarından hangisinin kullanıldığını belirleyebilmek. Seçilen bakış açısının anlatımı nasıl etkilediğini ve anlatıcıyı değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Soruları metne göre cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

İki Yüz Elli Kuruşa Bir Asır

Dünyayı süsleyen ve cana can katan bahar, her yerden çok Çamlıca Tepesi'nin eteklerini baştan başa çiçeklerle donatır. Çamlıca ise kayıtsız ve sevdalı bir halde bıraktığı uzun etekleriyle o mevsimde her tarafa güzel kokular, çiçekler saçar. Bu etek dolusu çiçekler Çamlıca'nın o gökyüzüne yakın mevkiinin yeryüzüne bahar hediyesidir.

(…)

Şu gerçeği itiraf etmeliyiz ki bizler çoğunlukla en uzak bir yerde bulunan bir ailenin özel hayatını bildiğimiz halde oturduğumuz yerin bir saat ötesini bilmeyiz.

Gerçek! İnsan Çamlıca Tepesi'nin o eteklerinde etrafa göz gezdirdiği zaman Boğaziçi'nin iki tarafındaki yeşil sahilleri dolaşarak akıp giden suları, en sevdalı heyecanlardan, en gizli düşüncelerden, en sessiz rüzgârlardan, en hassas bulutlardan, en hafif renklerden, en büyük âlemlere kadar kâinatın semada bulunan bütün güzelliklerini gösterir.

(…)

Bir gece birkaç arkadaşımla beraber o korunun girişinden geçiyorduk. Gece gayet parlak bir mehtapla aydınlanmıştı. Ayın ışığı karşı taraftaki ufuklarda, o saatte derin bir uykuya dalmış gibi görünen ve tülden yorgan gibi gayet hafif ve şeffaf bir sis ile örtülü olan İstanbul'u gösteriyor, suların üzerinde çırpınıyor, engin ufuklarda aşktan yorgun düşmüş bir halde semanın mavi gözlerini öpüyor, kuşlarla cilveleşiyor, ağaçların hafif bir rüzgârla kıpırdayan yapraklarından koruluğa damlıyordu. O esnada etrafımızda bir ses işittik. Bu ses bir asrın geçtiği yoldan uzaklaşıp gidiyordu. Dikkat kesilerek dinledik:

Gönlümü dûçar eden bu hâle hep
Kara kaşlım kara gözlümdü sebep
Ettiğim âh u figâna rûz u şeb
Kara kaşlım kara gözlümdür sebep

Hemen her taraftan gizli gizli sevdalar tutuşturan bu nurani gecenin sükûn ve sükûneti içinden çıkıp gelen bu ses, yanımda bulunan gençlerden bir ikisine hayli dokunmuş olmalı ki hemen atılarak, "Nereye gidiyorsun? Biraz buraya gelmez misin ?" diye bağırdılar. Hemen yanımıza geldi. Kara kaşlardan kara gözlerden feryat figan eden bu adam ak saçlı, ak sakallı bir ihtiyardı. (…)

O sırada memleketimden üç seneliğine uzaklaştım. Londra'da bulunduğum o senelerde, bazen bu medeniyet mahşerin gürültüsünden yorgun düşerek otuz beş saatten beri sönmeyen lambanın hüzünlü ışığı altında sabahı özleyen bir kör gibi, o nurani Çamlıca'yı, o yeşil korumu düşünürdüm. Uzun bir müddet ayrı kaldıktan sonra yine Çamlıca'ya döndüm. O günlerde hangi bahçenin içinden, hangi araziden geçsem, her tarafta yakıp yok eden dehşetli bir balta sesi ile bir takım ağaçların yürek paralayan acı acı feryatlarla yere yıkıldığını görüyordum. Tabiat güzellikleri arasında otaklı en damları ile öne çıkarak, kanatlılar âleminin kâinata karşı ettikleri feryâda gökten zemine dökülen ilahi ahenge konak olan ağaçları o sene katlediyorlardı. Bu yıkım feryatları arasından mahzun mahzun geçerek her yerde hayalimi süsleyen koruya doğru yaklaştım. Ne göreyim? O güzel koru her türlü hüzün ve el emeği ile bir çöle dönmüş. Zaman zaman esen bir rüzgârın kaldırdığı keder verici tozlar, içinden zararlı böcekler yan toprak renginde bir bulut şeklini almıştı.

Ne bir ağaç! Ne bir kuş! Şurada burada kalıp kurumuş bazı ağaç kökleriyle orası bir Afrika mezarlığına dönmüştü. Temmuzun o her şeyi solduran, her şeyi çürüten yakıcı güneşi, yolun kenarında kalmış bazı çalıları, yangından çıkan yeşillik gibi yakmış, ötede beride biriken yağmur sularıysa kurtlandığı için kokuşmuştu.

Yoldan yürümeye başladım. Güneşin zemine dokunan yakıcı bir ışık huzmesinin içinde sonsuz bir sürat, yorulmak bilmez bir hareketle yukarıya aşağıya çıkıp inen bin türlü sinek ağza, gözlere giriyordu. Başımın üzerinde kaynayan bu güneş de her tarafı kavuruyor, ayağımın altından ise kertenkeleler kaçışıyordu.

Oradan geçen bir bağcıya "Buraya ne olmuş?" diye sordum. Yüzüme biraz hayretle baktıktan sonra, "Buranın sahibi bu ağaçları iki yüz elli kuruşa Üsküdar oduncularına sattı." cevabını verdi.

Samipaşazade Sezai, *Küçük Şeyler*

1. Bir metin birden fazla bakış açısı ile yazılabilir. Gözlemci bakış açısında yazar, olay ve durumlara bir kamera tarafsızlığı ile yaklaşır. Kişilerin aklından geçeni bilemez. Bu özelliklerden yola çıkarak yukarıdaki hikâyeyi gözlemci bakış açısı ile devam ettiren bir paragraf yazınız.

2. *O esnada etrafımızda bir ses işittik. Bu ses bir asrın geçtiği yoldan uzaklaşıp gidiyordu. Dikkat kesilerek dinledik:*

Gönlümü dûçar eden bu hâle hep
Kara kaşlım kara gözlümdü sebep
Ettiğim âh u figâna rûz u şeb
Kara kaşlım kara gözlümdür sebep

Metinde anlatıcı ve gençler, ağaçların altında mehtabın büyüsü ile duydukları bir şarkıdan etkilenirler. Doğadan ilham almayan, doğanın güzelliklerinden etkilenmeyen bir karakteri betimleyerek "ilahi bakış açısı ile" metne ekleyiniz.

3. Günümüzde dünyanın herhangi bir noktasında sizi tesiri altında bırakan doğa tahribatını konu edinen bir paragrafı ben diliyle (1. kişi ağzıyla) yazınız.

4. Okuduğunuz metinden alınan aşağıdaki cümlelerde anlatıcının yönlendirmesi söz konusu değildir. Bu cümleleri, bahsedilen mekânı seven ve sahiplenen bir yazarın kişiliğini yansıtacak biçimde yeniden düzenleyiniz.

- *Bir gece birkaç arkadaşımla beraber o korunun girişinden geçiyorduk.*
- *Yoldan yürümeye başladım.*
- *Oradan geçen bir bağcıya "Buraya ne olmuş?" diye sordum.*
- *O sıra memleketimden üç seneliğine uzaklaştım.*

Hazırlayan: *Melda HÜR*

Etkinlik İsmi	Yazar Biz Olalım	25 dk.
Amacı	Metindeki anlatıcı ve bakış açısının olay üzerindeki etkisini anlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metne göre cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Garip Bir Hediye

Çarşıdaki kuyumcu dükkânları önünde Feridun iki saattir dolaşıyor, hiçbirine girmeye cesaret edemiyordu. Satacağı bir şeyi kalmamıştı; yalnız cebinde bir tıraş fırçası vardı ki onun bir değeri olup olmadığını sormak istiyordu. Velev ki fildişi saplı, nakışlı, işlemeli de olsun, bir tıraş fırçasının kıymeti ne olabilirdi? Bunu sormaktan utanıyordu… Hem sade utanmak değil, biraz da korkuyordu, muhakkak ki beş para etmeyecekti: Ona vaktiyle bunu hediye eden Yahudi "Değerlidir, kadrini bil, sakın atma, zamanında işine yarar!" dediği zaman muhakkak eğlenmişti; bu bir azizlikti. Şimdi ona güvenerek nasıl soracaktı?

(…)

Cebinden fırçayı bir kere daha çıkardı, baktı: Alelade, herkesteki gibi, beş, on kuruşluk bir maldı, buna bir kıymet verebilmek için insan ya mecnun olmalı, yahut kendisi gibi artık, açlık ve sefalet içinde şuurunu yarı kaybedip hayalata kapılmış bulunmalıydı… Dönmeye karar verdi, sonra vazgeçti, büyük mağazalara giremeyeceğini anlayarak camekânında sekiz on gümüş halka, birkaç kâse Yemen taşı duran ufacık bir dükkânın kapısını itti; bir çıngırak öttü, içeride, mavi ışıklı bir ispirto lambasının üzerine eğilmiş yandan gözlüklü, keten önlüklü, kart, kırçıl bir kuyumcu, loşluğa gömülü, işiyle meşguldü. Gözlerini kaldırıp gelen adamı süzdü, sonra, isteksiz, hatta biraz da ürkekçe: "Nedir, ne istersin?" diye sordu. Feridun fırçayı uzattı: "Vaktiyle birisi hediye etmişti," dedi, "kıymetli olduğunu söylemişti, acaba hakikaten bir değeri var mı? Bakar mısınız?"

Öbürü merakla eline aldı, evirdi, çevirdi, salladı, tırnağıyla kazıdı, sonra geri verdi:

"Beş para etmez, mezat malında eşi çok!" dedi.

(…)

Yolculardan kıyafetsiz bir ihtiyar Yahudi, güvertede dünyadan habersiz, hırs ve heyecan içinde eşyalarını istif etmekle meşgul iken vincin altına girmiş ve tam o sırada demir kancadan kurtulan bir iri denk olanca ağırlığıyla herifin başına inerken o, emsalsiz bir çeviklikle hemen fırlamış, kucaklayınca Yahudi'yi ölümden kurtarmıştı… Fakat yük Feridun'un tam omzunun yanından askeri kaputunu yırtarak geçmişti. Kendine gelen Yahudi eşyalarının arasından bir kocaman kutu açmış, sıra sıra dizilmiş tıraş fırçalarından bir tanesini ayırmış ve ona uzatarak: "Değerlidir, kadrini bil, sakın atma, zamanında işine yarar;" demişti.

(…)

Kıllarından yakalayıp pencereden uzattı; aşağıda kale duvarlarına yakın bir iri yalak taşı vardı; ortasını nişanladı, parmağını sokmuş bir akrebi silker gibi hızla attı ve görmek için dikkat kesilip baktı.

Fırçanın kemik sapı sert bir ses çıkardı. Sonra büsbütün çökmüş, koyulaşmış olan karanlığın içinde yan yana iki göz, iki nokta parladı. Feridun bunlara, bu maviye yakın bir renkle ışıldayan şeylere uzaktan bir müddet taaccüple baktı, sonra birden yüreğini akıl almaz bir ümidin kapan gibi sıktığını duydu; merdivenleri dörder dörder atlayarak aşağıya koştu, sokağa fırladı, eğildi, göğün bellisiz aydınlığını yüreklerinde toplayarak süprüntüler içinde hâlâ pırıl pırıl yanan bu iki ufak şeyi, iki küçük taş parçasını ellerine aldı, gene koşarak içeriye döndü.

İdare lâmbasının ölgün ışığına tutup baktığı zaman bunların birer elmas parçası olduğunu anlamıştı.

(…)

Refik Halid KARAY, *Memleket Hikâyeleri*

1. Hikâye, hâkim bakış açısıyla yazılmıştır. Metnin ilk paragrafını kahraman anlatıcı ağzından yazınız.

2. a) Okuduğunuz metinden alınan *Fildişi saplı, nakışlı, işlemeli de olsa, bir tıraş fırcasının değeri ne olabilirdi? Bunu sormaktan utanıyordu. Hem yalnız utanmak değil, biraz da korkuyordu.* cümlelerinden yola çıkarak Feridun'un hayata bakış açısı ve kişiliği hakkında neler söyleyebilirsiniz?

b) Hikâyede hâkim bakış açısının kullanılmasının hikâye kahramanın böyle bir kişiliğe sahip olmasında etkisi var mıdır? Sebepleriyle yazınız.

3. Siz Feridun'un en yakın arkadaşı olarak (Mustafa) hikâyede yer alsaydınız onda fırçadan dolayı oluşan tedirginliklerle ilgili olarak onunla aranızda nasıl bir konuşma geçerdi? Hikâyedeki bakış açısını göz önünde bulundurarak kısa bir diyalog yazınız.

4. Aesopos'un (Ezop) "Her doğrunun iki yüzü vardır. Birini kabullenmeden önce iki taraftan da bakmış olmak gerekir." sözünden yola çıkarak hikâyenin çözüm bölümünü kendi bakış açınıza göre değerlendiriniz.

5. Hayatınızdaki birkaç olayı hikâyeleştirerek kaleme alsaydınız hangi bakış açısıyla yazardınız? Neden?

Hazırlayan: *Cüneyt ZÜHRE*

Etkinlik İsmi	Öyküleme Üstadı Ömer Seyfettin	25 dk.
Amacı	Metinde kullanılan anlatım biçimlerinin ve tekniklerinin metnin anlatımına katkısını tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Mermer Tezgâh

(…)

Biraz karanlıkça, temiz, geniş bir marangoz dükkânı… İçinde ferah ferah kırklık, pos kara bıyıklı, şişmanca bir adam… Elinde keser, çalışıyordu: fakat beyaz mermerden, büyük, narin bir tezgâhın önünde! Cabi Efendi: "Aldanmayayım" diye gözlerini oğuşturdu. Dikkatle baktı. Hayır, tezgâh mermerdendi… "Acaba beyaza boyanmış kalastan mı?" şüphesi tekrar zihnini bulandırdı. Baktı. Baktı. Hiç mermerden doğramacı, marangoz tezgâhı olur muydu? Olursa… Mutlaka bunun hususî bir sebebi vardı. Cabi Efendi, mermerin kalastan çok pahalı olduğunu düşündü. Başını, sakalını kaşıdı. Hiç şüphesi yok burası eskiden ya bozacı, ya muhallebici dükkânıydı. Sonradan gelen bu marangoz, mermer tezgâhı hazır bulmuş olacaktı. Güldü. "Tembel herif!" dedi, "kimbilir ne kadar keser bozdu. Hiç mermer üzerinde çalışılır mı?" Birden nasihat damarlarının kabardığını duydu. Her şeyin bir usulü, bir kaidesi vardı. Usulleri, kaideleri bozanların zarar görecekleri muhakkaktı. Duramadı. Gayr-i ihtiyarî dükkânın açık kapısından girdi. "Ne var?" gibi kendine bakan marangoza sordu:

– Sen bu dükkânı yeni tuttun, değil mi?
"Hayır" cevabını alınca tekrar sordu:
– İstersen eskiden tut. Fakat senden evvel burada bir muhallebici otururdu, değil mi?
– Hayır.
– Öyleyse bir bozacı?
– Hayır.
– Ya kim otururdu?
– Hiç kimse… Bu dükkânı ben kendim yaptırdım.
– Ey, bu mermer tezgâh burada ne arıyor?
– Ben koydurdum.
Cabi Efendi gözlerini açtı. Marangoza daha keskin bir dikkatle baktı:
– Sen deli misin, oğlum? dedi.
– Hayır.
– Akıllı bir adam mermer üzerinde keser oynatır mı?

(…)

Cevap beklemedi. Hemen yürüdü. Karşıki sokağa saptı. Birer birer civardaki dükkânlara girdi. Mermer tezgâhlı marangoza dair birçok malûmat topladı. İsminin meşhur Ali Usta olduğunu öğrendi. Valideiatîk bostanına bitişik, kırmızı aşı boyalı, tek katlı, yedi numaralı evde otururmuş. Yeni evlenmiş. Genç bir karısı varmış… Bütün komşuları, onun elindeki mahareti methetmekte müttefiktiler.

"Daha ömründe yanlış bir çivi vurmamıştır. Keserine güvenir. İstanbul'da eşi bulunmaz. Frengistan'da bile onun gibi mermer tezgâhta işliyen bir marangoz yokmuş…" diyorlardı.

Cabi Efendi hepsine, içinden, "Yarın siz onun mermer tezgâhını görürsünüz" derken, dışından:
– Doğru, doğru… diye başını salladı.

Daha öğleye epey zaman vardı. Ali Usta'ya, mermer tezgâhını kırdırmak için tasarladığı planı düşüne düşüne Yenicami'in avlusuna girdi. Bu düşüncesiz herifi bir dakikacık düşündürmek kâfiydi! Cabi Efendi'nin birçok tecrübesi vardı. Ufacık bir düşüncenin en büyük bir dikkati iflâs ettirdiğini dini gibi bilirdi.

Bu tecrübelerden bir tanesini bu düşüncesiz herifte tekrarlayarak, ona da bu hakikati zorla kabul ettirecekti. Planını zihninde tamamlayınca cami avlusunun karşısındaki kasaba girdi. Kesilmiş, yüzülmüş kuzulardan bir tanesini satın aldı.

(…)

Ömer Seyfettin

1. Okuduğunuz metin, günlük hayatta göremeyeceğimiz, mermer tezgâhlı bir marangoz dükkânının kısa betimlemesiyle başlamaktadır. Bu metinde sıradan bir marangoz dükkânı kullanılmış olsaydı metinde nasıl bir değişiklik olurdu? Açıklayınız.

2. Yazar metnin anlatımında; Cabi Efendi ve Marangoz'u karşılıklı konuşturarak "diyalog", Cabi Efendi'nin içsel konuşmalarına yer vererek "monolog" tekniklerini kullanmıştır. Sizce yazarın bu anlatım tekniklerini tercih etmesi, metnin anlatımını nasıl etkilemiştir?

3. Cabi Efendi'nin *Akıllı bir adam mermer üzerinde keser oynatır mı?* sorusuna sizce marangoz ne cevap vermiş olabilir?

4. Portreler, bir kişiyi fiziksel veya ruhsal özellikleri yönüyle tanıtmak için yazılan betimleyici türlerdir. Kişinin dış görünüşü betimlenirse "fiziksel portre", karakter özellikleri betimlenirse "ruhsal portre" yapılmış olur.

   Bu bilgiden hareketle metinde anlatıldığı kadarıyla Cabi Efendi'nin ruhsal portresini yapınız.

5. Metnin anlam bütünlüğünü bozmadan, öyküleyici anlatım biçimini kullanarak metne bir paragraf ekleyiniz.

Hazırlayan: *Dr. Döndü KARACA*

2. ÜNİTE > Hikâye | Kazanım A.2.9: Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Anlatım Biçimleri ve Teknikleri	25 dk.
Amacı	Metinden hareketle fiilimsiler, yazım kuralları ve noktalama işaretlerini tespit edip kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dokunma Belki Bir Kahramandır

(…)

Bir gün uzun bir inzivadan sonra, yüzüstü kalmış bazı işlerimin tesviyesi için İstanbul'a inmiş ve akşam son trenle köye dönmüştüm. Kartal istasyonunda in cin yoktu. Mamafih, sabahleyin tenbih ettiğim bir araba beni bekleyecekti; baktım o da yok… yaya gitmek benim için ihtimâl haricindeydi. Bir aydır, bin ihtimam ile kazandığım üç kiloyu bir buçuk iki saatte kaybedivermek benim gibi sıhhatine düşkün bir kimseye felâketlerin en büyüğüdür. Köyün arabacısı… bu topal bir adamdı. Sabahleyin beni trene getirdi, kendisine döne döne söyledim. "Akşama muhakkak bekle! Sana fazla para veririm. Yoksa elimden kurtulamazsın." Kemâl-i katiyetle başını salladı: "Merak etme, sen işine bak!" dediydi. Hay adam hay, keşke sabahki ücretini vermeyeydim" diye söylenerek karanlıkta oraya buraya başvurdum. Nihayet, bana bir çare bulsun diye hatırıma polise müracaat tedbiri geldi, gittim meseleyi anlattım, polis:

– Tarif ettiğiniz arabacı demincek buralardaydı. Arabasını kahvenin arkasına çekerken gördüm. Orada uyuyup kalmış olmasın, dedi. Gittik, filhakika adam ordaydı. Hayvanını çıkarmış, ağzına yem torbasını geçirip, bir ağaca bağlamış, kendisi de arabanın arkasına geçip uyumuş. Polis arabayı şöyle şiddetle bir sarstı. Uyuyan adam şaşkın bir telâş ile yerinden fırladı, karanlığın içinde bir bana bir polise baktı. Sonra insanı öfkeden tepindirecek bir sükûnetle tekrar yatmaya hazırlanarak:

– Nafile, bu saatten sonra iki lira versen de kımıldamam, dedi.

Bu söz üzerine bereket versin ki benim yerime polis hiddetlendi. Birçok azar, birçok tehdit ve cebir… nihayet arabacı inkıyat etti, kalktı, güç belâ hayvanını çözdü, hazırladı, arabaya çekti, kendisi de homurdanarak yerine oturduktan sonra bana dönüp hiddetle:

– Haydi bakalım! dedi.

(…)

Arabacı benim bu sözümde insanî ve terehhüme (acımaya) benzer bir şey bulup ta yanıma sokuldu ve yumuşak hasbıhal sesiyle:

– Beyefendi, dedi. yine kızacaksın ama sana doğruyu söyleyeyim, ömrümde şu yaptığımız gece seferi gibi hiçbir şey bana bu kadar zahmetli ve ağır gelmedi. Beş sene askerlik ettim, hem nasıl askerlik ettim beyefendi… Balkan harbinde Lüleburgaz bozgunu, Çatalca müdafaası, Kafkas seferi, Çanakkale deyip geçivermemeli… Lüleburgaz bozgunu kıyamet günü gibi bir şeydi, sanıyorduk ki artık bu dünyanın sonudur, günlerce aç, susuz, gâh tepelere tırmanarak, gâh bayırlardan yuvarlanarak, yol kaybolmuş, akıl baştan gitmiş, gözler dönmüş, nereden gelip nereye gittiğini bilmezsin… böyle bir halde… İstanbul'un içine nasıl geldikti, hatırlarsınız… o zaman sizin gibi beyler bize hakaret ve nefretle bakıyordu… fakat çok geçmeden, karnımız yarı doyup yarı doymadan, aklımız tamamıyla başımıza gelmeden, İstanbul'un üstüne yağan güllelere doğru koştuk, aydınlık olsa da size bir kollarımı ve göğsümü göstersem, ne delik ne deşik şaşar kalırdınız. Bir buçuk sene ya geçti ya geçmedi, biliyorsunuz, son seferberlik çıktı, beni yine çağırdılar. Vakıa, bu sefer, ne aç kaldık, ne perişan olduk, fakat ne kadar olsa harp harptır, efendi… bunu Kafkas hududunda, Moskof Kazakları'nın akınlarına karşı durmuş, Çanakkale'de, aylarca siper içinde kurşun, gülle, bomba sesi dinlemiş kimselere sorun… Ah

Çanakkale!... gözüm Çanakkale'de…

(…)

"İşte bu geceden sonra, aziz dost, işte bu geceden sonra düşündüm ki memleketin her tarafı böyle kahramanlarla doludur. Yarın büsbütün, her taraf bunlarla dolacak."

(…)

Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU, *Hikâyeler*

Kelime Dağarcığı:
cebir: Zor. **filhakika:** Hakikaten. **hasbıhal:** Sohbet. **inkıyat:** Boyun eğme. **tahmil:** Yükleme. **tesviye:** Düzenleme.

1. *Beş sene askerlik ettim, hem nasıl askerlik ettim beyefendi… Balkan harbinde Lüleburgaz bozgunu, Çatalca müdafaası, Kafkas seferi, Çanakkale deyip geçivermemeli… Lüleburgaz bozgunu kıyamet günü gibi bir şeydi, sanıyorduk ki artık bu dünyanın sonudur, günlerce aç, susuz, gâh tepelere tırmanarak, gâh bayırlardan yuvarlanarak, yol kaybolmuş, akıl baştan gitmiş, gözler dönmüş, nereden gelip nereye gittiğini bilmezsin…*

   Metinde yer alan yukarıdaki parçada vatanı için canını feda ederek savaşan arabacının geçmişte yaşadıklarını anlatarak geriye dönüş tekniğini kullanmasının olayın akışına yaptığı etkiyi yorumlayınız.

2. Metinde diyalog tekniğinin kullanılması sizce metne nasıl bir katkı sağlamıştır? Düşüncelerinizi belirtiniz.

3. *İşte bu geceden sonra, aziz dost, işte bu geceden sonra düşündüm ki memleketin her tarafı böyle kahramanlarla doludur. Yarın büsbütün, her taraf bunlarla dolacak.*

   Metinden alınan bu ifade doğrultusunda betimleyici anlatım biçimini kullanarak "kahramanlık" temalı bir paragraf yazınız.

4. *Bir gün uzun bir inzivadan sonra, yüzüstü kalmış bazı işlerimin tesviyesi için İstanbul'a inmiş ve akşam son trenle köye dönmüştüm.*

   Metinde geçen bu parçada altı çizili kelimeler metinden çıkartıldığında size göre anlatımda ne gibi farklılıklar görülür? Düşüncelerinizi gerekçeleri ile yazınız.

Hazırlayan: *Nurcan BOZBIYIK*

Etkinlik İsmi	Anlatım Biçimleri ve Teknikleri	25 dk.
Amacı	Öyküleyici metinlerde yararlanılan anlatım biçimlerini (öyküleme, betimleme vb.) tespit etmek. Anlatım tekniklerinin (gösterme, tahkiye etme, özetleme, geriye dönüş, diyalog, iç konuşma, iç çözümleme, bilinç akışı, pastiş, parodi, ironi vb.) tespitini ilgili metinler üzerinde yapmak.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Hasretten Hasrete

Namık esaretten döneli bir ay olmuştu. Bu bir ay zarfında evinden dışarıya ya iki, ya üç defa çıkabildi. İstanbul ona korkuyla karışık bir nefret veriyordu. Evinin haricinde artık hiç birşeye aşina değildi. İçinde doğup büyüdüğü bu şehri artık ne gözleri, ne kalbi tanıyordu. Halbuki harbin ilk senesinden beri mütarekeyi takibeden bütün bir yıl yalnız İstanbulun hasretiyle yaşamıştı.

(...)

Nitekim avdetinin ikinci günü bir yabancı gibi sokaklarda şaşkın ve bezgin dolaştığı bir sırada rastgeldiği birkaç aşina ona diğerlerini aramamak arzusunu vermişti.

(...)

Kahvehanenin seddi üstünde uzaktan gördü, tanıdı, koşarak yanına gitti, aynı soğuk, yabancı muamelesi...

– A, Siz misiniz? Sen misin? Nereden böyle?

Namık bir iskemle alıp oturmağa cesaret bile edemedi, birşey söylemiş olmak için:

– Burada ne işin var?

dedi. Öbürü aklı başka şeylerle meşgul, gözleri başka yerlerde, dalgın cevap verdi:

– Akrabamdan birisi şurada mevkuf, onu gidip göreceğim, müsaade saatini bekliyorum.

dedi; birbirlerinden tekrar görüşmek vaadini almaksızın ayrıldılar. Namık o akşam evine dönerken içinden düşünüyordu: "Ben ki, diyordu, kendimi hepsinin hafızasında menkuş sanıyordum; insanı ne çabuk unutuyorlarmış!"

(…)

– Parkın eski güzelliği kalmadı; ne kadar haraboldu...

dedi. Namık cevap verdi:

– Memlekette neyin güzelliği kalmış, ne harabolmamış ki... İşte esaretten avdet edeli bir buçuk ay oluyor. Nereye baksam, kimi görsem bir yabancılık, bir gariplik hissediyorum. Âdeta esaret zamanlarımı arıyorum. Hiç değilse o zaman hayalimde sevdiğim ve süslediğim ve eskisi gibi tamamiyle bizim sandığım bir İstanbul vardı, halbuki şimdi...

(...)

– Ne tuhaf, ben de ayni histeyim. Bu gariplik bende de var.

(...)

– Burada herşey çabuk unutuldu. Dünkü harbin heyecanları, dünkü hezimetin korkuları; şehitler, aziler; esarette kalanlar; hepsi, hepsi... Şehrin üstünde ruhları birleştiren o eski hava dağıldı. Onun yerine acı bir boşluk kaim oldu, acı bir boşluk...

(...)

– Ruhları birleştiren o havayı bulmak için, ne yapmalı? Nereye gitmeli?..

(...)

Sağ kalan eliyle karşı taraftaki sahillerin öte tarafında, yeşil ve mor tepelerin arkasında meçhul ve uzak bir yeri işaret etti:

– Oraya, dedi, oraya... Fakat; benim için değil, benim için her şey geçmiş ola... (Gözleriyle vücudunun sağ tarafını gösterdi) Bu halde nereye gidebilirim? Orada ne işe yarayabilirim? Fakat siz...

Tepeden tırnağa kadar, esaretten gelen silâh arkadaşını süzdü ve tekrar etti:

– Fakat, siz...

Namık, kalbinin hopladığını hissetti. Gözlerinde yeni bir ümidin, yeni bir emelin, yeni bir tasavvurun şulesi parladı. Çoktan beri kendisini bu kadar kuvvetli, bu kadar cuşişli bulmamıştı. Başında ilk gençlik demlerine mahsus bir sarhoşluk vardı. Evet, oraya gidecekti; ruhların birliğini yapan hava oradaydı.

(...)

Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU, *Bir Serencam*

Kelime Dağarcığı:

avdet: Dönüş. **cuşiş:** Coşkulu. **mevkuf:** Tutuklu.

1. Okuduğunuz metinden alınmış aşağıdaki paragrafta kullanılan anlatım teknikleri ile anlatım türünü tablodaki boşluklara yazınız.

Namık esaretten döneli bir ay olmuştu. Bu bir ay zarfında evinden dışarıya ya iki, ya üç defa çıkabildi. İstanbul ona korkuyla karışık bir nefret veriyordu. Evinin haricinde artık hiç birşeye aşina değildi. İçinde doğup büyüdüğü bu şehri artık ne gözleri, ne kalbi tanıyordu. Halbuki harbin ilk senesinden beri mütarekeyi takip eden bütün bir yıl yalnız İstanbulun hasretiyle yaşamıştı.	Anlatım teknikleri:	
	Anlatım türü:	

2. Metinde yer alan karşılıklı konuşmalar olmasaydı anlatımın daha etkili olup olamayacağını gerekçeleriyle yazınız.

3. Hikâye kahramanı Namık'ın İstanbul'da esaretten önceki hayatını geriye dönüş ve özetleme teknikleriyle kurgulayınız.

4. Hikâye kahramanı Namık'ın psikolojisi hangi anlatım teknikleriyle aktarılmıştır? Kullanılan bu teknikler, sizce okuyucunun onu anlamasına nasıl bir katkı sağlamaktadır?

Hazırlayan: *Şükriye ŞEN*

Etkinlik İsmi	**Yazarın Üslubu**	25 dk.
Amacı	Metinde bulunan dil ve anlatım özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yılda Bir…

Oluktan hiç un akmıyordu; aralarında buğday tanesi kalmayan değirmen taşları birbirine çarparak çok gürültü yapıyor, kıvılcımlar fırlatıyordu.

Zaten akşam olmuş, harap bacanın üzerine yuva kuran leylekler çoktan yerlerine dönerek gagalarını vurmaya başlamıştı. İki dağ arasına sıkışmış sulak arazinin ufacık sinekler titreyen durgun havasında bu koca kuşların şamatası değirmen ve su gürültüsünü susturarak bir hamam aksiyle taşlara çarpıyor; kulakları sabunlanmış bir adamın duyduğu uzak, fakat korkulu bir uğultu üzerinden yuvarlanan bir bakır tas gibi uzaklara koşuyordu.

Burası köylerden hayli içeride bir su değirmeniydi. Güneş sırtın arkasındaki boşluğa gömülünce sular kararır; yalnız yüksek kavakların dumanlı tepelerinde yapraklar birer renkli fener gibi bir müddet aydınlık kalırdı. Sonra onlar da söner; bu dar, rutubetli yer bir hamam gibi en ufak sadayı genişleten, büyülten bir kabiliyetle sabaha kadar yatağından taşan derenin şakırtısını dinlerdi.

(…)

Elif, pencerelerden birinin kenarına oturmuş, odanın ortasındaki kırık tahta altından suyun uğultulu ve köpüklü akıntısını seyrediyordu. Bekir, kolları sıvalı, başı açık, dünden dolan un çuvallarını köşeye sıralıyor, bunu sonra kadının altın bakışları karşısında işsiz kalıp sıkılmamak için gayet ağır yapıyordu.

(…)

Bir gün güneş çıktı, haftalarca, fasılasız, bulutlardan kurtuldu. Ova yeşilleniyor; sıcaklar başlıyordu. Komşu çiftliklere kafile kafile orakçılar gidiyor, Bekir, bunların geçtiğini gördükçe "Yaklaştı, gelecek" diyordu.

Hemen gece gündüz hiç tepelerden aşağı inmiyor, değirmende işleri olan kocakarılar bunun ansızın dışarıya koşup uzaklara baktığını gördükçe şaşıyorlar "Delirecek!" diye düşünüyorlardı.

Bir gece sesler duydu, yerinden fırladı. Köpekler haykırıyordu. Şüphesiz gelmişlerdi.

Kapıyı usulca açtı çıplak ayak yürüdü. Karanlığa sokulan gözleri birçok oynak gölgeler fark edinceye kadar uzaklarda dolaştı. Başıboş köpeklerden korkuyordu; yoksa şimdiden oraya giderdi.

Ertesi gün Elif geldi, yine pencerelere oturdular; yeniden başlar gibi birbirlerine uzun uzun baktılar.

(…)

Ertesi yıl, Bekir yine dönen çadırlara sokulduğu zaman Elif'e rast gelmedi. Merakla sordu. Çeribaşı kayıtsız cevap verdi:

"Ha o mu? Kasabada kaldı, kötüledi…"

Sonra ayakta işsiz duran ihtiyar, pek ihtiyar bir kadına haykırdı:

"Keziban Nine, çuvalları eşeğe sırtla da değirmene çek götürüver!..."

Refik Halid KARAY, *Memleket Hikâyeleri*

Kelime Dağarcığı:

avdet: Dönüş. **fasıla:** Ara. **orakçı:** Ücret karşılığı ekin biçen kimse.

1. a) Aşağıda verilenlerle ilgili olarak metinden cümle örnekleri belirleyip tabloya yazınız.

Betimleyici İfadeler	
Benzetme İfadeleri	
Tekrar İfadeleri	

b) Size göre bu kullanımlar metnin üslubunu nasıl etkilemiştir?

2. Okuduğunuz metin öğretici bir metin olsaydı metnin üslubunda size göre ne gibi farklılıklar olurdu? Gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

3. Metinde anlatıcı tarafından köyde yaşanan bir olay anlatılmaktadır. Siz de köy konulu bir hikâye yazıyor olsaydınız olayı anlatırken cümle seçiminde nelere dikkat ederdiniz?

4. Aşağıdaki tabloda yazarın köylüleri konuşturduğu cümleler verilmiştir. Siz olsaydınız bu cümleleri nasıl ifade ederdiniz?

Yazarın Üslubu	Sizin Üslubunuz
"Ha o mu? Kasabada kaldı, kötüledi..."	
Sonra ayakta işsiz duran ihtiyar, pek ihtiyar bir kadına haykırdı:	
"Keziban Nine, çuvalları eşeğe sırtla da değirmene çek götürüver!..."	

Hazırlayan: *Nurcan BOZBIYIK*

Etkinlik İsmi	Metinlerde Dil ve Anlatım Özellikleri	25 dk.
Amacı	Öyküleyici metinlerde şahısların rol dağılımlarını, olay akışını etkileyen fiziksel, psikolojik ve ahlaki özelliklerini, toplumsal statülerini, tarihsel kişiliklerini veya bu kişiliklerle ilişkilerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

"Bamsı Beyrek" Destanı

Boz atlı kam Gan oğlu Han Bayındır yerinden kalkmıştı. Kara yerin üstüne otağını diktirmişti. Alaca gölgeliği gökyüzüne yükselmişti. Bin yerde ipek halı döşenmişti. İç Oğuz, Dış Oğuz Bayındır Han'ın sohbetine toplanmıştı. Bay Büre bunları gördüğünde "ah" eyledi. Başından aklı gitti. Mendilini eline aldı. Böğüre böğüre ağladı. Böyle yapınca kudretli Oğuz arkası Bayındır Han'ın güveyisi Salur Kazan kaba dizinin üzerine çöktü. Bay beyin yüzüne baktı, söyledi:

Bay Büre Bey ne ağlayıp bağırırsın? Bay Büre Bey söyledi: "Han Kazan, nasıl ağlamayayım, nasıl sızlamayım? Oğulda nasibim yok, kardeşten kaderim yok. Beyler, tacım tahtım için ağlarım. Bir gün düşüp öleceğim, yerimde yurdumda kimsem kalmayacak." Büyük Oğuz beyleri yüzlerini gökyüzüne çevirdiler, el kaldırıp dua ettiler: "Ulu Tanrı sana da bir oğul versin." O zamanlar beylerin duası dua, bedduası beddua olurdu.

Bunun üzerine bir zaman geçti. Bay Büre Bey'in hatunu hamile oldu, nice sonra Ulu Tanrı, Bay Büre Bey'e bir oğul verdi. Bay Büre Bey, bezirgânlarını yanına çağırdı; buyurdu: "Bire bezirgânlar, Allah-u Taâlâ bana bir oğul verdi. Varın Rum eline, benim oğlum için güzel armağanlar getirin büyüyünceye kadar."

Bay Büre Bey'in oğlu beş yaşına girdi. Beş yaşından on yaşına girdi. On yaşından on beş yaşına girdi. Beyler içinde çaya baksa çalımlı, çalkara kuş erdemli, bir güzel yahşi kılıç yiğit oldu. O zamanlar beyler bir oğlan baş kesip kan dökmeden ad koymazlardı.

Bay Büre Bey'in oğlu atlandı, ava çıktı. Av avlarken babasının tavlası üzerine geldi. Yiyip içip otururlardı. Bu yandan da bezirgânlar gelerek Pasinin Kara Dervend ağzına konmuşlardı. Envük Kalesi'nin kâfirleri bunları casusladı. Bezirgânlar yatarken ansızın beş yüz kâfir bastılar, saldırdılar, yağmaladılar. Bezirgânların büyüğü tutuldu, küçüğü kaçarak Oğuz'a sığındı.

Bezirgân: "Yiğit, Bey yiğit, sen benim sesimi anla, sözümü dinle yiğit. On altı yıldır Oğuz içinden gitmiştik. Az bulunur kâfir mallarını Oğuz beylerine getiriyorduk. Envük Kalesi'nin beş yüz kâfiri üstümüze saldırdı. Kardeşim tutsak oldu. Malımızı, rızkımızı yağmaladılar, geri döndüler. Kara başımı zor kurtardım, sana geldim. Kara başının sadakası yiğit, medet bana!"

Bu kez oğlan: "Dediğimi yetiştirin. Zırhımla benim şahbaz atımı getirin. Hey beni seven yiğitler binsinler!" Bezirgân da önlerine düştü, kılavuz oldu.

Kâfir de bir yerde durmuş, akça üleşmekteydi. Bu sırada yiğitler alanının aslanı pehlivanların kaplanı Boz Oğlan yetişti. Bir, iki demedi kâfirlere at saldı, kılıç vurdu. Bezirgânlarının malını kurtardı, geri döndü.

(…)

Babasına haber geldi. Bunca yıllardan beri giden bezirgânlar geldi diye, babası sevindi. Divan buyurdu. Oğlunu sağ yanına aldı.

Derken bezirgânlar geldiler. Bağır basıp, baş indirip selam verdiler. Gördüler ki o baş kesen, kan döken yiğit Bay Büre Bey'in sağında oturur. Yüz yere koyup yürüyüp o yiğidin elini öptüler. Bunlar böyle edince Bay Büre Bey'in hiddeti tuttu. Bezirgânlara söylendi: "Ata dururken oğul elini mi öperler?"

Söylediler: "İncinme Han'ım önce onun elini öptüğümüze, eğer Sultan'ım bu senin oğlun olmasaydı bizim malımız Gürcistan'a gitmişti, hepimiz tutsak olmuştuk."

Bay Büre Bey, sordu:

(…)

"Hey, bu, oğlana ad koyacak kadar var mıdır?" dedi.

"Evet Sultan'ım, artukdur!" dediler.

Bay Büre Bey, hemen ulu Oğuz beylerini çağırdı, konukladı. Oğlunun kıssasını arz eyledi, cümle beyler dinlediler. Dedem Korkut geldi, oğlana ad koydu. Görelim ne dedi:

(…)

Bunun adı boz aygırlı "Bamsı Beyrek" olsun.
Adını ben koydum, yaşını Allah versin.

(…)

Dede Korkut Hikâyeleri
(Haz. Erçağın AKBAL)

1. Metinde yer alan dua, beddua, kahramanlık ve ad koyma gibi özellikler hikâyenin üslubunu nasıl etkilemiştir? Gerekçeleriyle yazınız.

2. Metinde geçen *alaca gölgeliğin gökyüzüne yükselmesi, bin yere ipek halı döşenmesi, böğüre böğüre ağlaması, yiğitler alanının aslanı pehlivanların kaplanı* gibi ifadeler abartı içermektedir. Bu tip abartıların kullanılması metnin anlatımını nasıl etkilemiştir?

3. Beylerin hep birlikte dua etmesi ve dua sonucunda Bay Büre Bey'in hatununun hamile kalması dinî, ad koyma da geleneksel motiftir. Bu tip motiflerin kullanılması dil ve anlatım özellikleri açısından nasıl bir önem taşımaktadır?

4. Metinden zaman unsurunu kaldırsanız ve olayın günümüzde geçtiğini varsaysanız sizce olay nasıl gelişebilirdi?

2. ÜNİTE > **Hikâye** | *Kazanım A.2.10: Metnin üslup özelliklerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Bir Bayram Sabahını Tasvir Ediyorum**	25 dk.
Amacı	Örnek metinlerde dil ve anlatım özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Nezle

Atlı arabasının pufla, ipek şiltesine uzanmış, kuş tüyünden iri, pembe yastıklara dayanmış, gözleri açık, uyur gibi duran Masume Hanım, yoldan yaya geçenleri hiç görmüyordu. Ufuktan kırk elli mızrak boyu yükselmiş yakıcı güneşin, beyaz keten tenteden süzülen ince, görünmez huzmeleri, sık kıvırcık kirpiklerini, kavuniçi başörtüsünün altın pullarını, erguvani yeldirmesinin hareli kıvrıntılarını yaldızlıyor, arabanın mavi ipek perdelerini hiçbir rüzgâr kımıldatmıyordu. Bugün Hıdırellezdi… Bütün halk Çırpıcı Çayırı'na akıyordu. Sucular, şerbetçiler, yemişçiler, kâğıthelvacılar, harupçular, oyuncakçılar, gazozcular, macuncular, simitçiler… Daha birçok ayaksatıcıları yolun fesli, takkeli, sarıklı, şapkalı, arakiyeli, yeldirmeli, kavuklu, çarşaflı, alaca kalabalığına karışmış, bağırarak, alışveriş ederek yürüyorlardı. Gök bulutsuzdu. Hava o kadar sıcak, o kadar sıcaktı ki… Yorulan irili ufaklı külhanbeyleri dinlenmek için küme küme kenarda hendeklerin üstüne bağdaş kurmuşlar, yazma mendilleriyle terlerini siliyorlar, geçenlerin arasından tanıdıklarına vakit vakit hep bir ağızdan:

- Uç baba torik! diye çağırıyorlardı.

Masume Hanım'ın arabasını çeken yağız at denizden çıkmış gibi sırılsıklamdı. Yelesinden, dizlerinden, kuyruğunun ucundan sular damlıyor, sırtından açık mavi bir duman tabakası kalkıyordu. Zavallı hayvan bir saattir üç yüz okkadan fazla bir yükü sürüklüyordu. Dizginleri kullanan Himmet, çam yarması bir Anadolu uşağıydı… Hele ağırlığıyla yayları birbirine yapıştırarak hiç elastikiyetlerini bırakmayan Masume Hanım, Himmet'in ikisi kadardı. Vakia şişman değildi. Fakat o derece iri idi ki… Kafdağı'nın arkasından insanların içine gelmiş bir dev padişahının kızı sanılacaktı. Bununla beraber ablak yüzü çok renkli, çok güzeldi…

Ömer Seyfettin, *Kaşağı*

1. Yukarıdaki metne betimleme yapılarak başlanması, metnin anlatımını nasıl etkilemiştir?

2. Siz bir bayram sabahını betimlemek isteseniz nasıl anlatırsınız?

3. Metinde *Uç baba torik!* ifadesinde argo sözcüğe ve *hep bir ağızdan, ayaksatıcıları, bağdaş kurmak* gibi halk söyleyişlerine yer verilmesini nasıl değerlendirirsiniz?

4. Bir nesneyi, varlığı başka bir nesneye, varlığa benzeterek onu betimlemeye başlamış oluruz. Okuduğunuz metinde geçen benzetmeleri bulunuz. Bu benzetmelerin metindeki betimlemeye katkısını belirtiniz.

5. Yazar havanın sıcaklığını metinde nasıl anlatmış? Siz havanın sıcaklığını yazardan farklı olarak nasıl ifade ederdiniz?

Hazırlayan: *Gül BÜYÜMEZ*

Etkinlik İsmi	**Değerlerin İzinde**	25 dk.
Amacı	Metinde yer alan millî ve evrensel değerleri bugünün penceresinden değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Soruları metne göre cevaplandırınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Abdullah Beyle Cihan Hanım Hikayesi

(…)

Efendim, rivayet edilir ki, hikâyede vakit çabuk gelir, dokuz ay dokuz gün dokuz dakika sonra, Ziyet Han'ın hanımı nur topu gibi bir oğlan çocuğu doğurdu. Bütün şehir toplandı, sevindiler. Şehirde fakirlere paralar, yiyecekler dağıtıldı, kurbanlar kesildi. Çocuğun ismini Abdullah koydular.

Aradan bir müddet geçti. Rivayet edilir ki Ziyet Han'ın bir lalası vardı. Lala, Ziyet Han'ın yardımcısıydı, çok sevdiği bir kişi ve aynı zamanda Ziyet Han'ın yardımcısı olduğu için, Ziyet Han, çocuğunun bakımını da lalaya tembih etti ve ona verdi. Abdullah yedi yaşına gelince, Ziyet Han, lalaya dedi ki:

— Lala, bu çocuk sana emanet. Sen bu çocuğu yetiştir, eğitimiyle, yetişmesiyle ilgilen. İyi bir evlat olmasında bütün mesuliyet sana aittir. Onu sana veriyorum, onu sana, seni de Allah'a emanet ediyorum; onu götür, nasıl yetiştireceksen öyle yetiştir.

Lala onu alıp götürdü, devrin en iyi medresesine yerleştirdi. Kendisi de ona göre hocalarını ayarladı. Ona belirli saatler dışında dışarı çıkmak yasaklandı. Yatması, yiyeceği, giyeceği hep içeriden temin edildi. Bir müddet hiç güneş yüzü görmedi; sadece sarayın bir köşesinde eğitimini alıyor, bir de spor yapıyordu. O zaman avcılık çok meşhurdu, sarayın bahçesinde avcılık yapıyor, yay ve ok kullanıyordu. Bir silahşor olarak, neredeyse bir ordu komutanı kadar iyi eğitim aldı. O zamanın en iyi hocaları ona eğitim verdiler. Abdullah on yedi on sekiz yaşlarına kadar böyle bir eğitimden geçmiş oldu. Ama dışarıyla ilgisi yoktu.

(...)

Abdullah dışarı çıktı, güneşe baktı, dünyaya baktı.

(…)

Cemal Bey'in bir kızı vardı, Cihan isminde. On yedi on sekiz yaşlarındaydı, ama çok güzeldi.

Cihan Hanım, bir gün kızları toplamış;

– Biraz yükseğe çıkalım, dağın en iyi yerleri yüksekleridir. Orada bu çimenlerin, güllerin en güzel açtığı yerler vardır.

(…)

Abdullah da o ara yan tarafta, sarp bir kayalığın yanında, kafasına ceketini dolamış, hava sıcak olduğundan, dayanamamış, orada uyuyakalmış.

(…)

Biraz yukarı çıktılar. Baktılar ki orada bir delikanlı uyuyor, yan tarafta da bir tuzak. Hakikatten tuzak, kuş tuzağa düşmüş. Kızlar hemen geldiler, baktılar ki orada bir delikanlı, başına sarmış ceketi bir delikanlı, yatıyor.

(…)

Açtılar yüzünü, baktılar ki ne kadar da güzel bir delikanlı bu. Onu görür görmez cariye Gülşah'la Cihan Hanım'ın ikisi birden Abdullah'a vuruldular.

(…)

Bakalım, o yerde ilk önce Gülşah ne söyler, vekâleten biz söyleyelim, var olsun toplanan cemaatimiz:

Özünden bihaber
Hub içinde yatan bihaber oğlan
Uyan oğlan uyan av vakti geçti
Seni gördüm bende takat kalmadı
(…)

Âşıklardan Halk Hikâyeleri
(Haz. Timur Yılmaz)

1. Metinde Ziyet Han, oğlu Abdullah'ın eğitimine önem vererek onu medrese eğitimi alması için lalaya emanet etmiştir. Sizce eğitimin insanlara, toplumlara katkıları nelerdir?

2. a) Bilimsel bilgiye sahip olma açısından günümüz insanlarıyla dedeleriniz, nineleriniz gibi eski zaman insanlarını karşılaştırınız. Sizlerin bilip de onların bilmediği bilimsel bilgiye birkaç örnek veriniz.

   b) Standart bir eğitimden geçmemiş olsalar bile belirli bir yaşın üstündeki bazı insanların geleneğin taşıyıcısı olarak sözlü kültüre katkıları hakkında görüşlerinizi birkaç cümleyle ifade ediniz.

3. Metinde önemli millî değerlerimizden olan yardımlaşmayı, fakirlere para ve yiyecek dağıtıldığını, kurbanların kesildiğini görüyoruz. Sosyal yardımlaşma adına elinize bir yardımlaşma fonu verilse idi bu kaynağı nerelere ve nasıl kullanmak isterdiniz?

4. Abdullah, medrese eğitimini tamamladıktan sonra medreseden çıkarak hayat okuluna atılıyor. Hayatı boyunca Abdullah'ın hangi evrensel değerleri benimseyip ön plana alması gerektiğini düşünürsünüz? Niçin?

5. Okuduğunuz metinde Gülşah ve Cihan Hanım duygu ve düşüncelerini şiirle ifade etmektedir. İnsanın kendisini ifade etmesinde, bazı değerler kazanmasında şiirin genel anlamıyla "sanatın" katkısı hakkında neler düşünüyorsunuz?

Hazırlayan: *Melda HÜR*

2. ÜNİTE > Hikâye | Kazanım A.2.11: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Vatan Sevgisi	25 dk.
Amacı	Metinde yer alan millî duyguları belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Küçük Zabit

Henüz yirmi iki yaşında, fakat gören on altısında bir çocuk sanır. Kat kat kundaklar içinde süt emmiş, camekanlarda yetişen narin nebatat gibi, kapalı odalarda, yumuşak halılar üstünde koşup hoplamış, altı yaşına kadar ana, dadı, taya kucağından hiç inmemiş, ilk tahsilini evinde hususi olarak yapmış, birkaç sene Galatasaray Sultanisi'ne nehari devam etmiş ve günün birinde, Mekteb-i Hukuk'a girmekle Fransa'da ikmâl-i tahsile gitmek arasında müteredditken ve hatır ve hayâlinde, askerlik nedir, zabit olmak, harbe gitmek nasıl şeydir? Nasıl silah atılır? Bir göğse süngü nasıl batırılır? Bir gülleye, bir kurşun yağmuruna karşı nasıl durulur? Bütün bunlara dair hatır ve hayalinde hiçbir şey yokken, günün birinde, kendi de pekiyi farkına varmayarak asker olmuş, kılıç takmış, cılız, sarışın bir şehir çocuğu, kibar nazlı bir İstanbul çocuğu, az çok ateşli, fakat berrak ve masum gözlerle, bize, ihtiyar ve mütekait bir eski kumandan gibi harbe ve askerlik hayatına dair intibalarını, müşahade ve hâtıralarını nakletliyor:

– Neden saklayayım? diyor, doğrusu askerlik hayatının ilk aylarında epeyce sıkıntı, zahmet ve ıstırap çektim. Hele ilk haftalarda öyle sandım ki harbe girmeden evvel öleceğim.

(…)

İşte günün birinde vehleten bu hayattan, bu itiyatlardan, bu hazlardan, bu hulyalardan ayrılıvermek, (...) bir karavana içine düşüvermek ve zarif bir arkadaşın nüktelerinden, kahkahalarından, sert sesli bir zabitin "bir, iki"lerine, "hazır ol"larına, "marş, marş"larına geçivermek, bu bana felâketlerin en büyüğü gibi geldi idi. İlk günler başına topuz yemiş bir adam gibi feci bir sersemlik içinde kaldım; sonra meraretli, elemli bir teslimiyet devresi geldi; uzun bir müddet, askerliğimden evvelki benliğimin acı acı matemini tuttum; sanki o bir başkasıydı; çok sevdiğim, bana çok yakın biri idi ve öldü… ve hakikatte de öyle oldu, (...) o genç, o sözde rahat, huzur içinde sırıtan ve Fransız arkadaşiyle mütebessim nükteli sohbetlere dalan genç öldü, o artık ben değilim. Fakat ne iyi etti de öldü, ne iyi oldu da "o" artık "ben" değildir.

(…)

Harbe nasıl girdim? Nasıl döğüştüm? Bunu bana sormayınız… bunu, bilirse benim benliğime, benim irademe hâkim olan o esrarengiz kuvvet, o esrarengiz varlık bilir. Gelibolu yarımadasına vasıl oluş, ilk tayyarelerden tesettür sesi, semanın ötesinde berisinde kapanıp açılan ateşler, ilk tarakalar, ilk sarsıntılar, sıçan yollarından geçiş, siperde ilk geceyi geçiriş, bütün bunlar bana bir rüyanın müphem hâtıraları gibi geliyor.

(…)

Muvasalatımızın haftasındaydı, sanıyorum, yüzbaşımızdan bir gece baskını için emir aldık. İşte efendim, ben olduysam, bu gece baskınında oldum. Zannedersem tabiatta, tabiatın zihayat kısmında vuku bulan hadiselerin en mühim ve en esaslısı, hilkat ve kıyamet kadar mühim ve esaslısı "doğmak" ile "ölmek"tir. Bir ferdin hayatında doğduğu günle öldüğü günden daha mühim nasıl bir vaka olabilir. Halbuki o gece baskınında düçar olduğum hâlet, sizi temin ederim, benim için doğup ölmekten daha mühim bir şeydi. İnsan dünyaya ilk gözlerini açtığı an ile son nefesini verdiği âna dair bir teessür duyabilir mi? Ben işte buna benzer bir şey hissettim. O zamandan beri... neyse, size vakayı anlatayım:

(…)

Üzerine düşeceğimiz düşman siperine beş on adım kaldı; ta yukarıdan bir tayyare geçiyor, bende garip bir sarhoşluk var, gülmek, haykırmak, ağlamak istiyorum; yaklaştık, yaklaştık… nah şuradalar,

nah şurada… birden bir avaze yükseldi, ne oldu: "Allah, Allah, Allah, Allah!" bizimkiler bağrışıyor, yalnız bağrışmalar, öldürmeye… ve girmeye başladılar. Şimdi birçok ses, birçok boğuk sayhalar, demir ve çelik şıkırtılariyle beraber, birbirine karışıyor; gâh bir İngiliz'in burundan çıkan bir kelimesi, gâh bir Fransız-ismi, gâh hangi lisana ait olduğu kestirilemeyen vahşi bir nida ve bunların hepsine hâkim, o "Allah, Allah, Allah!" avazesi… İşte efendim, işte, tam bu sıradaydı, ani, fakat berrak bir aydınlık içinde, onunla yüz yüze, göz göze, göğüs göğüse geldik, onunla… "o" kim sorsanız a!.. Bir Fransız çavuşu kisvesi içinde benim arkadaşım, benim o zarafetine, sohbetine bir türlü doyamadığım Fransız arkadaşım… ta kendisi, ta kendisi… o da beni tanıdı, zannederim, çünkü ikimiz birden aynı hayret nidasını salıverdik "A!" Onun elinde göğsüme doğru uzanan bir süngü, benim elimde onun başına çevrilmiş bir tabanca vardı, bir an içinde bu süngü benim göğsüme dayandı ve benim tabancam üst üste, üç el, onun başına boşandı ve genç Fransız çavuşu acı bir sayha ile sırt üstü yere yuvarlandı. İşte efendim, bu yuvarlanış bende bir şeyin, mühim bir şeyin, âdeta bir âlemin doğuşu oldu. Bu acayip ve müthiş vakadan beri mevcudiyetimde yeni doğmuş nuranî bir varlık taşıyorum; ruhum bu varlıkla kamaşmış bir hâldedir. Öyle düşünüyorum ki ben asker olmasaydım, harbe gitmeseydim ve hayatımın bu acayip ve müthiş anını yaşamasaydım, asıl benliğimi ömrümün sonuna kadar bağrımın üstünde bir yığın hâlinde taşıyıp gidecektim. Kim bilir, etrafımızda böyle ne kadar bedbaht kimseler var.

Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU, *Hikâyeler*

1. Okuduğunuz metinde *Gelibolu yarımadasına vasıl oluş* ifadesinden hareketle dönemin hangi tarihî olayının söz konusu edildiğini söyleyebilirsiniz? Tarihteki bu önemli olayla ilgili dönemin hangi gerçekliklerinin metne yansıdığını düşünüyorsunuz? Metinden örneklerle açıklayınız.

2. *… o genç, o sözde rahat, huzur içinde sırıtan ve Fransız arkadaşiyle mütebessim nükteli sohbetlere dalan genç öldü, o artık ben değilim. Fakat ne iyi etti de öldü, ne iyi oldu da "o" artık "ben" değildir.* duygusuyla konuşan askerin içinde bulunduğu ruh hâli millî duygularla nasıl bağdaştırılabilir?

3. *Fakat ne iyi etti de öldü, ne iyi oldu da o artık ben değildir.* şeklinde düşünen kahramanın duygu durumundaki bu değişikliğe döneme ait hangi özelliklerin neden olduğunu düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

4. Hikâyedeki temel değerlerden biri vatanseverliktir. Bu değer günümüzde geçerliğini sürdürmekte midir? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Nurgül GÜVEN*

2.ÜNİTE > Hikâye | Kazanım A.2.11: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Babamın İzinde**	25 dk.
Amacı	Metindeki millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kazılık Koca Oğlu Yigenekin Destanını Anlatır

Kam Gan oğlu Bayındır Han yerinden kalkmıştı. Kara yerin üzerine ak otağım dikmişti. Ala sayvan gök yüzüne yükselmişti. Bin yerde ipek seccade döşenmişti. İç Oğuz, Dış Oğuz Beyleri sohbete toplanmıştı. Yeme içme vardı.

Kazılık Koca derlerdi bir kişi var idi… Kazılık Koca iş görmüş, işe yarar adamdı. İşe yarar yaşlıları yanına topladı. Silâhlarını alıp yola çıktı. Çok dağlar, dere tepe geçti. Günlerden bir gün Düzmürd Kalesine geldi. Karadeniz kenarında idi. Ona erişip kondular.

O kalenin bir Tekfuru var idi. Adına Arşın oğlu Direk Tekfur derlerdi. O kâfirin altmış arşın boyu var idi. Altmış batman gürz vururdu, çok hızlı yay çekerdi. Kazılık Koca kaleye yetişir yetişmez cenge başladı, sonra o Tekfur kaleden dışarı çıktı, meydana geldi, er diledi. Kazılık Koca onu görür görmez yel gibi yetişti, zamk gibi yapıştı. Kâfirin ensesine bir kılıç vurdu, çizgi kadar kestiremedi. Sıra kâfire geldi. O altmış batman gürzü Kazılık Kocanın alnının ortasına indirdi. Yalan dünya başına dar oldu, düdük gibi kan fışkırdı. Kazılık Kocayı yakalayıp tutup kaleye koydular. Yiğitleri durmayıp kaçtılar. Kazılık Koca tam on altı yıl kalede tutsak oldu.

Meğer hanım, Kazılık Koca esir olduğu vakit bir oğulcuğu var idi. Bir yaşında idi. Onbeş yaşına girdi, yiğit oldu. Babasını öldü biliyordu. Yasak eylemişlerdi, esir olduğunu delikanlıdan saklıyorlardı. Adına Yiğenek derlerdi.

Günlerden bir gün Yigenek oturup Beylerle sohbet ederken, Kara Göne oğlu Budak ile anlaşamadı. Birbirine söz atıştılar. Budak der: "Burada çene çalıp duracağına varıp babanı kurtar, neden on altı yıldır tutsaktır?" dedi. Yigenek bu haberi işitince yüreği oynadı, kara bağrı sarsıldı. Kalktı Bayındır Hanın huzuruna çıktı. "Bana asker ver, beni babamın tutsak olduğu kaleye gönder." dedi.

Bayındır Han yirmi dört bahadır sancak beyini Yigeneke yoldaş etti. Beyler toplanıp hazırlıklarını yaptılar.

Meger o gece Yigenek düş gördü. Düşünü yoldaşlarına ahlattı, görelim Hânım ne söyledi:

"Beyler uykuluca kara başım gözüm uykuda iken gördü. Ala gözümü açıp dünya gördüm. Ak boz atlar koşturan yiğitler gördüm. Ak tulgalı yiğitleri yanıma aldım. Ak sakallı Dede Korkuttan öğüt aldım. Alaca yatan kara dağlar aştım, ileri yatan Karadenize girdim. Gemi yapıp gömleğimi çıkardım, yelken kurdum, ileri yatan denizi deldim, geçtim"

(…)

Dede Korkut Hikâyeleri
(Haz. Mustafa S. KAÇALİN)

1. Okuduğunuz metinden hareketle toy düzenleme geleneğinin Türk kültürü açısından önemi ile ilgili düşüncelerinizi yazınız.

2. Metinde geçen *Kara yerin üzerine ak otağım dikmişti. Ala sayvan gök yüzüne yükselmişti. Bin yerde ipek seccade döşenmişti. İç Oğuz, Dış Oğuz Beyleri sohbete toplanmıştı. Yeme içme vardı.* sözlerinden Türk kültüründeki hangi değerin vurgulanmak istendiğini gerekçeleriyle açıklayınız.

3. *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde Türklerin toplumsal yaşantıları, yaşam alışkanlıkları, gelenek ve görenekleri, toplumsal ve manevi değerlerine ilişkin kesitler sunulmaktadır. Yukarıdaki metinden yola çıkarak Türklerin yaşantısını günümüz Türk yaşantısı ile karşılaştığınızda nasıl bir sonuca ulaşabilirsiniz?

4. Türk öykü geleneğinde rüya, önemli bir motiftir. Hikâyede Yigenek'in gördüğü rüyayı nasıl değerlendiriyorsunuz? Yigenek'in rüya karşısında verdiği tepki olayları nasıl etkilemiş olabilir?

5. *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde yer alan Dede Korkut dinî mistik bir özellik taşır. Yukarıdaki metinden yola çıkarak Dede Korkut'un hikâyelerdeki işlevini belirtiniz.

Hazırlayan: *Gül BÜYÜMEZ*

Etkinlik İsmi	Devirlerden Akan Hikâyeler	25 dk.
Amacı	Sanat eserlerini oluşturulduğu dönemin koşulları içinde değerlendirebilmek.	Bireysel

1.Yönerge ***Metni okuyunuz. Soruları metne göre cevaplandırınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

On Dört Yaşında Bir Adam

(…)

Tıpkı bir büyük adam gibi bakıyor.

Zaten, Anadolu çocuklarında bu büyük adam bakışı ve bu olgun erkek tavrı seyrek görünen şeylerden biri değildir. Bunlar, bazı mahlukat gibi sanki doğdukları günden itibaren yürümeye, işlemeye ve hayatı anlamaya başlarlar. Hiç oyun devirleri yoktur; sekiz dokuz yaşlarına basar basmaz maişet kaygıları, vaktinden evvel kavrulan kabuk bağlayan fidan vücutlarını şiddetli bir rüzgâr gibi sarsmaya başlar. Bu çocuk da neden onlardan biri olmasın, soruyorum:

– Sen kaç yaşındasın bakayım?

– On dört yaşındayım, diyor ve acayip bir vakar ile önüne bakıyor. Mutlaka mübalağa ediyor, ben ona on ikiden fazla veremiyorum.

– Hangi köydensin?

– Kara Işık Köyü'ndenim.

– Böyle geç vakit şehre ne yapmaya gidiyorsun? Başı ile arkasındaki çuvalı işaret etti:

– Azıcık kuru yemiş götürüyorum; yarın sabah pazar var... dedi. "..." nin pazarı erken olur; yola sabahtan çıkarsam, yetişemiyorum.

Bir müddet o da, ben de sustuk. Çocuk gene dikkatli dikkatli beni tetkik ediyor. Dedim ki:

– Sizin köyden şehre kaç saatte gidilir?

– Ağır ağır yürürsen tam altı saat, dedi.

– Altı saat!... Çok uzak değil mi? Yorulmaz mısın?

Sualimi anlamadı; duruşunda "Yorulmak mı? O da nedir şunun söylediğine bak!" demek istiyor gibi bir hâl vardı. (…)

(Ve birden büyük bir merakla sordum.) "Senin baban filan yok mu?"

Başı ile bir "Hayır!" işareti yaptı. Sonra hiç de mahzun görünmeyen bir tavırla:

– Babam seferberlikte askere gitti. Geçen sene künyesi geldi, dedi. (Künyesi geldi, köylü lisanında öldü demektir.)

(…)

Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU

1. Yakup Kadri, tamamıyla kişisel bir sanat anlayışına sahipken Balkan ve 1. Dünya Savaşı'nın memlekete yaşattığı acı gerçeklere ve yıkıma tanık olduktan sonra gerek dil gerek tema bakımından farklı bir anlayışa yönelir.

Bir sanatçının edebî anlayışının yaşadığı dönemin gerçeklerine göre şekillenmesi hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Açıklayınız.

2. Yakup Kadri, 1922 baharında yaptığı Ankara ve Batı Anadolu gezisinde Türk köylüsünün yaşamına yakından tanık olur. Türk sosyal yaşamının meselelerini eserlerinde sağlam bir gözlemcilik ve ona dayanan kuvvetli bir gerçekçilik ile yansıtır.

Yukarıda verilen bilginin okuduğunuz metne yansımaları ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

2.Yönerge ***Yakup Kadri ile aynı dönemde eserler vermiş olan Halide Edip Adıvar'ın bir hikâyesinden kısa bir bölüm verilmiştir. Metni okuyarak soruları cevaplandırınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Vurma Fatma!

Çok esmer bir akşamdı. Dumlupınar Karargâhı'nın karşısında iki subay arkadaşımla yürüyordum. Sağda Kızıldere'ye giden küçük sırtın sarı toprakları kararıyor, arkasında yükselen yeşil Murat Dağı simsiyah bir perde halini alıyordu. Kaybolan gün içinde, sırta doğru, uzun, çok uzun bir süngü gidip geliyordu. Süngüyü taşıyan dev gibi bir Türk eri, akşamın içinde görünmüyordu. Yalnız süngünün ucu karanlıkta parlıyor, sünüyor, karargâhın sağ tarafında nöbet bekliyordu. Solda ünlü Dumlupınar İstihkâmları tamamıyle silinmişti. Önümüzde, fenerleri dizilmiş çadırlı ordugâhın arasında, hâkî gölgeler gelip geçiyor ve arkamızdan, alçak ve kımıldayan toprak yığınları gibi, durmadan esir kafileleri akıp gidiyordu.

(…)

Halide Edip ADIVAR, *Dağa Çıkan Kurt*

3. a) Okuduğunuz iki metni; dil, tema ve gerçekçilik açısından karşılaştırınız.

b) "Edebiyat, tarihin atladığı boşlukları doldurur." sözünden de yola çıkarak Kurtuluş Savaşı döneminin bir tarih kitabında karşılaşamayacağınız hangi unsurlarını bu metinlerde gördüğünüzü ifade ediniz.

c) Bir toplumu sarsan olayların edebî metinlerde ele alınmasının, toplumsal hafızada yaratacağı etki ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

ç) Covid-19 nedeniyle bütün dünyayı sarsan pandemi döneminin toplumlar üzerindeki etkisinin edebiyata yansıyacağını düşünüyor musunuz? Niçin?

Hazırlayan: *Melda HÜR*

Etkinlik İsmi	**Anadolu'ya Açılıyorum**	25 dk.
Amacı	Metinde edebiyat, sanat, fikir akımlarının yansımalarını değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Şeftali Bahçeleri

Irmağa giden yol, kasabadan kurtulunca, göz alabildiğine uzanan sayısız şeftali bahçeleri arasından geçerdi. Haziran içinde bile taşkın dere ayaklarının çamurlu, ıslak tuttuğu bu gölgeli yerlerde otlar bütün bir yaz mevsimi yeniden yeniye sürer, kızgın güneş, ağaçların tepelerinde meyvaları pişirirken, rutubetli toprakta birbiri arkasına yoncalar fışkırır, çayırlar kabarırdı. Suların serinliği, taze ot kokusu, gölgelik ve bereket içinde bahar bu bahçelerde tâ kışa kadar uzanıp giderdi.

Her tarafa taşkın bir şeftali rahiyasının dolup sindiği durgun sıcak günlerde işsizler takım takım kasabadan inerler, ırmakta yıkandıktan sonra gelip gölgeli çimenlerde yatarlardı. Yüksek dallardaki fazla olgun, ballı şeftali saplarından kurtularak dolgun, yumuşak bir sesle yerlere, çimenler içine, yatanların üzerine durmamacasına yavaş yavaş dökülürdü. Toplamakla biter tükenir şey değildi. Mahsülün yarısı ağaçlarda kalır, böyle, pişip oldukça toprağa düşer, karışır, kaybolurdu.

(…)

Burası Anadolu'nun Saadâbadı idi. Tıpkı Saadâbad gibi burada da mütamadiyen sazlar çalınıp çengiler oynar; gazeller okunup şiirler yazılırdı.

(…)

Agâh Bey dünya ahvalinden habersiz, nazariyatla büyümüş dik başlı, kuru zevkli bir adamdı. Mülkiyeden çıktıktan sonra Avrupa'ya kaçmış, fakat nüfuzlulardan birinin aracılığıyla İstanbul'a dönmüştü. Tam dört ay zaptiye nezareti tevhikhanesinde sebepsiz alıkonulduktan sonra nihayet buraya Tahrirat Müdürlüğüyle atılmıştı.

Anadolu içinden hanlarda kalkıp köylerde yatarak memuriyetine gelirken yüreğini keder, gam kaplamış, memlekette ciddî hizmet etmek kararını almıştı. Başının içinde kasabaya indiği gün ıslahat, teşkilât, imarat gibi ağır düşünceler doluydu. Bu küçük beldede kocaman işler göreceğini, herkese parmak ısırtacak eserler çıkaracağını zannediyordu. Durmıyacak, dinlenmiyecek, çalışacaktı…

Fakat ilk günü ümitsizliğe düştü. Mutasarrıf ona bu memlekette işlerin az olduğundan, rahatına bakmasından, yorgunluk almasından bahsetti… Muhasebecinin "Arzu buyurursanız bahçelere gidelim, merkep hazırlattık, eğleniriz!" teklifini sert bir yüzle reddetti. Hükümet konağında bir başına kalmıştı.

(…)

Her gün bir düğün evi neş'esiyle çalkalanan bu şehirde yeni Tahrirat Müdürü sıkıntıdan boğuluyordu. Evvela işiyle uğraşıp boş vakti kalmıyacağını zannetmişti, fakat vazifesi kıttı. Esniye esniye odasında gevşiyor, uyuşuyordu… Hayır, hiç bir iş yapmak, bir hizmet görmek kabil olmıyacaktı. Tahsisatın azlığı, arkadaşların tembelliği her teşebbüse engeldi. Yüreğinde köpüren gayret hizmet arzusu yavaş yavaş sönüyor, yatışıyordu. Bu, tahammül edilmez bir ömürdü...

Refik Halid KARAY, *Memleket Hikâyeleri*

1. Hikâyede anlatılanları gerçekçi bulup bulmadığınızı metinden gerekçeler göstererek açıklayınız.

2. Realizmde betimlemeler önemli bir işleve sahiptir. Kişilerin psikolojileri, aslında onları anlatan çevrenin betimlemelerinde gizlidir.

Okuduğunuz metin şeftali bahçelerinin betimlemesiyle başlamaktadır. Sizce bu betimleme, hikâyenin içeriği ve kahramanları hakkında ipucu veriyor mu? Düşüncelerinizi nedenleriyle yazınız.

3. Tanzimat ve Servetifünun edebiyatında hikâyeler İstanbul ve çevresinde geçmektedir. Yazarlar daha çok bu dönemlerde İstanbul ve çevresinde yaşıyor ve içinde bulundukları çevreyi anlatıyorlardı.

Okuduğunuz metinde olayın geçtiği yer açık olarak söylenmese de bu yerin Anadolu olduğu belirtiliyor. İstanbul ve çevresinde geçen olaylar neden Anadolu'ya taşınmıştır? Bu durum eserlere nasıl yansımıştır?

4. **Realizm**

Realizm; hayatı olduğu gibi yansıtmak, gerçeği aynaya benzer şekilde göstermek, tipleri boyasız ve retüşsüz bir biçimde tasvir etmek ister. Realist yazar konusunu gerçeklerden alır. Yaşadıkları yerlerin âdet ve göreneklerine bağlı, çevrelerinin hayat şartlarına uymuş kendi hâlinde hiçbir belli özelliği olmayan sıradan insanları anlatırlar. Biçim mükemmelliğine yani üslûba çok büyük önem verirler.

H. Fethi GÖZLER, *Avrupa'da ve Bizde Yazar ve Eserleriyle Edebiyat Akımları*

Yukarıda realizmle ilgili verilen bilgilerden yola çıkarak okuduğunuz metinde realizmin hangi özelliklerinin görüldüğünü belirtiniz.

2.ÜNİTE > **Hikâye** | *Kazanım A.2.12: Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Nesillerin Ruhu**	25 dk.
Amacı	Metni; bağlı olduğu edebî dönem, akım, gelenek, topluluk açısından değerlendirmek. Metni aynı, benzer, farklı veya karşıt anlayıştaki metinlerle karşılaştırmak.	Bireysel

1.Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Müjde

Sabaha yakındı. Arkamızda bıraktığımız tepelerin üstü morlaşıyordu. Genç şairlerle bizi siperlere doğru götüren arabalar, karanlığın içinde, birbirinden intizamsız kafilelerle ayrılmış, tıpkı bir "dargın seyyahlar" kervanı gibi ilerliyordu. Sağımızda siyah körfezin denizi, uyanık dalgalarıyle ötüyor, sazlığa benzeyen karaltılar ta sahile kadar uzanıyordu.

(…)

Kibrit, fener yakılmayacaktı. Ömründe ilk defa harp mıntıkasına giren acemi bir asker heyecanı duyuyorduk. Gözlerimiz görünmeyen ufuklarda kruvazör, torpido hayalleri arıyordu. Araba arkadaşım şairlerin gözlüklüsü:

– Bakın, diye açık perdeden parmağını uzattı, bir ziya var. Hafif bir ziya…

– Nerde?

– Denizin ortasında…

(…)

– Torpido falan olsa zaten aydınlık göstermez.

– Ama bacasından bir kıvılcım çıksa yine görünür.

– Tutalım ki kenarda bir torpido var. Yoldan geçen her arabaya ateş eder mi?

– Eder ya…

Şairlerin en genci bana:

– Niçin edecek?

diye sordu. Latife etmek istedim:

– Düşman, her arabayı cephane farzetmeğe mecburdur.

– Yok canım..

– Ya arabadakiler yaralılarsa?..

– Yaralılar geceleyin, fenerleri söndürülmüş arabalarla gizlice götürülmez.

– Eee?..

– …

Yolun birkaç kilometre süren sahil kısmını, konuşurken nasıl geçtiğimizi duymadık. Yine denizin sesi sustu. Yine küçük tepelerin mahmur sükûnu başladı. Göğün morlaşan kenarı eriyor, menekşe rengine giriyordu. Etrafımızdaki çalılar uyumuş seyirci gölgeler gibi göründü; arabamız durdu. Eğildim:

– Ne oldu?

Ömer Seyfettin, *Bütün Hikâyeleri*

Kelime Dağarcığı:

kruvazör: Hızlı savaş gemisi. **mahmur:** Süzgün. **torpido:** Denizcilikte bot.

1. Metni göz önünde bulundurduğunuzda Ömer Seyfettin'in cümle kurma biçimi, sözcük seçimi, işlediği konu ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

2. İlk örneklerini Fransız yazar Guy de Maupassant (Gay dö Mopasan) yazdığı için olay hikâyesine, Maupassant tarzı hikâye de denmektedir. Bu hikâyelerde olay örgüsü; kişi, zaman ve mekâna bağlı olarak genellikle serim, düğüm, çözüm şeklinde işlenir. Gözlemin önemli olduğu bu hikâyelerde olayın geçtiği yer, zaman ve olay kahramanları belli başlı nitelikleriyle serim bölümünde betimlenir. Düğüm bölümünde oluşturulan merak, çözüm bölümünde giderilir.

Bu bilgiyi göz önünde bulundurarak okuduğunuz metnin, hikâyenin hangi bölümünden alındığını gerekçenizle açıklayınız.

3. Uzaktan, birçok ağızdan birden tekrar edilen bir vatan şarkısı… Sonra kalabalık bir ayak sesi. Aşağıki köşenin başından yeni gelmiş askerler geçiyor. Bunları ekseriya böyle ezandan sonra, ortalık karardığı vakit geçiriyorlar. Bu şarkı, bu sesler bilâ-ihtiyar herkesi pencereye koşturuyordu. Karanlıkta öteden beriden camların açıldığı duyuluyor, fısıltılar işitiliyordu. Sanki herkes karanlıkların sinesinden çıkan bu vatan aşkını daha yakından teneffüs etmek için mukavemeti gayr-ı kabil bir arzu hissediyordu.

Pencerenin önüne mıhlanmış gibiydim. Kafesin arkasından tehâlükle (can atarak) dinliyordum:

Annem beni yetiştirdi, bu illere yolladı.

Akseden ayak sesleri tıpkı bir sürü koyunun hızlı yürüyüşünü hatırlatıyordu. Belli ki bunlar muntazam asker değildiler. Yeni silâh altına alınmış, daha talim görmemiş Mehmetçiklerdi.

Hüseyin Cahit YALÇIN, *Karanlıkta*

Kelime Dağarcığı:

bilâ-ihtiyar: Elinde olmayarak, kendiliğinden. **gayr-ı kabil:** Çözümü olmayan. **mukavemet:** Dayanırlık, direnç.

2. Yönerge ***Yukarıdaki metni göz önünde bulundurarak soruları cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

a) Servetifünun sanatçıları sosyal konuları işlememişler, eserlerini bireysel konularda yazmışlardır. Kahramanlarını halktan değil de genellikle aydın kesimden seçmişlerdir. Konuşma dilinden uzak ağır bir dili tercih etmişlerdir. Servetifünun sanat anlayışında eserler veren Hüseyin Cahit, okuduğunuz metinde görüldüğü gibi tema ve dil bakımından Ömer Seyfettin'e benzer bir anlatım sergilemektedir. Sizce bunun nedeni ne olabilir?

b) Siz Ömer Seyfettin ve Hüseyin Cahit ile aynı dönemde yaşamış bir sanatçı olsaydınız hangisinin anlayışına yakın eserler verirdiniz? Niçin?

Hazırlayan: *Şükriye ŞEN*

Etkinlik İsmi	Yorum ve Okuyucu	25 dk.
Amacı	Metnin içeriği ile ilgili tespitlerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bu Büyük Adam Kimdir?

O zaman alışkanlık edinmiştim. Babamın yüz kişiye ikametgâh olan konağında düzenlenmiş derslerimizi bitirdikten sonra akşamüzeri çoğu kere Taşkasap'tan Beyazıt'a kadar yayan gidip gelirdim. Bu şaşmaz olan akşam gidiş ve dönüşünde, daima bir adama tesadüf ederdim ki umursamazlıktan uzamış saçları geniş alnının üzerine dökülerek, derin düşünceler içinde dalgın dalgın attığı adımlarıyla ikide birde sendeler ve düşmemek için hemen kendini toplardı. Bir kere kendi kendime, "Bu Büyük Adam Kimdir?" diye sordum. Bu zannım, bu sorum sebepsiz değildi. Çünkü bu adamın her hâl ve tavrını o günlerde Fransızca hocamızdan okuduğum "Büyük Adamların Hayatı" adlı kitabın tariflerine ve nitelendirmelerine tamamıyla uygun buluyordum. Çoğu zaman Laleli yokuşundan, akıl yürütmeme göre ya bir teknik icat, ya bir edebî güzellik, kısacası bir yüce maksada yönelik ve çevrili olan gözlerini göğe dikerek o geniş kültürlü alnını semadan aldığı bir ışıkla aydınlanmış göründüğü hâlde Aksaray'a doğru inerdi. Kıyafet ilminin önemi inkâr olunamaz. Bir büyük bilginin eşyanın gerçeklerine bakışıyla bir şairin kâinata bakışı bir midir? İlkinin gerçekleri araştırmaya dikilen bakışında bir küçük kırılma, bir büyük sessizlik göründüğü gibi, ikincisinin bir eşsiz cennet hayaline yönelik kararsız gözlerinde bir hüzün, bir ıstırap bulunmakta ve görünmekte değil midir? İkisi de ihtiyar olmuş bir şairle bir bilgine kıyafet ilminin gözüyle bakalım. Bilginin ak başı, hiçbir hararete karşı erimez karlarla kaplı bir dağ başı gibi hissiz, soğuk, büyük görünmez mi? Şairinki ise sisler, dumanlar içinde kalmış dağların doruklarını andırmaz mı?.. İşte çocukluğumda böyle düşünüyordum!..

Bu büyük adamın gözleri olgunluğun çekiciliğiyle o kadar gökyüzünün en yüksek tabakalarına bakardı ki bir kere etrafındaki Koska'nın sütçü, tütüncü dükkanlarına, bir kere önündeki Aksaray'ın sokaklarına baktığını, başını döndürüp bir kimseye bir kere selam verdiğini görmedim.

Victor Hugo mu? Jean Jasques Rousseau mu? Mesele burada.

Yavaş yavaş Jean Jasques Rousseau olduğuna hükmetmeye başladım. Zira hiçbir adama selam verdiğini, hiçbir adamla konuştuğunu görmediğim insanlardan bu kaçan âlim, çoğu zaman tramvay yolunun üstünden geçen çıngıraklı kömürcü develerinin arkasından akıllı bir tavırla başını göstermiş olurdu.

(…) Eğer hafızam beni aldatmıyorsa yirmi gün sonra ta uzaktan, bir tütüncü dükkânında tütüncünün kendisine okumakta olduğu bir kağıdı büyük bir özen ve dikkatle dinlediğini görerek o tarafa doğru gidince büyük adam da dükkândan çıkıyordu. Tütüncüye "Bu büyük adama okuduğun kağıt neydi?" diye sordum. Tütüncünün verdiği şu cevap, aradan seneler geçtiği hâlde hâlâ hatırımdan çıkmaz.

"O büyük adam değil, orta boylu. Memleketinden aldığı mektupları her zaman bana okutur. Onun okuması yazması yoktur."

Samipaşazâde Sezai, *Küçük Şeyler*

Kelime Dağarcığı:

kıyafet ilmi: İnsanın yüzünden ve vücut yapısından ahlâk ve karakterini anlama marifeti.

1. *Bir büyük bilginin eşyanın gerçeklerine bakışıyla bir şairin kâinata bakışı bir midir? İlkinin gerçekleri araştırmaya dikilen bakışında bir küçük kırılma, bir büyük sessizlik göründüğü gibi, ikincisinin bir eşsiz cennet hayaline yönelik kararsız gözlerinde bir hüzün, bir ıstırap bulunmakta ve görünmekte değil midir?*

   Metinde geçen yukarıdaki ifadeden yola çıkarak yazarın belirttiği "kıyafet ilmi"nin "şair" ve "bilgin" deki yansıması ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi gerekçesiyle belirtiniz.

2. Metinde geçen *Bu büyük adam kimdir?* ifadesinden yola çıkarak sizin hayatınızda "büyük adam" niteliğinde birisi oldu mu? Bu kişi hangi yönleriyle sizin düşüncelerinizi etkiledi? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

3. a) Okuduğunuz hikâyede yazarın yanlış tespit yapmasının sebepleri neler olabilir? Niçin?

   b) Tanımadığınız, sadece gözlemlediğiniz birisi ile ilgili tespit yaparken neleri göz önünde bulundurursunuz? Niçin?

4. Okuduğunuz hikâye beklediğiniz gibi mi sonuçlandı? Siz olsaydınız okuduğunuz bu hikâyeyi nasıl tamamlardınız?

5. Siz olsaydınız metinde anlatılanları göz önünde bulundurarak metne nasıl bir başlık bulurdunuz? Niçin?

Hazırlayan: *Nurcan BOZBIYIK*

Etkinlik İsmi	Gizli Mabetteki Hazine	25 dk.
Amacı	Metindeki açık ve örtük iletileri; metinle ilgili tespitlerini, eleştirilerini, güncellemelerini ve beğenisini metne dayanarak, gerekçelendirerek ilgili kazanımlar çerçevesinde ifade eder.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Soruları metne göre cevaplandırınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Gizli Mabed

(…)

Geçen gün Tokatlıyan'da Sermet bana genç bir Frenk takdim etti. Sorbon'dan arkadaşmış! Kumral, çini mavi gözlü, güzel, narin, nazik bir çocuk! Aşırı bir Şark meftunu! İlk lafı bu oldu:

– Azizim, siz kendinizi bilmiyorsunuz. Avrupa'yı bir şey zannederek kendi güzelliklerinizi görmüyor, kendi esrarlarınızı yaşamıyorsunuz.

Birdenbire haklı mı, haksız mı olduğunu kestiremediğim bu azarlamaya gülümsedim:

– Yaşamadığımızı, göremediğimizi ne biliyorsunuz?

– Bunu gözümle gördüm, diye coştu. Üç senedir Sermet'in evindeyim. Her şey alafranga: Yemek salonu, yatak odası, karısının, kardeşlerinin giyinişleri, hareketleri, hatta düşünceleri, anlayışları bile hep Avrupavâri!

(…)

– Öyleyse sizi hiç Avrupalılaşmamış ihtiyar bir dulun evine götüreyim, dedim.

Teşekkür etti. Sevindi:

– Ne vakit?..

– Bugün, hatta isterseniz şimdi…

– Bu mümkün mü?

– Mümkün, yalnız başına bir fes alacağız, dedim.

(…)

– Buradan aşağı hep Türk Mahallesi mi? dedi.

– Evet, hep Türk Mahallesi.

– O hâlde rica ederim, yayan gidelim.

– Pekâlâ… dedim.

(…)

Kapıyı çaldım, ihtiyar Arap açtı:

– Sütannem yok mu? diye sordum.

– Komşuda… Buyurun…

– Haydi Karanfil Dadı, git, koş, benim geldiğimi söyle. Yanımda da bir misafirim var. Bu gece sizde kalacağız dedim.

İçeri girdik. Temiz, fakat karanlık taşlıktan geçerek koca bir merdivenden çıktık. Misafir odasına genç Frenk bayıldı. Yerde güzel bir Acem halısı yayılıydı. Duvarlar merhum hattat sütbabamın yadigâr bıraktığı levhalarla süslenmişti.

Yastıklarına fes rengi perdelerin düştüğü sedirler kırmızı battaniyelerle örtülüydü. Karşı karşıya oturduk. Kafeslere hayran oldu.

– Âdeta kendimi bir rüyanın içinde sanıyorum! dedi.

Sütannem gelince benim gibi elini öptü. Ara sıra başındaki fesi unutuyor, elinde olmadan selam verirken saygı ile eğilme gibi hareketler yapıyordu.

(…)

Sofraya oturunca Frenk, bütün bütün sanat heyecanının içinde kendinden geçti. Yalnız yabancı misa-

firlere çıkan gümüş sini, zavallıyı deli edecekti. Çatalı bırakıyor, sütannem gibi eliyle yemeye çalışıyordu. Ben vazgeçirdim. Elle yemenin yalnız ihtiyar kadınlara mahsus olduğunu söyledim. Dünyanın en rahat vaziyetinin bağdaş kurmak olduğunu iddiaya başlarken sofradan kalktık. Kahvelerimizi içtik. Sütbabamın kütüphanesinde yadigâr gibi duran eski yazma kitapları misafirime gösterdim. Nakışlara, ciltlere, minyatürlere hayran kaldı.

Ömer Seyfettin

1. a) Okuduğunuz metinde Türk kültürüne ait hangi ögelere rastlıyorsunuz?

b) Metinde rastladığınız kültürel ögeler dışında evinizde veya çevrenizde Türk kültürüne ait hangi ögelere rastlıyorsunuz veya ne gibi uygulamalara şahit oluyorsunuz?

2. Hikâye kişilerinden biri olan Frenk'in günümüzde yaşadığını hayal edin. Frenk sizin yanınıza on yıl sonra gelecek olsaydı parçadakine benzer olumsuz düşüncelerinin olmaması için bulunduğunuz yerde nasıl bir çalışma yapardınız?

3. İnsanların, toplumların kendi kültürel değerlerini kaybetmeden, başka topluluklarla etkileşime geçmeden gelişmelerinin olanağı var mıdır? Düşüncelerinizi açıklayınız.

4. Farklı kültürlerde ilginizi çeken neler var? Örnekleyiniz.

5. Kendi kültürünüzü başka kültürlere tanıtmak isteseydiniz genel ağ ortamında neler paylaşırdınız? Paylaşımlarınızın içerikleri için bir plan yaparak planınızı şemalandırınız.

Hazırlayan: *Melda HÜR*

2.ÜNİTE > **Hikâye** | *Kazanım A.2.13: Metni yorumlar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Ben Olsaydım**	25 dk.
Amacı	Metni yorumlayabilmek, metindeki açık ve örtük iletileri anlayabilmek, metinle ilgili tespitleri, eleştirileri, beğenileri metne dayanarak ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Güvercin Avı

İhtiyar çiftlik sahibinin hayatta en çok sevdiği şeylerden birisi ve belki birincisi de güvercinleriydi. Genç yaşından beri ne tarlası, ne ağılı, ne ahırı, ne kümesleri onu çiftlik binasının iç avlusundaki güvercinleri kadar işgal etmemiştir. Bunun için değil midir ki, onu kasabada olsun, köyde olsun, aile adının bütün şöhretine rağmen "Kuşbaz Hüseyin Bey" demeden kimse tanımaz.

(...)

Her birini ayrı ayrı isimleriyle çağırıyordu. Yabancı bir göz için hepsi bir renkte, bir boyda ve bir şekilde görülen bu yaratıkları birbirinden ayıran bir çok gizli işaretler yalnız ona görünürdü.

(…)

1919 senesinin, Nisan aylarında bir öğle sonu bütün civar köylerde olduğu gibi, onun çiftliğine de bir bölük düşman askeri girdiği gün, o, işte bu durumda avlunun ortasında idi. Birden etrafında adamların koşuşmağa başladığını hissetti; döndü baktı ki, iki kanadı açık büyük avlu kapısından içeriye, bir hana inen yorgun ve sakin bir yolcu kafilesi tavriyle bazısı atlı, bazısı yayan bir sürü düşman askeri giriyor! Kuşbaz Hüseyin Bey'in ömründe ilk defa olaraktır ki kuşları havada iken başı yere indi; benzi sapsarı, gelenlere doğru yürüdü; henüz bir çiftlik beyi âmirliği ile:

— Ne var? Ne istiyorsunuz? diye sordu. Bunun üzerine gelenlerden biri gülerek, lâubali bir tavırla ona yaklaştı:

(…)

— Bir kaç akşam burada kalacağız; dedi. Subaylar köy evlerinde rahat edemezler, biraz ikram lâzım…

Hüseyin Bey şaşkın bir halde:

— Peki, buyursunlar; dedi.

İşte, bunun üzerinedir ki, düşmanlar ihtiyarın yanına geldiler, gülüşerek, konuşarak etrafını aldılar ve havada uçuşan güvercinlere nişan almak istediler. Hüseyin Bey, eteği tutuşmuş bir adam telâşiyle ilk kurşunu atanın kolundan çekti:

— Ne yapıyorsun? Sakın ha! Diye bağırdı. Lâkin, o bununla meşgul olduğu bir sırada bir diğeri silahını havaya kaldırdı; kulağı dibinde bir ikinci kurşun daha vızladı; havadaki kuşlardan bir tanesi döne döne, yavaş yavaş aşağı düşmeğe başladı ve uçan kafilede büyük bir perişanlık alâmeti belirdi. Hüseyin Bey'in elinden kargısı düştü, bütün vücudu titriyordu. Yüzünün rengi ile sakalının rengi birbirinden ayırt edilemiyordu.

(…)

Hüseyin Bey bir şey söyliyecek oldu, söyleyemedi; yutkundu, kaldı. Şimdi gözyaşları dinmiş ve bakışına korkunç bir mânasızlık gelmişti.

(…)

Kuşbaz Hüseyin Bey, gene yerinden kımıldamadı, gene başını çevirmedi; o zaman subaylarla beraber eski çiftlik uşağı güvercin kümesinin başucunda çömelen adama yaklaştılar; biri omzundan sarstı, diğeri sakalından çekti. Bir kaçı karşısına çömeldi. Fakat, çömelmeleri ile kalkmaları bir oldu.

(…)

Filvaki, ihtiyarın simasına acayip bir heybet çökmüştü. Gözlerinde madeni bir parıltı vardı ve bakışı bir süngünün ucu gibi sabit, dik, sert ve keskindi.

(…)

Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU, *Güvercin Avı*

Kelime Dağarcığı:
alâmet: Belirti, işaret. **filvaki:** Gerçekten.

1. a) *Genç yaşından beri ne tarlası, ne ağılı, ne ahırı, ne kümesleri onu çiftlik binasının iç avlusundaki güvercinleri kadar işgal etmemiştir.* cümlesinden hareketle hikâyenin başkahramanı Hüseyin Bey ile ilgili neler söylenebilir?

b) Sizin de yapmaktan keyif aldığınız uğraşlarınız var mıdır? Açıklayınız.

2. Metinde geçen *Yabancı bir göz için hepsi bir renkte, bir boyda ve bir şekilde görülen bu yaratıkları birbirinden ayıran bir çok gizli işaretler yalnız ona görünürdü.* ifadesindeki durumun gerekçesi ne olabilir? Açıklayınız.

3. Kuşbaz Hüseyin Bey'in yerinde siz olsaydınız düşman askerlerine karşı tavrınız nasıl olurdu? Açıklayınız.

4. a) Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Millî Mücadele Dönemi'nde kaleme aldığı bu hikâyesinden ve *İstiklal Marşı*'nın "Ruhumun senden, İlâhî, şudur ancak emeli/Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli." dizelerinden hareketle eserlerin konuları ile ortaya çıkış dönemleri arasında nasıl bir bağ olduğunu açıklayınız.

b) Siz o dönemde yaşayan bir yazar olsaydınız eserlerinizin konusu ne olurdu? Gerekçeleriyle yazınız.

Hazırlayan: *Serap ATAOĞLU*

Etkinlik İsmi	Yazar ve Metin	25 dk.
Amacı	Yazarın hayatı ve dünyaya bakışı ile metin arasında ilişki kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Soruları metinden yola çıkarak cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Eski Bir Yara

(…)

Babam, kasabamızdaki Guraba Hastanesinin kapıcısıydı.

Eskiden jandarma onbaşısı imiş. Attan düşmüş. Ayağı kırılmış. Üç ay hastanede yatmış. Fakat tamamıyla iyi olamamış. Bastonsuz gezemezdi. Topal, jandarma olamayacağı için işinden çıkarmışlar. Fakat çoluk çocuk sahibi bir adam olduğunu düşünerek yattığı hastanenin kapıcılığına kayırmışlar.

O vakit, evimiz çok kalabalıkmış. Annem, büyükannem, dul bir halam, iki de kardeşim. Bu altı nüfus babamın eline bakarmış. En arkaya kalan annem de gidince biz evde iki kişi kalmışız.

Babam, sabahleyin hastaneye giderken beni uzak akrabalarımızdan bir ihtiyar kadının evine bırakır, akşam dönerken alırmış. Bir elinde zenbili, bir elinde ben, baba oğul evimize gidermişiz. Bu zamandan aklımda kalan şey, ufak ufak gübre yığınlarıyla dolu bir bahçede tavuklarla oynadığım ve ara sıra kocakarıdan dayak yediğimdir.

O vakitler babama çok sıkıntı veriyormuşum. Sakat bir adamın bütün gün yorulduktan sonra, bir de geceleri çocuğa bakması müşkül iş… Fakat beni çok sevdiği için şikâyet etmezmiş. Bazı geceler uzun uzun ağlarmışım. Besbelli kocakarıdan yüz bulamadığım için geceleri ona nazlanırmışım.

Komşular bu sese nasıl tahammül ettiğini sordukları vakit babam: "Ev halkı söz birliği etmiş gibi birer birer çekilip gitti. Eski şenlikten bir onun sesi kaldı. Çok görmeyin!" dermiş.

(…)

Babam, konuşmayı çok seven tatlı dilli bir adamdı. Evde benden başka insan olmadığı için, çaresiz benimle konuşurdu. Hem de yaşlı başlı bir insanla konuşur gibi.

Bana aklı erdiği kadar ahlaktan dinden, tarihten hatta politikadan bile bahsederdi. Her işimizi kendimiz görürdük. Moskof muharebesinden kalma türküleri söyleyerek çamaşır yıkar, tahta siler, sökük dikerdik.

(…)

Memleketimiz, bitip tükenmez zeytin ormanları arasında şirin, sakin bir kasabaydı. Yaz, kış üstünden güneş, etrafından yeşillik eksik olmazdı. Şiddetli yağmuru, fırtınası bile olmayan bu memlekette, bir gün en beklenilmez bir kıyamet koptu: "Muharebe!.. "

Hudut, dört saat ötemizdeydi. Kasaba, birkaç saat içinde alt üst oldu. Ahalinin bir kısmı çoluk çocuğuyla gerilere kaçıyordu. Fakat kimsesizler, fakirler buna çare bulamıyorlardı. Biz, tabii, kalanlar arasındaydık. Babamın vazifesi vardı. Sonra bugünden yarına yiyecek ekmeği yoktu. Kasaba bir kışla hâline geldi. Çarşılar kapandı. Boş evler asker tarafından işgal edildi. Bozuk kaldırımlı sokaklardan gece gündüz süvari kafileleri, top arabaları geçiyordu.

İki gün sonra uzaktan uzağa top sesleri başladı. Ben korktukça babam ya bir şey bildiğinden yahut da sırf beni teskin için:

— Korkma Halil… Düşman buraya gelmeyecek. Askerlerimiz inşallah onları darmadağın edecek, uzaklara doğru sürüp götürecek, diyordu.

Babamın sözleri doğru çıktı. Bir iki gün içinde top sesleri yavaş yavaş uzaklaştı, sonra büsbütün kaybolup gitti.

Bu muharebe, uzaklardan geçen bir fırtınaya benzemişti. Gelen haberler çok iyi idi. Askerlerimiz düşmanı önüne katmış sürüp götürüyordu.

Kaçanlardan bir kısmı geri geldi. Çarşıda tek tük dükkânlar açıldı. Fakat kasaba, o kışla hâlini bir türlü kaybetmiyordu. Muharebeye giden taburlar hep oradan geçiyorlardı. Kasabada erkek kalmamış gibiydi. Eli silah tutanlar asker olmuşlar, yahut gönüllü çeteleri teşkil ederek ordunun peşine takılmışlardı.

Babam da bunların arasındaydı.

(…)

Bana demişti ki:

— Oğlum, bizim doktorlar muharebe yerine daha yakın bir yerde hastane kurmaya gidiyorlar… Yaralıları buraya kadar getirmek güç olacak. Ellerinde işe yarar adamları az… Hastanenin eski emektarı diye beni de götürüyorlar… Vazifeden kaçılmaz… Zaten gideceğim yer uzak değil… İki üç saatlik bir köy… Haftada bir iki defa yine seni görmeye gelirim… Artık kocaman oldun. Komşulara da tembih ettim. Sana bakıverirler, dedi.

Babamdan ilk defa ayrıldığım ve evde yalnız kaldığım için ilk günlerde biraz mahzun olmuştum. Fakat çabuk alıştım.

Reşat Nuri GÜNTEKİN

1. Reşat Nuri Güntekin I. Dünya Savaşı'na şahit olmuştur. Yazın hayatının anlaşılmasında bir yazarın hayat hikâyesinin bilinmesinin faydası var mıdır? Yorumlayınız?

2. Reşat Nuri Güntekin yazın hayatına Birinci Dünya Savaşı sırasında başlamıştır. Metni okuduğunuzda yazarların yaşadıkları dönemde şahit oldukları olayların edebî eserlerine yansıması ile ilgili neler düşündünüz?

3. Yazar, müfettişlik görevi sırasında Anadolu'yu baştan başa dolaşmıştır. Bu esnada karşılaştığı olaylarla ilgili izlenimlerini eserlerine yansıtmıştır. Siz de kendi yaşamınızda hikâye konusu olabilecek durumlarla karşılaşıyor musunuz? Bu durumlara birkaç örnek veriniz.

4. Roman (*Çalıkuşu, Damga, Yeşil Gece…*), hikâye (*Sönmüş Yıldızlar, Tanrı Misafiri, Leyla ile Mecnun…*), tiyatro (*Balıkesir Muhasebecisi, Hakiki Kahramanlık, Hançer…*) vb. türlerde eserler vermiş olan Reşat Nuri Güntekin: "Eser vardır ki memleketin yahut insanlığın bir yarası üzerine eğilir yahut faydalı bir heyecan telkin eder. Bu eser mutlaka fayda gayretiyle zorlanmamış da samimi ve tabii olarak gelişmişse güzel olabilir. Bütün mesele eserin kendi kaynağından kaynama tarzındadır." demiştir.

Sanatçının bu düşüncesinden yola çıkarak okuduğunuz metnin "kendi kaynağından kaynama tarzı" ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

2.ÜNİTE > **Hikâye** Kazanım A.2.14: Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Yazar-Metin İlişkisi**	25 dk.
Amacı	Yazar ile eseri arasındaki ilişki hakkında çıkarımlar yapabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kaşağı

Çocukluk hatıralarından

(…)

Hasan'la Dadaruh dere kenarına inmişlerdi. İçimde bir tımar etmek hırsı uyandı. Kaşağıyı aradım, bulamadım. Ahırın köşesinde Dadaruh'un penceresiz, küçük odası vardı. Buraya girdim. Rafları aradım. Eyerlerin arasına falan baktım. Yok, yok. Yatağın yanında yeşil tahtadan bir sandık duruyordu. Onu açtım. Azıcık daha sevincimden haykıracaktım. Annemin bir hafta evvel İstanbul'dan gönderdiği hediyeler içinde çıkan fakfon kaşağı... Parıl parıl parlıyordu. Hemen kaptım, Tosun'un yanına koştum. Karnına sürmek istedim. Rahat durmadı. Dönüp burnuyla bana vurdu. Öteki atlar da durmuyorlardı. "Galiba acıtıyor" dedim. Gümüş gibi parlayan bu güzel kaşağının dişlerine baktım. Çok keskin, çok sivriydi. Biraz körletmek için duvarın taşlarına sürmeye başladım. Dişleri bozulunca tekrar tecrübe ettim. Yine atların hiçbiri durmuyordu. Kızdım. Öfkemi sanki kaşağıdan çıkarmak istedim. On adım ilerideki çeşmeye koştum. Kaşağıyı yalağın taşına koydum. Yerden kaldırabileceğim en ağır bir taş bularak üstüne hızlı hızlı indirmeye başladım. İstanbul'dan gelen, ihtimal Dadaruh'un kullanmağa kıyamadığı bu güzel kaşağıyı ezdim, parçaladım. Sonra yalağın içine attım… Babam her sabah dışarı giderken bir kere ahıra uğrar, öteye beriye bakardı. Ben o gün yine ahırda yalnızdım. Hasan evde hizmetçimiz Pervin'le kalmıştı. Galiba yıkanacaklardı. Babam çeşmeye bakarken yalağın içinde kırılmış kaşağıyı gördü. Dadaruh'a haykırdı: "Gel buraya."

"Çıkar bakayım şunu." Nefesim kesilecekti. Bilmem neden, çok korktum. Dadaruh da şaşırdı. Kırılmış kaşağı meydana çıkınca babam bunu kimin yaptığını sordu. Dadaruh, "Bilmiyorum" dedi. Babamın gözleri bana döndü. Daha bir şey sormadan "Hasan" dedim.

(…)

Artık ahırda hep yalnız oynuyordum. Hasan evde mahpustu. Yalan söylediği için babam yüzüne bile bakmıyordu. Annem geldikten sonra da affetmedi. Fırsat düştükçe "O yalancı" derdi. Hasan yediği tokat aklına geldikçe ağlamağa başlar, güç susardı. Zavallı anneciğim benim iftira atabileceğime hiç ihtimal veremiyordu.

"Acaba aptal Dadaruh atlara ezdirmiş olmasın!" derdi. Ertesi sene yazın annem yine İstanbul'a gitti. Biz yalnız kaldık. Hasan'a ahır hâlâ yasaktı. Geceleri yatakta atların ne yaptıklarını, tayların büyüyüp büyümediğini bana sorardı. Bir gün birdenbire hastalandı. Kasabaya at gönderdik, doktor geldi. "Kuşpalazı" dedi. Çiftlikteki köylü kadınlar eve üşüştüler. Birtakım tekir kuşlar getiriyorlar, kesip kardeşimin boynuna sarıyorlardı. Babam yatağının dibinden hiç ayrılmıyordu. Dadaruh çok durgundu. Pervin hüngür hüngür ağlıyordu. "Neye ağlıyorsun?" diye sordum.

"Kardeşin hasta."

"İyi olacak."

"Olmayacak."

"Ya ne olacak!"

"Kardeşin ölecek" dedi.

"Ölecek mi?"

Ben de ağlamağa başladım. O hastalandığından beri Pervin'in yanında yatıyordum. O gece hiç uyuyamadım. Dalar dalmaz Hasan'ın hayali gözümün önüne geliyor, "iftiracı, iftiracı!" diye karşımda ağlıyordu. Küçük muhayyilem o vakitki dinî terbiyenin dehşetleriyle dolmuştu. Yarın ahret… Kim

bilir kardeşim o haksız yediği tokatın hakkını benden nasıl çıkaracaktı? Pervin'i uyandırdım.
"Ben Hasan'ın yanına gideceğim" dedim.
"Niçin?"
"Babama bir şey söyleyeceğim."
"Ne söyleyeceksin?"
"Kaşağıyı ben kırmıştım, onu söyleyeceğim."
"Hangi kaşağıyı?"
"Geçen seneki… Hani babamın Hasan'a darıldığı…"
(…)

Sabaha kadar yine gözlerimi kapayamadım. Hava henüz ağarırken Pervin'i uyandırdım. Kalktık. Ben içimdeki zehirden azabı boşaltmak için acele ediyordum. Fakat heyhat, zavallı masum kardeşim o gece ölmüştü. Sofada çiftlik imamıyla Dadaruh'u ağlarken gördük. Babamın dışarı çıkmasını bekliyorlardı!

Ömer Seyfettin, *Bütün Hikâyeleri*

1. Yazarla ilgili psikolojik gerçeklere yazarın eserinden yola çıkarak ulaşılabilir mi? Metinden hareketle görüşlerinizi açıklayınız.

2. *Ahırın avlusunda oynarken aşağıdaki, gümüş söğütler altında görünmeyen derenin hazin şırıltısını işitirdik. Evimiz, iç çitin büyük kestane ağaçları arkasında kaybolmuş gibiydi.* cümlelerinde de görüldüğü gibi hikâye, kahraman bakış açısıyla anlatılmış ve kahramanın adı hiç verilmemiştir. Bu bilgi ve metinde kahramanın adının hiç geçmemesi size Ömer Seyfettin'in hikâyenin başkahramanı olduğunu düşündürdü mü? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

3. Okuduğunuz metinden alınan *Sabaha kadar yine gözlerimi kapayamadım. Hava henüz ağarırken Pervin'i uyandırdım. Kalktık. Ben içimdeki zehirden azabı boşaltmak için acele ediyordum. Fakat heyhat, zavallı masum kardeşim o gece ölmüştü.* cümleleri olay kahramanının nasıl bir duygu durumu içinde olduğunu göstermektedir? Açıklayınız.

4. Bu hikâye günlük hayatta yaşanabilecek bir gerçekliğe sahip midir? Gerçeklik özelliklerini yaşantınızdan örnekleyerek açıklayınız.

Hazırlayan: *Nurgül GÜVEN*

Etkinlik İsmi	Metin ve Metnin Dönemi	25 dk.
Amacı	Metnin dönem ve akımla bağlantısını kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Köpek

(…)

Tüyleri, mangal altında sırtları yanmış kedilerinki gibi kirli sarı renkte olduğundan yıkansa da temizlik hissi vermez, oynamayı öğrenmediğinden de kimseyi eğlendiremezdi. O güne kadar "Hoşt!"lara alışmıştı; ilk "Kuçukuçu!"yu Osman'dan işitti.

Osman bir kabahat işleyip yâd illere düştüğü zaman bu köpek gibi sokaklarda (…), neşe yüzünü unutmuştu. Ona da her uzandığı kapı aralığından dilini anlamadığı adamlar "Hoşt!"a benzettiği keskin bir kelimeyle haykırıyorlar, elinde gezdirdiği kâğıt çiçeklerle Kulhüvallahi yazılı tabaklara bakmadan tersyüzü geri çeviriyorlardı. Bu çiçekleri viraneler arasında yapıyor, bu tabakları bostan kıyılarında yazıyordu.

(…)

Bir akşam, çit kenarında sırtüstü yatmış, kafasından neler geçtiğini fark etmeden düşünürken, kendisine birinin baktığını sezdi. Başını kaldırıp etrafını aradı. Bir ufak köpeğin yaşlı gözleriyle karşılaşmıştı. Acıdı: "Kuçukuçu!" diye çağırdı. Köpek başını yana eğdi; bir kulağını dikmiş, öbürünü aşağıya sarkıtmıştı. O güne kadar işitmediği bu tatlı sözün manasını anlamaya çalışıyor, anladığına da inanmıyor gibiydi. İşte iki bahtsız böyle tanıştılar.

(…)

Osman bir memleketten bir memlekete geçerken köpeğini yollarda, kâh yürütüyor, kâh koltuğunun altına alıyordu. Yormaktan korkuyordu; ölüverir diye korkuyordu. Uyurken yanında nefesini nefesine uyduran bir dert yoldaşından gene mahrum, gene tek başına kalmaktan korkuyordu; çilesine katlanıyordu. Çok defa aç, daima yurtsuz ve yolcu, böyle iki yıl geçti. Osman'ın bütün kurduğu hülya bir kulübesi olmak ve akşam dönünce köpeğini kapısının önünde bekler bulmaktı. Bazen iş çıkıyordu, köpeğini hanlarda bırakıyor, fakat büyük köpeklerin parçalaması ihtimaliyle gününü korkular içinde geçiriyordu. Bazen de onu bir yerde bırakmadığı için işe gidemiyordu.

(…)

Zaman ikisini de gittikçe, birbirine benzetmişti. Kirli sarı renkte, sıska, mahzun, fersiz bakışlı, sırtları kabarmış, tüyleri taras taras, çirkin ve lüzumsuzdular. Onun için de artık kasabalara uğramayarak kırlarda yaşıyorlar, yavaş yavaş çöllere kayıyorlardı. Nihayet jandarmaların eline düştüler.

Kolları iple arkasına bağlı, Osman günlerce bir silahlı süvarinin önünde sıcak ovalarda yürüdü. Köpeği çok geriden, daha ihtiyatlı ve ürkek peşi sıra gelmişti. Karakollarda beklenirken uzaklarda, kayalar arasına saklanarak gözcülük ediyor, yola düşülünce meydana çıkarak, sinsi, toprak kabartılarını siper tutarak, arkalarından geliyordu.

(…)

Osman serseri ve yabancı olduğu için daha güneydeki bir komşu ülkesine atılacaktı. Sınırı aşınca köpeğine kavuşacaktı ya... Hep bu ümitle, ciğerlerinin söküldüğüne, sade dışardaki sıcaktan değil, içinin ateşinden de eridiğine bakmayarak yürüyordu. Hasretin sona ermesi için hem de asker gibi, dik ve intizamlı yürüyordu.

Barakalar önünde durup ellerini ipten sıyırdıkları zaman ona sarıldı, kucağına, aldı, öptü, okşadı. Fakat birden sarsıldı. Gümrük kolcusu gözleri akan sıska, iğrenç köpeği göstererek: "Yasak" demişti, "baytar şahadetnamesi olmadan hayvan geçemez!"

Hayvancağızı geçiremediler. Osman'ın kollarından çözülüp ip onun boynuna takıldı ve hudut levhasını tutan direğe bağlandı. Osman yalvardı; kefiyeli jandarmanın ellerine sarıldı, fesli kolcunun ayaklarına kapandı. Herkes, memurlar, kahveci, maşlahlı yolcular, bütün halk gülüyordu. Osman öksürüyordu. İngiliz çavuşu piposunun dumanını seyrediyordu. Köpek kuyruğunu bacaklarının arasına büsbütün sıkıştırmış, kamburu büsbütün çıkmış, gözleri daha bulanık, yanakları sırsıklam, başını gene eğmiş, bir kulağı sivri, öteki düşük melul melul bekliyordu.

Nihayet jandarmalar kızdılar. Osman'ın çürük, kof sırtına öldürücü birkaç dipçik vurdular, hududun öte yanına, bayır aşağı, taşlıklara yuvarladılar. Bunu gören köpek, evvela, yerinden fırlamak, ipini kırmak, hayatında ilk defa, dişleri meydanda, kuyruğu dimdik, hırlayarak iri çizmeli adamlara saldırmak istedi, yapamadı. Çölleri, yoldaşının ardında, aç karnına, susuz, uykusuz, dili bir karış, sinsi sinsi günlerce aşmaktan mecalsizdi, yapamadı.

Sadece derin derin içini çekti. Sonra döndü döndü, kıvrıldı; ıslak burnunu karnının tüyleri arasına gömdü ve yaşlı gözlerini -daima kovucu, "Hoşt!" deyici olarak tanıdığı- dünyaya son bir usanç içinde yumdu.

Refik Halid KARAY, *Gurbet Hikâyeleri*

1. Metin Millî Edebiyat Dönemi'nde yazılmıştır. Metinde işlenen konu yazıldığı dönemin etkilerini yansıtmakta mıdır? Gerekçelerinizle açıklayınız.

2. Millî Edebiyat Dönemi'yle birlikte edebiyatımızda ulusal/millî kaynaklara yönelme ilkesi (sade bir dil, ulusal değerler, vatan sorunları) benimsenmiştir. Sizce edebî metinlerde bu tip konuların ve sade dilin kullanılması edebiyat dünyasında nasıl bir etki yaratmış olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Realizmde duygu ve hayaller, yerini toplum ve insan gerçeklerine bırakır. Akımda gerçekler ön plandadır. Gerçekler anlatılırken kişilerin psikolojileri ve içinde bulundukları ortam ayrıntılarıyla verilir. Realizm akımı ile ilgili verilen bu özelliklerden hangilerini, okuduğunuz metinde görebilmek mümkündür? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Nurgül GÜVEN*

2.ÜNİTE > **Hikâye** | *Kazanım A.2.15: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Bir Dönemin Düşündürdükleri**	25 dk.
Amacı	Dönemin diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Aç Gezmektense Tok Ölmek Yeğdir

Hekimlerin halini uzun uzadıya anlatmaya gerek var mı? Yok tabii. Çünkü herkes onları az çok bilir, belki de başlarından geçmiştir. Hele hastası biraz da meraklıca olursa.

Hicâbi Efendi evli bir adamdı. Hem evli, hem gayet namuslu, melek gibi akıllı uslu idi. Ama nasılsa ve yine kendinden duyulduğuna göre… rüyasında… bir hastalığa uğradı. Ama bu hastalığa rüyasında tutulduğu sonradan ileri sürüldü…. Yoksa kendisi bir zamana kadar derdini evi halkından saklayıp güya gizlice tedavi olup üç beş günde savuşturuvermek istemişti. Gelgelelim bir hekime düştü ki Allah imdat eyleye! Hekim hazretleri Lokman Hekim'in tıpda hatasını bulmak iddiasında.

Hastaya ağız açtırmaz, lâf söyletmez. Hicâbi Efendi'ye bir şişe salep şurubu vermiş. "Su içmemeli, dayanabildiğiniz kadar susuzluğa dayanmalı; ekmek, buğdaydan, undan yapılmış şeyler pek zararlıdır; sığır eti sinirleri güçlendirdiğinden size yaramaz; hele koyun eti maazallah!... Tavuk, piliç gibi şeyler bu ilâcın kuvvetini azaltır. Tatlıdan fazlasıyla çekinmeli; gerek yaş, gerek kuru yemiş yemek ise ilaç üzerine zehir içmek demektir. Ekşinin her hastalık için ne derece zararlı olduğunu siz de bilirsiniz" diye biçareyi elinden gelse nefes almaktan da perhiz ettirecekti.

Diyelim ki mevsim kiraz ve vişne mevsimi. Hicâbi Efendi de vişne için çıldırır. Ama ne yapsın, vişne hem yaş yemiş, hem mayhoş, hem de tatlı. Kurusunu da yiyemez, çünkü o da yasak. "Canım hekimbaşı bu perhiz ne kadar sürecek?" der durur. "Aman aman çok konuşmak da iyi değildir, çünkü yüreğinizi üzer" diye lâkırdı etmeyi de yasaklamak ister ve "üç beş güne kadar iyi olmak isterseniz dediklerimi olduğu gibi yerine getirmeli" der de bir daha demez.

Güzel ama üç gün, beş gün geçti, birkaç pazartesi, birkaç cuma da geçti… bir aya vardı. Henüz iyileşmenin belirtisi bile yok. Hicâbi Efendi rüyada hastalık aldığını… ev halkına haber verdikten sonra da on beş gün geçti. Yine bir sonuç yok. Perhiz üstüne perhiz. Biçare iğneden ipliğe döndü. Hekim hâlâ "Aman merak etmeyin, meraklanmak da iyi bir şey değildir" diye merak etmekten de perhiz ettiriyor!

Tuhafı neresi biliyor musunuz? Hekimden çok hârem tarafı Hicâbi Efendi'yi baskı altına almıştı. "Aman efendi, hekimin dediğinden şaşma; şu hastalığı birkaç gün içinde defedelim" diye hekime sormadan bir yudum su bile vermezlerdi. Artık biçare dayanamadı. Yakındaki bir aşçı dükkânına girip oturdu. Derken hekim de içeri girmesin mi? Herif nerede ise çıldırıyordu:

"– Canım! Bu ne hal! Bu nasıl perhiz? Hiç böyle hasta iyileşir mi? Lokman gelse, Aristo gelse bir şey yapamaz. Adam sen canından mı bezdin? Öleceksin, ölecek!" diye bar bar bağırıyordu.

"– Yahu hek…"

"– Hele bakın siz! Lâkırdı da söylüyor! Şimdi meraklanacak! Meraklandıktan sonra derdi depreşecek! Ben ne yaparım! Sus Allah'ını seversen, kapa ağzını!"

Hicâbi Efendi artık hicâbi micâbi bıraktı:

"– Ben sana bir lâkırdı söyleyim mi hekim bey, beni bu hale koyan hastalık değildir, açlıktır. Açlıktan imanım gevredi. Ama şu yemeği yersem ölecekmişim, varayım öleyim. (Aç gezmektense tok ölmek yeğdir) anladın mı iki gözüm, çek bakayım arabanı!" deyip önüne konan yemeğe kaşık atmaya başlayıverdi.

Şevket RADO, *Ahmet Mithat Efendi*

1. Şinasi, bin beş yüz kadar atasözünü *Durub-u Emsal-i Osmaniye* adlı eserinde derlemiştir. Ahmet Mithat Efendi, okuduğunuz metinde olduğu gibi bu atasözlerinden bazılarını, sanatçının millet için yaptığı hizmetlere bir teşekkür amacıyla hikâyeleştirmiştir.

   a) Atasözlerinin halkın yaşam felsefesini yansıtma biçimlerinden biri olduğu düşünüldüğünde sizce Ahmet Mithat'ın bu hikâyeyi yazma nedenleri neler olabilir?

   b) Şinasi gibi değerli sanatçıları toplumsal hafızada taze tutmak için sizce nasıl çalışmalar yapılabilir?

2. Tanzimat Dönemi sanatçılarında Batılı ölçütlerde ve eskisinden daha ulusal bir Türk edebiyatı meydana getirmek; özgürlük, adalet gibi kavramları işlemek; şiiri, edebiyatı halk arasında yaygınlaştırmak genel bir amaç olarak görülmektedir. Bunu yaparken halka halk diliyle yazmaları, konuşma dilini kullanmaları, toplumu aydınlatmak için sanatı bir araç olarak görmeleri edebiyata bakış açılarındaki ortak noktalar olarak ifade edilebilir. Bu anlayışı eserlerinde yansıtmaya çalışan Şinasi (*Müntahabat-ı Eş'ar, Şair Evlenmesi*...), Ziya Paşa (*Eş'ar-ı Ziya, Rüya, Zafername, Terkib-i Bend*...), Namık Kemal (*Cezmi, İntibah, Vatan yahut Silistre, Zavallı Çocuk*...), Ahmet Vefik Paşa (*Şecere-i Türkî, Lehçe-i Osmanî*...), Şemsettin Sami (*Kaamus-ı Türkî, Taaşşuk-ı Talât ve Fıtnat*...) dönemin farklı türlerde eserler vermiş diğer tanınmış sanatçılarından bazılarıdır.

   a) Dönemin yukarıda bahsedilen özelliklerinden hangilerinin okuduğunuz metne yansıdığını söyleyebilirsiniz?

   b) Yeni bir anlayışı kabul ettirme yolunda adımlar atılırken bu sanatçılar sizce ne gibi güçlüklerle karşılaşmış olabilirler?

Hazırlayan: *Sabiha ÇUHADAR*

Etkinlik İsmi	Metin ve Dilimiz	25 dk.
Amacı	Metinden hareketle fiilimsiler, yazım kuralları ve noktalama işaretlerini tespit edip kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Refik Halid Karay'ın hikâyesini okuyunuz. Metinden hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ayşegül

Çam ağaçlarının sesi nasıl tarif edilmelidir? Hem buna ses demek doğru mudur? Ne fısıltıya benzer, ne de bir din nağmesi veya sevda sözleşmesidir. Çamların sesi değil, nefesi vardır. Bana, kendi sıhhî rayihalarını koklayarak derin, uzun, dumanlı bir surette teneffüs ediyor gibi bir tesir yaparlar. Bakarsınız bir şey işitmezsiniz; o zaman galiba havayı içlerine çekerler. Sonra, hep birden nefes almağa başlarlar, çam kurusunu fıstık, reçine, sakız ve ardıç kokan bir derin teneffüs kaplar.

(…)

İşte Bilân sırtlarında, çamlar altındayım. Benim altımda da bin metre aşağıda İskenderun ovasıyla İskenderun kasabası soluk almağa mecalsiz, güneş altında dümdüz yatıyor. Serinlik, gölgelik içinden o kızgın yerlere hayretle bakıyorum. Ben o kadar rahatım, öyle okşayıcı, huzur ve saadet verici tatlı rüzgâr karşısındayım ki gözle görünen bir yerde sıcaktan bunalmış, sıtmadan kavrulmuş ve güneşten usanmış adamların mevcudiyetine inanamıyorum. Aşağısı bana bahar içindeki bir bahçeden Afrika çöllerinde geçen bir seyahat romanı okuyormuşum gibi çok uzak, çok korkunç, fakat yarı yalan gibi görünüyor. Zavallı küçük, şirin, beyaz İskenderun sanki bornozlu bir seyyah gibi şu akçıl ve ağaçsız ovayı aç, susuz, bitkin bir hâlde zor geçmiş, nihayet denizin serinliğine kavuşmuş fakat serinlik yerine sıcak su tabakası bulunca bu dümdüz ve sımsıcak ova ile sımsıcak deniz arasında ümitsizlikten bıkılıp yarısı suda, yarısı karada serili kalmış! Zaten bu sahillerin denizi benim deniz hakkındaki bilgimi değiştirdi.

Marmara'nın en sıcak günlerde Soğukoluk sularında yıkanmağa alıştığım için ben denizde daima bir serinlik var zannederdim. Hayır burada deniz hem içinde bulunanlara, hem de kenarda yaşayanlara sıcaklık veriyor. Yıkanmak için girenlerin terlemediğine inanmıyorum.

Bilân'ın cenup sırtları, çok ağaçlıklı, çok sulak, çok meyveli ve serin… İşte bir pınar başındayım; oluğun altına bir sepet iri, olgun, renkli şeftali oymuşlar. Başı yemenili, saçları iki örgü, ayağı takunyalı sarışın bir köylü kızı bana sordu:

– Yer misin amca?

Aldım. Buz gibi derisi, ısırırken dudaklarımı yaktı; ezdikçe ağzıma serinlik, rayiha, usare doluyor; buna biraz da çamların teneffüsü karışıyor. Ah ne güzel meyve… Bana şeftali ikram edene baktım: Ne güzel kız!

(…)

– Kızım o başına taktığın kırmızı çiçeğin adını bilir misin?

– Bilirim: Kadife.

– Bu su kenarında açan yeşil şeyler?

– İnci çiçeği.

– Ya senin adın nedir?

Utandı; kısaca, usulca: – Ayşegül, dedi.

(…)

Refik Halid KARAY

Kelime Dağarcığı:

cenup: Güney. **rayiha:** Güzel koku. **seyyah:** Gezgin. **sıhhî:** Sağlığa yarar. **usare:** Öz su.

1. Metinden alınan aşağıdaki cümlelerde yer alan fiilimsileri bulunuz. Bu kelimelerin fiilimsi olmaları ile ilgili iki dayanak noktası belirtiniz.

- *Bana, kendi sıhhî rayihalarını koklayarak derin, uzun, dumanlı bir surette teneffüs ediyor gibi bir tesir yaparlar.*
- *Zavallı küçük, şirin, beyaz İskenderun sanki bornozlu bir seyyah gibi şu akçıl ve ağaçsız ovayı aç, susuz, bitkin bir hâlde zor geçmiş, nihayet denizin serinliğine kavuşmuş fakat serinlik yerine sıcak su tabakası bulunca bu dümdüz ve sımsıcak ova ile sımsıcak deniz arasında ümitsizlikten bıkılıp yarısı suda, yarısı karada serili kalmış!*

2. Aşağıdaki boş şemaların içine belirtilen noktalama işaretlerinin kullanım amaçlarını yazınız.

Bilân'ın cenup sırtları, çok ağaçlıklı, çok sulak, çok meyveli ve serin… İşte bir pınar başındayım; oluğun altına bir sepet iri, olgun, renkli şeftali oymuşlar.

, ... ; .

3. *Aldım Buz gibi derisi ısırırken dudaklarımı yaktı ezdikçe ağzıma serinlik rayiha usare doluyor buna biraz da çamların teneffüs karışıyor Ah ne güzel meyve Bana şeftali ikram edene baktım Ne güzel kız*

Metinden alınan yukarıdaki parça noktalama işaretleri kullanılmadan yazılmıştır. Bu parçayı okuyunuz, noktalama işaretlerinin kullanılmasının metnin anlatımındaki etkisini değerlendiriniz.

4. Okuduğunuz metinden alınan aşağıdaki cümlelerdeki adlaşmış sıfat-fiilleri bulunuz. Bu adlaşmış sıfat-filleri sıfat-fiil hâline getiriniz.

- *Hayır burada deniz hem içinde bulunanlara, hem de kenarda yaşayanlara sıcaklık veriyor.*
- *Yıkanmak için girenlerin terlemediğine inanmıyorum.*
- *Bana şeftali ikram edene baktım.*

Hazırlayan: *Nurcan BOZBIYIK*

Etkinlik İsmi	Dil Bilgisi Çalışmasına Var mısınız?	25 dk.
Amacı	Metinde geçen fiilimsileri tespit edebilmek. İmla kurallarını ve noktalama işaretlerini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yatır

Harman sonunda ambarlarını zahire ile doldurup kilerlerine pastırmalarını, avlularına odunlarını istif eden halk, hükûmet konağı altındaki sıra kahvelere toplanır, gevezelik ederek kışı tasasızca karşılardı.

Yenecek ve yakacak ne lâzımsa eylül içinde hazırlamak, soğuk aylara kaygusuz bir zihin, rahat bir yürekle girmek memleketin âdetiydi. "Etlik" dedikleri bu müddet kırk gün sürer, kırk gün kasabada peri, dev masallarındaki şehzade düğünlerini hatıra getiren bir hazırlıktır giderdi. Bacaların boğula tıkana tüttüğü, kazaların taşa köpüre kaynadığı, evlerin sucuk dizileriyle çepeçevre donandığı bu gürültü, telâşlı günlerin arkasından ortalığa, güz yağmurlarıyla başlıyan derin bir uyuşukluk çökerdi.

(…)

Lakin bu sene çoktan beri başlıyan odun sıkıntısı artık kıtlık derecesini bulmuştu; sobaların kızaracağı, odunların parlıyacağı şüpheliydi. Zira girdiği köyde boynuzlu bir çift hayvan bile koymıyan yaman bir vebâ, bu civarı eli böğründe bırakmış, her işi yüzün koyun sermişti.

(…)

Bu, küçük bir çam ormanı idi. Yazın kasabanın boğucu sıcağından kaçanlar gelirler, çadır kurarak gölgesinde serin günler geçirirlerdi. Tam ortasında mini mini bir kaynak yaz kış artıp azalmıyan reçine kokulu berrak sızıntısiyle bu ziyaretçilere iştah, şifa verirdi. Suyun yanında dedenin kabri vardı.

(…)

Refik Halid KARAY, *Memleket Hikâyeleri*

1. Yukarıdaki metinde bulunan fiilimsileri türlerine göre gruplandırarak aşağıdaki tabloya yerleştiriniz. Bu fiilimsilerin metne katkısını belirtiniz.

İsim-Fiil	
Sıfat-Fiil	
Zarf-Fiil	

2. *Yenecek ve yakacak ne lâzımsa eylül içinde hazırlamak, soğuk aylara kaygusuz bir zihin, rahat bir yürekle girmek memleketin âdetiydi.*

Yukarıdaki metinden alınan bu cümlede *yenecek, yakacak* sözcüklerinin niteledikleri isimler düştükleri için bu sözcükler isim gibi kullanılmış, adlaşmışlardır. Bu tip kullanımlar dil bilgisinde adlaşmış sıfat fiil olarak geçmektedir. Siz de metinden alınan aşağıdaki cümlede geçen sıfat fiili, adlaşmış sıfat fiil hâline getiriniz.

- *Harman sonunda ambarlarını zahire ile doldurup kilerlerine pastırmalarını, avlularına odunlarını istif eden halk, hükûmet konağı altındaki sıra kahvelere toplanır, gevezelik ederek kışı tasasızca karşılardı.*

3. Yukarıdaki metinde geçen *boğula tıkana, taşa köpüre* sözcük grupları -a/-e zarf fiil ekiyle kurulmuş ikilemelerdir. Siz de aşağıdaki boşluğa zarf fiil ekiyle kurulmuş ikilemelerin yer aldığı iki cümle yazınız.

4. Yukarıdaki metinde *başlıyan, koymıyan, parlıyacağı, azalmıyan* gibi ifadeler görülmektedir. Günümüzde yazı dilinde böyle bir kullanım olmamasının nedeni nedir? Sizce yazar metinde neden böyle bir kullanımda bulunmuş olabilir?

5. Metinden alınan aşağıdaki paragrafta geçen virgüllerin kullanım amaçlarını bulunuz.

Bu, küçük bir çam ormanı idi. Yazın kasabanın boğucu sıcağından kaçanlar gelirler, çadır kurarak gölgesinde serin günler geçirirlerdi. Tam ortasında minimini bir kaynak yaz kış artıp azalmıyan reçine kokulu berrak sızıntısıyle bu ziyaretçilere iştah, şifa verirdi.

,

,

,

Hazırlayan: *Gül BÜYÜMEZ*

2. ÜNİTE > **Hikâye** *Kazanım A.2.16: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Fiilimsiler, Yazım Yanlışları ve Noktalama İşaretleri**	25 dk.
Amacı	Metinlerden hareketle fiilimsiler, noktalama ve yazım kuralları ile ilgili çalışmalar yapabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Efenin Hikâyesi

(…)

Yirmi bir yaşında olduğu söylenilen Efede bütün bu taravetli ve kavi gençliğe rağmen karşısındakine ne genç, ne ihtiyar, hiçbir zaman ve yaş hissi verdirmiyen bir olgunluk vardı.

Zabit sokakta lâkırdıyı açabilmek için:

– Epeyce uzak gideceğiz, Efem, dedi.

Efenin gözleri sabit ve sâkin, kudretini bozmadan, dudakları tebessüme benzer bir şeyle açıldı:

– Nerede olduğunu biliyorum, dedi.

Genç zabit ne kadar çalıştı ise ne Efeyi fazla söyletebildi, ne de öğretmek için kendi hazırladığı mevzudan bahsedebildi.

Eve geldikleri zaman zabitin heyecanı ellerini titretecek dereceyi buldu; fakat sofada oda kapısını açıp da Efeyi heyetin yanına soktuktan sonra Efenin garip sükûtu sirayet etmiş gibi sadece kapının yanındaki sandalyeye oturdu, bekledi.

Heyetin oturduğu büyük odanın her tarafına Uşak halıları örtmüşlerdi. Orta yerde uzun, büyük yeşil örtülü masanın önünde arkaları pencereye çevrilmiş dört devletin dört büyük askeri büyük üniformalarile oturuyorlardı. Genç kâtipler, zabitleri arasında biraz hoş bir havada mağrur duran dört baş, kuvvetli çizgilerile dimdik duran başları, dretnotları, denizaltıları, tayyareleri, bin kudret ve şevketlerile galip ve kudret sahibi milletlerin gözlerile Efeye bakıyorlardı. Fakat genç Efe, üniformadan, ordudan, çelik ve ateşten daha kavi, hepsinin karşısında yeşil başı göklere kalkan genç bir çınar kadar bunlara karşı lâkayıttı.

Efe ilerilerken sağda oturan yüzü traşlı, esmer yanaklı, kalpaklı bir Osmanlı zabiti vakur bir irade ile Efenin tahlil edemediği bir hissi saklıyarak kalktı, Efeye yaklaştı. Yavaşça silâhlarını azaltmasını söyledi. Efe bir çocuk sükûnu ile mavzerini kapıya dayadıktan sonra tabancalarını masanın üzerine bıraktı.

(…)

Halide Edip Adıvar, *Dağa Çıkan Kurt*

1. Metinde yoğun biçimde fiilimsi (*olduğu, söylenilen, açabilmek, açıp…*) kullanılmıştır. Fiilimsilerin özelliklerini düşünerek bunların kullanımının metnin dil ve anlatımına nasıl bir katkı sağladığını ifade ediniz.

2. Okuduğunuz metinden alınan cümlelerdeki altı çizili fiilimsilerin türünü belirtiniz. Aynı türden bir fiilimsiyi kendi cümlenizde kullanıp aşağıdaki tabloya yazınız.

Hikâyeden alınan cümleler	Fiilimsinin türü	Sizin Cümleniz
Yavaşça silâhlarını azaltmasını söyledi.		
Eve geldikleri zaman zabitin heyecanı ellerini titretecek dereceyi buldu.		
Osmanlı zabiti vakur bir irade ile Efenin tahlil edemediği bir hissi saklıyarak kalktı.		

3. *Orta yerde uzun, büyük yeşil örtülü masanın önünde arkaları pencereye çevrilmiş dört devletin dört büyük askeri büyük üniformalarile oturuyorlardı. Genç kâtipler, zabitleri arasında biraz hoş bir havada mağrur duran dört baş, kuvvetli çizgilerile dimdik duran başları, dretnotları, denizaltıları, tayyareleri, bin kudret ve şevketlerile galip ve kudret sahibi milletlerin gözlerile Efeye bakıyorlardı. Fakat genç Efe, üniformadan, ordudan, çelik ve ateşten daha kavi, hepsinin karşısında yeşil başı göklere kalkan genç bir çınar kadar bunlara karşı lâkayıttı.*

Efe ilerilerken sağda oturan yüzü traşlı, esmer yanaklı, kalpaklı bir Osmanlı zabiti vakur bir irade ile Efenin tahlil edemediği bir hissi saklıyarak kalktı.

Okuduğunuz metinden alınan bu parçadaki altı çizili kelimelerin yazımı günümüzdeki yazımından farklıdır. Bunun nedeni ile ilgili neler düşünüyorsunuz?

4. Okuduğunuz metinden alınan … *ne de öğretmek için kendi hazırladığı mevzudan bahsedebildi.* cümlesindeki *bahsedebildi* kelimesinin bitişik yazılmasının sebebi nedir?

5. *Efenin gözleri sabit ve sâkin, kudretini bozmadan, dudakları tebessüme benzer bir şeyle açıldı:* cümlesini imla ve noktalama açısından bugün nasıl yazarız? Gerekçesi ile birlikte belirtiniz.

6. Zabit sokakta lâkırdıyı açabilmek için:
– Epeyce uzak gideceğiz, Efem, dedi.

Bu parçada iki nokta (:) hangi işleviyle kullanılmıştır?

Hazırlayan: *Şükriye ŞEN*

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Sözcüklerin, Sözcük Gruplarının Anlamını Bağlamı İçerisinde Belirliyorum**	25 dk.
Amacı	Sözcüklerin anlamını metin içerisinde çözümleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Keleci bilen kişinin yüzünü ağ ede bir söz
Sözü pişirip diyenin işini sağ ede bir söz

Söz ola kese savaşı söz ola yitire başı
Söz ola ağılı aşı bal ile yağ ede bir söz

Kelecilerin pişirgil yaramazını şeşirgil
Sözün us ıla düşürgil demegil çağa da bir söz

Gel ahî ey şehriyâri sözümüzü dinle bâri
Hezâran güher dîdârı kara taprağ ede bir söz

Kişi bile söz demini demeye sözün kemini
Bu cihân cehennemini sekiz uçmağ ede bir söz

Yürü yürü yolun ile gâfil olma bilin ile
Key sakın ki dilin ile cânına dağ ede bir söz

Yûnus imdi söz yatından söyle sözü gayetinden
Key sakın o şeh katından seni ırağ ede bir söz

Yunus Emre
Abdülbâki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*

Kelime Dağarcığı
keleci: Öz veya kusursuz, düzgün söz. **şehriyar:** Padişah, hükümdar. **şeşirgil:** Ayıklamak, atmak. **hezar:** Bin, binlerce. **gevher:** Mücevher. **key:** Pek.

1. *Sözü pişirip diyenin işini sağ ede bir söz* dizesindeki altı çizili ifadenin sizde çağrıştırdığı anlamı şiirin bütününden yararlanarak belirtiniz.

2. Şiirde zıt anlamlı sözcüklerden yararlanılmıştır. Zıt anlamlı sözcükleri bularak bu sözcüklerin şiire katkısını belirleyiniz.

3. *Hezâr gevher ü dinârı kara taprağ ede bir söz* dizesinde altı çizili söz grubuyla anlatılmak isteneni belirleyerek bu söz grubunun yerine aynı anlamı çağrıştıracak yeni söz grupları oluşturunuz.

4. *Söz ola kese savaşı söz ola bitire başı*
Söz ola ağılı aşı bal ile yağ ede bir söz.

dizelerindeki altı çizili söz grubunun sizde çağrıştırdığı yakın ve uzak anlamı şiirin bütününden yararlanarak yazınız.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

3.ÜNİTE > **Şiir** *Kazanım A.1.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Sözcükleri Bağlamla İlişkilendiriyorum**	25 dk.
Amacı	Sözcüklerin anlamını metin içerisinde çözümleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Gam gasavet çekme divâne gönül
Her zaman da dünya başa dar olmaz
Yıkılıp düşene gülme sakın sen
Yiğit düşüp kalmayınca bell'olmaz

Avluda bağlıdır yiğidin atı
Her nere varırsan söylenir methi
Altına batırsan iy'olmaz kötü
Aslı ham demirden gevherden olmaz

Yiğit olan yiğit biner atlanır
Kötüler de her cefâya katlanır
Yiğit gölgesinde yiğit saklanır
Namertlerde gölge olmaz ar olmaz

Karac'oğlan melil mahzun oturur
Ağlamaktan kendi yaşın bitirir
Herkes ataşını burdan götürür
O dünyada ataş olmaz nâr olmaz

Karacaoğlan
Mustafa Sever, *Türk Halk Şiiri*

1. *Gam gasavet çekme, cefâya katlanmak, melil mahzun oturmak* deyimlerinin sizde çağrıştırdığı anlamları metnin bağlamından hareketle belirterek bu deyimlerin birbiri ile olan anlam ilişkisini açıklayınız.

2. *Yiğit gölgesinde yiğit saklanır/Namertlerde gölge olmaz ar olmaz* dizelerindeki *namert* sözcüğünün anlamını tahmin ederek *ar* sözcüğü ile ilişkilendiriniz.

3. *Herkes ataşını burdan götürür/O dünyada ataş olmaz nâr olmaz* ifadesinin sizde çağrıştırdığı anlamı belirterek şiirdeki örtülü anlamı açıklayınız.

4. *Avluda bağlıdır yiğidin atı/Her nere varırsan söylenir methi* dizelerindeki altı çizili ifadeleri şiirden de hareketle günlük hayatla ilişkilendiriniz.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Sözcük Gruplarının Anlamını Bağlamı İçerisinde Belirliyorum**	25 dk.
Amacı	Sözcük gruplarının anlamını metin içerisinde çözümleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Şarkı

Sevdiğim cânım yolunda hâk ile yeksân olduğum
Îyddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum
Ey benim aşkında bülbül gibi nâlân olduğum
Îyddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum

Cümle yâran sana uşşâk olduğun bilmez misin
Cümlenin tâkatleri tâk olduğun bilmez misin
Şimdi âlem sana müştâk olduğun bilmez misin
Îyddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum

Gâhi Feyz-âbâda doğru azmedüp eyle safâ
Âsafâbâda gelüp gâhî salın ey meh-likâ
Gel hele gör sahn-ı Sa'dâbâda hiç olmaz behâ
Îyddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum

Kaplatup gül penbe şâlı ferve-i semmûruna
Ol siyeh zülfü döküp ol sine-i billuruna
Itr-ı şâhiler sürüp ol gerden-i kâfuruna
Îyddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum

Sen açıl gül gibi zâr ile hezâr olsun Nedim
Bend bend olsun hâm-ı zülfün şikâr olsun Nedîm
Sen salın cânâ yolunda hâksâr olsun Nedîm
Îyddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum

Nedim
Necmettin Halil Onan, *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*

Kelime Dağarcığı
behâ: Güzellik, zarâfet. **bend:** Düğüm. **ferve-i semmûr:** Samur kürkü.
feyz-âbâd, âsafâbâd: Şiirin yazıldığı dönemde köşklere verilen isim.
gerden-i kâfur: Beyaz gerdan. **hâk ile yeksân:** Toprak ile bir olmak.
hâksâr: Toprak. **ıtr-ı şâhi:** Güzel kokulu bitki. **ıyd:** Bayram. **mehlikâ:** Ay yüzlü.
müştâk: Özleyen, göreceği gelen. **nâlân:** İnleyici, inleyen. **sahn:** Meydan.
seyran: Gezme, gezinme. **sine-i billur:** Billur göğüs. **şikar:** Av.
tâkatleri tâk olmak: Kuvveti kesilmek, takatten düşmek. **uşşak:** Âşıklar.
yaran: Dost. **zâr ile hezâr:** Ağlayan bülbül.

1. Şiirde tekrar eden *Îyddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum* dizesindeki altı çizili deyimin sizde çağrıştırdığı anlam ile şiirdeki anlamını söyleyiniz.

2. Şiirde geçen deyimlere örnek bulunuz. Şiirde bulduğunuz deyimlerin kullanılması şiirin anlamına nasıl bir katkıda bulunmuştur? Düşüncelerinizi yazınız.

3. *Cümle yâran sana uşşâk olduğun bilmez misin*
Cümlenin tâkatleri tâk olduğun bilmez misin

Altı çizili bu iki ifade arasında nasıl bir anlam ilişkisi vardır? Açıklayınız.

4. *Âsafâbâda gelüp gâhî salın ey meh-likâ (ay yüzlü)*

dizesinde sevgilinin yüzü aya benzetilmiştir. Bu benzetmenin nasıl yapıldığını belirleyerek siz de buna uygun örnek iki benzetme yazınız.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.2: Şiirin temasını belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiirin İletisini Belirliyorum	25 dk.
Amacı	Şiirin temasını belirleyerek iletisini bulabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Dilin Muhafazası Hakkında

Eşitgil biliglig negü tip ayur
Edebler başı til küdezmek tiyür
Tiling bekte tutgıl tişing sınmasun
Kalı çıksa bektin tişingni sıyur.
(…)

Ne kim kelse erke tilindin kelür
Tilindin kim edgü kim isiz bolır
Eşit büt bu sözke kamug tangta ten
Turup tilke yüknüp tazarru kılur

Günümüz Türkçesi

İşit, bilgili ne der, ne söyler
Edeblerin başı dili gözetmek, diyor.
Dilini sıkı tut dişini kırmasın
Eğer dilin çıksa dişini kırar.
(…)

Ne gelse insana dilinden gelir
Dilinden (dolayı) kimi iyi, kimi kötü olur.
İşit, inan bu söze her sabah ten
Kalkıp dile eğilerek yalvarır.

Edip Ahmet Yüknekî, *Atebetü'l-hakāyık*

1. Şiirin temasını belirleyiniz, bu tema evrensel midir? Düşüncelerinizi nedenleri ile birlikte yazınız.

2. Söz ola kese savaşı söz ola yitire başı
Söz ola ağılı aşı bal ile yağ ede bir söz
Yunus Emre

Yukarıdaki dizelerle Edip Ahmet Yüknekî'nin şiirini ilişkilendirerek tema benzerliği ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.

3. Şiirden yararlanarak dil, düşünce, kişilik ilişkisini açıklayan kısa bir metin oluşturunuz.

4. a) Şiirin iletisi ile metnin türü arasında nasıl bir ilişki vardır?

b) İletiyi bir atasözü ile ifade edecek olsaydınız bu hangi atasözü olurdu?

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.2: Şiirin temasını belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiirde İleti	25 dk.
Amacı	Şiirin temasını belirleyerek iletisini bulabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Koşuk	*Günümüz Türkçesi*
Yay yarupan ergüzi	*Bahar (güneşi) ışıdı, eriyen kar, buz suları,*
Aktı akın munduzu	*Coşkun seller hâlinde aktı*
Tugdı yaruk yulduzı	*Parlak (sabah) yıldızı doğdu*
Tıngla sözüm külgüsüz	*(Şaşılası) sözlerimi gülmeksizin dinle!*
Agdı bulıt kükreyü	*Bulut gürleyerek yükseldi*
Yagmur tolı sekriyü	*Yağmur, dolu yağıyor*
Kalık anı ügriyü	*Hava bulutlu (denizdeki kayık gibi) sallanıyor*
Kança barır belgüsüz	*(Bu yüzden) nereye gideceği belli olmuyor*
Türlüğ çeçek yarıldı	*Rengârenk çiçekler açıldı*
Barçın yadım kerildi	*(yerlere sanki) ipek örtüler serildi*
Uçmak yeri körüldi	*Cennet görünmüş gibi oldu*
Tumlug yana kelgesüz	*Soğuklar artık gelmeyecek*
Kurt kuş kamug tirildi	*(Bahar geldi) kurt, kuş hepsi dirildi*
Erkek tişi tirildi	*Erkekler ve dişiler bir araya geldiler*
Ögür alıp tarıldı	*Ve eşlerini alıp dağıldılar*
Yınka yana kirgüsüz	*(Hiçbiri) artık ine girmeyecek*

Anonim
Mustafa Sever, *Türk Halk Şiiri*

1. Şiirin temasını belirleyiniz, temayı belirlemenizde hangi sözcükler etkili oldu? Belirtiniz.

2. Türklerin İslamiyet öncesi yaşam biçimi ile tema arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Bahar mevsimindeki hareket ve canlanmanın şiire nasıl yansıdığını yazınız.

4. *Tumlug yana kelgesüz* *Soğuklar artık gelmeyecek*
Yınka yana kirgüsüz *(Hiçbiri) artık ine girmeyecek*

dizelerinin tema ile ilişkisini belirleyerek göçebe kültür üzerinde kışın etkilerinin ne olabileceği hakkında düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.2: Şiirin temasını belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiirde Tema-Bütünlük İlişkisini Belirliyorum	25 dk.
Amacı	Şiirde tema-bütünlük ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Gazel

Hâsılım yok ser-i kûyunda belâdan gayrı
Garazım yok reh-i aşkından fenâdan gayrı

Ney-i bezm-i gamım ey âh ne bulsan yele ver
Oda yanmış kuru cismimde hevâdan gayrı

Perde çek çehreme hicran günü ey kanlı sirişk
Ki gözüm görmeye ol mâh-likâdan gayrı

Yetti bî-kesliğim ol gâyete kim çevremde
Kimse yok çizgine gird-âb-i belâdan gayrı

Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge
Ne açar kimse kapım bâd-i sabâdan gayrı

Bozma ye mevc gözüm yaşı habâbın ki bu seyl
Koymadı hiç imâret bu binâdan gayrı

Bezm-i aşk içre Fuzûlî nice âh eylemeyem
Ne temettu' bulunur neyde sadâdan gayrı

Fuzûlî, *Divan*

Kelime Dağarcığı
hâsıl: Ürün, elde edilen. **ser-i kuyu:** Başköşe, yanında. **reh-i aşk:** Aşk yolunda.
ney-i bezm-i gam: Gam meclisinin neyi. **od:** Ateş. **sirişk:** Gözyaşı.
mahlika: Ay yüzlü. **bî-kesliğim:** Kimsesizlik. **âteş-i dil:** Gönül ateşi.
bâd-ı sabâ: Sabah rüzgârı. **mevc:** Dalga. **habâb:** Hava kabarcığı. **seyl:** Sel.

1. Şiirin ikinci beytindeki *ney, gam, yel, yanmış, heva (hava)* sözcüklerini şiirin iletisi ile ilişkilendiriniz. Bu sözcükler temayı yansıtmada etkili olmuş mudur? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Size göre şiirin temasını yansıtan en güzel beyit hangisidir? Bu beyti belirlemenizde neler etkili oldu? Yazınız.

3. Şiirin birimleri arasında bir tema bütünlüğünden söz edilebilir mi? Düşüncelerinizi yazınız.

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.3: Şiirde ahengi sağlayan özellikleri/unsurları belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiirde Müzikaliteyi Belirliyorum	25 dk.
Amacı	Şiirde ahenk ve ritmik unsurları belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Türkü

Kalenin ardında üç ağaç incir
Elimde kelepçe boynumda zencir
Çekme zencirleri kollarım incir

Atma bu taşları ben yaralıyım
Elalem al geymiş ben karalıyım

Kalenin ardında bir taş olaydım
Gelene geçene yoldaş olaydım
Bacısı güzele kardaş olaydım

Atma bu taşları ben yaralıyım
Elalem al geymiş ben karalıyım

Kalenin ardında ben gördüm onu
Mavidir şalvarı beyazdır donu
El ne derse desin ben sevdim onu

Atma bu taşları ben yaralıyım
Elalem al geymiş ben karalıyım

Kaleden kaleye şahin uçurdum
Ah ile vah ile ömrüm geçirdim
Yar bize gelende şerbet içirdim

Atma bu taşları ben yaralıyım
Elalem al geymiş ben karalıyım

Erman Artun, *Türk Halk Edebiyatına Giriş*

1. İlk bendin ve nakaratın kafiye ve rediflerini bularak kafiye örgüsünü belirleyiniz.

2. *Atma bu taşları ben yaralıyım /Elalem al geymiş ben karalıyım*

Türküden alınan bu dizelerdeki baskın olan sesleri belirleyerek şiire etkisini yazınız.

3. Birinci bentteki *incir* sözcüğü ile yapılan kafiye çeşidine *uygun yaz, gül* sözcüklerinden birini kullanarak bir dörtlük yazınız.

4. Şiirin ölçü ve duraklarını belirleyiniz, belirlediğiniz ölçü türküler ile ilgili size neler düşündürdü? Yazınız.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.3: Şiirde ahengi sağlayan özellikleri/unsurları belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiirde Ahenk ve Ritmin Önemini Belirliyorum	25 dk.
Amacı	Şiirde ahenk ve ritmik unsurları belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Biz Dünyadan Gider Olduk

Biz dünyadan gider olduk,
Kalanlara selam olsun,
Bizim için hayır dua
Kılanlara selam olsun.

Ecel büke belimizi,
Söyletmeye dilimizi,
Hasta iken halimizi
Soranlara selam olsun.

Tenim ortaya açıla
Yakasız gömlek biçile,
Bizi bir arı vech ile
Yuyanlara selam olsun.

Azrail alır canımız,
Kurur damarda kanımız,
Yayılacak kefenimiz,
Saranlara selam olsun.

Salâ verile kasdımıza,
Gider olduk dostumuza,
Namaz için üstümüze
Duranlara selam olsun.

Dünyaya gelenler gider,
Asla gelmez yola gider,
Bizim halimizden haber
Soranlara selam olsun.

Miskin Yunus söyler sözün,
Kan yaş ile doldu gözü,
Bilmeyen ne bilsin bizi,
Bilenlere selam olsun.

Yunus Emre

1. Okuduğunuz şiir kolay ezberlenebilir mi, niçin?

2. İkinci dörtlüğün kafiye ve rediflerini bularak kafiye örgüsünü gösteriniz.

3. Her dörtlüğün sonunda tekrar eden *selam olsun* ifadesi şiirin söyleyiş biçimini nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi yazınız.

4. Şiirin ölçü ve kafiye örgüsünü belirleyiniz; belirlediğiniz ölçü, kafiye örgüsü sonucuna göre ilahilerle ilgili çıkarımda bulununuz.

3.ÜNİTE > **Şiir** *Kazanım A.1.3: Şiirde ahengi sağlayan özellikleri/unsurları belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Şiirde Kafiye, Ölçü, Tür İlişkisini Belirliyorum**	25 dk.
Amacı	Şiirde ahenk ve ritim unsurlarını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)

I	II	III
Bilmem ki yaz mı gelmiş	Şu bağlar bizim olsa	Kayalar karda kaldı
Niçin açmış gül erken	Yaprağı üzüm olsa	Bülbüller zârda kaldı
Aklımı kayıp ettim	Yârin uykusu gelmiş	Gönlüm kapısı kilitli
Nazlı yârim gülerken	Yastığı dizim olsa	Anahtarı yârda kaldı

Erman Artun, *Türk Halk Edebiyatına Giriş*

1. I. mânideki *gül erken* ve *gülerken* sözcükleri arasındaki kafiye çeşidini belirleyerek *dil* sözcüğü ile aynı ölçüde bir mâni yazınız.

2. Okuduğunuz II, III. mânilerin nazım birimi, ölçü ve kafiye düzeni gibi biçimsel özelliklerini göz önüne bulundurduğumuzda mâni türünün biçim özellikleri ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

3. III. mâninin kafiye ve rediflerini bulunuz. Bunların mâniye söyleyiş bakımından nasıl bir etkisi olmuştur? Yazınız.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.4: Şiirin nazım biçimini ve nazım türünü tespit eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Nazım Biçimlerini ve Türlerini Tanıyorum	25 dk.
Amacı	Nazım şekillerini tanıyabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Koşma

Ey güzel kapına dermana geldim,
Derûnumda bir onulmaz yâre var,
Dertlerime derman ben seni buldum
Senden gayri bana kimden çare var.

Bed- asıldan vefa gelmez şöyle bil,
Yolunda eylesen ömrünü sebil,
Günde bir kez ölüm istiyor bu dil,
Sencileyin bir hercâî yâre var

Kaçan bîvefâdır sevgili dostun
Yâr olmaz akıbet ol gözü mestin,
Gerek Nesîmî-veş yüzseler postun,
Gerek Mansur gibi zülfü dâre var.

Çün düştü araya zaman-ı firkat,
Ol dilberde kaldı bu dil akıbet,
Bir gül için hâre eylemem minnet,
Var da minnet eyle âh-ü zâre var.

Sevdiğin adüvden öğüt alırsa,
Benden geçip bencileyin bulursa,
Çarh-i felek eğer böyle kalırsa,
Gevheri dermanı Hak'tan ara var.

Gevherî
M. Fuat Köprülü, *Saz Şairleri*

Kelime Dağarcığı
adüv: Düşman. **bed:** Kötü. **derûn:** İç, içeri, yürek, gönül.
hercai: Aşkta değişken, vefasız. **zaman-ı firkat:** Ayrılık zamanı.

1. Okuduğunuz bu şiirin nazım biçimi koşmadır. Şiirin birimini, birim sayısını, kafiye düzenini ve ölçüsünü belirleyerek koşmalarla ilgili çıkarımlarda bulununuz.

2. Eski Türklerde, sığır törenlerinde (av şenlikleri) ve şölenlerde söylenen aşk, kahramanlık, doğa sevgisi temalı şiirlere genel olarak "koşuk" denmiştir.

Âşık edebiyatı nazım şekli olan koşmalar ile İslamiyet öncesi koşuklar arasında ilişki kurulabilir mi? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Son dörtlükte şairin adı geçmektedir. Bu durum koşmanın mâni, türkü, ninniden ayrılan bir özelliği olabilir mi? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

3.ÜNİTE > Şiir *Kazanım A.1.4: Şiirin nazım biçimini ve nazım türünü tespit eder.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Nazım Biçimlerini ve Türlerini Temayla İlişkilendiriyorum**	35 dk.
Amacı	Nazım şekillerini, türlerini tanıyabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Bu şehr-i Stanbul ki bî-misl ü bahâdır
Bir sengine yek-pâre Acem mülkü fedadır

Bir gevher-i yektadır iki bahr arasında
Hurşîd-i cihan-tâb ile tartılsa sezadır

(…)

İstanbulun evsâfını mümkin mi beyan hiç
Maksûd heman sadr-ı kerem-kâra du'âdır

Dâmâd-ı güzîn-i şeh-i zî-şân-ı felek-câh
Fahrü'l-vüzerâ âsaf-ı ferhunde-likâdır

(…)

Devşirmededir saçdığı ihsanı şeb ü rûz
Pîr-i feleğin anun içün kaddi dütâdır

Ser-pençesinin nâmı lîsân-ı kudemâda
Deryâ-yı himem kân-ı kerem bahr-ı atadır

(…)

Ey sadr-ı cihanbân ede Hak devletin efzûn
Kim devletin erbâb-ı dile lulf-ı Hudâdır

Ez-cümle Nedîmâ kulun ey âsaf-ı zî-şân
Müstağrak-ı lûtf u kerem ü cûd u 'atadır

Nedim

Nilüfer Karadavut, *Bâkî ve Nedîm Dîvânı'nda İstanbul Üzerine Mukayeseli Bir İnceleme*

Kelime Dağarcığı
Acem: İran. **âsaf-ı ferhunde-likâ:** Güleryüzlü vezir. **âsaf-ı zî-şân:** Şanlı vezir. **bahr-ı ata:** Hediye denizi. **bî-misl ü bahâ:** Emsalsiz, eşsiz. **dâmâd-ı güzîn-i şeh-i zî-şân-ı felek-câh:** Yüce ve şan sahibi padişahın seçkin damadı. **deryâ-yı himem:** Himmetler denizi. **dütâ:** İki büklüm. **efzûn etmek:** Artırmak. **erbab-ı dil:** Gönül erbabı. **evsaf:** Vasıflar, özellikler. **ez-cümle:** Kısaca. **fahrü'l-vüzerâ:** Vezirlerin övüncü. **gevher-i yekta:** Eşsiz cevher. **hurşîd-i cihan-tâb:** Dünyayı aydınlatan güneş. **kadd:** Boy. **lîsân-ı kudemâ:** Eskiler lisanı. **kân-ı kerem:** Cömertlik madeni. **lutf-ı Hudâ:** Allah'ın lütfu. **maksud:** Amaç. **müstağrak-ı lûtf u kerem ü cûd u ata:** Hediye, ihsan, cömertlik ve lütfuna gömülmek. **pîr-i felek:** Yaşlı felek. **sadr-ı cihanbân:** Dünyayı koruyan sadrazam. **sadr-ı kerem-kâr:** Cömert sadrazam. **seng:** Taş. **ser-pençe:** Güçlü el. **seza:** Uygun, yaraşır. **şeb ü rûz:** Gece ve gündüz. **yek-pâre:** Bütünüyle.

1. Şiirin nazım birimini, kafiye örgüsünü belirleyiniz; belirlediğiniz bu özellikler size hangi nazım şeklini düşündürmektedir?

2. Şair, şiirine İstanbul'u anlatarak başlamıştır. Bunun sebebiyle ilgili düşüncelerinizi, okuduğunuz şiirin türünü göz önünde bulundurarak açıklayınız.

3. *Devşirmededir saçdıgı ihsanı şeb ü rûz*
Pîr-i feleğin anun içün kaddi dütâdır

Feyz-i eser-i sâgar-ı dest-i kereminden
Şahs-ı feleğin çehresi yâkut-nümâdır

beyitlerinde de görüldüğü gibi methiye bölümünde abartılı bir övgü dikkat çekmektedir. Şiirde övülen kişiden hareketle şiirin içeriği ve hitap ettiği okur kitlesi için ne söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.4: Şiirin nazım biçimini ve nazım türünü tespit eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Nazım Türlerinin Benzerliğini Belirliyorum	25 dk.
Amacı	Nazım türlerini tanıyabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Deli gönül inim inim inleme
Kadir mevlam hasretine sal beni
Viranlıkta görsen baykuş sanırsın
Bir humâ kuşuyum sen de bil beni

Ulu bezirgânım kumaş satarım
Gökyüzünden uçan kuşu tutarım
Yetmiş iki dilden bilir öterim
Anın için fark edemez el beni

Ak pınarın boz bulanık seliyim
Ol sebepten aklım yoktur deliyim
Naci derler dört güruhun biriyim
Ararsan hak divanında bul beni

Gider idim ben de kendi işime
Aşkın doluları yağdı başıma
Ağu kattı benim tatlı aşıma
Ummanlara gark eyledi sel beni

Pir Sultan'ım ırak yoldan gelirsin
Gevherin kıymetini nerden bilirsin
Eksikliğim çoktur sen de bilirsin
Eksiklikle kabul eyle gel beni

Pir Sultan Abdal
Erman Artun, *Türk Halk Edebiyatına Giriş*

1. Okuduğunuz şiir, halk şiiri geleneğine aittir. Bu şiirin halk şiirine ait olduğunu hangi gerekçeler ile açıklayabilirsiniz? Yazınız.

2. Şiirin genelinde işlenen duygu ve düşünceden hareketle şiirin nazım türü için nasıl bir çıkarımda bulunabilirsiniz? Yazınız.

3. Okuduğunuz şiirin halk edebiyatı geleneği içerisindeki yerini gerekçeleri ile birlikte yazınız.

3.ÜNİTE > Şiir *Kazanım A.1.5: Şiirdeki mazmun, imge ve edebî sanatları belirleyerek bunların anlama katkısını değerlendirir.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Şiirde İmge ve Hayal Unsurlarını Belirliyorum**	25 dk.
Amacı	Şiirin ifade özelliklerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Bahar oldu gül açıldı
Türlü rahmetler saçıldı
Türlü çiçekler açıldı
Kangımız a'lâ çiçektir

Lâle eydür ben lâleyim
Cümlenizden ben a'lâyım
Hem senâyım hem sefâyım
Kangımız a'lâ çiçektir

Karanfil beni ekerler
Beylere peşkeş çekerler
Alur saksıya dikerler
Kangımız a'lâ çiçektir

Menevşe eydür hey Tanrı
Âşıklar söylerler doğru
Niçin benim boynum eğri
Kangımız a'lâ çiçektir

Sünbül der ki kanım aktır
İçimizde hiç kem yoktur
Cümlemizi yaradan Hak'tır
Kangımız a'lâ çiçektir

Ömer tuttu sünbül sözün
Getürsün çiçeğin yüzün
Gonce iykaz etme gözüm
Kangımız a'lâ çiçektir

Âşık Ömer
M. Fuat Köprülü, *Saz Şairleri*

1. Birinci dörtlükte *bahar, gül, rahmet, çiçek* sözcükleri arasında bir anlam ilişkisi vardır. Bu şekilde oluşturulan söz sanatına tenasüp (uygunluk) denir. Siz de *çocuk, anne, ninni, uyku* sözcüklerini kullanarak bir dörtlük yazınız.

2. İnsandan doğaya aktarmalara şiirden örnek dizeler yazınız.

3. Okuduğunuz şiirdeki insandan doğaya aktarmaların şiire etkisini yazınız.

Etkinlik İsmi	**Şiirde Söz Sanatlarının Etkisini Belirliyorum**	25 dk.
Amacı	Şiirin ifade özelliklerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Gazel

1. Lâle-hadler yine gülşende neler etmediler
   Servi yürütmediler gonceyi söyletmediler
2. Taşradan geldi çemen mülküne bîgâne deyü
   Devr-i gül sohbetine lâleyi iletmediler
3. Âdeti hûbların cevr ü cefâdır amma
   Bana ettiklerini kimselere etmediler

(…)

5. Ey Necati! yürü sabr eyle elinden ne gelir
   Hûblar cevr ü cefâyı kime öğretmediler

Necati
Necmettin Halil Onan, *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*

Kelime Dağarcığı
bîgâne: Yabancı. **cevr ü cefa:** Üzüntü ve eziyet. **devr-i gül:** Gül devri. **gülşen:** Gül bahçesi. **hûb:** Güzel. **lâle-had:** Lale yanaklılar. **mülk:** Devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke. **taşra:** Bir ülkenin başkenti veya en önemli şehirleri dışındaki yerlerin hepsi, dışarlık.

1. *Lale hadler* ifadesinde benzeyen ve kendisine benzetilen unsur olarak sevgilinin yanağı arasında nasıl bir ilgi kurulmuştur? Sizce bu ilişkinin gerekçesi ne olabilir?

2. Şiirde sevgilinin dolaylı olarak anlatılan özellikleri nelerdir? Yazınız.

3. *Ey Necati! yürü sabr eyle elinden ne gelir*

Okuduğunuz şiirden alınan dizede altı çizili bölümdeki söz sanatı *nidadır*. Kendisine yönelik oluşturulan bu sanatın sizce amacı nedir? Düşüncelerinizi yazınız.

4. Lale soğanları, yabancı ülkeden getirilmiştir. İkinci beyitte böyle bir anlam çağrışımı var mıdır? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.5: Şiirdeki mazmun, imge ve edebî sanatları belirleyerek bunların anlama katkısını değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiirde İmge ve Hayal Unsurlarını Tema ile İlişkilendiriyorum	25 dk.
Amacı	Şiirin ifade özelliklerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

İlahi

Taştın yine deli gönül
Sular gibi çağlar mısın
Aktın yine kanlı yaşım
Yollarımı bağlar mısın

Nidem elim ermez yâre
Bulunmaz derdime çare
Oldum ilimden avare
Beni bunda eğler misin

Yavı kıldım ben yoldaşı
Onulmaz bağrımın başı
Gözlerimin kanlı yaşı
Irmağ olup çağlar mısın

Ben toprak oldum yolunda
Sen aşırı gözetirsin
Şu karşıma göğüs geren
Taş bağırlı dağlar mısın

Harami gibi yoluma
Aykırı inen karlı dağ
Ben yârimden ayrı düştüm
Sen yolumu bağlar mısın

Karlı dağların başında
Salkım salkım olan bulut
Saçın çözüp benim içün
Yaşın yaşın ağlar mısın

Esridi Yunus'un canı
Yoldayım illerim kanı
Yunus düşte gördü seni
Sayru musun sağlar mısın

Yunus Emre
Memet Fuat, *Yunus Emre*

1. *Taştın yine deli gönül* dizesi ile sel arasındaki ilişkiyi şiirin temasını göz önünde bulundurarak açıklayınız.

2. *Ben toprak oldum yolunda*
Sen aşırı gözetirsin
Şu karşıma göğüs geren
Taş bağırlı dağlar mısın

Okuduğunuz şiirden alınan yukarıdaki dörtlükte altı çizili dizede *taş bağırlı* dağlar ifadesi hem gerçek (Dağlar taştan oluşur.) hem de mecaz (acımasız) anlamda kullanılmıştır. Bu tür söz sanatlarına atasözlerinde de rastlanır. Bu sanatın yapıldığı atasözlerimizden iki örnek yazınız.

3. Şiirde ya da düzyazıda anlatılmak isteneni soru biçimine dönüştürmeye *istifham* sanatı denir. Okuduğunuz şiirde de *Sen yolumu bağlar mısın* dizesinde bu sanat, şiirin bütününde sıkça kullanılmıştır, sizce bu sanatın temaya katkısı nedir?

4. *Karlı dağların başında*
Salkım salkım olan bulut
Saçın çözüp benim için
Yaşın yaşın ağlar mısın

Okuduğunuz şiirden alınan yukarıdaki dörtlükte görülen söz sanatlarını belirleyiniz. Nasıl oluşturulduklarını açıklayınız.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.6: Şiirde söyleyici ile hitap edilen kişi/varlık arasındaki ilişkiyi belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Kurmaca Unsurları Belirliyorum	25 dk.
Amacı	Gönderici-alıcı ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

İki Turnam Gelir Aklı Karalı

İki turnam gelir aklı karalı
Birin şahin vurmuş biri yaralı
O yavruya sorun aslı nereli

Katar katar olmuş gelir turnalar
Eğrim eğrim ne hoş gelir turnalar

İnme turnam inme sen bu pınara
Avcu tuzak kurmuş var yolun ara
Cümlemizin işin Mevlâm onara

Katar katar olmuş gelir turnalar
Eğrim eğrim ne hoş gelir turnalar

İnme turnam inme yolda kış olur
Bastığın yerler de donar taş olur
Böyle kalmaz elbet sonu hoş olur

Katar katar olmuş gelir turnalar
Eğrim eğrim ne hoş gelir turnalar

İnme turnam inme haber sorayım
Kanadın altına name sarayım
Nazlı sevdiğimden haber alayım

Katar katar olmuş gelir turnalar
Eğrim eğrim ne hoş gelir turnalar

Anonim
Erman Artun, *Türk Halk Edebiyatına Giriş*

1. Şiirde ilk bentteki turna ile son bentteki turna aynı mı? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Alıcının (turna) şiirdeki görevi nedir? Türkülerin oluşum dönemlerini de düşünerek açıklayınız.

3. Şiirde olumsuz varlık ve kavramlar nelerdir? Bu varlık ve kavramları turna ile ilişkilendiriniz.

4. Söyleyici-turna ilişkisini açıklayınız.

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.6: Şiirde söyleyici ile hitap edilen kişi/varlık arasındaki ilişkiyi belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Söyleyici Şiir İlişkisini Belirliyorum**	25 dk.
Amacı	Gönderici-alıcı ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Vardım Hint eline kumaş getirdim
Açtım bedestanı sattım oturdum
Sen benim başıma neler getirdin
Ben senin kahrını çekemem gönül

Eline aluben sazlar istersin
Göllerde ördeği kazlar istersin
Benden mahbub gelin kızlar istersin
Ben senin kahrını çekemem gönül

Kara bulut gibi göğe ağarsın
Sulu yağmur gibi yere yağarsın
O yâr senin değil ne çok bakarsın
Ben senin kahrını çekemem gönül

Anonim
Erman Artun, *Türk Halk Edebiyatına Giriş*

1. Söyleyicinin, hitap ettiği varlık ya da kavrama yönelik duyguları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. Söyleyicinin alıcıdan şikâyetçi olduğu yönler nelerdir?

3. Alıcı şiirde karşımıza kişileştirilmiş varlık olarak çıkmaktadır. Bu durumun şiire etkisini yazınız.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.6: Şiirde söyleyici ile hitap edilen kişi/varlık arasındaki ilişkiyi belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Gönderici-Alıcı İlişkisini Belirliyorum**	25 dk.
Amacı	Gönderici ve alıcı arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Koşma

Uykudan uyanmış şahin bakışlım
Dedim sarhoş musun söyledi yok yok
Ak elleri elvan elvan kınalı
Dedim bayram mıdır söyledi yok yok

Dedim ne gülersin dedi nazımdır
Dedim kaşın mıdır dedi gözümdür
Dedim ay mı doğdu dedi yüzümdür
Dedim ver öpeyim söyledi yok yok

(…)

Dedim vatanım mı dedi ilimdir
Dedim bülbül müdür dedi gülümdür
Dedim Nesimî Şah dedi kulumdur
Dedim satar mısın söyledi yok yok

Kul Nesîmî
B. Sami Özsoy, *Başlangıcından Günümüze Örnekleriyle Türk Şiiri*

1. Şiirde konuşanlar kimdir? Konuşanların söyleyici ile ilişkisini yazınız.

2. Şiirde kullanılan haber kipleri ile ileti arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Şiirdeki soru-cevap sizce kurmaca mı, gerçeklik midir? Düşüncelerinizi yazınız.

4. *Dedim vatanım mı dedi ilimdir*
Dedim bülbül müdür dedi gülümdür
Dedim Nesimî Şah dedi kulumdur
Dedim satar mısın söyledi yok yok

Yukarıdaki dörtlüğü söyleyici-alıcı açısından değerlendirerek gerçeklikle ilişkilendiriniz.

3.ÜNİTE > **Şiir** *Kazanım A.1.7: Şiirde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Millî ve Evrensel Değerleri Belirliyorum**	25 dk.
Amacı	Gönderici-alıcı ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Biz Kimseye Kin Tutmayız

Biz kimseye kin tutmazız
Ağyar dahi dosttur bize
Nerde ıssızlık var ise
Mahalle vü şardır bize

Adımız miskindir bizim
Düşmanımız kindir bizim
Biz kimseye kin tutmayız
Kamu âlem birdir bize

Pişrev Kuran'durur bize
Vatan bize cennetdürür
Ol tamuya Hak yandırır
Ol gül-i gülzardır bize

Vatan bize cennetdürür
Yoldaşımız Hak'durur
Hak'tan yana yönelicek
Başka yollar dardır bize

(…)

Dünya haramdır haslara
Lakin helaldir hamlara
Biz dünyayı dost tutmazız
Ol dünya murdardır bize

Yunus aydur Allah deriz
Allah ile kapılmışız
Dergâhına yüz tutuban
Hemen bir ikrardır bize

Yunus Emre
Memet Fuat, *Yunus Emre*

Kelime Dağarcığı
ağyar: Başkaları, dost olmayanlar. **ikrar:** Bağlanmak. **pişrev:** Yol gösterici, önder. **şar:** Şehir. **tamu:** Cehennem.

1. İlk iki dörtlükte şairin insana bakışını değerlendirerek düşüncelerinizi yazınız.

2. Yunus Emre'nin evrensel bir kişiliğe ulaşmasının nedenlerini şiirden hareketle açıklayınız.

3. Okuduğunuz şiirde inanca, kültürel değerlere ait unsurları tespit ediniz. Bu unsurlardan vatan-cennet ilişkisini yorumlayınız.

4. *Dünya haramdır haslara*
Lakin helaldir hamlara
Biz dünyayı dost tutmazız
Ol dünya murdardır bize

Okuduğunuz şiirden alınan yukarıdaki dörtlük genelde Türk insanının hayata bakışını yansıtır mı? Düşüncelerinizi yazınız.

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.7: Şiirde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Siyasi, Sosyal Ögeleri Belirliyorum	25 dk.
Amacı	Gönderici-alıcı ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Gazel

Bir nîm neşe say bu cihânın baharını
Bir sâgar-ı keşîdeye tut lâlezârını

Bir dem mi var ki âh ederek anmaya gönül
Ey serv-kad seninle geçen rüzgârını

Şevk-ı tamâm vade-i ferdâyı dinlemez
Reşk ana kim cihânda bugün buldu yârını

İran-zemîne tuhfemiz olsun bu nev-gazel
İrgürsün Isfahân'a Sitanbul diyârını

Düşmen ne denlü saht ise de şâd ol ey Nedîm
Seng üzre gösterür zer-i kâmil ayârını

Nedim
N. Halil Onan, *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*

Kelime Dağarcığı
irgürmek: Ulaştırmak. **lâlezâr:** Lale bahçesi. **nîm:** Parça. **reşk:** Ne mutlu.
saht: Sert, çetin. **sâgar-ı keşide:** İçilmiş kadeh. **seng:** Taş. **serv-kad:** Selvi boy.
şâd olmak: Mutlu olmak. **şevk-ı tamâm:** Tamamlanmış neşe.
tuhfe: Armağan. **vade-i ferdâ:** Yarına dair olan vaat. **zer-i kâmil:** Saf altın.

1. Şiirin yazıldığı dönemde İran'ın başkenti İsfahan, Osmanlı Devleti'nin başkenti ise İstanbul'dur. Buna göre Osmanlı Devleti ile İran arasındaki çekişme şiire nasıl yansımıştır? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Servi, her mevsim yeşil kalması ve boyunun güzelliği ile dikkatleri üzerine çeken bir ağaç türüdür. Bu ağaç, özellikle su kenarlarında ve mezarlıklarda olması nedeniyle hem hayatın hem de ölümün sembolü olmuştur. Gerçek anlamda servi, biyolojik nedenler ve dini inançlardan dolayı mezarlıklara dikilir. Mezarlıklara servi dikilmesinin sebeplerinden biri, onun yaz-kış yeşil kalıp meyvesiz olması özellikleriyle, hayat ağacı olarak nitelendirilmesindendir.

Metin Hakverdioğlu, *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*

İkinci beyitteki *servi* sözcüğünü, yukarıdaki bilgiler ve toplumda karşılık bulan değeri ile ilişkilendirerek açıklayınız.

3. İlk beyitteki lale bahçesi ile kültürümüz arasında ilişki kurarak şiirin yazıldığı dönemin yaşam biçimi hakkında çıkarımlarda bulununuz.

4. Son beyitte hangi kültürel özelliğe bir gönderme vardır, şair bu kültürle kendisi arasında nasıl bir ilişki kurmuştur? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

3.ÜNİTE > **Şiir** *Kazanım A.1.7: Şiirde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Millî, Manevi, Mitolojik Ögeleri Belirliyorum**	25 dk.
Amacı	Şiirdeki kültürel, tarihî, siyasal ögeleri belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Semaî

Yürü bire yalan dünya
Sana konan göçer bir gün
İnsan bir ekin misali
Seni eken biçer bir gün

Ağalar içmesi hoştur
O da züğürtlere güçtür
Can kafeste duran kuştur
Elbet uçar gider bir gün

Aşıklar der ne olacak
Bu dünya mamur olacak
Haleb'i Osmanlı alacak
Dağı taşa katar bir gün

Yerimi serin bucağa
Suyumu koyun ocağa
Kafamı alın kucağa
Garip anam ağlar bir gün

Yer yüzünde yeşil yaprak
Yer altında kefen yırtmak
Yastığımız kara toprak
O da bizi atar bir gün

Bindirirler cansız ata
İndirirler tuta tuta
Var dünyadan yol ahrete
Yelken gider salın bir gün

Karac'oğlan der na'şıma
Çok işler gelir başıma
Mezarımın baş taşına
Baykuş konar öter bir gün

Karacaoğlan
M. Fuat Köprülü, *Saz Şairleri*

1. Şiirde millî ve manevi değerlere ait unsurları tespit ediniz, bu unsurlara başka kültürlerde rastlanır mı? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Şiirde işlenen tema evrensel midir? Nedenleri ile yazınız.

3. Şiirde tarihî bir olaya gönderme yapılmıştır. Bu olayı tema ile ilişkilendiriniz.

4. Türk dünyasının çeşitli topluluklarında görüldüğü gibi Anadolu coğrafyasında da baykuşla ilgili çeşitli inançlar vardır. Söz gelimi, Aydın yöresinde baykuşun ölümü haber veren, uğursuz bir kuş olarak görülmesinin yanında devlet kuşu olarak da algılandığına yönelik kayıtlar vardır. Mitoloji, efsane ve halk inançlarında baykuşu anlamlandırma noktasında hem olumlu hem de olumsuz bir algının olduğu görülmektedir. Âşık tarzı şiir geleneği içerisinde ise baykuş, genellikle virane mekânıyla sembolleştirilmiştir. Seyrani, Düzemedim durna gibi katarım/Viranede baykuş gibi öterim/Ben aşkın narına yanar tüterim/Hayretdedir tamu narı özüme şeklinde ifade ederken, Posoflu Âşık Zülali'de ise Veraneden gelir baykuşun dadı/Kalmamış cihanın neşesi şadı/Saki bade vermez etmiş inadı/Masalar devrilmiş meyler alınmış olarak geçmektedir. Neticede kutsal dışı varlık olarak algılanan baykuş, öteki mekânla özdeşleştirilerek anlamlandırılmıştır.

Serkan Köse, *Kültür Araştırmaları Dergisi*

Bu bilgiler ışığında şiirin son dörtlüğünde geçen baykuşun zihninizdeki çağrışımlarını yazınız.

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.8: Şiirde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Metin ve Gelenek İlişkisini Belirliyorum	25 dk.
Amacı	Şiir ve sanat akımlarının ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)

I

Gök güvercin olayım
Gergefine konayim
Avci çeker vururssa
Hasretinle öleyim

Anonim

II

Bu dağın karı benem
Gün vursa erimenem
Yedi yıl yerde yatsam
Âşıkam çürümenem

Anonim

1. Yukarıdaki mânilerin ölçüleri ve kafiye örgüleri benzerlik gösteriyor. Bu durum ne ile açıklanabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Okuduğunuz bu mânilerin şiir geleneğimiz içindeki yerini gerekçelerinizle birlikte tespit ediniz.

3. Yabancı uyruklu birine bu şiirin geleneğini tanıtmak isteseydiniz neler söylerdiniz?

4. Siz de bu şiir geleneğine uygun bir mâni yazınız.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

3.ÜNİTE > Şiir *Kazanım A.1.8: Şiirde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Geleneğin Ortak Yönlerini Belirliyorum**	25 dk.
Amacı	Şiir ve sanat akımları ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)

I

Aşık Ömer der ki aşka yanarım
İçüp aşkın şarabını kanarım
Kıblem Hak'dır yönüm sana dönerim
Mihrabımdır iki kaşın arası

Âşık Ömer

II

Karac'oğlan der ki yol büke büke
Yönümü döndürdüm çağırdım Hakk'a
Ağyarın elinden gül koka koka
Nazlı yârim yaylasına göçtü mü

Karacaoğlan

III

Seyrani'nin gözü gamla yaş imiş
Aşk-sevda cümle derde baş imiş
Ben bağrımı toprak sandım taş imiş
Meğer taşa tohum ekilmez imiş

Seyrani

1. Yukarıdaki dörtlüklerin benzer yönlerini tespit ediniz.

2. Bu dörtlüklerin benzer özellikler göstermesi size ne düşündürmektedir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Bu dörtlükler hangi şiir geleneğimiz içinde yer alır? Gerekçelerinizle yazınız.

4. Mahlas hem halk şiirinde hem divan şiirinde kullanılır. Tapşırma "kendini tanıtma, bildirme, arz etme" anlamlarına gelir. Halk şairleri takma isimlerini son dörtlükte kullanır. Âşık edebiyatında buna "tapşırma" denir.

Siz de kendinize bir mahlas bularak bu dörtlüklere benzer bir dörtlük yazınız.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.8: Şiirde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiir Anlayışlarını Karşılaştırıyorum	25 dk.
Amacı	Şiir ve sanat akımları ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)

1. Metin

Koşma

Gezerken şu yere uğradı yolum,
Bu yerlerde böyle güzel olur mu?
Kuğum seni kaçırmışlar gölünden,
Bu göllerde böyle kuğu olur mu?

Kuğum senin kaşın gözün karadır,
Görün Kadir Mevlam neler yaratır,
Ak gerdanda siyah benler sıradır,
Ak kuzuda siyah benler olur mu?

Kuğum gitti, viran kaldı gölleri,
Söyler mi o efendimin dilleri,
Balıktan mı aldın sen bu telleri,
Ak kuğuda böyle teller olur mu?

Gevherî der: Bu kuğunun kastı ne?
Kına vurmuş ellerinin üstüne,
Kurban olam gözlerinin mestine,
Ak kuğuda böyle gözler olur mu?

Gevherî
M. Fuat Köprülü, *Saz Şairleri*

2. Metin

Gazel

Gitdin ammâ ki kodun hasret ile cânı bile
İstemem sensiz olan sohbet-i yârânı bile

Devr-i meclis bana girdâb-ı belâdır sensiz
Mey-i zehrâb-ı sitem sâgâr-ı gerdânı bile

Bağa sensiz bakamam çeşmime âteş görünür
Gül-i handânı değil serv-i hırâmânı bile

Sineden derd ile bir âh edeyin kim dönsün
Aksine çarh-ı felek mihr-i dırahşanı bile

Hâr-i firkatinle Neşâtî-i hazînin vâ-hayf
Dâmen-i ülfeti çâk oldu giribânı bile

Neşâtî
N. Halil Onan, *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*

Kelime Dağarcığı
çeşm: Göz. **girdâb-ı belâ:** Belâ girdabı. **giriban:** Elbise yakası. **gül-i handân:** Gülen gül. **hâr-i firkat:** Ayrılık dikeni. **mey-i zehrâb-ı sitem:** Zulüm zehri şarabı. **mihr-i dırahşanı:** Parlayan güneş. **sâgar-i gerdân:** Dönen kadeh. **serv-i hırâmân:** Nazlı nazlı yürüyen servi. **sohbet-i yârân:** Dostlar sohbeti. **vâhayf:** Yazık.

1. Yukarıdaki iki şiiri nazım birimi, dil ve ifade yönünden karşılaştırınız.

2. İki şair de aynı yüzyılda yaşamasına rağmen şiir anlayışları farklıdır. Bu farklılığın sebebi ne olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Neşâtî'nin şiirinden hareketle bu şiir geleneği ile ilgili çıkarımlarda bulununuz.

4. Gevherî'nin şiirinde İslamiyet öncesi şiirimizin izlerini görebilir miyiz? Düşüncelerinizi yazınız.

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.9: Şiiri yorumlar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Şiiri Yorumluyorum**	25 dk.
Amacı	Şiirdeki kapalı ifadeleri açıklayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Semaî

Bugün ben bir güzel gördüm
Bakar cennet sarayından
Kamaştı gözümün nuru
Onun hüsn-ü cemalinden

Salındı bahçaya girdi
Çiçekler selama durdu
Mor menekşe boyun burdu
Gül kızardı hicabından

Bahçenin kapısın açtım
Sanasın cennete düştüm
Sevdim coştum helallaştım
Buse aldım yanağından

Bahçenin kapısı daldır
Dalında öten bülbüldür
Emrah da bir edna kuldur
Bağışla geç günahından

Ercişli Emrah

Kelime Dağarcığı
buse: Öpücük. **edna:** Çok aşağı, en alt düzeyde. **hicap:** Utanma, utanç, sıkılma.

1. Gülün rengi kırmızıdır ancak şair gülün kızarmasını başka bir nedene bağlıyor. Buradaki örtük anlamı açıklayınız.

2. *Çiçekler selama durdu* ifadesindeki gerçekliği yorumlayınız.

3. *Cennet sarayı* anlatımı ile ne kastedilmiştir? Düşüncelerinizi yazınız.

4. *Emrah da bir edna kuldur,* dizesinden hareketle şairin kendisini değersiz görmesini sevgili-âşık ilişkisi yönünden açıklayınız.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.9: Şiiri yorumlar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiiri Günlük Hayat ile İlişkilendiriyorum	25 dk.
Amacı	Şiir ve hayat ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Gazel

Bâğ-ı dehrin hem hazânın hem bahârın görmüşüz
Biz neşâtın da gamın da rûzgârın görmüşüz

Çok ta mağrur olma kim meyhâne-i ikbalde
Biz hezâran mest-i mağrûrun humârın görmüşüz

(…)

Bir hurûşiyle eder bin hâne-i ikbâli pest
Ehl-i derdin seyl-i eşk-i inkisârın görmüşüz

(…)

Bir gün eyler dest-beste pay-gâhı cay-gâh
Bî-aded mağrûr-i sadr-i i'tibârın görmüşüz

Kâse-i deryûzeye tebdil olur câm-ı murad
Biz bu bezmin Nâbîyâ çok bâde-hârın görmüşüz

Nâbî
Abdulkadir Karahan, *Nâbî*

Kelime Dağarcığı
bâde-hâr: İçki içen. **bâğ-ı dehr:** Dünya bahçesi. **bezm:** İçki meclisi.
bî-aded: Nice, sayısız. **cay-gâh:** Mevki, makam, rütbe.
dest-beste: Eli bağlı; el kavuşturmuş, el bağlamış. **hâne-i ikbâl:** Baht evi.
hazan: Sonbahar. **hezâran:** Binlerce. **humâr:** Sarhoşluktan ayılma hâli.
hurûş: Coşup kabarma. **kâse-i deryûze:** Dilenci kâsesi.
mest-i mağrur: Gurur sarhoşu. **meyhâne-i ikbal:** Baht meyhanesi.
neşat: Neşe, ferahlık. **pest:** Yıkılmak, yerle bir olmak. **rüzgâr:** Zaman.
seyl-i eşk-i inkisâr: Kırık gönüllerin gözyaşının sel gibi akması.

1. Birinci beyitteki *Bâğ-ı dehrin hem hazânın hem bahârın görmüşüz* dizesinden hareketle şair için ne söylenebilir? Düşüncelerinizi yazınız.

2. İkinci beyti, çevrenizi de düşünerek yorumlayınız.

3. *Görmüşüz* redifinin her beyitte tekrar etmesi size ne düşündürmektedir? Düşüncelerinizi yazınız.

4. Şiiri dil ve ifade yönünden değerlendiriniz.

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.9: Şiiri yorumlar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiiri Değerlendiriyorum	25 dk.
Amacı	Şiiri yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Koşma

Dinle sana bir nasihat edeyim
Hatırdan gönülden geçici olma
Yiğidin başına bir iş gelince
Onu yad ellere açıcı olma

Mecliste arif ol kelamı dinle
El iki söylerse sen birin söyle
Elinden geldikçe sen eylik eyle
Hatıra dokunup yıkıcı olma

Dokunur hatıra kendisin bilmez
Asilzadelerden hiç kemlik olmaz
Sen eylik et de o zayi olmaz
Darılıp da başa kakıcı olma

El ariftir yoklar senin bendini
Dağıtırlar tuzağını fendini
Alçaklarda otur gözet kendini
Katı yükseklerden uçucu olma

Muradım nasihat bunda söylemek
Size layık olan onu dinlemek
Sev seni seveni zay etme emek
Sevenin sözünden geçici olma

Karacaoğlan söyler sözün başarır
Aşkın deryasını boydan aşırır
Seni bir mecliste hacil düşürür
Kötülerle konup göçücü olma

Karacaoğlan
Memet Fuat, *Karacaoğlan*

Kelime Dağarcığı
arif: Bilgili, anlayışlı. **bendini:** Bağını. **fendini:** Hileni, yalanını. **hacil düşürür:** Utandırır. **kelam:** Söz. **kemlik:** Kötülük. **meclis:** Topluluk. **yad eller:** Yabancılar. **zayi olmaz:** Boşa gitmez.

1. Yaklaşık dört yüz yıl öncesine ait bu şiirde vurgulanan unsurların bugün de geçerliliğini korumasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Şiirin bütününe bakıldığında bir insan tipi anlatılmaktadır. Anlatılan bu insan tipinin özelliklerini yazınız.

3. *Seni bir mecliste hacil düşürür*
Kötülerle konup göçücü olma

Şiirden alınan yukarıdaki dizeleri günlük hayatla ilişkilendirerek açıklayınız.

4. Şiirde işlenen temayı günümüzde ele alsaydık dil ve ifadede değişiklik olur muydu? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Abdullah DAĞLI*

3.ÜNİTE > **Şiir** | *Kazanım A.1.10: Şair ile şiir arasındaki ilişkiyi değerlendirir.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Şiir, Şair ve Zihniyet**	30 dk.
Amacı	Eser ile sanatçı ve sanatçının yetiştiği dönem arasındaki ilişkiyi kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

(…)	*Günümüz Türkçesi*
Ola ma'nâda benim gibi husûsâ kâmil Ki olur anlamamak kadrimi noksân-ı felek	*Mana konusunda özellikle benim kadar kâmil olan birinin kıymetini bilmemek feleğin eksikliği olur.*
Tab'ım ol genc-i firâvân-ı güher-i ma'nâdır Ki tılısm olmuş ana ejder-i pîçân-ı felek	*Tabiatım mana incisiyle dolup taşan öyle bir hazinedir ki feleğin kıvrım kıvrım ejderi onun tılsımı olmuştur.*
Sözümün her biri bir gevher-i zî-kıymetdir Ki bahâsın çekemez keffe-yi mîzân-ı felek	*Her bir sözüm öyle kıymetli bir mücevherdir ki feleğin terazisinin (terazi burcu) kefeleri onun değerini tartamaz.*
Bikr-i fikrim o kadar şûh u dil-ârâdur kim Reşk eder gamzesine Zühre-yi fettân-ı felek	*Daha önce kimsenin dile getirmediği fikirlerim öyle bir çekici ve gönül süsleyici güzeldir ki feleğin gönül çeken Zühre'si (Venüs) onun yan bakışını kıskanır.*
Suhânum âb-ı zülâl-i çemenistân-ı cihân Tab'ım âteş-gede-yi sîne-yi sûzân-ı felek	*Sözüm, dünya bahçesinin tatlı ve hoş içimli suyudur. Tabiatım feleğin yanan sinesinin kutsal ateş tapınağıdır.*

Nef'î, *Divan*

1. Nef'î tarafından kaleme alınan yukarıdaki kasidenin fahriye bölümü ile şairin edebî kişiliği arasında ne tür ilişkiler kurulabilir?

2. Gök, gökyüzü ve evren anlamlarına gelen felek, Batlamyus'tan aktarılan eski astronomiye göre dokuz kattan oluşmaktadır. Dünya'nın merkezde bulunduğu bu anlayışa göre diğer katlar Ay, Merkür, Venüs, Güneş, Mars, Jüpiter, Satürn, sabit yıldızlar feleği ve burçlar feleği olarak sıralanır. Eski astronomiye göre feleğin her bir katının kendine has özellikleri ve karakteri vardır. Bunların dünya ve insanlar üzerinde etkileri bulunur. Örneğin, Zühre, çok güzel bir kadın olarak temsil edilir. Eğlence, güzellik, aşk ve şarkı ile ilişkilendirilir. Zühre'nin etkisindeki burçlarda doğanların güzel, zarif ve duygusal olduklarına inanılır.

Feleğin, Nef'î'nin yaşadığı dönemin kültüründeki yerini göz önünde bulundurduğunuzda şairin kendi şiiri ile feleğe ait unsurlar arasında ilişkiler kurmasının nedenleri ne olabilir?

3. 1572 yılında Erzurum-Pasinler'de dünyaya gelen Nef'î'nin asıl adı Ömer'dir. Dedesi Pasinler, babası ise Sarıkamış sancak beyidir. Genç yaşta şiirle ilgilenmeye başlayan şair, Pasinler ve Erzurum'da eğitim görmüştür. Arapça ve Farsça öğrenmiş, özellikle Fars şiirini ve kültürünü yakından tanımıştır. Yazdığı şiirlerle şöhret kazanmaya başlayan Nef'î daha sonra İstanbul'a gelmiştir. IV. Murad zamanında padişahın sevgisini ve dostluğunu kazanmıştır.

Nef'î'nin hayatı ile şiirde söylemek istediğini doğrudan söylemesi, gözü kara olması ve kimseden çekinmemesi arasında ne gibi ilgiler kurulabilir?

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.10: Şair ile şiir arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Eser, Sanatçı ve Kültür**	30 dk.
Amacı	Eser, sanatçı ve kültür arasındaki etkileşimi fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

	Günümüz Türkçesi
Cânı kim cânânı içün sevse cânânın sever Cânı içün kim ki cânânın sever cânın sever	*Her kim canını cananı için sevse cananını sever,* *Her kim canı için cananı sevse canını sever.*
(…)	*(…)*
Müşg-i Çîn âvâre olmışdur vatandan men gibi Kansı şuhun bilmezem zülf-i perîşânın sever	*Çin miski vatanından ayrılıp avare olmuş benim gibi* *Bilmiyorum, hangi güzelin dağınık saçlarını sever.*
Su ki ser-gerdân gezer başında vardur bir hevâ Gâlibâ bir gül-ruhun serv-i hırâmânın sever	*Şaşkın ve perişan bir hâlde dolaşan suyun başında vardır bir sevda,* *Galiba bir gül yanaklının salınan uzun boyunu sever.*
(…)	*(…)*
N'olacakdur terk-i 'ışk etme Fuzûlî vehm edüp Gâyeti derler ola bir bende sultânın sever	*Ne olacak Fuzûlî, korkup aşkı terk etme!* *En fazla derler ki "Bir köle sultanını sever."*

Fuzûlî, *Divan*

1. Okuduğunu metinde de görüldüğü gibi ilk beyti kendi arasında, diğer beyitlerinin ikinci mısrası ilk beyitle kafiyeli olan gazel; aşk, sevgili ve bahar gibi lirik duyguların dile getirildiği divan şiiri nazım şeklidir. Türk müziğinde de bir form olan gazel, gazelhanlar tarafından doğaçlama olarak bir gazelin seslendirilmesidir. Münir Nureddin Selçuk ve Hafız Burhan önemli gazelhanlarımızdandır. Şanlıurfa'da da sıra gecelerinde gazel söyleme geleneği bulunmaktadır. Kazancı Bedih, Şanlıurfa'nın meşhur gazelhanlarındandır. Özellikle Fuzûlî'nin "Eyle ser-mestem ki idrak etmezem dünya nedir" mısrasıyla başlayan gazeli, Kazancı Bedih'in sesinde yeni bir soluk kazanmıştır.

Gazel nazım şeklinin Türk müziğini etkilemesini, toplantılarda ve eğlencelerde gazel okuma geleneğinin oluşmasını, divan şiirinin yaşayan kültüre katkıları bağlamında yorumlayınız.

2. Aslı Arap halk hikâyesine dayanan "Leyla ve Mecnun", Fars ve Türk edebiyatında birçok şair tarafından yeniden işlenmiştir. Fuzûlî'nin kaleme aldığı "Leyla ve Mecnun" ise Türk edebiyatında bir şaheser olarak görülmektedir. Fuzûlî, kendisinden önce defalarca işlenmiş olan bu konuyu almış ve etkili anlatımı ile eşsiz bir esere dönüştürmüştür. Fuzûlî'nin "Leyla ve Mecnun"u Çin sınırlarından Balkanlara kadar Türkçe konuşulan bütün coğrafyalarda okunmuş ve sevilmiştir. Kendisinden sonraki birçok şairin şiirinde "Leyla ve Mecnun"un izini sürmek mümkündür. Sinema, müzik, opera, tiyatro, roman vb. sanat dalları "Leyla ve Mecnun"u her devirde yeniden hayata döndürmüştür. Üzeyir Hacıbeyov'un Leyla ve Mecnun operası, İskender Pala'nın Leyla ve Mecnun tiyatrosu, farklı zamanlarda farklı yönetmenler tarafından çekilen Leyla ve Mecnun sinema filmleri, Leyla ve Mecnun'un aşkına göndermede bulunan onlarca beste "Leyla ve Mecnun"un kültürümüzdeki yerine ışık tutmaktadır.

Leyla ve Mecnun'un geniş bir coğrafyada ve farklı çağlarda etkisini sürdürmesi sizce nasıl mümkün olmuştur?

3. Yukarıdaki metinlerin üçünü de dikkate alarak tamamlanmadan önce ve tamamlandıktan sonraki süreç bakımından eser ve sanatçı arasındaki ilişki hakkında neler söyleyebilirsiniz?

3.ÜNİTE > **Şiir** *Kazanım A.1.11: Türün/biçimin ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.*

Alan Becerileri: Konuşma Becerisi *Genel Beceriler: İş Birliği-Takım Çalışması ve Liderlik Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Ya Olmasaydı!**	30 dk.
Amacı	Türk edebiyatının önemli eser ve sanatçılarının değerini kavrayabilmek.	Grup

1. Yönerge ***Aşağıdaki tarih şeridini inceleyiniz.***

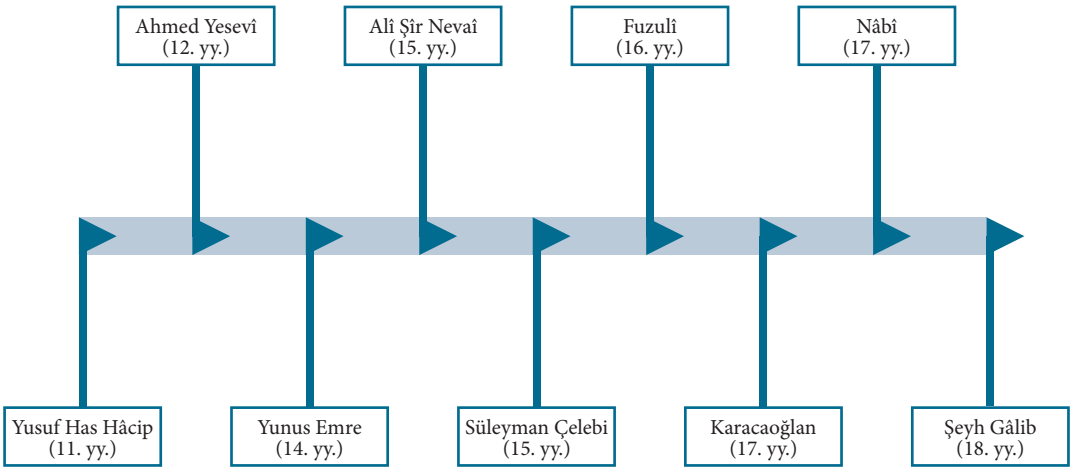

2. Yönerge ***Tarih şeridindeki şairlerden en beğendiğinizi seçiniz. Aynı şairi seçenlerle bir grup oluşturunuz.***

3. Yönerge ***Seçtiğiniz şairin hiç var olmaması durumunda kültür ve edebiyatımızda oluşabilecek eksikliği grup arkadaşlarınızla tartışarak belirleyiniz.***

4. Yönerge ***Seçtiğiniz şairin var olmaması durumunda kültür ve edebiyatımızda doğacak boşluğun diğer şairlerin eksikliğinden daha büyük olacağını ispatlamak için savlar hazırlayınız.***

5. Yönerge ***Savınızı sınıf arkadaşlarınızla tartışarak ispatlamaya çalışınız.***

3.ÜNİTE > Şiir *Kazanım A.1.11: Türün/biçimin ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.*

Alan Becerileri: Yazma Becerisi *Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Çağrışımlar**	20 dk.
Amacı	İslami dönem Türk şiiriyle ilgili verileri düzenleyebilmek.	Bireysel

1. Yönerge ***Aşağıdaki zihin haritasını inceleyiniz.***

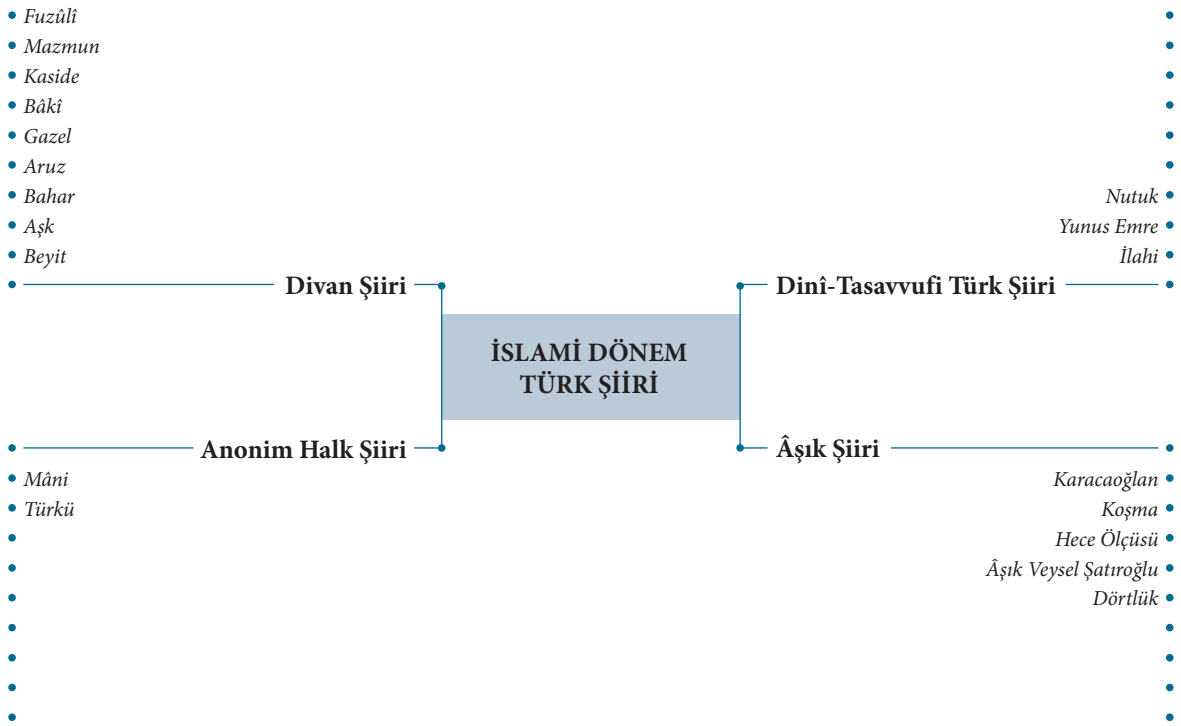

2. Yönerge ***Divan şiiri, âşık şiiri, anonim halk şiiri ve dinî-tasavvufi Türk şiirinin sizde çağrıştırdığı kavram, terim, kelime, eser ve şairleri zihin haritasındaki ilgili yerlere yazınız.***

3. Yönerge ***Sizin eklediklerinizde de dâhil, zihin haritasındaki kelimelerden yararlanarak divan şiiri, âşık şiiri, dinî-tasavvufi Türk şiiri ve anonim halk şiiri ile ilgili birer cümle kurunuz.***

4. Yönerge ***Zihin haritasına yaptığınız eklemeleri ve zihin haritasındaki kelimelerden yararlanarak kurduğunuz cümleleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.***

Hazırlayan: *Abdulhakim KILINÇ*

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.12: Metinden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Şiir ve İsim Tamlaması	10 dk.
Amacı	Metinden isim tamlamalarının özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İlahi

Hak bir gevher yaratdı kendünün kudretinden
Nazar kıldı gevhere eridi heybetinden

Yidi kat yer yaratdı ol gevherün tozından
Yidi kat yer yaratdı ol gevherün bugından

Yidi deniz yaratdı ol gevher tamlasından
Tagları muhkem kıldı ol deniz köpüginden

Muhamed'i yaratdı maklûka şefkatinden
Hem Ali'yi yaratdı mü'minlere fazlından

Gayib işin kim bilür meğer Kur'an ilminden
Yunus içdi esridi ol gevher denizinden

Yunus Emre, *Seçmeler*

Kelime Dağarcığı
bugı: Duman. **esrimek:** Coşup kendinden geçmek, vecde gelmek. **fazl:** Fazilet, erdem. **gayib:** Görünmez âlem. **gevher:** Cevher. **maklûk:** Mahluk, yaradılan. **muhkem:** Sağlam, sağlamlaştırılmış. **tag:** Dağ. **tamla:** Damla.

1. *Kendinin kudreti (kendünün kudreti)* tamlamasında belirtili isim tamlamasının hangi özelliği görülür? Açıklayınız.

2. *Deniz köpüğü (deniz köpügi)* isim tamlamasına anlam olarak baktığımızda başka köpükler de var anlamını çıkarabilir misiniz? Buradan yola çıkarak belirtisiz isim tamlaması için nasıl bir özellik söyleyebilirsiniz?

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.12: Metinden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Şiirde Tamlama**	10 dk.
Amacı	Metinden isim tamlamalarının özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Şarkı

Çözülme zülfüne ey dil-rübâ dil bağlayanlardan
Kaçınma âteş-i aşkınla bağrın dağlayanlardan
Düşer mi ictinâb etmek seninçün ağlayanlardan
Sirişk-i çeşmimin bak farkı var mı çağlayanlardan

Senin bir reng-i zîbâ var ki gülberk-i izârında
Bulunmaz gülsitan-i âlemin bu nevbahârında
Otur ihrâma ârâm et biraz havzın kenârında
Sirişk-i çeşmimin bak farkı var mı çağlayanlardan

(…)

Enderunlu Vâsıf
N. Halil Onan, *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*

Kelime Dağarcığı
ârâm kılmak: Dinlenmek. **dil:** Gönül. **dil-rübâ:** Gönül kapıcı.
gülberk-i izâr: Gül yaprağına benzer yanak.
gülsitan-i âlem: Âlemin gül bahçesi. **havz:** Havuz.
ictinâb: Kaçınmak. **ihrâm:** Örtü. **reng-i zîbâ:** Parlak renk.
sirişk-i çeşm: Gözyaşları. **zülf:** Saç.

1. *Aşkınla* sözcüğü tek başına bir isim tamlaması oluşturabilir mi? Açıklayınız.

2. *Dünyanın bu ilkbaharı (âlemin bu nevbahârı)* tamlaması hangi isim tamlamasına örnektir? Bu örnekten isim tamlamasının hangi özelliğini görebiliriz?

Hazırlayan: *Mehmet ATCI*

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.12: Metinden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Halk Şiirinde Tamlama**	10 dk.
Amacı	Metinden isim tamlamalarının özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Koşma

Dinle sana bir nasihat edeyim
Hatırdan gönülden geçici olma
Yiğidin başına bir iş gelende
Anı yâd illere açıcı olma

Mecliste ârif ol kelâmı dinle
İl iki söylerse sen birin söyle
Elinden geldikçe iyilik eyle
Hatıra dokunup yıkıcı olma

Dokunur hatıra kendisin bilmez
Asilzâdelerden hiç kemlik gelmez
Sen iyilik et de o zayi olmaz
Darılıp da başa kakıcı olma

İl âriftir yoklar senin bendini
Dağıtırlar tuzağını fendini
Alçaklarda otur gözet kendini
Katı yükseklerde uçucu olma

Muradım nasihat bunda söylemek
Size lâyık olan onu dinlemek
Sev seni seveni zay etme emek
Sevenin sözünden geçici olma

Karac'oğlan söyler sözün başarır
Aşkın deryâsını boydan aşırır
Seni bir mecliste hacil düşürür
Kötülerle konup göçücü olma

Karacoğlan
S. Nüzhet Ergun, *Karacaoğlan Hayatı ve Şiirleri*

1. Beşinci dörtlükte geçen *sevenin sözü* sözcük grubu bir isim tamlaması oluşturur mu? Neden?

2. Beşinci dörtlükte geçen *muradım* sözcüğü tek başına bir isim tamlaması oluşturabilir mi? Neden?

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

3.ÜNİTE > **Şiir** | *Kazanım A.1.13: Metinler arası karşılaştırmalar yapar.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kültür Irmağı**	15 dk.
Amacı	Eski Türk şiiri ile İslami dönem Türk şiiri arasındaki benzerlik ve ayrılıkları fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve tabloyu doldurunuz. (Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)***

1. Metin

	Günümüz Türkçesi
(…)	*(…)*
burkan kentü könül erür könül ok burkan bularnı mat bölser bolur sansarta turgan bodulmasar ikigüke bulur ol nırvan bu bir sözni setrek boldı bakşıta sorgan	*Buda'nın kendisi bizzat gönüldür, gönül de Buda,* *Bunları öylesine ayırt eden Samsara'da duran olur;* *Her ikisine de bulaşmayan insan Nirvana'yı bulur,* *Bu sözü hocaya soran artık nadir oldu.*
(…)	*(…)*
öni körki ukşadıgı anun yok erip. öküş tınlıg yirtinçüler antın belgürer. ödvi yitvi öçme yaruk top tolup erip. üç ödki alku tüzünler mundın törüyür.	*Onun rengi, şekli ve benzeri yoktur,* *Bütün mahluk ve dünyalar ondan belirir,* *Her şeye nüfuz eden, sakin ışık dopdolu olup* *Her üç zamanın bütün asilleri bundan türer.*
(…)	*(…)*

Reşit Rahmeti Arat, *Eski Türk Şiiri*

2. Metin

	Günümüz Türkçesi
Ma'şûkumu isteyü iş bu cihân içinde Delim teferrüc kıldum zemîn ü âsmân içinde	*Sevgilimi arayıp bu dünyanın içinde* *Çok dolaştım yer ve gök içinde*
(…)	*(…)*
Çok cehd idüp istedüm yir ü gögi aradum Hîç mekânda bulmadum buldum insân içinde Girdüm vücûd bahrine taldum anun karına 'Işkıla seyr iderken iz buldum cân içinde	*Çok gayret gösterip istedim, yer ve göğü aradım;* *Hiçbir yerde bulamadım, buldum insanın içinde* *Vücut denizine girdim, onun dibine daldım;* *Aşkla gezerken iz buldum can içinde*
(…)	*(…)*
Nâgehân gördüm bir yüz yokdur anunla hîç söz Sırrın dirisem olmaz sığmaz lisân içinde	*Ansızın gördüm bir yüz, yoktur onunla hiç söz,* *Sırrını dersem olmaz, sığmaz lisan içinde*
(…)	*(…)*
Yûnus Emre yok oldı küllî varı yok oldı Andan artuk nesne yok kalman gümân içinde	*Yunus Emre yok oldu, bütün varlığı yok oldu;* *Ondan başka varlık yok, kalmayın şüphe içinde*

Yunus Emre, *Divan*

Budist Uygur Dönemi	İslami Dönem	Budist Uygur Dönemi	İslami Dönem
Konu	*Konu*	*Nazım Birimi*	*Nazım Birimi*

Budist Uygur Dönemi	İslami Dönem	Budist Uygur Dönemi	İslami Dönem
Anahtar Kelimeler	*Anahtar Kelimeler*	*İlk Dörtlüğün Kafiye Kelimeleri*	*İlk Beytin Kafiye Kelimeleri*

Hazırlayan: *Abdulhakim KILINÇ*

3.ÜNİTE > Şiir | Kazanım A.1.13: Metinler arası karşılaştırmalar yapar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Değişimin Peşinde	20 dk.
Amacı	Kültür, din, dil ve coğrafya değişiminin şiire yansımalarını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metinler, asıllarına sadık kalınarak alınmıştır.)

1. Metin

Eski Türk Şiiri	*Günümüz Türkçesi*
(…)	(…)
ayançan könülin yükünür biz.	*Sizin önünüzde hürmetkâr gönülle eğiliriz,*
alku yirtinçüdeki tınlıglar.	*Yeryüzündeki bütün canlılar,*
alp adalarıntın ozzunlar.	*Bütün bu büyük tehlikelerden kurtulsunlar,*
amrılmış nırvanıg tapzunlar.	*Nirvana'nın sükununa ersinler.*
(…)	(…)

Reşit Rahmeti Arat, *Eski Türk Şiiri*

2. Metin

Divan Şiiri	*Günümüz Türkçesi*
Bu şehr-i Stanbul ki bî-misl ü bahâdur	*Bu İstanbul şehri ki eşsiz ve bedelsizdir*
Bir sengine yek-pâre 'Acem mülkü fedâdur	*Bir taşına bütün Acem ülkesi fedadır*
(…)	(…)
Altında mı üstünde midür cennet-i a'lâ	*Cennetiâlâ üstünde midir altında mıdır*
el-Hak bu ne hâlet bu ne hoş âb ü havâdur	*Gerçekten de bu ne güzel hâl ne hoş su ve havadır*
(…)	(…)
Câmi'lerinin her biri bir kûh-ı tecelli	*Camilerinin her biri bir tecelli dağıdır*
Ebrû-yı melek andaki mihrâb-ı du'âdur	*Ondaki dua mihrabı meleğin kaşıdır*

Nedim, *Divan*

1. Dil, din, coğrafya ve kültürde meydana gelen kapsamlı değişimler dikkate alınarak Türk edebiyatı; İslamiyet'ten önceki Türk edebiyatı, İslamiyet'in etkisi altındaki Türk edebiyatı ve Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatı olmak üzere üç döneme ayrılmıştır. Edebî dönemleri kesin çizgilerle birbirinden ayırmak oldukça güçtür. İslam etkisindeki Türk şiiri ile Budizm ve Manihaizm etkisindeki Türk şiiri aynı dönemde ürün vermeye devam etmiştir. Bununla birlikte bu dönemler bize Türk edebiyatının hâkim kolunun aktığı yatağı göstermektedir.

Verilen şiirleri karşılaştırarak şiirlerde dikkatinizi çeken dil, din, coğrafya ve kültür değişimi ile ilgili verileri tabloya yazınız.

Dil	Din
Kültür	**Coğrafya**

Hazırlayan: *Abdulhakim KILINÇ*

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Salur Kazan'da Kelime Grupları	30 dk.
Amacı	Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını kavrayabilmek.	Bireysel
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü		

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi

(…)

Bir gün âdemler evreni, İslâm dini kuvveti, Konur atlı, Salur iği, Eymür'ün sevinci, Dulkadir delisi, Savalan Dağı yaylaklı, Sarıkamış kışlaklı, seksen bin er heybetli, kara çeliğin keskini, sürcidanın (mızrağın) çeviği, sahar okların temreni, Azerbaycan lengeri, Padişahın vekili, Ulaş Oğlu Kazan, kara yazın en sıcak günlerinde ava çıkmış, tazısıyla av arıyordu. Ördekleri ürküttü, ala parsları kükretti, üç yüz yiğidi alıp, Ak Minkan'a ava gitti. Ak Minkan'da av avladı, kuş kuşladı, ikindi zamanı dedi ki: "Beylerim, kimse benimle gelmesin, hepiniz orduya geri dönün. Ben yalnız başıma bir av avlayıp gelirim." Askerlerini gönderdikten sonra, Kazan, Konur atının üstünde Ak Minkan'ın tepesine geldi, karanlık bastı. Bu kadar yol gelmesine rağmen bir şey avlayamadı. Perverdigâr'a el açıp; "Ben beylerimden bir av avlarım diye ayrıldım. Bir av avlayayım, yurduma avsız gitmeyeyim. Yurduma, orduma sen beni avsız gönderme." Bu yakarıştan sonra alçak yerlere göz gezdirip av aradı. Kara Dağ'ın eteğinde yedi yerde meşale gibi yanan ışıklar gördü. Yedi yerde koyu koyu tütüp çıkan duman gördü. Kazan bu ışıkları kendi ordusunun meşale ışıkları sandı. Atının üstünde o ışıklara doğru, dağın tepesinden aşağıya, yola koyuldu. Bu sırada, Kazan'ın askerleri arasında olan Lala Kılbaş adındaki Kazan'ın lalası işitti ki Kazan yalnız başına av yerinde kalmış. Bunu öğrenir öğrenmez yerinde duramadı, Kazan'ın ardınca gitti. Bu sırada Kazan, ışıkların olduğu yere yaklaşınca tepe gibi bir cismi yatar gördü, meşe gibi kokan bir cismi eser gördü. Yedi yer evreni bir ejderhaya rast geldi. Yedi yerde meşale gibi yanan o ejderhanın gözleriymiş. Yedi yerde koyu koyu tütüp çıkan o ejderhanın ağzının salyasıymış. Meşe gibi kokan o ejderhanın yalıymış. Ejderhayı gören Kazan'ın yüreği doldu, taştı, güm güm attı, Kazan'ın aklı başından gitti. Kazan, ejderha ile dövüşmeye niyetlendi. Tam bu sırada dönüp arkasına baktı. Lala Kılbaş'ı arkası sıra hazır gördü. Lalası ile konuşup, onun fikrini sordu: "Canım Lala, bu tepe gibi yatan ejderhayı görür müsün? Bu ejderhanın üstüne varalım mı, yoksa yan taraftan sessizce savuşup kaçalım mı? Bu konudaki fikrin, en iyisi nedir?" Lala düşündü ki: "Kazan dedikleri er yiğittir, mert yiğittir. Ejderhanın üstüne gitme desem, belki bana kızıp öfkelenir ve gazap eder." Lala dedi: "Beyim, karşı yatan Kara Dağ'ın gözbebeği sensin, taşkın akan suların durgunu sensin, yılkının aygırı sensin, deve sürüsünün buğuru sensin, koyunların koçu sensin, erenlerin serdarı sensin, yiğitlerin koçağı sensin. Ejderha dediklerinin aslı bir yılandır. O yılanın üstüne gitmelisin" dedi.

(…)

Prof. Dr. Metin Ekici, *13. Dede Korkut Destanı: Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi Boyunu Beyan Eder Hanım Hey!*

Kelime Dağarcığı:
buğur: İki hörgüçlü, iri, damızlık erkek deve.

1. Destanda av ve avlanma ile ilgili motiflere sıklıkla yer verilmiştir. Sizce *av avlamak, kuş kuşlamak* söz gruplarıyla anlatılmak istenen ne olabilir, tahmin ediniz. Tahmininizi TDK Türkçe Sözlük, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü gibi kaynaklardan yararlanarak kontrol ediniz.

2. *Ejderhayı gören Kazan'ın yüreği doldu taştı, güm güm attı, Kazan'ın aklı başından gitti.* cümlesinde yer alan kelime gruplarının hangi anlamda kullanıldığını yazınız. Bu kelime gruplarının kullanılmasının söyleyişe katkısı nedir? Açıklayınız.

3. Epik anlatılarda temeli mitoloji ve dine dayandığı için özel anlamlar yüklenen bazı sayılar vardır. Bunlara sayı formelleri denir. Simgesel değeri olan ve her birine özel anlamlar yüklenen bu sayılardan en çok kullanılanlar üç, beş, yedi, dokuz ve kırktır: Kırk yılda bir, üç vakte kadar gibi.

Sayı formellerinin okuduğunuz metinde nerelerde ve ne şekilde kullanıldığını tespit ediniz. Günlük hayatta veya diğer sanatsal ürünlerde çeşitli amaçlarla kullanılan sayı formellerine örnek veriniz.

Hazırlayan: *Duygu T. KUŞ*

4. ÜNİTE > **Destan/Efsane** | *Kazanım A.2.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Metinde Kelime-Bağlam İlişkisi**	30 dk.
Amacı	Efsanenin anlatımında seçilen kelime ve kelime gruplarının metne katkısını belirleyebilmek.	Bireysel
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü		

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Obruk

Vaktiyle, bizim köyün yakınında Obruk diye bir mahalle varmış. Dedelerimizin, ninelerimizin zamanında bir gün, bu mahallede bir haneye Hızır Dede gelmiş ve hanenin kapısını çalmış:

"Ev sahibi, ev sahibi! Bana bir parça yiyecek bir şeyler verin, bana bir hayrınız yok mu?" demiş.

Hane sahibi gelinin de beşiğinde çocuğu varmış. Çocuğum ağlayacak diye kalkmış, gocaya bir şey vermemiş. Dede'ye:

"Verecek bir şeyim yok!" demiş. Hızır Dede de:

"Yok mu gızım?" diye tekrar sormuş. Gelin tekrar:

"Yok!" deyince Hızır Dede:

"İnşallah yağ ola goyulasın, obruk ola oyulasın, suyun içilsin de balığın yenmesin!" demiş.

Dede bu sözleri söyler söylemez kaybolmuş. O mahalle de aynı anda bir obruk olup oyulmuş. Şimdi hâlâ oranın balığı yenmez. Derde derman olarak vücudunda bir kaşıntısı olanlara şifa olsun diye o sudan içirilir. Hâlâ perşembe geceleri, o obruğun yerinden gelinin beşik sesi ile ninni sesleri duyulur:

"Beğ babası gelir Şam'dan,
Bebeğin beşiği çamdan,
Yuvarlandı düştü damdan,
Beğ babası gelir Şam'dan
Nenni yavrum, nenni guzum,
Gapıya gelen Hızır'ımış da,
Biz bilemez imişiz,
Biz bu bedduaya nasıl uğramışız?..
Nenni dudum, nenni guzum…"

Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi 1852/A numaralı dosya. Derleyen: Mustafa DURDU. Derleme Yeri: Çumra'nın Apa köyü.

Kelime Dağarcığı:
obruk: İçinde su biriken çukur yer, doğal kuyu.

1. *Çocuğum ağlayacak diye kalkmış, gocaya bir şey vermemiş.*

Yukarıdaki metinde altı çizili sözcük Türkiye Türkçesinde *koca* şeklinde söylenmektedir.

a) Bu sözcük sizde hangi anlamı çağrıştırmaktadır?

b) Bu sözcüğün anlamlarını TDK Türkçe Sözlük'ten bulunuz ve metinde hangi anlamıyla kullanıldığını belirleyiniz. Sözcüğün metindeki anlamından türeyen *kocamak* fiilini bir cümle içinde kullanınız.

2. *Ev sahibi, ev sahibi! Bana bir parça yiyecek bir şeyler verin, bana bir hayrınız yok mu?* demiş.

Yukarıdaki altı çizili sözcüğün yerine metnin bağlamından hareketle farklı sözcükler koyarak cümleyi yeniden yazınız.

3. Metinde geçen ninnide *bebek* sözcüğünün karşılığı olarak hangi kelimelerin kullanıldığını tespit ediniz. Bu çeşitliliğin Türkçenin hangi özelliğini yansıttığını açıklayınız.

4. Türk kültüründeki Hızır motifine dair neler biliyorsunuz? Okuduğunuz metinde Hızır'ın *dede* ya da *goca (koca)* kelimeleriyle karşılanmasının nedenleri sizce nelerdir?

5. Okuduğunuz metinde yerel söyleyişe göre yazılan birkaç sözcük belirleyiniz. Bu sözcüklerin metnin anlamını ve anlatımını nasıl etkilediğini açıklayınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane *Kazanım A.2.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Metinde Geçen Kelime ve Kelime Grupları**	30 dk.
Amacı	Bilinmeyen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını metindeki bağlamından hareketle tespit edebilmek.	Bireysel
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü		

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Göç Destanı

Uygur ülkesinde, Tuğla ve Selenge ırmaklarının birleştiği yerde Kumlançu denilen bir tepe vardır. Adına Hulin Dağı derlerdi.

Hulin Dağı'nda da birbirine çok yakın iki ağaç büyümüştü. Biri kayın ağacıydı. Bir gece kayın ağacının arasında yaşayan halk, bu ışığı gördü ve ürpererek takip etti. Kutsal bir ışıktı, kayın ağacının üstünde kaldığı müddetçe kayın ağacının gövdesi büyüdükçe büyüdü, kabardı. Oradan çok güzel türküler gelmeğe başladı. Gece oldu mu ağacın otuz adım ötesinden bütün çevre ışıklar içinde kalıyordu.

Bir gün ağacın gövdesi ansızın yarıldı. İçinden beş küçük çadır, beş küçük odacık hâlinde meydana çıktı. Her odacığın içinde bir çocuk vardı. Çocukların ağızlarının üstünde asılı birer emzik vardı ve bu **mukaddes** çocuklara halk ve halkın ileri gelenleri çok büyük saygı gösterdiler.

Çocukların en küçüğünün adı Sungur Tekin, ondan sonrakinin adı Kutur Tigin, üçüncüsününki Türek Tekin, dördüncüsünün Us Tekin ve beşincisinin adı Bögü Tekin'di. Beş çocuğun beşinin de Tanrı tarafından gönderildiğine inanan halk, içlerinden birini hakan yapmak istedi. Bögü Han en büyükleri idi hem de ötekilerden daha güzel, daha zeki ve daha yiğit görünüyordu. Bögü Tekin'in hepsinden, her **husus**ta üstün olduğunu anlayan halk onu hakan olarak seçtiler. Büyük bir törenle Bögü Han'ı tahta oturttular.

Böylece **yıllar yılı kovalamış** ve bir gün gelmiş Uygurlara bir başkası hakan olmuş. Bu hakanın da Galı Tekin adında bir oğlu varmış. Hakan, oğlu Galı Tekin'e Çin prenseslerinden birini, Kiu-Lien'i, almağı uygun görmüş.

Evlendikten sonra Prenses Kiu-Lien, sarayını Hatun Dağı'nda kurdu. Hatun Dağı'nın çevre yanı da dağlıktı ve bu dağlardan birinin adı da Tanrı Dağı'ydı. Tanrı Dağı'nın güneyinde de "Kutlu Dağ" derler bir başka dağ vardı, kocaman bir kaya parçası.

Bir gün **elçi**leri, **falcı**larıyla birlikte Kiu-Lien'in sarayına geldiler. Kendi aralarında konuşup dediler ki:

— Hatun Dağı'nın varı yoğu, bütün **bahtiyarlığı** Kutlu Dağ denilen bu kaya parçasına bağlıdır. Türkleri zayıflatıp yıkmak istiyorsak bu kayayı onların elinden almalıyız.

Bu konuşmadan sonra varılan karar üzerine Çinliler, Kui-Lien'e karşılık olarak o kayanın kendilerine verilmesini istediler. Yeni Hakan, isteğin nereye varacağını düşünmeden ve umursamadan Çinlilerin arzusunu kabul etti, yurdunun bir parçası olan bu kayayı onlara verdi. Hâlbuki Kutlu Dağ bir kutsal kayaydı, bütün Uygur ülkesinin saadeti bu kayaya bağlıydı. Bu **tılsım**lı taş, Türk yurdunun bölünmez bütünlüğünü temsil ediyordu. Düşmana verilirse bu bütünlük parçalanacak ve Türkeli'nin bütün saadeti de yok olacaktı.

Hakan kayayı vermesine verdi ama kaya öyle kolay kolay sökülüp götürülecek cinsten değildi. Bunu anlayan Çinliler, kayanın çevresine odun ve kömür yığıp ateşlediler. Kaya iyice kızınca da üzerine sirke döküp parça parça ettiler. Her bir parçayı da ülkelerine taşıdılar.

Olan o zaman oldu işte. Türkeli'nin bütün kurdu kuşu, bütün hayvanları dile geldi, kendi dillerince kayanın düşmana verilişine ağladılar. Yedi gün sonra da bu düşüncesiz Hakan öldü. Ama onun ölümüyle ülke felaketten kurtulamadı. Bir Çin prensesi uğruna çekinmeden feda edilen yurdun bir kayası, Türkeli'nin felaketine sebep oldu. Halk rahat ve huzur yüzü görmedi. Irmaklar birbiri ardınca kurudu. Göllerin suyu buhar olup uçtu. Topraklar yarıldı, mahsuller yeşermez oldu.

Günlerden sonra Türk tahtına Böğü Han'ın torunlarından biri hakan olarak oturdu. O zaman canlı cansız, ehli yaban, çoluk çocuk bütün yurtta soluk alan almayan ne varsa hepsi birden:

— Göç!.. Göç!.. diye çığrışmaya başladı. Derinden, inilti, hüzün dolu, çaresiz bir çığrışmaydı bu. Yürekler dayanmazdı.

Uygurlar bunu bir ilahi emir diye bildiler. Toparlandılar, yollara düzüldüler, yurtlarını yuvalarını bırakıp bilinmedik ülkelere doğru göç etmeğe başladılar. Nihayet bir yere gelip durdular, orada sesler de kesildi. Uygurlar, seslerin kesilip duyulmaz olduğu bu yerde kondular, beş mahalle kurup yerleştiler ve bunun için bu yerin adını da Beş-Balık koydular. Burada yaşayıp çoğaldılar.

https://aregem.ktb.gov.tr/TR-12780/destanlar.html

1. Koyu yazılı kelime ve kelime gruplarının anlamlarını metnin bağlamından hareketle tahmin ediniz. Tahminlerinizi TDK Türkçe Sözlük'ten kontrol ediniz.

2. Aşağıdaki bölümde koyu yazılı kelime ve kelime gruplarının yerine anlamı bozmayacak şekilde başka sözcük veya sözcük grupları getiriniz. Bu durumun anlatıma olan etkisini kısaca açıklayınız.

*"**Olan o zaman oldu** işte. Türkeli'nin bütün kurdu kuşu, bütün hayvanları **dile geldi**, kendi dillerince kayanın düşmana verilişine ağladılar. Yedi gün sonra da bu düşüncesiz Hakan öldü. Ama onun ölümüyle ülke felaketten kurtulamadı. Bir Çin prensesi uğruna çekinmeden **feda edilen** yurdun bir kayası, Türkeli'nin felaketine sebep oldu. Halk rahat ve huzur yüzü görmedi. Irmaklar birbiri ardınca kurudu. Göllerin suyu buhar olup uçtu. Topraklar yarıldı, **mahsuller** yeşermez oldu.*

*–Göç!.. Göç!.. diye çığrışmaya başladı. Derinden, inilti, hüzün dolu, çaresiz bir çığrışmaydı bu. **Yürekler dayanmazdı**. Uygurlar bunu bir **ilahi emir** diye bildiler. Toparlandılar, **yollara düzüldüler.**"*

3. Aşağıdaki cümlede koyu yazılı kelime gruplarının anlamlarını düşünerek neden bir arada kullanıldığını açıklayınız.

*"O zaman **canlı cansız**, ehli yaban, çoluk çocuk bütün yurtta **soluk alan almayan** ne varsa hepsi birden:*

–Göç!.. Göç!.. diye çığrışmaya başladı."

4. Metinden öğrendikleriniz bağlamında destan türünün özelliklerini yansıtan kelime ve kelime gruplarına örnekler veriniz.

5. Metinden dönemin sosyal ve inanç yapısını yansıtan kelimelere ikişer örnek veriniz.

Hazırlayan: *Kadir YILDIZ*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane *Kazanım A.2.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Yeni Bir Kelime Yeni Bir Dünya**	30 dk.
Amacı	Kelime dağarcığını genişleterek yeni hayaller kurabilmek.	Bireysel
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü		

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Çaydaçıra

Eski zamanlarda, köyün birinde ileri gelenlerden biri, oğlunu evlendirir. Düğün başlar. Yemekler ikram edilir, çalgılar çalınır eğlenilir. Her şey çok güzel bir şekilde gider. Düğünün son gününde çayın kenarındaki eğlence ay ışığının altında devam ederken gökteki Ay'a bir şeyler olur. O zamanlar Ay tutulması nedir bilinmez. Yöre insanları da böyle durumları hayra yormaz. Ay'ın kararması yürekleri de Ay gibi tutup karartır. Uğur ve umut beklerken birbiri için atan yürekler duracak olur. Gözyaşları çayın suyuna karışır gelin ile damadın. Tedirginlik kaplar her yeri.

Bu durumu kimseyi üzmeden gidermek ve insanları sakinleştirmek isteyen Pembe Hatun, hemen oyun alanına çıkar. Gençlere "Köyde ne kadar çıra varsa toplayın!" diye seslenir ve çabucak çıralar getirilir, kalaylı bakır ikram tabaklarına yerleştirilir. Bu kez de çıra dolu tabaklar misafirlere ikram edilir. Pembe Hatun çıraları elleriyle, gönülleri de tatlı diliyle bir güzel ateşler, iki tabağı da kendisi alır. Başlar oynamaya damadın annesi.

Arka arkaya yürürler. Halay oluşturulur Pembe Ana'nın arkasında. Zifiri karanlıkta her yer aydınlanır, çıraların ışığı misafirlerin gölgeleriyle buluşup suya da yansır. Bir güzel görüntü oluşur ki dillere destan. Davulcu da misafirlerin yürüyüşlerine uygun ritimlerde vurur davula.

"Konsun şamdanlara mum, olsun ergenler sıra

İnsin davula tokmak, başlasın çaydaçıra"

Zurnayı çalan ondan geri kalır mı bir üfler ki gönüller şenlenir. Davetliler de coştukça coşar. Düğüne düşen gölge, çıraların ışığıyla aydınlanır. Tedirginlik, yerini yeniden neşeye ve mutluluğa bırakır.

Bu umut ve mutluluktan çaydaçıra oyununun ve melodisinin ortaya çıktığı söylenir.

https://elazig.ktb.gov.tr/TR-58522/efsaneler.html

Kelime Dağarcığı
çıra: Çam vb. reçineli ağaçların yağlı ve çabuk yanmaya elverişli bölümü. Bu bölümden küçük küçük kesilerek hazırlanmış, tutuşturma ve aydınlatma işlerinde kullanılan parça. Halk ağzında: Lamba. **hatun:** Kadın, bayan, hanım, eş, zevce. Yüksek makamdaki kadınlara ve hakan eşlerine verilen unvan.

1. a) Metinde geçen *ikram edilir, zifiri karanlık, dillere destan, hayra yormaz* sözcük gruplarının yer aldığı bölümlere metnin akışına uygun -kendi bulduğunuz- yeni sözcük grupları yerleştiriniz.

b) Önerdiğiniz sözcük gruplarını metne yerleştirip metni yeniden okuyunuz. Daha önceki sözcüklerin mi yoksa sizin bulduğunuz sözcüklerin mi metne daha uygun olduğunu gerekçesiyle yazınız.

2. *Hatun* sözcüğünü *Yüksek makamdaki kadınlara ve hakan eşlerine verilen unvan.* anlamında bir cümlede kullanınız.

3. Metinden alınan aşağıdaki bölümü kendi cümlelerinizle yazarak aradaki farkı tespit ediniz.

Bu kez de çıra dolu tabaklar misafirlere ikram edilir. Pembe Ana çıraları elleriyle, gönülleri de tatlı diliyle bir güzel ateşler ve iki tabağı da kendi ellerine alarak başlar oynamaya.

4. Okuduğunuz *Çaydaçıra* efsanesi Elazığ yöresine ait bir efsanedir.

Eğer bu efsane Elazığ'da değil de yaşadığınız yörede geçseydi oyunun adı sizce ne olurdu?

5. Metinde yer alan Ay tutulmasının olduğu bölümü bilimsel bir dil ile yeniden yazınız.

6. Metinde anlatılanlardan yola çıkarak sizin ya da bir yakınınızın düğününde Ay tutulması gerçekleşse neler hissedersiniz?

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

4. ÜNİTE > **Destan/Efsane** *Kazanım A.2.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**İyiliğin Dili Çeç Dağı**	20 dk.
Amacı	Metinden hareketle türü ortaya çıkaran sosyal yapının farkına varabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Çeç Dağı

Çeç kelimesinin ne manaya geldiğini belki hepimiz bilmeyiz; ama "Arpa, buğday çeç olur / Güzeller güleç olur." türküsünü dinlemeyenimiz yok gibidir.

Çeç kelimesinin en güzel manası, ona en yakışanı, bence şu olabilir: Çiftçinin kavurucu yaz güneşinin altında, alnından damlayan ter daneleri.

Nevşehir'in Avanos ilçesinde, halkın Çeç Dağı adını verdiği bir tepe vardır. Bunun üzeri, anlattıklarına göre bir masa üzeri kadar düzdür. "Hiç, üzeri düz olan dağ da olur muymuş?" demeyiniz. Elbette olur. Hem, hikâyesi bu oluşu ne güzel anlatıyor.

Vaktiyle çiftçinin biri ekinlerini harmanladıktan sonra kurttan kuştan, hırsızlardan korumak için büyük bir yığın hâline getirir. Kendisi de başında beklemeye başlar. Mal bu, "canın yongası" demişler.

Ama herkesin öyle çok malı yok ki saklasın. Fakiri var, yoksulu var.

Bir gün biri çıkar gelir çiftçinin karşısına. Fakirdir, yoksuldur. Biraz buğday ister çiftçiden. Belki o koca yığından alındığı belli olmayacak kadar az bir buğday... Ama çiftçi hiç oralı olmaz. Üstelik fakir köylüsünü bir güzelce de azarlar, sonra da kovar.

Fakirin dili yok ki bir şeyler söylesin, taş yürekli kalbi yok ki kötü laflar etsin. Dediği sadece "Allah, seni de buğdayını da taş yapsın!"

Bugün Çeç Dağı adı verilen burada, dikkatlice bakılırsa, ayrıca insana, orağa, yabaya benzer taş parçalarının olduğu görülür. Merhametsiz çiftçi bütün varlığı ile birlikte taş olmuştur.

Saim Sakaoğlu, *101 Anadolu Efsanesi*

Kelime Dağarcığı:
çeç: Tahıl yığını. **dane:** Kuş yemi.

1. *Çeç Dağı* efsanesinde anlatılan olayın ortaya çıktığı dönemin sosyal yaşantısı ile ilgili neler söylenebilir?

2. Okuduğunuz metnin bütününden hareketle *Çeç Dağı* efsanesinin inandırıcılığını destekleyen unsurların neler olduğunu yazınız.

3. *Çeç Dağı* efsanesi gibi efsanelerin yaşadığı ve yaşatıldığı bölgelerle diğer bölgeler arasında, insanların iyilik yapma hassasiyetlerinin farkı konusundaki düşünceleriniz nelerdir? Belirtiniz.

4. Sosyal medyada ve ulusal kanallarda zaman zaman iyilik yapan insanların haber yapıldığı görülmektedir. *Çeç Dağı* efsanesinde ise iyilik yapmayan bir insanın cezalandırıldığı, tüm varlığıyla taşa dönüştüğü anlatılmaktadır. Bu iki durumu efsanenin oluşumu ve sosyal yapı üzerindeki etkisi açısından değerlendiriniz.

5. Yukarıdaki efsanenin benzerinin günümüz dünyasında yaşanma olasılığı hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

4. ÜNİTE > **Destan/Efsane** Kazanım A.2.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler.

Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Efsaneler Bize Ne Söyler?**	25 dk.
Amacı	Efsanelerin ortaya çıkışını ve içeriğindeki mesajları anlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Şahitler Kayası

Afyon'dan çıkıp da Kütahya yolu boyunca ilerlerken gözümüze sütun şeklinde birkaç tane kaya parçası ilişir. Yanlarına yaklaştığımızda bunların insana benzeyen altı tane taş parçası olduğunu görürüz. Çevrede anlatıldığına göre bu taşların şöyle bir hikâyesi vardır:

Afyon'un yakın köylerinden birinden 6 kişi şahitlik için şehre inerler. Mahkemeye varırlar. Hâkim kendilerine sorar:

— Doğru söyleyeceğinize yemin eder misiniz?

Onlar da sırayla cevap verirler:

— Evet, doğru söyleyeceğim, eğer yalan söylersem Allah beni taş etsin!

Hepsi de kendilerine sorulan suallere cevap verirler.

Hâkimler mahkemeyi karara bağlarlar. Bunlar da işleri bittiği için yine hep birlikte köyün yolunu tutarlar. Tam, bugün "Şahitler Kayası" denilen yere gelince hep birlikte taş kesilirler. Daha sonra onların köye gelmediğini görenler, mahkemede söyledikleri sözlerin yalan olması sebebiyle taş kesildiklerini anlarlar. Bu taşlar hâlen gelip geçenlerin dikkatlerini çekmektedir. Belki de aynı köyden şahitlik için Afyon'a gidenlere, doğru söylemeleri için ihtarda bulunmaktadır.

Saim Sakaoğlu, *101 Anadolu Efsanesi*

1. Metinde verilmek istenen mesajdan yola çıkarak efsanelerin ortaya çıkış sebepleriyle ilgili nasıl bir sonuca ulaşabilirsiniz?

2. Efsanelerin oluştuğu dönemde mahkemede şahitlik yapacak kişilerin önemi ile ilgili neler söyleyebilirsiniz? Şahitliğin önemi okuduğunuz efsanenin oluşmasına nasıl bir katkıda bulunmuş olabilir?

3. Efsanelerin oluştuğu dönemde okulların yaygın olmadığı gerçeğinden hareketle bu tür anlatıların o dönemde eğitim amaçlı kullanımı hakkında nasıl bir değerlendirmede bulunabilirsiniz?

4. Okuduğunuz metinden yola çıkarak efsanelerde insanların sahip olduğu inanç ve değer yargıları ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Mehmet Emin SARIKAYA*

4. ÜNİTE > **Destan/Efsane** *Kazanım A.2.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Derin İzler ve Destan**	25 dk.
Amacı	Metnin türünün ortaya çıkışını ve tarihsel dönemler ile ilişkisini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ergenekon Destanı

(…)

İl Han'ın oğulları çoktu. Savaşta hepsi öldü. Kayan adlı bir küçük oğlu vardı. O yıl evlendirmişti. İl Han'ın Tukuz adlı bir de yeğeni vardı. Bu ikisi bir yerdeki kişilerin eline düşmüşlerdi. On gün olduktan sonra bir gece ikisi kadınlarıyla birlikte atlanıp kaçtılar. Yurda geldiler. Düşmandan kaçıp gelen dört maldan (deve, at, öküz, koyun) çok buldular. Eğer, ile varalım desek; dört taraftaki illerin hepsi bize düşman. İyisi odur ki dağların içinde insan yolu düşmez bir yer izleyip (oturalım) deyip dağa doğru sürülerini sürüp gittiler. (Geldikleri yoldan başka yolu olmayan bir yere vardılar.) O da öyle bir yoldu ki bir deve, bir at bin güçlükle yürürdü; eğer ayağını yanlış bassa parça parça olurdu. (Vardıkları) yerde akarsular, çeşmeler, türlü otlar, meyveli ağaçlar, türlü türlü avlar (vardı.) O yeri görünce Tanrı'ya şükürler kıldılar. Hayvanlarının, kışın etini yediler. Yazın sütünü içtiler, derisini giydiler. O yere Ergenekon adını koydular. Burada bu ikisinin çocukları çoğaldı. Kayan'ın evladı çok oldu. Tukuz'unki ondan daha az oldu. Kayan çocuklarına Kayat dediler. Tukuz çocuklarına iki ad koydular. Bir nicesine Tukuzlar dediler; bir nicesine Türülken dediler. Çok yıllar bu iki kişinin çocukları Ergenekon'da kaldılar. Enine boyuna uzayıp yayıldılar. Dört yüz yıl sonra Ergenekon'da kendileri ve sürüleri o kadar çoğaldılar ki sığmadılar. Bu sebepten bir yere toplanıp oturup konuştular. Dediler ki: Atalarımızdan işittik. Ergenekon'un dışında geniş yerler, güzel yurtlar olurmuş. Bizim yurdumuz eskiden o yerlerde imiş... Dağların arasından yol izleyip bulalım. Göçüp çıkalım. Her kim bize dostum derse onunla görüşelim. Düşmanlarla güreşelim dediler. Hepsi bu sözü beğenip çıkmaya yol izlediler, bulamadılar. (O zaman) bir demirci dedi (ki): "Burada bir demir madeni var. Yalın kata benziyor. Şunun demirini eritsek bir yol olurdu." Varıp o yeri gördüler. Bu sözü de beğendiler. Dağın geniş yerine bir kat odun, bir kat kömür dizdiler. Dağın üstünü, arka yanını, beri yanını (böylece) doldurduktan sonra yetmiş deriden körük yapıp yetmiş yerde kurdular. (Ateşleyip) körüklediler. Tanrı'nın gücü ile ateş kızdıktan sonra demir dağ eriyip akıverdi. Yüklü deve çıkacak kadar yol oldu. O günü, o ayı, o saati belleyip dışarı çıktılar. O günden beri Göktürklerde âdet olmuştur. O günü bayram sayarlar: Bir parça demiri ateşe salıp kızdırırlar. (Önce) Han, bunu kıskaçla tutup örse koyar, çekiçle döver. Ondan sonra Beyler de öyle yapar. Bu günü mukaddes bilirler. Ergenekon'dan çıktıkları zaman Göktürklerin padişahı Kayan soyundan Börte Çine idi. Börte Çine, bütün illere elçi gönderip Ergenekon'dan çıkıp geldiklerini bildirdi. (Bunu) bazıları iyi gördüler, bazıları kötü gördüler. Göktürkler eski düşmanlarıyla savaştılar. Yendiler. Böylece dört yüz yıl sonra kanlarının öcünü aldılar.

Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*

1. Destanların ortaya çıkışı bazı sorulara cevap aranmasından kaynaklanmaktadır. Okuduğunuz metinden hareketle bu soruların neler olabileceği hakkında düşüncelerinizi ifade ediniz.

2. Doğa ile mücadelenin destanların oluşumuna katkısı hakkında neler söylenebilir? Okuduğunuz metinden yola çıkarak açıklayınız.

3. Anlatının yerini görsel ve sosyal medyanın aldığı çağımızda yeni bir *destan* ortaya çıkabilir mi? Destanların oluşum aşamalarını göz önünde bulundurarak açıklayınız.

4. Yazı, insanoğlunun varoluşundan beri olsaydı destanlar meydana gelebilir miydi? Sözlü anlatım geleneğinin destanların oluşumundaki rolünü göz önünde bulundurarak açıklayınız.

Hazırlayan: *Muharrem DEMİR*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.3: Metnin tema ve konusunu belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Bakalım Bize Ne Söylemiş?**	25 dk.
Amacı	Metnin konusunu belirleyerek metinde verilmek istenen asıl mesaja ulaşabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bingöller ve Kuş Gölü

Bingöl ilimize adını veren göllerin ayrı ayrı adları ve özellikleri vardır. Evliya Çelebi'nin adlarını andığı bu göllerden bazıları şunlardır: Er Gölü (Bu göle girip yıkanan kişilerin gücü artar.), Miskin Gölü (Bu gölden su içen kişi cüzzam hastalığından kurtulur.), Muhannes Gölü (Bu gölden su içen adam korkak olur.), Kanlı Gölü (Bu gölde her yıl bir adam boğulur.), Hatun Gölü (Bu gölden su içen kadın hamile kalır.) vs.

Bunlardan Kuş Gölü'nün ise şöyle bir efsanesi vardır. Halk arasında anlatılagelen bu efsanenin kaynakları Evliya Çelebi'ye kadar ulaşır.

Bingöl Dağları'na ava giden bir avcı, uzun takipten sonra istediği gibi bir kuş vurur. Taze avını hemen yemek niyetinde olan avcı, kuşu yakındaki bir gölün suyunda temizlemek ister. Tüylerini yolduğu kuşu gölün suyu ile yıkamaya başlar. Kuşun cansız olduğunu bildiği için de fazla sıkı tutmaz. Fakat daha kuşu suya daldırır daldırmaz kuş canlanıp elinden uçup gider. Hadise karşısında şaşıran avcı, bu gölün, öteden beri işittiği hayat suyu ile dolu olduğunu anlar. Fakat göl, bu sırrı anlaşılınca bin parçaya bölünür, her bir göl ayrı bir özellik taşımaya başlar.

Avcının kuşu elinden kaçırdığı yerdeki gölün adı da Kuş Gölü olarak bilinir. Bugün, hangi gölün hayat suyu ile dolu olduğu bilinmemektedir.

Saim Sakaoğlu, *101 Anadolu Efsanesi*

1. a) Okuduğunuz metinde *Bingöl ilinin adı tek bir gölün bin parçaya bölünmesi olayına dayanır. Kuş Gölü'nün adı, suyunda yıkanan bir kuşun canlanıp uçması olayına dayanır.* gibi iletiler vardır. Metindeki diğer iletiler nedir? Belirtiniz.

b) Tespit ettiğiniz iletilerden hangisi okuyucuyu metnin temasına ulaştırır? Diğer iletilerin metindeki işlevi nelerdir? Açıklayınız.

2. Okuduğunuz metinde hayat suyu ile dolu olduğu anlaşılan göl parçalara ayrılmasaydı metnin iletisinde nasıl bir değişiklik olurdu? Açıklayınız.

3. Kuşun canlanıp uçması karşısında avcının …*bu gölün öteden beri işittiği hayat suyu ile dolu olduğu* sonucuna varması neyi gösterir? Açıklayınız.

4. Okuduğunuz efsanede *sır* kavramı ve *sır taşıma* düşüncesinin bir inançla ilişkilendirilmesinin sebebi neler olabilir? Açıklayınız.

5. Okuduğunuz metinden sosyal hayata dair ne tür mesajlar çıkarılabilir? Açıklayınız.

6. a) Abıhayat (hayat suyu) ile efsanede sembolize edilen *ölümsüzlük* düşüncesinin insanların yaşamındaki yeri ile ilgili düşüncelerinizi ifade ediniz.

b) Sizce bir insan manen ölümsüzleşmek için neler yapabilir? Açıklayınız.

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.3: Metnin tema ve konusunu belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Efsanenin Temasını Bulalım	25 dk.
Amacı	Metinlerin temasını, konusunu belirleyebilmek ve metinlerden çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Karacadağ Efsanesi

Diyarbakır Beyi'nin çok güzel bir kızı varmış. Bey'in kızının güzelliği dillere de destan. Bey'in her işi yerli yerinde, merhameti bol, sevgisi çokmuş. Ancak o yörede bir dağ varmış. O dağda bir ejderha yaşarmış. Her yıl yüzlerce insanı yermiş ejderha. Bey'in bir oğlu varmış, yiğit mi yiğit. En sonunda o düşmüş ejderhanın peşine. Dağa gitmiş, bir daha dönmemiş. Bir süre sonra da ejderhanın delikanlıyı öldürdüğünü öğrenmişler. Bey günlerce yas tutmuş.

Bey'in yanında çalışan bir delikanlı varmış. Marangozluk işlerini yapan bu delikanlı işinin uzmanı, elleri hünerli imiş. Delikanlı günün birinde konakta pencere yaparken Bey'in kızını görmüş. Kız sanki bir ay parçası. O günden sonra delikanlının gözü Bey'in kızından başka bir şey görmez olmuş. Her geçen gün içine kapanan biri olmuş delikanlı. Kimse ile görüşmez, kimse ile konuşmaz olmuş. Öyle ki annesi ile günlerce tek kelime konuşmamış.

Bir akşam annesi oğluna:

"Oğlum ne oldu sana böyle? Sen hep gülerdin, herkesle konuşur şakalaşırdın. Bu hâlin nedir?" diye sormuş.

"Hiç sorma ana…" demiş delikanlı. "Bana olanlar oldu."

Annesi çok üsteleyince açıklamış delikanlı derdini.

"Canım oğlum" demiş kadın, "Çok zor bir dert seçmişsin. Anne olarak başka bir şey desen ne eder ne yapar sana getirirdim. Ama bu bey kızı. Ne ona ulaşacak kanadım var ne de kolum o kadar uzun. Gel bu sevdadan vazgeç". "Sen ne diyorsun ana. Bu sevdadan ancak beni ölüm vazgeçirir." demiş. Ana oğul saatlerce konuşmuşlar. Delikanlı anasına o kadar yalvarmış ki… Kadın söyleyecek bir söz bulamamış. Oğluna çok acımış. "Anlaşıldı oğlum. Yarın gider Bey'den kızını isterim ama hiç ümidim yok. Bey bize kızını vermez." demiş.

Ertesi gün gitmiş Bey'in kapısına. Bey bakmış ki fakir bir kadın. Meramını sormuş. Kadın sözünü dolandırmış, en sonunda; "Bey, kızını oğluma istiyorum." demiş. Bey, annesinden oğlunu sorunca; "Sizin marangozunuz." demiş. Bey kadını kırmak istememiş. Dahası marangoz delikanlıyı da çok severmiş. Onu da küstürmek istememiş. "Bak ana…" demiş. Bir süre soluklanmış. Birkaç kez ah çekmiş. Başını sallamış üzüntüsünü belli edercesine. "Benim de bir oğlum vardı. Hem de çok severdim onu. O benim her şeyimdi. Şehrimizin başına bela olan ejderhayı öldürmek için bir gün dağa gitti yanına da ata yadigârı olan kılıcı alıp götürdü. Günler sonra öldüğünü öğrendik. O günden beri yarım yaşıyorum. Oğlumun acısı hiç dinmedi. Eğer senin oğlun gider o ejderhayı öldürür ve o kılıcı alıp gelirse; o zaman kızımı ona veririm." demiş.

Ana üzüntü içerisinde, eve gelmiş. Oğluna Bey'in dediklerini anlatmış. "Gel vazgeç bu sevdadan oğlum." demiş, içi yanarak.

Delikanlı ejderhayı öldürmek için hazırlık yapmaya başlamış. Keskin bir kılıç bulmuş, yanına bir gürz almış. Annesi ile helalleşip düşmüş yollara. Sonunda varmış dağa. Dağdaki ejderhayı aramaya koyulmuş. Bir ara, kayaların arasından karşısında kocaman ejderhayı görmüş. Daha kılıcına davranmadan, ejderha ağzından ateşler püskürterek delikanlıyı yakmış. Delikanlının kılıcı elinden düşmüş. Sırtındaki gürzüne eli varamamış. Derin bir "Ahhhh!..." çekmiş ta içinden. Bu ah tüm gökleri kaplamış. Öyle yüksek bir ah çekmiş ki delikanlı, evinde anası duymuş. Anası oğlunun öldüğünü anlamış.

"Allah'ım!" demiş kadın. "Benim oğlumu yakan ejderhayı da yak, kara taşlara döndür." O anda büyük bir patlama olmuş. Ejderha yanarak parçalanmış. Parçaları dağın her tarafına dağılmış kara taş olarak. Dağ tamamen kararmış. O günden sonra buraya Karacadağ denilmeye başlanmış…

Ömer Aydoğan, *Anadolu Dağ Efsaneleri*

1. Marangoz delikanlı, ejderhayı öldürseydi metnin iletmek istediği mesajda bir değişiklik olur muydu? Düşüncenizi gerekçesiyle açıklayınız.

2. Karacadağ Efsanesi'nde bir dağa isim verilmesinin hikâyesi anlatılmıştır. Sizce bir dağın veya bir yerleşim yerinin ismi niçin efsaneleştirilerek anlatılır? Açıklayınız.

3. Efsanenin sonunda dağa Karacadağ denilmesi ile marangozun ölümü ve annesi arasında nasıl bir ilgi kurulabilir? Açıklayınız.

4. Aşağıdaki tabloyu Karacadağ Efsanesi'nden hareketle doldurunuz.

Motif veya Öge	Efsanedeki Karşılığı / Özellikleri
Bey	
Kız	
Delikanlı	
Olağanüstü varlık ve yaşadığı mekân	
Evlenme şartı	
Beddua ile cezalandırılma	

5. Efsanenin tema ve konusunda önemli bir unsur olan olay örgüsünün gelişimine katkıda bulunan *aşk, sevgi, merhamet, öfke* duygularının metindeki hangi kişilerde somutlaştığını belirtiniz.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

Etkinlik İsmi	Milletlerin Oluşumunda Destanların Rolü	30 dk.
Amacı	Metnin temasını ve konusunu anlayabilmek, metinden hareketle çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Alp Er Tunga Destanı

Alp Er Tunga arslan yeleli, servi boylu idi. Saldırırken timsah kadar cesur, av avlarken erkek arslan gibi çevik, vuruşmada savaş fili kadar kuvvetliydi. Yürüdüğü zaman yeri sarsıyor, art arda attığı oklar vınlayarak göğü inletiyordu. O, hiddetlenip savaşa girecek olsa, ayak basıp toz kaldırdığı yerde ova, bir ırmağa dönerdi. Dostlarına umut veren, kut veren dili, düşmanları için keskin bir kılıç idi. Bilgelikte de ondan üstünü yoktu. Yüreği derya kadar geniş, eli ise yağmur yağdıran bulut kadar cömertti. Babasının adı Peşeng, üçüncü göbekten atasının soyu gibi adı da "Türk" idi.

Alp Er Tunga'nın oğulları ve kızları da vardı. Kızlarından birine, kaz (kuğu) kadar güzel olduğu için Kaz adını vermişlerdi. Babası ona, "İle Suyu"na akan büyük bir çayın kenarında bir kale-saray yaptırmıştı. Kaz, burada oynar, yüzerdi. Onun için Türkler bu suya "Kaz Suyu" dediler. Daha sonra Kaz'ın oturduğu, oynaya oynaya büyüdüğü yer büyük bir şehir oldu. Bu şehre de Kaz Oynı (Kaz Oyunu) adı verildi. (Bugünkü Kazvin şehri)

(…)

Alp Er Tunga ordusu ile İran üzerine yürüdü, iki ordu Dihistan bölgesinde karşılaştılar. Türk ordusundan Barman adlı bir yiğit, atını öne sürerek teke tek dövüşmek için İranlılardan er diledi. Barman'ın karşısına İran kumandanının kardeşi Kubad çıktı, iki savaşçı sabahtan akşama kadar vuruştular. Sonunda Barman kargısı ile Kubad'ı devirdi ve Alp Er Tunga'nın yanına zaferle döndü. İki ordu birbirine girdi ve o güne kadar görülmemiş derecede şiddetli bir savaş oldu. Bu savaşı Alp Er Tunga kazandı. Meydan, ölen İranlılarla doldu ve İran padişahı geri çekilip Dihistan kalesine sığındı. Fakat Alp Er Tunga kaleyi kuşattı ve sonunda İran padişahını tutsak etti.

Bundan sonra, İran'a bağlı Kâbil ülkesinin kahramanlığı ile ünlü padişahı Zâl, İranlıların yardımına geldi ani bir hücumla Türk ordusunu dağıttı. Buna pek kızan Alp Er Tunga tutsak İran padişahını öldürttü. Rey şehrine giderek İran tacını da giydi. İranlılar ise öldürülen padişahlarının yerine Zev'i getirmişti. İki ordu tekrar savaştılar. Savaş sırasında büyük bir kıtlık oldu. Bunun üzerine "savaş ve kıtlık insanlığı bitirmesin" diye, barış yaptılar, İran'ın kuzey eyaletleri Turan'ın oldu.

İran padişahı Zev ölünce barış yine bozuldu ve Alp Er Tunga tekrar saldırıya geçti. İranlılar Zâl'den yardım istediler. Zâl artık kocadığı için kahramanlıkta kendisini aşan oğlu Rüstem'i gönderdi. Zâloğlu Rüstem ordusunun başında ilerleyerek Türklere saldırdı. Savaş sonucunda iki millet arasında barış yapıldı. İran tahtına Keykubat oturdu.

Daha sonra İran tahtına Keykâvus geçti. O sırada İran'ın egemenliğinde olan Araplar isyan ettiler. Bu kargaşalıktan yararlanan Alp Er Tunga, İran içlerine daldı ve pek çok tutsak aldı. Fakat Kâbil padişahı tekrar İran'ın yardımına geldi ve Türkler yenildi.

Bu savaştan sonra Zâloğlu Rüstem birliğini alıp Türklere ait avlakta dolaşmaya başladı. Bunun üzerine Alp Er Tunga ordusunu tekrar harekete geçirdi. Fakat, kötü bir rüya görmüştü. Bunu yorumlattı ve beylerin de fikirlerini alarak İran'la barış imzaladı. Bu anlaşma ile Buhara, Semerkand ve Çac şehirlerini İranlılara bırakıyordu.

Bu barışı istemeyen Keykâvus, Rüstem'e ve oğlu Siyavuş'a kötü muamelede bulunarak onları küstürdü. Rüstem kendi ülkesine çekildi. Siyavuş ise Türklerin o zamanki başkenti Gang şehrine giderek Alp Er Tunga'ya sığındı.

(…)

Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*

1. Okuduğunuz metinden çıkarabildiğiniz en kapsamlı yargı nedir? Sizce bu yargı günümüzde önemini korumakta mıdır?

2. Alp Er Tunga hakkında yapılan betimlemeyi göz önünde bulundurduğunuzda böyle bir karaktere gerçek hayatta rastlanabilir mi? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

3. a) Okuduğunuz metnin yer, zaman, şahıs ve olay unsurlarını belirleyiniz.

b) Metindeki olayların geçtiği yerler gerçekte var olabilecek yerler midir?

4. Okuduğunuz metinde Alp Er Tunga'nın başına gelen olaylarla siz karşılaşsaydınız hangi duyguları yaşar ve nasıl davranırdınız?

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | *Kazanım A.2.3: Metnin tema ve konusunu belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Güç Oyunu Bozar**	35 dk.
Amacı	Temayı etkileyen unsurları fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Demircioğlu'nun Deliler Arasına Girmesi

Okuyacağınız metin, Köroğlu destanının Azeri rivayetlerine ait olan "Demircioğlu'nun Deliler Arasına Girmesi" kolu, Köroğlu'nun Demircioğlu ile dost olmasını konu alır.)

Köroğlu'nun atını yalnız bir demirci nallayabiliyordu. Atı kadar Köroğlu'nun da huyunu bilen demirci, oğlunu bu kahramana göstermezdi. Bir gün yine Köroğlu gelir. Lakin o gün aklına eser, nalları beğenmez; birçok nalı elinde hamur gibi ezer. Bu suretle yedi takım nal ezdikten sonra atının ayağını tutar, nallatmaya başlar. Lakin arka ayaklara sıra gelince at huysuzlanır ne demirci ne de Köroğlu zapt edebilirler. O zaman, bütün sahneyi seyretmiş olan Demircioğlu çıkar; evvela atı zapt eder; nallatma bitince de Köroğlu'nun verdiği paraların hepsini hamur gibi ezer.

Köroğlu bunlardan ayrıldıktan sonra bu vaka onda çok büyük bir tesir yapar: Demek ki atını zapt edecek, kendisine karşı koyacak bir yiğit vardır. Diğer taraftan bu adamın Köroğlu olduğunu öğrenen Demircioğlu babasına: "Neden bana daha evvel söylemedin? O burada iken bilseydim öldürüverirdim." diyerek esef eder. Gece beline zincir bağlayarak Çamlıbel'e varır. Kayalardan tırmanıp Kırat'ın durduğu ahıra yaklaşır. Orda Köroğlu'ya rast gelir. Karanlıkta tanışmazlar. Köroğlu, Demircioğlu'nun maksadını öğrenince ona, Kırat'ı kendisinin de merak ettiğini söyler. O sırada Demircioğlu, bir gün evvel Köroğlu ile aralarında geçen vakayı anlatır. Köroğlu tabii muhatabını tanır lakin onun yiğitliğini sonuna kadar görmek için belli etmez.

(…)

Lakin iş bu mertebeye gelince Köroğlu: "Bu, sahiden yaman bir yiğit. Bunu nasıl elde edeyim?" diye düşünmeye başlar. Demircioğlu'nun kafasına bir topuz indirir. Demircioğlu, "Şaka yapma!" diye ihtar etmekle iktifa eder. Nihayet Köroğlu bir hileye başvurur yoldaşıyla sohbete başlar. Bahis Köroğlu'ndan açılınca sorar: "Ya Köroğlu arkamızdan gelse ne yaparsın?"

Demircioğlu da: "Köroğlu'nun hiçbir şeyinden korkmam. Yalnız, gürlemesi çok dehşetli imiş; ondan yılarım." der. Bunun üzerine Köroğlu bir gürler. Hakikaten Demircioğlu bu gürlemeyle düşüp bayılır. Köroğlu onu zincirlerle bağlar. Köroğlu'nun sesine ve yiğitliğine hayran olan Demircioğlu: "Yiğit!" der, "Ben senin arkadaşın olmak isterim. Yoksa sen beni zorla esir edemezsin." Köroğlu onun bu sözüne pek inanamadığı için zincirlerini çözmez. Bunun üzerine Demircioğlu bir gerinir ve zincirleri kırar. Fakat yine mertlik göstererek: "Ben her şeye rağmen sözümde duruyorum ve senin yoldaşın oluyorum." der. İşte o günden itibaren Demircioğlu da Köroğlu'nun delileri arasına katılmış olur.

Pertev Naili Boratav, *Köroğlu Destanı*

Kelime Dağarcığı:
esef etmek: Üzülmek. **iktifa etmek:** Yetinmek. **nalbant:** Hayvanların ayağına nal çakan kimse. **muhatap:** Kendisine söz söylenilen kimse, kendisiyle konuşulan kimse. **topuz:** Ucu top biçiminde eski bir silah.

1. a) Metindeki hangi ifadeler sizi metnin *konu*suna götüren ifadelerdir?

b) Metindeki hangi ifadeler sizi metnin "tema"sına götüren ifadelerdir?

2. Metnin tema ve konusunun oluşmasında Köroğlu'nun hangi davranışları etkili olmuştur?

3. Metinde yüceltilen ve temayı destekleyen kavramlar nelerdir?

4. a) Köroğlu'nun Demircioğlu'ndan daha kuvvetli olmayışı metnin konusunu ve temasını nasıl etkilemiştir?

b) Köroğlu, Demircioğlu'nu alt etmek için bazı oyunlara başvurmuştur. Köroğlu'nun yerinde siz olsaydınız Demircioğlu'na baskın çıkmak için oyunlara başvurur muydunuz? Gerekçesiyle yazınız.

5. *…Demircioğlu: "Yiğit!" der, "Ben senin arkadaşın olmak isterim. Yoksa sen beni zorla esir edemezsin." Köroğlu onun bu sözüne pek inanamadığı için zincirlerini çözmez. Bunun üzerine Demircioğlu bir gerinir ve zincirleri kırar. Fakat yine mertlik göstererek: "Ben her şeye rağmen sözümde duruyorum ve senin yoldaşın oluyorum.* der.

Metinde görüldüğü gibi Köroğlu defalarca sınamış olmasına rağmen Demircioğlu hepsinden de güçlü oluşu sayesinde kurtulmuş ama yine de Köroğlu'nun arkadaşı/yoldaşı olmak istemiştir. Bunun sebebi sizce ne olabilir?

6. Metnin konusunu ve temasını göz önüne alarak metindeki Köroğlu'nun mu yoksa Demircioğlu'nun mu yerinde olmak isterdiniz? Niçin?

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.4: Metindeki çatışmaları belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Çatışmaların Çözümü	25 dk.
Amacı	Kurmaca metinlerdeki çatışmaları belirleyebilmek, bu çatışmalardan yola çıkarak gerçek hayattaki karşıt durum, olay veya yaklaşımlara çözüm önerileri sunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Şooruk Han'ın Kırgızlara Karşı Savaşı

Şooruk Han'ın ülkesi Tagarma, Dang-Dung Dağları'ndan Kabak Art ve Torıklı'ya kadar uzanırdı. Şooruk Han'ın merkezi Maymunluk denilen kale idi. Bu Şooruk Han'ın ülkesine Kalmukların sıkıştırmaları neticesinde Kırgız boyları sığınıyordu. Zaten Şooruk'un kendisi ve halkı Kırgızlara kardeş kavimdi. Şooruk'un kurduğu hanlık epeyce önemli bir hanlıktı. Kendisi çok mağrurdu. Bir gün halkına Alay'daki ve Isıkgöl bölgesindeki Kırgızları ve yaylalarını eline geçirmek istediğini ilan edip iki yüz doksan bin asker topladı ve şöyle konuştu: "Kırgız dediğin nedir ki? Oraya buraya kaçıp, göçüp yürüyen bir halk!" diye atıp tuttu. Taşgurgan ile Kabil arasına gelip karargâhını kurdu. Büyük kızının adı Akılay idi. Çok akıllı, zamanın kadınlarının en güzeli ve bilgini idi. On altı yaşındaydı, simsiyah saçı, inci gibi dişleri vardı. Beyaz boynu ince, içtiği, yediği gırtlağında görülecek kadar şeffaf idi. Elleri gümüş çubuk, dudakları gül gibi kırmızı idi. Bu güzel kız, babasını seferden vazgeçirmek istedi. "Gördüğüm düş, bu seferin sonunun felaket olacağına işarettir." diyerek rüyasını anlattı. "Babacığım sana gördüğüm düşü anlatmak istiyorum. Bu düş bana, gelecek günlerin neler getireceğini haber veriyor. Düşümde kuzeyden fırtına ile korkunç bir sel geldi. Bu sel ile yer ve toprak yığını göçüp dağları, askerlerimizin önünü kapladı. Sel beni götürdü. O sırada altın yapraklı bir çınar ağacına sarıldım ve üzerine çıktım. O zaman, babacığım, sen de benim yanıma çıktın. Hoten ve Şambel aralarını tufan kapladı. Baba, bu düşümün yorumu nedir? 'Kangay'dan gelmiş bir kaçak' diyerek, 'Altay'dan gelen Kırgız' diyerek, yanlış bir işe girişerek tahtından ve yurdundan ayrılmayasın, babacığım!" Şooruk Han, kızının gördüğü düş hikâyesini dinledikten sonra: "Kızım, evladım, gençsin, daha çocuksun. Bana akıl öğretme. Falcı mı oldun? Şaman mı oldun? Düşündeki tufan gibi sel Kırgız ilidir. Senin tepesine çıktığın çınar, benim tahtımdır. Tanrı o tahtı benim için koruyacaktır. Zafer tahtına çıkacağım." dedi.

Davullar vuruldu; zurnalar çalındı; tuğlar, bayraklar havada dalgalandı. Ordu hareket etti. Her gün on bir fersah yol alıyordu.

(Şooruk Han, Kırgızlara bağlı oymaklara ait yedi bin atı yağmalar. Bunu haber alan Manas, Şooruk'la savaşma kararı alır. Manas ve Şooruk'un orduları bir gün akşama kadar savaşır ve dinlenmeye çekilir. Şooruk, Kuyanis adlı büyücüsünü hile yapması için tüccar kılığında Manas'ın çadırına gönderir. Ancak kim olduğu anlaşılır ve büyücü öldürülür.)

Ertesi sabah Şooruk Han bütün askerlerini savaşa soktu. Bu büyük bir meydan savaşı oldu. Manas, savaşı kesin olarak kazandı. Şooruk Han kaçıp meydanda ölmekten kurtulup ağırlığının yanına geldi ve kızına dert yandı: "Çin'den kaçmış kaçak diye, Moğol'dan kaçmış hırsız diye sağı, solu düşünmeden Kırgızlara saldırdım. Manas'ı tanıyamadım. İşte cezamı buldum. Şimdi Manas'a gidip, başvurup aman dilemekten başka çarem kalmadı." diyerek Manas'a yaklaşma çaresi aradı. Kendi kızı Akılay başta olmak üzere hazinesinden elinde ne kaldı ise altın, gümüş ve kıymetli taşlarını beraberine alıp Manas'ın huzuruna geldi. Manas galip kumandanın gururunu göstermeyip onu saygı ile karşıladı. Çünkü o da Manas'ın mensup olduğu ırktandı.

(Şooruk'un beraberinde getirdiği otuz kadın Manas'ın askeriyle evlendirilir. Akılay ise Manas'la evlenir.)

Manas Destanı,
(Çev. Abdülkadir İnan)

1. Şooruk Han, Kırgızlar üzerine sefer düzenlemek isterken kızı Akılay, babasını bu isteğinden vazgeçirmeye çalışmıştır. Akılay'ın ısrarlı uyarıları, anlattığı "felaket düşü" ve buna rağmen babasının Kırgızların yedi bin atını yağmalaması olayın akışına nasıl bir katkı sağlamıştır?

2. Şooruk Han, kızı Akılay'ın uyarılarına kulak asmamış ve *Kızım, evladım, gençsin, daha çocuksun. Bana akıl öğretme. Falcı mı oldun? Şaman mı oldun?* diyerek onu terslemiş ancak Şooruk Han'ın Manas'la yaptığı savaşın sonunda Akılay haklı çıkmıştır.

a) İnsan ilişkilerinde benzerlerine sıkça rastlanan bu durumla ilgili düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.

b) *Akıl yaşta değil baştadır.* ve *Akıl, akıldan üstündür.* atasözleri ile yukarıda anlatılan olay arasında bir bağlantı görüyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçesiyle yazınız.

3. Şooruk Han, başlangıçta Kırgızları küçümsemiş, mallarını yağmalamış ve savaşarak onları yok etmeyi aklından geçirmiştir. Manas ise esir hâlde karşısına gelen Şooruk'a ve yanındakilere saygı göstermiş, onları küçük düşürmemiştir. Manas'ın yerinde olsaydınız sizin tavrınız nasıl olurdu?

4. Metnin genelinde hangi insani özellikler arasında çatışma yaşandığı söylenebilir? Belirtiniz.

Hazırlayan: *Ahmet ASLAN*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.4: Metindeki çatışmaları belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Çatışma Unsurları	25 dk.
Amacı	Metindeki temel çatışmayı ve bu çatışma etrafında gelişen diğer çatışmaları belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sarıkız Efsanesi

Sarıkız, Çanakkale iline bağlı Ayvacık'ın bir köyünde ailesi ile yaşayan sarı saçlı güzel bir kız çocuğudur. Küçük yaşta annesi vefat ettiği için babasıyla yaşamaktadır. Babası bir gün Sarıkız'a "Annenin hatıralarıyla dolu bu yerden başka bir yere göçelim." der.

Sarıkız, babası ile Edremit'in Güre köyüne yerleşir. Daha sonra Kavurmacılar köyüne yerleşen baba kız kışları Kavurmacılar'da, yazları da Kaz Dağı'nda geçirirler. Geçimlerini çobanlık yaparak sağlarlar. Babası Sarıkız'a vakit geçirmesi için kaz alır. Sarıkız vaktinin büyük bir çoğunluğunu kazları ile geçirir.

Aradan yıllar geçer, Sarıkız büyüyüp çok güzel bir kız olur. Babası ise artık yaşlanmıştır ve hacca gitmeye niyetlenir. Ama günün şartlarında hacca gitmek o kadar da kolay değildir. Bu yolculuk bazen altı ay bazen de daha fazla sürmektedir. Yaşlı adam güzel kızını komşusuna emanet edip gider. Bunu fırsat bilen köyün delikanlıları Sarıkız'a talip olurlar ama Sarıkız'ın gönlü hiçbirinde değildir. Köyün delikanlılarının evlenme tekliflerini reddeder. Bunu gurur meselesi yapan delikanlılar Sarıkız'ın dedikodusunu yapar ve ona iftira atarlar.

Derken babası hacdan gelir, kendisine ve kızına karşı köyün soğuk davrandığını fark eder.

(...)

Kızına kıyamayan baba, yanına birkaç tane kaz alarak Kaz Dağları'nın zirvesine kızını bırakır.

Aradan yıllar geçer. Dağda yolunu kaybeden yolcular, kendilerine yanında bir sürü kaz olan dillere destan güzellikteki sarı bir kızın yardım ettiğini anlatmaya başlarlar. Anlatılanların üzerine Sarıkız'ın babası dağın yolunu tutar, duvarlarla çevrili şimdiki Sarıkız Tepesi alanında kazlarla ilgilenen kızını görür. Onu gören kızı mutlu olur, babasına saygı gösterir. Babası namaz kılmak için abdest almak istediğinde ona su getirir. Babası suyun neden tuzlu olduğunu sorunca aceleden suyu denizden aldığını söyler. Sarıkız'ın kolunu uzatıp Edremit Körfezi'nden su aldığını gören babası kızının ermiş olduğunu anlar. Sarıkız, sırrı açığa çıkınca siyah bir bulutun içinde kaybolur.

Sonrasında kızına iftira edildiğini anlayan baba köylülere beddua eder. İnanışa göre de Sarıkız'ın babasının bedduası nedeniyle Kavurmacılar köyünde bugün kimse yaşamaz. Sarıkız'ın mezarı kaybolduğu yerde taşlarla çevrilidir. Üzgün ve pişman olan babası da dönmeye hazırlanırken diğer bir tepe üzerinde ölür.

Doç. Dr. Ali Duymaz, *Kaz Dağı ve Sarıkız Efsaneleri Üzerine Bir Değerlendirme*

1. Temel çatışma; metinde gerilimi sağlayan, çoğunlukla karşıtlıklardan kaynaklanan, anlatılan olayların dayandığı temel unsurdur. Okuduğunuz efsanenin temel çatışmasını yazınız.

2. Sarıkız'ın babası, kızının iftiraya uğramasından dolayı sizce nasıl bir iç çatışma yaşamaktadır? Onun yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?

3. Metinlerdeki çatışmanın tarafları vardır. Bu taraflar ideal değerleri ve karşı değerleri simgeler. İdeal değerler arasında yalan söylememek, verdiği sözden dönmemek, varlık alanlarına saygılı olmak gibi değerleri sıralayabiliriz. Karşıt değerler de ideal değerlerin karşıtı olan yalan söylemek, verdiği sözü tutmamak, haklara ve hukuka saygılı olmamaktır.

Efsanede yer alan ve çatışmaları hazırlayan ideal ve karşıt değerleri temsil eden değerlerden üçünü verilen tabloya yazarak çatışmanın taraflarını yazınız.

İdeal Değerler	Karşıt Değerler

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.4: Metindeki çatışmaları belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Yaratılış Destanı'nda Çatışma Unsurları	25 dk.
Amacı	Metindeki çatışma unsurlarını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yaratılış Destanı

Her şeyden önce su vardı. Yer, ay, gök, güneş yoktu. Sadece Tanrı Kayra Han (Kuday) vardı. O da kendi gibi birini yarattı ve ona "Kişi" dedi. İkisi de su üzerinde uçuyorlardı. O sırada Kişi, rüzgârı bulup suyu dalgalandırdı ve Kayra Han'ın yüzüne su sıçrattı. Bunu yapınca da kendisinin Tanrı'dan güçlü olduğunu sandı, daha yüksekte uçmak istedi. Ama uçamadı, suya düşüp dibe battı. Boğulmak üzereydi. "Bana yardım et!" diye bağırıp Kayra Han'dan yardım istedi. Tanrı Kayra Han izin verdi, Kişi su yüzüne boğulmadan çıktı. Sonra Tanrı "Sağlam bir taş olsun!" dedi. Suyun dibinden bir taş yükseldi. Kayra Han ile Kişi, bu taşın üzerine oturdular. Kayra Han, Kişi'ye "Suya dal, suyun dibinden toprak çıkar!" diye buyruk verdi. Kişi, Tanrı'nın buyruğunu yerine getirdi. Suyun dibinden çıkardığı toprağı Kayra Han'a götürdü. Kayra Han, Kişi'nin getirdiği toprağı suyun üzerine serperken "Yer olsun!" diye buyurdu. Buyruk yerine geldi, yeryüzü yaratıldı. Kayra Han, yine Kişi'ye "Suya dal, suyun dibindeki topraktan çıkar!" diye buyruk verdi. Kişi, suya daldığında bu kez "Kendim için de toprak alayım." diye düşündü. İki avucuna da toprak doldurdu, bir avucundakini Kayra Han'dan gizlemek için ağzına attı. Amacı, kendine Kayra Han'dan gizli bir yer yaratmaktı. Avucundaki toprağı getirip Kayra Han'a uzattı. Kayra Han, toprağı suyun üzerine serpip genişlemesini buyurdu. Kayra Han'ın suya serptiği toprak gibi, Kişi'nin ağzındaki toprak da büyüyüp genişlemeye başladı. Kişi korktu, soluğu kesildi, öleyazdı. Kaçmaya başladı. Ancak nereye kaçsa yanı başında Tanrı Kayra Han'ın varlığını hissediyordu. Ondan kaçamıyordu. Çaresiz kaldı, Tanrı'ya yalvarmaya başladı. Kayra Han, Kişi'ye "Ağzındaki toprağı ne için sakladın?" dedi. Kişi "Kendime yer yaratmak için saklamıştım." diye cevap verdi. Kayra Han da "Öyleyse at ağzından ve kurtul." dedi. Kişi'nin ağzındaki toprak yere dökülünce tepeler ve dağlar oluştu. Kayra Han bu olanlara çok kızdı ve "Artık sen günahlı oldun. Bana karşı geldin. Kötülük düşündün. Bundan sonra sana uyanlar, senin gibi kötülük düşünenler senin gibi kötü kişi olacak. Bana uyanlar ise iyi ve pak kişiler olacak, güneş ve aydınlık yüzü görecek. Bundan sonra senin adın Erlik olsun. Günahlarını benden saklayanlar senin adamın olsun, günahlarını senden saklayanlar benim adamım olsun. Senin suçundan kaçan, gelip bana kul olsun. Günahından gizlenen, gelip bana sığınsın!" dedi.

(…)

Prof. Dr. Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi I*

1. Okuduğunuz metin, Altay Türklerine ait Yaratılış Destanı'nın giriş bölümünden alınmıştır. Metindeki olay örgüsü hangi çatışma üzerine kurulmuştur?

2. Bu metindeki çatışmayı tetikleyen unsurlar nelerdir?

3. Tanrı Kayra Han, bu çatışmanın çözülmesi için neler yapmıştır ve sonunda nasıl bir karara varmıştır? Siz bu karardan nasıl bir sonuç çıkarıyorsunuz? Açıklayınız.

4. Bu destanda anlatılan yaratılış inancı ile Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonraki yaratılış inancını karşılaştırdığınızda ne gibi farklılıklar görüyorsunuz? Tabloya yazınız.

İslamiyet'in Kabulünden Önceki Yaratılış İnancı	İslamiyet'in Kabulünden Sonraki Yaratılış İnancı

5. Bu destandaki çatışmanın sonunda taraflar arasında uzlaşma sağlanamamıştır. Sizce günlük hayatta yaşadığımız çatışmaları çözüme ulaştırabilmek için neler yapabiliriz?

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.4: Metindeki çatışmaları belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Çatışma ve Sonuçları	25 dk.
Amacı	Çatışmaya neden olan unsurları belirleyerek sonuçlar çıkarabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kızıl Ziyaret Efsanesi

Muş'un güneyindeki Kurtik Dağları üzerinde, eşsiz tabiat güzellikleriyle dolu bir düzlük vardır. Buraya Kızıl Ziyaret Tepesi denir. Tepeye ait efsanenin çeşitli anlatılarının en yaygın olanı şöyledir: Bir zamanlar Kızıl Ziyaret Tepesi'nde yaşayan fakir bir adamın güzeller güzeli bir kızı varmış. Periden daha alımlı olan kızın güzelliği dillere destanmış. Kız bir çobana sevdalıymış ve onun yavuklusuymuş. İki sevdalı bir araya geldiklerinde hep kuracakları yuvayı konuşur, gelecek mutlu günlerin hayaliyle yaşarlarmış. Yine aynı yörede yaşayan zengin mi zengin bir ağa varmış. Bu ağanın da şımarık mı şımarık bir oğlu varmış. Kızın güzelliği bu ağa oğlunun da kulağına gitmiş. Ağa oğlu, kızı gidip babasından istemiş. Kız, "Ben ağa oğlu ile evlenmem." demiş.

(...)

Ağa oğlu, adamlarını alarak kızın yaşadığı Kızıl Ziyaret Tepesi'ne gitmiş. Kız ve çoban yavuklusu, ağa oğlunun zorbaca bu niyetinden habersiz, her zaman olduğu gibi kuracakları yuvayı konuşuyorlarmış. Ağa oğlu ve adamları, kızla çobanın buluştukları yere gelmişler.

(...)

Bu kovalamaca, dik bir uçurumun başına kadar sürmüş. Kız çaresizlikten Allah'a yalvarmaya başlamış: "Ya Rabbi, ne olur beni bu adama yâr edeceğine yer yarılsın da ikimiz de içine girelim." demiş. Allah kızın duasını kabul etmiş ve kız duasını tamamlar tamamlamaz yer yarılmış ve kızla yavuklusu yarılan yerin içine girmişler. Yerin içine girerken kızın bir tutam saçı dışarıda kalmış. O gün bu gündür, kızın bir tutam saçının dışarıda kaldığı yerde yemyeşil çimenler çıkar. Kızıl Ziyaret Tepesi'ne, güzeller güzeli kızla yavuklusu çobanın yerin içine girdiği yere gelenler bu efsanevi âşıklara dua ederler.

www.kulturportali.gov.tr

1. Metinde yaşanan çatışmayı açıklayınız.

2. Kurgunun oluşumunda ön plana çıkan karşıtlıklar nelerdir?

3. Kızın veya çobanın yerinde siz olsaydınız yaşanan durum karşısında nasıl bir tutum sergilerdiniz?

4. Metinde çatışmaya neden olan karakterlerin davranışları sizi nasıl bir sonuca götürmektedir?

5. Siz de günlük hayatta yaşadığınız çatışmalara ve bu çatışmalar karşısında bulduğunuz çözüm önerilerine örnekler veriniz.

Hazırlayan: *Kadir YILDIZ*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.5: Metnin olay örgüsünü belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Etrafındakilere Dikkatli Bak!	25 dk.
Amacı	Metnin olay örgüsünü çözümleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Şeyh Bilecen

Bugün Arslanlı olarak adlandırılan Şıhbiecen köyü, Gaziantep ilimizin Oğuzeli ilçesine bağlı Doğanpınar bucağının 41 köyünden biridir. Köye adını veren Şeyh Bilecen, Anadolu'da ortak bir motif olarak yaşayan sadık hizmetkâr tipinin bu yörede anlatılan kişisidir. Yurdumuzun diğer bölgelerinde Munzur, Kıyan gibi adlar ile anılan bu hizmetkârların sahip oldukları ermişlik vasfı, daha sonra onları ağalarının, efendilerinin gözünde yüceltecektir. Bu insanlar sırlarının ortaya konmasından sonra kaybolacaktır.

Şeyh Bilecen, bölgedeki söyleyişle, sessiz bir azaptır. Bu azap, çift sürdüğü hayvanların geceleri yattığı yerleri büyük bir dikkatle temizler, elindeki aletlerle oraları tesviye eder. Daha sonra da tesviye ettiği yerde yuvarlanmak suretiyle yerin düzgün olup olmadığını anlamaya çalışır. Böylece hayvanlar rahat edeceklerdir.

Bir yıl, Bilecen'in ağası hac farizasını ifa etmek için yola çıkar. Aradan haftalar, aylar geçer. Evde konuşulan tek konu ağanın salimen dönmesidir. Ağanın hanımı bir gün kocasının da çok sevdiği bir yemek yapar. Bilecen de yanlarındadır. Latife olsun diye ablası ona der ki: "Bilecen, şimdi ağan da olsaydı da bu içli köftelerden yeseydi." Bilecen de "Bir mendile bir miktar koyun, ben ağama götüreyim." der.

Hanım, Bilecen'in bir arkadaşı ile birlikte içli köfteleri yemek istediğini sanıp mendilin içine bir miktar içli köfte koyar. Bilecen'in mendili alması ile ağasının yanına varması bir olur. Köftenin dumanları hâlâ tütmektedir. Ağa, köfteleri afiyetle yer.

Aradan yine haftalar, aylar geçer. Hacıların dönme zamanı gelir. Köy halkı ağayı karşılamak için yola çıkar. Karşılayıcılar arasında Şeyh Bilecen de vardır. Köylülerin eline sarılmaları üzerine ağa onlara Şeyh Bilecen'i göstererek "Beni değil onu karşılayın, onun elini öpün." der. O anda Şeyh Bilecen gözden kayboluverir. Bir daha da kimse onu görmez. Köylülerin dediklerine göre köyün hemen yakınındaki taş yığını onun mezarıdır.

Saim Sakaoğlu, *101 Anadolu Efsanesi*

Kelime Dağarcığı:
azap: Anadolu'nun birçok bölgesinde çiftlik uşağı. **latife:** Şaka. **salimen:** Sağ ve esen olarak, hiçbir kötü durumla karşılaşmadan. **tesviye:** Düz duruma getirme, düzleme.

1. Okuduğunuz metinde *Bilecen'in mendili alması ile ağasının yanına varması bir olur. Köftenin dumanları hâlâ tütmektedir. Ağa, köfteleri afiyetle yer.* bölümünde Ağa ile Bilecen arasında neler yaşanmış olabilir? Düşüncelerinizi metnin olay örgüsünü bozmayacak şekilde yazınız.

2. *Açma sırrını dostuna, o da söyler dostuna.* sözünü, okuduğunuz efsanenin olay örgüsünden yola çıkarak açıklayınız.

3. Efsanenin sonunda sırrı ortaya çıkan Bilecen'in akıbetiyle ilgili bilgi verilmemiştir. Siz olsaydınız olay örgüsü doğrultusunda Bilecen'le ilgili nasıl bir son belirlerdiniz?

4. Yaşadığınız bölgedeki köy, dağ, ova, deniz veya göl gibi yerlere verilen isimlerden yola çıkarak kısa bir efsane yazınız.

Hazırlayan: *Mehmet Emin SARIKAYA*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.5: Metnin olay örgüsünü belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Olay Zinciri	25 dk.
Amacı	Destanlardaki olayların birbirleriyle ilişkisini ve kurgusunu belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Battâl Gazi Destanı

(…)

Seyyit hemen yola çıktı. Geldiler, gördüler. Bir on bin kadar var Frenk, konmuşlar, otururlar. Seyyit, yüz kişiyi dört yol eyledi, yirmi beş kişi, dört yandan dün buçuğunda davlumbaz vurdular, baskın yaptılar. Frenk askerleri, birbirini kırdı. Seyyit, vakit vakit bir taraftan nara attı. Erteye değin, kâfirler birbirleriyle cenk eylediler. Cenk arasında Battal, Simbat'a erişti. Bir vuruş ile yıktı. Üstüne saldırdılar, ortadan Simbat'ı aldılar. Lâin artık durmadı, kaleye çıktı, kapıyı kapadı. Askeri sindi, tarumar oldu. On bin erin malın aldılar, bir yere topladılar. Seyyit, yürüdü kaleyi dolaştı ki fırsat bula, kaleyi ala. Bir yere vardı, gördü ki su gider. Ol suyu gözetti. Su geldi, bir deliğe girdi. Seyyit eyitti: "İşbu su hisara gider, eğer çare olursa iş bundan olur." dedi. Hemen atın bir yere kodu, elbisesini çıkardı. Allahuteala'ya sığındı, o su deliğinden içeri girdi. Gide gide su geldi, bir sarnıca döküldü. Seyyit dahi sarnıca düştü. Gayet soğuk idi. Hayli zahmet çekti. Hele nazar kıldı, bir merdiven gördü ki o merdivenden taşra çıktı. Yatsı vaktiydi. Biraz durdu, gördü bir kadın suya geldi. Seyyit'i gördü ol dem düştü, aklı başından gitti. Bir zamandan sonra aklı başına geldi, gözün açtı, yine Seyyit'i gördü. Meğer biçarenin bir oğlu gitmiş, Tanrı Taâlâ Seyyit'i onun suretinde gösterdi. Kadın eydür:

— Canım oğul, şimdiye dek kande idin? dedi.

Seyyit'in üstüne düştü.

Seyyit dahi:

— Canım ana, dedi. Söz söyleyecek vakit değil. Üşüdüm, beni eve ilet ve hem dahi beni kimseye söyleme!

İhtiyar kadın, sevindiğinden ağlayı ağlayı evine geldi. Seyyit eydür:

— Canım ana, bastır beni, biraz yatayım! dedi.

Andan (sonra) yattı. İhtiyar kadın, bulduğu nesnelerden üstünü örttü. Kapıyı muhkem berkitti.

Yanında oturdu. Seyyit, biraz uyudu, kendine geldi, uyandı. Eydür:

— Canım ana, karnım açtır, nesnecik getir yiyeyim, dedi.

İhtiyar kadın durdu, geldi. Yumurta pişirip üzüm pekmez getirdi. Seyyit yedi, karnını doyurdu, andan taşra çıktı. Frenk oğlunun elbisesini giymiş (olarak) sürdü, Simbat lâininin sarayına geldi. Gördü ki mest olmuş laflar urur eydür:

— Erte aşağı ineyim… Ne Battal koyam ne halifesin koyam! Her kim elime gelirse öldüreyim. Göreyim Battal'ın Tanrısı bana neyler! dedi. Andan mest olup yattı, uyudu.

Kullar dağıldı. Seyyit, bir karanlıkça yerde kaldı. Sabreyledi, âlem düşmanlardan boşalınca hemen Allah'a sığınıp Simbat'ın üstüne geldi. Meğer baş ucunda bir Hindî kılıç vardı, aldı. Dahi, Simbat uyurdu.

Hemen lain gözün açıp banlayu eydür:

— Sen kimsin?

Seyyit eyitti:

— Seyyit Battal Gazi'yim... Tez iman getir! Yoksa sen bilirsin!

Melun diledi ki çağıra... Hemen berkçe boğazın sıktı. Komadı ki çağıra. Ol dem berkçe bağladı, getirdi kale kapısına. Kapıda kırk kişi vardır. Hepsi sarhoş yatmışlardı. Ol dem hançer çıkarıp onları etkisiz hâle getirdi.

Kapının kilidini sındı, önüne çıktı. Bir nara attı, haykırdı. Müslümanlar işittiler, bindiler, seğirttiler. Kale halkı birbirine dokundu. Simbat melununu dine davet eyledi, çare olmadı. Kapı önüne astı. Erteye değin kılıç yürüttü. Çünküm erte oldu, Malatya'dan üç yüz gazi çıkageldi. Seyyit'in elin öpüp görüştüler. Kalenin fethinden mutlu oldular. Çokluk mal buldular. Seyyit, gazilere bahşeyledi. Sebat'ın kızını Hüseyin ibn-i Ali'ye verdi. Kaleyi harap kıldı. Andan yine Malatya'ya geldiler.

Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*

Kelime Dağarcığı:
berkitmek: Sağlamlaştırmak, tahkim etmek, takviye etmek. **çeri:** Asker. **dem:** Zaman. **Frenk:** Cermen veya Latin ırklarının birinden olan kimse. **hisar:** Çevresinde hendekler bulunan küçük kale. **kande:** Nerde. **lain:** Hain. **melun:** Lanetlenmiş kimse. **mest olmak:** Kendinden geçmek, çok mutlu olmak. **muhkem:** Sağlam, sağlamlaştırılmış. **nazar:** Bakış. **seğirtmek:** Sıçrayarak yakın bir yere doğru koşmak. **taşra:** Dışarı. **tarumar:** Dağınık, karışık, perişan.

1. Frenk kadını Seyyit Battal Gazi'yi düşman olarak görseydi metnin diyalog kısmı nasıl gelişirdi? Olay örgüsünü bozmayacak şekilde bu kısmı yeniden kurgulayınız.

2. Battal Gazi Destanı'nda Frenk kadının Seyyit'i kendi oğlu sanması, Seyyit'in, kadının oğlunun elbiselerini giyip Simbat'ın sarayına sızması ve mücadeleyi kazanmasında *kılık değişmesi*nin önemli bir yer tuttuğunu görmekteyiz. Sizce Seyyit'in *kılık değişmesi* destanın olay örgüsünü değiştirmiş midir? Bu konudaki düşüncelerinizi yazınız.

3. Seyyit, kaleye girdikten sonra kendisini sarnıçtan kurtaran yaşlı kadının evine gider. Yaşlı kadının evinde geçirdiği sürede yaşanan olayların ayrıntılarıyla anlatılmasının metne katkısı sizce ne olabilir?

Hazırlayan: *Muharrem DEMİR*

4. ÜNİTE > **Destan/Efsane** | *Kazanım A.2.5: Metnin olay örgüsünü belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Söylemez'in Söyledikleri**	30 dk.
Amacı	Metnin olay örgüsünü belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Söylemez Baba

Vaktiyle Osmanlı padişahı ile İran şahı birbirlerine hediye yüklü kervanlar gönderirlermiş. Söylemez köyü de, bu kervanların güzergâhları üzerinde bulunuyormuş. Kervancılar, buradan geçerlerken Söylemez köyünde mutlaka konaklar, dinlenip, yiyip içtikten sonra yollarına devam ederlermiş. Bir keresinde, İran şahı Osmanlı padişahına kervan yükü olarak şeker göndermiş. O dönem Osmanlıda şeker kıtlığı çekiliyormuş. Kervan, Söylemez köyüne varınca, Söylemez Baba, kervancıların yanına gidip

— "Evlatlarım yükünüz nedir?" diye sormuş.

Onlar da baskın olur korkusuyla yükün şeker olduğunu saklayıp

— "Tuzdur baba" demişler. Bunun üzerine Söylemez Baba şöyle karşılık vermiş:

— "Tuz değil ama tuz olsun."

Kervan İstanbul'a varıp padişahın huzuruna çıkmış, hakikaten şekerin tuz olduğunu görmüşler ve başlarından geçenleri olduğu gibi padişaha anlatmışlar. Padişah, tuz yüklü kervanı geri göndermiş, Söylemez Baba'yı da bulup birlikte getirmelerini emir buyurmuş. Kervan, Söylemez Baba'yla ilk karşılaştıkları yere varmış. Bir süre sonra Söylemez Baba çıkagelmiş ve kervancılara sormuş:

— "Evlatlarım, yükünüz nedir?" Kervancılar:

— "Yükümüz tuzdur baba." deyince, bu kez Söylemez Baba:

— "Tuzdur ama şeker olsun." karşılığını vermiş.

Kervan, Söylemez Baba'yı da yanlarına alarak İstanbul'a dönmüş. Padişahın huzuruna vardıklarında hakikaten de yükün şekere dönüştüğünü hayretle görmüşler. Padişah, bu olayın nasıl olduğunu çok merak etmiş ve Söylemez Baba'ya sormuş:

— "Bunun hikmeti nedir, nasıl yapıyorsun bunu baba?"

Padişah ne kadar ısrar etse de Söylemez Baba cevap vermemiş. Padişah da Söylemez Baba'nın üstüne çok varmamış. Ona birtakım ihsanlarda bulunduktan sonra izzet ve hürmet ile tekrar köyüne göndermiş. Bu olay sonrası bu mübarek zatın adı Söylemez Baba kalmış. Söylemez köyüne gidenler köyün çok bakımlı ve şehir merkezinde dahi bulunmayan gelişmiş yapılardan meydana geldiğini görürler. Günümüzde Söylemez Baba'nın köylüleri zengin ve çok da misafirperver insanlardır. Sanki Söylemez Baba'nın ruhunu incitmekten korkar, köylerine gelen misafirleri en iyi şekilde ağırlamaya çalışırlar. Bu durumu köy büyükleri çok güzel özetlemektedir:

"Yüzlerce yıl evvel irtihal eden Söylemez Baba'nın bedeni toprağın altında ama ruhu hâlâ köyümüzde yaşamaktadır. Onu üzecek olursak hayat bize zindan olur!" Ne güzel bir anlayış! Söylemez Baba'nın ruhuna binlerce rahmet olsun inşallah!

Saim Sakaoğlu, *101 Anadolu Efsanesi*

Kelime Dağarcağı:
irtihal etmek: Ölmek.

1. Metnin olay örgüsüne baktığınızda *Söylemez Baba* efsanesi sizce tamamen kurgulanmış bir olay mıdır yoksa gerçekten yaşanmış olabilir mi? Gerekçesiyle açıklayınız.

2. Olay örgüsünün bütününü göz önünde bulundurarak *Ölmüş bir insanın ruhunun incitilmesi* sözünü açıklayınız.

3. Okuduğunuz metin, hangi olay örgüsü üzerine kurulursa kurulsun, önemli olan o olay örgüsünün insana özgü bir gerçeklikle ilişkisinin bulunmasıdır. *İnsana özgü gerçeklik* sözünden ne anlıyorsunuz?

4. Okuduğunuz metnin olay örgüsünde sizi en çok heyecanlandıran bölüm hangi bölümdür? Niçin?

5. Okuduğunuz metnin olay örgüsünü göz önünde bulundurduğunuzda siz olsaydınız kahramana hangi isimleri verirdiniz?

6. Kervandaki görevliler başlarından geçen olayı padişaha anlatmasaydı olay örgüsünde nasıl bir değişiklik olurdu?

Hazırlayan: *Mustafa YEŞİLKAYA*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.5: Metnin olay örgüsünü belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Efsanelerdeki Şahıslar	25 dk.
Amacı	Metinlerdeki şahıs kadrosunun özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Malhan Hazinesi

Bayındır Han zamanında Ahlat'ta fakir bir aileye mensup bir ana ile oğlu yaşarmış. Bu ailenin geçimini, çobanlık yapan oğul sağlarmış. Bir gün Ahlat'ın Meydanlık Mezarlığı semtinde hayvanlarını yaydıktan sonra vakit de öğlen olduğundan yemeğe oturur. Yemeğini yedikten sonra eline aldığı bir küçük ağaç parçasıyla vakit geçsin diye toprağı eşmeye başlar. Toprağı eşerken ufak bir delik açılır. Bunu merak eden çoban, deliği genişletmeye başlar. Bir müddet sonra genişleyen delik, kuyu hâlini alır. Kuyudan aşağıya doğru bir merdivenin indiğini gören çoban, korku ve heyecan içinde merdivenden iner. Aşağıya inen çoban kendisini bir salonun içinde bulur. Salona açılan birçok oda ve odaların kapılarının üzerinde anahtarlar görür. Anahtarları alıp odaların kapılarını açan çoban, çeşitli süs eşyaları ve altınla dolu bir hazine görür. Hemen dışarıya çıkarak deliğin ağzını kapatır, yeri belli olsun diye bir işaret bırakır.

Akşam eve gelen çoban, annesine Bayındır Han'ın kızını istemesini söyler. Hayrete düşen anne oğluna, böyle bir şeye nasıl cesaret ettiğini söylerse de çoban isteğinde diretir. Sonunda ısrarlar karşısında mecbur kalan anne, Bayındır Han'a giderek kızını oğluna ister. Bu isteğe gülen Bayındır Han, işi şakaya dökerek: "Benim sarayım gibi bir saray yapar, bir altın mutfak takımı, bir altın kahve takımı, bir altın beşik ve çeşitli altından süs eşyalarını getirir, bütün ülkenin davet edildiği, kırk davul ve kırk zurnanın çalındığı, kırk gün kırk gece süren bir düğün yapılırsa kızımı oğluna veririm." der. Kadın, Bayındır Han'ın bu şartlarını oğluna iletir. Oğlu da şartsız olarak Bayındır Han'ın isteklerini kabul eder. Kadın, oğlunun, ileri sürülen şartları kabul ettiğini Bayındır Han'a bildirir. Daha evvel şaka yoluyla da olsa söz veren Bayındır Han da istemeyerek kabul eder. Çoban, Bayındır Han'ın bütün isteklerini yerine getirir, düğün yapılır. Bayındır Han bu çobanın büyük bir hazine bulduğuna inandığından kızından hazinenin yerini öğrenmesini ister. Evlendikten sonra kadın, kocasına bu kadar altını nereden bulduğunu sorduğunda kocası, büyük bir hazine bulduğunu söyler. Kadın hazineyi merak ettiğini, mutlaka görmek isteğini söyleyince kocası, kadının gözlerini bağlayarak hazinenin olduğu yere götürür. Gözleri açılan kadın, hayretler içinde hazineyi seyretmeye başlar. Bu arada dışarıdan bazı seslerin geldiğini duyan kadın, kocasına bu seslerin nereden geldiğini sorar. Kocası da "Bu sesler babanın su içmeye giden atlarının sesidir." der. Çoban, karısının gözlerini tekrar bağlayarak eve getirir. Kadın da olup bitenleri babasına anlatır.

Sonunda Bayındır Han damadını saraya davet ederek hazinenin bulunduğu yeri söylemesini ister. Damat gelmeden önce cellatbaşını çağırarak damadı korkutmasını, başını taşa bırakarak keser gibi yapmasını bildirir. Bayındır Han'ın bütün ısrarlarına rağmen damat hazinenin yerini söylemez. Emri yanlış anlayan cellatbaşı damadı gerçekten öldürür. Bayındır Han, damadının ölmesine üzülür ve pişman olur.

Gerek atların su içmeye gittiği yön ve gerekse kızının anlattıklarından hazinenin Malhan isimli hanın yakınlarında olduğu tahmin edilir. Bütün aramalara rağmen hazinenin yeri bulunamaz. Hâlen Ahlat'ta bu hazinenin varlığına inanılmaktadır.

http://www.bitlis.gov.tr/tarih

1. a) Bayındır Han'ın kişiliği ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

b) Bayındır Han'ın kişiliğini göz önünde bulundurduğunuzda bir yöneticide hangi özelliklerin bulunması gerektiğini düşünüyorsunuz? Gerekçesiyle birlikte açıklayınız.

2. Bayındır Han'ın, çobana ve annesine davranışını doğru buluyor musunuz? Siz olsaydınız nasıl davranırdınız?

3. Okuduğunuz metinde Bayındır Han hazinenin yerini öğrenmek için nasıl bir yol izlemiş ve neden başarısız olmuştur? Açıklayınız.

4. a) Okuduğunuz metinde çobanın, karısını hazinenin olduğu yere götürürken karısının gözlerini bağlamasını nasıl yorumluyorsunuz?

b) Çoban ve karısının davranışlarını aile kavramı içinde değerlendirerek aile içinde yaşananların üçüncü şahıslara anlatılıp anlatılmamasına dair düşüncelerinizi anlatan kısa bir metin yazınız.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

Etkinlik İsmi	Destanın Şahıslarını Tanıyalım	25 dk.
Amacı	Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge

Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız.
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Türeyiş Destanı

Uygur ülkesinde Karakurum çaylarından iki ırmak vardır. Bunlardan birine Togla, birine de Selenge adı verilirdi. Bu iki ırmağın arasında iki ağaç vardı. Bu iki ağaç, iki dağın arasında yetişip büyümüştü. Bir gün bu iki ağacın arasına gökten bir ışık indi. İki yandaki dağlar yavaş yavaş büyümeye başladı. Halk şaşırmıştı. İçlerinde büyük bir saygı duyarak oraya yaklaştılar. Ağaçların yanına vardıklarında kulaklarına çok tatlı ve güzel ezgiler gelmeye başladı. Her gece buraya bir ışık inmeye ve ışığın çevresinde otuz kez şimşek çakmaya başladı. Bir gün insanlar burada ayrı ayrı kurulmuş beş çadır gördüler. Çadırların her birinde bir çocuk oturuyordu. Her çocuğun karşısında da onları doyurmaya yetecek denli süt dolu emzikler asılı idi. Çadırın tabanı baştan ayağa gümüş ile döşenmişti.

Bütün boyların beyleri ve halkı bu garip işi görmek için kalkıp geldiler. Manzarayı görünce saygı ile diz çöktüler, selam verdiler. Çadırlara girdiler, çocukları alıp dışarı çıktılar. Beslenip büyütülmeleri için çocukları süt analarına, dadılara verdiler. Çocuklar büyüyüp konuşmaya başlayınca Uygurlara ana babalarını sordular. Uygurlar, o iki ağacı gösterdiler. Çocuklar ağaçları görünce bir çocuğun babasına gösterdiği saygıyı gösterdiler; ağaçların karşısında diz çöktüler, yeri öptüler. Bunun üzerine ağaçlar dile geldi ve şöyle dedi: "Güzel huy ve iyi özelliklerle bezenmiş çocuklar böyle olurlar, ana babalarına saygı gösterirler. Ömrünüz uzun, adınız büyük, ününüz sürekli olsun."

Çevrede yaşayan bütün kavimler bu çocuklara hükümdar oğullarıymış gibi saygı gösterdiler. Kente dönünce çocukların her birine bir ad koydular. En büyüğünün adı Sungur Tigin, ikincisinin adı Kotur Tigin, üçüncüsünün adı Tükel Tigin, dördüncüsünün adı Or Tigin, beşincisinin adı da Bögü Tigin oldu. Çocukların doğuşundaki kutsal durumu görenler, bunlardan birinin kağan seçilmesi kararına vardılar. Çocuklar arasında Bögü Tigin güzelliği, boyu bosu, sabrı, iradesi, ileri görüşlülüğü bakımından öbürlerinden önde idi. Ayrıca, bütün milletlerin dillerini, yazılarını biliyordu. Herkes onun kağan seçilmesi kararında birleşti. Bögü Kağan, büyük bir törenle tahta oturdu. Bögü Kağan, ülkeyi adaletle yönetmeye başladı; adamları, mâiyeti, çerileri, atları gittikçe çoğalmaya başladı. Egemenlik süresi içinde Bögü Kağan'a üç karga yardım etti. Bu kargalar dünyanın bütün dillerini bilmekteydiler. Nerede bir olay olursa Bögü Kağan'a bildirirlerdi.

Bir gece Bögü Kağan uyurken, penceresinin önünde bir kız hayali belirdi, onu uyandırdı. Bögü Kağan ürktü, kızı görmemiş gibi davrandı, kendisini uykuda imiş gibi gösterdi. İkinci gece kız yine geldi. Bögü Kağan, yine görmüyormuş gibi yaptı, kendisini uykuda gösterdi. Sabah oldu. Kağan, vezirine danıştı. Üçüncü gece kız yine geldi. Bögü Kağan, vezirinin öğüdüne uyarak kızı alıp Ak-Dağ'a gitti. Bögü Kağan ile kız bu dağda gün doğana değin konuştular. Yedi yıl, altı ay, yirmi iki gün her gece kız, Bögü Kağan'a geldi; her gece konuştular. Ayrılacakları gece kız, Bögü Kağan'a şöyle dedi: "Doğudan batıya değin tüm dünya senin buyruğun altına girecektir. İşlerini sıkı tut, iyi çalış."

Ertesi gün Bögü Kağan ordularını topladı. 300.000 çerisini Sungur Tigin'in komutasına verdi; onu Moğol ülkelerine akına gönderdi. 100.000 çerisini Kotur Tigin'in komutasına verdi; onu Tankut ülkesine gönderdi. Tükel Tigin'i Tibet yönüne gönderdi. Kendisi de 300.000 çerisi ile Hıtay'a (Çin) yöneldi. Or Tigin'i ise kendi yerine kağan vekili olarak bıraktı. Bögü Kağan'ın ordularının hepsi zaferlerle geri döndüler. Getirdikleri mallar, paralar, ganimetler sayılamayacak kadar çoktu. Bögü Kağan, Orkun Irmağı'nın kıyısında Ordu-Balıg adında bir kent kurdurdu; Ordu-Balıg'ı kendine başkent yaptı. Doğudaki bütün ülkeler Bögü Kağan'ın buyruğu altına girdi. Daha sonra Uygurların buyruğuna giren hükümdarlar birer birer geldiler, Bögü Kağan'a bağlılıklarını ve saygılarını sundular. Artık yeryüzü zapt edilmiş, Bögü Kağan'ın karşısında duracak kimse kalmamıştı. Bögü Kağan geri dönmeğe karar verdi, yurduna geldi.

O çağda Uygurların din adamlarına "kam" denilirdi. Türkler ile Moğollar kamlara çok önem verirlerdi. Bir işe başlamak için kamlara danışırlar, ona göre davranırlardı. Hastalarına da kamlar bakardı. Kamların en güçlü oldukları zaman, iyi ve kötü ruhlarla bağ kurdukları, onlarla konuştukları günlerdi. Bögü

Kağan çağında Uygurlar Çin kağanına elçiler gönderdiler, kendilerine Nom kitaplarından anlayan ve adlarına tüvinyan denilen din adamlarını göndermesini istediler. Nom, Çinlilerin din kitaplarının adıydı. Çin ülkesinden Nom yöntemlerini bilen kişiler geldiler. Bunlar kamlarla oturup konuştular, kendi din kitaplarını gösterdiler, onlarla tartıştılar. Kamlar tartışmayı yitirdi. Bu tartışmadan sonra Uygurlar Çin'den gelen yeni dini (Maniheizm) kabul ettiler.

Nihad Sâmi Banarlı, *Resimli Türk Edebiyâtı Târihi*

Kelime Dağarcığı:
çeri: Asker. **maiyet:** Üst görevlinin yanında bulunan kimseler.

1. a) Okuduğunuz metinde Bögü Kağan'ın kişiliği ile ilgili hangi tespitlerde bulunabilirsiniz? Liderlerin kişiliği, toplumun geleceğini sizce nasıl etkiler? Açıklayınız.

b) Bögü Kağan, Çin kağanına neden elçiler göndermiştir? Siz olsaydınız böyle bir karar alır mıydınız? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.

2. Bögü Kağan'ın Çin kağanına elçiler göndermesi hangi sonucu doğurmuştur? Size göre bu olayın Uygurlara olumlu ve olumsuz etkileri neler olmuştur?

3. Bögü Kağan'ın kardeşlerinden biri kağan olmak isteseydi sizce Bögü Kağan'ın hangi kişilik özelliklerine sahip olması gerekirdi? Görüşlerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

4. ÜNİTE > **Destan/Efsane** *Kazanım A.2.6: Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Bunu da Şahınıza Götürün**	25 dk.
Amacı	Metindeki şahısların olay akışı üzerindeki etkisini fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Abdurrahman Gazi

İran Şahı Şah Abbas, Van Kalesi'ni almak için kalabalık bir ordu ile yola çıkar. Van Kalesi'nin kuzeyinde bulunan bir köyde karargâhını kurar. Ne kadar uğraşırsa da kaleyi almayı bir türlü başaramaz. Yaptığı bütün hücumlar neticesiz kalır.

Şah Abbas, Van Kalesi'ni nasıl alacağını düşünürken yanına adamlarından biri yaklaşır, gereken hürmeti gösterdikten sonra müsaade alıp konuşmaya başlar:

"Şahım, Van Kalesi'nin komutanı olan Şeyh Abdurrahman Gazi adında ermiş bir zat vardır. Onu alt etmeden Van Kalesi'ni alamayız."

Bunun üzerine Şah Abbas, methini işittiği bu zatın gerçekten ermiş olup olmadığını anlamak için bir denemeye girişir. Bir kuzu kesip kızartmalarını ister. Kuzunun büyüklüğünde bir köpek buldurur, onu da kesip kızartmalarını ister. Her ikisini de bir tepsiye koyup elçisi vasıtası ile Van Kalesi'ne gönderir.

Van Kalesi'ne gelen elçi, Abdurrahman Gazi'nin huzuruna çıkıp kendilerine Şah Abbas'tan hediye getirdiklerini söyler. Abdurrahman Gazi hediyeleri kabul eder. Tepsi üzerinde duran iki parçadan kuzuya ait olanını alır, diğerini işaret ederek der ki:

"Bunu da şahınıza götürün."

Elçi, onu da alması için Abdurrahman Gazi'ye ısrar eder. Bunun üzerine bu ulu zat, tepsinin üzerinde duran köpek etine yüksek sesle "Oşttt!" der. Köpek hemen eski hâline gelir, havlayarak kaçmaya başlar.

Elçi olanları Şah Abbas'a anlatır. Şah Abbas, bu olanlar karşısında Abdurrahman Gazi'nin gerçekten ermiş bir zat olduğunu anlar ve Van Kalesi'ni almaktan vazgeçer. Zira içinde böyle ulu bir zatın bulunduğu kaleyi almak gerçekten çok zor olacaktır.

Bu durum karşısında Şah Abbas, kuşatmayı kaldırır ve yedi yıllık bekleyişten sonra memleketine döner.

Saim Sakaoğlu, *101 Anadolu Efsanesi*

1. Size göre Abdurrahman Gazi'nin ermiş olduğunun düşünülmesini sağlayan özellikleri nelerdir?

2. Şah Abbas'ın *Zira içinde böyle ulu bir zatın bulunduğu kaleyi almak gerçekten çok zor olacaktır.* fikrine katılıp katılmadığınızı gerekçesiyle açıklayınız.

3. a) Okuduğunuz metinden hareketle Şah Abbas'ın kişiliği için neler söyleyebilirsiniz?

b) Şah Abbas'ın, içinde bulunduğu koşulları yorumlayarak kaleyi almaktan vazgeçmesini bir atasözü ile anlatmak isteseydiniz hangi atasözü uygun düşerdi? Niçin?

4. Elçi, tepsideki diğer eti de alması konusunda Abdurrahman Gazi'ye ısrar etmeseydi efsanenin sonu nasıl olurdu?

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

Etkinlik İsmi	**Kahraman Sonunu Düşünmez**	35 dk.
Amacı	Metindeki şahıs kadrosundan yola çıkarak bugüne dair yeni bakış açıları oluşturabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Köroğlu Destanı

Bundan seneler önce Sivas'ta karısı ve oğluyla mutluluk içinde yaşayan Yusuf Seyis vardı. Yusuf toprakla uğraşır, saz çalardı. Oğlu Ruşen Ali de akıllı ve cesur bir çocuktu. O da babası gibi saz çalmayı severdi. Sazın tellerine dokunur dokunmaz etrafa neşe yayar; şiirleriyle, dinleyenleri kendine hayran bırakırdı.

At bakıcılığındaki ustalığı ile bilinen Yusuf bir gün, zalimliği ile ün salan Bolu Beyi'nin konağında seyislik yapmaya başladı. Bolu Beyi, çalışanlarına eziyet eder; onları suçsuz yere cezalandırırdı. Bu sebeple onun konağında çalışmaya çok az kişi tahammül edebiliyordu. Bolu Beyi, çiftliğinde iyi cins atlar olmasına rağmen, hepsinden daha iyi, daha hızlı ve daha çevik bir at istiyordu. Attan çok iyi anlayan Yusuf Seyis'i çağırıp Bolu pazarındaki at cambazlarından yağız bir at seçip getirmesini istedi.

"Bana öyle bir at getir ki hızına hiçbir at yetişemesin, beni hiç kimse yakalayamasın." dedi.

"Elimden geleni yaparım beyim." diyerek ayrıldı Yusuf.

(…)

Konağa geldiğinde atın çelimsizliğini gören Bolu Beyi çok öfkelendi. "Bu ne biçim attır Yusuf! Sen bana bu cılız atı mı layık görüyorsun?" diye hiddetle bağırdı. Yusuf ne kadar dil döktüyse de Bolu Beyi'nin öfkesi yatışmadı. Hemen adamlarını çağırıp "Tez, bu adamın gözlerine mil çekilsin!" dedi. Adamlar beyin emrini yerine getirdiler. Zavallı Yusuf, ömür boyu göremeyecekti artık.

(…)

Kırat, Yusuf'u köyüne ulaştırdığında halk şaşkınlık içindeydi. Yusuf'a ne olmuştu böyle? Kimsenin aklı ermedi. Yusuf, köylünün yardımıyla attan indi; Bolu Beyi'nin yaptıklarını onlara anlattı. Köylü, "Vay zalim Bolu Beyi! Demek bunu da yaptı. Bir gün cezasını çekecek elbet!" dedi. Uzun zamandır Yusuf'a hasret olan eşi ve oğlu Ruşen Ali de onu bu hâlde görünce donup kaldı. Birbirlerine sarılıp ağlaştılar. O günden sonra Ruşen Ali yemin etti "Bu haksızlığın öcünü alacağım. Gün gelecek zalim Bolu Beyi, adımı duyunca kaçacak delik arayacak!" dedi.

Yusuf ertesi sabah, oğlu ile birlikte ahıra, Kırat'ın yanına, gitti. "Bu ahırın her yanını çamurla sıvayacaksın oğlum. Öyle ki ne rüzgâr ne güneş ışığı girecek iğne deliği kalmasın. Kırat'ı bir yıl burada koruyup saklayacağız. Sakın onun yemini suyunu ihmal etme. Tımarını iyi yap!" dedi. Ruşen Ali, babasının attan ne kadar iyi anladığını biliyordu, söylediği her şeyi yerine getirmek için elinden geleni yaptı. Kırat ile özel olarak ilgilenirken kendi becerilerini de geliştirdi. Artık attığı ok, hedefi şaşmıyordu. At binmede, kılıç kullanmada gittikçe ustalaşıyordu. Bu yetenekleriyle birlikte, güzel ahlakı ile de herkesi kendine hayran bırakıyordu. Yiğit ve cengâver olduğu kadar, dürüst, merhametli ve yüreği kocaman bir delikanlı olmuştu. Adı "Köroğlu" diye anılıyordu artık. Babası Yusuf, tüm bu olup biteni gözleriyle değil belki ama kalbiyle izliyordu.

(…)

Köroğlu, şehri gören ormanlık bir tepeyi kendisine mesken tuttu. Burası Çamlıbel'di. Artık kendisine can yoldaşı olan keleşleriyle birlikte sabah erkenden tepeye çıkıyor, Bolu'ya girip çıkan kervanları gözetliyordu. En ufak bir haksızlığa müdahale ediyor, kötülere rahat yüzü göstermiyordu.

Çamlıbel'e çıktıkları bir gün, Bolu'ya giren bir kervanda hareketlilik gördüler. Kervancıbaşı, elindeki kırbaçla bir genci dövüyordu. Köroğlu hemen tepeyi inip kervanın yanına vardı. "Ne oluyor burada?" diye bağırdı.

Adam aldırmadan, zavallı genci dövmeye devam ediyordu. Köroğlu bir hamlede kırbacı çekip aldı. Adamı kolundan tutup yere yatırdı. Acıyla kıvranan adam yalvarmaya başladı.

(...)

Köroğlu Destanı

1. Okuduğunuz metinde olay örgüsüne katkısı olan kahramanları ve bu kahramanların özelliklerini aşağıdaki tabloya yazınız.

2. Yusuf Seyis, kendisine karşı yapılan haksızlık karşısında nasıl bir tutum sergilemiştir? Siz Yusuf Seyis'in yerinde olsaydınız tavrınız nasıl olurdu?

3. a) Köroğlu'nun babasının başına gelenler bugün yaşansaydı Ruşen Ali hakkını nasıl arayabilirdi, görüşlerinizi gerekçesiyle birlikte yazınız.

b) Günümüz dünyasında yaşanan olumsuzlukları, haksızlıkları düzeltecek Köroğlu gibi bir kahraman beklemek doğru mudur? Düşüncelerinizi gerekçesiyle yazınız.

c) *Bugünün Çamlıbel'i sosyal medyadır.* önermesini nasıl değerlendirirsiniz? İnsanların yaşadıkları haksızlıkları kimi zaman sosyal medyadan duyurmaları konusunda neler düşünüyorsunuz?

4. Ruşen Ali babasına yapılan haksızlığa karşı çıkmayıp saz çalmaya, güzel şiirler söylemeye devam etseydi okuduğunuz metnin olay örgüsünde nasıl bir değişiklik olurdu? Görüşlerinizi gerekçesiyle birlikte yazınız.

5. Köroğlu'nun günümüz fantastik kahramanları ile benzer ve farklı yönleri nelerdir? Açıklayınız.

6. Destan kahramanının Ruşen Ali adıyla değil de Köroğlu adıyla anılmasının Köroğlu'nun kişiliği üzerinde bir etkisi var mıdır? Siz bir destan kahramanı olsaydınız hangi isimle anılmak isterdiniz?

Hazırlayan: *Sami DEMİRBAĞ*

4. ÜNİTE > ***Destan/Efsane*** *Kazanım A.2.7: Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Mekânda Efsaneleşmek**	25 dk.
Amacı	Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini, olay ve kişiler üzerindeki etkilerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Munzur Baba

Ovacık, Tunceli ilimize bağlı küçük bir yerleşim merkezidir. (…) İlçe sınırları içinde 3.188 metrelik zirvesiyle Munzur Dağı ve buradan çıkarak Murat Suyu'na katılan Munzur Çayı bulunmaktadır. Ovacıklılar dağa ve çaya bu adların veriliş sebebini şu güzel hikâyeye bağlamaktadırlar:

Çevredeki köylerin birinde zengin bir ağa yaşarmış. Ağanın yaşı kemale ermiş, emanetini teslim etmeden bir de hacca gitmek istemiş. Çoluk çocuğunu bırakacak kimsesi yokmuş. Sonunda hane halkını çobanları olan Munzur'a emanet etmeye karar vermiş.

Ağa, çoluk çocuğu ile helalleşip yola çıkar. Üzerine farz olan borcunu eda edecek ve "Hacı Ağa" olarak memleketine geri dönecektir.

Ağa Kâbe'de iken bir gün karısı evde helva pişirir. Çocukları ile birlikte yerken yanlarında bulunan Munzur'a latife yapmak kastı ile der ki:

"Munzur, bu helvadan ağan da yese ne iyi olurdu. Al şunu, soğumadan ağana götür de o da yesin."

Çoban hemen ablasının (ağanın hanımı) elindeki helvayı alır ve gözden kaybolur. Bir müddet sonra Munzur, elinde boş tabakla eve döner. Ne ablası ne de çocukları bu işten bir şey anlar.

Aradan günler geçer, hacıların dönme zamanı gelir. Köy halkı ağalarını karşılamak üzere yollara dökülür. Hacı olan ağalarına daha fazla hürmet etmek, hizmetinde bulunmak için köylüler âdeta yarışır. Fakat ağa onlara Munzur'u gösterir ve "Hürmetinize layık olan ben değilim, Munzur'dur. Onun elini öpün, onun hizmetine koşun." der.

Ağa, köylülerin şaşkın bakışları arasında meseleyi kısaca anlatır. Herkes alelade bir çoban zannettiği Munzur'un eline sarılır, o ise geri çekilir. Ağasına ikram etmek için getirdiği süt de bu arada dökülür, kendisi de yere yuvarlanır. Munzur'u ne oradan kalkarken gören olur ne de daha sonra gören. Bir daha kimseler görmez onu. Fakat bugün onu hatırlatan iki iz hâlâ köylülerin hafızasındadır. Bunlar, dökülen sütten meydana gelen beyaz köpüklü Munzur Çayı ve düşerken elini dayadığı kayadaki parmak izleridir.

(…)

Saim Sakaoğlu, *101 Anadolu Efsanesi*

Kelime Dağarcığı:
alelade: Bayağı. **kemale ermek:** Olgunlaşmak. **latife:** Şaka.

1. Okuduğunuz efsanenin asırlar boyunca varlığını korumasında Munzur Dağı ve Munzur Çayı'nın sizce nasıl bir rolü vardır? Bu dağ *Ovacık Dağı*, çay *Ovacık Çayı* gibi isimlerle anılsaydı efsane günümüze kadar yaşar mıydı? Gerekçesiyle açıklayınız.

2. Okuduğunuz efsanede Munzur'un ağası, köyden ayrılıp hacca gitmeseydi olay akışı ve kişiler bu durumdan nasıl etkilenirdi? Açıklayınız.

3. Munzur Baba efsanesindeki olayların yaşandığı yer, görselde gördüğünüz *gerçek mekân*dır. Buradan hareketle efsanelere konu olan mekânların gerçek olmasının bu metinlerin "inandırıcılık" özelliğine katkılarıyla ilgili düşüncelerinizi belirtiniz.

4. Okuduğunuz efsanede yolculuğa çıkarken yakınlarla helalleşme, saygı göstergesi olarak el öpme, hacdan gelen birini toplu hâlde karşılama, ona saygı gösterme ve hediye sunma gibi davranış şekilleri göze çarpmaktadır. Metnin kurgulandığı tarihsel dönemde var olan bu davranış şekillerine günümüzde de rastlanmasıyla ilgili düşüncelerinizi belirtiniz.

5. Okuduğunuz efsanede Munzur, geçmişte kırsal bir mekânda yaşamış bir çoban kimliğiyle karşımıza çıkmaktadır. Munzur, günümüzde büyük bir şehirde yaşayan zengin biri olsaydı kişilik özellikleri değişir miydi? Düşüncelerinizi belirtiniz.

Hazırlayan: *Ahmet ASLAN*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.7: Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Destanlarda Zaman ve Mekân	30 dk.
Amacı	Destan metnindeki zaman ve mekâna ait özellikleri tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Şu Destanı

Arapların Zülkarneyn dedikleri İskender, Semerkand'ı geçip de Türk yurduna yöneldiği zaman Türklerin hükümdarı Şu idi. Şu, genç bir hükümdardı; elinde büyük ve kuvvetli bir ordu vardı. Balasagun yakınındaki Şu Kalesi'ni bu hakan yaptırmıştı. Her gün Balasagun'daki sarayının önünde ordu beyleri için 360 növbet vurulurdu (bağımsızlık ve egemenlik belirtisi olarak davul çaldırırdı).

O zaman bu hükümdara diyorlar ki: "İskender yaklaştı. Ne emredersin? Onunla savaşalım mı? Bize buyruğun nedir?" Daha önce, Hucend Irmağı kıyılarına kırk kumandan gönderen Şu'nun gönlü rahattı. Bu kırk kişi kimseye görünmeden gittiklerinden ordunun bu tedbirden haberi yoktu. Bunlar, karakolda gezecek ve İskender'in yaklaştığını haber vereceklerdi.

Hakan'ın gümüşten bir havuzu vardı. Bu havuzu her yere taşıtır, seferlerde bile yanında bulundururdu. Konakladığı yerlerde içine su doldurur; suya kazlar, ördekler salar, yüzdürürdü. Kendisine "Bize buyruğun nedir, ne yapalım? Savaşalım mı?" denildiği zaman o, bu havuzu göstermiş: "Şu kazlara, ördeklere bakın! Nasıl suya dalıyorlar." demişti.

Bu söz, orada bulunanların yüreğine ateş düşürdü. Sandılar ki hükümdar savaşmak veya bir yere çekilmek için hazırlıklı değildir. İskender, Hucend suyunu geçince gönderilen adamlar hızla gelip Şu'ya haber verdiler. Vakit gece yarısıydı. Hükümdar göç davulunu çaldırıp doğuya doğru yürüdü. Önceden hazırlıklı görünmeyen Hakan'ın ansızın yürüyüşü halkı şaşırttı. Halkın içine ürküntü düştü. Binecek hayvan bulanlar kendilerini bu hayvanların sırtına bırakıp hükümdarın arkasından gittiler. Herkes birbirinin hayvanını almıştı. Sabah olunca, ordugâh düz bir ovaya dönmüştü.

O çağlarda Türk illerinde Taraz, İsbicab, Balasagun ve benzeri şehirler kurulmamıştı. Halk çadırlarda yaşardı. Hakan, ordusuyla gidince batıdaki aileleriyle birlikte yirmi iki kişi kalmıştı. Bunlar gece yarısı yük yükleyecek hayvan bulamadıklarından gidememiş, orada kalmışlardı. Bunlar Kınık, Salgur ve başkalarıydılar (ki Oğuz boyları bu kalanlardan doğmuştu).

(…) Hakan Şu'ya gelince, o, ordusuyla birlikte Çin tarafına geçti. İskender, arkasından yürüdü. Çin'e yani Uygur iline yaklaştıkları zaman Şu, İskender'le vuruşmak için bir bölük asker yolladı. İskender de bir öncü kuvveti göndermişti. Türkler, İskender'in öncülerini, bir gece baskınında bozguna uğrattılar. (...)

Ölü, beline altın dolu bir kemer bağlamıştı. Bu kemer parçalandı. Kana bulanmış altınlar yere döküldü. Ertesi gün Türkler, kanlı altınları gördüler. Birbirlerine "Altın kan!" dediler. Bu sözler o çevrede bulunan bir dağın adı oldu. Bugün oraya Altun Han deniliyor.

Sonra İskender, Hakan ile barıştı. Hatta Uygurlar için şehirler yaptı ve bir zaman kaldıktan sonra geri döndü. O zaman Şu, Balasagun'a gelip şimdi Şu ismiyle anılan şehri yaptırdı. Oraya öyle tılsım (doğaüstü işler yapabileceğine inanılan güç) koydu ki bugün hâlâ leylekler bu şehre kadar gelir fakat şehri aşıp da daha ileri gidemez.

Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı*

1. Okuduğunuz metinde Türklerin göçebe hayattan şehir hayatına geçmeye başladığının işareti sayılabilecek unsurlar nelerdir?

2. Destanlarda gerçek ve mitik mekânlar yer alabilir. Gerçek mekân, bilinen ve görünen mekândır; mitik mekân gerçek mekânın çevresinde oluşmuş, ancak bu çevrenin "kutsal" olarak anlamlandırılmasıyla şekillenmiş mekândır.

Okuduğunuz metinde geçen gerçek ve mitik mekânları belirtiniz.

3. a) Okuduğunuz metinde olayların nasıl bir sıra takip ettiğine dikkat ederek destanda zamanın kronolojik olup olmadığını nedenleriyle belirtiniz.

b) Şu Destanı'nda uzun ve ayrıntılı mekân betimlemelerinin olmayışının sebebi ne olabilir?

Hazırlayan: *Duygu T. KUŞ*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.7: Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Dağ Ana ve Oğul Suyu	35 dk.
Amacı	Efsanelerde zaman ve mekân unsurlarının yerini ve önemini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Büyük Ağrı, Küçük Ağrı ve Murat Suyu

Anlatıldığına göre Büyük Ağrı Dağı; Doğubayazıtlı, uzun boylu, geniş omuzlu, dağ gibi bir kadınmış. Kocası da Doğubayazıt taraflarındaki pek çok aşirete hükmeden bir ağa imiş; İran sınırına kadar bütün yaylalar onunmuş.

Bir gün Doğubayazıt ağası ile Dehol ve Sinek bölgelerinin ağaları arasında mal ve toprak anlaşmazlığı yüzünden büyük bir kavga yaşanır. Bu olaydan sonra araya düşmanlık girer.

Bir zaman sonra Doğubayazıt ağası adamlarını alır ve Dehol taraflarına gider. Aynı gün Dehol ağaları da adamları ile birlikte Doğubayazıt ağasının topraklarına girerler. Adamlar ağanın karısını, yedi oğlunu, yedi gelinini, yedi torununu karşılarına dizerler. Dehol ağası, kadına kocasının yerini sorar. Kadın da "Bilmiyorum." der. Bunun üzerine bir çatışma yaşanır ve kadının en küçük torunu Murat yaralanır. Bu sırada bir mucize olur ve altı aylık Murat dile gelir, "Ana, yerlerini söyleme sakın." der. Bunu duyan kadın dağ gibi dikilekalır, konuşamaz. Kadının gözlerinden süzülen yaşlar Murat'ın üzerine damlamaya başlarken adamlar atlarını sürüp giderler.

Murat, yaranın tesiriyle su ister. Fakat illaki Tendürek Dağı'nın suyundan ister. Anası alır kucağına Murat'ını, Doğubayazıt'tan Diyadin'e kadar götürür. Bir ara kadın dinlenmek için çocuğu yere koyar, kalktığı zaman orada bir göl meydana gelir. Burası şimdi Balık Gölü'dür. Balıkların rengi de Murat'ın kanından ötürü hep kırmızıdır.

Çocukla kadın Tendürek Dağı'na gelirler. Murat orada iki avuç su içer. Çok geçmeden de ruhunu teslim eder. Kadın ağlar, ağlar. Daha sonra Murat'ın mezarının etrafını çalılarla çevirir ve memleketine döner. Bu hadiseden üç gün sonra Tendürek Dağı'nın karnından uzun bir su çıkar, başlar akmaya.

Ana kadın Doğubayazıt'a döndükten sonra, şimdi Büyük Ağrı Dağı'nın olduğu yere gelir. Gözünün önünde yedi oğlu, yedi gelini, yedi torunu birer birer canlanır. Ellerini açar, Allah'a yalvarmaya başlar: "Allah'ım, evim, yurdum talan oldu; yüreğim kabardı, dağ gibi oldu. Allah'ım, benim canımı al da bu dertlerden kurtulayım. Canımı almazsan beni burada dağ eyle de el âleme ibret olayım." der.

Biraz sonra bir rüzgâr eser, bir hışıltı olur. Rüzgâr kadının kulağına bir ses getirir, çok zayıf bir ses der ki: "Anaaa." Kadın şöyle bir bakar ki ne görsün: Murat gelmiş, dizinin dibinde durur. Allah, kadının duasını kabul etmiştir. Kendisi başında yaşmağı ile dağ oluvermiştir, torunu da onun dizinin dibindedir.

Bugün, bizim Büyük Ağrı dediğimiz dağ Doğubayazıt ağasının karısı, Küçük Ağrı dediğimiz dağ ise onun en küçük torunu Murat'tır. Kadının Murat'ı Tendürek Dağı'nda gömdüğü yerden fışkıran su da Murat Suyu'dur. Halkın anlattığına göre, cuma geceleri Büyük Ağrı'da ince bir ışık görünür ve dağdan iniltiler gelir. Doğubayazıt halkı bilir ki Murat acıkmıştır. O birazdan ufak bacakları ile anasının yanına gelir, başını anasının dizine koyar, biraz dinlenir. Anası onu emzirir, yedirir, içirir, altını temizler; sonra Murat'ını yerine bırakır. İşte o zaman sabah olur.

Murat Suyu da her yıl nisan-mayıs aylarında taşar. O günler Murat'ın öldüğü günlerdir. O günlerde su, hep "Murat… Murat…" diye akar.

Saim Sakaoğlu, *101 Anadolu Efsanesi*

Kelime Dağarcığı:
yaşmak: Başla birlikte yüzü ve ağzı kapatan beyaz örtü.

1. Okuduğunuz metinde geçen *Kendisi başında yaşmağı ile dağ oluvermiştir, torunu da onun dizinin dibindedir*. cümlesinde *yaşmak* sözcüğünün özellikle kullanılmasının sebebi sizce nedir? Bu sözcükle ne kastedilmektedir?

2. Okuduğunuz efsanede bazı yeryüzü şekillerinin nasıl oluştuğuna dair halk arasında söylenegelen bir inanış anlatılmaktadır. Sizce bu anlatılanlarda gerçeklik payı var mıdır? İnsanlar bazı mekânlarla ilgili niçin böyle bir inanışa kapılmışlardır? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

3. Okuduğunuz efsanedeki olay örgüsünün hangi bölgede yaşandığına dair metnin içinde somut ifadeler vardır. Bu metinden hareketle, olayın nerede ve ne zaman yaşanmış olabileceği ile ilgili çıkarımlarınızı gerekçeleri ile açıklayınız.

4. Büyüdüğünüz ya da yaşadığınız yerlerdeki mekânlarla ilgili çevrenizden duyduğunuz böyle bir efsane var mı? Eğer varsa bu efsaneyi özetleyerek yazınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.8: Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Hürriyet ve Ümit	25 dk.
Amacı	Destanlarda anlatıcı ve bakış açısının metne katkısını keşfedebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kuvâyi Milliye Destanı

(…)

Ve çok uzak,
çok uzaklardaki İstanbul limanında,
gecenin bu geç vakitlerinde,
kaçak silah ve asker ceketi yükleyen laz takaları:
hürriyet ve ümit,
su ve rüzgârdılar.
Onlar, suda ve rüzgârda ilk deniz yolculuğundan beri vardılar.
Tekneleri kestane ağacındandı,
üç tondan on tona kadardılar
ve lâkin yelkenlerinin altında
fındık ve tütün getirip
şeker ve zeytinyağı götürürlerdi.
Şimdi, büyük sırlarını götürüyorlardı.
Şimdi, denizde bir insan sesinin
ve demirli şileplerin kederlerini
ve Kabataş açıklarında sallanan
saman kayıklarının fenerlerini
peşlerinde bırakıp
ve karanlık suda Amerikan taretlerinin önünden akıp
küçük,
kurnaz
ve mağrur
gidiyorlardı Karadeniz'e.
Dümende ve başaltlarında insanları vardı ki
bunlar
uzun eğri burunlu
ve konuşmayı şehvetle seven insanlardı ki
sırtı lâcivert hamsilerin ve mısır ekmeğinin
zaferi için
hiç kimseden hiçbir şey beklemeksizin
bir şarkı söyler gibi ölebilirdiler...

(…)

Dağlarda tek tek ateşler yanıyordu.
Ve yıldızlar öyle ışıltılı, öyle ferahtılar ki şayak kalpaklı adam
nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden güzel, rahat günlere inanıyordu
ve gülen bıyıklarıyla duruyordu ki mavzerinin yanında,
birdenbire beş adım sağında onu gördü.

Paşalar onun arkasındaydılar.
O, saati sordu
Paşalar: "Üç", dediler.
Sarışın bir kurda benziyordu
Ve mavi gözleri çakmak çakmaktı.
Yürüdü uçurumun başına kadar,
eğildi, durdu.

Bıraksalar
ince, uzun bacakları üstünde yaylanarak
ve karanlıkla akan bir yıldız gibi kayarak
Kocatepe'den Afyon ovasına atlayacaktı.

(…)

Nazım Hikmet, *Kuvâyi Milliye*

Kelime Dağarcığı:
başaltı: Gemilerde tayfa ve erlerin ön güverte altındaki koğuşları. **mavzer:** Orduda kullanılan bir tüfek tipi. **şayak:** Kaba dokunmuş, dayanıklı bir çeşit yün kumaş. **şilep:** Yük gemisi. **taret:** Gemilerde veya kalelerde, topçu mevzilerinde topun makine bölümünü ve topçuları koruyacak biçimde yapılmış zırhlı kule.

1. Okuduğunuz destanda anlatıcının *Onlar, suda ve rüzgârda ilk deniz yolculuğundan beri vardılar.* gibi mübalağalı (abartılı) ifadeler seçmesinin nedeni sizce ne olabilir?

2. *...Ve yıldızlar öyle ışıltılı, öyle ferahtılar ki şayak kalpaklı adam/nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden güzel, rahat günlere inanıyordu...* örneğinden yola çıkarak okuduğunuz metnin hangi bakış açısıyla kaleme alındığını bulunuz. Tercih edilen bakış açısının metne katkısını açıklayınız.

3. Söyleyicinin kullandığı cümleler, Karadeniz insanıyla ilgili sizde nasıl bir izlenim uyandırmaktadır?

4. Okuduğunuz metinde anlatıcının olayları taraflı anlatmasının nedeni sizce ne olabilir?

Hazırlayan: *Mehmet Emin SARIKAYA*

Etkinlik İsmi	**Efsane ve İnandırıcılık**	30 dk.
Amacı	Metindeki anlatıcının okuyucu üzerindeki etkisini anlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Cennet Bursa Efsanesi

Vaktiyle her Süleyman'dan içeri bir Hazreti Süleyman varmış; alnında peygamberlik nuru yanar, başında hükümdarlık tacı parlarmış; Allah, ona "mührü Süleyman" derler tılsımlı bir mühür ihsan etmiş; bu sayede dağa, taşa hükmeder; kurda, kuşa sözü geçermiş…

Oturduğu taht desen ne altın, ne fildişi; bir tahtırevanmış! Dur derse durur; yürü derse yürür; uç derse uçarmış. Böylece dünyanın dört bir yanını dolanır; ağlayanla ağlar, gülenle gülermiş. Günlerden bir gün tahtına kurulur; sağ yanına sağ vezirini, sol yanına sol vezirini alıp havalanır göklere… Dağlar eğim eğim eğilir; yollar erim erim erir; bir göz yumup açıncaya kadar gelir, dağların dağı Uludağ'ın tepeciğine iner, bakar ki ne baksın! Bu dağın bir kanadı ses, bir kanadı renk; bir kanadı su, bir kanadı ışık!

Hazreti Süleyman: "Yaratan neler yaratıyor!" diyerek parmağı ağzında kalakalır. Neden sonra kendine gelip sağına döner, sağ vezirine: "A benim vezirim; sen çok gezdin, çok gördün; imdi dünya gözüyle bakınca bu yerleri nasıl görüyorsun?" diye sorar.

Sağ vezir: "Ey benim sultanım, efendim, Allah her güzelliği buraya vermiş ama bunları görüp duyacak, derleyip koklayacak biri olmadıktan sonra neye yarar?" deyince Hazreti Süleyman, bu söze mührünü basar.

Sonra sola dönüp sol vezirine: "A benim vezirim; sen çok yaşadın, çok bilirsin; dünyada bu güzelliklerden üstün bir güzellik daha var mı?" diye sorar.

Sol vezir de aynı dilden cevap eyleyip: "Var sultanım, var! Öyle ya! Dal dal ötüşen kuşların sesi güzeldir ama gönül yaylasını saran insan sesi daha güzeldir… Burcu burcu kokan güller güzeldir ama hiçbiri gül yanaklar gibi domur domur açılmaz. Şu uçsuz bucaksız mavi su güzeldir ama bir damla gözyaşının yanan yüreklere verdiği ferahlığı veremez. Şu pırıl pırıl gökyüzü güzeldir ama hiçbir ayın on dördü sultan gibi, ay ile bahsedip gün ile doğamaz." deyip kesince Hazreti Süleyman, bu söze de mührünü basar ve son sözü kendi alır:

"Ey benim vezirlerim! Bu yerlerin bir 'insan' eksiği var. Dediğiniz gibi bu güzellikleri görüp duyacak biri olsaydı ya dile getirir ya tele getirir de böyle kaybolup gitmezdi, bu bir! Üstelik bunlara her güzellikten üstün bir de insan güzelliği katılırdı, bu iki! "İmdi, siz de benim bu sözüme bir 'mim' korsanız şu yaylaları yurt edinelim… Bir saray yaptıralım, köşkü beraber; içinde bahçesi, suyu beraber... Bu saraya güzeller güzeli Belkıs'ın tahtını kuralım; bu bahçeye de dilediği gülü, bülbülü konduralım ve lakin köşkün anahtarı bende kalsın!"

Vezir vüzerası mim koymaya kalmaz; dağ taş dile gelip: "Belkıs, Belkıs!" diye inim inim inler... Hazreti Süleyman o saatten sonra tezi yok, perilerini başına toplayıp onlara danışacak olur, ama perilerden bir peri, niyetini gözünden okuyup ağızsız dilsiz anlatır ona:

"Ya Süleyman; 'Can kavmi' derler bir kavim vaktiyle buralarda bir şehir kurmuştu. Bin yıl dövüştüler durdular ya, son sonu ne onlara kaldı, ne bunlara; tufan erişip sular altında kaldı şehir! İşte bu dağın eteğinde gördüğün göller, göl değil, o tufanda göllenip kalmış sudur; o şehir de, sözüm ona, bu göllerden birinin altında yatıp duruyor…" deyince, Hazreti Süleyman mührü Süleyman'ı basar, vüzerası da birer mim kor bu söze…

Bunun üzerine su perileri sulara dalar; gölleri boşaltıp can şehrini ortaya çıkarırlar. Dağ perileri de dağlara tırmanır, getirecekleri kadar getirip, mermer taş, mermer direk bir saray kurarlar, köşkü beraber, bahçesi, suyu beraber.

Periler bu hayhayda iken Hazreti Süleyman kuşun kanadıyla her yana haberler gönderip cümle ela gözlüleri buyur eder. Nerde var nerde yok, ela gözlüler de gelir, bu şehre yerleşir; Belkıs Sultan da varıp sarayına, tahtına kurulur; şehir şehir olur, saray da saray!

Sağ vezir bunu sağ gözüyle görür: "Cennet burası!" der; meğer sol vezirin bir kulağı biraz ağırmış; bu sözü "Cennet Bursa!" anlamasın mı? O gün bu gün, bu şehrin adı "Bursa" kalır.

(...)

Eflatun Cem Güney, *Bir Varmış Bir Yokmuş - Türk Masalları*

Kelime Dağarcığı:
vüzera: Vezirler.

1. Hâkim bakış açısı, anlatıcıya hangi ifade kolaylıklarını sağlar? Nedenleriyle açıklayınız.

2. Efsanedeki anlatıcı bakış açısının metnin inandırıcılığına etkisi var mıdır? Görüşlerinizi açıklayınız.

3. Çevrenizdeki tarihî olaylarla ilgili efsaneleri sözlü kültür kaynaklarından derleyip yazıya geçirseydiniz hangi anlatıcı bakış açısını seçerdiniz? Gerekçeleriyle yazınız.

4. Anlatıcının ilk paragrafta başkahramanla ilgili bilgi vermesi dinleyicide/okuyucuda nasıl bir etki bırakmıştır? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.

5. Efsanede karşılıklı konuşmalara yer verilmiştir. Karşılıklı konuşmalar metnin anlatımını nasıl etkilemiştir?

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.8: Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Metinlerde Anlatıcı ve Bakış Açısı	30 dk.
Amacı	Metindeki anlatıcı ve bakış açısının görevlerini tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İstanbul Fetih Destanı
Çıktık İstanbul Düzüne

Çıktık İstanbul düzüne
Üç yanda dağ, üç yanda su.
Taşardı kalkanlardan kılıçlardan gürzlerden,
Mavi göklere, kara uğultu.

Rüzgârca bir şey,
Esip sürüyüp gider.
Gönlümüz Hakk'a yönelmiş
Yüzümüz surlara doğru.

Siz yeniçerilerim, sipahilerim,
İşitiyor musunuz?
Tepelerin parlayan çizgisinde bismillah,
Dalgalarda Hu

Sonudur uyumuş güzelliğin,
Uyanmış aydınlıklar apaçık,
Bir yiğitlik var burçlarda,
Beyaz taşlarda bir korku.

Uzak devirlerden çoğala çoğala
Şahadetlerle gelmiş, gazalarla büyümüş.
Ki dalgalanır sancak,
Dalgalanır tuğ.

Çıktık İstanbul düzüne,
Bir sonsuz
Yeşille
Bağrımız doldu.

Fazıl Hüsnü Dağlarca, *Bütün Şiirleri I*

1. Fazıl Hüsnü Dağlarca, *İstanbul Fetih Destanı* adlı eseri için şunları söyler: *İstanbul'un Fatih Sultan Mehmet tarafından alınması, bence coğrafyamıza Türk damgasının vurulmasının kesin sonucunu sağlamıştır. Seni yazmadan önce 'Fatih'in gemilerini dile getirmiştim*. Bu ifadelerinden hareketle şair, okuduğunuz *Çıktık İstanbul Düzüne* adlı şiirin de içinde olduğu kitaplarını kişileştirerek onların sorularını cevapladığı bir dizi sohbet kaleme almıştır. Sanatçının eserlerine bakış açısı hakkında neler söylersiniz?

2. Okuduğunuz metinde söyleyici, hâkim bakış açısını kullanarak soyutlamalara yer vermiş, destanlarda alışılmadık bir *şiir unsuru" kullanmıştır. "Mavi göklere, kara uğultu / Çıktık İstanbul düzüne / Bir sonsuz / Yeşille / Bağrımız doldu*. dizelerinde şairin renklere yüklediği anlamlar neler olabilir?

3. Okuduğunuz metinde Fatih Sultan Mehmet, askerlerine *Siz yeniçerilerim, sipahilerim / İşitiyor musunuz?* diye hitap ederken görülmektedir. Metinde Fatih Sultan Mehmet dikkat çekecek bir üstünlüğe sahip biri gibi işlenmemiştir ve bu kasıtlı yapılmış gibidir. Bu durumun anlatıcının/şairin bakış açısıyla bir ilişkisi var mıdır? Gerekçesiyle birlikte açıklayınız.

4. İnsan ve diğer canlı cansız varlıklara doğaüstü güçler atfedilmesi destanlarda sıkça karşılaştığımız durumlardandır. Şairin, *Tepelerin parlayan çizgisinde bismillah ifadesini, dalgalardan gelen Hu Hu seslerini, burçlarda bir yiğitlik, beyaz taşlarda bir korku* olduğunu sezinlemesi hangi bakış açısıyla ilgili olabilir? Açıklayınız.

5. Okuduğunuz metinde *Şehadetlerle gelmiş, gazalarla büyümüş*. ifadeleriyle şair, geçmişle gelecek arasında nasıl bir anlayışa işaret etmektedir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Mustafa YEŞİLKAYA*

Etkinlik İsmi	Destanda Anlatım Biçimleri	35 dk.
Amacı	Anlatım tekniklerini kavrayabilmek ve metinden çıkarımlarda bulunmak.	Bireysel

Yönerge

Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız.
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Sarı Saltuk Destanı

Sarı Saltuk'un asıl ismi, Hızır'dır. Seyyid Battal Gazi'nin neslindendir. Gayet yürekli ve cesur bir yiğittir. Kırk yaşına geldiğinde evliyalar arasına girip Allah dostlarından birisi olmuştur. Battal Gazi'nin şehadetinden uzun bir süre sonra Eyne Gazi ve Melik Danişmend Gazi geldi. Kafirleri kırıp güçsüz bıraktılar. Harcıvan ili ki şimdi ona Sercan ili, Amasya derler, orayı düşmanlardan aldılar. Bu bölgede gazalar yaptılar. Kafirler ve o diyarların beyleri, yollara bekçiler koydular. Kuş uçurtmaz oldular. Surlar yaptılar, kaleler inşa edip içerisine çekildiler. Müslümanlar, bir çaresini bulamadılar. Bugur Denizi'nden gemiye bindiler, yola çıkıp geldiler. Anadolu'da Cezire-i Uşşak'a yani Sinop'a çıktılar. Müslümanlar Sinop'u aldıkları hâlde Amasya'yı fethedememişlerdi. Fethedilen Sinop'un Beyliği, Malatya beyinin neslinden Emir Ali'ye; cuma hatipliği de savaşlar sırasında büyük kahramanlıklar gösteren Seyyid Hüseyin'e verildi. Şerif Hızır, Seyyid Hüseyin'in torunuydu. Şerif Hızır üç yaşındayken babası bir akın sırasında kâfirler tarafından şehit edilmişti. Şerif Hızır, yetiştirilmek üzere Abdülaziz Hoca'ya verildi. Şerif Hızır, hocası sayesinde on iki dil ve dört kitabı öğrendi. Sultan Süleyman Sebüktigin, Hızır'a devlet hazinesinde günlük kırk dirhem verilmesini emretmişti.

(…)

Amasya beyine, Elyon Yahş tekfurdan elçiler geldi. Şerif Hızır, Emir'in huzurunda elçileri şiddetle cezalandırarak geri gönderdi. Kral, gazaba gelip askerlerini topladı. Hemen geçide doğru yola çıktılar. Bu tarafta, Şerif'in yaptığına beyler çok öfkelendi: "Sen bu tür işleri niçin yapıyorsun? Henüz bir çocuksun. Senin bu tür işleri yapman doğru mudur?" dediler. Şerif onların sözüne incindi, üzülüp evine geldi, yattı, uyudu. Rüyasında Battal Gazi'yi gördü. Battal, ona yerini tarif ettiği bir mağaradan atı Aşkar'ı almasını ve silahlarını kuşanmasını söyledi. Şerif uyandı, Seyyid'in ruhuna dua etti. Kalktı, o dağa çıktı, mağarayı buldu. Gördü ki içinde bir at bekliyor. At; sarı, alnı sakar, ak tüyü güveze benzer. Şerif'e karşı yürüdü, sonra geri kaçtı. Şerif ileri yürüdü, atı tutup bindi. Şerif Hızır, Battal Gazi'nin silahlarını kuşanıp atına binerek Rum tekfurunun üzerine yürüdü. Bu olağanüstü ata ve silahlara kavuştuktan sonra üzerine gelen Haçlı orduları ile savaşmaya başladı.

Şerif, savaşa çıkmadan önce başına biri Hasanîleri diğeri Hüseyinîleri temsil eden kızıl ve yeşil sarık taktı. Savaş sırasında Aliyon-i Rumî adında bir düşmanla karşılaştı. İki gün cenk ettiler. Şerif, Aliyon ile tekrar karşılaştı. Aliyon ona rüyasını anlatı ve Şerif'e hamle yaptı. Şerif, Aliyon'u alt etti ve tam onu öldüreceği sırada Aliyon aman dileyip rüyayı tabir etmesini istedi. Şerif, rüyayı Müslüman olacağına tabir etti. Aliyon, parmak kaldırıp iman etti. Şerif, Aliyon'un adını İlyas-i Rumî olarak değiştirdi. İlyas da Şerif'e "Saltuk" lakabını verdi ve birlikte Haçlı kâfirlerine karşı savaşmaya başladılar. Sonunda Selçuklu hükümdarı II. Gıyaseddin'in yönettiği ordu Haçlıları yenerek komutanlarını esir aldı.

(…)

Alman ve As beyleri, Şerif'e elçiler gönderdiler. Mallar, rızıklar ve eşyalar verdiler. Haraç ödemeye razı oldular. Uyurşivür diyarından da elçi geldi, haraç getirdi. Uyurşivür, Rum'un sınırıdır. Oradan ötesi Kuhistan'dır. Oradan da Keşmir ve Türkistan'a ulaşılır, Müslümanlıktır. Şerif barış yapıp Çesar beyinin oğlunu istedi. Burası, Alman, on bin nüfuslu bir Frenk diyarı idi. As'da Rumîlerin sınırında idi. Onlar: "Bizden kaçtı. Asfur-ı Rumî'nin yanına gitti. Ona, Üngürus derler." dediler. Şerif, oradan Asfur'a döndü. Berberiyye'ye uğradılar. Yedi gün gittiler. Abadanlığa çıktılar. Orası; Üngürus, Alman ve Uyursivür tarafıdır. Büyük bir şehre rastladılar. Burada büyük bir kilise vardı. Kapısı kapatılmış. Altın bir top kubbesinde dururdu. Kızıl altından idi ve bir elmaya benziyordu. Şerif Saltuk: "Bu nedir?" diye sordu. Onlar: "Buna, 'Kızıl Elma' derler." dediler. Şerif emretti, konakladılar. Hemen beyine haber gönderdiler: "Gelin, bizimle cenk etmeyin. Şerif Gazi, bizimle birliktedir. Yoksa bu şehri ateşe veririz. Haraca razı olun." dediler. O papazlar dışarı gelip Şerif'e: "Biz haraca razıyız. Fakat Kaydafan razı değildir." dediler. Şerif: "Ben şimdi Kaydafan'a gidiyorum. Görün, onlara neler ediyorum." dedi.

(…)

Şerif, Tatar Han'ı ve Emir Osman; gazilerle şehre girdiler, doğru kiliseden tarafa gittiler. Şerif, nacak ile kilisenin kapısının kilidini kırdı. İçeri girdiler, sınırsız mal gördüler. Altın kandiller, eşyalar ve asılı bir değnek; ne varsa kubbede asılı dururdu. Şerif, o değneği indirmek istedi. Ayrıca mihrap üzerinde bir zırh ve bir taç da asılı dururdu. Seyyid kastetti ki indire. O sırada bir ses geldi: "Onlara değmeyin!" diye. Şerif karşıda bir mermerde birkaç yazı gördü, okudu. Şöyle yazılıydı: " Ben Baht-ı Nasr'ım. Kudüs'ü

yaktım, malını ve eşyalarını buraya getirdim. O kandilleri, Kudüs'ten getirdim. Bu değnek, Musa'nın asasıdır ve zırh Davut'undur. Bu taç ise Hazret-i İsa'nındır. Buraya koydum, gittim." Şerif onlara dokunmadı. Çıktı, kendi eliyle kapıya kilit vurdu: "Artık açmayın." dedi.

O altın topu indirmeye çalıştı. Emretti. Askerler çıktılar ki indireler. Hemen Hazret-i Hızır geldi, selam verdi: "Ya Şerif! Onu indirmene gerek yoktur." diyerek Kızıl Elma'nın indirilmesine müsaade etmedi. Çünkü o, Müslüman Türkler için her dönemde ele geçirilmesi gereken bir hedef olarak kalmalıydı. Böylelikle 'Kızıl Elma' mefkûresi Türkleri harekete geçirecekti.

Necati Demir, Mehmet Dursun Erdem, *Saltık Gazi Destanı*

Kelime Dağarcığı:
cenk: Kahramanca mücadele, çarpışma, savaş. **dirhem:** Bir tür gümüş para. **evliya:** Ermiş. **güvez:** Mora çalan kırmızı renk. **mefkûre:** Ülkü, ideal. **mihrap:** Cami, mescit vb. yerlerde Kâbe yönünü gösteren, duvarda bulunan ve imama ayrılmış olan oyuk veya girintili yer. **nacak:** Sapı kısa, küçük odun baltası. **sakar:** Bazı hayvanların, özellikle atların alınlarında bulunan beyaz leke, küçük akıtma. **tekfur:** Bizans İmparatorluğu zamanında vali düzeyinde olan yöneticilerle Anadolu ve Rumeli'deki Hristiyan beylerine verilen ad.

1. Metinde, Sarı Saltuk ile Aliyon-i Rumî'nin karşılaşması, mücadelesi ve neticesinin anlatıldığı bölümde kahramanların diyaloğuna yer verilmiş olsaydı metnin okur üzerindeki etkisi yine aynı olur muydu? Düşüncelerinizi gerekçeleri ile yazınız.

2. Metinde Sarı Saltuk'un yaşadıkları öyküleme ile anlatılmıştır. Metinde öykülemenin yanında betimlemeye de yer verilseydi metnin anlatımında nasıl bir değişme olurdu? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

3. Şerif Hızır'ın (Sarı Saltuk) Battal Gazi'yi rüyasında gördüğü bölümü diyalog tekniği ve betimleyici anlatımla yazınız.

4. Metinde geçen … *'Kızıl Elma' mefkûresi Türkleri harekete geçirecekti.* ifadesini dair düşüncelerinizi açıklayıcı anlatımla anlatan bir paragraflık metin yazınız.

5. Sarı Saltuk'un hangi özelliklerinden etkilendiğinizi nedenleriyle beraber yazınız.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

Etkinlik İsmi	**Efsanelerde Anlatım Biçimlerinin İşlevi**	25 dk.
Amacı	Metindeki anlatım biçimlerini bulabilmek. Metindeki söz sanatlarının metne katkısını çözebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Lokman Hekim Efsanesi

Adana ve çevresinde yüzyıllardır yaygın olarak Lokman Hekim efsanelerinin anlatıldığı rivayet edilmektedir. Bunlardan biri şöyledir: Lokman Hekim, inanışa göre bütün hekimlerin hocası, üstadıdır. Her çiçeğin, her otun özelliklerini tanıyan Lokman ilaç yapar, dertlere deva bulurmuş. Lokman Hekim bütün dünyayı dolaşmış. Çukurova'ya gelince ovanın bereket ve güzelliğine hayran olarak Misis'e yerleşmiş. Çevredeki bütün hastaları iyileştirmiş. Ölümün bazı hastalıklar için kurtuluş olduğunu unutan Çukurovalılar, ölümsüz hayatın peşine düşmüşler. Lokman Hekim'den kendileri için ölümsüzlük ilacını yapmasını istemişler. Lokman Hekim ölüme çare bulmak için anık otu aramaya başlamış.

Lokman Hekim, Çukurova'yı adım adım dolaşmış, bütün bitkileri incelemiş. Bir gece dolaşmaktan yorgun düşmüş ve ulu bir çınarın altında uyuyakalmış. Bir ara bir ses duymuş:"Ey Lokman, anık araman bitsin, ben ölümsüz hayatın devasıyım. Bundan böyle insanlara ve hayvanlara ölüm yok."Lokman Hekim, sesin geldiği bitkiye doğru yürüyüp bitkiyi koparmış. Bulursa bu insanların hâli ne olur?" demiş.

Bunun üzerine Cebrail, pirifâni kılığında Misis Havraniye tarafına gelmiş. Misis Köprüsü'nün üstünde Lokman Hekim ile karşılaşmış. Cebrail: "Selamünaleyküm" dedikten sonra Lokman'ın elindeki kitaba bakmak istemiş. Kitabı alıp coşkuyla akan Ceyhan Nehri'ne atmış. Kitabın ardından Lokman da suya atlamış ama bulamamış. Yaz gelip sular çekilince ırmak boyunda aramaya devam etmiş. Sonunda kitabın sadece bir yaprağını, arpa tarlasında bulmuş. Bugünkü tıp biliminin, o günkü yapraktan geliştiğine inanıldığı rivayet edilir. Yörede hâlâ, efsanenin izlerine rastlanılmaktadır. Kitabın bulunduğu arpa tarlasının toprağı kutsal sayılır. Çocukların karnı ağrıdığında bu toprağı ısıtıp beze sararak çocuğun karnına koyarlar.

Yrd. Doç. Dr. Refiye Şenesen, *Adana Efsaneleri*

Kelime Dağarcığı:
pirifâni: Yaşlı adam.

1. Okuduğunuz efsanede hangi söz sanatlarına başvurulmuştur? Sizce söz sanatlarına başvurulması anlatımı nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

2. Lokman Hekim'in içerisinde bulunduğu ruh hâlini ayrıntılı biçiminde anlatacak olsaydınız siz hangi anlatım biçimini kullanırdınız? Nedenleri ile açıklayınız.

3. Okuduğunuz efsaneden hareketle Lokman Hekim'in ölümsüzlüğün çaresini yazdığı kitap kaybolmasaydı insanlığın hâli sizce nasıl olurdu? Açıklayıcı anlatım biçimini kullanarak bir paragraf yazınız.

4. Cebrail ile Lokman Hekim'in karşılaşmasında konuşma cümlelerine yer verilmemiş olsaydı metnin okuyucu üzerindeki etkisi sizce yine aynı olur muydu? Açıklayınız.

5. Okuduğunuz efsanede pastiş anlatım tekniğinin kullanıldığını metindeki hangi cümlelerden anlaşılmaktadır? Sizce bu tekniğin kullanılması metinde anlatımı nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.9: Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerinin işlevlerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Ne Sırrın Var?	25 dk.
Amacı	Metinde bir olay veya durumu en etkili biçimde ifade edebilmek için başvurulan anlatım biçim ve tekniklerini, bunların işlevlerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Manas Destanı

Cakıp'ın büyük derdi çocuğunun yokluğu idi. Bir gün bu derdini şöyle anlatıyordu: "Her cinsten hayvan sahibi oldum. Mal mülkümde beş paralık haram yok. Fakat elimden tutup ölümümden sonra 'Vay babacığım!' diye ağlayacak, yüzünü parçalayacak bir evladım yok. Ne talihsiz, bahtı kötü adam imişim!" diye gözyaşlarını tutamadı, hıçkıra hıçkıra ağlamakta devam etti.

Yanında yatan Cakıp biraz sonra uyanıp Çıyırdı'yı da uyandırıp gördüğü düşünü anlattı. (…) düşleri yordurmak için düğün ziyafet yapmak gerektiğini söyledi.

Cakıp gördüğü rüyayı tabir ettirmek için ziyafet hazırlattı. Atlar, develer, koyunlar kesti. Ulu toy kıldı. Bayyegit adlı bir ihtiyar, Cakıp ve Bakdevlet Hatun'un gördükleri düşün manasını açıkladı. Bu rüyaya göre "Çıyırdı Hatun bir erkek, bir kız doğuracak. (…)" dedi. Cakıp bu tabirleri duyar duymaz sevincinden ağladı.

Bu ziyafetten bir müddet sonra Çıyırdı Hatun her türlü yemekten tiksinti duyarak hiçbir şey yemez oldu. "Pars yüreği yemek istiyorum." diye tutturdu. Aradılar, taradılar, nihayet bir avcının öldürdüğü parsın yüreğini bulup yedirdiler. (…) Cakıp Bey'in sevincine payan yoktu. (…)

Bilgenur Uslu, *Manas'ın Dünyaya Gelişine Göstergebilimsel Bir Deneme*

Kelime Dağarcığı:
toy: Ziyafet. **tabir:** Rüya yorma, yorumlama. **payan:** Son, sonuç, nihayet. **payan olmamak:** Sevincine sınır çizilememek. **pars:** Kedigillerden, genellikle Asya ve Afrika'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, postu benekli, bazen de düz siyah, çevik, yırtıcı, etçil, memeli hayvan, leopar, panter, pelenk (Panthera pardus).

1. Metinde Cakıp, derdini kendi ağzından yine kendine anlatmıştır. Bu teknikler, destanın anlatımını nasıl etkilemiştir? Görüşlerinizi gerekçeleriyle yazınız.

2. Çıyırdı Hatun'un çocuğu olmadan önceki ve olduktan sonraki duygularını anlatan ikişer cümlelik (iç çözümleme tekniği ile) metinler oluşturunuz.

3. *Cakıp gördüğü rüyayı tabir ettirmek için ziyafet hazırlattı. Atlar, develer, koyunlar kesti. Ulu toy kıldı. Bayyegit adlı bir ihtiyar, Cakıp ve Bakdevlet Hatun'un gördükleri düşün manasını açıkladı. Bu rüyaya göre 'Çıyırdı Hatun bir erkek, bir kız doğuracak. (…)' dedi. Cakıp bu tabirleri duyar duymaz sevincinden ağladı.* ifadeleri özetleme tekniği kullanılarak oluşturulmuştur. Sizce bu teknik, metni ve okuyucuyu nasıl etkilemiştir?

Etkinlik İsmi	Anlam Anlatımda Gizli	35 dk.
Amacı	Anlatım biçim ve tekniklerinin metne katkısını anlayabilmek.	Bireysel

Yönerge

Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız.
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Akdamar Efsanesi

Gevaş ilçesi yakınlarında Van Gölü'nde kıyıya 5 kilometre uzaklıkta bir ada vardır. Bu adaya Aktamar ya da Akdamar denir. Bugün kimsenin oturmadığı bu adada Van Gölü'nün martıları yaşar. Adanın bir özelliği de badem ağaçlarıdır. Ama asıl özelliğini ünlü Akdamar Kilisesi'nden alır.

(…)

Adaya bu ismin verilişini tarihler yazmıyor. Tarihlerin yazmadığını efsaneler dile getirmiş. Efsaneye göre o zamanlar adaya kimse ayak basmazmış. Keşişler bırakmazmış. Çünkü ada keşişlere verilmiş. Oraya ancak keşiş olmak isteyenleri alırlarmış. Ve de ayrılıp gidenler de keşiş olur, öyle giderlermiş. Kilisenin başkeşişinin Tamara isimli güzel bir kızı varmış. (1)

Adanın karşı kıyısındaki Gevaş'ta yalnız başına yaşayan bir delikanlı varmış. Yiğitliği söylenir dururmuş o yörede. (2) Delikanlı gündüzleri gölde avladığı balıkları yer, gölde saatlerce yüzermiş. Yüzücülükte üstüne yokmuş. Günün birinde yüzerken bir bakmış ki adaya üç kulaç kalmış. Buraya kadar gelmişken hele bir çıkayım adaya demiş. Badem ağaçları arasında saklanarak ne var ne yok diye görmek isterken bir de bakmış ki ne görsün? Az ötesinde çiçek açmış bademlerden çiçek koparıp başına takınan, bir yandan da usuldan inceden bir şarkı mırıldanan bir kız... Delikanlının aklı başından gitmiş. Kız delikanlıyı görünce önce kaçmaya yeltenmiş. Ama sonra delikanlının güzelliğine kapılıp öyle kalmış. Delikanlı kıza yaklaşıp: "Kimsin, nesin?" deyince kız kendine gelmiş ve "Hele sen söyle. Sen kimsin, nesin? Buraya nasıl ayak bastın? Bir gören olursa yanarım gençliğine!" demiş.

Delikanlı o vakit anlatmış olanı biteni. Kız da: "Ben de başkeşişin kızıyım. Adım Tamara. Sıkıldıkça bu kıyıya iner, göle girerim." demiş. Böylece Tamara ile delikanlı arasında bir muhabbettir başlamış. Ayrılırken ara sıra o kayalığa gelip arkadaşlık etmek için birbirlerine söz vermişler. Sözlerinde de durmuşlar. Gizli saklı buluşmalar başlamış. Aralarında bir sevgi bağı kurulmuş, âşık olmuşlar birbirlerine.

İş büyüyünce kızı bir korku almış. "Ya keşiş babam görürse?" diye. Delikanlı: "Haklısın, bundan sonra gündüzleri değil geceleri buluşalım. Sen akşam olunca bir mum alırsın, kayalığa gelirsin. Ben karşıdan mumun ışığını görünce yüzer gelirim." demiş. Bir süre de böyle geçmiş.

(…)

Günlerden bir gün Tamara'yı kıskanan keşiş kızlarından biri işin nereye vardığını görmüş, gidip başkeşişe durumu anlatmış. Başkeşiş bunu duyunca beyninden vurulmuşa dönmüş. Kıza: "Bunu benden başka kimseye söylersen seni adadan sürerim, yok dilini tutarsan yakında seni rahibe yaparım. Hadi bu gece beni oraya götür, gözlerimle göreyim." demiş. O gece keşiş iki sevgilinin buluşmalarını gözleriyle görmüş, Düşünmeye başlamış: "Bu işi kimse duymadan nasıl halledeyim" diye.

Ertesi gün ikindi vakti bir fırtına kopmuş. Başkeşiş: "Olursa bu gece olur, olmazsa yandık. (...)" diye düşünüp karar vermiş. Bu gece kayalıkta mumu kendi yakacak, ışığı gören delikanlının sevgisi derinse fırtına mırtına dinlemez, kendini atar göle.

Tamara fırtınanın çıktığını görünce o gece kayalığa gitmemiş. Bu, keşişin işini daha da kolaylaştırmış. Fırtına kıyıları döverken delikanlı bakmış ki karşıda Tamara'nın ışığı kendisini çağırmakta, durur mu? Atmış gölün dalgalarına kendini, başlamış kulaç atmaya. Dalgalar onu her kaldırışta ışığı görüyor, güç alıyormuş. Böyle yüze yüze saatler aradan geçmiş. Delikanlı bir türlü kayalığa ulaşamamış. Delikanlı kayalığa yaklaştığı bir sırada gücü iyice kesilmiş, kolunu kaldıracak hâli kalmamış. Tam o sırada fırtına birdenbire olanca gücüyle kabartmış gölün sularını ve kocaman dalgalar, çekmiş kucağına bu delikanlıyı. Delikanlı, son bir soluk toplamış ve: "Ah Tamara!" diye bağırmış. Sesi dalgaların, fırtınanın sesine karışmış önce ama sonra her bir yandan duyulmuş açık seçik. "Ah Tamara! Ah Tamara!" diye delikanlı gölün azgın dalgaları arasında kaybolup gitmiş.

Bu sesi duyan Tamara koşup kayalığa gelmiş. Durumu anlayınca kendisini gölün dalgaları arasına atmış.

(...)

İşte bu adanın adı, delikanlının "Ah Tamara!" diye bağırmasından çıkmış. Gün gelmiş, söylene söylene Akdamar olmuş; ona Aktamar diyenler de çıkar.

Akdamar Efsanesi

1. Efsanenin *Bu adaya Aktamar ya da Akdamar denir. Bugün kimsenin oturmadığı bu adada Van Gölü'nün martıları yaşar.* cümlesiyle bugünden başlayıp *Efsaneye göre o zamanlar adaya kimse ayak basmazmış.* cümlesiyle geçmişe dönen anlatım çizgisi, size göre efsanenin ilgi çekiciliğini artırmakta mıdır? Görüşlerinizi gerekçesiyle birlikte yazınız.

2. a) Metinde yay ayraç içerisinde gösterilen (1) rakamının olduğu yere Tamara'nın fiziksel özelliklerini betimleyen 3 cümlelik bir paragraf yazınız.

b) Metinde yay ayraç içerisinde gösterilen (2) rakamının olduğu yere delikanlının fiziksel özelliklerini betimleyen 3 cümlelik bir paragraf yazınız.

3. Efsane metninde Başkeşiş'in karar verişi Başkeşiş: *Olursa bu gece olur, olmazsa yandık. (...) diye düşünüp karar vermiş.* şeklinde iç monolog tekniğiyle verilmiştir. Bu bölümü, Başkeşiş ve diğer bir keşişin konuşmaları şeklinde diyalog tekniğiyle yeniden yazınız.

4. Tamara'nın delikanlının sesini duyup kayalığa geldikten sonraki ruh hâlini anlatmak için hangi anlatım tekniğini kullanırdınız? Gerekçesiyle birlikte yazınız.

5. a) Metinde özetleme tekniğinin kullanıldığı ifadelerden ikisini yazınız.

b) Metinde özetleme tekniğinin kullanılmasının metne katkısını değerlendiriniz.

Hazırlayan: *Sami DEMİRBAĞ*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.10: Metnin üslup özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Her Yiğidin Bir Yoğurt Yiyişi Vardır	35 dk.
Amacı	Metnin dil ve anlatım özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Köroğlu Destanı

(Bolu Beyi, işlediği suçlardan dolayı hakkında ölüm fermanı çıkarılan Köroğlu'nu öldürebileceğini söyler ancak buna karşılık padişahın kız kardeşi Döne Sultan'la evlenme şartını ileri sürer. İsteği kabul edilen Bolu Beyi, Köroğlu'nun üzerine sefer düzenler ancak esir düşer. Köroğlu aynı zamanda kayınbiraderi olan Bolu Beyi'ni affeder. Döne Sultan'la evlenmesi için İstanbul'a getirirken Bolu Beyi bir hileyle Köroğlu'nu esir alıp padişaha getirir. Köroğlu'nun öldürülmesine gönlü razı olmayan Döne Sultan, yiğitlerinden birinin gelip kurtarması için onu bir zindana koyar. Günler sonra Köroğlu'nun yiğitlerinden Isabalı onu kurtarmaya gelir. Köroğlu'nu kurtarır ancak kendi gönlünü Döne Sultan'dan kurtaramaz.)

Isabalı, yüzünü göklere çevirdi, içinden "Hey yeri göğü yaratan, şimdiye kadar sana böyle yakarmış mıydım? İlk kez elimi sana açıyorum. Yardım et bana." dedi de (kırk pehlivanın birlik olup zindanın ağzını kapattığı) taşa yapıştı. Bir yandan Döne Sultan'ı sevmeye başlamış, onun aşkı, bir taraftan Köroğlu'na bağlılığı… Nasıl elini attı, taşı yirmi adım öteye savurdu.

Döne Sultan parmağını ısırdı. Sonra ip sarkıttılar içeri, Köroğlu'nu çıkardılar. Döne Sultan bakamadı yüzüne. Saç sakal, giyim kuşam öyle perişan, öyle yırtık pırtık… İnsana benzer yanı yok.

Döne Sultan:

— Köroğlu şimdi seni giyindirip, temizleyip, hazırlayıp yollayacağım sılana, Çamlıbel'ine. Ötesi senin bileceğin iş, dedi.

Geldiler Döne Sultan'ın sarayına. Köroğlu hamamlandı, yıkandı, arındı, temizlendi. Kılıcını kuşandı, kalkanını aldı. Bu arada Döne Sultan'la Isabalı birbirlerine kaş göz eder dururlardı.

Döne Sultan:

— Isabalı siz hemen kalkın gidin. Padişah duyar, Bolu Beyi duyar; başınız derde girer, sizin de benim de.

Döne Sultan böyle söyledi ya onlardan ayrılmak istemiyordu. Saçlarını desteledi, göğsüne bastı. Görelim ne söyledi orada; Isabalı, Köroğlu, biz ne dinledik:

Çamlıbel'inden de azm-i rah ettin
Canım Isabalı var git bu yerden.
Fırkatın aşkıyla menzile yettin
Canım Isabalı var git bu yerden

Bu sözlerden Isabalı üzüldü. "Hanım, demek benim burada durmamdan sıkıldın. Biz geldiğimiz yerden avsız dönmeyiz. Bir de sen beni dinle." diyerek aldı sazı eline, görelim ne dedi:

Çamlıbel'inden azm-i rah ettik
Sensiz Isabalı gitmez bu yerden.
Fırkatın aşkıyla menzile yettik
Sensiz Isabalı gitmez bu yerden
(…)

Söz bitti, saz sustu. Köroğlu seslendi:

— Yavrum Isabalı, şunca gündür Çamlıbel'den ayrıldık. Keleşler şimdi saçlarını yolmakta. Atları hazırla gidelim artık, dedi. Döne ile Isabalı arasındaki ilişkiyi, yakınlığı, sevgiyi görmezlikten, anlamazlıktan geldi.

Isabalı ses etmedi. Demedi ki Döne Sultan'ı da götürelim, bunu diyemedi. Yüzü tutmadı. Kalktı. Atları hazırlamak için giderken "Ne yapayım, ağamla giderim; Çamlıbel'e geri döner, Döne Sultan'ı da götürürüm." diye düşledi. Isabalı atları eyerledi, çekti. Döne Sultan izliyordu, bakıyordu.

Döne Sultan üzüldü: "Bakın şu yiğit olacak adamlara. Beni alıp giderler mi, hiç derler mi ki bizi bu kız kurtardı; bunu götürüp muradına erdirelim, demez bunlar." diye kızdı, söyledi. Köroğlu ile Isabalı at bindiler. Döne Sultan'ın önüne geldiler.

Döne Sultan'ın gözleri haziran yağmuruydu. Isabalı:

— Ağlama Döne Sultan, senin de gideceğin günler yakın, dedi.

(…)

Ümit Kaftancıoğlu, *Köroğlu Kolları*

Kelime Dağarcığı:
azm-i rah etmek: Yolculuğa niyetlenmek. **fırkat (firkat):** Ayrılık. **keleş:** Yiğit, cesur, bahadır. **menzil:** Yolculukta dinlenmek amacıyla durulan veya konaklanan yer. **sıla:** Gurbetteki bir kimse için doğup büyüdüğü ve özlediği yer.

1. Okuduğunuz metinde kahramanlar arasındaki bazı diyalogların manzum olarak ifade edilmesinin anlatıma katkısı nelerdir? Açıklayınız.

2. *Döne Sultan'ın gözleri haziran yağmuruydu.* cümlesini mecazi bir ifade kullanmadan yazınız. Cümlenin asıl şeklinin mi, sizin yazdığınız cümlenin mi metinde kullanılmasını tercih ederdiniz? Gerekçesiyle belirtiniz.

3. Okuduğunuz metinde anlatıcı, bazı durumları doğrudan belirtmemiş, sözcüklerin çağrışım değerinden yararlanmayı tercih etmiştir. Metinde geçen aşağıdaki ifadelerin size çağrıştırdığı ilk kavramı, cümlelerin karşısına yazınız.

Isabalı, yüzünü göklere çevirdi... : _____

Döne Sultan, parmağını ısırdı. : _____

Nasıl elini attı, taşı yirmi adım öteye savurdu. : _____

Keleşler şimdi saçlarını yolmakta. : _____

4. Okuduğunuz metinde *Geldiler Döne Sultan'ın sarayına.", "Padişah duyar, Bolu Beyi duyar; başınız derde girer, sizin de benim de. Bakın şu yiğit olacak adamlara.* vs. devrik cümlelerin tercih edilmesinin amacı ne olabilir? Açıklayınız.

5. Okuduğunuz metinde geçen *Bir yandan Döne Sultan'ı sevmeye başlamış, onun aşkı, bir taraftan Köroğlu'na bağlılığı…* cümlesinde okuyucunun hayal gücüne bırakılan bölümünü anlatıcı hangi deyimlerle tamamlayabilirdi? İki örnek veriniz.

6. Okuduğunuz metinde yer alan *…şimdiye kadar sana böyle yakarmış mıydım?* ve *Beni alıp giderler mi, hiç derler mi ki bizi bu kız kurtardı?..* ifadeleri cevap beklemeyen soru cümleleridir. Sizce yazılı ve sözlü anlatımda neden bu tür soru cümlelerine başvurulur? Düşüncelerinizi belirtiniz.

Hazırlayan: *Ahmet ASLAN*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.10: Metnin üslup özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Efsanede Üslup	35 dk.
Amacı	Metne özgü dil ve anlatım özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Gölcük Gölü (Batık Kent) Efsanesi– I

(Hazar Gölü sularının derinliklerinde bulunan Batık Kent ile ilgili çeşitli efsaneler anlatılmaktadır. Hazar Gölü diğer adıyla Gölcük Gölü, Elazığ'ın güneydoğusunda bulunan ve il merkezine 26 kilometre uzaklıkta olan tektonik bir göldür.)

Zamanında Hazar Gölü'nün bulunduğu alanda büyük bir şehir olduğu, bu şehirde yaşayanların çok zengin oldukları ve bolluk içinde yaşadıkları, şehirde yaşayan halkın çok cimri olduğu, kimseye de yardım etmedikleri söylenmektedir.

Bir gün dilenci bir kadın bu şehre gelir. Bazı söylentilere göre gelen bu kadın, Hızır Aleyhisselam'dır. Kadın bu şehirde yaşayan insanlardan kapı kapı gezip tuz ister. Ama kimse kadına tuz vermez, vermedikleri gibi de kadını azarlarlar. Şehirde bulunan yaşlı bir kadın sadece dilenci kadına tuz vermiş. Bunun üzerine kadın: "Bu gece sabaha kadar şu evin dışındaki bütün evler su keser." diye beddua eder. Sabah olduğunda tuz veren yaşlı kadının evi dışındaki bütün evler su içindedir. Gölün altındaki Batık Kent'in gizemi bölge halkınca bu efsaneye dayandırılır.

Hazar Gölü (Batık Kent) – II

Zamanında bu civarlarda yaşayan ve pek kimse tarafından bilinmeyen hamile bir kadın yaşarmış. Kadın yoksulluk içinde yaşıyormuş. Kadının bir gün evinde yiyeceği kalmamış. Yiyeceği olmadığı için Hazar Gölü'nün bulunduğu alanda olan köye gider. Köyden ekmek, yemek kokuları gelmektedir. Hamile ve aç olan kadın ev ev dolaşarak ekmek ister. Kimse kadına yiyecek bir şeyler vermez. Kadın en sonunda: "Bu köy su keser, ben de taş keserim." diye beddua eder. Allah tarafından kadının bedduası kabul olunur. Her tarafı sular kaplar, köy sulara gömülür; hamile kadın taş kesilir.

Bugün Hazar Gölü'nün altında kalan yerleşim yerinin o köy olduğuna, gölün güneyinde yere uzanmış hamile kadın görüntüsünü andıran dağın ise taş olan hamile kadın olduğuna inanılır.

(Elazığ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, https://elazig.ktb.gov.tr/TR-58522/efsaneler.html)

1. Efsaneler sanatsal üslup kaygısından yoksun kısa anlatılardır, efsanelerin günlük konuşma diline bağlı söyleyiş özellikleri vardır.

a) Okuduğunuz metinlerde günlük konuşma dilinde sıkça kullanılan deyimlerden hangilerine yer verilmiştir? Belirtiniz.

b) Okuduğunuz I. metinde geçen *Şehirde bulunan yaşlı bir kadın sadece dilenci kadına tuz vermiş. Bunun üzerine kadın: 'Bu gece sabaha kadar şu evin dışındaki bütün evler su keser.' diye beddua eder.* cümlelerinde günlük konuşma dilinin kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğunu giderip cümleleri tekrar yazınız.

2. Efsaneler bir *inanış*a dayandıkları için anlatılanlar doğru, gerçekten olmuş kabul edilir; anlatıcıları ve dinleyicileri tarafından *gerçek* ve *kutsal* olarak nitelendirilir.

Okuduğunuz II. metinde efsanenin gerçek olduğunu düşündüren, anlatıcının inandırma çabası içinde olduğunu gösteren bölüm sizce hangisidir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

3. Efsanelerde sıradan ile olağanüstü yan yana bulunur. Efsanelerin en önemli özelliklerinden biri de olağanüstü ögelerin son derece sıradanmış gibi anlatılmasıdır. Bu durum efsanenin en önemli üslup özellikleri arasındadır.

Okuduğunuz II. metinde sıradan ve olağanüstü olarak değerlendirdiğiniz unsurları tabloya yazınız.

Sıradan Unsurlar	Olağanüstü Unsurlar

Hazırlayan: *Duygu T. KUŞ*

Etkinlik İsmi	Destanlarda Üslup	35 dk.
Amacı	Destanların dil ve üslup özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Manas Destanı

Yedi-tör'ün başında
doğmuş idi Böyön Han,
Böyön Han'ın oğlu
gayretli doğan Kara Han,
Kara Han'ın oğlu
gayretli doğan Cakıp Han,
Çunkar-uya›nın üstünde,
Almatı'nın ağzında,
otururdu Cakıp Han.
(Cakıp Han, Aydar Han'ın kızı Çıyrıçı ile evlidir fakat on dört yıllık bu evliliğinde çocuk sahibi olamamıştır. Soyunun ve hanlığının devamı için özellikle erkek çocuk istemektedir ve bunun için sürekli Allah'a dua etmektedir. Bir zaman sonra bir oğlu olur.)
Oğlunun yüzüne baktı,
beyaz eti pamuk gibi,
kemikleri bakır gibi,
Cakıp Han, doğan oğlunun adını
dört ulu peygambere
"Manas" koydurdu.
Dört peygamber onu kucakladı,
peygamberler çocuğu sınadı.
Yarkent'ten gelen yedi elçi,
yemeği övüp yiyip gitti,
"Manas obur çıkacak!" deyip yiyip gitti.
Çin'den gelen kırk elçi
yemeklerden bol yiyip gitti,
"Manas Çinlileri kıracak!" deyip gitti.
Nogay'dan gelen on elçi
oturup eti yiyip gitti,
"Manas korkunç olacak!" deyip gitti.
Bu baybiçe Çıyrıçı
Manas'ı alaca beşiğe yatırdı.
Manas'ı Hızır korudu.
Manas yar kenarında kundaklandı.
Kâfir ile Müslüman
Manas'ın methini duydu.
Manas gülmeye başladı.
Manas beşikteyken konuştu:
"Ak sakal babam Cakıp Han,
Müslüman yolunu açacağım,
kâfirin malını saçacağım,
kâfiri sürerek çıkarıp
Müslüman'a necat salacağım!"
Cakıp Han bu sözü duyunca
alaca başlı çakır rahvanı
getirip eyer vurdurdu,
(Manas) yakası altın, yeni bakır,
delikleri kuş gözü kadar küçük ak zırhını
altından nakışlar yaptırdığı
gümüşten nakışlar döktürdüğü
zırhını giyince
Cakıp Han şöyle bağırdı:
Bay'ın oğlu Bakay Han!
Beri gel şöyle karşıma
sana diyeceğim var,
Benim er Manas oğlum
"Ata bineceğim!" dedi,
"Uzak sefere gideceğim!" dedi,
"Medine'den sıyırıp
ulu Buhara'dan dolanıp
"İt-keçüü'den geçeceğim!" dedi.
(…)
Şu Manas çocuğuma
kazan asıp ateş yakıp
yanına yoldaş ol sen Bakay,
görmediğini gösterip Bakay.
arkasından beraber yürü Bakay.
bilmediğini öğretip Bakay,
beraber yürüyüp "Haydi, yürü!" de Bakay.
Âdem atanın, Havva ananın
doğduğu yeri bildir ona.
Sağ yanına Oysul-ata'yı boğa et Bakay,
sol başını Hızır kollasın Bakay,
Bahaeddin başında olsun Bakay,
Hızır yanında olsun Bakay.
Şu Manas oğlum Bakay,
sivrilip adam olunca Bakay,
yelesinden tutup ata binince Bakay,
büyüyüp adam olunca Bakay,
çenesinde sakal çıkınca Bakay,
ona binecek at bul Bakay,
ona giyecek elbise bul Bakay.
Atlarının sayısınca Kur'an'ın var Bakay,
koyunlarının sayısınca kitapların var Bakay,
kıyamet yolunu öğret ona Bakay,
sürünün içinde ona kır at ol Bakay,
kıyamete dek Manas'a dost ol Bakay!"
Bay'ın oğlu Bakay dedi ki:
"Kabul, baş üstüne Cakıp!
Ata binip uzaklaşalım Cakıp,
Müslüman yolunu açalım Cakıp,
Beycin yolunu tutalım Cakıp,
Allah kısmet ederse yeneriz Cakıp!"
(…)

Wilhelm Radloff, *Manas Destanı*

Kelime Dağarcığı
baybiçe: Kırgızlarda çok eşli erkeklerin ilk eşine verilen ad. **necat:** Kurtuluş. **rahvan:** Biniciyi sarsmadan koşan binek hayvanı (at). **yar:** Uçurum. **yen:** Giysi kolu.

1. Sözlü halk edebiyatı ürünü olan destanlar, genellikle manzum şekilde söylenmiş ve yazıya aktarılmıştır. Okuduğunuz bu destanın da dizeler hâlinde yazılmış olması ve dizeler arasındaki ses uyumu sizce metnin dilini ve üslubunu nasıl etkilemiştir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

2. Sizce bu destandaki kısa cümleler ve tekrarlı söyleyişler metnin akıcılığına ve sürükleyiciliğine katkı sağlamış mıdır? Gerekçeleriyle açıklayınız.

3. *Cakıp Han, doğan oğlunun adını dört ulu peygambere 'Manas' koydurdu. Dört peygamber onu kucakladı, peygamberler çocuğu sınadı.* cümlelerinde, Manas'la ilgili kastedilen sizce nedir? Dönemin zihniyetini ve sosyal yapısını dikkate alarak açıklayınız.

4. Cakıp Han'ın, oğlu Manas'ı Bakay'a emanet ederken kullandığı üslup ve Bakay'dan istedikleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Cakıp Han bir baba olarak Manas'ın nasıl yetişmesini istemektedir?

5. Okuduğunuz metinden hareketle, Manas'ın doğduğu ve yetiştiği dönemde yaşayan insanların birbirleriyle iletişim kurma biçimleri ve üsluplarıyla ilgili çıkarımlarda bulununuz. Bu çıkarımlarınızı bir paragraflık metin hâlinde yazınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

Etkinlik İsmi	Dil ve Üslup	25 dk.
Amacı	Yazarın kullandığı dil ve anlatımdan hareketle metnin üslup özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ferhat ile Şirin

Amasya Beyi'nin, güzelliği dillere destan olan bir kızı vardır; bu güzel kızın adı Şirin'dir. Kimler talip olmaz ki bu güzel kıza. Ağalar, beyler, daha kimler kimler... Bir de garip Ferhat vardır, o da âşık olur Şirin'e. Ama kızın babası hiç verir mi Ferhat gibi fakirin birine. Vermez elbet. Ferhat öyle sıradan bir âşık değildir, delicesine sevmektedir Şirin'ini. Amasya Beyi, kızını Ferhat'a vermeyecektir ama yine de zor bir şart ileri sürmekten kendini alamaz. Çağırır bir gün Ferhat'ı huzuruna, der ki:

"Ferhat! Kızımı istediğini bilirim, onu sana vereceğim ama bir şartım var. Eğer onu yerine getirirsen Şirin senin, sen Şirin'in."

Ferhat ne desin bu teklife, elbette kabul edecektir. Sesini çıkarmaz. Şirin'in babası şartını ortaya koyar: "Biliyorsun, Amasya'mızın suyu azdır. Eğer Kazankaya Mevkii'ndeki suyu kırk gün içinde şehrimize getirebilirsen Şirin senin, bilmiş ol!" Kazankaya Mevkii dedikleri yer de öyle pek yakın değildir Amasya'ya ama başka bir ümit yoktur.

Şirin'e kavuşmak için. "Peki." der Ferhat ve başlar çalışmaya. Zora dağlar dayanmaz, demişler. Ferhat da bütün gücüyle çalışmaya başlar. Nihayet işin sonuna yaklaşır. Suyun Amasya'ya gelmesi gün meselesidir. Ferhat'ın içinde Şirin'in aşkı, elinde kayaları parçalayan gürzü, suyu şehre getirme azmi... Ama komazlar ki sevdalılar kavuşsun. Bir kadın varır Şirin'in yanına, sanki dünyalar başına yıkılmış gibi perişan bir hâlde söze başlar:

"Ah kızım, sorma başımıza gelenleri... Ferhat suyu getiremedi."

(...)

Şirin nasıl dayansın böyle bir acıya, o nazlı kalp nasıl atar bundan sonra. Artık Şirin'e de yaşamak haramdır, o da kıyar canına. Cadı ise işini başarmıştır; şimdi sıra Ferhat'tadır. Varır Ferhat'ın yanına. Üzüntülüdür, mahzundur, nerdeyse dili tutulacaktır, bir türlü söyleyemez Ferhat'a:

"Ferhat, Bey kızını başkasına verdi, sen daha niye çalışırsın?"

Dağlar Ferhat'ın başına yıkılır. Bundan sonra su getirmesinin de bir manası yoktur artık. O da kıyar tatlı canına oracıkta.

Derler ki Ferhat Dağı'nın tepesinde üç mezar vardır. Yaz gelince bunlardan yan tarafta olanlarından iki gül fidanı biter. Biri kırmızı, biri beyaz açar. Ama tam kavuşacakları sırada ortadaki mezardan bir diken çıkıp bu kavuşmaya engel olur. Anlattıklarına göre bugün Ferhat'ın getirdiği suyun aktığı yerler hâlâ görülmekte ve oralara Ferhat Arası denilmektedir.

Saim Sakaoğlu, *101 Anadolu Efsanesi*

1. *Amasya Beyi'nin, güzelliği dillere destan olan bir kızı vardır; bu güzel kızın adı Şirin'dir. Kimler talip olmaz ki bu güzel kıza. Ağalar, beyler, daha kimler kimler... Bir de garip Ferhat vardır, o da âşık olur Şirin'e. Ama kızın babası hiç verir mi Ferhat gibi fakirin birine. Vermez elbet. Ferhat öyle sıradan bir âşık değildir, delicesine sevmektedir Şirin'ini. Amasya Beyi, kızını Ferhat'a vermeyecektir ama yine de zor bir şart ileri sürmekten kendini alamaz.*

   Metinden alınan bu bölümde geçen altı çizili deyimlerin yerine başka kelime veya kelime grupları getirildiğinde anlatımda herhangi bir değişiklik olur mu? Açıklayınız.

2. Okuduğunuz metinde devrik cümlelere sıkça yer verilmesinin nedeni sizce ne olabilir? Açıklayınız.

3. Ferhat ve Şirin, herhangi bir araştırma yapmadan söylenenlere kolayca inanarak canlarına kıymıştır. Bu durumun okur üzerindeki etkisine dair neler söyleyebilirsiniz? Açıklayınız.

4. *Derler ki Ferhat Dağı'nın tepesinde üç mezar vardır. Yaz gelince bunlardan yan tarafta olanlarından iki gül fidanı biter. Biri kırmızı, biri beyaz açar. Ama tam kavuşacakları sırada ortadaki mezardan bir diken çıkıp bu kavuşmaya engel olur.* cümlelerinde geçen altı çizili ifadenin anlatıma olan katkısını açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir YILDIZ*

4. ÜNİTE > **Destan/Efsane** | *Kazanım A.2.11: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Yardımcısıdır Doğruların Hazreti Allah**	25 dk.
Amacı	Öğrencilerin doğrunun ve haklının yanında olmanın değerini anlayabilmelerini sağlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Hazreti İbrahim ve İğde Ağacı

Hazreti İbrahim'in Nemrut'un putlarını kırdığı ve halkı doğru yola davet ettiği hepimizin bildiği bir olaydır. Urfa ilimizdeki ünlü Balıklı Göl bunun güzel bir armağanıdır. Hazreti İbrahim ile ilgili başka bir hikâye daha vardır ki diğeri kadar anlatılmaz. Aynı zamanda iğde ağacının bugünkü şeklini alışının da hikâyesi olan bu efsane şöyledir:

Nemrut, Hazreti İbrahim'i ateşe atmaya karar verir. Büyük bir ateş yaktıracak ve İbrahim'i içine atarak diri diri yakacaktır, Nemrut'un adamları ateşin yakılabilmesi için ağaç toplamaya başlarlar. Fakat pek çok ağaç böyle uğursuz bir iş için yanmaya razı olmazlar. Ateşin büyük olması için odun toplayıcılar uzun ve düzgün ağaçları tercih ederler. O zamanlar uzun ve pürüzsüz olan iğde ağacı bu işe gönüllü olarak talip olur. Çevredeki iğde ağaçlarını hep keserler ve ateşe atarlar. Bir ara ateş o kadar büyür ki Hazreti İbrahim'i ateşe atmak için yanına yaklaşamazlar. Hemen bir mancınık hazırlayıp İbrahim'i onun vasıtası ile ateşe atarlar. İbrahim'in düştüğü yerin güzel bir bahçe, ateşin göl ve odunların da göldeki balıklar olduğu hepimizin bildiği şeylerdir. Ama ya iğde ağaçları... Evet, o günden sonra iğde ağaçlarının ne düzgünlüğü kaldı ne de dikensizliği... Bugün iğde ağaçları eğri büğrü ve dikenlidir. Bu yüzden de yakılmak için pek tercih edilmez. Çünkü Hazreti İbrahim, iğde ağacının fazla ısı vermesi karşısında Allah'a yalvarır ve bu ağacın cezalandırılmasını ister.

Saim Sakaoğlu, *101 Anadolu Efsanesi*

1. Okuduğunuz metindeki *Fakat pek çok ağaç böyle uğursuz bir iş için yanmaya razı olmazlar.* ifadesinden hareketle iyilik kavramını *kötülükten kaçış* bağlamında açıklayınız.

2. Okuduğunuz efsane *adalet* başlığı altında nasıl yorumlanabilir? Açıklayınız.

3. İyi ve doğru olmanın önemini *Hz. İbrahim'in düştüğü yerin güzel bir bahçe, ateşin göl ve odunların da göldeki balıklar olduğu hepimizin bildiği şeylerdir.* ifadesinden hareketle yorumlayınız.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

4. ÜNİTE > **Destan/Efsane** *Kazanım A.2.11: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Destan ve İstanbul**	25 dk.
Amacı	Metinlerdeki maddi, manevi değerleri ve mitolojik ögeleri belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İstanbul Fetih Destanı

(…)

İstanbul Kapıları

Daha daha öteye karanlıklardan,
Geçelim.
Kardeşliğe aşka,
Kapanmış kapıları açalım.

Neymiş bağrımızdaki şey,
Ateş mi, mağara mı, rüzgâr mı, ne?
Su olup yürüyelim gayrı,
Kartal olup uçalım.

Türkçe, Arapça, Yunanca,
Garip çizgilerle birbirinde saklı.
Kader yazısından değil insanlar yazısından,
Yaşamanın gizlerini seçelim.

Gönlümüzde Orta Asya'nın susuzluğu,
Ve bir yeryüzü arzusu, gök kadar.
Devirlerden yeni devirlere
Göçelim.

Onların bir uykusu var, bir sırrı var,
Giyinmiş kuşanmış bir güzelliği var onların
Hele dursun ecelin gömleği,
Gövdemize beyaz kumaşlar biçelim.

Getirdiğim güçler ki, haktır, sevgidir,
Dünyanın ilk gününden son gününe.
Yeniçerilerim sipahilerim haydi,
Kapanmış kapıları açalım

Gemi İstanbul

Bir gemi var levendim,
Mavilikler altında mavilik üstünde
İstanbul denen bir gemi.
Yedi yelkeninden yedi iklim görünür,
Parlar dalgaları canlarda.

Bir gemi var levendim,
Sallanır herkes yaşamakla sonsuz
Uzunlukla, aydınlıkla, güzelle.
Çağlar geçer elden ayaktan,
Yavaşça açılır bakışlar anlarda.

Bir gemi var levendim,
Rüzgârı hürriyet
Bir ucu tarihte, kahraman,
Bir ucu, bir ucu,
Gelecek zamanlarda.
(…)

Fazıl Hüsnü Dağlarca, *Bütün Şiirleri I*

1. *Neymiş bağrımızdaki şey, / Ateş mi, mağara mı, rüzgâr mı, ne? / Su olup yürüyelim gayrı, / Kartal olup uçalım.* dizelerinde kahramanların yırtıcı kuşa benzetilmesi onların savaşçı özelliklerinin bir işareti olarak görülebilir. Okuduğunuz şiirde sözcüklerin ve benzetmelerin mitolojik döneme ait bir atıf olarak algılanıp algılanamayacağını gerekçesiyle açıklayınız.

2. Okuduğunuz şiirde; *Gönlümüzde Orta Asya'nın susuzluğu / Ve bir yeryüzü arzusu, gök kadar. / Devirlerden yeni devirlere / Göçelim.* dizelerinde destan geleneğinden izler bulabiliyor musunuz? Gerekçesiyle açıklayınız.

3. Günümüzde evrensel değerler denilince insanın doğuştan sahip olduğu hak ve özgürlükler akla gelir. Okuduğunuz *İstanbul Kapıları* adlı metinde tespit ettiğiniz evrensel değerler nelerdir?

4. *Bir gemi var levendim, / Mavilikler altında mavilik üstünde / İstanbul denen bir gemi, / Yedi yelkeninden yedi iklim görünür, / Parlar dalgaları canlarda.* mısralarıyla Fazıl Hüsnü Dağlarca, Sultan Fatih'in şehri olan İstanbul'a sizce hangi değerleri atfetmiş olabilir?

Hazırlayan: *Mustafa YEŞİLKAYA*

Etkinlik İsmi	**Anlayışların Efsanelere Yansıması**	25 dk.
Amacı	Metindeki fikrî, estetik anlayışın nasıl ve niçin yansıtıldığını tespit edebilmek. Metnin yazıldığı dönemin anlayışlarına göre metni yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sabırsız Şah

Efsaneye göre Ahmet Şah, Divriği Ulu Cami'yi yaptırmak için başka memleketlerden mimarlar ve ustalar getirmiş. Cami yapılıp tamamlanır. Fakat içerisindeki kalıplar ve iskeleler durmaktadır. İskelelerin sökületeceği sırada mimarların ve ustaların başı ortadan kaybolur.

Herkes:

—Acaba mimarbaşına bir hâl mi geldi, diye merak etmeye başlar.

Ahmet Şah, dört bir yana haber salar. Ustanın ne dirisini ne de ölüsünü bulabilirler. Mimarbaşı olmayınca öteki ustalar, kalıpları ve iskeleleri sökemezler. Şah öfkelenip:

—Başka usta bulun, emrini verir.

Çok sayıda usta ve mimar bulunup getirilir. Fakat her gelen:

—Ben bu kapıları ve iskeleleri sökemem, çok farklı inşa edilmiş, deyip dışarı çıkar.

Kalıpları sökecek kabiliyetli bir usta bulunamaz. Ahmet Şah'ın canı sıkılmaya başlar. Komşu memleketlere mektup yazıp en becerikli ustaları getirtir.

Ne hikmetse bir türlü başaran çıkmaz. Sonunda Ahmet Şah:

—Kapıları böyle sökülmez biçimde çakmak suretiyle mimarbaşı hem bize hem İslam dinine ihanet etti. Meğer mimarbaşı düşmanımızmış. Her kim görür ve yakalarsa çekinmesin, öldürsün, der.

Cami, on yıl kapalı bir biçimde kalır. Cuma ve bayram namazları, caminin önünde kılınmaktadır.

Bir bayram sabahı Ahmet Şah, yöneticiler ve halk, bayram namazını kılarlar. Namazdan sonra bayramı tebrik etme töreni başlamıştır. Kalabalığın arasından Ahmet Şah'a yaklaşan, saçı sakalı birbirine karışmış bir derviş:

—Ey Şah! Böyle büyük bir mabet varken dışarıda namaz kılınır mı, diye sorar.

Şah, adamı incitmemek için durumu anlatır. Adam, izin isteyip hemen caminin içine girer ve herkesi şaşkın bırakan bir çabuklukla kalıpları birer, ikişer yerlerinden oynatıp çıkarmaya başlar.

Hemen anlaşılır. Caminin kalıbını sökmeden kayıplara karışan mimar, budur. Fakat sessiz kalırlar. Mimarın işi bitince Ahmet Şah, huzuruna çağırıp:

—Sen, bana ve eserime en büyük kötülüğü yaptın. Yaptırdığım camiyi açmamı yıllarca engelledin. Bunun cezasını biliyor musun, der.

Mimar şu karşılığı verir:

—Şahım! Siz dünyada eşi az bulunur bir cami yaptırdınız. Camiler Allah'ın evidir. Temeli de kubbesi de çok sağlam olmalıdır. Ben, bu mabedin kıyamete kadar ayakta kalmasını diledim. Eğer ortadan kaybolmasaydım sabredemez, kalıpları söktürürdünüz. Cami de uzun ömürlü olmazdı. Oysa bu caminin on yıl iskelede kalıp temellerinin yerleşmesi gerekir. Onun için çareyi gözden kaybolmakta buldum. İskeleyi de kimsenin bozamayacağı şekilde yapmıştım. Takdir sizin. İster boynumu kestirin, isterseniz bağışlayın.

Şah, mimara hak vererek onu ödüllendirir, ücretini fazlasıyla öder.

Necati Demir, *Türk Efsaneleri 1*

1. Efsanede anlatılan olaya benzer bir olay teknoloji, internet, sosyal medya ile hızlı bir iletişim çağını yaşayan bugünün dünyasında yaşansaydı problemler nasıl çözülürdü? Açıklayınız.

2. Mimarbaşının *Ben, bu mabedin kıyamete kadar ayakta kalmasını diledim.* sözünün yansıttığı fikrî anlayışı açıklayan bir paragraf yazınız.

3. a) Divriği Ulu Cami'nin yapılışını anlatan bu olay sizce neden bir efsaneye konu olmuştur?

b) Bazı efsanelerin küçük değişikliklerle farklı yöre insanları arasında anlatılması sık karşılaşılan bir durumdur. Sizce bu durumun nedenleri neler olabilir?

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

Etkinlik İsmi	**Destanlarda Gerçeklik**	35 dk.
Amacı	Metni bağlı olduğu edebî dönem, akım, gelenek ve topluluk açısından değerlendirebilmek. Metin aracılığı ile Türk milletine ait değerleri ve bu değerleri kaybetmeme mücadelesinde öne çıkan şahsiyetleri tanıyabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bozkurt Destanı

Türklerin ilk atası, Batı Denizi'nin batı kıyılarında oturuyordu. Bunun halkı, Hunların bir bölümü idi ve Aşine adını taşıyordu. Aşine boyu, komşu milletlerden biri tarafından baskınla yok edildi. Bunlardan ancak bir oğlan sağ kaldı. Düşmanlar bu oğlana acıdılar. Onu öldürmediler; bir kamışlığa bıraktılar. Düşman gidince bir dişi kurt bu çocuğa baktı. Onu iyi etti. Yiyecek getirip bu oğlanı besledi.

(…)

Düşman hanı, çocuğun sağ kaldığını duydu. Adamlarını gönderip onu öldürmek diledi. Asker geldiği zaman kurdu gencin yanında gördü. Tehlikeyi sezen kurt, bir Tanrı yardımına uğramış gibi, genci oradan alıp denizin doğusuna götürdü. Altay Dağları'nın ortasına getirdi. Her tarafı dağlarla çevrili bir mağarada on çocuk doğurdu. Yine burada yeşilliklerle dolu geniş bir meydan vardı. On oğlan büyüyüp evlendiler. Her birinden bir boy türedi. Bunlardan biri Aşine boyu idi. Aşine, bütün kardeşlerinin en akıllısı olduğu için, Türkler'e hükümdar oldu. Soyunu unutmadığını göstermek için de çadırının kapısı önüne, üzerinde kurt başı bulunan bir bayrak dikti. Birçok yıllardan sonra, Aşine kavmine Asençe denilen biri hükümdar oldu. Yeni hakan, kavmini dağlık yerden çıkardı.

(…)

Bir boyun bir düşman boy tarafından yok edilip sadece bir çocuk bırakılması; çocuğun kurt tarafından beslenmesi, Türk destanlarının en eski motiflerinden biridir. Milattan 119 yıl önce batı ülkelerini gezerek Çin imparatoruna rapor veren devlet adamı Çjan- Ken'in notlarında bu efsaneyi bütünleyen mühim çizgiler vardır ki şöyle diyor:

"Hun ülkesinde bulunduğum zaman duydum ki Usun Hanı, Gunmo unvanını taşıyor. Gunmo'nun babası Hunların batısındaki bir ülkeye sahipti. Gunmo'nun babası bir savaşta Hunlar tarafından öldürüldü. Yeni doğmuş olan Gunmo'yu kırlara attılar. Kuşlar çocuğu sineklerden koruyor; bir dişi kurt sütüyle besliyordu. Hun Hanı buna şaştı. Bu çocuğu Tanrı saydı. Onu kendi terbiyesine aldı, büyüttü. Babasının ülkesini ona geri verdi."

Nihat Sâmi Banarlı, *Resimli Türk Edebiyat Tarihi*

1. Okuduğunuz destanda hangi hayalî ve olağanüstü ögelere yer verilmiştir? Bu hayalî ve olağanüstü ögelerin metinde kullanılması sizce anlatımı nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

2. Okuduğunuz destanda Türk milletinin varlığını koruma mücadelesinde ön plana çıkan şahsiyet kimdir? Sizce bu şahsiyet hangi özellikleri ile ön plana çıkmıştır? Nedenleri ile açıklayınız.

3. Okuduğunuz destanda insana ait kahramanlık, sadakat, merhamet ve hainlik gibi özellikleri kimler temsil etmektedir? Metinde bu duygulara yer verilmesi sizce metnin gerçeklik anlayışını nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

4. Okuduğunuz metnin destan bölümünde yansıtılan Türk milletine ait değerler sizce günümüzde önemini korumakta mıdır? Düşüncelerinizi açıklayınız.

5. Okuduğunuz destanda kurt motifi sizce hangi özellikleri ile anlatılmıştır? Düşüncelerinizi açıklayınız. Siz anlatıcının yerinde olsaydınız kurt motifinin yanında başka hangi motife yer verirdiniz? Nedenleri ile açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane *Kazanım A.2.13: Metni yorumlar.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**İki Kule Bir Efsane**	35 dk.
Amacı	Bir efsanenin farklı varyantlarını karşılaştırıp yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz. Metinlerden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

1. Metin

Burana Kulesi Efsanesi

Kudretli bir hanın dünyada her şeyden çok sevdiği güzel kızı yavaş yavaş büyümektedir. Han yaşlıdır ve Hanbike'nin mutluluğunu görmeden öleceğinden korkar. Bir gün bahşıları çağırır ve kızının geleceği hakkında bilgi vermelerini emreder. Bahşılar uzun uzun konuşurlar ve sonuçta dünyada kimsenin Hanbike kadar mutlu olamayacağını söylerler. Fakat bahşıların arasından en yaşlısı "Ey yüce hükümdar! İstersen beni cezalandır fakat gerçeği sonuna kadar dinle. Kızının kaderi çok acı. O, ergenlik çağına girdikten sonra bir karadul örümceğinin ısırmasından ölecek." der. Han korkutucu bakışlarla ona doğru bakar fakat bahşı dediğinden dönmez. Han, "Öyle bir kule yapın ki göğe değsin, altına da derin bir zindan yapıp bahşıyı oraya atın." der. Hanbike kulenin tepesindeki küçük ve aydınlık bir odada yaşamaya başlar. Hizmetçiler dik merdivenlerden ona yiyecek getirirler, yiyecek veya giyecekleri içerisinde zehirli karadul örümceği var mı diye de her defasında üç defa elden geçirirler. Zaman akıp gider ve Hanbike on altı yaşını doldurur. Han, "Demek ki kehanet gerçekleşmeyecek." diye düşünür ve kızını kutlamak için yanına gider. Kızına büyükçe bir tepsiyle sarı üzüm getirir. Hanbike üzümlere uzanıp en büyük salkımı alır ve o anda bir çığlık atar. Salkımın arasına saklanmış olan karadul örümceği Hanbike'yi ısırmıştır. Yaşlı han, ölen kızının acısına dayanamaz ve kendisi de o yıl ölür.

2. Metin

Kız Kulesi Efsanesi

Bizans krallarından birinin çok sevdiği ve üzerine titrediği bir kızı vardır. Bir gün kâhinlerini toplar ve onlara kızının istikbalini sorar. Kâhinlerinden biri imparatora, on sekiz yaşına bastığında kızının bir yılan tarafından sokularak öleceğini söyler. Kral, bu acı olayı engellemek için büyük bir kule inşa ettirir ve kızını buraya kapatarak muhafaza altına aldırır. Kuleye bir yılanın girmesini engelleyecek her türlü önlem alınmıştır. Günlerden bir gün kralın kızı hastalanır, ateşlenir ve yataklara düşer. Bunun üzerine tüm hekimler seferber olur ancak kızın hastalığına çare bulamazlar. En sonunda bir hekim, kralın kızını iyileştirmeyi başarır. Kral o günü bayram ilan ederek kutlamalar yapar, törenlerin ardı arkası kesilmez. Bu sırada kuledeki prensese de bir üzüm sepeti gönderilir. Bu sepetin içinden küçük bir yılan çıkar, prensesi sokar ve kız ölür. Böylece kâhinin sözleri de gerçekleşmiş olur. Bir rivayete göre, efsanedeki kral 578-582 tarihleri arasında hüküm sürmüş olan Bizans İmparatoru II. Konstantin'dir.

Hüseyin Satıcıoğlu, *İki Kule Bir Efsane*

Kelime Dağarcığı:
bahşı: Eski Türklerde hekimlik, kâtiplik, kâhinlik, din adamlığı gibi görevleri olan kişi, şaman. **hanbike:** Han kızı.

1. Okuduğunuz 1. metin Orta Asya'ya 2. metin ise Anadolu'ya ait bir efsanedir. Bu iki metnin olay örgüsündeki benzerliklerden üçünü yazınız.

2. İki farklı ve uzak coğrafyada birbirine bu kadar çok benzeyen iki efsanenin anlatılmış olmasını nasıl açıklarsınız? Düşüncelerinizi belirtiniz.

3. İki efsanede de babaların kızlarını korumak için buldukları çözüm hakkında ne düşünüyorsunuz? Siz o babaların yerinde olsaydınız nasıl bir çözüm bulurdunuz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

4. TDK'nin Türkçe Sözlük'ünde efsane kelimesi *Eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayalî hikâye, söylence* şeklinde açıklanmıştır. Okuduğunuz bu iki metnin efsane olarak adlandırılmasının sebebi sizce nedir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

Etkinlik İsmi	**Kim Kaplumbağa Olmak İster!**	35 dk.
Amacı	Metnin iletisini anlayabilmek ve olaylara farklı açılardan bakabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kaplumbağa

Masaldaki tembel tavşanı geçen kaplumbağayı hepimiz hatırlarız. Yarışa başladığı hızla menzile ulaşan bu hayvanın, istirahatine düşkün olan tavşanı yenmesi, onun hayatının daha sonraki devrelerine rastlar. Çünkü kaplumbağa da vaktiyle bir insandı. Yaptığı yanlış bir iş yüzünden cezalandırıldı ve bugünkü şekline döndürüldü.

Kaplumbağa vaktiyle buğday satan bir tüccar imiş. Başkalarından aldığı buğdayı kâr ile yine başkalarına satarmış. Ama içi fesat doluymuş bu tüccarın, gözünü çabuk zengin olma hırsı bürümüş.

Çok satmasına çok satarmış ama tüccar daha da çok kazanmak istermiş. Dünyada mal mülk edinmek için ihtirasların bile kendisini durduramadığı insanlar ne yaparlarsa o da onu yapmış: Alışverişe hile katmış. Başlamış büyük ölçekle alıp küçük ölçekle satmaya. Satmasına satmış, kandırmasına kandırmış üç-beş kişiyi ama Allah'ı da kandıracak değil ya. Allah, aç gözlü bu tüccarı, ona en yakışan şekilde cezalandırmış: Buğday alırken kullandığı büyük ölçeği sırtına, buğday satarken kullandığı küçük ölçeği de karnının altına koyup bugünkü şekline inkılap etmiş. Ayrıca en büyük ceza olarak da onu kıyamete kadar yerlerde süründürmeyi uygun bulmuş.

Saim Sakaoğlu, *101 Anadolu Efsanesi*

Kelime Dağarcığı:
fesat: Bozukluk. Karışıklık, kargaşalık, ara bozuculuk. Hile. **haris:** Açgözlü. **inkılap etmek:** Bir durumdan başka bir duruma geçiş, dönüşüm. **istirahat:** Dinlenme, rahat etme. menzil: Yolculukta dinlenmek amacıyla durulan veya konaklanan yer. İki konak arasındaki uzaklık. **ölçek:** Birim kabul edilen herhangi bir şeyin alabildiği kadar ölçü. Dört okkaya eşit ağırlık ölçüsü.

1. Kaplumbağanın fiziksel yapısını bir hilenin cezası olarak değerlendiren anonim akıl hakkındaki görüşlerinizi yazınız.

2. Efsanedeki kaplumbağanın yerine başka bir hayvan önermeniz istenseydi hangi hayvanı önerirdiniz? Niçin?

3. *Kaplumbağa* metninden günlük hayata dair nasıl bir ders çıkarılabilir? Açıklayınız.

4. Efsanedeki aç gözlü tüccarın yaptıklarına benzer durumların günlük hayatta yaşanma olasılığı hakkındaki düşüncelerinizi açıklayınız.

5. Bazı insanların *hep daha çok kazanmak istemesi* hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.14: Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Bir Destanda Yaşamak	25 dk.
Amacı	Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi, eserin toplum hayatındaki etkilerini ve yazarın tanınmasına yaptığı katkıyı belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Çanakkale Destanı
(Yeni Türkiye'nin Önsözüdür)

Asteğmen Abdurrahlm

Seddülbahir İskelesi'nde bir takım var,
Komutanı Abdurrahim.
Ne denize benzer ne karaya,
Ne yele benzer ne yıldıza,
Gücü içerden gelip gider öylesin,
Umudu öylesin parlar.

Top güle, düşman güle,
Bir ağızdır açılmış,
Yer Ahmetleri, Mustafaları, Alileri, Zekeriyaları,
Yer, yer de doymaz o gemi toplarıyla kocaman.
Abdurrahim budanır kan üzre, bir karaağaç,
Abdürrahim döküle döküle.

26 Nisan, gün ışır ışımaz,
Yeniden saldırdı bir avuç ere 3 bölük düşman.
Gemi ateşleri yeniden el komadı, ayak komadı, baş komadı
Son erleriyle vardı şahadete Abdurrahim,
Abdurrahim yok oldu ancak biraz.
(…)

1. Kirte Savaşı

28 Nisan'da büyük bir saldırı,
115. Fransız Alayı 87., 88. İngiliz Tugayları önde,
86. İngiliz Tugayı yedekte, Allah Allah.
Saldırdılar iki saat süren bir gemi topçusu cehenneminden sonra,
Her soluk kanla kocaman, bir tümsekte, Allah Allah.
(…)

Saat 11.30'da durakladı 88. Tugay,
Çarpmıştı sağı 26. Alay kayasına.
87. Tugay Kirte'ye 1200 metre yaklaşmıştı ki,
Karşı saldırılarla durdu ölülerinden,
Dağ taş, bir kan çiçekte, Allah Allah.

İşte yetişti 19. Alayımız, yine de gücümüz 5'e karşı 1,
Topçusu makinelisi kıpkızıl karadan denizden.
Bir saldırdık ki bir daha bir daha hep birden
Eski yerine attık, bir ses bir ses büyüdü hey,
Dinmezdi seslerimiz ölsek de Allah Allah.
(…)

Fazıl Hüsnü Dağlarca, *Bütün Şiirleri I*

1. Fazıl Hüsnü Dağlarca, okuduğunuz Çanakkale Destanı dâhil olmak üzere yirmi üç destana imza atmış bir şairimizdir. Destan şairlerimiz arasında ayrı bir yer edinmesinde, asker çocuğu olan şairin kendisinin de bir subay olmasının etkisi olabilir mi? Düşüncelerinizi belirtiniz.

2. Dağlarca, Çanakkale Zaferi hakkında *Çanakkale bir okuldur; binlerce şehidin öğütler verdiği bir okul. Okundukça bütün ülke Çanakkaleleşmiştir.* demiştir.

a) Sizce şair, okuduğunuz metne nasıl bir işlev yüklemiştir? Açıklayınız.

b) Siz bir şair olsaydınız yazdığınız şiire böyle bir işlev yükler miydiniz?

3. Okuduğunuz metin Çanakkale Zaferi'nin 50. yıl dönümü olan 1965'te kaleme alınmış ve bir buçuk ay süreyle radyoda okunmuştur. Şairin, *Üç Şehitler Destanı*, *Yedi Memetler* adlı eserleri de o yıllarda radyo dizisi hâlinde, dinleyiciyle buluşmuştur.

a) Bu yayınlar, şairin toplum tarafından tanınmasına nasıl bir katkı sağlamış olabilir? Açıklayınız.

b) Fazıl Hüsnü Dağlarca günümüzde yaşasa ve böyle bir destan yazsaydı bu destan, televizyon ekranlarında bu kadar uzun bir süre kendisine yer bulur muydu? Gerekçesiyle açıklayınız.

c) Edebiyat tarihimizdeki *köşe taşı* (önemli) sanatçıların ve kültürümüze kalemiyle katkıda bulunmaya çalışan genç yeteneklerin daha iyi tanınması için önerileriniz nelerdir? Belirtiniz.

Hazırlayan: *Ahmet ASLAN*

Etkinlik İsmi	**Yerelden Evrensele**	35 dk.
Amacı	Edebî metinlerin birbirlerinden etkilenmesinin yanında diğer sanat dallarına da esin kaynağı olabileceğini belirtebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İlyada Destanı

(…)

Ön sıralarda dövüşenler geriledi birdenbire.
Ünlü Hektor da geriledi onlarla.
Argoslular koca bir çığlık savurdular.
Ölüleri çektiler, atıldılar ileri.
Öfkelendi Apollon, Pergamos Tepesi'nden,
bağırdı Troyalılara, dedi ki:
"Atları iyi süren Troyalılar, atılın ileri,
haydi, kalmayın Argoslulardan aşağı,
onların derilerine ne taş, ne demir,
dayanamazlar et delen tunç kargılara.
Güzel saçlı Thetis'in oğlu bile, işte bakın,
Akhilleus (Aşil) bile uzak duruyor savaştan,
gemilerin yanında sindiriyor yürekler acısı öfkesini…"

(…)

Homeros, *İlyada*

1. Homeros'un yaklaşık 2500 yıl önce kaleme aldığı İlyada Destanı, bugün de dünyanın dört bir tarafında büyük bir ilgiyle okunmaktadır. Yazar, bu eserini kaleme alırken yaşadığı bölgedeki Yunan mitlerinden çokça yararlanmıştır. Bu bağlamda bir yazarın mensubu olduğu milletin hikâyelerini anlatmasıyla tanınır olması arasındaki bağı yorumlayınız.

2. Homeros'un kaleme aldığı İlyada ve Odisseia (Odesa) destanları, "Troy (Truva)" ve "Nerdesin Be Birader?" gibi birçok filme esin kaynağı olmuştur. Bu filmlerin Homeros'un tanınmasına ve eserlerinin daha çok okunmasına katkı sağladığı söylenebilir mi? Düşüncelerini belirtiniz.

3. Homeros'un Odisseia (Odesa) Destanı'ndaki fantastik unsurlar, pek çok yazara ilham kaynağı olmuştur. Ünlü İrlandalı yazar James Joyce (Ceymıs Coys), "Ulysses (Ulises)" isimli büyük eserini Odesa'nın Latince adından esinlenerek koymuştur. Bu bağlamda bir yazarın edebî bir metin kaleme alırken başka eserlerden esinlenme yollarına dair düşüncelerinizi açıklayınız.

Hazırlayan: *Mehmet Emin SARIKAYA*

4. ÜNİTE > **Destan/Efsane** *Kazanım A.2.14: Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Anlatıcının Gözünden**	35 dk.
Amacı	Efsane anlatıcısı ile efsane arasındaki ilgiyi anlamlandırabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Çobanın İbadeti

Vaktiyle bir çoban varmış; sürüsünü her sabah erkenden önüne katar, akşama kadar o dağ senin, bu tepe benim demeden durmadan hayvanları otlatırmış. Onları; otun en iyi olduğu ovalara götürür, suyun en içimlisine indirirmiş. Sürüsündeki her bir koyun birer dana kadar büyümüş, gelişmiş. Bu çoban aynı zamanda son derece iman ve itikat sahibi bir kimseymiş. Allah'ın birliğine inanır fakat nasıl ibadet edeceğini, ona nasıl kulluk edeceğini bilmezmiş. Daha doğrusu dağların başında kimse ona bunları öğretememiş. Sonunda çoban, düşünceye dalar. Ona göre en kıymetli şey nedir: yağ, süt, yoğurt, vs. Ve başlamış Allah'a dua etmeye, ibadet etmeye.

(...)

O her gün böylece ibadet eder dururmuş. Bir gün büyük bir velinin yolu bu çobanın bulunduğu taraflara düşer. Veli, çobanı görünce onun ibadet şekline şaşar. Onu bir müddet seyrettikten sonra sorar:

"Ne yapıyorsun?"

"Allah'a ibadet ediyorum."

Bunun üzerine veli, çobana nasıl ibadet edileceğini öğretmeye başlar. Bir müddet bu işle meşgul olan veli, daha sonra gideceği yere yetişmek üzere oradan ayrılır. Çoban da öğrendiği yeni bilgileri tatbik etmeye başlar. Veli, biraz gittikten sonra arkasından bir sesin kendisini çağırdığını anlar. Döner bakar ki az evvel bir şeyler öğrettiği çoban, kendisine işaret etmekte ve bir şeyler sormaktadır: "Bir yeri unuttum, bir daha anlatıver." Veli, bakar ki az evvel kendisinin dizlerine kadar girerek geçtiği gölden çoban âdeta yürüyerek geçmektedir; topuklarına kadar suya girmiştir veya girmemiştir. Onun ibadet etmedeki samimiyetini ve ayakları suya girmeden gölden geçişini birlikte düşünen veli, çobana şu cevabı verir:

"Sen yine bildiğin gibi ibadet, bildiğin gibi dua et Allah'a. Hepsi kabul olunur."

Saim Sakaoğlu, *101 Anadolu Efsaneleri*

Kelime Dağarcığı:
itikat: 1. İnanma, inan 2. İnanç.

1. Anlatıcının metinde sergilediği bakış açısının toplumsal yansımaları konusunda neler söyleyebilirsiniz?

2. Anlatıcının *Veli, bakar ki az evvel kendisinin dizlerine kadar girerek geçtiği gölden çoban âdeta yürüyerek geçmektedir; topuklarına kadar suya girmiştir veya girmemiştir.* anlatımını günümüzdeki fantastik eserlerin anlatımıyla karşılaştırdığınızda ne gibi farklar görüyorsunuz? Açıklayınız.

3. Anlatıcının kutsal saydığı değerler hakkında bilgi vermesini, kültürel unsurların gelecek nesillere aktarılması açısından değerlendiriniz. Görüşlerinizi gerekçeleri ile ifade ediniz.

4. Anlatıcının çoban ve veli karakterleri üzerinden anlattığı olayda topluma yönelik hangi değerler ön plana çıkarılmak istenmiştir?

Hazırlayan: *Muharrem DEMİR*

4. ÜNİTE > **Destan/Efsane** *Kazanım A.2.15: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Türk Edebiyatında Yapma Destan**	35 dk.
Amacı	Yapma destanın Türk ve dünya edebiyatındaki önemli yazar ve eserleri hakkında bilgi sahibi olabilmek. Yapma destan ile ilgili çıkarımlarda bulunmak.	Bireysel

1. Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz. Metinlerden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin. aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

1. Metin

Çanakkale Şehitlerine

Şu Boğaz Harbi nedir? Var mı dünyâda eşi?
En kesîf orduların yükleniyor dördü beşi,
-Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya-
Kaç donanmayla sarılmış ufacık bir karaya.
Ne hayâsızca tahaşşüd ki ufuklar kapalı!
Nerde -gösterdiği vahşetle "Bu: Bir Avrupalı!"
(…)
Öteden sâikalar parçalıyor âfâkı;
Beriden zelzeleler kaldırıyor a'mâkı;
Bomba şimşekleri beyninden inip her siperin;
Sönüyor göğsünün üstünde o arslan neferin.
Yerin altında cehennem gibi binlerce lağam;
Atılan her lağamın yaktığı: Yüzlerce adam.
Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer;
O ne müthiş tipidir: Savrulur enkâz-ı beşer…
Kafa, göz, gövde, bacak, kol, çene, parmak, el, ayak,
Boşanır sırtlara, vadilere, sağnak sağnak.
Saçıyor zırha bürünmüş de o nâmerd eller
Yıldırım yaylımı tufanlar, alevden seller
Veriyor yangını, durmuş da açık sinelere,
Sürü hâlinde gezerken sayısız tayyare.
Top tüfekten daha sık, gülle yağan mermiler…
Kahraman orduyu seyret ki bu tehdide güler!
(…)
Şühedâ gövdesi, bir baksana, dağlar, taşlar…
O, rükû olmasa, dünyâda eğilmez başlar,
Vurulmuş temiz alnından, uzanmış yatıyor;
Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor!
Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş, asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.
(…)
Ey şehîd oğlu şehîd, isteme benden makber,
Sana âgûşunu açmış duruyor Peygamber.

Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*

Kelime Dağarcığı:
afak: Ufuklar. **âgûş:** Kucak. **a'mak:** Derinlikler. **beşer:** İnsan. **enkâz:** Yıkıntı. **kesif:** Yoğun. **sâika:** Yıldırım. **şühedâ:** Şehitler. **tahaşşüd:** Birikme, yığılma.

2. Metin

Çanakkale Şehitlerine Şiiri Nasıl Yazıldı?

(…)

Necid çöllerinde günlerce devam eden bu meşakkatli yolculuktan sonra El-Muazzam istasyonuna varan kafile artık rahatlamıştır. Teşkilat-ı Mahsusa reisi Eşref Bey, buradan hemen Başkumandan ve Harbiye Nazırı Enver Paşa'yı arar. Şam-Halep-Medine telgraf hattı açılınca Enver Paşa ile şifreli bir konuşma gerçekleştirir. Reseptörün bir taraftan aldığı, bir taraftan çözdüğü bu telgraf metni gözleri yaşartır. Çünkü Enver Paşa Çanakkale'de kazanılan büyük zaferi müjdelemektedir. Eşref Bey'in amacı müjdeyi bir an önce Akif'e ulaştırmaktır ve öyle yapar: "Üstâd… Aziz Üstâd… Size hayatımın en büyük müjdesini vereceğim. Bana bu saadeti bahşeden Cenâb-ı Hakk'a nasıl şükredeceğimi bilemiyorum. Çanakkale'de muhteşem bir zafer kazandık. Sizin duanız makbul oldu. Düşman, o muazzam donanmasını da beraberince alarak, mağlup ve mahkur Boğaz'ı terk etti. İstanbul kurtuldu, vatanın şeref ve haysiyeti halas oldu." O ana kadar, heykelleşmiş bir şekilde duran Akif birden coşar, dostunun boynuna atılır. Koca Akif, Eşref Bey'in omzunda masum bir çocuk gibi hıçkıra hıçkıra, sarsıla sarsıla ağlar. Bu büyük müjdenin akşamında Akif'in gözüne uyku girmez ve Allah'a Çanakkale Destanı'nı yazmadan canını almaması için dua eder/yalvarır.

(…)

Cemal Kutay, *Necid Çöllerinde Mehmet Akif*

Kelime Dağarcığı:
halas olmak: Kurtulmak. **Harbiye Nazırı:** Bugünkü Millî Savunma Bakanı. **mahkur:** Aşağılık. **meşakkat:** Zahmet. **reseptör:** Özellikle ses, elektrik vb. işaretleri alıp değerlendirilmesini sağlayan cihaz, alıcı. **Teşkilat-ı Mahsusa:** Osmanlıda istihbarat örgütü.

1. Mehmet Âkif'in Allah'a *Çanakkale Destanı'nı yazmadan canını almaması için dua etmesi* ile yapay destanların oluşumu arasında nasıl bir bağ kurulabilir? Açıklayınız.

2. Mehmet Âkif, Çanakkale cephesini görmemesine rağmen Çanakkale Şehitlerine şiirinde oradaymış gibi canlı tablolarla savaşı anlatmasını nasıl yorumluyorsunuz? Açıklayınız.

3. Çanakkale Savaşı'nı anlatan Çanakkale Destanı (Fazıl Hüsnü Dağlarca), Çanakkale Şehitlerine (Mehmet Âkif Ersoy) gibi birden fazla yapma destanın yazılmasını nasıl açıklarsınız?

4. Siz bir şair olsaydınız Türk tarihinde iz bırakmış hangi olay/olayların destanını yazmak/söylemek isterdiniz? Niçin?

2. Yönerge ***Aşağıdaki tablodan hareketle soruları cevaplayınız.***

Tablo 1: Türk ve Dünya Edebiyatlarındaki Yapma Destanlar.

Üç Şehitler Destanı (Fazıl Hüsnü Dağlarca / 1949) Türk Edebiyatı	**Kurtarılmış Kudüs** (Tasso / 1581) İtalyan Edebiyatı	**Kuvâyi Milliye Destanı** (Nazım Hikmet / 1968) Türk Edebiyatı	**İlahi Komedya** (Dante / 1308-1321) İtalyan Edebiyatı
Çılgın Orlando (Ludovico Ariosto /1516) İtalyan Edebiyatı	**Sakarya Meydan Savaşı** (Ceyhun Atuf Kansu / 1970) Türk Edebiyatı	**Kayıp Cennet** (Milton / 1667) İngiliz Edebiyatı	**Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda** (Cahit Külebi / 1952) Türk Edebiyatı
Çanakkale Destanı (Fazıl Hüsnü Dağlarca / 1965) Türk Edebiyatı	**Aeneis** (Vergilus / MÖ 19) Latin Edebiyatı	**Çanakkale Şehitlerine** (Mehmet Âkif Ersoy /1918) Türk Edebiyatı	**Os Lusladas** (Camoens / 1572) Portekiz Edebiyatı

5. Tablodan hareketle Türk şairlerinin yazdıkları yapma destanlarının ortak yönü için ne söylenebilir? Açıklayınız.

6. Tabloda Türk ve dünya edebiyatındaki önemli yapma destanlar, sanatçıları ve yazılış tarihleri verilmiştir. Tablodan hareketle yapma destanların ortak noktası ne olabilir? Açıklayınız.

7. Tabloya göre Türk edebiyatındaki yapma destanların sadece XX. yüzyılda yazıldığı görülmektedir. Türk edebiyatında yapma destanların diğer edebiyatlara göre çok sonra yazılmasının nedenleri neler olabilir? Açıklayınız.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

4. ÜNİTE > **Destan/Efsane** | *Kazanım A.2.15: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Yapma Destanlar**	35 dk.
Amacı	Yapma destanın Türk ve dünya edebiyatındaki önemli yazar ve eserleri hakkında bilgi sahibi olabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kuvâyi Milliye

(…)

Biz ki İstanbul şehriyiz,
İşte, arz ederiz hâlimizi
Türk halkının yüce katına.
Mevsim yazdır,
919'dur.
Ve teşrinlerinde(ekim ve kasım aylarına verilen ortak ad) geçen yılın
Dört düvele(devletler) teslim ettiler bizi,
gözü kanlı dört düvele
(...)

919 Temmuz'unun 23'üncü günü
pek mütevazı bir mektep salonunda
in'ikad (hukuki varlık kazanmak) etti Erzurum Kongresi.

Erzurum'un kışı zorludur balam,
Tandırında tezek yakar Erzurum,
buz tutar yiğitlerinin bıyığı
ve geceleyin karlı ovada
kaskatı katılaşmış, donmuş görürsün karanlığı.

Erzurum'da kavaklar, balam,
Erzurum'da kavaklar tane tane,
kavaklarda tane tane yapraklar.
Ve terden ve toz dumandan ve sinekten geçilmez
Erzurum'da yaz gelip de bastı mıydı sıcaklar.

Erzurum'un düzdür, topraktır damı.
Erzurum güzelleri giyer, balam,
incecik ak yünden ehramı. (piramit)
Yürek boynun büker, balam,
Erzurumlu türkülere.
Halim selimdir Erzurum'un adamı
ve lâkin dönmesin gözü bir kere!...
Erzurum'da on dört gün sürdü Kongre :
orda, mazlum milletlerden bahsedildi
bütün mazlum milletlerden
ve emperyalizme karşı dövüşlerinden onların.

Orda, bir Şûrayı Millî'den (danışma meclisi) bahsedildi,
İradei Milliyeye(millî istek) müstenit bir Şûrayı Millî'den.
Buna rağmen,
"Âsi gelmiyelim" diyenler vardı,
"makamı hilâfet ve saltanata."
Hattâ casuslar vardı içerde.

Buna rağmen,
"Bütün aksâmı vatan bir küldür" (Vatan bir bütündür.) denildi.
"Kabul olunmaz" denildi,
"Manda ve Himaye..."
(…)

Nâzım Hikmet Ran, *Kuvâyi Milliye*

1. Kuvâyi Milliye adlı destandan alınan bölümde Erzurum Kongresi'nde yaşananlar anlatılmıştır. Erzurum Kongresi'nin destana alınmasının sebeplerinin neler olabileceğiyle ilgili düşüncelerinizi yazınız.

2. Türk edebiyatçılarının Millî Mücadele ve Kurtuluş Savaşı'nı anlatan birçok yapma destan yazmasının nedenleri neler olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

3. Türk milletini derinden etkileyen olayları ve kahramanlıkları Türk şairleri destanlar yazarak ölümsüzleştirmiştir. Siz de Ömer Halisdemir'in kahramanlığını anlatan ve destan özelliklerini taşıyan bir paragraf yazınız.

4. Okuduğunuz destanın Nâzım Hikmet'in ülkede ve dünyada tanınmasında sizce nasıl bir etkisi olmuştur? Düşüncelerinizi yazınız.

5. Okuduğunuz bu destanla Nâzım Hikmet toplumda nasıl bir etki bırakmıştır? Düşüncelerinizi yazınız.

6. a) Destan yazarı metnini yazarken türün diğer yazarları gibi sizce nelere dikkat etmelidir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

   b) Okuduğunuz metinden hareketle sizce Nâzım Hikmet, metni yazarken türün diğer yazarları gibi bunlara dikkat etmiş midir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

4. ÜNİTE > Destan/Efsane | Kazanım A.2.16: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Efsane Üzerinde Dil Bilgisi Uygulamaları	35 dk.
Amacı	Metindeki sıfat tamlamalarını bulabilmek, metinden hareketle imla ve noktalama çalışmaları yapabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Hıdırellez

Hızır ile İlyas, ikisi bir anadan doğma ve babadan olma kardeştirler. Bu iki kardeş, bir gün babalarına şöyle derler:

— Duyduğumuza göre, Ab-ı Hayat Suyu varmış. Bu sudan içenler hiç ölmezlermiş. Acaba bu su nerededir?

Babaları, bu soru üzerine onlara şöyle cevap verir:

— Evlatlarım! Önce birer tane balık tutacaksınız. Bu balıktan tavaya koyup tek tarafını kızartacaksınız. Sonra tavayla birlikte bu suyu aramaya çıkacaksınız. Suyu bulduğunuz zaman tavada kızarttığınız balıklar canlanacak ve suya atlayacaktır. İşte bu, Ab-ı Hayat Suyu'dur.

İki kardeş, babalarının söylediklerini yerine getirirler ve tavada tek tarafını kızarttıkları balıklarla uzun süre dolaşırlar. En son geldikleri yerde, bir su vardır. Suyun üzerinde ağaçtan yapılmış bir oluk ve büyükçe bir tekne görürler. Tam o sırada, tavadaki balıklar canlanır ve suya atlar. Bunu gören kardeşler, babalarının bahsettiği suyun bu olduğunu anlar ve hemen eğilip bu sudan içerler. Daha sonra ellerindeki boş tavayla babalarının yanına gelirler ve olanları anlatırlar. Bu duruma sevinen baba şöyle der:

— Söylediklerinizi doğrudur çocuklar! Siz, Ab-ı Hayat Suyu'nu bulmuşsunuz. Allah, size çok uzun bir ömür verecek. İlyas, sen denizlerin bekçisisin; Hızır, sen de karaların bekçisi. Karalarda kim daralıp bunalırsa ve sana ihtiyacı olursa sen, onların yardımına koşacaksın.

Ab-ı Hayat Suyu'ndan içerek ölmezliğe kavuşan iki kardeş, Hızır ve İlyas; biri karada, biri denizde olmak üzere birbirlerinden ayrı kalırlar ve yedi gün süreyle görüşemezler. Bu iki kardeşin buluştukları gün, 6 Mayıs gününe rastlamaktadır.

Hıdırellez, bu yüzden hem denizcilerin hem de karada yaşayanların bayramıdır. Efsaneye göre Hıdırellez, her yıl onların buluşmaları anısına kutlanmaktadır.

Necati Demir, *Türk Efsaneleri*

1. Aşağıda, okuduğunuz metinden bir parça verilmiştir. Bu parçada yer alan sıfatları belirleyiniz. Belirlediğiniz sıfatların altını çizerek sıfatların metne katkısını değerlendiriniz.

İki kardeş, babalarının söylediklerini yerine getirirler ve tavada tek tarafını kızarttıkları balıklarla uzun süre dolaşırlar. En son geldikleri yerde, bir su vardır. Suyun üzerinde ağaçtan yapılmış bir oluk ve büyükçe bir tekne görürler. Tam o sırada, tavadaki balıklar canlanır ve suya atlar. Bunu gören kardeşler, babalarının bahsettiği suyun bu olduğunu anlar ve hemen eğilip bu sudan içerler. Daha sonra ellerindeki boş tavayla babalarının yanına gelirler ve olanları anlatırlar.

2. Okuduğunuz metinden alınan aşağıdaki cümlelerde geçen adlaşmış sıfatları bularak adlaşmış sıfatların ne şekilde oluştuğunu belirtiniz.

a) *Hıdırellez, bu yüzden hem denizcilerin hem de karada yaşayanların bayramıdır.*

b) *Bu sudan içenler hiç ölmezlermiş.*

c) *İki kardeş, babalarının söylediklerini yerine getirirler.*

3. Okuduğunuz metinden alınan aşağıdaki cümlelerde noktalı virgülün kullanım amaçlarını açıklayınız.

1. cümle:

Ab-ı Hayat Suyu'ndan içerek ölmezliğe kavuşan iki kardeş, Hızır ve İlyas; biri karada, biri denizde olmak üzere birbirlerinden ayrı kalırlar ve yedi gün süreyle görüşemezler.

2. cümle:

İlyas, sen denizlerin bekçisisin; Hızır, sen de karaların bekçisi.

Hazırlayan: *Duygu T. KUŞ*

Etkinlik İsmi	Yanlışı Bul, Ön Adı Gör	35 dk.
Amacı	Yazım ve noktalamanın önemini kavrayabilmek, yazım ve noktalama kurallarını kullanmayı sağlayabilmek; sıfatları, sıfatların çeşitlerini ve ortaçları tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Genç Osman Destanı

(…)

Yıl 1621, Aksaray'ın Dorikini Köyü'nde bir yiğit doğar. Adını Osman koyarlar. Daha on yaşına girmeden babasını kaybeder ve onu dul anası büyütür. Aksaray'lı güreşi sever, Osman da akranları ile güreş tutar, ok atar, kılıç sallar, mermere yumruk atar, atar ki, çivi gibi genç olup çıkar. Akranları onunla güreşmekten çekinmektedirler artık. Yıl 1638, kendi gibi yiğit olan padişah 4. Murat Han, Orduyu Hümayunla Aksaray'a gelir ve Cuma namazını kendisi kıldırır. Aksaraylılara ilan eder ki Orduyu Hümayuna katılmak isteyenler varsa gelsin yazılsın! Gençler çığ gibi orduya katılmaktadır. 4. Murat Han bu manzaraya çok sevinir ve Aksaraylılara teşekkür eder.

Bu arada, Genç Osman da orduya yazılmak için müracaat eder, fakat yaşının küçüklüğü dolayısıyla orduya alınmaz. Kısa zamanda toplanan ordu Bağdat'a doğru yol alır. Genç Osman gizlice orduya karışır. Bağdat'a yaklaşıldığı sırada padişah orduyu denetlemek ister, bakar ki; bıyıkları terlememiş bir genç de orduda bulunmaktadır.

—Adın ne senin?

—Osman Efendim.

—Niçin katıldın orduya, bıyıkların bile yok. Bizde bıyıklarında tarak durmayan kişi orduya alınmaz, duydun mu?

—Duydum efendim.

—Pekiyi, öyleyse niçin katıldın orduya, git! Ananın koynuna çocuk.

İşte bu lafa alınmıştı Aksaraylı Genç Osman. Padişaha dönerek;

—Tarağınızı verir misiniz?

Padişah kızgınlıkla, tarağını verdi. Osman tarağı aldı iki eliyle dudağının üzerine bastırdı. Kan yürümüştü ve padişaha dönerek;

—İşte benim bıyığımda da tarak duruyor. Şimdi orduya girebilirmiyim dedi.

4. Murat o sert denen kişi oturdu hüngür hüngür ağladı ve Osman'a dedi ki:

—Senin adın Genç Osman olacak ve seni öncü gazilere serdar eyledim. Var git lalaya ismini yazdır ve tarağı da bana ver, ömrüm boyu saklayacağım. Haydi gazan geçmiş olsun benim yiğit oğlum. Bir hafta sonra, bir Cuma sabahı, Genç Osman öncülerin başında şimşek gibi kılıç kollamakta idi ve Bağdat Kalesine süzüldü. Ha bire koman yiğitlerim. Yiğitler vurdukça kırar, kırdıkça kırar düşmanı. Bağdat kapıları dayanamaz bunca savaşa. Açar kapıları Türk Ordusuna. Genç Osman, Sancağı Şerifi kaptığı gibi Bağdat Kalesi'nin en ince noktasına diker. Diker ki beş altı ok yer ve olduğu yere yığılır kalır, kelime-i şahadet getirir ve olduğu yerde can verir.

(...)

Kayıkçı Kul Mustafa; Meşhur Genç Osman destanını yazar. Murat Han, Genç Osman'ın öldüğünü duyunca üzülür ve tarihe geçecek sözü söyler, "Keşke Bağdat gibi kaleyi fethetmeseydim de Genç Osman'ım ölmeseydi".

Böyle bir yiğit Aksaray'da doğmuş, Bağdat'ta şehit olmuş, o nedenle; Destan türküsü de Aksaray'da yaşamıştır. Türkünün sözleri şöyledir:

"İptida (evvela) Bağdad'a sefer olanda
Atladı hendeği geçti geçti Genç Osman
Vuruldu sancaktar kaptı sancağı
İletti bedene dikti Genç Osman

Eğerleyin kıratımın ikisin
Fethedeyim düşmanların hepisin
Sabah namazında Bağdat Kapısın
Allah Allah deyip açtı Genç Osman

Sultan Murat eydür gelsin göreyim
Nasıl yiğitmiş ben de bileyim
Vezirlik isterse üç tuğ vereyim
Kılıcından al kan saçtı Genç Osman

Kul Mustafa karakolda gezerken
Gülle kurşun yağmur gibi yağarken
Yıkılası Bağdat seni döğerken
Şehitlere serdar oldu Genç Osman"

Genç Osman Destanı

1. Yazım kuralları ve noktalama işaretleri dildeki gelişmeler ve kullanım sıklığı nedeniyle zaman zaman değişir.

   a) Bu değişimler, kuralları öğrenmeyi ve onları yazarken kullanmayı nasıl etkiler?

   b) Yazım ve noktalama kurallarına gereken özenin gösterilmemesi yazının ve yazarının değerini düşürür mü? Görüşlerinizi gerekçesiyle yazınız

2. Metinden alınmış aşağıdaki cümleleri yazım ve noktalama kurallarına uygun olarak yeniden yazınız.

   a) *Yıl 1621, Aksaray'ın Dorikini Köyü'nde bir yiğit doğar.*

   b) *Aksaray'lı güreşi sever, Osman da akranları ile güreş tutar, ok atar, kılıç sallar, mermere yumruk atar, atar ki, çivi gibi genç olup çıkar.*

   c) *4. Murat Han, Orduyu Hümayunla Aksaray'a gelir ve Cuma namazını kendisi kıldırır.*

   d) *Genç Osman da orduya yazılmak için müracaat eder, fakat yaşının küçüklüğü dolayısıyla orduya alınmaz.*

   e) *Şimdi orduya girebilirmiyim dedi.*

3. Metinden alınan aşağıdaki cümlelerde yer alan sıfatların altını çiziniz ve çeşitlerini tabloda işaretleyiniz?

		Niteleme sıfatı	Belirtme sıfatı			
			İşaret sıfatı	Sayı sıfatı	Belgisiz sıfat	Soru sıfatı
a)	*4. Murat Han bu manzaraya çok sevinir ve Aksaraylılara teşekkür eder.*					
b)	*Bizde bıyıklarında tarak durmayan kişi orduya alınmaz.*					
c)	*İşte bu lafa alınmıştı Aksaraylı Genç Osman.*					
d)	*Bir hafta sonra, bir cuma sabahı, Genç Osman öncülerin başında şimşek gibi kılıç kollamakta idi*					
e)	*Nasıl yiğitmiş ben de bileyim.*					

4. Metinden alınan aşağıdaki cümlelerde yer alan sıfat fiillerin altınız çiziniz.

a) *Genç Osman'ın hain düşman tarafından parçalanmış körpe başını görürler.*

b) *Murat Han, Genç Osman'ın öldüğünü duyunca üzülür ve tarihe geçecek sözü söyler.*

c) *Yıkılası Bağdat seni döğerken / Şehitlere serdar oldu Genç Osman*

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

5.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kelime ve Güzellik**	25 dk.
Amacı	Metindeki kelimelerin anlamının kullanıldığı bağlama, metnin içeriğine göre değişebileceğini ve metinde kullanılan her kelimenin önemli olması gerektiğini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Refet

(…)

Refet coşmuştu. Artık karşısındakinin annesi olduğunu da düşünmüyor, sanki kendi kendine söylüyordu. O uçuk beniz pespembe olmuş, gözleri parıl parıl parlıyordu.

(…)

Annesiyle bu hasbihali ederken Refet'e öyle bir heybet ve ağırbaşlılık gelmiş, servete olan küskünlüğünü naklederken ve gerçek güzellik saydığı ilim ve erdemden bahsederken öyle buyurgan ve hükmedici bir tavır almıştı ki Binnaz kendisinde ağzını açmaya kudret bulamadı. Kızının bu haline hayran kaldı. Refet bir süre sustu. Gözleri dalmıştı ancak nereye baktığını anlamak zordu. Uzun kirpikli göz kapakları biraz aşağıya doğru inmiş, sanki aşağı sıradaki kirpiklerle karışmak istiyordu. Yarı açık gözlerin mahmurluğu, sarı benzine pembelik olarak gelen rengin, pembe dudaklara kırmızı olarak gelmesi Refet'i büsbütün başka bir hale getirmişti. Refet düşünüyordu, düşündükçe yüzündeki bu güzellik artıyordu. Refet'in o halde düşündüğü şeylerin pek güzel, pek yüce şeyler olduğu bundan anlaşılıyordu. Sanki Refet'in zihninden geçen yüce düşüncelerin aydınlığı gözlerinden parıltı saçıyor, kalbindeki yiğit ve erdemli hisler onun yüzüne yansıyordu. O halde, o anda Refet güzel olmuştu. Şaşırılmasın tecrübe edilsin. Nice güzel olmayanlar vardır ki birtakım güzel duygularla hislendikleri, yüce düşünceler düşündükleri zaman hoş ve güzel olurlar. Tavırlarına o anda düşündükleri ve hissettikleri şeylerin büyüklüğünün şanı ve heybeti yansır. Bunu biz birkaç defa gördük de öyle söylüyoruz. Bir sanatkârı güzel görmek isterseniz onu sanatı başında görünüz! Bir ressamın en güzel resmine sahip olmak isterseniz şövalesi önünde, fırçası elinde olduğu ve işine daldığı anda bir fotoğrafını çekiniz. Hiç de dikkati çekmeyen bir piyanist, piyanosunun başına geçtiği ve artık zihni parmaklarının meydana getirdiği havayla uğraştığı, gözleri belirlemesi güç bir noktaya dalgın baktığı zaman öyle bir letafet ve öyle bir güzellik alır ki o kadın sanki başka biriymiş gibi gelir. Sanki müzik perisi orada güzelliği keşfe çıkmış zannedilir. Ancak bunun için cidden piyanist, artist olmalı! Sanata âşık bir sanatkâr olmalı! O sanatkârları o anda güzel yapan nedir? Ressamın fırçasının hareketi, piyanistin parmaklarının oynaması mı?.. Fakat niçin sıradan bir nakkaş ve sıradan bir piyano çalan o vaziyeti ve o tatlılığı alamıyor. Ve Refet de her düşünüşünde o tavır ve durumu bulamıyordu. O anda sanki erdem, onun düşünce ve hislerini takdir ederek ona bir tatlılık ve büyüklük giydirmiş, yüzünü güzellik örtüsüyle süslemişti. O anda manevi güzellik, maddi güzelliğe üstünlüğünü göstermiş, kendi varlığı onun eksikliğini bildiremeyeceğini anlatmıştı. Bir çirkini güzel gösteren kötü duygulanmalardan bahsedildiği şu sırada, bir güzeli çirkin gösteren kötü duygulanmaları hatırlamamak bu fikirdeki denge için bir eksiklik olarak düşünülebilir. Psikolojiyi derinlemesine inceleyen araştırmacılar görüş birliğiyle karar vermişlerdir: Gerek yalnız niyette kalsın, gerek somut belirtileri eyleme dökülsün, her durumda kötü duygulanmalar doğal halinde gereği gibi güzel görünenleri pek çirkin gösterir.

(…)

Fatma Aliye, *Refet*

1. *Annesiyle bu hasbihali ederken Refet'e öyle bir heybet ve ağırbaşlılık gelmiş, servete olan küskünlüğünü naklederken ve gerçek güzellik saydığı ilim ve erdemden bahsederken öyle buyurgan ve hükmedici bir tavır almıştı ki Binnaz kendisinde ağzını açmaya kudret bulamadı.*

a) Metinden alınan bu cümlede altı çizili kelimelerin yerine hangi kelimeleri getirebilirsiniz?

b) Altı çizili kelimelerin yerine getirdiğiniz kelimelerle cümleyi tekrar yazınız. Cümlenin anlamını olduğu gibi koruyabildiğinizi düşünüyor musunuz? Niçin?

2. *Psikolojiyi derinlemesine inceleyen araştırmacılar görüş birliğiyle karar vermişlerdir: Gerek yalnız niyette kalsın, gerek somut belirtileri eyleme dökülsün, her durumda kötü duygulanmalar doğal halinde gereği gibi güzel görünenleri pek çirkin gösterir.*

Metinden alınan bu cümleler bir psikoloji kitabında olsaydı kelimelerde bir değişiklik olur muydu? Niçin?

3. Fatma Aliye'yi masasının başında *Refet* adlı romanını yazarken görüp fotoğrafını çekseydiniz fotoğrafta güzellik ya da çirkinliğe ait unsurlardan hangisini görebileceğinizi okuduğunuz metinden gerekçelendirerek yazınız.

4. Kelimeleri yerli yerinde kullanmak, bulunulan ortama ve duruma göre kelimeleri özenle seçmek sadece Fatma Aliye gibi yazarların işi değildir. Herkesin bu anlamda bir dil bilincine sahip olması, toplumun düşünce ufkunu ve tarzını da etkileyecektir. Olumsuz bir durumu küçük çocuklara aktarırken kelimelerin nasıl özenli ve dikkatli seçilmesi gerekiyorsa aynı duyarlılık sözlü iletişim kurulan her durumda gösterilmelidir.

a) Bu parçadaki düşüncelere katılıyor musunuz? Niçin?

b) Bu parçada bahsedilen dil bilincine sahip olmak için neler yapılabileceğini ifade eden beş farklı kelime yazınız.

Hazırlayan: *Gurbet FİLAZİ*

5.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Refik Halit Karay'ın Dil Zenginliği**	25 dk.
Amacı	Metindeki kelimelerin ilişkili olduğu kelimeleri belirleyebilmek, metnin dili hakkında yorum yapabilmek, deyimlerin gücünü kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İstanbul'un Bir Yüzü

(…)
Olur tesadüf değil, dün Büyükada iskelesinde karşı karşıya gelince şaşıra kaldım. Cilası gözler alan narin tekerlekli, tombul atlı, oyuncak gibi küçük ve süslü bir arabadan indi; uzaktan, ilk bakışta tanıyamadım; arkasında bal renginde beli kemerli, dar, şık bir pardesü vardı; altın saplı bastonu elinde dimdik, selamlar dağıtarak, telaşsız ve yorgun bana doğru yürüyordu.
Bu kim, diyordum, gözüm ısırıyor... Nihayet tanıdım; İdris hocanın oğlu Kâni, bizim Kâni, benim Kâni... Ne kadar değişmiş yarabbi! Vakarlı, gösterişli bir adam, bir büyük ve mühim adam olmuş; o ürkek tavırlı kalem efendiliği üzerinden tamamen gitmiş... Evvela, yolda bir yere çarpmaktan, bir şey devirmekten birinden azar işitmekten korkar gibi, sünepe sünepe yürürdü; için için kaynar, yüreği ateşli, gözü büyüklükte bir gençti.
(…)
Ta küçükten beri birbirimizi mahalleden tanırız. O Soğukçeşme Rüştiyesine giderdi; pembe yanaklı, ablak çehreli, simsiyah üzüm gözlü, biraz peltek ve bön bir çocuktu, ben o zaman daha dört yaşında, başımda yemeni, kulaklarımda düşmesin diye arkadan ibrişimle birbirine bağlanmış çeyrek liradan küpeler, sakız çiğneye çiğneye sokaklarda gezer, yaramaz bir kızdım. Ona yanaklarının renginden kinaye "Elma Kâni" derlerdi, benim ismim "Yüksük İsmet"di; çıtır pıtır olduğumdan bunu yakıştırmışlardı; sonraları o sarardı, zayıfladı; ben geliştim, irilendim. Fakat lakaplarımız kaldı, değişmedi.
(…)
Sonraları artık öğrenmiştim. Kâni zengin olmuştu, harp zengini idi; adı İzmir'e kadar gelmiş, şöhreti dillere destan olmuştu. Yazıhanesini tahkik ettim, bugün, yarın gidip görüşecektim, nihayet tesadüf, yazdığım gibi, dün, onu yoluma çıkardı, arkasında beli kemerli bal renginde dar, şık bir pardesü, elinde altın saplı bastonu, dimdik selamlar dağıtarak, telaşsız, yorgun, bana doğru, tanımadan geliyordu.

Refik Halit Karay, *Bir Harp Zengini*

1. Okuduğunuz metinden alınan *Cilası gözler alan narin tekerlekli, tombul atlı, oyuncak gibi küçük ve süslü bir arabadan indi.* cümlesinde *narin* kelimesi "ince, zarif, nazik" kelimeleriyle anlamca ilişkilidir.

Siz de aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili kelimelerin anlamca ilişkili olduğu ikişer kelime belirleyiniz. Bu altı çizili kelimelerden birini seçerek ilişkili olduğu diğer kelimelerin de geçtiği bir paragraf yazınız.

Ne kadar değişmiş yarabbi! Vakarlı, gösterişli bir adam, bir büyük ve mühim adam olmuş.	
gösterişli kelimesiyle anlamca ilişkili kelimeler:	
1.	2.

Ürkek tavırlı kalem efendiliği üzerinden tamamen gitmiş.	
ürkek kelimesiyle anlamca ilişkili kelimeler:	
1.	2.

Seçtiğim kelime: _____
Paragraf:

2. Refik Halit Karay 1888'de İstanbul'da doğdu. Altı yıl Galatasaray Sultanisinde sonrasında bir yıl da Hukuk Fakültesinde okudu. *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde yazarlık ve çevirmenlik, *Kalem* dergisinde mizah yazarlığı, yaptı. 1922'den 1938'e kadar Beyrut ve Halep'te yaşadı. Öykü ve romancılığı ile tanınan yazar 1965'te İstanbul'da öldü. Genç Kalemler hareketine katılmamış olmasına rağmen Türkçenin sadeleşmesinden yana olmuştur. Edebiyatın halka karşı yükümlülükleri olduğu düşüncesiyle hareket etmiştir. Eserlerinde kullandığı dil yalın, anlatım canlı ve sürükleyicidir.

Şükran Kurdakul, *Çağdaş Türk Edebiyatı 2*

Yukarıdaki bilgileri, metnin söz varlığını ve yazıldığı dönemi göz önünde bulundurarak metnin dilini değerlendiriniz.

3.

Kâni zengin olmuştu, harp zengini idi; adı İzmir'e kadar gelmiş, şöhreti dillere destan olmuştu.
Kâni zengin olmuştu, harp zengini idi; adı İzmir'e kadar gelmiş, şöhreti herkes tarafından duyulmuştu.
Cilası gözler alan narin tekerlekli, tombul atlı, oyuncak gibi küçük ve süslü bir arabadan indi.
Cilası ilgi çeken, narin tekerlekli, tombul atlı, oyuncak gibi küçük ve süslü bir arabadan indi.

Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki cümlelerde altı çizili deyimler yerine yakın anlamlı ifadeler yerleştirilerek bu cümleler yeniden yazılmıştır. Cümleleri inceleyerek deyimlerin metne katkısı hakkındaki düşüncelerinizi belirtiniz.

4. Okuduğunuz metinde geçen "kalınca bükülmüş ipek iplik" anlamındaki *ibrişim* ve "kalıpla basılıp elle boyanan, kadınların başlarına bağladıkları tülbent" anlamındaki *yemeni* kelimeleri günümüzde yazı dilinde sık kullanılmamaktadır. Sizce bu durumun nedeni nedir?

Hazırlayan: *Gülendam KARACA ÇETİN*

5.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kelimeler Hayatımız**	25 dk.
Amacı	Bilinmeyen kelime ve kelime gruplarının anlamını metinden hareketle bulabilmek. Bu kelime ve kelime gruplarını güncel hayatla ilişkilendirebilmek.	Bireysel
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük.		

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kiralık Konak

(…)
Bundan on beş yıl evveldi, bir gün eline damadının okuduğu kitaplardan biri geçti; kırmızı kaplı ve üstünün yazıları beyaz bir kitap… Epeyce bir müddet parmaklarının arasında evirdi çevirdi; sonra gözlüklerini taktı, önce uzun uzun kabı muayene etti, muharririn adını, kitabın serlevhasını, basım tarihini okudu; bu kapta her gördüğü işaret, her okuduğu yazı, muharririn ismi de dahil olmak üzere ona acayip geliyordu. Büyük bir tecessüsle cildin içini açtı, fakat okumak ne mümkün! Naim Efendi adeta yeni kıraat dersine başlamış bir çocuk gibi, kelimeleri heceliyor, bir cümleyi bin zahmetle sonuna kadar ya tamamlıyor, ya tamamlayamıyor veya tamamladıktan sonra da okuduğu şeyin mânasını iyice kavrayamıyordu. Vakıa bu, Edebiyat-ı Cedide külliyatından bir romandı. Naim Efendi ise, bütün ömründe hiç roman okumamıştı. Bununla beraber, onun bu kitapta anlayamadığı şey ne eserin terkibi mahiyeti, ne muharririn maksat ve gayesi idi, doğrudan doğruya kelimelerin mânasıdır ki ona müphem geliyor, doğrudan doğruya cümlelerin teşkilindedir ki bir yabancılık, bir gariplik buluyordu. Fakat sonraları, torunları yetişip de aynı dili evin içinde konuşmaya başlayınca, onun nazarında bu kelimelerdeki müphemlik yavaş yavaş zail olmaya ve bu cümlelerdeki garabet de yavaş yavaş kalkmaya başladı.
Naim Efendi, evvela damadı, sonra torunları sayesinde daha nelere alışmıştı… Biçare adam, kızı evlendiği günden beri, aşağı yukarı yirmi senedir, her gün eski bir itiyada veda etmekten ve her gün yeni bir mecburiyete katlanmaktan başka bir şey yapmıyor. Ne Cihangir'deki konağında, ne Kanlıcadaki yalısında ihtiyar ve yorgun vücudunu dinlendirecek bir köşecik kalmıştır.
(…)
Pazartesi günleri Seniha'nın çay günleridir. Avrupa'nın bütün kibar kadınları gibi o günleri giyinir; kuşanır ve tam saat beşte konağın büyük salonunda kendisinde nadir görülen bir hanımefendi vakarıyle ziyaretçilerini beklerdi.
Bunların bazısı, mürebbiyesi Madam Kronski vasıtası ile tanıdığı birkaç Beyoğlu madam ve matmazelleri; diğerleri çocukluk arkadaşlarından genç kızlar ve aile dostu genç kadınlardı; bunlar arasında, biraderi Cemil'in arkadaşlarından bazı genç adamlar da bulunurdu.
(…)
Seniha için "sinirlidir" denildi mi, Naim Efendi konağında akan sular dururdu. Başta büyükbaba olmak üzere, anne, baba, kardeş, hizmetçiler bu kelime karşısında ne yapacaklarını şaşırır kalırlardı. Onun içindir ki, Seniha'nın, başı sıkıya geldiği zaman, sinirini tutardı ve her defa bu buhran, onda azim ve iradesinin hadden fazla bir gerilişi halinde belirirdi; günlerce evin içinde her bir arzusunun bir çelik sesiyle amir, kuvvetli ve inatçı çınladığı hissedilirdi.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

Kelime Dağarcığı:

serlevha: Yazılarda başlık. **müphem:** Belirsiz. **garabet:** Yadırganacak yönü olma, gariplik, tuhaflık. **itiyat:** Alışkanlık. **tecessüs:** Belli etmeden kendini ilgilendirmeyen şeyleri öğrenmeye çalışma. **zail olmak:** Yok olmak, ortadan kalkmak.

1. a) Metinde geçen aşağıdaki kelimelerin sizdeki çağrışımlarını ve sözlükteki anlamlarını tabloya yazınız.

Kelimeler	Çağrışım	Sözlük Anlamı
Evvel		
Kıraat		
Külliyat		
Mahiyet		
Muharrir		
Mürebbiye		
Terkip		
Vakar		

b) Yukarıda anlamını bulduğunuz kelimelerin en az beşini kullanarak Yakup Kadri ile aranızda geçen bir diyalog yazınız.

2. Naim Efendi'nin içinde bulunduğu durumu üç kelime ile ifade ediniz.

3. a) Okuduğunuz metinden alınan *Naim Efendi ise, bütün ömründe hiç roman okumamıştı.* cümlesinden yola çıkarak sizce Naim Efendi'nin hayata bakış açısının oluşmasında roman okumamasının hiç etkisi var mı? Yazınız.

b) Kitap okumanın insanların kelime dağarcıkları üzerindeki etkilerini yazınız.

4. *Seniha için "sinirlidir" denildi mi, Naim Efendi konağında akan sular dururdu.* cümlesinde yazar altı çizili deyimi kullanmamış olsaydı cümledeki durum hangi kelimelerle ifade edilirdi?

Hazırlayan: *Cüneyt ZÜHRE*

5.ÜNİTE > Roman Kazanım A.2.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Yeni Bir Türün Doğuşu**	25 dk.
Amacı	Roman türünün ortaya çıkışında sözlü ve yazılı kültürün, toplumsal değişim ve etkileşimlerin etkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dürdane Hanım

(…)
Semtlerinde Ayşe Ebe adıyla ünlenen bir ebe hanımın başına gelen acayip hadiseyi işittiniz mi? Henüz unutulacak kadar eski bir hâdise değilse de bu olay, herkesin dilinde dolaştığı zamanlarda dahi biri diğerini yalanlayan bin çeşit hikâye, bahsi geçen olay hakkında pek çok kimsenin işin doğrusunu öğrenemediğinden bu defa durumu size etraflıca anlatmayı uygun gördük. Bu Ayşe Ebe'ye, her ne kadar loğusalar arasında "ebe nene" denirse de kendisi "nene" sayılacak kadar yaşlı olmayıp, aksine "kardeş" denecek kadar genç bir kadındır.

Yalnız genç de değil; hem genç hem de oldukça güzeldir.

Bir akşam bu kadın, ailesiyle oturup yedikten içtikten ve sohbet ettikten sonra yatak odasına çekiliyor. Ertesi sabah, herkes uykudan uyanmasını beklerse de Ebe Hanım uyanmaz. Belki gece uykusu kaçmıştır da biraz geç uyanacaktır diye epey zaman kendisini rahatsız etmezler, ancak öğle vakti olduğu halde yine Ayşe Ebe'den ses seda çıkmayınca gelip odasının kapısını tıklatırlar.

Tabii, odadan çıt çıkmaz. Herkeste bir telaş, bir merak; kapıyı kırmak gerekip de içlerinden biri kapının zembereğini kurcalayınca kapı açılıverir. Böylece kilitli olmayan ve kendi kendisine açılan kapıyı tekrar kırmaya da gerek kalmamıştır.

Kapı açılır ama odada kimse yok; "Acaba Ebe Hanım az önce kalkıp dışarı mı çıktı?" diye sağ sol aranırsa da Ebe Hanım'ın evde olmadığı anlaşılır.

Al bir merak daha!
(…)
Arayıp taramaya devam edilir. Yine bir iz bulunamaz. Hatta hırsız falan gibi bir düşman tarafından öldürülmüş olsa, kesinlikle bir iz bırakması gerekir ama öyle bir işâret de yok.

Meraklar gittikçe artar. "Sabahleyin erkenden yakındaki konuya komşuya gitmiş olmasın?" denerek ahbaplık ettiği konu komşu da aranır ancak hiçbir tarafta izi bulunamaz.

Artık çaresiz, zaptiyeye bildirilecek, birkaç müfettiş ve polis görevlendirilip, evin içini dışını araştırırsa da hırsız girdiğine dair bir ize rastlanmaz.

Bundan sonra bir taraftan zaptiye ve bir taraftan dahi ev halkı bütün İstanbul'da Ayşe Ebe'yi aramaya başladılar. Sanki yer yarılmış da içine girmiş Ayşe Ebe; hiçbir yerde yok o kadar!

Bir iki gün böyle devam eder. Ebe'den haber yok. Üçüncü, dördüncü gün de geçer, yine haber yok.

Sonunda beşinci gece ev halkı kâh ağlayarak, kâh düşünerek Ayşe Ebe'nin başına ne geldiğini anlayamazken sokak kapısı açılıp kapanır "Kızlar, mumu çıkarın, ben geldim!" diye bir ses duyulur. Bu sesin, Ayşe Ebe'nin sesi olduğunu anlayıp herkes dışarı fırlar. "Acaba, Ayşe Ebe nasıl görülecek?" diye herkes Ebe Hanım'ı bir başka halde göreceklerini zannederken, aksine Ayşe Ebe, üzerinde gayet güzel bir elbiseyle çıkagelir.
(…)
Herkes, "Canım, Ebe Hanım! Ne oldun? Nereye kayboldun?" diye soru yağmuruna tutarlar. Ebe Hanım da "Hiç, ne olacak! Ebe değil miyim? Gece gündüz denilir mi? Ebe kısmı her zaman hizmete hazır ve nazır olmalıdır!" diye hem açıklamaya başlar hem de ailesine yaklaşırken sanki arkadan kendisini bir tehlike takip ediyormuş gibi sık sık arkasına bakarak korkup çekindiği bir şeyden kaçıyor gibidir.

Kısacası, kadıncağız kendini odaya atıp da ailesinin yanında güvende olduğunu görünce bir kere "ay!" diye haykırıp, kendinden geçer!

Herkesi saran telaşı anlatmaya gerek var mı?
(…)

Ahmet Mithat Efendi, *Dürdane Hanım*

Kelime Dağarcığı:

zaptiye: Osmanlı Devleti'nde toplum güvenliğini sağlamakla görevli askerî polis kuruluşu. **zemberek:** Kapılara takılan yaylı kapama düzeneği. **lohusa (loğusa):** Yeni doğum yapmış kadın.

1. Anlatmaya dayalı ilk ürünler olan destanları masal, efsane, menkıbe, halk hikâyesi gibi türler takip eder. Bu bakımdan modern romanın başlangıcını destana kadar götürmek mümkündür. Roman, Türk edebiyatına yeni bir tür olarak Tanzimat Dönemi'nde çeviri eserlerle girer. Sonrasında telif eserler oluşmaya başlar. Ahmet Mithat Efendi, masallarla destanlardan, hikâyelerle romanlara geçişte değerli çalışmalar yapmıştır. O; romanın yapı, teknik özellikleri gibi içeriği üzerinde de durmuş, bazı konuları Türk edebiyatında ilk defa ele alan sanatçı olmuştur. Bu yönleriyle Ahmet Mithat'ın bir yol açıcı olduğu söylenebilir.

Okuduğunuz metni ve yukarıda verilen bilgiyi göz önünde bulundurduğunuzda Ahmet Mithat'ın "yol açıcı" olmasının eserlerinde oluşturabileceği olumlu ve olumsuz durumlar sizce neler olabilir?

2. Roman edebî bir tür olmasına karşın Ahmet Mithat Efendi'nin romanlarının çoğunlukla sanat endişesinden uzak, üslup kaygısı taşımayan, halkı bilgilendirmek ve eğitmek amacıyla yazılmış eserler olması dikkat çekici bir durumdur.

a) Batılı anlamda düşünüş tarzının yeni yeni oluşmaya başladığı bir dönemi ve bu dönemde ortaya çıkan roman gibi edebî türlere yabancı olan toplumun geleneksel yapısını göz önünde bulunduğunuzda Ahmet Mithat'ın sanat anlayışının temel dayanağı için neler söyleyebilirsiniz?

b) Metinde yazarın okur ile metin arasına girdiği yerlerden ikisinin altını çiziniz. Bu tür ifadelerin okuduğunuz bir metinde bulunması ile ilgili tercihlerinizi belirtiniz.

Hazırlayan: *Sabiha ÇUHADAR*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.2: Metin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Batı'dan Gelip Gelenekten Beslenen Roman	25 dk.
Amacı	İlk örneklerinden hareketle türün ortaya çıkışını, beslendiği kaynakları ve gelişimini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Şıpsevdi

Meftun – Orasını size anlatmak uzun, şimdi yalnız söylediğimi dinleyiniz. Evet, sol eldeki çatalı rubu şeftaliye saplar, sağ eldeki bıçakla meyvayı libasından mahirane tecrid edersiniz. Ama siz diyeceksiniz ki, meyvanın libası olur mu? Burada mecaz istimal ettim. Daha vazıh tabiri ile (senbolik) olmak istedim. Fransızcada şeftali, armut vesaire gibi meyvaların kabuklarına, yani derilerine (Pelure) derler. Avam lisanında bu kelime pardesü, redingot gibi üst libasına da tabir olunur. Evet çatal bıçakla şeftali nevinden meyvaların derisini soyup çekirdeklerini çıkarmak hususi bir maharete tevakkuf eder; meşk ve talim etmeli, alışmalı.

(…)

Rabia sofrada su nasıl içilir?

Rabia – (Gülerek) Ağabey artık onu da bilmiyecek değiliz ya?

Meftun – Orada konsolun üstünde sürahiyle su var; bardağı doldur da iç bakalım. Rabia bardağı beş parmağıyla yakalar; suyu doldurur. Lakır lakır içerken validesinin usulca yanındakine:

– İş su üzerine olunca hemen tecrübesi ediliyor; şeftalilerin, armutların yalnız sözleriyle vakit geçiriliyor.

– Dediğini Rabia işitince gülmekten kendini men edemeyerek suyun bir kısmını genzine kaçırır, diğer kısmını da yanındakilerin yüzlerine püskürtüverir...

Meftun – (Nefretle) Kız sana yazıklar olsun. Alafranga sofrada böyle mi su içeceksin? Yanına tesadüf eden bedbaht sofra komşularının suratları, üstleri başları ne olur sonra?..

(…)

Bakınız Baron Staf sofrada içmeği nasıl tarif ediyor:

"İçmek istenildiği vakit öyle beş parmağınızı açarak bardağı kavrayıvermemeli. Parmaklar şöyle hafifçe nazikâne ayağından tutmalı bardağı sükûnetle ağır ağır kaldırmalı, Nevyork'taki güzellik mektebinin tarifatına göre dudaklara -gûya leb-i şârib kenar-ı sağardan buse çin oluyormuş gibi- temas ettirmeli" anlıyabildiniz mi?

Vesile hanım – Hayır anlıyamadık. Böyle bir ziyafette sağır postacının sofrada ne işi var?

Meftun ye'sinden iki elini yüzüne kapıyarak:

– Ah. Vücutlariyle hakikaten arlanacak soyum sopum varmış...

Vesile hanım – (Ağlıyarak) A evladım seni arlandıracak ne yaptık? Hamamdan bohça kaldırmadık, bedestenden takım çalarken tutulmadık.

Meftun –Sağır postacıyı şimdi söze katmada münasebet var mı?

– Sen kendin söyledin a yavrum …

– Ben öyle demedim "Leb-i şârib kenar-ı sağardan buse çin oluyormuş gibi" yani içilecek şeyi sanki bardağın kenarını öpüyormuşsunuz gibi zarafetle içmeli demek istedim.

Vesile Hanım – Ha bize bunu böyle anlat. "bardağın içindeki suyu içmeyiniz, kenarını öpünüz, yine sofraya koyunuz" de.

Büyükannen, küçükannen, ben hiç öyle ince lakırdıları anlıyabilir miyiz? Karşındakilere bir kere bak da ona göre lakırdı söyle; ona göre ağız kullan; postacıdan puse, sağırdan bardak çıkacağını biz ne bilelim oğlum?..

Meftun – Yine lakırdıyı dallandırıp budaklandırmayınız; söz söylemekte bundan sonra bana meydan veriniz; inşallah öteki mübahesemizde size dinleme âdabını talim ederim.

(…)

Hüseyin Rahmi Gürpınar

Kelime Dağarcığı:

bedesten: Kumaş, mücevher vb. değerli eşyaların alınıp satıldığı kapalı çarşı. **buse çîn:** Öpücük alan. **gûya:** Sözde, sanki. **istimal:** Kullanma. **leb:** Dudak. **libas:** Giysi. **rubu:** Dörtte bir, çeyrek. **sâgar(sağar):** Kadeh. **şârib:** İçen, içici. **tecrit:** Ayırma, ayrı bir tarafta tutma. **tevakkuf:** Bağlı olma, ilgili olma. **vazıh:** Açık, aydın, belli. **ye's(yeis):** Umutsuzluktan doğan karamsarlık, üzüntü.

1. *Şıpsevdi* romanında okumak için gittiği Paris'te yıllarca kalıp okumayan Fransa dönüşünde Erenköyü'ndeki (bugünkü Erenköy) babadan kalma köşkünde alafranga bir hayat sürmek isteyen Meftun Bey anlatılmaktadır. Meftun Bey, istediği hayatı sürmek için zengin ama çok cimri olan komşusu Kasım Efendi'nin kızı Edibe ile istemeden de olsa evlenmeyi tasarlamaktadır.

   Metinde anlatılanları, kahramanın özelliklerini ve metnin dilini göz önünde bulundurarak romanın hangi edebî dönemin ürünü olabileceğini tahmin ediniz.

2. Günümüz insanının düş dünyası ve hayat şartlarını göz önünde bulundurduğunuzda okuduğunuz metinde anlatılanlar günümüz insanının edebî beğenisine hitap eder mi? Yorumlayınız.

3. Türk romanının ilk örnekleri verilirken yazarlar gelenekten faydalanmışlardır. Geleneksel Türk tiyatrosunun türlerinden olan Karagöz ve Orta Oyunu'nda gülmece anlayışı yanlış anlaşılmalara dayanmaktadır.

   a) Okuduğunuz metin ile geleneksel Türk tiyatrosu arasında bu türden bir benzerlik kurulabilir mi? Yorumlayınız.

   b) Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatında ortaya konan ilk romanlarda yazarların gelenekten yararlanmasının nedeni ne olabilir? Yorumlayınız.

4. Okuduğunuz metnin bir romandan alındığı belirtilmemiş olsaydı metnin türü hakkında tahmininiz olur muydu? Roman türünün tahmin ettiğiniz tür veya türlerle ilişkisini yorumlayınız.

Hazırlayan: *Gülendam KARACA ÇETİN*

5.ÜNİTE > Roman Kazanım A.2.2: Metnin türünün ortaya çıkışını ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Batı'ya Açılıyorum**	25 dk.
Amacı	Metnin türünün ortaya çıkışını ve tarihsel dönemle ilişkisini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Araba Sevdası

Görkemli Bihruz Bey, eski vezirlerden ölü (…) Paşanın oğludur. İlden ile göçerek on beş yıl kadar İstanbul'a hiç ayak basmamış olan babasıyla kent kent dolaştığından dolayı Bihruz Bey, bir çocuk için birinci derecede öğrenilmesi gerekli olan bilgileri on altı yaşına değin elde edememişti. Sonunda, babasının bir ara işten ayrılması üzerine İstanbul'a geldiğinde, küçük beyin bir ortaokula gönderilmesine nasılsa girişildi. Aradan altı ay geçmeden (…) Paşa, bir il valiliğine atanıp İstanbul'dan yine ayrılmak zorunda kaldı ise de artık Bihruz Bey okumasından geri kalmamak için, bu kez İstanbul'da bırakıldı.

İki yıl sonra paşa yine işten çıkarılarak İstanbul'a geldiğinde küçük beyi kara cümleden, yazımdan, okumadan yoklamasını kendisi yaparak bilgilerini yeterli ölçüde görmekle, okulunu bitirip de bir diploma alıncaya değin okula göndermeye gerek görmeyerek çocuğu, kendi isteği üzerine Babıali dairelerinden birisine çırak ettirmiş ve bey efendi için öğrenilmesi doğal olarak kaçınılmaz görünen Fransızca ile birlikte ikinci dereceden gereği kabul olunan Arapça ve Farsçayı öğrenmek üzere Bihruz Bey'e başka maaşlı öğretmenler bulmuştu.

Bihruz Bey ilk hevesle beş altı ay kadar daireye gidip gelerek daha Fransızca bir tümce okuma gücü kazanmadan, ağızdan bellediği bir hayli sözcük ve tamlamalar ile en alafranga genç beylerin davranış, kılık, hal ve hareketlerini taklitte doğrusu büyük bir yetenek belirtisi gösterdi.

(…)

Daireye gitmediği günler ise saçlarını kestirmek, terziye giysi ısmarlamak, kunduracıya ölçü vermek gibi, eksik olmayan nedenlerle Beyoğlu'nda ötede beride vakit geçirir, cumaları, pazarları da sabahleyin öğretmenleri ile yarımşar saat ders yaptıktan sonra evinden çıkar, akşamlara dek gezinti yerlerinde dolaşırdı.

(…)

İllerde bulunduğu zaman en büyük zevki sırmalı giysi içinde, midilli ya da at üzerinde, arkasında çifte uşaklarla sokak sokak gezip dolaşmak olan bu beyin, İstanbul'a geldikten sonra ilgisi üç şeye yöneldi ki; birincisi araba kullanmak, ikincisi alafranga beylerin hepsinden daha süslü gezmek, üçüncüsü de berberler, kunduracılar, terziler ve gazinolardaki garsonlarla Fransızca konuşmaktı.

Kışın söz gelimi karakışta, açık bir hava görünce arkasında, yalnız süse aykırı düşmemek için dar ve incecik ceket, dizlerinin üzerinde de yine süse aykırı düşmemek için bir kadife örtü bulundurarak Beyoğlu caddesinde, Kâğıthane yollarında araba kullanmak hevesiyle en sert poyraz karşısında tiril tiril titreyen Bihruz Bey her nereye gitse her nerede bulunsa, ereği görünmekle birlikte görmek değil, yalnızca görünmekti.

(…)

Recaizade Mahmut Ekrem

1. Metinde yazarın döneme özgü niteliklere yer vermesi sizi etkiledi mi? Bu durum edebî eserlerle ilgili size neler düşündürmektedir?

2. Stendhal'ın "Roman ana yol boyunca uzanan bir aynadır." sözüyle anlatılmak isteneni yukarıdaki metinle karşılaştırdığınızda roman türü hakkında neler söyleyebilirsiniz?

3. Yazar neden *Görkemli Bihruz Bey* diyerek metne başlamış olabilir? Metinde Bihruz Bey'in alafrangalaşma çabalarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Günümüzde de böyle insanlara rastlayıp rastlamadığınızı belirtiniz.

4. Günümüzde çevrenizde yaşadığınız olaylardan tamamen bağımsız bir roman yazıp yazamayacağınızı gerekçeleriyle belirtiniz.

Hazırlayan: *Gül BÜYÜMEZ*

Etkinlik İsmi	Hayaller ve Hakikatler	25 dk.
Amacı	Metinde anlatılanlardan hareketle tema ve konuyu belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Mai ve Siyah

(…)

Şimdi ağlıyordu. Sessiz ve yavaş yavaş yaşlarla, güçsüzlüğün ve umutsuzluğun bezginliği ve yılgınlığıyla akan sıcak ve iri damlalarla ağlıyordu. Niçin bu kadar hayallerinin esiri olmuştu?

Hayatın biraz da gerçekçi yönlerini düşünmüş, bu toprak parçasının üstünde bir şiir bulutuna sarınarak uçmak için çalışmamış olsaydı, bugün bu kadar yenik düşmüş olmayacaktı.

En küçük sebepleri en büyük düşlemelere yeterli saymış, kendisine asılsız temeller üzerine kurulmuş bir hayat meydana getirmişti. İşte şimdi gerçeğin acımasız rüzgârları üzerinden geçtikçe, o düşlemeleri hep birer birer düşürmüş, onu şuracıkta en küçük bir yaşamak isteğinden (bile) tam bir yoksunluk içinde bırakmıştı.

O zaman eserini düşündü. Ah, bu eseri! Ama şimdi ona ne gerek var?.. O artık ölmüş bir çocuğun boş ve soğuk gömleğinden başka bir şey miydi?

Yazı masasına gitti; o defteri -bir zamanlar eline aldıkça göğsünü özbenlik övüncü ile şişiren o defteri- bugün bir ölü anıarmağanı gibi soğuk bir duyguyla aldı. Aramaksızın hemen (rastgele) bir yerinden açarak baktı. Okumadı, okumak için bir istek duymadı. Şimdi ondan bir soğukluk, ter gibi dışarı sızarak, kendi vücudunu üşütüyordu.

Ah, bu eser!.. Bir vakitler bunun için neler kurmuş, ondan neler beklemişti?

Şimdi o kadar "çocuk" olduğuna utanıyordu. Bu, kendisine ne kazandırabilirdi? Merak ederek bir göz atacakların ilgisiz bir gülümsemesinden, kötü bulmaya hazırlanmış beş on arkadaşın ağzındaki yalan kutlamalardan başka bu eserden ne umulabilirdi? O buna, hayatının en güzel parçasını feda etmiş, gençliğinin en değerli sıcaklığını ve ruhunu bırakmıştı.

Bunun ahmakça bir düşlemenin yanıltıcı görüşüyle, hastalanmış gözlerine başka türlü görülen basın yayın alanına attıktan sonra ne olacaktı? Bunun sevinci ve mutluluğu ne kadar sürecekti? Bir hafta, belki on beş gün; daha sonra sonsuza değin sürecek bir unutuluş!.. Yalnız on beş günlük bir lezzetin sarhoşluğu için ne aşağılamalara amaç yeri olacak, ne kıskançlıklarla karşılaşacaktı?

Gözlerinin içi, size söylediklerinin, övdüklerinin tam zıddı ile gülen bir bölük adamların (bu düşündüklerinin tam tersi olarak):

"– Bu ne yüce şiir!.." deyişlerinden nasıl üşüyecekti.

Halbuki, o zavallı hastalıklı beyin… Şimdi Raci'yi haklı buluyordu. Evet, o hastalıklı bir beyinden başka bir şey değildi. Bu eserden neler beklemiş, onunla nasıl umutların gerçekleşmesinin sağlanacağını sanmıştı.

Ama şimdi değil mi ki Lamia elinden kaçıyor, değil mi ki onu kendisine bırakmıyorlar ve bütün bu aşk düşlemesi bir yalandan başka bir şey değilmiş, o halde buna ne gerek var?

Bu eserden nefret ediyor, kırık hayatının öcünü ondan almak istiyordu. Defteri kapadı, bu küçük defteri avucunun içinde zararlı bir böcekmiş gibi sıkıyordu.

(…)

Halid Ziya Uşaklıgil, *Mai ve Siyah*

1. Servetifünun Dönemi eserlerinde genel olarak karamsarlık, ümitsizlik ve melankolinin tema olarak işlendiği görülmektedir. Nitekim okuduğunuz metinde de hayallerinin peşinden koşan ama sonunda hüsrana uğrayan Ahmet Cemil adındaki bir gencin yaşadıkları konu edilmiştir.

   Bu açıklamayı ve okuduğunuz metni göz önünde bulundurduğunuzda o dönem eserlerinde bu tip temaların işlenme nedenlerinin neler olabileceği ile ilgili düşüncelerinizi aşağıda boş bırakılan yerlere yazınız.

2. Okuduğunuz metinden alınan *Bu eserden nefret ediyor, kırık hayatının öcünü ondan almak istiyordu. Defteri kapadı, bu küçük defteri avucunun içinde zararlı bir böcekmiş gibi sıkıyordu.* cümleleri Ahmet Cemil'in, başarısızlığı nedeniyle kendisine ne kadar kızdığını göstermektedir.
   Böyle bir durumda,

   a) Ahmet Cemil'in, başarısızlık karşısında gösterdiği tepkiyi nasıl değerlendiriyorsunuz? Düşüncelerinizi gerekçelerinizle açıklayınız.

   b) Ahmet Cemil'in yerinde siz olsaydınız neler hissederdiniz?

   c) Ahmet Cemil'i teselli etme fırsatınız olsaydı ona neler söylemek isterdiniz?

3. Sizce Ahmet Cemil, Yahya Kemal Beyatlı'nın "İnsan, âlemde hayal ettiği müddetçe yaşar." sözüne göre mi hareket etmiştir? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

Hazırlayan: *Dr. Döndü KARACA*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.3: Metnin tema ve konusunu belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Konuyu ve Temayı Belirleyelim	25 dk.
Amacı	Verilen metnin konusunu ve temasını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Çalıkuşu

(…)

Rüzgâr, uzak tepelerde ıslık çalıyor, ağaçlar, görünmez bir yağmur sağnağı altında gibi hışırdıyor, göz alabildiğine uzanıp giden yolun üstünde toz kasırgaları koşuyordu. Kâmran'ın yüzüne, gözlerine tozlar doluyor, her birkaç adımda bir durarak rüzgâra arkasını vermek mecburiyetinde kalıyordu. Çıplak bir tepeciğin kenarında kocaman bir kaya kovuğu gördü. Yanında bitmiş cılız bir ağaç, mütemadiyen çırpınıyor, sıska kollarını sallıyordu. Kâmran, yolunu çevirerek oraya gitti. Kayanın bir köşesini rüzgâra karşı siper ederek oturdu. Bu kadar gürültüye, bu kadar çırpınmaya rağmen etraf bomboş görünüyordu… Bomboş, dümdüz, tıpkı bir çöl gibi. Tabiatı, hiçbir gün bu kadar ruhsuz, onun güzel şeylerini bu kadar lüzumsuz, hayatı bu kadar ümitsiz görmemişti!

Tâ uzaktan yolun, suların içinden geçiyor gibi görünen denize yakın bir noktasında renkli bir kadın hayali farketti. Hiç sebepsiz yokuştan indi, ona doğru yürümeğe başladı. Biraz sonra, Nermin'in gülkurusu çarşafını tanıdı. Genç kız, rüzgâra karşı başını eğiyor, bir eliyle eteklerini zapta çalışıyor, ötekiyle çarşafının hırçın kuş kanadları gibi çırpınan, havalanan pelerinini tutuyordu. Yüzünü gördüğü vakit birdenbire Kâmran'ın kalbi çarptı. Nermin'in gülkurusu renkli çarşafı içinde Feride vardı. Tam birbirlerine yaklaşacakları vakit rüzgâr, Feride'nin şemsiyesini aldı. Çalıkuşu feryat ederek onu tutmak istedi. Fakat, birdenbire etekleri dağıldı; pelerini uçtu, saçları açıldı. Kâmran, tam dakikasında yetişmişti. Şemsiyesini bir çalı kenarında yakaladı. Pardesüsünü rüzgâra siper ederek Feride'nin çarşafını düzeltmesine yardım etti. Çalıkuşu:

– Ne kadar zamanında yetiştin, Kâmran, rüzgâr beni sahici çalıkuşları gibi uçuracaktı, dedi. Daha bir şeyler söylemek istiyordu. Fakat rüzgâr, başını eğmeğe, gözlerini, dudaklarını kapamağa mecbur ediyordu. Kâmran, ona pardesüsünü siper etmeğe çalışarak yürümeye başladılar.

(…)

– Feride dedi, bizim bütün sergüzeştlerimiz burada başlıyor. Beni dinle, öyle görüyorum ki, bu gözler artık beni anlayabilecek kadar ıstırap çekmiş ve düşünmüş. Seni sevmeye başladığım vakit gülmeden, eğlenmeden başka bir şey düşünmeyen hafif yaramaz bir kız çocuğu ışık gibi, ses gibi elde durmasına imkân olmayan bir Çalıkuşu'ydun.

(…)

Kâmran, bir dakika sustu. Sonra beyaz nazik şakaklarında ince ter damlalarıyla başını eğerek daha yavaş bir sesle devam etti:

– Derdim bu kadarla da kalmıyordu, Feride. Seni kendi kendimden, hayatımın muhtelif saadetlerini birbirinden kıskanıyordum. Dünyada zamanla yıpranmayan, kuvvetini kaybetmeyen hiçbir his yok. "Ya bir zaman sonra, Feride'yi bu kadar sevemezsem, ya bu leziz, nadide tahassürü kaybedersem!" diyordum. O vakit, yan yana bitmesinden korkulan ışıkları nasıl söndürürlerse ben de öyle yapıyor, hayalini gözlerimden uzaklaştırmaya çalışıyordum.

(…)

Feride, uyumağa hazırlanan bir çocuk gibi, kirpiklerinde yaş damlaları titreyen gözlerini kapıyordu.

(…)

Reşat Nuri Güntekin, *Çalıkuşu*

Kelime Dağarcığı:

muhtelif: Çeşit çeşit, çeşitli. **tahassür:** Özlem.

1. Reşat Nuri Güntekin'in *Çalıkuşu* adlı eserinden alınan yukarıdaki bölümden hareketle metnin tema ve konusunu belirleyerek yazınız.

2. Metnin teması ile Mevlana'nın "Unutma, sır gibi seversen eğer muradın gerçekleşir çünkü tohum toprağa gizlenirse yeşerir." sözü bağdaştırılabilir mi? Düşüncelerinizi gerekçesiyle birlikte ifade ediniz.

3. Metindeki *Dünyada zamanla yıpranmayan, kuvvetini kaybetmeyen hiçbir his yok.* cümlesi ile ne anlatılmak istenmiştir? Bu düşünceye katılıp katılmadığınızı gerekçeleri ile yazınız.

4. Bu metne kendi duygularınızı yansıtan bir son yazınız.

Hazırlayan: *Serap ATAOĞLU*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.3: Metnin tema ve konusunu belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Gerçek Renkler İnceliklidir	25 dk.
Amacı	Metnin konusunu yorumlayabilmek, metindeki unsurların konuya etkisini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Oliver Twist

(…)

Oliver ertesi sabah günlerden beri unutmuş olduğu bir neşeyle kalktı ve istekle, severek çalışmaya başladı. Rose'un kuşlarının kafeslerini gene ötsünler diye eski yerlerine astı ve gene en güzel kır çiçeklerini, renk ve kokularıyla Rose'un içini açsınlar diye topladı. Günlerdir çevredeki bütün güzelliklerin üzerine inmiş olan hüzün sisi dağılmıştı artık. Yeşil yapraklardaki çiğ taneleri her zamankinden parlak, hafif esintinin dallarda çıkardığı hışırtının ezgisi daha tatlı, gökyüzü bile daha mavi daha ışıklıydı sanki! İşte kendi içinizdeki duygu ve düşünceler dış evrenin görünüşü üzerinde bile bu derece etkili olur. Doğaya ve insanlara bakıp bakıp da her şeyi karanlık ve kasvetli gören insanlar haklıdır. Ne var ki bu karanlık ve kasvet onların kendi tasalı ruhlarının ve görüşlerinin rengini yansıtır. Gerçek renkler inceliklidir. Seçebilmek için daha açık bir görüş ister.

Oliver sabah yürüyüşlerini artık tek başına yapmaz olmuştu. Bu ilgi çekici durum onun kendi gözünden de kaçmıştı. Onun eli kolu çiçek dolu olarak eve dönerken gördüğü o ilk sabahtan beri Harry Maylie öyle bir çiçek meraklısı olmuş ve çiçekleri vazolara yerleştirmekte öyle bir ustalık edinmişti ki Oliver'ı çok gerilerde bırakmıştı!

Gelgeldim Oliver da en güzel çiçeklerin nerelerde bulunduğunu bilmekte birinciydi. Böylece artık her sabah ikisi birlikte kırların, tarlaların altını üstüne getiriyor ve kır çiçeklerinin en güzellerini toplayıp eve taşıyorlardı.

Genç kızın oda penceresi açılmıştı artık. Çünkü Rose şahane yaz havasının içeriye dolarak tazeliğiyle canına can katmasından büyük zevk alıyordu. Ama panjurun hemen iç tarafındaki bir vazo içine, her sabah binbir özenle hazırlanan özel bir buketin konulduğu Oliver'ın gözünden kaçmıyordu. Buketin her sabah tazelenmesine karşın solan çiçeklerin asla atılmadığını fark etmemek de elde değildi. Doktor Losberne ne zaman bahçeye çıksa bakışlarını mutlaka pencerenin o köşesine doğru kaldırıyor ve başını gayet anlamlı bir şekilde salladıktan sonra sabah yürüyüşüne çıkıyordu.

Bu arada da günler uçup geçiyor ve Rose hızla iyileşiyordu. Gerçi genç kız henüz odasından çıkamadığı için ara ara Mrs. Maylie'yle yaptıkları kısa gezintilerin dışında artık akşam yürüyüşleri yapmıyorlardı ama Oliver saatlerini değerlendirmekte güçlük çekmiyordu. Ak saçlı yaşlı öğretmenden aldığı derslere iki kat çabayla sarılmıştı şimdi. O kadar çok çalışıyordu ki az zamanda gösterdiği ilerleme kendini bile şaşırttı.

(…)

Ders çalışırken Oliver evin zemin katında, küçük bir arka odada oturuyordu. Tam bir köy odasıydı burası. Kafesli pencerenin çevresine sarılmış olan hanımelleri ve yaseminler içeriye kadar girerek odayı o güzel kokularıyla dolduruyorlardı. Pencere bahçeye açılıyordu. (…) Güzel bir akşam, alacakaranlığın ilk gölgeleri yeryüzüne inmeye başlarken Oliver bu pencerenin önüne oturmuş ders çalışıyordu. Epey zamandır masa başındaydı. O gün hava çok sıcak olmuş, çocuk da epey yorulmuştu. Onun için kitabı okurken yavaş yavaş uykuya daldığını söylersek kitabın yazar ya da yazarlarına hakaret etmiş sayılmayız.

(…)

Charles Dickens, *Oliver Twist*

1. Okuduğunuz metinde çevredeki güzelliklerin üzerine çökmüş olan hüzün sisi neden dağılmıştır? Bu durumun kahramanlar üzerinde nasıl bir etki bıraktığını yorumlayınız.

2. *İşte kendi içinizdeki duygu ve düşünceler dış evrenin görünüşü üzerinde bile bu derece etkili olur. Doğaya ve insanlara bakıp bakıp da her şeyi karanlık ve kasvetli gören insanlar haklıdır. Ne var ki bu karanlık ve kasvet onların kendi tasalı ruhlarının ve görüşlerinin rengini yansıtır.*

   Metinden alınan yukarıdaki cümlelerden yola çıkarak yazarın insanların iç dünyası ile çevreyi algılayışı hakkındaki görüşlerini yorumlayınız.

3. *Epey zamandır masa başındaydı. O gün hava çok sıcak olmuş, çocuk da epey yorulmuştu. Onun için kitabı okurken yavaş yavaş uykuya daldığını söylersek kitabın yazar ya da yazarlarına hakaret etmiş sayılmayız.*

   Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki cümlede yazarın anlatılanlara romanın bir kişisi gibi müdahalede bulunduğu görülmektedir. Bu durumun metnin anlatımına nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz? Yorumlayınız.

4. Okuduğunuz metinde yazar sık sık tasvirlere başvurmuştur. Tasvirlerin romanda anlatılanlara katkısı nedir, bu tasvirler olmasaydı konu ve temanın yansıtılmasında bazı noktalar eksik kalır mıydı? Niçin?

Hazırlayan: *Gülendam KARACA ÇETİN*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.4: Metindeki çatışmaları belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	"Yaban"cılaşmamak İçin Birbirini Anlayabilmek	25 dk.
Amacı	Metindeki çatışmaları bulabilmek, bu çatışmaların sebeplerini ve çözümlerini yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yaban

(…)
Buraya geldiğim günden beri beni işgal eden en önemli, en büyük şey, Mehmet Ali'nin evindekilerden başlayarak köylüleri kendime alıştırmak, ısındırmak olmuştur. Lâkin şimdiye kadar -işte buradaki yaşantımın bu sekizinci ayıdır- hâlâ küçük İsmail'le Mehmet Ali'nin anası Zeynep Kadın'dan başka birisinde muvaffak olduğumu sanmıyorum.
Gerçi, köylülerden çoğuyla ahbapça konuşuyoruz. Ağaç altı, çeşme başı, dere boyu ve kahve arkadaşlığı ediyoruz. Lâkin, öyle derinliği olmayan, o kadar gevşek bir ahbaplık ki, görüyorum, ne onları ben, ne onlar beni tatmin ediyor. Hepsi benim yanıma yürekleri, kafaları gibi kalın sargılarla bağlanmış olarak geliyorlar. Ve bahislerimiz hep topraktan, havadan, zamandan yakınmaktır. Esasen, Mehmet Ali'nin anasıyla da bundan başka bir şey konuşmuyoruz.
(…)
Bir akşam yatsı ezanından önce, muhtar benim kapımı vurdu:
– Efendi, efendi, sana kasabadan bir (acans) getirdim. Al oku, dedi.
– Nasıl, iyi bir haber mi?
– Al oku; çok iyi diyeler. Savaşı kazanmışız.
Ellerim titreyerek, kirli buruşuk kâğıt parçasını lambaya doğru uzatıyorum. İkinci İnönü Zaferi... Yüreğim ağzıma geldi. Bir şiir parçası okuyormuşum gibi ajansın satırlarını içimde terennüm ediyorum. Döndüm:
– Gördün mü? diyecek oldum, lâkin muhtar kağıdı bırakıp namaza koşmuştu. Sevincim içimde tıkandı kaldı. Büyük felaket anlarında olduğu gibi, büyük sevinç günlerinde de duygularımızı başkalarıyla paylaşmak bizim için bir derin ihtiyaçtır. Umutsuzlukla, ne yapacağımı bilmiyerek Süleyman'a dönüyorum.
– Gördün mü? Bizimkiler düşmana bir iyi dayak atmışlar.
Süleyman, bu sözden bir şey anlamaksızın sırıtarak yüzüme bakıyor.
İşte, bir kış, koca bir kış böyle geçti. Ben bütün varlığımla hep cephede yaşadığım için bu mevsimin ağır yeknesaklığı omuzlarım üstüne pek çökmedi. Ordunun, Anadolu ordusunun genel bir taarruza geçeceği söylentileri günden güne kuvvet buluyor. Memleketin hemen bütün gazetelerinde bu bekleniyor, bunun sözü oluyor.
(…)
Anadolu halkının bir ruhu vardı; nüfuz edemedin. Bir kafası vardı; aydınlatamadın. Bir vücudu vardı; besleyemedin. Üstünde yaşadığı bir toprak vardı; işletemedin. (…) O, katı toprakla kuru göğün arasında bir yabani ot gibi bitti. Şimdi elinde orak, buraya hasada gelmişsin! Ne ektin ki, ne biçeceksin?
(…)

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Yaban*

Kelime Dağarcığı:
yeknesak: Tekdüze.

1. *Yaban* romanında İstanbullu bir aydın olan ve Birinci Dünya Savaşı'nda bir kolunu kaybederek emir eri Mehmet Ali'nin Porsuk Çayı yakınlarındaki köyüne yerleşen Ahmet Celal'in bu Anadolu köyünde köylülerle yaşadığı olaylar, köylülerin Kurtuluş Savaşı'na bakışı ve Ahmet Celal'in savaşı gazete haberlerinden takip etmesi anlatılmaktadır.
Okuduğunuz metinde Ahmet Celal, kimlerle çatışma yaşamaktadır? Bu çatışmanın tarafları toplumun hangi kesimlerini temsil etmektedir?

2. *Anadolu halkının bir ruhu vardı; nüfuz edemedin. Bir kafası vardı; aydınlatamadın. Bir vücudu vardı; besleyemedin. Üstünde yaşadığı bir toprak vardı; işletemedin. (…) O, katı toprakla kuru göğün arasında bir yabani ot gibi bitti. Şimdi elinde orak, buraya hasada gelmişsin! Ne ektin ki, ne biçeceksin?..*

Romandan alınan yukarıdaki cümlelerde Ahmet Celal kimleri eleştirmektedir? Bu tür çatışmaların yaşanmaması için Ahmet Celal'in eleştirdiği kişilerin sorumlulukları ve yapmaları gerekenlerin neler olduğunu düşünüyorsunuz?

3. Okuduğunuz metinde Ahmet Celal'in muhtar ve Süleyman'la yaşadığı olayda görüldüğü gibi iletişim imkânlarının çok olduğu günümüzde de iletişim eksikliği ve empati kuramamaktan kaynaklanan çatışmalar yaşanabilmektedir. Bu tür çatışmaların önlenmesi için neler yapılabileceğini düşünüyorsunuz?

Hazırlayan: *Gülendam KARACA ÇETİN*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.4: Metindeki çatışmaları belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Tartışalım, Çatışmayalım	25 dk.
Amacı	Metindeki çatışmayı bulabilmek, bu çatışmaya sebep olan bireysel farklılıklar üzerinde düşünebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Budala

(...)
Lebedev her akşamki durumundaydı ama bu kez, biraz heyecanlanmış ve az önce yaptığı "bilimsel" tartışmadan öfkelenmişti. Böyle durumlarda, karşı çıkanlara son derece küçümser bir tavır takınırdı.

– Böyle olmaz Baylar! Yarım saat önce, birbirimizin sözünü kesmemeye, ne söylenirse söylensin gülmemeye ve herkesin dilediği gibi konuşmasına karar vermiştik. Sonradan, isteyen itiraz etmekte özgürdü elbet... Generale, tartışmaya başkanlık etme görevini vermiştik. Şimdiki bu davranış neden? İnsan yüksek ve derin bir konuda düşüncelerini açıklarken şaşırabilir!..

– Söyleyin, hadi söyleyin! Sizi kimse engelleyemez! diye sesler duyuldu.

– Konuşun, ama saçmalamayın.
(...)
– Prens, bu tür tartışmalara bayılıyorum, konu bilimsel olursa elbet, diye kekeledi. "Bilimsel ve politik olanlara," diye ekledi yanında oturan Evgeniy Pavloviç'e dönerek. "Bakın, gazetelerde İngiliz Parlementosundaki tartışmaları okumaya bayılırım. Yani beni tartışmaların konusu ilgilendirmez pek. (Biliyorsunuz politikacı değilim.) Konuşmacıların birbirlerine karşı davranışları, politikacı olarak tavırlarına... 'Soylu kont benimle aynı düşüncede', 'Önerileriyle Avrupa'yı şaşırtan soylu karşıtım' gibi sözler.
(...)
Gavrila Ardalyonoviç bu akşam, öfkeden uzak, Prensin görünüşüyle çok neşeliydi. Lebedev'i kışkırtmak için soru sorduğu belliydi ama çok geçmeden o da kızmaya başladı.
Tartışmadan zevk duysa da öfkelenmekten kendini alamayan Lebedev:

– Hayır, demiryolları değil! diye yanıt verdi. Yaşam kaynaklarını bulandıran yalnızca demiryolları değil.
(...)
Lebedev, Evgeniy Pavloviç'in karşıt düşüncesine heyecanla saldırıyordu.

– Sinsi, kötü amaçlı, kışkırtıcı bir düşünce! dedi. "Tartışma ortamı yaratmak için ortaya atılmış ama yine de doğru bir düşünce! Hatta kibarlar dünyasından kuşkucu biri süvari birliğinin subayı ama yetenekli olan siz bile bu düşüncenin ne kadar gerçek ve derin olduğunu bilemezsiniz!
(...)
Prens yerinden sıçradı. Aglea'nın ansızın parlayan öfkesine korkarak baktı. Sonra önünü birden sis perdesi kapladı...

– Böyle duyguları duyumsayamazsınız... Doğru olamaz bu! diye kekeledi.
Aglea kendini yitirmiş gibiydi.

– Doğru! diye haykırdı. "Gerçeğin ta kendisi!"
(...)

Dostoyevski

1. a) *Lebedev her akşamki durumundaydı ama bu kez, biraz heyecanlanmış ve az önce yaptığı "bilimsel" tartışmadan öfkelenmişti.*

Metinden alınan bu cümleden yola çıkarak tartışmalar ve çatışmalar esnasında çabuk öfkelenen insanlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

b) Lebedev gibi öfkeyle tartışan kişi arkadaşınız olsaydı ona doğru tartışma yöntemi ile ilgili neler söylerdiniz?

2. Okuduğunuz metinden alınan *Yarım saat önce, birbirimizin sözünü kesmemeye, ne söylenirse söylensin gülmemeye ve herkesin dilediği gibi konuşmasına karar vermiştik.* cümlesinden de anlaşıldığı gibi tartışma esnasında konuşan kişinin sözü kesilmiştir. Buradan yola çıkarak tartışmalarda karşı tarafın sözünü kesmemek neden önemlidir? Yazınız.

3. Televizyonlardaki tartışma programlarının günlük yaşamdaki çatışma ve tartışma adabını etkilediğini düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

4. a) Aldous Huxley'in "Hepimizin aynı fikirde olması iyi bir şey değildir. Çalışmayı yaratan fikir ayrılıklarıdır." cümlesinden yola çıkarak bilimsel çalışmalarda fikir ayrılıklarının ne gibi etkileri vardır? Yazınız.

b) Siz bir bilim insanı olsaydınız çatıştığınız birine projenizi kabul ettirmek için neler yapardınız?

Hazırlayan: *Cüneyt ZÜHRE*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.5: Metnin olay örgüsünü belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Olay Örgüsü	25 dk.
Amacı	Olayların birbiriyle ve metinle ilişkisini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Taaşşuk-I Tal'at ve Fitnat

(…)

Şerife Kadın bir gün Fitnat Hanım ile nakış dersinden sonra konuşurken der ki:

– İki gün var, evime bir kız gelir. On yedi-on sekiz yaşında var. Nakış hiç bilmez, lakin bir okuması, bir yazması var ki! Hiç ben öyle kız görmedim. Beş dakikada koca bir gazeteyi baştan başa okur! (…) Allah vergisi bir şey.

– Nakış nasıl öğrenememiş şimdiye kadar?

– Babası bırakmamış. Fakat o zekâ ile nakışı da öğrenecek. İki gün var ki bana gelir de, oldukça iğneyi kullanmaya alıştı.

– Ah, insan okumak-yazmak bildiği gibi, her şeyi kolay öğrenir. Ah!.. Ben böyle kör kaldım.

– Hiç okumak bilmez misin kızım?

– Okurum biraz ama, okuduğumu anlayamam ki.

– Bir şey yapalım öyleyse. O kıza söyleyeyim, buraya gelsin bir defa, sana ders göstersin, sen de ona nakış gösterirsin. Onun da nakışa çok sevdası vardır, olmaz mı?

– Ah, öyle olsa!.. ne güzel… İsmi ne kızın?

– Ragıbe Hanım.

– Ne güzel isim… Ah, usta kadın! Şu ders işini uydursak! Pek çok sevdam var biraz yazı öğrenmeye.

– Peki kızım, peki.

Şerife kadın kalkıp gider. Giderken Hacıbaba'ya der ki:

– Sizin kerîme ile görüşecek kız buldum. Gayet kâmil, uslu bir kız. Okumayı-yazmayı dahi pek güzel bilir. Hatta Fitnat Hanım ondan ders okumak hevesindedir. Ona da biraz nakış göster, çünkü nakış bilmez bîçare…

– İşte şimdi beni memnun ettin, gördün mü? Gelmesin, yahut, kızım onun evine gitmesin dedim mi? Ben yaptığımı bilirim. Herkesin değerini anlarım.

Fitnat Hanım sevincinden çıldıracak. Ders okumaya o kadar sevdası gelir ki, ertesi günü dört gözle bekler. Bir saat, bir yıl kadar görünür, kendi kendine der:

– Ah… Ben okumak yazmak öğreneceğim… sonraki kitaplar, gazeteler alıp okuyacağım… istediğim şeyi yazabileceğim… oh, ne güzel, ne güzel… Ragıbe Hanım'la görüşeceğiz: Kâh konuşacağız, kâh beraber gergefte işleyeceğiz, kâh bana ders verecek… Ah, şükür yarabbi! yine ders okumaya başlayacağım. Ah, ders ne kadar tatlıdır! Ne vakit, ufaktım da mektebe giderdim, ders okurdum; ne güzeldi o vakitler!.. Hele yine derse başlayacağız. Bakalım, Ragıbe Hanım ne türlü kız olacak? Güzel olacak, şüphem yok, Şerife Kadın o kadar metheder… hem de Şerife Kadın öyle, gördüğünü methedenlerden değil…

Nihayet Fitnat Hanım o günü bu türlü mülâhaza ile akşam eder. Gece de, bütün gece, hülyası derstir. Rüyasında da dersi görür, dersi ve Ragıbe Hanım'ı sayıklar. Ertesi sabah dahi bu iki-üç saat ne vakit geçecek diye sabrı kalmaz… Bu böyle kalsın.

(…)

Şemsettin Sami, *Taaşuk-ı Tal'at ve Fitnat*

1. Metindeki olay örgüsünü belirleyen neden-sonuç ilişkisini açıklayınız.

2. Bir metinde olay örgüsünü belirleyen önemli bir unsur, çatışmalardır. Okuduğunuz metindeki çatışmaları belirtiniz. Bu çatışmaların metne olan katkısını açıklayınız.

3. Metinde okuma-yazma sevdalısı bir genci görmekteyiz. Dönemindeki tarihî bir gerçekliği belirlemek için bu durumun yeterli olup olmadığını açıklayınız.

4. Metindeki olaylara benzer olayların günümüzde yaşanabileceğini düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Nurgül GÜVEN*

5.ÜNİTE > Roman | *Kazanım A.2.5: Metnin olay örgüsünü belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Öfkeyle Kalkan Zararla Oturur**	25 dk.
Amacı	Metinde anlatılanların metnin olay örgüsüne katkısını yorumlayabilmek, metinde anlatılanları güncel hayatla ve benzer anlatılarla ilişkilendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Moby Dıck

(…)
Ben, İshmael, o tayfadan biriydim. Diğerleriyle birlikte ben de haykırmıştım, ben de onlarla ant içmiştim. Yeminim daha da perçinlensin diye bağırdıkça bağırmıştım, çünkü ruhumu korku sarmıştı. İçimde acayip, gizemli ve acımaya benzer bir duygu vardı. Ahab'ın dizginlenemeyen kan davası benim de davam gibiydi. Her fırsatta hevesle kulak kabartıp canını yakmaya, kendisinden intikam almaya yemin ettiğimiz o kanlı canavarın geçmişini öğrenmeyi başardım.
(…)
Ortada dolaşan türlü türlü acayip söylentiler de zamanla bu ölümcül karşılaşmaların gerçek hikâyelerini iyice korkulur hale getirmeye başladı. Şaşırtıcı ve korkunç her olayın ardından bittabii pek çok hayal ürünü söylenti çıkar, devrilen ağaçta mantar bitmesi kadar doğal bir şeydir bu. Ama denizcilik hayatında söylentiler, eğer üstüne tutunabileceği azıcık bir gerçek zemin de varsa, karada olduğundan kat kat hızlı büyür.
(…)
Dolayısıyla Beyaz Balina hakkında bu sulardan sadece gelip geçenlerin bile katkıda bulunduğu şişirilmiş söylentiler çeşitli ürkütücü imalarla doğaüstü güçlere dair yarım yamalak fikirlerle harmanlanarak sonunda Moby Dick'i gözle görülebilen hiçbir şeyin sahip olamayacağı dehşetli özelliklerle bezemişti. Moby Dick nihayet herkesin içine öyle bir korku salmaya başladı ki, Beyaz Balina'nın namını şöyle bir işitmiş olanlardan dahi çok azı karşısına çıkmayı göze alabiliyordu.
(…)
Ortalıkta dolaşan ve sonunda batıl inançlara meyilli kişilerin zihninde Beyaz Balina ile ilişkilendirilen en acayip söylentilerden biri, Moby Dick'in aynı anda birden fazla yerde bulunabildiğiydi. Güya Moby Dick'in birbirine zıt enlemlerde farklı denizciler tarafından eş zamanlı görüldüğü oluyordu.
(…)
Üç teknesi de etrafında sulara gömülmüş, kürekleri ve adamları girdaba kapılmış bir kaptan vardı. Parçalanmış pruvadan halat bıçağını kaptığı gibi Arkansaslı bir düellocu gibi düşmanının, balinanın üstüne atılmış ve bir kulaç kadar derindeki balinanın canını almak için bu altı inçlik bıçağını körlemesine sallamaya başlamıştı. İşte o kaptan, Ahab'dı.
(…)
Dolayısıyla Ahab'ın neredeyse ölümle sonuçlanan bu karşılaşmadan beri balinaya karşı vahşi bir intikam duygusu beslediğine şüphe yoktu. Ahab bu duyguda o kadar ileri gitmişti ki, artık o hastalıklı zihninde sadece bedensel acılarını değil, hissettiği zihinsel ve ruhsal azabı da ondan bilir olmuştu. Beyaz Balina, insanları saplantıya sürükleyen ve sonunda yarım bir yürek ve yarım ciğerle bırakan tüm o iç kemiren habis hislerin vücut bulmuş hali gibi gözlerinin önünde süzülüp duruyordu.
(…)
Ahab içten içe, belli belirsiz böyle bir şeyler hissediyordu ve şöyle düşünüyordu: "Yöntemlerim akla uygun, ama beni harekete geçiren şey ve hedefim çılgınca." Fakat hakikati yok edecek, değiştirecek veya ondan kaçınacak gücü yoktu. Aynı şekilde, özünü insanoğlundan uzun süre sakınmıştı, hatta hâlâ sakınıyordu. Ama bu sakınma ancak dış görünüşünü değiştiriyordu, içindeki iradeyi değil. Yine de bu sakınma işini öyle iyi kotarmıştı ki, nihayet takma bacağıyla karaya adım attığında hiçbir Nantucket sakini, onun başına gelen korkunç kazaya derin derin efkârlanmak dışında bir şey hissettiğinden şüphelenmedi bile.
(…)
"Ve yalnızca ben kaçıp kurtuldum, sana anlatmak için."

Hermann Melville, *Moby Dick*

1. Okuduğunuz metinde Ahab'ın zihninden geçen *Yöntemlerim akla uygun, ama beni harekete geçiren şey ve hedefim çılgınca.* düşüncesini metinde anlatılan olayları göz önünde bulundurarak yorumlayınız.

2. Okuduğunuz metinde Kaptan Ahab'ın büyük bir arzuyla *Moby Dick*'ten intikam alma düşüncesinde olduğu görülmektedir. Ahab'ın bu hırsı kendisini ve yanındakileri felakete sürüklemiştir.

a) Sizce Kaptan Ahab'ın bir bacağını kaybetmiş olmasının olay örgüsüne katkısı nedir? Bu olay yaşanmamış olsaydı *Moby Dick*'i avlamak için onun peşinden hırsla gider miydi?

b) Kaptan Ahab'ın bir denizci olarak her gün benzer tehlikelerle karşı karşıya yaşamanın verdiği tecrübe ile olay sonrasında böyle davranmak yerine nasıl bir tutum sergilemesi beklenirdi? Yorumlayınız.

3. Okuduğunuz metinde beyaz balina *Moby Dick* ile ilgili birtakım efsanelerin ortaya çıktığından söz edilmektedir.

a) Bu durum *Moby Dick*'in varlığına ve dolayısıyla romana nasıl bir katkı sağlamıştır?

b) Başka topluluklarda da metinde olduğu gibi su canlılarıyla ilgili efsanelere (Van Gölü Canavarı, Loch Ness Canavarı) rastlanmasının sebepleri neler olabilir? Yorumlayınız.

Hazırlayan: *Gülendam KARACA ÇETİN*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.5: Metnin olay örgüsünü belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Romandaki Olaylar	25 dk.
Amacı	Romandaki olay örgüsünün önemini anlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Karabibik

(...)
Tarlayı otlar bürümüştü. Karabibik burayı babası Koca Osman'ın mirası olarak ele geçirmişti. Tarla o zaman on iki dönümken dört dönümünü Kara Durmuş'a satıp parayı askerlik bedeli olarak vermişti. Şimdiki halde sekiz dönümden ibaret kalan bu toprak parçasına bile tarla komşusu olan Yosturoğlu göz dikmekte bu sebeple aralarında ara sıra münakaşa yaşanmaktaydı. Otuz iki dönüm tarlası olanların da el ayası kadar toprağa göz dikmesi münasebetsiz değil mi ya? Kendisi şu kadarcık tarla sayesinde ancak akşamları bir kaşık sıcak çorba içecek kadar mal kaldırabiliyor; elinden bu da çıksın da açlıktan mı ölsün? Zaten Yosturoğlu'nun babası da bu toprak hırsından ölmemiş miydi? O vaktin behrinde de babası himdi kendisi gibi ötekinin berikinin damına, tarlasına göz koya göz koya herkesin canını yakmıştı.
(...)
Deli Ali aklına bir şey gelmiş gibi atılarak dedi ki:
– Dur be! Koca İmam kayınçasını everiyormuş.
Diğer ikisi birden hayretle:
– Sarı Simayil'i ha?
Deli Ali bunların henüz haberdar olmadıkları bu havadisi vermiş olmasından böbürlenmeye başladı. Kendisine her olanı biteni bilen adam tavrı vererek dedi ki:
– Köşkarlı Yusuf Aanın beslengisini alıyo.
Karabibik bu havadisten hiç hoşlanmadı. Çünkü onun başka bir hesabı vardı: "Sarı Simayil"e kızı Huri'yi vermek arzusundaydı. Bu evlilik sayesinde Koca İmam'ın öküzlerini bedava kullanabileceğini hesap etmekteydi. Sarı İsmail elden çıktıktan sonra bu öküzler de başkasının malı olacak; başkasının malı olmasa da yine her zamanki gibi parayla kullanmak lazım gelecek.
(...)
Karabibik kendi kendine sormuş olduğu bir suale cevap vererek dedi ki:
– Ee, gayrı ni hal edelim, kader değilmiş.
(...)
Karabibik birinci dönümü bitirmek üzereydi.
Sağa sağa kaçmaya çalışan Benekli'yi üvendirenin burnuyla yola getirmekteydi. Yüreğinde bir sevinç duymaktaydı. Sabanın sapına büyük bir gururla sarılarak, kuvvetli demirin açtığı çığır üzerinde ağır adımlarla yürümekteydi. Harımın yanına kadar yaklaştı. Hayvanları harmanlatıp ikinci dönüme geçti. Hem yürüyor hem şarkı gibi bir şey mırıldanıyordu: Bas gidelim yavrum da bas gidelim.
Etrafta çiftçiler işleriyle meşguldüler. Yanı başında Deli Ali, Koca İmam'ın tarlasını nadas etmekteydi. İki erkek arada sırada birbirlerine seslenmekteydiler:
– Hey Deli Ali! Köşkarlı Yusuf onu halletmiş?
– Gürsese gitmiş. Beslengisini almaya.
– Sarı Simayil'i ni vagıt everiyo?
– Yaydan geri...
Artık Karabibik Huri'yi Sarı Simayil'e vermekten ümidi kesmişti. Fakat buna da artık lüzum kalmamıştı, çünkü işte kendisi de çift sahibi mal sahibiydi.

Nabizade Nâzım

Kelime Dağarcığı:

kayınça: Kayın. **beslengi:** Besleme, üvey kız. **üvendire:** Çifte koşulan öküzleri yürütmek için kullanılan, ucuna nodul çakılmış uzun değnek, gönder. **yay:** Yaz.

1. a) Okuduğunuz metinden alınan *Şimdiki halde sekiz dönümden ibaret kalan bu toprak parçasına bile tarla komşusu olan Yosturoğlu göz dikmekte bu sebeple aralarında ara sıra münakaşa yaşanmaktaydı.* cümlesinden yola çıkarak Karabibik ile Yosturoğlu'nun ortak arkadaşlarından biri olsaydınız münakaşayı engellemek için ne tür çözümler bulurdunuz?

b) Bulduğunuz çözümler olayların gidişatını etkiler miydi? Sebepleriyle yazınız.

2. Karabibik kızını Koca İmam'ın kaynıyla evlendirseydi olaylar istediği yönde gelişir miydi? Gerekçesiyle yazınız.

3. Tarım sektöründe öküzün kullanılması günümüzde teknolojinin de etkisi ile yerini traktöre bırakmıştır. Karabibik'in Yosturoğlu ile dost olduğu ve onun traktör almak için uğraştığı bir paragraflık olay örgüsü kurgulayınız.

4. Size göre Karabibik yaşadığı hangi olayla öküz sahibi olmuştur? Romanın olay örgüsünün bir parçası olarak yazınız.

5. "Kazanılan bir lira bulunan beş liradan daha değerlidir." sözünü romanın olay örgüsünü göz önünde bulundurarak yorumlayınız.

Hazırlayan: *Cüneyt ZÜHRE*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.6: Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Roman Karakterlerini Tanıyalım	25 dk.
Amacı	Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Benim Üniversitelerim

(...)
Nikola bana bilgi vermeyi çok seviyor ve yaşamak için mutlaka bilinmesi gerektiğine inandığı bilgileri beynime sokmak için hiçbir olanağı kaçırmıyordu.
(...)
Bu iyi çocuk bütün içtenliğiyle beni adam etmeyi arzuluyordu ve bunu yapacağına söz veriyordu; ama bu işi gerçekleştirmek için ne yeterli boş zamanı vardı, ne şartlar uygundu. Gençliğinin bencilliği ve aklıhavadalığı yüzünden annesinin ev işlerini hangi zorluklar ve fedakarlıklar pahasına yürüttüğünü ayırdedemiyordu; sessiz ve durgun bir lise öğrencisi olan kardeşi de, bu konuda ondan daha vurdum-duymazdı. Bana gelince, mutfakta süregelmekte olan, kimya ve aşçılık tasarrufu cambazlıklarının uzun bir süredir ayırdındaydım. Bu kadının, çocuklarının midelerine her gün bir lokma ekmek sokmak ve üstelik benim gibi çirkin ve garip davranışlı bir yabancıyı da doyurmak için nelere katlanacağını açık açık görüyordum. Yediğim her lokma ekmek ruhuma bir taş gibi oturuyordu; bu yüzden bir iş aramaya karar verdim.
(...)
Oysa böyle günler yaşamımda az sayıda olmadığı için ben de gün geçtikçe daha çok kaptırıyordum kendimi bu düşlere. Dışarıdan hiçbir yardım beklemiyordum. Herhangi bir mutlu raslantı da düşlemi-yordum, ama yavaş yavaş iradi düşüncemin güçlendiğini duyumsuyordum. Yaşam şartları güçleştikçe ben de kendimi daha güçlü ve akıllı buluyordum.
(...)
İnsancıl Bret Harte ve "bulvar" romanlarının dışında, epey sayıda ciddi yapıt okumuştum ve bunlar bende, belirsiz, ama çevremde gördüğüm herşeyden daha önemli bir şeye karşı eğilim uyandırmıştı.

Yeni ilişkiler kurdukça, yeni izlenimler ediniyordum. Evreinovların evinin yanındaki boş alanda lise-liler çelik çomak oynamak için toplanırlardı; içlerinden Guri Pletnev adlı biri büyülemişti beni adeta. Teni esmer, saçları bir Japon gibi mavimtrak, yüzü sanki barut sürünmüş gibi küçük kara noktacıklar dolu, sürekli neşeli, oyunda becerikli, hazırcevap bu çocukta bütün yeteneklerin tohumu gizliydi sanki. Ama o da bütün yetenekli Ruslar gibi, doğanın sağladığı olanaklarla yetiniyor, bunları artırmaya ya da geliştirmeye uğraşmıyordu. Duygulu bir kulağı ve müzik zevki olan Pletnev, ustaca guzla, balalayka, armonika çalar, daha soylu ve zor bir çalgıyı öğrenmeye yeltenmezdi; yoksul ve kötü giyimliydi, ama yırtık ve buruşuk gömleği, yamalı pantolonu, biçimsiz ve delik çizmeleri atılganlığına, kaslı vücudu-nun çevik hareketlerine uygun düşüyordu.
(...)
Ben de garip bir şekilde heyecanlanarak evden çıktım ve ertesi akşam yine aynı odada oturuyor ve burada neden, hangi amaçla yaşadıklarını anlamaya uğraşıyordum. Tuhaf bir yaşantı sürdürülüyordu burada.

Stepan Andreviç, tatlı ve iyi bir ihtiyar, bir köşede oturuyor, bende bembeyaz ve saydammış izlenimi doğuruyordu. Oturduğu yerden çevresine bakınıyor sanki "Bana dokunmayın!" der gibi esmer dudak-larını kımıldatıyor, hafifçe gülümsüyordu. Onda bir tavşan ürkekliği ve bir felaketin kaygılı önsezisi vardı, bu açıktı.
(...)

Maksim Gorki

1. Okuduğunuz metinden alınan *Yediğim her lokma ekmek ruhuma bir taş gibi oturuyordu; bu yüzden bir iş aramaya karar verdim.* cümlesinden yola çıkarak bu karakterin kişiliği hakkında ne söyleyebilirsiniz? Yazınız.

2. Okuduğunuz metinde geçen *Yaşam şartları güçleştikçe ben de kendimi daha güçlü ve akıllı buluyordum.* cümlesinden de anlaşıldığı gibi kahraman zorlukların kendisini güçlendirdiğini söylemektedir. Siz buna katılıyor musunuz? Düşüncelerinizi sebepleriyle yazınız.

3. *İnsancıl Bret Harte ve "bulvar" romanlarının dışında, epey sayıda ciddi yapıt okumuştum ve bunlar bende, belirsiz, ama çevremde gördüğüm herşeyden daha önemli bir şeye karşı eğilim uyandırmıştı.*

   Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki cümleyi de göz önünde bulundurduğunuzda sizce okunan kitapların kişilik üzerinde bir etkisi var mıdır? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

4. a) Aşağıdaki resim Johannes Vermeer'in *İnci Küpeli Kız* isimli tablosudur. Sizce tablodaki karakterin nasıl bir kişiliği vardır? Yazınız.

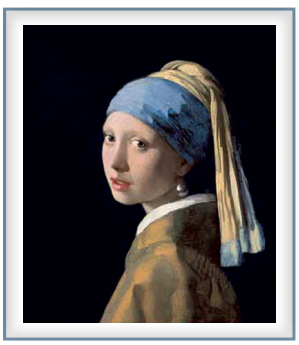

   b) Tablodan yola çıkarak kişilik yüklediğiniz *İnci Küpeli Kız,* roman kahramanına hayatla ilgili neler söylemiş olabilir? Yazınız.

Hazırlayan: *Cüneyt ZÜHRE*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.6: Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Romanda Şahıslar	25 dk.
Amacı	Öyküleyici metinlerde şahısların rol dağılımlarını fiziksel, psikolojik ve ahlaki özelliklerinin olayların akışına etkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sergüzeşt

(…)

İkisi de üç dört dakika önlerine bakarak, yalnız o dalgınlık anı içinde ara sıra birbirlerine hasretle bakıp sessiz sessiz hayranlık ve şaşkınlık gösterdikten sonra Celal Bey'in titrek bir sesle ettiği teklif üzerine bahçeye çıkmak üzere alt kat merdivenlerinden aşağı inmeye başladılar. Garip, apansız bir değişim… Birbirlerine büyük bir mahremiyetle sürekli, " Sus! Yavaş! Ayağını oraya basma!" diyorlardı. Çünkü giysilerinin bir yere temasından veya merdivenlerin biraz kımıldamasından gecenin o büyük sükûneti içinde bir ses çıkıverse bütün ev halkını uyandıracak bir patırtı gibi geliyordu. Taşlıkta uyanık olanların bile işitemeyeceği bir ses çıkar çıkmaz ikisi de bulundukları noktada birdenbire durup, kimsenin uyanıp uyanmadığını anlamak için dinleyerek bahçeye çıktılar. Ağaçların yapraklarından dökülen, çiçeklerin aralarından çıkan serin bir rüzgâr Dilber'in saçlarıyla oynadığı gibi bu iki genç ruha da sevdalı bir ürperti veriyordu.

İkisi de büyük çekingenlikle çimenden yapılmış bir seddin üzerini sevdalı bir sığınak sayarak oturdular. Etrafta hiçbir ses, hiçbir hareket yoktu. Yalnız, başlarının üstündeki ilahi sonsuzlukta bütün yıldızlar çalkalanıyordu.

Celal Bey, Dilber'in ellerinden tutarak:

– Üşüyor musun? Bu hafif rüzgâr çiçeklerin nefesidir. Sana dokunmaz değil mi?

– Hayır, bana bu manzara, bu büyüklük dokunuyor.

(…)

O gece Dilber'le beraber bir odada yatan Çaresaz sürekli Kafkasya'dan, esaretten ağlaya ağlaya bahsediyordu. Bütün insanlığını coşturan keder, sesine şiddetli bir tesir, lisanına garip bir sadelik ve güzellik vermişti. Dilber esaret arkadaşının alışılmadık olan bu haline üzülerek:

– Niçin ağlıyorsun? diye sordukça:

– Hiç! Ağlamak esaretin en büyük hakkıdır. Biz o hürriyete sahibiz! diyordu.

Garip şey! Acaba bu biçare Çaresaz'ın kalbini kim kırmıştı ki Dilber soyunup da yatağına girdiği halde yine durmadan mendiliyle gözlerini silerek ağlamasına devam ediyordu. Dilber yatağından kalkarak:

– Çaresaz! Yalnız dökülen gözyaşları acıdır. Sen hiçbir derdini benden gizlemezken, bu ıstırabının sebebini niçin saklıyorsun? Memleketinde geçen bir şey mi hatırına geldi? Yoksa çocukken annenin kucağında ağladığını mı hatırladın? Sen kalbini bana da açmazsan burada haline hanımlar mı acıyacak, beyler mi ağlayacak?

– Oh! Yok yok! Onların gözünde ağlayan bir esir mutlak dayağa, azarlamaya müstahaktır. İnsanın acısına, hastalığına inanmayıp da yatağından kaldırarak hasta hasta hizmet ettirenlerde kalp mi olur? Merhamet mi bulunur? (Dilber'i kucaklayıp birkaç kere öptükten sonra) Sevgili kardeşim… Senin gönlün pek yumuşaktır. Bana acırsın, bilirim… Bir şey yok, şimdi susar, yatağıma girerim. Sen rahatına bak. Bir şey yok!

İkisi de yataklarına girdiler.

Daha büsbütün sabah olmamıştı ki odaya bir kadın girerek Dilber'i yatağından kaldırdı. Dilber, "Ne istiyorsunuz?" diye sorduğu zaman, "Kalk bohçanı topla. Yaşmağını yap. Senin bu evde kısmetin bu kadarmış…" cevabını verdi.

(…)

Dilber bir gün evvel sevinçlerle dolu bir cennet bahçesi saydığı bahçede, sabah letafet ve gösterişiyle, kuşlar keyif ve neşeyle şarkılar söylemeye başlamışken, hiçbir şey hissetmeyerek zihni düşünmek, ciğerleri nefes almak kuvvetini kaybettiğinden insana korku verecek kadar uçuk olan rengiyle bahçenin bir tarafına konmuş Venüs heykeline benziyordu.

Kadın döndüğünde Dilber'i bıraktığı yerde bularak, ikisi birlikte yürümeye başladılar. Biraz uzaklaşınca, iki tarafı büyük ağaçlarla çevrili bir yolun sonunda, sabahın hafif sisleri arasından görünen bu köşke bu sevda yuvasına Dilber son bir kez hasretli gözlerle bakıyordu.

(…)

Samipaşazâde Sezai, *Sergüzeşt*

1. Dilber'in Çaresaz'a söylediği *Yalnız dökülen gözyaşları acıdır.* sözüne katılıyor musunuz? Size göre bu sözün şahısların kişilik özelliği ile bir bağlantısı olabilir mi? Düşüncelerinizi günlük hayatla ilişkilendirip gerekçelendirerek açıklayınız.

2. İnsanların düşünceleri sizce yaşam biçimleriyle ve hayal dünyalarıyla örtüşür mü? Düşüncelerinizi okuduğunuz metindeki Dilber'le Çaresaz'ın konuşmalarını da göz önünde bulundurarak açıklayınız.

3. Siz olsaydınız Celal Bey'in ruh hâlini dikkate alarak metni nasıl tamamlardınız?

4. Okuduğunuz metinde Dilber esir değil de eğitimli, kültürlü, varlıklı biri olsaydı Dilber'in metindeki kişilik özelliklerinde sizce değişiklik olur muydu? Niçin?

5. Okuduğunuz metinde "esaret" kavramı üzerinde durulmuştur. Atatürk'ün "Özgürlük, benim karakterimdir." sözünden hareketle özgürlüğün kişiler ve toplumlar üzerindeki yansımaları hakkında neler düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Nurcan BOZBIYIK*

5.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.6: Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Oblomovluk**	25 dk.
Amacı	Metindeki kişilere farklı açılardan bakıp onların her yönüyle değerlendirilmesini sağlamak.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Oblomov

İlya İlyiç Oblomov, bir sabah Gorohovaya Caddesi'nde bütün bir kasaba halkı kadar kiracısı olan büyük evlerin birinde yatağına uzanmıştı.

Otuz iki, otuz üç yaşlarında bir adamdı bu. Orta boylu, düzgün yapılı, hoş görünüşlü, koyu gri gözlü idi; fakat yüzünde, düşünce gayretinin, açık seçik hiçbir kaygının belirtisi yoktu. Düşünce bu çehrede serseri bir kuş gibi dolaşıyor, gözlerinden şöyle bir gelip geçiyor, yarıaçık dudaklarında biraz duraklıyor, alnının kıvrımlarında saklanıyor, sonra iyice silinip gidiyordu. O zaman bütün çehreyi kayıtsızlığın tek renkli ışığı kaplıyordu. Sonra bu kayıtsızlık bütün vücuduna geçiyor, hırkasının kıvrımlarına kadar yayılıyordu. Zaman zaman gözleri sıkıntıya, yorgunluğa benzer bir şeyle bulanıyordu; ama yalnız çehresinin değil, bütün varlığının hâkim ve devamlı ifadesi olan rehaveti, ne yorgunluk, ne de sıkıntı bir an olsun bozabiliyordu. Gözlerinde gülüşünde, başının , ellerinin her hareketinde rahat, açık, temiz bir ruhun ifadesi parlıyordu. Kayıtsız ve sathi bir göz Oblomov'a şöyle bir bakar ve "İyi yürekli, kuzu gibi bir adamcağız olsa gerek." derdi. Ona daha yakından, daha anlayışlı bir gözle bakan biriyse, yüzünü bir müddet süzer, sonra garip bir tereddüt içinde gülümser geçerdi.
(…)
Uzanmak İlya İlyiç için ne hastalarda ne de uykusu gelmiş insanlarda olduğu gibi zaruret, ne yorgun bir kimsedeki gibi geçici bir ihtiyaç, ne de uyuşuk bir insandaki gibi bir zevkti; bu onun tabii hali idi. Evde olduğu zamanlar -evde olmadığı zamanda yok gibiydi- hep uzanırdı; hem de hep aynı odada. Kendisini ilk defa içinde gördüğümüz bu oda onun hem yatak, hem çalışma, hem de konuk odası idi. Üç odası daha vardı. Ama onları yalnız sabahları, hizmetçi çalışma odasını temizlerken- ki bu da her gün olmazdı- şöyle bir görürdü. Bu odalarda eşyalar örtülü, perdeler inikti.
(…)
O sabah, İlya İlyiç, her zamankinin aksine erken uyanmıştı: Saat sekiz buçuktu. Düşünceli görünüyordu. Yüzünde kâh bir endişe, kâh bir keder ve sıkıntı ifadesi vardı. İçinde bir kavga olduğu belliydi; ama zihni henüz bu kavgaya karışmıyordu.

Evvelki sabah Oblomov, çiftliğinin kâhyasından keyif kaçıran bir mektup almıştı. Bir kâhyanın mektubunda keyif kaçıracak neler bulunabileceğini herkes bilir: Ürünün kötülüğü, alacakların geri kalması, gelirin azalması gibi şeyler. Geçen yıl da, daha önceki yıl da kâhya tıpkı bunun gibi mektuplar yazmıştı; ama bu yıl ki mektup Oblomov'u büsbütün şaşırtmış, ürkütmüştü.
Bu işler kolay halledilecek cinsten değildi. Ciddi tedbirler almak gerekiyordu. Bu arada işleriyle ilgilenmesi bakımından İlya İlyiç'e haksızlık etmeyelim: Birkaç yıl önce kâhyanın ilk mektubunu aldığı zaman, çiftliğinde bazı değişiklikler, yenilikler yapmayı düşünmeye başlamıştı.
İdare, iktisat ve daha başka bakımlardan yeni bir düzen tasarlamıştı; ama bu tasarı henüz kafasında olgunlaşmamıştı. Kahyanın mektupları her yıl onu yeniden düşünmeye zorluyor, rahatını kaçırıyordu. Oblomov tasarısının olgunlaşmasından önce kesin tedbirler almak gerektiğini anlıyordu.

Uyanır uyanmaz, hemen kalkıp yüzünü yıkamaya, çayını içtikten sonra her şeyi inceden inceye düşünmeye, bir şeyler tasarlamaya, düşüncelerini yazmaya niyet etmişti. Yarım saat kadar bu niyetle savaşarak yatağında kaldı; sonra da kahvaltısını her günkü gibi yatağında yapmaya, hemen ardından işlerini uzun uzun düşünmeye karar verdi: İnsan yatakta da pekâlâ düşünebilirdi.
– Zahar! diye bağırdı.
Öyle de yaptı. Çayını içtikten sonra yatağında doğruldu; kalkacak gibi oldu; terliklerine baktı; hatta bir ayağını yataktan aşağıya sarkıtmaya yeltendi ve hemen geri çekti. Saat dokuz buçuğu çalıyordu. İlya İlyiç telaşlandı. Yüksek sesle, sıkıntıyla, "Nedir bu yaptığım," dedi; "bu kadar da olmaz; kalkıp işe başlamalı. Kendimi bırakırsam sonra bir daha…"
– Zahar! diye bağırdı.
(...)

İvan Gonçarov

1. İlya İlyiç Oblomov'un karşıtı olabilecek üç kişilik özelliği yazınız.

2. Okuduğunuz metinden alınan *Kayıtsız ve sathi bir göz Oblomov'a şöyle bir bakar ve "İyi yürekli, kuzu gibi bir adamcağız olsa gerek." derdi. Ona daha yakından, daha anlayışlı bir gözle bakan biriyse, yüzünü bir müddet süzer, sonra garip bir tereddüt içinde gülümser geçerdi.* cümlelerinden hareketle siz de Oblomov'a bakan üçüncü bir göz olunuz.

   Buna göre Oblomov'a bakmayı seçtiğiniz gözün niteliklerini ve buna bağlı olarak Oblomov için kuracağınız cümleyi yazınız.

3. Oblomov'un kişiliğine sahip bir insanın sizin arkadaşınız olmasını ister miydiniz? Niçin?

4. Oblomov'un bir sabah yatağından ok gibi fırladığını, alelacele giyinip hızlı adımlarla odadan çıktığını düşününüz. Sizce Oblomov'un sabah yaşadığı hangi olay veya karşılaştığı hangi durum onu bu şekilde harekete geçirmiş olabilir?

5. "İnsanların kendilerine yakın ve uzak bir hedef belirlemeleri onları yaşama daha çok bağlayabilir, uyuşukluktan, atalete düşmekten ve ağır hareket etmekten alıkoyabilir." düşüncesinden hareketle siz de kendinize beş yıl sonra ulaşabileceğiniz bir hedef belirleyin. Bu hedefe ulaşabilmek için hangi yolları takip edeceğinizi açıklayınız.

Hazırlayan: *Gurbet FİLAZİ*

5.ÜNİTE > **Roman** *Kazanım A.2.7: Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Zaman-Mekân-İnsan İlişkisi**	25 dk.
Amacı	Mekân ve zamanın eser kahramanları üzerindeki etkilerini çözümleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları, verilen metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bugünün Saraylısı

(…)

Apartmana taşındıktan sonradır ki, Ayşen birdenbire çevresini ve eğlence şekillerini değiştirmişti. Artık önüne gelen sinemaya değil, en iyilerine gidiyordu, Ayazpaşa'daki bahçeli pastacıda Berin ile çay içiyor, büyük otel ve gazinolarda yemek yemeğe alışıyordu.

İşte artık alıştığı için ve daha da alışmak maksadiyle dayısını Taksim Gazinosuna sürüklüyor. Doğrusu alışmalı, düzeyini yükseltmeliydi. O daha iyisine değerdi.

Başını çevirmiyerek düşünmesine epeycedir devam ederken ayak sesleri duydu. Kapı açılıyor; Ayşen… Hayır, Sarı Kız, sırtında parıltısı bile gözleri ısıtan siyah bir kürk, içeri giriyor. Beyaz elbisesinin etekleri kürkten taşmaktadır, başına da beyaz bir şey sarmış, şöyle, çene altından tutturulmuş. Ne yapacak bakalım? Yüzü olabileceğinden ciddi, başka türlü yürüyor, yürüyor ve omuzlarından, kolsuz pelerin, şal, maşlah imişçesine kolaylıkla, zarafetle kayan bu kürkü güzel bir jestle -bağışlar gibi- atıyor. Eli Ata'ya doğru "Kalkma, dur" anlamına bir işaretle uzanıyor, diyor ki:

"– Sevgilim! Ayaklarına kapanmağa geldim."

Ata, yapılanın bir rol olduğunu bilmekle beraber, ayaklarını kanepenin altına saklamaktan kendisini alamıyor. Karşılıklı gülüşüyorlar. Gülüşüyorlar ama dayı, aklını fikrini rol yapmağa vermiş olan Ayşen'in bu hallerini gittikçe arttırdığını, azıttığını gördüğü için gülümseyişine bir acılık katıldığını hissetmiyor değil. Bir sene üç ay zarfındaki değişiklik inanılmayacak kadar büyüktür, şaşırtıcıdır. Ata da anlıyor ki insanın parası olursa giyeceklerini terzinin en tanınmışına diktirmeli, ayakkabılarını da gene meşhurlardan birinde yaptırmalıdır. Bunlar sadelik içinde zarafet nedir, uyarlamasını biliyorlar.

Hattâ Ayşen'in ilk elbise ve mantolarını hatırlıyor; aradaki farkı seziyor; kıza birkaç misil daha güzel, güzelden çok moda gazetelerindeki Avrupa'lı tipi bir zariflik veren yenilerine hayran kalıyor. Eğer Berin olmasa, önüne düşüp bu terzileri, kunduracıları ve her malın mükemmelini satan mağazaları göstermeseydi onları tanımak için yıllar gerekecekti. Ayşen'in rehberi ve hocası Beyoğlu'nun kibar hayatını gayet iyi bilen Berin Hanımdır. Bu iş, ne Feride'nin, ne de Üftade'nin becerecekleri işlerden…

(…)

Refik Halid Karay, *Bugünün Saraylısı*

1. Okuduğunuz metnin kahramanı Ayşen'in; apartman hayatıyla tanıştıktan sonra yaşam tarzında, zevklerinde, tercihlerinde bir değişim meydana gelmiştir.

a) Ayşen'deki bu değişimi nasıl değerlendiriyorsunuz?

b) Ayşen'in yerinde siz olsaydınız içinde bulunduğunuz çevreden başka bir çevrede yaşamaya başlasaydınız nasıl bir tavır sergilerdiniz?

c) Sizce değişim korkulacak bir durum mudur? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

2. Metne göre Ayşen'in yaşadığı değişim üç aylık bir zamanda gerçekleşmiştir. Ata Bey bu değişimi biraz beğeni, biraz üzüntü ile karışık bir şaşkınlıkla karşılamaktadır. Ata Bey'in yaşadığı bu ruh hâli ile ilgili neler söyleyebilirsiniz? Aşağıdaki boşluklara yazınız.

3. Okuduğunuz metinde olayların Ayazpaşa, Beyoğlu, Taksim gibi muhitlerde geçtiği görülmektedir. Sizce olaylar, İstanbul'un bu semtlerinde değil de Anadolu'da küçük bir kasabada geçseydi eserde neler, nasıl değişirdi?

Hazırlayan: *Dr. Döndü KARACA*

5.ÜNİTE > Roman | *Kazanım A.2.7: Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Bir Zamanlar Sohbet Mekânları**	25 dk.
Amacı	Metindeki zaman ve mekânın, farklı durum ve zamana göre değişebileceğini, uyarlanabileceğini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Helva Sohbeti

Balat mahallesinin yukarı taraflarında Kesmekaya denilen civarda esnaftan bir zat helva sohbeti yapmaya karar vermişti. Malumdur ki eski zamanlarda kış gecelerinde helva sohbetleri yapılırdı. Ne yapsınlar? O zamanlar balolar, tiyatrolar, suareler bilinir değildi ki! Kıraathaneler falanlar da yoktu. Mahalle kahvelerinde uzun kış gecelerinin bir miktarını geçirebilmek ise her yiğidin kârı sayılabilir mi?

(…)

Battal Gazi, Hamzaname gibi bir kitap okutarak dinlemek suretiyle eğlenmek lazım gelse kitabı okumaya yeltenmiş olan okuyucu heceleye heceleye, kekeleye kekeleye yine bir türlü söktürüp çıkartamadığı yerlerde zihni, gözü açık insanların canlarını sıkar.

(…)

Terazinin bir gözüne konulan bir miktar şekerin kaç dirhem olduğunu bulmak için herkes o kefeyi eliyle tartıştırıp yoklayarak "şu kadar dirhem" dedikçe diğerleri yoklayıp dirhemin miktarını artıra artıra nihayet son yoklayan adam, şekerin hükmolunan dirhemler ağırlığında olmadığına kanaat getirirse "tartsınlar" demesiyle şeker tartılınca, belirlenmiş olan dirhemden eksik ise bu kumandayı verenin, fazla ise son artıranın malı olmasından ibaretti. Ancak bu oyunda dahi şamata, gürültü, çekişme bazı kereler kavga derecelerine de varırdı.

Velhasıl o zaman mahalle kahveleri, bu gibi patırtılı gürültülü eğlencelerden keyif alanlar için belki bizim bu satırlarda ayıplarcasına yazdığımız şeyleri methedici bir şekilde yazdırtacak eğlence mahallerinden sayabilirdiyse de herhalde kendini bilenler kış mevsimlerinin uzun gecelerini kısaltmak için oralara müracaat etmeyip "arifane" veyahut "harifane" denilen surette, yani kimler bulunacaklar ise onlardan toplanacak beşer onar kuruşla yapılan veya nöbetleşe verilen ve ismine "helva sohbeti" denilen toplantılarda eğlenmeyi tercih ederlerdi.

Sanki bu helva sohbetleri tamamıyla arifçe, zarifçe, sakince ve kibarca şeylerden miydiler? Heyhat! Her şey asrın mizacına, istidadına göre olmak veyahut erbabının terbiye derecesine tabi bulunmak zorundadır. Gerçi helva sohbetlerinin bazıları pek kibarca bir surette icra olunurdu. Çünkü sohbeti yapan zat, yüksek tabakadan olduğu gibi topladığı arkadaşlar da seçkinlerden olurdu. Türlü türlü sıra oyunları çıkarılıp bunların bazılarında gerek oynayanlar gerek temaşa edenler gülmekten kırılırdı. Herkes kendi evinde akşam yemeğini yedikten sonra sohbet mahalline gitmiş olduğu halde gecenin saat on ikilerine, birlerine kadar eğlenildiğinden ve o zamanlar herkes evinde akşam namazından evvel yemek yemeyi alışkanlık edindiğinden, sohbetin sonlarında karınları acıkan dostlara şimdiki alafranga buluşmalarda souper denilen gece yemeği çekildiği gibi, dolmuş bir hindi veya ona benzer bir et ve lahana yapraklarına sarılmış bir yalancı dolma veya buna benzer bir yemek ile bir de helvadan ibaret bir gece yemeği verilirdi ki eğer sohbet nöbetleşe yapılıyorsa bundan sonra helva sohbetinin hangi efendi tarafından verileceğini tayin etmek için bir iki okka kadar helvadan yapılmış bir topu varaklayarak, telleyerek, pullayarak çalgılarla, şarkılarla o zatın önüne koyarlardı. Helva sohbetinin böyle kibar şekilde yapılanına kimin ne diyeceği olabilir?

(…)

Ahmet Mithat Efendi, *Dolaptan Temaşa*

Kelime Dağarcığı:

suare: Gece gösterimi. **dirhem:** 3,207 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü. **okka:** 282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi. **istidat:** Yetenek.

1. Metinde bahsedilen dönemin eğlenme ve zaman geçirme kültürüyle günümüzdeki eğlenme ve zaman geçirme kültürü arasında oluşan değişimle ilgili düşüncelerinizi nedenleriyle yazınız.

2. Helva sohbetlerinin günümüze "edebiyat sohbetleri" şeklinde uyarlanmak istendiğini ve bunu uyarlama görevinin de size verildiğini düşününüz. Bunun için sizden uygun bir mekân tasarlamanız, uygun bir zaman dilimi belirlemeniz, edebiyat sohbetlerini yapacak kişinin özelliklerini tespit etmeniz ve yaptığınız çalışmayla ilgi çekmeniz bekleniyor. Buna göre

a) İç ve dış mekânı nasıl tasarlardınız? Tasvir ederek açıklayınız.

b) Hangi zaman dilimlerini seçerdiniz? Niçin?

c) Edebiyat sohbeti yapacak kişi veya kişileri seçerken neleri dikkate alırdınız? Gerekçeleriyle açıklayınız.

ç) Bu mekânda gençlerin ilgisini çekebilmek, edebiyatla daha çok iç içe olmalarını sağlamak adına neler yapardınız?

Hazırlayan: *Gurbet FİLAZİ*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.8: Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Bakış Açımın Önemi	25 dk.
Amacı	Romandaki anlatıcının ve bakış açısının önemini anlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Genç Kız Kalbi

(...)
Bana herkes çok müşkülpesentsin diyor, beğenilecek hiçbir şeyi göremeyen bir insan başka ne olur bilmem ki... Tiyatro binasının yabaniliğini affetmeye hazırım, fakat yarabbim, nedir o oynanan oyun, sonra nedir o kantolar...
(...)
Sonra kumpanya manasız, asılsız, düzensiz, dört perdelik bir oyun oynadı. Öyle bir oyun ki yalnız yavanlığıyla, tatsızlığıyla insanın neşesini bozar, harap eder. Sonra kadın şarkıcılar da aktörler de bu hanımefendilerin devamlı, ısrarlı alkışlarıyla mesut oldular. Evvela perde açılmadan önce hallerinden, kıyafetlerinden kendilerini az çok, biraz bir şeye benzeterek oldukça yakınlık hissettiğim bu hanımların his ve zevk bakımından ne kadar düşük olduklarını görerek hayret ettim. Bebek'teki tiyatroya gelen bu hanımların İstanbul'un yüksek sınıfını oluşturmaları gerekirdi. Lakin demek ki gazetelerdeki ilanlara göre her gün İstanbul'un bir başka köşesinde bir tanesi oynayan bu murdar kumpanyaları bu hanımların alkışları ihya ediyor, öyle mi? Ben bu soğukluklarla donmuş dururken herkesin, hele hanımla Nigâr'ın kahkahalarla güldüğünü görerek aramızdaki farkı düşündüm ve kendi kendime derin derin acıdım. Aman yarabbi! Bütün bu kalabalık içinde çölde garip ve avare kalmış, yolunu şaşırmış bir seyyah gibiyim. O kadar yalnızım, o kadar kendimi herkesten ayrı, herkesten başka buluyorum ki yavaş yavaş kalbimi bir korku, acı, büyük bir korku, "Ne yapacağım? Nasıl yapacağım?" korkusu harap ediyor. İzmir'deyken, küçükten beri yaşadığım hayat içinde bütün emel ve saadetimi İstanbul'a bağlayarak geniş bir hayal içinde ümitle bezenmiş bir ömür sürüyordum. Buraya geldim, bütün bu ümitler, bu emeller, hepsi ayrı ayrı bir rüzgâr darbesinin kahrıyla kırıldı, döküldü, savruldu... Bitti... Hepsi bitti...

Evet, ne yapacağım, nasıl yaşayacağım? Neyde bir zevk bulacağım? Ben bu hayatı sevmiyorum. Bu insanları hep manasız, hep adi buluyorum! Kimi ve neyi sevebileceğim? Nasıl, nasıl?

Kendi kendime şurada itiraf ediyorum ki bu iddialarımda büyüklenme, benzersiz olma yok. Çünkü hayatım mahvoluyor... Benzersiz olmak için kendimi zevk ve saadetten mahrum etmeye nasıl razı olurum?
(...)
Sonra kendimi, bu hali çocukça bir edayla fikrimin açıklığına, onlardan üstün olduğum düşüncesine de dayandırmaya da cesaret edemem. Tahsilim bir Türk kızının az çok düzensiz, usulsüz tahsilinden başka bir şey değil.
(...)

Mehmet Rauf

Kelime Dağarcığı:

adi: Değersiz, kötü, sıradan, hiçbir özelliği olmayan. **müşkülpesent:** Güç beğenir. **kanto:** Tuluat tiyatrolarında oyundan önce genellikle kadın sanatçıların şarkı söyleyip dans ederek yaptığı gösteri. **murdar:** Kirli, pis. **iftihar:** Övünme, kıvanma, kıvanç, övünç. **kumpanya:** Tiyatro topluluğu. **seyyah:** Gezgin, turist.

1. Okuduğunuz metinden alınan *Bana herkes çok müşkülpesentsin diyor, beğenilecek hiçbir şeyi göremeyen bir insan başka ne olur bilmem ki...* cümlesinden de anlaşıldığı gibi karakter zor beğenen bir insandır. Sizce böyle bir bakış açısına sahip olmasında nelerin etkisi olabilir? Yazınız.

2. Roman karakterinin hayata bakış açısını olumlu yönde değiştirmek isteseydiniz bunun için ona ne tür tavsiyelerde bulunurdunuz?

3. Roman, kahraman bakış açısıyla yazılmıştır. Yazarın yerinde siz olsaydınız roman kahramanının olumsuz düşüncelerini de dikkate alarak hangi anlatıcı türünü kullanırdınız? Neden?

4. *Buraya geldim, bütün bu ümitler, bu emeller, hepsi ayrı ayrı bir rüzgâr darbesinin kahrıyla kırıldı, döküldü, savruldu... Bitti... Hepsi bitti...* cümlelerini yaşadığı bir olay sonucunda hayata olumlu gözlerle bakan bir bakış açısına dönüştürünüz. Dönüştürdüğünüz bu cümleleri gözlemci bakış açısıyla yazınız.

5. Romandaki genç kız, yaşadığı olaylara ve çevresindeki kişilere iyimser bir bakış açısıyla yaklaşsaydı sizce hayatında ne tür değişiklikler olurdu?

6. Shakespeare'in "İyi ya da kötü bir şey yoktur, sadece düşünce onu öyle yapar." sözünü metindeki genç kızın hayata bakış açısını da dikkate alarak yorumlayınız.

Hazırlayan: *Cüneyt ZÜHRE*

5.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.8: Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Yazarın Çocukluğu**	25 dk.
Amacı	Öyküleyici metinlerde anlatıcının özellikleri ile hangi bakış açısının kullanıldığını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Çocukluk

(…)

Anneciğim konuk odasında oturmuş çayı demliyordu; bir eliyle demliği, diğeriyle de semaverin musluğunu tutuyordu. Musluktan akan su demliğin üzerinden tepsiye dökülüyordu. Ama dikkatle baktığı halde bunun farkına varmadığı gibi, bizim içeri girdiğimizi de fark etmiyordu.

Sevdiğin bir varlığın hatlarını hayalinde canlandırmaya çalıştığında geçmişten o kadar anı belirir ki, bu anıları, gözyaşları arasındaymış gibi bulanık görürsün. Bunlar hayalgücünün gözyaşlarıdır. Annemi o zamanki haliyle anımsamaya çalıştığımda her zaman iyiliği ve sevgiyi, yalnızca iyiliği ve sevgiyi ifade eden kahverengi gözleri, boynunda, kısa saçlarının kıvrıldığı yerin biraz altındaki beni, işli, küçük, beyaz yakası, beni sık sık okşayan, benim de sık sık öptüğüm zayıf, şefkatli eli gelir gözümün önüne; ama genel görüntüsü kayarak uzaklaşır benden.

Kanepenin solunda eski bir İngiliz piyanosu vardı; piyanonun önünde esmer kız kardeşim Lyuboçka oturmuş, biraz önce buz gibi suyla yıkanmış pembe parmaklarıyla Clementi'nin etütlerini gözle görülür bir gerginlik içinde çalıyordu. Lyuboçka on bir yaşındaydı; üstünde kısa, ten bir elbise, paçaları dantelli beyaz bir pantolon vardı ve oktavları, ancak arpeggio biçiminde çalabiliyordu. Yanında Marya İvanovna, başında pembe kurdeleli başlığı, sırtında mavi elbisesi ve Karl İvanoviç'in içeri girmesiyle birlikte daha da sertleşen kıpkırmızı, öfkeli yüzüyle yarı dönük olarak oturuyordu.

(…)

Annemin zaten güzel olan yüzü gülümsediği zaman kıyaslanmayacak derecede güzelleşir, çevresindeki her şey sanki neşe dolardı. Yaşamımın en zor anlarında bu gülümsemeyi bir an olsun görebilseydim üzüntü nedir bilmezdim. Bence yüz güzelliği denilen şey yalnızca gülümsemedir: Gülümseme yüze güzellik katıyorsa o yüz çok güzeldir; gülümseme yüzü değiştiriyorsa o yüz sıradan bir yüzdür; gülümseme yüzü bozuyorsa o zaman bu çirkin bir yüzdür.

Maman bana günaydın dedikten sonra başımı ellerinin arasına alıp geriye doğru itti ve dikkatle yüzüme bakarak:

– Ağladın mı sen bugün? dedi.

Yanıt vermiyordum. Gözlerimden öptü ve Almanca:

– Niçin ağladın? diye sordu.

Bizimle arkadaşça konuştuğu zamanlar çok iyi bildiği bu dili kullanırdı.

Uydurduğum düşü tüm ayrıntılarıyla anımsayarak ve bu düşünce aklıma gelince elimde olmadan titreyerek:

– Düşümde ağladım Maman, dedim.

Karl İvanoviç sözlerimi doğruladı, ama düşle ilgili bir şey söylemedi. Maman hava durumu konusunda Mimi'nin de katıldığı konuşmayı biraz daha sürdürdükten sonra uşaklar için tepsiye altı parça şeker koydu ve pencerenin önünde duran gergefine gitti.

– Hadi şimdi babanızın yanına gidin çocuklar, harman yerine gitmeden önce mutlaka bana uğramasını söyleyin.

(…)

Bir daha geri gelmeyecek mutlu çocukluk dönemi! Çocukluk anılarını nasıl sevmez, nasıl üstüne titremez insan? Bu anılar ruhumu canlandırır, yüceltir ve benim için en güzel zevklerin kaynağıdır.

Doya doya koşup oynadıktan sonra çay sofrasına, yüksek sandalyeme otururdum; vakit geçmiş, bir fincan şekerli sütümü çoktan içmiş olurdum, uykudan gözlerim kapanır, ama yerimden kımıldamaz, oturur, dinlerdim. Dinlememek mümkün mü zaten? Maman biriyle konuşurdu, sesi o kadar tatlı, o kadar gönül okşayıcıydı ki. Yalnızca bu sesler yüreğime ne çok şey söylerdi!

(…)

L. N. Tolstoy, *Çocukluk*

Kelime Dağarcığı:

arpeggio: Notaları hızlı ve kesik çalma. **gergef:** Kumaş gerilerek nakış işlemeye yarayan çerçeve. **oktav:** Sekiz sesten oluşan ses dizisi.

1. Okuduğunuz metinde anlatıcı, çocukluk dönemi ile ilgili düşüncelerini kahraman bakış açısı ile ifade etmiştir. Size göre metinde kahraman bakış açısının kullanılması metnin anlatımını nasıl etkilemiştir?

2. Tolstoy, kendi sosyal gerçeğinden esinlenerek yazdığı bu romanında başarılı bir üslup ve konu bütünlüğü ortaya koymuştur. Siz de çocukluk döneminizi hayalinizde canlandırarak kısa bir metin yazınız.

3. Okuduğunuz metinde anlatıcının "güzellik" kavramı ile ilgili düşüncelerine katılıyor musunuz? Niçin?

4. *Bir daha geri gelmeyecek mutlu çocukluk dönemi! Çocukluk anılarını nasıl sevmez, nasıl üstüne titremez insan? Bu anılar ruhumu canlandırır, yüceltir ve benim için en güzel zevklerin kaynağıdır.*

   a) Yukarıdaki cümleler okuduğunuz metinden alınmıştır. Anlatıcının metindeki bu düşüncesini yorumlayınız.

   b) Bu düşünceden yola çıkarak anlatıcının ruh hâli hakkında çıkarımlarda bulununuz.

Hazırlayan: *Nurcan BOZBIYIK*

5.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.8: Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Bir Hayalin Peşinde**	25 dk.
Amacı	Metinlerde anlatıcının özellikleri ile hâkim, kahraman ve gözlemci bakış açılarından hangisinin kullanıldığını belirleyerek seçilen bakış açısının anlatımı nasıl etkilediğini ve anlatıcıyı değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Efsuncu Baba

(…)

Pederi Nasrullah Efendi'nin konağında kimyahanesi ve gece gündüz işler kimyagerleri vardı. Hazırlanış şekilleri ve bileşimleri büyük sır sayılan değerli taşlar eritilir, alaşımlar yapılır, potalara dökülürdü.

Nasrullah Efendi altın bileşimi ile her derde deva olan ve insan ömrünü sonsuza kadar uzatan "şimşirik taşını" yahut "Büyük İksiri" bulmaya uğraşıyordu. Sırrın korunması için yeraltı mahzenlerinde çalışan kimyagerlerin sakalları ağrıyor, senelerden beri ocaklar yanıyor, potalar kaynıyor, Efendi'nin bu sır taşları durmayıp çalışıyorlar, fakat ne altın imal edilebiliyor, ne de her derde deva "Büyük İksir" bulunuyordu. Kimyacılar pek uzun senelerle süren bu başarısızlıklarından yılmayarak ve araştırma usullerini değiştirmeyerek aynı tarzdaki uğraşlarına devam ediyorlar. Daima Hintli bir dervişin kerameti ağzından işletilen düzenekler, eski kitaplarda görülmüş bilmece tarzı bileşim esasları üzerine gidiyorlar.

Doğudan, batıdan, güneyden sırtları pöstekili, elleri teberli, lüle lüle uzun kirli saçlı gezginler gelerek Nasrullah Efendi'nin evinde konaklıyorlar. Dağarcıklarından, keşküllerinden çıkardıkları kuru bitkileri, iksirleri, değerli taşları, tozları, hediyeleri, altından pahalı değiştokuşlarla ev sahibine güya bağışlıyorlar. Potalar altından değerli kimyasallarla doluyor. Fakat mümkün değil altının bileşim sırrına erilemiyordu.

Nasrullah Efendi'nin hemen hemen ümitsizliğe düşeceği sıralar oluyor, lakin yine de dünyanın bir ucundan omuzları ceylan derili, cezbeli, salkım saçak, keramet ve sır dolu bir derviş meydana çıkıyor, yeni bir şevk ve gayretle işe başlayacak açıklamalarda bulunuyor.

Bu çeşit kimya ile uğraşanlara göre madenler, cevher maden ve ham maden olarak ikiye ayrılır.

Cevher maden ısıyla temel özelliklerini kaybetmeyenler, ham maden yahut madene benzer ise ısıyla özellikleri değişenlerdir. Ham maden cevher madenle temas ederek gelişebilir. Bu iki türe ait madenlerin hepsi de aynı esaslara göre oluşmuş bileşik cisimlerdir. Her maden, madenlerin en asili olan altından -onların fikirlerince- içerdiği kükürt ile cıvanın üzerine yapılan işlem ile mümkün olabilir.

İkinci usul de madenleri tamamen altına boyamaktır. İşte bu yolla altın tozu bulunduktan sonra "iksir-i azam" keşfolunacaktır. Derviş Cebeli'ye göre yetmiş bin türlü bitkinin içinde yalnız bir çeşit ot vardır. Zaten bitkiler, madenin büyüyebilir hale gelmiş cinsidir. Aslında hepsi birdir. Bu ot topraktan altınözünü süzüp emerek yetişir. Sıcak ve ılıman bölgelerde bulunur. Fakat asıl büyüyüp geliştiği yer Bezm-i Elest Dağı'nda Hüthüt Yaylası'dır. Türlü renk ve şekilde yetiştiğinden kerametle bulunabilir. Fakat bu Bezm-i Elest Dağı, Asya kıtasının neresindedir? Derviş'in bu coğrafî açıklaması pek karışıktır, içinden çıkılmaz.

(…)

Hüseyin Rahmi Gürpınar

Kelime Dağarcığı:

pösteki: Koyun, keçi postu. **teber:** Dervişlerin baltası. **dağarcık:** Meşin torba. **keşkül:** Dilenci çanağı. **cezbeli:** Bir inanç ile aşırı ölçüde kendinden geçme hâli.

1. Nasrullah Efendi, madenleri altına çevirmek ve ölümsüzlük iksirini bulmak için çeşitli tılsımlar hazırlamak peşinde koşuyor. Tılsımlar yerine çeşitli bilimsel metotlar kullanarak sabırla deneyler, araştırmalar yapan bir bilim insanını metne ekleyerek gözlemci bakış açısı ile bir paragraf oluşturunuz.

2. Anlatıcı, hayatının sonuna kadar "Büyük İksir"i bulmaya çalışan bir simyacıyı karşımıza çıkarıyor. İnsanların bir amaç uğruna sabırla, ısrarla mücadele etmeleri ile ilgili fikirlerinizi birinci kişili anlatımla yazınız.

3. Nasrullah Efendi bugün aramızda olsaydı, pandemi döneminde sizce nasıl bir korunma yoluna giderdi? Nasrullah Efendi'nin Covid-19 virüsüne karşı nasıl bir tutum sergileyebileceğini kendi belirlediğiniz bir bakış açısıyla yazınız.

4. *Pederi Nasrullah Efendi'nin konağında kimyahanesi ve gece gündüz işler kimyagerleri vardı. Hazırlanış şekilleri ve bileşimleri büyük sır sayılan değerli taşlar eritilir, alaşımlar yapılır, potalara dökülürdü.*

   Metinden alınan yukarıdaki cümlelerde anlatıcı taraflı davranmamış, ifadelerinde okuyucuyu yönlendirmemiştir. Bu cümleleri, anlatıcıyı taraflı bir kimliğe büründürerek kahramanı onaylayan ve onaylamayan iki farklı öznellikle yeniden oluşturunuz.

Hazırlayan: *Melda HÜR*

5.ÜNİTE > **Roman** | *Kazanım A.2.9: Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerinin işlevlerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Bir Pişmanlığın Ardından**	25 dk.
Amacı	Metinde kullanılan anlatım biçimlerini ve anlatım tekniklerini belirleyebilmek. Metnin bir bölümünde farklı anlatım teknikleri ile düzenleme yapabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Diriliş

(…)

Vaktin geç olduğunu ve ceza evinin de epey uzakta olmasını göz önüne alan Dmitriy Nehludov bir arabaya bindi. Yol boyunca "Katyuşa'yı nasıl bir ruh hâli içinde göreceğim?" diye kendi kendine soruyordu. Ceza evinin büyük kapısını çaldıktan sonra karşısına çıkan gardiyana:

"Maslova'yı görmek istiyorum." dedi. Gardiyan içeriye gidip bir şeyler sorduktan sonra dönüp Dmitriy'e yanıt verdi.

"Maslova hastanedeymiş." diye yanıt verdi.

Prensi, ceza evi hastanesinde babacan, yaşlı, cılız bir gardiyan karşıladı. Kapıyı aralayarak ziyaretinin nedenini öğrendikten sonra içeri alarak onu alıp çocuklar koğuşuna götürdü. Koridorda bulunan, üstü başı asitlenik kokan genç bir doktor prense yaklaşarak:

"Kimi görmek istiyorsunuz?" diye sordu.

"Katyuşa Maslova'yı…"

"Burası çocuklar koğuşudur, kadın filân yok."

"Biliyorum! Yalnız, mahkûmlardan birisi buraya hasta bakıcı olarak nakledilmiş, onu görecektim."

Dmitriy'nin bu yanıtı üzerine genç doktor:

"Burada iki kadın mahkûm var. Hangisi demiştiniz?"

"Katyuşa Maslova. Petersbourg'a temyiz dilekçesini vermek için gideceğim de, bunu da ona verecektim." diyerek cebinden Panovo'daki evde, dolabın alt gözünde bulduğu resim zarfını çıkardı.

O zaman genç doktor yumuşak bir sesle:

"Pekâla çağıralım" dedi. "Buyurun oturun."

Sonra beyaz önlüklü, yaşlı bir kadına Maslova'yı çağırması için emir verdi.

Teşekkür eden prens, doktorun sonradan kendisine göstermiş olduğu bu yumuşak davranıştan cesaretlenerek sordu:

"Bağışlayın, Maslova'dan memnun musunuz?"

"Eh. Zararsız. Fena da çalışmıyor. Elbette eski bulunduğu ortamı göz önüne alırsanız burası oldukça iyi. Bakın işte kendisi de geliyor."

Katyuşa, yanında yaşlı, hasta bakıcı kadınla birlikte koridora yaklaşıyordu. Çizgili entarisinin üstünde beyaz bir önlük vardı. Başındaki örtü de saçlarını gizlemekteydi. Dmitriy'i görünce fena hâlde kızardı, kararsızlıkla durdu, sonra kaşlarını çatarak, gözler yerde hızlı adımlarla ona yaklaştı. Önce elini uzatmak istemedi. En sonunda kararını verdi, daha fazla kızardı. Öfkelendiği için kendisinden özür dilediği günden beri Dimitriy onu görmemişti. Yine aynı duygular içinde bulacağını sanıyordu. Ama içe kapanık, utangaç, çekingen ve aynı zamanda düşman gibi görünen yüzünde yepyeni bir ifade vardı.

(…)

Tolstoy, *Diriliş*

1. Okuduğunuz metinde öyküleme ile birlikte betimlemelere de yer verilmiştir. Sizce öyküleme ve betimlemenin birlikte kullanılması metne neler kazandırmıştır?

2. Okuduğunuz metinde anlatım tekniklerinden diyalog ve monoloğa yer verilmiştir. Anlatmaya dayalı metinlerde bu tip tekniklerin kullanılması metnin anlamını nasıl etkilemektedir? Açıklayınız.

3. Olayların kronolojik akışının kesilerek geçmişe dönülmesi, geçmiş yaşantıların anlatılması tekniğine **geriye dönüş tekniği** adı verilmektedir. Bu bilgiyi de göz önünde bulundurarak okuduğunuz metnin son paragrafında anlatılanlarla bağlantılı olacak şekilde geriye dönüş tekniği sayılabilecek bir paragraf yazınız.

4. Anlatmaya dayalı eserlerde bazen anlatıcı; olayları, kişileri veya diğer unsurları özetleyerek anlatabilir. Bu teknik, **özetleme tekniği** olarak adlandırılır. Siz de okuduğunuz metnin herhangi bir yerine özetleme tekniğini kullanarak bir paragraf ekleyiniz.

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.9: Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Kahramanın Ruh Hâli	25 dk.
Amacı	Metni anlatım biçimleri ve anlatım teknikleri açısından çözümlemek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Öteki

(…)
Hava biraz düzeleceğe benziyordu. Bulut kümelerinden dökülen karla karışık yağmur yavaş yavaş dinmeye başlamış ve en sonunda neredeyse tamamen kesilmişti. Gökyüzü açılmış ve küçük küçük yıldızlar parlamaya başlamıştı. Hafif yağmurlu, kirli, nemli bir hava vardı ve zaten güçlükle nefes alan Bay Golyadkin'i boğuyordu. Yağmur suyunu çekmiş ve iyice ağırlaşmış kaputunun rahatsız edici, sıcak nemi içine işlemişti ve tüm ağırlığıyla hal kalmamış bacaklarına baskı yapıyordu. Hummalı bir titreme tüm vücudunu, sert iğneli ısırgan karıncalar gibi sarmıştı; Bay Golyadkin soğuk terler döküyordu ve o kadar bitkindi ki sertliğini ve kararlılığını gösterdiği zamanlarda kullandığı, her şeyin sonunun hayırlı bitmesini dilediği sözleri bile aklına gelmiyordu. "Yine de şu an için bunların önemi yok," -hâlâ sağlam duran ve yüreğindeki cesareti kaybetmemiş olan kahramanımız, artık su çekemeyecek kadar ıslanmış şapkasından yüzüne akan soğuk damlaları silerken bu sözü tekrarlıyordu.
(…)
Tabii ki avluda bir sürü insan, seyisler, arabacılar dolanıyordu; dönen tekerleklerin, soluk alan atların sesleri geliyordu; ama yine de yeri iyiydi: Diğerleri farkında olsa da olmasa da en azından gölgeden faydalanıyordu ve kimse Bay Golyadkin'i görmüyordu; o ise her şeyi rahatlıkla görebiliyordu. Pencerelerin hepsi ışıl ışıldı; Olsufiy İvanoviç'in evinde bir çeşit kutlama vardı. Ama henüz müzik sesi duyulmuyordu.
(…)
Belki bu işin sonu hayırlı biter, -diye düşündü. -kesinlikle büyük bir felaketten kurtuldum." Aslında Bay Golyadkin'in yüreği birdenbire ferahlamıştı. "Ah, her şey yoluna bir girse,- diye düşündü, ama bunun olacağına kendisi de pek inanmıyordu,- Ne yapacağımı biliyorum… Hayır, en iyisi başka bir yol izlemeli… yoksa böyle yapsam daha mı iyi olur?..." Ne yapacağına karar veremeyen ve şüphelerini gidermek için bir yol arayan kahramanımız Semyonovski Köprüsü'ne doğru koştu ve Semyonovski Köprüsü'ne doğru koşarken aklı başına geldi ve kesin olarak dönmeye karar verdi. "Dönsem daha iyi olacak -diye düşündü. –Başka bir yol izlesem daha iyi olacak. Şöyle yaparım, bir kenarda durur izlerim, böylece mesele kapanır; bir yabancı gibi izlerim -ne olursa olsun başka bir şey yapmam,- böylece kimse beni suçlayamaz. Evet, böyle yapacağım! Bundan sonra böyle."
Dönmeye karar veren kahramanımız gerçekten de döndü; bir izleyici gibi kalmaya karar verdiği için oldukça mutluydu. "En iyisi bu: Olanları görsen bile hiçbir şeye cevap vermemek… evet, en iyisi bu!"
Hesapları doğruydu ve mesele kapanacaktı. Kendine biraz geldikten sonra yeniden sakinleştirici ve koruyucu odun yığınının güvenli sığınağına çekildi ve dikkatle pencerelere bakmaya başladı. Bu sefer uzun süre bakması ve beklemesi gerekmedi. Aniden bütün pencerelerde garip bir hareketlenme oldu, birileri görünüp kayboldu, perdeler açıldı, Olsufiy İvanoviç'in evindeki herkes pencerelere üşüştü bir şey arar gibi dışarıya bakmaya başladı. Odun yığınının arkasında siper alan kahramanımız da merak içinde bu hareketlenmeye katıldı ve kafasını odun yığınının gölgesinin izin verdiği kadar çıkarıp sağa sola baktı. Birdenbire afalladı, irkildi ve korkudan çömeldi. Ona öyle geldi ki -daha doğrusu şunu anladı ki- herhangi bir şeyi ya da herhangi bir kişiyi aramıyorlardı: Doğrudan doğruya onu, Bay Golyadkin'i arıyorlardı. Herkes onun olduğu tarafa bakıyor herkes onun olduğu tarafı işaret ediyordu. Kaçamazdı, görürlerdi… Afallayan Bay Golyadkin odun yığınına mümkün olduğu kadar sokuldu ve gölgenin de ona ihanet edip tamamen saklayamadığını fark etti.
(…)

Dostoyevski, *Öteki*

1. Okuduğunuz metinde yazar anlatmak istediklerini kahramanın ağzından, kendi kendine konuşuyormuş gibi vererek iç konuşma tekniğine başvurmuştur. Kahramanın düşüncelerinin vücut hareketlerine yansımalarını ifade edecek biçimde bir betimleme yapınız.

2. a) Metinde ayrıntılara yer verilerek Bay Golyadkin'in fiziksel ve ruhsal betimlemesi yapılmıştır. Yapılan bu betimlemelerden hareketle Bay Golyadkin'in kişiliği hakkında çıkarımlarda bulununuz.

b) Yaptığınız bu çıkarımlarınızdan hareketle siz yazar olsaydınız metnin devamında Bay Golyadkin ile ilgili olarak neler anlatırdınız?

3. Metnin devamına karşılıklı konuşma yer alan bir bölüm ekleyiniz.

Hazırlayan: *Nurcan BOZBIYIK*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.10: Metnin üslup özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Metnin Üslup Özelliklerini Buluyorum	25 dk.
Amacı	Örnek metinlerde dil ve anlatım özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Çengi

Bundan otuz otuz beş yıl kadar önce Şehzadebaşı'nda Canberd Bey adında bir zât vardı. Bilmem tanır mıydınız? Fakat tanımasanız da yadırganmaz. Zira onun kapı komşuları da yanı başlarındaki evde Canberd Bey'in oturduğunu biliyorlardı. Bu zâtın hususiyetlerine dair aslâ malumatları yoktu.

Şaştınız mı? Aslında kapı bir komşularının yalnızca ismini bilip de hususiyetini bilmemesi İstanbul'da şaşılacak şeylerdendir. Eğer İngiltere'de olsaydınız buna kimse şaşmazdı. Belki komşunuzun ismini bilecek kadar malumatınızın olmasına şaşanlar olurdu. İstanbul'da ise bir komşunun kendi bilemediği bazı hallerine varıncaya kadar komşuları öğrenmezlerse bir türlü rahat edemezler.

(...)

Bizim Canberd Bey ise koca İstanbul içinde bir istisna idi. Ama zannetmeyiniz ki Canberd Bey'in komşuları meraksız olduklarından halini tetkik edemediler! Hayır! Komşuları birkaç sene meraktan çatlamışlardı. Fakat Canberd Bey'in hususiyetlerini öğrenmek mümkün olmayacağına birkaç senelik tecrübeleriyle hükmettiklerinden, artık vazgeçmişlerdi.

Evin bütün kalabalığı bu ak Arapla Canberd Bey'in kendisinden ibaretti. Dışarıdan eve gelecek misafirler, Bey'in evden dışarı çıkmayışını bir zamana kadar engel saydıktan sonra, artık ona da kulak asmamak istemişlerdi. Bey selâmlık kabul ettiği odada otururşa, biz de haremdeki kadını görürüz, diye yine gelmeye cesaret etmişlerse de bunlardan bir çoğuna Canberd Bey kapıyı açtı ve şu cevabı verdi:

– Hanımlar! Bu evde sizinle görüşebilecek kadın yoktur!..

Bazı kere evine girip çıkarken bu zâtın simâsı görüldü. Uzun boylu, iri kemikli, geniş omuzlu, kızıl benizli, kır düşmüş kara bıyıklı, kara saçlı, kara gözlü, dinç ve çevik bir adamdı. Ak Arap karısının ise kimse tarafından ne şekli görülmüştür ne de simâsı!

İşte Canberd Bey hakkında dışarıdan verilebilecek malumat bundan ibaretti. Kendisini bu kadar gizleyen bir adamı tanımamakta herkes mazurdur.

Bu adamın Mısır kölemenlerinden olduğu rivayet edilir. Adının Canberd Bey olmasından da anlaşılabilir bu.

Fakat Canberd Bey bu hikâyenin birinci derecede olmazsa bile ikinci derecede sayılan unsurlarından olduğu için biz, hakkındaki bilginin yalnız bu kadarıyla kalmayacağız. Hikâyenin yazarı olduğumuz için bazı gizli kapaklı yanlarını da bilmemiz tabii karşılanacağından, okuyucularımıza bu bölümde bazı açıklamalarda bulunacağız.

Ahmet Mithat

1. Okuduğunuz metnin dil ve anlatım özelliklerinden yola çıkarak metnin ait olduğu dönemin dil anlayışıyla ilgili neler söyleyebilirsiniz?

2. Yazar okuduğunuz metinde soru cümleleri kurarak okuyucuyla konuşmakta, bir sohbet ortamındaymış gibi bu sorulara cevap vermektedir. Bu açıklamadan hareketle,

a) Sizce yazar niçin böyle bir anlatımı tercih etmiş olabilir?

b) Sizce yazarın bu tercihi metnin okunuşunu nasıl etkilemektedir?

c) Siz olsaydınız yazacağınız bir eserde bu anlatım yolunu kullanır mıydınız? Niçin?

3. Tasvir; bir olayı, bir kişiyi ayrıntılarıyla anlatıp okuyucunun hayal dünyasında canlandırma amacı taşır. Yazarın, Canberd Bey'in tasvirinin yapıldığı bölümde sıfatlardan yararlanmasının nedeni ne olabilir? Siz de farklı sıfatlar kullanarak Canberd Bey'in tasvirini yapınız.

4. Metinde *meraktan çatlamak, kulak asmamak, cesaret etmek* deyimleri geçmektedir. Deyimlerin sıkça kullanılmasının metnin anlatımına etkisini belirtiniz.

Hazırlayan: *Gül BÜYÜMEZ*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.10: Metnin üslup özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Yazarın Üslubu	25 dk.
Amacı	Metinde bulunan dil ve anlatım özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kalp Ağrısı

(…)

Bu sabah kar yağacak kadar soğuktu. Hakikat, öğleden sonra tül kadar zarif ve ince bir beyaz tabaka bütün çıplak ovayı sardı; rüzgâr oynak bir nefes gibi yerlerden karları üflüyor; havada beyaz bir toz tabakası uçuruyordu. Bana, iç içe, şeffaf toz ufuklarıyla bölünmüş gibi gelen mütemadi beyaz ve ince bir hareketle kımıldayan ovaya uzun uzun gitmek arzusu geldi. Elime bir baston aldım, uzandım; gittim, gittim; kulaklarımda, gözlerimde soğuk fakat hafif rüzgâr, şaka eder gibi, bana bir şey söylemek ister gibi beyaz, soğuk tozlarını püskürerek dolaşıyor. Ben bir şey düşünüyorum. Tabiatın hareketi ve beyaz raks arasında gidiyorum, gidiyorum. Bir haftadır bir nebat, bir ihtiyar gibi sakin ve

mütemadiyen uyku zamanını bekleyen bir halim vardı. Bugün içimde genç ve uyanık bir kuvvet çekişiyor, fakat bu kuvveti hiç uyandırmak istemem. Gözlerini açar açmaz bir dakikanın saadeti arkasından bitmez tükenmez faydasız ıstıraplar getirir.

Eve dönerken uzaklardan trenin düdüğünü duydum. Kulaklarım o kadar rüzgârın dedikleriyle, uzak dalgaların çağlayan ahengiyle meşguldü ki, hayatın gündelik hakikatlerine davet eden bu düdük içimde bir şey yırttı. Saffet'i almak için istasyona yetişmek imkânı kalmamıştı. Fakat o eve gelir de beni bulamazsa arkamdan gelecekti. Oynak, şeffaf, uçan kar tozları arasında Saffet'in şişman gölgesini arayarak geliyordum. Eve yaklaşırken iki aydan beri ilk defa dudaklarımda şarkı söylemek için kımıldayan bir şekil hissettim.

Kapıyı Nesrin açtı ve sırıttı.

— Yukarıdalar, dedi. Demek Saffet gelmiş, sobanın önünde ısınıyordu. Merdivenleri ikişer ikişer atlayarak çıktım, kapıyı ittim, girdim.

— Seni tembel, seni... diye başlamak istiyordum. Vücudumun soğuktan, sahradan topladığı bütün kudretle kalbim çarptı, kapıya dayandım kaldım.

Azize'nin küçük yüzü gömülmüş gibi duran kocaman kürkünü çıkarmak için eğilmişti. Kalpağında, henüz çıkarmadığı asker paltosunun kürklerinde, hattâ kirpiklerinde karlar toplanmıştı. Evvelâ beni o gördü, beyazlanmış kirpiklerinin arkasında sarı gözleri parladı zannettim. Azize bir kolu çıkmış, bir kolu kürkte üzerime atıldı:

— Seni hiyanet seni, haber vermeden kaçarsın ha, biz seni işte böyle buluruz.

— Saffet'ten mi haber aldınız?

— Tabiî, ben sende bir hafta kalacağım. Hasan da burada bir asker arkadaşının evinde kalacak, tüfeğini, köpeklerini getirdi, av yapacak. Saffet ne tuhaftı görsen, gece on buçuktan fazla oturmamak şartıyla bize buraya gelmeye lütfen izin verdi. Sende bir uykusuzluk hastalığı mı varmış ne imiş. Ama çok iyileşmişsin Zeyno'cuğum.

Onları görmek de bana bilmem neden bu kadar hoş geldi. Üçümüz sobanın etrafına dizildik, baş başa, burun buruna, onlar bana şehir dedikodusu anlattılar ve onları dinlerken Saffet'in ilk defa olarak mutadı olan trenle gelmediğinin farkına vardım.

Gece dokuzu geçiyordu. Saffet'ten bir telgraf geldi "Bu akşam gelemeyeceğim, ilâcınızı almanızı, erken yatmanızı rica ederim."

Bu telgrafa hep birden güldük; Azize:

— Sende hiç de hasta hali yok, Saffet amma da izam ediyor. İsabet, gelmiyor. Bu akşam gece on ikiye kadar otururuz.

Hasan Bey başını salladı:

— İntizam ve itiyadı bozmamaya söz verdik. Azize, ben saat onda gideceğim.

Meğer benim sıkıntılı, manâsız bulduğum küçük havadisler, gülünç dedikoduların hayatta yeri varmış anlatırken Hasan Bey de, ben de o kadar gülüyorduk ki...

Hasan Bey:

— Saffet Bey izin verirse yarın ben sizi bulurum, dedi.

Hasan Bey'in biraz daha resmî ve çekingen olduğuna dikkat ettim. Her halde yemekten sonra kahve içerken, bizi dinlerken başının çok mesut bir hali vardı. Fakat aynı zamanda onda şimdiye kadar gördüğüm ihtiyatlı, ciddî ve olduğundan daha yaşlı bir hal buldum.

(…)

Halide Edip Adıvar, *Kalp Ağrısı*

Kelime Dağarcığı:

intizam: Düzen. **itiyad:** Alışkanlık. **izam etmek:** Büyütmek. **mütemadiyen:** Sürekli, aralıksız. **ihtiyatlı:** Herhangi bir konuda ileriyi düşünerek ölçülü davranan, önlem alan, sakıngan, ihtiyatkâr.

1. a) Okuduğunuz metinden aşağıda verilenlerle ilgili birer cümle örneği yazınız.

Kişileştirme örneği : _____

Mecaz örneği: _____

Benzetme örneği: _____

b) Size göre yazarın bu kullanımları tercih etmesi metnin üslubunu nasıl etkilemiştir?

_____

_____

_____

2. Size göre okuduğunuz metin, yazıldığı dönemin üslubu dikkate alındığında açıklık ve akıcılık bakımından günümüzdeki üsluptan farklılık gösteriyor mu? Düşüncelerinizi sebepleriyle belirtiniz.

_____

_____

_____

3. Mehmet Kaplan'ın üslup konusundaki "Kendisini derhal belli eden çarpıcı özellikler bütününe "üslup" adı verilir… Üslup, hayat karşısında alınan tavrın, duyuş tarzının objektifleşmiş şeklidir." sözü ile ilgili düşüncelerinizi yazınız.

_____

_____

_____

4. a) Aşağıda, okuduğunuz metinde yer alan deyimlerin açıklamaları verilmiştir. Tabloya, açıklaması verilen deyimi ve metinde deyimin kullanıldığı cümleyi yazınız.

Deyim Açıklamaları	Deyim	Metinde Deyimin Kullanıldığı Cümle
Birini bir yere gelmesi için çağırmak.		
Gözlerinde sevinç ve istek belirmek.		
Bir işi yapacağını kesinlikle bildirmek.		
Çok heyecanlanmak.		

b) Kullanılan bu deyimlerin size göre metnin üslubuna etkisi ne olmuştur? Açıklayınız.

_____

_____

_____

Hazırlayan: *Nurcan BOZBIYIK*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.10: Metnin üslup özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Metin ve Üslup	25 dk.
Amacı	Metindeki anlatım tarzlarını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Eylül

(…)

Suad'ın kendi kolunu tutan elinden çekip yanı başına oturtarak ve kendisine dargın olmadığı için tebessüm etmek lâzım geldiğini hatırlayarak kaçamak, isteksiz bir tebessümle: "Şimdi hep çamur oluruz; toprak değil ki… İlk dakika yağmur yağdı mı haddin varsa yürü! Bastığın yerden ayağın bir okka çamurla beraber kalkar…" dedi. Genç kadın beş senelik derin bir yakınlığın verdiği nüfuzu nazarla pek iyi fark ettiği bu neşesizliğin giderilmesine artık kifayet edemediğine teessüf eder gibi acıklı bir sesle sordu: Pek sıkılıyorsun galiba?

– Evet, sorma!.. Burası zaten yaşanılacak bir yer mi? Allah'ın kırı!.. Hele bu yemekten sonraki saatler!.. Sabahleyin yemeğe kadar, akşamüstü… Hasılı her zaman insan boğuluyor!.. Herkes böyle birer köşede eziliyor!.. Kendimi bostan kuyusunda zannediyorum!..

Suad, kaşlarında endişeli bir kıvrımla, gözleri daha ziyade kararak, kaç senedir bu aynı yerde, aynı hayatta, şikâyet için hiçbir hâl görülmeden geçirilmiş mesut günleri düşünerek susuyordu. Bir aralık: "Evvelden hiç böyle söylemiyordum!" demek istedi. Fakat neye yarayacaktı? Ufak bir mazeret, âdi bir sebeple geçiştirilmeyecek miydi? "Bari sen git, oralarda kal, biraz eğlenirsin!" diyecek oluyordu, fakat beş senedir beraber bulunmaya, her şeyi beraber yapmaya o kadar alışmışlardı ki, kocasına karşı kalbindeki derin bağlılığın arzusuyla fedakârlığa razı olup söylese bile onun bunu fark ederek, kırıldığını görerek daha rahatsız olacağını, yine yeminlerin başlayacağını, hiçbir şey değişmeyerek sade meselenin dışıyla uğraşılmış olacağını düşünüyordu. Çünkü asıl kabahatin köşkte olmadığını hissediyordu; kabahat şu sebebi düşünülünce kalbini sızlatan can sıkıntısında, ne kadar aşk ve bağlılık ile geçerse geçsin, beş senelik hayatın yıprattığı kalplerde, bu kalplerin, insan kalbinin eskimeye olan kabiliyetinde idi. Ve o, kadın, bu acı düşünce ile başını eğip susarken Süreyya söyleniyor, şikâyet ediyordu. Belki ellinci defa olarak:

– Ah, büyükbabalarımız! diyordu; anlaşılmaz hesaplarla bu cehennem köşelerinde yaptıkları bağa gelip kapanacaklarına ne olurdu şu İstanbul'u İstanbul eden güzel yerlere gitselerdi… Sonra bir babanın budalalığı bütün bir aileye irsi bir hastalık oluyor; bütün torunlar gelip onlar gibi bu köşklerde çile doldurmaya mecbur oluyorlar… Bağ, üzüm… İşte floksera hepsini berbat etti ya… Yer, yer değil ki… Bak babam elindeki avucundakini sarf etsin, bu veba hastalığına karşı koyabilir mi? Sonra birdenbire köpürerek:

– Ah bu çöl? dedi. Şimdi farz et ki Boğaziçi'nde yahut meselâ Adalar'dayız… Deniz yok mu deniz? En sıcak havalarda bile insana can verir! Serin… Mavi… Hoş… Hâlbuki burada poyraz çıkacak diye ta saat sekizi dokuzu beklemeli… Duman, duman… Hamam gibi! Sonra manzaranın dar sınırı, değişmez rengi… Düşün Suad: Bir sandalımız olurdu. Sabahları erken yahut akşamları geç vakit sen şemsiyeni kapardın, ben küreklere sarılırdım… Mehtap olsun olmasın oranın geceleri ne güzeldir!..

Süreyya söylerken kendini hayale kaptırıyor, sahiden orada, denizdeymiş gibi zevk duyarak tarif ediyordu. Kocasının yerine düşünen Suad: "Mademki bu mümkün değil" demek istedi. Fakat yine kendini tuttu; kocasının şu havalandığı sırada bu söz, kanatlarını tutmak gibi olacak, fazla olarak bu imkânsızlık düşüncesi onu yeniden kızdıracaktı. Bunu Süreyya kendi söyledi:

– Fakat işte mümkün olmuyor, babam razı değil… Çünkü… Çünkü istemiyor, sevmiyor; hepsi işte bundan! Eğer o istese biz mesut olacağız… Bak, saadetimize ne kadar ehemmiyetsiz bir engel var…

Sonra elini kaldırıp görünmeyen bir düşmanı tehdit eder gibi "Ah para!" diye söylendi. Hiç olmazsa elli lira lâzımdı. "Elli lira" diyor, sonra me'yus olarak; "Ve bunu bulmanın imkânı yok…" diye köpürüyordu: "İmkânı yok, elli lira bulmak kabil değil… Yoksa ben şimdiye kadar seni bin kere kapıp götürürdüm!" Suad: "Oh ne iyi olurdu…" diye sevindi.

(…)

Mehmet Rauf, *Eylül*

1. Metin Servetifünun edebiyatının eserlerindendir. Döneminin dili oldukça ağır ve sanatlıdır. Yazar bu metinde dili dönemine uygun olarak çok ağır kullanmış mıdır? Açıklayınız.

2. *Şimdi farz et ki Boğaziçi'nde yahut meselâ Adalar'dayız… Deniz yok mu deniz? En sıcak havalarda bile insana can verir!, – Evet, sorma!.. Burası zaten yaşanılacak bir yer mi? Allah'ın kırı!..*

   Okuduğunuz metinden alınan bu ifadelerde kahramanların hayalciliği ve mutsuzluğu görülmektedir. Buradan hareketle metinde dönemin hâkim özelliklerinin baskın olduğu söylenebilir mi? Açıklayınız.

3. Eserin adının *Eylül* olmasının sebebi sembolik olarak çağrıştırdığı özelliklerden dolayı olabilir mi? Metinde bu özellikler görülmekte midir? Açıklayınız.

4. Doğa tasvirleri, mekân unsurları ve zaman metinde anlatıma nasıl bir özellik kazandırmıştır? Açıklayınız.

5. Okuduğunuz metinden alınan – *Ah, büyükbabalarımız! diyordu; anlaşılmaz hesaplarla bu cehennem köşelerinde yaptıkları bağa gelip kapanacaklarına ne olurdu şu İstanbul'u İstanbul eden güzel yerlere gitselerdi.* ifadesinden hareketle hayaller ve gerçekler çatışması eserin üslubuna nasıl bir değer kazandırmıştır? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Nurgül GÜVEN*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.11: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Sizce Nasıl Şık Olunur?	25 dk.
Amacı	Metindeki millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Şık

Şık denilince elinde gantı, cebinde kartı olan, fakat üstünde parası bulunmayan şımarık, hemen bastonuyle, kostümüyle, gözlüğüyle gözlerde canlanır.

Herkesin karşısına bu biçimde çıkan bir genç, zamanımızda ahlâkı bozulmuş, hoppalığı pek artırmış olmakla suçlanarak çevresinde küçük görülür. Oysa bu suçlamalar bazen de haksız oluyor. Çünkü eline gant giyenlerin, cebinde kart taşıyanların hepsini de şıktır diye hepsini küçümsemeye kalkışmak gerekmez. Asıl eleştirilecek olan şıklar, esasen hiçbir artam ve erdeme sahip olmayıp davranışları birer adî taklitçilikten öteye geçemeyenler, her gören veya duyanları güldürecek, acındıracak birtakım gülünç haller gösterenlerdir. Bu konuda güzel bir örnek olarak okuyuculara işte bizim Şatıroğlu Şöhret Bey'i göstereceğiz.

Şatıroğluluğu, eski bir soydan gelen ya da başka nedenlere dayanan bir ad saymayınız. Şöhret sırf böyle bir şanla anılmayı arzu ettiği için adının yanına bir de Şatıroğluluk katmıştır.

Şöhret pek şıktır. Ama nasıl şık? Bu kelime kötü anlam bakımından ne kadar genişletilebilirse işte öylesine şıktır. Bilirsiniz ya? Şıklık yalnız kıyafetle olmaz. Yaradılış ve ahlâk bakımından da şık olmak gerekir.

(…)

İşte bizim Şatıroğlu böyle korsalı, pudralı şıklardandır. Modaya pek meraklıdır. Fakat varlık bakımından öyle ünlü terzilerin dükkânlarına yanaşacak durumda olmadığı için sokak içlerinde, tenha yerlerde çalışan sünepe terzilerin başlarına belâ olur. Çünkü bir pantolona biçilip dikilme hakkı olarak hem üç çeyrek mecidiyeden fazla vermez, hem de pantolonu bacağına giydikten sonra ünlü Mir'in makasındaki ustalığı bunda göremediği için zavallı terziye bir söylemediğini bırakmaz.

(…)

Örneğin bu yıl dar elbise giymek moda değil mi? Bizim Şatıroğlu kostümü o kadar darlaştırır ki, öteki şıkların gerçekten onun kostümünün yanında bol kalır. Yakalıkların enlileştiğini görünce, ertesi gün kulaklarının uçlarına değecek kadar enli bir yakalık diktirip takar. İşte her süsü böyle benzetme veya benzetmeyi de aşırarak moda olan her şey ne ise onun pek aşırısını yaparak âleme gülünç olur.

Elde meraklı çok. Sokakta ona rastlayanlar aklından zoru olup olmadığını anlamak için dikkatle yüzüne baktıkça zavallı Şatıroğlu: "İşte kıyafet ve süsümün olgunluğu halk üzerinde etkisini gösterdi. Herkes kostümüme, güzelliğime hayran oluyor." diye sevinir.

(…)

Hüseyin Rahmi Gürpınar

Kelime Dağarcığı:

gant: Eldiven. **korse (korsa):** İnce görünmek için kullanılan esnek iç giysisi.

1. 19. yüzyılda Osmanlı Batılılaşma sürecine girmiş, bu durum kültürel hayattan toplumsal konulara kadar her safhada kendini göstermiştir. Yukarıdaki metinde de bu değişimin olumsuz sonuçları ele alınmıştır. Bir eserin toplumun tarihsel, siyasal ve kültürel değişimlerini işlemesini nasıl buluyorsunuz?

2. Ülkemizde Tanzimat Dönemi ile başlayan Batılılaşma çabalarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Yazar, yukarıdaki metinde Batılılaşmayı hangi yönlerden ele almıştır?

3. Mevlana'nın "Nice insanlar gördüm üzerinde elbise yok, nice elbiseler gördüm içlerinde insan yok." sözünden yola çıkarak Şöhret Bey'i değerlendiriniz.

4. Osmanlıdan günümüze kadar para birimimiz değişikliklere uğramıştır. Osmanlının ilk yıllarında akçe, son zamanlarında mecidiye görülürken Cumhuriyet'in ilanından sonra Osmanlıda kullanılan paralar kaldırılarak bunların yerine kâğıt paralar bastırılmıştır.

Yukarıdaki metinde Osmanlının son para birimi mecidiyeden söz edilmektedir. Günümüzde yazılan bir romanda da sizce bu para birimi geçer mi? Sizce romanlar sadece kendi döneminin özelliklerini mi yansıtmalıdır? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Gül BÜYÜMEZ*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.11: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Manevi Değerler	25 dk.
Amacı	Metinde manevi değerleri belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İntibah

(…)

Ali Bey, zengin çocuklarından yirmi bir yirmi iki yaşında bir delikanlıydı. Anasının, babasının bir tanesi olduğundan ve özellikle babası çocuk kıymetini gerçekten bildiğinden, İstanbul'da bulunduğu halde, eğitimine eğitim açısından en yüksek dereceye erişmiş olan yerlerdeki soylular kadar, özen gösterildi.

Çocuk on yaşına geldiğinde dil bilir edebiyatçılar arasında yeni yetişenlerin en yeteneklilerinden biri olarak kabul edilirdi. Hele babasının bizim taraflarda benzeri çok az görülen yumuşaklık ve şefkati, yaradılışında olan saflık ve nezakete o kadar kuvvet vermişti ki; terbiyesine, davranışlarına bakanlar kendini âdeta bir melek zannederlerdi. Fakat zavallı babası bütün hayatı boyunca ciğerparesi için daima büyük bir endişe içindeydi. Çünkü çocuk sarı benizli, fazlasıyla asabi, bununla beraber kanı da oynak olduğu için gördüğü akıllıca terbiyelerin, şefkatli davranışların etkisiyle, doğanın sonuçlarından olan hiddeti yenebilir gibi görünürse de o mizacın bir diğer sonucu olan aşırı düşkünlük ve tutkuya esir olduğu hemen her zaman anlaşılıyordu. Her neyi merak ederse bütün dünyayı unuturcasına ilgisini ona yöneltirdi. Bir şeyi arzu eder de bir engelle karşılaşırsa maksadı ne kadar küçük olursa olsun onu ele geçirmek için bu yolda yapacağı hiçbir fedakârlıktan çekinmezdi. Hatta ufak bir emelinde ümitsizliğe düşünce günlerce hastalanır, geceleri gizli gizli ağlardı.

Babası ise dünyada hem en büyük olgunlukların hem de en büyük eksikliklerin sebebi olan bu inatçılık huyunu çocuğun doğasından çıkarmaya imkân görmediği için, o eğilimleri daima eğitmek ve düzeltmek yoluna giderek oğlunu bu hâlden kurtarmaya çalışırdı.

Ali Bey babasının sağlığında ve hele on dört, on beş yaşına girdikten sonra dünyada öğrenmekten başka önemsenecek, arzu olunacak bir şey bulamaz olmuştu. Dünyayı unuturcasına meşgul olduğu bir şey var ise o da dersleriydi. Bir küçük maksat için büyük fedakârlık yapması gerekiyorsa, nüshası pek nadir olan bazı kitapları değerinin kırk elli misli fazlasına almaktaydı. Hastalanırsa herhangi bir şey için bahse girip de bahiste yenildiği için hastalanırdı. Ağlarsa okuduğu şeylerde zor bir meseleye rastlayıp da halledemediğinden dolayı ağlardı.

Fakat bu yenilikler dünyası kendi gibi yerinde durmadığından çocuk, yirmi yaşına girer girmez, var olma sebebi fikirlerinin terbiyecisi olan babası ölünce, Ali Bey'in halinde birbirini takip eden çeşitli bulutlanmalar, çeşitli belâlar görülmeye başladı.

Çocuğu yaradılışı başta olmak üzere gördüğü terbiye, vicdanındaki hislere daha kuvvet verdiğinden ve babası hayatının başlangıcı olduğu için gözünde kendi hayatından daha değerli olmanın dışında her zaman terbiye edeni, danışmanı ve arkadaşı, en yakın dostu olduğundan gönlünde ne kadar sevgi ifadesi varsa hemen hepsini ona adamıştı. Böyle hiç hatırında yokken vicdanın ve kültürünün sahibi olan değerli bir varlığı bir daha geri gelmeyecek şekilde ansızın kaybedince hayatın anlamını da onunla beraber kaybetti. Gönül dostu olan kitaplarına bakar, aşağılık kimselerin dostluğuna düşmüş gibi sıkılırdı. Fikirlerinin dinlenme yeri olan kalemine gittiğinde, zindana atılmış kadar üzgün olurdu. Onun bu hali validesine eşinin vefatından çok endişe vermekteydi.

Ali Bey'in validesi eğitimden nasibini almış milletlerin kadınları gibi değil ise de zaten zeki olduğu gibi yirmi beş sene kadar beyinin eğitimi altında kalarak gördüğü, duyduğu olaylardan onun yol göstermesiyle pek çok hakikatler çıkarmasını öğrenmiş. Buna bağlı olarak kendini ümitsizlik ve keder önüne salıverse, sevgili eşinden ayrıldığı gibi bir de ciğerparesini kaybedeceğini (…) bildiğinden olağanüstü bir gayretle ne kadar üzüntüsü ne kadar kederi varsa gönlünde saklardı. Böylece eşinin yokluğuna ağlamak gibi en övünülecek hâlini kabahatmiş gibi gizlemeye çalışıp, çehresine düşen acı acı tebessümleri sevdasından ileri gelen neşeli gülüşler şeklinde göstermek isterdi.

(…)

Namık Kemal, *İntibah*

1. Metinden hareketle o dönemin ideal insan tipinin nasıl olması gerektiğini anlatınız. Bu tipin günümüzdeki ideal insan tipiyle karşılaştırmasını yapınız.

2. Metinde metnin yazıldığı dönemin gerçekliğini yansıtan unsurları görüyor musunuz? Gerekçeleriyle yazınız.

3. Ali Bey'in duygu ve düşüncelerine bakarak sahip olduğu manevi değerleri açıklayınız.

4. Metinde aile ve toplum hayatından birçok kesit görülmektedir. Bundan hareketle döneminin aile bağlarını ve kültürünü araştırmak için metnin (romanın) birincil kaynak olup olamayacağını gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Nurgül GÜVEN*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.11: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	İnsan İnsana	25 dk.
Amacı	Metin aracılığı ile insani ve evrensel değerleri kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Goriot Baba

(…)

Belki de o dönemde saygıyla MÖSYÖ GORIOT olarak anılan Goriot Baba'nın sergilediği kayıtsız cömertlik onun hiçbir işten anlamayan bir ahmak olarak görülmesine yol açmıştı. Mösyö Goriot ticaretten çekildiğinde oraya eski zevklerinden vazgeçmeyen bir tüccar gibi muhteşem, dopdolu bir gardıropla gelmiş, Madam Vouquer on sekiz ince keten gömleğe hayran kalmıştı.

(…)

Madam Vouquer, Mösyö Goriot'nun pansiyonuna yerleştiği günün gecesinde, kefeninden kurtulma ve Goriot kimliği ile yeniden doğma arzusunun ateşiyle… bir keklik gibi kavruluyordu.

(…)

Gözüne girme çabalarının bir işe yaramadığını anladıktan sonra, bunun nedenini tahmin etmekte gecikmedi… Nihayet, kendisini hafifçe okşayan umudunun bir hayal ürünü olduğunu anlayarak ve bu işleri bilen biri gibi görünen Kontes'in kararlı sözlerine hak vererek bu adamdan hiçbir şey koparamayacağını anladı. Nefreti doğal olarak dostluğuna ağır bastı; kini aşkından değil, yanılgıya uğramış umutlarından kaynaklanıyordu. İnsan yüreği sevginin doruklarına çıkarken molalar verse de kindar duyguların dik yokuşunda nadiren durur. Ama Mösyo Goriot müşterisiydi, bu yüzden dul kadın zedelenmiş onurunun infiallerini bastırmak, bu hayal kırıklığının yol açtığı iç çekişleri susturmak ve bir manastır rahibi yüzünden canı sıkılan bir keşiş gibi intikam arzularına gem vurmak zorundaydı. Kıt zekâlılar iyi ya da kötü duygularını hiç tükenmeyen alçaklıklarla tatmin ederler. Madam Vouquer kurbanına sinsi işkenceler hazırlamak için kadınsı kötücüllüğünden yararlandı. İşe pansiyonunda verilen gereksiz servisleri azaltmakla başladı. Eski sistemine geri döndüğü sabah Sylvie'ye "Artık turşu ve ançuez yok: Bunlar hep gösteriş!" dedi. Mösyö Goriot servetini kendisi kazanmış ve aşırı tutumluluğun alışkanlıkla yozlaştığı insanlar gibi yemek seçmezdi. Çorba, et haşlama ve bir sebze yemeğinden oluşan bir menü onun hep en gözde tercihlerinden biriydi. Bu yüzden pansiyonerinin damak tadını hiçbir şekilde bozamayan Madam Vouquer, onu zorlamakta güçlük çekiyordu. Hiçbir açığını bulamadığı bir adamla karşılaşmanın umutsuzluğuna kapılan dul kadın, onun itibarını sarsmayı düşündü ve duyduğu tiksintiye pansiyonerlerini de ortak etti, onlar da bu nefreti eğlence olsun diye paylaşmayı kabul ettiler. İlk yılın sonuna doğru dul kadın artık öyle kuşkucu olmuştu ki, yedi sekiz bin frank geliri, muhteşem bir gümüş takımı ve… güzel mücevherleri olan bu tüccarın serveti ile kıyaslandığında çok düşük görünen bir fiyata neden pansiyonunda kaldığını kendi kendine sormaya başladı. Mösyö Goriot bu ilk yılın büyük bölümünde akşam yemeklerini haftada bir iki kez dışarıda yemiş, ardından yavaş yavaş şehirde yemek yemeyi ayda iki üçe indirmişti. Mösyö Goriot'nun bu kaçamaklarının azalmaya başlaması Madam Vouquer'nin çıkarlarına çok uygundu ve pansiyonerinin giderek daha düzenli bir şekilde akşam yemeğini pansiyonda yemesinden hoşnuttu. Bu değişikliklerin servetinin yavaş yavaş erimesinden olduğu kadar, pansiyon sahibesinin canını sıkma arzusundan kaynaklandığı şeklinde yorumlar yapılıyordu, çünkü bu yarım akıllıların en tiksinti verici alışkanlıklarından biri kendi alçaklıklarının başkalarında da var olduğunu düşünmeleriydi. Ne yazık ki, Mösyö Goriot'nun ikinci yılın sonunda Madam Vouquer'den ikinci kata geçmeyi ve pansiyon ücretini dokuz yüz franga indirmesini talep etmesi, hedef olduğu bu dedikoduları doğruladı. İyice tutumlu olmaya, kış boyunca odasının şöminesini yakmayacak kadar ihtiyacı vardı.

(…)

Honore De Balzac

1. *İnsan yüreği, sevginin doruklarına çıkarken molalar verse de kindar duyguların dik yokuşunda nadiren durur.*

   Metinden alınan bu söz, insanların evrensel bir değer olan sevgi kavramına yaklaşımlarıyla ilgili size neler düşündürdü?

2. Metinde Madam Vouquer, pansiyonunda kalan Goriot Baba'dan kira dışında para koparamayacağını anlayınca ona karşı acımasız davranmaya başlıyor. Sizce insanlar hayatlarında ne gibi değerlere öncelik vermelidir?

3. İnsanların bireycilikten sıyrılarak topluma fayda sağlayacak amaçlar edinmeleri konusundaki fikirleriniz nelerdir? Böyle bir tutumun insanın kendisine ve çevresine bir kazanım olarak döneceğini düşünür müsünüz? Açıklayınız.

4. *Hiçbir açığını bulamadığı bir adamla karşılaşmanın umutsuzluğuna kapılan dul kadın, onun itibarını sarsmayı düşündü ve duyduğu tiksintiye pansiyonerlerini de ortak etti, onlar da bu nefreti eğlence olsun diye paylaşmayı kabul ettiler.*

   a) Metnin bu bölümünde pansiyonerlerden birinin madamın bu teklifini kabul etmediğini ve diğerlerinden farklı davranarak pansiyonu terk etmeye karar verdiğini düşününüz. Ayrılırken, teklifi ile ilgili madama nasıl bir cevap verebileceğini tasarlayarak pansiyoneri birkaç cümle ile konuşturunuz.

   b) İnsanların, yanlarındaki kimselerin yanlış davranışlarından etkilenerek, olumsuz bir amaç için, grup hâlinde hareket ettiklerine şahit oldunuz mu? Siz böyle bir durumda kişinin nasıl bir tutum sergilemesini beklersiniz?

Hazırlayan: *Melda HÜR*

5.ÜNİTE > Roman Kazanım A.2.12: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Bir Yazarın Hikâyesi Bir Metinde**	25 dk.
Amacı	Metinden hareketle metnin bağlı bulunduğu edebî dönem, akım, gelenek, toplulukla ilgili yargılara varabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kırık Hayatlar

(…)

Ağustosun en sıcak günlerinden biriydi. Vedide, sabahtan beri her zamandan daha çok içine baygınlıklar getiren bir sıkıntıyle eziliyordu. Leylâ'nın son hastalığından beri onu bir türlü bırakmayan bir iç sıkıntısı vardı. On beş gün, ne olduğu bilinmeyen bir hastalığın otuz sekizden alarak kırka kadar süren ateşleriyle savaşmışlardı.

Karı koca, anılarını Leylâ'nın geçirdiği en küçük hastalıklara kadar döndürerek, bu niteliği anlaşılamayan ateşe bir ad koyabilmek için güvendikleri tüm doktorların görüşünü alarak uğraşmış, çırpınmış; bir gün ölümün kara gölgesini başlarının üstünden kovamayarak dakikadan dakikaya gerçekleşebilecek bir yıkımın korkusuyle titreyerek, on beş günün her saatini bir cehennem acısı içinde geçirmişlerdi.

Düşüncelerine başvurulan tüm doktorlar, "Kimbilir, belki kör kalmış, açığa çıkamamış bir hastalık ateşi" derler, dudak bükerler ve sonra, "İyi! Böylelikle geçirilmiş oldu" diye ekleyerek, "Çocuğu besleyerek, gezdirerek, hava aldırarak güçlendirmeli!" öğüdünü unutmazlardı.

Yine bir gün kendiliğinden ateş durup da Leylâ silkinip çıkınca, onda ne zamandan beri sürekli bakım sonunda sağlık ve güç adına toplanmış ne varsa hep birden erimiş akmış.

(…)

Çocuk, sarı ve donuk bir yüzle, cansız ve neşesiz gözlerle, yalnız kemikten sanılan alnında gereğinden fazla uzun görünen kaşlarının çatılmış durumuyle, hiçbir yiyeceği severek almayan, ne önerilse tiksinen güçsüz bir mideyle, merdivenlerden çekinerek oturup oynanan oyunlar arayan ve on beş dakika böyle üşene üşene, oyununa katılan İsmet'in ya da Dilşad'ın yakınmaması için isteksizce parmaklarını oyuncaklarında gezdirdikten sonra yorularak başını koyup yatmaya sürükleyen bir gevşeklikle, hastalığın etkisinden bir türlü kurtulamamıştı.

Vedide, Leylâ'yı her gün iki saat gündüz uykusuna yatırıyordu. Biraz önce de onu, yine yeşil pancurları kapalı, camları açık odadaki yatağına yatırmıştı. Çocuk, oynarken annesinin yanında gezinmesini, yavaş sesle, ninni mırıldanırcasına türküler söylemesini isterdi. Vedide'nin yanında bulunduğunu gösteren bir belirtisi ve varlığı olmazsa uyuyamazdı. Her zamankinden çok annesine düşkün olmuştu. Annesini yalnız kendisiyle uğraşır görmek istiyordu. Onu babasından, herkesten, özellikle Selma'dan esirgiyor, kıskanıyordu.

Genç anne, mutfakta çalışanlara bakmak, ev işlerine ilişkin buyruklar vermek, yemekte kocasına eşlik edebilmek için ondan izin almak zorundaydı. Yalnız kalınca Leylâ; susar, dargın bir görünüş alır, çok kez sudan bir neden öne sürerek yatar, gözlerini kapar, sanki annesi orada olmazsa kendisini öldürecek belirsiz bir çekincenin görüntüsünü görmemek için dışla ilişiğini keserdi.

Vedide, yine orada bulunduğunu belli etmek için yavaş bir sesle şarkı mırıldanıyor ve odanın yarı aydınlığında pek seçemeyen gözleriyle dikiş dikiyordu.

(…)

Halit Ziya Uşaklıgil, *Kırık Hayatlar*

1. Realistlerin kişileriyle romantiklerin kişileri farklıdır. Romantiklerin kişileri güzel yapılmış resim gibidir, bütün özellikleriyle görülmezler. Realistlerin kişilerini beraber yaşıyormuş gibi tanıma olanağı vardır çünkü onların kişileri canlı insanlardır. Bir realistin eseri, bir hayat tecrübesidir.

   Bu açıklamayı göz önünde bulundurduğunuzda okuduğunuz metindeki kişilerin romantik ya da realist anlayışlardan hangisiyle anlatıldığını söyleyebilirsiniz? Metinden örneklerle açıklayınız.

2. Yazar kadrosunu Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit Yalçın gibi isimlerin oluşturduğu Servetifünun romanı; aşk, ölüm, kaçış ve yabancılaşma gibi dramatik konular üzerine kurulur. Nitekim okuduğunuz metinde de Leylâ adındaki bir çocuğun hastalık süreci anlatılmaktadır. Dar bir sanatçı kadrosunu ve kısa bir zaman dilimini (1896-1901) kapsayan bu dönem; "toplumdan kopuk", "içe kapalı", "dar bir çevreyle sınırlanmış" gibi, bazı eleştiriler almasına rağmen yenileşme sürecindeki Türk edebiyatını, özellikle anlatı türlerinde yeni ufuklara taşımıştır.

   Yukarıda bahsedilen sanatçıların eleştirilen davranışlarının nedeni sizce neler olabilir?

3. Servetifünun romanının en kusurlu yönü, hiç şüphesiz, dili ve üslubudur. Yaptıkları uzun tamlamalar ile o zamanlar "mükemmel şekilde işlenmiş" dedikleri bir dil meydana getirmişlerdir. Okuduğunuz metinde de görüldüğü gibi fiil ve fiilimsilerle birbirine bağlanmış uzun cümleler, bu dönemin ürünlerinde sık rastlanan bir üslup özelliğidir. Fakat sonraları bu dilden vazgeçme yolunu tutmuşlar ve eserlerinin 1920'den sonraki baskılarında dil ve üslup bakımından değişiklikler yapmaya başlamışlardır.

   Sözü edilen bu sanatçıların dil konusundaki keskin tavırlarından vazgeçmelerinin nedenleri sizce neler olabilir?

4. "Servetifünun nesrinin babası" olarak adlandırılan Halit Ziya Uşaklıgil, Suut Kemal Yetkin'e yazdığı mektupta *Kırık Hayatlar*'ı, daha önce yazdığı ünlü romanları *Maî ve Siyah* ile *Aşk-ı Memnu*'dan daha çok önemsediğini, onu daha yalın daha süslerden arınmış bulduğunu belirtir.

   Sanatçının, en son yazdığı romanını daha yalın ve süssüz diye nitelemesi sizce onun edebî gücü açısından bir aşama mı bir gerileme midir? Düşüncelerinizi gerekçesiyle birlikte açıklayınız.

Hazırlayan: *Sabiha ÇUHADAR*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.12: Metinde edebiyat, sanat, fikir akımlarının yansımalarını değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Gerçeklere Yöneliyorum	25 dk.
Amacı	Metinde etkisi görülen edebiyat, sanat, fikir akımlarının yansımalarını değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Madam Bovary

Evin tuğla alnı caddeyle, daha doğrusu yolla bir hizadaydı. Kapının ardında, ufak yakalı bir palto, bir dizgin, kara meşinden bir kasket asılıydı; bir köşede de, yerde kuru çamurla kaplı bir çift çizme duruyordu. Sağda, büyük oda geliyordu; evin yiyip içtikleri, oturdukları odası. Üst başı soluk renkli çiçeklerden bir çelenkle süslü kanarya sarısı bir duvar kâğıdı, iyi gerilmemiş bezi üzerinde baştan başa titriyordu. Pencerelerde al şeritle çevrili beyaz pamuklu perdeler, çaprazlama toplanmıştı. Ocağın dar tablası üzerinde, gümüş kaplama iki şamdan arasında, söbe biçimi fanus içinde, Hippokrates başlı bir saat parıldıyordu.

Aralığın öbür yanında, Charles'in çalışma odası vardı; altı ayak kadar genişlikte ufak bir oda, bir masa, üç sandalye bir de yazıhane koltuğu. "Hekimlik Bilimleri Sözlüğü"nün yaprakları daha açılmamış ama, arka arkaya geçtiği satışlardan hayli yıpranmış ciltleri çam ağacından kitaplığı hemen hemen tek başlarına süslüyorlardı. Muayene sırasında hastalar duvarlardan küf kokusu duyarlardı; mutfaktan da hastaların öksürdükleri, bütün anlattıkları işitilirdi.

Bahçe ince uzundu; çardaklara sardırılmış kayısı ağaçlarıyla kaplı kerpiç duvarların arasından uzayıp gidiyordu. Ortada tahta bir ayaklık üzerinde kaygan taştan bir güneş saati vardı.

(…)

Emma odalara çıktı. İlki döşenmemişti. İkincisi karı kocanın yatak odasıydı. Al kumaşla çevrili yatak yuvası içinde maun bir karyola vardı. Alçak dolabın üzerine kavkılardan yapılmış bir kutu süslüyordu. Pencerenin yanında açılır kapanır bir yazı masasının üzerinde, bir sürahinin içinde beyaz ipekli şeritle bağlanmış bir demet portakal çiçeği duruyordu. Gelinçiçeği, öbürkünün! Emma ona bakıyordu. Charles gördü, aldı, samanlığa götürdü.

(…)

Kısacası Charles mutluydu; dünyada hiçbir tasası yoktu. Baş başa bir yemek, akşamları anayolda bir gezinti, karısının saçlarına elini sürmesi, bir pencerenin sürgü koluna asılı hasır şapkasını görmesi, o güne dek zevk alabileceğini hiç düşünmediği daha birçok şeyler şimdi onun için kesintisiz bir mutluluk oluşturuyordu.

Emma onun gidişini görmek için, pencereye çıkıyordu. Arkasında bol sabahlığı, dirsekleri pencerenin kenarına bağlı, iki sardunya saksısı arasında duruyordu. Charles sokakta binek taşında mahmuzlarını takıyordu.

(…)

Charles atına binince bir öpücük yolluyordu; o da, el sallıyor, pencereyi kapatıyordu.

(…)

Gustave Flaubert

Kelime Dağarcığı:

kavkı: Kabuk. **maun:** Tespih ağacıgillerden, Hindistan ve Honduras'ta yetişen büyük bir orman ağacı, akaju. **söbe:** Biçimi yumurta gibi olan, beyzi, oval.

1. Gustave Flaubert: "Güzel yazmak için iyi düşünmeye çalışırım… Benim de amacım zaten güzel yazmak… Güzeli en güzeli bulmağa çalışırken gerçekten, yaşayan gerçekten uzaklaşmamak da gerekir." der.

a) Yazarın bu fikrine katılıyor musunuz? Sizce eserler gerçeklere mi hayallere mi dayanmalıdır? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

b) Yukarıdaki metinden yola çıkarak bu eserin gerçekçi olup olmadığını açıklayınız.

2. Realist yazarlar, çevrenin insan üzerindeki etkisini çok önemli bulurlar. Bundan ötürüdür ki kahramanların duygu, düşünce ve heyecanlarını iyice kavratabilmek ve benlikteki değişiklikleri iyice gösterebilmek için tasvire aşırı derecede başvurmayı bir ilke olarak kabul etmişlerdir. Realist romancının uzun tasvirlere başvurmasının sebebi: Çevrenin etkisi karşısında kahramanın davranışına verdiği yönü gösterebilmektir. Zira kişilerin psikolojisine inebilmek ancak tasvir aracılığıyla mümkündür.

H. Fethi Gözler

a) Yukarıda verilen bilgiye göre okuduğunuz metinin realist özellikler taşıyıp taşımadığını metinden gerekçeler göstererek açıklayınız.

b) Realizm ile ilgili verilen paragrafta realist eserlerde tasvirin öneminden bahsedilmiştir. Bu bilgiden yola çıkarak metindeki çevre tasvirlerinin önemini belirtiniz. Yazarın metinde tasvirlere çok fazla yer vermesinin nedeni sizce ne olabilir?

c) Yazar çevre tasviri yaparken kendi düşüncelerini belirtmiş mi yoksa tasvirleri olduğu gibi mi yansıtmıştır? Bu durum metni nasıl etkilemiştir?

3. *Aralığın öbür yanında, Charles'in çalışma odası vardı; altı ayak kadar genişlikte ufak bir oda, bir masa, üç sandalye bir de yazıhane koltuğu. "Hekimlik Bilimleri Sözlüğü"nün yaprakları daha açılmamış ama, arka arkaya geçtiği satışlardan hayli yıpranmış ciltleri çam ağacından kitaplığı hemen hemen tek başlarına süslüyorlardı. Muayene sırasında hastalar duvarlardan küf kokusu duyarlardı; mutfaktan da hastaların öksürdükleri, bütün anlattıkları işitilirdi.*

Yukarıda Charles'in çalışma odasının tasvirine yer verilmiştir. Odası ile ilgili yapılan betimlemeden yola çıkarak Charles hakkında neler söyleyebilirsiniz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Gül BÜYÜMEZ*

5.ÜNİTE > Roman Kazanım A.2.12: Kazanım: Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının /anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Geldikleri Gibi Giderler**	25 dk.
Amacı	Metinleri yazıldıkları dönemin ve edebî akımların penceresinden değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sodom ve Gomore

(…)

Genç adam soluk bir karanlığın içinde bir şeyi bekliyormuş gibi duran İstanbul'a baktı. Tek tük ışıkların ancak yerini tespit edebildiği bu koyu şehir siluetinde hem akıcı, hem de katı bir hal vardı. Daha doğrusu sinsi sinsi yatan kocaman bir hayvana benziyordu. Öyle bir hayvan ki, başına ağır bir darbe indirilmiş de bir daha indirilmesin diye cansız rolünü oynamaktadır. Bu şehir 16 Mart işgali günü Necdet'e gene böyle bir canlı mahlûk manzarası göstermişti. O gün İstanbul, kendisine zorla ve açıkça alçakça bir iş yapılmış ve utançtan yüzükoyun yere yatmış bir adamı hatırlatıyordu. Bu adam aylarca başını kaldırmaksızın hep aynı durumda sessiz ve hareketsiz kaldı. Lakin Sakarya zaferinden sonra ortadan siliniverdi ve yerine zincirlere bağlı bir dev geçti. Bu da öbürü gibi hiç kımıldamıyor, fakat sağlam ve tehdit eder gibi durmasını biliyor ve hiçbir tavrında yüz kızartıcı bir ayıp hissetmiyordu.

Bu ilkbahar gecesinin son saatlerinde o her zamandan çok munis ve ruha yakındır. Necdet sessiz karanlığın içinden kolunu uzatıp onun esmer sırtını okşamak, onunla bir gizli dertleşmeye girmek istiyordu. Orada, bu ev gibi evlerden eser yoktu. Orada, buranın Madam Jimson'larına, Leyla'larına, Major Will'lerine, de Rochepierre'lerine, Azize Hanım'larına, Nermin'lerine, Fanny Moore'larına, Orhan Bey'lerine, Captain Marlow'larına karşılık, babaları savaşa gitmiş yavrularının beşiğini sallayan temiz ve sabırlı kadınlar, vücutlarını Allah tarafından kendilerine teslim edilmiş bir kutsal emanet gibi sayan genç kızlar, bunların üstüne şefkatle titreyen nur yüzlü nineler ve Anadolu'ya dair son iyi haberleri bildiren gazeteyi bir muska gibi devşirip cebine yerleştirdikten sonra sanki kendisini bütün dünyanın hazinelerine sahip bir adam kadar mesut hisseden fakir vatandaşlar vardı. Necdet, hemen onlara doğru gitmek için yüreğinde ateşli bir arzu duydu. Tıpkı günahlarının kefaretini malıyla, canıyla ödemeye giden ilk çağın tövbelileri gibi yalınayak, başı kabak, arkasında bir kısa gömlekle, dizlerini taştan taşa vurarak, dirseklerine dayanıp yerlerde sürünerek, onlara, onlara gitmek istedi.

Onlara gidip diyecekti ki: "Öbür tarafta neler oluyor bilmiyorsunuz! Garp medeniyetinin bütün lağımı öbür tarafa boşandı. Bir parça temizliğe düşkün, titiz bir adam için orada bir dakika soluk almaya imkan kalmadı. Tıkanıyorum. Bana biraz temiz hava, biraz temiz hava veriniz. Derdim büyüktür. Size söyleyeceklerim var.

Siz bilmiyorsunuz, asıl işgal, asıl istila öbür tarafta oldu. Düşman çamurlu çizmeleri ile bizim evlerimize kadar girdi.

Siz hiç değilse köşelerinizde yas tutmak hürriyetine maliksiniz! Halbuki öbür tarafta bizi ağlamaktan da men ettiler ve feryatları cümbüş seslerine boğdular ve boğazımızdan içimize doğru akan seslerin kahkaha ile örtülmüş bir hıçkırık olduğunu anlamadılar."

(…)

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

1. Yakup Kadri, Kurtuluş Savaşı'nda bizzat cephede bulunmuş, yaşadıklarını eserlerine yansıtmıştır. *Sodom ve Gomore*, işgal altındaki İstanbul'u, millî mücadele için çalışan insanları, İstanbul halkından bazı kimselerin işgalci İngilizlerle mücadeleye zarar verecek ilişkiler kurmasını anlatan bir romandır. Eserlerin oluşturuldukları dönemlerin tarihsel gerçeklerini yansıtmaları ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

2. a) *Sodom ve Gomore* Millî Edebiyat Dönemi'ne ait bir romandır. Metinde bu düşünceyi destekleyecek unsurları yazınız.

b) Bir romanın Millî Edebiyat Dönemi'ne ait olmadığını söyleyebilmek için o eserin ne gibi konularda yazılmış olmasını beklersiniz?

3. Kurtuluş Savaşı Dönemi'ni anlatan bir tarih kitabını mı yoksa bir romanı mı okumayı tercih edersiniz? Niçin?

4. *Sodom ve Gomore,* realizm akımının özelliklerini gösteren bir romandır. Bu romandan alınan yukarıdaki metne fantastik (gerçeküstü) bir öge veya ögeler ekleyerek kısa bir paragraf oluşturunuz.

Hazırlayan: *Melda HÜR*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.13: Metni yorumlar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Gençliğin Büyüsü	25 dk.
Amacı	Metindeki açık ve örtük iletileri; metinle ilgili tespitlerini, eleştirilerini, güncellemelerini ve beğenisini metne dayanarak, gerekçelendirerek ilgili kazanımlar çerçevesinde ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dorian Gray'in Portresi

(…)

"Çünkü harika bir şekilde gençsiniz. Bu dünyada elde tutmaya değer tek şey de gençliktir."

"Bana hiç öyle gelmiyor, Lord Henry."

(…)

"Sahiden, dopdolu kusursuz olarak yaşamak için yalnızca birkaç yılınız var. Gençliğiniz gidince güzelliğiniz de gidecek, o zaman birden göreceksiniz ki artık kazanabileceğiniz zafer kalmamış. Ya da adi birtakım zaferlerle yetinmek zorunda kalacaksınız ki, geçmişin anıları bu zaferleri yenilgiden de acı kılacak sizin için. Sonuna yaklaşan her ay, sizi kıskandığı için gül ve zambaklarınıza karşı savaş veriyor. Zamanla sarı benizli, çökük yanaklı, nursuz gözlü olup çıkacaksınız. Korkunç acı çekeceksiniz…

Ah, gençliğiniz elinizdeyken değerini bilin! Günlerinizin altınlarını sıkıcı kişileri dinleyerek, ciğeri beş para etmeyenleri adam etmeye çalışarak boşa harcamayın; hayatınızı cahillere, adilere, kabalara adayarak yazık etmeyin. Yaşayın! İçinizdeki şahane ömrü sürün! Hiçbir şey boşa gitmesin. Her an yeni heyecanlar arayın. Hiçbir şeyden korkmayın… Yepyeni bir hedonizm: İşte yüzyılımıza gerekli olan bu. Siz bunun gözle görülür simgesi olabilirsiniz. Şu varlığınızla yapamayacağınız hiçbir şey yok. Bir mevsimliğine dünya sizin… Sizi görür görmez anladım ki, gerçekten ne olduğunuzdan, gerçekte ne olabileceğinizden habersizsiniz. Sizde gönlümü kazanan öyle çok şey vardı ki size sizinle ilgili bir şeyler söylemek gereğini duydum. Boşa harcanırsanız ne acıklı olur, diye düşündüm. Gençliğiniz öylesine kısacık sürecek, öyle kısacık. En basit kır çiçekleri de solar, ama sonra gene açarlar. Şu sakız salkımı gelecek haziranda da tıpkı şimdiki gibi sapsarı olacak. Bir ay içinde şu filbahri dallarında mor yıldızlar açacak, Tanrı'nın her yılı yapraklarının yeşil gecesinde mor yıldızlar barınacak. Oysa bizim gençliğimiz bir daha asla geri gelmez. Yirmi yaşındayken nabzımızda vuran sevinç zamanla körelir. Bacaklarımız tutmaz olur, duyularımız çürür. İğrenç kuklalara dönüşürüz.

(…)

Ah, gençlik! Gençlik! Dünyada gençlikten başka hiç, ama hiçbir şey yoktur!"

Dorian gözlerini açmış şaşkın, dalgın dinliyordu. Elindeki leylak yerdeki çakıl taşlarının üstüne düştü. Tüylü bir arı geldi bir an leylağın üzerinde vızıldadı. Sonra minik çiçeklerden oluşmuş yıldız tutamının üzerine tırmandı. Dorian arıyı, önemli şeylerin bizi korkuttuğu, adını koyamadığımız yepyeni bir duygunun içimizde kıpırdadığı ya da bize dehşet veren bir düşüncenin ansızın beynimizi kuşatarak bize teslim ol çağrısı yaptığı zamanlarda önemsiz şeylere karşı duymaya çalıştığımız o tuhaf ilgiyle seyrediyordu. Arının mor bir kahkaha çiçeğinin parlak renkli borazanın içine sokulduğunu gördü.

(…)

Oscar Wilde

1. *Yaşayın! İçinizdeki şahane ömrü sürün! Hiçbir şey boşa gitmesin. Her an yeni heyecanlar arayın. Hiçbir şeyden korkmayın… Yepyeni bir hedonizm: İşte yüzyılımıza gerekli olan bu.*

Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki ifadelerde Lord Henry, Dorian Gray'le hayatı nasıl yaşaması gerektiğine dair görüşlerini paylaşıyor. Görüşlerinde katıldığınız ve katılmadığınız noktalar nelerdir? Birkaç cümleyle ifade ediniz.

2. *Gençliğiniz gidince güzelliğiniz de gidecek, o zaman birden göreceksiniz ki artık kazanabileceğiniz zafer kalmamış. Ya da adi birtakım zaferlerle yetinmek zorunda kalacaksınız ki, geçmişin anıları bu zaferleri yenilgiden de acı kılacak sizin için.*

Yukarıdaki cümleler okuduğunuz metinden alınmıştır. Sohbete üçüncü bir kişiyi katarak Lord Henry ile aynı fikirde olmayan bir karakteri konuşturunuz.

3. Gençliğimize, altmış yıl yaşadıktan sonra yine sahip olabilseydik kendimize ve dünyaya daha faydalı olabileceğimiz düşüncesine katılır mısınız? Niçin?

4. Kişinin, yaşı kaç olursa olsun, sizce ömrü boyunca ruhsal olarak gençliğini koruyabilmesi mümkün müdür? Düşüncelerinizi açıklayınız.

5. Ebeveynler kendilerinden genç nesillerden teknolojik ürünlerin kullanımını öğreniyor. Bunun haricinde bugün bir arada yaşayan genç nesillerle deneyimli kuşakların birbirlerinden yararlanabilecekleri alanlar var mıdır? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle birlikte açıklayınız.

Hazırlayan: *Melda HÜR*

5.ÜNİTE > Roman | *Kazanım A.2.13: Metni yorumlar.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Yorumluyorum**	25 dk.
Amacı	Metni yorumlayabilmek, metindeki açık ve örtük iletileri anlayabilmek; metinle ilgili tespitleri, eleştirileri, güncellemeleri ve beğenileri metne dayanarak ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Araba Sevdası

(…)

Muhteşem Bihruz Bey, eski vezirlerden şimdi hayatta olmayan *** Paşa'nın oğludur. Vilâyetten vilâyete geçerek on beş yıl kadar sürekli İstanbul'a ayak basmamış olan babasıyla küçük yaşta memleket memleket dolaştığından dolayı, Bihruz Bey bir çocuk için edinilmiş olması gereken en önemli bilgileri on altı yaşına kadar ele getirememişti. Sonunda babasının görevinden ayrıldığı bir ara, İstanbul'a gelişlerinde mahdum beyin bir rüşdiyeye konulması nasılsa düşünüldü! Aradan altı ay geçmeden *** Paşa gene bir vilâyet vâliliğine atanarak İstanbul'dan yeniden ayrılmak zorunda kaldıysa da, artık bu defa Bihruz Bey, öğreniminden geri kalmaması için annesiyle birlikte İstanbul'da bırakıldı. İki yıl sonra paşa; gene azledilerek İstanbul'a geldiği zaman, mahdum beyi karacümleden, imlâdan, kıraatten kendisi sınava çekerek bilgisini yeterli bulmuştu; öğrenimini tamamlayıp da bir diploma alıncaya değin okula devam ettirmeye gerek görmeyerek, çocuğu kendi isteği üzerine Bâbıâli kalemlerinden birine stajyer memur olarak yerleştirmiş ve beyefendi için öğrenimi artık doğallıkla gerekli görünen Fransızca'yla birlikte, ikinci derecede gerekli olduğu kabul edilen Arapça ve Farsça'yı öğrenmek üzere, Bihruz Bey'e başka başka maaşlı öğretmenler tutulmuştu. Bihruz Bey, ilk hevesle beş altı ay kadar kaleme devam ederek daha Fransızca bir cümle okumaya yetecek bilgiyi elde edemeden ağızdan bellediği epey sözcükler ve tamlamalarla en alafranga genç beylerin tavırlarını, kılıklarını ve davranışlarını taklitte, doğrusu büyük yetenek gösterdi.

Bihruz Bey ana babasının tek çocuğu olduğu için, aslında pek şımarık büyümüştü. Babasının serveti oğlunun her istediği şeyi kolaycacık elde edebilmesine yeterli olduğu gibi, gençlik gereklerinden olan eğilimlerine de hiçbir bakımdan bir engelleme görmediğinden, Bihruz Bey; sonraları kaleme gidip gelmeyi pek seyrekleştirmişti. Kaleme gitmediği günlerse saçlarını kestirmek, terziye giysi ısmarlamak, kunduracıya ölçü vermek gibi hiç eksik olmayan nedenlerle Beyoğlu'nda, ötede beride vakit geçirir, cumaları, pazarları da sabahleyin hocalarıyla yarımşar saat ders çalışmadan sonra evinden çıkar, akşamlara kadar gezinti yerlerinde dolaşırdı. Vilâyetlerde bulunduğu zaman en büyük zevki, sırmalı giysiler içinde, midilli ya da at üzerinde, arkasında çifte çifte uşaklarla sokak sokak gezip dolaşmak olan bu beyin, İstanbul'a geldikten sonra merakı üç şeye yöneldi: Birincisi, araba kullanmak; ikincisi, alafranga beylerin hepsinden daha süslü gezmek; üçüncüsü de berberler, kunduracılar, terziler ve gazinodaki garsonlarla Fransızca konuşmaktı.

(…)

Kağıthane yollarında araba kullanma hevesiyle en şiddetli poyrazın karşısında tiril tiril titreyen Bihruz Bey, yazın da otuz otuz beş derece sıcak günlerde Çamlıca, Haydarpaşa, Fenerbahçesi yollarında gene o hevesle, en kızgın güneşin altında haşım haşım haşlanır, ama bu sıkıntıyı kendisine en büyük zevk sayardı. Bihruz Bey her nereye gitse, her nerede bulunsa, maksadı görünmekle birlikte görmek değil; yalnızca görünmekti.

Sonunda *** Paşa'nın ölmesi üzerine, mahdum bey bir anda yirmi sekiz bin liralık bir mirasa konarak davranışlarında da serbest kalınca, o büyük serveti az zamanda tüketecek bir sefâhate koyuldu.

(…)

Bütün mirasyedilerin düşündüğü gibi Bihruz Bey de servetini yemekle bitmez tükenmez sanırdı. Bundan dolayı ulu orta giriştiği harcamalara nakitten başlandı. Onlar bitince İstanbul tarafındaki en az gelir getiren dükkânlar birer birer satıldı. Bundan sonra Beyoğlu'ndaki önemli mağazalara sıra geldi. Bunlar da elden çıkarıldı. Gelir getiren mülk olarak, Galata'da bir han kalmıştı.

(…)

Recâizâde Mahmut Ekrem, *Araba Sevdası*

Kelime Dağarcığı:
kıraat: Okuma. **mahdum:** Oğul.

1. a) Romanın başkişisi Bihruz Bey; gösterişe düşkün, para harcamayı seven, savurgan, eğitime önem vermeyen ve şımarık bir gençtir. Hayatı çalışıp üretmekten çok tüketmek üzerine kuruludur. Sizce böyle bir yaşam şekli insanı mutlu eder mi? Gerekçeleri ile yazınız.

b) Bihruz Bey, sizin yakın bir arkadaşınız olsaydı ona hayata dair hangi nasihatlerde bulunurdunuz? Açıklayınız.

2. *Bihruz Bey her nereye gitse, her nerede bulunsa, maksadı görünmekle birlikte görmek değil; yalnızca görünmekti.* ifadesinden hareketle insanın bu şekilde davranışlar sergileme sebeplerinin neler olabileceğini açıklayınız.

3. İsraf etmenin, har vurup harman savurmanın birey ve toplum hayatına etkileri neler olabilir? Bu konudaki düşüncelerinizi örnekler vererek açıklayınız.

4. a) Tanzimat Dönemi'nde roman ve öykü tekniği iyice gelişmiş, Batı standartlarına yakın eserler verilmiştir. Konular genelde İstanbul'un belli yerlerinden, Batılılaşma yolundaki ailelerden seçilmiş; esirlik, yanlış Batılılaşma vb. konular işlenmiştir. Dönemle ilgili bu özelliklerin metne yansıdığını düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

b) Siz yaşadığınız dönemi yansıtan bir roman yazacak olsaydınız özellikle hangi kavramları dikkat çekecek biçimde kullanmayı tercih ederdiniz? Niçin?

Hazırlayan: *Serap ATAOĞLU*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.13: Metni yorumlar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Değer Kazanma	25 dk.
Amacı	Metindeki açık ve örtük iletileri; metinle ilgili tespitlerini, güncellemelerini ve beğenisini metne dayanarak, gerekçelendirerek ifade etmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sefiller

(…)
Jean Valjean gözlerini açtı ve hiçbir insan dilinin anlatmaya kadir olamayacağı bir ifadeyle bu saygıdeğer Piskopos'a baktı.
Jandarma çavuşu:
- Monsenyör, dedi, bu adamın söyledikleri doğru demek, öyle mi? Ona yolda rastladık. Kaçan biri gibi gidiyordu. Anlamak için durdurduk. Üzerinde bu gümüşler vardı. Piskopos gülümseyerek çavuşun sözünü kesti:
– O da size bunları, geceyi evinde geçirdiği ihtiyar, babacan bir papazın kendisine verdiğini söyledi, değil mi? Durumu anlıyorum. Siz de onu buraya getirdiniz. Bir yanlışlık olmuş.
(…)
– Dostum, dedi Piskopos, gitmeden önce, işte şamdanlarınız. Alın onları.
Piskopos şömineye giderek iki gümüş şamdanı alıp Jean Valjean'a getirdi, iki kadın, Piskopos'un bu yaptıklarını ağızlarını açmadan, kıpırdamadan, onu rahatsız edebilecek tek bir bakıştan bile kaçınarak seyrediyorlardı.
Jean Valjean'ın bütün uzuvları titriyordu. Mekânik bir davranışla, dalgın bir halde aldı iki şamdanı.
– Şimdi, dedi Piskopos, rahat rahat yolunuza gidiniz. Sırası gelmişken söyleyeyim, tekrar gelecek olursanız, dostum, bahçeden geçmenize hiç gerek yok. Her zaman sokak kapısından girip çıkabilirsiniz. O kapı, gece gündüz sadece bir mandalla kapalı durur.
Sonra jandarmalara dönerek:
– Çekilebilirsiniz efendiler, dedi. Jandarmalar uzaklaştılar.
Jean Valjean bayılacak gibiydi.
Piskopos ona yaklaştı ve alçak bir sesle:
– Unutmayın, hiçbir zaman unutmayın, bu parayı dürüst bir insan olmak için kullanacağınıza dair bana söz vermiş bulunuyorsunuz.
(…)
Jean Valjean şehirden kaçarcasına çıktı. Telaş içinde tarlalarda yürüyor, dönüp dolaşıp hep aynı yerlere geldiğini fark etmeden karşısına çıkan yollara, patikalara sapıyordu. Böylece, bütün sabah hiçbir şey yemeden ama açlık da duymadan, etrafta dolaştı durdu. Bir sürü yeni duygunun etkisi altındaydı. Bir çeşit öfke duyuyordu, ama kime karşı duyduğunu bilemiyordu. İzzeti nefsi mi kırılmıştı, aşağılanmış mıydı, söyleyebilecek durumda değildi. Ara sıra içini garip bir acıma, bir şefkat duygusu kaplıyor, ama o bu duyguyu yenmeye çalışıyor, yirmi yıllık katılığıyla buna karşı çıkıyordu. Bu hal onu yoruyordu. Felaketindeki adaletsizliğin ona kazandırdığı korkunç huzurun içinde sarsıldığını kaygıyla görüyordu. Bu sarsılan huzurun yerini neyin alacağını kendi kendine soruyordu.
(…)
Jean Valjean Piskopos'un evinden ayrıldığında, artık o vakte kadar düşündüğü bütün şeylerin dışındaydı. İçinden geçen şeylerin açıkça farkına varamıyordu. Yaşlı adamın melekçe davranışlarına, tatlı sözlerine karşı dikleniyordu. "Dürüst bir insan olacağınıza dair bana söz verdiniz. Ruhunuzu satın alıyorum. Onu kötülük zihniyetinden çekip çıkarıyor, Tanrı'ya veriyorum." Hep bu sözler geliyordu aklına. Bu uhrevi bağışlamanın karşısına gururu, kötülüğün içimizdeki kalesi olan şeyi koyuyordu. Belli belirsiz bir şekilde hissediyordu ki, bu rahibin affedişi o vakte kadar benliğini sarsan en büyük hücum, en korkunç taarruzdur; bu rahmete karşı direndiği takdirde artık yüreğinin katılaşması büsbütün çaresiz bir hale gelecekti; boyun eğdiği takdirdeyse, başka insanların davranışları yüzünden yıllardır yüreğini dolduran ve hoşuna giden o kin ve nefretten vazgeçmesi gerekecekti. Bu defa yenmek ya da yenilmek zorundaydı. Kendi kötülüğüyle bu adamın iyiliği arasında çok büyük ve kesin bir mücadele başlamıştı.
(…)

Victor Hugo, *Sefiller*

1. *Belli belirsiz bir şekilde hissediyordu ki, bu rahibin affedişi o vakte kadar benliğini sarsan en büyük hücum, en korkunç taarruzdur; bu rahmete karşı direndiği takdirde artık yüreğinin katılaşması büsbütün çaresiz bir hale gelecekti; boyun eğdiği takdirdeyse, başka insanların davranışları yüzünden yıllardır yüreğini dolduran ve hoşuna giden o kin ve nefretten vazgeçmesi gerekecekti.*

   Metinde geçen yukarıdaki ifadeler Jean Valjean'in Piskopos'la yaşadıklarından sonra zihnindeki iç konuşmalarıdır. Bu sözler sizce nasıl bir ruh hâlinin yansımalarıdır? Yorumlayınız.

2. Okuduğunuz metinde Piskopos'un Jean Valjean'a davranışı ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Piskopos'un yerinde siz olsaydınız Jean Valjean'a nasıl davranırdınız?

3. Metnin sonunda Piskopos'un Jean Valjean'a söylediği *Unutmayın, hiçbir zaman unutmayın, bu parayı dürüst bir insan olmak için kullanacağınıza dair bana söz vermiş bulunuyorsunuz.* ifadesinden yola çıkarak dürüstlüğün önemi ile ilgili düşüncelerinizi günlük hayatla ilişkilendirerek ifade ediniz.

4. Metinde Jean Valjean'ın Piskopos'un evinden ayrıldıktan sonraki ruh hâli ile ilgili çıkarımlarınızı belirtiniz.

5. Okuduğunuz metinde Jean Valjean'ın daha sonra neler yaşadığı aktarılmamıştır. Size göre Jean Valjean, Piskopos'un bu davranışından ders çıkarmış mıdır? Siz yazar olsaydınız romanda Jean Valjean'ın hayatının geri kalanını nasıl devam ettirirdiniz?

Hazırlayan: *Nurcan BOZBIYIK*

5.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.14: Kazanım: Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Uzak Nehirlerde**	25 dk.
Amacı	Yazarın hayatı ve dünyaya bakışı ile metin arasında ilişki kurarak metni değerlendirir.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Karanlığın Yüreği

(…)

"Unutmayın," diye tekrar başladı.

(…)

Yönetim anlayışları sanırım sadece baskı kurmaya odaklıydı. Onlar fatihti ve bunun için kaba kuvvetten başka bir şey gerekmez -üstelik övünülecek bir tarafı da yoktur- çünkü senin güçlülüğün sadece diğerlerinin zayıflığından doğan bir tesadüftür. Sırf güçleri yettiği için buldukları her şeye el koydular.

(…)

Dünyayı fethetmek denen, ama tenlerinin rengi bizimkinden farklı olan veya burunları bizimkinden biraz daha yassı olanların elindekini almaktan başka pek bir anlam taşımayan şeyi birazcık kurcaladığın zaman sevimli bir şey olmadığını görüyorsun.

(…)

Aniden sustu.

(…)

Ben daha küçücük bir veletken harita tutkunuyudum. Saatler boyunca haritada Güney Amerika'ya, Afrika'ya ya da Avustralya'ya bakar ve kâşifliğin şanına, şerefine kapılıp giderdim. O zamanlar yeryüzünde pek çok boş alan vardı ve ne zaman haritanın üzerinde bilhassa davetkâr duran bir tanesini görsem (gerçi hepsi de davetkârdı), parmağımı üzerine koyup şöyle derdim: Büyüdüğüm zaman oraya gideceğim. Kuzey Kutbu'nun o yerlerden biri olduğunu hatırlıyorum… Ama bir tanesi vardı ki en büyüğüydü, tabiri caizse en boş görünendi ve onun özlemiyle yanıp tutuşuyordum.

Gerçi artık boş bir alan değildi. Benim çocukluğumdan beri harita nehirlerle, göllerle ve isimlerle

dolmuştu. Enfes bir gizem sunan boş bir alan olmaktan çıkmıştı - bir çocuğun şanlı düşler görmesine imkân veren beyaz bir leke değildi artık. Karanlığın yurdu olmuştu şimdi. Ama içinde özellikle bir nehir vardı, kocaman geniş bir nehirdi.

(…)

Sonra orada büyük bir şirket olduğunu, nehir üzerinde ticaret yaptığını hatırladım… Neden gidip onlardan birinin başına geçmeyeyim?

(…)

O şirketin, o ticarî kuruluşun Avrupa merkezli olduğunu biliyorsunuzdur; ama benim de Avrupa'da oturan çok tanıdığım ve akrabam vardı, çünkü orada hem yaşam ucuz hem de dediklerine bakılırsa göründüğü kadar iğrenç bir yer değilmiş.

(…)

Joseph Conrad

1. Joseph Conrad, Belçika'nın Kongo'yu sömürgesi ilan ettikten sonra Kongo'ya yaptığı yolculuktan esinlenerek yazdığı romanında beyazların siyahlara uyguladığı çeşitli baskıları, zulümleri, bu sayede fildişi ticareti yapmalarını, bölge insanlarını çıkarları için ezerek kullanmalarını anlatmıştır. Yazar, kitabında sömürgecilik kültürünün her türlü karanlık yönünü gözler önüne sermiştir. Eser bu yönüyle Avrupa emperyalizminin etik bir eleştirisi olarak okunup tartışılmıştır.

a) Sizce yazarların onları etkileyen olay veya durumlarla ilgili gözlemlerini, duygularını paylaşmaları eserlerinin yankı uyandırmasında etkili midir? Niçin?

b) Yazarların gezip gördüğü yerleri ve o bölgenin insanlarını kaleme almasının eserlere katkısı ile ilgili neler düşünürsünüz?

2. Joseph Conrad, Kongo'ya bir denizci olarak yolculuk yapmış, Kongo nehirlerinden geçerken tuttuğu günlüğünden yola çıkarak Karanlığın Yüreği isimli eserini oluşturmuştur. Bu eser, yazarın en tanınmış, en sevilen eseri olmuştur. Sizce yazarların şahit oldukları olumsuz durumları, olayları paylaşmalarının dünyanın daha yaşanılır, daha adil bir yer hâline gelmesinde bir etkisi olur mu? Nasıl?

3. a) *Karanlığın Yüreği*, Francis Ford Cappola tarafından *Apocalypse Now* adıyla sinemaya da uyarlanmıştır. Yine aynı yazarın *Lord Jim* isimli romanı, Victor Fleming tarafından sinemaya uyarlanmıştır. İnsan doğasını anlamada ve aktarmada roman ve sinemanın birlikteliği ile ilgili neler düşünürsünüz?

b) Sinemaya aktarılmış, sizi etkileyen bir roman uyarlaması varsa yazınız. Niçin etkilendiğinizi birkaç cümle ile belirtiniz.

Hazırlayan: *Melda HÜR*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.14: Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Yaşama Dostoyevski'nin Gözüyle Bakmak	25 dk.
Amacı	Eserin edebiyat ve toplum hayatındaki yansımalarını tespit edebilmek. Yazarın eserlerinden yapılan uyarlamaların etkilerini değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İnsancıklar

Nisan

8 Nisan

Eşsiz Varvara Alekseyevna,
(…)
Ben de, ne yazık ki, paravanın arkasındaki bu odada yaşıyorum, ama bu önemli değil; herkesten ayrıyım, azla yaşıyorum, sessizce yaşıyorum. Bu köşeme bir yatak, bir masa, bir komodin, bir çift sandalye koydum, bir de ikona astım. Doğru, daha iyi evler de var -belki çok daha iyisi de vardır- ama rahatlık en önemlisi; sonuçta ben bunu sırf rahatlık için yaptım, başka bir şey için olduğunu sanmayın. Sizin pencereciğiniz de karşıda, avlunun öte yanında duruyor; avlu da daracık, gelip giderken sizi seyretmek mümkün… her şey benim için, benim gibi bir talihsiz için eskisinden daha neşeli, hem de daha ucuz. Burada son bir oda kaldı, içinde masası da var, otuz beş ruble kira istiyorlar. Ateş pahası! Benim odamsa bana yedi ruble kiraya mal oluyor, masaysa beş gümüş ruble; toplam yirmi dört ruble elli kopek ediyor, eskiden otuz ruble ödüyordum, o yüzden de kendimi birçok şeyden mahrum bıraktım; çayı her zaman içmezdim zaten, ama şimdi çay için de şeker için de para biriktiriyorum. Cancağızım, biliyor musunuz, çay içmemek ayıp oluyor; burada herkesin durumu iyi, o yüzden de ayıp oluyor. Başkaları yüzünden onu da içiyorum Varenka, görüntü olsun, hava olsun diye; yoksa benim için fark etmez, tiryakisi değilim. İnsanın nakit paraya da ihtiyacı oluyor, çizme, kılık kıyafet için. Geriye de bir şey kalmıyor. Sonuçta maaşım belli. Sızlanıp homurdanmıyorum, hoşnutum. Bu da yeter. Zaten birkaç yıl yeter; ikramiye de geliyor. Neyse, hoşça kalın, meleğim. Ben iki saksı kınaçiçeği ve sardunya aldım -pahalı bir şey değil. Siz ıtır sever miydiniz? Itır da var, isterseniz yazın bana; evet, biliyorsunuz, her şeyi ayrıntısıyla yazabilirsiniz. Fakat bir şey gelmesin aklınıza, benim böyle bir oda tutmuş olmamdan şüphe etmeyin canım. Hayır, rahat olduğu için yaptım ve bir tek rahatlık çekti beni. Canım, zaten para saklıyorum, biriktiriyorum; param var. Benim böyle sessiz olduğuma, bir sineğin kanadından bile zarar görebilecekmiş gibi olmama aldırmayın.
(…)
Bu arada size bir paket bonbon şekeri yolluyorum Varenka; afiyetle yiyin onları ve Tanrı aşkına, benim için kaygılanmayın, şikâyet etmeyin. Neyse, hoşça kalın, canım.

8 Nisan

Saygıdeğer Beyefendi, Makar Alekseyeviç,

Biliyor musunuz, sonunda sizinle ciddi ciddi tartışacağız herhalde? İyi kalpli Makar Alekseyeviç, size yemin ederim, bana sizden hediye almak çok ağır geliyor. Onların sizin için neye mal olduğunu, ihtiyacınız olan şeylerden vazgeçerek yoksun kaldığınızı biliyorum. Size kaç kere hiçbir şeye, kesinlikle hiçbir şeye ihtiyacım olmadığını söyledim; bu vakte kadar bana yaptığınız iyiliklerin bedelini ödeyecek gücüm de yok. Hem ne yapayım ben bu saksıları? Yani, kınaçiçeği saksıları neyse de, sardunya ne için? Size dikkatsizlik edip bir kere sardunya demek yetiyor, hemen gidip alıyorsunuz; üstelik, herhalde, pahalı bir şey bu? Üzerindeki renkler de o kadar çekici ki!
(…)
Hava kararıyor. Çalışma vakti. Size çok şey yazmak isterdim, ama vakit yok, çalışmaya oturmalıyım. Acele etmem lazım. Elbette, mektuplar güzel şeyler; asla sıkıcı değil. Ama neden siz hiç kalkıp gelmiyorsunuz? Neden Makar Alekseyeviç? Gelin, lütfen! Sizin Tereza'yı gördüm. O da hasta sanki; üzgündü; ona yirmi kopek verdim. Evet! Unutmadan: Hemen yazın her şeyi, günlük
hayatınızı olabildiğince ayrıntılı bir şekilde yazın. Çevrenizde nasıl insanlar var, onlarla yaşamaktan hoşnut musunuz? Bütün bunları bilmeyi çok istiyorum. Aman, hemen yazın!
(…)

Varvara Dobroselova

(…)

Fyodor Dostoyevski, *İnsancıklar*

Kelime Dağarcığı:
kopek: Rublenin yüzde biri değerinde para birimi.

1. Okuduğunuz metnin alındığı eser; XIX. yüzyılda yazılmış, iki karakterin mektuplarından meydana gelen, toplumsal içerikli bir romandır. Bir yazar neyi görür neyi yaşarsa en iyi onu ifade eder. Sizce okuduğunuz metin Dostoyevski'nin kişisel tecrübelerini yansıttığını düşündürecek kadar gerçekçi midir? Metinden örneklerle açıklayınız.

2. Ünlü Fransız yazar Sartre "Cehennem başkalarıdır." derken insanların yaşamlarını başkalarının gözünden görerek şekillendirdiklerini vurgulamıştır.

   a) Okuduğunuz metinde bu düşüncenin yansıması kimde ve nasıl görülmektedir?

   b) Bugün sosyal medyada bazı insanlar sizce kendilerini olduklarından neden farklı biçimde göstermeye çalışıyor? Bunun bireye ve topluma etkisi konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

3. Metindeki karakterler olumsuz koşullar içinde nasıl davranmaktadır? Metinden örnek vererek açıklayınız.

4. Rus ve dünya edebiyatının önemli temsilcilerinden olan Dostoyevski, eserleri ve karakterleriyle sanatın diğer dallarını da etkilemeyi başarmış ender yazarlardandır. *Karamazov Kardeşler, Budala, Suç ve Ceza, Öteki, Yeraltından Notlar* gibi önemli eserleri sinemaya uyarlanmıştır.

   Bir edebî metnin sinemaya uyarlanması sizce hangi özellikleri taşımasına bağlı olabilir?

Hazırlayan: *Sabiha ÇUHADAR*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.14: Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	"Zavallı Necdet"in Yazarı	25 dk.
Amacı	Yazarla eseri arasında bağlantı kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Zavallı Necdet

(…)
İşlerime ait muameleleri bitirmiş, rahatça gezebilmek için artık kendi başıma kalmıştım. O zaman sevdiklerimi ziyarete başladım. Altı ay devam eden seyahatim esnasında; İstanbul'a döndüğüm zaman günlerce gezmek, lâyıkıyla eğlenmek için ne güzel plânlar tertip etmiştim. Şimdi bütün o plânlar karışmıştı. Her gün bir tarafa gidiyordum. Akrabalardan birini görmeye, dostlarımdan biriyle görüşmeye koşuyordum. Evvelce hazırlamış olduğum plânlarda İstanbul'a dönünce Necdet Feridun'u arayıp bulmak, ne olduğunu anlamak da dahildi. On, on beş gün geçtiği hâlde kendisini görememiştim. Nerede oturduklarını da bilmiyordum. O sırada bir gün Şişli tramvayında İbrahim Şemsi'ye rastladım. Kendisinde yine eski metanet, eski samimiyet mevcut… Seyahatim hakkında kısa bir malûmat verdim. Biraz şakalaştık, güldük. Nihayet mühim bir şey unutmuş gibi sordum: Necdet nerede ikamet ediyor? Kendisini görmeyi pek arzu ediyorum da…
– Bebek'teki yalıda… Zavallı çocuk. Kendisi için bilseniz ne kadar müteessirim. Validesiyle şimdi oraya çekildi. Siz nerede ikamet ediyorsunuz?
– Feneryolu'nda… Orasını bilmem neden, ben pek seviyorum. Yazları o lâtif mevkiden ayrılmak istemiyorum.
– Eski köşkte mi?
– Hayır, biraz ileride…
Galatasaray'a gelmiştik. Vedalaştım. Tramvaydan aşağı atladım. Kendi kendime dedim ki: Yarın Bebek'e gitmeli! Artık buna karar vermiştim.
Ertesi gün sabahleyin Bebek iskelesinde bulunuyordum. Belediye bahçesine doğru deniz kenarında biraz yürüdükten sonra yalının önünde durdum. Ben yalıyı evvelden bilirdim. Seneler önce Necdet Feridun ile bu yalıda pek lâtif çocukluk âlemleri geçirmiştik. Yalıyı şimdi biraz harap buldum. Geçen bu kadar senelerin hasıl ettiği haraplık bundan mı ibaretti? Çıngırağı çektim. Temizce giyinmiş, tanımadığım bir uşak karşıma çıktı. Dedim ki: Beyefendiyi görmek isterim. Uşak beni bir süzdü. Sonra şu yolda cevap verdi:
– Pek rahatsız, kimseyi kabul etmiyor.
Buraya kadar geldikten sonra geriye dönmeye razı olmadım. Uşağa adımı söyledim. Yabancı olmadığımı anlatmaya çalıştım. Beni selâmlıkta bir odaya aldı. Bir iki dakika sonra Necdet Feridun da koşup geldi. Saf çocuklar gibi birbirimizi kucakladık. Bana dedi ki:
– Pek acele, lüzumlu bir seyahate çıktığını işittim. Bu ne kadar uzun sefer… Doğrusunu ister misin? Seni devriâlem seyahatine çıkmış sanıyorum.
– Hemen hemen onun gibi bir şey…
Bana seyahatim hakkında bin türlü sualler sordu. Irak, Filistin hakkında malumat, izahat vermeye çalışıyordum. Dicle vadileri, Irak badiyeleri üzerine hayli tafsilat verdim. Sonra artık bu bahsin uzayıp gitmemesi için başka bir muhavere tarzı açmak istedim: Ey! Şimdi nasılsın bakalım? dedim.
– Şimdi çok, çok iyiyim. Yoksa bunu fark edemiyor musun?
– Öyle! Hakikaten çok fark var.
Onu tasdik için ağzımdan birdenbire çıkmış olan bu sözleri söylerken kendisine dikkatle bakıyordum. Çok zayıflamıştı. Çehresinin sarı rengi, gözlerinin altını kaplayan siyah halkalar, bana onun söylediklerinin aksini ispat ediyordu. Seyahatimden evvelki hâline nispetle şimdi daha ziyade ezilmiş olduğunu anlamak, hissetmemek kabil değildi. O hâlde kendisinin pek iyi olduğunu niçin söylüyordu? Evvelce sıhhatinden daima şikâyet eden Necdet değişmiş miydi? Zannetmem! O hâlde… Benden saklanacak, itiraf edilemeyecek bir şey mevcut olabilir; teessürlerini, ıstıraplarını tamamıyla itiraf etmek, onları hikâye için bir yol açabilir. Bunları söylemek ise belki… Bu fena fikirleri aklımdan çıkardım. Kendi kendime dedim ki:
– Bunu niçin başka bir sebebe atfetmemeli. Mesela veremliler; hastalıkları arttıkça bunu itiraf edemez-

ler. Hatta bunun zerresini bile üzerlerine kondurmak istemezler. Böyle bir şey olamaz mı? İşte bütün bunlar bir dakikada aklımdan geçti. Kendisine sordum ki: Burada nasıl yaşıyorsun bakalım?
– Pek sade bir surette… Yalıya nakledeli yedi ay olduğu hâlde bir defa İstanbul'a inmedim. Hatta inanır mısın, o kadar sevdiğim Göksu'ya bile bir kere gitmedim. Yok, şunu söylemeyi unutacaktım. Hava açık olduğu zaman yemekten sonra dağ yoluyla biraz gezmeye gidiyorum. Bunun neresi olabileceğini beyhude düşünme! Bulamazsın! Eğlenmek için daha doğrusu hava almak için şehitliğe gidiyorum. Bu ne kadar ulvi bir mezarlık…
Bu konuşmalarımız epeyce uzamıştı. Ben artık gitmek için izin istedim.
(…)

Saffet Nezihi, *Zavallı Necdet*

Kelime Dağarcığı:

badiye: Çöl. **devriâlem:** Dünyayı dolaşma. **tafsilat:** Ayrıntı. **muhavere:** İki kişi arasında karşılıklı yapılan konuşma.

1. Saffet Nezihi, halka okuma sevgisi kazandıran, Servetifünun anlayışına uygun biçimde yazan bir romancıdır. Popüler ve duygusal romanlarıyla adını duyurmuştur.

   Yukarıda verilen bilgilerin okuduğunuz metne yansımaları ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?Bunlardan hareketle yazarla metin arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Açıklayınız.

2. Bir sanatçının eserinden yola çıkarak o sanatçının ruh hâli ile ilgili çıkarımlarda bulunmak mümkün müdür? Düşünceleriniz gerekçeleriyle birlikte açıklayınız.

3. Yazarın tutumunun okuduğunuz metindeki olayların akışına olan etkisini değerlendiriniz.

4. Saffet Nezihi'nin yukarıda bir bölümünü okuduğunuz, romantik bir aşkı konu alan eseri; geniş ilgi topladı ve birkaç kuşak okunarak Türk edebiyatının uzun ömürlü romanlarından biri oldu.

   Bir eserin yazıldığı dönemde çok okunmuş olması, sizce sonraki dönemlerde de aynı zevkle okunacağını gösterir mi? Düşüncelerinizi gerekçesiyle yazınız.

5. Metin, günümüzde yaşanabilecek bir gerçekliğe sahip midir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Nurgül GÜVEN*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.15: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Dönemin Eğitim Anlayışı	25 dk.
Amacı	Metnin dönem, akım ve diğer yazarlarla bağlantısını kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Turfanda mı? Yoksa Turfa mı?

(…)

Mansur bu köşkü istemiş olmasından dolayı pek memnundu. Bütün kitaplarını, eşyasını oraya naklederek istediği vakitte yatar kalkardı. İki bahçıvan ile Mansur'un uşağı Ali her vakit kahve ocağında yattıklarından korkmaya sebep yoktu. Yalnız bir mahzuru vardı. O da gündüzleri bağa çıkacak olan harem halkını rahatsız edebilmekten ibaretti. Lakin Mansur, esasen gündüzleri köşke misafir kabul etmediği gibi kendisi bile nadir olarak sabah yemeği vaktine kadar köşkte kalırdı. Ya ilk vapurla İstanbul'a gider yahut saat on sıralarında yalıya inerdi. Hasılı Mansur'un evi kuş yuvası gibi pek şirin ve şaireneydi. Deniz manzarası bilhassa gece mehtabında pek güzeldi. Mansur da istifade etmekten geri kalmazdı.

Bir cuma günüdür. Salih Efendi pek neşeli olarak selamlığın alt katında hem denize hem de bahçeye bakar büyük odada oturuyor. Dün dairede iken Fransa'daki Sarmaşıkyan Efendi'den telgraf almıştı. Asliye Mahkemesinde kazanılmış dava kararının temyiz mahkemesince de tasdik olunduğu müjdesi verilmişti. Şimdi iş yalnız kardeşiyle hesapların görülmesine kalmış. Hesapların hemen görülmesinin karar icabında olduğu da bildirilmişti.

Kendi hesabına göre Salih Efendi'nin dört milyon, Mansur ile Zehra'nın da birer milyon frank almaları lazım geliyordu. Salih Efendi artık emellerini gerçekleştirmek üzere harekete geçebileceği bir kudret kazanmıştı.

Mansur da bir milyon alacak. Lakin Salih Efendi'nin gözünde Mansur'un fiili yardımı, paraca yardımından daha mühimdi. Acaba Mansur birlikte harekete razı olacak mı? Davanın neticesi kendisine müjdelendiği vakit, Mansur'un bozulduğunu ve davacı sıfatıyla kendisi ortaya çıkmamışken ne suretle mahkeme kararına dahil edildiği hakkında soru sormakla yetindiğini hatırladı.

– Acayip bir çocuk! Hiçbir hâli kimseye benzemiyor. Düşman kadar dostunu da kendisiyle münasebette uzak durmaya mecbur ediyor.

(…)

– Bugün Ahmet Şunudi'ye haber gönderdim. Ona güvenirim. Fakat Mansur? Onu ne yapacağız?

Salih Efendi, Mansur'u çağırıp görüşmeye karar verdi. Karşısında saygılı oturan Raşit Efendi'ye:

– Lütfen birini gönderiniz de Mansur Bey köşkte ise çağırsınlar. Siz de bir yere gitmeyiniz. Mansur Bey ile mühim bir mesele hakkında konuşacağım. Mansur Bey'in işin içine girip bana yardım etmesini çok istiyorum. Lakin Mansur Bey'in razı olacağını pek de ümit etmiyorum. Görüşmede siz de hazır bulunarak Mansur Bey'in fikrine dikkat edeceksiniz. Akıllı, dirayetlisiniz. Bugün onu kandıramazsanız ileride dediğimize getirmek için bir tedbir bulmak üzere düşünürsünüz. Rüştü Efendi dışarı çıktı, tekrar gelip yerine oturdu. Beş dakika sonra Mansur da geldi. Salih Efendi her zamanki hâlinden ziyade nezaket gösterdi. Bir müddet sustuktan sonra Salih Efendi söze başladı:

– Ben sizin daireyle uyuşamadığınıza epeyce itirazlar ettimse de şimdi yavaş yavaş hak etmeye başlıyorum. Hakikaten ortalık acayip, hizmet etmek güç, takdir olunmuyor. Birtakım ehliyetsizler, ehliyetli ve liyakatlilere meydan bırakmıyorlar. Ben de devlet hizmetinden vazgeçmek istiyorum.

– Vallahi amca efendi, insan için hizmetsiz durmak güçtür. Çünkü devlete, cemiyete hizmeti olmayan insanın hayvandan farkı kalmaz. Güç olduğunu kabul ederim fakat hizmette bulunmak lazım geldiğini de unutamam. Bendeniz vâkıa Hariciye'de duramadım, çıktım. Mektepte, dışarıda yine devlet ve cemiyetin hizmetinde bulunuyorum. Hatta daha doğrusunu isterseniz, uygun bir yer bulduğum takdirde yine dairedeki memuriyete dönmeye hazırım.

– Oğlum, memuriyette ne kazandınız ki tekrar arzu ediyorsunuz? Terfiyi, maaşı reddettiniz. Maksadınız nedir? Anlayamıyorum.

– Hizmettir.

– Aylarca müddet Hariciye'de bulundunuz. Ne kazandınız? Ettiğiniz istifade nedir?

– Maddi istifadeyi kastediyorsanız yorgunluktan ibarettir. Fakat manevi istifadem çoktur. İnsanları, usulü, nelerin eksik ve nelere muhtaç bulunduğumuzu öğrendim. Biz doktorlar önce hastalığın teşhisine çalışırız.

(…)

– (Alayını gizlemeksizin) Acaba bulduğunuz çareler nelerdir?

– Size iki kelimeyle arz edeyim mi? Herkesi okutmak ve eğitmek!

(…)

Mehmet Murat, *Turfanda mı? Yoksa Turfa mı?*

1. Tanzimat Dönemi sanatçıları vatan, millet, hak, kanun gibi kavramları savunabilmek için sanatı toplum yararına kullanmışlardır. Onlar, bir ideal uğruna çalışan dava adamları olarak görülmektedirler. Hem halk adına hem halka yönelik konuşurlar.

   Okuduğunuz metinde Mansur Bey'in görev anlayışı ile düşüncelerini yukarıdaki bilgileri de göz önünde bulundurarak yorumlayınız.

2. Realizm akımına göre sanat ve edebiyata konu olarak alınması gereken şey, hayatın kendisidir. Bu nedenle pek çok gerçekçi roman insanların kendi hayatlarında da karşılaştığı toplumsal sorunları merkeze taşır. Akıma ait olan bu özellikleri metinde görebilmek mümkün müdür? Açıklayınız.

3. Tanzimat edebiyatı, halka yönelme, halkı aydınlatma ve eğitme hareketidir. Şinasi, Ziya Paşa, Namık Kemal ve Ahmet Mithat bu görevi üstlenir. Tanzimat'ın güçlü kalemlerinden Ziya Paşa özellikle Konya ve Adana'da vali olarak görev yaptığı dönemlerde eğitime verdiği önem doğrultusunda çalışmalar yapmıştır.

   Yukarıdaki bilgiyi de göz önünde bulundurarak metnin yazıldığı dönemin eğitim anlayışı ile ilgili çıkarımlarda bulununuz.

Hazırlayan: *Nurgül GÜVEN*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.15: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Milletin Sözcüsü Sanatçılar	25 dk.
Amacı	Türün ve dönemin/akımın önemli yazarlarını ve eserlerini tanımak.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Gönül Hanım

Esirler Karargâhı

1917 yılı Eylûl'ü içindeydi. Esir subaylar karargâhından arkadaşları adına alış - veriş için Krasnoyarsk (Kızıl-Yar) kasabasına kadar gitmek nöbeti, bu hafta Üsteğmen Mehmed Tolun Efendi'nindi. Bu genç subay, harbin başında, maiyyetindeki bir çavuş, birkaç erden mürekkep keşif-kolu ile berâber geceleyin yanlışlıkla düşman mevzi'lerine sokulduğundan, geri çekilme yolu kesilerek dizinden yaralanmış ve arkadaşlariyle birlikte Ruslara esir düşmüştü. Önce Kafkasya'da, Hazar Denizi'nde, ıssız bir adada, ondan sonra Ural'ın doğusunda İrbit şehrinde bir süre tutuklu kaldıktan sonra Sibirya'da Krasnoyarsk'ın altı kilometre kuzeyinde "Grodok" denilen bu harbkarargâhına getirilmişti.

(...)

Aylar, hattâ yıllar geçdikçe Türkler ile diğer yabancı subaylar daha çok tanışarak yekdiğerlerinin dillerini öğrenmeğe ve birbirinden mânen istifâde etmeğe başladılar.

(...)

Bugün Mehmed Tolun'un maiyyetine bir Tatar er ayrıldığı için genç subay ısmarlananları aldıktan sonra bunları ere vermiş, kendi yalnızca bir kitapçı dükkânına girerek vaktiyle ısmarladığı "Radloff", "Thomsen", "Le Coq" gibi müsteşriklerin Ural -Altay dilleri ve milletleri hakkındaki neşriyâtından beş-on cild kitabı almıştı. Hava yağmurlu olduğundan bir lokantada oturup kitapları karıştırmağa başladı.

(...)

Bu subay, o sırada yandaki masada oturan bir tâze kız ile Rusça, Fransızca kelimelerle karışık Tatarca konuşan, samur kalpaklı, az bıyıklı, sarışın bir Tatar gencinin dikkatini çekti. Tatlı bir - iki bakışmadan sonra her iki masa arasında konuşma - görüşme başladı. Türk subay yerini, esirliğini anlattı. Boş vakti olmakla, Türklerin, Ural-Altay milletlerinin menşe'leri, dilleri, soyları hakkında meşhur müsteşriklerin etraflı incelemeleri sonuçlarını anlamak istediğini söyledi. Tatar genci kendisini takdim etti:

– Ali Bahâdır Kaplanof... Kızkardeşim, Gönül Hanım Kaplanof!

Subay sâkin, fakat, metin bir asker tavrı ile cevap verdi:

– Niçin Kaplanof? Kaplanoğlu demek daha yakışmaz mı?

Ali Bahâdır Bey tanışmanın ilk dakikasında, hiç beklemeden karşılaştığı bu i'tirâz üzerine biraz durdu ve yutkundu. Fakat kızkardeşi atıldı ve edâlı saflıkla Tolun'un dilediği cevabı verdi:

– Subay Bey'in hakkı var. Taklide, benzeşmeye sebep ne?.. Bizim de bir büyük milletimiz, târihimiz, varlığımız yok mu? Baştanbaşa bütün Asya'yı, bir kısım Afrika'yı, Fransa sınırlarına kadar Avrupa'yı istilâ eden bizim ırkımız olduğu hâlde bu asâleti ne çabuk gönlümüzden çıkardık?… Biz benliğimizi tanımazsak, kimse bizi tanımağa tenezzül etmez.

(...)

İşte ben kartımı düzeltiyorum!

Çantasından, zarif küçük sahtiyen bir cüzdanın içinden çıkardığı kartvizitlerinin son kelimelerini şöyle değiştirdi: Kaplankızı.

Şimdi şaşalamak nöbeti Mehmed Tolun'a gelmişti. Nasıl oluyor da yirmidört yaşında tahmin ettiği Sibiryalı bir Tatar kızı bu kadar muhâkemeli bir görüş belirtebiliyordu. Bu hayret çok sürmedi. Bir-iki dakika sonra anladı ki Gönül Hanım, Paris Üniversitesi Edebiyât Fakültesinden me'zundur.

(...)

Ahmet Hikmet Müftüoğlu, *Gönül Hanım*

Kelime Dağarcığı:

menşe: Başlangıç, bir şeyin çıktığı yer, köken, kaynak, sebep. **müsteşrik:** Doğu bilimci. **sahtiyan (sahtiyen):** Tabaklanarak boyanmış ve cilalanmış genellikle keçi derisi.

1. Millî Edebiyat Dönemi, Türk edebiyatında 1911 ile 1923 yılları arasını kapsayan dönemdir. Bu yıllarda Balkan Savaşları'nda büyük toprak kayıpları yaşanmış, I. Dünya Savaşı'nda birçok cephede savaşılmış, işgaller ve sürgünlerle geçen zor zamanlar yaşanmıştır. Millî edebiyat romancıları da ülkenin içinde bulunduğu bu şartlara kayıtsız kalmamıştır. Romanlarda Millî Mücadele, vatan, millet, Anadolu, bağımsızlık gibi konular işlenmiştir. Birçoğu bu mücadeleye katılmış olan sanatçılar, yaptıkları gözlemleri başarıyla romanlarına aktarmıştır. Dil, sade ve konuşma diline yakındır; sanatlı söyleyişler de buna uyumludur.

   Gönül Hanım romanının 1920'de yayımlandığını göz önünde bulundurarak Millî Edebiyat Dönemi'nin yukarıda bahsedilen özelliklerinin okuduğunuz metne yansıdığını söyleyebilir misiniz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

2. Yukarıdaki metinden hareketle Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun edebî yönü hakkında çıkarımlarda bulununuz.

3. a) Halide Edip Adıvar, *Ateşten Gömlek* romanının ön sözünde şöyle diyor: "Sakarya silah arkadaşlarımın "*Ateşten Gömlek*"te birkaç solgun aksini İstanbul, ihtilâl ve ordu günlerinden alıp kâğıt üstüne koymaya çalıştım. İstediğim gibi olmadığı için silah arkadaşlarımdan af dilemek isterdim. Bize onlar ilhâm ettiler. Daha doğrusu Karadağ Muharebesi'nde dağın ortasında ismini hiçbir zaman bilemeyeceğim yağız atlı bir zâbitin dumanlar içinde kaybolup meydana çıkışı bana kocaman bir kalp hikâyesi tahayyül ettirdi. Eser Sakarya'nındır."

   Bu ifadelerden hareketle Millî Edebiyat Dönemi'nin bir diğer sanatçısı Halide Edip Adıvar'ın Ahmet Hikmet Müftüoğlu ile ortak olan özelliklerini belirtiniz.

   b) Sizce bu iki sanatçının roman yazma sebepleri neler olabilir?

4. Metinde geçen, *Taklide, benzeşmeye sebep ne?.. Bizim de bir büyük milletimiz, târihimiz, varlığımız yok mu?* cümlelerini dönemin edebiyat anlayışı çerçevesinde yorumlayınız.

Hazırlayan: *Şükriye ŞEN*

5.ÜNİTE > Roman | Kazanım A.2.15: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Edebiyat Bir Dönemi Anlatıyor	25 dk.
Amacı	Türün ve dönemin önemli yazarlarını ve eserlerini belirleyebilmek. Bir dönemin özelliklerinin metinlere nasıl yansıdığını tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dikmen Yıldızı

(…)

İnebolu deresinin taşlıkları ve iki tarafı, gece başka bir dünya oluyordu. Kağnı halkaları içinde toplanan köy kadınları, kızlar, çocuklar ve ihtiyar erkekler uzun yollara karşı kuvvet biriktirmek için dinlenirlerdi. Yıldız'la Beybaba, kafesli hanayın sedirinden onları seyrederek, seslerine kulak verirlerdi. Kâh Beybaba coşardı:

– Şu millî cidal içinde köy kadını başlı başına bir tarih ve bir şâheser yaratıyor.

– Ilgaz'ı geçerken ne dediydi o kadın?

– Ha! Şu yağmur yağarken mi? Evet, ben Doruk karakolunda şişeye su koymak için inmiştim, hatırladım. Yanında iki üç yaşlarında minimini bir çocuk vardı. Yağmur altında sırsıklam bir çocuk. Kağnı bozulmuş, iki ihtiyar erkek tamirle uğraşıyor. Bir kadın yere çömelmiş, eteğiyle bir şeyler örtmüş duruyordu.

– Bacı! dedim. Eteğinle örtecek başka şey bulamadın mı?

– Olmaz! diye eteğini kaldırdı ve zayıf yüzünde parlıyan bir çift ateşle gözlerime bakarak ilâve etti:

– Sonra patlamaz!

Baktım, eteğiyle örttüğü… bir çift top mermisi idi.

Yıldız, merdiven kapısının yanında oturan Fatma'ya bakarak:

– Bunlar unutulacak mı? dedi.

– Beybaba kuvvetli bir sesle reddetti:

– Hayır! Asla! Müebbeden unutulmıyacak.

Fatma kımıldadı, bir şeyler söylemek istiyordu.

Beybaba, söyle bakalım Fatma Kız! dedi. Fatma sivri çenesinin altındaki namaz bezini biraz daha aşağı çekerek:

– Ne söylediklerinizi pek o kadar anlayamadım, dedi. Amma iyi şeyler, köylü şeyleri olduğunu farkediyorum. Yalnız her işi hakkınca vermeli beyefendi. Resimciye mi vereceksiniz, yazıcıya mı, yoksa o anlamadığım kimseye mi? Yalnız verirken hakkınca verin. Kalbi köy kızının yanında, kalbi bütün şehir tangosu vardır. Ben dört beş ay evvel köye gitmiştim. Gelirken yolda tangolara rastgeldim. Ah hanımım! Ne süslü, ne nazik tangocuklardı. Hepsi de sülün gibi güzel hanımlardı. Nafile tango dememişler.

Dayanamadım, çamurlara batanlardan birisine:

– Güzel hanım! dedim. Ayacıkların üşümüyor mu? Ankara'da ısıtacağız, dedi, güldü. Çok yorulacaksınız, dedim. İzmir'de dinleneceğiz, dedi de küçücük yumruğunu havada salladı. Onlar da beni lâfa tuttular.

(…)

İşte o gün bugündür, içimde bir ateş, ateşten bir ses var, her vakit bana diyor ki gam yeme! Kurtulacaksın… Ah hanım! Ah beyefendi! Bu ateşten ses herkesin yüreğinde çınlasa…

– Çınlıyor kızım, çınlıyor. Çınlamasaydı böyle olmazdı. Çınlamasaydı o tangoları göremezdin ve Sakarya bir ölüm ırmağı olurdu.

(…)

Aka Gündüz, *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi*

Kelime Dağarcığı:
cidal: Savaş. **tango:** Aşırı bir biçimde son modaya uyarak giyinmiş (kadın).

1. Aka Gündüz Millî edebiyatın kurucuları arasında yer almış, sade dille yurt sorunlarını, yurt gerçeklerini ortaya koymuş bir sanatçıdır. Sanat titizliğini, biçim kaygısını her zaman gözetmemiş, duygusal-gerçekçi bir halk yazarı olarak kalmıştır.

   Bu açıklamada yer alan "duygusal-gerçekçi bir halk yazarı" ifadesinin okuduğunuz metindeki yansımalarını belirtiniz.

2. Okuduğunuz metinde köylü kızı Fatma karşılaştığı şehirli kadınlarla konuşur. Aralarındaki bazı farklara rağmen bu kadınları birleştiren unsurlar nelerdir?

3. "Millî edebiyat" ifadesi ilk defa, 1911 yılında çıkmaya başlayan *Genç Kalemler* dergisinde geçer. "Halka doğru" hareketi ile ve gözleme dayanarak her tabakadan halkın hayatı konu alınıp işlenirken millî mücadeleyi kucaklayan bir anlayış da benimsenir. Dil sadeleşir, millî kaynaklara yönelinir. Dönemin öne çıkan romancıları arasında Ömer Seyfettin (*Yalnız Efe*), Halide Edip Adıvar (*Ateşten Gömlek, Sinekli Bakkal*), Yakup Kadri Karaosmanoğlu (*Yaban, Kiralık Konak, Hüküm Gecesi*), Refik Halit Karay (*İstanbul'un İç Yüzü, Bugünün Saraylısı*), Ahmet Hikmet Müftüoğlu (*Gönül Hanım*) sayılabilir.

   a) Cumhuriyet dönemi sanatçılarından da Millî Mücade'yi konu olarak işleyen sanatçılar (Kemal Tahir-*Yorgun Savaşçı, Esir Şehrin İnsanları*, Ahmet Hamdi Tanpınar-*Sahnenin Dışındakiler*, Tarık Buğra-*Küçük Ağa* vb.) olmuştur. Sizce o dönemi yaşayıp da anlatanlarla sonradan konu olarak işleyen sanatçıların eserlerinde farklılık olur mu? Gerekçelerinizle birlikte açıklayınız.

   b) Siz Millî Mücadele'yi konu alan bu romanlardan birini okumak isteseniz hangi dönemde yazılanı tercih edersiniz? Niçin?

Hazırlayan: *Sabiha ÇUHADAR*

5.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.16: Metinden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Güzel Dilim Türkçem**	25 dk.
Amacı	Metindeki cümle türlerini ayırt edebilmek, noktalama işaretlerinin işlevlerini söyleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç

(…)

Bedriye Hanım bahçe üzerindeki küçük odanın penceresinden bitişik komşusunun tahta kaplamasına yumruğuyla heyecanlı heyecanlı vurarak haykırıyordu:

– Kardeşim Emine neredesin?.. Pencereye gel bak sana ne söyliyeceğim…

Bir cevap alamayınca kendi kendine:

(…)

kıyametler kopsa o kuytu odadan dışarı çıkmaz, içeride haşır neşir olur kalır…

Yumruklarının şiddetini çoğaltarak:

– Emine hanım azıcık pencereye gel… Bak neler olacakmış neler… Dünyaya yıldız çarpacakmış… Merakımdan bir yerde duramıyorum… A!

(…)

(Yumruğu daha şiddetle indirerek) Ölü müsün ayol?.. Azıcık kıpırda...

Emine Hanım yavaşça penceresini açıp başını dışarı çıkararak:

– Oğlanı yeni uyuttum. Vurma öyle hızlı hızlı… Ev temelinden sallanıyor…
– A! Daha neler?.. Benim yumruğumdan ev mi sallanır hiç?..
– A! Nasıl sallanmaz? Tavanın aralıklarından pıtır pıtır tozlar dökülüyor… Bir iki gündür çocuk rahatsız, fazla huysuzlanıyor, uyutuncaya kadar akla karayı seçtim.
– Haberin yok mu?

(…)

– Ne olmuş canım?
– Ortalık çalkalanıyor… Bursa'da sağır sultan duydu, senin hâlâ bir şeyden haberin yok… Ah, ne felâket!..
– Acıklının acıklısı… Evlere barklara şenlik… Dostlar başından uzak.
– Etme… Bedriye etme… İşte yüreğim gümbürdemeye başladı… Acaba Hacı babam selâmün kavlen mi geldi?.. Söyle… Bayılacağım…
– Dünyaya kuyruklu yıldız çarpacakmış…

(…)

Emine Hanım "tu! tu!" diye birkaç defa yakasına tükürerek heyecanını gidermeye uğraştıktan sonra:

– Aman ben de korkacak bir şey zannettim. Ne kadar telâşçısın kardeş… Çarparsa çarpsın… Ne var? Kapımı kapar, evceğizimde otururum, bir yere çıkmam.

(…)

Hanım, benim evime bir şeycik olmaz. O helâl para ile yapıldı. Kazasker Efendi'nin Çarşamba'daki konağı yıkıldığı vakit onun kerestesiyle bina edildi. İçinde kullandıkları yağhane direklerini sen görseydin şaşardın… Bu dünya yıkılır da yine bizim evimiz yerinde durur. Büyük depremlerde ne taş binalar çöktü de evimizin bir kıymığı bile yerinden oynamadı… Tevekkülün gemisi batmaz, sen merak etme…

(…)

Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç*

1. Metinde geçen cümlelerden bazıları aşağıda verilmiştir. Bu cümleleri tabloda istenen özellikler açısından inceleyiniz.

a	*Bu dünya yıkılır da yine bizim evimiz yerinde durur.*
b	*Ne kadar telâşçısın kardeş…*
c	*Benim yumruğumdan ev mi sallanır hiç?*

	Yükleminin Türüne Göre	Yükleminin Yerine Göre	Anlamına Göre	Yapısına Göre
a				
b				
c				

2. Metinde geçen *Kapımı kapar, evceğizimde otururum bir yere çıkmam.* cümlesi sıralı bir cümledir. Bu cümleyi birleşik cümle şeklinde yeniden yazınız.

3. a) Metinde kullanılan noktalama işaretlerinden bazılarının görevleri aşağıda verilmiştir. Görevleri verilen bu işaretlerin adlarını bulmacada işaretleyiniz.

I. Cümlenin sonuna konur.

II. Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.

III. Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur.

IV. Edebî eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur.

V. Tiyatro eserlerinde ve senaryolarda konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır.

İ	B	E	L	P	R	I	Y
K	V	L	C	O	T	A	A
İ	Z	Ü	S	U	J	T	Y
N	Ü	G	M	K	D	K	A
O	K	R	G	F	A	O	Y
K	M	İ	N	S	H	N	R
T	Ş	V	T	E	Ö	Ç	A
A	A	T	K	O	N	Ü	Ç

b) Siz de bu noktalama işaretlerinin farklı görevlerine örnek olabilecek birer cümle yazınız. Yazdığınız cümlelerin yanına, noktalama işaretlerini kullanım gerekçenizi parantez içinde belirtiniz.

Hazırlayan: *Serap ATAOĞLU*

5.ÜNİTE > Roman *Kazanım A.2.16: Metinden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Yazarın Dili**	25 dk.
Amacı	Metinden hareketle cümle türleri, yazım kuralları ve noktalama işaretlerini tespit edip kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz. Aşağıdaki soruları okuduğunuz metin çerçevesinde cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Handan

(...)
Sana bir sürpriz Neriman'cığım: Handan'ı, Handan'ını gördüm. Şimdi gözlerini açtığını ve bütün mevcudiyetinle benden teferruat istediğini hissediyorum. İşte başlıyorum: Bu sabah Marsilya'ya çıktım. Yabancı şehrin verdiği acayiplik ile bol güzellikleriyle ağzımın suyunu akıtan bir Fransızca mebzuliyeti arasında kendi Fransızcam belki bir kusurmuş gibi mahcup, bin sıkıntı ile arabacılarla, hamallarla muameleye giriştikten sonra otele geldim. Öğle yemeğinden sonra biraz cesaretlendim. Otelciye gidilecek yer sordum.
– Hava pek güzel, bir parka gidiniz. Yahut asansörle, bir tepede bir kilise var, oraya çıkınız, dedi.
Kilisenin ismi Notre-Dame zannederim. Bunları bir arabacıya müşkülatla anlattıktan sonra yola düzüldüm. Evvelâ güzel ve pek sevimli bir parkı dolaştım. Fakat insan yalnız maksatsız dolaşmaktan sıkılıyor. Ne çok susamlar var; sen bu çiçekleri seversin, değil mi Neriman? Sonra, sıra Notre-Dame'a giden yere geldi. Bir kayanın tepesine bir asansörle tırmandık. Azıcık huylandım. Nihayet bütün Marsilya'ya, dumanlardan, hayattan azıcık kirlenmiş görünen Marsilya'ya hâkim bir noktaya geldik. Beş on dakikalık bir yoldan sonra bir kayacığın tepesinde küçük bir kilise görünüyordu.
(…)
Kiliseye girdim, ben kilise güzelliklerinden anlamam. Yalnız serin ve loştu. Azıcık da günlükle karışık bir küf kokuyordu. Dalgın ve hatta aptal, bir köşede dururken loşluk içinde kaldığı için tülünden yüzünü fark edemediğim siyahlı bir kadın bana doğru geldi. Dışarıdaki ince siyahlı kadındı. Vakur, kibar ve pek iyi giyiniyor. Tam yanıma gelince elini uzattı. Bir Türk Türkçesiyle:

– Siz burada ne geziniyorsunuz, Refik Bey, dedi.
Hayretimi tarif edemem. Şüphesiz bu bir Türk kadını idi. Fakat sesini bilmiyordum. Yalnız o seste o kadar seni hatırlatan bir şey vardı ki. Tereddütümü anladı ve biraz da belki münfail oldu. Bununla beraber istihzaya benzer bir sesle:

– Benim resmimi de mi size göstermediler? Beni nasıl oluyor da tanımıyorsunuz Refik Bey, dedi.
– Handan Hanım değil misiniz?

Sonra âdeta verilmek istemeyen elimi aldı, bir erkek gibi sıktı ve:
– Soğuk durmayınız, Refik Bey. Neriman benim ninem, kardeşim, dostum, çocuğum, her şeyim, dedi; ve siz, siz de benim Neriman'cığımı seviyorsunuz.

Şimdi gözlerini görmüyordum ama sesinin doluluğundan, boğazında kelimelerin takılmasından herhalde müteheyyiç olduğunu, belki de ağladığını zannediyordum. İtiraf ederim ki senin Handan'ın insanı birdenbire şaşırtıyor Neriman. Ben ki hislerimi söylemek değil, hissetmekten bile utanırım ve senelerce tanıdığım adamlara bir şey, samimi bir şey söylemek bir azaptır, bu nümayişe kâfi derecede sıcak mukabele edemedim. Ve zannettim ki buna Handan kızacak, bana fena muamele edecek. Fakat hayır. Yalnız bir anda, kibar, ağır ve sanki hiç hisleri yokmuş gibi görünen kadınlardan oldu.
– Sizi Hüsnü Paşa'ya takdim edeyim mi, dedi.
Ve yan yana, kilise kapısında duran siyah sakallı, orta boylu adama doğru yürüdük. O vakit Handan'ı tetkik etmeye çalıştım. Bütün hüsn-ü niyetimi takındım. Kibar, zarif, zekî, her şey, fakat güzel, güzel değil. Neriman biliyorum Handan'ı güzel bulmadığıma kızacaksın.

Fakat ne yapayım, değil! O solgun ve ince, yanımda yürürken seni düşündüm. Zengin bir hayat, Neriman'ım! Fakat ne nefis küçük tavırları var. Nasıl senin baş çevirmeni, gözlerindeki istifhamla

bakmanı hatırlatıyor. Bununla beraber çehresinde hiçbir şeyi de şimdi hatırlayamıyorum.

Hiçbiri çirkin değil, fakat hepsi bir arada güzel de değil. Belki dediğin gibi gözleri güzel, onları da pek tetkik edemedim, bana bir şey söylemediler.
(…)

Halide Edip Adıvar, *Handan*

Kelime Dağarcığı:
hüsn-ü niyet: İyi niyet. **istifham:** Soru. **mebzuliyet:** Bolluk. **münfail:** Gücenme. **müteheyyiç:** Heyecanlı. **nümayiş:** Gösteri. **tetkik:** İnceleme. **vakur:** Ağırbaşlı.

1.
- *Tam yanıma gelince elini uzattı.*
- *Öğle yemeğinden sonra biraz cesaretlendim.*
- *Bu sabah Marsilya'ya çıktım.*

Kimi cümleler "yok, değil, -me, -ma, -sız, -siz" gibi olumsuzluk bildiren unsurları aldığı hâlde olumlu anlam taşıyabilir. Metinden alınan yukarıdaki cümleleri anlamca olumlu biçimce olumsuz hâle getirerek yeniden yazınız.

2. Metinden alınan aşağıdaki cümlelerde virgülün farklı kullanımlarına örnek verilmiştir. Siz de bu kullanımlara uygun birer cümle örneği yazınız.

a) *Vakur, kibar ve pek iyi giyiniyor.*
(Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarını ayırmada kullanılmıştır.)

b) *Beni nasıl oluyor da tanımıyorsunuz Refik Bey, dedi.*
(Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur.)

3. Metinde geçen –*Sizi Hüsnü Paşa'ya takdim edeyim mi, dedi.* cümlesinde olduğu gibi yanıt gerektirmeyen, herhangi bir konuyla ilgili bilgi almaktan çok onaylama, reddetme, rica gibi anlamları içeren soru cümlesine sözde soru cümlesi adı verilir.
Siz de sözde soru anlamı taşıyan üç cümle kurunuz.

Hazırlayan: *Nurcan BOZBIYIK*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Kelimelerin ve Kelime Öbeklerinin Anlamı	20 dk.
Amacı	Kelimelerin sözlükteki ve metindeki anlamlarını öğrenip yorumlayarak bu kelimeleri cümle içinde kullanabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Anıtkabir

(…)

KORO: Saymakla bitmez ki, Türkleriz biz. Yeryüzüne düzen getirenleriz biz. Önderimize alabildiğine bağlı, önderimizle alabildiğine bağımsız, insanca yaşamak isteriz biz, Türkleriz biz!

OĞUZ KAĞAN: Ben Tanrıkut Mete, doğuda Büyük Okyanus'tan, batıda Avrupa'nın kapılarına dek, kuzeyin buzlar ülkesinden güneyde Hindistan'ı koruyan yüce dağlara dek benim kurduğum düzenden nasiplenir insanlar. Türklerimin dilinde bir altın destanım var, orada Oğuz Kağan der bana Türklerim; güneşten bayrağımın altında Türklerim için nöbetteyim!

KORO: Bize baş olanların yetersizliği güç sağladı bizim düşmanlarımıza, bizim olan her şey onların oldu. Bittik mi, tükendik mi biz? Nerde bu gövdeye uygun baş?

BİLGE KAĞAN: Türklerim, işitin! Üstten gök çökmedikçe, alttan yer delinmedikçe ülkenizi, törenizi kim bozabilir sizin?

KORO: Göğe erer başımız başınla senin!

(…)

ALPARSLAN: Yiğitlerim! Düşman sayıca üstün bizden, bire üç, bire dört, belki daha çok. Ama biz öyle bir güçlenip büyüyeceğiz, öyle bir güçlenip büyüyeceğiz ki çarpışırken belki on, belki yüz, belki bin, belki yüz bin Türk uyanacak her birimizin içinden!

KORO: Seninle atladık yeni yurdun eşiğinden.

(…)

FATİH: Ülkemin yarısı Asya'da yarısı Avrupa'da. Hemen gidermeliyim beni ikiye böleni. İradem bu şehri saran surları kuşatmış bir kez: Ya ben Bizans'ı alırım ya Bizans beni!

KORO: Biz seninle kök saldık bu topraklara. Unutur muyuz, unutur muyuz seni?

(…)

ATATÜRK: Ey bütün geleceklerin Türk çocuğu! Sana gereken gücü her zaman damarlarındaki soylu kanda bulacaksın.

KORO: Sen şafaksın! Sen bizi kurtardın, darda kaldıkça hep kurtaracaksın. Sen şafaksın! Kurtuluş arayan bütün uluslara ışık saldın, ışık salacaksın. Sen sürekli şafaksın!

(…)

Turan Oflazoğlu, *Anıtkabir*

1. Parçadaki altı çizili kelimeleri önce tek başlarına, ardından metnin bağlamını düşünerek okuyunuz. Her iki okumanızda ortaya çıkan anlamları, belirtilen yerlere yazınız.

Kelimeler	İlk Okuma	İkinci Okuma
bağlı		
korumak		
çarpışmak		
uyanmak		
eşik		
kuşatmak		
ışık		

2. Aşağıdaki cümlelerde yer alan deyimlerin anlamlarını metnin bağlamından bulunuz. Deyimleri, deyimlerin anlamlarını ve bu deyimlerin geçtiği birer örnek cümleyi boşluklara yazınız.

Biz seninle kök saldık bu topraklara.

Sen bizi kurtardın, darda kaldıkça hep kurtaracaksın.

Deyim	Deyimin Anlamı	Örnek Cümle

3. Parçadan somut anlamlı üç kelime bulunuz. Bu kelimeleri soyut anlama gelecek şekilde birer cümle içinde kullanınız.

Somut Kelimeler	Örnek Cümleler

4. *Sana gereken gücü her zaman damarlarındaki soylu kanda bulacaksın* cümlesinde geçen *kan* kelimesiyle kastedilen ne olabilir? Yazınız.

5. Aşağıdaki cümlelerde geçen *baş* kelimelerinin anlamlarını karşılaştırınız. Bu kelimeyi farklı anlama gelecek şekilde bir cümlede kullanınız.

Bize baş olanların yetersizliği güç sağladı bizim düşmanlarımıza.

Göğe erer başımız başınla senin!

Hazırlayan: *Murat AKTÜRK*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Sözcükler ve Söz Öbekleri	25 dk.
Amacı	Parçadaki sözcük ve söz öbeklerinin anlamlarını kavrayıp bunları benzer sözcük ve öbeklerle karşılaştırabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Allah'ın Dediği Olur

(…)

HURİ — Sana bir şey olursa, tek başıma ne yaparım ben, hiç aklına gelir mi?

OSMAN — Bana bir şeycik olmaz ana, korkma.

HURİ — Bir şeycik olmazmış!

(…)

OSMAN — Elim armut toplamıyor ya benim de!

HURİ — Analar taş doğursun çocuk doğuracağına! Ölüm döşeğinde baban ne dediydi, anan sana emanet demedi miydi? *(Ağlar)*

OSMAN — *(Dayanamaz, anasının boynuna sarılarak)* Ağlama ana, elimi kolumu bağlama ana, bazen varlığın öyle destek olur ki bana, Gürpınar'da benden güçlüsü yoktur; değil Habib Ağa, tüm köylü gelse, gözümü kırpmam; coşup coşup at süresim gelir ovalarda, havaya kurşun boşaltasım gelir. Bazan da gücümün kaynağını kurutursun; korkulu bir iş yapmağa kalksam, kaygılarınla gözyaşlarıyla yoluma durursun; yüreğim gevşer, hiçbir şeyi kesmez gözüm. *(Anasının yanaklarından şapır şupur öperek)* Hadi, de bakalım kimin anası bu?

HURİ — *(Nazlanarak)* Git git; sen unuttun beni, anan varmış yokmuş, umurunda değil artık.

OSMAN — Yalan, gözüm çıksın yalan!

HURİ — Tövbe de! Düşmanların gözü çıksın!

OSMAN — Hay Allah! Bilmem ki ne yapmalı.

HURİ — Üzme canını, Osman'ım. Gün doğmadan neler doğar.

OSMAN — Ayşe de ödlek belleyecek beni.

HURİ — Niyeymiş?

OSMAN — Ölürüm de varmam, diyor Sıska Cemal'e; paran yoksa yüreğin de mi yok, diyor. Ben nasıl bakarım onun yüzüne, nasıl derim: seni kaçırmaktan vazgeçtim, anam razı gelmiyor, korkuyor, baban beni vurdurur diye, iki gözüm iki çeşme. Ne der bana böyle dersem Ayşe'ye, sen ne derdin babam sana böyle deseydi, ana?

HURİ — *(Konuyu değiştirme çabasında)* Osman'ım, yarıda kalan okulu tamamlasa, dişimizi sıksak da bitirsen şu liseyi? Sonra İstanbul'a da giderdin, o yüksek okullara. O zaman kız mı yok sana, elini sallasan ellisi.

OSMAN — Neyle, hangi parayla bitireyim okulu ana? Baba, rahmetli, sağ olaydı, belki… Hem Ayşe'den başkasında gözüm yok benim.

(…)

Turan Oflazoğlu, *Allah'ın Dediği Olur*

1. a) Aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili söz öbeklerinin anlamlarını yazınız.

Sana bir şey olursa, tek başıma ne yaparım ben, hiç aklına gelir mi?

Ağlama ana, elimi kolumu bağlama ana…

Yüreğim gevşer, hiçbir şeyi kesmez gözüm.

Baban beni vurdurur diye, iki gözüm iki çeşme.

Osman'ım, yarıda kalan okulu tamamlasa, dişimizi sıksak da bitirsen şu liseyi?

b) Parçada bu söz öbeklerini oluşturan kelimelerin gerçek anlamlarının kullanılması, anlam bakımından bir farklılaşmaya neden olur muydu? Neden?

2. Aşağıdaki kelimelerin eş anlamlılarını tabloya yazarak bu kelimeleri cümle içinde kullanınız.

Kelimeler	Eş Anlamlısı	Cümle
kuşku		
güç		
kaygı		
ödlek		
sıska		

3. *Gün doğmadan neler doğar* hangi duyguyu vermek için kullanılan bir atasözüdür? Aynı duyguyu veren üç atasözü veya vecize (özdeyiş) yazınız.

4. Parçada geçen *gözü olmamak, iki gözü iki çeşme, gözü kesmemek, gözünü kırpmamak* gibi deyimlerde *göz* kelimesi kullanılmıştır. Bu kelimenin deyimlerde sıklıkla kullanılmasının sebebi ne olabilir? Siz de "kulak" ve "burun" kelimelerinin geçtiği üçer deyim yazınız.

Hazırlayan: *Murat AKTÜRK*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Kelimelerin Anlam Macerası	25 dk.
Amacı	Kelimelerin anlam farklarını ve zaman içinde kazandığı yeni anlamları kavrayarak bunun sebeplerini yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Balıkesir Muhasebecisi

Sahne III
(Evvelkiler, HURİYE eksik, arasıra UŞAK)

NECDET, *Namık'ı soldaki köşeye çekerek.* — Buyurun hocam… Şöyle oturalım…

NAMIK. — Oturmayalım Necdet beyefendi… Sizi çok uygunsuz bir saatte rahatsız etmeye cesaret ettim… Misafirleriniz var… Beni kabul ettiğinize çok müteşekkirim… Derdimi ayak üstünde söyleyip gideyim…

NECDET, *hayret ve sitemle.* — Neler işitiyorum ağzınızdan hocam? Necdet beyefendi sizi bu saatte rahatsız etmeye cesaret ettim… Kabul ettiğinize müteşekkirim… Sevgili hocama bu kadar yabancı mı oldum?

NAMIK, *telaşlı ve sinirli.* — Estağfurullah çocuğum estağfurullah… Uzun zamandan beri peşinizdeyim fakat bir türlü yakalayamıyorum… İlk arayışımda *(Amerika)* dediler… İkincisinde İsveçde spor maçlarına gittiğinizi öğrendim… Dün de kotranızla bir Akdeniz seyahatına çıkacağınızı gazetede okuyunca…

NECDET, *hüzünle Namık'ın ellerini tutarak.* — Bütün bunlar yapacak ciddi bir işim olmamasından hocam… İflas etmiş adamın mahzun avarelikleri…

NAMIK. — İkinci defadır ki iflasdan bahsediyorsunuz…

NECDET. — Hem büyük iflas hocam… Bütün gençlik hayallerimin iflası, *(Kelimenin üzerine basarak.)* İdeallerimin iflası…

NAMIK, *acı bir ses ve gülümseme ile.* — Evet fakat galiba yine de en zararsızı iflasların… Dört motorlu tayyarelerle gök yüzünde, hususi bir kotra ile Akdeniz'de mahsun avarelikler pek fena şeyler olmayacaktır… Mesutsunuz her halde Necdet bey?

NECDET. — Hayır hocam… Yaralıyım… Yardımınıza muhtacım…

NAMIK, *acı bir gülüşle.* — Benim yardımıma mı?

Reşat Nuri Güntekin, *Balıkesir Muhasebecisi*

1. a) Tabloda verilen kelimelerin anlamlarını metnin bağlamından bularak yazınız. Kelimeleri birer cümlede kullanınız.

Kelimeler	Anlamı	Cümle
müteşekkir		
ideal		
hususi		
mesut		
tayyare		
kotra		
avare		

b) Bu kelimeler dilimize yabancı dillerden girmiştir. Bir dil, hangi gerekçelerle başka dillerden kelimeler alır? Yazınız.

c) Sizce başka dillerden kelime alınması bir dili zenginleştirir mi yoksa millî kimliğe zarar mı verir? Görüşlerinizi yazınız.

2. a) Parçada *mahzun* ve *mahsun* biçiminde iki kelime kullanılmıştır. Bu kelimelerin anlamları arasındaki farkı sözlükten bularak yazınız.

b) Bu kelimelerin birbirinin yerine kullanılması bir anlam kusuru kabul edilebilir mi? Siz de benzediği için yanlışlıkla birbirinin yerine kullanılan üç kelime çifti yazınız.

3. Parçada *Uzun zamandan beri peşinizdeyim fakat bir türlü yakalayamıyorum…* cümlesinde geçen *peş* kelimesi "art, arka" anlamlarında kullanılmıştır. Bu kelime aslında "ön" anlamındayken dilimizde bu örnekte olduğu gibi çok farklı bir anlam kazanmıştır.

a) Kelimelerin anlamlarındaki bu değişimin sebebi ne olabilir? Yazınız.

b) Siz de zaman içerisinde anlamı bu şekilde farklılaşan iki kelimeyi ve bu kelimelerin anlamlarını yazınız.

4. Parçada geçen *acı bir ses* ve *acı bir gülüş* ifadelerinde tatma duyusuyla ilgili bir kelime işitme ve görme duyularıyla ilgili kelimeler için kullanılmıştır. Buna Türkçede "duyular arası aktarım" adı verilir.

Siz de duyular arası aktarıma örnek olabilecek üç cümle yazınız.

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Tiyatro Eseri, Dönemini Yansıtır mı?	20 dk.
Amacı	Metinden yola çıkarak metnin yazıldığı tarihî dönemin gerçekliklerini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Tohum

ÜÇÜNCÜ PERDE Dördüncü Sahne

(Yolcu ve birinci ağa ayağa kalkarlar, hancı lambayı masaya bırakır. Ferhat Bey bir iskemleye oturur. Yolcu ve birinci ağa da otururlar. Hancı ayakta.)

HANCI — *(Ferhat Bey'e)* Yatmak ister misin? Yatağın hazır!

FERHAT BEY — Uykum yok. Biraz daha oturacağım.

HANCI — Vakit çok geç!

FERHAT BEY — Siz yatın! *(Birinci ağaya)* Ağam, yorulmuşsundur. Baba göstersin yatacağın yeri. *(Hancıya)* Son günlerde sen de uykusuz kaldın. Bana bakma! Git, yat!

HANCI — Benim yapılacak işlerim var. Demin büyük odadaki denkleri hazırlıyordum. Buraya bir kahve pişirmeye geldim. Şimdi gideceğim. *(Birinci ağaya)* Haydi gidelim!

(Birinci ağa ayağa kalkar. Hancı ocaktaki mumu alır.)

FERHAT BEY — *(Yolcuya)* Ya siz?

YOLCU — Sizi rahatsız etmezsem biraz daha oturmak istiyorum. *(Hancı elinde mum, Ferhat Bey'e bakar. Yolcuya cevap vermediğini görünce birinci ağanın arkasından sol taraftaki kapıya yürür, çıkarlar.)*

FERHAT BEY — Maraş sizi yolunuzdan alıkoydu. Kim bilir İstanbul'daki evinize ne kadar hasret çekiyorsunuz?

YOLCU — Şimdilik Maraş'tan başka hiçbir yeri düşünmüyorum. Kendimi buraya o kadar kaptırdım ki bir an için bu çerçevenin dışında alaka bulmaz oldum.

FERHAT BEY — Maraş, size bir an için bütün alakalarınızı unutturabildiyse ne mutlu! Fakat artık o an da geçti. Boğuşma, kızgınlığını kaybetti. Artık bizi anladıklarını sanıyoruz. Bugün yarın çekilmelerini bekliyoruz. Yolunuza devam edebilirsiniz.

YOLCU — Evet, bugünlerde yola çıkmalıyım. Fakat bilmem, içimde tuhaf bir his var. Henüz buraların cazibesi bende devam ediyor.

FERHAT BEY — Mademki boğuşma bitmiş gibidir…

YOLCU — Seyredilecek şey kalmamış demektir, değil mi? Doğru! Buna rağmen herhangi bir hadiseyi yapanların iç yüzü beni sarmış olacak ki hadise bitmekle alakam kesilmiyor.

FERHAT BEY — Hâlbuki dediğiniz hadise olmasaydı etrafınıza bile bakmadan geçip gidecektiniz.

YOLCU — Elbette beni burada alıkoyan büyük sebep harptir. Mademki o sebep kalmamış gibidir, niçin hemen kalkıp gidemiyorum? Hemen kalkıp yola çıktığımı farz edelim. Niçin hâlâ içimde doyurulmamış bir istek kalıyor? İnsanın bilmediği bir şeye alakası onu görünceye kadar sürmez mi?

(…)

Necip Fazıl Kısakürek, *Tohum*

1. *Tohum* oyununda Fransız işgali altındaki Maraş'ta yaşanan olaylar anlatılmaktadır. Metinde eserin kaleme alındığı dönemi yansıtan ifadeleri belirleyiniz.

2. Metinde yazar, hepimizin bildiği tarihî bir gerçekliği anlatmıştır. Yazarın gerçekliği ele alış biçimi bir tarihçininkiyle aynı olabilir mi? Açıklayınız.

3. Sizce toplumsal veya tarihî bir konunun işlendiği bir romanın mı, sahnelenen bir tiyatro eserinin mi etki gücü daha fazladır? Bu konuyla ilgili görüşlerinizi açıklayınız.

Hazırlayan: *Hatice EROĞLU ÖRS*

Etkinlik İsmi	**Bir Gösteri Sanatı: Tiyatro**	20 dk.
Amacı	Tiyatroyu diğer sanat türlerinden ayıran özellikleri kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Ben, Mimar Sinan

(…)

MİMAR SİNAN — Sadr-ı âzamın önerisini padişah da uygun bulmuş. Böylece 50 yaşındayken en görkemli dönemini yaşayan Osmanlı İmparatorluğu'ma mimarbaşı oldum.

(Bir nokta müzik.)

Asker ocağından ayrılmak bana güç geldi. Her şeyimi asker ocağına borçluydum. Ama yeni görevimde daha başarılı olacağımı da seziyordum. Sanatımı gösterebileceğim çeşitli alanlar açılıyordu önümde. Büyük bir şevkle işe koyuldum. Osmanlı İmparatorluğu'nda mimarbaşı olarak Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murat dönemlerini yaşadım. Tarihçiler, XVI. yüzyılı "Türk Yüzyılı" olarak adlandırırlar. Birkaç dostumun ve çağdaşımın adını söylersem sizler de tarihçilere hak verirsiniz. Mesela şair Baki.

4. SES — Avazeyi bu âleme Davud gibi sal/Baki kalan bu kubbede bir hoş seda imiş…"

MİMAR SİNAN — Mesela Fuzuli.

5. SES — Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge/Ne açar kimse kapım, bad-ı sabadan gayrı…"

MİMAR SİNAN — Vitray ustası Nakkaş İbrahim.

(Süleymaniye Camisi'nin bir vitrayının renkli resmi yansır fona.)

Matrakçı Nasuh. Büyük minyatür sanatçısı.

(Fona bir minyatürü yansır.)

Hattat Karahisarlı Ahmet Efendi.

(Fona Süleymaniye'yi süsleyen hatlardan birinin resmi yansır.)

Bu çağda yaşayan Şeyh Abdülâli, Bahram Ağa gibi besteciler büyük Itri'nin müjdecileridir.

(Itri'nin bir eserinden çok kısa bir bölüm girer ve uzaklaşır.)

Tarihçi Hoca Saadettin. Coğrafya bilgini Seydi Ali Reis ve ünlü denizci ve harita uzmanı Piri Reis!

(Piri Reis'in ünlü haritasını görürüz fonda.)

Turgut Reis.

(Resmi yansır.)

İmparatorluğun büyüklüğü, yaklaşık 15 milyon kilometre kareydi.

(Fona sınırları belirten resim-harita yansır.)

İmparatorluk, gücünün doruğundaydı. O kadar ki Osmanlı padişahı, Fransa kralına şöyle hitap ediyordu:

6. SES — "Ben ki sultanlar sultanı, Akdeniz'in ve Karadeniz'in ve Rumeli'nin ve Anadolu'nun ve Karaman'ın ve Azerbaycan'ın ve Şam'ın ve Halep'in ve Mısır'ın ve Kudüs'ün ve külliyen diyar-ı

Arap'ın ve Yemen'in ve dahi nice memleketlerin padişahı Sultan Süleyman Han'ım. Sen ki France vilayetinin kralı Françesko'sun!"

(Görkemli bir müzik bu anlatımı noktalar. Haritanın görüntüsü silinir.)

MİMAR SİNAN — Bu görevde kaldığım 48 yıl içinde bakınız neler yaptım. 83 büyük cami. 50'den fazla küçük cami. 60 medrese. 31 konak. 19 türbe. 17 imaret. 15 kemerli su yolu. 7 okul. 3 hastane. 52 han ve hamam. Hiçbirinin planı ötekine benzemez. Ben İstanbul'a da bağlanıp kalmadım. Mekke'de, Halep'te, Şam'da, Kırım'da, Sofya'da, Saraybosna'da, Budapeşte'de, Yunanistan'da da binalar yükselttim. Edirne'den Erzurum'a kadar birçok Anadolu ilinde de benden bir iz, bir eser vardır. Bu arada seferlere katıldım. Birçok da öğrenci yetiştirdim.

(…)

Turgut Özakman, *Ben, Mimar Sinan*

1. Yukarıdaki metin, Mimar Sinan'ın hayatını konu edinen bir tiyatro eserinden alınmıştır. Metinde tiyatro sanatına özgü hangi unsurlar kullanılmıştır? Tespit ediniz.

2. Metni okuduktan sonra Mimar Sinan ve yaşadığı dönemle ilgili neler öğrendiniz? Açıklayınız.

3. Okuduğunuz bu metin için de geçerli olmak üzere sizce bir tiyatro eserini okumak mı, izlemek mi daha keyiflidir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Hatice EROĞLU ÖRS*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Hem Seyrediyorum Hem Öğreniyorum	20 dk.
Amacı	Metnin yazıldığı dönemin tarihî gerçekliklerini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Sultan Ahmet Camii Ses ve Işık Gösterisi

KORO:

İşte suların, ışıkların bahar düşü, işte yeryüzünün açtığı tılsımlı çiçek!

Nice adları olacak bir zaman, sonra hep İstanbul denecek.

İstanbul! İstanbul!

İSTANBUL:

Güzellikler yaratan bütün güçleri seferber etmiş doğa, dekorların en saltanatlısı benim doğumum için hazırlanmış.

Beşiğimin bir yanında Marmara, bir yaz sabahı gibi duru ve mavi. Bir yanımda hayaller kuran durgun suları Haliç'in.

Öbür yanımdaysa Karadeniz'den kopup gelerek sürekli bir zafer şarkısı gibi geçen Boğaz suları.

(…)

MÜZİK:

Derken Orta Doğu'ya bir yeni düzen getiren Türkler dinmek bilmeyen bir özlemle kuşatıyorlar beni ve Sultan Mehmet'in, Fatih'in tutkusu coşkun bir bahar gibi dolarak damarlarıma gençleştirip daha bir güzelleştiriyor beni.

Ben İstanbul, başkentiyim artık yedi iklim dört bucağın.

MÜZİK:

Ne çabuk geçiyor zaman!

1609 yılı geçmiş bile. Gecemin bir kuytusundan genç padişah Sultan Ahmet'in sesi yükselmekte.

SULTAN AHMET:

Buraya benden önce sahip olanlar birer anıtla yer aldılar şehrin hafızasında.

İmparator Justinianus Ayasofya'yla ölümsüzleşti.

Atam Fatih Sultan Mehmet, cennet olsun durağı, İstanbul'u camilerle, medreselerle, saraylarla donattı.

Mimar Koca Sinan, o eşsiz Süleymaniye'yle yarınlara iletti atam Kanuni'nin adını.

SADRAZAM:

Padişahım dahi aynı sevinci tadacaktır yeter ki en uygun yer bulunsun.

SULTAN AHMET:

En uygun yer bulundu, paşa!

(…)

SULTAN AHMET:

Yalnız cami için uygun yeri bulmaktan daha önemli bir şey var, paşa.

SADRAZAM:

Elbette, padişahım, camiyi kuracak kişi.

SULTAN AHMET:

Özlemimi gerçekleştirecek mimar, adı adımla anılacak o kişi nasıl bulunacak? Benim Koca Sinan'ım kim olacak, lala?

SADRAZAM:

Mimarbaşımız ne güne duruyor, hünkârım? Sedefkâr Mehmet Ağa kulunuz hendese ve musikide derinleşmiştir, bütün ince sanatlarda ustadır kendisi.

SULTAN AHMET:

Kâbe'yi de onarmıştı.

SADRAZAM:

İnancı, düşüncesi sağlıklı; bulunmaz bir sanatçıdır Mehmet Ağa. Koca Sinan'ın dehasından nasip almıştır. Birer şaheserdir yaptığı çeşmeler.

SULTAN AHMET:

Peki, büyük, Süleymaniye çapında bir iş güvenilir mi kendisine, ne dersin?

SADRAZAM:

Buna kendisi cevap versin, ferman buyurursanız.

SULTAN AHMET:

Güzel düşünürsün, lala.

(Müzik)

SEDEFKÂR:

Sultan Süleyman'ın Mimar Sinan'a güvendiği gibi yüce padişahım dahi güvenirse kendi mimarına gönlünün şahane arzusu elbette gerçekleşir.

SULTAN AHMET:

Bu arzu bütün varlığımı tutuşturur, mimarbaşı. Sen dahi aynı yangını taşır mısın içinde?

SEDEFKÂR:

Sinan'a layık bir çırak olduğunu göstermek biricik özlemidir bu kulunuzun, padişahım. Yeter ki imkân sağlana.

SULTAN AHMET:

Hayalini kısıtlamayasın, Mehmet Ağa. Kuracağın yapı, gönlündekine ve gönlümdekine denk olsun. Bizden sonra gelenler rahmetle ansınlar camiyi kuranla kurduranı. İşe hazır mısın, Sedefkâr?

SEDEFKÂR:

Padişahım, caminiz…

SULTAN AHMET:

Camimiz!

SEDEFKÂR:

Camimiz, hünkârım, içimde kımıldamaya başladı bile!

SULTAN AHMET:

Ayasofya'nın karşısında yer alacağına göre daha büyük olsun ondan, her bakımdan geçsin onu!

SEDEFKÂR:

İncelik büyük boyutlardan ürker, haşmetlim.

SULTAN AHMET:

Ayasofya'dan da geri kalmamalı. Süleymaniye'den, Selimiye'den de!

SEDEFKÂR:

Yapının ne kadar yer kapladığı değil nasıl yer kapladığıdır önemli olan, hünkârım: edası, zarafeti, güzelliği. Bu bakımdan bütün tapınakları aşacaktır camimiz.

SULTAN AHMET:

Altı minareli olsun! Öyle bir yapı kurulsun ki göğe kanatlanır gibi olsun ona bakanlar.

(Müzik)

İSTANBUL:

Soğuk bir ocak sabahı, Mimarbaşı Sedefkâr Mehmet Ağa; bir elinde ölçme aracı, bir elinde kehribar tespih ve dudaklarında dualar, Sultan Ahmet Camii'nin tabanını çiziyor yere. Padişah; üzerinde samur kürk, yüksekçe bir yere oturmuş, seyrediyor mimarını boy atacak camiyi düşünerek. Sadrazamlar, öbür vezirler mimarın çizdiği çizgiyi derinleştiriyorlar elleriyle. Derken padişah bir avuç toprak alıp temele serpiyor.

SULTAN AHMET:

Tanrım, küçük bir şey bu sana sunduğum ama sen büyüksün, kabul et!

(…)

İSTANBUL:

Padişah tam yedi yıl, yani cami bitinceye dek her cuma gelip seyredecektir yapının yükselişini.

(…)

A. Turan Oflazoğlu, *Fatih ve Kısa Oyunlar*

1. Sultan Ahmet Camisi'nin gerçek yapılış hikâyesi metinde anlatıldığı gibi olabilir mi? Gerekçeleriyle açıklayınız.

2. "Buraya benden önce sahip olanlar birer anıtla yer aldılar şehrin hafızasında.
İmparator Justinianus Ayasofya'yla ölümsüzleşti.
Atam Fatih Sultan Mehmet, cennet olsun durağı, İstanbul'u camilerle, medreselerle, saraylarla donattı.
Mimar Koca Sinan, o eşsiz Süleymaniye'yle yarınlara iletti atam Kanuni'nin adını.",

"Bu arzu bütün varlığımı tutuşturur, mimarbaşı. Sen dahi aynı yangını taşır mısın içinde?",

"Tanrım, küçük bir şey bu sana sunduğum ama sen büyüksün, kabul et!"

(Sultan Ahmet)

Sultan Ahmet için bu camiyi yaptırmanın neden bu kadar önemli olduğunu metinde geçen bu sözleri de dikkate alarak değerlendiriniz.

3. Bir tiyatro metninde anlatılan tarihî olayların ne kadarının gerçek olup olmadığını öğrenmek için araştırma yapar mısınız? Gerçek olaylarla metinde anlatılanlar arasında fark olması sizi rahatsız eder mi?

4. Bu metinden öğrendiğiniz bilgilerin tarih dersinde ya da günlük hayatta işinize yarayıp yaramayacağı konusunda neler söylersiniz?

Hazırlayan: *Hatice EROĞLU ÖRS*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.3: Metnin tema ve konusunu belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Okuduğunu Anla ve İfade Et	30 dk.
Amacı	Metinde anlatılanları ve verilmek istenen düşünceleri anlayıp bunları ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Pencere

I

I. KADIN: Yanına girdim, ağlıyordu. Bir şeylerden korkmuş her hâlde.

I. ERKEK: İkimiz de yoktuk, içlenmiştir.

I. KADIN: Bu ilk gidişimiz değil ki!

I. ERKEK: Fakat evde birimiz kalalım istiyor.

I. KADIN: Yıllık iznimiz bitti. Gene de sen veya ben, onu yalnız bırakmamaya çalışıyoruz. Başka ne yapabiliriz?

I. ERKEK: Dedim sana, götürelim…

I. KADIN: Hastahane böyle hastayı almıyor, biliyorsun!

I. ERKEK: Eh, ne yapalım, elimizden geldiği kadar biz de evde bakıyoruz. Hem hasta oldu oldu iyileşti; gene düzelir.

I. KADIN: Yaşlı artık, kolay atlatamıyor. Biz yokken bir şeyler olmuş.

I. ERKEK: Canım, neden ağladı, biliyor musun?

I. KADIN: Yüzü, bakışları… bir şeyden ürkmüş! Konuşabilse! Hep pencereye bakıyor.

I. ERKEK: Ne var pencerede?

I. KADIN: Ben bir şey göremedim.

I. ERKEK: Biz yokken birisi gelmiştir.

I. KADIN: Kim?

I. ERKEK: Belki postacı.

I. KADIN: Söyledik ya postacıya; pencereyi kapalı görünce, mektupları kapının altından atacaktı. Postacı olamaz.

I. ERKEK: Kim peki?

I. KADIN: Bilsem…

I. ERKEK: Birinin gelmesi mi gerek?

I. KADIN: Neden korksun durup dururken?

I. ERKEK: Belki ağabeyin… Evet; o gelmiştir. Biz de evde yokuz tabiî.. Annesini pencerede göremeyince uzandı baktı…

I. KADIN: Annem oğlundan ne diye korksun?

I. ERKEK: Gözleri uzağı seçemiyor; tanıyamamış, yabancı biri sanmıştır. Sen olsan, yabancılar seyretsin ister misin?

I. KADIN: İstemem.

I. ERKEK: Şu da var: Ağabeyin geldi, annen de pencereye karşı yatıyor ya, camdan gördü tanıdı diyelim. Yatağa düşmeden önce, kapının anahtarını camdan uzatırdı. Şimdi kalkamıyor. Ağabeyin de anahtar olmayınca geri döndü tabiî. Annen buna üzülmüş, bunun için ağlamıştır. Peki, şimdi nasıl?

I. KADIN: İlâçlarını verdim, yatıştı. Sen de biraz bir şeyler söyle n'olursun!

II

I. KADIN: Anne! Bu gün ikimiz birden gitmek zorundaydık. Yoksa seni yalnız bırakıyor muyuz? Biliyorsun…

I. ERKEK: Evet! Birimiz evdeyiz. Mecbur olunca başka… Yoo, sizin için değil, tabiî!.. İstemezsiniz, biliyoruz, sizin yüzünüzden işimizden kalalım… Yoo, hayır, onun için değil, üzmeyin kendinizi! Özlediniz her hâlde; oğlunuz da bugün yarın gelir. Yoksa biz yokken o mu geldi? Efendim?

(Anlaşılmaz, kısık kopuk sesler)

I. KADIN: Hayır demek istiyor.

I. ERKEK: *(Hayal kırıklığına uğramış)* Yaa? Neyse, üzülmeyin. Ben gider bakarım. Dönecekti bu günlerde; dönmüştür. Haber bırakırım, uğrar. *(Yumuşak)* Evet, evet, siz oğlunuzu özlediniz! Üzülmeyin; gelir, gelir!

I. KADIN: *(Yavaş sesle)* Sevindi! *(Sesini yükseltir)* Anne, bak, damadın bulup getirecek oğlunu! *(Kısa bir sessizlik)* Uyudu!

Behçet Necatigil, *Pencere*

1. Metnin başlığıyla yaşlı kadının korkma sebebi arasında nasıl bir ilgi olabilir? Tahminlerinizi yazınız.

2. a) Metindeki kahramanların adlarının verilmemesi, metnin içeriğine nasıl bir etkide bulunmuştur?

   b) Bu oyunu siz yazsaydınız kahramanlara isim verir miydiniz? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek yazınız.

3. Erkek, yaşlı kadının oğlu geldiği için korkmuş olabileceğini hangi nedenle söylemiş olabilir? Yaşlı kadının oğlu nasıl bir insan olabilir? Tahminlerinizi yazınız.

4. Kadının söylediği *Anne! Bugün ikimiz birden gitmek zorundaydık. Yoksa seni yalnız bırakıyor muyuz? Biliyorsun…* sözlerinden hareketle sizce kadın hangi duygular içinde olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

5. Erkek ve kadın, yaşlı kadını evde mecburiyetten dolayı yalnız bıraktıklarını söylemiştir. Kendinizi hem kadın ve erkeğin hem de yaşlı kadının yerine koyarak bu konuyla ilgili düşüncelerinizi yazınız.

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.3: Metnin tema ve konusunu belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Kendin Ol	25 dk.
Amacı	Metinde verilen duyguları yorumlamak ve vurgulanan düşünceler doğrultusunda günlük hayatla ilişki kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

III. Selim, Kılıç ve Ney

SELİM *(kalkarak)*: Düş kırıklığına uğradığım, bunaldığım zamanlar gece sokaklarda sahlep, boza satanlar, gündüz su satan sakalar, dülgerler, balıkçılar gelir aklıma, onlardan biri olmadığıma yanarım. Bir gün kılık değiştirip şehri dolaşırken ücra bir sokağın köşesinde bir dükkân görmüştük.

MUSAHİP: Ayakkabı onaran bir ihtiyar usta kendini öyle vermişti ki işine…

SELİM: Yeryüzünü dolduran varlıkların kaderi elindeki işin tamamlanmasına bağlıydı sanki.

MUSAHİP: Alın teriyle yaşayanların da dertleri vardır kendilerine göre.

SELİM: Ama yokmuş gibi gelir bize, neden?

MUSAHİP: Onlardan biri olmadığımızdan.

SELİM: Her zaman haklı olma bu kadar, can sıkıyorsun.

MUSAHİP: Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar diyeceğim, çok bilinen bir şeyi tekrarladım diye azarlıyacaksınız kulunuzu.

SELİM *(sitemli)*: Bazan hiç yardımcı olmuyorsun.

MUSAHİP: Anladığıma göre sadık bir bendeniz olarak, size rahat yalan söyleyebilecek birini bulmam gerekiyor yerime.

SELİM: O işi kendim pek güzel becermekteyim ben. Derdi belayı tatlı ezgilere, parlak görüntülere çevirmek elbette rahatlatır kişiyi; gelgelelim insanı asıl güçlü kılan derde, belaya katlanabilmektir.

(…)

MUSAHİP *(seyirciye)*: Binmiş gazap atına, çekmiş kudret kılıcın, nefsini tepelemiş…

(…)

SELİM: Daha önce her şey beni taşıyordu, hiçbir şey benim değildi bu yüzden. Şimdiyse en ufak davranışlarım, elimi kaldırışım, su içmem, bir çiçeği koklayışım, konuşmam hepsi bilinçli bir çabayla yapıldığından benim oluyor hepsi, ben oluyor. Kendimi ele geçirmekteyim yavaş yavaş…

(…)

A. Turan Oflazoğlu, *III. Selim Kılıç ve Ney*

Kelime Dağarcığı
musahip: Tatlı konuşmaları ile büyüklerin, özellikle padişahların güzel zaman geçirmelerini sağlamakla görevli kimselere verilen unvan.

1. Metinde duygudaşlığın (empati) önemi ve gerekliliği üzerinde durulmuştur. Sizce duygudaşlık kurabilmek insan ilişkilerini nasıl etkiler?

2. a) Parçada geçen *Derdi belayı tatlı ezgilere, parlak görüntülere çevirmek elbette rahatlatır kişiyi; gelgelelim insanı asıl güçlü kılan derde, belaya katlanabilmektir.* sözünden ne anlıyorsunuz?

b) Siz bir sıkıntıyla karşılaştığınızda bu sıkıntıdan kurtulmak için nasıl bir yol tercih edersiniz?

3. a) Musahip'in söylediği *nefsini tepelemiş* sözünden ne anlıyorsunuz?

b) Sizce kişinin kendi nefsiyle mücadele etmesi o kişiye ne gibi katkılar sağlar?

4. Parçada Selim'in söylediği *Kendimi ele geçirmekteyim yavaş yavaş.* sözünden yola çıkarak "kendi olabilmek" konulu bir paragraf yazınız.

Yazdığınız Paragraf:

Hazırlayan: *Murat AKTÜRK*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.3: Metnin tema ve konusunu belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Yorumla ve Anlat	30 dk.
Amacı	Metnin konusunu ve metindeki hâkim duyguları yorumlayıp ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Yıldızlara Bakmak

(…)

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Fakat azizim, sizi içeriye alamam; çok geç! Rasathaneyi gezmek istiyorsanız gündüz gelin. Aslında, öğretmenleriyle toplu hâlde gelen öğrencilere açıktır burası

YOLCU — Sayın ki ben de bir öğrenciyim, öğrenmek istiyorum, öğrenmek zorundayım. Fakat başka zaman vaktim yok; geri çevirmeyin beni; yıldızları hemen şimdi görmek istiyorum.

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Yıldızlar rasathaneden görülmez.

YOLCU — Bense en iyi buradan görülür sanıyordum. Öğrenmeye geldim, acaba…

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — *(Sözünü keser)* Gecenin bu saatinde artık hiçbir şey öğrenemezsiniz.

YOLCU — Öğrenmenin de saati mi var?

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Var ya! Her şeyin bir öğrenme zamanı var. Bazı şeyler gün doğarken öğrenilir; bazı şeyler de öğlen saatlerinde. Sonra her şeyin bir öğrenme yeri var. Yalnızlıkları öğrenmek için soğuk, taş odalarda gece yarılarını beklemek gerekir. Dereleri, gölleri bahar şafaklarında kırlarda; denizleri, çölleri yaz ayları kızgın öğle üzerleri evlerde, basık odalarda öğrenirsiniz. Ayrı şeyler bunlar. Mesela sokakları öğrenmek için…

(…)

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Demek yıldızları görmüyorsunuz?

YOLCU — Görmüyorum. Çok şeyi görüyorum, gözlerim sağlam, ama yıldızlara bakıyorum, onları görmüyorum. Göz doktorlarına gittim faydasız.

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Doktor işi değil bu.

YOLCU — Sinir doktorlarına da gittim.

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Doktor işi değil bu!

YOLCU — Şimdi size geldim.

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Benim işim de değil bu!

(…)

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Fakat… Sizi bir noktada teselli edebilirim. *(Durur, içini çeker)* Üzülmeyin, bir siz değilsiniz yıldızları görmeyen. Şaşacaksınız ama artık ben de görmüyorum.

YOLCU — Siz de mi? Nasıl olur? Bir rasathane müdürü!

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — *(Hemen)* Yoo, yanlış anlamayın! Rasathane müdürü olarak görüyorum da, insan olarak çoktandır göremiyorum.

YOLCU — Peki, bu sizi hiç telaşlandırmıyor mu?

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — *(Rahat)* Hayır! Çünkü benim durumum sizinkinden farklı. İnsan yıldızları ne zaman görmez, biliyor musunuz?

YOLCU — Ne zaman görmez?

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Ya hiç bakmamışsa, ya da çok bakmışsa! Ya açlığındandır görmeyişi, ya da artık doymuş, kanıksamış olmasından!

(…)

YOLCU — Çocukluğumda babamın eline bakıyordum. Gençliğimde uzun bir zaman, bu sefer anne eline baktım. Yoksulluktan başka bir şey görmedim. Elim ekmek tutunca da, önümdeki işime, yani hep kendi ellerime baktım.

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Başka eller görmediniz mi?

YOLCU — Gördüm. Bakkalın, kasabın, esnafın ellerini gördüm. Gözlerimi satıcıların ellerinden ayırmadım.

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Niçin?

YOLCU — Yanlış tartmasınlar, eksik vermesinler diye.

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Güzel, ya hanım elleri?

YOLCU — Bahçem yok benim. *(Sessizlik)*

(…)

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Ateş böceklerini görebiliyor musunuz?

YOLCU — Adını duydum, ama görmedim, çok küçükmüş.

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Çok mu küçükmüş? Emin misiniz?

YOLCU — Küçükmüş. Oğlum söyledi. Ama çok güzelmiş.

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Oğlunuz kaç yaşında?

YOLCU — Beş yaşında. Daha geçen gece bir tane yakalamış. Avucunda gösterdi, pek hoşlanmıştı, gülüyordu, ama ben göremedim, çok küçüktü.

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Ateş böceği çook, çok büyüktür; ancak çocuk ellerine sığar. Ateş böceklerini göremeyen yıldızları hiç göremez.

YOLCU — Teleskopla da mı?

GÖZLEMEVİ MÜDÜRÜ — Onunla da! *(Kesin)* Hayır! Geçmiş artık! Göremezsiniz.

(…)

Behçet Necatigil, *Yıldızlara Bakmak*

1. a) Okuduğunuz metinde *yıldızlara bakmak* isteyen yolcu, yıldızları niçin görememektedir?

b) Gözlemevi müdürü *Doktor işi değil bu* diyerek neyi kastetmiş olabilir?

2. Gözlemevi müdürünün *İnsan yıldızları ne zaman görmez, biliyor musunuz? Ya hiç bakmamışsa ya da çok bakmışsa! Ya açlığındandır görmeyişi ya da artık doymuş, kanıksamış olmasından!* sözlerinden ne anlıyorsunuz? Yazınız.

3. Parçada hâkim olan duygu ne olabilir? Bu duygunun sizin hayatınızdaki yeri hakkında kısa bir yazı yazınız.

4. *Ateş böceği çook, çok büyüktür; ancak çocuk ellerine sığar* sözleriyle anlatılmak istenen nedir? Yazınız.

Hazırlayan: *Murat AKTÜRK*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.4: Metindeki çatışmaları belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Tiyatro Metinlerinde Çatışma	30 dk.
Amacı	Metindeki çatışmalar üzerinden insana ve yaşama dair çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Tombala

YAŞLI KADIN: *(Çocuksu, ince bir sesle konuşur.)* İkimiz mi oynayacağız?

YAŞLI ERKEK: *(Sesi iyice kısıktır. Fakat hep bağırarak konuşur. Bu ses ancak "Su içeceğim." dediği zamanlar ufalır, kısalır.)* Ya ne yapacağız?

YAŞLI KADIN: İki kişiyle hiç tadı olmaz.

YAŞLI ERKEK: Oynamayı sen istedin.

YAŞLI KADIN: Hiç de ben istemedim! Sen istiyorsan oynayalım, dedim.

YAŞLI ERKEK: Bak gene benim üstüme atıyor!

YAŞLI KADIN: Ne atıyor?

YAŞLI ERKEK: Oynamak istiyor musun, istemiyor musun?

YAŞLI KADIN: *(Ağlamaklı)* Ee, ne bağırıyorsun sanki? Zaten başım ağrıyor!..

YAŞLI ERKEK: *(Kucağındaki numara torbasını masanın üstüne atar. Oynamazsan oynama! Küser, kadına arkasını döner.)*

YAŞLI KADIN: *(Telaşlanır. Elinden geldiğince çabuk çabuk konuşur.)* Ne kızıyorsun sanki? Ben oynamayalım, demedim ya. İki kişiyle tadı olmaz, dedim. *(Erkek güçlükle yerinden kalkar.)* Nereye gidiyorsun? *(Erkek, mutfak kapısına doğru yürür.)* Ne yapacaksın mutfakta?

YAŞLI ERKEK: *(Alçak sesle)* Su içeceğim. Susadım.

YAŞLI KADIN: Şimdi içtin ya.

(Erkek yanıt vermez. Kapıdan çıkar.)

YAŞLI KADIN: *(Yüksek sesle)* Gene sütlaç yeme! Akşam birkaç kâse oldu. Miden bozulur. *(Numara torbasını alır. Çabuk çabuk karıştırır. Numara kartlarını eline alır. Birkaçını ayırır, kendi önüne dizer. Birkaçını da erkeğin önüne sıralar.)* Hadi gel! Dünkü gibi dörder kartla oynayalım.

YAŞLI ERKEK: *(Yalanarak elinde bir portakalla geri gelir.)* Ben dört kartla oynamam.

YAŞLI KADIN: Dün oynadık ya?

YAŞLI ERKEK: Kırk saat numara aran. Gözlerim seçmiyor. Dört kartı birden kollayamıyorum.

YAŞLI KADIN: Ben sana yardım ederim. *(Erkek masanın başına gelmiştir.)* Otur hadi. Aa!.. Gene mi portakal? Bu kaçıncı?

YAŞLI ERKEK: *(Otururken)* Kaçıncıymış! Bir yemeğin üstüne yedim, bir de bu.

(…)

(Kadın bir süre büfenin üstündeki fotoğraflara bakar. Özenerek sıraya koyar.)

YAŞLI KADIN: *(Elinde fotoğraf, çabuk çabuk masaya yaklaşır.)* Hay hınzır hay! Mahmut'un küçüklüğü. Ne tatlıydı ha? Bir keresinde girmiş konuk odasına, almış makası eline, canım örtüleri doğramış,

doğramış… *(Çok kıvançlıdır. Güler. Sonra birden öfkeli)* Bir dilim de bana versene! Koktu.

(…)

YAŞLI KADIN: *(Fotoğrafı yerine götürür.)* Niye mektup yazmıyor?

YAŞLI ERKEK: …….

YAŞLI KADIN: Mahmut. Niye hiç mektup yazmıyor?

YAŞLI ERKEK: Yazdı ya.

YAŞLI KADIN: Kaç ay oldu. Belki daha da çok.

YAŞLI ERKEK: İşi var, gücü var. Hasta mı baksın, mektup mu yazsın?

YAŞLI KADIN: Gelin de yazmıyor. Giderken "Sen hiç kaygılanma anne, Mahmut yazmasa da ben yazarım." diyordu. Nerede hani?

YAŞLI ERKEK: Arka arkaya üç çocuk. Seni mi düşünsün?

(…)

YAŞLI KADIN: *(Çabucak masaya döner.)* Ee, niye oynamıyoruz peki? Ben kartlarımı dizdim bile.

YAŞLI ERKEK: Dört kartla oynamam.

YAŞLI KADIN: Öyleyse üçer kartla oynayalım.

(…)

Adalet Ağaoğlu, *Toplu Oyunlar*

1. Metinde diyaloglarına yer verilen yaşlı kişiler sizce mutlu bir yaşam sürmekteler mi? Görüşlerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

2. Kendinizi metindeki yaşlı kişilerden birinin yerine koyunuz. Siz de metindeki kişiler gibi hayatınızın bu evresinde olsaydınız neler hissederdiniz? Açıklayınız.

3. Metindeki çatışmadan yola çıkarak yaşlı bir çiftin aralarında geçen konuşmalardan esinlendiğiniz kısa bir metin yazınız.

Hazırlayan: *Hatice EROĞLU ÖRS*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.4: Metindeki çatışmaları belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi/ Yazma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Büyükanne, Büyükbaba ve Çocukları	30 dk.
Amacı	Metindeki çatışmalar üzerinden kişilere ve değerlere yönelik çözümlemelerde bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Pembe Evin Kaderi

(…)

BÜYÜKANNE — Sen de beni hiç konuşturmuyorsun Hulûsi Bey. Koca gün konuşamamaktan içime fenalık geliyor. Söyle bakalım bu saate kadar neredeydin?

BÜYÜKBABA — Canım efendim, farenin seferi peynir tulumuna kadar. Camiden çıkınca içime bir hafiflik geldi, şurdan bir sahile ineyim dedim. Deryayı özlemişim Nazlı. Kolay mı, otuz altı yıl hizmetten sonra çürük salapuryaya dönmek.

BÜYÜKANNE — Haklısın ama ne yapalım, kader. Sekiz yıldır...

BÜYÜKBABA — Evet, sekiz yıl bir ay, yirmi dokuz gündür evde patates ayıklıyorum, çiçek yetiştiriyorum, eski takunyadan yelkenli oyuyorum. Yarın otuz, öbür gün sekiz yıl iki ay. Nereden açtın şimdi bu hesabı Nazlı?

BÜYÜKANNE — Sen dedin.

BÜYÜKBABA — Ne demişim?

BÜYÜKANNE — Yok deryayı özlemişin...

BÜYÜKBABA — Özlerim ya. Derya üstünde insana bir çalım gelir. Hele gece oldu mu, koca derya başlar konuşmaya. Sen nerden bileceksin?

BÜYÜKANNE —Ne yapayım, bir kere olsun karıcığını hatırlayıp da...

BÜYÜKBABA — Delirdin mi sen? Hüdaverdi istimbotuna kadın ayağı mı bastıracaktım? Daha Kız Kulesi'ne varmadan cumburlop, tamam…

(...)

BÜYÜKBABA — Bilgisiz yaşlı herifin biriyim işte. Üstelik karaya vurmuş enkazdan farkım yok! Düşün ki sekiz yıl, iki ay, bir gündür evdeyim. Yarın sekiz yıl, iki ay, iki gün... Öbür gün... Neyse, biz eskiden anılara çok saygı gösterirdik. Şimdiki gençler futbolcu. Falan efendiyle artist feşmekân hanımın resmine, paşa babanın, kâtip dayının resminden daha çok önem veriyorlar. Bak, şurda, bilirsin eskiden pederin resmi asılıydı. Nasıldı ama? Palabıyık, rıhtım babası gibi, oturaklı bir adamdı!

HAMPARSUN — Bilmez miyim...

BÜYÜKBABA — Rahmet olsun canına, o resmi de sırf bıyıkları için çektirmişti. O canım fotoğrafı bir gün merasimle indirip yerine bu dağ bayır resmini astılar. Gık bile diyemedim yahu…

HAMPARSUN — Canın sağ olsun kaptan beğim!

BÜYÜKBABA — Ona buna da içimi dökmesem, göbeğimden çat diye çatlayacağım birader. Neyse... Sen duymamış ol!

HAMPARSUN — Suspus olmuşumdur.

BÜYÜKBABA — Şöyle ailecek bir fotoğraf çektirelim diyordum kaç zamandır. Gülerler diye söyleyemedimdi. Bugün tepem attı, kararım karar.

HAMPARSUN — Karar zoo…

BÜYÜKBABA — Şöyle evlatlarımın arasında, ortasında, ha?

HAMPARSUN — Tastamam göbeklerinde.

BÜYÜKBABA — Bu ne demek, biliyor musun Hamparsun Efendi?

HAMPARSUN —He, manası çok parıldaktır. Çoluk çocuk, cümbür cemaat. Şöylem boy sırası yahut el ele, istorsan ikişer ikişer yahut göz be göz bakışırken… Fevkalade olacak kaptan beğim!

(…)

(Hamparsun ayaklı fotoğraf makinesi vb. ile görünür.)

HAMPARSUN — İçeri girmeye izin vardır?

BÜYÜKBABA — Gel Hamparsun Efendi, gel.

HAMPARSUN — Şu elektrik dalaveresi nerdedir? Projoktoru yakalım.

BÜYÜKBABA — Dur, göstereyim, şurda olacak.

BÜYÜKANNE — Ev, ev değil ki.

BURHAN — Ne oluyoruz büyükbaba?

BÜYÜKBABA — Eğer... Şey... uygun görürseniz diyordum... Şöyle hep birlikte bir fotoğraf çektirelim... Bayram hatırası olur. Bizim de, belki son hatıramız.

SENİHA — *(Kısık)* Bir bu eksikti.

FERİHA — Ah anne ah!

BÜYÜKBABA — Siz ne dersiniz bey oğlum?

HAYRAN BEY — Valla güzel olur. Beni de lütfedip aranıza alırsanız...

BÜYÜKBABA — Tabii bey oğlum, elbette, yaşa! Gel Hamparsun. Oldu bu iş!

HAYRAN BEY — Değil mi yengeciğim?

SENİHA — Aa tabii. Hamparsun Efendi bizim aile fotoğrafçımızdır.

FERİHA — Her bayram gelir.

BÜYÜKBABA — Burhan! Oğlum, yardım et, masayı biraz dibe çekelim. Burhan!

BÜYÜKANNE — Geliyorum, telaş etme Hulûsi Bey!

HAYRAN BEY — İzin verin ben yardım edeyim.

FERİHA — Hiç olur mu?

SENİHA — Pervin'i çağıralım!

BÜYÜKBABA — Çağırın ya, onlar da bulunsun!

FERİHA — Aaa!

SENİHA — Ne demek?

BÜYÜKBABA — Ne olmuş?

FERİHA — Büyükbaba!

BÜYÜKANNE — Büyükbaban kadar taş düşsün başına! Adama iki söz söyletmiyorsunuz.

Turgut Özakman, *Pembe Evin Kaderi*

Kelime Dağarcığı
istimbot: Çatana. Filika büyüklüğünde, islimle işleyen deniz teknesi, küçük vapur.

1. Metindeki diyaloglardan yola çıkarak büyükbaba ve büyükannenin kişilik özellikleri hakkında çıkarımlarda bulununuz.

2. Metnin alındığı *Pembe Evin Kaderi* adlı eserde "eski ile yeninin çatışması, birbirini anlamayan iki kuşağın iletişimsizliği" anlatılmaktadır. Metinde büyükbabanın yeni kuşakla çatışma yaşadığı durumları tespit ediniz.

3. Metinden bayramlarda ailecek fotoğraf çektirmenin bir bayram geleneği olduğunu öğreniyoruz. Sizin de ailenizle birlikte uyguladığınız bayram gelenekleri var mı? Bununla ilgili kısa bir metin kaleme alınız.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.4: Metindeki çatışmaları belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Batılılaşma Üzerine	20 dk.
Amacı	Metindeki çatışma üzerinden metnin konusunu kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Yine Bir Gülnihal Dede Efendi

(...)

(Saray. Abdülmecit piyanoyla Batı ezgileri çalmakta, Donizetti de dinlemektedir. Dede, Şakir, Dellâlzade girerken Abdülmecit ayağa kalkar, aşırı bir saygıyla karşılar onları.)

ABDÜLMECİT: Buyursunlar, buyursunlar! Ne mutlu bizim için. *(Dede başıyla selam verir, ötekiler eğilirler. Hanendelerle sazendeler girip yerlerini alırlar. Abdülmecit gezinerek)* Bundan böyle Avrupalı gibi yenip içilecek, Avrupalı gibi giyinip eğlenilecek; sözün kısası, Avrupalı gibi yaşanacak… Bütün insanlar eşit olduğundan yasaklıyorum esir ticaretini; insan alıp satmak yüz kızartıcı bir şey. Yeni, insana yakışır, hayırlı bir düzen gelsin istiyorum ülkeme. Babamın oğlu olduğumu herkes görmeli. Hele tiyatronun, Batı tiyatrosunun yurduma gelmesini dört gözle bekliyorum.

DEDE: Ama halk Karagöz'ü de orta oyununu da pek seviyor efendimiz.

ABDÜLMECİT: Tamam efendim, onları da sevsin ama iyinin daha iyisi, güzelin daha güzeli var. Halk Karagöz'le orta oyunundan başkasını görmediği için seviyor onları, alıştığı için, şartlandığı için. Her alanda yenilik şart, müzikte de hele müzikte… Yalnız milletler değil bütün insanlık böyle gelişir; biz onlardan alacağız, onlar da bizden.

ŞAKİR: Ama hep biz onlardan alıyoruz.

ABDÜLMECİT: Onların da bizden almaları bizim çabamıza bağlı. Gerek duyduğumuz için alıyoruz biz onlardan. Onların da gerek duyacağı şeyler yaparsak niçin onlar da bizden almasınlar?

DEDE *(piyanoyu göstererek)*: Efendimize engel olduk korkarım.

ABDÜLMECİT: Ne demek! *(Gelip kısa bir süre çalarak)* Ne magnifique, değil mi?

DEDE *(anlamaz)*: Efendimiz?

ABDÜLMECİT *(gülerek)*: Muhteşem yani.

DEDE: Muhteşem yerine onu mu söylüyoruz şimdi? *(Dellâlzade'ye)* Neydi?

DELLÂLZADE *(kekelercesine)*: Manyi…

ABDÜLMECİT *(tamamlar)*: fik! Artık kabul etmeliyiz ki Avrupalı bizden üstün, hemen her alanda geçti bizi. Musikimizi ele alalım… Bizim tek sesli musikimize karşılık onlarınki polifonik… *(Gülümser.)* Yani çok sesli! Bir elin nesi var, iki elin sesi var, n'est-ce pas? Yani, değil mi? Bizim musiki tek kanatlı bir kuşsa onların müziği iki, dört, hatta daha çok kanatlı bir kuş. Uçuşları da ona göre olacak tabii.

DEDE: Kuşta kaç kanat olduğu değil o kanatla ya da kanatlarla nasıl uçtuğudur, önemli olan.

ABDÜLMECİT *(alkışlayarak)*: Naturellement! Tabii…

DEDE: Bir musiki eseri, tek sesliyken de güzel olabileceği gibi çok sesli bir musiki eseri, çok sesli olduğu hâlde güzel olmayabilir pekâlâ.

ABDÜLMECİT: Sans doute! Şüphesiz.

DEDE: Pederiniz, durağı cennettir mutlaka, Sultan Mahmut Hazretleri, pek severdi bizim musikimizi, ondan sonra yetim kaldı bizim sanat.

ABDÜLMECİT: Biz de severiz!

DEDE: Nur içinde yatsın, Sultan Selim de severdi bizim musikimizi.

ABDÜLMECİT: Benim dikkatimi Batı'ya çeviren onlar oldu. Onların yarım bıraktıkları, yarım bırakmak zorunda kaldıkları işi tamamlamak niyetindeyim, tabii, gücüm yeterse…

DEDE: Hemen Mevla yardımcınız olsun.

ABDÜLMECİT *(coşkulu)*: Ardına kadar Batı'ya açacağım bütün kapıları, onları güçlü kılan ne varsa gelsin, girsin ülkeme. Bizi boğan karanlığımızı Batı'dan gelen ışık dağıtacak.

DEDE: O ışık karanlığımızı dağıtırken bizi de ortadan kaldırmaz inşallah.

ABDÜLMECİT *(pek beğenmiş)*: Magnifique! Ne kadar spiritüelsiniz dedem! *(Dede sorar gibi bakınca)* Yani mizah duygunuz pek gelişmiş. Yüksek düzeyde bir şakacısınız!

DEDE (eğilerek): Sayenizde, efendimiz.

ABDÜLMECİT *(gülerek çevresine)*: Demedim mi! Çok spiritüel, çok!

DEDE: Sultan Fatih'in, Kanuni'nin, Selim Han'ın, Hazret-i Mevlânâ'nın, Yunus'un, Fuzuli'nin, Şairler Sultanı Baki'nin, Şeyh Galib'in, Tab'i Mustafa Efendi'nin torunlarına demek bugün yetmiyor kendi ışıkları. Demek o muhteşem güneş battı.

ABDÜLMECİT *(duygulanır)*: Dedem, gelişen çağın dışında kaldık biz.

DEDE: Neden?

ABDÜLMECİT: Bir bilebilsem! Ya da ne bileyim, her şeyin bir sonu var.

DEDE: Bizim de sonumuz geldi mi padişahım?

ABDÜLMECİT: Tedbir alınmazsa korkarım öyle, Dede Efendi. O şanlı atalarımızı inkâr, nankörlük, dahası ihanet olur. Bir var ki bugün bize gerekenleri sağlamazsak yine ihanet olur, hem bize hem de o… görkemli atalarımıza çünkü Batı'dan alacağımız bilinç aydınlığı geçmişimizi daha iyi görmemize, kendimizi daha iyi tanımamıza yol açacaktır.

DEDE *(gülümseyerek)*: Efendimizin son sözleri yüreğime su serpti, Sultan Mahmut'u görür gibi oldum siz konuşurken. *(Göğsündeki nişanı okşar.)*

ABDÜLMECİT *(memnun)*: Ne mutlu bana!

DEDE: Hayırlısı neyse o olsun.

ABDÜLMECİT: Âmin! *(gülümseyerek)* Bakın, ben "Âmin" demeyi ihmal etmiyorum hâlâ.

DEDE: Ne de olsa Sultan Mahmut'un oğlusunuz.

ABDÜLMECİT: Çok şükür öyle. Bugün acaba nasıl sevindireceksiniz beni?

DEDE *(arkadaşlarına)*: Rast şarkı!

(…)

A. Turan Oflazoğlu, *Yine Bir Gülnihal Dede Efendi*

1. Metinde Sultan Abdülmecit ve Dede Efendi arasında gerilime neden olan sorunu belirleyiniz.

2. Metinde Sultan Abdülmecit ve Dede Efendi'nin çatışma yaşadığı konu nasıl çözümlenmiştir? Açıklayınız.

3. Sizce metindeki çatışmaya neden olan sorun günümüzde de devam ediyor mu? Gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Hatice EROĞLU ÖRS*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.5: Metnin olay örgüsünü belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Olay Zinciri	25 dk.
Amacı	Metindeki diyaloglardan hareketle olay örgüsünü kavrayabilmek ve bu örgüyü sürdürebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Duhter-i Hindû
(Hintli Kız)

(Kapılarında İngiliz bayrakları sallanan bir kışlanın önü. Vali Sir Bortel, İngiliz suvari subay ve erleri, bir yanda da Hintli köy ihtiyarları)

Sir Bortel — *(İhtiyarlara)*… Mademki köylüleriniz vergilerini ödeyemiyor, isyan ediyorlar demektir. Mademki isyan ediyorlar, ben de zorbalık etmek zorundayım.

Birinci Subay — Sir, adaletli işleriniz hiçbir zaman zorbalık sayılamaz. Buyruklarınız ve önlemleriniz adaletin ta kendisidir. Ayaktakımının saçma sapan sözlerine kulak asmayınız. Sizin yaptıklarınız iyi mi, kötü mü olduğunu anlayacak halde değildir onlar.

Birinci İhtiyar — … Sir Bortel, memlekette kıtlık var. Kıtlığın ne demek olduğunu bilmiyor musunuz?

Sir Bortel — *(Subaylara)* Bu ihtiyar ne söylüyor?

İkinci Subay — Yalan söylüyor Sir. Hiçbirinin aslı yoktur. Açlıktan değil yalandan ölüyorlar.

Sir Bortel — İster yalandan ister gerçekten ölsünler.

(…)

Birinci İhtiyar — Ben bile köyün ihtiyarı iken üç gündür ağzıma bir lokma girmedi, bir lokma! Ah, gözlerim kararıyor, başım dönüyor!.. Sir, size söylüyoruz: Kıtlığın ne demek olduğunu bilmiyor musunuz?

Sir Bortel — *(Saatine bakarak)* Ben uzun lakırdı bilmem. Köylü geçen yıl ettiği tembelliğin bu yıl cezasını görüyor. Bana ne!.. İşte hepinize bir çeyrek müsaade: Ya vergileri köylülerinizden toplayacağınıza söz verirsiniz ya da bir çeyrek sonra size verilecek cezaya razı olursunuz.

Üçüncü İhtiyar — *(Yanıp yakılarak)* Merhamet ediniz sir!.. Bizim elimizden ne gelir? Biz ne yapabiliriz? Vergilerini ödememeleri için köylüyü biz mi kışkırtıyoruz? Yoksulluk yüzünden böyle oluyor. Vergicileriniz gelip köyü aramadılar mı? Halimizi görmediler mi? Kimin elinde paraya benzer bir bakır parçası bulup da almadılar? Kimin sarığını çıkarıp kuşağına bile el koymadılar? (…) Size gerçek durumu bildirmiyorlar mı? Yoksa kıtlığın ne demek olduğunu bilmiyor musunuz?

Sir Bortel — Köylüde vergilerini ödeyecek para yoksa; siz köylülerin ihtiyarlarısınız, siz kendi kesenizden ödeyiniz.

İhtiyarlardan Birkaçı — Biz, biz ne verelim? Bizim nemiz var ki vereceğiz?.. Canımızı mı verelim?

Sir Bortel — *(Saatine bakarak, aldırmazlıkla)* On iki dakika kalmış. Ya vergi ya ceza!.. Ne diyeceksiniz?

(…)

Abdülhak Hamit Tarhan, *Duhter-i Hindû*

1. Metindeki konuşmalardan hareketle başlıkta söz edilen Hintli kızın olay örgüsündeki yeri ne olabilir? Tahminlerinizi yazınız.

2. Parçada köylü ihtiyarların ısrarları ve yalvarmaları Sir Bortel'in tutumunda ne derecede etkili olmuştur? Sir Bortel'in tutumunda subayların rolü nedir?

3. İhtiyarların, konuşmalarının sonunda sürekli *Kıtlığın ne demek olduğunu bilmiyor musunuz?* diye sormaları metnin olay örgüsüne ne gibi bir katkıda bulunmaktadır?

4. Parçadaki diyaloğa bir Türk subayı olarak katıldığınızı düşünerek Sir Bortel'le aranızda geçen diyaloğu yazınız.

5. Bir ülkede hangi nedenlerle kıtlık yaşanabilir? Kıtlığa karşı ne gibi tedbirler alınabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.5: Metnin olay örgüsünü belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Olay Örgüsü	25 dk.
Amacı	Metnin olay akışının ve kahramanların özelliklerinin anlaşılmasını sağlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Bay Hiç

(…)

KADIN — O ne? O ne?

ERKEK — Ne bayan?

KADIN — Masanın üstünden aldığınız, cebinize koyduğunuz?

ERKEK — Cebime bir şey koymadım.

KADIN — Gördüm ama ben! Koydunuz!

ERKEK — Hayır, rica ederim, nasıl söyleyebilirsiniz bunu?

KADIN — Gözümle gördüm ben, koydunuz cebinize!

ERKEK — Gelin, arayın ceplerimi!

(...)

KADIN — Bileziğim! Pırlanta bileziğim! Çok değerli hem de! Annemin armağanı! Aldınız, cebinize koydunuz göz göre göre!

ERKEK — Hayır, bayan…

KADIN — Anladım… Anlaşıldı her şey şimdi… Hırsızsınız siz… Bir düş değil, gözlerimle gördüm. Alıp cebinize koyduğunuzu gözlerimle gördüm. Masanın üstündeydi, şimdi de orada olmadığını görüyorum.

ERKEK — Masanın üstünde miydi, değil miydi? Masanın üstünde olan neydi? Bütün bunları bilmiyorum ama almadığımı biliyorum.

(...)

KADIN — Peki… Peki öyleyse! Bu adi suçun sanığı olmaktan kurtulmak ister misiniz? Arınmak ister misiniz, paklanmak?

ERKEK — Ne biçim soru bu bayan? Siz olmasaydınız böyle konuşan, nasıl davranacağımı bilirdim ben de!

(...)

KADIN — *(Birdenbire, kesin)* Üstünüzü arayacağım öyleyse!

ERKEK — Hayır, hayır! Olmaz! Yapamazsınız bunu!

(...)

KADIN — *(Birdenbire, coşkuyla)* Peki ama, pırlanta bileziğim nerede benim?

ERKEK — *(Bir başka küçük masayı gösterir.)* İşte bayan, bakın orada!

KADIN — Nerede?

ERKEK — İşte şu masanın üstünde!

KADIN — *(Büyük bir coşkuyla koşar bileziğini alarak.)* Evet, evet! Orada duruyor! Nasıl da görmemişim? *(Uzun uzun okşar gibi bakar bileziğe, sonra gene bırakır masanın üstüne, kırılmış bir sesle.)* Demek siz onu almadınız?

ERKEK — Hayır bayan, görüyorsunuz ki öyle, almamışım!

KADIN — Bir hırsız bile değilmişsiniz meğerse?

ERKEK — Özür dilerim, bayan. *(Kısa bir sessizlik, KADIN şaşkındır. Ne yapacağını bilemez. Sonra birden ERKEK'e yönelir.)*

KADIN — Ama? Öyleyse siz kimsiniz? *(Bir susuş.)* Evet, kimsiniz? *(ERKEK'in çevresinde döner, her yanından adeta inceler onu.)* Kimsiniz? Ne bir ozan? Ne sokaklardan bezmiş bir mutsuz? Ne bir kan emici, korkunç? Ne başkasının gönderdiği bir aracı? Ne de bir hırsız, adi? Hiçbiri değilsiniz bunların! Ama kimsiniz? Öyle ya, kimsiniz?

(…)

Sabahattin Kudret Aksal, *Bay Hiç*

1. Metnin olay örgüsünü dikkate alarak bu parçaya bir sonuç bölümü yazınız.

2. Metnin başlığından hareketle "ERKEK" kahramanın kimliğiyle ilgili ne söylenebilir?

3. a) Kadın *Bir hırsız bile değilmişsiniz meğerse?* sözüyle erkeğe karşı nasıl bir tutum sergilemiştir?

   b) Erkeğin suçlu olmadığını anlamasına rağmen kadının böyle bir söz söylemesini nasıl değerlendirirsiniz?

4. Metindekine benzer bir yanlış anlaşılma, sizin başınıza gelseydi ne hissederdiniz? Nasıl tepki verirdiniz? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Murat AKTÜRK*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.5: Metnin olay örgüsünü belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Yorumla ve Tamamla	20 dk.
Amacı	Metindeki olay örgüsünden hareketle günlük hayatla ilişki kurabilmek ve metnin olay zincirini tamamlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Aynaroz Kadısı

(…)

Âdem — Efendim, merhamet buyurun. İskele gümrük başçavuşu ile başım derde girdi.

Yakup — Ne oldu?

(Rükneddin gelir, yerine oturur, esner.)

Âdem — Ah efendim. Kavala'da zahire tüccarıyım. Kendi kalyon ve kadırgalarımla Akdeniz kıyılarında ticaret ederim.

Yakup — Pekâlâ… İskele gümrük başçavuşu ile aranızda geçen mesele nedir?

Âdem — Efendim, bir kalyon ve üç kadırgaya yüklediğim zahireleri boşaltıp kaçak mal aramak istiyor. Dört gemi dolusu buğdayı nasıl boşaltırım? Arayacaksa arasın… Ambarların dibine kadar arasın. Ben bunca yıldır namusumla ticaret ettim. Kaçakçılık yapmadım. Gemilerim meydanda, arasınlar…

Yakup — Şamataya lüzum yok. Mademki iskele başçavuşu gemileri aramak istiyor. Elbette arayacaktır.

Âdem — Efendim, ambarlardaki zahireyi karaya boşaltmak istiyor. Dört gemi dolusu zahireyi nasıl boşaltayım?

Yakup — Niçin engel olursun? Başçavuş beytülmâlin *(hazinenin)* haklarını korumak için gereken tedbirleri almaya mecburdur.

Âdem — Efendim, merhamet buyurun. Beş bin kile zahireyi Aynaroz iskelesine dökmek, sonra tekrar gemilere yüklemek kaç günde olur? Merhamet edin, gemileri boşaltmadan önce nasıl isterse arasın. Yalvarırım karaya boşaltmasınlar, malım harap olur.

Yakup — Allah Allah!... Ne inatçı adamsın!...

Rükneddin – Efendi hazretlerini rahatsız etme.

Âdem — Yalvarırım efendim, bu Aynaroz suları tehlikelidir. Fırtına çıkarsa mahvolurum.

Yakup — Git, iskele başçavuşu ile davanı hallet.

Âdem — Söz dinlemiyor. "Kadı efendi emretmedikçe bir şey yapamam." diyor, sizden emir istiyor.

(…)

Musahipzâde Celâl, *Aynaroz Kadısı*

Kelime Dağarcığı
kadırga: Bir tür gemi. **kalyon:** Bir tür gemi. **kile:** Genellikle tahıl ölçmede kullanılan belirli hacimdeki kap, ölçek.
zahire: Tahıl.

1. Başçavuşla Âdem arasında yaşanan tartışmada kimi haklı buluyorsunuz? Neden?

2. Siz Âdem'in yerinde olsaydınız sorunu çözmek için nasıl bir yol izlerdiniz?

3. Siz Yakup'un yerinde olsaydınız Âdem'e ne cevap verirdiniz? Neden?

4. Parçadaki "Rükneddin" karakterinin olay örgüsüne ne gibi bir etkisi vardır?

5. Bu parçaya uygun bir sonuç bölümü yazınız.

Hazırlayan: *Murat AKTÜRK*

Etkinlik İsmi	Tiyatro Kişileri	20 dk.
Amacı	Metindeki karakterlerden hareketle insan davranışları hakkında çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Yaşamak

(…)

BABA: Efendilik gözde kara gözlük, ayaklarda cilalı çizmelerle çalımlı çalımlı dolaşmakla oluyorsa, oh ne âlâ...

ADAM: Canım işte misali meydanda. Görmezlikten gelinmesin... Siz yerinizde sayıp duruyorsunuz; adam üç yılın içinde o bakımsız, verimsiz topraklar üstünde koskoca bir çiftlik kurmuş... Köşk gibi çiftlik evi de cabası. Hem sonra, sık sık da hatırınızı sormaya gelirmiş; yengem söylüyor.

BABA: Eh işte, arada komşuluk hatırı diye bir şey var. Onu da mı yapmasın?..

ADAM: Acaba sırf bunun için mi uğramakta dersin?

BABA: Ya ne için olacakmış? Gelir, oturur, kitaplardan neyi, beş para etmez şeylerden laf eder durur. Benim uykum gelir; yengen işine dalar; yalnızca bizim kız, zavallıcık, dakikalarca ağzı açık onu dinler durur.

(…)

ADAM: Peki sen? Sen hiç deniz gördün mü?

BABA: Yooo, görmedim. Görmek istediğim de yok. *(Sessizlik; sonra)* Kalk gidelim eve gayrı. Hoş gelmişin. Başımız sağ olsun tabii ki. Evdekiler seni beklemekteler herhal...

ADAM: Yok, iyi burası. Şuraya oturayım da... Ohh. Samanların üstü pek rahat.

(Gök gürlemesi)

BABA: Oh, yağmur geliyor. İyi, çok iyi...

ADAM: Bak ne diyeceğim: Başka insanlar ne yapıyorlar? Nasıl yaşıyorlar? Dünleri bugünlere benziyor mu? Birbirleriyle niye uğraşıp duruyorlar? Neden birbirlerini öldürüyorlar; bir millet ötekine neden savaş açıp durmakta mesela? Sonra yeniden ve eskisinden daha heyecanla yaşamaya, hayatlarına devam etmeye başlıyorlar? Bunlardan birinden birini sahiden hiç merak etmedin mi? Etmiyor musun? Şu dağın arkasındaki, başka dağların tepelerin ardındaki topraklarda ne ekiliyor, ne biçiliyor; bunu hiç öğrenmek istemiyor musun?

BABA: Başka insanlar ne isterlerse onu yapsınlar. Bana bulaşmasınlar da... Benim dünyam bana yeter.

ADAM: Halbuki kızının yürüyebilmesi, oğlunun ilerlemesi, kendinden ve senden memnun kalması, yengemin yaşadığını hissedebilmesi, senden hoşnut kala kala seni sevmesi, sevip bağrına basabilmesi için başkalarına muhtaçsın. Onlardan bazı şeyler almaya muhtaç kaldığın kadar onlara hem de seve seve bir şeyler vermeye de mecbursun.

(Gök gürlemesi, simsek çakması ve sessizlik)

BABA: Pekiii, söyle bakalım; sen başkalarına ne verdin?

ADAM: Başkalarına ne mi verdim? Doğru. Yaşamak için duyduğum büyük zevk ve hayranlıktan, bütün büyük ve güzel şeylere karşı içimde beslediğim derin sevgiden, daha iyi, insana daha layık bir

dünya arayışımdan başka verecek hiçbir şeyim olmadı ve bu meraklı arayışım için verebileceğim her şeyi, hemen hemen hepsini verdim. Elimden geleni bütün cömertliğimle dağıttım. *(İç çeker.)* Burayı, baba evini sadece değişmeyen eşyaları, değişmeyen havası, suyu, topluca bu köyü, doğup büyüdüğüm bu toprakları sadece değişmeyen düşünceleriniz, alışkanlıklarınız, değişmeyen bir hayat için mi terk ettim? İçimde gitme arzumu körükleyen çok daha başka fırtınalar kopmadı mı, şimşekler çakmadı mı sanki?

BABA: Benimle kitaplar gibi konuşup durma. Bak işte, burda da şimşekler çakmada... Hem nasıl!

ADAM: İyi öyleyse. Hayatların kitaplarınkinden ne farkı var? Ya da tersi: Kitapların hayattakilerden farkı ne? Her birimiz yazılmamış, bilinmemiş sayısız hikâyeden biri değil miyiz? Bak bulutlar kendilerini bilinir kılmaya başladı bile... Yağmur indiriyor.

(…)

Adalet Ağaoğlu, *Toplu Oyunlar*

1. Yukarıdaki metinde konuşmalar iki kardeş (BABA: Ağabey, ADAM: Küçük kardeş.) arasında geçmektedir. Beş yıl önce yaşadığı köyden ayrılan küçük kardeş Avrupa'dan döndüğünde babasının vefat ettiğini öğrenir. Uzun bir aradan sonra, doğup büyüdüğü; abisi, yengesi ve yeğenlerinin yaşadığı yere ziyarete gelir.

Kardeş olmalarına rağmen metindeki bu iki kişinin dünya görüşlerinin birbirinden farklı olmasının nedenleri neler olabilir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

2. Sizce "ADAM", ağabeyini neden eleştirmektedir? Metinden yola çıkarak görüşlerinizi açıklayınız.

3. Metindeki "ADAM", size şimdiye kadar okuduğunuz veya izlediğiniz eserlerdeki karakterlerden hangisini hatırlattı? İki karakter arasında neden böyle bir benzerlik kurduğunuzu açıklayınız.

Hazırlayan: *Hatice EROĞLU ÖRS*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.6: Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Anadolu ve Tohum	30 dk.
Amacı	Metinden hareketle metindeki kişilerin özelliklerini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Tohum

(Üçüncü Perde, Dördüncü Sahne)

(...)

FERHAT BEY — Amerikalı seyyahları bilirsiniz. Onların bir tek gayeleri vardır. Yeryüzünde her şeyi görmek ve tanımak. Her şeyden evvel yeryüzündeki şeyleri bir sır diye kabul etmeleri fena değildir. Fakat iş bu sırrı çözmeye gelince bakın ne yaparlar. Gittikleri yerdeki en büyük sırların adresini veren kitaplarını açarlar. O sırlarla burun buruna gelirler. Uzaktan şöyle bir bakarlar. Bir de fotoğraf çekerler. Akşam da otellerinde birbirlerine sorarlar: Görmediğimiz başka bir şey var mı? Eğer görmedikleri bir şey kalmamışsa o yerin de sırrı kalmamış demektir. Ellerindeki fotoğraf makinesi de onlar gibi düşünür. O da bütün bu sırları görmüş, hatta çizgisi çizgisine not almıştır.

YOLCU — Beni onlara mı benzetiyorsunuz?

FERHAT BEY—Hayır! Çünkü bu yapıda insanlar sizin duyduğunuz alakayı duyamaz. Onlar için bütün sır maddenin kabuğundadır ve onu görmekle nihayete erer. Onların ağaç diye anlayacakları şey, toprak üstündeki çıplak gövdedir. Kök, onlar için karanlık ve içinden çıkılmaz bir düğüm, tohuma gelince…

(Ferhat Bey susar, dalar.)

YOLCU — Tohuma gelince?

FERHAT BEY — Geçelim! Sizin alakanız güzel. Fakat bu merakı bir hesap meselesi gibi ne yapıp yapıp aydınlatmaya, nihayet harcadıktan, bitirdikten sonra buradan gitmeye ne ihtiyacınız var? Varsın ömrünüzde, bir gün hatırladığınız zaman, size sonu gelmemiş şeylerin merakını yaşatan bir yer bulunsun. *(Ayağa kalkar. Yolcuya doğru yürür.)* Gece trendesiniz. Herkes uykuda, siz uyanık. Tren birdenbire bir yıldırım hızıyla bir şehrin içinden geçer. Durmadığınız bir gar. Dönüyorsunuz. Siz dönerken sokakların ip gibi dümdüz ışıkları da karşınızda dönüverir. Her sokağı başka bir sokak takip eder. Bu sokaklarda yüzlerini hiç görmediğiniz ve göremeyeceğiniz insanlar. Bir pencerede bir kadın. Size doğru gelen bir araba. Hepsi bu kadar. Şehir bitti. Gene karanlık ovadasınız. Gidiyorsunuz. Bir daha hiç görmeyeceğiniz bu şehirden içinize akmış ne korkunç bir sır vardır. Zaten hayat bu değil mi? Hepimiz bu trende değil miyiz? Siz de bizden böyle ayrılın! Her şeyi o kadar çok sormayın! Ne sordunuzsa cevabını verdik. Daha da vereceğiz. Fakat sormayın! Ömrünüzde ilk defa olarak filan şeyi galiba anlayamadım, derseniz bir yanlışlık yapmış olmaktan mı korkarsınız?

YOLCU — Her şeyi anlamak isteyen hâlimle sizi ne kadar sıktığımı biliyorum. Fakat kalbimin kalbinize ne kadar bitişik çarptığını bilmenizi isterdim. O zaman kusuruma bakmazdınız. O zaman anlamak arzusu bir suç olmazdı.

(…)

FERHAT BEY — Siz Anadolu'yu tanıyor musunuz?

YOLCU — Anadolu bildiğimizden başka bir şey midir?

FERHAT BEY — Çok başka. Başınızı döndürüp bakın Anadolu'ya! Ne görüyorsunuz? Tek tük yeri ellenmiş, çok yeri boş, uçsuz bucaksız bir toprak.

(…)

YOLCU — Anadolu'nun görünmeyen bir tarafı mı var?

FERHAT BEY — *(Sesi birdenbire en üst perdeye fırlar.)* Ruhu var! Ruh görünmez!

YOLCU — Biz bu ruhu tanıyor muyuz?

FERHAT BEY — Biz bu ruhu tanımıyoruz. Çünkü bu ruh dal budak salmış bir ağaç gibi göz önünde fışkırmış hakikatlerden değildir. En derin ve en gizli hakikatlerdendir. Hakikat kesifleştikçe küçülür ve küçüldükçe gizlenir. Bir tohum gibi.

YOLCU — Bir tohum gibi mi?

FERHAT BEY — Madde açık, ruh gizlidir. Bütün hakikatler ruhundur.

YOLCU — Tohum, tohum!!!

(…)

FERHAT BEY — Biz bu ruhu tanımıyoruz. Anadolu nasıl duyar, nasıl sever, nasıl yanar, nasıl coşar, nasıl parlar, nasıl patlar, nasıl yatışır, nasıl susar, nasıl düşünür, nasıl gider, nasıl dönmez, nasıl ölür; biliyor muyuz? Bilemeyiz. Çünkü o ketumdur. Karanlık bir kuyuda yaşar gibi içinde yaşar. Boynunu kesseler sırrını vermez.

(…)

Necip Fazıl Kısakürek, *Tohum*

1. Sizce okuduğunuz eserin yazarı Necip Fazıl Kısakürek ve Ferhat Bey, kişilik özellikleri bakımından birbirine benziyor mu? Tespitlerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

2. Kafkas cephesinde esaretten kurtulduktan sonra memleketine dönerken yolu Maraş'a düşen "YOLCU", Ferhat Bey ile ilgili duyduklarından çok etkilenir ve burada kalıp Maraş'ı düşman işgalinden kurtarmak için ona yardım etmek ister.

   Amerikalı seyyahlardan farklı olduğunu düşünmesine rağmen sizce Ferhat Bey, neden yolcudan gitmesini istemektedir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

3. Ülkemizin hangi köşesinde yaşıyorsanız bulunduğunuz yerin doğal güzellikleri ve ruhunu anlatan kısa bir metin yazınız.

Hazırlayan: *Hatice EROĞLU ÖRS*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.6: Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Knemon'un (Kınemon) Dönüşümü	20 dk.
Amacı	Tiyatro metninden hareketle insan davranışları hakkında çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Huysuz Adam (Diskolos)

(…)

Knemon:

[…] *[bir yandan da kendi]* seçtiğim *(bu yaşam biçimini açıklamak)* istiyordum.
Belki doğru değil ama hiçbiriniz benim bu düşüncemi değiştiremez, tam tersine bana uyacaksınız.
Kuşkusuz bir tek konuda, herkesin içinde yalnız ben kendi kendime yeteceğimi ve
hiç kimseye gerek duymayacağımı düşünmekle hata ettim.
Oysa şimdi yaşamın sonunun böyle çabuk ve beklenmedik biçimde geldiğini görünce
doğru düşünmediğimi anladım.
Çünkü insanın yanında her zaman yardım edecek biri olmalı.
Ama Hefaistos hakkı için insanların yaşam biçimini, çıkarları karşısında
nasıl hesap yaptıklarını gördükten sonra doğru yoldan öyle çıktım ki
dünyada hiç kimsenin başkasına karşı iyi niyetli olabileceğine inanmıyordum.
Önümdeki engel buydu. Sonunda bugün bir insan, şu Gorgias,
son derece soylu bir eylemde bulunarak bunun tersini bana kanıtladı.
Nitekim kapıya yaklaşmasına izin vermeyen bir adamı,
ona en küçük bir yardımda bile bulunmamış bir adamı, yani beni, gene de kurtardı.
(…)
Haydi beni yatır, kızım. Gereğinden fazla konuşmak,
benim gözümde, erkek işi değildir; yalnız şunu bil, evladım,
sana kendimle ve karakterimle ilgili birkaç söz söylemek istiyorum.
Eğer herkes benim gibi olsaydı ne mahkemeler olurdu,
ne insanlar kendilerini zindana sürüklerdi, ne savaşlar olurdu, herkes sahip olduğu az şeyle yetinirdi.
Ama herhâlde bu durum daha çok hoşunuza gidiyor, öyle olsun.
Bu huysuz, asık suratlı yaşlı artık ayağınızın altında olmayacak.
(…)

Menandros, *Huysuz Adam*

1. Metinde anlatılanlardan yola çıkarak Knemon'un çevresindeki insanlarla kurduğu ilişkiler hakkında çıkarımlarda bulununuz.

2. Metni okuduktan sonra Knemon sizde nasıl bir izlenim uyandırdı? Knemon'un kişilik özelliklerini tarif ediniz.

3. Sizce hayattaki hangi olay ya da durumlar bir insanın Knemon'unkine benzer bir dönüşüm yaşamasına neden olur? Muhtemel olay ya da durumlara örnekler veriniz.

Hazırlayan: *Hatice EROĞLU ÖRS*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.7: Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Dünden Bugüne**	25 dk.
Amacı	Zamanın tiyatromuz üzerindeki etkisini fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Reis Bey

TABLO I

(Mesudiye Oteli'nin holü... Cephede, holün sokağa bakan vitrini... Vitrinde, otelin ismi tersine okunuyor... Sol dip köşede, girinti şeklinde iki duvarlık bir dirsek... Dirseğin sağ duvara bakan uç tarafında da, yukarı kattan inen ve dirseğin ön ucundan bükülüp cephe istikameti bulunan merdiven... Sağda, sağ ön köşeye geçit bırakan müracaat gişesi... Gişenin arkasında ve duvarda, anahtar hücrelerinin çerçevesi... Merdiven kıvrığının sağ duvara bakan tarafında, vitrinin ortasında, giriş kapısıyla gişe arasında, ön planın sol ve orta yerinde, beyaz örtülü masalar ve iskemleler... Sağ ve sol köşelerde iki büyük koltuk... Göze çarpan her şey kenar semtte, orta halli bir otel manzarası gösteriyor. Otelin holü loş... Vitrinde, batan güneş altında, sokağın sıra binaları... Gişede, Otel Kâtibi... Vitrinin ortasındaki iskemlede, Anadolu tüccarı kılıklı, kravatsız, kasketli bir adam: Taşralı Müşteri... Merdiven kıvrımı önündeki iskemlede de Mübaşir... Mübaşir yanındaki masada kocaman bir evrak çantası ve resmî mübaşir kasketi... Otel Kâtibi, gişenin üstüne bir gazete sermiş ve ona eğilmiş vaziyette... Sükût…)

(…)

DIŞARIDAN MÜVEZZİİNİN SESİ — Nişantaşı cinayetini yazıyor! Elmaslar kadının oğlunda çıktı!

(Sükût... Otel Kâtibi ve Mübaşir, karşılıklı bakışırlar. Vitrinin ortasındaki iskemlesinde,Taşralı Müşteri başını sokağa çevirir. Müvezziinin sesi uzaklardan geliyor!)

DIŞARDAN MÜVEZZİİNİN SESİ — *(Gittikçe kaybolarak.)* Cinayeti yazıyor! Kibar katil!..

OTEL KÂTİBİ — *(Mübaşire.)* Nasıl haberiniz olmaz? Bak, kenar mahallelere kadar bütün İstanbul çınlıyor!

MÜBAŞİR — Biz işleri, mahkemeye geldikten sonra öğreniriz.

OTEL KÂTİBİ — Bu işin muhakemesi sizde mi görülür?

MÜBAŞİR — Belki!.. *(Vitrine bakar.)* Nerede kaldı bizim Reis Bey? *(Vitrinde, karşı pencerelerde tek tük pırıldamaya başlayan ışıklara göz dikerek.)* Gece oldu! .

OTEL KÂTİBİ — İstersen, çantayı bize bırak!.. Gelince verelim...

MÜBAŞİR — Olmaz! Kendisine, eline teslim etmeliyim. Huyunu bilmez misin?

OTEL KÂTİBİ — *(Gazeteye eğilir.)* Nasıl bilmem! *(Durak, gazeteye dikkat)* İşe bak sen!

Hâdiseden iki saat sonra, İzmit'ten apartmana telefon edip annesini sormuş...

(…)

MÜBAŞİR — Sen kaç senedir otel kâtibisin?

OTEL KÂTİBİ — Bu otelde tam yedi senedir... Hepsi on seneyi geçer. Geldim geleli Ağır Ceza Reisi bizde... Otelin demirbaşı... Ya sen, kaç senedir onun yanındasın?

MÜBAŞİR — Benimki yeni... Bir yılı geçmez.

OTEL KÂTİBİ — Bir yılda seninle kaç kelime konuştu?

MÜBAŞİR — Ne bileyim ben? Vazife dışı konuşmaz. Ne diye soruyorsun?

OTEL KATİBİ — Yedi senedir benimle konuştuğu, yetmiş kelimeyi geçmez de...

MÜBAŞİR — Huy dedik ya...

OTEL KÂTİBİ — Öyle ama, bu kadar katısından, kapalısından da insan hoşlanmıyor.

MÜBAŞİR — Sen onun mahkemede gör, katılığını!

OTEL KÂTİBİ — Allah düşürmesin...

(…)

Necip Fazıl Kısakürek, *Reis Bey*

Kelime Dağarcığı
muhakeme: Birbirine karşı savları olan iki yanı dinleyerek bir yargıya varma, yargılama. **mübaşir:** Mahkemede duruşmaya girecek kimseleri ve tanıkları çağıran, yargıcın buyruklarını yerine getiren, belgeleri getirip götüren görevli. **müvezzii:** Gazete dağıtıcısı.

1. Metnin diyaloglar başlamadan önceki kısmında, metin yazarı tarafından detaylı mekân tasviri yapılmasının sebebi ne olabilir?

2. 1963 yılında ilk baskısı yapılan *Reis Bey* tiyatrosu, yazarı Necip Fazıl Kısakürek'in üslubu yanında o günün yaşam koşulları ve dil özellikleri çerçevesinde oluşmuştur. Değişen yaşam koşulları ile bu tiyatro eserinde zamanımızdan farklı ne gibi özellikler gözlemlediniz?

3. Yukarıdaki tiyatro metni günümüzden elli yedi yıl önce kaleme alınmıştır. Bugünden o güne baktığınızda altmış yılın neleri değiştirdiğini görmektesiniz? Siz altmış yıl sonrası için bir tiyatro metni kaleme alacak olsaydınız bu oyunu nasıl bir mekânda, ne çeşit dekorlarla, nasıl bir ışıklandırma ve ses sistemi ile sergilerdiniz?

Hazırlayan: *Halil Kürşat SEZGİNER*

Etkinlik İsmi	Tiyatroda Zamana Göre Mekân Tasarlıyorum	25 dk.
Amacı	Tiyatrodaki dekorların mekânı anlatan ayrıntılar olduğunu fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Yıldırım Kemal

Kadın konuşmacı:

İnciraltı'ndan esen sam yeli
Hatırlatır bana eski günleri…
Türk süvarileridir bu gelen
Duyuldu nal sesleri!
(Yaşa, varol Türk Ordusu! Sesleri.)

İhtiyar: Bak yiğidim bak, bu resmi tanıdın mı? Benim oğlum, Yıldırım Kemal adı, acep nerelerde?

: … *(Sessizlik)*

İhtiyar: Aslanım bir de sen bak, Yıldırım Kemal derler, benim oğlum. Savaştaydı, sizlerle olması lâzım… Hiç tanımıyor musun?

: … *(Sessizlik)*

İhtiyar: Neden bir tanıdık çıkmaz? Neden, hiç cevap vermeyip susarlar? Yiğidim bir de sen bak, benim oğlum, asteğmen. Gelmesi lazım, onun da gelmesi lazım. Tanımanız lazım, İzmirli Yıldırım Kemal!

Asker: Baba, baba bırak resmi. Bak hepimiz bir yıldırım Kemal'iz. Hepimiz! Sorma artık! Bana sarıl, benim senin Kemal'in. Biz… Hepimiz, benim Yıldırım Kemal!

İhtiyar: *(Izdırapla inler)* Ahh.., Oğlum! Kemal'im!...

GEÇİŞ MÜZİĞİ…

Erkek konuşmacı: Bugün 9 Eylül 1922! Bugün Türk Ordusu İzmir'e girdi… Şimdi nal sesleri ve zafer marşları ile İzmir sokakları Yıldırım Kemal dolu. Hükümet binasına çekilen al bayrakta, Yıldırım Kemal gülümsüyor. Denizden esen yelde, sevinç gözyaşlarında, kızların tebessümlerinde, coşup bağıranlarda hep Yıldırım Kemal var!... Bugün 9 Eylül, bugün Türk Ordusu İzmir'e girdi. Orada, meydanda, babası bir erin boynuna sarılmış, ağlamakta… Oysa bir Yıldırım Kemal gitti yüzlercesi girdi İzmir'e… Yıldırım Kemal, Kemaller… Sayısız adsız kahraman İzmir yollarında kaldı. Sayısız adsız kahraman İzmir'e girdi… Bugün size bir İzmir zeybeğinin Yıldırım Kemal'in hikâyesini sunmak istiyoruz. Daha bir kaç ay önce, ince zarif vücudu, yağız yüzü ve dilinden düşmeyen "İzmir" kelimesi ile aramızdaydı. Belinde babasının armağanı tabancası ile, gamlı gözleri ve gülümseyen dudakları ile aramızdaydı…

Kemal: Dalgınsın zeybek, neyin var?

Faruk: Buyur Kemal, otur.

Kemal: Dertli görünüyorsun!

Faruk: Annemi kaybettim Kemal, mektup aldım bu sabah, yazmışlar.

Kemal: Yaa! Başın sağ olsun kardeşim. Ana kaybı acıdır, pek acıdır mutlak… Fakat zeybek, ben senden daha dertliyim, yine de öyle üzüntülü üzüntülü düşünüp dalmıyorum.

Faruk: Senin neyin var Kemal?

Kemal: Ben İzmir'i kaybettim zeybek, İzmir'i. Bütün analara, bütün babalara bedel.

Faruk: İzmir hepimizin kaybı Kemal, ortak kaybımız ve ortak ülkümüz!

Kemal: O halde İzmir'i düşün kardeşim, bu ortak ülkü sana kendi derdini unuttursun, hatta kendini de unuttursun, şimdi Yunan dipçiği ile yaralı yatan ve bizi bekleyen İzmir'i düşün.

Faruk: Belki de haklısın Kemal, afedersin, vatan elden gitmiş, ben oturmuş anama yanıyorum!

Kemal: Yanacaksın tabii teğmenim, yanacaksın. Az bir şey mi? Fakat işte ortak kaybımızı hatırlarsan, yüreğini kin sararsa, dediğim gibi, kendini bile unutursun.

Faruk: Haklısın.

Kemal: Sana veda etmeğe gelmiştim, süvari kolordusu emrine verildim, şimdi hareket edeceğim… Tanrı'nın izni ile gayri at üstünde gireceğim İzmir'e, at üstünde.

Faruk: İnşallah zeybek, inşallah ama gidişine üzüldüm doğrusu.

Kemal: İzmir'de buluşalım Teğmen, ha, ne dersin? İzmir'de!

GEÇİŞ MÜZİĞİ…

Faruk: Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşurmuş, seninle İzmir'de buluşacaktık, erken geldim.

Kemal: Çok sevindim seni gördüğüme teğmenim, çok. Hoş ben de bugün döndüm buraya.

Faruk: N'oldu, neredeydin?

Kemal: Bir şey değil, Türbetepe taarruzunda yaralandım, Konya'da hastanedeydim. Orada duydum, düşman cephesinin yarıldığını, artık yatamadım, geldim.

Faruk: Konya'dan buraya! Nasıl?

(…)

Emine Işınsu, *Adsız Kahramanlar*

1. Eser, radyo tiyatrosundan uyarlandığı için metinde mekân-dekor ile ilgili detaylar verilmemiştir. Oyunun geçtiği zamanı da göz önünde bulundurarak uygun bir mekân (dekor) tasarlayınız.

2. Metnin başında yer alan asker-ihtiyar konuşması nerede, nasıl bir mekânda yapılmış olabilir?

3. Metinde erkek konuşmacının zaman olarak oyunun sonunda verilmesi gereken bir bilgiyi başta verip Kemal'in kaybını ima eden sözler söylemesi, kurgu anlamında size neler düşündürüyor?

Hazırlayan: *Halil Kürşat SEZGİNER*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.8: Metnin dil, üslup ve anlatım/sunum özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Geleneksel Türk Tiyatrosunda Güldürü	15 dk.
Amacı	Metinden hareketle geleneksel tiyatronun dil özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Eskici Abdi

Kısaltmalar: *Kavuklu (K.), Pişekar (P.).*

(…)

P. — Efendim uğurlar olsun.

K. — *(Yüzüne bakarak önünden geçer.)* Eyvallah illaki sana ne?

P. — Aman efendim bana ne olur mu? Bir insan eski bir ahbabını görür de aşinalık etmez olur mu hiç?

K. — Allah Allah senin her gördüğün ahbabın mı olur?

P. — Elbette, fakat her gördüğüm değil. Arz ettiğim veçhile gördüğüm ahbabım değil, her beni görmeyen ahbabıma aşinalık etmek mutadımdır.

K. — Demek sen her gördüğün murdara aşılanırsın. Amma da tuhaf şey yahu.

P. — Hayır iki gözüm yanlış telakki buyuruyorsunuz. Aşina yani tanışıklık arz etmek de mutadımdır.

K. — Haydi birader herkesin derdi kendine yetiyor.

P. — Öyle değildir malûm ya. O bir ilahidir ekseriya dervişler okuyarak yevmiye nafakasını tedarikü'l küşul bedestnil ederler.

K. — Anlayamadım.

P. — Efendim o buyurduğunuz bir ilahidir. Siyahlar okurlar.

K. — Hangi benim dediğim?

P. — Canım efendim benim derdim bana yeter, bir dert de sen fatihâ bülbül değil midir?

K. — Haydi haydi yakamı bırak da yoluma gideyim. İlahi sen tanımadığın bilmediğin bir yolcuya öyle bülbül kanarya saka deme. En dolaş olup dur. Çekil yolumdan, şuradan def olup gideyim.

Metin And, *Kavuklu Hamdi'den Üç Orta Oyunu*

Kelime Dağarcığı
mutad: Alışılmış, alışılan. **murdar:** Kirli, pis. **telakki:** Anlayış.

1. Geleneksel tiyatronun örneklerinden biri olan yukarıdaki orta oyunu metninde güldürücü ögeler nelerdir? Açıklayınız.

2. a) Bu orta oyununda sizi güldüren unsurlar, başka geleneksel tiyatro ürünlerinde de benzerlik gösterir mi? Açıklayınız.

b) Bu güldürü ögeleri haricinde orta oyununun diğer geleneksel tiyatro ürünleriyle dil ve anlatım yönünden başka ne gibi benzerlikleri görülür? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Mehmet ATCI*

Etkinlik İsmi	**Geleneksel Türk Tiyatrosunun Üslubu**	15 dk.
Amacı	Metinden hareketle geleneksel tiyatronun üslup özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Kanlı Kavak

Kısaltmalar: *K. (Karagöz), H. (Hacivat), Z. (Zenne)*

Hacivat semai söyleyerek gelir (Makamı: Ferahnak).

Sözü canları bağışlar,
Bizim cananımız vardır var.
Yüzü hurşîde benzer,
Meh-i tâbânımız vardır var.

K. — *(Penceresinden)* Hoş geldin ıspanak suratlı *(Çekilir.)*.

H. — Diyelim işimizi Mevlâm rast getire. Yâr bana bir eğlence meded! Aman bana bir eğlence meded!

K. — *(İçeriden)* Geliyorum, geliyorum...

H. — Aman bana bir eğlence meded!

K. — *(Atlar, boğuşurlarken)* Dur Hacivat şaka yaptım.

H. — Bırak birader sakalımı yoldun. *(Kaçar.)*

(…)

H. — Bak Karagözüm, bu akşam Ramazan-ı Şerifin on sekizinci gecesi, Cenab-ı Hak cemi cümleyi çok senelerine yetiştirsin.

K. — Âmin.

H. — Sen davul çalmasını bilir misin?

K. — Haydi doğru hapse.

H. — Ne hapsine Karagözüm?

K. — Bekçinin davulunu çalayım, polisler yakalasınlar.

H. — Yani Karagöz'üm, mânicilerin çaldığı gibi.

K. — Haa! Onu yaparım.

H. — Davulun var mı?

K. — Var ya…

H. — Haydi al da gel.

K. — Ne olacak?

H. — Mahalle mahalle dolaşırız, sen davul çalarsın, ben de mâniler söylerim. Beş on kuruş para kazanırız. Haydi git davulunu al da gel.

(…)

Muhittin Sevilen, *Karagöz*

1. Karagöz ve Hacivat'ın konuşmalarına baktığınızda hangisi halkı, hangisi aydın insan tipini temsil eder? Açıklayınız.

2. Karagöz ve Hacivat oyununda sizi en çok güldüren unsurlar nedir? Açıklayınız.

3. Kişi isimleri olmadan bu metni okusaydınız metnin dil ve üslubundan yola çıkarak Karagöz ve Hacivat oyunundan alındığını anlar mıydınız? Nedenlerini açıklayınız.

Hazırlayan: *Mehmet ATCI*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.8: Metnin dil, üslup ve anlatım/sunum özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Modern Tiyatroda Yazara Özgü Üslup	10 dk.
Amacı	Metinden hareketle modern tiyatronun dil özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Vatan yahut Silistre

(…)

İkinci Meclis

Sıdkı Bey — Kalede kalmak isteyenler bir tarafa ayrılsın.

Bir Gönüllü — Hep burada kalmak istiyoruz ki buraya geldik. Birbirimizden niçin ayrılacağız?

Sıdkı Bey *(Hiç kimseye yüz vermeyerek)* — Ağalar! Düşman suyu geçti. Şehrin öbür tarafında herkes birbirine giriyor. Memleket bir iki güne kadar bütün bütün kuşatmaya uğrayacak gibi görünüyor. Allah zeval vermesin, devlet kalesini kendi askeriyle de koruyabilir. İçinizden her kim burada bulunmak istemezse paşadan izin var, hemen bugün dışarı çıksın.

Bir Gönüllü — Düşman çok, asker az, bizi daha azaltmak mı istiyorsunuz?

Abdullah Çavuş — Asker az olmakla kıyamet mi kopar? Azdan az olur, çoktan çok.

Sıdkı Bey — Kıyamet mi kopar? Kıyamet mi kopar? Sen sus da biraz şunlar söylesin.

Abdullah Çavuş — Ay, ben söyleyince kıyamet mi…

Sıdkı Bey *(Sözünü keserek)* — Sübhân-Allaah! Ağalar, kuşatmada kurşundan, gülleden başka açlık, susuzluk da var. Kim kendisini kurtarmak isterse…

Bir Gönüllü *(Miralayın karşısına gelerek)* — Bey! Bey! Biz buraya kendi irademizle geldik. Gelişimiz ancak bugün içindi. Siz bir elinizle bize düşmanı gösteriyorsunuz, bir elinizle kaçacak kapıyı! Saçıma sakalıma ak düşmediğine mi bakıyorsun? Ben yaşadığımı yeter görüyorum. Kefenimi boynuma, şehitliği gözüme aldım. Bağdat'tan buraya kadar o niyetle geldim.

Abdullah Çavuş — İşte hepsi de böyle söyleyecek, hepsi de bu akılda… Ay! Ne darılıyorsun? Bir kere de iş benim dediğim gibi çıkarsa kıyamet mi kopar?

(…)

Namık Kemal, *Vatan yahut Silistre*

1. Namık Kemal'in 1872 yılında kaleme aldığı *Vatan yahut Silistre* adlı tiyatrosundan alınan metinden yola çıkarak yazarın üslup özellikleriyle dönemin edebiyat anlayışı arasında nasıl bir ilişki kurarsınız? Açıklayınız.

2. Metnin dil, üslup ve anlatım özelliklerinden yola çıkarak yazarın tiyatro anlayışı hakkında çıkarımlarda bulununuz.

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.9: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Tiyatro ve Gerçeklik	15 dk.
Amacı	Metinden hareketle içeriğin/göstergelerin genel anlamda toplumsal veya bireysel gerçeklikle ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin düzenlenmiştir.)

Cimri

(…)

HARPAGON — Sabırlı olun biraz! Ürkmeyin boşuna. Ben biliyorum nedir ikinizin de gönlünüzden geçen. Niyetimi öğrenince hiçbir diyeceğiniz kalmayacak ikinizin de. Söyleyin bakayım: Mariane diye birini tanıyor musunuz bu yakınlarda oturan?

CLEANTE — Tanıyorum baba.

HARPAGON — Sen, Elise?

ELISE — Adını duymuşluğum var.

HARPAGON — Bu kızı nasıl buluyorsun, oğlum?

CLEANTE — Hoş bir kız, çok hoş.

HARPAGON — Görünüşü?

CLEANRE — Kibarlık, incelik akıyor üstünden.

HARPAGON — Hali, tavrı?

CLEANTE — Üstüne yok doğrusu.

HARPAGON — Böyle bir kız üstünde durulmaya değmez mi?

CLEANTE — Değer, babacığım.

HARPAGON — Evlenmekte hesap var mı onunla?

CLEANTE — Çok hesap var.

HARPAGON — İyi bir ev kadını olacağa benzer, değil mi?

CLEANTE — Hem de nasıl!

HARPAGON—Bir şey var yalnız beni düşündüren: Varlık durumu nasıl acaba? Fazla bir dünyalık getiremez korkarım.

CLEANTE — Aman babacığım, bu kadar değerli bir insanla evlenirken dünyalığa bakılır mı artık?

HARPAGON — Bakılmaz olur mu? Bakılmaz olur mu hiç! Ama baktın ki aradığın kadar dünyalığı yok, bu eksiği bir başka yönden kapamaya çalışırsın.

CLEANTE — Evet, ona bir diyeceğim yok.

HARPAGON — Benim gibi düşünmene sevindim; çünkü bu kız kibarlığı, tatlılığıyla gönlümü çaldı. Kararımı verdim: Evleneceğim onunla. Tabii biraz olsun dünyalığı varsa.

CLEANTE — Ne dediniz? Nasıl?

HARPAGON — Ne var? Ne oluyor?

CLEANTE — Neye karar verdim dediniz?

HARPAGON — Mariane ile evlenmeye.

CLEANTE — Kim? Siz mi . . . Siz mi?

HARPAGON — Evet, ben, ben, ben! O ne biçim soru öyle?

(…)

HARPAGON — Aman ne iyi! Bizim iş ne hâlde?

FROSINE — Ne hâlde olacak! Ben bir işe girerim de o iş olmaz mı hiç? Hele evlenme işlerinde benim üstüme yoktur. Sizin iş pek o kadar zor da değildi doğrusu. Evlerine zaten girip çıktığım için, anayı da kızı da iyice işledim. Mariane'ı istediğinizi annesine söyledim; onu nasıl sokaktan geçerken bir de penceresinde güneşlenirken görüp beğendiğinizi anlattım.

HARPAGON — Ne dedi peki?

FROSINE — Ne diyecek, çok sevindi. Mariane'ın bu akşam kızınızın nikahında bulunmasını pek istediğinizi söyleyince de hemen razı oldu; sen al götür dedi bana.

HARPAGON — Öyle istedim, çünkü nasıl olsa Bay Anselme'e bir akşam yemeği vermek zorundayım; aynı ziyafeti ona da vermiş olurum, fena mı?

FROSINE — Tabii, hakkınız var. Öğleden sonra kızınıza gelecek nasıl olsa. Akşam yemeğine gelmezden önce gidip panayırda dolaşmak istiyor biraz.

(…)

Moliere, *Cimri*

1. Metinde gerçek hayatta karşımıza çıkabilecek, toplumsal veya bireysel gerçekliği yansıtan durumlar var mıdır? Açıklayınız.

2. Tiyatronun gerçek hayat durumlarını dile getirmedeki rolü hakkında neler düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Mehmet ATCI*

Etkinlik İsmi	Tiyatroda Değerler Eğitimi	15 dk.
Amacı	Metinden hareketle millî değerleri ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları tiyatroda değerler eğitimini dikkate alarak cevaplayınız. (Metin düzenlenmiştir.)***

Vatan yahut Silistre

(İslam Bey kendisini tutamayarak atılır.) — Gideceğim.

(Zekiye yanına koşup sözünü keserek) — Önce beni öldür.

(…)

(İslam Bey ısrarlı bir ağırbaşlılıkla) — Gideceğim, gideceğim, gideceğim, yoluma cehennemin ateşleri saçılsa yine gideceğim, göğsüme Azrail'in pençesi dayansa yine gideceğim, babamın mezarını çiğnemek gerekse yine gideceğim, ninemin vücudu ayağımın altında ezilecek olsa yine gideceğim, gerçekten benim için öleceğini bilsem yine gideceğim.

(Zekiye öfkeyle gezinerek sesi işitilecek tonda kendi kendisine) — Ah, inanmıyor! Kendi için öleceğime inanmıyor. Belki öldüğüm zaman da inanmaz. *(Öfkeyle İslam Bey'e dönerek)* Gideceksin, niçin gideceksin?

(İslam Bey ağırbaşlılıkla) — Kandil geceleri kabristan ziyaretine gidersin a.

(Zekiye öfkeyle) — Giderim, sonra?

İslam Bey — Hiç benim ocağımdan oralarda yatar adam gördün mü? Atalarımdan kırk iki şehit adı bilirim, rahat döşeğinde ölmüş bir adam işitmedim. Anladın a! Bir adam işitmedim. Devlet savaş açmış. Düşman sınırda şehitlerimizin kemiklerini, topraklarını çiğnemeye çalışıyor. Hiç nasıl olur ki düşmanın silahı vatana çevrilsin de karşısında önce benim göğsümü bulmasın? Hiç nasıl olur ki vatan tehlikede bulunsun da ben evimde rahat oturayım? Hiç nasıl olur ki devlet yerinden oynasın da ben mıhlanmış gibi burada kalayım? Hiç nasıl olur ki vatan sevgisi her şeyden kutsal olsun da ben senin aşkınla uğraşayım? Hiç nasıl olur ki dünyada her şeyin ilerlediğini bilip dururken ben babamdan, atalarımdan aşağı kalayım? Vatan! Vatan! Tehlikede diyorum. İşitmiyor musun? Beni Allah yarattı, vatan büyüttü. Beni Allah besliyor, vatan için besliyor. Ben anamın karnından vatana geldiğim vakit, vatan karnımı doyurdu. Çıplaktım vatan sayesinde giyindim. Vatanımın nimeti kemiklerimde duruyor. Vücudum vatanın toprağından, nefesim vatanın havasından. Vatanımın uğrunda ölmeyeceksem ya ben niçin doğdum? Ben adam değil miyim? Görevim yok mu? Vatanımı sevmeyeyim mi? Ah, vatanını sevmeyen adamdan sana nasıl sevgi bekleyebilirsin?

Zekiye — Eğer vatan, vatan olunca ben ne derim? Ben, ben ne diyebilirim? Git! Git beyim! Dünyanın bu hâli de varmış. Ben vatanı bilirdim, ben vatan sözünü işitmiştim. Ancak iki yüreği birbirinden koparır sanmazdım. Benim gönlümü kopardı, hâlâ içime kanlar akıyor. Gözümle görmüş gibi biliyorum. İstediği kadar aksın. Git beyim! Ben olsa olsa iki damla yaş dökerim. İzin vermezsen onu da dökmem, gönlümde saklarım. İsterse her damlası bir zehir olsun. Kavgaya gideceksin değil mi? Vatanın için gideceksin değil mi? Beni de unut, dünyayı da unut. Ben, ben bir mektubunu dahi istemem. İnşallah esenlikle gelirsin. O vakit burada bir kul bulursun. Ben her vakit kulunum… *(Şiddetle ağlayıp yere kapanır.)*

İslam Bey — Bari ben tekmil edeyim. Eğer vatanım için şehit olacak kadar bahtım varsa o zaman sen de istediğin adamı seçebilirsin.

Zekiye — Allah yüz bin kere canımı alsın… Sen şehit olursan mı? O vakit benim dünyada ne ilgim

kalır? Ben niçin yaşayacağım? Hayatından bıkanlara dünyada ölümden kolay bir şey mi olur? Beni gerçekten yolunda ölemez mi zannediyorsun?... Âlemleri aşk üzerine yaratan Rabbimin bin bir ismine yemin ederim ki dünyada da ahirette de Zekiye senindir, senin kulundur.

Namık Kemal, *Vatan yahut Silistre*

1. Yukarıdaki metinde hangi millî değer ön plana çıkarılmıştır? Açıklayınız.

2. Tiyatronun eğitimdeki rolü hakkında neler düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Mehmet ATCI*

Etkinlik İsmi	Yazarın Edebî Kimliğini Tanıyorum	25 dk.
Amacı	Metinden hareketle yazarın hangi edebî gelenek ve sanat akımlarından etkilendiğini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Ferhad ile Şirin

Ha köle, ha şah olmuşsun,
Ha ağlamış, ha gülmüşsün,
Yıldızların umrunda mı?
Ha yaşamış, ha ölmüşsün ...

(…)

SEMERKANTLI: *(Şerif'e)* Mecnun'u biliriz, Leyla'nın aşkıyla çöllere düştü, ah u zar etti, kara taşlara çaldı bağrını. Âşık dediğin böyle olur sanırdık: boynu bükük, gözü yaşlı. Halbuki sizin Ferhad ağlayıp sızlamaz ...

ŞERİF: Yapışıp yüz batmanlık gürzün sapına dağları deler, suyu akıtmak için ...

SEMERKANTLI: … minelgaraip ...

BİRİNCİ GENÇ KIZ: Bugün de yüzünü göremezsem...

İKİNCİ GENÇ KIZ: Ben gördüm ... Geçen sene ...

BİRİNCİ GENÇ KIZ: Çok mu güzel? O da seni gördü mü?

İKİNCİ GENÇ KIZ: Bir yığın insandık ...

BİRİNCİ GENÇ KIZ: Seni görseydi, belki de Şirin'i unuturdu ...

İKİNCİ GENÇ KIZ: Alay mı ediyorsun? Hıh ... Şirin de o kadar güzel mi sanki?

ŞERİF: *(Semerkantlı'ya)* Sen şimdi şu yolu tutup *(Karşıyı, sağ tarafı gösterir)* doğru gidersin, karşına bir mescit çıkar, onu geçer, soldaki ilk sokağa saparsın, orda Alizade'nin hanı vardır, oğluna benden selam eder, kalırsın.

SEMERKANTLI: Peki, sen?

(Bu esnada kalabalık soldan çıkmış ve perde önünde Semerkantlı'yla Şerif yalnız kalmışlardır.)

ŞERİF: Ben Ferhad'a gideceğim. Babası vardır Behzad Usta, on yıldır dargın oğluna. Nakkaşlığı bıraktı diye Ferhad'ı bir türlü affedemiyor. Kandırdım ihtiyarı, oğluna götüreceğim. Zaten artık hasretine de dayanamıyordu ya ... Atla gideceğiz, güneş doğmadan varırız ... Haydi Allahaısmarladık

SEMERKANTLI: Yok, ben de geleceğim.

ŞERİF: Gel... İnşallah güneş doğmadan yetişiriz de tanıştırırım sizi

SEMERKANTLI: Ben gürzünün sesini dinlemeye de razıyım ...

(Çıkarlar.)

PERDE 3, SAHNE 1

(Demirdağ'da yayla. Solda dipte, pınarın kaynadığı ve Ferhad'ın içinde çalıştığı mağaranın ağzı. Ağaçlık. Uzaklarda orman. Ön planda boyları gitgide küçülen, sırayla dikilmiş on bir kavak. On birinci kavak henüz fidan halindedir. Ferhad onu o gün dikmiştir. Ortalık erken şafak vakitlerinin

aydınlığı içindedir. Perde açıldığı vakit Ferhad, henüz diktiği on birinci kavağın yanında durmakta, ellerinin toprağını silkelemek için avuçlarını birbirine sürtmekte ve kavakları saymaktadır.

FERHAD: Sekiz, dokuz, on, on bir ... On birinci kavağı diktik...On birinci seneye giriliyor ... Nerdeyse gün iyice ağaracak ...

(On birinci kavağı okşar, konuşur.) Üşüyorsun kavak yavrusu, üşüyorsun, evlat ...

KAVAK: Üşüyorum ...

FERHAD: Birazdan ısınırsın, kavakcığım. Bir saate varmaz. Güneş senin yapracıklarına değdi miydi?

KAVAK: Bilmem ki ısınır mıyım?

FERHAD: Haydi, haydi, naz etme. lsınırsın ... Bak şu en baştaki ağabeyine. On yıl önce diktim onu. Şu boya bosa bak. O da senin gibi cılızın biriydi halbuki ... Hem seninle uğraşacağız diye ahbaplarla selamlaşmayı unuttuk bugün. *(Çınar ağacına dayalı duran gürzünü alır.)* Merhaba, yüz batmanlık gürzüm benim, merhaba ...

GÜRZ: Merhaba ...

FERHAD: *(Gürzünü yere dayar, ona yaslanır ve tıpkı köy kahvesinde etrafı selamlıyormuş gibi.)* Merhaba, Demirdağ, merhaba meskenimiz, merhaba ...

DEMİRDAG: Merhaba ...

FERHAD: Merhaba, Çobanyıldızı, hâlâ deve çanı gibi sallanır dururson orada, merhaba ...

ÇOBANYILDIZI: Merhaba ...

FERHAD: Merhaba ışıyan karanlık, merhaba ...

IŞIYAN KARANLİK: Merhaba ...

FERHAD: Karacalar, geyikler, merhaba...

KARACALAR, GEYİKLER: Merhaba...

FERHAD: Kışı bekleyen kurt, kestanelikte yatan ayılar, insan tenini seven yılan, böcekler, otlar, ağaçlar, zeytin dalı, buğday tanesi, gülen nar, ağlayan ayva, merhaba ...

KORO: Merhaba ...

Nazım Hikmet Ran, *Ferhad ile Şirin*

Kelime Dağarcığı
minelgaraib: Aşktan ve gariplikten. *(Tam söylenişi, minel aşk minel garaib'dir.)*

1. Metnin başında yer alan Mecnun-Ferhat karşılaştırmasıyla yazarın Ferhat'a nasıl bir kişilik özelliği vermek istediğini düşünüyorsunuz?

2. Metinde Ferhat'ın kavak, yıldız ve geyikle söyleşmesi size hangi edebiyat geleneğini düşündürdü?

3. Metnin başında yer alan rubai size hangi şiir geleneğini düşündürdü?

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.10: Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının yansımalarını değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Tiyatrodan Sinemaya	25 dk.
Amacı	Metinden hareketle sanatçının üslubunu belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Buzlar Çözülmeden

(…)

KAYMAKAM: Buzlar çözülmeden yapacak çok işimiz var. Not al kâtip, bugünden itibaren Sultan dağlarındaki ormanı yasak bölge ilan ediyorum. Oradan ağaç kesip kasabaya nakledenlerin evlerine, hayvanlarına, tarlalarına el konulacak, kendileride hapse atılacaklar. *(Eliyle işaret ederek.)* Beşer yıl... Jandarma kasaba yolunda nöbet tutacak. Bunu da halka ilan et. Bak ben burada tezek yakıyorum.

TAHRİRAT KÂTİBİ: Başüstüne efendim.

KAYMAKAM: Not al kâtip. Kahveleri dolduran bütün işsizler toplanacak, kar mar ben dinlemem. Bunlar taş ocağından naklettireceğim taşları kıracaklar. Ama angarya değil haa yevmiye ile. Önce kasabanın toprak sokaklarını yapmaya başlayacağız. Buzlar çözülmeden bütün kasaba ve köy yolları bitirilmiş olacak. Yazdın mı? Hadi sen git artık. *(Kâtip kalkar.)* Dur gitme. Kaymakamlığın kayıt defterleri bu kadar mı?

TAHRİRAT KÂTİBİ: Bu kadar efendim.

KAYMAKAM: Doğru söyle! Şu eski evrakı sakladığınız dosyalar yok mu? Dolaplar dolusu...

TAHRİRAT KÂTİBİ: Var efendim.

KAYMAKAM: Lafı can kulağı ile dinle. O dolapları devirip bütün içindekileri yere boşaltacaksın.

TAHRİRAT KÂTİBİ: Niçin efendim?

KAYMAKAM: Fazla konuşma, yap da gel!

TAHRİRAT KÂTİBİ: Başüstüne efendim. Çıkar.

(…)

DELİ ÇAVUŞ: Sen kaymakam değil, paşasın bre kardeş. Sana Paşam diyeceğim bundan sonra. Daha aşağısını söylemem.

KAYMAKAM: Bana bak bunları isteğini yapayım diye söylüyorsan hiç ümitlenme. Benim kitabımda verdiğim emri geri almak yoktur. Böyle değil de yürekten söylüyorsan yine vazgeç, insan denen yaratık böyle böyle şımarır. Gün gelir ki paşalığı az görür. O zaman ne yaparsın?

DELİ ÇAVUŞ: Mareşal yaparım.

KAYMAKAM: Peki, ya sonra? Bana mutlaka bir askeri rütbe vermek istiyorsan yüzbaşı de ki eğer şımarırsam elinde bir müddet idare edecek rütbe bulunsun. Hem böyle hitaba kulağım alışık olduğundan yadırgamam.

DELİ ÇAVUŞ: Yüzbaşım, sana canım kurban olsun bre kardeş. Hah şöyle... Şimdi konuşalım seninle. Benim prensibim şu: Bu memlekette karnı tok, şerefli, haysiyetli insanlar arasında herkesin bir yeri olmalı. Ama geniş yer, ama dar yer. Geniş diyorsam alabildiğine geniş değil, dar diyorsam o da sığılmayacak kadar değil.

KAYMAKAM: Bana bak çalışacaksın.

DELİ ÇAVUŞ: Yüzbaşım yaş 74. Ne davar güdebilirim ne de tarlada çalışabilirim, artık bre kardeş. Geçti o günler.

KAYMAKAM: Ukalalığı bırak, her yaşa göre iş bulunur... Gözlerin görüyor, kolların bacakların tutuyor, ağzın laf yapıyor. Benim yanımda çalışacaksın.

DELİ ÇAVUŞ: Sahi mi söylüyorsun?

KAYMAKAM: Evet.

DELİ ÇAVUŞ: Can başüstüne, ama kasabalı ne der?

KAYMAKAM: Hele biri bir şey söylesin, görüşürüz.

DELİ ÇAVUŞ: Peki ben ne iş göreceğim?

KAYMAKAM: Kaymakamlığın bir hademesi varmış; bizim geldiğimiz günlerde vefat etmiş. Onun yerine sen geçeceksin.

(…)

C. Fehmi Başkut, *Buzlar Çözülmeden*

1. Size göre yazar toplumsal sorunları metindeki örnekte görüldüğü gibi neden trajikomik şekilde vermeyi tercih etmiş olabilir?

2. Realizmde kişiler toplumun her kesiminden seçilebilir. Yazar, eserinde kendi kişiliğini gizler; nesnel bir anlatım tutumu sergiler. Bu akım sanatçılarına göre yazarın herhangi bir mesaj verme kaygısı yoktur. Kurallara uygun, sağlam bir dil ve üslup kullanılır.

   Bu bilgilerden ve verilen metinden yola çıkarak okuduğunuz metnin realist olduğunu söyleyebilir misiniz? Niçin?

3. Bu eser *Deli Deli Küpeli* adıyla sinemaya da uyarlanmıştır. İzleyici açısından düşündüğünüzde bu eserin, sinemada ve tiyatroda ayrı ayrı etkiler bıraktığını neye dayanarak söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Halil Kürşat SEZGİNER*

Etkinlik İsmi	Tiyatroda Sanat Akımları	25 dk.
Amacı	Metinden yola çıkarak sanat akımlarını tanıyabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Vişne Bahçesi

(…)

TROFİMOV — Çiftlik bugün satılmış ya da satılmamış, hepsi bir değil mi? Bu iş çoktan bitmişti, geriye dönüş yok, yol kapandı. Sakin olun sevgili dost. Kendinizi aldatmayın. Yaşamınızda hiç değilse bir kez olsun gerçeğin doğrudan doğruya gözlerinin içine bakın.

L. ANDREYEVNA — Hangi gerçeğin? Siz gerçeğin ve gerçek olmayanın nerede olduğunu görebiliyor musunuz? Bense yitirdim görme yeteneğimi, hiçbir şey göremiyorum. Siz bütün önemli sorunları gözü pekçe çözümlüyorsunuz, fakat söyleyin bana cancağızım, gençliğinizden ötürü değil mi bu; bu sorunların hiçbirinin size acı vermeyişinden ötürü değil değil mi? Gözü pekçe bakıyorsunuz ileriye doğru; fakat bunun nedeni orada korkunç bir şey görmeyişiniz, böyle bir şey beklemeyişiniz değil mi? Hayatın genç gözlerinize henüz kapalı oluşu değil mi? Bizden daha dürüst, daha cesur, daha ciddi bir kişiliğiniz var... Fakat biraz derinliğine düşünün, azıcık yüce gönüllü olun da bağışlayın beni. Burada doğdum ben; babam, annem, dedem burada yaşıyorlardı... Seviyorum bu evi; vişne bahçesi olmadan kavrayamıyorum hayatımı... *(Sarılıp alnından öper Trofimov'u.)* Oğlum burada boğuldu... *(Ağlar)* Acıyın bana, iyi doğru insan.

TROFİMOV — Acınızı tüm ruhumla paylaştığımı biliyorsunuz.

L. ANDREYEVNA — Fakat başka türlü, başka türlü söylemek gerek bunu... *(Şalını alır; üstünden yere bir telgraf düşer.)* İçimde öyle bir ağırlık var ki bugün, anlayamazsınız. Burası çok gürültülü; her ses ruhumu irkiltiyor, odama da kapanamıyorum, tek başımayken sessizlik korkunç. Beni suçlamayın Petya... Sizi aileden biri gibi severim. Anya'yı seve seve verirdim size, yemin ederim... Ama iki gözüm, okumak da gerek, okulunuzu bitirmelisiniz. Sizse hiçbir şey yapmıyor, alınyazınızın elinde oradan oraya savrulup duruyorsunuz, tuhaf bir şey bu... Öyle değil mi? Ha? Şu sakalınıza da bir şeyler yapmalı ki büyüsün azıcık... *(Güler.)* Gülünçsünüz!

TROFİMOV *(Telgrafı yerden alarak.)* — Yakışıklı olmak diye bir sorunum yok.

L. ANDREYEVNA — Telgraf Paris'ten. Her gün geliyor. Dün, bugün. Bu yabanıl adam hastalanmış yine, işleri yine tıkırında değil. Bağışlanmak diliyor benden; oraya gideyim diye yalvarıyor. Paris'e gidip onun yanı başında olmam gerekirdi gerçekten de. Yüzünüz pek ciddi Petya; fakat ne yapabilirim cancağızım; hasta, yalnız, mutsuz biri, orada kim bakar ona, onu kim hata yapmaktan korur, ilaçlarını kim verir zamanında? Niye gizleyeyim, ne diye susayım, seviyorum onu, açık bir şey bu. Seviyorum, seviyorum... Boynumda bir taş bu, kendisiyle dibe doğru çekiyor beni... Fakat seviyorum bu taşı ben, onsuz yapamam. *(Trofimov'un elini tutup sıkar)* Kötü bir şey düşünmeyin Petya, hiçbir şey söylemeyin, konuşmayın...

TROFİMOV *(Gözyaşları arasından.)* — Tanrı aşkına bağışlayın açık sözlülüğümü, fakat bu adam soyup soğana çevirdi sizi!

(…)

Anton Çehov, *Vişne Bahçesi*

1. Yazarın, metnin başında Andreyevna'nın *Seviyorum bu evi; vişne bahçesi olmadan kavrayamıyorum hayatımı* repliğiyle oyuncuya nasıl bir bakış açısı yüklediğini düşünüyorsunuz?

2. Metinde geçen *Burası çok gürültülü; her ses ruhumu irkiltiyor, odama da kapanamıyorum, tek başımayken sessizlik korkunç.* ifadesi ile yazar nasıl bir ruh hâlini betimlemiş olabilir? Size göre belirtilen durumda olan birinin bilinçaltında hangi duygular olabilir?

3. Yazarın metnin bazı bölümlerinde devrik cümle kullanmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Hazırlayan: *Halil Kürşat SEZGİNER*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.11: Metni yorumlar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Kavuklu ile Pişekâr'ı Tanıyorum	25 dk.
Amacı	Geleneksel Türk tiyatrosunun içeriğini öğrenebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Orta Oyunu

(…)

PİŞEKÂR — Evet Allah bakide kalanlara uzun ömürler versin. Ne çare birader, mukadderat.

KAVUKLU — Ne kadar atayım göstermedin?

PİŞEKÂR — Ne atacaksın?

KAVUKLU — Bilmem, sen bu kadar at dedin ya.

PİŞEKÂR — Canım şimdi bundan bertaraf edelim de sen ne âlemdesin, ne iş koşuyorsun? Senin valide, hemşire onlar ne âlemde? Onları soralım anlayalım. Bunlardan başka benden ayrıldıktan sonra bu uzun ayrılık senelerini nasıl geçirdin? Onlardan bahsedelim. Hayırlı iş sahibi olabildin mi bari?

KAVUKLU — İsmailciğim onları hiç açmasak daha iyi olur sanırım. Çünkü bu cahillik yüzünden çekmediğim meşakkat kalmadı. Malum ya bir insan ne kadar akıllı olursa olsun en saf tahsil görmüşten aşağıdır. Ah o tahsil, ah o tahsil! Şimdi bin pişmanım fakat ne faide.

PİŞEKÂR — Evet öyledir birader. Ne yazık ki uçan kuş, kaçan balık bir daha ele geçmez.

KAVUKLU — Öyle deme İsmail benim sandıklanmış sakam vardı da kazara uçurdum, alimallah komşunun penceresinden öteye gidemedi, derhal yakaladım.

PİŞEKÂR — Zevzeklenme Hamdiciğim. Ben misal olarak söyledim. Yani tahsil zamanı geçince bir daha o zaman geri gelmez demek istedim.

KAVUKLU — Öyle ya. O mektep zamanını kaybetmek kadar kötü şey olamaz.

PİŞEKÂR — Öyledir birader çünkü beyin kartlaşır, sertleşir, hariçten gelen her türlü malumat saplanıp kalamaz. Şöyle bir gelir, pek az durur, gider.

KAVUKLU — Ya adeta misafirlik oynar gibi dışarıdan beyine geldi mi, bir kahve içip hemen gider.

PİŞEKÂR — Canım dimağa girecek malumat adam mı? Misafir gibi bir kahve içer gider mi yahu?

KAVUKLU — Bilmem sen söylüyorsun. Ne ise, bu cahillik yüzünden başıma gelmeyen kalmadı.

PİŞEKÂR — Vah vah kardeşim. Anlat bakayım ne gibi felaketlere maruz kaldın?

KAVUKLU — Hangi feleklerde karpuz kaldı?

PİŞEKÂR — Hayır, felek, karpuz değil canım. Nasıl eziyetli hallere giriftar oldun?

KAVUKLU — Ha! Onu hiç! Sorma. Bak bir tanesini hikâye edeyim.

PİŞEKÂR — Buyurun sizi dinliyorum.

KAVUKLU — Siz buyurun, ben şimdi yedim de çıktım, vallahi tokum birader beni hiç bekleme.

PİŞEKÂR — A birader seni yemeğe mi davet ediyorum, söze buyurun dedim.

KAVUKLU — Öyle ise dinle de ibret al. Bak bilmezlik adamın başına ne hatıra gelmedik belalar getiriyor.

(…)

Metin And, *Geleneksel Türk Tiyatrosu*

Kelime Dağarcığı
giriftar: Tutulmak, yakalanmak. **malumat:** Bilgi. **meşakkat:** Zorluk. **mukadderat:** Yazgı, alın yazısı.

1. Metinde geçen *Bir insan ne kadar akıllı olursa olsun en saf tahsil görmüşten aşağıdır.* sözüne katılıyor musunuz? Gerekçeleri ile birlikte yorumlayınız.

2. Metinde geçen *tahsil zamanı geçince bir daha o zaman geri gelmez… Çünkü beyin kartlaşır, sertleşir, hariçten gelen her türlü malumat saplanıp kalamaz. Şöyle bir gelir, pek az durur, gider.* sözlerini yorumlayınız.

3. Karagöz oyunu ile onun devamı ve sahneye taşınmış şekli olarak niteleyebileceğimiz orta oyunu, yanlış anlamalar üzerine kurulu bir gülmece içeriğine sahiptir. Bu unsurun ve metinde gördüğünüz diğer unsurların günümüz gülmece içerikli eserlerine (komedi tiyatrosu, sinema, stand up…) ne gibi katkıları olmuştur? Metinden hareketle yorumlayınız.

Hazırlayan: *Halil Kürşat SEZGİNER*

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.11: Metni yorumlar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Palangadan Sahneye	25 dk.
Amacı	Geleneksel tiyatro ile modern tiyatro arasındaki bağı fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Bir Pazar Günü

(…)

(Oyunun başlama zamanına çok az kala sahneden her pazar radyolarımızda dinlemeye alışık olduğumuz türden bir müzik duyulur. Müzik bir süre çalar. Oyunun başlama zamanı perde birden, habersiz açılır.)

ÖNOYUN
(CURCUNA)

Perde açıldığı zaman piyesteki bütün oyuncular türlü duruşlarla sahnededirler. Rejisör de aralarındadır. Fakat ilk bakışta görülmez. Çünkü bir kısım oyuncular etrafını almış bulunmaktadır. Bunlar her kafadan bir ses çıkmak şartıyla rejisörden sualler sorarlar. Kıyafetlerine, makyajlarına, bir jest, bir repliğe ait sorular. Bir kısım oyuncular seyirciye, bir kısım oyuncular sahne arkasına dönmüşlerdir. Sırtları seyirciye dönük olanlar perdenin açılışını fark etmezler, ötekiler hayret eder ve ses çıkartırlar. Bu sesleri duyan diğerleri yüzlerini salona çevirirler; böylece rejisör de meydana çıkmış olur. O zaman vaziyetin farkına varan rejisör toparlanarak öne doğru ilerler. Biraz canı sıkılmış hatta biraz şaşırmıştır. Seyirciye hitap etmek ister fakat ne diyeceğini bilemez. Bir aralık oyuncular arasından bazı sesler duyulur.

— Rezil olduk.

— Ben artık oyuna çıkmam.

— Perdeciyi değiştirmeli.

REJİSÖR — *(Oyunculara dönerek)* Hayır arkadaşlar, perdecinin kabahati yok. *(Seyircilere)* Evet bayanlar, baylar perdecinin bir kabahati yok.

BİR OYUNCU — Ben senin yerinde olsam ona gösterirdim.

REJİSÖR — *(Oyunculara hitaben, onları sükûta davet için el çırpar)* Curcunaya dönderdiniz ortalığı, *(Seyircilere)* bütün kusur bende efendim. İşin esası şu: Biz sahneye yeni çıkmalarız. Aslında hepimiz orta oyuncusuyuz. *(Oyunculara dönerek)* Haydi arkadaşlar ben izah ederim. Siz hazırlığınızı yapın. *(Perdeciye)* perde *(Perde kapanır, rejisör perdenin önünde seyircilere: Efendim orta oyununun modası artık geçti. Bizler de sahneye göç ettik. Elimizden geldiği kadar sizleri memnun etmeye çalışacağız ama kusurumuz sade perdeyi kapayıp açmak olsa yine iyi. Kusurumuz eksiğimiz pek çok. Hoş görmenizi diler size iyi eğlenceler dilerim.) (Gitmek üzereyken döner, seyircilere)* Şimdi perdeciye tembih edeceğim. Usulden olduğu üzere üç kere gong vurulacak ve perde öyle açılacak. *(Tam gitmek üzereyken perde açılır, perdeciye)* Ne yapıyorsun? *(Fakat perde açılmış oyuncular oynama pozisyonunu almışlardır. Rejisör seyircilere döner)* Kusura bakmayın perdemiz bu sefer de böyle açılmış olsun. *(Çıkar)*

(Ön oyun biter, birinci bölüm hızla başlar)

(Erdek'te, açık havada oynadığımız için ön oyunun bazı yerlerini değiştirdik. Mesela perde olmadığı için yerine ışıkları kullandık. Şöyle ki: Oyuncular ellerinde oyun araçları, loşlukta sahneye gelir ve oyun hazırlığına başlarlar. Tam o sırada elektrikçi oyunu başlatan sahne ışıklarını yakar… Böylece perdecinin yerine ışıkçı konarak ön oyuna devam eder.)

BÖLÜM 1

(Perde açıldığı zaman iki ayrı evin birer köşesi görünür. Bunlardan birinde Sabri ile Vezan oturmaktadır. Oyun başladığı zaman Sabri ayakta sinirli, durmadan gezinir. Vezan ise sabahlıkla kanepenin bir tarafına oturmuş tırnaklarına oje yapmakla meşguldür. Yanı başındaki komodinin üzerinde telefon vardır. Tevfiklerin evinde hareket görülmüyor. Buranının dikkate değer eşyası dört kişilik bir oyun masası ile modern bir vitrin, bir de uzun ayaklı bir abajur. Bu evin telefonu da vitrinin yanındadır. Her iki evin sokak kapılarının zil sesi birbirinden anlaşılır bir şekilde farklıdır.)

SABRİ — Bütün bir hafta çalış, kafa patlat, sonra da bir cumartesin, bir pazarın olmasın!

VEZAN — Bugün Selvilere gidiyoruz ya!

SABRİ — Oyun, yine oyun, yine oyun! Kuzum daha hoş, gönül açacak bir şey yapamaz mıyız?

VEZAN — Tuhafsın Sabri. Hiçbir şeyden memnun olmazsın *(Dargın)* Çocuk gibi durmadan seni mi avutacağım?

(…)

Ahmet Kutsi Tecer, *Bir Pazar Günü*

1. Metinde rejisör, perdecinin sözde hatasını anlatırken *Biz sahneye yeni çıkmalarız. Aslında hepimiz orta oyuncusuyuz.* ifadesiyle sahne tecrübelerinin olmadığı ve bu yüzden böyle bir duruma düştükleri anlatılmıştır. Cümle bunun dışında ne gibi mesajlar içermektedir? Yorumlayınız.

2. Metindeki *Efendim orta oyununun modası artık geçti. Bizler de sahneye göç ettik.* ifadesini düşündüğünüzde seyircinin modern tiyatroyu orta oyununa tercih etme sebebi ne olabilir?

3. Rejisörün oyun sırasında seyirciye hitaben yaptığı konuşmaların oyuna katkısı konusunda neler düşünüyorsunuz?

4. Metnin ön oyun bölümünün perdecinin yaptığı zamanlama hatası sonrası oluşan bir karışıklık değil, oyunun bir parçası olduğunu gösteren unsurlar nelerdir?

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.11: Metni yorumlar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Sahnesiz Tiyatro	20 dk.
Amacı	Geleneksel Türk tiyatrosu metinlerini yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Orta Oyunu

(…)

II. ZENNE — Niçin nâlandasın böyle

Gönül derdin nedir böyle

Seni ben istemem böyle

Gönül derdin nedir söyle"

PİŞEKAR — "Var mıdır güzellerde o mestane bakış

Öyle pâkize reviş böyle levandâne bakış

Dili divaneyi Mecnun gibi sahrâya salar

Naz ile kâh bana kâh bayâbâna bakış"

II. ZENNE — "Şiveme cilveme reftârıma ah

Yanılıp da kapılıp da bana dil verme sakın

Sen gibi nice üftâdeleri yaktım ben

Ben gibi bir afet-i dilsûza olma yakın"

PİŞEKÂR — Teşekkür ederim hanım kızım. Beni minnettar buyurdunuz.

KAVUKLU — Ne o, İsmail benden evvel davula sen mi çıkacaksın?

PİŞEKÂR — Ne davulu birader?

KAVUKLU — Hanımla karşılıklı beyit.

PİŞEKÂR — Hanım kızım şairedir.

KAVUKLU — Şaire ne oluyor?

PİŞEKÂR — Edebi beyitler okur.

KAVUKLU — Beyitin edebisi olur mu?

PİŞEKÂR — Gazel, divan, koşma…

KAVUKLU — Çok tuhafsın kadın tulumbacı olur mu?

PİŞEKÂR — Sen zırvaladın. Bu hanımı tanıyor musun?

KAVUKLU — Yok.

PİŞEKÂR — Öyleyse avara avara…

KAVUKLU — Şimdi de mavnacılığa başladın.

PİŞEKÂR — Git be yahu! İki lakırdı edelim.

KAVUKLU — Bekçi değil miyim? Dinlemek borcum.

PİŞEKÂR — Öyleyse kabakulaktan dinle.

KAVUKLU — Zırlarsın o zaman.

PİŞEKÂR — A kızım böyle telaşla bir yere gidiyorsunuz zannedersem.

II. ZENNE — Afedersiniz efendi peder, cariyeniz sizi tanıyamadım.

PİŞEKÂR — " Zenginin gözü perdeli olur" derler doğruymuş. Bak siz kızımı uzaktan görür görmez tanıdım. Siz dokumacı Hasan Bey'in kızı değil misiniz?

II. ZENNE — Ay! İnan olsun bildiniz. Size kim derler?

PİŞEKÂR — Hele bir dikkatli yüzüne bak bakayım.

(…)

Metin And, *Geleneksel Türk Tiyatrosu*

Kelime Dağarcığı
âfet-i dilsûz: Yürek yakan güzel. **bayâban:** Çöl. **mestane:** Kendinden geçmiş. **nâlan:** İnleyen. **pakize:** Temiz, saf. **reftar:** Gidiş, yürüyüş. **reviş:** Gidiş, hâl, tavır. **üftâde:** Âşık, tutkun.

1. Metinde geçen *Zenginin gözü perdeli olur.* sözü, hangi anlamda, neden kullanılmış olabilir? Yorumlayınız.

2. Metnin başında gördüğünüz gibi tiyatroda ya da sinemada şiir ve şarkıların kullanılmasının izleyiciye etkileri neler olabilir?

3. Metinde geçen *kabakulaktan dinle* ifadesi, metnin akışına göre duy ama yorum yapma anlamında kullanıldığı izlenimini vermektedir. Size göre bunun dışında ne gibi anlamlar içeriyor olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

4. Metinde Pişekâr ile Kavuklu arasındaki diyalogları göz önünde bulundurduğunuzda aralarında ne gibi farklılıklar gözlemlediniz? Yorumlayınız.

Hazırlayan: *Halil Kürşat SEZGİNER*

Etkinlik İsmi	**Eserlerin Yazarın Tanıtımına Katkısı**	20 dk.
Amacı	Yazılan eserlerin yazarın tanıtımına katkısı hakkında bilgi sahibi olabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Keşanlı Ali Destanı

TAKDİM

(Giriş müziği biter bitmez Hidayet girer. Hidayet'in elinde kaba kâğıda basılmış resimli şarkı metinleri vardır.)

Hidayet — *(Makamsız sesiyle seyircilerin arasından şarkı söyleyerek sahneye doğru ilerler.)* Yeni çıkan şarkılar! Akasyanın dalları, zalim güzel öldür beni! Yeni çıkan şarkılar var. Sinekli Dağ'ın Efesi Keşanlı Ali Destanı var! Morgol gömlek giyerdi, gümüş köstek takardı. Hafif şehla bakardı, yaktı mı candan yakardı.

Şerif — *(Paravanın arkasından çıkıp sahnenin önüne doğru gelir.)* Hoş dostum diye başlayalım söze, hoş olsun beyler kıssamız size. Şu suret Keşanlı Ali'yi gösterir, destanı var işte, her yerde söylenir.

(Koroyu teşkil eden Nuri, İstidacı Derviş, Bileyici Temel, Hafize ve Hamal Niyazi ellerinde kendi meslekleri ile ilgili olan boya sandığı, daktilo, bıçak bileme taşı ve hamal semeri gibi aksesuarlarla sahnedeki yerlerini alırlar.)

Nuri — Adım Nuri. Keşanlıyım, Ali'nin memleketlisi. On parmağımda on marifet. Bir eser gazta satarım, bir eser kundura boyarım. İşsiz kalınca her işi yaparım. Musluk tamir ederim, otomobil yıkarım, köpek gezdirir, çocuk bakarım.

Temel — Çeşme başı dalaşı, karı kızan dalgası. Arsa duvar kavgası, *(bıçağı göstererek)* eeeyiii biçaaak bilerim.

Derviş — Bana derler Derviş Dayı. Bütün sermayem *(daktiloyu gösterir)* şu kutu. Adliyenin orda beklerim. Adi sıla mektubunu yetmiş beşe, istidayı üç kâğıda yazarım.

Hidayet — Benim adım Hidayet. Sineklide doğmuş, ilkokulu üçe kadar okumuşum. Yeni hayat satarım, yeni çıkan şarkılar. Sinekli Dağ'ın Efesi Keşanlı Ali Destanını satarım.

Niyazi — Ben hamalım. Adım Beş Vakit Niyazi. Soyadım Sefer. Yedi çocuk, karım, bacım, kaynanam. Hepsinin rızkı şu iple semer.

Şerif — Bana derler Şerif Abla. Üç kapıda helalar var ya! Anladın değil mi neyin nesi, yüz numara mütevellisi. He ya helacıyız, böyle yazılmış yazımız.

Şişman Polis — *(Kenardan düdük çalarak gelir.)* Bana Şişman Polis derler. Ben nizamın bekçisiyim. Miting mi var, grev mi var, hepsi kitaba uymalı. Burda oyun oynanıyorsa, adam gibi bir oyun olmalı. Yani hissi olmalı, milli olmalı. Sonunda vatandaşa bir dersi ibret çıkmalı.

Haldun Taner, *Keşanlı Ali Destanı*

Kelime Dağarcığı
mütevelli: Bir vakfın yönetimi kendisine verilmiş olan kimse.

1. Ahmet Kabaklı, Keşanlı Ali Destanı hakkında "Anlı, şanlı Keşanlı Ali, bundan böyle Haldun Taner'i hatırlatacak bana. En az 'Leblebici Horhor' oyunu kadar ömürlü olacak, unutulmayacak. Cahilimiz, aydınımız, gecekondulu ve apartmanlı halkımız aynı sevgiyle seyredecek bu oyunu. Uzun zaman gülecek, şaşacak ve düşünecek." diyor.

Bu sözlerden hareketle Keşanlı Ali Destanı adlı tiyatro oyunu, Haldun Taner'in tanınmasına ne gibi katkılar sağlamıştır?

2. Tiyatroda geçen üç saatin sonunda kendinizi topluma daha bağlı, daha sorumlu, daha vazife yüklü hissediyorsunuz. Tiyatronun her yaştan, her sosyal sınıftan insanları eğitmekte ne büyük bir imkân olduğunu Keşanlı Ali Destanı'nı seyrederken çok daha iyi anlıyorsunuz.

Sadun Tanju'nun oyun hakkındaki bu sözleri, Şişman Polis'in oyundan beklentilerinin karşılandığını gösterir mi?

3. Yazılan ya da yapılan sanat eserleri, onları yazan ve yapan sanatçıların önüne geçer mi? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.13: Türün ve dönemin diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Yaratıcı Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Geleneksel Tiyatroda Kalıplaşmış Ünlü Meddahlar	20 dk.
Amacı	Geleneksel tiyatroda kalıplaşmış ünlü meddahlar hakkında bilgi sahibi olabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Zilli Şıh

(TAKDİM)

Hay hak, Hak dostum, Hak!
Bir çuval altın bırak.
Hamal parasını da ayrı bırak.
Kimseler alınmasın, bizimkiler salınmasın
Görevliler gocunmasın, seyircimiz gocunmasın.
İsim isme, kisb kisbe, cisim cisme, semt semte benzer.
İşte serdik gözünüzün önüne halımızı,
Yeşilimizi, alımızı, tutanağımızı, dalımızı,
Başlatalım artık masalımızı…
Öyle başlayalım deyince hemen başlanmaz,
Her önüne gelen taşlanmaz.
Âdem vardır cismi temiz,
Arı vardır uçup gezer,
Alır abdest, olmaz temiz.
Teni tenden geçip gezer,
Halkı tân eylemek nemiz.
Bilcümle vebal bizdedir, arı biziz bal bizdedir.
Yer ve zaman, işte bir mekân,
Koca bir meydan.
Etrafı çepeçevre dükkân.
Dükkânlar karşı karşı,
Cıvıl cıvıl bir çarşı.
Esnafın piri,
Yüce Ahi Evran Veli.
Her sabah besmele ile açılır dükkânımız,
Ahi Evran Veli'dir pirimiz hünkârımız.
Hep birlikte asma kilide sokulur anahtarlar,
Döndürü döndüm açar parmaklar.

(…)

Haşmet Zeybek, *Zilli Şıh*

1. Haşmet Zeybek'in *Zilli Şıh* adlı meddah eserinin giriş bölümünden alınan bu metin, eserin bir eleştiri metni olacağı konusunda ipuçları veriyor mu? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Meddah tek kişilik bir oyundur. Bu oyunda anlatım jest, mimik ve seslendirme ile yapılır. Meddah, oyun esnasında seyirci ile diyaloglara girebilir, seyircilere şakalar yapabilir. Seyircilerden gelen tepkiye göre anlatışını ve öykünün yönünü derhal değiştirebilir.

Bu bilgilerden hareketle meddahların günümüzde Cem Yılmaz, Beyazıt Öztürk, Yılmaz Erdoğan gibi tek kişilik "stand up" gösterisi yapanlarla aralarında bir benzerlik olduğu söylenebilir mi?

3. Derviş Mehmet, Camcı İsmail, Şair Şirvanlı Cenani, Murekkepçi İzzet, Kara Firüz, Şerif Çelebi, Kurbani Ali, Manisalı Derviş Kamili, Nuhzade Mustafa Çelebi, Pertevi Ahmed Çelebi, Maraşlı, İstanbullu Hamdi gibi ünlü meddahlar içinde, IV. Murat zamanında yaşayan ve onun meddahlığını yatığı için hikâye dağarcığı çok geniş olan Tıfli Ahmet Çelebi ayrı bir yere sahiptir. Tıfli Ahmet Çelebi, anlattığı hikâyelerin çoğunu yazılı hâle getirerek günümüze kadar ulaşmasını sağlamış, bu yazılı kaynaklar meddah hikâyelerinin anlatış tarzı ve olay akışını genel hatları ile belirlemiştir.

Bu açıklamaya göre Tıfli Ahmet Çelebi'yi diğer ünlü meddahlardan ayıran özellikler nelerdir?

6.ÜNİTE > Tiyatro | Kazanım A.3.14: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.
Alan Becerileri: Yazma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Cümleler ve Özellikleri	20 dk.
Amacı	İmla ve noktalama kurallarını metin üzerinde uygulayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Komşu Köyün Delisi

(…)

Hüseyin — Selamünaleyküm Tahir Ağa!

Tahir — Vay, aleyküme selam Hüseyin Ağa!

Hüseyin —Nedir böyle? Ahali deli danalar gibi çığrışıyor. Mübarekler, ithal İngiliz danası sanki.

Tahir — Köyümüze ithal bir deli getirdi muhtar. Ahalinin deli deli bağırması ondandır.

Hüseyin — Yahu kimin aklına gelir, köye ithal deli getirmek. Bu seçimi kaybettim ben. Şimdi herkes ona oy verir.

Tahir — Orası belli olmaz Hüseyin Ağa. Getirdikleri deliyi gözüm tutmadı benim. Bir tuhaf bu deli.

Hüseyin —Elbette Tahir Ağa, deli kısmısı tuhaf olur.

Tahir — Yok! Demem o ki bu deli dedikleri oğlan pek deliye benzemiyor. Bu işin içinde bir iş var.

Hüseyin — Ne diyorsun sen Tahir Ağa? Muhtar şimdi köylüye oyun mu ediyor? Deli değil mi bu getirdiği adam?

Tahir — Bir oyun var bu işin içinde. Ya deli değil ya da ne bileyim başka bir şey.

Hüseyin — Eğer öyleyse, eğer öyleyse yaktım çıranı Halis Ağa! Ah, oyun ettiği bir anlaşılsa, sülalesi göremez bir daha muhtarlığı.

Tahir — Cümle aleme rezil olur.

Hüseyin — Deli değilse nedir bu adam?

Tahir — Bilmem vallaha! Deli mi, akıllı mı, anarşik mi artık orasını Allah bilir…

Hüseyin — Aman, deli olmasın da ne olursa olsun! Bir ispatlasak deli olmadığını o saat kazanırım seçimi.

Tahir — He vallaha, o saat.

Hüseyin — Tahir Ağa.

Tahir — Buyur Hüseyin Ağa.

Hüseyin — Tahir Ağa, Halis Ağa'nın foyasını çıkarırsan sen çıkarırsın ortaya. Senin şehirde tanıdıkların çoktur. Bir yol onlara danışsan, akıl öğreten çıkar elbet. Hele bir anlayalım akıllı mıdır, anarşik midir, neyin nesidir bu adam?

Tahir — Şehire gitmesine giderim de şu sırada bizim evde huzur yok. Sen şu işe bir "he" de, şehri seferber eder foyasını çıkartırım ortaya Halis Ağa'nın. Muhtarlığı bir daha rüyasında görür.

(…)

Hüseyin — Ne diyeyim, kısmetse olur.

Tahir — Yaktım çıranı muhtar! Foyanı meydana çıkartmazsam bana da Tahir Ağa demesinler. *(Perde kapanır.)*

(…)

Üstün Dökmen, *Komşu Köyün Delisi*

1. a) Okuduğunuz metinden üç devrik cümle örneği yazınız.

b) Tiyatro metinlerinin özelliklerine bağlı olarak düşündüğünüzde devrik cümlelerin metinde çokça kullanılmasını hangi nedenlerle açıklayabilirsiniz? Düşüncelerinizi yazınız.

2. a) Okuduğunuz metinden ad ve eylem cümlelerine ikişer örnek yazınız.

b) Bulduğunuz örneklerden hareketle ad ve eylem cümlelerinin işlevleri ile ilgili çıkarımlarda bulununuz.

3. Metinde geçen ünlem işaretleri hangi amaçlarla kullanılmıştır? Bu işaretin kullanımının metne katkıları nelerdir? Düşüncelerinizi yazınız.

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) *Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becersi *Alan Becerileri: Okuma Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Millî Mücadelenin Kadın Kahramanı**	25 dk.
Amacı	Öğrencinin bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını metindeki bağlamından hareketle tahmin ve kontrol etmesini sağlayabilmek.	Bireysel
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük.		

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları metinlere göre cevaplayınız. (Metinler aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

1. Metin

(…)

Ben de her vakit kendi istediğimi yapardım. Bir defa dişim ağrıyordu merhum efendi beni bir dişçiye götürdü -her halde bu taşrada geçmiş bir vak'a idi-. Ben dişimi çektirmemeye karar vermiştim. Bizim bey benim her dediğimi yapardı. Bana cesaret vermek için oturdu, evvelâ kendisi bir dişini çektirdi. Ben, doktor da kendi dişini çekerse ben de çektiririm dedim. Bey ile dışarıya çıktılar, konuştular, doktor fena hâlde kızmıştı. Ne yaptı bilmiyorum, içeri geldiler ve dişçi kendi dişini de çekti. Belki bey ona çok para vermişti. Her ne ise ben hemen iskemleden fırladım, böyle bir dişçiyi dişime dokundurmam dedim ve yürüdüm, gittim.

(…)

Halide Edip Adıvar, *Mor Salkımlı Ev*

2. Metin

(…)

Dolaşmaktan şişen ayaklarımı çıkarıp bir sandalyeye koyduğum, mekteplerin yiyecek ve diğer ihtiyaçlarını temin için mütemadiyen yapılması lazım gelen karışık muhaberatı hazırladığım zaman ancak biraz dinlenebiliyordum. İki ay süren geceli gündüzlü çetin ve öldürücü çalışmalardan sonra mektepteki nispeten düzelen umumi sıhhat ve bilhassa çocukların birbirlerine karşı muameleleri benim için büyük bir mükâfat idi. Fakat bu iki ayın beni ne kadar bitkin bir hâle soktuğunu ancak ömrümde ilk defa, birdenbire düşüp bayıldıktan sonra anlamıştım.

(…)

Halide Edip Adıvar, *Mor Salkımlı Ev*

1. 1. metinde geçen "fena hâlde kızmak" ve "her dediğini yapmak" sözcük gruplarının yerine kullanılabilecek birer deyim bulunuz. Bulduğunuz deyimleri birer cümle içinde kullanınız.

2. Metinde geçen *İki ay süren geceli gündüzlü çetin ve öldürücü çalışmalardan sonra mektepteki nispeten düzelen umumi sıhhat ve bilhassa çocukların birbirlerine karşı muameleleri benim için büyük bir mükâfat idi.* cümlesinde geçen "öldürücü" kelimesi mecaz anlamda kullanılmıştır.

a) Bu kelimenin yerine getirebileceğiniz ve cümledeki anlamını karşılayacak iki farklı sözcük bulunuz.

b) Metinde geçen … *birdenbire düşüp bayıldıktan sonra anlamıştım.* ifadesindeki altı çizili sözcük gerçek anlamlıdır. İçinde "bayılmak" sözcüğünün mecaz anlamda kullanıldığı bir cümle ve bir deyim yazınız.

3. İki metinden hangisini daha kolay ve hızlı anladınız? TDK'nin Türkçe Sözlük'ünden de yararlanarak bilmediğiniz kelimelerin fazla daha olduğu paragrafı kendi sözcüklerinizle yeniden yazınız.

4. Türkçede aralarında anlam ilgisi bulunan varlık, kavram, olay veya durumları aynı veya farklı yönde geliştirerek tek bir yargıya bağlayan ögelere geçiş ve bağlantı ifadeleri denir. Örneğin "Sayısal dersleri severim özellikle de matematik dersini." Siz de metnin ikinci paragrafında geçen geçiş ve bağlantı ifadelerini bulunuz.

5. Metinde geçen … *böyle bir dişçiyi dişime dokundurmam dedim.* cümlesindeki "dokunmak" sözcüğünün farklı anlamlarını taşıyan üç cümle kurunuz. Kelimenin kurduğunuz cümlelerdeki anlamlarını cümlelerin karşılarına parantez içinde yazınız.

Hazırlayan: *Feridun SAĞOL*

Etkinlik İsmi	**Nerede O Eski Ramazanlar!**	20 dk. Bireysel
Amacı	Kelime ve kelime gruplarının anlamını metindeki bağlamından hareketle tahmin edip tahminini kaynaklardan kontrol edebilmek.	
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük.		

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Hokkabaz ve Palyaçolar

(…)

Bir Ramazan esnasında ya Hasanın tiyatrosunda, ya Hasanın sırasındaki başka bir tiyatroda Avrupalı bir hokkabazın oyunlarından yalnız şunları hatırlıyorum: Işığı sönük bir sahnede ellerini birleştirerek bir perdenin üstünde her türlü hayvanın şeklini belirtiyordu. Sonra, sahnede, – O zamanlar elektrik olmadığı halde – ışık şelâleleri akıtmıştı. Bu, nasıl olmuştu?

Fakat asıl anlatmak istediğim hokkabaz, bir Fransız hokkabazın hüneridir. Veznecilerdeki tiyatroda perdesini açmıştı. Çocukluğumda, bir akşam, yanıma verdikleri bir uşakla ben de seyrine gitmiştim. Tiyatrodaki fıstıkçı ve gazozcuların halkın gürültüsüne karışan sesleri içinde oyun saati geldi. Fakat perde bir türlü açılmıyordu. Beş dakika, on dakika, onbeş dakika... İtirazlar, ıslıklar, ayak patırdıları kulakların zarını patlatacak hale gelmişti. Nihayet kırmızı perdenin ortası aralandı ve Avrupalı hokkabaz cenapları, elinde saati ile görünerek Fransızca bir şey söyledi. Ön taraftan bir ses de tercümesini yaptı: — Saatleriniz ileri gitmiş, oyuna daha beş dakika var diyor!

Herkeste bir hayret ve telâş. Saatini çıkaran çıkarana. Gözler hayretten asıl o zaman faltaşı gibi açıldı. Aman Yarabbi! Doğru! Bütün saatler bir çeyrek ileri gitmişti. Çocukluğumda pek şaştığım bu gözbağcılığının sırrını çok sonra anlıyabildim. Herifçioğlu aynı zamanda ilüziyonist ve ispirtizmacı imiş. Herkese saatlerini bir çeyrek ileri göstermiş! Ama bunu nasıl yapmış? Erbabına sormalı, ben cevap veremem.

Fransız hokkabaz içeriye girip perdeyi açtırdıktan sonra çeşitli oyunlar göstermişti. Küçük kutulardan iri tavuklar çıkardı, kaybolan bir iskambil destesini –klasik oyun– ön sıradaki seyircilerden birinin cebinden! Sonra, silindir şapkasından da bir sürü acaip şeyler! Unuttuğum birtakım hayal ve hayalet oyunları da gösterdi. Bütün oyunlar bitip de herkes dağılırken, en fazla lakırdısı edilen, saat meselesi idi. Bu hokkabazlığa büyükler de küçükler gibi şaşmıştı.

At cambazhanesine gelince, yine bir Ramazan, babamla beraber bir locadan seyrettiğim Avrupalı bir cambazhane idi. Kızların atlar üzerindeki hünerlerinden ve havadaki perendebazlıklarından başka hatırladığım şudur:

İki palyaço, meydan yeni oyunlar için hazırlanırken, maskaralıklar ediyorlardı. Bir aralık, biri ötekinin ensesine bir tokat attı. Tokatı yiyen küserek oturdu. Dakikalar geçiyor, ortadaki hazırlık hala devam ediyordu. Derken, tokatı yiyen palyaço, beş dakika kadar sonra suratını buruşturarak ensesini tuttu ve sözde can acısı ile acaip bir ağlamadır tutturdu. Buna bütün tiyatroda gülmeyen kalmadı. O palyaço bugün nerede? Ağlaması ile de insanları güldürüyordu. Şimdi gülüneceğe bile zor gülüyoruz.

Halit Fahri Ozansoy, *Eski İstanbul Ramazanları*

1. Metinde geçen *Tiyatrodaki fıstıkçı ve gazozcuların halkın gürültüsüne karışan sesleri içinde oyun saati geldi.* cümlesindeki "saat" kelimesinin yerine aynı anlamı karşılayacak farklı bir kelime kullanarak cümleyi tekrar yazınız. Kullandığınız kelime, – *Saatleriniz ileri gitmiş, oyuna daha beş dakika var diyor!* cümlesindeki "saat" kelimesi yerine de kullanılabilir mi? Niçin?

2. Metindeki *Fransız hokkabaz içeriye girip perdeyi açtırdıktan sonra çeşitli oyunlar göstermişti.*cümlesinde kullanılan "göstermek" kelimesinin hem kullanımına hem de bağlama göre taşıdığı pek çok anlam vardır. Buna göre aşağıdaki tabloda verilen boşlukları TDK Türkçe Sözlük'ten de yararlanarak uygun biçimde doldurunuz.

Kelimenin Farklı Anlamları	Örnek Cümle
	Fransız hokkabaz içeriye girip perdeyi açtırdıktan sonra çeşitli oyunlar göstermişti.
Birini veya bir şeyi işaretle belirtmek.	
	Bu söz onun iyi niyetini gösteriyor.
Kanıtla inandırmak.	
	Gerçekleri çarpıtarak gösteriyor.
İstenilen veya söylenilen bir şeyi hoşgörüyle karşılamak.	

3. Metinde geçen *Gözler hayretten asıl o zaman faltaşı gibi açıldı.* cümlesindeki "gözlerini fal taşı gibi açmak" deyimi "şaşırma" duygusunu çarpıcı bir anlatımla ifade etmektedir. Bu anlamı ifade eden üç farklı deyimi birer cümle içinde kullanınız.

Hazırlayan: *Hikmet GÜNDÜZ*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) | Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becersi | Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	Talihli İnsan Yahya Kemal	25 dk.
Amacı	Kelime ve kelime gruplarının anlamını cümlenin bağlamından hareketle tahmin edebilmek ve onları cümle içinde kullanabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yahya Kemal

Türkçeyi aruz ile en güzel dile getiren büyük şairimiz Yahya Kemal, başlangıçta: Çıplak yerine üryan, testi yerine sebû, taç yerine efser, koku yerine bû kelimelerini kullanan bir şairdi. Tanışmamız Türk Ocağında olmuştu. Şiiri, onu dinledikçe daha iyi anlamaya başladık. Kuvvetli adamdı: Kafasıyla, kalbiyle, sesiyle, midesiyle! Yahya Kemal, elbet talihli insandı: Çocuk yaşında Paris'e gitti. Fransızcayı, Fransızcanın vatanında öğrendi. Ünlü tarihçi Albert Sorel'den hem feyz aldı, hem zevk. Sonra, yurda dönünce, günün politikacıları onu oturtacak makam aradılar: Profesör oldu, ilmi rütbelerin en şereflisi... Mebus oldu, milli rütbelerin en büyüğü... Elçi oldu, siyasi rütbelerin en keyiflisi... Ve nihayet şiirden anlayan ve anlamayan, bütün aydınların ve yarı aydınların gönül tahtına oturdu.

Ben de Yahya Kemal ile övünen biriyim. Gün geçmez ki bir Müslüman mahallesinde dolaşırken, Üsküdar pencerelerinde akşamı seyrederken, Emirgan kıyılarında dinlenirken onun büyük hatırası içimden mısra mısra geçmesin. Güz yaprakları bahçelerde hışırdarken onu anarız, hele ölüm karşısında, o sonsuz karanlık önünde, onu ne kadar, ne kadar, ne kadar anarız:

"Artık demir almak günü gelmişse zamandan,

Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan..."

(...)

Yusuf Ziya Ortaç, *Bir Varmış Bir Yokmuş Portreler*

1. Sizce metindeki "dile getirmek" ve "feyz almak" kelime gruplarının cümleye kattığı anlamı başka hangi kelime veya kelime gruplarıyla ifade etmek mümkün olabilir? Niçin?

2. Tabloda verilen kelimelerin eş anlamlarını yazınız.

Kelime	Eş Anlamlısı	Cümle İçinde Kullanımı
Makam		
Mebus		
Meçhul		
Talih		

3. Metne göre yazar, Yahya Kemal'le Türk Ocağında tanışmıştır. Türk Ocağı kelime grubunda "ocak", aynı amaç ve düşünceyi paylaşanların kurdukları kuruluş veya toplandıkları yer anlamındadır. Sizce bu kelime, cümledeki bağlamına göre farklı anlamlarda kullanılabilir mi? Düşüncenizi örneklerle destekleyiniz.

4. Okuduğunuz metinden alınan "Gönül tahtına oturdu." ifadesiyle hangi duygu yansıtılmaktadır? Siz de bu duyguyu ifade eden iki farklı deyim düşünerek bunları aşağıdaki kutucuklara yazınız.

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) | Kazanım A.4.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.
Genel Beceriler: Yaratıcı Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	Geçmişten Geleceğe Anılar	25 dk.
Amacı	Metnin türünün dönemsel gelişimini ve metnin türüne teknolojinin etkisini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.***

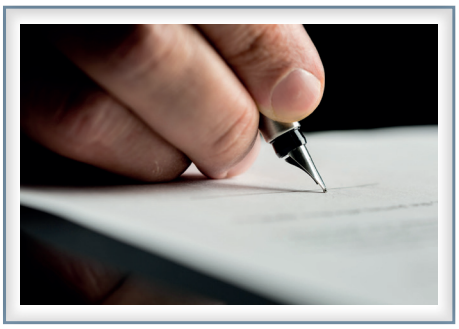

Görsel 1: *Yazı yazmak*

Görsel 2: *Kitaplar*

Görsel 3: *Video çekmek*

Görsel 4: *Youtube*

Görsel 5: *Kütüphane*

Görsel 6: *Bulut depolama*

1. Görsellerde insanlar yaşadıkları ya da şahit oldukları olayları ve durumları, geçmişten günümüze farklı yöntemlerle taşımaktadır. Bu yöntemler sayesinde anı türüne olan ilgi giderek artmaktadır. Sizce insanlar neden anılarını yazma gereği duymuştur? Açıklayınız.

2. Günümüzde birçok insan, anılarını videolara kaydederek taşınabilir belleklerde saklamaktadır. İmkânınız olsaydı geçmişe ait hangi olayı videolara kaydederek taşınabilir belleklerde saklamak isterdiniz? Niçin?

3. Anılarınızı sanal ortamda paylaşmak isteseydiniz hangi sosyal medya uygulamalarından yararlanırdınız? Kullanmak isteyeceğiniz sosyal medya uygulamalarını ve bunları kullanma nedenlerinizi tablodaki boş bırakılan alanlara yazınız.

Sosyal Medya Uygulaması	Sosyal Medya Uygulamasını Kullanma Nedeni

4. Teknolojinin gelişmesiyle insanlar anılarını daha kolay saklayabilmektedir. Görsellerden hareketle gelişen teknolojinin, yayın organlarının ve toplumsal değişimlerin anı türüne olan etkileri nelerdir? Açıklayınız.

Etkinlik İsmi	**Saatin Dilinden Anı**	20 dk.
Amacı	Anı türünün tarihsel dönemle ilişkisini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kırık Saatin Hikâyesi

Türk tarihinde parçalanmış bir cep saati vardır ki ebediyen işlemektedir. Bu saat parçalanmadan evvel mavi gözlü, sarı saçlı, tunç çehreli ve kırmızı yakalı narin bir zabitin cebinde idi. Saatin tıkırtısı üstünde durduğu kalbin çarpıntısı ile efsaneler konuşuyordu. Denizler alev hâlinde kaynıyor, topraklardan cehennemler fışkırıyor ve göklerden ölümler yağıyordu. Sağlam saat başını dayadığı dostuna diyordu ki:

— Ey kalp! Mensup olduğun milletin ve doğduğun toprağın mukadderatını dakika dakika sayıyorum.

Kalp derin bir inşirahla çarparak cevap verdi:

— Saat! Kudretsiz saat! O milletle o toprağın mukadderatı asırlarla sayılır, dikkat et, sonra seni parçalarım!

Devirler ve dehirler ifade eden küçük saat korktu, sustu. Zaman durdu.

(...)

Düşman zamanı uzatmak ve süngüsünü tam yerine saplamak istiyordu. Conkbayırı, mermi sağanakları ve yılmaz salvolarıyla kaynaşıyordu. Sağlam mini mini saat, sağlam büyük kalbe sordu:

— Komşum! Bana ebediyeti sayacak yer verir misin? Emret, zaferin uğrunda parça parça kurban olayım.

Sarı saçlı narin zabitin çelik kalbi gülümsedi.

— Yerini tarihlere ver. O saysın artık çünkü zaman geldi. O an bir mermi parçası Türk'ün talihsizliklerini noktalayan saate çarptı. Saat paramparça kurban oldu ve altındaki kalp nihayetsiz bir hayat ve istikbal ufkuna doğru çarpmaya başladı.

O saat parçalanmasaydı, Türk ve Türkiye parçalanacaktı. O kalp kaldı ve içinden yeni, ebedî Türk varlığı doğdu. Yani Atatürk'ün Anafartalar'da kırılan saati Türk'ün fena talihini kapadı ve kurtulan kalbi iyi talihin ufuklarını halk etti. Şimdi bu ufuklara doğru ve onunla beraber yürüyorken o günü derin bir heyecanla yâd ediyoruz.

Aka Gündüz, *İnkılap Hikâyeleri, Gazi'nin Gizli Ordusu*

Kelime Dağarcığı:

dehir: Dünya, zaman, devir. **inşirah:** İç açılması, gönül açılması, ferahlık. **salvo:** Yaylım ateşi.

1. Bu metnin hangi dönemde yazıldığını metinden gerekçeler bularak tespit ediniz.

2. Bu anıda o dönemle ilgili başka hangi ayrıntıları okumak isterdiniz? Niçin?

3. Okuduğunuz metinde yazar, tarihte yaşanmış önemli bir ana tanıklık etmiştir. Bu yönüyle anı türünün önemi ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

4. Tarihî olayları tarih kitaplarından değil de anı türünden okumakla ilgili düşünceleriniz nelerdir?

Hazırlayanlar: *Bahar KAPLAN ve Eflak MALGACA VARGEL*

Etkinlik İsmi	**Anılarla Tarih**	20 dk.
Amacı	Anı türünün tarihsel dönemle ilişkisini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türk'ün Ateşle İmtihanı

(...)

16 Mayıs 1919 sabahında kolejdeki hocam Miss Dodd, bana telefon etti:

"Sen misin Halide? Bu İzmir meselesine çok canım sıkıldı."

" İzmir mi? Ne oldu İzmir'e?"

"Yunanlılar işgal ettiler."

"Ya!.." Bunu der demez telefonu kapattım. Bu olayın teferruatını yine telefonla muhtelif dostlar bana bildirdiler. İzmir'i Yunan ordusu İtilaf kuvvetlerinin donanmaları himayesinde 15 Mayıs'ta işgal etmişti.

(...)

Ben İzmir'in işgalinden sonra bu mesele hakkında hemen hemen hiç kimse ile konuşmamıştım. Fakat İstiklâl Mücadelesi hissi bende mukaddes bir ... hâl almıştı. Artık şahıs olarak yaşamıyordum.

(...)

1922'de İzmir'i aldığımız güne kadar benim için hayatta hiçbir şeyin ehemmiyeti kalmamıştı.

İzmir'in işgalinden iki gün sonra Üsküdar'da Kız Kolejinde daha önce vermiş olduğum sözü yerine getirerek konuşacaktım. Kolejde her milletin mümessili olacaktı. Tabii konu sadece eğitime ait idi.

Konferans salonu hıncahınç doluydu. Bütün mümessiller muazzam tezahürat arasında konuştular. Fransız ve İngiliz zabitlerin üniformaları pırıl pırıldı ve yüzleri galibiyet sevinciyle mağrur görünüyordu.

(...)

Nihayet siyahlar giyinmiş bir küçük insan sahanlığa çıkan merdivenlerde yavaş yavaş tırmanırken herkes ona bakıyordu. O, bendim.

Söyleyeceklerimi hazırlamış değildim ancak bu merdivenlerden çıkarken düşünmeye çalışıyordum. Çıkar çıkmaz azınlıkta olan Türk talebesinin gözlerinin bana endişe ile çevrildiğini hissettim. Bu gözlerin her biri bana birer mesaj yolluyor, âdeta o anda beni memleketten ayırmıyordu. Evet, karalara bürünmüş Türkiye! Yüzü sapsarı, omuzları çökmüş, gözleri elem içinde. Fakat o, galiplerin kuvvet ve sevincinden daha kudretliydi. Çünkü zulme uğramış milletinin haklarına iman etmişti. O gün o Halide, o merdivenleri çıkarken ... inandığı mukaddes maksat uğrunda ölmeyi istiyordu.

İzmir'den hiç bahsetmedim. Tahsilin, insanları benzerlerine karşı insanca bir duygu ve davranışa göre yoğurmadığı takdirde beyhude olduğunu söyledim.

(...)

Halide Edip Adıvar, *Türk'ün Ateşle İmtihanı*

Kelime Dağarcığı:

mağrur: Gururlu, kibirli, kendini beğenmiş. **muhtelif:** Çeşit çeşit, çeşitli. **mümessil:** Temsilci. **teferruat:** Ayrıntı.

1. Yazarların, tarihî şahsiyetlerin anıları neden önemlidir? Açıklayınız.

2. Bu metnin hangi dönemde yazıldığını düşünüyorsunuz? Metinden gerekçeler bularak açıklayınız.

3. Yakın zamanda ülkemizde yaşanan, tanık olduğunuz olaylardan hangisini anı türünde anlatmak isterdiniz? Niçin?

4. Tarihî olayların anı türüne etkisini metinden hareketle açıklayınız.

Hazırlayanlar: *Bahar KAPLAN ve Eflak MALGACA VARGEL*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) | Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	Büyük Adam Tevfik Fikret	25 dk.
Amacı	Metnin konusunu, amacını ve hedef kitlesini tespit edebilmek. Metnin içeriğiyle günlük yaşamı ilişkilendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Tevfik Fikret

Tevfik Fikret, Fecri Ati edebiyatçılarınca, eskiler arasında, değeri sözgötürmez bir şiir üstadı ve kişiliği dokunulmaz bir fazilet örneği sayılır tek insan olduğu halde kendisini şahsen tanımakta hayli gecikmişimdir. Bu gecikmem ne onu görmek isteksizliğimden, ne de gençlik ve toyluk gereği bir çekingenliğe kapılışımdandı. Tam tersine, edebiyat alemine ilk adımımı attığım günden beri onunla buluşup görüşmeye can atıyordum. Sis'i, Tarihi Kadim'i, Gökten Yere'yi yazan nasıl bir adamdır? Nasıl yaşar? Ne çeşit özelliklere sahiptir? Hep bunları anlamak merakı içindeydim. Zira, biraz önce sözünü ettiğim ve ancak o sıralarda okuduğum şiirleriyle Tevfik Fikret, benim gözüme, yalnız Edebiyatı Cedide çığırının önderi değil, bu memlekette hür düşüncenin, insanlık ve medeniyet yolunun akıncılarından biri olarak görünmeye başlamıştı ve o zamanlar bizim özlediğimiz, beklediğimiz Büyük Adam da bu vasıfları taşıyandan başka bir kişi değildi.

(…)

İşte, bir gün, Yahya Kemal'le ben Filozof Rıza Tevfik'in refakatinde Fikret'i orada görmeye gitmiştik? Fakat ben, onu, hele bu herkese kızgın, bu insandan kaçar, nice zamandan beri sesi sedası kesilmiş şairi, nihayet, kendi evinde görüp tanımak heyecanından ziyade, için için endişeye benzer bir hisse de kapılmakta idim. Zira, bir yıl önce, şimdi adını unuttuğum bir dergide Tevfik Fikret'i elvan elvan güzel tüylerini yerin tozundan, çamurundan sakınıp yüksek bir ağaç dalında tüneyen tavus kuşuna benzettiğimi hatırlıyordum ve bu yüzden, ya bana da kızmışsa diye, Aşiyan'a giden yokuşu çıkarken adeta dizlerimin bağı çözülüyordu.

Bereket versin ki, oraya vardığımızda bize kapıyı açan hizmetçi kız, Beyefendinin Kolejde derste olduğunu ve on, on beş dakika sonra geleceğini söylemek suretiyle bana biraz soluk alıp kendimi toparlama imkânını vermiş oldu. Hele, Rıza Tevfik'in teklifi üzerine bekleme süresini bahçede, Fikret'ten bazı mısralar kazılı bir kayanın dibinde, ağaç kütüklerinden yapılmış kanepelere oturup kâh Boğaz'ın güzel manzarasına dalarak, kâh havadan sudan konuşarak geçirmemiz yüreğimi hayli serinlendirmişti, diyebilirim.

(…)

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Gençlik ve Edebiyat Anıları*

1. Bu metni okuduktan sonra Tevfik Fikret'i daha ayrıntılı tanıma veya onun herhangi bir eserini alıp okuma konusunda sizde bir istek uyandı mı? Niçin?

2. Sizce yazarın Tevfik Fikret ile tanışmayı çok istemesine rağmen gecikmesinin nedeni nedir? Sizin de tanışmayı çok istediğiniz bir yazar veya şair var mı? Sebebiyle açıklayınız.

3. Yazarın Tevfik Fikret'i "Büyük Adam" diye nitelemesinin nedeni ne olabilir?

4. Yazarın Tevfik Fikret'le tanışmaya gittiğinde heyecandan ziyade endişe duymasının sebebi nedir?

5. Kendinizi ağaç bir kütüğün üzerinde Boğaz manzarası eşliğinde bir anınızı yazarken hayal edin. Yazınızın konusu, amacı ve hedef kitlesi ne şekilde olurdu? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Feridun SAĞOL*

Etkinlik İsmi	Hedef Kitle	20 dk.
Amacı	Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Mustafa Kemal ve Falkenhayn

(…)

Alman cephesinden İstanbul'a döndüğüm zaman, 7. Ordu Kumandanı Mustafa Kemal Paşa ile General Falkenhayn'ın arasının açılmış olduğunu haber almıştım. Sebeplerini araştırınca, Mustafa Kemal Paşanın tamamıyla haklı olduğunu anladım.

Mustafa Kemal Paşa, Ordu Kumandanlığına ait yetkilerini tamamıyla muhafaza etmek istiyor; halbuki von Falkenhayn, hatta kolordu kumandanlarına karşı bile yapılamayacak biçimde 7. Ordu işlerine müdahale etmeye kalkışıyordu. Mesela Mustafa Kemal Paşa, kendisine tahsis edilmiş olan bölge içindeki Arap işlerine doğrudan doğruya müdahale etmek isteyen Falkenhayn'a, buna yetkili olmadığını ve bu işlerin ancak ordunun görev ve yetkisi içinde bulunduğunu bildiriyordu. Özellikle Falkenhayn'ın Arapların ruhi halleriyle katiyen bağdaşamayan bazı görüşmelerinin ve icraatının, vatanın çıkarlarına karşı olan kötülük derecesini takdir eden Mustafa Kemal Paşa, Alman generalinin kudreti dışındaki işlerle uğraşmasına kesinlikle engel olmak istiyor ve bu yolda, Ordu Kumandanlığının kendisine verdiği yetkiye dayanıyordu.

İşte Ekim 1917 ortalarında İstanbul'dan Halep'e geldiğim zaman, Suriye'deki genel durum bu merkezde idi. Mustafa Kemal Paşa ile o sırada uzun uzadıya görüşmelerde bulunduk. General Falkenhayn'ın, memleketin başına Allah tarafından en son bir bela olmak üzere yaratıldığına karar verdik. Mustafa Kemal Paşa, bu adamın maiyetinde katiyen hizmet edemeyeceğini anlıyor; ben de General Falkenhayn Suriye'de bulundukça, üç sene içerisinde orada kurduğum nüfuzun kaybolacağına ve bundan memleket için giderilemeyecek kötülükler meydana geleceğine inanmış bulunuyordum. Bari Filistin cephesindeki harekâtın idaresinde kudret göstereceğine emin olsa idik, diğer kusurlarını affederdik. Fakat, gerek benimle ve gerek Mustafa Kemal Paşa ile yaptığı fenni görüşmeler sırasında akıllara hayret verecek öyle fikir ve görüşler ileri sürüyordu ki; bu gidişle en son ümidin de kaybolmaya başladığını görüyorduk.

Nihayet Mustafa Kemal Paşa ile bir iki acı haberleşmeden sonra Mustafa Kemal Paşa, Ordu Kumandanlığından istifa etti ve İstanbul'a döndü. Kendisinden sonra benim de kesinlikle istifa edeceğimi ve ancak, o sırada Suriye'ye geleceğini bildirmiş olan Enver Paşanın oraya varmasını beklediğimi Mustafa Kemal Paşaya söyledim. Kararım pek kesindi. Fakat sonradan Şam'a gelmiş olan Enver Paşa o kadar rica etti, Beyrut, Suriye ve Halep valileri Azmi, Tahsin ve Bedri Beyler o derece üstüme düştüler ki, daha bir müddet için Suriye'yi terk etmemeye mecbur oldum. Mustafa Kemal Paşa bu hareketimden dolayı bana gücenmişti. Fakat sonradan kendisini ikna ettim ki, o zamanki durum beni son bir fedakârlığa daha mecbur etmişti. Bununla beraber bir ay sonra Kudüs'ün, yalnızca Falkenhayn'ın hatası yüzünden boş yere düşmesi, bende karşı koyma imkânı bırakmadı ve İstanbul'a dönmeme sebep oldu.

(…)

Cemal Paşa, *Hatıralar*

1. Okuduğunuz metnin içeriği ilginizi çekti mi? Metnin alınmayan bölümlerindeki olayları merak ettiniz mi? Niçin?

2. Bir kimsenin hayatının bir döneminde gördüğü, duyduğu ya da bizzat yaşadığı önemli veya ilginç olayları konu edindiği edebî yazılara anı (hatıra) adı verilmektedir. Fakat anılar sadece edebî amaçlarla kaleme alınmaz. Buna göre,

a) Okuduğunuz metnin amacı ve hedef kitlesi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

b) Bir kişi başka hangi amaçlarla anılarını kaleme alarak yaşadıklarını diğer insanlarla paylaşmak ister?

c) Siz de 2020 yılında yaşadığımız küresel salgın (pandemi) dönemi ile ilgili bir anınızı yazınız. Bu yazınızdaki amacınızı ve hedef kitlenizi belirtiniz.

Hazırlayan: *Hikmet GÜNDÜZ*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) *Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.*
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Okuma Becerisi*

Etkinlik İsmi	**İhtiyarlar Ne Yaparlar?**	20 dk.
Amacı	Metnin konusunu, amacını ve hedef kitlesini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yaşantı

İhtiyarlar ne yaparlar? Anılarını yazarlar. Ben de bunu yapıyorum işte. Günce tutmak alışkanlığım olmadığı ancak altmışımdan sonra ve yalnız yolculuklarımda notlar tuttuğum için bu dinozorun anıları biraz kopuk kopuk olacak. Üstelik belleğim de hiç iyi değildir.

Bunun nedeni, birçok şeyi kafamdan tamamıyla silmek istememdir belki de. Çünkü bizi derinden yaralayan olayları hiç anmamak, tümüyle unutmak daha doğrusu unutmuş gibi davranmak zorundayız yaşamaya devam edebilmek için.

Anılarımı yazmaya başlarken seksen iki yaşına bastım. Bu işi tamamlamaya ömrüm vefa eder mi bilmem. Ama bunu deneyeceğim mutlaka. Çünkü belleksiz bir toplum olmamızı önlemek için herkesin anılarını yazmasını yararlı buluyorum. Köşedeki bakkal gördüklerini kaydetse, sokağındaki evlerin nasıl apartmanlaştığını, orada oturanların ne gibi değişimlere uğradığını, kendi bakkaliyesinin nasıl markete dönüştüğünü anlatsa bunlar bile ilginç olur bana kalırsa.

Ne var ki görev bildiğim bu işe bir nebze bencillik de karıştığını yadsıyamam. Çünkü insan karanlık bir boşlukta yok olmadan önce bir iz bırakmak ister peşinde. Tek ölümsüzler sanatçılardır, şairlerdir, yazarlardır, düşünürlerdir. Şimdi ünlü olmasalar bile ileride değerleri anlaşılacaktır. Onlar her zaman yaşayacakları, hiçbir zaman unutulmayacakları için anılarını yazsalar da olur, yazmasalar da. Oysa benim gibi bir öğretmeni öğrencilerinden, ailesinden, yakın dostlarından başka kim anımsayacaktır? Onlar da öldükten sonra o öğretmen yok olacaktır karanlık boşluklarda.

(…)

Mina Urgan, *Bir Dinozorun Anıları*

1. Okuduğunuz metnin konusunu tespit ediniz. Metinde tespitinizi destekleyen cümleleri bularak düşünme balonlarına yazınız.

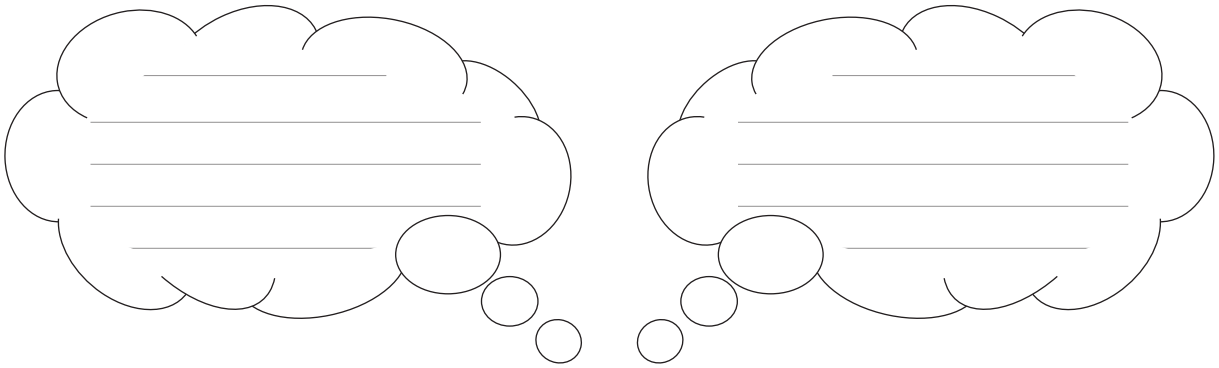

2. Yazara göre insanlar, yaşamaya devam edebilmek için kendilerini derinden yaralayan olayları unutmak zorundadırlar. Siz yazarın bu düşüncesine katılıyor musunuz? Niçin?

3. Sizce bu metin, anıların niçin yazıldığı sorusuna cevap verebilir mi? Verdiğiniz cevabın nedenlerini aşağıdaki kutucuklara yazınız.

Cevap verebilir. **Cevap veremez.**

Çünkü

Çünkü

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) | A.4.4. Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	Metindeki Düşünceler	25 dk.
Amacı	Ana düşünce ve yardımcı düşünce arasındaki farkı kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Söylemek Güzeldir

(…)

"Dediğim gibi... Sinemaya piyasa romanı uyarlamaları, sıradan melodramlar yaparak başladım. Patronların, bölge işletmecilerinin, yani ortalama seyircinin istediği filmler... O yıllarda sinema piyasasının içinde olmak, film yapabilmek bana yetiyordu. Başka şansım da yoktu. Tek geçim kaynağım sinemaydı. Ama daha sonraları, sinema alanında kendime iyi kötü bir yer edinince, bir sürü ilklere de imza attım. Mesela Gelinin Muradı o güne kadar denenmemiş bir türdü ve sinemamıza sanırım yeni, taze bir tat getirdi. Kronolojik bir sıra gütmedim, aklıma gelen ilkleri sıralayayım. Keşanlı Ali Destanı sanırım ilk epik sinema denemesiydi. Asiye Nasıl Kurtulur da epik sinemayı bir kez daha, daha gelişmiş biçimde, denedim... Selvi Boylum Al Yazmalım'ı yaparken finalde... Başta senaryocu arkadaşım Safa Önal olmak üzere, Türkan Şoray da dâhil, herkes izleyicinin bu finali reddedeceğini, filmin bu nedenle iki seksen yatacağını söylemişti... Sonuç söylenenlerin tam tersi oldu. İzleyici, özellikle de kadınlar, herhalde evlilikten bekledikleri daha çok bir güven duygusu olduğu için, bu finali çok daha fazla beğenmişlerdi."

Atıf Yılmaz, *Söylemek Güzeldir*

Kelime Dağarcığı

epik: Destansı. **jön:** Önemli rollerde oynayan genç erkek oyuncu. **melodram:** Çağdaş tiyatroda duygusal ve acıklı olaylara dayanan bir oyun türü.

1. Yazarın sinema alanında yaptığı yenilikleri ifade eden anahtar sözcükleri veya söz öbeklerini metinden bularak kutucuklara yazınız. Seçtiğiniz bu ifadeler metnin yazarı ile ilgili size neler düşündürmektedir? Açıklayınız.

2. Yazar, sinema tarihinde iz bırakmasını hangi filmlerin başarısına bağlamaktadır? Siz yazarın yerinde olsaydınız başarınızı hangi cümlelerle desteklerdiniz?

3. Bir filmin yönetmeni olsaydınız filmde vermek istediğiniz "ana düşünce"yi başrol karakterine mi yardımcı oyuncu olan bir karaktere mi söyletirdiniz? Niçin?

4. Yazarın sinemada başarılı olmasının nedenini bir cümle ile açıklamak isteseydiniz metinden hangi cümleyi seçerdiniz?

Hazırlayan: *Teoman Ali GÜNEŞ*

Etkinlik İsmi	**Mesajım Kitap Okumak**	20 dk.
Amacı	Metnin ana düşüncesini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İç Sıkıntısı

Sekiz saattir trendeyim.

Tren boş ve neşesiz.

İçim sıkılıyor.

Yolun iki tarafında memleketler, kıtalar akıp gidiyor fakat göz için yeni hiçbir şey yok. Beş dakikada bir pencere değiştiriyorum. Aynı ağaçlar, aynı yollar, aynı dereler uzun bir baş ağrısı gibi yolun iki tarafında tekrarlanıp duruyor.

Rabbim! Şu manzara dedikleri ne sıkıcı bir şeymiş!

Elimde büyük bir şairin harikulade bir kitabı var. Trenin anlatılmaz can sıkıntısını gidermek için kitabın büyülü nesrini mi okumalı yoksa şu pencerelerin dışında binbir renkle kaynaşan fakat bir türlü değişmesini bilmeyen hayatın dümdüz şeridini mi seyretmekte devam etmeli?

İşte, halledilecek küçük bir mesele:

Gerçi hayat, kitaba sığmayacak kadar geniştir fakat tekrarlarla doludur. Kitap tabiatta en büyük olan şeyin yani insanın en güzel balını taşımak itibarıyla tabiatın genişliğine sahip olmaya muhtaç olmaksızın ona üstündür. Tabiatta insanın en büyük şey olduğuna şüphe yoktur. Zira en karanlık Afrika'nın en kuzguni vahşisi bile en akıllı bir fil, en tedbirli bir karınca ve en çok gelişmiş bir baobap ağacına zekâca bir milyon kere üstündür.

İnsan zekâsı tabiatın içinde değil, tabiatın yanında ayrı bir kuvvettir. Tabiatı beğenmediği için değil midir ki insan zekâsı şiiri, mimariyi, musikiyi, dansı ve onların yanında büyük küçük şu bir sürü hayat sanatlarını yaratmıştır? Hayatımıza tat veren zevklerin ... yaratıcısı olan insan zekâsının saf bir eseri olduğu için kitap, tabiattan büsbütün ayrı, ondan daha lezzetli ve ondan daha dinlendiricidir.

Kitabımı okuyorum.

Ahmet Haşim, *Frankfurt Seyahatnamesi*

1. a) Yazar nasıl bir kararsızlık yaşamaktadır?

b) Hiç uzun bir yolculuğa çıktığınız oldu mu? Yolculuk sırasında vaktinizi daha zevkli geçirmek için siz ne yapmayı tercih edersiniz?

2. Yazar, yolculuğunda nasıl vakit geçireceği ile ilgili karar vermeye çalışmaktadır. Bu kararı verebilmek için neler düşünüyor? Ne yapmaya karar veriyor? Niçin?

3. Kitap okumak sizin için ne ifade ediyor?

Kitap okumak

4. a) Yazarın kitap okumakla ilgili düşüncelerine katılıp katılmadığınızı gerekçeleriyle belirtiniz.

Yazara katılıyorum çünkü

Yazara katılmıyorum çünkü

b) Yazar metni *Kitabımı okuyorum.* ifadesi ile bitirmiş. Siz bu metni bir ana düşünce cümlesi ile bitirmek isteseydiniz bu cümle ne olurdu? Yazınız.

Hazırlayanlar: *Bahar KAPLAN ve Eflak MALGACA VARGEL*

Etkinlik İsmi	**Anahtar Kelimelerden Ana Düşünceye**	20 dk.
Amacı	Metnin anahtar kelimelerinden hareketle ana düşünceyi ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Memleketten Bahseden Edebiyat

Evde, sokakta, her yerde, işlerimizi görürken, düşündüğümüzü anlatırken, içimizi dökerken konuştuğumuz Türkçe; bir gün, bizi ifade eden bir yazı kâinatı olacak mıdır? Bu suali ecnebi işitse garip görür: "Acaba Türkler konuşurken kendilerinden, yazarken başkalarından mı bahsederler?" diyebilirler.

(...)

Acaba bizim vatanımız gibi geniş bir memleketi olup da onu asla görmeyen, edebiyatta gözleri ecnebi bir âleme dalmış ve yalnız o âlemden bahseden başka bir millet var mıdır?

(...)

Gazete sahibi bir arkadaşım vardı. Bir gün görüşüyorduk: "Bizim gazeteyi okuyor musun?" dedi. Hayır, dedim. "Niye?" dedi. "Sizin gazeteyi bir gün okudum. İlk yazıdan haberlere kadar hep Amerika'dan, Avrupa'dan bahsediyordu. Türkiye'ye dair bir şey göremedim. O zamandan beri okumuyorum." dedim.

Arkadaşım güldü ve bu zeminde çok düşündüren izahatı verdikten sonra sözünü mühim bir cümle ile bitirdi. Dedi ki: "Türkçe gazete tıpkı bildiğimiz gibi Avrupa gazetesinin kopyasıdır. Gazetenin yazı odaları vardır. Orada bir masanın üstünde Avrupa'dan gelen gazeteler yığılı durur, onların bazı bahislerini mütercimler seçerler ve tercüme ederler. Bizim gazetenin birçok sahifelerini işte bu tercümeler doldurur.

(...)

Senin istediğin gibi büyük mikyasta Türkiye'den bahseden bir gazete bu memlekette çıkamaz. Çünkü her sabah şu koca Anadolu'nun ve Trakya'nın, bu geniş İstanbul'un bütün hayatını aksettirecek bir memleket gazetesini yaratmak lazımdır!"

Yaratmak lazımdır! İşte bütün düşüncelerin sonunda tecelli eden hüküm! 1277'de yani şimdi kullandığımız tarihle 1860'ta Şinasi ve Agâh Efendi gibi iki yetişmiş Türk'ün, ilk defa, yeni Türkçe yazılışla, yeni düşünüşle, millî görüşle çıkarmış oldukları, ilk müstakil Türk gazetesini, şimdi yetmiş altı sene sonra, tekrar yaratmak lazım geliyor! Yani yetmiş altı seneyi kopya devresi saymak zarureti vardır.

Kopya ihtiyacı, taklit iptilası, hülasa mektep devresi ne kadar uzun sürerse sürsün, hüviyeti olan bir millet, elbette bu devreden çıkmaya mecburdur.

(...)

Millî ihtiyacı hiç duymadan ve duyar yaradılışta olmayan alafranga Türklerle konuşmak bile faydasızdır, çünkü onlar mektebi gaye telakki ediyorlar lakin mektep vasıtadır, gaye bizim milliyetimizdir. Onun Avrupa medeniyeti içinde tıpkı diğer milliyetler gibi bir hüviyet oluşur, işte ihtiyacı duyan ve duyacak yaradılışta olan Türklerin mektepten memlekete gelmeleri ve memleketi Türk edebiyatının çerçevesi hâline getirmeleri lazım gelir.

(...)

Yahya Kemal Beyatlı, *Edebiyata Dair*

Kelime Dağarcığı:

ecnebi: Yabancı. **iptila:** Düşkünlük, tiryakilik. **mikyas:** Ölçek, ölçü. **mütercim:** Çevirmen. **telakki etmek:** Kabul etme, sayma. **hülasa:** Kısaca. **tecelli etmek:** Belirmek, görünmek, ortaya çıkmak, zuhur etmek, meydana çıkmak.

1. a) Metinde yazar, mektebin gaye değil, vasıta olduğunu söylemektedir. Bu sözden ne anlıyorsunuz? Açıklayınız.

b) Yazara göre millî bilinçte olanlar için gaye ne olmalıdır? Niçin?

2. Metindeki anahtar kelimeler nelerdir? Anahtar kelimelerden hareketle bu metinde yazarın bize iletmek istediği mesaj nedir?

3. Günümüzde ana dilimizin özenle kullanıldığını düşünüyor musunuz? Bu konu hakkındaki düşüncelerinizi belirten bir yazı hazırlayınız.

Hazırlayanlar: *Bahar KAPLAN ve Eflak MALGACA VARGEL*

Etkinlik İsmi	**Refik Halit Karay'dan Bir Anı**	25 dk.
Amacı	Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Aziz Devrinde

Kapı tokmaklarının en büyük gürültüyü teşkil ettiği rahat bir İstanbul kenar mahallesinde, durgun bir kuşluk vakti havada uzaktan uzağa, fasılalarla akseden gevrek, çınlayıcı bir ilahi sesi dolaşıyor. Bir ses ki buluğa ermemişlerin hançerelerinden çıktığı için aydınlıktır denilebilir; içleri nağme ve nur dolu sabun balonları boşluğa üfleniyor, dağılıyor ve çatlıyor gibi... Set üstünde, aşı boyalı, kafesli, cumbalı, bir tarafında kumrular ve güvercinler için hususi bölmeler yapılmış bir evin -vaktiyle haccdan gelmiş olan sahibinden dolayı yeşile boyanmış- kapısı ardına kadar açıktır ve önü kalabalıktır; burada mektebe başlanma töreni yapılacak; ödağacı, buhur dumanlarına gülsuyu kokusu da karışmış. Beyaza yakın uçuk rengine göre damarlarında kan değil, süt dolaştığı sanılan beş yaşında bir çelimsiz çocuk heyecandan büsbütün solmuş, etrafa melül melül, görmeden bakmaktadır. Başındaki mavi püsküllü yayvan Aziziye fesine inci ile çerçevelenmiş kocaman altın maşallah takılı; sırtında yerli ketenden tiril tiril bir entari; bir yolu sarı, bir yolu mavi, şekerdenmiş hatır hatır ve pırıl pırıl vurulsa cam sesi çıkararak kırılacakmış hissini veren sert ipekli Hama kumaşı hırka; hırkanın omuz başına yedi delikli mavi boncuk karınca boynuzu, kaplumbağa yavrusu, deniz böceği kabuğu, şap, bir paralık sikke vesaireden mürekkep bir nazarlık broloğu dikilmiştir. Belinde gülkurusu zemin üzerine yeşil motiflerle süslü lahur şaldan bir kuşak. III'üncü Napoleon yahut da yerli tabirle "didon" modasına uygun -Avrupa modası Kırım muharebesinden itibaren, ecnebi askerlerle memlekete girmiştir- sarkık işlemeli paçalı donu beyaz tiftik çoraplarının üzerine bağlanmıştır; ayaklarında sivri burunları havaya kalkmış sarı deriden çedik pabuç; kadife üstüne sarı sırma, klaptan işlemeli bir cüz kesesi sarkıyor. Odanın Üsküdar çatmasından, yeni atılmış pufla iki minder aralarında sedef kakmalı ceviz ağacından, cilasız bir "rahle" konmuştur, üzerinde soluk sarı renkte bir kâğıda, taş basması bir incecik Amme cüzü duruyor; bunun yanında da hoca efendinin çocuğa harfleri işaret etmesi için fildişinden zarif bir "hilal"

(...)

Refik Halit Karay, *Üç Nesil Üç Hayat*

Kelime Dağarcığı

brolog: Kolye ucu. **lahur:** Lahor'da yapılmış.

1. Okuduğunuz metinde oldukça fazla betimleme yapılmasının sizce sebebi nedir? Böyle bir anlatım metne neler kazandırmıştır?

2. "Gemimiz beşik gibi sallanıyordu." cümlesinde benzetme yapılmıştır. Siz de okuduğunuz metinde benzetme yapılmış bir cümleyi aşağıya yazınız. Benzetmelerin anlatıma neler kattığını söyleyiniz.

3. Metnin devamı için öyküleyici anlatımla birkaç cümlelik bir paragraf yazacak olsaydınız nasıl yazardınız?

4. "Dili güzel ve doğru kullanmak sadece şair ve yazarların görevi midir? Bazı insanlar hatta bazı bilim insanları bile bu sorumluluğu üstlenmek istemiyor. Yazar ya da sanatçı olmadıkları için kendilerinden bu davranışın beklenemeyeceğini savunuyorlar. Bilimsel ve teknik özellikleri olan bir eserin sanat yönü olmasına lüzum yoktur ama doğru ve iyi yazılması gerekir." cümlelerindeki anlatım ile okuduğunuz metnin anlatım biçimi arasında nasıl bir fark vardır? Hangi anlatım tarzı sizin daha çok hoşunuza gitti? Hoşunuza giden anlatım biçimi ile herhangi bir konudaki duygu ve düşüncelerinizi anlatan kısa bir paragraf yazınız.

Hazırlayan: *Feridun SAĞOL*

Etkinlik İsmi	Anlatım	25 dk.
Amacı	Metindeki anlatım biçimlerini ve bunların işlevlerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Avrupa'da İlk Türk Ressamlarının Sergisi

Viyana'ya gidince ilk işim sefaret vasıtasıyla hükûmete müracaat ederek bir sergi salonu temin etmek oldu.

Tablolar gelince evvelâ bunların fotoğraflarını çektirerek bir katalog bastırdım ve İstanbul'da kararlaştırıldığı üzere renkli bir albüm tab edilmek için renkli klişelerini yaptırdım.

Tablolar salonlara asıldı ve sergi Archiduc tarafından açıldı. Bu, Avrupa'da yapılan ilk Türk ressamları sergisi idi. Her gün binlerce Viyanalı sergiyi ziyaret ediyor, gazeteler Türk ressamlarının kabiliyetini anlatan makaleler yazıyorlardı. Serginin kapanmasını müteakip mütareke oldu. Bulgaristan yolu kapanıyordu. Artık Berlin'de sergi yapmak ihtimali kalmadığından ben hemen tabloları ve klişeleri sandıklatıp Şenker Kumpanyasıyla İstanbul'a, Müze Müdüriyeti'ne yolladım.

Kataloğun bastırılması ve renkli klişelerin imali için elimdeki parayı sarfetmiş ve hatta harcırahımı da buna ilave etmiştim. İstanbul'dan gönderileceği vaad edilen paranın da artık gelmek ihtimali kalmamıştı. Hükûmet değişmiş Seyfi Paşa vazifesinden ayrılmıştı. İstanbul'a dönmek ihtimali de kalmamıştı. Hâdiseleri beklemek lâzım geliyordu. Sefaretten de ümit yoktu. Onlar da şaşırmışlardı.

Bu, ikinci defa olarak yabancı bir memlekette parasız kalışımdı.

Viyana'nın en lüks oteli olan İmperial otelinde oturuyordum. Buradan daha ucuz bir otele gitmek de makul olmayacaktı. Çünkü memuriyetimi bilen ve beni gazetelerden tanıyan otel müdürü, ücret için beni sıkıştırmayacak belki aylarca kredi yapacaktı. Fakat yemek paralarını nasıl ödeyecektim. İşte yine resimden istimdat etmeği düşündüm. O zaman Viyana'da para düşmeğe başladığından zenginler paralarını eşyaya, mücevhere ve sanat eserlerine yatırıyorlardı. Sulu boya resimlere de rağbet artmıştı.

Viyana'nın eski sokaklarını, kiliselerini ve mühim binalarının küçük sulu boya resimlerini yaparak bazı dükkânlara bırakıyor ve satıldıkça parasını alıyordum. Fakat bu resimlerden aldığım para yemeğe bile yetişmiyordu. Artık Viyana'da ne ekmek, ne yağ ne şeker bulmak kabildi.

Ekseriya sokakta satılan bir çif hardallı sosis ve kebap kestane ile iktifa ediyordum.

Parasız olduğumu anlayıp da otel ücretlerini istememeleri için kazandığımın bir kısmını da bahşiş olarak kapıcıya veriyordum.

O esnada İstanbul İngiliz işgali altına girmişti…

(…)

Celal Esat Arseven, Sanat ve Siyaset Hatıralarım

Kelime Dağarcığı:

harcırah: Yolluk. **iktifa:** Yetinme. **istimdat:** Yardım isteme. **klişe:** Baskıda kullanılmak amacıyla üzerine kabartma resim vb. çıkarılmış metal levha. **mütareke:** Ateşkes. **sefaret:** Elçilik. tab etmek: Basmak.

1. Bir yazar; eserini oluştururken bilgi verme, izlenim oluşturma, yaşanmış bir olayı aktarma, kanıları değiştirme gibi amaçlardan birini veya birkaçını güdebilir. Bu amaçlar da yazıda hangi anlatım tekniklerinin kullanılacağını belirler.

a) Okuduğunuz metinde yazar, bu amaçlardan hangileri için hangi anlatım tekniklerini kullanmıştır?

b) Okuduğunuz metnin yazarı anlatımında edebî söyleyişlere önem vermemiştir. Bunun nedeni sizce ne olabilir?

c) Metni edebî bir söyleyişle tekrar kaleme alacak olsaydınız metnin anlatımında neleri değiştirmeniz gerekirdi?

2. Siz de yazarla aynı anlatım tekniğini kullanarak metne anlam ve biçimce uygun, kısa bir sonuç bölümü yazınız.

Hazırlayanlar: *Hikmet GÜNDÜZ*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) *Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.*
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Okuma Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Eski Zaman Konağı**	25 dk.
Amacı	Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Reşat Nuri Güntekin

Geçen gün Kıztaşı yönlerine yolum uğramıştı. Tanımadığım yeni sokaklardan geçiyordum. Birinde mermer bir sebil penceresi gözüme ilişti. Herhalde bir değeri olacaktı ki yıkılmaktan, yanda yöredeki yeni yapılardan birine benzemekten yakayı kurtarmıştı. Duruşu, biçimi, parmaklıkları, mermerlerinin oymaları bana hiç de yabancı gelmiyordu. Sinema filmlerinde olduğu gibi birden eski günler gözlerimin önünden geçmeye başladı. O zaman kendimi yıkık bir eski dönem mahallesinde bulur gibi oldum: Bu sebilin biraz ilerisinde, altında bir tatlıcı dükkânı ile aşı boyalı bir ev, sonra yana sapan dar bir sokak, daha sonra da tahta bir eski zaman konağı vardı. Ben yaştakilerin, gençliklerindeki İstanbul'u bulabilmeleri için, bu sebile benzer anıların verdiği belirtilerden başka çıkar yolları kalmamıştır.

Bu dediğim konak o zaman bir "Numune Mektebi" idi. Ben ise onun, çocuk denecek yaşta, müdürüydüm. Ancak mahallede, konağın eski sahibi olan vezir paşa kadar geçerliliğim vardı. Sabah ve akşam saatlerinde bu sokak benim küçük buyruklarımla arı kovanı gibi kaynardı. Uzaktan okula geldiğimi görenlerin ele avuca sığmayanları, dörtnala ara sokaklara kaçışırlar, akıllı usluları fesleri-ni düzelterek, ceketleri olanlar ceketlerinin, olmayanlar gömleklerinin düğmelerini ilikleyerek saygı durumuna geçerlerdi. Konağın yerden yapma geniş kapısından içeri girdiğim zaman da büyüklerin töreni başlardı: Çantamı, paltomu almaya koşan sakallı kapıcılar, yerden selâm veren (...) sonra kendi kuşağımdan olan genç öğretmen arkadaşlarım... Pek doğrusunu öğrenememiştim ama sanırım, odam vezir paşanın Divan odasıydı. İçerdeki öteberi arasında bir eski koltuğa otururken, bir zamanlar onun da bu koltuğa oturmuş olduğunu anımsar, içimden belli belirsiz bir böbürlenme duyardım.

Türk Dili Aylık Dil ve Edebiyat Dergisi, *Anı Özel Sayısı.*

1. Metinden alınan aşağıdaki kelimelerden yararlanarak betimleyici anlatımla kısa bir paragraf yazınız.

sokak	pencere	mermer	fes
eski	dar	yaşlı	yıkık
çocuk	genç	ev	uzun

2. Anlatım biçimi, yazarın düşüncelerini ortaya koyma tekniğidir. Yazının amacıyla anlatım biçimi arasında ilgi vardır. Yazıda okura bir izlenim kazandırma, okura bir şeyler öğretme, okuru bir olay içinde yaşatma, okurun düşüncelerini değiştirme amaçlarına bağlı olarak farklı anlatım tekniklerinden yararlanılır. Buna göre metinden alınan "Sabah ve akşam saatlerinde bu sokak benim küçük buyruklarımla arı kovanı gibi kaynardı. Uzaktan okula geldiğimi görenlerin ele avuca sığmayanları, dörtnala ara sokaklara kaçışırlar, akıllı usluları feslerini düzelterek, ceketleri olanlar ceketlerinin, olmayanlar gömleklerinin düğmelerini ilikleyerek saygı durumuna geçerlerdi." cümlelerini göz önünde bulundurduğunuzda,

a) Sizce yazar bu parçayı hangi amaçla yazmış olabilir? Niçin?

b) "Sabah ve akşam saatlerinde bu sokak, benim küçük buyruklarımla arı kovanı gibi kaynardı." cümlesinde arı kovanı gibi benzetmesiyle zihninizde hangi kelimenin resmi oluştu? Sizce bu tür benzetmelerin metne katkısı ne olabilir?

Etkinlik İsmi	**Metnin Görselle Dansı**	25 dk.
Amacı	Görsellerin metnin anlatıma olan katkısını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

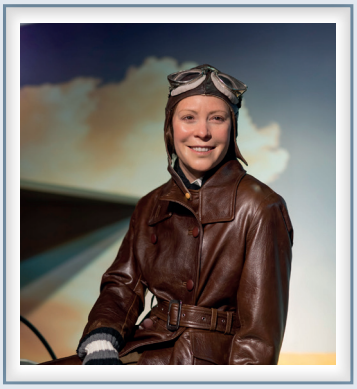

Görsel 7: *Sabiha GÖKÇEN İlk Kadın Savaş Pilotu*

Türk Kadını

1925'teki nutuklarında da Atatürk, kadın konusundan söz ettiği zaman esas düşünce olarak şunu savunuyor: "Bir milletin yalnız erkeklerinin terakki etmesiyle [gelişmesiyle] o millet yükselemez. Çünkü eğer kadın aynı nispette ilerleme halinde olmazsa, erkeğin yükselmesi mümkün değildir." Böylece Atatürk'ün ilk telkin ve istekleri kadınların da kültürlü olması yönündedir. "Elbet sefil olursa kadın alçalır beşer" diyen Tevfik Fikret'in düşüncesini kabul etmemek olur mu hiç? Abdülhak Hamit'in, "Bir milletin nisvanı [kadınları] derece-i terakkisinin mizanıdır [gelişmişlik düzeyinin ölçütüdür]." cümlesi ne veciz bir deyiştir. Son yüzyılın Türk düşün adamları, kadınların ilerlemesi konusunu benimsemekle olumlu telkinlerini yapmışlardır. Atatürk ise bu fikirlere fikir katarak prensipleri uygulamaya geçirmiştir. Aynı zamanda son asırlardaki aydın Türk kadınları okuma ve kültürün önemini kavrayarak yayınladıkları yazılarında umumi efkarı hazırlamaya çalışmışlardır. Sözgelimi yine Atatürk, 1931'de kadın konusunda diyor ki: "Vazife mukabili [görev karşılığı] olmayan hak, mevcut değildir." Atatürk'ün nutukları okunduğu zaman kadınlık konusunda söyledikleri bu naklettiklerimden ibaret değildir. Fakat esas düşüncelerinin daima erdem ve kültür konularında toplanmakta olduğunu görürüz. Ancak, Atatürk'ün devrim hamlelerinde Türk kadınlığına tanıdığı yasal haklarla en üstün toplum anlayışına uyan bir durumu bize kazandırmıştır.

Afet İnan, *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*

Kelime Dağarcığı:
nispet: Oran. **veciz:** Kısa ve etkili söz. **umumi efkar:** Kamuoyu.

1. Bu metinde verilen görseli değiştirmek isteseydiniz metne göre nasıl bir görsel seçerdiniz? Niçin?

2. Metnin içeriği ile metinde kullanılan görsel arasındaki ilişki hakkındaki çıkarımlarınız nelerdir? Açıklayınız.

3. Metinde kullanılan görselin okuyucuya metni anlamaktaki katkısı neler olabilir? Açıklayınız.

4. Metindeki görseli, metinde geçen hangi anahtar sözcüklerle açıklarsınız? Tabloda verilen boşluklara anahtar sözcükleri yazınız.

Türk Kadını	

Hazırlayan: *Teoman Ali GÜNEŞ*

Etkinlik İsmi	**Halit Ziya'da Bir Akşam Yemeği**	20 dk.
Amacı	Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Halit Ziya

"Üstadı, başında lacivert bir bere, sırtında kaşmir bir ceket, elinde makas, bahçesinde bulurduk. Bir dal, bir gül keserken… Telaşsız, yumuşak adımlarla gelir; pek ölçülü bir nezaketle misafirlerini karşılardı. Birinci katta, pencerelerine yapraklar değen büyük bir odada toplanırdık. Hayal ötesi bir çay masası kurulurdu. Fakir mahallelerin sulh günlerinde bile tatmadığı, zengin konakların artık unutmaya başladığı dünya nimetlerine kavuşurduk burada: Çay, süt, sütlü kahve, kakao… Sonra, peynirlerin her çeşidi… Reçeller, reçeller, reçeller… Çilek, muz, menekşe kokulu fondanlar… Pastalar, şokolalı, kremli, meyveli pastalar… Bisküviler, kuruvasanlar, briyoşlar, küçük ılık börekler…

Yerdik bütün açgözlülüğümüzle; hayır, hayır, bütün açlığımızla yerdik!

Sonra, -eyvaaah- doyardık!.. Nasılsa davetliler arasına katılan son Divan artığı ... bir şair, Yaşar Şadi, tatlı bir baygınlıkla koltuğa yığılınca kibar ev sahibi, bıyıklarının altından kaybolan bir gülümseyişle sokulur, sorardı:

— Size biraz pencereyi açayım mı?

Ziyafet, akşam garipliği, daha doğrusu ayrılık garipliği çökerken bir piyano konseriyle sona ererdi.

(…)

Tevfik Fikret'le yan yana, Türk edebiyatının pencerelerini Batı'ya açan bu sahiden büyük adam, Cumhuriyet'ten sonra mebus olmak istemişti. Haksızdı bu isteğinde. O, mebusluk isteyecek değil, kendisine mebusluk teklif edilecek, hem de ricalarla teklif edilecek, sayılı insanlarımızdan biriydi. Adı, edebiyat tarihimizde bir çağın adıdır.

(…)

Halit Ziya da Fikret gibi, Cenap gibi Türk sanatının panteonunda sessiz sedasız uyuyor… Tıpkı yaşmak, tıpkı ferace, tıpkı fıta, tıpkı Göksu gibi romanlarındaki hayat da artık bir geçmiş zamanlar tarihidir.

Konuştuğu dile gelince: Anlayanların mezar taşları bile tek tük kaldı artık. Hüvelbaki!

Yusuf Ziya Ortaç, *Bir Varmış Bir Yokmuş Portreler*

Kelime Dağarcığı:

briyoş: Bir tür Fransız ekmeği. **fıta:** Hamamda bedene sarılan örtü, peştamal. **fondan:** İçinde tatlı veya hoş kokulu maddeler bulunan, ağızda kolayca eriyen bir şekerleme türü. **hüvelbaki:** "Baki kalan Allah'tır." anlamında ve genellikle mezar taşlarına yazılan bir söz. **panteon:** Büyük yararlık göstermiş kimselerin gömüldüğü ulusal anıt.

1. Yanda Halit Ziya Uşaklıgil'in bir görseli verilmiştir. Bu görselden hareketle Halit Ziya Uşaklıgil'i betimleyen bir paragraf yazınız.

Görsel 8

2. Yanda verilen görsel, Servetifünun dergisinin kapağıdır. Servetifünun dergisine kapak hazırlamanız istenseydi bu kapağın tasarımını siz nasıl yapardınız? Nelere dikkat ederdiniz? Açıklayınız.

Görsel 9: *Servetifünun Dergisi*

3. Günümüz sosyal medya kullanıcıları fotoğrafların altına şiir alıntıları veya özlü sözler yazmaktadır. Servetifünun Dönemi'nde de resimlerin altına şiirler yazmak modaydı. Siz de yandaki görseli inceleyiniz, görselin altına bir anınızı yazınız.

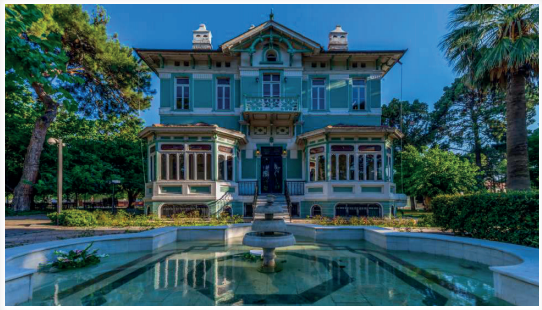

Görsel 10

Hazırlayanlar: *Bahar KAPLAN ve Eflak MALGACA VARGEL*

Etkinlik İsmi	**Anılara Yolculuk**	20 dk.
Amacı	Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Canım Anneme Anneler Günü'nde Bir Hatıra

Hediyenin en kişisel olduğu gün, anneler günüydü. Anneler gününde akla ne geliyorsa alınabilirdi. Elbise, koku, ayakkabı, terlik, cüzdan, krem, oje, tencere, tava, kolye, broş, yaka iğnesi sık alınan hediyelerdendi. Annelere Anneler Günü'nde ne istediği genellikle sorulurdu. Alışverişe anneleriyle çıkmaya alışmış çocuklar, yanlarında anneleri olmadan hediye almaya bayılırlardı. Bazı çocuklar günler önceden para biriktirip bazıları doğrudan babalarından isterlerdi.

Çocuklara para biriktirmek öğretilirdi, eğitimine önem verilen bir çocuğun bir kumbarası olur, buna düzenli para atılması sağlanmaya çalışılırdı. Dönemin en ünlü kumbarası; üzerinde bir bankanın arması olan yassı, silindir biçiminde, metalden yapılmış bir kumbaraydı. Bir tarafında bozuk para atılan ince uzun bir yarık bulunur, çocuklar buraya düzenli olarak beş on kuruş atmaya alıştırılırdı. Öbür tarafında yuvarlak bir delik vardı. Buradan rulo yapılmış kâğıt para atılırdı. Belli aralıklarla kumbara bankaya götürülür, altında bulunan kilit açılır ve o yılların hemen her anne babasının yaptığı gibi çocuk için açılmış olan banka hesabına yatırılırdı. Sağlam, kırılmayan, kolay açılmayan, bu nedenle çocuklar için ümitsiz bir kumbaraydı. Kimileri cımbızla rulo şeklinde kâğıt paraları çıkarmaya çalışırlar, binde bir başarılı olurlardı.

Harçlıklarından biriktirdikleri paralarla annelerine hediye almanın daha doğru bir davranış olduğu çocuklara öğretilirdi. Çocuk cumartesi gününden ya da çok önceden annesine hediye alır, bunu bir sürpriz hâline sokmaya çalışır ama anneler her zaman ne alındığını bilirler ve bu yüzden yeteri kadar şaşırmazlardı. Anneler Günü'nde anneye hediyenin yanında çiçek de verilebilirdi. Bazen bahçeden toplanır, bazen çiçekçiden alınırdı. Dönemin klişe fikirlerinden biri, önemli olanın hediye değil anneyi hatırlamak olduğuydu ve bunu bir demet kır çiçeğiyle yapabilirse de anne ufak da olsa bir hediye beklerdi. Bazı yaratıcı çocuklar annelerine şiir yazarlar, resim yaparlar, hediyelerini bunların eşliğinde verirlerdi. Özellikle ilkokul çağındaki çocuklar için bu, çok coşkulu bir işti. Anneye sarılırlar, öperler, anne defalarca teşekkür eder, bazı aileler Anneler Günü'nde topluca gezmeye giderler, bazıları seremoniyi kısa kesip hayata kaldıkları yerden devam ederlerdi. O gün bütün gazetelerde Anneler Günü'nün nasıl doğduğunu anlatan yazılar bulunur, annelerin bu önemli günü kutlanırdı.

70'lerin anneleri kendilerini hep yok saydılar. Var olan toplumsal düzenin yılmaz bekçileri olan anneler, Anneler Günü'nde de kendi arzu ettikleri kişisel nesnelerden çok ailenin ve evin ihtiyacına yönelik şeyler istediler. Pasta tenceresi, yeni çıkan bir mutfak aleti, holde duran eskimiş halının yerine konacak küçük bir halı, misafir gelince çıkarılacak doğru dürüst bir battaniye annelerin Anneler Günü hediyesi olarak istedikleri şeyler arasındaydı. Ama çocuklar bunların yerine yerli de olsa parfüm, ayakkabı, bluz almak isterlerdi. Evin içi annenin dünyasıydı. Eve alınan eşyalar annenindi. Oysa Babalar Günü'nde babaya evin ihtiyacı olan bir şeyi almak pek akla gelmez. Gelse de doğru olmazdı. Babalara kravat, gömlek, çakmak ve dolmakalem alınır, orijinal bir hediye seçmek konusunda çocuklar çok zorlanırlardı. Babalar Günü'nün seremonisi çok daha kısa olur, hediye verilir, alınır, teşekkür edip öpüşülür ve günlük hayata devam edilirdi. 70'lerin anne babaları pek talepkâr sayılmazlardı.

Ayfer Tunç, *Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek*

1. a) Metinde tasvir edilen kumbara, sizce aşağıdaki görsellerden hangisine ait olabilir? Neden?

Görsel 11

Görsel 12

Görsel 13

b) Bu kumbara size ait olsaydı birikiminizi ailenize hediye almak üzere kullanmak sizi mutlu eder miydi? Niçin?

2. Görsellerin anlatım üzerine katkıları neler olabilir? Gerekçeleriyle belirtiniz.

3. "Fotoğraflarla Anı Defterim" adlı bir yarışmaya katılacağınızı hayal edin. Yandaki görsel de defterinizin kapağı olsun. Defterinizin içeriğini nasıl düzenlersiniz? Yazınız.

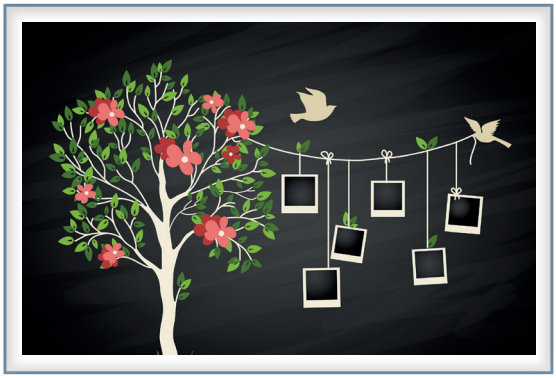

Görsel 14

Etkinlik İsmi	Yazar Ve Üslup	25 dk.
Amacı	Metinde yazara özgü üslup özelliklerini belirleyebilmek ve üslubun metne katkısını tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İlk Neşredilen Yazım

(…)

Ertesi sabah erkenden evden çıktım. Zühdü Efendi isminde akrabadan daha yakın baba yerinde bildiğim bir zatla karşılaştım. Onunla beraber Şehzadebaşı'na kadar geldik. Birer çay içmek üzere yüksek bir kıraathaneden içeriye girdik ki ömrümde ilk defa olarak böyle bir şey oluyordu. Yalnız başıma olsam giremezdim. Şalvarlı bir garson, elinde gazeteler, geldi. Derhal Tercüman-ı Hakîkat'a sarıldım. Göz gezdirdim yok.

Ben zaten biliyordum! Humboldt'da da öyle oldu. Neşredilmeyecek. Keşki Kirkor'a bunu söylemeseydim, beni matbaaya kadar yormazdı. Kalkdık. Bâyezid'de ayrıldık. Doğruca "Kirkor"a girdim. Benden evvel o söyledi:

Konulmamış!

Artık coştum. "Humboldt" hâdisesini anlattım. Dedi ki:

— Belki kaybolmuştur!..

— Nasıl olur?

— Matbaa bu!... Yüz kişi girer. İki yüz kişi çıkar. Yazı masaları gözlerinde kalır. Mürettibhânede yırtılır.. Türlü türlü karışıklıklar olur vesselam!

— Ya!.. Bu mürettibhâne başka bir yerde midir?

— Hayır., oradadır. Mürettibler burada bulunurlar.

Göz göz kasaları, bu gözlerin içinde ayrı ayrı böyle dökme harfler vardır. Oradan alıp alıp dizerler, sütun yaparlar. Sütunları yan yana getirirler. Sayfa yaparlar, sonra bağlarlar, makineye koyup basarlar.

Bu tariflerden bir şey anlamıyordum. Yalnız:

— Ne kalın kafalıymış! demesin diye dinliyordum.

Ertesi günü cuma idi. Evden çıkmadım, çalıştım. Akşam üzeri idi ki Zühdü Efendi bize uğradı. Valideyi tebrik ediyordu. Ben yandaki odadan işitiyordum.

Diyordu ki:

Gazeteyi mahsus getirdim.

Yüreğim hopladı. Gazete!..

Yavaş yavaş kalktım. Odadan içeriye girdim. Zühdü Efendi gazeteyi göstererek beni de tebrik etti.

Ey yazı dünyası!... Sen hiç böyle bir mesûd gördün mü acaba?..

Ahmet Râsim, *Muharrir, Şair, Edib*

Kelime dağarcığı:

neşretme: Yayımlama.

1. Metinde sizi açıklık ve akıcılık yönünden zorlayan ifadeler oldu mu? Sebebiyle ilgili düşüncelerinizi açıklayınız.

2. Metinde geçen ikilemelerden ikisini bulunuz. Siz de günlük hayatta kullandığınız ikilemelerden oluşan birer cümle kurunuz. İkilemelerin cümlenin anlamına nasıl bir etkisi olduğunu belirtiniz.

3. a) Metinde geçen deyimlerden birisi de "yüreği hoplamak"tır. " Siz de içinde "yürek" kelimesi geçen üç deyim yazarak bu deyimleri cümle içinde kullanınız.

b) Metinde geçen deyimlerden birisi "göz gezdirmek" tir. Siz de içinde "göz" kelimesi geçen üç deyim yazarak bu deyimleri cümle içinde kullanınız.

4. "Hane" sözcüğü birleşik kelimelerde bina, yapı, yer, makam anlamlarıyla ikinci kelime olarak kullanır. Metinde geçen "mürettiphane" kelimesi, bir basımevinde dizgicilerin çalıştığı bölüm anlamına gelmektedir; Siz de içinde "hane" geçen bir yeri, benzetme sanatından yararlanarak anlatınız.

Hazırlayan: *Feridun SAĞOL*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) | Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	Her Şey İncelikten, İnsan Kalınlıktan Kırılır	25 dk.
Amacı	Metinde yazara özgü üslup özelliklerini belirleyebilmek ve üslubun metne katkısını tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yap-İşlet-Devret

(…)

Babamın hayvan sevgisini de Bursa'da fark ettim. Özellikle oğlak çevirme, kuzu kapama, dana külbastı. Baharda tüm aileler, size anlattığım o sihirli ormanda oğlak çevirirlerdi olmaz böyle bir şey. Herkes mutlu, elektriği toprağa veriyorsun şahane rahatlık, şimdikiler bilgisayardan elektrik yükleniyorlar.

Yap-İşlet-Devret modelinin fikir babası babamdır. Bursa'da bir gün, babam eve bir koyunla geldi. Apartmanın ikinci katındayız, babamda resmî şapka falan, aylar yıldızlar, binbaşı. Hayvan … hürmeten arkada sessiz ve şaşkın bekliyor, ilk apartman ziyareti.

(…) Annem, "Bu ne?" diye sordu. Babam, "Koyun, Şerif'e aldım" diye yanıtlayınca dünyalar benim oldu. Annem, "Evde besletmem" deyince, aşağıdaki kömürlüğe indirdik. Gözleri ela, kıvır kıvır. Adını Ela koydum. Çok iyi arkadaş olduk. Tarzan'dan daha zeki ve daha hızlı koşuyor. Yemin ederim, frizbi atsan getirecek. Ela her yere peşimden geliyor. Mahallede havam süper, kedisi, köpeği olan var; ama koyunu olan ilk çocuğum ve çok karizmatiğim, Tarkan ile Kurt ikilisini bir nevi yaşıyor, yaşatıyoruz. Ben konsantre Tarkan'ım. Bir sabah babamın "Nerede kaldı bu kasap?" dediğini duydum.

— Baba ne kasabı?

— Oğlum bugün Kurban Bayramı.

— Ee? Kurban aldınız mı bari?

— Aldık ya…

— Baba, ben niye görmedim kurbanı?

— ...

— ?

Babam bana gökten inen koçu, Hz. İbrahim'i anlatıyor; ama ben hüngür hüngür ağlıyorum. Birkaç yıl bana et yediremediler. Hâlâ … , "Kurban zamanı koyun pahalı olur diye bana dört ay hayvanı besletti mi?" diye. Yap-İşlet-Devret modelinin ilk başlangıcı 1970'lerin ortalarına dayanır: Al-Beslet-Kurban et şeklinde.

(…)

Ahmet Şerif İzgören, *Uçan Halı Babam*

1. Okuduğunuz metinde yazarın kullanmayı tercih ettiği "frizbi" ve "konsantre" sözcükleri metni okurken sizi rahatsız etti mi? Neden?

2. Metinden öznel ve nesnel özellik taşıyan birer cümle yazınız. Sizce metinde öznel ve nesnel anlatımdan hangisi ağırbasmaktadır? Açıklayınız.

3. Okuduğunuz metinde içten bir dil kullanıldığını düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

4. Metni estetik bir zevk duyacak şekilde okuyabildiniz mi? Buna sebep olan ya da bunu sağlayan unsurlar nelerdir? Açıklayınız.

5. "Her şey incelikten, insan kalınlıktan kırılır." sözünden anladıklarınızı kendi üslup özeliklerinizi yansıttığınız bir paragrafla ifade ediniz.

Hazırlayan:Hikmet GÜNDÜZ

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) | Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	Sait Adında Bir Balık	25 dk.
Amacı	Metne ve yazara özgü dil ve anlatım özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge

Anılar; öykü, roman, gezi yazısı, deneme gibi edebi türlere kaynaklık edebilir. Salâh Birsel'in anı türünden de yararlanarak yazdığı "Sait Faik" adlı metni okuyunuz ve soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Sait Faik

Sait Faik, Beyoğlu'nda çokluk ikindi üstleri görünür, gece yarılarına kadar da oradan çıkmaz. Bir kahveye dalar. Sonra bir sergi, geceleri sinema, pek pek bir tiyatro… Cumartesi, pazarları ise adacığına sığınır. Kendi köyünü, köyünün insanlarını, balıklarını, Sivriada'nın Kaşıkadası'yla giriştiği komşuculuk oyununu anlatır.

Bu öyküleri düzmek için yanaştığı her insana hemencecik el atmaz, onları kavun alıyormuş gibi iyice tartar, koklar ve öykü olabilecek bir yan bulduktan sonra onlara kucak açar. Çünkü ona göre her insanın içinde öykü bulunmaz. Yazara düşen iş, içinde öykü taşıyan insanı kıstırmaktır. Bir kez kıstırdıktan sonra da elini uzatıp onun içinden öyküyü çekip çıkartmaktan başka bir iş kalmaz.

Sait, bu öykü anlayışını bir gün Çiçek Pasajı'nda Tahir Alangu'nun da bulunduğu bir toplulukta çok canlı bir biçimde dile getirir. Tahir Alangu ve arkadaşlarına "Ne cıbıl heriflersiniz siz, size bir ıstakoz ısmarlayayım da mideleriniz bayram etsin!" sözünü bağışlamıştır. Sonra da pasajın o ünlü ıstakozcusunu çağırıp ıstakoz ısmarlamıştır. "İyi olsun ha!" demeyi de savsaklamamıştır. Istakoz gelmiş, Sait bıçağı eline almış, hayvancağızın şurasını burasını tırtıklamıştır:

— Yaramaz bu. Daha iyisini getir!

Istakozcu söylenecek olmuştur. Ama Sait:

— Parasıyla değil mi? İyi olacak!

Yeni gelen ıstakoz da aynı biçimden inceden inceye gözden geçirilir:

— Haa, bak bunda iş var!

Sait elini kolunu sıvayıp ıstakozu çıtır çıtır da kırmıştır. Koca, koskoca bir tabak dolusu bembeyaz et de salına salına ortaya çıkmıştır. Kendisinin gevezelik ettiğini sanan ama bir kayık tabak ıstakoz etini karşılarında görünce şaşıran Tahir Alangu'ya şöyle demiştir:

İşte böyle. Kimi insanların içi koftur. Hiçbir şey çıkarılamaz. Kimileri de işte böyle doludur. Öykücülük işi bunu bulmaktır.

(…)

Salâh Birsel, *Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu*

1. Bir metin yazarın üslubuyla ilgili ipuçları verebilir. Buna göre okuduğunuz metinden yazarın üslubuyla ilgili ne tür çıkarımlarda bulunabilirsiniz? Açıklayınız.

2. Tabloda anlatım özellikleriyle ilgili kavramlardan birkaçı verilmiştir. Buna göre okuduğunuz metinden bu anlatım özelliklerine uygun birer cümle bulunuz. Bulduğunuz cümleleri aşağıdaki boşluklara yazınız.

AÇIKLIK Anlatımın hiçbir tartışmaya yol açmadan, tek bir yargıyı açıkça ifade etmesidir.	**YALINLIK** Anlatımın söz sanatlarından, ağır sözcüklerden ve uzun cümlelerden uzak olmasıdır.
DOĞALLIK Anlatımın zorlamalardan ve yapmacıklıktan uzak, içten bir anlatımla samimi bir şekilde yapılmasıdır.	**ÖZLÜLÜK** Az sözle çok şeyin anlatılmasıdır. Anlatım özet bir nitelik taşır.

3. Metinde günlük hayatta kullanılan deyim ve ikilemelere yer verilmiştir. Bunların kullanımı metne nasıl bir anlam özelliği katmıştır? Siz de günlük yaşamınızda kullandığınız deyim ve ikilemelerden birer örnek yazınız.

4. Tabloda sade ve ağdalı dille ilgili bilgi verilmiştir. Buna göre okuduğunuz metnin dilini, tablodaki hangi dil özelliğiyle ilişkilendirebilirsiniz? Niçin?

Metinde Dil	
Sade Dil	**Ağdalı Dil**
Günlük hayatta kullanılan kelimelere, cümle yapılarına ve ifadelere yer verilir. Cümleler kısa ve anlaşılır yapıdadır.	Günlük hayatta fazla kullanılmayan kelimeler, cümle yapıları ve ifadeler kullanılır. Cümleler çoğu zaman uzun ve karmaşık yapıdadır.

Hazırlayan: *Oya DURAN*

Etkinlik İsmi	Kaybolmayan Değerlerimiz	25 dk.
Amacı	Okuduğu metinde yer alan millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi ve tarihî ögeleri belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Çanakkale Muharebeleri ve Mustafa Kemal

(…)

Gerçekte on binlerce kişinin kaybına, ölümüne neden olan savaş, sadece Türkler için değil binlerce kilometre öteden, deniz aşırı ülkelerden Çanakkale'ye gelip nereye geldiğini, kimlerle ve niçin savaştığını bilmeden kaybolup giden gencecik insanların da dramı da oldu. Bu noktada Atatürk'ün Çanakkale Muharebelerinde çarpışarak ölen Anzaklar için dile getirdiği şu sözleri hatırlayalım:

Görsel 15: *Atatürk Çanakkale'de askerlerle*

"Bu memleketin toprakları üzerinde kanlarını döken kahramanlar! Burada dost bir vatanın toprağındasınız. Huzur ve sükûn içinde uyuyunuz. Sizler, Mehmetçiklerle yanyana koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen Analar! Gözyaşlarınızı dindiriniz. Evlatlarınız bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler ve huzur içinde rahat uyuyacaklardır. Onlar, bu toprakta canlarını verdikten sonra artık bizim de evlatlarımız olmuşlardır."[52]

Biliyoruz ki her milletin tarihinde Çanakkale gibi zaferler yoktur.[53] Türklerin imparatorluğunun payitahtına Boğazlardan donanma ile geçerek zaferi kazanmak bir hayal olarak kalmıştır. Çanakkale'de kazanılan zafer Rusya'nın savaştan saf dışı kalmasına sebep olurken Mustafa Kemal adı tarihe yazılmış, tüm itibarlar onun üzerinde toplanmıştır.

(…)

Çanakkale Muharebelerini Türklere kazandıran şey, kararlarını hayata geçirmede son derece enerjik bir komutan olarak, Mustafa Kemal'in kendi görkemli aynı zamanda son derece zeki kişiliğine güvenerek doğru zamanda doğru yerde olma konusunda sahip olduğu sırrına erişilmesi güç yeteneği olmuştur. Ve onunla birlikte savaşan Türk askerînin, "Ben size taarruzu emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum" diyen komutanının emrini gönülden yerine getirirken hayatlarını, sevgilerini bu topraklar için, kutsal bildikleri vatan için tereddütsüz yok saymış olmalarıdır.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, *Çanakkale Muharebeleri ve Mustafa Kemal*

1. Mustafa Kemal Atatürk'ün metinde geçen hangi sözü millî ve manevi değerlerimizle ilgilidir? Niçin?

2. Metinde geçen, tarihî ögelerle, millî ve manevi değerlerle ilgili olduğunu düşündüğünüz anahtar sözcükleri tabloda verilen boşluklara yazınız.

Millî Değerler	Tarihî Ögeler	Manevi Değerler

3. Mustafa Kemal Atatürk'ün metinde geçen "Bu memleketin toprakları üzerinde kanlarını döken kahramanlar! Burada dost bir vatanın toprağındasınız. Huzur ve sükûn içinde uyuyunuz. Sizler, Mehmetçiklerle yan yana koyun koyunasınız." sözü hangi evrensel değerlere vurgu yapmıştır? Açıklayınız.

4. Metinde geçen manevi değerlerle ilgili cümleleri göz önünde bulundurarak aşağıda verilen görseli yorumlayınız.

Görsel 16: *Tarihe Saygı Anıtı- Çanakkale*

Hazırlayan: *Teoman Ali GÜNEŞ*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	**Anılarda Yer Alan Değerler**	20 dk.
Amacı	Kültürün, millî ve manevi değerlerin sanatçıların eserlerine yansıyabileceğini fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları metinlere göre cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Mor Salkımlı Ev

(…)

Bu ziyaret, Ramazan'ın ortalarına doğru bitmiş olacak galiba. Eve döndüğüm zaman Mahmure ablayı da Üsküdar'dan dönmüş buldum. Zerrin Dadı ile beraber gezdiği Üsküdar kıyılarında -mutlak Şemsipaşa olacak- bir sürü renkli çakıl taşları toplamış, bir mendile doldurmuş ve bana getirmişti. Deniz kenarına gidememiş olmam, içimde bir yeis uyandırdı. Nevres Bacı'da geçen iyi günleri hemen unuttum, fakat yeisimi ta o günlerden beri saklamaya sevk eden gurur beni ağlamaktan menetti. Mahmure abla dedi ki:

— Haminne hem selâmlıkta hem de haremde bütün komşuları iftara davet edecek. Ramazan için bir aşçı, bir de … kadın tuttular. Bu akşam çocukların iftarı. Şayeste de geliyor.

(…)

O akşam hepimiz heyecan içinde idik. Büyükler yukarıda iftar edecekler, biz çocuklar her günkü yemek odamızda yemek yedikten sonra, karşısındaki Havva Hanım'ın odasında oturacaktık. Mahmure Abla, aynı iftarlıkların çocuklara verilip verilmediğini dikkatle teftiş etti. Fikriyar bizim sofraya yeşil zeytin koymayı unuttuğu için epey azar işitti. Ablam şerbet bardaklarını tepsiye eliyle dizdi; ben de onun arkasında dolaşıyor, kurum satıyordum. En evvel Şayeste'nin ailesi geldi. Ablası Binnaz da beraberdi. Ondan sonra komşular birer birer geldiler.

Halide Edip Adıvar, *Mor Salkımlı Ev*

1. Halide Edip Adıvar, çocukluk anılarını *Mor Salkımlı Ev* adlı eserinde bir araya getirmiştir. Buna göre

a) Okuduğunuz metni göz önünde bulundurarak anı türünü içinde bulunduğumuz topluma ait gerçekliği yansıtması açısından değerlendiriniz?

b) Siz de çocukluk anılarınızdan oluşan bir eser yazmayı düşünür müsünüz? Niçin?

c) Okuduğunuz metinde millî ve manevi değerlerimize yer verilmiştir. Siz bir yazar olsaydınız yazacağınız anıda hangi toplumsal değerleri anlatmak isterdiniz? Niçin?

Ben bir yazar olsaydım _____

2. a) Okuduğunuz metinde geleneksel hayata ilişkin hangi ifadeler dikkatinizi çekti?

b) Okuduğunuz anıdan hareketle "toplumumuzda ailenin ve komşuluğun önemi" ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Hazırlayanlar: *Bahar KAPLAN ve Eflak MALGACA VARGEL*

Etkinlik İsmi	Çanta Dolusu Anı	20 dk.
Amacı	İçinde doğduğu kültürün, millî ve manevi değerlerin sanatçıların eserlerine yansıyabileceğini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Saray ve Ötesi

(…)

Kapıdan girilince genişçe bir sofada bulunmuş olduk ki yer yer koltuklarla, sandalyelerle, bir de yuvarlak masa ile basit bir şekilde döşenmiş idi. Bu masanın bulunduğu yerin yanındaki koltuğun kendisine mahsus olacağını düşünerek biraz uzakça ve oldukça geride, bir sandalyenin önünde ayakta bekledim. Hâdi Paşa ile muhafız yan yana, Abdülhamit'in karşısında ve odanın müntehasına yakın bir noktada idiler. Bana eliyle işaret ederek sağ tarafında, ta yanı başında bir koltuk gösterdi. Hepimize "Oturunuz…" işaretini verdi. Üçümüz de ben saray usulüyle, refiklerim askerce temenna ederek oturduk. Ancak o zaman taraf-ı şahaneden söylenecek sözlerin ilk kısmına başladım.

Nasıl başladım, nasıl devam ettim, bunu tamamıyla tahattur edemeyeceğim. Yalnız biliyorum ki bir kere başladıktan sonra söylenecek sözleri bir çırpıda, durmadan ve sesimde metanetle irad etmek pek mümkün oldu. Birkaç dakika evvele ait heyecan büsbütün geçmişti. İlk önce hünkâr tarafından selam tebliği ile istifsar-ı hatırla başlamıştım. Sonra ziyaret maksadını anlattım ve netice olarak "Birader-i âliniz bu seyahati tasvip buyuramayacağınızı ümit ediyorlar." diye bitirdim. Bu bir nevi hünkâr namına kendisinden müsaade almak kabilindendi.

Ben bu ilk kısmı bitirince o başladı. Bir yandan onu dinliyor, bir yandan da artık pek yakından görmek nasip olan şahsını, kıyafetini, hâlini tetkike vakit buluyordum. O hiç zannettiğim şekilde değildi. Ben kendisini çirkince, esmerce, gayet çukur siyah gözlü farz ederdim. Hiç öyle değildi. Çirkin olmaktan ziyade güzelliğe yakın bir çehresi ve beyaz, belki de pembe bir teni vardı. Gözlerinin rengini tavsif edebilmek için çakır diyeceğim koyu maviyle, tirşe mahlutundan mürekkep bir renk.

(…)

Cevap verdi. Biraderi gibi onun da sesi kalındı ve bütün hanedan azası gibi düzgün, hatta mustalah konuşuyordu. Belliydi ki daima ihtiram ile, inkıyat ile dinlenilmeğe alışıklık neticesiyle kendi söyleyişine tam bir emniyet sahibiydi.

(…)

Söyleyecekleri bitti. Artık bize izin verircesine bir harekette bulundu ve hep beraber ayağa kalktık. Bu çanta hikâyesi herkesçe malumdur. Uzun uzun bütün zihinleri işgal eden bu mesele hâlâ bugün bir muamma olmaktan kurtulamamıştır. Çantayı kim aldı ise onu ne yaptı? Bu da kendisinin bileceği bir iştir elbette.

Abdülhamit önümüze düştü ve bizi istikbal ettiği dış sahanlığa kadar geldi, gene o noktada durdu. Ben takarrüp ettim. O bana elini uzattı, elimi sıkmak için.

Bana ne yapmak yakışırdı? Onu bugün bile kestiremiyorum. O sırada zapt olunamayan bir hamleyle elini aldım ve dudaklarıma götürerek öptüm. Belki de iyi oldu. Maslak Köşkü münasebetiyle bir aksırık kabilinden kaçan yersiz sözlerimden sonra hasıl olma nahoş tesiri silecek bir hürmet…

Halit Ziya Uşaklıgil, *Saray ve Ötesi*

Kelime Dağarcığı:

başkâtip: Bir resmî dairede veya kuruluşta çalışan kâtiplerin başı, başyazman. **ihtiram:** Saygı. **inkıyat:** Boyun eğme, uyma. **irat etmek:** Söylemek. **istifsar-ı hatır:** Hâl hatır sorma. **istikbal etmek:** Karşılamak. **mabeyin:** Padişah sarayı. **mahlut:** Katışık, karışım. **mahsus:** Biri veya bir şey için ayrılmış, münhasır. **metanet:** Metin olma, dayanma, dayanıklılık, sağlamlık. **mustalah:** Herkesin kolayca anlayamayacağı kelime ve terimlerle dolu, ağdalı. **münteha:** Son. **refik:** Arkadaş, dost. **sofa**: Evlerde oda kapılarının açıldığı genişçe yer, hol. **tahattur etmek:** Hatırlamak. **takarrüp etmek:** Yakınlaşmak, yaklaşmak. **tebliğ:** Bildirme. **temenna:** Öne doğru eğildikten sonra doğrulurken eli başa götürülerek verilen selam.

1. Bir eser, yazıldığı dönemin sosyal ve siyasi hayatını yansıtabilir. Okuduğunuz metinde yazar tarihî bir olayı başarılı bir şekilde anlatmıştır. Bu durum, eserin okunma oranına etki eder mi? Niçin?

2. Metnin okuduğunuz bölümünde yazarın mabeyin başkâtibiyken kaybolan elmas dolu çanta meselesi ile ilgili olarak Selânik'te Sultan II. Abdülhamit'le yaptığı görüşme anlatılmaktadır. Halit Ziya'nın görev gereği gittiği saray ortamını anlatmasının nedenleri neler olabilir?

3. Öğretici metinlerde tarihî, sosyal ve siyasi gerçekliğin olduğu gibi ifade edilmesi mümkün müdür? Açıklayınız.

4. Okuduğunuz metin o dönemin sosyal ve kültürel yaşamıyla ilgili size neler düşündürmektedir?

5. Metinde bahsedilen dönemle günümüz toplumunu "saygı ve edebe verilen değer" bakımından karşılaştırınız ve dikkatinizi çeken hususların günümüzde yaşatılıp yaşatılmadığını ifade ediniz.

Hazırlayanlar: *Bahar KAPLAN ve Eflak MALGACA VARGEL*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) | Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	Necatigil 100 Yaşında!	20 dk.
Amacı	Metinde ortaya konulan bilgi, tespit ve yorumları ayırt ederek bilgi cümlelerini yorum cümlelerine dönüştürebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Okulumuzun Sevilen Öğretmeni

"Öğrencisi olmaktan gurur duyduğum Behçet Necatigil, Kabataş Erkek Lisesi'yle özdeşleşmiş edebiyat öğretmenimizdi. Okulla öyle özdeşleşmişti ki kendisinin de ortaokul ve lise öğrencisi olduğu okulumuzda öğretmenlik mesleğinin en uzun bölümünü geçirdi. Kabataş Lisesi'nde ona duyulan sevgi ve saygı şaşırtıcı değildir. Onun Kabataş Lisesi öğrencileriyle ilişkisi mezuniyetlerinden sonra da devam etmiştir. Öğrencilik yılları kadar mezuniyet sonrasında da anılarımız vardır.

Bizim dönemimiz onun öğretmenliğinin on ile on dördüncü yılları arasıdır. Otuz dört, otuz sekiz yaşlarında genç bir edebiyat hocasıydı. Aynı zamanda edebiyat çevrelerinde sevilen, saygınlığı olan bir şair, usta bir çevirmendi.1935'ten başlayarak çeşitli dergilerde yer alan şiirleriyle adını duyuran Necatigil,1945'te yayımladığı ilk şiir kitabı "Kapalı Çarşı" ile dikkatleri çekmişti. Yeni şiir akımının içinde yer almakla birlikte bu akım içinde gerek ele aldığı konular, gerek onları işleme ve anlatma biçimiyle özellikle kendine özgü şiir diliyle çok farklı bir konumu vardır. Behçet Necatigil, 20. yüzyıl Türk edebiyatında özel bir yeri olan şair, yazar ve çevirmenlerin başında gelir. 63 yıllık ömrünün 32 yılını öğretmen, 44 yılını edebiyatçı olarak yaşamıştır. Asıl mesleği olan öğretmenlik yanında çok yoğun edebiyat çalışmalarıyla uğraşmıştır. İlk şiirini yazdığı 19 yaşından ölüm tarihi olan 1979 yılına kadar geçen 44 yıla 14 şiir kitabı, 4 radyo oyunları kitabı, 3 sözlük ve 32 kitap çevirisi sığdırdı. Bu rakamlar Necatigil'in ne kadar üretken bir şair, yazar ve çevirmen olduğunu göstermektedir.

Lisemizde renkli bir edebiyat öğretmenleri kadrosu vardı. Fakat başka öğretmenlerin sınıflarında okuyan öğrenciler de Necatigil'in çevresindeydi. Mezuniyet sonrasında edebiyat ve sanata uzak kaldıklarını düşündüğü öğrencilerine sitem ederdi. Yükseköğrenimden sonra doktora için gittiğimiz yurtdışında üç eski öğrencisi olarak bize de böyle bir sitemi olmuştu. Kendisine yazdığım bir mektuba verdiği cevapta şöyle demişti: "Eğer meslek öğrenimleriniz dışında elinizde bunca imkân varken edebiyatla ilginizi kestinizse hiç hatırlamayın beni, Kabataş beraberliklerini silin bir kalem!"

Hikmet Sami Türk, *Varlık Dergisi*

1. Aşağıdaki tabloda yorum ve bilgi cümleleriyle ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Bu bilgilendirmeden yararlanarak metinde tespit ettiğiniz ikişer bilgi ve yorum cümlesini tablodaki boşluklara yazınız.

Yorum Cümleleri	Bilgi Cümleleri
• Kişisel bir görüş söz konusudur. • Konu ile ilgili bilgi verilmez.	• Kişisel bir görüş söz konusu değildir. • Amaç bilgi vermektir.

2. Okuduğunuz metnin tutarlı bir metin olduğunu söyleyebilir misiniz? Niçin?

3. Aşağıdaki kutucuklarda metinden alınan bilgi cümlelerine yer verilmiştir. Bu cümleleri yorum cümlelerine dönüştürünüz.

Şair, 44 yılına 3 sözlük ve 32 kitap çevirisi sığdırmıştır.	63 yıllık ömrünün 32 yılını öğretmen olarak yaşamıştır.

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) | Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	Bilgi Ve Yorum	20 dk.
Amacı	Metinde ortaya konulan bilgi, tespit ve yorumları belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyup soruları metne göre cevaplandırınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sabah Gazetesinde

(…)

"Sabah" gazetesi bir makale için kırk beş kuruş verirdi ve o zaman için, özelikle daha benim gibi ününü yeni duyurmağa başlayan yazarlar için, bu iyi bir para idi.

"Sabah" gazetesi sahibi Mihran Efendi, sanırım İkdam'a karşı yarışma alanında pek ileri gitmiş olacak ki yazı kurulunu güçlendirmek dileğiyle beni ve Cavid'i altışar yüz kuruş aylıkla gazeteye aldı. "Sabah" yapısında bir aralık "Politika" gazetesine ayrılmış olan yukarı kat daha yapılmamıştı. Karanlık bir merdivenden ayak yordamıyla çıktıktan sonra girilen loş sofa camlı bir bölme ile bölünmüştü. İşte bu bölmenin içinde gece gündüz havagazı lâmbası altında yazarlar çalışırlardı. Kapıdan girer girmez sağ tarafta insanın beline gelecek kadar bir bölme daha vardı. Bunun arkasında yüksek bir iskemle üzerinde yönetim memuru Aleksan otururdu. Sokak üstündeki oda da Mihran Efendi'ye ayrılmıştı. Ama Mihran Efendi'nin bu odada oturması pek seyrek olabilen bir şeydi.

Matbaalarda eskiden makineler motörlerle değil, elle çevrilirdi. Bunun için de hamallar vardı. İşte basın dünyasına böyle makine hamallığından ya da gazete dağıtıcılığından başlamış ve yavaş yavaş zenginliğini yapmış denilen Mihran Efendi, gazeteyi ve matbaayı sürekli bir gözetim altında bulundurmak için her yanda durmaksızın döner dolaşırdı. Şimdi dizgi yerinde, şimdi yazı işleri odasında ve her zaman Aleksan'ın yanında!

(…)

Hüseyin Cahit Yalçın, *Edebiyat Anıları*

1. Metinde geçen *Sabah gazetesi sahibi Mihran Efendi, sanırım İkdam'a karşı yarışma alanında pek ileri gitmiş olacak ki yazı kurulunu güçlendirmek dileğiyle beni ve Cavid'i altışar yüz kuruş aylıkla gazeteye* aldı cümlesi bir yorum cümlesi midir yoksa bilgi cümlesi midir? Cevabınızı gerekçeleriyle yazınız.

2. Metinde "Sabah" gazetesinde çalışan kişilere kırk beş kuruş verildiği bilgisi geçmektedir. Siz de metinde geçen bilgi içeren iki cümleyi bularak yazınız.

3. Sizce bu anı örneğinde sadece bilgi verici ifadeler kullanılsaydı metnin anlatımında ne gibi farklılıklar olurdu?

4. Metni yorum içeren cümlelerle siz devam ettirecek olsaydınız neler yazardınız?

Hazırlayanlar: *Feridun SAĞOL*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) | Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	Yorumlarım	20 dk.
Amacı	Metindeki bilgi ve yorumları ayırt edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Anıların öykü, roman, deneme, şiir gibi edebi türlere kaynaklık ettiği de görülür. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın denemelerine kaynaklık eden bir anısı aşağıda verilmiştir. Metni okuyup soruları metne göre cevaplayınız. (Metin, kısaltılarak alınmıştır.)***

Kitap Korkusu

1923 yıllarında Erzurum Lisesi'nde hoca idim. Mektebimizde Fransızca ders veren Abdülhakim Bey adında Mısırlı bir hoca vardı. Çok çabuk dost olmuştuk. Fransızcayı, İngilizceyi iyi biliyor, biraz yağlı, fazla tecvidli olmasına rağmen Türkçeyi de mükemmel şekilde konuşuyordu. Fransız gramerini iki ayda öğretmek için hususî bir metod bile icad etmişti. Bu cinsten icad sahiplerinin çoğu gibi, o da garip bir adamdı. Sene sonunda imtihanlarda çocukların hakikaten Fransız gramerini çok iyi bildiklerini gördük. Yalnız bir şey eksikti. Fransızca bilmiyorlardı. Tek başına metodun kâfi olmadığını ve her icadın icat sayılamıyacağını ilk önce o imtihanda öğrendim.

Hakim Bey, hoşa giden tarafı çok, vefalı bir arkadaştı. Yalnız bir kötü huyu vardı. Kitabı sevmez ve okumazdı. Gramer kitaplarından başka kitabı yoktu. Halbuki o yıllar benim okuma hızımın arttığı yıllardı. Mektepten çıkar çıkmaz yatağıma uzanır, yeni tanıdığım Dostoievsky ile, Erzurum'a kadar cebimde getirdiğim Baudelaire'i, İstanbul'dan bin güçlükle getirttiğim kitapları okurdum. Fakat asıl okuduğum bu ikisi idi. Fransız şâirinin Darülfünun'da iken cazibesine kapılmıştım. Dostoievsky'yi ise yeni yeni tadıyordum. Muazzam bir şeydi bu. Her an dünyam değişiyordu. İnsan ıztırabiyla temasın sıcaklığı her sahifede sanki kabuğumu çatlatacak şekilde beni genişletiyordu. Düşüncem adetâ bir kaç gece içinde boy atan o mucizeli nebatlara benziyordu. Cildden cilde atladıkça ufkum başkalaşıyor, insanlığa ve hakikatlerine kavuştuğumu sanıyordum.

Hakim Bey'le bir evde oturduğumuz için günlerimiz beraber geçiyor gibiydi. Adamcağız tam bir ıztırap içindeydi. Beni bırakıp yalnızca sokağa çıkmaya razı olmadığı için, ben okurken bir avuç içi kadar odamızda, öğrenilecek lisânın kendisine hiç bir suretle muhtaç olmayan gramer metodlarını düşünür, yahut da operalarını söylerdi. Fakat vaktini ne ile geçirirse geçirsin bir eli daima bana doğru, elimdeki kitabı alıp atmak için uzanmış dururdu. Aylarca bu tehdidin altında yaşadım. Hâlâ bile üzerimde izi vardır.

Hakim Bey'in söylediği opera parçaları, bilmem nedense, bana onun Shakespeare'i çok sevdiği fikrini vermişti. Hem gönlünü almak, hem de belki okumaya tekrar başlar da rahat ederim ümidiyle İstanbul'dan kendisine hediye etmek üzere bir İngilizce Shakespeare getirtmeyi düşündüm. Aylarca bekledikten sonra nihayet kitap geldi. Ona Shakespeare'i uzattım.

Dostum kitabı bir müddet ne yapacağını bilmeden elinde evirdi, çevirdi. Sonra yüzüme bakarak hakikaten sevimli bir hayretle "Bunu ne yapacağım? " diye sordu. Gözlerinde bütün bir çocuk masumiyeti vardı. "Ben kitap okumam, diyordu. Hele ecnebi dilinde hiç okumam."

Birdenbire karşımdaki adam benim için hakikî bir uçurum olmuştu. Hâlâ bile, Hakim Bey'i korkunç bir boşluk gibi düşündüğüm, gördüğüm olur. Kitabı sevmeyen ve korkan adam... Tecessüsünü öldürmüş insan...

(…) Ahmet Hamdi Tanpınar, *Yaşadığım Gibi*

Kelime Dağarcığı:

nebat: Bitki. **tecessüs:** Anlama merakı.

1. Anlatımın mantık kurallarına uyması, duygusal ve düşünsel çelişkiler taşımaması, konudan sapılmaması tutarlılıkla ilgilidir. Metinde tutarlı olmadığını düşündüğünüz ifadeleri tespit ederek ikisini yazınız.

2. Yazarın kanıtlamaya ihtiyaç duymadığı düşüncelerinden birkaçına okuduğunuz metinden örnekler veriniz. Sizce yazarın bu düşüncelerini kanıtlamaya ihtiyaç duymamasının sebebi nedir?

3. Yazarın metindeki katıldığınız ve katılmadığınız görüşlerine birer örnek veriniz. Yazara katılma ve katılmama sebeplerinizi kısaca yazınız.

4. Okuduğunuz metni genel olarak gerekçe, kanıt, tutarlılık, geçerlilik ve doğruluk açısından kısaca değerlendiriniz.

Gerekçe:

Kanıt:

Tutarlılık:

Geçerlilik:

Doğruluk:

Hazırlayanlar: *Hikmet GÜNDÜZ*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) | Kazanım A.4.10: Metinde yazarın bakış açısını belirler.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	**Anlatan Kim?**	20 dk.
Amacı	Öğretici metinlerde yazar ve anlatıcının aynı kişi olduğunu fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları metne göre cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Mavi Sürgün

(…)

Annemin Taksim'deki binasının ilk katını bir İngiliz subayı işgal etmişti. Altı oda mıydı ne? İngiliz cihet-i askeriyesi aylık kirayı altı lira olarak saptamıştı. Fakat Terkos şirketi suyu kesince subay dışarıdan kovalarla su getirtiyordu. Bu su parası kiradan düşülünce annem borçlu çıkıyordu. Aradan bir yılı aşan bir zaman geçtikten sonra annem şikâyet komisyonuna gidip durumu bildirmemi rica etti. Şikâyet komisyonu yani "Claims commissioti" Pangaltı'daki eski Harbiye Mektebindeydi. Orası yabancı kuvvetler tarafından işgal edilmişti. Bir gün, vaktiyle Harbiye Mektebi olan binanın kapısına vardım. Kapıda askerler nöbet bekliyorlardı. Kapıdan yanıma bir polis taktılar. Bana yolu göstermesi için değil fakat bir fena niyette bulunmayayım diye. Uzun bir koridordan geçtik. O koridorda mermer levhalar üzerine Harbiye'den subay çıkıp savaş meydanlarında şehit olanların adları oyulmuştu. Üzüldüm. Şikâyet komisyonu odasına vardım. Komisyon, topu topu bir İngiliz onbaşısından ibaretmiş; ona durumu anlattım. Birdenbire herif yüzüme tabanca patlatırcasına "Sen kendini beyaz insan mı sanıyorsun?" diye haykırdı. Ben de "Senin kadar beyazım!" dedim. Hemen herif cebinden bir düdük çıkartıp aceleyle öttürdü. Binanın uzak, yakın çeşitli odalarından başka düdük sesleri buna cevap verdi. Demek ki gelen şikâyetçiyi korkutmak için böyle bir tertibe başvuruyorlardı? Arkamı dönünce arkamda on kadar asker sıralanmış olduğunu gördüm. Ses çıkarmadım. "Hiçbir diyeceğim yok, haklısınız." dedim, o koridordan geçerek çıkıp gittim. O sırada bir arkadaşla konuşurken arkadaş İstanbul'dan, şehir hâlâ bir Türk şehriymiş gibi söz ediyordu. Kendisine çok yanıldığını, Fatih'in beş yüz yıl önce İstanbul'u fethettiği gibi biz de şimdi şehri ikinci kez fethetmezsek şehrin bir Türk şehri sayılamayacağını söyledim. İşin gerçeği bundan ibaretti.

Halikarnas Balıkçısı, *Mavi Sürgün*

Kelime Dağarcığı:

cihet: Yön, yan, taraf. **tertip:** Uygun bir sıraya, düzene koyma, sıralama; hile, düzen, komplo.

1. Okuduğunuz metinde anlatıcı kimdir? Metinden cümle örnekleri bularak açıklayınız.

2. Öğretici metinlerde anlatıcının okurda gerçeklik duygusu uyandırmasıyla ilgili neler söyleyebilirsiniz?

3. Edebî şahsiyetlerin tarihe tanıklık ettikleri olayları anlatmaları doğru mudur? Bu tür anıların okurda uyandırdığı etki, tarih metinleriyle aynı mıdır? Açıklayınız.

4. *Annemin Taksim'deki binasının ilk katını bir İngiliz subayı işgal etmişti. Altı oda mıydı ne? İngiliz cihet-i askeriyesi aylık kirayı altı lira olarak saptamıştı. Fakat Terkos şirketi suyu kesince subay dışarıdan kovalarla su getirtiyordu. Bu su parası kiradan düşülünce annem borçlu çıkıyordu. Aradan bir yılı aşan bir zaman geçtikten sonra annem şikâyet komisyonuna gidip durumu bildirmemi rica etti.*

a) Metinden alınan bu parçayı gözlemci bakış açısı ile yeniden yazınız.

b) Yazdığınız metin ile okuduğunuz metni karşılaştırınız. Hangisinin okuru etkileme gücü daha fazladır? Niçin?

Hazırlayanlar: *Bahar KAPLAN ve Eflak MALGACA VARGEL*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) | Kazanım A.4.10: Metinde yazarın bakış açısını belirler.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	Geçmiş Zaman Olur Ki Hayali Cihan Değer	20 dk.
Amacı	Yazar ile anlatıcının aynı kişi olmasının metne etkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları metinlere göre cevaplayınız. (Metinler, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

I. Metin

Çocukluğum, Gençliğim

1884 Kânûn-i evvelinin 2'sinde, Üsküp'de, İshâkıye Mahallesi'nde, büyük vâlidem Âdile Hanım'ın konağında, bu evin cepheye doğru, sağ tarafındaki arka odada, sabaha karşı doğmuşum. Salı günü imiş. Üsküb'e o gün nâdir görülür bir kar yağmış. 1886'da, kardeşim Reşad'ın aynı evde doğmuş olduğunu pek hayâl meyâl olarak hatırlıyorum. Annemin lohusa yatağı, evin cepheye doğru, sonundaki ön odada idi.

1889'da, yeni yaptırmış olduğumuz evde, mektebe başladım. Mektep, Sultan Murad Câmii'nin mihrabı arkasında Yeni Mekteb denilir, beşyüz senelik bir vakıftı.

(…)

Dâvetliler vardı, onlar şerbet içtiler, kuşaklarını ve ceplerini şeker külâhlarıyle doldurdular, o aralık, zâhir ürkmiyeyim diye, beni bir araba ile, ayrı bir yoldan, Saat Bayırı'ndan mektebe ilettiler. Annemin hazırlamış olduğu bir şilteyi, muallim Ganî Efendi'nin hoca makaamı olan, yarım kavis, mihrâbımsı yerin arkasına koydular. Maarif âlemine girişimin ilk günü budur.

(…)

Yahya Kemal Beyatlı, *Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebî Hatıralarım*

II. Metin

13 Ocak

Çoktandır şiir okumadım, okuyamadım, sarmıyor beni. Yeni yazılan şiirleri beğenmiyorum demek istemiyorum, biliyorum, çok güzel şiirler yazılıyor ama hepsi de bana yabancı geliyor. Bugün şiir defterimi açayım dedim, en sevdiğim şiirler vardır içinde eskilerden, yenilerden. Okuyamadım. Ne demek olduklarını anlayamıyorum, ne işe yaradıklarını anlayamıyorum.

(...)

Belki de gönül gençlik istiyor şiiri sevmek için, ben o gençliği yitirmişim. Ama dedim, birdenbire, Ahmet Haşim'in "Karanfil" şiiri geldi aklıma: "Bir katre alevdir bu karanfil / Yârin dudağından getirilmiş..." O şiirin güzelliğini bugünkü kadar anladığım olmamıştı. Doğrusunu söyleyeyim, Ahmet Haşim'in sevdiğim şiirlerinden değildi o. "O Belde"yi, "Parıltı"yı, "Şafakta"yı ondan çok üstün buluyordum. Bugün onun güzelliği birdenbire doğuverdi içime. Nereden geliyor bu? Bir hatırayı mı uyandırdı bende? Hayır, duygularımla değil, düşüncemle sevdim güzelliğini. Bir güzellik nesnesi...

Nurullah Ataç, *Günce*

1. Yukarıda verilen metinlerde yazar aynı zamanda kahramanlardan biridir. Bunun nedeni ne olabilir? Açıklayınız.

2. Okuduğunuz *Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebî Hatıralarım* adlı metin bir anıdan, *Günce* adlı metin ise bir günlükten alınmıştır. Anı ve günlük arasındaki farkı Suut Kemal Yetkin şöyle açıklamıştır: "Günlük, ileriye doğru gider, hatıra geriye doğru iner. Biri yaşarken, diğeri yaşandıktan sonra yazılır." Siz olsaydınız okuduğunuz metinler gibi öğretici bir metin mi yoksa kurgusal bir metin mi yazmak isterdiniz? Neden?

3. Yazarın, anı türünde bir metin kaleme alırken tarafsız davranma zorunluluğu var mıdır? Gerekçeleriyle yazınız.

4. *Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebî Hatıralarım* adlı metinde de okuduğunuz üzere anı yazarının güçlü bir belleğe ve gözlem gücüne ihtiyacı vardır. Ayrıca anılar samimiyet ve gerçeklik üzerine kurgulanır. Ancak yazarın dili kullanma konusunda da titiz davranması, anlattıklarının merakla okunma oranına büyük etki etmektedir. Siz de bu özellikler doğrultusunda kahraman bakış açısı ile oluşturduğunuz bir anınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hazırlayanlar: *Bahar KAPLAN ve Eflak MALGACA VARGEL*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) | Kazanım A.4.10: Metinde yazarın bakış açısını belirler.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	Onun Gibi Bakmak	25 dk.
Amacı	Metinde yer alan bakış açısını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Böyle Geçti

"İnsan ömrü yapacak işlerin azameti karşısında çok cüce kalıyor Gökçen... Geçtiğimiz yerlerde fabrikalar görmek istiyorum, ekilmiş tarlalar, düzgün yollar, elektrikle donanmış köyler, küçük fakat canlı tertemiz sağlıklı insanların yaşayabilecekleri evler... Büyük yemyeşil ormanlar görmek istiyorum. Gürbüz çocukların, iyi giyimli çocukların, yüzleri sararmamış, dalakları şiş olmayan çocukların okuduğu okullar görmek istiyorum...

İstanbul'da ne medeniyet varsa, Ankara'ya da o medeniyeti getirmeğe çalışıyorsak, İzmir'i nasıl mamur kılıyorsak, yurdumuzun her tarafını aynı medeniyetle kavuşturalım istiyorum. Dedim ya insan ömrü çok büyük işleri başarabilecek kadar uzun değil... Mamur olmalı Türkiye'nin her tarafı, müreffeh olmalı...

Devletin yapamadığını, yapamayacağını, millet, milletin yapamadığını yapamayacağını devlet yapmalı... Her şey yalnız devletten ya da her şey yalnız milletten beklemek doğru olmaz... Devlet ve millet daima el ele olmalıdır, ülke sorunlarını göğüslemede...

Ben yapabildiğim kadarını yapayım, sonra ne olursa olsun demek yok benim kitabımda. Geleceği, geleceğin Türkiye'sini, geleceğin halkını düşünmek görevimdir. Bir iş aldık üzerimize, bir savaşın üstünden geldik, şimdi ekonomik alanda savaş veriyoruz. Daha da vereceğiz. Bu heyecanı yaşatmak, bu heyecanın ürünlerini görmek istiyorum."

(…)

Sabiha Gökçen, *Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Nasıl Geçti*

Kelime Dağarcığı:

azamet: Ululuk, büyüklük. **Gürbüz:** Sağlam, güçlü. **mamur:** Bayındır. **müreffeh:** Gönençli.

1. Metinde geçen "Ben yapabildiğim kadarını yapayım, sonra ne olursa olsun demek yok benim kitabımda. Geleceği, geleceğin Türkiye'sini, geleceğin halkını düşünmek görevimdir." cümleleri metinde yer alan bakış açısı ilgili hangi ipuçlarını vermektedir? Açıklayınız.

2. Metinde geçen anahtar sözcüklerden hangileri metinde yer alan bakış açısı hakkında bilgi edinmenize katkı sağlar? Tablodaki boşluklara seçtiğiniz anahtar sözcükleri yazınız.

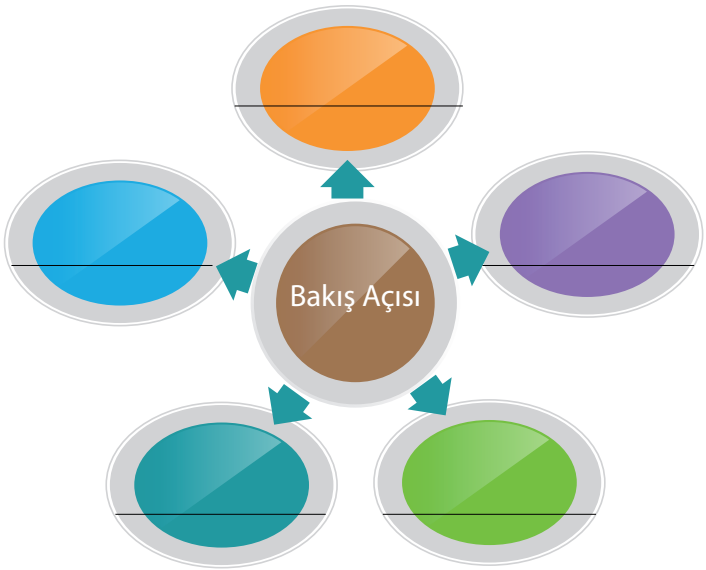

3. Prof. Dr. Aziz Sancar, hücrelerin hasar gören DNA'ları nasıl onardığını ve bu DNA'ların genetik bilgisini koruduğunu haritalandıran araştırmaları sayesinde 2015 Nobel Kimya Ödülü'nü kazanmıştır. Türkiye için büyük bir gurur kaynağı olan Prof. Dr. Aziz Sancar'ın bu başarısını metne göre nasıl yorumlarsınız? Açıklayınız.

3. Metinde okuyucuyu yönlendirmelere dair izlenimlerinizi metinde geçen hangi ifadelerle açıklarsınız?

Hazırlayanlar: *Teoman Ali GÜNEŞ*

Etkinlik İsmi	Hatırladıklarım	25 dk.
Amacı	Metinde fikrî, felsefî veya siyasî akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz ve soruları metne göre cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Doğduğum Şehir

(…)

Önce size doğduğum şehri anlatayım. Usturumca, Osmanlı İmparatorluğunun Rumeli denilen Avrupa bölgesinde bulunan küçük bir kasaba idi. Usturumca o vakitki Selânik vilâyetine bağlı idi. Kasabada oturan halk ikiye ayrılmıştı. Şehrin üst bölgesinde Hıristiyanlar, çoğunlukla da Rumlar otururdu. Rumlar daha iyi evlerde oturur, şehrin ana ticaret işlerini ellerinde bulundururlardı. Türkler şehrin alt bölgesinde yaşarlardı. Bunları da üç sınıfa ayırmak mümkündü. Bütün kasabanın servetini ellerinde bulunduran ve kendilerine ağa ve bey sıfatlarını yakıştıran egemen sınıf. Bunlar kasabanın yüze yakın köyünü ellerinde bulunduruyorlardı. Örneğin kasabanın en büyük evinde yaşayan, yirmiden fazla köyün gelirini toplayan Süleyman Paşa diye biri vardı. Evinde haremiyle kapalı bir hayat yaşardı. Onlardan sonra beyler gelirdi. Bunların da sayısı çok değildi. Ama her birinin birkaç köyü vardı. Babam Hacı Halim Ağa, bu ağa sınıfının en zayıflarından biriydi. Bizim şehre atla bir saat uzaklıkta bir köyümüz vardı. Toprakları Bulgar köylüleri işletirdi. Bizim toprakları işleyen köylüler, topraktan yapılmış karanlık evlerde yaşarlardı. İşledikleri topraklardan elde edilen ürünün yarısını alır, ötekini bizim ambarlara boşaltırlardı. Biz yazın, hasat zamanı ailece köye gider çiftlikteki binaya yerleşirdik. Bu göç, biz çocuklar için eğlenceli olurdu. Harmanların dövülüşüne katılır, sabahları erkenden bostanlara gidip karpuz kavun yerdik.

Tarihin bize öğrettiğine göre Osmanlı Türkleri, on üçüncü yüzyılda iki koldan Avrupa kıtasına geçerek ta Sırbistan ve Yunanistan'a kadar sarkmış ve bu yerlere yerleşmiştir. İkinci bir kol, Karadeniz kıyılarını izleyerek Tuna boyuna inmiş ve sonra Rumeli'ye sarkarak Selânik'e kadar gelmiştir. Bizim babalarımızın bu Osmanlı Türkleri arasında buralara gelerek Usturumca'da yerleşmiş olmaları ihtimali çoktur. Zaten aradan beş altı yüzyıl geçmiş olmasına rağmen kılık kıyafet, dil, din, âdet ve gelenekler hep Orta Asya halklarını hatırlatmaktadır. Yediğimiz yemekler Orta Asya halklarının yemekleriydi. Bugün bile Orta Asya'da evlerde karyola ve masa, iskemle filan bulunmaz. Bizim evlerde de bunlar yoktu. Yataklar yerlere serilir, onların üzerinde yatılırdı. Yemek masada çatal bıçakla değil, yerde elle yenirdi. Ortaya geniş bir renkli çarşaf serilir, bunun üstüne geniş bir sini konur, bizler bu sininin etrafında diz çökerek veya bağdaş kurarak sıralanırdık. Sonra ortaya konan sahandan yemeğimizi elimizle alıp yerdik. Evlerin biçimleri bile Orta Asya evlerini hatırlatırdı. Evler geniş bir duvarla çevrilmiş bir bahçe içinde bulunurdu. Ben Özbekistan ve Türkmenistan'da evlerin aynı biçimde olduğunu görüp şaşmıştım. Sözün kısası bunlara benzer birçok âdet ve gelenekler, babalarımızın Orta Asya'dan gelmiş olduklarını gösterir.

Kasaba yalnız pazar günleri canlanırdı. O gün köylüler ürünlerini satmak, ihtiyaçlarını almak için şehre inerlerdi. Onlar gitti mi şehir gene alışılan sessizliğine gömülürdü. Günümüz sokaklarda geçerdi. Oyuncaklarımızı bile kendimiz yapar, oyunlarımızı kendimiz icat ederdik. Bu nedenle oyuncaklarımız da oyunlarımız da sınırlı idi. At kılından top, odundan topaç yapardık. Ama en büyük oyuncağımız sapandı. Bunu da kendimiz yapardık.

Zekeriya Sertel, *Hatırladıklarım*

1. Yazarın içinde yaşadığı toplumun sosyal ve kültürel yapısıyla ilgili neler söyleyebilirsiniz?

2. Bir kültürel belleğin sonraki kuşaklara aktarımı; belgeseller, sinema ve televizyon dizileri gibi farklı iletişim araçlarıyla da gerçekleşebilmektedir. Bu bağlamda metindeki toplumsal yapı, gelenek ve anlayışa benzer konularda izlediğiniz bir film, sinema veya belgesel hakkında kısaca bilgi veriniz.

3. Yazarın çocukluğunda oynadığı oyuncaklar, içinde yaşadığı coğrafyanın gelenek ve anlayışı hakkında ipuçları verebilir mi? Niçin?

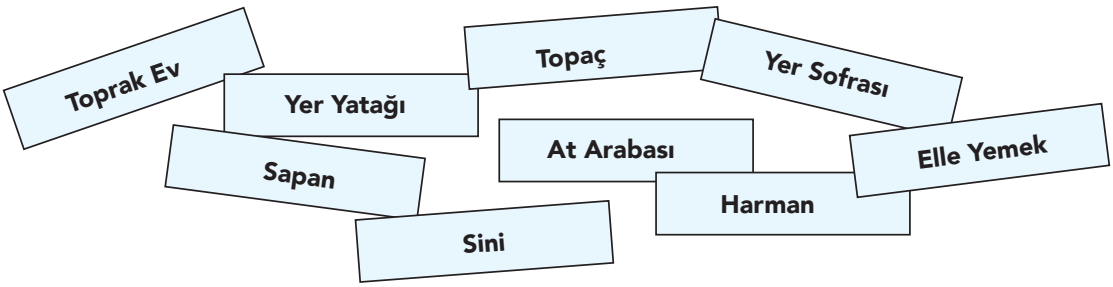

4. Metinden alınan yukarıdaki kavramlardan birini seçerek seçtiğiniz kavramın geleneklere yansıması ve zaman içindeki değişimiyle ilgili bir değerlendirme yapınız.

Hazırlayanlar: *Oya Duran*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) | Kazanım A.4.11: Metinde fikrî, felsefî, siyasî akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	Atatürk'ün Çocuk Sevgisi	25 dk.
Amacı	Metinde fikrî, felsefî veya siyasî akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz ve soruları metne göre cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Atatürk ve Çocuklar

Atatürk çocukları çok severdi. O'nun dilinde çocuk, sevgi demekti… Sevdiklerine, hangi yaşta olursa olsunlar, çocuk diye seslenirdi.

(…)

Başka bir gün, çocuk terbiyesinden konuşuyorduk, bu konuda mütalâalarını şöyle izah ettiydi:

"çoğu ailelerin ötedenberi çok kötü alışkanlıkları var; çocuklarını söyletmez ve dinlemezler… Zavallılar lafa karışınca, "Sen büyüklerin konuşmasına karışma!" der, sustururlar. Ne kadar yanlış, hatta zararlı bir hareket… Hâlbuki tam tersine, çocukları serbestçe konuşmaya, düşündüklerini, duyduklarını, olduğu gibi ifade etmeye teşvik etmelidirler; böylece hem hatalarını düzeltmeye imkân bulunur, hem de ileride yalancı ve riyakâr olmalarının önüne geçilmiş olur. Kısacası çocuklarımızı artık düşüncelerini, hiç çekinmeden açıkça ifade etmeye, içten inandıklarını savunmaya, buna karşılık da başkalarının samimi düşüncelerine saygı beslemeye alıştırmalıyız. Aynı zamanda onların temiz yüreklerinde; yurt, ulus, aile ve yurttaş sevgisiyle beraber doğruya, iyiye ve güzel şeylere karşı sevgi ve ilgi uyandırmaya çalışmalıdır. Bence bunlar, çocuk terbiyesinde ana kucağından en yüksek eğitim ocağına kadar her yerde, her zaman üzerinde durulacak önemli noktalardır. Ancak bu suretledir ki çocuklarımız memlekete yararlı birer vatandaş ve mükemmel birer insan olurlar."

(…)

Hasan Rıza Soyak, *Atatürk'ten Hatıralar*

1. Atatürk'ün o dönemde çocuk terbiyesiyle ilgili düşünceleriyle insanlara nasıl bir örnek oluşturduğunu düşünüyorsunuz? Sizce günümüzde çocuklara nasıl davranılmaktadır? Açıklayınız.

2. Metinde *çoğu ailelerin ötedenberi çok kötü alışkanlıkları var; çocuklarını söyletmez ve dinlemezler… Zavallılar lafa karışınca, "Sen büyüklerin konuşmasına karışma!" der, sustururlar.* cümlelerindeki ifadelerin benzerini etrafınızdaki insanlardan duyuyor musunuz? Çok soru soran bir çocuğa sizce nasıl davranılmalı?

3. Bilindiği üzere Atatürk, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı bütün çocuklara armağan etmiştir. O tarihten bugüne kadar her sene büyük bir coşkuyla kutlanan bu bayram bütün çocuklar için çok değerlidir. Dünya'da çocuklarına bayram hediye eden ve bu bayramı bütün dünya ile paylaşan ilk ve tek ülke Türkiye'dir. Günümüzde çocuklar için neler yapılabileceğiyle ilgili düşünceleriniz nelerdir?

4. Atatürk metindeki cümleleri kurduğunda yanı başında olsaydınız ona soracağınız ilk soru ne olurdu? Ayrıca ona bir armağan verme şansınız olsaydı ne verirdiniz?

Hazırlayanlar: *Feridun Sağol*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) Kazanım A.4.12: A.10.12. Metni yorumlar.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi Alan Becerileri: Okuma Becerisi, Yazma Becerisi

Etkinlik İsmi	**Yazar ve Zaman**	20 dk.
Amacı	Metindeki açık ve örtük iletileri; metinle ilgili tespitlerini, beğenisini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz ve soruları metne göre cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Vakit Geçmek Bilmiyodu

Demek bu, nihayet dört yıl evveline dair bir hikâyeydi. Hâlbuki, bana uzak bir geçmişin rivayetleri gibi geliyordu. Dört yıl, beş yıl şimdi nedir benim gözümde? Daha dün; hayır, dünden de yakın bir şey. Beş yıllık bir zaman merhalesi bence bir cümlenin sonundaki noktadan hatta iki fıkranın arasındaki virgülden farksızdır şimdi. Bu kısacık mühlet nice sözlerim yarıda kalmıştır ve daha nicelerini söylemekte devam ediyorum. Bir de bakıyorum ki muhatabımın yüzünde birtakım çizgiler, buruşukluklar hasıl olmuş; gözlerin feri sönmüş; yanakları sarkmıştır. Bir de bakıyorum ki muhatabım beni dinlemekten yorulmuş, uyuklamak üzeredir. "Dur yahu! Daha sözümü bitirmedim." İyi ama saat, çoktan gece yarısını çaldı. Ben ise söze başladığım öğle üstünün henüz geçmediğini sanıyordum. Bu gidişle bir gün gelecek, son saatin tokmağı vurunca mutlaka böyle bir gaflete düşüp etrafımdakilere ömrün altmış yıllık dertlerini dökmeye kalkışacağım. Fakat monoloğumun daha ilk kelimelerini söylemeye vakit bulamadan suyu çekilmiş bir çeşme gibi susmaya mecbur kalacağım. Vakit bulamadan... Evet, kırk beş yaşıma bastığım günden beri hep bu vakit darlığı içindeyim. Zaman ölçüsü, elimde sahtiyandan bir endaze gibi kısaldıkça kısalıyor. Bir ay bir saat; bir yıl bir gün oluyor.

Hâlbuki, çocukluğumda bu ölçü bir lastikten metre şeridi gibiydi; çektikçe uzardı. Bazı günlerim bir yıl kadar uzun sürerdi. Bazı saatlerim bitip tükenmesini bilmezdi. Yaz mevsiminde anneme "Kış ne zaman gelecek?" diye sorardım. Kış geldi mi Martın dokuzunu, Martın dokuzu geçti mi mayısı iple çekerdim. Zira o devirde Ramazan ayı tam kışa rastlardı. Martın dokuzunda Mesir Bayramı olurdu ve mayısın sonuna doğru kiraz yaylalarına çıkardık.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Anamın Kitabı*

Kelime Dağarcığı:

endaze: Ölçü **fer:** Parlaklık, aydınlık. **hasıl olmak:** Ortaya çıkmak, türemek. **merhale:** Derece, basamak, aşama, evre. **mühlet:** Vade. **sahtiyan:** Boyanmış, cilalanmış deri.

1. Yazar kırk beş yaşından itibaren zamanın ölçüsünün kısaldığını düşünüyor. Yaşın ilerlemesiyle zaman daha hızlı mı geçer? Düşüncelerinizi açıklayınız.

2. "Vakit darlığı" ifadesinden ne anlıyorsunuz? Geçirdiğiniz günleri değerlendirip önünüzde sizi bekleyen günleri düşündüğünüzde şu an bulunduğunuz yerden zaman size nasıl görünüyor?

3. Yazar muhatabı ile yaşadığı an'ı anlatırken bir anda monoloğunu tamamlamakla ilgili düşüncelerini anlatmaya geçiyor. Yazarın bu iki durumla ilgili değerlendirmeleri nelerdir?

4. Yazının başlığı ile içeriği arasındaki ilgiyi yazarın çocukluğu ve yetişkinliği açısından değerlendirerek açıklayınız.

5. Zamanın çok hızlı geçmesini istediğiniz ya da "Hiç bitmese bu an!" dediğiniz zamanlar olmuştur. Böyle zamanlarda neler hissedersiniz? Yazınız.

Hazırlayanlar: *Bahar KAPLAN ve Eflak MALGACA VARGEL*

Etkinlik İsmi	Oku-Yorum	25 dk.
Amacı	Metindeki açık ve örtük iletileri yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz ve soruları metne göre cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Ölüm Allah'ın Emri Ayrılık Olmasaydı

Bazı gamlı akşamlarında, sofra başında, çeneni avucuna dayayarak, bakışları mahmurlaşmış gözlerini yumarak sade bir halk türküsünün "Ölüm Allah'ın emri/Ayrılık olmasaydı" mısralarını, hâlâ yankısı kulağımdan gitmeyen dokunaklı sesinle okurdun. Sonra, sırla bir murakabeye varmış gibi bir an susardın. Seninle birlikte herkes de susardı. O zaman, sessizlik içinde daldığın karanlıktan, boşluktan, yalnızlıktan hoşlanmamışsın, o bir tek an içinde her şeyin sonunu görmüş ve anlamışsın gibi, o murakabeden silkinir, o âleminden ayrılırdın...

Ebediyetten fanilerin dünyasına tekrar dönmüşsün ve etrafındaki sessizliğin manasını arıyorsun gibilerde herkesi ve her şeyi derin bir göz yoklamasıyla süzer; uzak bir kükreyişi andıran bir ses duyurdun! O zaman sen, yaralanmış bir arslana ne kadar benzerdin!.. Bunu teşbih olsun diye söylemiyorum. Gerçekten, madde olarak yüzün arslana benzerdi. Fatih nasıl kartal burunlu ve Yavuz nasıl koç bıyıklı idiyse sen de arslan yüzlü idin. Çöllerin yalnızlığında tek başına kalmış, erkek duruşlu, uçsuz bucaksız ufuklara sitemkâr bakışlı bir gücenik arslan!.. Ruhunun olanca asaleti, o haşmetli duruşta bir güneşin altında gibi belirir, ruhlarımızı kamaştırırdı.

Sen ve söylediğin o türkü o kadar ayrı iki şeydiniz ki! Asırları bir sıçrayışta atlayıp geçerek bütün dünya ile pençeleşip üstün gelmiş sen ... her faniye, heyhat ki, mukadder emre boyun eğeceği gün de olur düşüncesi, içlerimize yaman kaygusunu akıbet deminden önce düşürse bile böyle bir günü hiçbirimizin görmemekliğimizi yüreğimizden dileyerek acı encam hayalini tasavvurumuzun ufkundan bütün takatimizle geri itip uzaklaştırmaya çalışırdık...

Sen bu türküyü söylerken, o kadar, o kadar hayatla dolu idin ki, başına gelmeyecek, gelemez, sana kıyamaz bir şeyin şakasını ediyorsun sanıyorduk. Sen o zaman kendin ne duyardın bilmem; fakat biz sende, -yaşamanın ta kendisi olan- dinmez kaynarlık görürdük.

Bununla beraber, bir gün Çankaya'da:

— "Dün gece uykum kaçmıştı; düşündüm... Birader tabiat önünde insan bir hiç, amma hiç!" demiştin...

(…)

Bununla beraber, cevherinde, yaratılıştan olan o hâl ne idi, anlatamam; karşısındakilere -yerli, yabancı, komutan, elçi, kim olursa olsun- bir görüşte sezdirirdi...

Ruşen Eşref Ünaydın, *Atatürk'ü Özleyiş*

Kelime Dağarcığı:

akıbet: Sonunda, önünde sonunda. **dem:** Zaman, çağ. **ebediyet:** Sonsuzluk. **encam:** Son, işin sonu. **mukadder:** Yazgıda var olan, yazgı ile ilgili olan, alında yazılı olan. **murakabe:** Denetleme. **takat:** Bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü, güç, hâl, derman, kuvvet. **tasavvur:** Göz önüne getirme, hayal etme, zihinde canlandırma. **teşbih:** Benzetme.

1. Metinde geçen *O zaman sen, yaralanmış bir arslana ne kadar benzerdin!..* ifadesi sizde hangi çağrışımları oluşturdu?

2. Atatürk'ün konuşmaları sırasında türkü sözlerini mırıldanması, doğa karşısında insanın duruşunu sorgulaması Atatürk ile ilgili size neler düşündürmektedir? Açıklayınız.

3. a)"Yüce dağlar olmasaydı
Laleleri solmasaydı
Ölüm Allah'ın emri de
Şu ayrılık olmasaydı"
dizelerini içeren türkünün sizde uyandırdığı etkiyi de göz önüne alarak bir anı kaleme alınız.

b) Okuduğunuz metinde bir halk türküsü ile metinler arası bağlantı kurulduğu görülmektedir. Aynı mısralara Orhan Veli Kanık da *Kitabe-i Seng-i Mezar* adlı şiirinde yer vermiştir. Siz de bir anı yazarı olsaydınız eserinize Türk edebiyatındaki hangi yapıttan alıntı yapardınız? Niçin?

Hazırlayanlar: *Bahar KAPLAN ve Eflak MALGACA VARGEL*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) Kazanım A.4.13: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi Alan Becerileri: Okuma Becerisi, Yazma Becerisi

Etkinlik İsmi	**Bir Başka Orhan**	25 dk.
Amacı	Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz ve soruları metne göre cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ben

7 Haziran 1952'de gece yarısından biraz sonra İstanbul'da, Moda'da küçük bir özel hastanede doğmuşum. Annem beni ilk gördüğünde benden iki yaş büyük olan ağabeyime göre daha zayıf, daha kırılgan olduğunu düşündü. Aslında "düşünmüş" demeliydim. Türkçede rüyaları, masalları ve doğrudan yaşamadığımız şeyleri anlatırken kullandığımız ve benim çok sevdiğim –miş'li geçmiş zaman beşikteyken, çocuk arabasındayken ya da ilk defa yürürken yaşadıklarımızı anlatmak için daha uygundur. Çünkü bu ilk hayat deneyimlerimizi bize yıllar sonra annemiz, babamız anlatır. Biz de bir başkasının ilk kelimelerini söyleyişini duyar, ilk adımlarını atışını seyreder gibi kendi hikâyemizi dinlemekten ürpererek zevk alırız.

(…)

Altı ile on altı yaşlarım arasında ağabeyimle sürekli kavga ettik. Yıllar sonra bu kavgaları anneme ve ağabeyime hatırlattığımda bütün bunlar hiç olmamış da ben her zamanki gibi ilginç bir şeyler yazabilmek için kendime melodramatik bir geçmiş icat ediyormuşum gibi davrandılar bana. Öylesine içtendiler ki onlara hak verdim ve her zamanki gibi, beni hayatın değil hayallerimin daha çok etkilediğini düşündüm. Bir ressam için şeylerin gerçekliği değil biçimi, romancı için olayların sırası değil düzeni ve hatıra yazarı için de geçmişin doğruluğu değil simetrisi önemlidir. Bu yüzden kendimi anlatırken İstanbul'u, İstanbul'u anlatırken kendimi anlatmaya çalıştığımı fark eden okur, bu çocuksu kavgaların başka şeylere hazırlık olduğunu çoktan anlamıştır. Zaten ağabeyimle kavgalarımızda aralarındaki küçük anlaşmazlıkları içgüdüsel bir şiddetle ifade etmeye çalışan çocukların doğallığından fazla bir şey yoktu. Onunla dışa kapalı bir dünya kurmuştuk. Çoğunu bizim icat ettiğimiz pek çok oyunla meşguldük. Saklambaç, seksek, amiral battı, isim şehir, dokuztaş, dama oynardık. Sıkıştırılmış gazete kağıdı dâhil her çeşit malzemeden çeşitli büyüklükteki toplarla evin her yerinde kan ter içinde kalıncaya dek futbol oynardık.

(…)

Robert Kolej'de İngilizce öğrendiğim bir hazırlık yılıyla birlikte dört yıl lise okudum. Lisedeyken ne olacağımı bilmiyordum ama soranlara İstanbul'dan ayrılmayacağımı ve mimarlık okuyacağımı söyleyiveriyordum. Mimar olmam konusunda yalnız ben değil, bütün aile zaten çoktan oybirliğiyle karar vermişti. İstanbul Teknik Üniversite'nde mühendislik okumalıydım ama madem resim yapmaya bu kadar eğilimim vardı, aynı yerde mimarlık okumak bana yakışırdı. Bu basit mantığı ben de lisede okurken çoktan benimsemiş, içselleştirmiştim. İstanbul'dan ayrılmak aklımın ucundan bile geçmiyordu. Şehre çok bayıldığım, onu bilinçle sevdiğim için filan değil: İçgüdüsel olarak, alışkanlıklarımı, yaşadığım yerleri zor terk edebilen, mekân, çevre, ev, değiştirmekte tembel davranan biri olduğum için. Hayatta ne olacağım, hayatın anlamının ne olması gerektiği gibi temel konuları pazar sabahları birlikte yaptığımız araba gezintilerinde babamla konuşurduk. İstanbul caddelerinde "hafif batı müziği" parçalarını dinleyerek ilerlerken babam bana hayatta insanın içinden geldiği gibi davranmasının en iyi şey olduğunu, paranın bir amaç değil, mutlu olmak için gerekliyse kullanılması gereken bir araç olduğunu ya da bir zamanlar gittiği Paris'te nasıl şiirler yazdığını neşeyle anlatırdı. İnsanın içgüdülerini ve takıntılarını dikkatle izlemesi gerektiğini, ne yapmak istediğini bilmesinin iyi bir şey olduğunu ya da insanın sadece yazmak, çizmek ve resim yapmakla hayatta bir derinlik elde edebileceğini ima eden sözlerini dikkatle dinlerdim. Bana verdiği bilgece öğütleri dinlerken kurşuni renkli o kış sabahlarında arabanın ön camından akmakta olan İstanbul görüntülerini seyrederdim.

Orhan Pamuk, *İstanbul-Hatıralar ve Şehir*

1. Metin sizde yazarı tanıma isteği uyandırdı mı? Niçin?

2. "Robert Kolej'de İngilizce öğrendiğim bir hazırlık yılıyla birlikte dört yıl lise okudum. Lisedeyken ne olacağımı bilmiyordum ama soranlara İstanbul'dan ayrılmayacağımı ve mimarlık okuyacağımı söyleyiveriyordum. Mimar olmam konusunda yalnız ben değil, bütün aile zaten çoktan oybirliğiyle karar vermişti. İstanbul Teknik Üniversitesinde mühendislik okumalıydım ama madem resim yapmaya bu kadar eğilimim vardı, aynı yerde mimarlık okumak bana yakışırdı. Bu basit mantığı ben de lisede okurken çoktan benimsemiş, içselleştirmiştim."

   Bu bölümden hareketle yazar ile metin arasındaki ilişkiyi belirleyiniz.

3. Metinden yazarla ilgili hangi bilgilere ulaşabilirsiniz?

4. Metinde anlatıcı ve yazar aynı kişidir. Yazar ile anlatıcının aynı kişi olmasının metne katkısı ne olabilir?

Hazırlayanlar: *Oya DURAN*

Etkinlik İsmi	MELİH CEVDET ANDAY	20 dk.
Amacı	Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz ve soruları metne göre cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Patatesli Tavuk

Milli Eğitim Bakanlığı Neşriyat Müdürlüğünde çalışmakta iken (Dünya Savaşı sürüyordu) ikinci kez askere çağrıldım. (…)

Balıkesir'in Ömerköy adlı köyünde bulunan bir alaya atanmışım… (…)

Yeni görevime gittim. Alayımızın birinci taburu Ömerköy'de, ikinci taburu Yeniköy'de, üçüncü taburu Demirkapı köyünde. Alay komutanı, kendisinin de bulunduğu merkezde alıkoydu beni.

Ne yoksul bir köydü! "Gelinlik Kızın Ölümü" adlı uzunca şiirimin konusu oraya ilişkindir. Köylüleri bir bir tanıdım kısa süre içinde. Kahvede her gün ahbaplık ederdim onlarla. Bir gün öğleye doğru, köylünün biri ayağa kalkıp yemek için evine gitmek üzere veda edince, göze alıp sordum:

— Öğle yemeği ne var evde, dedim.

Köylü:

— Ne olacak, dedi, yağsız bulgur, her günkü gibi.

Ne güzel günler geçirdim orada. Bölgenin doğasını severim. Az ağaçlı, engebeli arazinin çevrene uzanıp gitmesi düşündürücü ve erinç vericidir. Uzun yürüyüşler yapardık alayla, sonra bir ağacın altında, yorgun, karavanamızı yerdik. Akşam köye dönüşlerin tadı daha başka olurdu. Ben, bekâr subayların sığınağı mahfele iner, orada yemeğimi yer, yatma zamanı gelince evime giderdim. Bir yokuştan çıkardım karanlıkta, kocabaş hayvanların derin soluklarını, kadınların o saatlerde hiç de kolay anlaşılmayan konuşmalarını duyardım. Bir köy evinin bölmesinde oturuyordum.

(…)

Bir bayram sabahı, bütün subaylar evlerine gidince, ben mahfelde yalnız kalmıştım. Öğleye doğru bir hizmet eri, bana bir tepsinin içinde yemek getirdi. Tepsinin üstündeki beyaz örtüyü kaldırınca önce çorbanın dumanı yüzüme çarptı, sonra patatesli tavuğun nefis kokusu... Bir subay arkadaşım bu yemeği sevdiğimi çaktırmadan ağzımdan almıştı. Eşine yaptırmış. Unutamadığım bir olaydır.

Ama talihsizliğime bakın ki, o arkadaşın adını unuttum. Hatta yıllar sonra bir gün İstanbul'da, Vilayetin önünde karşıma çıkmasından, kendisini tanıtmasından, patatesli tavuğu anımsatmasından sonra da unuttum. Bu yazımı görürse, adresini bana bildirir belki.

Tümen Komutanlığına yeni atanan genç bir general, bir hafta izin verdi bana, Ankara'ya gidip evlenmem için. Bir hafta sonra döndüm. Balıkesir'den Bursa'ya her gidişte o üç köyü gözlerimle ararım yoldan.

Melih Cevdet Anday, *Akan Zaman Duran Zaman-1*

Kelime Dağarcığı:

mahfel: Mahfil, toplantı yeri. **erinç:** Dirlik, huzur.

1. Anı türündeki bu metin; tiyatro, öykü, roman, deneme, makale yazarı ve Garip Akımı şairi Melih Cevdet Anday'ın ikinci kez yaptığı askerliğini konu edinmektedir. Metinden Melih Cevdet Anday'ın kişiliği hakkında hangi bilgilere ulaşabildiniz? Kısaca yazınız.

2. Metinde Melih Cevdet Anday, askerlik yaptığı köyde tanık olduğu bazı olaylardan etkilenerek "Gelinlik Kızın Ölümü" adlı şiirini yazdığını ifade etmektedir. Buna göre yazarla/şairle eserleri arasında nasıl bir ilişki vardır? Yorumlayınız.

3. Sizce metin, anı yerine kurmaca bir türde yazılmış olsaydı yine de yazarı hakkında ulaşabileceğiniz bazı bilgiler barındırır mıydı? Açıklayınız.

4. Melih Cevdet Anday ile sohbet etme imkânınız olsaydı ona eserleriyle ilgili hangi soruları sormak isterdiniz?

Hazırlayanlar: *Hikmet GÜNDÜZ*

Etkinlik İsmi	Edebiyatçı Dostlar	20 dk.
Amacı	Anı türünün diğer önemli yazarlarını ve eserlerini tanıyabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz ve soruları metne göre cevaplayınız.***

Hececi Arkadaşlarım

Hiç unutmam. Güzel bir bahar günü, Ömer Seyfettin, Orhan Seyfi ve ben Gülhane Parkı'na gitmiştik. Sakin bir saatti. Ulu ağaçların altında bir bahçe kanepesine oturmuş, edebiyattan söz açmıştık. Birdenbire, Ömer, ağaçlarda bir sır arıyormuş gibi, başını kaldırıp uzun uzun dallara, yapraklara baktı, sonra bize dönerek:

— Cancağızlarım, dedi, tasvirler yapın, tasvirler; şöyle güzel güzel, açık açık. Biz de hikâyelerimize şiirlerden örnek alalım.

Gülüştük. Ömer'in ne bizden ilham almaya, ne örnek devşirmeye ihtiyacı vardı. O daha Selanik'te *Genç Kalemler*'deki hikâyeleri ile, insanlar gibi tabiatı da kaleminde yaratmasını biliyordu. Açık Türkçenin, nesirde, iddiasız fakat sağlam müjdecilerinden biri idi. Öyle iken, bir tevazu hissi altında gizlenerek, bize, yürüyeceğimiz yolu işaret etmek istemişti. Çünkü biz henüz şiirde ne aruza veda etmiş ne de tam mânasıyla açık ve sade Türkçenin kaynağından içmiştik. Ben, Rübab mecmuasında ... yazıyor, Seyfi de aruzdaki en güzel eserlerinden biri olan *Fırtına ve Kar*'ı yeni yazmış bulunuyordu. Buna rağmen, Ömer, şair arkadaşlarını, bir yoldan öbür yola, yabancı terkipsiz dilden açık ve samimi Türkçeye, o sadelikteki güzelliğe davet ediyordu.

(...)

Ben, Rübab mecmuasından ayrıldıktan sonra, *Safahat ve Kehkeşan* mecmualarında Orhan Seyfi ile buluşmuştum.

Safahat'ta evvelce söylemiştim Ş. Süleyman, bizim hakkımızda "Nâyiler" diye bir yazı yazmıştı. Bu makalesinde, bizi, deruni ahengi yaratmaya çalışan gençler diye övüyor, Mevlâna Celaleddin'in manevi torunları olarak takdim ediyordu. Onun bu "tevcih-i vecih"i o zaman gazete ve mecmua idarehanelerinde epey latifelere yol açmıştı.

Kehkeşan'a gelince, bir tek iyi iş başarmıştı: Bize Yusuf Ziya'yı (Ortaç'ı) tanıttı. Şöyle ki: İlk sayıda şiir müsabakası açmıştık birinci gelene bir kravat hediye edecektik. Hepsi aruzla yazılmış birtakım şiirler geldi, okuduk ve içlerinden Yusuf Ziya imzalısını birinci olarak ilan ettik. Ebussuud Caddesi'ndeki tek köhne masalı ve üç basit iskemleli odamıza (idarehanemize diyemiyorum) bir gün Yusuf Ziya gelmiş ve hediyesini almıştı. O zamandan beri bana sık sık takılır: boynuma taktığınız o kravatı bir daha sökmedim, diye!

Ama iyi ki o kravatı takmışız. Heceye geçtikten sonra bu veznin kahramanlarından biri de o olacakmış ve millî ıstıraplar arasında bizi Ziya Gökalp'in ... etrafında toplayacakmış. Bu toplulukta en çok *Yeni Mecmua*'nın büyük rolü vardır. Aruzu yine ara sıra kullandığımız oluyordu, fakat en büyük ülkümüz heceyi işlemekti. Onun sonsuz ahenk dalgaları vadeden enginine kendimizi kapıp koyuvermiştik. Aruzu yalnız millî bir kavramla değil, aynı zamanda estetik bir hakikat olarak da bir yana bırakmaya mecburduk. Zaten beş hececinin beşi de aruzu kusursuz kullanabilmişlerdi. Demek ki bu yoldan o yola geçiş bir acizlikten ileri gelmiyordu. Nasıl ki Faruk Nafiz de, aruzla ve harikulâde bir sadelikle yazdığı *Şarkın Sultanları*'ndan ve *Suda Halkalar*'ından sonra *Yeni Mecmua*'nın sütunlarında hecenin o zamanki en güzel örneklerini vermeye başlıyordu. Yusuf Ziya, Orhan Seyfi, rahmetli Enis Behiç, hep beraber, artık atıldığımız ışıklı yoldan dönecek değildik.

(...)

Halit Fahri Ozansoy, *Edebiyatçılar Geçiyor*

1. *Cancağızlarım, dedi, tasvirler yapın, tasvirler; şöyle güzel güzel, açık açık. Biz de hikâyelerimize şiirlerden örnek alalım.* sözünden yola çıkarak Ömer Seyfettin'in edebî kişiliğiyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?

2. Halit Fahri, bu anısında arkadaşları ile Beş Hececiler topluluğunun bir araya gelişini anlatmaktadır. Metinde adı geçen edebiyatçılardan Halit Fahri Ozansoy, Enis Behiç Koryürek, Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon ve Faruk Nafiz Çamlıbel hecenin beş şairi içerisinde yer almaktadır. Bu topluluğun bir araya gelme nedenleri neler olabilir?

3. Halit Fahri'nin "Hececi Arkadaşlarım" adlı anısında adı geçen edebiyatçılardan hangisi sizi etkiledi? Niçin?

4. Halit Fahri'nin *Eski İstanbul Ramazanları*, *Edebiyatçılar Çevremde*; Yusuf Ziya'nın *Portreler, Bizim Yokuş* adlı eserleri anı türünde yazılmıştır. Orhan Seyfi'nin *Fırtına ve Kar*; Faruk Nafiz Çamlıbel'in *Şarkın Sultanları* şiir türünde yazılmış eserlerdir. Siz hangi türde yazmayı tercih edersiniz? Niçin?

5. *İlk Namaz* (Ömer Seyfettin), *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (Peyami Safa), *Sağ İç* (Orhan Kemal) gibi eserler anılardan yararlanarak yazılmış hikâye ve romanlara örnektir. Anı türünün diğer türlere kaynaklık etmesinin sebepleri neler olabilir?

Hazırlayanlar: *Bahar KAPLAN ve Eflak MALGACA VARGEL*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) Kazanım A.4.14: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	**Anı Türü Mercek Altında**	20 dk.
Amacı	Anı türünün Türk ve dünya edebiyatındaki önemli yazarlar ve eserleri hakkında bilgi sahibi olabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz ve soruları metne göre cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yusuf Ziya Ortaç, Nâyiler ve Kehkeşan

Sesli, sessiz, hüzünlü, neşeli, tam elli altı yıl geçmiş. Çağdaş arkadaşlarımla ilk şairlik devrimiz. *"Rübab"* mecmuasından ayrıldıktan sonra, *"Safahat"* isimli bir mecmua çıkacağını haber almış ve hemen idarehanesine damlamıştık. Ebussuut caddesinde *Bizim Yokuş*'tan girince solda bir bina. Bu mecmuayı galiba bir ortakla Orhan Seyfi çıkarıyordu, zaten ondan sonra da mecmua çıkarmakta rekoru kırmıştı. Biz leylekler gibi Safahat'a göçmen olunca, hepimizin ağabeyisi Şahabettin Süleyman da bizi yalnız bırakmamıştı. Onu yanımızda görünce, ben Hakkı Tahsin, Ali Naci, Salâhattin Enis sevinç içinde idik.

Rübab'da Fecr-i Âti'ye hücumda bize rehber olan Şahabettin Süleyman biz gençleri tutuyor ya, bu defa da "Nâyiler" diye bize taktığı bir isimle … bir makale kondurdu *Safahat*'a.

(...)

Tez doğrudur, "şiir iç sestir, şair kendi içinde o sesi bulursa orijinaldir, bulamazsa demek ki o şiire yeni bir ses getirememiştir. Meselâ bizim edebiyatımızda ... Yunus Emre'nin sesi kendisininse taklitçilerinin sesi kendilerinin değildir. Onun için Yunus unutulmaz, yaşar, ötekiler kenarda kalırlar, yahut büsbütün unutulur giderler. İşte Şahab'ın bizde bulduğu iç mûsıkîsi ki o zaman buna "âheng-i derûnî" ismini vermişti – böyle bir sesti ve ney sembolü ile bizi Mevlâna Celaleddin Rûmi'ye halef yapıyordu.

(...)

Ne ise, Yusuf Ziya bizim *Safahat*'a eski tabirle intisap etmek istemiş, fakat yetişinceye kadar *Safahat* da *Rübab* gibi gürlemiş gitmişti. Alın bizdeki üzüntüyü de.

(...)

Derken efendim, bir müjdedir çalındı kulağımıza: *Kehkeşan* ismi ile bir başka mecmua çıkmak üzeredir! Durur muyuz? Aramıza yeni katılanlarla topluca oraya akın ettik. Mecmuanın, şimdi ne ismini, ne yüzünü hatırladığım hayır sahibi, bizi memnunlukla karşıladı. Ama ne yazık ki bu mecmua da masrafını koruyacak kadar satılamadı, birkaç sayı sonra ömrünü tamamladı. Yalnız şu var ki, gider ayak bize Yusuf Ziya'yı kazandırdı. Şairliği oradan başlar.

(...)

Halit Fahri Ozansoy, *Edebiyatçılar Çevremde*

Kelime Dağarcığı:

deruni: İçle ilgili, içten. **halef:** Birinin ardından gelip onun makamına geçen kimse, ardıl, selef karşıtı. **intisap:** Bağlanma. Girme. Kapılanma. **mecmua:** Dergi.

1. *Edebiyatçılarımızdan Anılar* adlı anı kitabı derlemeniz istendi. Okuduğunuz metinde adı geçen edebiyatçılardan hangilerinin anılarının yer aldığı bir anı kitabı oluşturmak isterdiniz? Niçin?

2. Halit Fahri Ozansoy, edebiyatçı arkadaşları ile olan anılarını anlattığı kitaplara *Edebiyatçılar Geçiyor* ve *Edebiyatçılar Çevremde* ismini koymuştur. Siz bir yazar olsaydınız anı türünde yazdığınız kitabın adını ne koyardınız?

2. Yönerge ***Metni okuyunuz ve soruları metne göre cevaplayınız.***

Türk Edebiyatında Anı

Anı, gezi yazısı, günlük ve otobiyografi kaynağını yazarın yaşamından alan türlerdir. Bu türler çoğu kez birbiriyle iç içe geçen kümelere benzemektedir. Anı, yazarının yaşadığı ya da tanık olduğu olayları gözlem ve izlenimlerine bağlı kalarak anlattığı öğretici bir metin türüdür. Unutulmamak için yazılabileceği gibi gelecek kuşaklara bilgi ve tecrübe aktarmak için de yazılabilir. Nedeni ne olursa olsun gerçekleri aktarmada dürüst olmaya çalışmak anı yazarının önemli bir sorumluluğudur. Bu sorumluluğu üstlenen anı yazarı, eserinde meslek ve savaş anılarını ya da edebî anıları dile getirebilir. Bu bağlamda meslek anıları, savaş anıları ya da edebî anılar olmak üzere anıları çeşitli şekillerde sınıflandırmak da mümkündür.

Türk edebiyatında anı türünün gelişimine baktığımızda bu türün önemli ilk örneği Babür Şah'ın yazmış olduğu *Babürnâme*'dir. Ebülgazi Bahadır Han'ın *Şecere-i Türkî*'si de bir anı kitabıdır. Divan edebiyatında anı türü bu ad altında kaleme alınmasa da çoğunlukla bu türün özellikleriyle benzeşen tezkire, menkıbe, vakayiname, tarih, seyahatname, sefaretname, ruzname ve mektup türlerinin içinde yer almıştır. Tanzimat Dönemi ile birlikte anı türündeki yazılar da artış göstermiştir. Ahmet Rasim'in Falaka adlı eseri bu dönemde karşımıza çıkar. Kaynağını Jean Jacques Rousseau'nun *İtiraflar*'ından alan, Ziya Paşa'nın *Defter-i Amal*'i de anı türünde kaleme alınmıştır.

Türün Batılı anlamda en güzel örnekleri ise Servet-i Fünun Dönemi'nde Halit Ziya Uşaklıgil'in *Kırk Yıl, Saray ve Ötesi* gibi yapıtlarıyla verilmeye başlanmıştır. Sonrasında Hüseyin Cahit Yalçın'ın *Edebî Hatıralar;* Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Anamın Kitabı, Gençlik ve Edebiyat Hatıraları, Vatan Yolunda, Zoraki Diplomat, Politikada 45 Yıl*; Halide Edip Adıvar'ın *Türk'ün Ateşle İmtihanı, Mor Salkımlı Ev*, Abdülhak Şinasi Hisar'ın *Boğaziçi Yalıları, Boğaziçi Mehtapları, Geçmiş Zaman Köşkleri*; Yahya Kemal Beyatlı'nın *Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebî Hatıralarım;* Falih Rıfkı Atay'ın *Çankaya, Zeytindağı;* Reşat Nuri Güntekin'in *Anadolu Notları* adlı yapıtları anı türünün unutulmaz eserleri arasında yerlerini almıştır.

Komisyon

3. Anı türünün Türk edebiyatındaki sanatçılar tarafından yaygın bir tür olarak kullanılmasının sebepleri sizce neler olabilir? Okuduğunuz metni göz önünde bulundurarak açıklayınız.

4. Okuduğunuz metinde adı geçen eserleri meslek anıları, savaş anıları ve edebî anılar olarak sınıflandırınız.

Meslek Anıları	Savaş Anıları	Edebî Anılar

Hazırlayanlar: *Bahar KAPLAN ve Eflak MALGACA VARGEL*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) | Kazanım A.4.15: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	Bir Bayram Sabahı	25 dk.
Amacı	Cümle türlerini ve bunların metin içindeki işlevlerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz ve soruları metne göre cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Cumhuriyet Bayramı

Atatürk dini ve resmi tüm bayramlara karşı duyarlıydı ama Cumhuriyet Bayramı'nın onun için ayrı bir özelliği vardı. O gün başka türlü duygular taşır ve heyecanını da hepimize belli ederdi. Bayramdan bir gün önce hazırlanmaya başlardı. 29 Ekim'den bir gece önce, yani 28 Ekim gecesi sohbetini kısa tutar, odasına çekilir ve yatardı. Yine bir gün önceden çalışma odasında veya kütüphanede, ertesi gün törende ne konuşacağını, neler söylemesi gerektiğini küçük notlar hâlinde toplar, sonra da hepsinin ortak noktasını tespitle, konuşmasının ana hatlarını çıkarırdı. Hatta birkaç kere de kütüphanede bana dinletmişti. Tane tane, vurguları tam yerinde yaparak konuşmasını hayranlıkla hep izlerdik. Müthiş güzel bir hitabet sanatı ve etkileyici bir sesi vardı.

29 Ekim sabahı erkenden kalkar, tıraşını hemen olur böylece merasimimiz başlardı. Berber Mehmet ve Berber Rıdvan ilk önce tıraş dolayısıyla yanına girdiklerinden, Atatürk'ün elini ilk öpenler onlar olurdu. Yatak odasından çıkışlarından sonra salona gelince, ilk önce salon şefimiz İbrahim Bey, sonra ben ve diğer arkadaşlarımız sırayla Atatürk'ün mübarek elini saygıyla öper ve bayramını kutlardık. Bu el öpme merasimi sırasında öyle bir duruşu vardı ki, sanki askeri bir kıtada, askeri bir törendeydi. Bu büyük bayram dolayısıyla Atatürk, bütün köşk hizmetlilerinin vazife ve görev kademelerine göre uygun nakdi ödüller de verirdi. Özetle bu bayramı Atatürk ve bizler adeta kutsal bir gün gibi kutlardık.

(…)

Mustafa Kemal Ulusu, *Atatürk'ün Yanı Başında*

1. Metnin içinden iki isim cümlesi ve iki fiil cümlesi bulunuz. İsim cümlelerini fiil cümlesine, fiil cümlelerini de isim cümlesine dönüştürünüz.

2. Aralarında öğe ortaklığı olan virgül veya noktalı virgül ile ardı ardına sıralanan cümlelere bağımlı sıralı cümle denir. Siz de metinde geçen bir bağımlı sıralı cümle yazınız ve bağımlı sıralı cümleye bir örnek de siz veriniz.

3. Metinde geçen *Özetle bu bayramı Atatürk ve bizler adeta kutsal bir gün gibi kutlardık* ve *tane tane, vurguları tam yerinde yaparak konuşmasını hayranlıkla hep izlerdik* cümleleri anlamına göre olumlu, yüklemin yerine göre kurallı cümlelerdir. Siz de metinde geçen olumlu anlam içeren iki kurallı cümle yazınız.

4. Siz de Cumhuriyet Bayramı ile ilgili bir anınızı içinde birleşik ve bağlı cümleler geçecek şekilde noktalama ve imla kurallarına uyarak yazınız.

Hazırlayanlar: *Feridun SAĞOL*

7.ÜNİTE> Anı (Hatıra) | Kazanım A.4.15: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Okuma Becerisi

Etkinlik İsmi	Âşık Veysel	25 dk.
Amacı	Cümle çeşitlerini ve bunların metindeki işlevlerini belirleyebilmek. İmla ve noktalama işaretlerinin görevlerini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyunuz ve soruları metne göre cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Âşık Veysel'in Gazeteye Gelişi

Gazeteye sık sık uğrayan Yaşar Kemal, o gün yanına Âşık Veysel'i de alıp gelmişti. Veysel, kendisi için yapılacak özel bir gecenin hazırlığı için İstanbul'daydı. Gece, Açık Hava Tiyatrosunda yapılacaktı. Komitede Behçet Kemal Çağlar, Vedat Nedim Tör ve Yaşar Kemal bulunuyordu. Yaşar, Veysel'e İstanbul'u gezdiriyordu.

Sivaslı bir odacımız vardı: Hasan. Aslan gibi delikanlıydı, sıktığının suyunu çıkaracak cinsten. Hasan hemşerisini görünce inanılmayacak kadar heyecanlandı eli ayağı boşaldı. Kapının dışından Veysel'i izliyor, gözünü ondan ayırmıyordu. Bir ara fotoğrafhaneden bir şey lazım oldu, Hasan'ı fotoğrafhaneye gönderdik. Göndermemizle içeriden müthiş bir gümbürtünün kopması bir oldu. Hasan, heyecandan kapıyı ters taraftan açmak istemiş, açılmayınca da bir omuz darbesiyle kapıyı menteşelerinden sökerek kırmıştı. Çok utandı, işe de yeni başlamıştı. Onlar gidince hemen kapıyı onardı ve "O bizler için ulaşılmaz bir insandır. Bir an karşımda görünce ne yapacağımı şaşırdım, kusurumu bağışlayın. Bir daha olmaz…" dedi.

Semih Balcıoğlu, *Önce Çizdim Sonra Yazdım*

1. Okuduğunuz metin farklı türdeki cümlelerden oluşmaktadır: "Gece, Açık Hava Tiyatrosunda yapılacak." cümlesi basit, kurallı, olumlu bir fiil cümlesiyken "O, bizler için ulaşılmaz bir insandır." cümlesi birleşik, kurallı, olumlu bir isim cümlesidir. Cümlelerin bu şekilde çeşitlilik göstermesinin metne katkısı ne olabilir?

2. Tek bir yargı bildiren, yan cümlesi olmayan cümlelere basit cümle; tek başına bağımsız yargı bildiren iki veya daha fazla cümlenin bir anlam bütünlüğü içinde virgül veya noktalı virgüllerle sıralanmasıyla kurulan cümlelere ise sıralı cümle denir. Buna göre metinden basit ve sıralı cümle örneği belirleyerek aşağıdaki tabloya yazınız.

Basit Cümle	
Sıralı Cümle	

3. Aşağıdaki cümlelerde kullanılan noktalama işaretlerinin bu cümlelerdeki kullanım amaçlarını boş bırakılan yerlere yazınız.

- Kapının dışından Veysel'i izliyor, gözünü ondan ayırmıyordu.
- Sivaslı bir odacımız vardı: Hasan.

Kesme işareti: _____

Virgül: _____

İki nokta: _____

Nokta: _____

4. Tabloda verilen sözcüklerden hangisini çıkarırsak "Veysel, kendisi için yapılacak özel bir gecenin hazırlığı için İstanbul'daydı." cümlesinin yapısı değişir? Niçin?

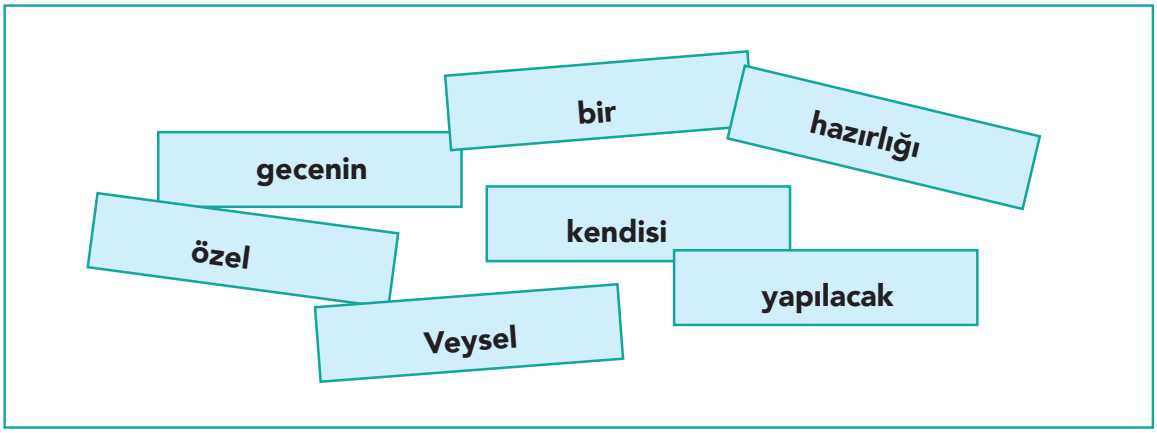

Hazırlayanlar: *Oya DURAN*

8. ÜNİTE > Haber Metni *Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Metinde Geçen Kelime ve Kelime Gruplarının Anlamlarının Tespiti**	25 dk.
Amacı	Kelime ve kelime gruplarının manalarını metindeki bağlamından hareketle tespit edebilmek ve bunları cümle içinde kullanabilmek.	Bireysel
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü		

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin. aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Japonya'dan Okul Tabanlı Afet Eğitimi Kitabına Birincilik Ödülü

Millî Eğitim Bakanlığının Okul Tabanlı Afet Eğitimi Projesi kapsamında Japonya'da ileri düzey afet eğitimine katılan öğretmenler, proje ve yayınlarıyla uluslararası düzeyde önemli başarılara imza atıyor. Tamamı deprem kuşağında yer alan ve sıklıkla bu gerçekle yüz yüze gelen ülkemizde, afete hazırlığın çok önemli bir eğitim konusu olduğunun altını çizen Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk, "Japonya iş birliğindeki ileri düzey afet eğitimimiz meyvelerini vermeye başladı. Eğitime katılan meslektaşlarımın deneyimleriyle ortaya koyduğu projeler, bundan sonra yapacağımız çalışmalara ışık tutacak. Ödül kazanan, bilimsel kuruluşlardan kabul gören tüm öğretmenlerimizi kutluyorum." diye konuştu.

(…)

Japonya'daki eğitimlere katılan öğretmenlerden Nurben Doğan, deprem anı ve sonrasında yapılması gerekenleri çocuklarda olumsuz duygular uyandırmayacak eğlenceli bir dille anlattığı "Çök! Kapan! Tutun!" isimli kitabıyla JICA (Japan International Cooperation Agency / Japonya Uluslararası İş Birliği Ajansı) Türkiye Ofisi ve JICA Derneği iş birliğinde düzenlenen 5. Başarı Öyküsü Yarışması'nda birincilik ödülüne layık görüldü.

Kitap, gönüllü öğretmenler tarafından resimlenerek seslendirildi. Kitabın kahramanları Bodo, Cesur ve Jirafu'ya Sinem ve Evren Savaş hayat verdi.

(…)

Tamamı deprem kuşağında yer alan ve sıklıkla bu gerçekle yüz yüze gelen ülkemizde, afete hazırlığın çok önemli bir eğitim konusu olduğunun altını çizen Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk, sözlerini şöyle sürdürdü: "Son dönemde Elazığ, İstanbul, İzmir'de depremi yaşadık. Yaşanan tüm depremlerde okullardaki kamera kayıtları inceleniyor. Sosyal medyada da benzer deprem anı videolarını görüyoruz. Deprem anında kaçmak yerine 'çök-kapan-tutun' pozisyonunda olmalıyız. Bunun içselleşmesi için en baştan başlamamız gerekir; çocukluktan, çocuk kitaplarından ve çocuklara verilecek deprem eğitimlerinden... Okul tabanlı afet eğitimi projemiz kapsamında Japonya'da gerçekleştirdiğimiz ileri düzey afet eğitimine katılan öğretmenlerimizden Nurben Doğan'ın deprem anında yapılması gerekenleri, masal tadında anlatan 'Çök! Kapan! Tutun!' adlı kitabını, okul öncesi ve ilkokul 1 ve 2. sınıf öğrencilerimize ücretsiz olarak ulaştıracağız. Ödül kazanan, uluslararası kuruluşlardan kabul gören tüm öğretmenlerimizi kutluyorum…"

Basından

1. *Japonya iş birliğindeki ileri düzey afet eğitimimiz meyvelerini vermeye başladı. Eğitime katılan meslektaşlarımın deneyimleriyle ortaya koyduğu projeler, bundan sonra yapacağımız çalışmalara ışık tutacak.*

Okuduğunuz metinden alınan "meyvelerini vermeye başladı" ve "ışık tutacak" kelime gruplarının anlamını metnin bağlamından hareketle tespit ediniz.

2. *Kitabın kahramanları Bodo, Cesur ve Jirafu'ya Sinem ve Evren Savaş hayat verdi.* cümlesinde geçen "hayat verdi" deyimini başka bir cümlede kullanınız.

3. *Tamamı deprem kuşağında yer alan ve sıklıkla bu gerçekle yüz yüze gelen ülkemizde, afete hazırlığın çok önemli bir eğitim konusu olduğunun altını çizen Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk, sözlerini şöyle sürdürdü.* cümlesinde geçen "kuşak" kelimesi coğrafya bağlamında kullanılmıştır. Bu kelimeyi toplum bilimi ve teknoloji bağlamlarında birer cümlede kullanınız.

Hazırlayan: *Mehmet Emin SARIKAYA*

8. ÜNİTE > **Haber Metni** *Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Bir Kelime Bir Bağlam**	25 dk.
Amacı	Kelime hazinesini genişleterek kelimeleri farklı bağlamlarda kullanabilmek.	Bireysel
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü		

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türk Sinemasının Bilge Yönetmeni: Ahmet Uluçay

Kütahya'nın Tavşanlı ilçesine bağlı Tepecik köyünde 2 Aralık 1954'te dünyaya gelen, ilkokulu bitirdikten sonra bir süre çobanlık yapan ödüllü yönetmen ve senarist Ahmet Uluçay; inşaat işçiliği, kamyon şoförlüğü, hamallık ve tavukçuluk gibi çeşitli işlerde çalıştı.

(…)

Filmlerini zor şartlar altında çeken yönetmen Uluçay, yaptığı çeşitli işlerde iflas ettikten sonra sinemada başarıyı yakaladı.

(…)

Yazar Mustafa Özçelik "Mücerret"te yayımlanan bir yazısında Uluçay hakkında şu ifadeleri kullanmıştı: "Ahmet Uluçay, bir sinema bilgesi… 55 yıllık hayatında çocukluk düşlerinden hiç ayrılmadan hayallerinin peşinde koşan, imkânsızı âdeta mümkün kılan, böylece hiçbir sinema eğitimi almadan, dahası kendi ilk filmine kadar hiçbir film seti görmeden, kabuğunu çatlatarak 'Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak'ı başarmış bir insan…"

Yönetmen Murat Pay da 1990 sonrası Türk sinemasında sıklıkla görülmeye başlanan taşraya dönüş hikâyelerinde Uluçay'ın etkisinin büyük olduğunu aktararak şu bilgileri vermişti: "Kentli sinemacının taşrası, kentten taşraya kaçış şeklinde tezahür ederken Uluçay'ın taşrası çok ayrı bir yerde duruyor. Taşraya taşradan bakan bir göz onunki... Konu ve içeriğinin özgünlüğü itibarıyla olduğu kadar film yapma şekliyle de benzersiz. O dönemin ve günümüzün önemli isimlerinin filmlerine dikkatli bakıldığında Uluçay etkileri görülecektir. Uluçay'ın da günlüklerinde sık sık tekrarladığı ifadeyle "Arı bal yapacağı çiçeği iyi bilir." Pelikülle hayatı aynılaştıran bakışıdır, şüphesiz çevresindeki yönetmenlerin de ondan bu denli etkilenmesine sebep olan. Ancak tüm bunlara rağmen beklediği maddi desteği göremeyen Uluçay, ümitsizliğe düştüğü anlarda güncesine sığınıyor: "Yıllardır hiç tren geçmeyen bir istasyonda gelmeyecek yolcuları beklemek." olarak betimliyor içerisinde bulunduğu hâli. Zaman zaman sistemin dışarı attığı, hâliyle 'Modern dünyaya göz yumuyorsak, teknolojiye karşı lunaparkta gezen çocukların şaşkınlığı yoksa yüzümüzde bu bizim erdemimizdir belki.' diye teselli buluyor. Nihayetinde öyküsünü çekemeyeceği korkusuna kapıldığında da Yakup'a sığınarak 'Çekemezsek öyle sımsıcak kalır yüreğimizde bir sen bilirsin bir de ben.' demiştir."

Uluçay, 2007'de başladığı "Bozkırda Deniz Kabuğu" filmine sağlık sorunları nedeniyle devam etme imkânı bulamadı.

Beyin tümörü teşhisiyle kaldırıldığı hastanede tedavi görürken zatürreye yakalanan iki çocuk babası Uluçay, 30 Kasım 2009'da 55 yaşındayken vefat etti.

(...)

Basından

Kelime Dağarcığı:

pelikül: Boş film, film şeridi. **teşhis:** Tanı. **tezahür:** Belirme, görünme, gözükme, ortaya çıkma, oluşma.

1. Metinde geçen *hayallerinin peşinde koşan, imkânsızı âdeta mümkün kılan ve kabuğunu çatlatarak* sözcük gruplarının anlamını bağlamından hareketle tahmin ediniz. Tahminlerinizin doğru olup olmadığını TDK Türkçe Sözlük'ten kontrol ediniz.

2. *Modern dünyaya göz yumuyorsak teknolojiye karşı lunaparkta gezen çocukların şaşkınlığı yoksa yüzümüzde bu bizim erdemimizdir belki.*

Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki cümlede "göz" kelimesi birçok deyimde kullanılmaktadır. Bu deyimlerden en yaygın olanlardan beşini bulunuz. Bulduğunuz deyimleri örnekteki gibi cümle içinde kullanınız.

"Göz" Kelimesinin Geçtiği Deyimler	Cümledeki Kullanımı
Gözden düşmek, gözünden düşmek.	Yaşlılara takındığı düşmanca tavırlarından dolayı gözümden düştü.

3. *Çekemezsek öyle sımsıcak kalır yüreğimizde, bir sen bilirsin bir de ben, demiştir.*

"Kalmak" kelimesi verilen cümlede olduğu gibi kullanılan bağlama göre farklı anlamlar kazanmaktadır. Buna göre aşağıda verilen tablodaki boşlukları örnekteki gibi doldurunuz.

"Kalmak" Kelimesinin Farklı Anlamları	Cümledeki Kullanımı
Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek.	Sıkı sıkı kucakladı ve öylece kaldı.
Zaman, uzaklık veya nicelik belirtilen miktarda bulunmak.	
	Hemen karargâha yerleşmezsem ne geri dönebilir ne de otelde kalabilirdim.
Oturmak, yaşamak.	
	O aileden bir bu çocuk kaldı.
Sınıf geçmemek.	

Hazırlayan: *Muhararem DEMİR*

8. ÜNİTE > Haber Metni *Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kelime Kelime Pandemi**	25 dk.
Amacı	Çağın gerektirdiği yeni kelimeleri tanıyabilmek ve günlük hayatta kullanabilmek.	Bireysel
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü		

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

"Önümüzde Milletçe Teyakkuzda Olmamız Gereken Günler Var"

Sağlık Bakanı Dr. Fahrettin Koca, Bilkent Yerleşkesi'ndeki Koronavirüs Bilim Kurulu Toplantısı'nın ardından basın mensuplarına açıklamalarda bulundu.

Yaptığı konuşmada, geçen yıl aralıktan itibaren dünyayı etkisi altına alan bir salgınla mücadele edildiğini belirten Bakan Koca, "COVID-19 pandemisine yol açan virüs insanlığın ilk defa karşılaştığı bir virüs. Her gün yeni bir durumla karşılaşıyor ve yaptığı hastalık tablosunu, süreci, sonuçlarını mücadele ederken öğreniyoruz. Tanıdıkça mücadele stratejimiz ve tedavi algoritmalarımız da değişebiliyor." diye konuştu.

Birçok ülkenin aksine Türkiye sağlık sisteminin pandemiyi sürpriz olarak karşılamadığını belirten Koca, "Daha önce uygulamaya koyduğumuz Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı çerçevesinde proaktif davranmaya gayret ettik." dedi.

"Yoğun bir mücadele dönemi"

Bakan Koca, Türkiye'de hastalık görülmesi üzerine yoğun bir mücadele dönemine girildiğine dikkati çekerek hastanelerde elektif vakaların ertelenmesi, pandemi hastanelerinin ilanı, acil durum hastaneleri yapıp devreye alınması, pozitif vakaların izolasyonu, temaslı takibi, karantina ve sınırlandırma önlemleri, yaşlı ve genç nüfusun sokağa çıkışının sınırlandırılması, seyahat yasakları ve kısıtlamaları, okulların ve üniversitelerin uzaktan eğitime geçmesi, halka açık mekânların ve etkinliklerin iptali başta olmak üzere hayatın hemen her yönüne yönelik çok çeşitli tedbirlerin hayata geçirildiğini aktardı.

"Kendi aşımızı üretmek için bilim adamlarımıza her türlü desteği sağladık"

Tüm hastaları ve şüpheli vakaları Halk Sağlığı Yönetim Sistemi ile merkezî olarak takip ve kontrol ettiklerini belirten Koca, Hayat Eve Sığar mobil uygulamasının geliştirilerek riskli bölge ve riskli kişilerin takibini yapmaya başlanıldığını, bu veri tabanını, HES kodu uygulamasıyla kurumların entegrasyonuna açarak kendi tedbirlerini almalarını sağladıklarını söyledi.

Tanı kiti, koruyucu malzeme, ilaç ve solunum cihazı temini ve üretim kapasitesinin artırılması için bütün ülke kaynaklarının seferber edildiğini vurgulayan Koca, ihtiyaç duyulan ülkelere hibe yardımında bulunduklarını ve teknolojik ürün ihraç ettiklerini söyledi.

Bir yandan dünyadaki aşı çalışmalarını yakından takip ederken klinik çalışmalara da ev sahipliği yaptıklarını belirten Koca, "Kendi aşımızı üretmek için bilim adamlarımıza her türlü desteği sağladık. Eksik görülen altyapıları hızla tamamladık. Tespit edilen vakaların temaslılarının da bulunarak izolasyona alınmasını sağlamak üzere yaygın bir temaslı taraması filyasyon ağı oluşturduk. Sağlık personelimizin yanında öğretmenlerimiz, din görevlilerimiz ve diğer kamu görevlilerimizle ekiplerimizi güçlendirdik. Aile hekimleri ve çağrı merkezlerimiz vasıtasıyla izolasyondaki kişilerin düzenli takibi yapıldı, yapılmaya devam ediyor." şeklinde konuştu.

Basından

Kelime Dağarcığı:

algoritma: Orta Çağ'da ondalık sayı sistemine göre, son zamanlarda ise iyi tanımlanmış kuralların ve işlemlerin adım adım uygulanmasıyla bir sorunun giderilmesi veya sonuca en hızlı biçimde ulaşılması işlemi, Harezmî yolu. **elektif:** Seçmeli, seçici. İstediğini seçmekte veya yapıp yapmamakta serbest olan, muhayyer. **entegrasyon:** Bütünleşme. Uyum. **filyasyon:** Tıpta hastalığın kaynağını bulmak anlamına gelmektedir. Özellikle bulaşıcı hastalıklarda yapılan hastalığın ilk ortaya çıkış nedenini bulmak için yapılan çalışma anlamına gelmektedir. **HES kodu:** Hayat Eve Sığar programından alınan kod.
inflüenza: Grip. Genellikle yıl içerisinde ekim ayından başlayarak mart sonu nisan başına kadar olan dönemde sık görülen oldukça bulaşıcı bir solunum yolu hastalığıdır. **izolasyon:** Yalıtım. **pandemik:** Dünya genelinde yaşayan insanların sağlığını tehdit eden bulaşıcılıktaki hastalık. **proaktif:** Bilinçli ya da bilinçsiz, olumlu ya da olumsuz mevcut koşulların sonucunu değiştirmek için inisiyatif kullanmak. **teyakkuz:** Uyanıklık. **yerleşke:** Bir üniversitenin genellikle kent dışında derslik, öğrenci yurdu gibi her türlü yapı ve etkinlik alanlarıyla toplu bir biçimde bulunduğu yer, kampüs.

1. a) Bilgisayarlarda hasar oluşturan ve bilgisayar programlarını çalışmaz hâle getiren "virüs" ile metinde geçen "COVID-19 pandemisine yol açan virüs insanlığın ilk defa karşılaştığı bir virüs." cümlesindeki "virüs" sözcüğü arasında nasıl bir bağ olabilir? Görüşünüzü gerekçesiyle açıklayınız.

b) "Virüs" sözcüğünü "Veri girişi yoluyla bilgisayarlara yüklenen, sistemin veya programların bozulmasına, veri kaybına veya olağan dışı çalışmasına neden olan yazılım." anlamına gelecek şekilde cümle içerisinde kullanınız.

2. Metinde geçen *basın mensubu, devreye alınması, hayata geçirmek, hibe yardımı* sözcük gruplarının anlamını bağlamdan hareketle tahmin ediniz. Tahminlerinizin doğru olup olmadığını sözlükten kontrol ediniz.

3. Metinde yer alan …*teknolojik ürün ihraç ettiklerini söyledi.* cümlesindeki altı çizili sözcüğün zıt anlamlısını bir cümlede kullanınız.

4. Haber metninden alınan "Kelime Dağarcığı" bölümündeki sözcükleri dikkatle inceleyiniz.

a) Bir haber metninde anlamı bilinmeyen sözcüklerin sıkça kullanılması ile ilgili düşüncelerinizi yazınız.

b) Bir haber metninde bu kadar çok teknik ve anlamını bilmediğiniz sözcüğün kullanılmış olmasını "Her çağın ve alanın kendine has sözcük kadrosu vardır." fikrinden hareketle değerlendiriniz.

5. a) Bir an tıp alanındaki birçok buluş ve gelişmenin Türkiye merkezli olduğunu düşünün. Böyle bir durumda bu alandaki kelimeler şüphesiz Türkçe olurdu. Bu durumda Türkçe konuşanların diğerlerine göre daha avantajlı olup olmayacağını gerekçesiyle yazınız.

b) Tıp alanındaki gelişmelerden olan COVID-19 aşısını ya da ilacını bulduğunuzu düşünün. Aşının ya da ilacın adının ne olmasını istersiniz? Niçin?

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

Etkinlik İsmi	Haberin Olsun	35 dk.
Amacı	Haber metinlerinin ortaya çıktığı dönemle arasındaki ilişkiyi, yaşanan gelişmelerden ne şekilde etkilendiğini belirleyebilmek ve haber metinlerinden hareketle bir dönemi anlamlandırabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türkülere konu olan "Kömürhan Köprüsü" yeni yüzüyle ulaşıma yön verecek

Malatya ile Elâzığ arasındaki Karakaya Baraj Gölü üzerinde yapılan ve türkülere konu olan "Kömürhan Köprüsü", bağlantı tüneli ve yeni yüzüyle Doğu Anadolu'yu Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu ve Akdeniz bölgeleriyle birleştirecek.

Malatya ile Elâzığ arasındaki Karakaya Baraj Gölü üzerinde yapılan ve türkülere konu olan Kömürhan Köprüsü, yeni yüzüyle bir yandan Doğu Anadolu'yu 3 bölgeyle birleştirirken diğer yandan turizm ve ticaret merkezlerini birbirine bağlayarak bölgenin ve ülkenin gelişimine katkı sağlayacak.

AA muhabirinin derlediği bilgilere göre Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğünce 2014 yılında yapımına başlanan "Yeni Kömürhan Köprüsü, Bağlantı Tüneli ve Yolu Yapım Projesi" tamamlandı.

Doğu Anadolu'yu Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu ve Akdeniz bölgeleriyle birleştirecek yeni Kömürhan Köprüsü ile bağlantı tüneli yakın zamanda hizmete girecek.

Malatya ile Elâzığ arasındaki mevcut yolu 1 kilometre kısaltacak "Yeni Kömürhan Köprüsü, Bağlantı Tüneli ve Yolu Yapım Projesi" ile iki kent arasındaki kara yolu daha konforlu hâle gelecek.

Doğu-batı aksında 16 il için geçiş noktası olacak yeni Kömürhan Köprüsü ve bağlantı tüneli, turizm ve ticaret merkezlerine ulaşımı kolaylaştırarak bölgenin ve ülkenin gelişimine katkı sağlayacak.

Proje, Malatya ve Elâzığ'daki havalimanlarıyla bütünleşerek ulusal ve uluslararası bağlantıların parçası olacak ve iç, dış turizm sirkülasyonlarının sağlanmasıyla bölgenin sosyal ve ekonomik gelişimini destekleyecek.

Köprü, tünel ve yolun hizmete açılmasıyla birlikte Malatya ile Elâzığ arasındaki kara yolu ulaşımında karşılaşılan ciddi sorunlar artık tarih olacak.

Alanında dünyanın 4. büyük köprüsü

Taşıt trafiğine 2x2 şeritle hizmet verecek, tamamı yerli teknoloji, yerli mühendislik ve iş gücüyle yapılan gergin eğik askılı tipte yapılan yeni Kömürhan Köprüsü, 660 metre uzunluğunda ve 23 metre genişliğinde.

(…)

Toplamda 5 bin 155 metrelik yol yapımının amaçlandığı proje, yeni Kömürhan Köprüsü ile birlikte 4 bin 800 metre uzunluğunda çift tüp tünel, 2 bin 95 metre bağlantı yolu, 1 adet eş düzey kavşak, 1 adet farklı seviyeli köprülü kavşaktan oluşuyor.

Basından

1. Okuduğunuz haber metni yüz elli yıl önce yazılsaydı metnin dilinde, dizaynında ve okura ulaşmasında ne tür farklılıklar ortaya çıkardı? Açıklayınız.

2. a) Okuduğunuz haber metnini yazan muhabirin, habere konu olan köprüyle ilgili *…türkülere konu olan Kömürhan Köprüsü…* nitelemesini tercih etmesinin nedeniyle ilgili düşüncelerinizi belirtiniz.

b) Kömürhan Köprüsü'nün konu olduğu türküde,

Kömürhan Köprüsü Harput'a bakar
Kör olası Fırat ocaklar yıkar
Ahbaplarım gelmiş ağıtlar yakar
Söyletmeyin beni yaram derindir

dizeleri yer alır. Bu dizelerden hareketle bir paragraflık haber metni yazınız.

3. Okuduğunuz haber metni genel ağ üzerinden okura ulaşmıştır. Buradan hareketle genel ağ teknolojisinin, haber metinlerini nasıl etkilediğini açıklayınız.

4. Okuduğunuz haber metni gibi yüzlerce habere bilgisayar, cep telefonu, televizyon gibi günümüzün iletişim araçlarıyla çok kısa sürede erişim imkânı vardır. Bu durumun okur açısından olumsuz yönlerinin neler olabileceğiyle ilgili düşüncelerinizi yazınız.

5. Haber metinlerinin temel özelliklerinden biri güncelliktir. Sizce yukarıdaki haber metninin, güncel anlatmak dışında nasıl bir işlevi vardır? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Ahmet ASLAN*

Etkinlik İsmi	Haber Yazıları	30 dk.
Amacı	Metnin tarihsel gelişimini ve dönemle ilişkisini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sanal Tehditlere Karşı Devriyedeler

İnternet kullanan vatandaşların güvenliği için "sanal devriye" görevi yürüten siber polislerin geçen yıl yaptığı çalışmalarda, bilişim, ödeme sistemleri suçlarından 3 bin 500 şüpheli gözaltına alındı.

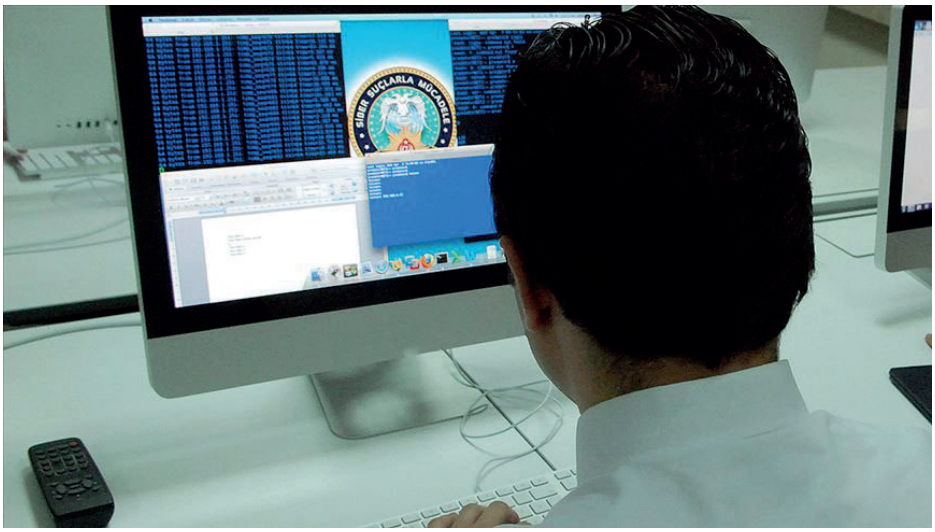

AA muhabirinin aldığı bilgiye göre, bilişim alanında işlenen suçlar ile bunların faillerinin tespitine yönelik çalışmalar, 2011'de Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) bünyesinde kurulan Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı koordinasyonunda, siber polislerce 7 gün 24 saat esasına göre sürdürülüyor.

Bu kapsamda, internet ortamında geçen yıl 19 bin ödeme sistemleri, 10 bin bilişim içerikli siber olay meydana geldi. Siber polislerin yaptıkları çalışmalar sonucu, ödeme sistemleri suçunu işleyen 3 bin 500 şüpheli, operasyonlarla gözaltına alındı.

EGM Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkan Yardımcısı Kerim Altıay, AA muhabirine yaptığı açıklamada, artık birçok suçun, içinde siber suçu da barındırdığını söyledi. Vatandaşların internet ortamında yaptıkları bazı işlemlerle mağdur duruma düşebildiğini belirten Altıay, siber suçlarla mücadelede uzman personelin önemine işaret etti.

Özellikle internet ortamından gerçekleştirdikleri bankacılık faaliyetleri konusunda vatandaşları bir kez daha uyarmakta fayda gördüklerini anlatan Altıay, şöyle konuştu:

"Nitekim en çok phishing (oltalama) yöntemleriyle banka hesapları ele geçirilen vatandaşlarımızın çok ciddi mağduriyetleri var. Bunun önüne geçebilmek için vatandaşların girdikleri internet adreslerinin doğruluğunu muhakkak tespit etmeleri gerekiyor. Bu da yeterli değil. Özellikle mobil bankacılık kullananların gelen güvenlik kodlarına çok dikkat etmeleri, adres çubuğunda yazan adresin kesinlikle o bankaya ait olduğunu anlamaları, "https" dediğimiz güvenlik protokolünü görmeleri gerekiyor. En önemlisi, sık sık kullandıkları şifreleri değiştirmeleri gerekiyor."

Bilişim alanında işlenen suçlara ilişkin kurulan 10 masada, alanında uzman personelin bulunduğunu anlatan Altıay, siber polislerin, internetteki suçluların tespitine yönelik sanal devriye hizmetini yerine getirdiklerini vurguladı.

Basından

1. Okuduğunuz metinde haberin yazıldığı döneme ait unsurları tespit ediniz.

2. Yukarıdaki haber yazısının dili için ne söylenebilir?

3. Dil, üslup, haber tekniği veya içerik göz önüne alındığında yukarıdaki haber metni yüz yıl önce yazılabilir miydi? Sebepleriyle açıklayınız.

4. Haber metninde geçen *genel ağ, sanal devriye, siber polisler, bilişim, ödeme sistemleri suçları, phishing (oltalama) yöntemleri, mobil bankacılık* gibi kelimeler göz önüne alındığında metnin oluştuğu dönem ile ilişkisi hakkında neler söylenebilir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

Etkinlik İsmi	Haberin Var mı?	25 dk.
Amacı	Haberin ve haberciliğin gücü konusunda fikir sahibi olabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Şenol Güneş: "Tek Hedef Dünya Kupası'na Katılmak"

A Millî Takımı'mızın Teknik Direktörü Şenol Güneş, 2022 FIFA Dünya Kupası Elemeleri'nde eşleştiğimiz Hollanda, Norveç, Karadağ, Letonya ve Cebelitarık rakiplerini değerlendirdi.

TRT Spor'a bağlanan Şenol Güneş, "Kura bir şans işi. Hayırlı olsun. Uzun zamandır katılamadığımız Dünya Kupası'na katılmak için olağanüstü çalışmak gerekiyor. Bu takımların hepsi güçlü. Üçüncü torbadan gelen Norveç güçlü. Cebelitarık ile daha önce hiç karşılaşmadık. Letonya'ya 2004 Avrupa Şampiyonası play-off'unda kaybetmiştik. Çekişeceğimiz takımlar kâğıt üzerinde Hollanda ile Norveç görünüyor. Önemli olan bütün maçları kazanmak için sahaya çıkmak. Biz de öyle yapacağız. Hedefimiz Dünya Kupası'na katılmak. Hollanda ile daha önce oynayıp kazanmıştık ama güçlü bir takım. Norveç'in etkili oyuncuları var." ifadelerini kullandı.

"Bizim çocuklarla bu gruptan çıkmak istiyoruz"

Teknik Direktör Güneş, "Hem rakipler hakkında bilgi toplayacağız hem de analizlerini yapacağız. Kendi takımımızda kadromuz aşağı yukarı belli. 'Bizim çocuklarımız' dediğimiz iyi oyuncularımızla bu gruptan çıkmaya çalışacağız." şeklinde görüş belirtti.

Hollanda'nın zor takımlardan biri olduğunu anlatan Güneş, "Bana göre Fransa, Hırvatistan, Danimarka, Almanya, Portekiz bize daha uygun. Hollanda, son dönemde hem Almanya hem de Fransa ile yaptığı maçlarda çok iyi futbol oynadı. Yeniden bir çıkış yapmak istiyorlar. Hangi takım olursa olsun her maça kazanmak için çıkan, sevimli, tutkulu, çalışkan, sonuna kadar savaşan bir takım olup oyuncu kalitemizle ülkemizi iyi tanıtmak istiyoruz. Bir yola girdik. Bu yolun sonu da aydınlık olsun istiyoruz. Dünya Kupası'na gitmek için önümüze kim çıkarsa onu yenmek için çalışacağız." değerlendirmesinde bulundu.

Basından

1. Bu haberin güncelliğini koruyup korumadığı ile ilgili görüşlerinizi aşağıdaki boşluğa yazınız.

2. Haber metnindeki Şenol Güneş'in *Dünya Kupası'na gitmek için önümüze kim çıkarsa onu yenmek için çalışacağız.* ifadesinin sadece Türk vatandaşları için söylenmiş bir söz olup olmadığını gerekçeleriyle yazınız.

3. Haberin tanımlarından biri de "Bir olayın, tarafsız biçimde anlamlandırılmasıdır." Yukarıdaki haber metnini tarafsızlık ilkesi bakımından değerlendiriniz.

4. a) Haber metninde görüldüğü gibi haberin başlığı büyük harflerle ve koyu yazılmış. Ayrıca metin içerisinde bir ara başlık yer almaktadır. Haber metinlerinin, haber türünün ortaya çıktığı ilk günden beri bu haberdeki özellikleri taşıyıp taşımadığı konusundaki fikrinizi aşağıdaki boşluğa yazınız.

   b) Haber metinlerindeki ara başlık sizce nasıl bir ihtiyaçtan ortaya çıkmıştır?

5. a) Yukarıdaki haber metni bundan yüz elli yıl sonra yazılsaydı sizce metinde nasıl değişiklikler olurdu? Gerekçeleriyle yazınız.

   b) Gelecekte habercilik sizce nasıl yapılacak ve haberciliğin etkileri neler olacaktır? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

Etkinlik İsmi	**Haber Yazılarının Serüveni**	35 dk.
Amacı	Haber yazılarının tarihî gelişimini ve dönemle ilişkisini anlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Görsellerden hareketle soruları cevaplayınız.***

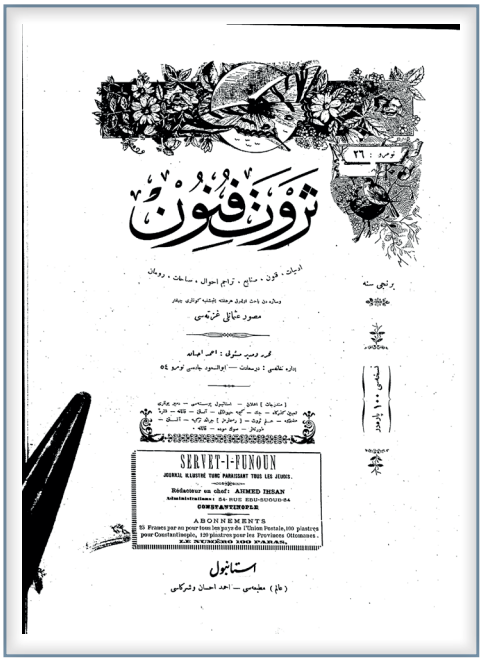

Görsel 1: *Servetifünun dergisi*

Görsel 2: *İstiklâl Harbi gazetesi, 1919*

Görsel 3: *Anadolu Ajansı internet sayfası, 2020*

1. Yukarıdaki görseller farklı dönemlerde haber yazılarının çıktığı yayın organlarına (gazete, dergi, internet sitesi gibi) aittir. Görsellerden hareketle haber metinlerinin yazıldığı dönemin gerçekliğini yansıtan unsurları ve bu metinlerin tarihsel dönemle ilişkisini belirleyiniz.

2. Yukarıdaki görsellerden hareketle ülkemizde haber yazılarının gelişim süreci ile ilgili düşüncelerinizi anlatan bir paragraf yazınız.

3. Haber yazılarının yayımlanması ile teknolojinin gelişimi arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.

4. Siz COVID-19 ile ilgili bir haber yazsaydınız bu haberde hangi görselleri kullanırdınız ve bu haberi hangi alanda yayımlamayı tercih ederdiniz? Gerekçesiyle birlikte yazınız.

5. Görsellerden hareketle haber metinlerinin yayımındaki gelişimi göz önüne alarak günümüzde medyadaki değişimi nedenleri ile birlikte açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

8. ÜNİTE > **Haber Metni** *Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Dünya Rekoru**	35 dk.
Amacı	Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Şahika Ercümen'den Yeni Dünya Rekoru

Serbest dalış dünya rekortmeni Şahika Ercümen, Antalya'nın Kaş ilçesinde şehitler için yaptığı dalışta, 110 metrelik yeni bir dünya rekoru kırdı.

Hidayet Koyu'ndaki rekor denemesinde Şahika Ercümen, tüpsüz olarak "değişken ağırlık paletli" kategorisinde dalış yaptı. Tek nefeste 110 metreye dalmayı başaran Ercümen, serbest dalış dünya rekorunun sahibi oldu. Ercümen'in 110 metreye inip çıkması 2 dakika 40 saniye sürdü.

Sporcu, zaferini kutladığı ekip arkadaşlarıyla denizde Türk bayrağı ve üzerinde "Şehitlerimiz için tek nefes, tek yürek! " yazan bir pankart açtı.

Şahika Ercümen, gazetecilere yaptığı açıklamada, en derin dalış kategorisinde rekor denemesi yaptığını söyledi.

Yaklaşık 2 yıl süren meşakkatli çalışmalar sonucu ülkesine dünya rekoru kazandırdıkları için mutlu olduklarını belirten Ercümen, "Geçtiğimiz yıl hedefim 100 metreydi fakat rekorda küçük bir sorun yaşamıştık. Bu yıl ülkemize Dünya Şampiyonası'nda madalyalar kazandırdım hem de dünyanın en derin dalışını gerçekleştirerek dünya rekoru kırdım. Ekibimizin ve sponsorlarımızın emeği çok büyük. Destek veren herkese teşekkür ediyorum. Nefesimi şehitlerimiz için tuttum ve şehit çocuklarımız da bugün burada benimleydi. Arkamda ise tüm Türkiye vardı. (…) " dedi. Şahika Ercümen'in rekorunun, dalışı takip eden yetkililerce tescil edilmesi bekleniyor.

Basından

1. Haber yazılarında 5N 1K sorularının cevabının olması gerekir. Okuduğunuz metinde bu soruların cevaplarını bularak aşağıdaki tabloya yazınız. 5N 1K sorularının cevaplarının metinde olmadığı durumlarda haber hakkında bilgi sahibi olmak için hangi kaynaklardan yararlanabileceğinizi belirtiniz.

Kim	Ne	Ne Zaman	Niçin	Nerede	Nasıl

2. Okuduğunuz haber metninde başka hangi bilgilerin olmasını isterdiniz?

3. Bu haber metnini okuduktan sonra Şahika Ercümen'i daha yakından tanımak ister misiniz? Niçin?

4. Spor alanında benzer bir başarı ile ilgili siz haber metni yazmak isteseydiniz hangi başarıyı ele alırdınız?

5. Bu yazının hedef kitlesi sadece sporcular olsaydı haber metninde başka ne tür bilgilere yer verilmesi gerekirdi? Açıklayınız.

6. Haber metinlerinin oluşturulmasında piramit ve ters piramit en çok kullanılan tekniklerdir. Piramit tekniğinde haberle ilgili ayrıntılardan metnin sonunda bahsedilirken ters piramit tekniğinde en önemli bilgi metnin ilk bölümünde yer alır, ayrıntılar önem derecelerine göre sıralanır.

   a) Yukarıda verilen açıklama doğrultusunda okuduğunuz metinde hangi tekniğin kullanılmış olduğunu gerekçenizle birlikte açıklayınız.

   b) Siz olsaydınız bu haberi yazarken hangi haber tekniğini seçerdiniz? Niçin?

Hazırlayan: *Duygu T. KUŞ*

8. ÜNİTE > **Haber Metni** *Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Bir Haber Yazısının Analizi**	35 dk.
Amacı	Bir haber yazısının konusunu, yazılma amacını ve hedef kitlesini belirleyebilmek ve bu unsurlar arasında ilişki kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Almanya'da 73 yaşındaki kadın komşularına 58 milyon TL miras bıraktı.

Almanya'nın Hessen eyaletindeki 6 köyden oluşan Waldsolms kasabasında yaşayan ve 2019 yılında hayatını kaybeden Renate Wedel (73) adlı kadın, komşularına 6,2 milyon avro miras bıraktı.

Waldsolms Belediyesinin web sitesinde yer alan duyuruya göre, 1975 yılında Waldsolms'a yerleşen, o zamandan bu yana kasabada yaşayan ve 2019 yılında vefat eden Wedel'in, topluluğun sakinlerine 6,2 milyon avro (yaklaşık 58 milyon TL) miras bıraktığı ortaya çıktı.

Wedel'in düzenlediği vasiyetnamede yer alan mirasın bir banka hesabı, hisse senetleri, değerli eşyalar, ev ve mülkten oluştuğu açıklandı.

Kimse İnanamadı

Yerel Belediye Başkanı Bernd Heine konuyla ilgili şoke olduğunu ifade ederek "İlk başta bunun mümkün olmadığını, bir virgülün kaydığını düşündüm." dedi.

Waldsolms topluluğu sözcüsü ise yaptığı açıklamada, "Waldsolms topluluğu olarak bu önemli miras için Wedel çiftine teşekkür ediyoruz. Mirasın büyük bir kısmı kasabadaki tesis ve altyapı çalışmaları için kullanılacak." diye konuştu.

Basından

1. *Almanya'nın Hessen eyaletindeki 6 köyden oluşan Waldsolms kasabasında yaşayan ve 2019 yılında hayatını kaybeden Renate Wedel (73) adlı kadın, komşularına 6,2 milyon avro miras bıraktı.* cümlesinde eksik olan 5N 1K unsurlarını tamamlayarak cümleyi yeniden yazınız.

2. Yukarıdaki haber metnini yazan muhabir siz olsaydınız başka hangi bilgilere yer verirdiniz? Açıklayınız.

3. Habere konu olan kadının vasiyetnamesini o ölmeden önce görseydiniz ona ne sormak isterdiniz?

4. Sizce bu haberin hedef kitlesi kimlerdir? Metnin dili ve haberin konusu tüm okuyucuların iletiyi anlaması için yeterli midir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

5. Bu haberi okuduktan sonra komşuluk ilişkileriyle ilgili düşüncelerinizde bir değişiklik oldu mu? Konuyla ilgili düşüncelerinizi anlatan bir paragraflık metin yazınız.

6. Mahallenizde yaşanan herhangi bir olayla ilgili sosyal medyada yayımlanmak üzere 5N 1K ilkesine uygun bir haber metni yazınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

Etkinlik İsmi	**İnsanlık İçin Güzel Haber**	35 dk.
Amacı	Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Epilepsi ve Kas Hastalıklarına Neden Olan 21 Gen Keşfedildi

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Nörolojisi Ana Bilim Dalı ile İzmir Uluslararası Biyotıp ve Genom Merkezinden bilim insanlarının akraba evliliğinden doğan ve nörolojik hastalıkları bulunan çocuklara yönelik 3 yıl önce başlattığı çalışmada zihinsel gerilik, yapısal beyin bozuklukları, epilepsi ve kas hastalıkları gibi sorunlarla ilişkili 21 yeni aday gene rastlandı.

TÜBİTAK, Dokuz Eylül Üniversitesi (DEÜ) ve Research Councils UK desteğiyle yürütülen "Türkiye-İngiltere İkili İş Birliği Projesi" kapsamında DEÜ Tıp Fakültesi Çocuk Nörolojisi Ana Bilim Dalı ile İzmir Uluslararası Biyotıp ve Genom Merkezinden (IBG İzmir) bilim insanları, akraba evliliğinden doğan ve nörolojik hastalıkları bulunan çocuklara yönelik genetik araştırma yaptı.

3 yıl süren çalışmalarda, Türkiye'nin 3 ayrı bölgesinden çocukluk çağı nörolojik hastalığı bulunan çocuklarla akraba olan anne ve babaların oluşturduğu 200 aileden yaklaşık 800 kişi genetik taramadan geçirildi.

"Türkiye'de Akraba Evliliklerine Bağlı Nörogenetik Hastalık Yükünün Araştırılmasında Yeni Genomik Yaklaşımlar" başlıklı çalışmada, ailelerden alınan kan örnekleri laboratuvarlarda yeni nesil dizileme yöntemiyle araştırıldı.

Bugüne kadar tanı almamış bazı çocukların hastalıklarının teşhis edildiği araştırma sonucu, zihinsel gerilik, yapısal beyin bozuklukları, epilepsi ve kas hastalıkları gibi sorunlarla ilişkili 21 yeni aday gen tespit edildi.

Yıllar boyu tanı alamamış 200 çocuktan 150'sinin hastalığı genetik araştırmayla teşhis edildi. Ayrıca tedavisi olan rahatsızlıklara sahip 20 çocuk, uygulanan yöntemlerle iyileştirildi.

Araştırmalarıyla ilgili 3 yılda dünya tıp literatürüne 21 aday gen kazandıran Türk bilim insanlarının genetik çalışması uluslararası platformda yankı buldu.

DEÜ Tıp Fakültesi Çocuk Nörolojisi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Semra Hız, AA muhabirine, uluslararası düzeydeki başarılarında ekip çalışmasının büyük önem taşıdığını söyledi.

Dünyadaki en güçlü silahın bilgi olduğunu vurgulayan Hız, çalışmalarına ilişkin şu bilgileri verdi:

"Günümüzde mevcut bilgiye ulaşmak çok kolay. Asıl olan, yeni bilgi üretebilmek. Bu anlayışla yola çıkarak araştırmalar gerçekleştirdik. Projemizde çok sayıda yeni gen ve varyant saptadık, böylelikle çok sayıda tanısız hasta kesin tanı aldı. Gendeki protein kodlayan bölgelerdeki bozuklukları araştıran yöntemle çalışma sonucunda yüzde 80 verimliliğe ulaştık. Yani olguların yüzde 80'ine tanı koymuş olduk. Ailelerine genetik danışma verildi. Doğum öncesi testler uygulanarak sonraki gebeliklerde sağlıklı çocuk elde etme imkânı sunuldu."

(…)

Uluslararası Dergilerde Yayımlandı

İzmir Biyotıp Genom (İBG) Merkezi Nörogenomik Analiz Laboratuvarı Sorumlusu Dr. Öğr. Üyesi Yavuz Oktay da genomik tıp kavramının tıbbın geleceği anlamına geldiğini söyledi.

Genom merkezli bilginin tıpta uygulanması ile yeni tedavi yöntemleri geliştirilebileceğini belirten Oktay, "Oldukça yüksek başarı elde ettik. Bulduğumuz genlerin bir kısmının fonksiyonu hiç bilinmiyordu." dedi.

Oktay, hastalık mekanizmalarının araştırılmasına yönelik fonksiyonel çalışmalara başlandığını aktardı.

(…)

Basından

Kelime Dağarcığı:
epilepsi: Sara. (Zaman zaman kendini kaybederek olduğu yere düşme, vücutta şiddetli çırpınmalar ve ağız köpürmesi ile ortaya çıkan bir sinir hastalığı). **nörolojik:** Sinir bilimsel.

1. Yukarıdaki haber metninin hedef kitlesi içinde kendinizi düşündüğünüzde, haber metninden ne tür çıkarımlarda bulunabilirsiniz?

2. Gazete göze, genel ağ ve televizyon hem göze hem kulağa hitap etmektedir. Yukarıdaki haber metni, gazetede değil de televizyonda sunulacak olsaydı metinde yapacağınız düzenlemeler neler olurdu? Niçin?

3. Doğuştan genetik hastalığı olan insanlar için ne tür projeler geliştirirdiniz?

4. Alanında başarılı bir bilim insanı olsaydınız hangi hastalıkları tedavi etmek için çalışırdınız?

5. Bazı Alman ve Amerikan firmalarının gelecek yıl sadece COVID-19 aşısının satışından 13 milyar dolar kazanması bekleniyor. Aşıyı siz bulsaydınız onu insanlığın yararına kullanır mıydınız? Gerekçesiyle açıklayınız.

6. Yukarıdaki haber metninde, DEÜ Tıp Fakültesi Çocuk Nörolojisi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Semra Hız'ın *Dünyadaki en güçlü silah bilgidir.* sözünü açıklayınız.

Hazırlayan: *Mustafa YEŞİLKAYA*

8. ÜNİTE > **Haber Metni** *Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Ekran Bağımlılığı**	30 dk.
Amacı	Metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ekran Bağımlısı mısınız?

Gece yatarken, sabah uyanır uyanmaz, yolda yürürken veya ders çalışırken akıllı telefonunuzu sık sık kontrol ediyor musunuz? Günlük alışkanlıklarımızdan biri olduğu düşünülse de ekran bağımlılığı teknolojik gelişmelerin beraberinde getirdiği yeni bir hastalık olabilir.

İçinde yaşadığımız teknoloji çağı bizlere çok sayıda ekranla etkileşim içinde olduğumuz dijital bir dünya sunuyor. Örneğin neredeyse her evde bulunan ve birçoğumuzun sahip olduğu televizyon, masaüstü ve taşınabilir bilgisayarlar, tablet ve akıllı telefon en sık maruz kaldığımız ekranlar. Her geçen gün daha da zenginleşen dijital dünyada kol saatleri ve buzdolapları bile dijital ekranlar üzerinden kontrol ediliyor.

Peki, İnsanları Özellikle de Gençleri Ekranlara Çeken Nedir?

Akıllı telefonlar en fazla tercih edilen ekranların başında geliyor. Örneğin arkadaşlarımızla çoğunlukla çevrim içi sosyal ağlar üzerinden iletişim kuruyor, bu nedenle akıllı telefon ekranlarında bolca zaman geçiriyoruz.

Ekranlardan uzak kalamamanın nedenlerinden biri çevrim içi sosyal ağlardaki gelişmelerden haberdar olma isteği. Bu durum gelişmeleri kaçırma korkusu olarak isimlendiriliyor. Diğer neden ise telefondan yoksun kalma korkusu (nomofobia) olarak tanımlanan mobil cihazlara erişilemediği veya mobil cihazların iletişim kurmaya elverişli olmadığı durumlarda (örneğin internet erişiminin olmadığı yerlerde ya da mobil cihazlarımızın şarjının bittiği zamanlarda) yaşanan aşırı korku.

Telefonlarımızdaki uygulamalardan günün her saatinde gelen bildirimler de ekranları sık sık kontrol etmemize neden oluyor. Araştırmalar uzun saatler boyunca ekran başında kalmanın sağlık üzerinde, özellikle de ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olduğunu gösteriyor. Ayrıca ekran bağımlılığı, artık madde bağımlılığı gibi bir bağımlılık olarak kabul ediliyor. Örneğin Dünya Sağlık Örgütü tarafından geçtiğimiz haziran ayında güncellenen Uluslararası Hastalık Sınıflandırması'na video oyunu oynama bozukluğu eklendi.

(…)

Peki, Ekran Bağımlılığından Kurtulmak için Neler Yapılabilir?

Telefonunuzdaki uygulamalardan gelen bildirimleri kapatabilirsiniz. Ayrıca telefonu daha sık kontrol etmenize neden olan uygulamaları akıllı telefonunuzun ana ekranından kaldırabilir böylece ekrana baktığınız anlarda bu uygulamaları görmediğiniz için ekranda daha az vakit harcayabilirsiniz. Telefonunuzdan sosyal medya uygulamalarını kaldırmak da ekran kullanma sürenizi azaltmaya yardımcı olabilir. Bu uygulamalara sadece bilgisayardan ulaşabildiğiniz için uygulamalar her an elinizin altında olmayacağından ekranda daha az vakit harcayabilirsiniz. Gece telefonunuzu uyuduğunuz odanın dışında bırakmak, gece boyu gelen uyaranlardan uzak kalmanızı sağlayabilir. Bunların yanı sıra keyif aldığınız farklı etkinliklere yönelmek ve hobi edinmek de ekran bağımlılığıyla mücadele etme konusunda yardımcı olabilir.

(…)

https://bilimgenc.tubitak.gov.tr

1. Metinde anlatılanlardan yola çıkarak metnin konu ve temasını belirleyiniz.

2. Metne konu edilen durumun hedef kitlesi kimlerdir? Görüşlerinizi gerekçesiyle açıklayınız.

3. Ekran bağımlılığı, metinde anlatılanların dışında başka hangi sorunlara neden olabilir? Örnekler veriniz.

4. Ekran bağımlılığının diğer bağımlılıklar gibi algılanmasına katılıyor musunuz? Neden?

5. Ekran bağımlılığını önleme konusunda sunulan çözüm önerilerini yeterli buluyor musunuz? Siz olsaydınız ne gibi çözüm önerileri sunardınız?

6. Haber metninin özellikle gençler üzerinde etkili olabilmesi için neler yapılabilir?

Hazırlayan: *Kadir YILDIZ*

8. ÜNİTE > Haber Metni *Kazanım A.4.4: Metnin ana düşüncesini ve yardımcı düşüncelerini belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Teknolojinin Götürdükleri**	25 dk.
Amacı	Metnin ana düşüncesini ve yardımcı düşüncelerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Televizyon Aile İçi İletişimi Sabote Ediyor

İstatistikler, televizyon izleme oranlarının ülkemiz için alarm verici seviyede olduğuna işaret ederken uzmanlar, aşırı televizyon izlemeyi aile bireyleri arasında iletişimin kopmasına yol açan en önemli etkenler arasında gösteriyor. Televizyon bağımlısı olan ebeveynler, bu bağımlılıklarını çocuklarına aktarıyor. Uzmanlar, evde vakit geçirmek üzere başka alışkanlıklar kazandırılmayan çocukların, ebeveynlerin bu bağımlılıklarını devraldığını belirtiyor. Televizyonun sürekli açık olması aile bireyleri arasında iletişimin kopmasına yol açan en önemli etkenlerden biri olarak gösteriliyor.

Yeşilay dergisinin mart sayısında aşırı televizyon izlemenin aile ilişkileri ve çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri ele alındı. Çocuklarda ekran bağımlılığı sorununa dikkat çeken Klinik Psikolog Mehmet Dinç, anne-babaların çocuğun ekran karşısında geçirdiği süre ve içeriğini kontrol etmesi gerektiğini vurguluyor.

(...)

Özellikle 0-2 yaş çocuklarda beyin gelişiminin çok hızlı ilerlediğini belirten Dinç, "Bu dönemde çocukların beş duyu organlarını aktif bir şekilde kullanmamaları veya birini kullanmayıp diğerini daha fazla kullanması beynin gelişmesinde sıkıntıya yol açıyor. Ekranla kurulan ilişkide de beş duyu organı kullanılmıyor; dolayısıyla beynin gelişmesinde sorun yaşanıyor. Üstelik çocuklar, tek yaptıkları televizyon izlemek olan ebeveynlerini gördükçe, bunun normal olduğunu düşünüyor. Çocuklar da bu şekilde yetişiyor." diyor. Erken yaş grubunda uzun süre ekran karşısında kalmanın ekran bağımlılığından ziyade, beyne zarar verdiğinin altını çizen Dinç, televizyondaki dünyayla gerçek yaşam arasındaki farkın çocuklarda adaptasyon sorununu ortaya çıkardığını vurguluyor.

İstatistikler, televizyon izleme oranlarının ülkemiz için alarm verici seviyede olduğunu gösteriyor. Türkiye İstatistik Enstitüsü verilerine göre ülkemizde ailelerin yüzde 94'ü, televizyon izlemeyi her gün gerçekleştirdikleri sosyal aktivite olarak ifade ediyor. Ortalama bir aile, günde 4,5 saat televizyon izliyor. Ülkemiz nüfusunun yüzde 84'ü "her gün televizyon izlediğini" söylüyor. Nüfusun yüzde 40'ı, televizyonda izleyecek bir şey bulamasa da televizyon izliyor. Bu rakamlara göre dünyada ABD'den sonra en çok televizyon izleyen ülke sıralamasında Türkiye ikinci sırada.

Basından

1. Okuduğunuz metindeki ana düşüncenin inandırıcılığını artıran unsurlar nelerdir? Yazınız.

2. Metnin ana düşüncesi, size televizyon dışında aile içinde iletişimi azaltan unsurlara dair neleri çağrıştırıyor? Açıklayınız.

3. Okuduğunuz metinde televizyon izlemenin aile içi iletişimi azaltmasının yanında başka hangi zararlarından bahsedilmektedir?

4. Ailenizde televizyon izlemekten kaynaklanan bir iletişimsizlik olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Mehmet Emin SARIKAYA*

8. ÜNİTE > Haber Metni *Kazanım A.4.4.4: Metnin ana düşüncesini ve yardımcı düşüncelerini belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Metinden Ana Düşünceye**	25 dk.
Amacı	Metnin ana düşüncesini ve yardımcı düşüncelerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

"Ev karantinasında aşırı kaygıdan uzak durup kendinizi yeniden keşfedin"

(…)

İstinye Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dekanı ve Psikoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. M. Rita Krespi Ülgen, AA muhabirine yaptığı açıklamada yeni tip koronavirüs (COVID-19) salgınından dolayı evlerinde kendilerini karantinaya alanların, bu salgından nasıl korunacağı, aşının ne zaman bulunacağı gibi belirsizliklere aşırı yoğunlaşmalarının sakıncalı olduğunu söyledi. Bu süreci evlerde geçirirken insanların kontrol edebilecekleri durumlara odaklanarak ruh sağlıklarını koruyabileceklerini ifade eden Ülgen, "Koronavirüs salgınında kimse kimseden üstün değil. Hepimiz aynı gemideyiz. Herkes koronavirüsten etkilenebilir. Herkese eşit uzaklıktadır. Herkes aynı süreci yaşıyor. İnsanları ayrıştıracak mesajlardan uzak kalalım." dedi.

Ülgen, bu süreçte bağışıklık sisteminin güçlendirilmesi için fiziksel aktivite ve sağlıklı beslenmenin önemini vurgulayarak, aşırı kaygının da sağlığı olumsuz etkileyeceğini kaydetti. Aşırı kaygının olumsuz gücünün fark edilmesi gerektiğini belirten Ülgen, şöyle devam etti: "Kaygı arttığı vakit hayat zorlaşır. Aşırı kaygı bağışıklık sistemine yük getirecek. Kaygıyla baş etmeyi öğrenmeliyiz. Felaket tellallığı yapmaktan kaçınmalıyız. Özellikle sosyal medyayı bu açıdan seçici kullanmaya özen göstermeliyiz. Bunun için akıllı telefonlarımızdaki uygulamalardan yararlanılabilir, çeşitli egzersizler yapabiliriz. İşe gidiyormuşuz gibi aynı saatte uyanıp aynı rutine devam etmek yararlı olacak. Evde yalnız olduğumuz için sosyal bir örüntünün içinde değiliz. Bu süreçte farkında olmadan kendimize dönebiliriz. Bu dönüş bazen zararlı olabilir, korkularımızı kurcalayabiliriz. Bunun yerine yapılacak başka şeyler var. Bu süreci içimize dönmek, kendimizi değerlendirmek, yeniden keşfetmek için kullanabiliriz. Bu belirsiz, olumsuz durumdan pozitif anlamlar çıkartabiliriz. Belki bu durum bizim sevdiklerimizin kıymetini daha çok anlamamıza, küskünlüklerimizi sonlandırmamıza yarayabilir."

(…)

Prof. Dr. M. Rita Krespi Ülgen, genel ağ üzerinden iletişim kurulan, uzun süredir görüşülmeyen aile yakınları ve arkadaşlarla telefonla konuşarak iletişim kurmanın evde yalnız kalanlar için faydalı olacağını söyledi.

Basından

1. *Aşırı kaygı bağışıklık sistemine yük getirecek. Kaygıyla baş etmeyi öğrenmeliyiz. Felaket tellallığı yapmaktan kaçınmalıyız. Özellikle sosyal medyayı bu açıdan seçici kullanmaya özen göstermeliyiz. Bunun için akıllı telefonlarımızdaki uygulamalardan yararlanılabilir, çeşitli egzersizler yapabiliriz. İşe gidiyormuşuz gibi aynı saatte uyanıp aynı rutine devam etmek yararlı olacak.*

   Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki cümlelerde Prof. Dr. M. Rita Krespi Ülgen, okuyuculara bazı tavsiyelerde bulunmuştur. Sizce bu tavsiyelerle verilmek istenen ana düşünce arasında bir bağ var mıdır?

2. Ana düşünceyi desteklemek için metinde yer alan tavsiyelere neler ekleyebilirsiniz? Bu görüşlerinizin ana düşünceye katkısı ne olurdu? Yazınız.

3. COVID-19 salgınının neden olduğu süreçle ilgili duygu ve düşüncelerinizi okuduğunuz metindeki ana düşünceden ayrılmadan şekillendirerek bir haber metni yazınız.

Hazırlayan: *Muharrem DEMİR*

8. ÜNİTE > Haber Metni *Kazanım A.4.4: Metnin ana düşüncesini ve yardımcı düşüncelerini belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Harput'un Hakkı Harput'a**	35 dk.
Amacı	Metnin ana düşüncesini ve yardımcı düşüncelerini belirleyerek metinde asıl verilmek istenen mesaja ulaşabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

KÜLTÜR SANAT

Harput'ta UNESCO 'Dünya Miras Listesi' sevinci

1. _____

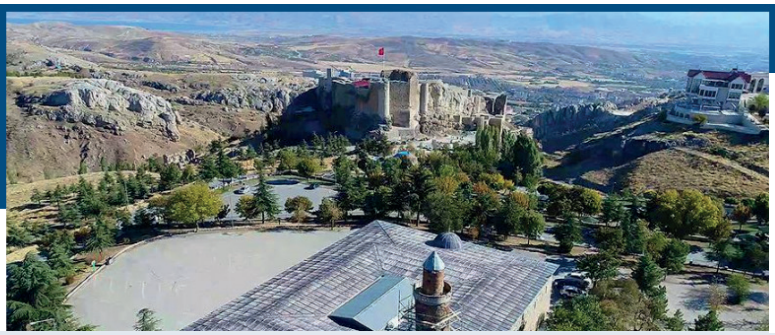

2. _____

Elâzığlılar, tarihî Harput kentinin Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütünün (UNESCO) Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'ne dâhil edilmesinin sevincini yaşıyor.

UNESCO Dünya Miras Komitesi toplantısında alınan karar sonrası, binlerce yıllık kültürel mirasıyla açık hava müzesi konumundaki Harput kentinin Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'ne girmesi Elâzığ'da âdeta bayram sevinci yarattı.

Elâzığ Belediye Başkanı, AA muhabirine, Anadolu medeniyetinin en önemli kavşaklarından biri olan, 4 bin yıllık maziye sahip, tarih, kültür ve sanatın harmanlandığı Harput'un, insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmesi yolunda önemli bir adım atıldığını, söyledi.

Elâzığ Belediye Başkanı, yapılacak çalışmalarla hak ettiği değere ulaşacak Harput'un, özellikle İslam medeniyetiyle tanışmasının ardından, ilim ve irfan merkezi olarak bu medeniyete de büyük katkı sağladığını kaydetti.

"Hak ettiği noktaya taşınması gerekir"

Eğri minaresiyle dünyada tek olma özelliğine sahip Ulu Cami'nin yanı sıra Kurşunlu, Sarahatun, Alacalı ve Ağa camileri ile Meryem Ana Kilisesi'nin, Harput'un önemli eserleri arasında yer aldığına işaret eden Başkan, şöyle konuştu:

"Harput vazgeçilmez bir değerdir ve sahip olduğumuz bu değeri yaşatmak ve geleceğe taşımak zorundayız. 2014 yılından itibaren Harput'taki tarihî yapıların restorasyonuna yönelik çalışmaları sürdürüyoruz. Harput'un insanlığın ortak mirası olarak tanınması, bilinmesi ve hak ettiği noktaya taşınması gerekir. Bunun ilk aşamasını geçtik. Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'nde yerimizi aldık. Ana hedefimiz, asıl listede Harput'umuzun yer almasıdır. Büyük bir heyecanla çalışmalarımızı sürdürüyoruz."

"Tüm esnafımızı heyecan sardı"

Harput'un 4 bin yıllık tarihî bir geçmişi olduğunu belirten Harput Mahallesi Muhtarı şunları aktardı:

"UNESCO listesine alınması; turistin gelmesi, Harput'un yeniden canlanması, Elâzığ'ın kalkınması demektir. Başbakanımızın hayırlı müjdesinin ardından tüm esnafımızı heyecan sardı. Başbakanımız olmak üzere tüm devlet yetkililerine teşekkür ederiz. Karara çok sevindik. Harput, turist akınına uğrayacak. Harput açık hava müzesidir. Harput, hak ettiği yere UNESCO ile gelecektir."

Basından 06.06.2018

1. Haber görselindeki 1 no.lu boşluğa haberde asıl anlatılmak istenen düşünceyi yansıtacak bir cümle yazınız.

2. Haber görselindeki 2 no.lu boşluğa bu haberin okunmasını gerektirecek bir cümleyi metinden bularak yazınız.

3. a) Metinde geçen *binlerce yıllık kültürel mirasıyla açık hava müzesi konumundaki Harput kenti* ifadeleriyle anlatılmak istenen nedir?

b) Metinde Harput'un açık hava müzesi olarak nitelendirilmesini sağlayan özelliklerinden bahseden cümleleri yazınız. Bu cümlelerin metnin ana düşüncesine olan katkısı nelerdir? Görüşlerinizi gerekçesiyle birlikte yazınız.

4. Metinde geçen *insanlığın ortak mirası* sözüyle anlatılmak istenen nedir? Bazı eserlerin veya yerlerin insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmesini, dünya barışına katkısı açısından yorumlayınız.

5. Harput'un UNESCO Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'ne alınmasının yörenin ekonomik kalkınmasına sağlayacağı katkılar neler olabilir? Siz Harput'ta yaşayan biri olsaydınız ne tür bir yatırım yapardınız?

Hazırlayan: *Sami DEMİRBAĞ*

Etkinlik İsmi	Mangalanın Düşündürdükleri	30 dk.
Amacı	Haber metninde kullanılan anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların metne katkısını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Tarihî zekâ ve strateji oyunu "mangala" UNESCO listesinde

Dünya Etnospor Konfederasyonu Yönetim Kurulu Üyesi Nalcıoğlu, "Mangala çok eski dönemlere dayanan, Osmanlı Dönemi'nde de çok yaygın bir şekilde oynanan, günümüzde de yaygınlığını sürdüren bir Türk zekâ ve strateji oyunudur." dedi.

Dünya Etnospor Konfederasyonu Yönetim Kurulu Üyesi ve Hacı Bayram Veli Üniversitesi Geleneksel Sporları Araştırma ve Uygulama Merkezi Yöneticisi Dr. Zeynep Nalcıoğlu, Türk strateji ve zekâ oyunu "mangala"nın UNESCO listesine kaydedildiğini bildirdi.

Nalcıoğlu, tarihi zekâ ve strateji oyunu olarak tanımlanan "mangala"nın insanlığın ortak mirası olarak UNESCO listesine dâhil edilmesiyle ilgili açıklamalarda bulundu.

Mangala'nın bir Türk zekâ ve strateji oyunu olduğunu ifade eden Nalcıoğlu, "Mangala'nın temeli çok eski dönemlere dayanıyor, hatta Şanlıurfa Göbeklitepe'de yapılan araştırmalarda orada da bir mangala oyun alanına rastlandı. Hatta daha önce Gaziantep Müzesi'nde de mangala kayası adı verilen bir mangala düzeneği vardı. Mangala gerçekten çok eski dönemlere dayanan ama Osmanlı Dönemi'nde de çok yaygın bir şekilde oynanan, günümüze kadar ulaşan, günümüzde de yaygınlığını sürdüren bir Türk zekâ ve strateji oyunudur." bilgisini verdi.

Zeynep Nalcıoğlu, mangalanın Türkiye'de hangi illerde daha çok oynandığına ilişkin de "Ülkemizde çok yaygın bir şekilde pek çok yerde oynanıyor. Ancak farklı isimler alıyor. Şu anda listede genel bir ad olarak 'göçürme' ismiyle yer aldı. Yani 'mangala' ve 'göçürme' adıyla kaydedildi. Çok yerde oynandığı için de 'hane', 'altı ev', 'kuyu', 'mele' gibi pek çok farklı adı da var 'mangala'nın. Anadolu'nun pek çok yerinde farklı adlarla anılıyor." dedi.

Birçok bölgede farklı isimlerle anıldığı için oynanış şekillerinin de buna bağlı olarak değiştiğini anlatan Nalcıoğlu, "Genel oynanış şekli şu şekilde; iki kişi oynuyor, altışar olmak üzere 12 hane ya da çukur adı verilen bölümler var ve oralara altışar taş konuyor, toplam 48 taş ile oynanıyor. Bu en yaygın oynanışı, en çok taşı toplayan da oyunu kazanmış oluyor. İki grup şeklinde oynanabilen, daha fazla taş sayısıyla oynanabilen çeşitleri de var." diye konuştu.

(…)

"Kazakistan'da 'dokuz kumalak', Kırgızistan'da 'tokuz korgool' olarak biliniyor"

"(…) Bu oyunlar Kazakistan'da "dokuz kumalak", Kırgızistan'da "tokuz korgool" olarak biliniyor, taş sayıları ve çukur, hane sayıları farklılaşıyor ama temel sistem aynı. Taşları bir kuyudan bir kuyuya 'göçürme' yani taşıma ve hanede en çok taşı toplama. UNESCO'nun listesine zaten ortak dosya olarak 'tokuz kumalak', 'tokuz korgool' ve 'mangala-göçürme' adıyla kaydedildi." (…)

"Divânu Lugati't-Türk'te bile 'göçürme, köçürme' adıyla yer alıyor"

Mangala'nın Şanlıurfa ile ilişkisine yönelik de Nalcıoğlu, "Şanlıurfa Göbeklitepe'de çıkan mangalaya dair alan bizi çok eski bir tarihe götürdü. En eski oynanış yeri Şanlıurfa diye o yüzden anılıyor. Bu oyun, Divânu Lugati't-Türk'te bile 'göçürme, köçürme' adıyla yer alıyor, dolayısıyla çok tarihî bir oyun." dedi.

Nalcıoğlu, mangalayı nasıl koruyacak ve gençlere nasıl ulaştıracaklarına yönelik de "UNESCO'ya kaydedilme nedeni de bunun yaşayabilmesini sağlamaktır. Özellikle Dünya Etnospor Konfederasyonu bu oyunu yaygınlaştırdı, diyebiliriz. Evet bu oyun yaygındı ama bugün neredeyse bütün okullarda bir Türk zekâ ve strateji oyunu olarak oynanıyor. Hatta görme engelliler için bu oyunun erişilebilirliğini artırdık ve onlar için özel tahtalar ürettik. Dolayısıyla bu oyunun herkes tarafından oynanabilir olmasını sağlamaya çalışıyoruz." şeklinde konuştu.

Basından

1. Bir kavram veya varlığın ne olduğunun açıklanmasına *tanımlama* denir. Okuduğunuz metinde yapılan tanımlardan ne tür bilgiler edindiğinizi belirtiniz.

2. Alanında yetkin bir kişinin görüşlerine yer verilmesi okuduğunuz haber metnine nasıl bir katkı sağlamıştır? Açıklayınız.

3. Metinde mangalayla ilgili Göbeklitepe ve Gaziantep'teki bulgulardan; oyunun Anadolu, Türk dünyası ve Divânu Lugati't-Türk'teki karşılıklarından söz edilmesi anlatıma neler kazandırmıştır? Açıklayınız.

4. Okuduğunuz haber metninde başvurulan açıklayıcı anlatım biçiminin ve tanımlama, örneklendirme, tanık gösterme gibi düşünceyi geliştirme yollarının, ana düşüncenin verilmesinde ne gibi bir etkisi vardır? Açıklayınız.

5. a) Çocukken oynadığınız zekâ oyunları ve arkadaşlarınızla topluca oynadığınız oyunlar hangileriydi? Bu oyunların kişiliğinizin gelişimine nasıl bir katkısı olduğunu düşüyorsunuz? Düşüncelerinizi açıklayan bir yazı yazınız.

   b) Okuduğunuz haber metninin temasını göz önünde bulundurarak geleneksel oyunlarla günümüzde onların yerini alan bilgisayar oyunlarını çocuk ve gençler üzerindeki etkileri bakımından karşılaştırınız.

Hazırlayan: *Ahmet ASLAN*

Etkinlik İsmi	Göbeklitepe'ye Yolculuk	35 dk.
Amacı	Haber metninde kullanılan anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevini belirleyebimek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Neolitik Devrim'in Yeri: Göbeklitepe

Dedem arkeolojiye meftun bir adammış. İkinci Dünya Harbi'nde Ohri'den Türkiye'ye gelince arkeologluğu bırakmak zorunda kalmış. Nice Balkanlı gibi taşını, toprağını, çok sevdiği mesleğini içine gömmüş ve burada yepyeni bir hayat kurmuş. Dedemi hiç tanımadım. Ama onun arkeoloji sevdası bana ve kardeşime geçmiş olacak ki arkeolojiye olan merakımız ve heyecanımız çocukluğumuzdan beri hiç seyrelmedi. Şanslıyız çünkü bir arkeoloji cennetinde yaşıyoruz ve her geçen gün şaşırtıcı yeni bulgularla karşılaşıyoruz.

İlk Tapınak

Sanıyorum bunlardan en önemlisi Göbeklitepe. Sadece şu ana kadar bildiklerimiz bile insanlık tarihini değiştirmiş durumda. Göbeklitepe ünlü arkeolog Gordon Childe'ın (Gordın Çald) dediği gibi "Neolitik Devrim" yapmış durumda. Neden mi? Peygamberler diyarı olarak bilinen Urfa'da on iki bin yıl önce inşa edilmiş bir tapınak bulundu da ondan. Bu, dünyanın ilk tapınağı.

Bulunmaz Nimet

Tabii bu buzdağının görünen yüzü. Son yıllarda dünyanın en ünlü arkeologları, "Göbeklitepe her şeyi değiştirdi." diyor çünkü tarihi en az iki bin yıl evvele çekti. Göbeklitepe, çoğumuzun bildiği Çatalhöyük'ten iki bin yıl daha eski. Burası büyük bir ihtimalle insanların avcılıktan çiftçiliğe geçip buğdayı toprakla buluşturduğu nokta. Kısaca, medeniyet tarihi burada başlıyor diyebiliriz. Neolitik Çağ insanların mağaralarda yaşayan avcı/toplayıcı yaşamdan yerleşik düzene geçtiği süreci anlatır. Bu dönem çoğu kişinin ilgisini çekmez. Müzeye gitseniz bu döneme ait cilalı taşlar ve iskeletler görürsünüz. Koca gözlü idollere bakarsınız ama konuya özel ilginiz yoksa bu tarih ve objeleri size fazla uzak ve teorik gelir. Oysa insanı anlamak için o çağa inilmelidir. Arkeoloji ve antropoloji bir nevi dedektifliktir. İnsanların tanrılarından korkularını ve inançlarını, ölülerinden diyetlerini, savaşlarını, ameliyatlarını, hayvanlarından hayat tarzlarını öğrenirsiniz. Bu bağlamda Göbeklitepe, bilim insanları için bulunmaz bir nimettir. Zira Cilalı Taş Devri'nden bu yana, yani 1994 yılına kadar kapalı kalmış, âdeta derin dondurucuda korunmuştur. Neolitik insan, nedendir bilinmez, burasını dikkatli bir şekilde toprakla doldurup/mühürleyip terk etmiş. Aynı lavlar altında donmuş Pompei gibi burası dokunulmamış bir cevherdir.

Almanya'da Bestseller

1994'ten bu yana kazıları yöneten Prof. Klaus Schmidt'in (Kılaus Şimit) konuyla ilgili kitabı yayımlandı. Ne acıdır ki bizde pek ilgi görmedi ama Almanya'da bestseller oldu. Şu anda okuyorum, ilgilenenlere hararetle tavsiye ederim. Kitap, sıkıcı bir akademik dille değil sanki bir macera kitabı gibi Göbeklitepe'nin keşfini anlatıyor. Schmidt, büyük cümleler kurmuyor; bulduklarıyla bize daha çok soru sordurtuyor.

Bana göre şu aşamada yapmamız gereken şey de bu. Eski arkeologlar, define avcıları gibi davranıp dinamitle girerlermiş sitlere. Günümüzde ise çok ağır ve dikkatli çalışılıyor. Arkeoloji, sabır işi olmakla birlikte Urfa müze müdürünün ve Arkeolog Müslüm Ercan'ın hocasının da dediği gibi iyi bir hayal gücü, "atma gücü" gerektiren bir meslek.

Bir Ulu Ağaç

Gelelim sit alanına. Bir kere girdiğiniz anda coğrafyaya çarpılıyorsunuz. Emly Bronte'nin (Emıli Broni) "Uğultulu Tepeler"i gibi yaz-kış rüzgârlı, sulak bir bölgede buluyorsunuz kendinizi. Aşağıda bir çoban, gözünüzü acıtan yeşillikteki bir çayın kenarında koyunlarını otlatıyor.

Arkeologlar, buranın su kültüyle ilgili olduğunu düşünüyor. Daha metal araç-gereçler yokken oydukları sert kayalar, suya verdikleri öneme işaret ediyor. Bulunan objelerden anlaşılıyor ki Neolitik Çağ'da bu-

raya yüzlerce kilometre öteden ziyaretçiler gelmiş. Sonra bir ulu ağaç sizi karşılıyor, en tepede. Bu ağaç, Tim Burton'ın (Tim Börtın) film setlerine yakışır gotiklikte. Bekçi Mahmut Yıldız'la uzun uzun sohbet ediyoruz. Ataları bu topraklarda çiftçilik, çobanlık yapmış. Dedeleri, ulu olduğunu düşündükleri bu ağaca hastalarını taşımış, çocuğu olmayan kadınlar için burada kurban kesilmiş. (Sonra müzede gördüğüm çocuklu dikilitaş acaba aynı amaçla mı yapılmış diye düşünmeden edemiyorum.) Anadolu'da en sevdiğim görüntü, rengarenk bezlerin ve mendillerin bağlandığı bu ağaçlardır. Belli yerlerde, bin yıllar da geçse, dinler de değişse gelenekleri kaybolmuyor. Neolitik insan, buradaki dikilitaşların dibine yaban domuzu heykelleri kondurmuş; adak mahiyetinde. Günümüzde ise her yıl koyun kesiliyor, diğer hayvanların sağlığını garantiye almak babında. Burasının kesintisiz bir kutsal mekân olduğu ortada.

Basından

1. Metinde yazarın farklı anlatım biçimlerini bir arada kullanmasının metne katkısı nedir? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Metinde Göbeklitepe'nin bulunmasını anlatan bölümü açıklayıcı anlatım biçimini kullanarak yeniden yazınız.

3. Yazarın yaptığı benzetmeler anlatımı nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi metinden vereceğiniz örneklerle açıklayınız.

4. Haber metninden hareketle Göbeklitepe'nin sizde uyandırdığı duygu ve düşünceleri birkaç cümle ile ifade ediniz.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

Etkinlik İsmi	Haber Yazılarında Anlatım Biçimleri	35 dk.
Amacı	Haber yazılarında kullanılan anlatım tekniklerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini bulabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kybele Heykeli 60 Yıl Önce Nasıl Kaçırıldı?

Afyonkarahisar'da bulunan ve tarihî eser kaçakçıları tarafından yurt dışına kaçırılan Kybele heykelinin kaçırılış öyküsünü araştırmacı tarihçi Hasan Özpınar anlattı. Özpınar, Kybele heykelini 60 yıl önce köylülerin bulduğunu ve heykelin bir koleksiyoncu tarafından yurt dışına kaçırıldığını söyledi.

Tarih öncesi dönemlerde bolluğun ve bereketin sembolü, koruyucusu olduğuna inanılan ana tanrıça Kybele heykelinin bir koleksiyoncu tarafından İsrail'e kaçırıldığını anlatan araştırmacı tarihçi Hasan Özpınar, "Frigler Dönemi'nde ve sonrasında yine Roma Dönemi'nde Kybele heykelleri yapılmıştır. 1964 yılında Çavdarlı köyü yakınlarında tesadüfen yapılan bir yol kazısı sırasında Roma Dönemi'ne ait eserlerin ağırlıklı olduğu kalıntılar bulunur ve bunlar tabii o dönemde büyük ses getirir. Sonrasında Ankara Müzesi'nden yine bir ekip yaklaşık 15 günlük bir kazıyla geride kalan eserleri de ortaya çıkartır. Ortaya çıkan eserler de tarihî eser kaçakçılarının da iştahını kabartır. O günlerde yine Afyonkarahisar'a gelen ve Türkiye çapında bilinen bir tarihî eser koleksiyoncusu çevre köyleri dolaşır ve bu dolaştığı sırada Çavdarlı köyünde vatandaşların maalesef kaçak kazılarla ortaya çıkardıkları eserleri de satın alır. Bu koleksiyoncunun bu eserleri o tarihlerde yabancılara sattığı da bilinmektedir. Gerek jandarmanın kayıtlarında, gerek emniyetin kayıtlarında, gerek müze kayıtlarında bu eserlerin yabancılara satıldığına dair pek çok veri vardır. Kybele ilk olarak yurt dışına kaçırılmış ve sonrasında tabii kimsenin haberi yok kaçırıldığından kimsenin haberi yoktu." dedi.

Kybele Heykelini Maddi Değerle Ölçmek İmkânsız

Kybele heykelinin maddi değerle ölçülmesinin mümkün olmadığının altını çizen Özpınar, "Nihayetinde geçtiğimiz yıllarda yine yurt dışında satışa sunulacağı haberi alınıyor ve Kbele heykeli Kültür Turizm Bakanlığının girişimleriyle geçtiğimiz 13 Aralık günü yurdumuza getirildi. Kültür Turizm Bakanlığımız yine bu konuda büyük çalışmalar sarf ediyor. Yurda getirilen eser de yine şu an geçici olarak İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergileniyor. Sonrasında inşallah Afyonkarahisar yeni müze binası bittiği zaman da burada sergileneceğinin haberini aldık. Bu tarihî esere değer biçmek imkânsız diyebiliriz. Sonuçta 2 bin yıla yakın bir geçmişi var. Kybele'nin milattan sonra 3 ve 4. yüzyılda yapıldığı biliniyor. Tabii bu tür kültür varlıklarını maddi değerle ölçmek imkânsız, diyebiliriz." diye konuştu.

Basından

1. Okuduğunuz metinden hareketle Kybele heykelinin kaçırılışını betimleyici anlatım biçimini kullanarak yeniden yazınız.

2. Okuduğunuz metinde anlatım biçimi ve düşünceyi geliştirme yollarından hangileri kullanılmıştır? Metinden örnek cümleler yazarak açıklayınız.

3. Bu haber metnini siz yazsaydınız hangi anlatım biçimini ve düşünceyi geliştirme yolunu kullanırdınız? Neden?

4. a) Heykelin kaçırılma süreci Hasan Özpınar'ın ağzından olduğu gibi aktarılmayıp metin yazarı tarafından açıklama biçiminde verilseydi sizce metnin inandırıcılığında bir fark olur muydu? Gerekçesiyle birlikte açıklayınız.

b) Ülkemizde öteden beri meydana gelen tarihî eser kaçakçılığının önlenmesi ve kültürel mirasın ülke dışına çıkartılmaması için sizce nasıl çalışmalar yapılabilir?

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

8. ÜNİTE > **Haber Metni** *Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Sanatı Habere Çevirmek**	25 dk.
Amacı	Haber metninde kullanılan anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

"22. Uluslararası Hazar Şiir Akşamları" 25 Eylül'de Başlıyor.

Uluslararası Hazar Şiir Akşamları Elâzığ Valiliğinin himayelerinde; Elâzığ Belediye Başkanlığı, Fırat Üniversitesi Rektörlüğü, Sanayi ve Ticaret Odası Başkanlığı ve ilimizdeki diğer resmî kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliği ile Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türk Kültür Sanatları Ortak Yönetimi (TÜRKSOY), Türk Edebiyatı Vakfı, Avrasya Yazarlar Birliği gibi kurumların desteğinde gerçekleştirilmektedir.

Elâzığ'da 1992 yılında başlatılan ve Türk dünyası edebiyat çevrelerinin de yakından tanıdığı Uluslararası Hazar Şiir Akşamları'nın 22.si bu yıl 25-28 Eylül tarihlerinde "Arif Nihat Asya ve Bayrak" temasıyla düzenlenecektir.

Dergi temsilcileri ve bilim insanlarının katılımıyla gerçekleştirilecek olan panel ve konferansların da yer aldığı 22. Uluslararası Hazar Şiir Akşamları'na yurt içinden ve yurt dışından toplam 25 şair katılacaktır.

Program, 25 Eylül 2014 Perşembe günü saat 14.00'te Nurettin Ardıçoğlu Kültür Merkezi'ndeki imza töreni ile başlayacaktır.

26 Eylül Cuma günü TÜRKSOY Ressamlar Sergisi, Elâzığ Şehitleri Fotoğraf Sergisi açılarak hemşerilerimizin beğenisine sunulacaktır. Prof. Dr. Sadettin Yıldız tarafından sunulacak "Bayrak" konulu konferansın ardından saat 14.30'da şairler yürüyüşü yapılacaktır. Etkinlik programı, şairler yürüyüşünün son bulacağı Ahmet Aytar Meydanı'ndaki açılış töreni ile devam edecek. Akşam 20.30'da ise Nurettin Ardıçoğlu Kültür Merkezi'nde "Kürsübaşı" programı gerçekleştirilecektir.

27 Eylül Cumartesi günü, şair ve sanatçıların katılacağı ilçe programları (Baskil, Keban, Sivrice, Palu) ve "Dergiler Toplantısı"nın ardından saat 13.30'da "Arif Nihat Asya ve Bayrak" paneli yapılacak.

Final, saat 20.30'da Atatürk Kültür Merkezi'nde 25 şairin katılacağı şiir okumaları ile gerçekleşecektir.

28 Eylül 2014 Pazar günü konuklar ile birlikte yapılacak Elâzığ'ın tanıtılmasına yönelik gezi ile 22. Uluslararası Hazar Şiir Akşamları programı tamamlanmış olacaktır.

Sanatsever Elâzığ halkını yapılacak tüm etkinliklere davet ediyoruz.

Basından

1. Haber metnindeki 5N 1K'ye karşılık gelen cevapları diyalog metnine dönüştürerek yazınız.

2. *22. Hazar Şiir Akşamları 25 Eylül'de başlıyor.* cümlesinde haber metinlerinde bulunması gereken özellikler açısından bir eksiklik olup olmadığı konusundaki düşüncelerinizi yazınız.

3. Şiir dinletileri ve şiir akşamları gibi kültür-sanat içerikli programları, karşılaştırma ve benzetme yöntemlerini kullandığınız dört cümlelik bir metin ile anlatınız.

4. Okulunuzda yapmayı planladığınız şiir dinletisinin mekânını tasvir ediniz.

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

Etkinlik İsmi	Haberde Gördüklerim	30 dk.
Amacı	Haber metniyle görsel unsurlar arasındaki ilişkiyi belirlemek, görsel ögelerin haber metnine katkısını yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden ve görsellerden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İzmirli lise öğrencileri, uluslararası bilim fuarında Türkiye'yi temsil edecek

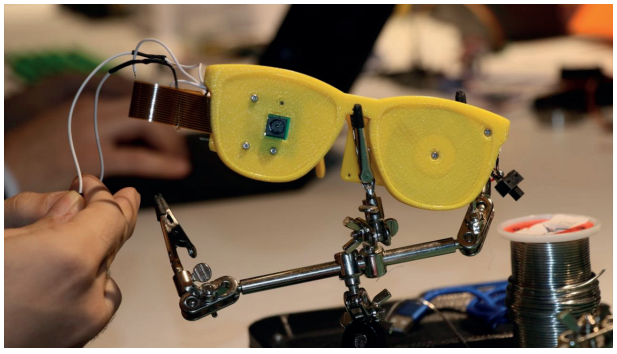

Geliştirdikleri bilim ve mühendislik projeleriyle ulusal yarışmalarda dereceler elde eden İzmirli 3 lise öğrencisi, bu yıl çevrimiçi düzenlenecek Uluslararası Bilim ve Mühendislik Fuarı'nda projelerini görücüye çıkaracak.

İzmir'de özel bir lisenin 12. sınıfında eğitim alan Okan Demir Baykal ve Tankut Çekiç teknolojik tasarım, Bilgenaz Altıparmak ise matematik alanında 2 yıl önce çalışmaya başladı.

Görme engelli bireylerin bağımsız hareket edebilmeleri için özel bir gözlük tasarlayan Baykal ve Çekiç'in projesi ile Bilgenaz Altıparmak'ın "Üç Boyutlu Uzayda Arbelos ve Arşimet Küreleri" konulu matematik projesi, geçen yıl TÜBİTAK tarafından düzenlenen 50. Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması'nda Türkiye ikincilikleri elde etti.

TÜBİTAK tarafından bu projelerin, ABD'de 2021 yılında çevrimiçi olarak düzenlenecek Uluslararası Bilim ve Mühendislik Fuarı'nda (Regeneron ISEF 2020) Türkiye'yi temsil etmesine karar verildi.

Öğrencilerden Okan Demir, Türkiye'yi böyle önemli bir yarışmada temsil edecekleri için mutlu olduğunu söyledi.

"Titreşimli gözlük, görme engellilerin yaşamlarını kolaylaştıracak"

Geliştirdikleri gözlükte kamera ve geliştirme kartıyla gerçek zamanlı görüntünün telefona aktarıldığını belirten Baykal, "Cep telefonlarındaki güçlü işlemciler sayesinde nesne algılama ve uzaklık ölçüm gibi işlemler gerçekleştiriliyor. Buradan alınan bilgilerle cihaz, yardımcı bilekliğe bağlanarak uzaklık bilgilerini ve nesnelerin isimlerini, titreşim yoluyla görme engelli bireylere bildiriyor." diye konuştu.

"Türkiye'yi temsil edeceğimiz için çok mutluyuz"

Son yıllarda Türkiye'de başlatılan yerli ve millî teknoloji hamlesinin kendilerine yol gösterdiğini belirten Tankut Çekiç ise şöyle konuştu: "Arkadaşımla yerli ve millî bir proje geliştirebileceğimize inandık. Projemizi geliştirmek için sıkı çalıştık. TÜBİTAK'tan dereceler alınca mutlu olduk. Görme engelli bireyler için geliştirdiğimiz titreşimli gözlükle Regeneron ISEF gibi uluslararası yarışmalarda ülkemizi temsil etmemiz bizim için büyük bir gurur. Yarışmada dereceye girerek projemizi dünyada tanıtmayı istiyoruz. Tasarımımızdan daha çok engelli bireylerin faydalanmasını hedefliyoruz. Bu süreçte bize destek veren okul yönetimimize çok teşekkür ederim."

(…)

Basından

1. a) Haber sayfasında görseller mi, metin mi öncelikle dikkatinizi çekti? Gerekçesiyle açıklayınız.

b) Metindeki görseller aklınıza hangi soruları getirdi? Metni okuduktan sonra sorularınızın cevabını alabildiniz mi?

c) Görsel kullanılmamış olsaydı *titreşimli gözlük* ifadesini okuduğunuzda zihninizde nasıl bir nesne canlanırdı?

2. "Doğruluk/inandırıcılık" bir haber metninde bulunması gereken temel özelliklerdendir. Yukarıdaki haber metninde kullanılan görseller metnin inandırıcılığına nasıl bir katkı sağlamıştır? Açıklayınız.

3. Yukarıdaki haberin daha çok kişi tarafından okunmasında metnin içeriği mi, görsel ögeler mi daha etkilidir? Gerekçesiyle yazınız.

4. Haberde sadece yukarıdaki iki görselin kullanıldığını göz önünde bulundurduğunuzda metni tamamlama konusunda görsellerin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Niçin?

5. Uluslararası platformda ülkemizi temsil etmenizi sağlayacak bilimsel, sanatsal veya sportif bir başarıya imza atmak ve bu başarıyı anlatan bir haberde kendi fotoğrafınızı görmek size neler hissettirirdi?

Hazırlayan: *Ahmet ASLAN*

Etkinlik İsmi	Haber Metninde Görsellik	30 dk.
Amacı	Bir metinde görsel unsurların kullanımının içeriğe katkılarını ifade edebilmek, bir metnin anlamına katkıda bulunabilecek görselleri belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz, görselleri inceleyiniz. Metinden ve görsellerden hareketle soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

İzmir'de 6,6 Büyüklüğünde Deprem

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının (AFAD) internet sitesinde yer alan bilgiye göre İzmir'in Seferihisar ilçesi açıklarında saat 14.51'de 6,6 büyüklüğünde deprem kaydedildi. Deprem, yerin yaklaşık 16,54 kilometre derinliğinde gerçekleşti.

1

2

Toz Bulutu Oluştu

Deprem, İstanbul, İzmir ve çevre illerden hissedildi. Ege Denizi'nde gerçekleşen deprem sonrası, İzmir kent merkezinin üzerinde toz bulutu oluştu.

Deniz Suyu Çekildi

İzmir'de deprem sonrası çekilen deniz suyu bir süre sonra tekrar yükseldi. Deniz seviyesinin yükselmesi sonucu bazı cadde ve sokaklar su altında kaldı.

Trafik Yoğunluğu Oluşturmayın

İçişleri Bakanı Yardımcısı ve Sözcüsü İsmail Çataklı da deprem bölgesindeki vatandaşlara "Deprem bölgelerinde trafik yoğunluğu oluşturmayın." uyarısı yaptı.

GSM Uyarısı

AFAD, ardından "Depremlerde ve acil durumlarda iletişimin kesilmemesi için internet tabanlı haberleşme uygulamaları ve SMS'yi tercih edin." mesajını paylaştı.

3

4

Artçı Sarsıntılar Sürüyor

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının internet sitesinde yer alan bilgiye göre depremin ardından, en büyüğü 4,8 olmak üzere artçı sarsıntılar devam ediyor.

Basından

1. Okuduğunuz haber metnindeki görselleri inceleyiniz. Hangi iki görsel birbiri ile yer değiştirilirse haber içeriği ile görseller uyumlu olur?

2. a) Yandaki görsel okuduğunuz haber metninin hangi bölümü ile ilgili olabilir?

b) Görselin size çağrıştırdıklarını üç kelime ile ifade ediniz.

3. Okuduğunuz haber metninde görsellerden yararlanılmasının habere katkısı olmuş mudur? Açıklayınız.

4. a) Okuduğunuz haber metninde yetkililer vatandaşları hangi konularda uyarmıştır?

b) Bu uyarılardan birini bir sembolle ifade etmeniz gerekseydi en etkili sembol ne olurdu? Çiziniz.

c) Deprem sonrası karşılaşılabilecek sorunları düşünerek öncelik sırasına göre alınabilecek önlemlerden beşini tabloya dönüştürünüz.

Deprem Sonrası Alınabilecek Önlemler

Hazırlayan: *Duygu T. KUŞ*

8. ÜNİTE > Haber Metni *Kazanım A.4.6: Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Görsel Basın**	30 dk.
Amacı	Haber yazılarında görsel kullanmanın önemini kavrayabilmek.	Bireysel

1. Yönerge ***Aşağıdaki metni ve görseli inceleyiniz. Metin ve görselden hareketle soruyu cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türkiye'de son 24 saatte 158 bin 892 COVID-19 testi yapıldı, 20 bin 316 kişinin testi pozitif çıktı, 246 kişi yaşamını yitirdi.

Türkiye Günlük Koronavirüs Tablosu, "covid19.saglik.gov.tr" adresinden paylaşıldı.

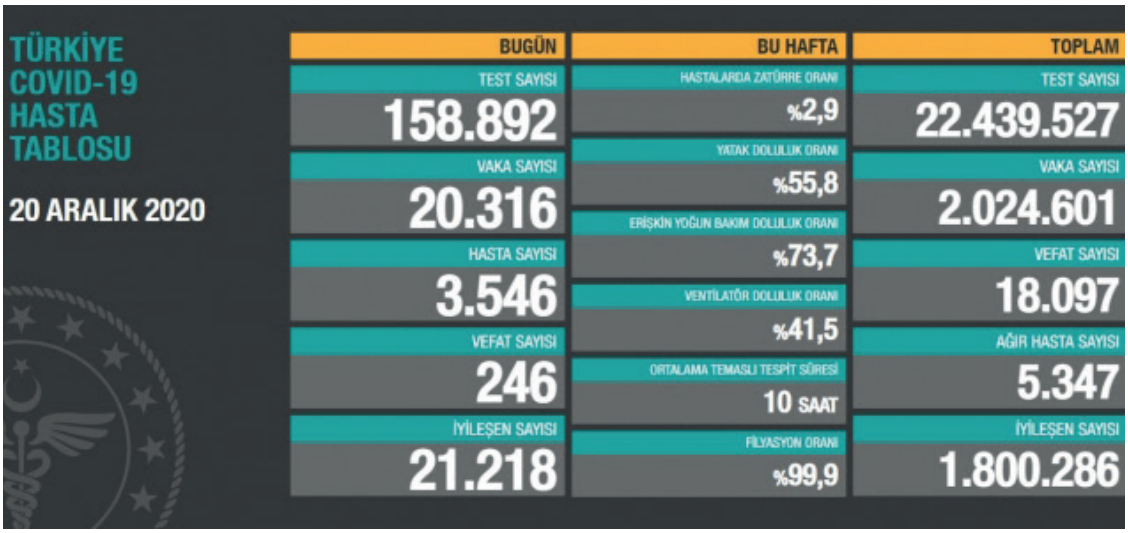

Güncel verilere göre, son 24 saatte 158 bin 892 COVID-19 testi yapıldı, 20 bin 316 kişinin testi pozitif çıktı, hasta sayısı 3 bin 546 olarak kayda geçti, 246 kişi hayatını kaybetti.

Son 24 saatte 21 bin 218 kişinin COVID-19 tedavisinin/karantinasının sona ermesiyle iyileşenlerin sayısı 1 milyon 800 bin 286'ya yükseldi.

Toplam test sayısı 22 milyon 439 bin 527'ye ulaştı. Vaka sayısı 2 milyon 24 bin 601, vefat sayısı 18 bin 97, ağır hasta sayısı 5 bin 347 oldu.

Haftalık verilere göre bu hafta hastalarda zatürre oranı yüzde 2,9, yatak doluluk oranı yüzde 55,8, erişkin yoğun bakım doluluk oranı yüzde 73,7, ventilatör doluluk oranı yüzde 41,5, ortalama temaslı tespit süresi 10 saat, filyasyon oranı ise yüzde 99,9 olarak gerçekleşti.

Basından

1. Yukarıdaki haber metninde verilen sayısal verilerin ayrıca tablo hâlinde gösterilmesi, metnin anlaşılırlığını sizce nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

2. Yönerge ***Aşağıdaki infografiği inceleyiniz. İnfografikten hareketle soruları cevaplayınız.***

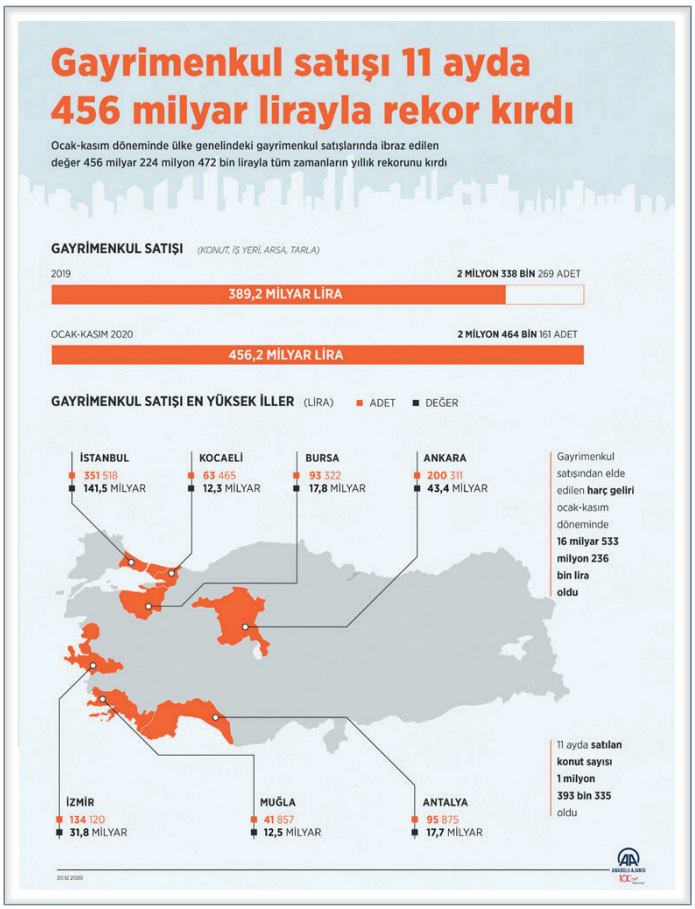

2. Günümüzde pek çok yazılı ve dijital yayın organında metin, fotoğraf, çizim, harita, tablo ve sayısal verilerin tek görsel üzerinden verildiği infografikler (bilgi görselleri) kullanılmaktadır.

a) Yukarıdaki infografik sizce haberin konusunu yeterince açıklamakta mıdır? Haber başlığının, cümlelerin ve grafiklerin yerleştirilme şekli (infografiğin tasarımı) hakkında ne düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

b) Sizce basın yayın organlarında bu gibi infografiklerin kullanılıyor olması gençlerin habere olan ilgisini artırır mı? Görüşlerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

3. Okulunuzda düzenlenen bilgi yarışması ile ilgili bir infografik hazırladığınızı düşününüz. Bu infografikte hangi bilgilere yer verirdiniz? Bu bilgileri nasıl yerleştirirdiniz? Ne gibi görsel unsurlar kullanırdınız? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

8. ÜNİTE > Haber Metni *Kazanım A.4.6: Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Geleceğin Otomobilleri**	35 dk.
Amacı	Metni görsel unsurlarla ilişkilendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yolculuğun Seyri Değişiyor: Geleceğin Otomobil Teknolojileri

Son 100 yılda otomobillerimizin görüntüsü ve hızı değişse de onları kullanma şeklimiz değişmedi. Ancak önümüzdeki 10 yıl içinde bu durumun dramatik şekilde değişmesi bekleniyor.

Birleşmiş Milletlerin tahminine göre 2030 yılına kadar her 3 kişiden 2'si şehirlerde yaşamaya başlayacak. Hâlihazırda büyük şehirlerdeki trafiği düşünün. Yaşanacak kâbusu hayal edebiliyor musunuz? Ama teknoloji evrenindeki gelişmelerden en çok otomotiv sektörü faydalanacak.

Sürücüleri "Özgür Bırakan" Otomotiv Teknolojisi

Şu an yolda olan araçların çoğu seviye "0" araçlar. Yani herhangi bir otonom özelliği bulunmuyor. Seviye "1" araçlar otomatik frenleme, şerit tutma veya hız sabitleme gibi yalnızca bir görevi bağımsız olarak yapabiliyor. Seviye "2" araçlar da tek seferde bu görevlerin birkaçını yerine getirebiliyor. Üzerinde çalışmaların devam ettiği seviye "3" araçlar ise belirli koşullar yerine getirilirse iki nokta arasında gidebiliyor ancak acil durumda insanların müdahale etmesi gerekiyor. Dünyanın önde gelen otomotiv firmaları, önümüzdeki birkaç yıl içerisinde seviye 3 araçlarını yola çıkarmaya hazırlanıyor. Ama güvenlik sorunu tam olarak aşılabilmiş değil.

Seviye 4 Araçlar

Sadece tek bir tuşa basarak aracınızın şeklini değiştirebilecek, istediğiniz renk ve deseni uygulayabilecek, yolcu bölmelerini bireysel ihtiyaçlara uygun şekilde uyarlayabileceksiniz.

E-Otomobillere Dönüşüm

Bahsettiğimiz teknoloji, en çok araçların karar verme mekanizmasında kendini gösterecek. 4. seviyeye ulaşan otomobiller bir sonraki adımda, çok da uzak olmayan bir gelecekte, Internet of Things yani nesnelerin interneti ile tanışacak.

Otomobillerin direksiyon kadar temel bir aksamı hâline gelecek bu teknoloji ile araçlar, birbirleriyle haberleşecek ve birbirlerine göre hareket edecek. Örneğin bir otomobil hattındaki bir araç fren yaparsa bu bir sinyali tetikleyecek. Yerleşik yapay zekâ sistemi 10G mobil ağ üzerinden birkaç kilometrelik bir yarıçaptaki diğer tüm araçlara sinyali iletecek. Tüm arabalar aynı anda yavaşlayacak ve böylece ilk etapta trafik sıkışıklığının önüne geçilecek. Teknoloji, geleceğin trafik kaosunu en aza indirmek için elinden geleni yapacak. Ne kadar işe yarayacağını da zaman gösterecek. Bu arada trafik işaretleri ve lambalar da akıllı araçlar sayesinde nostalji fotoğraflarında yerlerini alacak.

Araç Güncelleme Teknolojisi

Her şeyi araç yapıyor, ne kadar azalsa da trafik de var. Gideceğim yol da uzun. Peki, ben o kadar boş zamanda ne yapacağım mı diyorsunuz?

Meraklanmayın. Aracınız girdiği dönüşümde sizin konforunuzu da sağlamak için elinden geleni yapacak. Çünkü artık aldığınız araç eskisi gibi kalmayacak. Aracınızı istediğiniz gibi güncelleyebilecek, aracınızın tüm donanımlarını yenileyebilecek ve aracınıza cep telefonunuza indirdiğiniz programlar gibi sıfırdan programlar yükleyebileceksiniz.

Cep telefonları ve tabletlerde kullandığımız uygulama marketler, gelecekte otomobillerimiz için de farklı içerikler barındıracak. Akıllı TV'mizi otomobilimizin ekranına yansıtarak film izleyebilecek ya da kitabımıza kaldığımız yerden devam edebileceğiz. 3 boyutlu oyunlarla sürüş deneyimini bambaşka bir dünyada yaşayabileceğiz. Sürücüler, konuşma veya jest komutlarıyla arabalarıyla iletişim kurabilecek.

(…)

Uçan Arabalar Yükselmeye Başladı

Geleceğin otomobilleriyle ilgili en merak edilen konulardan biri de elbette uçan arabalar. Filmlerde hayallerimizi süsleyen bu teknolojinin ilk örneklerini görmeye başladık bile. Dünyanın dört bir yanındaki teknoloji devleri, uçan araba yarışını sürdürüyor.

Türkiye de ilk millî uçan arabası Cezeri ile bu yarışa iddialı bir giriş yaptı. Cezeri'nin önümüzdeki yıllarda şehir içi taşımacılıkta kullanılacak bir araç hâline gelmesi hedefleniyor.

Basından

1. Metindeki görsellerin içerikle uyumuna dair neler söyleyebilirsiniz? Siz olsaydınız ne tür görseller kullanırdınız?

2. Metnin görsellerle desteklenmesinin metin-okuyucu ilişkisine katkıları neler olabilir? Açıklayınız.

3. Okuduğunuz metinden yola çıkarak görsellerin metnin iletisini nasıl etkilediğini belirtiniz.

Hazırlayan: *Kadir YILDIZ*

8. ÜNİTE > **Haber Metni** *Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Üslubun İşaret Ettikleri**	25 dk.
Amacı	Her metin türünün kendine has bir üslubunun olduğunu kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

"Mesleki Eğitimde 1000 Okul Projesi" ile Ekonomiye 157 Milyon Liralık Katkı Sağlandı

Okullar arası başarı farklarını azaltmak ve mesleki eğitimi güçlendirmek için başlatılan "Mesleki Eğitimde 1000 Okul Projesi" kapsamında, 2020 yılında 438 okulda yapılan üretim, geçen yıla göre yüzde 42 artarak 157 milyon liraya ulaştı.

Mesleki Eğitimde 1000 Okul Projesi'nde somut adımlar atılmaya devam ediliyor. Seçilen okulların altyapısının güçlendirilmesinden eğitim ortamlarının zenginleştirilmesine kadar çok sayıda destek kapsamında bu okullara 2020 yılında 161 milyon lira yatırım yapılmıştı.

Projenin amaçları arasında bu okullarda döner sermaye kapsamında yapılan üretimlerin artırılması ve dolayısıyla bu okullardaki öğrenci ve öğretmenlerin gelirden aldıkları payların artırılması bulunuyordu. Mesleki Eğitimde 1000 Okul Projesi kapsamında belirlenen 1000 okul içinde 438 okul döner sermaye işletmesine sahip. 2020 yılında 438 okulda yapılan üretim, 2019 yılına göre yüzde 42 artarak 157 milyon liraya ulaştı. 2021 yılında 1000 okulun tamamında döner sermaye işletmesi açılması hedefleniyor.

"Okulların üretim kapasiteleri yüzde 42 arttı"

Millî Eğitim Bakan Yardımcısı Mahmut Özer yaptığı açıklamada, bir taraftan mesleki ve teknik eğitimde kaliteyi artırmak, diğer taraftan okullar arası başarı farklarını azaltmak için "Mesleki Eğitimde 1000 Okul" projesini hayata geçirdiklerini anlattı.

Projenin okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve okul ortamını içeren çok kapsamlı bir proje olduğunun altını çizen Özer, şunları kaydetti: "Projenin her bir bileşeniyle ilgili çok kapsamlı adımlar atıyoruz. Projenin süresini de 12 ay olarak belirlemiştik. Proje ile ilgili çalışmalar planlandığı gibi devam ediyor. Projenin hedeflerinden biri de seçilen 1000 okulda döner sermaye işletmesi kurmak ve üretim ile uygulamalı eğitim kapasitesini artırarak mezunlarımızın istihdam edilebilirliklerini artırmaktı. Ayrıca üretime yaptıkları katkı ölçüsünde de öğrenci ve öğretmenlerimizi destekleme kapasitemizi artırmaktı. Seçilen 1000 okulumuzun 2020 yılında sadece 438'inde döner sermaye işletmesi bulunuyordu. 2020 yılının ilk 11 ayında bu okullarımız üretim kapasitelerini yüzde 42 artırdılar ve 157 milyon liralık üretim yaptılar. Öğrencilerimiz üretimden 11 milyon lira, öğretmenlerimiz ise 25 milyon liralık gelir elde ettiler. 2021 yılında geriye kalan 562 okulumuzda da döner sermaye işletmesi açmayı hedefliyoruz. Bu kapsamda 2021 yılında bu okullarımızın her birine iki yeni atölye kuracağız."

Basından

Kelime Dağarcığı:

istihdam: Bir görevde, bir işte kullanma.

1. a) Okuduğunuz metinde anlatıcı kendi düşüncelerine yer vermiş midir? Düşüncelerinizi gerekçesiyle açıklayınız.

b) Haber yazılarında anlatıcıya ait bir üsluptan bahsedilebilir mi? Okuduğunuz metinden yola çıkarak açıklayınız.

2. Okuduğunuz metinde sayısal verilerin sıkça kullanılması akıcılığı ve anlaşılırlığı nasıl etkilemiştir?

3. Okuduğunuz haber yazısında bir başarı hikâyesinin anlatılmış olması metnin üslubuna nasıl yansıtılmıştır?

Hazırlayan: *Mehmet Emin SARIKAYA*

Etkinlik İsmi	Haber ve Üslup	25 dk.
Amacı	Metne özgü dil ve anlatım özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kırşehir'den Dünyaya Yayılan Medeniyet Hareketi: Ahilik

Türklerin insanlığa sunduğu özgün bir medeniyet hareketi olarak yüzyıllar önce Anadolu'dan dünyaya yayılan Ahilik, İslam'ın engin ve evrensel prensiplerini topluma farklı bir pencereden sunuyor. Türklerin insanlığa sunduğu özgün bir medeniyet hareketi olarak yüzyıllar önce Anadolu'dan dünyaya yayılan Ahilik; üretime, kaliteye, helal lokmaya dayalı sistemiyle Osmanlı Devleti'nden kalan gönül coğrafyasında birlik ve beraberliğe katkı sunmaya devam ediyor. Türbesi Kırşehir'de bulunan Ahi Evran Veli'nin 13. asırda temellerini attığı Ahiliğin izleri, Balkanlar'dan Orta Asya'ya, Orta Doğu'dan Afrika'ya kadar çeşitli coğrafyalarda yaşamaya devam ediyor. 33. Ahilik Haftası Kutlamaları, 14-20 Eylül tarihleri arasında Kırşehir merkezli olarak tüm Türkiye'de gerçekleştirilecek.

(…)

Ahilik

Kardeşliğin, cömertliğin, yiğitliğin, fedakârlığın, doğruluğun, dürüstlüğün, kalitenin, üretimin, ahlakın, sanatın, aklın ve bilimin esas alındığı Ahilik teşkilatı, Ahi Evran-ı Veli tarafından 1200'lü yıllarda kuruldu. AA muhabirinin, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Ahilik Araştırma ve Uygulama Merkezi kaynaklarından derlediği bilgilere göre Selçuklu ve Osmanlı coğrafyasında etkili olan ve kökleri bin yıl öncesindeki fütüvvetnamelere kadar dayanan Ahilik, o dönemde Anadolu'ya göç eden Türkmenlere aş ve iş imkânı sağlayarak aynı zamanda tekke ve zaviyelerde iyi bir Müslüman ve vasıflı bir meslek sahibi üretici hâline getirilmesine katkı yaptı. Türk-İslam kültürüne özgü bir medeniyet hareketi olan Ahilikte esnaf arasındaki mesleki ve dinî dayanışma, 740 emredici kuralla şekillendirildi. İslam'ın engin ve evrensel prensiplerini dünyaya farklı bir pencereden sunan teşkilat içindeki esnaf, kazandıkları paranın bir kısmını yardım sandıklarında biriktirip ihtiyacı olanlara harcadı. Belirli bir hiyerarşiyle teşkilatlanan Ahiler; yamaklar, çıraklar, kalfalar, ustalar, halifeler, şeyhler ve şeyhül meşayih olarak bu kültürdeki yerini aldı. Öğrenci olarak teşkilata alınanlar kaynağını İslam ahlakından alan 124 maddeyi öğrenerek eğitimine başladı. Ahilik teşkilatı, sadece erkekleri değil kadınları da eğiterek bir meslek sahibi yaptı.

Ahi Evran-ı Veli'nin eşi Fatma Bacı, kadınları bir araya toplayıp eğittikten sonra üretken bir hâle getirilmelerini sağladı. 13. yüzyılda kurulan ve Anadolu'nun o dönemdeki adından dolayı "Bacıyanı Rum" ismi verilen bu teşkilat, dünyanın ilk kadın teşkilatı olarak biliniyor. Bu teşkilat, Bizans ile olan savaşlarda ve Moğol akınlarına karşı özellikle cephe gerisinde büyük hizmetler verdi. Ahilik teşkilatı, Batı'da 17 ve 18. yüzyıllarda tartışılan ve 19. yüzyılda uygulanmaya başlanan esnafın teşkilatlanması, üretimde kalite standardı çalışmaları ve mesleğin bir ahlakının olması ilkelerini yüzyıllar önce Anadolu'da uygulayarak bu alanda da örnek oldu.

Basından

Kelime Dağarcığı:

fütüvvet: Dinî ve mesleki birlik, esnaf teşkilatı. **fütüvvetname:** Fütüvvet inancının, geleneklerinin ve törenlerinin anlatıldığı, fütüvvetle ilgili sözlerin toplandığı kitap. **şeyhül meşayih:** Seçilmiş şeyhler.

1. Metnin dili, seçilen anlatıma göre değişir.

a) Okuduğunuz metin bir haber metni değil de bir hikâye olsaydı metnin dil ve üslubu değişir miydi? Gerekçeleriyle açıklayınız.

b) Okuduğunuz metin bir romandan alınmış olsaydı okuyucu üzerindeki duygusal etkisi aynı olur muydu? Gerekçeleriyle açıklayınız.

3. Dil ve üslup arasında çok önemli bir ilişki vardır. Yazar, kullanacağı dili üslubuna göre oluşturur.

Verilen açıklamadan hareketle metindeki dil ve üslup ilişkisini değerlendiriniz.

4. Haber metinlerinde genellikle kelimelerin ilk anlamlarının kullanıldığı görülmektedir.

Verilen haber metnini tabloda belirtilen ölçütlere göre inceleyiniz. İnceleme sonuçlarını ve bu sonuçlarla ilgili örnek cümleleri tablodaki uygun yerlere yazınız.

Dil ve Anlatım Özellikleri		Değerlendirme
Akıcılık	İfadenin hiçbir engele uğramadan akıp gitmesidir.	
Deyim Kullanımı	Gerçek anlamından uzaklaşmış birden çok sözcükten oluşan, bir kavramı ya da durumu karşılayan kalıplaşmış sözcük gruplarının kullanılmasıdır.	
Duruluk ve Açıklık	Duruluk, anlatımda gereksiz sözcüklerin bulunmamasıdır. Açıklık ise duygu ve düşüncelerin açık bir şekilde anlatılmasıdır.	
Öznellik	Yazıda yorum içeren yargılardır. Söyleyenin kendi düşüncesini, duygusunu veya beğenisini içeren cümlelerdir.	
Nesnellik	Kişiden kişiye değişmeyen, herkes için geçerliliği aynı olan, doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanabilen yargılardır.	

Hazırlayan: *Muharrem DEMİR*

Etkinlik İsmi	Gönül Dağı Ne Yana Düşer?	25 dk.
Amacı	Haber metinlerinde üslupla ilgili özellikleri belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz, görseli inceleyiniz. Metinden ve görselden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bozkırda Bir Anadolu Masalı: Gönül Dağı

TRT 1 ekranlarında yayımlanan ve bozkırda yaşayan insanların hikâyelerinin anlatıldığı "Gönül Dağı" dizisi karakterleri, müzikleri ve detaylarıyla izleyicilerin ilgisini çekiyor.

Eskişehir'in Sivrihisar ilçesinde çekimlerine devam edilen dizinin yapımcısı Ferhat Eşsiz, başrol oyuncuları Berk Atan ve Gülsim Ali İlhan ile yönetmeni Yahya Samancı, filmi anlattılar.

Yapımcı Ferhat Eşsiz, Gönül Dağı'nın, memleketi, memleketin insanlarını ve onların yaşadıkları hikâyeleri anlattığını belirterek güzellikleri, paylaşmayı, dayanışmayı, hayalleri başarma yolculuğunu ekrana yansıttıklarını anlattı.

Bozkırda hayallerinin peşine düşen üç kuzenin başından geçenleri ekranlara taşıdıklarını dile getiren Eşsiz, şunları belirtti: "Ekip olarak bozkıra güzellikleri ektik. Bozkırın sarılığı ve kuraklığı bizleri çekti. Buralara kamerayı kullanarak güzellik ekelim istedik. Bozkırda, kırsalda kurulan hayaller amacına ulaşmaz, diye bir inanış vardır. Özellikle gençlerde böyle bir inanış var. Gönül Dağı projesi dağın ötesinde hayallerimizi gerçekleştirme yolculuğudur. Yozgatlı yazar Mustafa Çiftçi'nin hikâyeleriyle çalışmalar yapıyorduk. Mustafa Çiftçi'nin 3 kitabı vardır. Bunları okuduğumuzda kitaplarındaki karakter ve hikâyeleri bir bozkır coğrafyasında toplayıp bunların birbiriyle tanışmasından nasıl bir dünya ortaya çıkar, fikriyle oluştu. Daha sonra Mustafa Çiftçi ile oturup konuştuğumuzda daha farklı hikâyelerinin olduğunu söyledi. O hikâyelerde 'Taner', 'Dişçi Musa', 'Sefer' karakterleriyle tanıştık. Senaristlerimiz Ali Asaf Elmas, Mustafa Becit ve Teoman Gök ile karakterleri geliştirme sürecine gittik. Taner'e Düzceli mucit Hasan Kum'un 'arı kanadı uçak sistemi' projesini ekledik. Yanına da iki amcaoğlunu koyduk."

(…)

Gülsim Ali İlhan

"Gönül Dağı'nda öğretmen kızı Dilek'i canlandırıyorsunuz. Çocukken ayrıldığı kasabaya jeoloji mühendisi olarak dönen Dilek'i anlatır mısınız?"

"Dilek babasız büyüyen bir kız çocuğu. Annesi memur olduğu için tayinler sebebiyle hiçbir yerde uzun kalamamış. Memleketin birçok bölgesinde tam kök salmaya başladığı zamanda yine bir tayinle tüm hayatı değişmiş. Bu sebepten ötürü kendini hiçbir yere ait hissedemeyen, hayat kalabalığının içinde yalnız bir kız. Çocukluğunda pilot olup göklerde uçmayı hayal ederken büyüyünce jeoloji mühendisi olup yerin yedi kat altına inmiş. Yani hayalleriyle tamamen zıt bir hayat sürüyor. Ve bir gün, hayatında ilk defa daha önce yaşadığı bir yere çocukluğunun geçtiği kasabaya dönüyor. Tolstoy der ki 'Tüm muhteşem hikâyeler iki şekilde başlar: Ya insan bir yolculuğa çıkar ya da şehre bir yabancı gelir.' Bizim hikâyemiz de böyle başlıyor. Oyunu insan oynar, son noktayı kader koyar."

Berk Atan

Kasaba küçük ama Taner'in yüreği çok büyük. "Gönül Dağı", Anadolu bozkırında küçük bir kasabada geçen, samimi ve klişelerden uzak hikâyesiyle dikkat çeken bir yapım. Dizide oynama teklifi geldiğinde neler hissettiniz?

(…)

"Senaryoyu ilk okuduğumda mis gibi, tertemiz bir genç dedim. Bu genç yaşında tüm ailesinin sorumluluğunu alan ve eğitimini yarıda bırakan fedakâr Taner, bu dünyada kalbi ve yüreği temiz kalarak bir şeyler yapmaya çalışan, ailesinin sorumluluğunu üstlenen, belki de bu nedenle kendi geleceğinden ödün veren ama bundan zerre pişmanlık duymayan biri. Aksine bununla mutlu olabiliyor ve beslenebiliyor. Evet, kasaba küçük, Taner'in ise yüreği çok büyük. Bu nedenle de bendine, kasabaya sığamıyor.

Basından

1. Edebiyatımızda *gönül* kelimesi birçok teşbih ve mecaza konu olmuştur. Gönül; gözyaşına, saraya, padişah tahtına, çocuğa, muma, kitaba vb. benzetilmiştir. Okuduğunuz metinde gönül, dağa benzetilmiştir. Haber metnini siz yazmış olsaydınız gönlü başka neye benzetirdiniz? Açıklayınız.

2. Haber metnini siz yazmış olsaydınız diziye ilham kaynağı olan hikâyelerin yazarı Mustafa Çiftci'yle de görüşür müydünüz? Bu durum haber metnini daha ilginç hâle getirir miydi? Gerekçesiyle açıklayınız.

3. Okuduğunuz metinde Tolstoy, *Tüm muhteşem hikâyeler iki şekilde başlar: Ya insan bir yolculuğa çıkar ya da şehre bir yabancı gelir.* diyor. Haber metnindeki bu tür alıntıların metnin akıcılığına katkısı var mıdır? Gerekçesiyle açıklayınız.

4. Okuduğunuz haber metni sizde, içeriğinde bahsedilen *Gönül Dağı* adlı diziyi izleme isteği uyandırdı mı? Niçin?

Hazırlayan: *Mustafa YEŞİLKAYA*

Etkinlik İsmi	**Şairlerin Dilinden Değerler**	25 dk.
Amacı	Okuduğu metnin millî, manevi ve tarihsel unsurlarını belirleyebilmek ve bu unsurlara dair çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Şiirin Sonbaharı "Kasım" Ayı

Orhan Veli Kanık bundan 70 yıl önce 14 Kasım'da vefat etmiştir. Garip akımının kurucularından olan şair, kalıplara karşı çıkmış ve sokaktaki insanın söyleyişini şiir diline taşımıştır. Orhan Veli gibi altı büyük şairin daha hayatını kaybettiği kasım ayı Türk şiirinin en hüzünlü ayıdır.

Türk şiirini derinden etkilemiş 7 önemli şair kasım ayında vefat etmiştir. Orhan Veli henüz 36 yaşındayken 1950 yılında aramızdan ayrılmıştır. Geleneklerin dışına çıkan üslubu, yalın anlatımı önceleri küçümsenmiş; eleştirilmiştir. Ancak zaman geçtikçe ona hayranlık artmıştır. Hatta şiirlerinde her şeyin şiire konu olması, sıradan insanları konu edinmesi birçok şairi etkilemiştir. Orhan Veli "İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı" dizeleriyle ve İstanbul şairi olarak anılmıştır.

Aziz İstanbul'un Aziz Şairi…

Bir diğer şair Yahya Kemal Beyatlı, 1 Kasım 1958'de vefat etmiştir. Yahya Kemal Beyatlı'nın şiirlerinde Osmanlı coğrafyası geniş yer tutar. Şairin şiirlerinde İstanbul eşsiz bir yer konumundadır. Aziz İstanbul'un aziz şairinin ismi bugün İstanbul'da bir müzede yaşıyor ve yaşatılıyor. Yahya Kemal, şiirlerini mükemmel hâle getiremediği gerekçesiyle kitaplaştırmamıştır. Ölümünden sonra Yahya Kemal Enstitüsü kurularak eserleri yayımlanmıştır. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi'nde yer alan müzede kişisel eşyalarını, fotoğraflarını, eserlerinin ilk baskılarını görmek mümkündür.

Şiirleri Şarkı Oldu

"Sakın bir söz söyleme, yüzüme bakma sakın, sesini duyan olur, sana göz koyan olur."

Faruk Nafiz Çamlıbel ise 10'uncu Yıl Marşı'nın yazarlarından biridir. "Han Duvarları, Sen Neredesin" ve en çok da Suat Sayın'ın bestesi ile "İntizar" şarkısına dönüşen "Kıskanç" şiiriyle hafızalara kazınmıştır. Ailesi kişisel eşyalarını 2005 yılında mezun olduğu Kabataş Erkek Lisesine bağışlamıştır.

Hayatta Yaşadığı Trajediler İlhamı Oldu

"Beni kör kuyularda merdivensiz bıraktın.", "Bir gece ansızın gelebilirim." gibi şarkılarla da kalplere dokunmuş bir şairdir Ümit Yaşar Oğuzcan. Hayatta yaşadığı trajediler onun ilhamı olmuştur, tıpkı oğlu Vedat'ın Galata Kulesi'ndeki ölümünün ardından yazdığı şiirindeki gibi: "Bir adam düştü o gün Galata Kulesi'nden. Kendini bir anda bıraktı boşluğa; Ömrünün baharında, bütün umutlarıyla birlikte paramparça oldu. Bir adam düştü Galata Kulesi'nden; Bu adam benim oğlumdu gencecikti Vedat."

Şiirlerinde Hep Yeniyi Aradı

Melih Cevdet Anday, hep farklıyı arayan ve deneyen tarzıyla şiirdeki yenilik ve değişim sembollerindendir. "Ben de her insan gibi gençliğimde şiir yazdım. Evet, her insan gençliğinde şiir yazar ve sonra şiir yazmayı bırakır. Şiiri devam ettirenlere ise şair diyorlar." 28 Kasım 2002'de aramızdan ayrılan şairin Beşiktaş Şairler Sofrası Parkı'nda heykeli bulunmaktadır.

Gülten Akın ve Suat Taşer da kasım ayında vefat eden şairlerdendir.

Basından

1. Yahya Kemal Beyatlı'nın adının bir müzede yaşatılması, adıyla anılan bir enstitü kurulmuş olması, bu enstitü tarafından onun kültürel mirası olan eserlerinin yayımlanması size neler düşündürüyor? Düşüncelerinizi yazınız.

2. Türk edebiyatında *eylül* ayı hazan/hüzün ayı olarak anılır. Okuduğunuz haber metninde *Şiirin Sonbaharı, Kasım Ayı* denilerek bu kavrama yer verilmesinden hareketle haber metninin gerçekliği nasıl ele aldığını açıklayınız.

3. Okuduğunuz metinde *sonbahar, hüzün, şair ve şiir* ile bireysel gerçeklik arasında kurulan bağın haber metninde yer alması haber metnini nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi ifade ediniz.

4. Metne konu olan sanatçıları göz önünde bulundurduğunuzda, bir haber metninin toplumsal, kültürel değerleri yansıtmak konusunda bir işlevi olduğunu düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

5. Sözü edilen şairlerin haber metnine yansıyan hayat kesitlerinden sizce hangi sosyal, siyasi, tarihî olayların yansımaları tespit edilebilir? Açıklayınız.

6. Okuduğunuz metinden alınan *Ben de her insan gibi gençliğimde şiir yazdım. Evet, her insan gençliğinde şiir yazar ve sonra şiir yazmayı bırakır. Şiiri devam ettirenlere ise şair diyorlar.* cümlesinden yola çıkarak şiir ve şair hakkındaki düşüncelerinizi anlatan bir paragraf yazınız.

7. Bahsedilen sanatçıların bu haber metnine konu olmalarını sizce neler sağlamış olabilir?

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

Etkinlik İsmi	**Haber Metinlerinde Zihniyet**	25 dk.
Amacı	Metindeki millî, manevi, ve evrensel değerler ile sosyal, siyasî, tarihî ve mitolojik ögeleri belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Zerzevan Kalesi

UNESCO Dünya Kültür Mirası geçici listesine alınan Zerzevan Kalesi'ndeki su sistemi, yapılışı ve yıllara meydan okumasıyla dikkat çekiyor. Bin sekiz yüz yıllık sistem, kilometrelerce uzunluktaki su kanalı ve onlarca sarnıçtan oluşuyor. Kayaları oyup kanal yaptılar. Kilometrelerce mesafeden su taşıdılar. Suyun depolanması için kaya içine onlarca sarnıç oluşturdular. Burası UNESCO Dünya Kültür Mirası geçici listesine alınan Diyarbakır'daki Zerzevan Kalesi. Günümüze kadar büyük bir kısmı bozulmadan gelen mühendislik harikası su sistemini TRT Haber ekibi görüntüledi.

Mühendislik Harikası Su Sistemi

Roma İmparatorluğu Dönemi'nde askerî yerleşim yeri olan kalenin geçmişi 3 bin yıl öncesine dayanıyor. Savunma amaçlı hâkim bir noktada bulunan kalenin dikkat çeken bir başka özelliği ise hâlâ görenleri hayran bırakan su kanallarıdır. Günümüze kadar ulaşan sistem, âdeta mühendislik harikası olarak göze çarpıyor. Ekibin kazı heyeti başkanı Doç. Dr. Aytaç Coşkun: "Milimetrik eğimler kullanmışlar kanalda ve suyu bıraktıkları zaman kendisi kanal vasıtasıyla direkt olarak kaleye geliyor. Şimdi bu tabii Roma'nın mimarlık ve mühendislikte ne kadar geliştiğini bize gösteriyor." dedi.

Tarihi Kalede 53 Sarnıç Bulundu

Suyun kaynağından kaleye ulaştırılması oldukça zor. O dönemin şartlarında bunun nasıl yapıldığı hâlâ merak ediliyor. Kanallarla kaleye ulaşan su, önce devasa büyüklükteki ana depoyu dolduruyor. Ana depoyu dolduran su, daha sonra diğer küçük sarnıçlara akıyor. Şimdiye kadar 53 küçük sarnıç tespit edildi ancak sayısının daha fazla olduğu tahmin ediliyor. Romalılar, 400 yıl boyunca bu sistem sayesinde en zor zamanlarda bile su sıkıntısı yaşamamış. Kazıların yeniden başlamasıyla birlikte yeni bilgilere ulaşılması bekleniyor.

Basından

Kelime Dağarcığı:
sarnıç: Yeraltı su deposu.

1. Okuduğunuz metin Zerzevan Kalesi'nin yapıldığı dönemin mimari teknoloji ve mühendislik teknolojisi, sosyal, askerî ve kültürel hayatı ile ilgili size neler düşündürmektedir? Açıklayınız.

2. Geçmiş ile ilgili ortaya çıkan bilgilerin haber metinlerine konu edilmesinin toplum açısından önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

3. Evrensel bir değer özelliği kazanan Zerzevan Kalesi ile ilgili bir haber metni yazılması metnin okunurluğunu sizce artırmış mıdır? Nedenleri ile açıklayınız.

4. Siz evrensel veya millî kültür varlıklarını konu alan bir haber metni yazsaydınız hangi tarihî eseri haberleştirirdiniz? Nedenleri ile açıklayınız.

5. Okuduğumuz metinden hareketle Romalıların mimarlık ve mühendislikteki gelişimini günümüz mühendislik teknolojisi ile karşılaştırınız. Sizce bugün böyle bir su sistemi oluşturulabilir mi? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

8. ÜNİTE > **Haber Metni** *Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Madagaskar**	25 dk.
Amacı	İyiliğin insanlığın gereği ve birçok şekli olduğunu fark edebilmek.	Bireysel

1. Yönerge ***Aşağıdaki soruyu cevaplayınız.***

"*Madagaskar*" denince aklınıza ne geliyor? Yazınız.

2. Yönerge ***Aşağıdaki görselleri inceleyiniz ve haber metnini okuyunuz. Metinden ve görsellerden hareketle soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Türk milletinin vefası, TRT Belgesel'in ilgiyle takip edilen yapımı "Su Savaşları"nda gözler önüne seriliyor.

Su uzmanı Çağlar ve mekaniker Hakan, Kurtuluş Savaşı'na uzaklardan destek olan Madagaskar'ın Fanehivola köyü halkına temiz su götürmek ve minnet borcunu ödemek için yola çıkıyor.

Dünyanın çeşitli bölgelerinde su sıkıntısı çeken insanların suya ulaşmasının hikâyesini ekrana taşıyan "Su Savaşları" belgeseli dokuzuncu bölümde Madagaskar'ın Fanehivola köyüne doğru yola çıkıyor. "Su Savaşları" ekibinin bu kez yolculuklarının amacı sadece susuz bir bölgeye su sağlamak değil; aynı zamanda Türk milleti adına teşekkür etmek ve hiçbir iyiliğin karşılıksız kalmayacağını izleyenlere göstermek oluyor.

Minnet borcu ödeniyor

Kurtuluş Savaşı sırasında Anadolu'nun işgal altında olduğunu ve Türk milletinin düşmanlara karşı çetin bir mücadele verdiğini duyan Madagaskarlı köylüler sömürge altında olmalarına rağmen varlarını yoklarını Türkiye'ye göndererek yardım ettiler. "Su Savaşları" dokuzuncu bölümünde, köylülerin su sorununu çözerek onlara bu iyilikleri karşılığında teşekkür etmek istiyor.

Zorlu görev

Okyanus kenarında yer alan köydeki yaşam koşulları çok zorlu. En büyük sorunları ise suya doğrudan ulaşım olmaması ve taşıma suyu ile hayatlarını devam ettirmek zorunda olmaları. Köydeki çocuklar her gün defalarca kovalarla su taşımak zorunda kalıyor. Köye en yakın su kaynağı ise bir saat uzaklıkta. Çağlar ve Hakan'ın görevi ise o suyu köye ulaştırmak.

"Su Savaşları" ekibi bu köydeki su sorununu 1200 yıllarında Anadolu'da Artuklu Devleti zamanında yaşamış çok önemli bilim adamı olan Cezeri'nin piston yöntemini kullanarak çözmeye çalışıyor. Bu yöntemle uzak mesafedeki suyun kendi gücünden faydalanılarak irtifa kazanması ve bu sayede köye ulaşması için uğraşacaklar. Suyu köye getirmek için verilen mücadelenin her aşamasında onları zorluklar bekliyor. Fakat köydeki çocuklar dâhil herkes bu görevde ekibe destek oluyor.

Basından

Kelime Dağarcığı:
Cezeri: Ebû'l-İz İsmail İbni Rezzaz El-Cezerî 1136 -1206 yılları arasında bugünkü Şırnak Cizre'de yaşamış bir mucit ve mühendis olarak biliniyor. Sibernetik alanın kurucusu kabul edilen, fizikçi, robot ve "matrix" ustası bilim insanı El-Cezeri 1206'da Cizre'de öldü. **irtifa:** Yükseklik. **mekaniker:** Kuvvetlerin maddeler ve hareketler üzerine etkisini inceleyen fizik dalı uzmanı. **piston:** Bazı araçlarda, motorlarda bir silindir içinde düzenli hareket eden daha küçük çaplı silindir, itenek.

2. a) Haber metnini okuduktan sonra Madagaskar hakkındaki düşünceleriniz değişti mi? Niçin?

b) Haber metninde yer alan *Minnet borcu ödeniyor.* bölümünden hareketle Çağlar ile Hakan'ın yaptıklarının sadece bu minnet borcu olmadığını belirten bir haber metni yazınız.

3. *Su Savaşları ekibi bu köydeki su sorununu 1200 yıllarında Anadolu'da Artuklu Devleti zamanında yaşamış çok önemli bilim adamı olan Cezeri'nin piston yöntemini kullanarak çözmeye çalışıyor. Bu yöntemle uzak mesafedeki suyun kendi gücünden faydalanılarak irtifa kazanması ve bu sayede köye ulaşması için uğraşacaklar. Suyu köye getirmek için verilen mücadelenin her aşamasında onları zorluklar bekliyor. Fakat köydeki çocuklar dâhil herkes bu görevde ekibe destek oluyor.*

Yukarıdaki metinde görüldüğü gibi su bulmak için her yolu deneyen Çağlar ve Hakan, gerektiğinde teknolojiden uzak yerlerde geleneksel metotları kullanmaktadır.

a) Çağlar ve Hakan'ın su bulma çabalarını günlük bir gazeteye manşet haber olarak hazırlayınız.

b) Türk bilim insanı olarak tarihe geçen Cezeri'nin bulduğu piston yönteminin bir iyilik hareketi olan Su Savaşları'nda kullanılması hakkındaki görüşlerinizi yazınız.

c) Böyle bir iyilik hareketinin dünyaya duyurulmasında en etkili yol ve yöntemler neler olabilir?

4. Haber metninde Çağlar ile Hakan'ın içme suyu olmayan insanlara içme suyu temin ederek onlara iyilik yaptıkları görülmektedir. Eski zamanlarda da ramazan aylarında zengin insanlar esnafların veresiye defterlerini satın alır ve hayırda bulunurlarmış. Bu iki yardımın birincisi, haber türüne konu olurken diğeri özellikle gizli yapılmaktadır.

a) Bu iki bilgi arasında haber yapılma noktasındaki fark nedir?

b) Bu gerçekten yola çıkarak Türk toplumunun manevi değerleri ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

Etkinlik İsmi	**Allah Nazardan Korusun!**	30 dk.
Amacı	Metinden yola çıkarak millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirleyip günümüzdeki iz düşümleri ile ilgili yorumda bulunmak.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yeni tip koronavirüs (COVID-19) aşısını geliştiren, Alman biyoteknoloji firması BioNTech'in kurucu ortağı Prof. Dr. Uğur Şahin, Türkiye ile yapılan aşı anlaşmasının kendileri için büyük bir mutluluk olduğunu belirtti.

Uğur Şahin, AA muhabirine yaptığı açıklamada, Türkiye ile yapılan aşı anlaşmasına ilişkin, "Bu anlaşma çok mutlu ediyor bizi. Türkiye doğduğumuz ülke, anavatanımız. Kalbimizin olduğu yer. Türkiye'deki insanlara yardım edebilecek olmak bizim için büyük mutluluk." dedi.

(…)

Sözleşmede yer alan sınırlı sorumluluk maddesine de açıklık getiren Uğur Şahin, şunları kaydetti:

"Tüm anlaşmaları aynı hukuki standartlara göre yapıyoruz. Avrupa, ABD ve Japonya'da her yerde aynı standartlar. Sınırlı sorumluluk şirketimizin ne kadar bu masraflara katılacağı konusundaydı. Prensip olarak sözleşme yapma konusunda aynı yöntemlerimiz var. Bu belirli şartlar altında sadece kısmî mali sorumluluk alabiliyoruz. Bu, örneğin dava açıldığında firmanın iflasa gitmemesini güvence altına almakla ilgili. Çünkü meblağ çok yüksek ve bunu taşıyamayız. Bundan dolayı bir limit koymamız gerekiyor. Aksi takdirde olmaz. Bir şey yaptığınızda insanların büyük davalar açma imkânı var. Siz de biliyorsunuz başka firmalar hakkında 'böyle veya şöyle oldu' diye iddialar atılıyor. Bu böyle olduğunda firma olarak çaresiz kalıyorsunuz. Çünkü milyarlık davalar açılabiliyor. Bu da hayatımızı zorlaştırıyor. Vatandaş için de güvenli bir aşı ürettik. Bu, dava açılması konusunda bizim güvende olduğumuz anlamına gelmiyor. Bunun için de belirli sınırlar lazım şirketi korumak için."

(…)

"Türkiye'ye yatırım yapmak istiyoruz"

Şahin, Türkiye'ye yatırım yapmak istediğini ifade ederek, «Biz Türkiye'ye ilk defa ürünlerimizi getiriyoruz. Türkiye'de hem araştırma yapmak istiyoruz. TÜBİTAK ile görüşmelerimiz var. Birkaç üniversitede profesörlerle çalışmaya başladık. Türkiye'de de BioNTech şirketinin bir yerini açmak istiyoruz. Mühim olan bu enfeksiyon aşılarından başka kanser çalışmalarını da Türkiye'de yapmak istiyoruz. Allah izin verirse gelecek yaz Türkiye'de de kanser bölümünde klinik çalışmalarına başlarız. Planlarımız var. Bunları inşallah başarabiliriz."

(…)

Aşının fakir ülkelere de ulaştırılmasını istediklerinin altını çizen Şahin, aşıya herkesin ihtiyaç duyduğunu ifade etti.

(…)

Almanya'da aşılamaya başlanacağının hatırlatılması üzerine de Şahin, "Özel bir şekilde mutlu ediyor. İlk defa çalıştığımız, büyüdüğümüz yere, bilim yaptığımız yere aşı verilecek." ifadesini kullandı.

(…)

"Gelecek yaz başarımızı beraber kutlamak istiyoruz"

Gelecek yılın yaz aylarına kadar yoğun çalışmaları sürdüreceklerini dile getiren Şahin, "Yeterince aşı

dozu insanlara yetiştirme konusunda mesuliyetimiz var. Biz yaza kadar rahat edemeyeceğiz. Yazın dünya nefes almaya başlarsa biz de nefes almaya başlayacağız. O zamana kadar çalışacağız. Çalışmayı seven bir insanım. Çalışmak beni yormuyor. Başarılı olduğumuz zaman mutluluk ve enerji geliyor. Onun için yorgun değilim." ifadesini kullandı.

Türkiye'ye COVID-19'dan korunma konusunda disiplinli ve sabırlı olma çağrısında bulunan Şahin, "Başkalarını, sevdiklerimizi tehlikeye atmamamız gerekiyor. Yardım geliyor. Yaza kadar yetişecek. Sabırlı olalım. İnşallah gelecek yazın sonunda hepimizin normal hayata dönme ihtimali var. İnşallah gelecek yaz bu başarımızı beraber kutlarız." dedi.

Şahin, boynunda taşıdığı kolyenin bir nazar boncuğu olduğunu belirterek, "Biz Türkler nazara inanırız. Annem nazara inanıyordu ve her zaman bu nazar boncuğunu takıyordu ve öyle kaldı. İnşallah yardım eder." dedi.

(…)

Basından

1. Bütün insanlığa faydası dokunan bir bilim insanının haber metnine konu edilmesini doğru buluyor musunuz? Böyle haberlerin öğrencilerin bilimsel çalışmalara yönelmesine katkısı olur mu? Görüşlerinizi gerekçesiyle yazınız.

2. Gelecekte tüm insanlığa katkısı olacak bir çalışmanın içinde yer almak ister miydiniz? Bu çalışmanın bir haber olarak yayınlanması durumunda neler hissederdiniz?

3. Prof. Dr. Uğur Şahin, eğitiminin önemli bir bölümünü yabancı bir kültürde almış; yaşamını da o ortamda geçirmiştir. Metinde onun ana vatanı ile duygusal bağını ifade eden iki cümle yazınız. Bu bağın devam etmesini nasıl değerlendirmektesiniz?

Etkinlik İsmi	**Haberin Dili**	25 dk.
Amacı	Haber metinlerinde çoğunlukla bilgi cümlelerinin kullanılma nedenini tespit edebilmek. Haber metninde ortaya konulan bilgi ve yorumların metnin amacına uygunluğunu belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Engel Tanımayanlar

Serebral palsi hastalığıyla dünyaya gelen Batuhan yaşıtlarıyla okula bile gidemezken şimdi millî yüzücü. Doğuştan tekerlekli sandalyeye mahkûm olan Sare, tıp fakültesini birincilikle bitirerek doktor oldu. Çocukken çıktığı elektrik direğinde iki kolunu birden kaybeden Yusuf ise ağzıyla çizen bir ressam. Maltepe Üniversitesi, 3 Aralık Engelliler Günü'nde Türkiye'nin dört bir yanında hikâyesiyle ilham olan engellilerin yaşam öykülerini ekrana taşıdı. İşte o bireyler ve ilham veren hikâyeleri:

Milli Yüzücü Batuhan Eruçar

Milli yüzücü Batuhan Eruçar, 27 yaşında, beyin felci olarak bilinen serebral palsili.

(...)

Bir doktor, Eruçar'ın ailesine "Çocuğunuzu yüzdürün." tavsiyesinde bulundu. İşte bu noktada suyun akışı değişti. Ancak Adana'da engelli bir çocuğun yüzebilmesi için havuz bile yoktu. Anne Zehra Eruçar antrenörlük eğitimi aldı, kendi oğlunun yüzme hocalığını yaptı.

Annesi ve babasıyla birlikte kurdukları Atlas Engelliler Gençlik ve Spor Kulübü'nde yıllardır yüzme dersi de veren Eruçar yıllar içinde 120 madalya, sayısız plaket ve uluslararası ödülün sahibi oldu. Aynı zamanda lisede bilgisayar teknolojisi bölümünden mezun olan ve belediyede işe başlayan Eruçar'a göre "Engel, bedenle değil cehaletle oluyor."

'Tekerlekli Doktor' Sare Aydın

Tokatlı Sare Aydın da doğuştan gelen nadir bir hastalık nedeniyle tekerlekli sandalyeyle yaşamak zorunda. En büyük hayali ise doktor olmaktı. 11 yaşına kadar okula bile gönderilemeyen Aydın, kara tahtanın karşısına geçtiği ilk andan itibaren harikalar yarattı. Sınıflarını atlayarak ilkokuldan mezun oldu. Liseyi de birincilikle bitirdi. Sıra çocukluk hayalini gerçekleştirmeye gelmişti. Tıp fakültesinden mezun olan bir engelli olup olmadığını araştırdı, bulamadı. Bir öğretmenin "Bunun yolunu sen neden açmayasın?" sözü cesaret verdi. İlk tercihi olan Tokat'taki Gaziosmanpaşa Tıp Fakültesini kazandığı gibi, eğitimini de birincilikle tamamladı. Dr. Aydın, psikiyatri bölümünde uzmanlığına devam ediyor. En büyük korkusunun hastalardan yana olmasına rağmen hiç tepkiyle karşılaşmadığını söyleyen Dr. Aydın, "Ben kendime 'tekerlekli doktor' derim. Dışarıdan bakınca benim hayatım zor görünüyor olabilir. Ama öyle olmuyor. Hiçbir zaman acınası, üzülünesi bir hayat yaşamıyorum. Araba kullanabiliyorum, kendi işlerimi halledebiliyorum. Ben Sare'yim. Engelli Sare değilim. Hekim Sare'yim. Tekerlekli doktorum." diyor.

Ağzıyla Çizen Ressam Yusuf Akgün

Yusuf Akgün de Iğdır'da altı yaşındayken çıktığı elektrik direğinde akıma kapılarak iki kolunu birden kaybetti. Akgün, "Kendime inanmam gerekiyordu ve bir yarışa girdim. Daha çok çalışmam daha çok kendimi göstermem gerekiyor. Önce ağzımla kalemi tuttum. Yüzme, atletizm, kickboks, görsel sanatlarda tiyatro, resim gibi alanlarda kendimi geliştirdim. Bir şeylere niyetlendiğim zaman yapmak istediğim her şeyi yaparım." diyor.

Basından

1. *Serebral palsi hastalığıyla dünyaya gelen Batuhan yaşıtlarıyla okula bile gidemezken şimdi millî yüzücü. Doğuştan tekerlekli sandalyeye mahkûm olan Sare, tıp fakültesini birincilikle bitirerek doktor oldu. Çocukken çıktığı elektrik direğinde iki kolunu birden kaybeden Yusuf ise ağzıyla çizen bir ressam.*

Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki cümleler bilgi içerikli cümlelerdir. Haber yazılarında bilgi ifadelerinin fazla kullanılmasını metnin tür özellikleri açısından değerlendiriniz.

2. *Engel, bedenle değil; cehaletle oluyor.*

Ben Sare'yim. Engelli Sare değilim.

Kendime inanmam gerekiyordu ve bir yarışa girdim.

Okuduğunuz haber metnine konu olan kişilerin bu sözlerinden yola çıkarak onları başarıya ulaştıran kişilik özelliklerinin neler olduğunu belirtiniz. Bu özelliklerinin başarılarına etkisini yorumlayınız.

3. Okuduğunuz haber metninde, habere konu olan kişilerin yorum içeren görüşlerine yer verilmesi metne nasıl bir katkı sağlamıştır? Düşüncelerinizi belirtiniz.

Hazırlayan: *Duygu T. KUŞ*

Etkinlik İsmi	Haber Dilinde Bilgi ve Yorum Farkı	35 dk.
Amacı	Bir haber metnindeki nesnel ve öznel anlam içeren cümleleri birbirinden ayırt edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Siirt'te "Sanat Eseri Titizliğinde" Bal Ormanı Oluşturuldu

Orman Genel Müdürlüğü tarafından Siirt'in Baykan ilçesinde "sanat eseri titizliğinde" bal ormanı oluşturuldu. İlçeye bağlı Karakaya köyü kırsalında dağların âdeta nakış gibi işlenmesiyle hayata geçirilen "Karakaya Köyü Bal Ormanı" projesi kapsamında, arıcıların kaliteli bal üretimini artırmak amacıyla 13 bin 500 fidan toprakla buluştu.

Siirt Orman İşletme Müdürlüğü Baykan İşletme Şefi Abidin Ayranlı, 20 hektar alanda oluşturulan ormanda 12 bin 500 akasya, 500 dişbudak ve 500 biberiye dikildiğini söyledi. Çeşitli işlemlerinin ardından 15 kilometrelik bir teras oluşturduklarını dile getiren Ayranlı, bu kapsamda 6 bin çukur açılarak fidanları diktiklerini belirtti. Projeyle ilkbaharda orman alanında, 600 kovan arıya yetecek kadar çiçek yetişeceğini ve yılın 6 ayında arıcıların bu sahada konaklayacağını dile getiren Ayranlı, şunları kaydetti: "Amacımız, arıcılarımızın bu ağaçların çiçeklerinden faydalanması ve kaliteli bal üretimini sağlamaktır. Bölgede böyle bir alan bulunmadığı için arıcıların talebi üzerine bir çalışma başlatıldı. Toplam 13 bin 500 fidan dikildi. Bir ay gibi kısa sürede bu projeyi tamamladık. Pervari balımız meşhur. Siirt`in kalkınması için güzel bir proje oldu. İlerleyen zamanlarda bal üretimine büyük kazanç sağlayacak." Bu projenin bölgede toprak erozyonunu da önleyeceğini belirten Ayranlı, gelecekte bölgenin daha yeşil bir alana dönüşeceğini ve arıcıların konaklayacağı ideal orman olacağını aktardı.

Arıcı İzzet Karadağ da emeği geçen Orman Genel Müdürlüğüne teşekkür ederek "Bal Ormanı biz arıcılara büyük kazanç sağlayacak. Bölgede geven ve kekikten bal üretimi alıyoruz. Akasya ağaçlarından da faydalanacağımız için mutluyuz. Bizim gibi kalıcı arıcılık yapan köylüler, ileriye yönelik bu projeden kazanç elde edecekler." diye konuştu. Arıcı Mehmet Şerif Tardu da arıların yeterince bitki özünden yararlanamadığını, projenin arıcılığın gelişmesine fayda sağlayacağına inandıklarını bildirdi. Tardu, "Özellikle arıların tıbbi aromatik bitkilere kavuşacak olmasından dolayı sevindik. Böylece ormanın çiçeğinden, yeşilliğinden faydalanacağız. Proje bize uzun vadede çok şey kazandıracak. Biz de projeyi sahipleneceğiz. Emeği geçenlere teşekkür ediyorum." dedi.

Basından

Kelime Dağarcığı:

geven: Baklagillerden, çok yıllık, bazı türlerinden kitre denilen zamk çıkarılan, dikenli bir çalı, keven.

1. *Siirt'te "sanat eseri titizliğinde" bal ormanı oluşturuldu.*

Yukarıdaki başlık cümlesinde tırnak içindeki ifade cümleye nasıl bir anlam katmıştır? Açıklayınız.

2. Bu haber metninde, muhabirin yazdığı haber cümleleri ile konuya ilişkin görüşlerin aktarıldığı alıntı cümleler arasında genel olarak bir yaklaşım farkı var mıdır? Metinden örneklerle açıklayınız.

3. Yukarıdaki haber metninden, hiçbir yorum ifadesi içermeyen üç nesnel cümle bulup yazınız. Sizce haber yazılarında nesnel bir anlatım dilinin kullanılma gerekçeleri nelerdir?

4. Bir haber yazısının habere ilişkin yorum içermemesi gerektiği ilkesinden hareketle, okuduğunuz ya da izlediğiniz haberlerde bu ilkeye uyulduğunu düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

Etkinlik İsmi	Z Kuşağı ve Kitap	35 dk.
Amacı	Bilgi ve yorum cümlelerinin metne katkısını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Z Kuşağına Kitabı, Kâğıt ve Mürekkep Kokusuyla Sevdiren Kitabevi

Çocukluğunun geçtiği Muş'un Varto ilçesinden 37 yıl önce geldiği Bursa'da kitap serüvenine on yedi metrekarelik iş yerinde başlayan iş insanı, on yedi bin metrekarelik yeni şubesindeki farklı konseptiyle Z kuşağını kitapla buluşturmayı hedefliyor.

(…)

Akıllı cep telefonları ve tabletlerden kitap okumaya yönelen Z kuşağına farklı tarzıyla mürekkep ve kâğıt kokusunu unutturmamayı hedefleyen kitabevi, sosyal medya platformlarındaki fotoğraflarıyla da büyük ilgi görüyor. Sosyal medyadaki ilgi çekici fotoğrafları görüp kitabevini gezmek ve alışveriş yapmak için gelenlerin de olduğu mağazanın bir bölümü ise e-ticaret satışı için ayrıldı.

(…)

"Bursa'da Avrupa'nın En Büyük Kitabevi"

Son şubenin açılış sürecine değinen Kutbettin Bingölbali, 40'tan fazla ülke gezdiğini ve kafe bölümü, dünya mutfağı restoranı olan bir yer hayal ettiğini belirtti.

Bingölbali, şunları kaydetti:

"Biz aslında e-ticaret için İstanbul Caddesi'ne gelmiştik. Burada kalemi, silgisi, açacağı olmayan Anadolu'dan göçen çocuklar var. Onlar için bir oda, masa, ortam bile hayaldir diye düşündüm. Öyle bir yer açalım ki buraya tüm Bursa'nın, Anadolu göçünün imkânsız çocukları gelsin istedim. Ortamın müsait olduğu 17 bin metrekareden oluşan bu alana etüt alanlarının yanı sıra yakında etkinlik alanları, kitap müzesi, kâğıt atölyesi ve sanat atölyelerini kazandırma yolundayız. Burayı en yeni Z kuşağı için bir kitap konseptinde yapalım istedik. Yeni nesil; tarz, şekil, fotoğraf, durum, paylaşım ve ortam istiyor. Her şubede edindiğimiz tecrübeyle menümüzü, ortamı, kültür yerlerini geliştirdik. Tavana kitaplar astık 'kitap başımızın tacıdır diye.' Ahşap merdiven 10 yıllık hayalimizdi. Tarihî bir binada düşünmüştük, böyle yüksek bir yeri görünce bu hayalimizi de gerçekleştirdik."

"İstanbul'dan, İzmir'den, Konya'dan, Çevre İllerden Buradaki Tarzı Görmeye Geliyorlar"

Kitabevlerinde 500 bin çeşitten oluşan toplam 10 milyon kitap bulunduğu bilgisini veren Bingölbali, 479 personelle en iyi hizmeti sunmak için çalıştıklarını dile getirdi.

Kitabevlerinin sadece bir ticarethane olmadığına dikkati çekerek "Kitabevi; hâlleşme, dertleşme, buluşma yeridir ve manevi eczanedir. Akşama kadar müşterilerimiz, buraya gelip bize 'Sorunum var, şu eksiğim var.' diyor. Nasıl eczaneye gidip ilaç aranıyorsa kitabevine de gelip ruhunu tamamlama adına ilaç aranıyor. Burası hem ruhu hem mideyi doyuran bir kitabevi. Kitabevi şehrin bostanı, gülistanıdır. Bir kitabın, ön sözün, atasözünün, cümlenin, paragrafın bir çocuğun hayatını değiştirdiğine, karanlıktan aydınlığa geçiş yaptığına, yolunu değiştirdiğine burada şahit oluyoruz." ifadelerini kullandı.

Sosyal medyaya çok önem verdiklerine değinen Bingölbali, "Her hafta sonu iki yazarla canlı yayın yapıyoruz. Bundan dolayı İstanbul'dan, İzmir'den, Konya'dan ve çevre illerden müthiş insanlar gelmeye başladı sadece buradaki tarzı görmeye. Çok şaşırdıklarını ifade ediyorlar. Kitabevini görmeye gelmişken Bursa'yı da geziyorlar. 'Bu kadar krizin olduğu dönemde, okuma oranının düşük olduğu bir ülkede bu kadar riske nasıl giriyorsunuz?' diyorlar. Kitabın bereketi olduğunu düşünüyorum." diye konuştu.

Basından

1. Metinde kitapların baş tacı olduğu ve kitabevlerinin sadece bir ticarethane olarak görülmemesi gerektiği belirtilmiştir. Bu ifadelerin kanıtlanabilirliğine ve metne katkısına dair neler söyleyebilirsiniz?

2. *Kitabevlerinde 500 bin çeşitten oluşan toplam 10 milyon kitap bulunduğu bilgisini verdi.", "Kitabevi; hâlleşme, dertleşme, buluşma yeridir ve manevi eczanedir.* ifadelerini göz önünde bulundurarak metinde geçen bilgi ve yorum cümlelerini okuyucuya etkileri bakımından karşılaştırınız.

3. *Nasıl eczaneye gidip ilaç aranıyorsa kitabevine de gelip ruhu tamamlama adına ilaç aranıyor.* ifadesinden hareketle kitapların ruhu tamamlayan bir yönü olduğu görüşüne katılıyor musunuz? Açıklayınız.

4. *Bir kitabın, ön sözün, atasözünün, cümlenin, paragrafın bir çocuğun hayatını değiştirdiğine, karanlıktan aydınlığa geçiş yaptığına, yolunu değiştirdiğine burada şahit oluyoruz.* cümlesinde belirtilen düşünce sizce kişisel bir tespit mi, yoksa genelgeçer bir olgu mudur? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir YILDIZ*

Etkinlik İsmi	**Bilgiden Yoruma**	25 dk.
Amacı	Metindeki bilgi ve yorum cümlelerinde yer alan kanıt ve gerekçeleri fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Öğrencilerin Dil Becerilerini Geliştirecek Eğlenceli Bir Kitap: "Topaç"

Millî Eğitim Bakanlığı, ilkokul 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin Türkçe dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmek için eğlenceli bir kitap hazırladı.

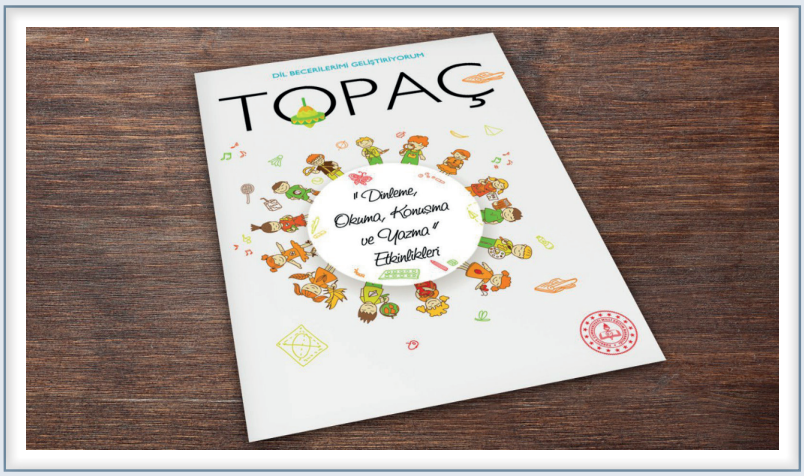

Millî Eğitim Bakanlığı, ilkokul 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin Türkçe dil becerilerini geliştirmek amacıyla eğlenceli bir e-Kitap hazırladı. Yediden yetmişe herkesin sevdiği oyuncak "TOPAÇ"ın adını taşıyan kitap, öğrencilerin Türkçe öğrenirken "dinleme, okuma, konuşma ve yazma"dan oluşan dört temel dil becerisinde daha başarılı olmalarını sağlamak için alanında uzman akademisyenler tarafından hazırlandı.

"Topaç"ın içeriğinde hikâye edici, bilgilendirici ve şiir gibi farklı türlerde 10 metin bulunuyor. Metin sonunda yer alan sorular, çocukları alışılmış olay sırasına göre sorulan sorulardan farklı olarak 5 basamaklı düşünmeye teşvik ediyor. Bu yolla öğrencilerin "okuduğunu basit olarak anlama, yeniden organize etme, çıkarımlar ve değerlendirme yapma, memnuniyetini anlatma" gibi üst düzey becerilerini geliştirmek hedefleniyor. Bu kapsamda tüm sorular öğrencilerin sıkılmadan cevaplayacağı şekilde oluşturuldu.

Kitapta yabancı dil öğretiminde sıklıkla kullanılan görev temelli yaklaşım, ana dil öğretimine de uygulandı.

"TOPAÇ"ta, öğrencilerin Türkçeyi kurallarına ve anlam derinliğine uygun şekilde kullanması için "Yazarlığa Giriş" adı altında bir bölüm de bulunuyor.

Öğrencilerin metinleri okuduktan sonra "afiş, pankart çalışması, drama" gibi etkinliklerle kendi düşüncelerini çok daha rahat ifade etmelerine olanak tanınıyor. Hikâyeyi kendi gözünden yeniden düzenlemek ve haber metni yazmak gibi farklı metinler tasarlamak da eğlenceli etkinlikler arasında yer alıyor.

Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk, çalışmaya ilişkin yaptığı değerlendirmede, "Çocuklarımızın ana dillerindeki yeterliklerini daha küçük yaşlardan itibaren en üst düzeylere taşımayı hem öğrencilerimiz hem Türkçemiz için çok önemli buluyoruz." dedi. Çalışmanın, ilkokul 3 ve 4'üncü sınıf öğrencilerinin eğlenerek öğrenebilmeleri için titizlikle hazırlandığına dikkat çeken Bakan Selçuk, "Çocuklarımızın 'Topaç'ı keyifle okuyup etkinlikleri yapacaklarını umuyorum." ifadesini kullandı. İlkokul, ortaokul ve lise seviyelerindeki öğrencilere yönelik alternatif kaynak desteklerini sürdüreceklerini belirten Bakan Selçuk, çalışmaya emek veren tüm editörlere ve yazım komisyonuna teşekkürlerini iletti.

Basından

1. Haber metninden alınan *Millî Eğitim Bakanlığı, ilkokul 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin Türkçe dil becerilerini geliştirmek amacıyla eğlenceli bir e-Kitap hazırladı.* cümlesindeki yorum ifadesini kaldırıp cümleyi tamamen bilgi içeren bir ifade hâline getiriniz.

2. Haber metni ile görsel arasındaki bağı anlatan, içinde "kanıt" ve "gerekçe"lerin de olduğu dört cümlelik bir metin yazınız.

3. Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk'un *Çocuklarımızın 'Topaç'ı keyifle okuyup etkinlikleri yapacaklarını umuyorum.* şeklindeki yorum cümlesine olumlu bir gerekçe cümlesi yazınız.

4. Haber metninde başlıktan hemen sonra yer alan büyük puntolu cümlelerin metne nasıl bir katkısı olmuştur?

Hazırlayan: *Kemal BATMAZ*

Etkinlik İsmi	Muhabirsiz Haber	35 dk.
Amacı	Haber metninde yazarın konuya yaklaşım tarzını, taraflı davranıp davranmadığını ve okuru yönlendirip yönlendirmediğini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Yalnız İnsanlar Hayal Gücünü Kullanmakta Daha Başarılı

Kanadalı bilim insanlarının yaptığı bir araştırmanın sonucuna göre, yalnız insanların gelecek planlama, hayal etme ve başkaları hakkında düşünme gibi konularda daha başarılı olduğu ortaya çıktı.

İnsanlar bu yıl salgınla ilgili kısıtlamalar nedeniyle daha fazla yalnız zaman geçirirken Kanadalı araştırmacılardan oluşan bir ekip, yalnız bireylerin beyinlerinin düzenli olarak yalnızlık yaşamayanlardan farklı olduğunu ortaya çıkardı.

Nature Communications dergisinde yayımlanan araştırmaya göre, yalnız hissettiğini bildiren kişilerin beyin taramaları, bu duygulara düzenli olarak sahip olmayanlara göre çok farklı özelliklere sahip.

Bu farklı özelliklerin anımsatma, gelecek planlama, hayal etme ve başkaları hakkında düşünme gibi içsel olarak yönlendirilmiş düşüncelerin yaşandığı beyin bölgelerinde daha belirgin olduğu açıklandı.

Çalışmada McGill Üniversitesinden araştırmacılar, İngiltere Biobank'ta verileri kayıtlı, yaşları 40 ila 69 olan 40 bin kişinin beyin MR taramalarını ve genetik yapılarını inceledi.

Araştırmacılar daha sonra bu kişilerin yalnız olup olmadıklarıyla ilgili soruları cevaplamasını istedi.

Bu verileri topladıktan sonra McGill araştırmacıları sık sık yalnız hissettiğini bildirenlerle hissetmeyenlerin MR verilerini karşılaştırdı.

Yalnız bireylerin MR taramalarına göre, varsayılan ağ daha güçlü bir şekilde birbirine bağlanmıştı ve beynin bu bölgelerindeki gri madde hacmi daha büyüktü.

Bu ağ geçmişi hatırlamak, geleceği tasavvur etmek veya varsayımsal bir şimdiki zamanı düşünmek için kullanıldığından araştırmacılar yalnız insanların hayal gücünü kullanmada daha başarılı olduğu sonucuna vardı.

Basından

1. Okuduğunuz haber metninde yazarın konuya yaklaşım tarzı nasıldır? Haberi aktarırken taraflı davranmış mıdır? Gerekçesiyle açıklayınız.

2. Yazarın sunduğu veriler, metnin başlığında öne sürülen düşünceyi kanıtlayacak nitelikte midir? Haber metninde başka verilere yer verilmesi gerekir miydi? Gerekçesiyle belirtiniz.

3. a) Okuduğunuz haber metninin, pandemi kısıtlamaları nedeniyle sosyal ilişkilerin aksadığı ve insanların yalnız yaşamak zorunda kaldığı bir dönemde yayımlanmış olması size neler düşündürüyor? Açıklayınız.

   b) Okuduğunuz haber metni farklı bir dönemde yazılsaydı yazarın konuya yaklaşımında bir değişiklik olur muydu? Gerekçesiyle belirtiniz.

4. Bir gazetede yazma imkânınız olsaydı pandemi kısıtlamaları nedeniyle yalnız kalmak zorunda olan kişilere bir haber metniyle mi, yorum köşesinden mi seslenmek isterdiniz? Gerekçesiyle belirtiniz.

5. Okuduğunuz haber metnini siz yazmış olsaydınız okuru yönlendirici bir yaklaşım sergilememek için nasıl bir başlık tercih ederdiniz? Belirtiniz.

Hazırlayan: *Ahmet ASLAN*

Etkinlik İsmi	Bakış Açısı	25 dk.
Amacı	Yazarın konuya nereden baktığını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

"Kudüs Şairi" Mehmet Akif İnan Unutulmadı

İslam âleminin ruhuna hitap eden "Mescid-i Aksa" şiiriyle Türk edebiyatında "Kudüs Şairi" olarak bilinen, eğitimci, şair ve yazar Mehmet Akif İnan, vefatının 21. yılında anılıyor.

Hafızalara "Kudüs Şairi" olarak kazınan usta kalem, gümrük memuru Hacı Müslim İnan'ın oğlu olarak 12 Temmuz 1940'ta Şanlıurfa'da doğdu. Eğitim hayatına bu kentte başlayan İnan, lise son sınıfı okumak için 1958'de dayılarının bulunduğu ve hayatının dönüm noktası olan Kahramanmaraş'a gitti. Öğrencilik hayatını faal bir şekilde geçiren İnan, aynı yıl bir grup arkadaşıyla ilk deneyimi olan Derya gazetesini çıkardı. Edebiyata meraklı İnan, liseyi bitirdiği yıl Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı ancak 2 yıl sonra okulu bıraktı.

"Yedi Güzel Adam"dan biri

Mehmet Akif İnan, 1960'ta Kahramanmaraş'ta şair, yazar, fikir adamı Necip Fazıl Kısakürek ile tanıştı. İnan, burada fikrî ve edebî çalışmalarıyla Türk edebiyatına damga vuran, aralarında Nuri Pakdil, Sezai Karakoç ve Cahit Zarifoğlu'nun da bulunduğu, "Yedi Güzel Adam" olarak milyonların beğenisini kazanan şair ve yazarlardan biri olarak öne çıktı. Yarıda bıraktığı fakültesine geri dönen İnan; öğrenim hayatını edebiyat, dergi, şiir ve yazarlıkla meşgul olarak sürdürdü.

Eserlerle dolu yıllar

Fikir adamı İnan, (...) 1969'da Nuri Pakdil ile Edebiyat dergisini kurdu. İlk kitabı "Edebiyat ve Medeniyet Üzerine" adlı eserini 1972'de çıkardı. İlk şiir kitabını ise 1974'te "Hicret" adıyla çıkaran usta kalem, 1985'te "Din ve Uygarlık" adlı denemeler kitabını çıkardı, ardından 1991'de "Tenha Sözler"i yayımladı.

Ölümsüz eseri "Mescid-i Aksa" şiiri

Millî ve manevi değerlerine bağlı Mehmet Akif İnan'ın ölümsüz eseri ise 1979'da yazdığı "Mescid-i Aksa" şiiri oldu. İlk defa gazeteci yazar Akif Emre tarafından Akıncılar dergisinde yayımlanan şiir, kısa sürede ülke çapında büyük beğeni kazandı. İsrail'in Kudüs'e yönelik saldırılarını 42 yıl önce mısralarında anlatan Mehmet Akif İnan'ın yazdıklarının eskimemesi ve hâlen güncelliğini koruması ise ölümsüz bir esere imza attığının en büyük kanıtı olma özelliğini taşıyor. İslam'ın ilk kıblesi olması dolayısıyla dünya Müslümanlarının göz bebeği olan Kudüs'e yönelik İsrail'in saldırılarından duyduğu derin üzüntü, duayen kalem İnan'ın dizelerine yansıdı. Bütün Müslümanların ruhuna hitap eden bu şiiriyle İnan, âdeta tüm İslam coğrafyasının da ortak dili olma başarısını gösterip halk arasında "Kudüs Şairi" olarak gönüllere taht kurdu. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan da zaman zaman Mehmet Akif İnan'ın "Mescid-i Aksa" şiirini çeşitli programlarında okumaya devam ediyor.

"Kudüs aşkının şiiri"

İnan'ın o muhteşem şiirinin bir kısmı ise şöyle:

"Mescid-i Aksa'yı gördüm düşümde
Bir çocuk gibiydi ve ağlıyordu
Götür Müslüman'a selam diyordu.
Dayanamıyorum bu ayrılığa
Kucaklasın beni İslam diyordu."

(…)

Basından

1. Okuduğunuz haber metninden yazara dair hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz?

2. Okuduğunuz metin bir haber yazısı olmasına rağmen sizce neden öznel bir dille kaleme alınmıştır?

3. Yazar, metinde edebiyat ile Kudüs özelinde İslam dünyasının durumunu bir arada anlatmıştır. Bu bağlamda yazarın edebiyata ve sanata olan bakış açısı hakkında ne söyleyebilirsiniz? Açıklayınız.

4. Okuduğunuz metinde millî ve manevi konular üzerine eser veren yazarlara yer verilmesini yazarın konuya bakış açısı bağlamında nasıl yorumlarsınız?

Hazırlayan: *Mehmet Emin SARIKAYA*

Etkinlik İsmi	Yazarın Bakışı	25 dk.
Amacı	Yazarın konuya hangi açıdan baktığını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin. aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Osmanlı Dönemi'nin Merhamet Simgesi: Kuş Evleri

Osmanlı Dönemi'nde köşk, cami, mescid, türbe, han, çeşme gibi yapıların duvarlarına kuş evleri inşa edilirdi. Bu evler, canlılara gösterilen merhamet ve sevginin sembolü.

Halkın sıradan yaşamından saray hayatına kadar gündelik akışta hemen her şeyi, canlının hakkını ve rahatını düşünmek üzerine tasarlayan Osmanlı medeniyeti, Selçuklu'dan aldığı Türk-İslam medeniyetini farklı milletlerden oluşan tebaasının da zenginliğiyle daha da yükseğe taşıdı.

Ulaşılan yüksek medeniyet; günlük hayata, ticarete, sanata, hukuka, askerî gelişime etki ettiği kadar insan ürünü mimari eserlere de sirayet etti. Söz konusu dönemde çağdaşı olan medeniyetlerin insan için düşünmediği, düşünemediği maddi ve manevi değerler Osmanlı topraklarında hayvanlar için hayata geçirildi.

"Türkler için bu kuşların her birinin tatlı bir önemi var"

İtalyan Yazar Edmondo De Amicis (Edmondo de Amiçis) "İstanbul" adlı gezi-anı kitabında Osmanlı halkının ve medeniyetinin kuşlara verdiği değer için ayrı bir bölüm açarak şu bilgilere yer vermişti:

"Türklerin sıcak bir sempati ve itibar gösterdikleri her türden sonsuz sayıdaki kuşlar. Camiler, korular, eski surlar, bahçeler, saraylar; kuş şakımaları, ötüşleri ve cıvıltılarıyla çınlar. Dört bir yanda kanat çırpışları duyulur."

İtalyan yazarın Osmanlı medeniyeti ve kuşlarla alakalı değerlendirmeleri ise şöyle:

"Türkler için bu kuşların her birinin tatlı bir önemi ve müşfik bir anlamı var. Kumrular âşıklar içindir. Kırlangıçlar yuva yaptıkları damları yangından korur, leylekler her sene Mekke'ye hacca gider, yalıçapkınlar insanların ruhlarını cennete taşır. İşte bu yüzden insanlar bu kuşları hem minnet hem de Allah sevgisiyle korur ve beslerler. Kuşlar da evleri, denizi ve mezarlıkları canlandırır."

Dönemin mirası

Leylekler için "Gurabahane-i Laklakan" müessesesini kuran Osmanlı medeniyeti, kuşlara büyük hürmet gösterirken bunu mimari eserlerine de yansıttı.

Osmanlı Dönemi'nde köşk, cami, mescit, türbe, han, çeşme gibi yapıların duvarlarına inşa edilen kuş evleri, canlılara gösterilen merhamet ve sevginin yanı sıra mimari zarafetin de sembolleri olarak öne çıkıyor. Başta İstanbul olmak üzere Anadolu'nun büyük şehirlerinde hâlen varlıklarını sürdüren kuş evleri de o dönemin mirası olarak ilgi görüyor.

(…)

Basından

Kelime Dağarcığı
müşfik: Sevecen. **sirayet:** Yayılma, dağılma. **tebaa:** Uyruk.

1. Okuduğunuz haber metnini yazarın öznel ifadelerle aktarmasındaki amacı ne olabilir? Açıklayınız.

2. Yazarın, metinde İtalyan yazar Edmondo De Amicis'in Osmanlı medeniyetiyle ilgili düşüncelerine yer vermesini okuyucunun konuya yaklaşımı açısından değerlendiriniz.

3. Okuduğunuz metindeki *Osmanlı döneminde köşk, cami, mescit, türbe, han, çeşme gibi yapıların duvarlarına kuş evleri inşa edilirdi. Bu evler, canlılara gösterilen merhamet ve sevginin sembolü.* ifadeleri yazarın konuya bakış açısıyla ilgili hangi ipuçlarını vermektedir? Düşüncelerinizi yazınız.

4. Sizce yazarın/anlatıcının konuya bakış açısı metnin içeriğini nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi yazınız.

5. Kuş evleriyle ilgili haber metninde yazarın mı yoksa bir mimarın mı bakış açısını tercih ederdiniz? Niçin?

Hazırlayan: *Muharrem DEMİR*

8. ÜNİTE > **Haber Metni** *Kazanım A.4.11: Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Haber Metinlerinde Tarihî Şahsiyetler**	35 dk.
Amacı	Haber metinleri aracılığıyla Türk milletine ait değerleri ve bu değerleri kaybetmeme mücadelesinde öne çıkan şahsiyetleri tanıyabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türkçeye Sevdalı Bir Şair: Ali ŞîrNevaî

Nevaî, 1441'de Herat'ta doğdu. 3 Ocak 1501'de doğduğu topraklarda hayatını kaybetti.

Türkçenin kelime hazinesi ve anlam derinliğini öne çıkararak Farsçanın yerine Türkçenin edebî dil olarak kullanılmasına öncü oldu. Nevaî, Türk dilinin zenginliğini verdiği örneklerle sık sık işaret etti. Türkçenin cinas ve kafiye için uygun bir dil olduğunu anlattı. Sadece yaşadığı bölgeyi değil, tüm Türk dünyasını etkiledi. Nevaî'nin Türkçeye karşı olan hassasiyeti dönemin genç şairlerini de Türkçe yazmaya teşvik etti.

Osmanlı şairlerinin Türkistan coğrafyası ile ilişkilerinin gelişmesinde önemli bir rol oynayan Nevaî, sadece Çağatay Dönemi'ndeki şairleri değil, sonraki yüzyılların şairlerini de etkiledi. Fuzûlî, Hayâli, Bâki gibi şairler, Nevaî'nin şiirlerini örnek alarak, şiirler yazdılar.

İki dilin karşılaştırılması: Muhakemetü'l-Lugateyn

Ali Şîr Nevaî, Muhakemetü'l-Lugateyn eserinde Türkçeyi, dönemin hakim kültür ve edebiyat dili Farsça ile karşılaştırdı. Türkçenin edebî sanatlar, kelime hazinesi, dil bilgisi gibi yönlerden Farsçadan üstün olduğunu örneklerle açıkladı. Eserinde, insanın konuşma ve dil yeteneği sayesinde diğer varlıklardan üstün bir konumda bulunduğunu söyledi. Nevaî ayrıca Türkçede akrabalık, kuş, giysi, yiyecek, içecek gibi adlar için kullanılan kelimelerin zengin çeşitliliğini örneklerle ortaya koydu.

Nevaî'nin eserlerinin konusu sadece dil değildir. Türkçedeki ilk şairler biyografisi olan Mecalisü'n-Nefais adlı eseri yazdı. Mahbübu'l-Kulûb adlı ahlaki nitelikteki kitabında, sosyal konuları ele aldı.

Mesnevi türünde yazılmış 5 eserden oluşan "hamse"nin edebiyatımızdaki ilk sahibi olan Ali ŞîrNevaî, hamsesindeki mesnevilere "Hayretü'l-Ebrar", "Ferhad ü Şirin", "Leyla vü Mecnun", "Seb'a-i Seyyare" ve Sedd-i İskenderî" isimlerini verdi. Ali Şîr Nevaî; tarih, edebiyat konulu eserler, belgeler ve divanlar yazdı.

Basından

1. Okuduğunuz metinden hareketle Türkçenin edebî dil olarak kullanılmasında size göre Nevaî nasıl bir rol üstlenmiştir?

2. Siz bugün dünyada konuşulan dillerle ilgili bir haber metni hazırlayacak olsaydınız Türkçe ile hangi dili karşılaştırırdınız? Düşüncelerinizi açıklayınız.

3. Metnin yazıldığı dönem dikkate alındığında Sizce *Nevaî'yi Muhakemetü'l Lugateyn* isimli eseri yazmaya sürükleyen sebepler nelerdir? Düşüncelerinizi metinde verilen bilgileri göz önünde bulundurarak açıklayınız.

4. Okuduğunuz metinden hareketle sizce Türkçe edebî bir dil olarak kullanılmaya uygun mudur? Nedenleri ile açıklayınız.

Hazırlayan: *Kadir ERDOĞANLI*

Etkinlik İsmi	**Vapurda Şiirle Yolculuk**	30 dk.
Amacı	Haber metninden hareketle toplumdaki fikrî, felsefi akım veya anlayışları belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Şiir hatları vapuru kalkıyor

Bu yıl 12'nci kez düzenlenecek olan "İstanbul Şiir ve Edebiyat Festivalinde" kente ve edebiyata dair pek çok konu masaya yatırılacak. "Şiir Hatları Vapurunda İstanbul Boğazı'nda" şiir okunacak.

"Uluslararası İstanbul Şiir ve Edebiyat Festivali" bugün başlıyor. Bu yıl 12'nci kez düzenlenen ve 22 Şubat'a dek devam edecek festivalin onursal başkanlığını kuruluşundan beri Doğan Hızlan üstleniyor. Festivale bu yıl, 10'u yurt dışından, 10'u da Türkiye'den olmak üzere toplam 20 şair ve yazar katılıyor.

"Uluslararası İstanbul Şiir ve Edebiyat Festivali" bu yıl iki temaya dikkati çekiyor. İlki, bir sergi ile görsel olarak da edebiyatseverlere hitap edecek olan divan şiir geleneği. Bu kapsamda İskender Pala'nın divan edebiyatından seçtiği 40 beyit üzerine Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin çalışmalarından oluşan illüstrasyon ve grafik çalışmaları sergisi düzenlenecek. Bugün saat 19.00'da festivalin açılış seremonisinin de yapılacağı Tophane-i Amire'de açılacak olan sergi, festival günleri boyunca ziyaretçilere açık olacak. Divan edebiyatı teması 20 Şubat Perşembe günü saat 15.00'te Ahmet Hamdi Tanpınar Müze Kütüphanesinde gerçekleştirilecek "Son Dönem Türk Şiirinde Divan Edebiyatı Yakınlaşmaları" başlıklı bir panel ile de işlenecek.

'Boğaz Şiir Okuması'

Festivalde ikinci konu olarak "Şehir ve Edebiyat" konusu seçildi. Yine bu başlık altında 19 Şubat Perşembe günü saat 14.00'te İstanbul Ticaret Odası (İTO) konferans salonunda yerli ve yabancı konuşmacıların söz alacağı bir konferans düzenlenecek. Festival programında, Pera Palas/Beyoğlu, Mimar Sinan Üniversitesi/Fındıklı ve İstanbul Goethe Institut/Beyoğlu salonlarında müzik dinletisi eşliğinde davetli yerli ve yabancı şairlerin katılımıyla gerçekleştirilecek "Şiir Akşamları" yer alıyor. Festivalin özel etkinliği olan "Şiir Hatları Vapuru" son gün olan 22 Şubat Cumartesi saat 12.00'de Eminönü'nden hareket edecek ve son etkinlik olan "Boğaz Şiir Okuması" Beykoz Belediyesi'nin desteği ve iş birliğiyle Beykoz'daki Mehmet Akif Ersoy Şiir Evinde gerçekleştirilecek.

Basından

1. Okuduğunuz metinde bu yıl 12'ncisi düzenlenen *İstanbul Şiir ve Edebiyat Festivali'nin geleneksel* ifadesi ile anılması için neler yapılabilir? Gerekçesiyle açıklayınız.

2. Türkiye'nin kültürel mirasının simgelerinden biri de İstanbul Şehir Hatları vapurlarıdır. Yaşadığınız yöreye ait kültürel miras olarak kabul edilecek üç örnek yazınız.

3. Okuduğunuz metnin başlığı *Şehir hatları vapuru değil* de *Şiir hatları vapuru* şeklindedir. Başlık size bu şehirde yaşayan insanların fikrî yapısı hakkında neler düşündürmektedir?

4. Okuduğunuz metinde *İskender Pala, Divan Şiir Geleneği, Son Dönem Türk Şiirinde Divan Edebiyatı Yakınlaşmaları* ifadelerinden hareketle festivale katılacak insanların edebiyat anlayışları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Mustafa YEŞİLKAYA*

8. ÜNİTE > **Haber Metni** *Kazanım A.4.12: Metni yorumlar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Bir Haberi İyiliğe Yormak**	25 dk.
Amacı	Bir haber yazısını toplumsal fayda üzerinden yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Tüm Muayenehanesini İhtiyaç Sahiplerine Bağışladı

Memleketi Bayburt'ta ve İstanbul'da 45 yıl boyunca diş hekimliği yapan Memduh Erkul, kendisine ait muayenehaneyi Kızılay'a bağışladı. Emeklilik kararından sonra, kullandığı tüm cihazları bağışlamayı tercih eden Erkul, "Yıllarca severek milletime hizmet etmeye çalıştım. Fakat bu bir bayrak yarışı, bir saatten sonra bırakıp köşenize çekilmeniz gerekiyor. Bizden öncekiler bu hizmeti bize devretmişti, biz de sonraki nesile devredeceğiz. Fakat ben yalnızca görevimi değil, muayenehanemi de bırakmak istedim. Bununla ilgili Kızılay'ımızı aradım, durumu anlattım. Bana Suriye çalışmalarında bu tür cihazlara ihtiyaç duyulduğunu söylediklerinde mutlu oldum. Gelip almaları için davet ettim." dedi.

İçeriden yalnızca tabelasını alıp çıkan Erkul, "Artık emekli olacağım ama gözüm arkada kalmıyor. Kızılay'ımızın bunu en uygun yere göndereceğinden eminim. İnşallah yirmi yıl daha iş görebilecek bir muayenehane bırakıyorum. Bu cihazların ihtiyaç sahiplerine en güzel şekilde fayda sağlayacağına inanıyorum." şeklinde konuştu.

Diş hekimi Memduh Erkul, sözlerini şöyle sürdürdü: "İçeride iyi bir muayenehanede bulunması gereken tüm teçhizat mevcut: hasta koltuğu, ağız kamerası, röntgen, diş taşı temizleme cihazı, cerrahi aspiratörler, çok amaçlı klinik dolapları… İnşallah tüm bunlar hayırlı işlerde kullanılacak. Buna vesile olan Kızılay'ımıza da teşekkür ediyorum."

Basından

1. a) Bu haber yazısına konu olan olayın basın yayın organlarında yayımlanmış olması hakkında ne düşünüyorsunuz?

b) Sizce toplumdaki olumsuz olayların büyük bir hızla kamuya ulaştığı günümüzde böyle haberleri okumak yardımlaşma ve dayanışma duygusunu güçlendirir mi? Görüşlerinizi gerekçelendirerek yazınız.

2. Okuduğunuz metinde adı geçen diş hekiminin Kızılay'dan söz ederken özellikle *Kızılay'ımız* vurgusu yapmasının sebebi sizce nedir?

3. Bu haberi okuduğunuzda Kızılay veya başka bir sosyal yardım kuruluşu için bir çalışma yapma isteği duydunuz mu? Şu anki imkânlarınızla sosyal yardımlaşma amacıyla neler yapabilirsiniz? Düşünce ve tasarılarınızı yazınız.

4. Günümüzden kırk yıl sonra sizden bahseden bir haber yazısına konu olduğunuzu düşünün. Geleceğe dair hayallerinizi ve beklentilerinizi de göz önünde bulundurarak bir muhabir bakış açısıyla gelecekteki siz ile ilgili bir haber metni kurgulayıp yazınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

Etkinlik İsmi	Haber Kutsal, Yorum Hürdür	25 dk.
Amacı	Metindeki bilgileri gündelik hayatla ilişkilendirerek yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Kayseri

Kayseri'nin Talas ilçesinde 75. Yıl Mühibe Germirli İlkokulunda sınıf öğretmeni olan Hanım Bilen, geçen yıl öğretmen arkadaşlarıyla hazırladığı "Matematikçe Öğreniyorum" projesi ile öğrencilerine yeni tip koronavirüs (COVID-19) salgını sürecinde matematiği sevdiriyor.

Toplama, çıkartma, çarpma, bölme ve diğer matematik işlemlerini çeşitli öğretici materyaller başta olmak üzere müzik gibi unsurlarla da harmanlayıp sunan öğretmenler, öğrencilerin matematiği sevmesi için çalışıyor.

Bilen, AA muhabirine, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından desteklen e-Twining Projesi'nde birçok öğrenci ile öğretmenin yer aldığını söyledi.

Salgın döneminde uzaktan eğitimle çocuklara faydalı olmak için çalıştıklarını anlatan Bilen, Azerbaycan ve Romanya ile Türkiye'de 9 okulda ortak çalışma yaptıklarını belirtti.

Müzikle ve çeşitli materyallerle matematiği birleştirdiklerini vurgulayan Bilen, şunları kaydetti:

"Karmaşık sayılardan, soyut kavramlardan bir yapı gibi göstermek yerine matematiği oyun ve bedenle birleştirerek çocukların dikkatini çeken bir yapı hâline getirdik. Uzaktan eğitim araçlarını kullanıyoruz. Toplama, çıkartma, bölme anahtarları yaptık. Bir problemi "haydi çözelim" demek yerine, problemde kullanacağımız anahtarla soruları çözmeye çalışıyoruz. Çocuklar bu süreçte kitap hazırlayabiliyor. Bizim çocukların bu dönemde neyi yanlış yaptıklarından çok neden yanlış yaptıklarını öğrenme fırsatımız oluyor. Biz bir ekibiz, öğretmenler olarak toplantılardan ve etkinliklerden olumlu dönüşler alıyoruz. Çocuklar bu etkinliklere katılmak için can atıyor. Matematiğe karşı olumlu tutum gerçekleştiriyorlar."

Projenin haziran ayında biteceğini vurgulayan Bilen, Antalya Devlet Konservatuarı Müdür Yardımcısı Doç. Dr. Sonat Coşkuner'in de bu ay öğrencilere müzikle matematiği bütünleştirerek etkinlik düzenlediğini dile getirdi.

Etkinliklerine uzman kişileri de davet edeceklerini anlatan Bilen, 1-4 arası sınıflara ders verdiklerini, şimdiye kadar 100'ün üzerinde öğrenciye ulaştıklarını ifade etti.

Öte yandan proje kapsamında, öğretmenler Azerbaycan'dan Aysel Shukurova ve Romanya'dan Marvela Simona, Isparta'dan Emel Uyar, Hatay'dan Sevim Yıldız Sağlam, Balıkesir'den Rukiye Özcan, Sinop'tan Umut Türkmen, İzmir'den Merve Coşkun ile Antalya'dan Binnaz Hatipoğlu gibi isimler her ay hazırlanan farklı etkinliklere öğrencilerle birlikte katılım sağlıyor.

Basından

1. Siz bir gazete muhabiri olsaydınız bu haberi gazetenizde veya haber sitenizde yayımlamaya değer bulur muydunuz? Görüşlerinizi gerekçesiyle yazınız.

2. Haber metnindeki öğretmenin öğrencilerine matematiği sevdirerek öğretmeye çalışmasını doğru buluyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçesiyle yazınız.

3. COVID-19 salgını nedeniyle hayatımıza giren "uzaktan ders, çevirim içi etkinlik" gibi kavramların salgın döneminin bitmesiyle nasıl bir gelişim göstereceğini düşünüyorsunuz?

4. Haber metninde projenin 100'ün üzerinde öğrenciye ulaştığı bilgisi yer almaktadır. Siz bu sayıyı yeterli buluyor musunuz? Daha çok öğrenciye ulaşabilmeleri için bu öğretmenlere önerileriniz neler olurdu?

5. Haber metninde projeye değişik şehirlerden ve ülkelerden öğretmenlerin katıldığı bilgisinin yer almasını haberin ilgi çekiciliği bakımından nasıl değerlendiriyorsunuz? Görüşlerinizi gerekçesiyle yazınız.

Hazırlayan: *Sami DEMİRBAĞ*

8. ÜNİTE > **Haber Metni** *Kazanım A.4.14: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.*

Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Bir Kalem, Bir Deklanşör**	25 dk.
Amacı	Habercilik alanında kendisini ispatlamış kişileri ve başta meslektaşları olmak üzere toplumdaki etkilerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Deklanşörüyle zamanı durduran foto muhabiri: Ara Güler

Türkiye'nin görsel belleğine çok önemli fotoğraflar kaydeden duayen foto muhabiri Ara Güler, vefatının birinci yılında anılıyor.

Çok sayıda fotoğraf sanatçısı ve foto muhabirine ilham kaynağı olan ve 17 Ekim 2018'de, 90 yaşında hayatını kaybeden Ara Güler, "o an"ı yakalamak için dünyada birçok yeri gezdi.

Gazeteci Coşkun Aral ve tarihçi İlber Ortaylı, kendisini her zaman fotoğraf sanatçısı değil, foto muhabiri olarak kabul eden, "deklanşörüyle zamanı durduran foto muhabiri" Ara Güler'i AA muhabirine anlattı.

Aral, 13 yaşına kadar Siirt'te büyüdüğünü, bölgeye ayda bir gelen Hayat dergisinde en çok ilgisini Ara Güler'in röportajlarının çektiğini söyledi.

Ara Güler'in unutulmuş coğrafyalara giden gazetecilerden olduğunu vurgulayan Aral, "Kafamda bir rol modellik, idol oldu o zamanlarda. Kafamda yerleşen insanlar hakkında hayaller kurar, dost olmayı düşlerdim. Ara Güler, Abidin Dino, Yaşar Kemal... bu insanlar beni kafamda bir yerlerde alıp düşlere çıkaran insanlardı." dedi.

"Ara Güler ile karşılaşınca dilim tutuldu"

İstanbul'a gelerek 14-15 yaşlarında Siirt'te çıkan bir gazetede çalışmaya başladığını aktaran Aral, "Amcam Ara Güler ile karşılaşmaktı. Rastlantı sonucu İngiltere'nin İstanbul Başkonsolosluğunun tam karşısındaki otobüs durağında troleybüse binerken karşı karşıya geldim. Ama dilim tutuldu, konuşamadım." diye konuştu.

(…)

Ara Güler mütevazı bir öğretmen. Kendisini bir fotoğraf sanatçısı değil foto muhabiri olarak görüyordu. Onu aradığınızda 'Alo. Ben foto muhabiri Ara Güler.' diye açardı. Bu mesleği başkalarının kaçtığı yerlere koşan, insana ulaşan, ulaştığı zaman da dostluğu işten önce kuran, çok iyi araştıran, okuyan, sorgulayan bir insandı. Bütün bunlara baktığımız zaman Türkiye'nin yerelini dünyaya taşımış ama dünyayı da Türkiye'de, Türk insanının anlayacağı bir şekilde yorumlamış bir insan." (…)

"Ara Güler'i özlüyorum"

Güler'i özlediğini aktaran Coşkun Aral, şöyle devam etti:

(…) Türkiye'nin bugün çok önemli olarak tanımladığı bir sürü coğrafik simgeyi dünyaya tanıtan insan. Türkiye'de Ara Güler'i çekerseniz son 50-60 yılımıza damga vuran edebiyatçımızı, tarihçimizi, bilim adamımızı kaç kişi bilir, kaç kişi anımsayabilir?"

(…)

"İsmi, çektikleri kaldı yadigâr"

Tarihçi İlber Ortaylı ise Ara Güler ile tanıştığı günü hatırlamadığını ancak tanışmalarının Güler'in ömrünün son 10 yılı olduğunu belirtti. Ortaylı, "Her tanışma günü hatırlanmaz. Ama niçin tanıştığımız belli. Bence Ara Güler 1940 ile 60 arasını resmeden biri. Türkler ve Türkiye'yi tanıyanlar Türkiye'nin bu ilginç değişim dönemini bir şekilde fotoğraflamadılar." diye konuştu. (…)

"1940 ile 60 arasına geldiğimizde, Türkiye'nin değiştiği dönem. Köyler sökülüyor, şehirler büyümeye başlıyor. Geleneksel ile yenilik iç içe. Mizah hikayelerimizdeki şehir tasvirleri ve Ara Güler'in resimleri. Başka fotoğraflarda bu kadar canlılık yok. Memleketini seven, farklılıklarını görebilen bir göz. 1950'ler onun fotoğraflarıyla bize kalmış. Ara Güler'in nefis fotoğraf çalışmalarıyla Türkiye siyah beyaz, artistik bir şekilde bize gelmiş. Dünya piyasasına çıktı ve orada da çekilemeyecek kişileri çekti. Türk'ün bakışı diye bunlar aranacak. Çok kıymetli bir koleksiyon. 90 sene böyle geçti gitti. İsmi, çektikleri kaldı yadigâr. Çok bakılacak. Anacağımız bir vatandaşımız. Benim de dostumdu."

Basından

1. a) Çektiği fotoğraflarla dünya çapında tanınan, eserleri farklı ülkelerde sergilenen ve birçok fotoğraf sanatçısına ilham kaynağı olan Güler'in, kendisini bir *sanatçı* değil de *muhabir* olarak görmesiyle ilgili düşüncelerinizi belirtiniz.

b) Sizce Ara Güler bir gazeteci mi yoksa bir sanatçı mıdır? Düşüncelerinizi gerekçesiyle belirtiniz.

2. Tarihçi İlber Ortaylı Ara Güler'i …*farklılıkları gören bir göz.* ve *Türk'ün bakışı diye bunlar aranacak.* sözleriyle anlatmıştır. Bu ifadeler Güler'in gazetecilikteki başarısıyla ilgili size neler düşündürmektedir? Açıklayınız.

3. a) Gazeteci Coşkun Aral, bir *rol model, idol* olarak gördüğü Ara Güler'le hiç tanışmamış olsaydı gazetecilik kariyerinde nasıl bir değişiklik olurdu? Düşüncelerinizi belirtiniz.

b) Ara Güler'le tanışma imkânınız olsaydı ona ne sorardınız?

4. Okuduğunuz haber metninde adları geçen gazeteciler uluslararası düzeyde kabul görmüş *marka isimler* dir. Siz bir muhabir olsaydınız isminizin *markalaşması* için neler yapardınız? Düşüncelerinizi belirtiniz.

Hazırlayan: *Ahmet ASLAN*

8. ÜNİTE > Haber Metni *Kazanım A.4.14: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Haber Yazarlarını Tanıyalım**	25 dk.
Amacı	Haber yazılarında eser vermiş yazarları tanıyabilmek. Yazarın metne etkisini belirleyerek metinden çıkarımlarda bulunabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

24 Saat Haberle Yaşardı

Türkiye'de yazılı basında ve televizyon gazeteciliğinde derin izler bırakan Mehmet Ali Birand'ın çalışma arkadaşları, ölümünün 8. yılında "usta" olarak kabul ettikleri duayen gazeteciyi anlattı.

Gazeteci Cüneyt Özdemir, ilk olarak çalışkanlığıyla kendilerine örnek olan Birand'ın 24 saat haberle yaşayan, haberle yatan, haberle kalkan ve sürekli en yakınındaki meslektaşını bile atlatmak için çabalayan, çalışan, üreten bir meslek büyüğü olduğunu söyledi. Birand'ın özellikle istikrarlı ve çalışkan hâlinin kendilerine örnek olduğunu belirten Özdemir, "Özellikle Türkiye'de Anglosakson gazeteciliğin, yani soran, sorgulayan, evrensel gazeteciliğin de önemli bir mihenk taşıydı." diye konuştu. Özdemir, Mehmet Ali Birand'ın Türkiye'ye dünyayı anlattığı kadar, dünyaya da Türkiye'yi anlatan bir isim olduğuna dikkati çekerek pek çok uluslararası yayında makalelerinin yayınlandığını aktardı. Cüneyt Özdemir, Birand'ın hem yazılı basında hem de televizyonda üreten ve bu üretkenliğiyle örnek olan bir isim olduğuna vurgu yaparak, şöyle devam etti: "Günlük yazılarının yanı sıra kitaplar yazan, televizyonda anchormanliğin yanı sıra belgeseller yapan, bunun yanında çeşitli kurumsal işlere de imza atan bir isimdi. Bir haber fabrikası gibiydi.

(…)

Gazeteci Ahmed Arpat da Mehmet Ali Birand'ın 32. Gün ile büyümüş nesiller için mesleği seçme nedenlerinden biri olduğunu söyledi. Mehmet Ali Birand'ın, dünyayı ekranlara taşıdığını, sadece yayınlarını izlemenin dahi bir basın-yayın öğrencisi ya da haberciliğe meraklı genç için ders niteliğinde olduğuna dikkati çeken Arpat, şöyle devam etti: "Dosya haberciliği nasıl yapılır, haberi masadan sahaya nasıl taşırsınız, nasıl okutur, izlettirirsiniz? 32. Gün arşivi internette var. Açın, bakın. Mesleğe dair çoğu ders kitabından daha fazlasını o arşivde bulacaksınız. Birand, kelimenin gerçek anlamıyla bir haberci, bir ekol. Yetiştirdiği, Türk basınına, okuyucuya, izleyiciye emanet ettiği onlarca isim var ve her biri kendi alanında başarılı gazeteciler, televizyon habercileri... Bir arada olduğumuz, haber konuştuğumuz, sohbet ettiğimiz her an, karşılıklı yayınlar da dahil çok öğreticiydi. Çalışanlarının potansiyeline inanan, motive eden, ileri iten, yer açan bir ekip lideriydi. Muhabirlik ruhunu hiç kaybetmedi. En zorlayıcı anlarda, bir bakmışsınız, sahada, yanınızda haber takip ederken, anons yaparken görürdünüz onu. Birand'la çalışıyorsanız şikâyet etmeye hakkınız yoktu. Çünkü Birand şikâyet etmezdi." Ekranın stresli ve hata kaldırmayan bir iş olduğunu belirten Arpat, buna rağmen ekranda dil sürçmesinin de bu işin doğasında olduğunu ondan öğrendiklerini aktardı. Arpat, "Ben Mehmet Ali ağabeyi haber merkezini çınlatan kocaman kahkahası, yayına inerken herkesle teker teker selamlaşması ve bitmeyen habercilik aşkıyla hatırlıyorum ve kendimi onunla birlikte çalıştığım için şanslı sayıyorum." değerlendirmesinde bulundu. Geçen 8 yılda Birand'ın yokluğunda televizyon haberciliğinin renginin biraz solduğunu düşündüğünü ifade eden Arpat, "Yerini doldurmak mümkün değil. Birand'ın aramızdan ayrılışı sonrası çok kritik zamanlar geçirdi Türkiye. Çok zor gündemlerle karşı karşıya kaldık. Yaşasaydı ne yapardı, hangi haberi nasıl görürdü, nasıl yorumlardı diye insan düşünmeden edemiyor." diye konuştu.

Gazeteci Seda Öğretir de kendi kuşaklarındaki birçok meslektaşı gibi 32. Gün programıyla büyüdüğünü söyledi. Onun yönetiminde çok iyi bir beyin ekibiyle tam bir komando eğitiminden geçtim. Ben habere heyecanlanmayı, habere heveslenmeyi ondan öğrendim. Bu, öğrenilmez, insanın içinden gelir diyebilirsiniz. Belki bir yere kadar doğru da sayılır. Ama ustanız Birand ise ve söz konusu haberse onu da öğrenirsiniz. Canlı bağlantıları çok önemserdi. Onun sunduğu bir haber bültenine canlı bağlanan muhabirin sıradan bir yayın yapma lüksü olamazdı. İlgili haberi en ince ayrıntısına kadar bilmek zorundaydınız. Ona bağlandıktan sonra başınıza her şey gelebilirdi. Sadece haberin içeriğine çalışmanız bile çoğu zaman yetmezdi. Yayında sizi bir anda bulunduğunuz yerden uzaklaştırabilir, yürütebilir, kamerayı döndürür, arkada yürüyen adamın kimliğini, oradaki apartmanın yapılış tarihini ya da mimarını sorabilirdi. Canlı yayında fırçayı basabilir ya da keyfi yerindeyse yayını bitirirken sizinle şakalaşabilirdi."

Seda Öğretir, Birand'ın hayatını kaybetmesinden bu yana özellikle büyük olaylarda, önemli haberlerde "Birand ne derdi, nasıl yorum yapardı, sahada nasıl davranırdı?" diye düşündüğünü söyledi. Birand'ın televizyon haberciliğinde yeri doldurulamayacak bir isim olduğunu vurgulayan Öğretir, şunları kaydetti: "Hem iç siyasette hem uluslararası ilişkilerde bugün hâlâ ekranda onun eksikliğini duyuyoruz. Örneğin Soma faciası olduğunda, oraya gittiğimde bunu düşündüm. Birand bu maden ocağının kapısında yanımda olsaydı nasıl yayın yapardı diye? Bütün büyük olaylarda, seçimlerde, 15 Temmuz'da, Suriye iç savaşında, Türkiye'nin Suriye'ye yaptığı operasyonlarda ve pandemi döneminde yaşasaydı eminim farkını ortaya koyardı."

Basından

Kelime Dağarcığım:

anchormanlik: Ana haber sunuculuğu. **anglosakson gazetecilik:** Evrensel değerlere sahip objektif, sorgulayan gazetecilik anlayışı. **istikrarlı:** Dengeli. **mihenk taşı:** Altın, gümüş vb. madenlerin ayarını anlamak için sürtüldükleri bir tür taş, mihenk, denek taşı.

1. Okuduğunuz haber metnin başlığının *24 Saat Haberle Yaşardı* olmasının Mehmet Ali Birand'ın haberciliği hakkında sizde çağrıştırdığı düşünceleri ifade ediniz.

2. Metinde geçen *Yaşasaydı ne yapardı, hangi haberi nasıl görürdü, nasıl yorumlardı diye insan düşünmeden edemiyor.* sözü Mehmet Ali Birand'ın hangi yönünü vurgulamaktadır? Gerekçelendirerek açıklayınız.

3. Mehmet Ali Birand'ın yanında çalışan bir haberci olsaydınız nelere dikkat etmeniz gerekirdi? Açıklayınız.

4. Metinden hareketle bir habercide olması gereken nitelikler sizce neler olmalıdır? Açıklayınız.

5. Metinden hareketle bir haber yazarı olsaydınız sizin için *Yerini doldurmak mümkün değil.* denmesini sağlamak için neler yapardınız? Düşüncelerinizi ifade ediniz.

Hazırlayan: *Ahmet YALÇİN*

Etkinlik İsmi	Haberde Dil Bilgisi	25 dk.
Amacı	Cümle çeşitlerini kavrayabilmek ve tırnak işaretinin kullanım amaçlarını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Devlet Tiyatroları'nın Eserleri Dijital Ortamda Yayımlanacak

Kültür ve Turizm Bakanlığı, COVID-19 salgını nedeniyle tiyatrolardan uzak kalan sanatseverler için Devlet Tiyatroları'nın 6 eserini Bakanlığın YouTube kanalından yayınlayacak.

COVID-19 salgını nedeniyle tiyatrolardan uzak kalan sanatseverler için "YouTube" kanalı üzerinden her hafta 1 oyun paylaşılacak.

İlki bugün yayınlanan ve 6 hafta sürecek olan paylaşımlarda tiyatroseverler, okuma tiyatrosundan farklı olarak yapılan canlandırmaları da izleme imkânı bulacak.

Yerli klasik oyunların tercih edildiği Devlet Tiyatrolarının "Okuma Gösterimleri" projesiyle hayatında daha önce tiyatroya gitmemiş ve turnelerin de ulaşamadığı yerlerdeki kişiler, dijital ortamdan tiyatro izleyebilecek.

İlk Eser Kadın ve Kedi

Bakanlık, bugün ilk eser olarak Behçet Necatigil'in kaleme aldığı "Kadın ve Kedi" adlı oyunu yayımladı.

Her salı 1 oyunun yükleneceği kanalda tiyatroseverler, gelecek hafta da Bilge Karasu'nun "Sevilmek" adlı eserini izleyebilecek.

Sonrasında sırasıyla Oktay Rıfat'ın "Yağmur Sıkıntısı", Vüs'at Orhan Bener'in "Ihlamur Ağacı" ve Behiç Ak'ın "Fay Hattı" ile Özen Yula'nın "Ay Tedirginliği" isimli oyunları paylaşılacak.

Sanatseverlerin evlerinde bulunduğu dönemde keyifli vakit geçirmesini sağlayacak farklı etkinlikler, yeni projeler sunulmaya devam edilecek.

Basından

1. Aşağıdaki cümleler okuduğunuz haber metninden alınmıştır. Bu cümleleri yapılarına, anlamlarına, yüklemlerinin yerine ve türüne göre inceleyerek aşağıdaki boşluklara yazınız.

a) *Devlet Tiyatroları'nın eserleri dijital ortamda yayımlanacak.*

Yapısına göre: _____

Anlamına göre: _____

Yüklemin yerine göre: _____

Yüklemin türüne göre: _____

b) *Yerli klasik oyunların tercih edildiği Devlet Tiyatroları'nın "Okuma Gösterimleri" projesiyle hayatında daha önce tiyatroya gitmemiş ve turnelerin de ulaşamadığı yerlerdeki kişiler, dijital ortamdan tiyatro izleyebilecek.*

Yapısına göre: _____

Anlamına göre: _____

Yüklemin yerine göre: _____

Yüklemin türüne göre: _____

2. *Bakanlık, bugün ilk eser olarak Behçet Necatigil'in kaleme aldığı "Kadın ve Kedi" adlı oyunu yayımladı.*

Okuduğunuz metinden seçilen yukarıdaki cümleyi olumsuz ve devrik (kuralsız) cümle hâline getirip yazınız.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

3. a) Okuduğunuz metinden seçilen aşağıdaki cümlelerde tırnak işaretinin kullanım amaçlarını açıklayınız.

- *Sonrasında sırasıyla Oktay Rıfat'ın "Yağmur Sıkıntısı", Vüs'at Orhan Bener'in "Ihlamur Ağacı" ve Behiç Ak'ın "Fay Hattı" ile Özen Yula'nın "Ay Tedirginliği" isimli oyunları paylaşılacak.*

_____

_____

_____

- *COVID-19 salgını nedeniyle tiyatrolardan uzak kalan sanatseverler için "YouTube" kanalı üzerinden her hafta 1 oyun paylaşılacak.*

_____

_____

_____

b) Cümle içerisinde özel olarak vurgulanmak istenen sözler, kitap ve dergi adları ve başlıkları tırnak içine alınmaksızın hangi yöntem kullanılarak yazılabilirdi? Belirtiniz.

_____

_____

_____

Hazırlayan: *Duygu T. KUŞ*

Etkinlik İsmi	Haber Yazılarında Dil Bilgisi Çalışmaları	25 dk.
Amacı	Metinden hareketle cümle çeşitlerini belirtebilmek ve noktalama işaretlerinin işlevini kavrayabilmek	Bireysel

Yönerge

Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız.
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Engelli Genç Kısıtlama Günlerinde Sokakları Dolaşarak "Can Dostlarını" Besliyor

Bitlis'in Ahlat ilçesinde yaşayan 21 yaşındaki bedensel engelli Uğur Avcı, yeni tip koronavirüs (COVID-19) tedbirleri kapsamında uygulanan sokağa çıkma kısıtlamasına rağmen aldığı izinle caddeleri dolaşarak "can dostları" sokak hayvanlarını besliyor. Gönüllü bir arkadaşının da desteğiyle mahalle ve sokak aralarını araçla dolaşarak kedi ve köpekler için belirlediği noktalara mama ve yiyecek bırakan Avcı, kısıtlamanın olmadığı günlerde de akülü tekerlekli sandalyesiyle düzenli olarak sokak hayvanlarına bakıyor.

Bir sosyal medya hesabı üzerinden yaptığı paylaşımlarla hayvanseverlerden de destek alan Avcı, gönüllü arkadaşlarının yardımıyla ilçedeki en ücra köşelere giderek hayvanların yardımına koşuyor.

Avcı, AA muhabirine, sokağa çıkma kısıtlamasının olduğu günlerde hayvanların yiyeceğe daha çok ihtiyaç duyduğunu söyledi. Bu nedenle gönüllü arkadaşlarının da yardımıyla cadde ve sokakları dolaşarak topladığı mama ve yiyecekleri belirlenen noktalara bıraktığını belirten Avcı, şunları belirtti:

"Doğuştan engelliyim. Normal zamanda da sokak hayvanlarını besliyorum. Akülü sandalyem ile dolaşarak sokak hayvanlarına bakıyorum fakat böyle çok mesafe katedemiyorum. Bu nedenle gönüllülerin araç desteğiyle daha kapsamlı besleme yapabiliyoruz. Sokağa çıkma kısıtlaması olduğu için gerekli izinlerimizi alarak hayvanların karnını doyuruyoruz. Oluşturduğumuz bu düzeni, hayvanseverlerin desteğiyle sürdürüyoruz. Destek geldikçe çok güzel çalışmalar yapabileceğimize inanıyorum. Sokak hayvanlarını aç bırakmayalım. Kapınızın önüne kuru bir ekmek dahi olsa bırakabilirsiniz. Yemekler çöpe atılacağına bir kap içine bırakılırsa tüm hayvanlar doymuş olur."

Basından

1. *Doğuştan engelliyim. Normal zamanda da sokak hayvanlarını besliyorum.*

Okuduğunuz metinden alınan yukarıdaki bu iki cümleyi, gerekli değişiklikleri yaparak sıralı, bağlı ve birleşik cümlelere dönüştürünüz ve aşağıdaki uygun yerlere yazınız.

Sıralı cümle	
Bağlı cümle	
Birleşik cümle	

2. *Bir sosyal medya hesabı üzerinden yaptığı paylaşımlarla hayvanseverlerden de destek alan Avcı, gönüllü arkadaşlarının yardımıyla ilçedeki en ücra köşelere giderek hayvanların yardımına koşuyor.* cümlesini ayrı ayrı basit cümleler hâlinde yazınız.

3. a) Aşağıdaki cümlelerde tırnak işaretleri hangi işlevde kullanılmıştır? Ayrı ayrı belirtiniz.

Engelli genç kısıtlama günlerinde sokakları dolaşarak "can dostlarını" besliyor.

Avcı, şunları belirtti: "Doğuştan engelliyim. Normal zamanda da sokak hayvanlarını besliyorum."

b) Sizce bu tırnak işaretleri kullanılmasaydı metnin anlamında bir daralma ya da bulanıklık söz konusu olur muydu? Görüşlerinizi gerekçelendirerek yazınız.

Hazırlayan: *Filiz MUSLU*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı *Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Kelimeler, Kelime Grupları ve Bağlam**	25 dk.
Amacı	Kelimelerin ve kelime gruplarının anlamlarını metnin bağlamına göre belirleyebilmek ve bunları günlük dilde kullanabilmek.	Bireysel
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük		

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Üç Şerefeli Cami

(…)

Bütün kubbelerdeki ibretli nakışları Acem Mani yapmıştır. Kendini göstermek için Acem'den yetmiş deve yükü renkli boya getirip yedi sene bu caminin duvar, kapı ve kubbelerini süsleyip masraf göstermiştir. Koca Murad giden masraflara bakmayıp her ustaya haddinden fazla ihsan verdiğinden, bu caminin bir miskal taşı bir altına mal olmuştur derler. Hatta Timurtaş Paşazade Elvend Bey bina emini imiş. Onun yazdığına göre, bu caminin masrafı halis altın olarak yedi bin kese İzmir malı sarf olunmuştur. Öteki halis gümüşün rayice göre masrafını Allah bilir, demişler. Çünkü yaptıranın ihsan kapısı açık olduğu için, yedi iklimde ne kadar yetenekli üstatlar varsa kerem sahibi Murad Han'ın cömertliğini görmeye gelip her biri bu camide birer ibret verici eser bırakmıştır. Onun için bu camiye ne zaman girsen, her girişte değişik güzellikler görürsün. Hasılı, vasfında lisanlar kısır, kalemler kırıktır.

(…)

Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*

1. Yukarıdaki metinden alınan tablodaki kelimelerin zihninizde çağrıştırdığı anlamları karşılarına yazınız. Bulduğumuz çağrışımsal anlamları, sözlük anlamlarıyla karşılaştırınız.

Kelime	Çağrıştırdığı Anlamlar
mal olmak	
ihsan	
hasılı	
vasıf	
rayiç	

2. Metinde geçen "*ihsan kapısı açık*" sözü, günümüzde "*iyiliksever* " sözüyle karşılanmaktadır. Dildeki bu tarz değişimlerin meydana gelmesiyle ilgili neler söyleyebilirsiniz? Görüşlerinizi gerekçeleri ile belirtiniz.

3. Siz olsaydınız metindeki "*Hasılı, vasfında lisanlar kısır, kalemler kırıktır.*" sözünün yerine nasıl bir ifade kullanmayı tercih ederdiniz? Gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

4. Gezi yazıları röportaj, anı ve günlük biçiminde yazılabilir. Bu türlerden hangisinin özelliğini taşıdığı önemli değildir. Gezi yazılarında asıl önemli olan edebî ve sanatsal bir üslupla yazılması, yazarın kişisel gözlemlerini yansıtmasıdır.

Gezi yazılarıyla ilgili düşüncelerini yukarıdaki biçimde ifade eden eleştirmenin düşüncelerini kanıtlamak için metindeki hangi kelime ve kelime gruplarını örnek olarak verebilirsiniz? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Metindeki Kelime ve Kelime Grupları	25 dk.
Amacı	Bilinmeyen kelime ve kelime gruplarının anlamını metindeki bağlamından hareketle tahmin edebilmek ve anlamını belirlediği kelimeleri farklı cümlelerde kullanabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Türkçe ve Gagavuzlar

(…)

Gerileme zamanlarımızın mahiyeti ne olursa olsun asırlarca mukadderatına karıştığımız bir müstemlekeden de, çimento üstünde yağmur gibi geçmedik: Mimarlıklarına girdik; Romanya'daki bütün eski kaleler hep Türk hendesesinin tunç yavrularıdır. Kendilerinde ev yoktu, dört çevre basit duvarın içinden Rumen'i çıkarıp eve koyan biziz: Bugün Rumen dilindeki eve ait Türkçe kelimeleri çıkarınız, ellerinde oturacak ev kalmaz.

Evlerini döşeyecek eşyayı da hep bizden aldılar. Yattıkları "çarşaf" bizimdir, yaslandıkları "saltea" bizim şilteden bozma. Verin eşyamızı desek evleri çıplak kalacak. Evlerinin içinden dışarısını bile hâlâ "camcıö" dedikleri bizim camdan seyrediyorlar.

Mutfak ki zeki midenin medeniyetidir, onları mutfağa biz soktuk. Bugün Bükreş lokantalarının listelerinden, musakka, imambayıldı, çullama, patlican, yoğurçiö... gibi bir sürü kelimeleri, eğer medlûlleriyle beraber, kaldırıverirsek, Rumen yemekleri bugün bile yarıya iniverecek: Etlerini bile hâlâ bizim "satır"la kesiyorlar.

Kendi kitapları Lâtince temele kurulan Rumencenin diğer dillerden gördüğü yardımları söyledikleri, hattâ birkaç yüz kelimesini aldıkları dilleri bile bu arada unutmadıkları halde Türkçeden hiç bahsetmiyorlar; işte bu haksızlığa göz yumamayız: Dillerinde bugün bile, Hamdullah Suphi'nin araştırılarına göre, beş bin Türk kelimesi yaşıyor; bunlar zorla atılmak istenildiği halde sökülemeyenlerdir, ne yenilmez dilimiz var.

Galiba Rumenlerin Türkçeyi; görmemezliğe gelmek istemeleri Türk hâkimiyetinde kaldıkları uzun maziyi hatırlatmamak içindir: Delik bir torbadan dökülür gibi isterlerse bütün asırları hafızalarından boşaltsınlar: Fakat dil böyle değil, uzviyete karışan dili hiçbir şey sökemez; kanda dönen kelime kan gibi yaşar ve kan gibi yaşatarak.

Sürülerini hâlâ bizim "çoban"la güdüyorlar ve sürüleri hâlâ bizim Türkçenin "çayır"ında otluyor. Birbirlerine bizim "hatır"la hal hatır sormaktadırlar; yekdiğerinden elân "habar"la haber alıyorlar. Neye uzatmalı, doğuran kadınları bile hâlâ bizim "loğusa"nın himmetiyle "lâoza" olup durmaktadır!

(…)

İsmail Habib Sevük, *Tuna'dan Batıya*

1. Metinde geçen aşağıdaki kelimelerin sizdeki çağrışımlarını ve sözlükteki anlamlarını tabloya yazınız.

Kelime	Bağlama Göre Tahmin Ettiğiniz Anlam	Sözlük Anlamı
mukadderat		
müstemleke		
medlul		
uzviyet		
elan		
himmet		

2. a) Metinde içinde göz kelimesi geçen deyim kullanılmıştır. "göz boyamak, gözden geçirme" gibi Türkçede "göz" kelimesi ile oluşturulmuş pek çok deyim vardır. Organ adlarının deyimlerin kuruluşunda sıkça kullanılmasının sebepleri ne olabilir? Açıklayınız.

b) Metinde "göz yummamak" deyimi kullanılmıştır. Siz de içinde "göz" kelimesi geçen deyimlere üç örnek verip bu deyimleri birer cümlede kullanınız.

Deyim	Cümle İçinde Kullanımı

3. Metinden alınmış aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelime mecaz anlamda kullanılmıştır. Bu kelimeleri gerçek anlamlarını düşündürecek biçimde cümle içinde kullanınız.

a) Bunlar zorla atılmak istenildiği halde sökülemeyenlerdir, ne yenilmez dilimiz var.

b) Delik bir torbadan dökülür gibi isterlerse bütün asırları hafızalarından boşaltsınlar.

Hazırlayan: *İsmail BEKTAŞOĞLU*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.1: Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Benzer İfadeler Bulalım	20 dk.
Amacı	Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını metnin bağlamından hareketle belirleyebilmek. Kelime hazinesini geliştirerek farklı cümleler kurabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Faust'un Mürekkep Lekeleri

Frankfurt'a gelene herkesin sorduğu şunlardır:

– Eski şehri gezdin mi?

– Roçild'in evine gittin mi?

– Goethe'nin evini gezdin mi?

Frankfurt şehri, meşhur zengin Roçild'in ve şair Goethe'nin vatanı olmakla iftihar eder. Vardığımın ilk günü Goethe'nin evine koştum. Romanyalı hasta arkadaşımla beraber.

Gün pazardı. Eski bir İstanbul sokağını andıran gürültüsüz, tenha, temiz, loş bir sokakta eski bir sokakta, eski bir İstanbul konağının tokmaklı kapısı önünde durduk ve bir elektrik zilin düğmesine dokunduk. Goethe, ne kadar büyük bir şair olursa olsun, ölümünden yüz sene sonra, bütün duvarları, bahçeleri, meydanları taze sarı çiçeklerle dolduran bu neşeli ve güneşli sonbahar sabahında loş bir sokaktaki loş evinde kendine yeter bir müşteri kalabalığı bulabileceğini pek de umuyorum. Şahlanan maddiyatın ruhunu yok etmesi icap ediyorsa, artık harikulade fenni keşifleri sayılamayacak bir hâle gelen, semada koca Zeppelin'i uçurup kuşları eski bir makine gülünçlüğüne düşüren, Atlantik'te Bremen vapurunu işitilmemiş bir hızla kaydıran, hava azotundan suni gübre, odundan şeker, kömürden benzin çıkaran şu altın gözlüklü, kenevir saçlı, golf pantolonlu kimya muharebesi hazırlayıcıları genç Herr doktorlar vatanında eski bir şairden başka bir şey olmayan Goethe'yi ölümünden yüz sene sonra ziyaret edecek iki kişi bile bulamaz diye düşünüyordum. Meğer aldanmışım. Bir mezara inecekmişim gibi soğuk bir ürperti ile açılan kapıdan içeriye girince hayretten donakaldım. Burada ruhun aydınlığı bir şafak ziyası gibi yüzümüze vurdu. Evin içi talebe yaşında çocuklardan, kızlardan, şık kadın ve erkeklerden, yaşlı efendilerden meydana gelen gayet temiz ve heyecanlı büyük bir kalabalıkla dolu idi. Bunların hepsi de Alman'dı, yani bizim gibi merakın oraya çektiği seyyah ve yabancı cinsinden boş ve kayıtsız bir gölge yığını değil.

(…)

Ahmet Haşim, *Frankfurt Seyahatnamesi*

1. "*Bunların hepsi de Alman'dı, yani bizim gibi merakın oraya çektiği seyyah ve yabancı cinsinden boş ve kayıtsız bir gölge yığını değil.*"

Siz olsaydınız okuduğunuz metinden alınan bu cümledeki altı çizili kelime grubunun yerine nasıl bir ifade kullanırdınız? Gerekçeleriyle yazınız.

2. a) Okuduğunuz metinden alınan "*Bir mezara inecekmişim gibi soğuk bir ürperti ile açılan kapıdan içeriye girince hayretten donakaldım.*" cümlesindeki altı çizili deyimin anlamını karşılayabilecek başka hangi kelime veya deyimler kullanılabilir? Aşağıda bırakılan boşluklara yazınız.

b) "Hayretten donakalmak" deyiminin anlamına uygun farklı ifadeler kullanarak üç cümle yazınız.

3. "*Vardığımın ilk günü Goethe'nin evine koştum. Romanyalı hasta arkadaşımla beraber.*" ifadeleriyle yazarın anlatmak istediklerini, metnin bağlamına uygun şekilde kendi seçtiğiniz sözcüklerle yeniden yazınız. Yazarın cümleleri ile kendi kurduğunuz cümleleri karşılaştırarak ortaya çıkan farklılığın nedenlerini kısaca açıklayınız.

Hazırlayan: *Dr. Kubilay ÜNSAL*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Geziyorum, Öğreniyorum	25 dk.
Amacı	Metnin tarihî gelişimini kavrayabilmekmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Faust'un Mürekkep Lekeleri

(…)

Frankfurt'a gelen herkesin sorduğu şunlardır:

– Eski şehri gezdiniz mi?

– Rothschild'in evine gittin mi?

– Goethe'nin evini gezdin mi?

Frankfurt şehri meşhur gezgin Rothschild'in ve şair Goethe'nin vatanı olmakla iftihar eder. Vardığımın ilk günü Goethe'nin evine koştum. Romanyalı hasta arkadaşımla beraber. Gün pazardı. Eski bir İstanbul sokağını andıran gürültüsüz, tenha, temiz, loş bir sokakta eski bir İstanbul konağının tokmaklı kapısı önünde durduk. Ve bir elektrik zilinin düğmesine dokunduk. Goethe ne kadar büyük bir şair olursa olsun, ölümünden yüz sene sonra, bütün duvarları, bahçeleri, meydanları taze sarı çiçeklerle dolduran bu neşeli ve güneşli sonbahar sabahında loş bir sokaktaki loş evinde kendine kâfi bir müşteri bulabileceğini pek de ummuyordum. Şahlanan maddiyetin ruhunu ifna etmesi icap ediyorsa, artık harikulâde fennî keşifleri sayılamayacak bir hâle gelen, semada koca "Zeppelin"i uçurup kuşları eski bir makine gülünçlüğüne düşüren, Atlantik'te Bremen vapurunu işitilmemiş bir hızla kaydıran, hava azotundan sun'î gübre, odundan şeker, kömürden benzin çıkaran şu altın gözlüklü, kenevir saçlı, golf pantolonlu kimya muharebesi hazırlayıcıları genç "Herr doktorlar" vatanında eski bir şairden başka bir şey olmayan Goethe'yi ölümünden yüz sene sonra ziyaret edecek iki kişi bile bulunamaz, diye düşünüyordum. Meğer aldanmışım. Bir mezara inecekmişim gibi soğuk bir ürperme ile açılan kapıdan içeriye girince hayretten donakaldım. Burada ruhun aydınlığı bir şafak ziyası gibi yüzümüze vurdu. Evin içi talebe yaşındaki çocuklardan, kızlardan, şık kadın ve erkeklerden, yaşlı efendilerden müteşekkil gayet temiz ve müteheyyiç büyük bir kalabalıkla dolu idi. Bunların hepsi de Alman'dı, yani bizim gibi tecessüsün oraya çektiği seyyah ve yabancı nevinden vâhi ve lâkayt bir gölge yığını değil.

Frankfurt'un zengin iki üç ailesinden birine mensup olan Goethe'nin konağı kuyulu idi. O zamanlar kuyusu olmak bir aile için mühim bir imtiyazdı. Ancak Rothschild'lerin, Goethe'lerin kuyusu vardı. Umum için sokakta çeşmeler akardı. Mutfakta Goethe ailesinin muhteşem kuyusuna hürmetle baktık. Mutfağın duvarları üzerinde dizili duran elli, altmış tatlı ve pasta kabı Goethe'nin annesinin ne sıcak bir ev kadını olduğunu gösteriyordu. Ev, olduğu gibi muhafaza edilmişti. Bütün pencereler eskisi gibi çiçekli ve tül pencereliydi. Şairin hatırası bu evin her tarafında nefes alıyordu. Yüz sene evvel içinde can verdiği oda, memleketin her tarafından yeni gönderilmiş çelenk yığınlarıyla dolu idi. Sanki şairin cesedi henüz kaldırılmamıştı ve havada esen şan ve şerefinin ıtrı, o sabah açmış iri bir kırmızı gülün kokusu gibi taze ve kuvvetliydi.

Nihayet şairin çalışma odasına vardık. Kafileye kılavuzluk eden memur, üstü baştanbaşa mürekkep lekeleriyle kaplı eski bir yazı masası önüne gelip de "Goethe Faust'u bu masa üzerinde yazdı. Bu lekeler Faust'un lekeleridir!" dediği zaman, kalabalığın son hadde varan merakı ve heyecanı, ışık hâlinde gözlerden taştı. Herkes o mukaddes gölgeleri yakından görmek için medenî nezaketi unutarak masaya yaklaşmak üzere kendine yol açmaya çalışıyordu.

Bu hayran gözlerde lekeler, mürekkep lekeleri değil, bir ebedî lâcivert semada namütenahi yıldız serpintileri idi.

(…)

Ahmet Haşim, *Frankfurt Seyahatnamesi*

Kelime Dağarcığı:

ifna etmek: 1. Ortadan kaldırmak, yok etmek. **müteheyyiç:** Heyecanlanmış, coşmuş, heyecanlı, coşkulu. **tecessüs:** 1. Bir şeyi ille de görme, anlama merakı. **vahi:** Anlamsız, boş, saçma. **müteşekkil:** Biçimlenmiş, oluşmuş. **ıtr:** Hoş ve güzel koku. **namütenahi:** Ucu bucağı olmayan, sonsuz, sınırsız.

1. Okuduğunuz metnin yazarı, 1933 yılında tedavi amacıyla Frankfurt'a gider. Tedavi sırasında Frankfurt'un tarihî mekânlarının adını duyar ve bu mekânları gezip görmek ister. Eser, bu gezilerinde edindiği izlenimlerin bir ürünüdür. Yazarın yaşadığı dönemdeki seyahatlerle günümüz seyahatlerini amaç, ilgi ve istek yönünden karşılaştırınız. Sizce bu farklılıkların nedenleri neler olabilir? Açıklayınız.

2. Ziyaret ettiğiniz veya gezi programında izlediğiniz tarihî bir mekân, müze ya da ören yerindeki ziyaretçilerle yazarın betimlediği ziyaretçilerin benzeyen ve ayrılan yönlerini söyleyiniz. Tarihî süreçte neler değişikliğe uğramış olabilir? Neden?

3. Dünyada en çok okunan edebi türlerden biri de gezi yazısıdır. Gezi yazılarının bu kadar çok okunmasını türün hangi özelliklerine bağlıyorsunuz? Niçin?

Hazırlayan: *Kezban ALPER*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Geziyorum, Tanıyorum	25 dk.
Amacı	Metnin tarihî gelişimini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Mavi Anadolu

Otobüsümüz Çanakkale Vilayet binasının önünde beklemekte. Grubumuzdan iki profesör, valiye kart bırakmağa gittiler. Otobüste otuz kişiyiz. Hep sabırsızlanıyoruz. Profesörlerden biri gülerek:

– Sabır, çocuklar, sabır! diye sesleniyor.

Akha ordusu Troya'yı almak için on yıl bekledi de siz on dakika bile bekleyemiyorsunuz. Gerçekten de kabımıza sığamıyoruz. Troya'ya gideceğiz, Homeros'un ölmez destanlarında anlatıp bitiremediği "Kutsal İlyon"a. Öylesine heyecanlıyım ki, yanıma yiyecek almağı unutmuşum. Ama içim tok, yıllarca kafamı besleyen, gönlümü doyuran Homeros'un şiiri ile doluyum. Troya'yı görmek nihayet bana da nasip oluyor.

Cumhuriyet meydanından hareket ediyoruz. Rüzgâr yüzümüze vuruyor. Serin bir Boğaz rüzgârı, ama bizim İstanbul rüzgârları gibi dönek ve şaşırtıcı değil. Çanakkale'nin rüzgârında bile bir ağırbaşlılık var. Gelibolu'da yatan yüz binlerce kahramanın anılarını kıyıdan kıyıya taşıyor sanki! Yol kıyı boyunca uzanıyor: Gelibolu yarımadası, Kumkale, Seddülbahir gözümüzün önünde. Önümüz, arkamız, çevremiz tarih. Efsane ve tarihle yoğurulmuş bir toprağa basıyoruz.

Hem garip değil mi, buranın çağdaş tarihi dört bin yıl önceki macerasına çok benziyor. Yunanistan'dan yüzlerce kral, gemileri, askerleri, silahları ile gelip Troya kapılarına dayanmışlar, on yıl çarpışmışlar, savaşmışlar da, düşürememişler Priamos'un kalesini. Dört bin yıl kadar sonra İngilizler, Fransızlar koca orduları ve donanmalarıyla gene dayanmışlar Boğazlara, vurmuşlar, öldürmüşler, ama alamamışlar Türk toprağını. Hektor, Mustafa Kemal, Troya, Conkbayırı ... isimler birbirine karışıyor kafamda. Kahramanlar toprağı imiş burası.

(…)

Çok dönemeçli çam ormanlarından yol gitgide yükseliyor. Güzel bir göçmen köyü olan Erenköy'e geliyoruz. Eski Rumeli göçmenleri bunlar. Sonra çıplak köyünden geçerek, Hisarlık'a varıyoruz. Geldik! Üstünde bulunduğumuz tepe kazılardan çıkan topraklarla meydana gelmiş bir tümsektir. Karşımızda kocaman taşlardan bir sur görülüyor. Arkasında otlara, çalılıklara karışmış başka surlar, başka taş yığıntılar, inişli çıkışlı karmaşık bir manzara. İşte Troya harabeleri.
(…)

Azra Erhat, *Mavi Anadolu*

1. Metinde yazarın Çanakkale ile başlayan Anadolu yolculuğundan bir parça verilmiştir. Yazar sizce neden bu yolculukla ilgili bir metin yazma ihtiyacı duymuş olabilir? Açıklayınız.

2. İsviçreli filozof ve şair Henri F. Amiel'in "*Manzara, bir ruh hâlidir.*" sözünün, gezi yazısının yaratılış süreci ile ilişkisi sizce ne olabilir?

3. Bir gezgin olduğunuzu düşününüz ve şu an gezip görmek isteyeceğiniz bir mekânın tasvirini anlatan kısa bir paragraf oluşturunuz.

Hazırlayan: *Zeynep Nida SERDAR*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.2: Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Teknolojik Gezginler**	25 dk.
Amacı	Metnin türünün dönemsel gelişimini ve metnin türüne teknolojinin etkisini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve görsellerden hareketle soruları yanıtlayınız. (Metinler, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

1. Metin

(...)

Yolculuğun ilk adımından sonuna dek her şeyi sizler için minik teybime kaydettim. Gezi boyunca sizlerle birlikte gibiydim. Teybe kayıt yaparken sanki sizlerle karşı karşıyaydım.

Gülten Dayıoğlu, *Efsaneler Ülkesi Çin'e Yolculuk*

2. Metin

(...)

Uçaktaki yerimi alır almaz, hemen teybimi çıkardım. Bu büyük gezinin izlenimlerini okuyucularıma aktarmaya kararlıydım. Bu yüzden en küçük ayrıntıları bile kaydetmeye başladım.

Gülten Dayıoğlu, *Okyanuslar Ötesine Yolculuk*

Görsel 1: *Eski Fotoğraflar*

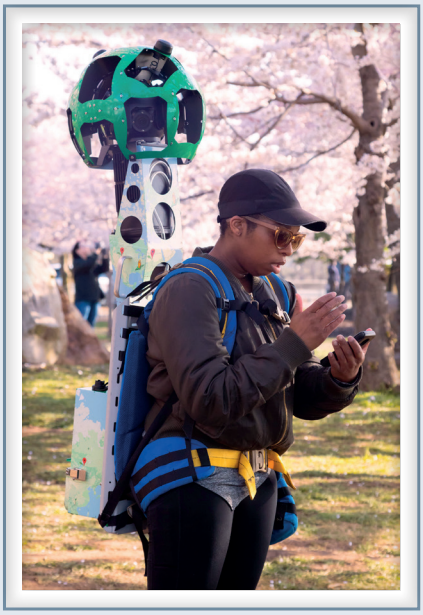

Görsel 2: *Google-Sokak Kamera Operatörü*

Görsel 3: *Gezgin*

Görsel 4: *Drone*

1. Görsellerden hareketle geçmişten günümüze tarihsel süreçlerin ve teknolojik gelişmelerin gezi yazısı türüne etkisi neler olabilir?

2. Gülten Dayıoğlu'nun gezilerinde kullandığı teyp dönemin teknolojik imkânlarına örnek olarak verilebilir. Gezip gördüğünüz yerleri anlatmak için günümüzün teknolojik imkânlarından hangilerini tercih edersiniz?

3. Sizce insanlar neden gezip gördükleri yerleri yazmak veya paylaşmak ister?

4. Sosyal medya kanalları aracılığıyla yayımlanan gezi içerikli kanallara ve gezi ile ilgili uygulamalara olan ilgi, son dönemlerde giderek artmaktadır. Görsellerden hareketle bu durumun gezi yazılarına olan etkileri neler olabilir?

Hazırlayan: *Teoman Ali GÜNEŞ*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi

Etkinlik İsmi	Metin Kime, Niçin Yazılmış?	25 dk.
Amacı	Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurarak metin ve yazarla ilgili ayrıntıları tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metinleri okuyunuz. Soruları metinlerden hareketle cevaplayınız. (Metinler, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

1. Metin

Marsilya'dan Bir Gece Geçtim

Marsilya'dan bir gece geçtim ve gördüm: Toprak yüzünde utangaç bir güz sıcaklığı, gökyüzünde serdengeçti bir Akdeniz cilvesi kıpranırdı. İlkin sabahtı. Uzaktan, buğday benizli kayalar, çan kuleleri, arduvazlı çatılar görürdük. Uzaktan uzaktan kalbimiz başını taşlara vururdu. Yol gelmiş geçmişti, deniz derya kucaklamış; fenerlere, yalnızlıklarına ve kahramanlıklarına ağladığım deniz fenerlerine, kırk bir milletin levent mevent gemilerine merhaba demiş, eninde sonunda Marsilya Limanı'na dayanmıştı. Vapurumuz duman dumandı. Gözlerim serdümendi, ellerim lostromo, yüreğim çarkcıbaşı ve damarlarımda gazoz gibi köpüren yaşamak sevinci kaptandı. Yol durdu desek yürek durur mu? Durur mu sağdıcım, bu tufan sualidir; kıyamet günü gelse de sorulmuştur, gelmese de sorulmuştur. Ama dur bre Abbas! Sencileyin çok gelen çok geçen vardır bu yollardan. Bu yollar insanın insan, sineğin sinek, martının martı olduğu yollardır. Şimdi sen Ankara Vapuru'nun küpeştesine yaslanmış; Akdeniz biraderimizin batı omzundaki şol romantik Marsilya Şehri'ni seyredersin: Kül rengi bir ışık. Binalar, damlar, bacalar. Tam tepede bir de zeybek kilise. Liman eğrimize geliyor.

(…)

Attila İlhan, *Abbas Yolcu*

2. Metin

Buda ve Peşte

Tuna nehri bilindiği gibi şehri Buda ve Peşte diye ikiye bölüyor. İki yaka birbirine Arpad, Margıt Szechenyi, Srabadsag Ptofi köprüleri ile bağlı. Bu eski köprülere son yıllarda çok modern bir yenisi eklenmiş: Elisabeth Köprüsü. Budapeşteliler küçük çapta bir San Francisco köprüsünü andıran bu asma köprü ile pek övünüyorlar. Peşte'nin en ferah en şiirli yanı elbette Tuna kıyıları. Bu kıyılarda güzel bulvar kahveleri var. Nehire inen basamak basamak merdivenlerde gene ihtiyar çiftler güneşin batışını seyrediyorlar. Nehirde sefer yapan küçük gemilerin güverteleri bembeyaz örtülü masaları ile gezici bir restoran halinde.

(…)

Haldun Taner, *Düştüm Yollara Yollara*

Kelime Dağarcığı:

arduvaz: Kayağan taş. **serdümen**: Dümen kullanmakla görevli bilgili ve deneyimli tayfa. **lostromo**: Ticaret gemilerinde tayfaların başı. **çarkçıbaşı**: Vapurlarda birinci çarkçı.

1. Gezi türünde yazanların genellikle iki amacı vardır: Bazı yazarlar, gezi yazılarında okuyucusuna mekânla ilgili bilgi vermeyi amaçlarken bazı yazarlar mekânın kendinde bıraktığı izlenimi, dili sanatsal bir üslupla kullanarak yansıtmak ister. Okuyucular da beklenti ve ilgi alanlarına göre bu metinler arasında seçim yaparak okuma tarzını belirler.

Bu bilgiyi göz önünde bulundurduğunuzda okuduğunuz metinlerin yazılış amacıyla ilgili olarak neler söyleyebilirsiniz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

a) 1. Metin

b) 2. Metin

2. 1. metinde "buğday benizli kayalar, damarlarımda gazoz gibi köpüren yaşamak, kül rengi bir ışık, zeybek kilise" gibi alışılmışın dışında edebî ifadeler kullanılması gezi yazısının yazılış amacıyla ilgili olarak size neler düşündürmektedir? Görüşlerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

3. Bir gezi yazısı yazmanız istendiğinde metninizin yazılış amacını ve hedef kitlenizi hangi kriterlere göre belirlerdiniz? Neden?

Hazırlayan: *Ali KAYA*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Peyzajlar	25 dk.
Amacı	Metin ile metnin konu, amaç ve hedef kitlesi arasındaki ilişkiyi kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Birkaç Söz

(…)

Gezilerimde not ettiğim müşahadelerimin, meslek ve ilim çevresini değil, herkesi ilgilendirebilecek yanları ayrı ve herkesin anlayabileceği bir dille yazmak, memleketin çeşitli peyzajlarının renklerini, güzelliklerini, oluşlarını, bozuluşlarını, neden ve nasıl bozulduklarını anlatmak, memleket tabiatını, çok da zor olduğunu bilerek, tasvir etmek istemiştim. Böyle bir Türkiye kitabı yazacaktım. Bizde konusu taşı toprağı, otu ağacı, denizi dağı, hepsi birden memleket tabiatı ve herkese açık olan yazılar yazılmıyor. Ama buna ne kadar ihtiyacımız var! Çünkü Türkiye, çok eski medeniyetlerin yatağı olmakla beraber, tabiatça genç bir memlekettir. Daha aşınmalar, yıpranmalar, düzelmeler sona ermemiş; memleketin yüzü son şeklini almamıştır. Ayrıca yeni kültür tesislerimizle de memleket tabiatı durmadan değişmektedir. Mukadder olan bu değişmeler olurken memleket tabiatı örselenmemelidir. Ben bu yazıları yazalıdan bu yana bile memleket peyzajlarında nice değişiklikler olmuştur. Bu kitabın başında okuyacağınız "Yavşan Stepinde Sabah"ta anlatılan yavşan peyzajlarının yerinde şimdi yeller esmekte, toprağı savrulup gitmektedir; hepsi buğday tarlası olmuştur. Böylesi daha iyi mi olmuştur? Bilmiyorum. O güzel, o munis peyzajdan hatıra olarak torunlarımıza galiba yalnız "Yavşan Stepinde Sabah" ve işi benimki gibi olacaklara Enstitüdeki koleksiyonlar kalacaktır. Ben o peyzajın son demini yakalamış, ona renk ve hüviyet veren nebat örtüsünün son envanterini yapmış oluyorum. Ben, o peyzajın eskiden (kadimde) nasıl olduğunu düşünür ve yirmi seneden beri bu merakımı gidermeye uğraşırım. Biliyorum çünkü, benim son halini gördüğüm ve içinde o kadar meşakkatli, fakat o kadar da mesut zamanlar geçirdiğim o peyzaj, eskiden öyle değildi. Onun için eskilerden birinin onu tasvir etmediğine çok hayıflanıyorum.

(…)

Hikmet Birand, *Anadolu Manzaraları*

Kelime Dağarcığı:

hüviyet: Kimlik. **mukadder**: Yazgıda var olan, yazgı ile ilgili olan, alında yazılı olan. **müşahede**: 1. Gözlem. **peyzaj**: 1. Bir yerin doğal görünüşü.

1. a) "*…meslek ve ilim çevresini değil, herkesi ilgilendirebilecek yanları ayrı ve herkesin anlayabileceği bir dille yazmak*" ifadesi metin ile hedef kitle arasındaki ilişkide nasıl bir belirleyiciliğe sahip olmuştur?

b) Hedef kitlenin farklılaşması durumunda metnin dilinde nasıl bir değişiklik söz konusu olurdu? Açıklayınız.

2. Okuduğunuz metinde metnin yazılış amacını en iyi ortaya koyan ifadeler sizce hangileridir?

3. Şehrinizi gezmeye gelen bir gezi yazısı yazarının şehrinizin hangi özelliklerini ön plana çıkarmasını isterdiniz? Neden?

Hazırlayan: *İsmail BEKTAŞOĞLU*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.3: Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Nereye Gitsek?	20 dk.
Amacı	Gezi yazılarının yazılma amacını, içeriğini ve hedef kitlesini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Bu Yaz Gökova'ya Gelin!

(…)

Açık denize çıktık. Acayip biçimleri ile Çatal adaları karşımızda her an değişiyor, güneş alçaldıkça koyulaşıyordu. Uzaktan Turgut Reis'in anıtını gördük. Deniz dalgalı, biz yorgunduk. Uyuduk, uyandık, bütün gece böyle geçti. Sabah dokuzda Kuşadası'na çıktık. Oradan otobüsle Efes. Günlerden gene cuma idi. Gökova yolculuğu tam bir hafta sürmüştü. Her güzel şeyin bitmesi insana bir acılık verir. Bizim içimiz gördüklerimiz, yaşadıklarımızla o kadar doluydu ki, taşkın bir sevinç duyuyorduk. Bu yolculuğu nasıl sindireceğiz, sevdiklerimize nasıl anlatacağız diye düşünüyorduk. İzmir'de kendimize biraz çeki-düzen verdikten sonra, akşam lokantada şöyle bir konuşma oldu:

"Çocuklar, biz bu yolculuğu yaptık, ama başkaları da Gökova'ya gitmeli. Başkalarını da oraya göndermek için ne yapalım?"

"Yazı yazalım, propaganda yapalım da gitsinler."

"Gidin demekle iş bitmez ki, biz götürelim onları."

"Götürelim, Gökova'yı Sevenler Kulübü kuralım, isteyen bize gelsin, otuz kırk kişi olur, gideriz.

Balıkçı'yı da önden göndeririz, birkaç kayık tutar, bir filo olur, yola çıkarız."

"Her isteyen 100 lira versin, Bodrum'a gelsin. Ondan sonrası bize ait."

Öyle oldu, sevgili okuyucularım, biz kulübü kurduk, manen kurduk. Hepiniz davetlisiniz. Her yaz ağustos ayında Gökova'ya döneceğiz. Bize katılmak istiyorsanız, buyurun, seviniriz. Çok kalabalık gelmenizi candan dileriz.

(…)

Azra Erhat, *Mavi Anadolu*

1. Bu metnin yazılış amacını dikkate alarak yazar ve arkadaşlarının bulduğu çözüm önerilerine katkı sağlayabilecek hangi önerilerde bulunabilirsiniz?

2. Yazarın hedef kitlesi sadece sizinle aynı yaş grubundan insanlar olsaydı bu geziyi daha cazip kılacak hangi özelliklerden bahsedilmesini isterdiniz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle yazınız.

3. Bu metinde konu edilen Gökova gezisini siz düzenleseydiniz nasıl bir program belirlerdiniz? Bir haftalık gezi programınızı aşağıdaki tabloya yazınız.

Nereye giderdim?	Kiminle giderdim?	Ne zaman giderdim?	Nasıl giderdim?	Ne yapardım?

4. Yaşadığınız yeri anlatan bir gezi yazısı yazsanız konu, amaç ve hedef kitle yönünden neleri göz önünde bulundururdunuz? Tabloya yazınız.

Neleri anlatırdım?	Niçin anlatırdım?	Kime anlatırdım?

Hazırlayan: *Dr. Kubilay ÜNSAL*

Etkinlik İsmi	**Metni Anlama**	20 dk.
Amacı	Metnin ana düşünce ve yardımcı düşüncelerini belirleyip metni daha iyi anlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Anadolu Notları

(…)

Anadolu'da hangi büyücek kasabaya ayak atsanız bu tulûat tiyatrolarından birine rastgelirsiniz. Yahut hiç değilse çarşı duvarlarında kafilenin yakın bir zamanda buraya konup göçmüş olduğunu gösteren yırtık bir ilâna tesadüf edersiniz. Oyunlar, kasabanın bir tiyatrosu varsa, orada, yoksa bir gazinoda, hatta büyücek bir kahvede verilir. Ahali için birkaç peyke, aralıksız kahve iskemleleri, oyuncular için yerden birkaç karış yüksek bir kerevet, delik deşik iki boyalı perde yeter de artar bile.

Elverir ki gönüller şen olsun. Gönül şenliği meselesinde hiç tasa çekmeyin... Biraz evvel ciğer tavasıyle, fasulye piyazıyle kendilerine bir akşam ziyafeti çekmiş, oyundan sonra başlarını sokacak bir otel yahut han odası hazırlatmış artistler memnundur. Seyircilerin gençleri memnundur; hatta kasabanın yüzü gülmez ihtiyarları ile görünüşte bu rezaletle alay etmeğe gelmiş mütefekkirleri için için memnundur. Sokakta her zamankine benzeyen bir gece hayatı...

Kapının önünde fenerler, bayraklar, renkli kâğıtlar üzerinde elleme kömürü iriliğinde yazılardan bir ilân: (Komik-i şehir filân tarafından beş perdelik "Sefahetin encamı"na komedi, dram, ayrıcaaktris-i şehîre Katina, Marika, Eleni Hanımlar tarafından kantolar, düettolar...) Yedi, sekiz seneden beri bu ilânlar aktris ve aktör resimleriyle daha modern bir şekle sokulmuş.

(…)

Evet, Anadolu'daki tulûat tiyatroları orta kültür müesseselerinden çok fazladır. Hem de şu farkla ki mektebin talebesi senelerce aynı, iki yahut üç yüz talebedir, fakat tulûat sahnelerinin seyircileri her gece değişir.

(…)

Kantolardan sonra başlayan bu oyunların halk üzerinde, izi ölünceye kadar silinmeyen çocukluk masalları kadar tesiri vardır.

(…)

Reşat Nuri Güntekin, *Anadolu Notları*

Kelime Dağarcığı:

peyke: Alçak, tahta sedir. **kerevet**: Üzerine şilte serilerek yatmaya veya oturmaya yarayan, ayakları olan sedir. **mütefekkir**: Düşünür. **kanto**: Tuluat tiyatrolarında oyundan önce genellikle kadın sanatçıların şarkı söyleyip dans ederek yaptığı gösteri.

1. Okuduğunuz metinde yazar, Anadolu'yu gezerken gördüğü tuluat tiyatroları ile ilgili gözlemlerini aktarmıştır. Sizce yazarın gözlemleriyle ilgili iletmek istediği mesaj nedir?

2. Yazarın, *Anadolu Notları* eserinin I. cildi yayımlandığı zaman, kalkınma çabası içinde olan Anadolu ve Anadolu halkının sorunlarını da gözler önüne serdiği için yazar bir dostu tarafından eleştirilir. Sizce R. N. Güntekin'in dostu, eleştirilerinde haklı mıdır? Gerekçeleriyle düşüncelerinizi yazınız.

3. "*Marco Polo, yirmi dört yıl süren Uzak Doğu yolculuğu ile ilgili gözlem ve izlenimlerini seyahatnamesinde anlatmıştır. Eserde anlatılanlar Batı dünyasının ilgisini çekmiş ve keşifler başlamıştır.*" ifadesinin verdiği ileti doğrultusunda gezi yazısı ile ilgili bir slogan oluşturunuz.

Hazırlayan: *Zeynep Nida SERDAR*

Etkinlik İsmi	Aracıma Biniyorum, Ülkemi Geziyorum	25 dk.
Amacı	Geçmişten günümüze ulaşım araçlarının gündelik yaşamımızdaki yerini fark edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Niğde - Kayseri 1

Niğde'ye yaklaşıyorduk. Yanımda oturan bir Niğdeli, şehrin eteğini saran ağaç kümeleri arasında pek iyi seçemediğim bir noktayı işaret etti:

– Faruk Nafiz'in hanı, dedi.

Büyük şairin han sahibi olduğu günleri de inşallah görürüz fakat yol arkadaşımın bana gösterdiği bina, sadece Faruk Nafiz'in unutulmaz Han Duvarları şiirinde tasvir ettiği han idi. Kıyafetinden anlaşıldığına göre Niğdeli arkadaş bir esnaf yahut işçi idi. Böyle olmakla beraber Han Duvarları'nı ve Faruk Nafiz'i biliyordu. Daha garibi trende ilk gördüğü bir yabancının bu şiiri, şiirde tasvir edilen hanı ve Faruk Nafiz'i tanımamasını kabul etmiyor, ateş ve su nev'inden herkesçe malum şeylerden bahseder gibi iki kelime ile bana maksadını anlattığına inanıyordu. Güzel şiirin kudreti. İyi yazılmış bir manzum hikâyeye koskoca bir hanı, koynundaki tapu senedine rağmen asıl sahibinin elinden alıyor, Faruk Nafiz'e mâl ediyordu. Mamafih, arabamızda ayakta duran ve bizi dinleyen uzun boylu bir sakallının "Yok, yahu... O han falanındır" diye öteki mal sahibinin hakkını da ziyandan kurtardığını itirafa mecburum.

Niğde ile Kayseri arasındaki yolu, Faruk Nafiz'in İstiklâl Muharebesi senelerinde kona göçe üç günde aştığı o uzun mesafeyi, ben, bugün otoray denen yeni icat bir alet içinde, âdeta uçarak geçiyorum. Akşamın beş buçuğunda daha Niğde istasyonunda kahve içiyordum. Sokak fenerleri yanarken Kayseri'de olacağım. Bisikletin ilk icadı zamanlarında ona verilen "şeytan arabası" ismini bu otoraya saklamak lâzımmış! Fakat ikisi arasında âdeta nalınlı adam ile patenli adam farkı var. Otobüsün mütemadiyen taşla, toprakla boğuşmasına mukabil otoray, cilâlı çelik raylar üstünde yağ gibi kayıyor. Ulukışla ile Kayseri arasında günde iki sefer yapan bu arabaların, birinci ve ikinci sınıf yolcuları için, şoförün arkasında dört maroken koltuğu, camekânlı bir kapı ile buradan ayrılan geri tarafında da demokratlara mahsus, yirmi otuz kişilik kanepesi var. Bazı şakacı yolcular lüks kısma Lortlar Kamarası, ötekine Avam Kamarası adını takmışlar. Bu otoray, yolları âdeta çocuk oyuncağına çevirmiş. Meselâ, Kayserililer bizim Ada vapurları biletinden daha ucuz bir para ile günübirliğine Bor bahçelerinde eğlenmeye gidiyorlar. Şoför, daha doğrusu makinistin bana anlattığına göre Adana ve Kayseri'de oturan iki akraba, meselâ bir ana kız, pazar sabahları bulundukları yerden hareket ediyor, öğleyin Ulukışla'da birleşiyorlar, akşama doğru yine evlerine dönüyorlarmış. Bu seyahat, artık yolculuktan usandığım bir zamana rastlamış olmakla beraber beni atlıkarıncaya binmiş bir bayram çocuğu gibi eğlendiriyordu. Otoray, son derece munis bir dekor arasından akıp giderken kâh makinistin omuz başından önümüzdeki yola, kâh arkaya geçerek akşam ışıklarıyla sararıp kızaran ovalara bakıyordum. Yeni bir icat yalnız manzaraları ve hayatı değiştirmekle kalmıyor; duygularımıza, dünyayı görüş tarzımıza da tesir ediyor. Yolculukta akşam, insanın gayriihtiyarî garipsediği, kendini karanlık düşüncelere bıraktığı saattir. Halkın akşam garipliği terkibiyle anlattığı bu duyguda kendimizi uçsuz, bucaksız mesafeler arasında kaybolmuş hissetmemizi, arkada bıraktığımız uzağı bir daha görmek şüphesinin, öndeki uzağa yetişememek korkusunun elbette bir payı vardır. Mesafelere hâkim olmak emniyeti işte bu şüphe ve korku mefhumunu kaldırıyor, insana bu geniş ovalarda kendi mahallesinde, evinin bahçesinde, dolaşmak hissini veriyor.

Faruk Nafiz: "Dönmeyen yolculara ağlayan yaslı yollar" diye anlattığı bu yolu, vaktiyle bir yaylının

şiltesine uzanarak, "kendini tekerleğin sesine kaptırarak" geçmiş olmasaydı da benim bindiğim otoray içinde tayyarede gibi geçseydi bu acı gurbet şiirini bilmem yazabilir miydi? Yeni edebiyatlarda romantik hüzün ve spleen'in gide gide kaybolmasında bu yeni icatların da bir tesiri olsa gerekir.

Reşat Nuri Güntekin, *Anadolu Notları*

Kelime Dağarcığı:

mamafih: Durum böyleyken, iş bu durumdayken, bununla birlikte. **nalın**: Genellikle hamamda ve benzeri ıslak tabanlı yerlerde kullanılan, ağaçtan yapılmış, tabanı yüksekçe, üstü tasmalı, açık ayakkabı. **mütemadiyen**: Hiç ara vermeksizin, sürekli bir biçimde. **mukabil**: **1.** Bir şeyin karşısında bulunan. **maroken:** İlk kez Fas'ta keçi derisinin bitkisel maddelerle sepilenip boyanmasıyla elde edilen, bugün her ülkede yapılan çok yumuşak deri.
munis: Cana yakın, sevimli, uysal, yumuşak.

1. Okuduğunuz metnin ana düşüncesini belirleyiniz. Yazarın metinde vermek istediği asıl düşünceden/mesajdan yola çıkarak geçmişte ve günümüzde kullanılan ulaşım araçlarını hız, görünüş ve rahatlık yönünden karşılaştırınız.

2. Siz de yazar gibi "*mesafelere hâkim olma isteği*" ile dolu olduğunuzu varsayarak bir seyahat planlıyorsunuz. Hangi ulaşım aracıyla seyahat etmek istersiniz? Neden?

3. Yazar, "*Güzel şiirin kudreti.*" sözüyle ne anlatmak istiyor? Faruk Nafiz'i unutulmaz kılan şey nedir?

Hazırlayan: *Kezban ALPER*

Etkinlik İsmi	İpuçlarından Ana Düşünceye	20 dk.
Amacı	Yardımcı düşüncelerden hareketle ana düşünceye ulaşabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Domaniç Dağlarının Yolcusu

(...)

O gün kahveye eski günleri görmüş birçok köylü daha geldi. Hepsi ile görüştüm. Hepsinde o günlerden, ancak, çorak birer hatıra kalmıştı. O zaman gönülleri kavuran kıvılcımlar küllenmiş, vatanı koruma duygusunun yaptırdığı sonsuz fedakârlıklar taşkınlığını, önemini kaybetmiş, hatta unutulmuş bile!..

Görüştüklerimin arasında bir de Domaniçli vardı ama bana meçhul kahramanımdan o da bir haber vermedi. Sordum:

– Düşman köylerinize geldiği zaman, kadınlarınız ne yaptı?

– Kadınlar çocuklarını alıp dağa kaçtı!..

– Demek (...) haberiniz yok?

– Vallahi, bayan hemşire, böyle bir şeyler işitmedik.

Bunu anlatan dostum herhâlde bana masal okumadı. Şaşkınlıktan şaşkınlığa düşüyordum. Galiba, dedim, savaş köylüler için bir fedakârlık değil, tabii bir şey! Onu biz şehirliler gözümüzde büyütüyoruz. Onlar, dün ne yediklerini, ne içtiklerini unutmuş gibi; ne için vuruştuklarını, kanlarını, canlarını niçin harcadıklarını da unutuyorlar. Bunu düşünürken aklıma iki üç yıl önce rastladığım acıklı bir şey geldi.

Otuz Ağustos Dumlupınar törenini görmek, kahraman Mehmetçiği yattığı topraklarda ziyaret etmek istemiştim. Ankara'dan gelen resmî heyetle Afyon'da birleştik. Trende hep o günlerin şehametinden konuşuldu. Dumlupınar'a yaklaşırken Cevdet Kerim, canlı hitabesi ile o destani ölüm ve zafer günlerinin yaşandığı; o kızıl kanların kayaları boyadığı, o al bayrağın göklerde dalgalanıp salındığı yerleri birer birer bize göstererek bizi heyecandan heyecana sürüklüyordu. Geçen günlerimizi bütün anlamı, bütün kuvvetiyle bir daha yaşıyorduk. Kim bilir bize ne kadar duymadığımız, bilmediğimiz şeyler anlatacaklar diye düşünüyordum.

Tren, Dumlupınar abidesinin kurulduğu tepenin eteklerinde durdu. Bizi tepeye çıkaracak otomobiller hazırlanıncaya kadar ben küçük köyü dolaştım. Zavallı toprak evlere girdim. Penceresiz izbelerde, köyün otuz derecelik sıcağında, ağzı burnu kebelerle örtülmüş, çuvallara sarılmış, sarmalanmış, salıncakta boğula boğula uyuyan çocukları gördüm. Dört yanımda bana aval aval bakan kadınlara sordum:

– Buraya niçin geliyorlar, tepeye niçin çıkıyorlar acaba?

Aldığım şu karşılık oldu:

"Kim bilir? Biz ne biliriz? Türbe mi var, ziyaret mi var? Her yıl böyle akın akın gelip yukarı çıkarlar..."

Yüreğim derinden, çok derinden sızlamıştı!

Türk topraklarının temelini yoğuran ve şimdi abide denen bir taş yığınının sembolleştirdiği büyük varlığının gönüllerimizde yer tutmasından başka bir şey beklemeyen Mehmetçikten demek ki oralarda kimsenin haberi yok! Toprakları kavuran, çatlatan ağustos güneşi gibi ruhu bu vatanın göklerinde kızıl alevler hâlinde yanar. Mehmetçik ne çabuk unutulmuştu. Bu alaylar, bu gelişler, bu gösterişler,

az sonra yapılacak hitabeler, okunacak şiirler neye yaradı, dedim. Onun orada yattığını bilmeyen ... köylü kadının o tepelerde belki de kardeşi, babası, çocuğu yatıyordu. O zavallıya kardeşinin, eşinin, babasının, çocuğunun düştüğü toprakları, onların kendisine bıraktığı şerefin ne demek olduğunu her yıl yapılan törenlerin anlamını öğretememişiz, demek! Evet, o zavallı, fırtınanın kopardığı dalından haberi olmayan ağaç gibi, bunlardan haberi bile yok!

(...)

Şükufe Nihal BAŞAR, *Domaniç Dağlarının Yolcusu*

Kelime Dağarcığı:

kebe: Kısa kepenek. **şehamet**: Akıl ve zekâ ile beraber olan yiğitlik. Kahramanlık.

1. Tarihî açıdan değeri olan yerlerde gezerken neler hissedersiniz? Tarihî yerlerde yaşananları bilmek bu yerleri gezen insanlara sizce neler hissettirir?

2. Okuduğunuz metindeki "meçhul kahraman" gibi, tarihimizde kahramanlıklarını duyduğunuz kimler var? O kahramanların hangi yönleri sizi etkiledi?

3. Yazar gezdiği yerlerle ilgili iki olay anlatmıştır. Birinci olay, Domaniç'te kahveye gelen köylülerle savaş yılları üzerine görüşmesidir. İkinci olay, yazarın Dumlupınar abidesinin yapıldığı tepenin eteklerindeki bir köyü gezmesi ve köylü kadınlar ile yaptığı konuşmalardır.

   a) Birinci olayı yaşadıktan sonra yazar, köylülerin bu "meçhul kahraman"ı hatırlamamasını nasıl bir sonuca bağlamıştır?

   b) İkinci olayı yaşadıktan sonra yazar, Dumlupınar'daki şehitlik ile ilgili köydekilerin haberi olmamasını nasıl bir sonuca bağlamıştır?

4. Metinde yazarın hangi cümleleri bize ana fikir ile ilgili ipucu vermektedir? Bu ipuçlarından hareketle metnin ana fikrini yazınız.

Hazırlayanlar: *Bahar KAPLAN ve Eflak MALGACA VARGEL*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	**Ben Olsam Nasıl Anlatırdım?**	25 dk.
Amacı	Anlatım biçimlerinin ve düşünceyi geliştirme yollarının metnin anlatımına katkısını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Hiroşima Evi

Sevimli bir Japon evi. Dış kapıdan karşıladılar. Genç bir Japon kızı buyurun diyor. Önümüze terlikler kondu, ayakkabılarımızı orada bıraktık. Bahçeye bakan bir koridor, sonra geniş bir oda. Terlikler kapıda kalacak, çorapla girilecek. İki adım terlikle attım, sonra hatırlayıp döndüm. Orta yerde alçacık bir masa, yerde hasırlar, üstlerinde minderler. Yanımda kocaman bir vantilatör, dönüp duruyor. Dışarıdaki sıcağa rağmen içerisi serin. Burası Hiroşima Evi. Adı böyle, Atom bombası hastalarının dinlenme yurdu. 1957'de kurulmuş. Hiroshima House Foundation'un merkezi New York'ta, kurucular arasında ünlü yazarlar, düşünürler var. İşte birkaçı: Simone de Beauvoir, Pearl Buck, Duhamel, Kavabata, Hershey, Mauriac, Linus Pauling, Jean Rostand, Dame Flora Robson, Albert Schweitzer, Leonard Berstein, Lord Boyd Orr. Edita ve Ira Moris vb.

Hiroşima Evi'nin ilk kurucuları Edita ve Ira Moris. Girişim bu karı kocadan gelmiş. Böyle bir evin alınması, hazırlanması bu yazar çiftin eseri. Edita Moris'in "Vietnam'a Sevgiler" adlı küçük romanını hatırladım. Nagazakili bir keloid yaralısının, Nishina Shinzo'nun, Vietnamlı napalm yanığı Bayan Dan Thanh'a yazdığı mektuplar. Bir de "Hiroşima'nın Çiçekleri" adlı romanı var. Ira Moris de tanınmış bir romancı. İşte bu karı koca binlerce dolar vermişler bu eve önayak olmuşlar, örgütler kurmuşlar. Yüz bin Hibakusha'nın bir çeşit sığınağı burası. Haftanın her günü bu ev onlara açık.

(…)

Oktay Akbal, *Hiroşima'lar Olmasın*

Kelime Dağarcığı:

Hiroşima ve **Nagazaki:** İkinci Dünya Savaşı'nda atom bombası atılan Japonya'daki şehirler. **napalm**: Tahrip gücü çok yüksek bir bomba. **hibakusha**: Atom bombasından sağ kurtulan kişilere verilen isim. **keloid**: Bombanın tesiriyle vücutta oluşan yanıklar nedeniyle ortaya çıkan doku hasarı.

1. Hiroşima Evi'ni anlatan bu metni siz yazsaydınız hangi anlatım biçimini kullanmayı tercih ederdiniz? Gerekçeleriyle yazınız.

2. a) Metni siz yazsaydınız ve Hiroşima Evi hakkında okuyucuya daha ayrıntılı bilgiler sunmak için sayısal verilerden faydalanmak isteseydiniz hangi bilgilere yer verirdiniz? Gerekçeleriyle yazınız.

b) Anlatınızı daha etkili ve gerçekçi kılabilmek için kimlerin tanıklığına başvururdunuz? Gerekçeleriyle yazınız.

c) Hiroşima Evi'nin Japonlar açısından taşıdığı manevi önemi okura daha iyi yansıtabilmek amacıyla karşılaştırmalar yapabilmek ya da örnek gösterebilmek için ülkemizde bulunan hangi mekânı seçerdiniz? Gerekçeleriyle yazınız.

3. Verilen metni betimlemeler yaparak yeniden yazınız. Yazarın metni ile sizin yazdığınız metin arasında ortaya çıkan farklılığın sebepleri ne olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayan: *Dr. Kubilay ÜNSAL*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.5: Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Güzel Rumeli	25 dk.
Amacı	Anlatım biçimlerinin ve düşünceyi geliştirme yollarının metnin anlatımına katkısını kavramak.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Onlar Çirkinliği Güzelleştirmişler, Biz, Bizdeki O Muhteşem Güzellikleri Bütün Çabamıza Rağmen Bir Türlü Çirkinleştiremiyoruz

(…)

Sarı, altın sarısı ipek bir şerit gibi, gözün alabildiğine uzanan sahil boyundaki 12 katlı, 15 katlı gökdelenler; Karadeniz'in hiç eskimeyen dalgalarına karşı koymak için yapılmış birer kaleydiler sanki!

Ama bu sert, bu haşin dalgalar en azgın zamanlarında bile, o muhteşem kalelerin eteklerine erişecek kudrette değildiler. . .

Medeniyet, tabiatı yenmişti Varna'da!

On yıl önce yılanların, hatta vahşi hayvanların dolaştığı, insan ayağı basmayan çalılıklar, şimdi dünyanın dört bir tarafından koşup gelen binlerce turistle doluydu.

4000 yataklı, 30 modern otel, 1200 yataklı zarif Bungalovlar ve daha binlerce kişiyi alabilecek pansiyonlar süslüyordu sahil boyunu. . .

154 bin nüfuslu tarihi Varna, turistik bir şehir olmuştu son yıllarda. . .

"Karadeniz'in kraliçesi" deyimini bütün Avrupa'ya duyurmaya çalışan Bulgarlar, "Golden Sands" adını verdikleri Varna sahilleri için birtakım meşhurlara:

– Burası Kaliforniya'dan güzel dedirtmişlerdi!

Şimdi ben; gazeteciler otelinin balkonundan uzaklara, Karadeniz'in derinliklerine bakıp, hırçın dalgaların asap bozucu sesini dinlerken düşünüyorum.

– Olabilir diyorum. Burası Kaliforniya'dan güzel olabilir. Ama bizim Antalya sahilleri, Erdek, Ayvalık, Edremit'in o şaheser çizgileri, o canım o billûr sularıyla kıyaslamak ne mümkün!

Varna'da Bulgarlar, tabiatı yenip çirkinliği güzelleştirmişler! Biz ise, bizim sahillerimizde, bütün çabamıza rağmen muhteşem güzelliği bir türlü çirkinleştiremiyoruz!

Varna limanının bulunduğu yer yeşillikler arasındaydı. Uzun bir rıhtım, boylu boyunca yatmıştı denize doğru! Arkasından eski binalar "Golden Sands"in gökdelenlerine tam bir kontrast teşkil ediyor, asude haliyle ruhlara huzur veriyordu.

Arkamda kaldı Karadeniz'in hiçbir gölge görünmeyen ufukları. . . Şimdi, şehrin ötelerindeki yeşil, yemyeşil alabildiğine düz ovalara bakıyorum. . .

Türk orduları, çadırlarını kurmuş, ocaklarını yakmış, Mehter marşları çalınıyor. . . Daha ileride Haçlı ordularının karargâhı bir zafer sarhoşluğu içinde! Macar Kralı mağrur Ladislas, Başkumandan Jan Hunyad, az sonra Osmanlıları nasıl perişan edeceklerini konuşuyorlar aralarında…

(…)

Yılmaz Çetiner, *Şu Bizim Rumeli*

1. "*Sarı, altın sarısı ipek bir şerit gibi, gözün alabildiğine uzanan sahil boyundaki 12 katlı, 15 katlı gökdelenler; Karadeniz'in hiç eskimeyen dalgalarına karşı koymak için yapılmış birer kaleydiler sanki!*" cümlelerinde yazar düşünceyi geliştirme yollarından benzetmeye başvurarak "gökdelenler"i "kale"-ye benzetmiştir. Yazarın yerinde siz olsaydınız "gökdelenler"i neye benzetirdiniz?

2. Metnin son bölümünde yazarın "*Türk orduları, çadırlarını kurmuş, ocaklarını yakmış, Mehter marşları çalınıyor... Daha ileride Haçlı ordularının karargahı bir zafer sarhoşluğu içinde!... Macar Kralı mağrur Ladislas, Başkumandan Jan Hunyad, az sonra Osmanlıları nasıl perişan edeceklerini konuşuyorlar aralarında…*" ifadeleriyle kahramanlık duygunu yoğun ifade eden bir anlatıma başvurmasının nedeni ne olabilir? Açıklayınız.

3. "*4000 yataklı, 30 modern otel, 1200 yataklı zarif Bungalovlar ve daha binlerce kişiyi alabilecek pansiyonlar süslüyordu sahil boyunu*" ve "*154 bin nüfuslu tarihi Varna, turistik bir şehir olmuştu son yıllarda*" gibi sayısal verilerin metne katkısı nedir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *İsmail BEKTAŞOĞLU*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.6: Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Görselin Metne Katkısı	20 dk.
Amacı	Metnin anlatımında görsel unsurların önemini kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Tuna'dan Batıya

Görsel 1: *Çanakkale Savaşı*

(…)

Çanakkale şehri geniş bir göl gibi duran birinci havuzla geniş bir nehir gibi kıvrılan ikinci havuzun arasında, yakışıklıca yapılarını kıyıya dizerek önündeki mavilikle gerisindeki yeşilliği beyaz bir uzanışla ayırıyor. Şehrin üst kıyısından boğazı daraltmak için kıvrılan tepenin açık kahverenkli toprağına beyaz kireçle büyük bir Ay Yıldız çizmişler. İki tarafında büyük ve beyaz rakamlar var: 18 Mart 1915. Bu akpak yazıda kıpkızıl bir destan haykırıyor.

(…)

O gün, tepedeki beyaz rakamlı yazının söylediği gün... Tabyaları tiftik eder gibi atıp mayınları ağda balık gibi avladıklarını sanan zırhlılar kurumla ilerliyorlar. Solda Fâtih'ten kalma Kilidülbahir kalesi mazgallı gövdesinin toparlak çevremi ortasından yükselen dişleri aşınmış burcuyla gün görmüş bir ihtiyar gibi durmaktadır. Bir gün önce ölen tabyalar birdenbire yanardağlar gibi işlemeğe başlıyor. Suyun içinden dehşetli bir zelzele patlayışı; deniz korkunç bir uçurumla yarıldı; koskoca Buve zırhlısı bir lokma gibi denizin kanundadır. Bir zırhlı daha, bir tane daha... İhtiyar kalenin mazgalları keyifli keyifli gülüyor; üç asır önce ondan atılan tek gülleyle Venedik donanmasını batırmıştık; tarih tiyatro gibi, değişen dekorlardır, bunlar da aynı yerde battılar. Denizin üstünde sayısız insanlar karıncalaşıyor. Uğradıkları yüzlerle milyon zararı bırak, yalnız ölülerinin tutarı iki binden fazla. Halbuki bizim ancak seksen beş şehidimiz var. Hiçbir cenk yenilene o kadar pahalı ve yenene bu kadar ucuza malolmadı. 18 Mart yalnız zaferimiz değil bir verip bin alışımızdır.

(…)

Vapurumuz boğaza yaklaşıyor. Sol taraftaki boz tepelerin sırtında yeşil birer bahçe gibi İngiliz ve Fransız mezarlıkları görülmektedir. Sayısız kabirlerin mermer sandukaları o yeşillikleri beyaz pırıltılarla beneklemiş. Mezarlıkların ortalarından gösterişli mermer sütunlar yükseliyor. Bunlar yalnız onların ölüleri için değil; bütün o mermerlerle bu tepelere Çanakkale'nin son tarihi yazılı: Dünyayı yenenlerin yenildiği yer diye.

(…)

İsmail Habib Sevük, *Tuna'dan Batıya*

1. Metinde kullanılan görsel ile metnin içeriği arasındaki ilişki hakkındaki çıkarımlarınızı yazınız.

2. Aşağıda UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan Bursa / Cumalıkızık'ın bir görseli verilmiştir. Bu görseli betimleyen bir paragraf yazınız.

Görsel 2: *Cumalıkızık*

3. Seyahat bloglarının paylaşıldığı bir sayfada yayımlamaya karar verdiğiniz gezi yazısı metninize görsel seçmek isteseydiniz nelere dikkat ederdiniz?

Hazırlayan: *Zeynep Nida SERDAR*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.6: Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Gezelim Görelim Yazalım	20 dk.
Amacı	Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirleyebilmek. Bir metnin anlamına katkıda bulunabilecek görselleri belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Troya Surlarının Önünde

Üstünde bulunduğumuz tepe kazılardan çıkan topraklarla meydana gelmiş bir tümsektir. Karşımızda kocaman taşlardan bir sur görülüyor. Arkasında otlara, çalılıklara karışmış başka surlar, başka taş yığıntıları, inişli çıkışlı karmaşık bir manzara. İşte Troya harabeleri.

Çevremizde göz alabildiğine ova uzanıyor. Kuzeyde Çanakkale Boğazı ve deniz, kuzeybatıda birkaç tepeciğin arkasında Ege Denizi ve ta ufukta üst üste iki şerit gibi İmroz ve Samotrake adaları. Daha aşağıda İlk Çağ'lardan beri şarabı ile ün salmış olan Bozcaada (Tenedos). Ova iki ırmağın meydana getirdiği bir üçgendir: Menderes ve Dümrek çayı. Gözümü harabelerin üstünden güneye çevirip, dağlık araziyi tarayınca, sisler arasında bir doruk görüyorum: Kazdağı. İlk çağda adına "İda" denen bu dağ bütün bölgeye hâkim, karlı, muhteşem bir silsiledir.

Karşımızdaki surlar 1870 yılında Heinrich Schliemann'ın Hisarlık köyünün bitişiğinde yaptığı kazılarda ilk defa meydana çıkan oturma yeridir. Schliemann bu oturma yerinin Homeros'un "İlyada" destanında adı geçen "İlyon" veya "Troya" olduğuna inanmıştı. O gün bugün burada daha birçok kazılar yapıldı. Dünya arkeoloji bilginleri arasında bu kalıntıların Troya olup olmadığı üstünde uzun boylu tartışıldı ve Homeros Troya'sını Hisarlık'ta değil, Ballıdağ veya Bayramiç yöresinde arayanlar çıktı. Dön dolaş, bu görkemli kazı yerinin meydana çıkan dokuz oturma tabakası ile topografya ve coğrafya bakımından Homeros'un anlattığı Troya'ya en uygun yer olduğu sonucuna varıldı. Homeros Troya'sı bir yana, bu oturma yeri bölgeye hâkim bir kale ve MÖ 3000 yıl gerilere kadar giden bir uygarlığın merkezi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyanın hiçbir yerinde, hatta bir hazineler ocağı olan Anadolu'da bile arkeoloji ve prehistoryaya bu harabe kadar zengin bir kaynak açılmamıştır sanırım. Troya'dan daha görkemli sarayları, tapınakları, mezarları olan harabeler vardır elbette ama zaman içinde bu kadar derin bir alan kaplayanı bulunur mu acaba?

Troy oturma yeri MÖ 3500 yıllarından aşağı yukarı MS 300 yılına kadar tam dokuz ömür yaşamış, dokuz kere yıkılıp dokuz kere kalkınmıştır. Surlarının her taşı bu eşsiz canlılığın sanki bir izini taşımakta, bu şehirden güç fışkırmaktadır. Ama Troya surlarının görkemini anlatmak güç. Karşısında dururken ürperiyorum. Gerçi Boğaz'dan bu yana serin bir rüzgâr esiyor. Homeros'un Troya'da hiç eksik olmadığını söylediği rüzgâr. Tepenin üzerinde yüz kadar insanız. Çanakkale valisinden ortaokul öğrencilerine kadar hepimiz Prof. Bittel'in yaptığı açıklamayı dinliyoruz. Rüzgârda sözleri Homeros'un deyimiyle "kanatlanıyor".

Evet, Troya'yı nasıl anlatsam? Kolumun altında "İlyada" destanım sıkı sıkı tutuyorum. Buralara onsuz gelmek, çeşmeye testisiz gitmeye benzer. Troya'nın kötü bir alın yazısı varmış. Yangınlar, yer sarsıntıları, savaşlar bu şehri kaç kez yıkıp yok etmiş! Efsaneye inanırsak, ta Yunanistan'dan koca ordular kalkmış, Troya'yı almak için tam on yıl savaşmışlar. Seçkin yiğitler, krallar, tanrılar elbirliği ederek bu şehrin direncini kırmağa uğraşmışlar. Ama kara kaderinin kararlaştırdığı an gelince ufak bir düzen Troya'yı yok etmeğe yetmiş.

İlk Çağ efsane ve tarihinde mutsuzluğun bir örneği olarak anılan Troya hiçbir kentin ulaşamadığı bir mutluluğa erişmiştir: Dünyaya gelmiş geçmiş en büyük şairlerin birine, en büyük şiirlerin birini esinlemek mutluluğuna. Troya, ölmezliğini Homeros'a borçludur.

Azra Erhat, *Mavi Anadolu*

1. Aşağıdaki görsellerden hangisi okuduğunuz metinde tanıtılan yeri zihninizde canlandırmaktadır? Neden?

Görsel 1

Görsel 2

Görsel 3

2. Okuduğunuz metinde yazar, gittiği yerlerle ilgili gözlem ve izlenimlerini kaleme almıştır. Metni okuduktan sonra içinizde, anlatılan yere gitme isteği uyandı mı? Gerekçelerini söyleyiniz.

3. Metinde geçen "*Troya, ölmezliğini Homeros'a borçludur.*" cümlesinden hareketle siz de yakın çevrenizde bulunan bir yer hakkında bilgi edininiz. Seçtiğiniz yerin anlatılmaya değer yönlerini gezi yazısı türünün özelliklerine uygun olarak yazınız.

4. Gezi yazılarında anlatılan yerlerin görsellerle desteklenmesi anlatıma ne kazandırır? Düşüncelerinizi yazınız.

Hazırlayanlar: *Bahar KAPLAN ve Eflak MALGACA VARGEL*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Benim Dilim, Benim Üslubum	20 dk.
Amacı	Metinde yazara/metne özgü üslup, dil ve anlatım özelliklerini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Dolaşma

Burada bir iki metro istasyonu var ki, sanat yapıları ile süslenmiş. Diyelim, Varenne İstasyonunda Rodin'in "Düşünen Adam", "Balzac" yonutlarını görmek, adamı şaşırtıyor. Elbette o ünlü yapıtların kopyalarıdır bunlar. Vakit geçirmeden metrodan atladınız da, yukarı çıktınız mı, Rue de Varenne'de Rodin Müzesini bulacaksınızdır, eski adı ile Hotel Biron'u. Bu sarayı 1728'de, eski bir perukacı iken "Peyrene de Moras" diye soyluluk sanı alan biri yaptırmıştı. İnsan burada bütün gününü geçirebilir.

Metro Louvre İstasyonundan geçerken de, orada eski Mısır'ın kusursuz yonutlarından bir iki örnek görmek büyüler kişiyi. Ölümsüzlüğü eski Mısır denli duyan, duyuran başka bir uygarlık olmamıştır. Sırası düşmüşken yazıvereyim, onların öteki dünya anlayışlarında "cehennem" yoktu. Ölünce, kral da, köylü de "cennet"e gidecekti. Mısırlıların yonutlarında hiçbir telaş izi bulunmaması belki de bundandır. İsterseniz atlayın metrodan, çıkın yukarı, bitmez tükenmez Louvre'a dalın, orada yaşayın eski uygarlıkları, ölümsüz sanat yapıtlarını görün.

Louvre kaç kez biçim değiştirdi. Philippe Auguste başlattı onun yapımını 1204 yılında; V. Charles büyüttü, yeni kuleler ekledi. Yirmi dört yaşında deli olan VI. Charles, onun yapıtlarını yıktı. 1546'da yeni Louvre yükselmeğe başladı. Ünlü romanın kahramanı "Prenses de Cléves" işte bu yeni Louvre'a gelip giderdi. Daha sonraki değişiklikleri bilmiyorum. Bana, resimlerinden gördüğüm eski Louvre, şimdikinden daha güzel geldi.

Eskiler ne yaptılarsa iyi yaptılar. Bunun gizini araştırmak gerek. Edirne'de Selimiye'ye bakakaldığım günü unutamam, Selçuklular, dört duvarın sadeliği ile taç kapının süsünü nasıl edip de birleştirebildiler! Geçenlerde Abidin Dino ile Paris'in eski sokaklarında dolaşırken karşımıza birden çok eski bir kilise çıktı, bir Gotik kilise. Bakakaldık. "Çabuk söyle," dedim Abidin'e, "Bu eski yapıyı niçin sevdik bunca?" Abidin Dino, hiç duraklamadan yanıtladı beni, "Eski değil de ondan" dedi. Kimi şiirlerimde ve yazılarımda zamanı yadsıyışım biraz da bu anlamdadır benim. Konuyu dağıtmıyayım, zamanın geçmediğini sanat denli anlatan hiçbir şey yoktur. Belki insanlık bu büyük gizi sezdiği için sanatı yaratmıştır. Sanatın bizde uyandırdığı erinç de bundandır. Barok bu erinci sarstı, durmuş oturmuşluğun yerine oynaklığı geçirdi. Rokoko ise zamanın geçtiğinin sanki bir tanıtlamasıdır, öyle ki, bu inancın içinde önce kendi yok olur. "Modern" alanlardan nefreti en iyi anlayan Picasso idi. Eskiyi onun kadar değerlendiren kim var ki! Eskinin yinelenmesinden yenilenmesinden başka bir şey değildi o. Ne demiş. "Evime hiçbir yeni eşya sokmam" demiş.

(…)

Melih Cevdet Anday, *Paris Yazıları*

Kelime Dağarcığı:

yonut (yontu): Heykel. **Gotik**: Orta Çağ'a özgü. **erinç**: Hiçbir eksiği, üzüntüsü ve acısı olmama durumu, dirlik, rahat, huzur. **barok**: MS 1600-1750 yılları arasındaki klasik sanatı izleyen resim ve mimarlık üslubu. **rokoko**: XVIII. yüzyılın başında Fransa'da çok geçerli olan, kavisli çizgileri bol, gösterişli bir bezeme üslubu.

1. Metinde yazar diyaloglara yer vermiştir, bu durum üslup açısından metne nasıl bir katkıda bulunmuştur? Görüşlerinizi gerekçeleriyle ifade ediniz.

2. Metnin yazarı gezdiği mekânları anlatırken mekâna dair izlenimlerini kişisel bir üslupla kaleme almıştır. Okuyucu açısından değerlendirildiğinde bu durum gezi yazısı metnini hangi yönlerden olumlu, hangi yönlerden olumsuz etkilemiştir? Görüşlerinizi nedenleriyle açıklayınız.

a) Olumlu etkiler:

b) Olumsuz etkiler:

3. Metnin yazarı, düşüncelerine çeşitli sanatçıları tanık göstermiştir; yazar üslubu üzerinden değerlendirildiğinde bu durumun nedeni ne olabilir? Görüşlerinizi nedenleriyle belirtiniz.

Hazırlayan: *Ali KAYA*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Herkesin Anlatım Şekli Farklıdır	20 dk.
Amacı	Yazarın üslubunu oluşturan etmenlerin metne olan katkısını kavrayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Pasifik'te Son Yolculuk

Her cephesini görüp yaşadığımız Hebrid Adaları'ndan Mayıs ayının son günü yelken bastık. Önümüzde Yeni Gine'nin Port Moresby limanına kadar Pasifik'in son parçası, 1300 millik bir yol uzanıyor. İlk iki gün rüzgâr yok denecek kadar azdı. Hatta daima güneyden gelen ölü dalgalar dahi pek hafif, denizin üstü çarşaf gibi… Tekne sürünür gibi ağır yol alıyor. Etrafımızda ton balıkları oynaşmakta, ama bizim oltaya tenezzül edeni yok.

Üçüncü günü öğleye doğru, güney tarafı kapkara bulutlarla kararmaya başladı. Kuvvetli yağmurla beraber rüzgâr da keşişlemeden bindirdi ve bitmez gibi gözüken ummanda Kısmet gene hedefine doğru koşmaya başladı. Bazen hafifleyen rüzgâr, her gece birkaç defa sağanak halinde yağan yağmurla beraber bora yapmayı âdet edindi artık… Her gelişinde, biz de kalkıp yelkenleri küçültür, gecenin karanlığında ıslanmadık tarafımız kalmazdı. Bora geçince gene normal yelkenler basılır. Yelken teknesinde tabiat elamanları ile mücadele bitmek bilmez. Bazı günler fırtına şeklinde esen ticaret rüzgârları hemen beraberinde kaba deniz kaldırır. Bunlar kıbleden gelen ölü dalgalarla karışınca, tekne burgu gibi her yönde yalpaya düşer, içerisi allak bullak olur…

Artık bizim yelkenlerin de pek canı kalmadı, her fırtınadan sonra bir elden geçmek istiyor. Bilhassa gradin halatını tutan naylon iplikler tuz ve güneşten erimiş… Karaip'te denize düşürüp de yol yaptığım bir ikiz yelkenin tamiri için geçen vakit, kullandığımızdan daha fazla sürüyor. Nihayet boralı bir gecede eski bez lif lif oldu ve attık.

(…)

Sadun Boro, *Pupa Yelken-Kısmet'in Dünya Seyahati*

1. Okuduğunuz metinde geçen "*Etrafımızda ton balıkları oynaşmakta, ama bizim oltaya tenezzül edeni yok.*" cümlesini siz olsanız nasıl anlatırdınız? Yazarın ve sizin anlatımınızda ortaya çıkan farklılığın nedenleri hakkındaki görüşlerinizi yazınız.

2. Nurullah Çetin, "Her yazarın üslubu, onun dünya görüşünün, hayata bakış açısının, yaşama biçiminin dildeki yansımasıdır." sözleriyle üslubun tanımını yapar.

Buna göre okuduğunuz metinde denizcilik terimlerinin sıkça kullanılmış olmasını göz önünde bulundurarak yazarın üslubu hakkındaki neler söyleyebilirsiniz? Görüşlerinizi yazınız.

3. Okuduğunuz gezi yazısının anlatım özelliklerini dikkate alarak başka hangi metin türleri ile benzerlik gösterdiğini söyleyebilirsiniz? Gerekçeleriyle yazınız.

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.7: Metnin üslup özelliklerini belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Birikim ve Üslup	25 dk.
Amacı	Metinde yazara özgü üslup özelliklerini belirleyebilmek ve üslubun metne katkısını tespit edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Suriye Gezim: Şam

(…)

Suriye'nin başkenti Şam'dayız. Evvela şunu söyleyelim, bugünkü Suriye, bizim Osmanlı Devri'ndeki Suriye değildir; çünkü XIX. asırda Suriye bir eyalettir, O'nun başkenti Şam'dır. Bu, aşağı yukarı bugünkü Suriye'nin güney kesimidir, Haleb hariç olmak üzere, bu vilayete bugünkü Lübnan'dan da bazı bölgeler bağlıdır. Mesela Sayda ve Sur.

Suriye, çok eski bir yerleşim bölgesi; beşeri medeniyetin inkişaf ettiği yerlerden birisi ve bu özelliğini, çöküntü zamanında, fakirlik zamanında daima korumuştur. Bizzat Şam tarihi, arkeologların buluntularına göre 5-6 bin yıla kadar uzanmaktadır. Suriye, aslında tarihi olarak bir coğrafyadır, fakat o, bugünkü Suriye değildir. Çok daha geniş bir bölgedir ... Buna, "Büyük Suriye" veya "Bilad-uş Şam" denir. Aşağı yukarı içine, bugünkü Filistin, Ürdün, Lübnan gibi bölgeleri de alır. Şam Beylerbeyliği 1516'den beri; yani Yavuz Sultan Selim Han'ın Mercidabık Zaferi'nden beri, Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçasıdır: Fakat Suriyeliler ondan evvel de Türkler'in hâkimiyetindeydiler. Selçukiler, XI. asırdan beri Ortadoğu'nun hayatında yeni bir düzen kurmuşlardı. İşte o zamanki Selçuklu idaresinin ardından Şam ve Haleb atabeyi Nureddin-i Zengi, ardından Sultan Selahaddin-i Eyyubi ve onun idarecileri, nihayet Mısır Memluklular'ı ve Osmanlılar gelir. Dört asır sonra 1917'de bu dönem biter. Suriye ve bilhassa Şam 5000 yıla yakın bir yerleşim noktasıdır. Yavuz Sultan Selim Han, 1516'da Mercidabık Meydan Savaşı'ndan sonra Suriye, Filistin ve bugünkü Ürdün'e girdi. 1517'de Ridaniye Savaşı'ndan sonra da ki -bu oldukça karışık mürekkep bir savaştır- Mısır ele geçti, ordu Kahire'ye girdi. Çok kişinin zannettiğinin aksine bu, son derece zor ve büyük bir savaştır ve burada teknolojik üstünlük kendini göstermektedir. Yani Osmanlı İmparatorluğu, Osmanlı'nın askeri kuvvetleri, bir Rönesans Ordusu olarak ateşli silahları ve üstün teknolojiyi kullanmakta hatta Sina Çölü'nden geçip uygun mevsimde Mısır'a girmektedir. Bunun o güne kadar örneklerini görmek mümkün değildir.

(…)

İlber Ortaylı, *Eski Dünya Seyahatnamesi*

1. "Eski Dünya Seyahatnamesi" adlı kitabın editörü bu kitap için "*Hocamızın 'seyyah kişiliği' ile 40 yılı aşkın bir süredir Osmanlı coğrafyası üzerinde kat ettiği yollar sanki tarih üzerindeki ayak izleriydi. Bir kısmına bizim de katıldığımız Ortaylı seyahatlerinde daima zamanı ve mekânı aşıp Hoca'yla birlikte tarihin katmanlarında dolandık.*" ifadelerini kullanmaktadır. Bu ifadeler metindeki kelime kadrosu, dil ve anlatım hakkında hangi ipuçlarını barındırmaktadır?

2. a) Yurt dışındaki bir şehre gittiğinizi varsayınız. Şehirdeki hangi unsurları anlatmayı tercih ederdiniz?

b) Okuduğunuz metindeki anlatımla sizin anlatımınız arasında olabilecek farklılıkları nedenleriyle açıklayınız.

3. Amaç ve içerik de üslubun şekillenmesinde önemli bir ögedir. Bir metnin içeriği ve amacı metinde kullanılacak kelime kadrosunu ve cümlelerin niteliğini belirlemede etkendir. Tarihî ve turistik bir mekân olan Sümela Manastırı'nın coğrafya, turizm ve tarih açısından değerlendirildiği üç metin aşağıda verilmiştir. Aşağıdaki metinlerin dil ve anlatım özelliklerindeki farklılığın nedenlerini metinlerin amaç ve içeriklerindeki farklılıkları göz önünde bulundurarak açıklayınız.

Alan	
Coğrafya	**1. Metin** Sümela Manastırı Trabzon'un 54 km uzağında Zigana bölgesinin Meryemana Vadisi üzerindedir. Değirmendere denen akarsuyun kollarından biri buradan akar. Manastırın denizden yüksekliği 135 m'dir ve bu yükseklik çok diktir, zikzaklar yaparak tepeye ulaşılır. Manastırın yamacında yer aldığı tepenin rakımı ise 1628 m'dir.
Turizm	**2. Metin** Manastır, bahara özgü manzarasının yanı sıra tarih, doğa ve kültürü bir arada yaşamak isteyenlere eşsiz güzellikler sunuyor. Yöreye gelen turistler, alternatif olarak seyir terasları ile hem Sümela Manastırı'nı kuş bakışı görebiliyor hem de Aya Varvara Manastırı'nı gezerken Sümela'nın üç boyutlu tanıtımını izleyebiliyor.
Tarih	**3. Metin** Rivayete göre Bizans İmparatoru I.Theodosius (Teodosyus) zamanında (375-395) Atina'dan gelen Barnabas (Burnebas) ve Sophranios (Sufroniyos) isimli iki rahip tarafından kurulmuş olan manastır, 6. yüzyılda İmparator Justinianus'un (Justinyanus) manastırın onarılarak genişletilmesini istemesi üzerine generallerinden Belisarius (Belisaryus) tarafından tamir edilmiştir.

Hazırlayan: *İsmail BEKTAŞOĞLU*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı *Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.*
Alan Becerileri: Okuma Becerisi *Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**Metinde Kültürün Yansımaları**	25 dk.
Amacı	Sanatçıların sahip olduğu kültürün ve manevi değerlerin, eserlerine yansıyabileceğini belirleyebilmek. Metnin gerçeklikle ilişkisini yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Süphan Dağı

Adilcevaz Kalesi'nin kuzeyinde göğe yükselmiş bir dağdır. Filozof Batlamyos'un dediğine göre yeryüzündeki kırk sekiz büyük dağdan biri de budur. Bu dağın en yüksek tepesine her sene Türkmenler, Çekvani, Zaza, Zibari, Pesani ve Kargari halkı yüzbinlerce hayvanı ile çıkıp yayla faslı yaparlar.

Bu dağda otlayan hayvanların çoğu çifte kuzulardır. Şöyle garip bir şey oldu: Adilcevaz ihtiyarları yakın bir zamanda bir batında yedi çocuk doğduğunu gördük, diye söylediler. Ben buna güvenmeyerek Allah'ın âdeti böyle değildir diye karşı çıktım. Hemen Savurioğlu, Dizdaroğlu, Meymendioğlu adındaki ihtiyarlarla mahkemeye vardık. Kadı Hamit Efendi'ye bir kuruş vererek "Canım efendi! Sultan Süleyman Hân zamanında Zâl Paşa sicillerine bakın." diye rica ettik. Derhal Adilcevaz Kalesi hazinesinden Zâl Paşa'nın "Ol asırda Süphan Dağı yaylasında Movul Secah adında bir adamın karısı dokuz ay on günde bir batında bir saat içinde kırk çocuk doğurup yirmisi kız yirmisi oğlan olmak üzere" diye Süleyman Hân'a böylece arz ettiğini ve 943 tarihiyle sicilde kayıtlı olduğunu gördük. Daha önce bir batında yedi çocuk doğrulduğuna inanmamışken şimdi kırk tanesine inanmaya mecbur oldum. Süphan Dağı'nın böyle bir özelliğinin artık sicillerde bile kayıtlı olduğunu görüldü. Allah her şeye kadirdir.

(…)

Ahlat ile Süphan Dağı aralığında korkulu bir yer vardır ki adına Ayn-ı Çimen derler. Kayalardan doğar, sert kayalardan aşağı döküldüğünde sesinden insanın kulağı sağır olur. Sesi iki fersah mesafeden işitilir. Bu pınar bir halice akarak kaybolur. Yılan zehri gibi acı bir sudur. İçen insan veya hayvan o an ölür. Hatta bizimle beraber gelen Hacı Carullah, hayvanlara engel olmak için etrafına bir set yaptırmış. Bu pınarın etrafında ottan eser yoktur. Bu dağın kuzeydoğusunda dağlar arasında büyük bir kaplıca vardır. Yaylaya gidenler burada yıkanırlar. Suyu gayet sıcaktır. Havuzu geniş olup suyu zırnıklıdır. İçine girenlerin saç ve sakalları dökülür. Ama kadınlar için çok faydalıdır. Uyuz olan bir kimse çamurundan vücuduna sürerse Allah'ın emri ile iyileşir.

(…)

Evliya Çelebi, *Seyahatname*

Kelime Dağarcığı:
batın: Karın. **zırnık**: Arsenik. **fersah**: Yaklaşık beş kilometrelik bir uzaklık ölçüsü.

1. Metinde Türk kültürünün hangi özellikleri görülmektedir? Sizce bu gibi kültürel ögelerin gezi yazılarına katkısı nedir?

2. Metinde kullanılan gerçek dışı unsurlar nelerdir? Bu unsurlar metnin inandırıcılığını nasıl etkilemiştir?

3. Gezi yazılarında tarihî, siyasi, sosyal bir gerçeklik olduğu gibi mi verilmelidir? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

Hazırlayan: *Zeynep Nida SERDAR*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.8: Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeleri belirler.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Metinde Toplumsal Değerler ve Mitoloji	20 dk.
Amacı	Metindeki millî ve evrensel değerleri, mitolojik unsurları belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Mavi Yolculuk

Priene, Milet tiyatrolarına eski yunanca dizeler okuyarak girecektik, ellerimizde narteks sallaya sallaya korolar gibi. Euripides'in Bakkhalar tragedyasında Dionysos korosunun sözlerini ezberliyorduk:

"Asya topraklarından geldim,

Yüce Tmolos'u aştım

Tanrımız Bromios'un yolunda

Koşuyorum durmadan yorulmadan!

Euhoi! diye bağırarak

Bakkhos'un ardından."

Menderes ovası tütüyordu öğle güneşinde. Bu göz alabildiğine düzlük sinsi bir bataklık gibidir, şimdi çamura saplanacağız diye bir korku girer içinize. Ovada serpili kara Yürük çadırları suyun üstünde yüzüyor sanırsınız, ufukta beliren çiftlik evleri gerçeksiz birer seraptır. Söke'den geçmiş, Priene'yi gezmiştik. Düzlüğün ortasında, ıssız bir yolun üzerinde yapayalnızdık. Türkü çağırmak şöyle dursun, konuşamıyorduk bile. Bütün gücümüzü sıcağa karşı koymak için toplamıştık. Derken otomobilin lastiği patladı. Yedek lastik yokmuş, kaynak da yokmuş. Ufukta görülen çiftliğe en azından beş kilometre yol vardı. Kim gidecek? Batur, ambargosların en gürbüzü: "Ben giderim," deyip yola çıktı. Pamuk tarlalarının içinden yürüyor, yürüyor da, gitgide küçülen imgesi silinmiyordu ufukta. Arabadan inecek olduk, güneş öyle kızgındı ki üç adım attıktan sonra hemen dönüp yerimize sığındık. Bir Yürük çocuğu testi ile su getirdi. Ilık acı bir kuyu suyu. Bir saat kadar geçti. Batur görünürde yok. Uyukluyorduk. Birdenbire şoför "Bir otomobil!" diye bağırdı. Bir taksi yaklaşıyor, yavaşlıyor, durdu. Bir de ne görelim? Daha bakmadan, görmeden başladık bağırmaya, hep bir ağızdan, avaz avaz. Otomobilden inen üç yolcu bizim arkadaşlarımız, sabah ayrıldığımız Cova yolcularıydı. Akşam uçağına yetişmeden, Milet'e bir uğrayalım, tiyatroda bunlara bir sürpriz yapalım demişler. Aç ve susuzuz düşüncesiyle bir sepet dolusu şeftali de almışlar getirmişler. Dosta sarılmak, dost yanağı öpmek kadar tatlı ne vardır bu dünyada? Mavi yolculuk bitmemişti, mavi yolculuk bitmeyecekti. On yedi mavi yolcu on yedi mavi dost olmuştu.

Azra Erhat, *Mavi Yolculuk*

Kelime Dağarcığı:

narteks: Bizans kiliselerinde avludan sütunlarla veya duvarla ayrılan bölüm.

1. Metinde "*Dionysos, Tanrımız Bromios*" gibi çeşitli mitolojik ögelere yer verilmiştir. Bu mitolojik ögelerin metne nasıl bir etkisi olmuştur? Görüşlerinizi nedenleriyle belirtiniz.

2. "*Arabadan inecek olduk, güneş öyle kızgındı ki üç adım attıktan sonra hemen dönüp yerimize sığındık. Bir Yürük çocuğu testi ile su getirdi.*" cümlesini toplumsal hayatımız açısından değerlendirdiğinizde çocuğun bu tavrını nasıl buluyorsunuz?

3. Metinde geçen: "*Dosta sarılmak, dost yanağı öpmek kadar tatlı ne vardır bu dünyada?*" ifadesinde yazarın bir değer olarak dostluk kavramına yüklediği anlam, evrenseller nitelikler taşıyabilir mi? Görüşlerinizi nedenleriyle belirtiniz. Dostluk kavramının toplumumuzdaki önemini, kendi yaşantınız üzerinden örneklerle açıklayınız.

Hazırlayan: *Ali KAYA*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Nesnellik ve Öznellik	20 dk.
Amacı	Metindeki öznel ve nesnel anlatım ögelerini ayırt edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Paris

Şimdiye değin çok sözünü ettiğim için, dış ülkelerde en çok sevdiğim kentin Paris olduğu anlaşılmıştır herhalde. Sâdece benim duyduğum bir sevgi değildir bu. Avrupa'ya gidenlerin çoğu, kimi zaman tamamıyla saçma nedenlerden ötürü, Paris sevgimi paylaşırlar. Kültürsüzler, eğlence merkezlerinden, lüks mağazalarından, şık ve güzel kadınlarından ötürü Paris'e ayılıp bayılırlar. Kültürlüler de, müzelerinden, sanat galerilerinden, konser salonlarından ötürü bu kente hayrandırlar. Oysa, bunlardan hiçbiri olmasa, Paris gene Paris olurdu. Çünkü Paris'in gerçek büyüsü sokaklarındadır. "Büyü" sözcüğünü çok bilinçli olarak kullandım. Nedeni de, bu kentin sokaklarında açık seçik açıklayamayacağım gizemli bir çekicilik bulunmasıdır. Bugüne değin gördüğüm hiçbir sokakta Mouffetard'm ya da Contrescarpe'ın büyülü havasını bulamadım.

"Paris sokakları" derken, kentin bütün sokaklarından söz ettiğim sanılmasın. Bunları, bıkmadan usanmadan sabahtan akşama kadar Paris'te yürüyen arkadaşım Müntekim Ökmen bilir ancak. Onunla aynı günlerde orada bulunduğumuz zaman, bana rehberlik eder; ayak basmadığım mahallelerde, inanılmaz güzellikte köşeler, küçük parklar, evler gösterirdi. Bense, sâdece Seine'in sol kıyısında, Quartier Lâtin'de, Montparnasse'ta, nehrin rıhtımlarında, ile de la Cite'de, ile St.- Louis ve köprülerde gezerdim. Sivri burnuyla nehre uzanan ile de la Cite'yi, üstündeki o eşsiz katedrali taşıyarak, yelken açmış giden görkemli bir gemiye benzetirdim.

(…)

Paris'te yalnız Seine ve rıhtımları değil, kanallar da güzeldir. Örneğin St.-Martin Kanalı, irili ufaklı teknelerle doludur. Kıyısındaki çocuk bahçesinde kurulan küçük korsan gemisine, yalnız çocuklar değil, ben de bayıldım. Yaşımdan başımdan utanmasam, onlarla birlikte ben de binecektim o gemiye. Kanalın kıyısında çok hoşuma giden başka bir şey de, Parislilerin sinema sanatına vefasını kanıtlayan Hotel du Nord tabelâsı oldu. Otelin çoktan yıkıldığı belliydi. Ama Marcel Carne'nin 1938'de çevirdiği filmin anısına, aynı yerde bir tuğla duvar örülmüş; bu duvara Hotel du Nord tabelâsı asılmıştı. Aradan yarım yüzyıldan fazla geçtiği halde, o filmde, özellikle Arletti ile Louis Jouvet'nin, seyircileri nasıl büyülediklerini hâlâ unutamam.

Paris'in metro istasyonları her zaman canlı ve ilginçtir. Hele gece yarısına doğru büsbütün renklenirler. Paçavralara sarılı yaşlı evsiz barksızlar, yerlere ya da banklara uzanıp uyurlar. Kimileri, tencerelerini küçük gaz tüplerinin üstüne koyup yemek pişirir. Tamtamdan tutun da duygusal Fransız şarkılarına kadar her türlü ses duyulur. Tek duyulmayan şey klâsik müziktir. Ama günün birinde onu da duydum: Bir de baktım, ayakta durmuş, önünde nota sehpası, kemanıyla Mozart çalan genç bir kız. İşte o kızı hiç unutamıyorum. Orada müzik yapan saçlı sakallı gençlere, hippi kılıklı kadınlara hiç mi hiç benzemiyordu. Bambaşka bir çevreden geldiği besbelliydi. Gri bir tayyör, beyaz bir gömlek giymiş, güzel saçlarını alçak bir topuzla ensesinde toplamıştı. Utana utana eğildim, önündeki boş çanağa birkaç frank bıraktım. Bir metro istasyonunun gürültüsü ortasında; ter ter tepinen tamtamlar, elektrik gitarlı pop şarkıcıları, hokkabazlar, cambazlar arasında değil de, kültürlü ve kibar ailesinin salonunda keman çalıyordu sanki. O solgun yüzlü incecik kızın, o salondan bu metro istasyonuna, ayakta dimdik durduğuna göre nasıl düştüğünü demeyeceğim, nasıl geldiğini hüzünle düşünüp dururum hâlâ.

(…)

Mîna Urgan, *Bir Dinozorun Gezileri*

1. Metinde geçen: "*Paçavralara sarılı yaşlı evsiz barksızlar, yerlere ya da banklara uzanıp uyurlar. Kimileri, tencerelerini küçük gaz tüplerinin üstüne koyup yemek pişirir. Tamtamdan tutun da duygusal Fransız şarkılarına kadar her türlü ses duyulur.*" gibi bilgilendirici ifadelerin kullanılmasının metinde anlatılanlara katkısı nelerdir? Görüşlerinizi gerekçeleriyle belirtiniz.

2. Okuduğunuz metinde, yazarın yorum içeren ifadeleri fazla kullanması okuyucuyu ve metni nasıl etkileyebilir? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.

3. Metinden alınan aşağıdaki yorum içeren parçaları, kendi yorumlarınızla geliştirerek yeniden yazınız.

a) *Paris'in gerçek büyüsü sokaklarındadır. "Büyü" sözcüğünü çok bilinçli olarak kullandım. Nedeni de, bu kentin sokaklarında açık seçik açıklayamayacağım gizemli bir çekicilik bulunmasıdır.*

b) *Paris'in metro istasyonları her zaman canlı ve ilginçtir. Hele gece yarısına doğru büsbütün renklenirler.*

Hazırlayan: *Ali KAYA*

Etkinlik İsmi	Ormanların Önemi	25 dk.
Amacı	Metinde yer alan bilgi, tespit ve yorumların doğruluğunu, geçerliliğini, tutarlılığını değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Keltepe Ormanlarında Bir Gün

(…)

Demin Kadıköyü'ne varmadan uzaktan yemyeşil bayırlarından pek hoşlandığımız Gülveren Tepesi'nin şimdi buradan başka bir yanını görüyoruz. Doğu yamacı yemyeşil ormanlarla örtülü olan Gülveren Tepesi'nin kuzey yamacı çırılçıplak. Çünkü ortaya küçük bir köy, Kayı Köyü sokulmuş. Bütün yamaç çizgi çizgi sel yatakları, kısır tarlalar ve çitlerle allak bullak olmuş. Bu güzel tepenin öte yüzünün şirinliğini gördükten sonra bu yüzünün perişanlığını ve bu perişanlığın büyük manzaraya kattığı tatsızlığı görünce insanın içi burkuluyor.

Ne yapmalı da ormanlarımızı kurtarmalıyız? Koruculari mı çoğaltmalı, eskisi gibi ormanlara asker mi koymalı? Yoksa halkımıza ormanların faydalarını, ormanlardan kereste, odun elde ettiğimizi, ormanların havayı temizlediğini, ormanların selleri önlediklerini, ormanların çayları dereleri beslediklerini, kuraklığın kıtlığın önüne geçtiklerini, ormanların yamaçlardan, kumsallardan toprağın akıp gitmesine karşı koyduklarını, daha söylenen birçok şeyi mi anlatmalıyız? Elbette bunları da söylemeli, bunları da anlatmalıyız, ama halkımıza ilkin ormanın bir ağaç tarlası olmadığını, orman toprağının da tarım toprağı olmadığını, hatta toprak olmadığını anlatmalı, onun, şu dünya işleri hakkındaki düşüncelerimizin çoğunda yaptığımız gibi, orman anlayışında bir değişiklik yapmalıyız.

Bakın şu ormanın altına, şu üstüne oturduğumuz yumuşak yere! Kuru çam yaprakları, kırık dallar, kuru kabuklar, kadife gibi yosunlar ve taze çimenler arasından yeşil püskül gibi fışkıran çam fideciklerı… Kuru yapraklar arasından zar zor yürüyen, nereye gittikleri bilinmeyen karıncalardan ve şu kuru dalın altında pusu kurmuş bekleyen örümcekten başka bir şey görüyor musunuz? Ama durun, kuru ve çürük yaprak örtüsünü kaldıralım. Bakın, koyu renkli, toprak gibi bir şey çıkıyor. Fakat bu, toprak değil, bildiğimiz tarla bahçe toprağı gibi değil, yapısı dokusu, bileşimi bambaşka bir şey. İşte bu humustur. Humus, kuruyan ağaçların, dökülen yaprakların, kırılan dalların velhasıl orman artıklarının çürümesinden, çözülüp değişmesinden meydana gelir. Tabii humus içinde taşlardan, kayalardan çözülen çakıllar, kum, besin minareleri de bulunur. Orman kendi yarattığı humus üstünde barınır, humustan geçinir. Bakın humusun üstündeki çürük yaprakların altındaki salyangozlara. İşte kıvrak bir çıyan, hop diye yusyuvarlak olan tespihböceklerine ve çevik kıvrımlarla kaçmaya çabalayan kırkayağa, küçüklü büyüklü pırıl pırıl, sarılı, yeşilli, morlu uyuşuk böceklere. Bakın bakın nasıl kımıldanıyorlar, kaynaşıyorlar, küçük tünellerine sokularak kaçışıyorlar.

(…)

Orman, topraktan tutun da toprağın içinde yaşayan sayısız hayvan ve bitkiden toprağın üstündeki en yüksek ağacın zirvesine kadar, yosunlarıyla, mantarları, otları, çalı ve ağaçlarıyla ve bütün bu bitkiler üzerinde yaşamaya alışmış olan kurtları, kuşlarıyla milyonlarca, milyarlarca canlı varlığın hayat ve kader ortaklığı ettiği bir birliktir; yüksek ve bileşik bir organizmadır; bir bütündür. Orman varlığı içine karışan her canlı, her şey bu organizmanın bir organıdır. Ormanda hayat, ormanın kendi yasasına göre düzenlidir. Ormana yapılan bilgisiz ve hoyrat müdahale, ormanın hayat düzenini bozar. Orman kesilir, yakılır da orman yeri sürülüp ekilirse orman toprağından içinde saklı ve toplu olan besinle bir iki yıl ürün alınabilir. Fakat topraktaki bereket bir yandan ürünle alınır, bir yandan da besin maddeleri, yağmur sularıyla sellerle yıkanır, akar gider. Eğri yamaçlar üstünde ince bir tabaka olan sağ toprağı

tutan ağaç kökleri de çürüyüp gittiğinden humusu seller alır, fırtınalar savunur. Birkaç yıl sonra açma orman yerinden yapılan tarla yozlaşır, kıraçlaşır; bereketi kalmaz. Ormanı açanın eli gene böğründe kalır, ya yeniden orman bozmak yahut da göçebelik etmek zorunda kalır. Ve o güzel yeşil vadiler, zümrüt tepeler, işte karşımızdaki zavallı Gülveren Tepesi'nin hâline döner.

(…)

Hikmet Birand, *Anadolu Manzaraları*

1. Okuduğunuz metinde verilen bilgilerin doğru ve geçerli bilgiler olduğunu düşünüyor musunuz? Coğrafya ve biyoloji derslerinizden öğrendiğiniz bilgilere dayanarak görüşlerinizi belirtiniz.

2. Yazarın vermiş olduğu bilgileri kişisel yorumlarıyla birlikte aktarması sizce metne nasıl bir katkı sağlamıştır? Görüşlerinizi yazınız.

3. Okuduğunuz metinde verilen bilgilerin gerekçelerini, doğruluğunu, tutarlılığını ve geçerliliğini yaşadığınız bölgenin coğrafyasını göz önünde bulundurarak değerlendiriniz.

Hazırlayan: *Dr. Kubilay ÜNSAL*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.9: Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Bilgi ve Yorum	25 dk.
Amacı	Bilgi ve yorumun metne kazandırdığı özellikleri belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İlk Gün

(…)

Sabahın erken saatlerinde Peşte'ye vardık. Bizi istasyon da konukçumuz Bayan Polgar Judith karşıladı, İngilizce biliyor, iki yıl Amerika'da kalmış, şimdi bir tiyatroda diksiyon öğretmeni… Konuşkan, bilgili, özellikle Macar sanat ve edebiyatını bilen bir kadın. Ama otomobilimizin kalkması ile istasyon alanını dolanıp otelimizin önünde durması bir oldu. Sabatçak otelidir bu, özgürlük demek. Avrupa'nın her yeri için birinci sınıf, konforlu bir otel. Judith, öğleden sonra buluşmak üzere bizi odalarımıza bıraktı, gitti. Ama biz yıkanıp kahvelerimizi içtikten sonra, Judith'in sandığı gibi dinlenmek ve biraz da uyumak üzere yataklarımıza girmedik, attık kendimizi Peşte'nin sokaklarına, yürüye yürüye Tuna'nın yanına geldik (Macarlar Duna diyorlar). Tuna üzerindeki köprülerden birinden karşıya, Buda'ya geçtik. Öğleye kadar dolaştık orada. Öğle yemeğimizi Tuna'ya bakan bir lokantada yemek istiyorduk. Önümüze gelene böyle bir lokantayı nerede bulacağımızı soruyor, fakat hep yabancı dil bilmeyenlerle karşılaştığımız için derdimizi bir türlü anlatamıyorduk. Sonunda özel arabaları ile pazar tatili yapmaya giden bir aile, çat pat bir İngilizce ile isteğimizi anladılar, gidecekleri yere gecikmeleri bahasına bizi arabaları ile Otel Duna'nın lokantasına bıraktılar. Garson Türk olduğumuzu anlayınca masamıza bir Türk bayrağı koydu ve bize harikulade Macar yemekleri getirdi. Harikulade diyorum, gerçekten de Macar mutfağı çok zengindir. Öylesine ki kolay kolay yemek seçemezsiniz, aklınız öteki yemeklerde kalır.

Öğleden sonra Judith bizi otelden aldı ve Ulusal Galeriye götürdü. Peşte, müzeleri bakımından çok zengindir. Ulusal Müze, Güzel Sanatlar Müzesi, Etnografya Müzesi, Uygulama Sanatları Müzesi, Doğu Asya Sanatları Müzesi, Petöfi Müzesi ve Ulusal Galeri. Ulusal Galeri'de Rönesans ve Barok sanatı ürünlerinden başka ve özellikle çağdaş Macar sanatının yapıtları toplanmıştır. Çağdaş Macar resminin aşağı yukarı 150 yıllık bir geçmişi var. Demek bizden biraz daha eskidirler bu alanda. İlk ressamları (klasikleri diyeyim) sağlam bir resim geleneğinin temelini atmış olan güçlü sanatçılardır. Ama ben, bir Şeker Ahmet Paşa'yı bulamadım orada.

(…)

Ulusal Galeride benim en çok sevdiğim ressam Csontvary (Çontvari okunacak) oldu. Van Gogh'un doğduğu yılda doğmuş ve en önemli yapıtlarını Picasso'nun ortaya çıktığı yıllarda vermiş olan Csontvary bence Avrupa'nın en önemli ressamlarından biridir. Resmin özünü bulmuş ve primitiflerden çağımıza değin onun bütün macerasını yaşamıştır... Sonra delirmiş. Biz müzeden çıkarken Csontvary'nin iki röprodüksiyonunu satın aldık, fakat ne yazık ki çok sevdiğim o resimler dönüş yolculuğu sırasında kayboldu.

(…)

Melih Cevdet Anday, *Sovyet Rusya, Azerbaycan, Özbekistan, Bulgaristan, Macaristan*

Kelime Dağarcığı:
primitif: İlkel. **reprodüksiyon:** Çoğaltma.

1. "*Garson Türk olduğumuzu anlayınca masamıza bir Türk bayrağı koydu ve bize harikulade Macar yemekleri getirdi. Harikulade diyorum, gerçekten de Macar mutfağı çok zengindir. Öylesine ki kolay kolay yemek seçemezsiniz, aklınız öteki yemeklerde kalır.*" cümlelerinde ortaya konan tespiti geçerlilik ve doğruluk açısından değerlendiriniz.

2. "*Van Gogh'un doğduğu yılda doğmuş ve en önemli yapıtlarını Picasso'nun ortaya çıktığı yıllarda vermiş olan Csontvary bence Avrupa'nın en önemli ressamlarından biridir.*" cümlesindeki "bence" kelimesinin metne kattığı anlamı "geçerlilik" kavramı bağlamında açıklayınız.

3. Bir gezi yazısında ortaya konan bilgi ve tespitlerin kanıtlanma ve gerekçelendirme yoluyla sunulması anlatımı nasıl etkiler? Açıklayınız.

Hazırlayan: *İsmail BEKTAŞOĞLU*

Etkinlik İsmi	Yazarın Penceresinden	20 dk.
Amacı	Yazarın bakış açısının metne ve okuyucuya etkisini belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Eski ve Yeni Bodrum

(…)

Cumhuriyet Caddesi'nde, şimdi "köfte meydanı" dediğim yere varmadan, güzel bir küçük kilise vardı eskiden. O güzelim küçük kilise yıkıldı; ilkin bir çeşit halkevine, sonra da uyduruk biblolarla incik boncuk satılan kapalı bir pazara dönüştü. Yalıkavak'ta, kumsalda bir yeldeğirmeni vardı eskiden. Deniz doldurulunca, o güzel değirmen denizden uzaklaştı, beton üstüne dikili kaldı şimdi. Adı da güzel, kendi de güzel, küçük bir Balıkçı Pansiyon vardı eskiden.

(…)

Bodrum yarımadasında, küçük dereleri aşarak, daracık patikalardan geçerek, ancak ciple gidilebilen köylerin, Müskebi, Kefaluka, Farilya, Salmakiz gibi şiirsel adları vardı eskiden. Bunların yerini Ortakent, Akyarlar, Gündoğan, Bardakçı gibi uydurma adlar aldı şimdi. Bu köylerde en çok sevdiğim şey, o patikaların kenarlarındaki duvarların bir girintisine yerleştirilen bir toprak testiyle bir cam bardaktan oluşan sebillerdi. Çünkü Bodrumlu köylüler şimdi olduğu gibi, para, çok para, daha çok para kazanmayı değil; susayan hemşerilerini düşünürlerdi eskiden. Şimdi evlerin nerdeyse üst üste bindiği Torba'da, adı –neden bilmem– Villa Hamburg olan bir tek ev vardı eskiden. Şimdi bir tatil köyünün kapladığı alanda da, tek katlı, tek gözlü küçük bir taş ev vardı. Arkadaşımız ressam Cemil Eren orada otururdu. Onu görmeye gidince, önce denize girerdik; sonra, Cemil'in açık havada, mangal yakıp ızgara ettiği balıkları yerdik. Gitmeden önce de, evin çevresinde yetişen, adını bilmediğim, o yıllarca solmayan mavi çiçekleri toplayıp demetler yapardık. O güzelim küçük ev yıkılarak yerine yapılan o kocaman tatil köyüne bir tek kez gittim ve içimi fenalıklar bastı. Her bir yanı tel örgülerle, duvarlarla sarılı bu binalar, bir toplama kampıdır sanki. Orada ya da öteki tatil köylerinde kalanların çevreleriyle ilişkileri tamamıyla kesilir.

(…)

Doğaya kıymak pahasına bir lepra gibi her bir yana yayılan bu toplama kampları yoktu eskiden. Bodrum'da ancak gece 12'ye kadar elektrikler yanardı eskiden. Çarşıda bir han ve deniz kıyısında tek düzgün otel sayılan Artemis ile bir iki küçük pansiyon vardı eskiden. Gece yarısı jeneratör dururdu ve şimdi sabahlara kadar süren o iğrenç şamatanın yerine; rüzgârın ve denizin sesi, daracık sokaklarda birbirlerine sarılıp yürüyen genç âşıkların fısıltıları duyulurdu eskiden.

(…)

Mîna Urgan, *Bir Dinozorun Gezileri*

1. Yazarın Bodrum'a olan yaklaşımını belirleyerek bu yaklaşımın metnin içeriğine etkisini açıklayınız.

2. Sizce yazar, metinde yorum yaparak okuyucuyu yönlendirmiş midir? Gerekçelerinizle belirtiniz.

3. Sizce bir gezginin gezip gördüğü yer ile ilgili bakış açısının oluşmasında hangi unsurlar etkili olabilir? Neden?

Hazırlayan: *Zeynep Nida SERDAR*

Etkinlik İsmi	Konuya ve Okuyucuya Yönelik Tavır	25 dk.
Amacı	Metinden hareketle yazarın konuya ve okuyucuya yönelik tavrını belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Akdeniz'de Bir Yaz Gezintisi

(…)

Capri'den Napoli'ye dönüşümüzde saat akşamın yedisi olmuştu. Vapurumuz ancak yarın öğleden sonra kalkacağı için gemiye çabuk dönmek mecburiyetinde değildik. Bunu fırsat bilerek Napoli'nin bir de gece halini görelim dedik. İlk işimiz yan sokaklardan birinde tenha bir lokantada akşam yemeğini yemek oldu. Her zaman ecnebilerin indikleri büyük otellerde ve şık lokantalarda Fransızların "Kulör lokal" dedikleri yerli çeşnisini bulmaya imkân yoktu. Bu gibi yerler dünyanın neresinde olursa olsun birdir, hepsinde standardize olmuş bir hayatla karşılaşırsınız. Gezdiğiniz şehrin kendi hayatından bir sayfa görmek isterseniz, turistlerin yollarından biraz uzaklaşmanız lâzım gelir. Dil bilmiyorsanız bu gibi yerlerde biraz zahmet çekersiniz, buna şüphe yok, fakat göreceğiniz ve tadacağınız yenilikler bu zahmete değer. Hele İtalya'da iseniz, dudaklarınızdan samimi tebessümleri eksik etmezseniz sizinle çabuk ahbap olurlar, bu tebessümlere birkaç da "Molta Bella"lar ilâve edebilirseniz, gönülleri çabuk kendinizi çekersiniz. O zaman, memleketlerini pek güzel bulan ve gördüklerinden memnun görünen yabancılara yardım etmeyi her İtalyan bir vatan borcu bilir. İşte bu küçük Ristorante'de de öyle oldu. Garsonlar, ve lokanta patronu bizimle uzun uzadıya meşgul oldular, tam Napoli usulünde iyi bir yemek yedik. Balık çorbası, fritto miste dedikleri karışık balık kızartması, sonra capretto dedikleri fırında keçi yavrusu… ve bol domates salçalı nefis bir spagetti… Hepsini çok lezzetli bulduk.

(…)

Yemekten sonra şehrin merkezinde Umberto Primo galerisine girdik. Napoli'ye gelen her ecnebinin en önce ziyaret edeceği yerlerden biri de burasıdır. İtalya'nın hemen her büyük şehrinde böyle bir galeri vardır. Bunlar İstanbul'un pasajlarına benzeyen üstü kapalı çarşılardır, fakat bizimkilerden çok büyük ve çok süslü… Modern İtalya, bu galerileri, sanki cetlerinin Forumlarda buldukları zevki ihya için kurmuş… Bunlarda eski Forumlarda olduğu gibi mabetler ve mahkemeler yok ama şehirli birbirleriyle buluşmak istediği vakit hemen bu galerilere koşar, orada dinlenir ve orada gevezelik eder. Ortadaki geniş bir meydandan dört tarafa ayrılan dehlizlerde iki sıralı dükkânlar, sinemalar ve kahveler vardır. Kahveler masalarını geçidin ortalarına kadar dizerler. İşte bu kahvelerden birinde otururak birer gelato (dondurma) ısmarladık. Gelen dondurmaların yarısı kahveli idi, bu malûm bir şey, öbür yarısı fındıklı idi… İşte bunu ilk defa tadıyorduk. Fena bir şey değil… Dondurmanın fıstıklısı oluyor da fındıklısı niye olmasın…

(…)

Faik Sabri Duran, *Akdenizde Bir Yaz Gezintisi*

Kelime Dağarcığı:

forum: Eski Romalılar zamanında, Roma'da ve diğer şehirlerde kamu işlerini konuşmak için halkın toplandığı alan. **galeri:** Bir yapının birçok bölümünü aynı katta birbirine bağlayan içten veya dıştan yapılmış geniş geçit. **dehliz:** Üstü kapalı, dar ve uzun geçit. **çeşni:** Yiyeceğin ve içeceğin tadı, tadımlık.

1. Yazarın gezdiği şehre ve şehrin insanlarına karşı yaklaşımı nasıldır? Sizce yazarın böyle yaklaşım sergilemesini etkileyen unsurlar nelerdir?

2. Yazarın Napoli'de yenebilecek yemeklerin seçimi ve yöre insanına karşı nasıl davranılması gerektiği konusunda okuyucuyu yönlendirdiğini düşünüyor musunuz? Gerekçeleriyle yazınız.

3. Okuduğunuz metinde geçen "*Modern İtalya, bu galerileri, sanki cetlerinin Forumlarda buldukları zevki ihya için kurmuş…*" ifadesi, yazarın konuya bakış açısı bakımından sizde nasıl bir izlenim oluşturmuştur? Görüşlerinizi yazınız.

4. Okuduğunuz gezi yazısında yazarın okuyucuya karşı tavrı nasıldır? Yazarın okuyucuya karşı böyle bir tavır sergilemesinin nedeni sizce ne olabilir?

Hazırlayan: *Dr. Kubilay ÜNSAL*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.11: Metinde fikrî, felsefi veya siyasi akım, gelenek veya anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Kültürümüzün İzinde	20 dk.
Amacı	Metnindeki fikrî, felsefi ve kültürel değerlerden yola çıkarak metni yorumlayabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.***
(Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Balçık

Balçık, Varna'ya kara yolundan 40 kilometre mesafede şirin, temiz yüzlü bir sahil kasabasıydı . Yıllarca önce Rumen aristokrasisinin, Bükreş'ten her hafta sonu dinlenmek için gittiği Balçık'ta hâlâ pek çok Türk yaşıyordu…

Trakya Türkleri tarafından kurulan ve ilk adı "Diyonosopl" olan kasabaya Balçık adını Osmanlılar vermiş ve orada okullar, camiler, hamamlar yaptırmışlardı. Evliya Çelebi'nin ziyareti sırasında kasabada 500 ev, 5 mahalle ve 150 dükkan ile 5-6 kadar cami vardı. Sokollu Mehmet Paşa'nın karısı Esmehan Sultan da oraya bir hamam yaptırmıştı. Şimdi olduğu gibi, o zaman da Balçık'ın balı pek meşhurdu…

Denize bakan tepelerinde beyaz kayalıkların bulunmasından dolayı "Beyaz Kasaba" denilen Karadenizin bu nispeten sakin köşesinde bir hayli Rum da vardı.

Afrika'da Kongo Nehri kenarı veya Fildişi Sahilindeki kasabaları andırıyordu Balçık… Bahçeler içinde bembeyaz badanalı Müslüman evleri, iki ufak cami, temiz bir otel ve sıcaktan, sokaklarda dolaşan insanlar…

Sahilden, kasabanın merkezine yokuşlu yolla çıkıyordunuz… Hastane ve Romanya prenseslerinden birinin sarayı aşağıda kalıyordu… Yakında otel haline getirilecek bu sarayda zaman zaman Nazım Hikmet'in misafir kaldığını söylüyorlardı Balçıklılar…Ona hizmet eden iki kişi de halen hastanede çalışıyordu…

8000 nüfuslu kasabada Türklerden kalma iki cami vardı şimdi. Ama yine de her yerde İstanbul Radyosunun müziği veya sözleri geliyordu kulağınıza…

Evlerin üzerinde yükselen televizyon antenleri sadece Balçık'ta değil bütün Bulgaristan'da günden güne çoğalıyordu. Radyo ise ehemmiyetini kaybeder hale gelmişti. 350 bin televizyon alıcısı vardı 8 milyon nüfuslu memlekette. Ve her gün kendi fabrikalarından çıkan 250 alıcının müşterisi ise paralarını aylarca önce yatırmışlardı. Sofya'nın pek öyle ahım şahım programları yoktu ama, kaçak olarak Belgrad, Roma, Viyana, Bükreş istasyonlarını rahatlıkla seyrediyordu Bulgarlar…

(…)

Yılmaz Çetiner, *Şu Bizim Rumeli*

1. Yazar, Bulgaristan gezisi üzerine yazdığı metinde özellikle Türklerin yaşamlarına ve kültürlerine yer vermiştir. Bu durumun nedeni ne olabilir? Görüşlerinizi gerekçeleriyle ifade ediniz.

2. Metinde geçen "8000 nüfuslu kasabada Türklerden kalma iki cami vardı şimdi. Ama yine de her yerde İstanbul Radyosunun müziği veya sözleri geliyordu kulağınıza…" ifadesinde Osmanlının bir zamanlar hüküm sürdüğü topraklarda, kültürel etkilerini sürdüğü vurgulanmaktadır. Bu kültürel etkinin sürmesinin nedeni sizce ne olabilir? Düşüncelerinizi nedenleriyle birlikte ifade ediniz.

3. Yabancı bir ülkede, kendi kültürünüze ve yaşam biçiminize benzeyen unsurlar gördüğünüzü düşününüz. Bu durum sizi hangi yönleriyle etkilerdi? Düşüncelerinizi özetleyen kısa bir metin yazınız.

Etkinlik İsmi	**Fikir, Sanat ve Anlayış**	25 dk.
Amacı	Metindeki fikir, gelenek ve anlayışın yansımalarını değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metni okuyunuz. Soruları, metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Baku

Üç saat süren uçak yolculuğundan sonra Baku havaalanına indik. Otomobillere atlayıp şehrin yolunu tuttuk. Az sonra petrol kuyuları başladı. Bu görüntüyü size nasıl anlatsam?

Göz alabildiğine bir düzlük düşünün, bu düzlük üzerinde hiç ağaç yoktur, yalnız ve yalnız kuyular, madeni kuyu kuleleri, kuyular, kuyular, kuyulardan bir orman... Yakınlarından geçtiğimiz kuyulara bakıyoruz, bir tek insan göremiyoruz, hepsi de kendi kendine işliyor. Bırakılmış bir şehir sanki. Aziz Nesin'in dediği gibi ürküntü veriyor insana. Sovyetler Birliği'nin daha birçok yerinde petrol vardır, ama yeni bulunanları da katın, Baku petrolünün niteliğine hiçbiri ulaşamıyormuş.

Geniş asfalt caddeleriyle şehir başlıyor. Büyük yapılar, ağaçlıklı yollar, alanlar, alanlarda yonutlar... Genceli Nizami'nin yonutu, Fuzuli'nin yonutu, Azerbaycan'ın tanınmış ozanı, birkaç yıl önce ölmüş olan Samed Vurgun'un yonutu.

(…)

Bakulular:

–Kaç ay kalacaksınız? diye soruyorlar.

Birkaç gün için geldiğimizi, buradan Taşkent'e, Semerkant'a gideceğimizi söylüyoruz. Üzüldükleri belli oluyor. Gılman Musa, düşünceli, vakur bir adam. Daha ilk akşamdan edebiyat tartışmasına girdik. İçtenliğini, dostluğunu hep anacağım. Sevimli genç ozan Adil Babayef de öyle, Türkiyeli meslektaşları ile tanıştığı, danıştığı için sevinçli; ilk şiirini Samed Vurgun'a okumuş, beğendirmiş, ondan sonra kitapları çıkmağa başlamış... Yeni akımın temsilcilerinden. Azerbaycan şiirinde yeni akımı, özgür koşuktan yana olanlar temsil ediyor. Bir de eski ozanlar, aruzcular varmış. Aralarında bir çekişme olduğu anlaşılıyor. Bana da soruyorlar, "Özgür koşuk mu, yoksa aruz mu?" diye. Yeni akımın sürükleyicisi, görkemli ozan Resul Rıza'dır.

(…)

Bilimler Akademisindeki sayın bilginler,

–Dile müdahale edilmez, diyorlar, dil kendi kendine değiştiği kadar değişir, yavaş yavaş...

Bu kanılarına destek olarak da, halkın anladığı bir dili değiştirmenin yanlış olduğunu ileri sürüyorlar. Oysa Azer dilinde Farsça sözcükler çokçadır, böyle olduğu için de eski ozanlarının yazdıklarını Azerbaycan halkının kolayca anladığı iddiası bizi pek kandırmıyor. Soruyoruz.

–Anlar, diyorlar.

Bunun üzerine Fuzuli'den beyitler okuyoruz, "Bunu ve benzerlerini kolayca anlar mı Azerbaycan halkı?" diye soruyoruz. "Anlamaz elbet" anlamında gülümsüyorlar o vakit.

Aziz Nesin:

– Sizde de bizim gibi düşünenler çıksa? diye sordu, Azerbaycan dilini özleştirmeye kalkanlar çıksa?

Bir bilgin (sanırım bir tarihçi idi):

– Olamaz böyle şey, dedi, çıkamaz.

Kendi adına söyledi her hâlde, olur a, istemez istemez.

(…)

Melih Cevdet Anday, *Sovyet Rusya, Azerbaycan, Özbekistan, Bulgaristan, Macaristan*

1. Okuduğunuz gezi yazısından hareketle yazarın fikrî ve edebî anlayışı hakkında ne gibi çıkarımlarda bulunabilirsiniz? Gerekçeleriyle yazınız.

2. Yazarın Bakü ziyaretinde edindiği izlenimlere göre Azerbaycan'daki edebiyat çevrelerinde yaşanan fikir ve edebiyat anlayışı tartışmaları hakkında neler söylenebilir?

3. Metni okuyunca o dönemlerde Türkiye'deki edebiyatçılar arasında bazı fikir ayrılıklarının yaşanmakta olup olmadığına dair sizde bir kanı oluştu mu? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

4. Azerbaycan Bilimler Akademisindeki bilginlerin "*halkın anladığı bir dili değiştirmenin yanlış olduğu*" görüşlerine karşı yazarın tutumu ne olmuştur? Sizin bu konudaki görüşleriniz nelerdir? Gerekçeleriyle yazınız.

5. Okuduğunuz gezi yazısından yazarın fikir ve edebiyat anlayışı bakımından kendisinden farklı düşünen insanlarla bir araya gelip tartışmasını, onlarla etkileşimde bulunmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Hazırlayan: *Dr. Kubilay ÜNSAL*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.12: Metni yorumlar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Yorumluyorum	20 dk.
Amacı	Metinle ilgili tespitlerini, gerekçelerini belirterek ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

İsfahan, Nısf-ı Cihan

Bir zamanlar şarkın en büyük şehriydi; kuşkusuz bu büyüklüğü ortaçağın teknik imkânları içinde tasavvur etmek lazım. Bazı tarihçilerin özellikle de hanlıların 1250'deki Moğol istilasından önceki İsfahan'ın nüfusunun bir milyon olarak göstermeleri tam bir ölçüsüzlük. Aynı ölçüsüzlüğü İstanbul ve Bağdat için de yaparlar. Bir milyonluk halkın yiyeceği hangi araçla gelecek; o kadar kişinin günlük kanalizasyona yığdığı hangi suyla temizlenecek, hesaplayan yok. Şurası açık: İsfahan güzeldi ve her zaman güzel, sakinleri de Allah yoldan çıkarmasın, her zaman şehirliydi, bugün de öyle. Nitekim bir ara şehrin ortasına işbilir belediyecilerin; para kazanırız hem de şan olur deyü dikmeye çalıştığı- gerçi bizimkilerle kıyaslanamaz- gökdelenler UNESCO ve İran aydınlarının tepkisini çekti diye "yarı yıkık" duruyor. Ortadoğu'nun tarihi kentlerinin ortak bir sorunu var; eski şehirler yani tarihi dokunun en önemli kesimi barındıran merkez, hızla gecekondulaşıyor. Ya eski sakinler fakirleşmiş ya da göçmenler burayı istila etmiş; ya binalar zamanın ihmaliyle çöküyor ya da şehirlerde bu yeni gelenlerin cebi biraz para gördükçe binaların üstüne briket kat çıkılıyor.

(…)

"Cihanın nısfı", yani yarısı olan İsfahan kentinin yarısı da bu arsız meskenleşme ile mücadele etmek zorunda; İran'ın gerçekten becerikli ve üstat restoratör ve mimarları saçını başını yoluyor. Aklıma hemen Süleymaniye ve Fatih semtlerinin etrafındaki oluşumlar geliyor, bu iki semtimizi toptan ele alıp düzenlemedikçe her girişim kanseri aspirinle tedavi etmeye benzer.

(…)

İranlılar, Batıya yöneldikleri kadar dedelerinin de mirasını dağarcıklarında götürüyorlar. Sanayi ve zirai üretimi bizdekinden çok düşük olan bir ülkede, bütün Balkanlar ve Ortadoğu ile mukayese kabul etmeyecek bir aydın sınıfın varlığını başka türlü izah edemeyiz. Okumak, çizmek, şiir ve müzik çöllerin, kayalıkların ve yeşil vahaların ortasındaki bin yıllık şehirlere başka bir hava veriyor. Eğitim, mevcut kültürün gelecek nesillere aktarılması demek. Bu görevi sıra, tahta, harita, öğretmen ve müdürden oluşan bir manzaradan yani OKUL' dan beklemek yeterli değildir. Kültürel miras bir gönül alışverişidir. Büyükbabası ve büyükannesini sevmeyen torunlar, torunlarına vaktinden ve cebinden fedakârlık yapmayan büyük ebeveynler mirası aktaramaz. Manasız bir çekirdek aile kültürü bütün dünyada kuşaklar arası uçurumu büyütüyor ve klasik kültür yeni kuşaklara aktarılamıyor. Ben doğrusu İran'ın siyasi rejimini pek dikkate almıyorum. O ülkelerde bir gelecek görüyorum, o da geçmişini her devirde, her rejimde, her istilada saklayabilmiş olmasından geliyor.

(…)

İlber Ortaylı, *Eski Dünya Seyahatnamesi*

1. Metinde geçen "Eğitim, mevcut kültürün gelecek nesillere aktarılması demek. Bu görevi sıra, tahta, harita, öğretmen ve müdürden oluşan bir manzaradan yani OKUL' dan beklemek yeterli değildir. Kültürel miras bir gönül alışverişidir. Büyükbabası ve büyükannesini sevmeyen torunlar, torunlarına vaktinden ve cebinden fedakârlık yapmayan büyük ebeveynler mirası aktaramaz." ifadesiyle yazar ne anlatmak istemiş olabilir?

2. Yazar metinde, şehirlerdeki tarihî dokuların zarar gördüğüne ve yanlış yerleşime dikkat çekmiştir. Yaşadığınız yeri de göz önüne alarak yazarın bu görüşlerine katılıp katılmadığınızı gerekçeleriyle yazınız.

3. Bir Türk tarihçisi olan İlber Ortaylı'nın tarihçi kimliğinin, Ortaylı'nın gezi yazılarına nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi gerekçeleri ile ifade ediniz.

Hazırlayan: *Zeynep Nida SERDAR*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.12: Metni yorumlar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Konuya ve Okuyucuya Yönelik Tavır	25 dk.
Amacı	Metindeki açık ve örtük iletileri yorumlayabilmek. Metinle ilgili tespitlerini ifade edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Üsküp'ü Gezmek

(…)

Mustafa Paşa Camii, Üsküp'ün ilk camilerinden. 500 yıllık. 1963'teki o sert depremden bu yapıların çoğu etkilenmemiş. Fakat insanoğlunun o bilinen barbarlığından da çoğu kurtulamamış. En yerinde değerlendirme koruma ise Tito dönemi Yugoslavyası'nda yapılmış. Eski eserlerin çoğu onarım görerek, değerlerini zedelemeyecek işlevsel konularda kullanılmış; müze, kültür merkezi, halk sanatlarının sergilenmesi gibi... Bundan ötürü de günümüze daha bakımlı bir biçimde uzanabilmişler.

Bir iki caminin kapı alınlığı ile revakları birleştiren bölümüne de, Vardar Nehri üzerindeki güzelim Osmanlı köprüleri çizilmiş, kimine de Kâbe resmi. Bu resimlerin arka fonunu, bir yaz sıcaklığının duruluğunu taşıyan renkler oluşturuyor. Zamanla dökülen kısımlarına onarmak amacıyla dokunanlar başarılı olamamışlar. Fırça darbeleri kalın izler bırakarak o saydamlığı kırmış. O bilinmez ustaların elinden çıkmış, bu çevreyi görme anlatma gücüyle dolu çalışmalar, herhangi bir el atmayı kabul etmiyor.

İsa Bey Camii, 15. yüzyıl. Bir büyük kütüphane ve türbeden oluşuyor. Osmanlı Balkanlar'dan çekildiğinde, kitaplık da kapatılıyor. Caminin yana uzanan bahçesinin, küçük çarşıya açılışı da, onu gelip geçilen bir yer yapmış, zaman içinde. Bu da hem camiye, hem mezarlığa, hem de mezar taşlarına ayrı bir özellik kazandırıyor. Çoğunlukla bizde de böyledir. Camilerimiz, mezarlıklarımız kente karışmıştır. Bu, onların günlük hayatımızdaki alçakgönüllü duruşlarından ötürü ölüm ve sonrası için daha yumuşak yorumlar yapmamızı da sağlar.

(…)

Gezdiğimiz her noktada, geçmişten gelen özgün kültür anıtlarının bir süre daha korunmazsa yıkılıp bitecek örnekleri var. Bunlardan biri de caminin yanındaki saat kulesi. Zamanı gösteren bölümü, sökülüp çalınmış. Osmanlılar zamana çok değer veriyorlarmış belli ki. Rumeli'de bu saat kulelerinden çok yere yapmışlar, çünkü.

Öğlende Türk Mahallesi'nde çarşıda yemek yiyoruz.

Türkçe ile binlerce kilometre daha aşacağımızı henüz bilmiyorum. Ama kısa bir süre sonra öğreneceğim. Yemekten sonra gidip konuşacağımız Üsküplü aydınlar var.

(…)

Salih Bin Şerif'in dizeleri geliyor aklıma:
Bana Bosna'dan var mı haberiniz
Rumeli, Rumeli'den var mı haberiniz

Bosna-Hersek'e gidilecek, elbette.
Burası oraya uzanan yolun ilk basamağıdır.
Osmanlı Rumeli Beylerbeyi'nin eyalet merkezine gidilmez mi, hiç...
Rumeli'ye geldimse, Rumeli'yi görmek, Rumeli'yi dinlemek içindir.

(…)

Füruzan, *Balkan Yolcusu*

1. Füruzan'ın "Balkan Yolcusu" kitabıyla ilgili yayın evinin genel ağdaki tanıtım sayfasında "Füruzan'ın 'Balkan Yolcusu' (1994'te ilk yayımlandığındaki adıyla 'İşte Bizim Rumeli'), bir gezi-röportaj demeti. Dört bölümden oluşuyor: Bosna-Hersek, Makedonya, Bulgaristan, Yunanistan. Tarihe tanıklık açısından önemi bugün daha da artmış olan 'Balkan Yolcusu', edebî bir tat yaşayan, şiirlerle bezeli, zaman zaman öykü kokan, yazarın Balkan izlenimlerini kendine has diliyle yansıtan bir çalışma." ifadeleri yer almaktadır.

Kitapla ilgili bu tespitlere katılır mısınız? Neden?

2. "Türkçe ile binlerce kilometre daha aşacağımızı henüz bilmiyorum. Ama kısa bir süre sonra öğreneceğim. Yemekten sonra gidip konuşacağımız Üsküplü aydınlar var." cümlelerinden coğrafya, kültür ve tarih bağlamında hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz?

3. Metinde geçen "Mustafa Paşa Camii, Üsküp'ün ilk camilerinden. 500 yıllık. 1963'teki o sert depremden bu yapıların çoğu etkilenmemiş. Fakat insanoğlunun o bilinen barbarlığından da çoğu kurtulamamış." cümlesini yorumlayınız.

Hazırlayan: *İsmail BEKTAŞOĞLU*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.13: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Metindeki İpuçları	25 dk.
Amacı	Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metni okuyunuz. Soruları, metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Sovyet Rusya

(…)

Sovyet Dışişleri Bakanlığı memurlarından Manjosin önüme düştü. Metropol Oteli'nin danslı çay ve yemek salonuna girdik, orkestrayı arkamıza alarak gerilerde bir masa başına yerleştik, iyi Türkçe konuşan Manjosin:

– Nasıl, bir değişiklik var mı?

Diye sordu. Hayır, hiç bir değişiklik yoktu. Ortadaki fıskiyeli havuz, şıkır şıkır akan sular ile yerli yerinde idi. Tavanı ve duvarları süsleyen motiflere el sürülmemişti. 1900 modeli elektrik lâmbalarından salona hep o yarı melânkolik ışık dağılıyordu. Sanki orkestra da aynı havaları çalıyordu. Elimi çeneme dayadım, bakışlarım dalgın, bir ressama poz verir gibi, bir süre öyle kaldım.

Manjosin'in sorduğu boşuna değildi. Dört gündür Moskova'da idik. Ertesi günü Kief'e gidecektik ve ben otuz yıl önce üç hafta geçirdiğim bu kentte bana eski günleri ansıtabilecek bir ipucu, bir dayanak arıyor, bir türlü de bulamıyordum. Giderayak şu Metropol Oteli'ne bir uğramayı ben istemiştim. Otuz yıl içinde çok değişmiş, çok gelişmişti Moskova. Nüfusu üç milyondan yedi milyona yükselmişti. Bir zamanlar kenar mahalle sayılan yerler, bugün şehrin tâ içine girmişti. Dört yana doğru açılan geniş caddeler göz alabildiğine uzanıp gidiyordu. Moskova, kendi kendisiyle yarışa çıkmış denebilirdi. Burayı değil otuz, on yıl, hatta beş yıl görmeyenlerin bile aradaki değişikliği fark etmemeleri imkânsız olduğunu söylediler. Tencerede kaynayan süt gibi şehir taşıp nerelere kadar yayılacaktı böyle? Her tarafta bir yapı faaliyeti. Ucuz yapılar, çabuk tamamlanan küçük daireli yapılar.

(…)

Bunca yıllık gazeteciyim. Ahmet Emin Yalman kadar değilse bile epeyce memleket gezdim, gördüm. Fikir tartışmalarına katıldım, politika kavgalarını izledim. Vardığım sarsılmaz inanç şu: Dünyada kötü adam, çıkarcı adam, ahlâksız adam çoktur. Fakat kötü millet, çıkarcı millet, ahlâksız millet yoktur. Aralarında coğrafyanın, ekonomik koşulların, gelenek ve göreneklerin doğurduğu bir takım karakter ayrımları bulunsa da toplumlar genel olarak iyidirler, birbirlerini sevmeye, saymaya, anlamaya yatkındırlar. (…) Uzun yıllardır bu inanca bağlandığım için şimdiye dek yazılarımda herhangi bir milleti kötülemekten dikkatle sakınmışımdır. Örneğin, Kıbrıs dâvasının bugünkü içinden çıkılmaz hâle gelmesinde Adada yaşayan Türklerle Rumları, ya da Türk milleti ile Yunan milletini nasıl suçlayabiliriz? (…) (Biz derken iş başındaki sorumlularımızı kastediyorum). Bu durumda Türk, Yunan, İngiliz ve Amerikan milletlerinden bir veya bir kaçını kötü niyetle suçlamaya imkân var mı?

(…) Ruslar genellikle sabırlı, telâşsız, uysal nisanlar. Lenin'in mezarını ziyaret etmek için kuyruğa girip üç saat, dört saat hiç bir kargaşalığa meydan vermeksizin rahatça bekleyebiliyorlar (halkı bu ziyarete çağıran bir kimse olmadığı gibi mezar kapısındaki nöbetçi erlerin dışında kuyruk düzenini koruyacak bir polis kuvveti de görmedim). Sokaktaki trafik düzenine de halk âdeta kendiliğinden uyuyor. 1935 yılında bütün Moskova'da topu topu dört yüz taksi vardı. Tek hat hâlinde o zaman yeni açılan metro, ihtiyacı karşılamaktan çok uzaktı. Şehir içinde bir yerden bir yere gitmek başlı başına bir mesele idi. Bugün metro şebekesi, büyük Batı başkentleriyle yarışacak kadar genişlemiş, örümcek ağı misali, Moskova'nın yeraltını sarmıştır.

(…)

Motorlu araçlar da adamakıllı çoğalmış Moskova'da. Geniş caddelerin kavşağında arabalara yol gösteren trafik memurları artık eskisi gibi figüran rolünde değiller. Paris'in ve Londra'nın yoğunluğuna henüz varamamışsa da taksi, özel, yerli, yabancı on binlerce vasıta sokaklarda vızır vızır işliyor. Edinburgh, Manchester, Lyon, Cenevre, Stockholm markalı otomobillere, hatta otobüslere rastlıyorsunuz.

(…)

Nadir Nadi, *İki Sovyet Rusya, İki Polonya*

1. Gezi yazılarındaki anlatıcının gerçek bir kişi olduğunu göz önünde bulundurarak okuduğunuz metinden yazarın yaşamına dair hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz?

2. Okuduğunuz metinden hareketle yazarın karakter özellikleri hakkında neler söylenebilir? Görüşlerinizi gerekçeleriyle yazınız.

3. Yazarın insanlar ve toplumlar hakkındaki düşünceleri, onun gazetecilik kimliği hakkında sizde nasıl bir izlenim uyandırmaktadır? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

4. Yazar, farklı zamanlarda ziyaret ettiği Moskova'da gözlemlediği değişim karşısında nasıl bir tavır sergilemektedir? Bu durum, yazar ve metin arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek bakımından sizce nasıl değerlendirilebilir?

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.13: Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Eski Dünya İzlenimleri	25 dk.
Amacı	Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Ön Söz

Ben bizim neslin içinde erken denebilecek bir yaşta yurtiçinde ve yurtdışında gezmeye başlamış talihli insanlardanım. Bu talihimi büyük ölçüde kendi gayret ve inadıma, ebeveynimin kıt kaynakla da olsa bahşettiği imkanlara borçluyum. Ama bazen onlarla bile seyahatseverliğim konusunda ihtilafa düşmüşümdür. Fizik olarak da dünyaya gözümü seyahatle açtım. Hiç alakası olmayan bir ülkede doğdum. Alakası olmayan yerlerden geçip ülkemize ulaştım.

Şuursuzca tamamladığım bu uzun gezileri şuurlu olarak çok erken yaşta tekrarlamaya başladım. Kıt paramla Avrupa'daki demiryollarının ikinci mevki vagonlarında oradan oraya gezindim. Küçük bir bavul ve seyahat rehber kitaplarımla çıktığım yolculuklarda insanlarla gevezelik etmekten büyük zevk duydum. Viyana kafelerinde ihtiyarlarla konuştum. Şam'da baklava ve meyva tatlısı yedim ve bir imparatorluğun Ortadoğu'da hepimize bıraktığı en önemli ortak miras yani Türkçe sayesinde her yere girip çıktım.

42 yıl evvelin imkanlarıyla Suriye'yi tanıdım. Venedik'i tanıdım. Soğuk harp sıralarında Viyana'da bulunmanın imtiyazından yararlandım. Çekoslovakya'ya, Macaristan'a rahatça girip çıktım. Ol vakit Japon turistler dolu değildi. Almanlar da henüz çok az geliyordu. Avrupa'nın en önemli operalarından olan Prag ve Budapeşte'de opera temsillerini istediğim gibi, localarda takip edebildim. Buna talebe bütçem yetiyordu. Floransa'da Uffizi galeride henüz kuyruklar yoktu. Vatikan'da Sistin Şapel'de veya Pinakateka'da itiş kakış olmadan rahatça ziyaret yapabiliyordum. Yunanistan rahattı. Balkanlar çok sıcakkanlıydı. 1972'de gördüğüm Saraybosna, Bursa'nın kopyası idi.

Ama asıl el değmemiş ve güzel olan bizim ülkemizdi. Antalya Konyaaltı plajında hiç kimseler yoktu. Kumsalın önünden geçen Sideli korsanların, deniz tanrısı Poseidon'un ve nereidlerin hayaliyle denize giriyordum. Aksaray Niğde'si ile Sultanhan üzerinden Konya'ya ulaşmak XIII. asırdaki ipek yolculuğunu neredeyse tam lezzetiyle veriyordu. Tozu toprağı dahil...

(…)

İlber Ortaylı, *Eski Dünya Seyahatnamesi*

1. "*Ben bizim neslin içinde erken denebilecek bir yaşta yurtiçinde ve yurtdışında gezmeye başlamış talihli insanlardanım. Bu talihimi büyük ölçüde kendi gayret ve inadıma, ebeveynimin kıt kaynakla da olsa bahşettiği imkanlara borçluyum.*" cümlelerinden yazarın kişiliğiyle ilgili hangi bilgilerini edinmemiz mümkündür?

2. "*Kıt paramla Avrupa'daki demiryollarının ikinci mevki vagonlarında oradan oraya gezindim. Küçük bir bavul ve seyahat rehber kitaplarımla çıktığım yolculuklarda insanlarla gevezelik etmekten büyük zevk duydum. Viyana kafelerinde ihtiyarlarla konuştum. Şam'da baklava ve meyva tatlısı yedim ve bir imparatorluğun Ortadoğu'da hepimize bıraktığı en önemli ortak miras yani Türkçe sayesinde her yere girip çıktım.*" cümlelerini çeşitli kültürleri tanıyıp anlama bağlamında değerlendiriniz.

3. Sizce bir metni yazarından bağımsız düşünebilir miyiz? Düşüncelerinizi yazar ve metin bağlamında ifade ediniz.

Hazırlayan: *İsmail BEKTAŞOĞLU*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.14: Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Seyahatnamelerin Öncüleri	20 dk.
Amacı	Gezi yazısı türünün gelişimi ile ilgili yorumda bulunabilmek. Türün önde gelen yazar ve eserlerini tanıyabilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Moskova'ya... Moskova'ya

(…)

Moskova'nın bende bıraktığı ilk izlenim, büyüklüğü ve sakinliği oldu. Sessizliği büyüklüğünden, büyüklüğü sessizliğinden geliyordu sanki. Geceleyin ayaklarınızın sesini duyarak caddelerde yürürken, bu şehirde yedi milyon insanın oturduğuna inanmak gelmez içinizden. Ama bunun nedenlerini anlamak da güç değildir. Gündüzleri kalabalık olan üstü değil, altıdır Moskova'nın. Metro, örümcek ağı gibi sarmıştır onu, büyük çoğunluğun kullandığı taşıt aracı metrodur. Her istasyondan dakikada bir tren geçer. İşçiler işlerine çoğun metro ile gelip giderler. Bundan başka, tiyatrolar, sinemalar erken başlar, erken biter. Beş, beş buçukta girersiniz, bilemediniz dokuz 28 buçukta çıkarsınız. Ertesi gün çalışacak olan Moskova'lılar, yemeklerini yiyip erken erken yatacaklardır. Törenler, şölenler de öyle erken saatlerde düzenlenir. Gerçi Moskova'yı gören herkesin söylediği gibi, geceleyin sokaklar büsbütün boşalmıştır; ama bütün şehrin tümden uykuya daldığı anlamına gelmez bu. Büyük otellerin salonları, geç vakitlere kadar açık, kalabalık, canlıdır. İnsanlarla oturdukları şehirlerarasında benzerlikler kurmak doğru olursa denecek şudur ki, Moskovalı Moskova gibi sakindir, şehri gibi huzur verir o da. Yüksek sesle konuşmaz, ateşli ateşli tartışmaz, naziktir, düşüncelidir, giderek dalgındır bile. Bu yüzden olacak, Babayef'e ikide bir:

– Düşüncelisiniz bugün, diyordum.

O da şaşarak:

– Hayır, diyordu.

Türkçeyi bir İstanbul efendisi gibi konuşan Aleksandrof, hep bir şey hatırlıyormuş gibi dalar giderdi, bizim işlerimiz için sessiz sessiz öteye beriye telefon ederken, haritalarına dalmış bir kurmay subay gibi çevresini unuturdu, dikkatli ve telaşsız. İstanbul'dan tanıdığım güler yüzlü Bay İvan'ın neşesi de sanırım gürültülü kahkahaya değin varmamıştır. Diyeceğim, Karamazoflara benzer kimseyi görmedim orda. Dostoievski'nin Rusları yanlış anlatmış olduğu biçiminde bir eleştiri olarak söylemiyorum bunu, aklımın ucundan geçmez öyle şey, Dostoievski'nin ereği başkaydı.

Moskova'da belirleyici görünü kulelerdir. Eski kiliselerin renkli şekerlere benzeyen kubbeleri arasından yeni Moskova'nın gökdelenleri yükselir. Stalin'in gününde yapılmış olan yedi büyük yapı. Üniversite, Otel, Bakanlık (Dış İşleri Bakanlığı) ve konut olarak kullanılıyor bunlar. Ben bu yapıların uslup-larından hoşlanmadım. Belki de Moskova ile uygunluk aranarak yapılmış olacaklar. Bunlarda sezilen başlıca amaç büyüklüktür, görkemdir, göz doldurmaktır. Onlarda olsun, öteki büyük blok apartımanlarda olsun, bir biteviyelik ağır basıyor. Gerçi bu biteviyelikten kurtulmuş bir iki yapı görmedim değil, ama onlar arada kaynayıp gitmişler. Bunlardan birini Corbusier yapmış, otuz beş yıllarında sanırım, aklımda yanlış kalmadı ise. Hoşa gitmemiş olacak ki, unutulmuş bir yanda. Yeni Moskova, eski Moskova'yı ortadan kaldırmamıştır, onun yanında, arasında kurulmuştur: öyle ki büyük yeni yapıların arasında, en işlek alanlarda, bir katlı, küçük, ahşap, yapılar da görüyorsunuz arada bir.

(…)

Melih Cevdet Anday, *Sovyet Rusya, Azerbaycan, Özbekistan, Bulgaristan, Macaristan*

1. Cumhuriyet Döneminde edebiyatımızda gezi türünde sayı ve nitelik yönünde büyük bir ilerleme sağlanmıştır. Bu dönemin tanınmış gezi yazarlarının arasında önce Falih Rıfkı Atay'ı anmak gerekir. Falih Rıfkı Atay'ın "Denizaşırı", "Taymis Kıyıları", "Bizim Akdeniz", "Tuna Kıyıları", "Hind", "Yolcu Defteri" ele alınan konular ile gözlem ve anlatım ustalığı bakımından değerli eserlerdir. Diğer bir önemli isim olan Melih Cevdet Anday'ın, "Sovyet Rusya, Azerbaycan, Özbekistan, Bulgaristan, Macaristan" seyahatnamesi bu ülkelerde gözlemlediği insan manzaralarını anlattığı gezi kitabıdır. Cumhuriyet Döneminde gezi türünde eser veren diğer yazarlar arasında "Tuna'dan Batıya" ve "Yurttan Yazılar" adlı kitaplarıyla İsmail Habib Sevük, "Anadolu Notları" adlı iki ciltlik kitabıyla Reşat Nuri Gültekin , "Anadolu Manzaraları" adlı kitabıyla Hikmet Birand, "Mavi Yolculuk" ve "Mavi Anadolu" eserleriyle Azra Erhat sayılabilir.

Cavit Kavcar, *Yazılı ve Sözlü Anlatım*

Bu bilgiyi göz önünde bulundurduğunuzda özellikle Cumhuriyet Dönemi'nde gezi yazısı türünde sayı ve nitelik bakımından gelişme yaşanmasının nedenleri sizce neler olabilir? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

2. Türk edebiyatında sanatçılar gezi yazısı türünde çok eser vermemişlerdir. Sizce bunun sebepleri neler olabilir? Açıklayınız.

3. *Seyahatname ve Öncüleri* adlı bir proje çalışmanız olduğunu düşününüz. Proje çalışmanız için edebiyatımızın hangi dönemine ait gezi yazısı örneklerini ve bu türde eser vermiş sanatçıları araştırmak isterdiniz? Neden?

4. Cumhuriyet Dönemi'nde gezi yazısı türünde eser vermiş yazarların birçoğu, genellikle eserlerinde Anadolu'ya yer vermişlerdir. Sizce bu durumun nedenleri neler olabilir? Görüşlerinizi gerekçeleri ile ifade ediniz.

Hazırlayan: *Zeynep Nida SERDAR - Teoman Ali GÜNEŞ*

9.ÜNİTE> Gezi Yazısı | Kazanım A.4.15: Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.
Alan Becerileri: Okuma Becerisi | Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Etkinlik İsmi	Çeşit Çeşit Cümleler, Türlü Türlü İşaretler	20 dk.
Amacı	Metin üzerinde noktalama çalışmaları yapabilme ve cümle çeşitlerini birbirinden ayırt edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metinden hareketle cevaplayınız. (Metin, aslına sadık kalınarak alınmıştır.)***

Hayattan Ne İstersin?

Kolombiya'da Kogui yerlilerinin yaşadığı Tunkeka Köyü'ndeydik. Rehberimle beraber evleri dolanırken ahşaptan, yuvarlak, çatısı belgesellerde gördüğünüz yerli evleri gibi sarı samanlarla kaplanmış bir eve girdik. Tabii öncesinde kapıda bekleyen evin reisinden izin alarak...

Otuz metrekarelik ufak bir evdi burası. Zemini topraktı, ortada etrafı taşlarla çevrilmiş, içinde odun yakılan bir ocak bulunuyor; ocağın üstünde artık kapkara olmuş bir tencerede ne olduğunu anlamadığım bir yemek pişiyordu. Köşelerde ise gelişigüzel yere bırakılmış muz ve birkaç tropikal meyve vardı.

Evin annesi ocağın yanında, yere çuval gibi bir şey sermiş, üstünde oturuyordu. Kucağında da emzirdiği bebeği vardı. Kıyafetleri ise tüm Kogui yerlilerinde olduğu gibi sadece beyaz kumaştandı. Beyaz diyorum ama bağda bahçede çalışmaktan, toprağa oturmaktan beyazlıktan artık eser kalmamıştı. İki yaşındaki diğer çocuk ise yine toprak üstünde, annesinin yanında oturuyordu. İzin isteyip anneyle konuşmaya başladım. Bu arada bazı Kogui yerlileri kendi dillerinin yanı sıra İspanyolca da biliyordu. Anlaşmamız çok kolay olmasa da cümleleri tekrar ede ede birbirimizin dilini çözmeyi başardık:

"Merhaba, adın ne?"

"Karaisi Maranasya Handigo."

"Kaç yaşındasın?"

"Yirmi bir ( )"

"Kaç çocuğun var?"

"Beş ( )"

"Burada mı yatıyorsun?"

"Evet."

(…)

"Hayattan istediğin bir şey var mı?" diye sordum.

Yüzüme şaşırmış bir ifadeyle baktı. "Nasıl?"

"Yani hiçbir şey istiyor musun sen? Yeni bir ev, kıyafet, ayakkabı ya da başka bir şey?"

"Burada, evimde ailemle beraber yaşıyorum... Böyle hep beraber yaşayalım... Başka bir şey istemem."

Mehmet Genç, *Rotasız Seyyah Yol Hikâyeleri*

1. Yazar, metindeki "*Burada, evimde ailemle beraber yaşıyorum... Böyle hep beraber yaşayalım... Başka bir şey istemem.*" cümlelerinde üç noktaları hangi amaçla kullanmış olabilir? Görüşlerinizi gerekçeleri ile ifade ediniz.

2. Metinden alınan yandaki bölümde yay ayraç ile belirtilen yerlere hangi noktalama işaretinin getirilmesi uygun olur? Neden?

"Kaç yaşındasın?"
"Yirmi bir ( )"
"Kaç çocuğun var?"
"Beş ( )"

3. a) Cümleler yapılarına göre basit, birleşik, sıralı ve bağlı cümle olarak adlandırılır. Birden fazla yargı içerdiği hâlde tek bir yüklemi bulunan cümlelere birleşik cümle denir. Buna göre metinden birleşik yapılı bir cümle bularak aşağıdaki alana yazınız. Daha sonra bu cümleyi basit yapılı cümleler hâline getiriniz.

Metinden Seçtiğiniz Birleşik Yapılı Cümle	
Cümlenin Basit Yapılı Hâli	

b) Metinden bulduğunuz birleşik yapılı cümle ile sizin oluşturduğunuz basit yapılı cümleler hem anlam hem de anlatım olarak aynı mıdır? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Hikmet GÜNDÜZ*

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 1

1. a) Arkadaşlarını yerli yersiz tenkit ettiği için pek sevilmeyen bir gençti.
   b) İyilik timsali biri olarak âdeta kanatsız bir melekti.
   c) Valilik, şehrimizdeki trafik kontrollerinin hangi güzergâhlarda olacağını beyan etti.

2. a)

Kelimeler	Eş Anlamlıları
nesir	düzyazı
tenkit	eleştiri
medeniyet	uygarlık
imkân	olanak
himaye	koruma, gözetim
esas	temel
numune	örnek
timsal	simge
beyan etmek	söylemek, bildirmek, anlatmak, ileri sürmek

b)

Kelimeler	Sözlük Anlamı
nesir	Düzyazı.
tenkit	Eleştirme, eleştiri.
medeniyet	Uygarlık.
imkân	Yararlanılan uygun şart, durum olanak.
himaye	Koruma, gözetme, esirgeme, koruyuculuk, gözetim.
esas	Bir şeyin özünü oluşturan temel, ana, başlıca, bir işte veya sözde doğru biçim.
numune	Örnek, göstermelik.
timsal	Simge.
beyan etmek	Söylemek, ileri sürmek, anlatmak.

Bu sorunun performans değerlendirmesi kısmının farklı cevapları olabilir. Ancak bazı kelimeler bugün de sıklıkla kullanıldığı için daha tanıdık gelmekte ve eş anlamlılarını bulmak daha kolay olabilmektedir. Bu tür sorularda metnin bağlamını iyi anlamak, bilmediğimiz kelimelerin anlamını tahmin etmede kolaylık sağlamaktadır.

3. *Kalem efendisi*: Kalem, eskiden resmî kuruluşlara verilen isimdir. Kalem efendisi de resmî kuruluşlarda yazı ve evrak işlerinin görüldüğü yerde çalışan kişilere denir. Kalemle çalışmak ya da kalemde çalışmak, yazarak evrak işleri yapmak anlamında kullanılmıştır. Bugünkü devlet memuru sözüne yakın bir anlamı vardır.

   Medeniyet resulü: Uygarlık elçisi demektir. Metinde Batılılaşma ile birlikte Avrupa'daki yenilikleri ve çağdaş düşünceyi Osmanlı İmparatorluğu'na taşıyan aydın tipinden söz etmektedir.

   Yeni dünya: Özünü akıl ve kanundan alan dünya.

4. Cevap her öğrenciye göre farklı olmakla birlikte aydınlanma, aydın, akıl, adalet, kanun, medeniyet, toplum, halk, vatan sözcükleri ifade edilebilir. Tanzimat Dönemi'nin en önemli aydınlarından biri olarak Şinasi'yi anlatan bir metindir. Avrupa'nın Aydınlanma Dönemi'nden etkilenen bir yazar olarak Şinasi, akıl ve kanunun gelişmedeki önemini vurgular. Vatanın kalkınması ve gelişmesi için toplumun ve halkın görevlerinin yanında sorumlulukları da vardır. Halkın memleket sorunlarına duyarlı olması, bilime ve akla bağlı kalması, görüşlerini ifade edebilmesi, çalışmayı ve yardımı yüce değer olarak sahiplenmesi, dış dünyaya açık olması ve vatanına sahip çıkması istenmektedir.

Etkinlik No.: 2

1. Olası Cevaplar:

   Metni anlamamı zorlaştırdı. Fakat bazı kelimeleri metnin bağlamından çıkararak metnin bütününe dair bir fikir sahibi oldum, metni büyük oranda anladım.

2. Bir eserin benim için lezzetle okunabilmesi için öncelikle konunun ilgimi çekmesi gerekir. Bunun yanı sıra dilinin yalın olması ve ele aldığı konunun derinlemesine işlenmesi, neden-sonuç ilişkisinin eser boyunca kurulmuş olması gerekir.

3.

Kelime	Çağrışım	Sözlük Anlamı
vaka		Olay, hadise.
nakil		Aktarım, aktarma, iletme, bir yerden alıp başka yere iletme, tayin.
rivayet		Söylenti, olay ya da sözü nakletme.
tafsilat		Ayrıntı, ayrıntılı açıklama.
hülasa		Özet, fezleke.
vukuat		Polisi ilgilendiren olay ya da olaylar. Olan bitenler.
tefrik		Ayırma, ayırt etme.
intihâb		Seçme, seçim.
ehemmiyet		Önem.
esatir		Mitoloji, tarih öncesi tanrıların efsaneli serüvenlerini anlatan ve bir topluluğun duygularını, anlayışını ve özlemlerini göstermesi bakımından değeri olan hikâyeler.

4. Olası Cevaplar:

   Arkadaşlarım *vakanın* gelişimi ile ilgili ayrıntılı bilgilendirme yaptılar.

   Nakil yapılacak öğrencilerin kimlik bilgilerini buraya yazınız.

   Rivayetler her zaman gerçekleri yansıtmaz.

   İş yerinde gelecek yılın planlamasına dair yaptığım çalışmayı *tafsilatıyla* aktardım.

   Uzun uzun anlatmak yerine *hülasasını* yazdığım bu paragrafta bulabilirsiniz.

   Polis uzun çalışmalardan sonra *vukuatı* detaylarıyla çözebildi.

   Sınav için romanın hikâyeden *tefrikine* yarayacak özelliklerine çalışınız.

   Hayattaki *intihaplarınız* sizi yansıtır.

   Özellikle işsizlik sorunu üzerine *ehemmiyetle* durmak gerekiyor.

   Esatirler her milletin geçmişine ışık tutar.

5. a) Fakat her özette olduğu gibi bunda da hüner, olayların canlı noktalarını ayırt etme ve bunları seçmedir.
   b) Bu zamanlarda halkımız doğallığa ve yalınlığa fazlasıyla önem veriyor.

Etkinlik No.: 3

1. Olası Cevaplar:

   Hayalî olaylar daha çok ilgimi çeker çünkü gerçeklikten uzaklaşmak ve hayal gücümün sınırlarını zorlamak beni daha çok eğ-

CEVAP ANAHTARLARI

lendirir. Bu türden yazılmış metinler ve kitaplar beni daha çok etkiler.

2. Gelişmiş bir toplum, bilimin ve aklın ışığında yönünü bulan bir toplumdur. Bu toplumda insanlar yaşantılarından mutludurlar. Gelişmiş ve refah toplumları olarak çevreye saygılı, insanların kardeşçe yaşadığı, teknolojinin nimetlerinden yararlanan, yurttaşları eşitlik içinde yaşayan, okuma oranları yüksek, sanatı gelişkin bir toplumdur.

3. Çocukken bazı şeyleri derinlemesine düşünmeyiz. Hayal gücümüz gelişmiştir; sonuçlarını bilmeden, düşünmeden dürtüsel şekilde davranırız. Ancak büyüme ve olgunlaşma, sınırlarımızın da farkına varmaktır. Neler yapıp yapamayacağımız konusunda kendimizi daha iyi tanırız. Düşünmeden hareket etmeyiz. Davranışlarımızın sonuçlarıyla yüzleşerek öğrendiklerimizden ders çıkarırız.

4. İlk romanlar; edebiyat tarihimizde görülen halk hikâyelerinin olağanüstü olaylarından, insanın başından geçmiş ya da geçmesi mümkün olayların anlatıldığı metinlere geçiştir. Böyle olduğu için halk hikâyelerinde olmayan neden-sonuç bağı bulunur. Gerçekçi bir şekilde yer alan olay örgüsüne rastlanır.

5. Halk hikâyeleri ile romanlar rakip ya da karşıt değildir. Tarihsel gelişme ve edebiyat içinde ikisinin de yeri farklıdır. İki türün de sunduğu farklı tatlar ve zenginlikler vardır. Edebiyat tarihine bakarken bugünden değil, o dönemin koşullarına göre değerlendirmeler yapılmalıdır.

Etkinlik No.: 4

1. Edebiyat farklı zihniyetleri ve bilgi yapılarını, toplumsal sorunları, çalkantıları, ideolojileri, hayalleri, ütopyaları kısacası insanı ilgilendiren, insanlık tarihindeki bütün olay ve olguları ele alabilmesi açısından sosyal bir arkeolojiye benzetilmiştir. Edebî metinleri derinlemesine incelediğimizde yazıldığı dönemin, ele aldığı konunun tarihsel, sosyal ve kültürel arka planını eserlerde bulabiliriz.

2. Yazarlar ele aldıkları konuları eserlerinde tüm detaylarıyla, tarihsel ve toplumsal gerçekliğe bağlı kalarak, derinlemesine damıtarak, süzerek anlatırlar. Aynı zamanda bunu güzel bir dille, etkili bir şekilde yansıtırlar.

3. Olası Cevap:

   Öncelikle türüne ve yazarına bakarım, ayrıca bu kitabı okumuş başka kişilerin görüşleri ve önerilerini dikkate alırım.

4. Olası Cevap:

   Reklamlarla duyurulan ve kampanyalarla çoksatar olarak ifade edilen kitaplar her zaman ilgimi çekmez. Yani bir kitabın çoksatar olması onun her zaman iyi bir edebiyat eseri olduğu anlamına gelmez bana göre. Onun için kendim araştırma yapmayı ve okuyanların görüşlerini değerlendirmeyi daha çok tercih ederim.

5. Olası Cevap:

   Nitelikli tartışmanın geliştirici olduğunu düşünüyorum. Bir konuyu farklı boyutlarıyla ve farklı bakış açılarına göre tartışmak bizleri geliştirir, derinlemesine düşünmemizi sağlar.

Etkinlik No.: 5

1. Geçmişiyle kurduğu ilişkiden yaşadıklarına, tarihindeki kahramanlıklardan gelecek beklentilerine, âdetlerden gelenek göreneklere, ortak değerlerden ortak hayallere kadar milletin yaşantısının bütününü edebî eserlerde bulabildiğimizden edebiyat "bir ulusun günlüğü" gibidir.

2. Edebiyat eserleri anlattıklarıyla o toplumdaki insanları anlatırken bir yandan da o insanlara model olarak onların kimliklerini oluşturmalarına yardımcı olur. Anlatılan hikâyeleri bizzat kendi deneyimlerine uygulamak isterler. Edebiyat yapıtlarında anlatılan hikâyeler insanları zenginleştirerek ufuklarını açar ve onları, insani olarak geliştirir.

3. Toplum tarafından sevilen ve benimsenen edebî karakterlerin kişilerin hayatlarını etkiledikleri görülür. Kişiler, karakterlerin yaşamlarını kendi yaşamlarına yansıtmak ve bu yolla edebiyat yapıtlarındaki hikâyeleri gündelik yaşamlarında yeniden üretmek isterler. Feride karakteri, Kurtuluş Savaşı yıllarında yayımlanan "Çalıkuşu" romanının ana karakteridir. Mücadeleci kişiliği, sevgi dolu yüreği ve zorluklardan yılmaması gibi özellikleriyle toplum tarafından benimsenmiş ve doğan kız çocuklarının ona benzemesi arzusu ile roman kahramanının adı kız çocuklarına verilmiştir.

4. Olası Cevap:

   Okuduğum zaman Reşat Nuri Güntekin'in "Çalıkuşu" romanı beni de çok etkilemişti. Çünkü Feride, kimseden korkmamakta ve doğru bildiğinden vazgeçmemektedir.

5. Olası Cevap:

   Teknolojik gelişmelerle birlikte filmleri ve dizileri izlemenin daha yaygın olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla toplum film ve dizilerdeki karakterlerden daha fazla etkilenmektedir.

Etkinlik No.: 6

1. Eski edebiyatın toplumun faydasına yönelik ihtiyaçları karşılamadığını düşünmektedir. Divan edebiyatının sanatlı söyleyişlerinin laf cambazlığı olduğunu, içerik ile şeklin uyuşmadığını, Acem taklitçiliği nedeni ile dilimize bile gerçek anlamda sahip olup onu koruyamadığımızı belirterek dilde düzenleme gerektiğini düşünmektedir.

2. Osmanlı Devleti'ndeki Batılılaşma hareketleri ile Batı uygarlığını tanımaya başlayınca aydınlar, İslam ülkelerini ve İslam dışındaki ülkeleri karşılaştırmışlar ve neden perişan olduklarını araştırmaya başlamışlardır. Ülkelerini geliştirebilmek, koşulları düzeltebilmek için karşılaştırarak sorunları tespit edip çözmek telaşı içine girmişlerdir.

3. Ülkeleri ile Batı uygarlığı arasındaki gelişmişlik farkını görerek bir an önce gelişmek istedikleri için acele etmişlerdir.

4. Dönemin koşulları değiştikçe ve farklı edebiyat türlerini tanıdıkça Ziya Paşa'nın divan ve halk şiirine yönelik bakışı değişmiş olabilir.

5. Metnin konusu, Tanzimat Dönemi'nde ortaya çıkan atmosfer ve bunun aydınlara etkisidir. Amacı ise Tanzimat Dönemi'nde aydınların toplumsal meselelere ve edebiyata bakışlarını tartışmak, farklı açılardan bu özgün dönemi değerlendirmektir. Konu, vermek istediği mesaj gözetilerek belli bir amaç doğrultusunda yazılmıştır.

Etkinlik No.: 7

1. Olası Cevaplar:

   Evet, yansıtır. Edebiyat eserleri; içinden çıktığı toplumların değerlerini, inançlarını, gündelik yaşantılarını, gelenek ve göreneklerini, dillerini, kültürlerini yansıtır.

   Hayır, her edebiyat eserinin toplumu yansıtması gerekmez. Bazı edebiyat eserleri tamamen kişinin öznelliğini, iç dünyasını anlatabilir.

2. Edebiyatta bireysel yansıtma vardır; sosyoloji ise anlama, algılama, çözüm önerileri getirme amacı taşır. Edebiyat karakter yaratırken gözlem ve çözümleme yapar, çözüm üretmez. Edebiyat estetik bir dille ve kurgusal bir şekilde metni yaratır, sosyoloji ise bilimsel dil ve terimsel anlatım kullanır. Edebiyat eseri güzel söz söyleme üzerine kurulmuştur, sosyoloji ise toplumsal sorunları analiz etmeye ve çözümlemeye yönelik bir bilimsel disiplindir.

CEVAP ANAHTARLARI

3. Metin, bir edebî metnin toplumu hangi açılardan yansıttığı konusunda yazılmıştır. Edebiyat ve sosyoloji ilişkisi hakkında bilgi veren öğretici bir metindir. Bu metnin hedef kitlesi; edebiyatla ilgilenen, edebiyat ve toplum arasındaki bağı merak eden, bu alana meraklı kişiler, akademik çalışma yapanlar ve 10. sınıf öğrencileridir.

4. Özellikle savaş koşullarını doğru ve tarihsel gerçeklere uygun bir biçimde yansıtmış mı diye dikkat ederim. Ayrıca o yılların Ankara şehrinin insanlarının yaşayışı, binaların ve kentin durumu, inançları, değerleri, savaş yıllarında yaşanan zorluklar, insanların yeme içmelerinden kıyafetlerine kadar dönemin atmosferini belge niteliğinde anlatmasını beklerim.

5. Kurgusal metinlerden metnin anlattığı döneme ilişkin giyim kuşamdan yeme içme alışkanlıklarına, eğlence anlayışından değerlere, siyasi görüşlerden kültüre kadar pek çok şeyi öğrenme imkânımız vardır.

Etkinlik No.: 8

1. Olası Cevap:

   Ana dilimiz kendimizi ifade etmede birincil önemdedir. Dilimizi gerçek anlamda öğrenmek, onu okuyup yazarak ve yansıtarak olur. Başka dilleri öğrenerek başka dillerin kelimelerini ve kurallarını uygulamaya çalışmak, dilimizin güzelliğini ve derinliğini bozar, özenti ve anlaşılmaz bir hâle sokarız dili. Kendi aramızda da dilimizi anlamamaya, konuştuklarımıza yabancılaşmaya başlarız. Dilimizi kullanırken başka dillere özenmemek, bol bol kitap okuyarak ifade olanaklarımızı geliştirmek, yabancı sözcüklerin yerine Türkçe karşılıklarını kullanmaya dikkat etmek gibi hassasiyetler geliştirerek dilimizi sevdiğimizi göstermiş oluruz.

2. Divan ve halk şiirindeki dil farklıdır. Divan edebiyatı, Farsça ve Arapça sözcük ve tamlamaların çokça kullanıldığı Osmanlı Türkçesi ile yazılan bir dildi. Bugün Türkçe sadeleşmiş ve divan şiirlerinin dilini bugünden anlamak zorlaşmıştır. Divan ve halk edebiyatının dil farklılığının nedenleri, dayandıkları toplumsal kesimlerin farklı olmasıdır. Divan edebiyatı saray çevresine ve Arapça, Farsça bilen kişilere hitap ederken halk edebiyatı taşrada halkın içinden çıkmıştır.

3. Dilimizi başka diller karşısında korumak için öncelikle dilimizde yazılan eserleri okumalı, kendi dil dünyamızı zenginleştirmeliyiz. Ayrıca farklı dillerden kelime alırken öncelikle dilimizdeki karşılıkları ile sözcükler oluşturmaya çalışmalı; olabildiğince Türkçe kavramlar, terimler ve kelimeler kullanmalıyız.

4. Fuzûlî, Nedim ve Bâkî gibi şairler bugün yaşamakta ve değerlerini korumaktadırlar çünkü dilleri çok canlı, tazedir. Bunun nedeni ise dillerine hâkim olmaları, Türkçeyi çok sevmeleri ve dilin inceliklerini bilerek şiirlerinde buna uygun kullanmalarıdır.

5. Bir dile hâkim olmak, yeni bir dil öğrenmek açısından avantajlar sunar. Ana dilimizi iyi öğrenmek, Türkçe yazılmış eserleri okumakla olur. Okuyan insan diline sahip çıkar ve kendini ifade etmede başarılı olur. Kendi dilini iyi bilen biri, başka dilleri öğrenme konusunda da avantajlı olacaktır.

6. Olası Cevaplar:

   Evet, başarılı. Türk şiirinin bütünlüklü ve ayrım yapılmaksızın okunmasının gerekliliği konusunda yazılmış bir metindir. Amacı, şiirimizi ve dilimizi sevdirmek için izlenecek yolu sezdirmektir. Hedef kitle ise gençler ve edebiyatseverlerdir. Metin, konusunu ve amacını hedef kitleye ulaştırmada başarılıdır çünkü içtenlikli ve örneklere dayalı bir anlatımla gerekçelerini açık bir şekilde aktarabilmiş ve herkesin okuyup ikna olacağı bir metin ortaya çıkmıştır.

   Hayır, başarısız. Metnin hitap alanı kısıtlıdır. Edebiyat tartışmalarından hoşlanmayan ve edebiyat birikimi olmayan kişilerin ilgisini çekmeyebilir.

Etkinlik No.: 9

1. 1. metnin ana düşüncesi:

   Olası Cevap:

   Yazarın bu metni yazmadaki amacını tespit etmeye çalıştım. Metin içindeki yardımcı düşüncelerin hangi düşünceyi desteklemek için oluşturulduğunu buldum.

2. Birinci yardımcı düşünce: Destan, efsane, kahramanlık türküleri gibi epik şiir türleri tarihle yakından ilişkilidir.

   İkinci yardımcı düşünce: Sözlü ürünler tarih kitaplarında yer almalıdır.

   Üçüncü yardımcı düşünce: Araştırmacılar, sözlü ürünlerin öğretmenin ders anlatmasına yardımcı olacağını savunmaktadırlar.

3. Oğuz Kağan dönemindeki olaylardan bahsettiği için Oğuz Kağan'ın yaptıkları ve Türk boyunun yaşantısına kaynak olabilir.

4. Olası Cevap:

   Metnin tamamının gerçek olduğunu söylemek zor. Aslanın küçük bir bebeği büyütmesi, çocuğun kendisini aslan zannetmesi ve Dede Korkut'un bir nasihatiyle normale dönmesi masallardaki olaylara daha çok benziyor.

Etkinlik No.: 10

1. Olası Cevap:

   Ömer Seyfettin, Türk edebiyatının önemli hikâyecilerinden biridir. Yazdığı hikâyelerde genellikle Osmanlı'nın parlak dönemlerinden bahseder. Bu hikâyelerde kazanılan savaştan çok vatan sevgisi, Türk'ün zekâsı, dayanıklılığı ve erdemi üzerinde durur. Bir askerin ya da komutanın özelliklerini ön plana çıkarır. Olayın içinde Padişah ikinci planda kalır. İşte bu, tarihin edebiyata dönüşmüş şeklidir.

2. Olası Cevap:

   Tarih bilimi için ana düşünce: Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu Osman Bey'dir.

   Edebiyat bilimi için ana düşünce: Osman Bey, eşi Mal (Malhun) Hatun'u ve oğlu Orhan'ı çok sever, onlara olan sevgisini her zaman belli ederdi.

3.

Metin Parçaları	Tarih/ Edebiyat	Nedeni
1	Edebiyat	Ayrıntılara girilmiş, etraftaki olup bitenler anlatılmış. Kesin tarih ve sonuçlar yer almadığı için edebiyattır.
2	Tarih	Kesin tarih ve rakamlar verildiği ve yorumlardan kaçınıldığı için tarihtir.
3	Tarih	Kesin tarih ve rakamlar verildiği ve yorumlardan kaçınıldığı için tarihtir.
4	Edebiyat	Ayrıntılara girilmiş, etraftaki olup bitenler anlatılmış. Kesin tarih ve sonuçlar yer almadığı için edebiyattır.
5	Edebiyat	Ayrıntılara girilmiş, etraftaki olup bitenler anlatılmış. Kesin tarih ve sonuçlar yer almadığı için edebiyattır.
6	Edebiyat	Ayrıntılara girilmiş, etraftaki olup bitenler anlatılmış. Kesin tarih ve sonuçlar yer almadığı için edebiyattır.
7	Tarih	Kesin tarih ve rakamlar verildiği ve yorumlardan kaçınıldığı için tarihtir.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 11

1. Olası Cevap:

   Evet, bu bilgi verilmeden de ana düşünceyi bulma imkânımız vardı. Çünkü vermiş olduğu örnek ve deliller ana düşünceyi bulmamıza yardımcı olurdu. İyi bir yazar verdiği örnek ve ispatlarla ana düşünceyi metnin tümüne yayar.

2. Olası Cevap:

   Verilen bilgilerde de "din adamı" ve "şiir" kelimeleri geçiyor ve ana düşünce olan "En eski şairler din adamlarıdır." düşüncesinin daha iyi anlaşılmasını sağlıyor. Okuyucuyu ikna etmek için verilen her örnek ana düşüncenin bir yönünü ele alıyor.

3. Edebî ürünlerin ortaya çıkmasında dinin ve dinî törenlerin etkili olduğunu gösterir. Burada söylenen şiirlerden etkilenen başkaları da yeni şiirler oluşturabilir. Bu şekilde bir milletin edebiyatı gelişebilir. Yeni tabi olunan dinler de edebiyata dair eserlerin çeşitlenmesine yardımcı olur.

4. Olası Cevap:

   Evet, oluşturulma amaçları bakımından benzerlik vardır. Bu tür merasimlerde okunan ilahiler -okuyan kişiye ait olmasalar da- din adamlarının öğretilerini ve din sevgilerini dile getiren şiirlerdir.

Etkinlik No.: 12

1. Açıklayıcı anlatım biçimiyle metin, öğretici metin özelliği kazanmıştır. Bu anlatım biçiminde amaç bilgi vermek olduğundan sözcükler gerçek anlamda kullanılmış, sanatlı söyleyişlere yer verilmemiştir. Açık, anlaşılır bir dil kullanılmıştır.

2. Tanık gösterme yöntemi ile verilen bilginin ya da öne sürülen düşüncenin etkileyiciliğini ve inandırıcılığını arttırmak amaçlanmıştır. Açıklayıcı ve kanıtlayıcı anlatıma katkı sağlanmıştır.

3. Olası Cevap:

   Bilgi verme ve düşüncemi kabul ettirme amacıyla metni oluşturduğum için açıklayıcı ve kanıtlayıcı anlatım biçimi ile edebî eserlerden örnekler vererek örnekleme, bir kavramı ya da olayı belirgin özellikleriyle ortaya koymak için tanımlama ve kanıtlayıcı anlatımı desteklemek için tanık gösterme gibi düşünceyi geliştirme yollarını kullanırım.

4. Olası Cevap:

   Edebî metinler, yazıldığı dönemin özelliklerinden ve o dönemdeki her türlü gerçeklikten belirli ölçüler içerisinde yararlanırlar. Yazıldığı dönemdeki toplumun siyasi, ekonomik gelişmeleri; sosyal, kültürel yaşayışı; duygu, düşünce ve inanç dünyası hakkında bilgiler verir. Örneğin, Millî Mücadele yıllarında yazılmış bir roman yazıldığı dönem ve anlattığı toplum hakkında ipuçları verir.

Etkinlik No.: 13

1. Açıklayıcı Anlatımın Özellikleri
   - Bir konu hakkında bilgi vermek ve konuyu öğretmek amaçlanmıştır.
   - Kelimeler genelde gerçek anlamlarıyla kullanılmıştır.
   - Dil ve anlatım sade, gösterişsizdir.
   - Düşünce ve duygular somut ifadelerle dile getirilmiştir.
   - Anlatımda kanıtlayıcılığı artırmak için tanık gösterme yöntemi kullanılmıştır.
   - Nesnel bir anlatım hâkimdir.

2. Karşılaştırma ve örnekleme yöntemi, açıklayıcı anlatım biçimini destekleyerek verilmek istenen düşünce ve bilginin daha somut, etkili ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmesini sağlamıştır.

3. Olası Cevap:

   Edebiyatın dinî hayata, dinî hayatın da edebiyata etkisi nedir? Din ve edebiyat arasındaki etkileşimin sebepleri nelerdir? İnsanlar, duygu ve düşüncelerini estetik bir incelikle aktarmak istediklerinde edebiyat ürünlerinden faydalanırlar. Bu bakımdan, edebiyat aynı zamanda yazıldığı dönemin aynadaki bir yansımasıdır. Edebî eserler incelendiğinde dönemin siyasi, kültürel, toplumsal ve dinî olayları hakkında fikir elde edilebilir. Tarih boyunca ortaya çıkan tüm edebiyat eserlerinde din, olmazsa olmaz bir olgudur. Buna göre inançları ne olursa olsun insanlar, edebiyata da bunu yansıtmışlardır. Çünkü din, tüm hayatı etkisi altına alan bir kavramdır. Bu bakımdan din, edebiyatın her alanında varlığını hissettirir. Edebiyatımızın İslamiyet öncesi ve sonrası Türk edebiyatı olarak adlandırılması bu etkileşime en güzel örnektir.

4. Okuduğumuz metin öğretici bir metindir. Amacı bilgi vermek ve öğretmektir. Buna bağlı olarak açıklama ve örneklendirme gibi anlatım yolları kullanılmıştır. Metni, öyküleyici metne dönüştürdüğümüzde metnin amacı değişecek. İçerik öyküleşecek, farklı anlatım biçimleri -öyküleme ve betimleme- tercih edilecek.

Etkinlik No.: 14

1. - Tanımlama, bir varlık ya da bir kavramın ne olduğunun açıklanmasıdır. Açıklama ise tanımlanan varlık veya kavram hakkında bilgi verir. Metinde destanın tanımı yapılmış, destan hakkında bilgi ve örnekler verilmiştir.
   - Tanımlama yönteminde kavram veya varlık eksiksiz ifade edilir. Açıklama anlatım biçiminde tanımlanan kavram veya varlığın belli yönleri hakkında bilgi verilir. Metinde destan eksiksiz tanımlanmış, açıklama anlatım biçimiyle Türk destanları hakkında genel bir bilgi verilmiş ve Alp Er Tunga destanından bahsedilmiştir.
   - Genelde tanımlama tek cümleden oluşur. Açıklama birden fazla cümleden oluşur.
   - Tanımlama, düşünceyi geliştirme yollarından biridir. Açıklama ise anlatım biçimidir. Çoğunlukla açıklayıcı ve tartışmacı anlatım tekniklerinde tanımlamadan yararlanılır.

2. Örnekleme ve tanık gösterme yöntemleri kullanılarak verilen bilgi ve düşünceyi daha anlaşılır hâle getirmek, somutlaştırmak, açıklamak ve verilen bilgi ve düşüncenin kanıtlayıcılığını artırmak amaçlanmıştır.

3. Öğretici metin düşünceyi veya bilgiyi verirken aynı zamanda sorgulayıcı, düşündürücü gibi çok yönlü özellik kazanır. Açıklama anlatım biçiminde nesnellik ön plandayken tartışmacı anlatım biçimiyle öznellik de metnin anlatımında yer alır.

Etkinlik No.: 15

1. Birinci metin daha iyi bilgi vermiştir. Alfabede yer alan harflerin tek tek anlatılması ve görsellerinin verilmesi metnin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

2. Yazarın vermek istediği bilgiyi eksiksiz anlatmasını sağlar. Daha uzun metin yazmaya gerek duymadan anlatacaklarını etkili ve kısa yoldan vermiş olur. Metne olan ilgiyi artırır.

   Okuyucuların hafızasında harflerin daha iyi yer etmesini sağlar. Anlatılanlar kısaca tablolarda özetlendiği için okuyucu daha iyi anlar. Düz metinlerden sıkılanlar için monotonluğu bozar.

3. Olası Cevap:

   Büyük bir kargaşa olurdu herkes farklı alfabe kullanmak isteyince kimse anlaşamazdı. Toplum arasında gruplaşmalar olurdu. Kısacası yazılı iletişim biterdi.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 16

1. Olası Cevaplar:

Birinci paragrafın yanına ışıklar içinde parlayan güzel yüzlü bir bebek çizerdim. İkinci paragrafın yanına kendisine verilen sütü eliyle itip diğer eliyle sofradaki eti alan sert mizaçlı küçük bir çocuk çizerdim.

Üçüncü paragrafta vücudu kıllarla kaplı, ayağı ve elleri çeşitli hayvan unsurlarıyla bezenmiş bir yiğit kişi çizerdim. Saçları ve bıyıkları uzun, sert mizaçlı, belinde kılıcı, elindeki ok ve yayla bir yere nişan almış bir yiğit.

Dördüncü paragrafta üçüncü paragrafta anlattığım kişinin at sürüsüne kayaların üstünden bakan at üstündeki resmini çizerdim.

2. Olası Cevap:

Uygun olmaz çünkü bu resim günümüzde çekilmiş modern kıyafetli bir kişi. Sadece başındaki börk bu metni anlatmak için yeterli olmazdı. Sırtındaki çanta da günümüz eşyalarından biridir.

3. Olası Cevap:

Metinde anlatılanlarla verilen görseller arasında anlam ilişkisi olması gerekir. İki unsur birbiriyle çelişirse okuyucunun ilgisi azalır verilmek istenen mesaj tam anlamıyla verilemez. Okuyucu da bir ikileme düşerek metni eleştirmeye başlayabilir. Bu nedenle seçilen görsellerle metin mutlaka alakalı olmalıdır.

Etkinlik No.: 17

1.

Edebî Dönem	İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı	İslamiyet Etkisindeki Türk Edebiyatı	Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı
Döneme örnek şiir	Koşuk	Gazel	Ben Sana Mecburum
Örnek şiirin şairi	Şair ismi yok.	Fuzulî	Attila İlhan
Yaşam tarzı	Göçebe hayat tarzı	Yerleşik hayat tarzı	Yerleşik hayat tarzı
Etkilenilen yabancı diller	Yabancı dillerin etkisi yok.	Arapça ve Farsça	Fransızca başta olmak üzere diğer Batı dilleri
Kullanılan nazım birimleri	Dörtlük	Halk edebiyatında dörtlük Divan edebiyatında beyit	Beyit, dörtlük, serbest
İşlenen konular	Tabiat, ölüm, kahramanlık, savaş	Aşk, tabiat, Allah'a, din ve devlet büyüklerine övgü, ölüm, hasret…	Vatan sevgisi, hürriyet, aşk, ölüm ve her şey
Etkilenilen din	Şamanizm, Maniheizm	İslamiyet	İslamiyet

2. Olası Cevaplar:

Evet, metindeki bilgilerin birçoğunun kısa ve toplu bir şekilde verilmesi metni anlamamı kolaylaştırıyor. Metinlerin tamamında görsellerin olmasını isterim çünkü görseller metni daha iyi anlamamı sağlıyor. Ayrıca dikkatimin çabucak dağılmasını engelliyor. Görseller aklımda daha iyi kalıyor.

Hayır, metin okumayı tercih ederim. Çünkü görseller dikkatimi dağıtıyor.

3. Olası Cevaplar:

İslamiyet öncesi dönem için çadır önünde saz çalan, Türk kıyafetleri içindeki bir adamın at üstündeki resmini koymak isterdim. İslamiyet etkisindeki edebiyat için üzerinde cübbe, başında sarık olan bir adamın cami önünde elinde kitapla halka hitap ettiği bir görsel bulmaya çalışırdım. Batı tesirindeki edebiyat için Romeo ve Jüliet'in görselini kullanırdım. Bu görsellerin dönemin özelliklerini yansıtacağını düşünüyorum.

Etkinlik No.: 18

1. Olası Cevap:

Yazar, düşüncelerinin doğruluğunu kabul ettirmek için soru cümlelerinden faydalanmıştır. Böylece okuyucuda ilgi uyandırarak görüşlerini daha net bir şekilde ifade edebilmiştir. Yazarın söylemek istedikleri rahat bir şekilde anlaşıldığı için yazarın, açık bir anlatıma sahip olduğunu söyleyebiliriz.

2. Olası Cevap:

Yazarın millî değerlere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca kelime ve cümleleri ustaca kullanmasını göz önünde bulundurursak alanında uzman bir edebiyatçı olduğu söylenebilir.

3. Metinde öznel yargılar ağır basmaktadır. Yazar, öznel bir üslup kullanarak okuyucuyu düşünmeye ve araştırmaya sevk etmiştir.

Etkinlik No.: 19

1. Geçmiş zamanlarda oluşturulmuş bir edebî eser ait olduğu milletin sosyal yapılarını, millî değerlerini yansıtır. Toplum hayatının anlaşılmasını sağlar. Edebî eserlerde kültürel ve folklorik pek çok unsuru bulmak mümkündür. Edebî eserler, yaşanan tarihî olaylara ayna tutar ve tarihî araştırmalarda başvurulan bir kaynaktır. Bu nedenle edebî eserler yüzyıllar öncesinin Türk kültürünü ve tarihini yansıtan, günümüze kadar taşıyan önemli bir kaynak olmuştur.

Okuduğumuz metinde Manas Destanı'nın Kırgız Türklerinin kültürlerini, yaşayışlarını, mitolojilerini yansıtarak günümüze kadar ulaştırdığından bahsedilmektedir.

2. Geçmiş zamanlara ait metinlerdeki mitolojik unsurlar; milletlerin hayal gücünü, geleneklerini, değerlerini göstermesi açısından kültürel zenginliği yansıtan bir kaynak özelliği kazanmaktadır. Edebî metinlerde görülen doğaüstü motifler, anlatıma masalsı bir hava katarak metni daha ilgi çekici ve etkileyici hâle getirmektedir. Böylece metin okuyucunun veya dinleyicinin zihninde yer etmektedir.

3. Olası Cevap:

Toplumu bir arada tutan ve güçlendiren o toplumun kendine has millî değer yargılarıdır. Nesillere bu değer yargılarını kazandırmak en temel amaçlardandır. Edebiyat bu farkındalığın oluşturulmasında önemli bir işleve sahiptir. Önceki dönemlere ait metinlerin bilinçli okunmasıyla bireyin, metnin ait olduğu dönemin değerlerini, kendi kültürünü, tarihini, öğrenmesi sağlanır. Kişi işlenen millî, manevi değerler ile sosyal, siyasi ve tarihî ögeleri günümüz gerçekliğiyle karşılaştırır ve milleti ayakta tutan değerlerin işlendiğini fark ederek millî birlik ve beraberlik duygularını pekiştirir.

Etkinlik No.: 20

1. Milletleri millet yapan unsurların başında vatan ve dil gelmektedir. Ortak bir kara parçası ve ortak bir dil, millet olma bilincinde çok önemlidir. Bu bilincin eksik olması nedeniyle Türk devletleri yıkılmış, devlet kurma kabiliyeti olan bir millet olduğu için

CEVAP ANAHTARLARI

Türkler, yeni devletler kurmuş; din değişiklikleri olmuş, buna bağlı olarak dilimiz başka dillerin etkisine girmiştir. Ama halkın destanları, hikâyeleri, mâni ve türküleri Türk dilinin canlı kalmasını sağlamış ve yavaş yavaş gelişen bu dil kişilerin ortak bilinciyle dünyada yer edinip hak ettiği yeri almayı başarmıştır.

2. Türkçenin geçmiş zamanlardan günümüze kadar tarihî gelişimi üzerine yapılan çalışmalarda, yüzyıllar önce yazılan ve öne çıkmış olan bu eserler kaynak niteliği taşımaktadır. Yazıldıkları dönemin dil özellikleri hakkında bilgi verirken aynı zamanda günümüzle o dönemin dil özelliklerini karşılaştırma imkânı vermektedir.

3. Olası Cevap:

Dil, en etkili kültür aktarıcısı ve taşıyıcısıdır. Sözlü ve yazılı kültür ürünleri dil aracılığı ile nesilden nesile aktarılagelmiştir. Gelecek nesiller, sadece kendi dillerini öğrenmekle kalmamış aynı zamanda atalarından kalan yaşam biçimlerini ve içinde yaşadıkları toplumun kendine has özelliklerini de öğrenmiş oluyorlar. Bir milletin tarihten başlayarak bugüne kadar gelen yaşam biçimlerinin oluşturduğu kültür, sözlü ve yazılı dil ile bugünlere ulaşmıştır ve yine dil aracılığı ile gelecek nesillere ulaşacaktır. Kültür bir milletin geleneklerinin, yaşam durumlarının kısaca tarihinin dil aracılığı ile günümüze kadar gelmiş belgesidir.

Etkinlik No.: 21

1. Edebiyat bireyin ortaya koyduğu bir sanat dalı olduğu için bireyin ve toplumun düşüncesini, kültürünü, dilini, inançlarını yansıtır. Din, insan hayatının bütününü sarmaktadır. İnsanlar, dünyayı daima dinlerinin ışığı altında görürler ve bunu her alanda ve her durumda anlatma ihtiyacı hissederler. Bu nedenle din, edebiyatı araç olarak kullanır. Böylece din ve edebiyat etkileşimi Göktürk Kitabeleri gibi metinlerde kendini göstermektedir.

2. Olası Cevap:

Din, geçmişten günümüze edebî metinleri güçlü bir biçimde etkilemiş ve yaygınlık kazanabilmek için edebiyatın işlevselliğinden yararlanmıştır. İnsanlar, yeni girdikleri dinin güzelliklerini ve gereklerini şiir gibi edebî metinlerde işleyerek edebiyatı araç olarak kullanmışlardır. Örneğin, Türklerin Müslümanlığı kabul etmelerinde ve geniş topraklara yaymalarında edebiyatın katkısı büyüktür.

3. Olası Cevap:

Türkler, Müslüman olduktan sonra hem inanç hem de kültür bakımından büyük bir değişime uğramışlar ve İslam medeniyeti dairesine girmişlerdir. Yaşayışları, kültürleri, edebiyatları bu yönde değişmiş ve gelişmiştir. İslamiyet'le birlikte Arapça ve Farsça kelimeler dilimize girmiştir. İçerik daha çok İslamiyet ve İslamiyet'in gerekleri gibi konulardan oluşmuştur. Bütün bunlar Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında İslamiyet'in ne derece etkili olduğunu göstermektedir.

4. Olası Cevap:

Toplumun devamlılığı ve gelişimine katkı sağlayacak bireyler yetiştirmek önde gelen hedeflerden olmalıdır. Evrensel değerleri ön planda tutan yenilikçi, kültürel mirasına sahip çıkan bireylerin yetişmesinde din ve edebiyatın etkileşimi önemli bir unsurdur. Edebiyat, dinden beslenerek toplumsal işlevini gerçekleştirir.

Etkinlik No.: 22

1. a) Olası Cevaplar:

Evet, katılıyorum. Sanatçı, yaşadığı çağı istese de istemese de eserine yansıtır. Çünkü aklı, fikri, karakteri, hayalleri o çağ ile yoğrulmuştur. Yaratıcılığını şekillendiren ilhama o çağda ulaşmıştır. Zaten kalıcı olmak istiyorsa bunu özellikle yapmalıdır. Aksi hâlde toplum, o esere sahip çıkmayacaktır. İnsan, kendinden bir parça bulamadığı hiçbir sanat eserine yakınlık duyamaz, eseri benimseyemez. Ancak bahsettiğimiz eserin bir sanat eseri niteliğini taşıyabilmesi için sanatçının çağı kendi yaratıcılığıyla yoğurarak ifade etmesi gerekir. Bir sanat eserini tarihî bir belge olmaktan ayıracak olan budur.

Hayır, katılmıyorum. Fantastik romanlar ve bilim kurgu romanlarında yaşanılan dönemin izine rastlayamayız. Bu tür romanlarda yazar, çağını aşarak çok daha ötesine uzanır ya da tamamen gerçeklik dışı bir dünyaya yer verir. Bu tür yapıtlar, tamamen yazarın hayal gücünün ürünüdür.

b) Olası Cevap:

Bence oluşturmaz. Evet, yazar kendi çağının hamuruyla yoğrulmuştur ancak tarihî bir roman yazacağı zaman bunu mutlaka tarihî belgelerin ve o dönemde ortaya çıkan eserlerin ışığında yapacaktır. Nasıl ki bir dönem filmi çekildiğinde dekordan müziğe, üsluptan kişi adlarına kadar her şey döneme uygun olarak kurgulanıyorsa aynı şeyi yazar da romanında yapacaktır.

Bence oluşturur. Çünkü dönemi dışında tarihi konu edinen bir yazar, o tarihî olayın yaşandığı döneme şahitlik etmemiş, o zaman dilimi içindeki havayı solumamıştır. Şahitlik olan yazar ile şahit olmayan yazarın anlatımı arasında belirgin bir fark olacaktır. Ancak, dönemi dışında yazan bir yazar da başarılı olabilir.

2. a) Yoruma ağırlık vermiştir. Çünkü konu ile ilgili kendi düşüncelerini ifade etmek istemiştir.

b) Olası Cevap:

Bu tutum, yazarın düşüncelerinin nesnel yargılara değil kendi görüşlerine dayandığını göstermektedir. Yine de bu durumun yazarın düşüncelerini geçersiz ve yanlış kıldığını söyleyemeyiz. Çünkü yazar bilimsel bir gerçekliğe değil sanatsal bir bakışa değinmiştir ve hepimizin bildiği gibi sanata dair bakış açılarını keskin çizgilerle ayırmak mümkün değildir.

3. Olası Cevap:

Elbette düşünüyorum. Tarih araştırmacısı, araştırdığı dönemin özellikleri hakkında o dönemde yazılan eserlere bakarak da fikir sahibi olabilir. Elbette edebî eserler araştırma için tek başına yeterli olmayacaktır ancak toplumun yaşantısı, ekonomisi, siyasi ve dinî kimliği, şehir yapılanması gibi birçok konuya ışık tutacaktır. Örneğin edebî eser niteliği taşıyan Orhun Yazıtları, o devrin tarihî özellikleri hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan en önemli tarihî belgelerdir.

Etkinlik No.: 23

1. a) Olası Cevap:

Bu sözcüklerin dinî bir kimlik taşıması, İslam dininin kabul edilmesinden sonra kullanılmasının mümkün olmayacağının göstergesidir. Çünkü Gök Tanrı artık yerini Allah'a bırakmıştır. Allah'ın varlığına ve birliğine inanılan İslam dinine göre sadece peygamberlerin mucizevi güçleri, ilahi yetenekleri vardır. Zaten metinde İslam öncesi saz şairleri için "şair ruhaniler" ifadesi kullanılıyor. İslam dininde "ruhani" ifadesi, insanlar için değil kutsal varlık ve kavramlar için kullanılır.

b) Olası Cevap:

Hak âşıkları ifadesini Allah'a âşık olan, ona ulaşmaya çalışan ve şiirlerinde ilahi aşktan söz eden kişiler olarak tanımlayabiliriz.

Âşıklar, onlarda mutlaka bulunması gereken doğaçlama şiir söyleme yeteneğini İslam dininin kabul edilmesinden sonra ilahi aşkı anlatmak için de kullanmışlar, dolayısıyla bu adla anılmışlardır.

2. Olası Cevap:

Âşıklar metinde de göreceğimiz üzere diyar diyar gezen kişiler olarak da tanımlanıyorlar. Dolayısıyla bulundukları yerde gördükleri yaşam tarzını gittikleri yerde de sürdürmeleri beklenebilir. Eserlerini de halktan esinlenerek oluşturduklarını hesaba

CEVAP ANAHTARLARI

katacak olursak söyledikleri şiirlerde gittikleri her yerin izlerini, oraya ait kültür esintilerini görmek mümkün olacaktır. Âşık, taşıdığı yaşam ve kültür mirasını halkla paylaşmış olacağından oradan ayrıldığında bile o miras, kalanlar tarafından devam ettirilecektir. Günümüzde bu misyonu tam anlamıyla üstlenecek bir temsilci olabileceğinden şüpheliyim. Şu andaki saz sanatçılarına da âşık diyorlar ama bunun doğru olduğunu düşünmüyorum. Sadece saz çalıp türkü söyleyerek bu mirası devam ettirebilmek mümkün değil.

3. Olası Cevap:

Bunun cevabını sözlü geleneğin zayıflaması olarak verebiliriz. Küçük yerlerde yetişen âşıkların şiirleri, sözlü şekilde farklı yerlerde söylenmeye devam ettiği için yazılmasa da unutulmuyordu. Bugüne baktığımızda yazılı olmayan hiçbir şeyin kalıcı olamayacağına emin olabiliriz. Ayrıca tek bir saz, tek bir şair son teknolojiyle donatılmış modern müziğin karşısında ne kadar direnebilir ki? Kimi doyurabilir? Üstelik âşıkların anlatmak istediklerini dinleyecek birilerini bulmak "herkesin her şeyi bildiği" bu çağda ne kadar mümkün olabilir?

Etkinlik No.: 24

1. Olası cevap:

1. bilgi cümlesi: Eski Türk şiirinin vezni, hecelerin sayısına dayanan hece vezni iken bu dönem şiirimizde aruz vezni kullanılmaya başlamıştır.

Yorum cümlesi:

Eski Türk şiirinin vezni, hecelerin sayısına dayanan hece vezni iken bu dönemde, şiire muhteşem bir ahenk katan aruz vezni kullanılmaya başlamıştır.

2. bilgi cümlesi: Bu kaynaklardan beslenen edebiyatımız; yeni dinin kitabını, peygamberini, inanç esaslarını, ahlaki değerlerini, insan ve dünya anlayışını, tasavvufi ilkelerini vb. açıklayan bir muhtevaya bürünmüştür.

Yorum cümlesi:

Bu kaynaklardan beslenen edebiyatımız; yeni dinin kitabını, peygamberini, inanç esaslarını, ahlaki değerlerini, insan ve dünya anlayışını, tasavvufi ilkelerini vb. açıklayan muazzam genişlikte bir muhtevaya bürünmüştür.

2. a) Bir milletin edebiyatının, inançlarına göre şekillendiğini söyleyebiliriz. İnsanlar, duygu ve düşüncelerini aktarmak istediklerinde edebiyat ürünlerinden faydalanırlar. Bu nedenle edebiyat aynı zamanda meydana getirildiği dönemin bir yansımasıdır. Din de tüm hayatı etkisi altına aldığı için edebî eserlerde dinin yansımasını rahatlıkla görebiliriz.

b) Olası Cevaplar:

Din ve edebiyat karşılıklı olarak birbirlerini etkiler ve kendi içlerinde birbirlerinden faydalanır. Dinî eserler, edebiyattan büyük ölçüde yararlanmıştır. Dinin gerekleri, inanç esasları vb. edebî metinlerden faydalanılarak topluma anlatılır.

3. Tablo buradaki gibi oluşturulabilir.

	İslami Dönem Türk Edebiyatı	İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı
Nazım Birimi	Dörtlük, beyit, bent	Dörtlük
Nazım Şekilleri	Gazel, kaside, mesnevî, rubâî, muhammes, müseddes, terci-i bend, terkib-i bend	Koşuk
Vezin	Hece ölçüsü, aruz ölçüsü	Hece ölçüsü

Etkinlik No.: 25

1. Öğretici metinlerde yazar ile anlatıcı aynıdır. Okuduğumuz *Tarihten Geleceğe Türk Dili* metni de öğretici bir metindir ve baktığımızda yazar ile anlatıcı aynı kişidir. O nedenle yazar, vermek istediği anlamı yorumlamaya meydan vermeden iletir. Bu durum metnin anlatımına kanıtlanabilirlik özelliği kazandırır.

2. Olası Cevap:

Metin, Türkçenin tarihî gelişimi hakkında bilgi verdiği için öğretici metindir. Nesnel ifadeler herkesçe kabul görmüş, kanıtlanabilir yargılardır. Öğretici metinlerde nesnel ifadeler öznel ifadelerden daha fazla olmalıdır. Böylece metnin güvenilirliği ve inandırıcılığı artar ve metin okuyucunun başvurabileceği bir kaynak niteliği kazanır.

3. Verilen metin edebî bir metne dönüşürdü. Ancak yazar aynı zamanda anlatıcı olmazdı. Kurgusal anlatıcı kullanılırdı. Metin bilgilendirici olmaktan çıkıp heyecan, zevk veren bir metin özelliği kazanırdı. Nesnel anlatımdan çok öznel ifadeler ağırlıklı olurdu. Okuduğumuz metnin tamamında kullanılan gerçek anlamlı kelimeler, yerini çoğunlukla mecaz anlamlı kelimelere bırakırdı.

Etkinlik No.: 26

1. Amacı bilgilendirmek olan yazarın konuyu ele alışında "Bu nesil doğuya giden bir gemide Batı'ya yüzünü çevirmiş bir yolcuya benzer. " gibi ifadelerle öznellik yer yer bulunmakla birlikte nesnelliği ön planda tuttuğu görülür. Yazar "Tanzimat Fermanı'nın ilan edildiği bu tarih, öncelikle askerî alanda yapılmak istenen düzenlemeleri içine alır." tarzı nesnel ifadelerle herkes için geçerli, kanıtlanabilir bilgiler ve açıklamalar sunmuştur.

2. a) İki metnin bakış açısı farklıdır. Öyküleyici metin örneğinde kahraman bakış açısı kullanılmıştır. Yani anlatıcı kurgusaldır. Yazar değildir. *Çağdaş Türk Edebiyatı Üzerine* adlı metinde ise yazar ve anlatıcı aynı kişidir. Yani yazar gerçektir.

b) Öğretici metinle öyküleyici metnin yazarlarının bakış açısının farklı olması anlatımı etkilemektedir. Öğretici metinde yazar aynı zamanda anlatıcı olduğu için konuya tarafsız yaklaşır. Metne kişiliğini yansıtmaz. Anlatımda nesnel bir tavır sergiler. Öyküleyici metinde yazar anlatıcı olmadığı için öznel anlatım çoğunluktadır. Kurgusal bir anlatım ön plandadır.

3. Olası Cevap:

"Arkadaşlarımla yenilenmeye ve Batı tarzını yakalamaya çalışan sanatkârlardık. Bu nedenle 1839 yılı bizim için önemli bir tarihti. Tanzimat Fermanı'nın ilan edildiği bu yılda öncelikle askerî alanda yapılmak istenen düzenlemeler gerçekleştirilmişti. Zaten Tanzimat kelime olarak; tanzim etmek, düzenlemek demekti. Yeni Türk edebiyatının Batılı manada olanı bize göre bu tarihte başladı."

Okuduğumuz metinden alınan parçanın inandırıcılığı daha fazladır. Çünkü anlatıcısı yazarın kendisidir. Yani yazar gerçek kişidir. Anlatıcısını değiştirdiğimiz metin örneğinin ise anlatıcısı kurgusal metin için oluşturulmuştur.

Etkinlik No.: 27

1. Tarihî metinlerde amaç gerçeği doğrudan ortaya koyma, bilgi verme ve öğretme olduğu için anlatıcı gerçek kişidir. Yani yazar ve anlatıcı aynıdır. Edebî metinler gerçeği kurguladığı için yazar kendisi anlatıcı değildir. Anlatıcı kurgulanan bir kişidir.

2. Olası Cevap:

Katılıyorum. Çünkü gerçeğin kurgulanarak heyecan, merak vb. unsurların kullanılması okuyucuyu her zaman etkiler, okuyucunun aklında kalır ve dikkatini çeker.

CEVAP ANAHTARLARI

3. Olası Cevap:

Edebiyat-tarih ilişkisinde bana göre yazarın bakış açısının metne katkısı vardır. Uygun bir bakış açısıyla metin oluşturmak metnin amacı için önemlidir. Örneğin, tarihî bir roman yazarken konuyu ve olayları etkili şekilde aktaracak doğru ve uygun anlatıcı eserin başarısını artırır.

Etkinlik No.: 28

1. Bu dönemde hem din dışında hem de dinî konularda eserler verilmiştir. Türklerin göçebe hayatı, edebiyatı da etkilemiştir. Koşuklarda ve sagularda, Türklerin doğa ile iç içe olan yaşayışlarının özellikleri görülmektedir. Ayrıca koşuk ve saguların besteli söylenmesinden, şiir ve musikinin iç içe geçtiğini anlıyoruz. Soyut düşünce tarzı bu dönemde yoktur, betimlemeler somut bir dille yapılmıştır.

2. a) Her ikisi de yazıldıkları dönemdeki toplumun dinî inanışı hakkında fikir vermektedir. Her iki ilahi de halk diliyle yazılmış, anlaşılır bir anlatıma sahiptir. Nazım birimi olarak dörtlük kullanılmıştır. İşlenen tema Allah sevgisidir.

b) Olası Cevap:

Hangi inanç ya da dönem olursa olsun din, düşünüş hayatına etki ettiği için edebî eserlere de yansımıştır.

3. Olası Cevap:

Tasavvuf edebiyatında, amacın aslında sanat yapma değil de dinî düşünceleri yayma olduğunu net bir şekilde görebiliriz. Şiirlerde dinî konular işlenmiştir. Şiirler, genellikle halkın anlayabileceği bir Türkçe ile yazılmıştır. Kullanılan nazım türleri edebiyatımıza zenginlik katmıştır.

Etkinlik No.: 29

1. Olası Cevap:

Faydalanabilir. Çünkü din, edebiyatı bir araç olarak kullanır. Dinî duygu ve düşünceler estetik söylemlerle ilgi çekici hâle gelir. Yine bu duygu ve düşünceler, öğretiler basılı eserler aracılığıyla geniş kitlelere ulaşır.

2. Birçok teorisyen edebiyatı, toplumun yansıması olarak düşünmüş ve toplumun ifadesi olarak değerlendirmiştir. Nasıl ki bir edebî eserden o dönemdeki insanların yaşayışlarını anlayabiliyorsak dine bakış açısını da anlayabiliriz.

3. a) Oğuzların Müslümanlığa gönülden bağlı olduklarını, abdest alıp namaz kıldıklarını, mutaassıp olmayıp ibadeti gönül hoşluğuyla yaptıklarını buna rağmen bazılarının dinî bilgisinin zayıf olduğunu, şamanlık törelerinin de unutulmadığını söyleyebiliriz.

b) Deli Dumrul'un söylediklerinden; Allah'ı bilmesine rağmen İslam dininin kurallarını tam olarak bilmediğini, Azrail ile savaşabileceğini, mücadele edebileceğini düşündüğünü, Allah inancını kavramış fakat Müslümanlığın ilkelerini tam olarak kavrayamadığını çıkarırız. Yani toplumun yaşayışının, dinî düşünüşünün edebî eserlerine tamamen yansıdığını söyleyebiliriz.

Etkinlik No.: 30

1. Yönerge

1. Metinde sorunları çözen kişi Tunyukuk'tur. Tunyukuk, sorunları zekâsı ile fiziksel güce dayanarak çözmüştür.

2. Metinde hakanın yönetimine dayalı bir siyasi anlayış vardır. Bu siyasi düzende öne çıkan fiziki güçtür. Sorunlar savaşla çözülür.

3. Halkın bağımsızlığı ya da bağımlı olması hakanına bağlıdır. Halk ancak o varsa güçlü ve bağımsız olabilir. Halk kendine hakan bulamayınca Çin'e bağımlı olurmuş. Fiziksel güce dayalı bir toplum yapısı ve siyasi yapı var. Tunyukuk, bu gücünü kullanarak hakanın üzerinde etkili olabiliyor.

2. Yönerge

4. 10. Yıl Nutku'nda Atatürk "biz" dilini kullanmış. Sorunları kendisinin çözdüğünü söylemiyor. Sorunları milleti ile beraber çözdüğünü söylüyor. Hatta sorunların çözümünde Türk milletini daha da öne çıkarıyor. Kendisini, sorunların tek çözümü, kahramanı olarak göstermiyor.

5. Metinde toplumun karşılaştırdığı sorunların toplumla beraber çözüldüğü, milleti öne çıkaran bir siyasi anlayış var.

6. Her iki metindeki en önemli farklılık, "biz" ve "ben" diline yansıyan anlayıştır. Tunyukuk Yazıtı'nda tek adama dayanan, fiziksel gücün egemen olduğu bir siyasi anlayış vardır. Sorunları çözmek, o kişinin becerisine ve zekâsına bağlıdır. Onun başarılı olması anlıktır, başarı kesin değildir, sürekli de olamaz.

10. Yıl Nutku'nda ise millete dayanan, sorunları milletin çözdüğü bir siyasi anlayış vardır. Sorunlar ancak milletin ortak aklı, birliği ve dayanışması ile çözülür. Böylece başarı kalıcı olur, bireyin yaptığı hatalardan en az etkilenir.

Tunyukuk'la Mustafa Kemal Atatürk'ün düşünce farklılıkları da metne yansımış. Tunyukuk kendini halkın üzerinde görürken Atatürk kendisini halkı ile bütünleşmiş görüyor.

Etkinlik No.: 31

1. Yazara göre Göktürk alfabesi, Göktürklerin kendi dillerine uyum sağlamak için 400 yıllık bir olgunlaşma devresi geçirmiş ve bu süre zarfında kendi millî benliğini bulmuş bir yazı dilidir. Alfabe başka devletlerden alınmış olsa bile Türk kültürünün ögeleriyle zenginleşmiş ve kullanılan harflere karşılık gelecek şekilde geliştirilmiştir. Bu yazı dilinin yok olması Türkler arasındaki birliği de yok etmiştir. Yazar bu nedenlerle Uygur yazısına geçilmesini uygun bulmamaktadır.

Olası Cevaplar:

Hayır, katılmıyorum. Sonuçta Göktürk alfabesi de yabancı bir alfabeymiş.

Evet, katılıyorum. Çünkü Göktürkler bu alfabe üzerinde birçok değişiklik yaparak onu millîleştirmeyi başarmış ve kendi alfabeleri hâline getirmişlerdir.

2. Olası Cevaplar:

Evet, isterdim. Yüzyıllar önce yazılmış metinleri çeviri yapmadan okumak geçmişle daha iyi bağ kurmamıza yardımcı olurdu.

Hayır, istemezdim. Alfabemiz değişmemiş olsaydı gelişmiş milletler seviyesine ulaşamazdık.

3. Olası Cevaplar:

Hayır. Çünkü diğer alfabelerdeki harfler alındığı gibi kullanılmaya devam edilmiş herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir.

Evet. Küçük de olsa diğer alfabeleri de millîleştirdiklerini düşünüyorum.

4. Olası Cevaplar:

Evet. Bugün Göktürk, Uygur ya da Arap alfabesiyle yazılmış metinleri okuyamıyorsak o insanların düşüncelerini de tam anlayamıyor, onlar gibi hayata bakamıyoruz demektir.

Hayır. Alfabeler sadece seslerin karşılığı olan işaretlerden oluşur. Önemli olan o harfler değil, anlatılmak ya da aktarılmak istenendir.

Etkinlik No.: 32

1. Olası Cevaplar:

Yeterli bulmuyorum. Kelimelerin Türkçe karşılıkları bulunabilir-

CEVAP ANAHTARLARI

di. Bunun yerine kelimeyi almaları uygun değil.

Yeterli buluyorum. Siz de ülkenize sonradan girmiş bir aletin ismini ya da kavramı almak zorundasınız.

2. Olası Cevaplar:

Normal karşılıyorum. Dil bir milletin kimlerle alışveriş içinde olduğunu gösteren bir unsurdur. Bir dile bakarak o dili konuşan milletin geçmişi hakkında bilgi sahibi olabiliriz.

İyi karşılamıyorum. Bazı Avrupa ülkeleri girdikleri ülkelerde tamamen kendi dillerini konuştururken bizim dilimize orada konuşulan dilin kelimelerini almamız uygun değil.

3. Olası Cevap:

Günümüzde de dilimize yabancı kelimeler girmektedir. Bu kelimeler dilimize daha çok teknolojinin gelişmesi, küreselleşme ve iletişimin daha rahat olması nedeniyle girmektedir. Yazar da yeni alet isimlerinin, farklı hayvan isimlerinin, ilmî ve felsefi terimlerin dilimize girme sebebini dilimizde onları karşılayacak kelimelerin olmamasına bağlamaktadır.

4. Olası Cevaplar:

Evet, böyle giderse yakında dilimiz tamamen yabancı kelimelerden oluşan bir dil hâline gelecek.

Hayır, çünkü kelimeleri biz Türkçeleştirerek kullanıyoruz. Bazı kelimeler evrensel hâle geliyor, sadece bizim dilimizde değil birçok dilde de aynı şekilde kullanılıyor.

Etkinlik No.: 33

1. Metnin ana düşüncesi: İslamiyet etkisine giren her milletin edebiyatı İslam edebiyatından etkilenmiştir.

Olası Cevaplar:

Evet, deliller beni ikna etti çünkü İslamiyet sadece Türk edebiyatını değil, ilk Müslüman olan Arapların edebiyatını hatta Hint edebiyatını bile etkilemiş.

İkna etmedi: İslam edebiyatına tabi olmadan da edebiyatımızın gelişebileceğini düşünüyorum.

2. Olası Cevaplar:

İslam dininin özelliklerini anlatan edebiyat olabilir. Allah sevgisi, peygamber sevgisi, din büyüklerine olan sevgi, ayetler, hadisler aklıma geliyor.

İslamiyet'in yasakları ve serbestlikleri etrafında oluşmuş bir edebiyat aklıma geliyor.

İslamiyet etkisine girmiş ülkelerin işledikleri konuların (Leyla ve Mecnun, Yusuf ve Züleyha vb.) aynısını işleyen edebiyat aklıma geliyor.

3. Olası Cevaplar:

Evet, düşünüyorum. Önemli gün ve gecelerde okunan mevlit ve ilahilerin bu etki altında söylendiğini düşünüyorum. Günümüzde de peygambere ve Allah'a olan sevgisini dile getiren şiirler yazılmakta.

Hayır, düşünmüyorum. Günümüz edebiyatçıları daha modern konuları dile getirmekteler. Macera, ütopyalar, bilim kurgu vb.

4. Olası Cevaplar:

Aynı etkiyi yaptığını düşünüyorum çünkü İslam medeniyetiyle ilgili şekil ve türlerin yerini Batı'dan gelen şekil ve türler almıştır.

Aynı etkiyi yaptığını düşünmüyorum çünkü İslam dini; dinimizi, siyasi ve sosyal yaşantımızı, kültürümüzü ve edebiyatımızı etkilemiştir. Batı'dan siyasi, sosyal, kültürel ve edebî alanda etkilensek de dinimizi kaybetmedik. Bu etkilenme onun için İslam medeniyetinin etkisiyle aynı değildir.

Etkinlik No.: 34

1. İlk metin, Kurtuluş Savaşı zamanında Akşehir'de yaşanan olayları gözlemci bir bakış açısıyla ele almış bir romandır. Yazar, Millî Mücadele'nin o zaman küçük bir kasabadan görünüşü üzerinde yoğunlaşıyor ve toplumun her kesimine yer vererek o yıllardaki yaşamı geniş bir yelpaze içinde sunuyor. Aynı zamanda insan gerçeğini dramatik yapı çerçevesinde anlatmış. Daha çok, tarihin anlatmadığı sıradan kişi ve olaylarla bunların bıraktığı izleri ayrıntılarıyla anlatmış. Bu tür metinlerde yazarın metne kendi hayatından bir şeyler katması olası bir durumdur. İkinci metne baktığımızda milletimizin geçmişte karşı karşıya kaldığı önemli bir olayı, ayrıntısına girmeden konu edinmiş. Bunu yaparken de kaynaklara başvurmuş.

2. Tarihî bir olayı edebî metne konu etmek için sadece kahraman isimleri ve olayların kronolojisini bilmek ve vermek yetmez. Nitekim 1. metnin yazarı tarih ve kronoloji bilgisinin yanı sıra olayın vuku bulduğu mekânın coğrafi özelliklerini, dönemin sosyal, kültürel değerlerini de kurmaca bir yapıda ve edebî bir dille yansıtmıştır.

3. Tarih ile ilgili olsun ya da olmasın her yazarın içinde bulunduğu topluma karşı sorumlulukları vardır. Yazar, burada Türk tarihinin önemli anlarını okuyucuya edebî bir dille anlatmayı amaçlamış olabilir. Edebiyat yoluyla tarihî bilgi birikimine sahip bireylerden oluşan bir toplum inşa etme çabası en önemli amaç olabilir.

Etkinlik No.: 35

1. Bir şiirin söyleyeninin unutulmasına rağmen şiirin günümüze kadar gelebilmesinde pek çok faktör olabilir. İlk akla geleni de o şiirin toplum tarafından çok beğenilmesi ve akılda kalıcılık yönü olabilir. Toplum yaşayışını olduğu gibi yansıtıyorsa halk şiirde kendini görüyorsa burada şairin pek bir önemi kalmaz. Bunun dışında şiirin asıl söyleyeninin yaşadığı dönemde toplumda çok sevilmesi, bunun sonucunda da ona ait şiirlerin toplum tarafından değer görmesi de başka bir sebep olabilir.

2. Baki tarafından yazılan şiirin dilinin daha ağır olmasında Baki'nin bireysel tutumundan çok onun içinde yer aldığı şiir geleneğinin etkisi vardır. Divan şiiri geleneğini incelediğimizde şiir dilinin Arapça ve Farsça etkisinde olduğunu görürüz. Ayrıca divan şiirinde söyleyiş hünerinin ön planda tutulması da bu şiir geleneğinin vazgeçilmez unsurlarındandır.

3. Bu üç şiire baktığımızda kültürel değişimin izlerini doğrudan ya da dolaylı olarak görmekteyiz. İlk şiir İslamiyet öncesi sözlü dönem ürünüdür. O dönemde Türk toplumu, göçebe bir hayat sürüp doğayla iç içeydi. Şiirde de mevsimlerin değişimi anlatılmıştır.

İkinci şiirde divan şiirinin özelliklerini görmekteyiz. Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte Araplarla ve İranlılarla kültürel etkileşime girdiği bilinmektedir. Bu kültürel etkileşim aynı zamanda dili de etkilemiştir. Bu etkiler, divan şairlerinde kendini açık bir şekilde göstermiştir.

Üçüncü şiirde şair, şekil olarak sözlü dönem özelliklerini yansıtan bir şiir yazmış olsa da içerik olarak modern hayatın getirdiği korku, yalnızlık, belirsizlik gibi temaları işlemiştir.

Etkinlik No.: 36

1. Manzumede başların rükûnun dışında eğilmeyeceği ifadesi İslam dini ile alakalıdır. Türk askerinin şehitlik inancı gereği kanını feda ettiği, bunun da Tevhîd'i yani İslam dinindeki birlik inancını sürdürmesi için yapıldığı gibi dinî inanca yönelik birçok dize görebiliriz.

2. Çanakkale Savaşı'nda mücadele edenler içinde henüz çocuk denecek yaşta askerler vardı. Bunların her biri birer Âsım'dır. Şair, bunları alınları tertemiz gençler olarak nitelemiş ve güneşe benzetmiştir. Şaire göre de bu gençler ülkenin geleceği, ışığıdır. Hilal ise hem bayrağı hem de İslam dinini ifade etmektedir.

3. Manzumede şair, tarihî gerçekleri sadece Türk tarihi ile sınırlama-

CEVAP ANAHTARLARI

mış, bunun yanında İslamiyet'in ilk yıllarındaki Bedir Savaşı'nda kahramanlık gösterenleri de şiirinde hatırlatarak Çanakkale'de mücadele edenleri birer aslan olarak görmüştür.

Etkinlik No.: 37

1. Olası Cevap:

Yeryüzünde, başka bir dilden etkilenmemiş bir dilin varlığından söz etmek oldukça zordur. Mehmet Kaplan, milletlerin kendi dilini ve kültürünü yüzyıllar boyunca yoğurduğunu ve bu sırada akan bir nehir gibi içinden geçtiği her topraktan bazı unsurları alabileceğini ifade eder. Türk milleti, tarih boyunca pek çok medeniyetle karşılaşmıştır. Bu karşılaşmalar sonucu dilimizin, başka medeniyetlerin dilinden aldığı kelime ve deyimlerle dolu olması doğaldır. Bu nedenle yazar ve şairlerimizin de bu oluşuma göre eser vermeleri, eserlerine yabancı sözcüklerden oluşan ad vermeleri bir çelişki değildir.

2. Yunus Emre'nin şiirleri bugün bile anlaşılırlığını korumaktadır. Yunus, halkın düşünüşünü, inançlarını halkın diliyle anlatmış. Anlaşılırlığından hiçbir şey kaybetmemiştir.

3. Türkçe, içinde masallar, uygarlıklar saklayan millî ve tarihî bir dildir. Türkçe var oldukça Türk milleti de var olacaktır. Çünkü dil, bir milletin geçmişiyle bugünü arasında bağ kuran bir hafızadır. Türk milletinin varlığının devamı için Türkçeye karşı herkesin görev ve sorumlulukları vardır.

Etkinlik No.: 38

1. Âşık Paşa yaşadığı dönemde Türk diline çok büyük önem veren az sayıdaki şairlerden biridir. Devlet ve millet hayatı için dilin önemini eserlerinde vurgular. Onun yazdığı *Garibname*, on bölümden meydana gelir ve bu on bölümün içinde de onar hikâye bulunur. Eser gerek düzenlenişi ile gerekse içeriği ile orijinal bir eserdir. Türk milletine din ve tasavvufla ilgili önemli konuları öğretmek amacıyla anlaşılır bir dille yazmıştır. Dönemindeki benzer eserlerin Arapça ve Farsça etkisinde yazılması nedeniyle halk tarafından anlaşılmasının güçlüğünü de göz önünde bulundurarak diğer şairlerden ayrılmıştır.

2. Sorunun başlangıcında belirtildiği gibi Fuzûlî üç dilde eserler vermiştir. Bu duada şairin sadece Türkçe ile yazmak istediği sonucuna varmak doğru değildir. "İltifat" sözcüğünün soruda geçen anlamını düşündüğümüzde şairin, Türkçeyi, Arapçadan da Farsçadan da güzel ve sanatlı kullanma isteğinin olduğunu görmekteyiz.

3. Şiirde geçen "Türkçem, benim ses bayrağım." dizesiyle dilin millet açısından bağımsızlığın ve özgürlüğün sembolü olan "bayrak" ile aynı seviyede duygu ve düşünce değeri yüksek bir öge olduğu vurgulanmıştır.

Etkinlik No.: 39

1. *Nokta (.):*
Verilen cümlelerde "-inci/-ıncı" ekinin yerine sıra belirtmek amacıyla ve cümle sonunu belirtmek amacıyla kullanılmıştır.

Virgül (,):
Eş görevli sözcükleri ayırmak ve özneyi diğer ögelerden ayırmak için kullanılmıştır.

Kesme işareti ('):
Özel isimlerden sonra getirilen ekleri ayırmak amacıyla kullanılmıştır.

2. *Türkçenin:* Ünsüz benzeşmesi ve kaynaştırma harfi kullanımı vardır.

çoğunlukla: Ünsüz yumuşaması, ünlü düşmesi vardır. ("Çok" sözcüğünden türeyerek "k" sesinin yumuşaması gerçekleşmiştir. "İle" sözcüğü kendisinden önceki sözcükle bitişik yazıldığında "i" sesi düşer.)

sadeliğinin: Ünsüz yumuşaması ve kaynaştırma harfi kullanımı vardır.

kaybolduğu (kayıp-ol-duk-u): Sırasıyla ünlü düşmesi, ünsüz yumuşaması, ünsüz yumuşaması meydana gelmiştir.

3. *12 Temmuz 1932'deki:* Belirli bir tarih bildiriyorsa oradaki ay adı büyük harfle başlar.

Mustafa Kemal Atatürk: Kişi ad ve soyadlarının ilk harfleri büyük yazılır.

Türk dilinin: Millet, boy, oymak adları büyük harfle başlar ve o millete ait unsurlar küçük harfle başlar.

Türkçenin: Dil adları büyük harfle başlar ve sonuna gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz. Çünkü dil adları millet adlarından türetilmektedir. Dolayısıyla millet adlarına yapım ekleri getirilmektedir. Millet adları özel isim olduğu için özel isimlerden sonra getirilen yapım ekleri kesme işaretiyle ayrılmaz.

dünya: Dünya, güneş, ay kelimeleri gezegen anlamı dışında kullanıldıklarında küçük harfle başlar.

Birinci Türk Dil Kurultayı: Kurultay, bilgi şöleni, çalıştay, açık oturum vb. toplantıların adlarında her kelimenin ilk harfi büyük yazılır.

Dil Bayramı: Ulusal, resmî ve dinî bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adları büyük harfle başlar.

Etkinlik No.: 40

1. Metinde eğik yazılan kısımlar istenirse dik yazıyla ve tırnak işareti içinde de yazılabilir.

2. Soruda verilen örnekleri incelediğimizde kaynaştırma harflerinin kelime içerisinde sadece iki ünlü arasına gelmediğini, bazı örneklerde bir ünlü ses ile bir ünsüz ses arasına da geldiğini görmekteyiz. Ayrıca bazı kelimelerin birden fazla kaynaştırma harfi de alabileceğini görmekteyiz.

3. Metinde kullanılan örneklere baktığımızda *Türkçe Sözlük'te, Türkçe Sözlük'ün* -bunlar yayın adıdır- örneklerinde olduğu gibi özel isimlerden sonra kesme işaretinin kullanıldığını görmekteyiz. Bunun yanında özel isimlere getirilen ekleri ayırmak için kesme işareti kullanma gerekliliğinin, dil adlarından ve kurum adlarından sonra gelen ekleri ayırmada olmadığını görmekteyiz.

Dilin kurallarının güncellenmesi konusunda göreceli cevaplar gelebilir. Bazı öğrenciler, kurallardaki değişikliklerden haberdar olmadıkları ya da kuralların sık değiştirilmesinden dolayı çelişki yaşadıklarını ifade edebilir. Bazıları ise kurallardaki değişiklikleri dilin kendini güncellemesinden dolayı olumlu karşılayabilir.

4. Düzeltme işareti, metinde nispet eki (-î) görevinde kullanılmıştır. Bu ekin belirtme durumu ve iyelik ekiyle karışmasını önlemek için düzeltme işareti kullanılır.

Etkinlik No.: 41

1. Noktalı virgül (;) işareti bu paragrafta iki yerde kullanılmıştır. Birincisinde eş görevli olmayan ögeyi diğerlerinden ayırmak için, ikincisinde ise ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılmıştır.

2. Cümle içerisinde özel olarak belirtilmek istenen sözler, kitap ve dergi adları ve başlıkları tırnak içine alınmaksızın eğik yazıyla dizilerek de gösterilebilir.

3. Kısa çizgi, cümle içinde ara sözü ayırmak için kullanılmıştır. Bu işaretin yerine virgül (,) de kullanılabilir. Bu sorunun son kısmı, kişisel görüş içerebilir, bu nedenle farklı cevaplar gelebilir.

4. Olası Cevap:

Jest; bir duyguyu, düşünceyi ya da bir konuyu anlatırken el, kol,

CEVAP ANAHTARLARI

ayak veya baş ile yapılan hareketler ve beden hareketlerinin tamamına verilen isimdir. Mimik ise bir duyguyu, düşünceyi ya da bir konuyu anlatırken kaş, göz, ağız, yüz hareketleriyle anlatmaktır.

Noktalama işaretleri; duygu ve düşünceleri daha açık ifade etmek, cümlenin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak, sözün vurgu ve ton gibi özelliklerini belirtmek üzere kullanılan işaretlerdir.

Bu tanımlardan yola çıktığımızda noktalama işaretleri, bir yazıda jest ve mimik işlevi görmektedir.

Etkinlik No.: 42

1. a) **Görülmek:** Bir şeyin bulunduğu anlaşılmak, karşılaşılmak, rastlanmak.

b)

Anlam	Cümle
Göz yardımıyla bir şey, varlık algılanmak, seçilmek.	Köy, ağaçların görüldüğü yerin hemen aşağısında yer alıyordu.
Kabul edilmek, sayılmak.	Bu alan çocuklar için tehlikeli görülünce parka doğru gidildi.

2. Bence baharın canlılığı ve manzarası insanın içini açan, insana yaşama sevinci veren ve hareketlendiren bir durum olduğundan yine eylem anlamlı kelimeler tercih edilebilirdi. Kelimeler şöyle değişebilirdi: Sev! Mutlu ol! Coş! Gül! Yaşa! Sevin! Gör! Eğlen! Nefes al! Canlan!

   Bence bahar mevsiminin canlılığı ve manzarası betimleme içeren kelimelerle daha iyi anlatılacağı için kelimeler durağan olurdu: Güneş! Canlı! Sıcak! Hayat! Çiçek! Kuşlar! Ağaçlar! Doğa! Yeşil!

3. Vurgu yapmak, anlatımı etkili bir şekilde güçlendirmek, ses tekrarları yoluyla ahenkli ve zengin bir söyleyiş ortaya koymak.

4. a) Gönüldaş kelimesini karşılayan Türkçe başka alternatif kelimeler olduğu için: Sevdiğim, yârim.

   Âşıklar tarafından kullanılıp türkülerde yerini almış olsaydı halkın hafızasına iyice yerleşip günümüze gelebilirdi.

   Sevgili, yârim, sevdiceğim gibi kelimelerin söylenişi gönüldaşa göre daha kolay olduğu için.

   b) Öncelikle bu kelimeyi günlük yaşamımda sıkça kullanmaya çalışırdım ki çevremdeki insanlarda da bu kelimeye aşinalık oluştururdum.

   Yazar, gazeteci vb. arkadaşım varsa onlara bu kelimeyi kullanmalarını önerebilirdim.

   Sosyal medyada bu kelimenin daha sık kullanılması ile ilgili videolar yayımlardım.

   Blog sayfamda kısa hikâyeler yazıp gönüldaş kelimesinin geçtiği ifadelere yer verirdim.

Etkinlik No.: 43

1.

Kelime	Tahminî Anlam	Sözlük Anlamı
ahir	Sonra.	Sonra, en sonra, sonunda.
han	Hükümdar.	Doğu ülkelerinde yerli beyler ve Kırım girayları için kullanılan unvan: Kırım hanları. Altın Ordu hanları.
harami	Harama göz diken kişi.	Hırsız, haydut, eşkıya.
mahmuz	Ayakkabı.	Çizmenin, potinin arkasına takılan ve binek hayvanlarını dürtüp hızlandırmaya yarayan demir veya çelik parça.
seyran	Dolaşma.	Gezme, gezinme.
velhasıl	Kısaca.	Kısacası.
zeval	Kötülük.	Yok olma, yok edilme.

2.

zaman-ıla	→	zamanla
göçdi	→	göçtü
ilerü	→	ileri
kim	→	ki
yatur	→	yatar
Hânum	→	Han'ım
Senün	→	Senin

15. yüzyılda yazıya geçirilen *Dede Korkut Hikâyeleri*'nden alınan cümlelerdeki altı çizili kelimeler günümüze büyük değişiklikler yaşamadan ulaşmıştır. Bu kelimeler ya bir sesini yitirmiş, ya da bir ses değişimine uğramıştır. Kelimelerdeki ses ve anlam değişikliğinin çok fazla olmaması yazıya geçirildiği 15. yüzyıl Türkçesiyle de metni anlamamızı sağlıyor.

3.

Bu bınarun üzerine geldiler, gördiler kim bir ibret nesne yatur. Çevre aldılar, indi bir yiğit bunı depdi.

	Tahminî Anlam
çevre almak	Çevrelemek, etrafını sarmak.

Aruz Depegözi dögdi, sögdi, yasak eyledi. Eslemedi. Ahir evinden kovdı.

	Tahminî Anlam
yasak eylemek	Yasaklamak.

Cümlelerin günümüz Türkçesiyle ifadesi:
Bu pınarın üzerine geldiler, gördüler ki ibret alınacak bir şey yatıyor. (Bu nesnenin) çevresini sardılar, bir yiğit indi, bunu tekmeledi.

Aruz, Tepegöz'ü dövdü (ona) kötü söz söyledi. Yasaklar koydu. (O) dinlemedi. Sonra (Aruz onu) evinden kovdu.

Etkinlik No.:44

1. a)

Kelimeler	Çağrışım	Metindeki Anlamı
Hisar		Bir şehrin ya da korunması için taştan yapılmış, yüksek duvarlı ve kuleli, çevresinde hendekler bulunan küçük kale, kermen, germen
Mahsus		Özgü
Mahzun		Üzgün
Mesire		Gezinti yeri, gezilecek yer
Salta		Yakasız, iliksiz, kolları bolca bir tür kısa ceket
Sema		Gök
Sükûnet		Durgunluk, dinginlik, hareketsizlik, sessizlik

CEVAP ANAHTARLARI

b) Belli bir **sükûnete** sahip olan insanlara bakarsak onların her zaman **mahzun** bir tavırları vardır. Üstlerinde **salta**lar olsa dahi hissettikleri yalnızlıktan dolayı üşürler. **Hisar**larda da yaşasalar kendilerini yalnız hissederler. **Sema**dan gelen yağmurlar adeta onların kalplerinin gözyaşlarıdır. Eğlencelerde, **mesire**lerde dahi kendilerine **mahsus** olan bu mahzunlukları gitmez. Bundan dolayı bu kişilikte olan insanlara da sevgimizi ve saygımızı her zaman göstermeliyiz.

2. Evet, anlatabilir çünkü iletişimin büyük bir bölümü beden dilini oluşturan jest ve mimiklerle, bir bölümü ses tonu ve şekille, çok az bir bölümü de sözcüklerle gerçekleşir. Bu yüzden iletişimde jest ve mimikler büyük önem taşır. Ancak sözcükler ve ses tonunun da iletişimde önemi vardır. Kısaca söylemek gerekirse bu üç unsuru da iletişimde kullanmak gerekir.

   Hayır, anlatılmaz çünkü insanlar isteklerini, dileklerini sadece jest ve mimiklerle ifade edemezler. Mutlaka sözcükler kullanılmalı, cümleler kurulmalı, ifadeler belirtilmelidir. Yoksa anlatılmak istenenlerin büyük bir kısmı havada kalır.

3. Bu cümle ile yazar, mecazlı bir anlatım kullanmıştır. Hikâye kahramanının içinde bulunduğu karamsarlığı, üzüntüyü, kederi tozlarlarla ifade etmiş, bu kederi gün ışığının bile gideremediğini, üzüntüsünün gündüzü lekelediğini dolayısıyla mutsuz olduğunu anlatmaya çalışmıştır.

4. **Rağbetli:** İstek gören, rağbet gören, rağbet edilen.

   Teşvik: İsteklendirme, özendirme.

   İstekli müşteriler tarafından özendirilen Paskal her hafta sahneye yeni yeni oyunlar koyacaktır.

   Kendisini isteyen müşterilerin özendirmesiyle Paskal her hafta sahneye yeni yeni oyunlar koyacaktır.

Etkinlik No.: 45

1. Okuduğumuz metinlerden birinci metnin özellikleri b), ikinci metnin özellikleri a), üçüncü metnin özellikleri ise c) paragrafında anlatılmıştır.

2. Olası Cevaplar

   Destan türünü seçerdim. Çünkü tarihî olayların bu türle daha iyi anlatılacağını düşünüyorum. Daha etkileyici olması amacıyla eserime olağanüstü kişiler ve varlıklar ekleyip bu olayları düşsel unsurlarla süsleyerek aktarırdım.

   Anlatacaklarımı şiirle ifade ederdim. Çünkü tarihî olayların ve kişilerin ahenk unsurları (ölçü, kafiye, ses ve kelime tekrarları) ve duygu yoğunluğu ile daha iyi anlatılacağını düşünüyorum. Mehmet Akif Ersoy'un Çanakkale Savaşı'nı ele aldığı *Çanakkale Şehitlerine* adlı şiiri bunun en güzel örneğidir.

   Hikâye türünü seçerdim. Çünkü yaşanmış olayları gerçeklerden uzaklaşmadan anlatmanın daha inandırıcı olacağını düşünüyorum. Bu türü seçerek olayların inandırıcılığını artırmış olurdum. Böylelikle tarihî belgelerden yararlanma imkânım daha fazla olurdu.

3. Olası Cevaplar

   Günümüzde özellikle gençler arasında düş ürünü anlatılar ilgiyle okunmakta ve izlenmektedir. Çünkü bu eserler gençlerin hayal dünyasına hitap ediyor ve onlara farklı dünyalar sunuyor. Birçok karakterin farklı yaşamı var ve onların yaşadığı olaylar merak unsurlarını artırıyor. Özellikle filmlerde teknolojik imkânların, bilgisayar efektlerinin kullanılması anlatılanlar düş ürünü olsa da olayları gerçekçi bir havaya büründürüyor. Ayrıca bu tür eserlerin özellikle gençler arasında çok tercih edilmesi bunlara olan ilgiyi daha da artırıyor.
   Film: Dünyanın Merkezine Yolculuk, Charlie'nin Çikolata Fabrikası, Avatar…
   Roman: Harry Potter, Yüzüklerin Efendisi, Açlık Oyunları…
   Çizgi film: Oyuncak Hikayesi, Kayıp Balık Nemo, Ejderhanı Nasıl Eğitirsin?..

Etkinlik No.: 46

1. Vatan sevgisinin her şeyden üstün olduğu etkili bir şekilde anlatılmıştır.

2. İbiş Dayı Tosun'un karasızlığını gideren, ona yol gösteren, sözü dinlenen, köyün en yaşlı kişisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönleriyle Dede Korkut'a benzemektedir.

3. Halk hikâyelerinde yer yer olağanüstülükler gösteren kahramanlar zaman içinde yerini gerçekçi kişilere bırakmıştır. Tosun ve nişanlısı gerçek yaşamda karşılaşabileceğimiz kişilerdir.

4. Hikâye gerçekçidir. Savaş yılları, gerçekçi bir şekilde dile getirilmiştir.

5. Savaş devam eder. Tosun'dan hiçbir haber yoktur. Tosun'un nişanlısını, babası başlık parası için muhtarın oğluna vermek ister. Tosun'un nişanlısı intihar etmek üzereyken İbiş Dayı gelir ve onu kurtarır. İbiş Dayı bütün malını satarak başlık parsını öder. Aylar sonra Tosun savaştan döner ve sevdiğine kavuşur.

Etkinlik No.: 47

1. Bülbül, aşkından acı çekse de sabretmekten vazgeçmez. Güle duyduğu aşkını kimseye söyleyemez. Çünkü kimsenin kimseye bir faydasının olamayacağının farkındadır. Hâlinden anlayacak tek bir kişi vardır: O da sevdiği (gül). Yani kendini o duruma düşüren de güldür, derdine derman aradığı da. Bu yüzden çektiği acıyı, derdi, sıkıntıyı ona anlatmak ister. O kadar acı çeker ki aşkından kanlı gözyaşları döker ve durumunu sevdiğine anlatmak ister.

2. a) Âşığına sürekli naz eden, cefa eden, vefa göstermekten uzak, can alıcı bakışlara sahip bir sevgili söz konusudur. Hatta nazında da eziyetinde de sınır yoktur. Bu durum sanki onda âdet hâline gelmiştir. Kısacası tüm acımasızlığını, vefasızlığını, cefakârlığını gösterecek bir yaklaşım sergilemektedir.

   b) Olayların ilerlemesini sağlayan asıl durum gülün bu yaklaşımıdır. Gül böyle cefakâr, vefasız olmasaydı; bülbülün aşkına karşılık verseydi muhtemelen olay da bu şekilde ilerlemeyecekti.

   c) Bülbülün gayet sabırlı olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu kadar acıya, eziyete göğüs germek herkesin harcı değildir. Bir de bu durumu divan şiiri geleneği çerçevesinde düşününce bülbülün, aşkının büyüklüğünü göstermesi için bir fırsat olarak görmekteyim. Bu nedenle bülbülün tutumunu olağan karşılıyorum.

3. Hem Halk edebiyatında hem Divan edebiyatında aşkın sembolü olarak gül ve bülbül motifi kullanılmaktadır. Çünkü bu aşk, çok eski zamanlardan beri efsaneleşmiş bir hikâyedir. Bu nedenle şairin, bu motifi kullanmasını gayet normal karşılıyorum.

   Ben olsam ay ve dünyayı; güneş ve dünyayı; su ve ağacı vb. kullanırdım.

4. Şiir tarzında yazılan metinlerde bir olay anlatılsa bile lirizm kendini hissettirmektedir. Bunda ses tekrarlarının, ölçünün etkisi büyüktür. Ayrıca sanatçı şiirde sanatını, hayal gücünü daha çok yansıtabilir. Bu nedenle şiirlerde de aynen bir hikâyedeki gibi olayın konu edilmesini olumlu buluyorum, sanatsal bir zenginlik olarak görüyorum.

Etkinlik No.: 48

1. Ay-toldı; sakin tabiatlı, akıllı, bilgili, zeki ve iyi gönüllü, faziletli bir kişidir. Kendisi gibi akıllı, bilgili, yumuşak huylu bir bey olduğunu öğrendiği ve faziletli insanları aradığını duyduğu

CEVAP ANAHTARLARI

hükümdarın yanına gidip onun hizmetine girmek ister. Böylece yönetime katılarak aklını, bilgisini ve faziletini tüm ülkenin yararına sunmak ister.

2. Okuduğumuz metinde akıl, bilgi, fazilet ve zekâ kelimeleri temanın belirlenmesinde okuyucuya yardımcı olur. Çünkü metinde bu kavramlar öne çıkarılmış; metnin "akıllı, bilgili, zeki ve faziletli olmanın önemi" teması bu kavramlar aracılığıyla dile getirilmiştir.

3. Okuduğumuz metin parçasında anlatılmak isteneni en iyi temsil eden beyit veya beyitler şunlardır:

Orijinal Metin	Metnin Günümüz Türkçesiyle İfadesi
ukuş kadrini hem ukuşlug bilir bilig satsa bilge biliglig alır (470)	Aklın kıymetini yine akıllı bilir; âlimin sattığı bilgiyi de bilgili alır.
bilig kıymetini biliglig bilir ukuşka ağırlık biligdin kelir (472)	Bilginin kıymetini bilgili bilir, akla hürmet bilgiden gelir.

Yukarıda yer alan beyitler metinde işlenen "akıllı, bilgili, zeki ve faziletli olmanın önemi" temasını en özlü şekilde anlatmaları nedeniyle metni en iyi şekilde temsil etmektedir.

4. Bilgi, fazilet (erdem) ve akıl geçmişten günümüze aranan, geçerliliğini her zaman koruyan kavramlar olmuştur. Bilgili, faziletli ve akıl sahibi bireyler kendilerindeki eksiklik ve gücün farkında olduklarından tamamlanma, yenilenme ihtiyacı duyarlar ve kendilerini sürekli geliştirirler. Başkalarının da varlığını ve düşüncelerini kabul ederler. Böylece kendilerinin ve iletişim içinde bulunduğu insanların mutlu olmasını sağlar, içinde yaşadığı toplumun daha iyi noktalara ulaşmasına yardımcı olurlar. Bu kişiler iyi yönetici, bilim insanı, sanatçı, zanaatkâr, öğretmen, tüccar… olarak hayatın bütün alanlarında ülkelerine yararlı olurlar.

Etkinlik No.: 49

1. Kam Pürenin Oğlu Bamsı Beyrek hikâyesinden alınan bu bölümün teması ad koymadır.

2. Avnik Kalesi'nin kâfirleri haksız bir eylem gerçekleştirmek üzereyken Bamsı bu davranışa karşı çıkar. Aslında bu karşı çıkış, toplumun haksızlığa karşı duruşu ve bunu Bamsı'nın şahsında idealleştirmesidir. Avnik Kalesi'nin kâfirleri ise haksızlığı imleyen karşı değerdir.

3. O dönemde Tanrı, Gök Tanrıdır. Bu toplumun Beyrek'in davranışının Tanrı tarafından da sevildiğine olan inancının göstergesi olabilir.

4. a) Yiğidin yalnız kalmaması ve arkadaşlarının olması, babasının onu sağına oturtması, minnet etmeme, beye saygı, zor durumda kalıp yardım isteyene yardım etmek, içeri girince selam vermek, iyilik için dua etmek gibi değerlerimiz yer almaktadır.

   b) Dede korkut hikâyeleri oluştuğunda sözlü olarak nesilden nesile aktarılmaktadır. Türk kültürüne ait değerlerin korunması ve aktarılmasında tema önemli bir unsurdur. Değerlerin dikkat çekmesine, dönemin kavranmasına toplum için değerinin gözler önüne serilmesine; kullanılan tema katkı sağlamaktadır.

Etkinlik No.: 50

1. Siymâ Bey, metinde başkalarında aradığı özellikler kendisinde bulunmayan bir kişi olarak çizilmiştir. Toplumumuzun büyük çoğunluğu bu türden insanlarla çatışma yaşar. Çünkü Siymâ Bey kendini beğenmiş, başkaları için yaşayan, hayata bir şey vermeden hayattan çok şey bekleyen kısacası hem kel hem fodul olarak niteleyebileceğimiz bir kişidir.

   Ben Siymâ Bey'in arkadaşı olsaydım Salih Bey gibi davranıp benzer çatışmaları yaşardım.

2. Metinde Siymâ Bey'in içinde bulunduğu durum ve sahip olduğu özellikler ile beklentileri arasında uyumsuzluk vardır. Yazar bu durumu ortaya koymak için Siymâ Bey'in durumunu okuyucunun gözleri önüne serecek kişi olarak Salih Bey'i ortaya çıkarır. Salih Bey, Siymâ Bey'e gerçeği çarpıcı bir şekilde dile getirir.

3. **Benzerlikler:** İki arkadaş da gezip tozmayı seven, arkadaş arayan kişilerdir. Her ikisinin de ekonomik durumları pek parlak değildir.

   Farklılıklar: Siymâ Bey, sahip oldukları ile beklentileri arasında büyük farklar bulunan ama içinde bulunduğu durumun farkında olmayan bir kişi iken Salih Bey sahip oldukları ile beklentileri tutarlı olan, hayalperest olmayan bir kişidir.

   Yukarıdaki benzerlik ve farklılıklarını göz önünde bulundurduğumuzda Salih Bey'in toplumda daha çok kabul göreceği anlaşılmaktadır. Çünkü Salih Bey, sahip olduğu özellikleri ile hayattan beklentileri tutarlı olan, durumlara ve olaylara gerçekçi yaklaşan, olduğu gibi görünen biridir.

4. Günümüzde günlük hayatta ve özellikle de sosyal medyada kendini olduğundan farklı gösterme çabası içinde olan ve hiçbir şeyi beğenmeyip büyük beklentilere sahip olan, gerçekçi olmayan insanlar vardır.

5. Bu unsurlar Siyma Bey'in özelliklerini ortaya koymak, okuyucuyu meraklandırmak, hikâyeye okuyucunun ilgisini artırmak ve ana çatışmaya ortam hazırlamak üzere verilmiştir. Bunlar olmasaydı ana çatışma eksik kalacak ve Siymâ Bey'in davranışları okuyucular tarafından tam olarak anlamlandırılamayacaktı.

Etkinlik No.: 51

1. a) Nine ile genç kızın farklı eğitimler alması
   b) Kuşak çatışması
   c) Nine, mutluluğu eskide bulurken torun için mutluluk yenidedir.
   ç) Nine gelenek ve âdetlerle yaşarken torun bu gelenekleri unutmuştur.

2. Bence, bugünkü nesil güvenilmesi gereken bir nesildir. Genç kuşak artık araştırıyor, sorguluyor ve kendine ters gelen olay ve durumlardan uzak duruyor. Kendi fikirleriyle kendine güvenerek hareket eden bu nesil, her zaman sorumluluğunu bilen bir nesildir.

3. Olası Cevaplar

   Nineye göre, "alaylılar" daha başarılıdır çünkü onların oynadığı filmlerde alaylıların insana olan bakış açıları, sevgi, samimiyet ve dostluk olarak filmlere yansımıştır. Onların özellikle sinemaya olan sevgileri, bugün bile tekrar tekrar seyredilen filmlerinde hissedilmektedir.

   Genç kıza göre, "okulluların" çektiği filmler daha başarılıdır. Rol aldıkları bu filmler eğitimlerinin de etkisi ile eskiye göre daha üst düzeydedir. Onların oynadığı filmler, dünya sinemasında yer bulmakta, birçok ülkede film festivallerine katılmakta, bu festivallerden ödüller almaktadır. Bu filmler böylelikle ülkemizi dünyaya tanıtmaktadır.

4. Olası Cevaplar

   Evet, vardır çünkü çatışma, insanların birbirinin düşüncesine katılmaması demektir. Ne kadar çok farklı fikir ortaya atılırsa

CEVAP ANAHTARLARI

gelişme hızı o kadar artar, toplumlar o derece ilerler.

Hayır, yoktur çünkü insanların çatışması toplumlarda sıkıntılar, sorunlar yaratabilir. Hatta tartışmasını bilmeyen, eğitim düzeyi düşük toplumlarda durum şiddete kadar gider. İlerleme, tartışmalarla değil bilimsel çalışmalarla olur.

5. Eğitimin tartışmalarda ve çatışmalarda çok büyük önemi vardır. Eğitimli insan, her zaman karşısındaki insana saygı gösterir; şiddet kullanmaktan kaçınır, argo kelimeleri kullanmaz. Çatışmaları ya da tartışmaları aklıyla, bilgisiyle, görgüsüyle ve terbiyesiyle çözmek için çaba harcar ve çözer. O yüzden eğitim, her insan için gerekli ve şarttır.

Etkinlik No.: 52

1. a) Arslan Bey, zekasını yerinde ve zamanın da kullanarak hiç zorluk çekmeden başarıya ulaşmıştır.

   b) Planlı olmak, alınan bir kararın sorumluluğunu taşımak, farklı bir bakış açısına sahip olmak ve farklı olma cesareti göstermek, sözünde durmak, hızlı karar almak ve harekete geçmek çözüm odaklı bir insan olmak için gereken özelliklerden bazılarıdır.

   c) Bu tarz insanların olduğu toplum, çözümün üretildiği ve gelişmelerin artarak devam ettiği bir toplum olur.

2. Kumandana verilen cevap; hilenin de meşruluğunu harp sanatının kendisinden değil, düşmanın korkaklığından aldığını belirtir.

3. Korkak davranmak pişman olunabilecek hatalara yol açar. Pişmanlık ve utanç duygusu hisserdim.

Etkinlik No.: 53

1. Olası Cevaplar

   Çocukluğumda mayıs aylarında babaannemin evinde çilek reçeli kokusu her yeri kaplar, ağabeyim ve beni bu koku içine çektikçe çekerdi. Babaannem, her zaman alışveriş yaptığı manava gidip çokça çilek alır, yaşına rağmen hiç yorulmadan bir kısmını bize vereceği bu reçelleri sevgiyle kaynatırdı. Yıllar geçti. Şimdi ne zaman bir sokaktan, bir apartmanın yanından geçerken çilek reçeli kokusu alsam aklıma babaannem, babaannemin bize olan sevgisi, bizim için yaptıkları ve bir kış boyunca afiyetle yediğimiz reçelleri gelir.

2. Olası Cevaplar

   Yolumuz yıllar sonra tekrar o köye düştü, gördüklerim karşısında gözlerime inanamadım. Bizim gördüğümüz harabe köy tamamen gitmiş, yerine bütün güzellikleriyle bir köy yeniden inşa edilmişti. İlk işim köyün muhtarını bulup yıllar önce gördüğüm ihtiyar adam ve torunlarını sormak oldu. İhtiyar adam birkaç yıl sonra ölmüştü. Abla, köyün bir delikanlısı ile evlenmiş ve çoluk çocuğa karışmıştı. Küçük çocuğa gelince onun da yatılı öğretmen okulunda okuyarak öğretmen olduğunu, Anadolu'nun değişik yerlerinde öğretmenlik yaptığını öğrendim. Ülkenin geleceğiyle ilgili içim umut ve sevinçle doldu.

3. Olası Cevaplar

   Tokat yöresine ait *Hey On Beşli* adlı türkü, Halide Edib Adıvar'ın *Himmet Çocuk* ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *On Dört Yaşında Bir Adam* adlı hikâyeleri, Falih Rıfkı Atay'ın, Salih Bozok'un Atatürk ve Kurtuluş Savaşı ile ilgili bazı anıları çocuk kahramanlar etrafında kurgulanan eserlerden sadece birkaçıdır.

4. **Zaman:** Kurtuluş Savaşı yılları (sonbahar mevsimi)

   Mekân: Yanmış yıkılmış bir Anadolu köyü

   Kişiler: Küçük çocuk, abla ve ihtiyar

   Okuduğumuz metni oluşturan bu unsurlar metinde anlatılanları daha etkili, gerçekçi ve inandırıcı hâle getirmektedir. Olayların geçtiği yerlerin günümüzde bambaşka bir görünüme sahip olması ve günümüzde savaşın olmaması buralarda yaşayan kişilerin de metinde anlatıldığı gibi savunmasız, çaresiz ve kimsesiz kalmamalarını sağlamıştır. Dolayısıyla metinde anlatılan olayların etkileyiciliği yaşanan olaylarla birlikte zaman, mekân ve kişilerin içinde bulundukları durumdan kaynaklanmaktadır.

Etkinlik No.: 54

1. Çünkü zorda kalana, dara düşene yardımcı olmak kültürümüzdeki dayanışmanın en güzel örneklerindendir. Almaktan çok vermek, konukseverlik, iyilikseverlik kültürümüzün önemli özelliklerindendir. Hikâyede ise yaşanan tüm olaylar bu geleneğin uygulanması ile ortaya çıkmıştır. Yani hasta olan yolcu, misafir edilmiş ve neticede vefat etmiştir. Bu gelenek olmasaydı hikâyedeki olaylar hatta böyle bir hikâye bile olmayacaktı.

2. Evet, değişiklik olurdu. Köylüler, gelen insanları örnek alırlar dolayısıyla bakış açısı genişler, kendilerini yetiştirmek için çaba gösterirlerdi. Eğitimli insanlar oldukları için de kadıya danışma gereği duymazlardı ve bir şekilde soruna çözüm bulurlardı. Böylelikle hikâyenin olay örgüsü değişirdi.

   Hayır, değişiklik olmazdı. Köylüler "Bizi ilgilendirmiyor, kadı ilgilensin." diyerek sorumluluktan kaçardı. Böylelikle hikâye aynı olay örgüsüyle karşımıza çıkardı.

3. Vakfedilen yere kütüphane yaptırırdım. Bu kütüphane son derece modern olurdu. İnsanların her konuda yazılan bu kitaplara kolaylıkla ulaşmalarını sağlardım. Gerekirse kitaba ihtiyacı olan kimselere bu kitapları posta yoluyla da gönderirdim. Bunun sebebi ise insanların kitaba ulaşarak doğru bilgiye kavuşmalarını sağlamak, cehalet denen karanlığa bir mum yakarak insanların aydınlıkla buluşmalarında bir nebze de olsa pay sahibi olmaktır.

   Farklı olarak bir yetiştirme yurdu açar, burada bakıma muhtaç, öksüz ve yetim çocukların kalmalarını sağlardım. Çünkü ailelerini kaybeden çocukların sayısı bir hayli çoktur. Aynı zamanda onların eğitim hayatına da elimden geldiğince katkıda bulunurdum.

4. a) Hüsmen Hoca, ölen yolcunun kim olduğunu çevreden sorup soruşturdu. Onun akrabalarına ulaşmaya çalışıyordu. Buldu da. Uzak köylerden birinde onu tanıyan biri çıktı. Yolcu, tek yaşayan bir insanmış. Yalnız uzaktan bir akrabası varmış. O da yan köyde oturan babasının bir akrabasıymış. Bunu duyan Hüsmen Hoca yolcunun bu uzaktan akrabasının köyüne doğru yola çıktı. Yanında yolcudan kalan boz eşek ve 8 altın lirasıyla gönlüne adeta bir ferahlık gelmişti.

   b) Hüsmen Hoca, boz eşek ve 8 altın lirayı kadıya bırakarak köyüne döndü. Gönlü rahattı çünkü kadı dürüst ve sözüne güvenilen biriydi. Yolcunun bu isteğini mutlaka bir şekilde yerine getirirdi.

Etkinlik No.: 55

1. Sıtkı Efendi'nin eve dönerken saldırıya uğrayan birini görmesi, ona yardıma koşması ama yardımına koştuğu kişinin kendinden kaçması, buna şaşıran Sıtkı Efendi'nin adamı yakalayıp bunun sebebini öğrenme çabası ve sonrasında yaşadığı hayal kırıklığı olay örgüsünü belirler. Sonuç hayal kırıklığı sebep ise insani duygularla yardım etme çabasıdır.

2. Diyaloglara başvurmak anlatmaya bağlı metinlerde sıkça başvurulan bir tekniktir. Yazar sözü kahramanlara bırakarak onları canlandırır, bu da anlatımı ilgi çekici hâle getirir. Böylece okur sadece okur olmaktan çıkar ve olayı izlercesine olayın içine dahil olur. Olayın akışı yaşamdan bir anmış gibi karşımıza çıkar.

3. Kurmaca bir metindir ama metinde yaşananlar her an yaşanabilecek kadar da gerçekçidir. Saldırıya uğrayan ve ona yardıma koşan biri, bu bizim kültürümüzün kaybolmayan güzel bir tarafıdır.

CEVAP ANAHTARLARI

4. Olay örgüsü etrafımızda her an yaşanabilecek hayattan bir kesit üzerine kurulmuştur. Zaman ve mekânı düşünecek olursak gerçekliği daha da artmaktadır. Gece ve sokak, saldırıya uğrayan ve ona yardıma koşan biri bunlar olayın gerçekliğini pekiştirmektedir.

Etkinlik No.: 56

1. Olası cevaplar

Evet katılıyorum. Çünkü o gün karnını doyurmak için çalışmak yerine birilerinden para istemeyi seçen insanlara bunu alıştırırsak iyi niyetimizi suiistimal edebilirler. İnsanlar kolaycılığa alışabilir. Bazı insanları hiç zorlanmadan, yorulmadan para kazanmaya sevk etmiş oluruz. İyilikten maraz doğar.

Hayır katılmıyorum. Çünkü sadece o gün karnını doyurmak için para vermemiz onun bundan sonra asalak gibi yaşayacağını göstermez. O gün yaşadığı sıkıntıları unutmayarak çalışmaya daha sıkı sarılabilir. O hâle bir daha düşmemek için daha gayretli olabilir.

2. Ahmet'in milyoner olmasındaki tek etken Logaritmacı Hasan'ın onu işe yönlendirmesi değildir elbette ama bunun önemli bir etken olduğu da göz ardı edilemez. Ahmet kendisine sunulan iş fırsatını iyi değerlendirmiştir. İşine dört elle sarılıp işinin inceliklerini öğrenmek için gayret etmiştir. İş yerindeki basamakları çıkmak gelişmeye açık olmayı da gerektirdiği için Ahmet kendini geliştirmeyi de başarmıştır. Zamanı verimli kullanmıştır.

3. Çalışkan, dürüst, işini seven, yenilikleri ve gelişmeleri takip ettiği kadar yenilik ve gelişmelere hemen adapte olabilen, öngörülü, iletişimi iyi, güvenilir gibi sıfatlara sahip olması gerektiğini düşünürüm.

4. **Logaritmacı Hasan'a:**
Ahmet gibi insanların hayatına dokunmak size neler hissettirdi? Ülkemizin başarılı bir nesil yetiştirmesi için sizce neler yapılması gerekir? vb.

Anlatıcıya:
Ahmet'in yerinde kimi görmeyi isterdiniz? Niçin?
Logaritmacı Hasan'ın size anlattıklarından sonra sizin Logaritmacı Hasan'a bakış açınız değişti mi? Niçin? vb.

Ahmet'e:
Siz tahsil yapmadan çok para kazanabilmişsiniz çocuklarınızın da tahsil yapmadan para kazanmasını tercih eder misiniz? Niçin? Sizden para isteyen insanlara Logaritmacı Hasan gibi bir tutum sergileyebiliyor musunuz?

5. Olası cevaplar

Eğitimli olup orta hâlli yaşamayı tercih ederim. Çünkü benim yaptığım işte duygusal ve mesleki doygunluğa ulaşmam çok önemli. Meslekî ve duygusal doyuma ulaşan insanların mutlu olması, hayata pozitif bakması, sorunların üstesinden gelmesi daha kolay olacaktır. Kaldı ki çok paranın her zaman mutluluk getirmediği kanısındayım.

Eğitim almadan çok zengin olmayı tercih ederdim. Sonuçta elimdeki imkânları kullanıp kendimi her alanda geliştirmem de mümkün. Maddi imkânım el verdiği için daha çok seyahat edip daha farklı dünyalara açılma imkânım olur. Bu da beni mutlu eder.

Etkinlik No.: 57

1. İsmail Hakkı Bey gururlu, dürüst, hassas, ince düşünceli, duygusal, çalışkan bir insandır.

2. İsmail Hakkı Bey'in yaşadıkları anlatıcının yeğenini çok etkilemiştir. Anlatıcının yeğeni, onun her koşulda çalışıp kızının okul ihtiyaçlarını karşılamak zorunda olması ve hayatını devam ettirmesi gerektiğini düşündükçe ona üzülmektedir. Ayrıca İsmail Hakkı Bey'in dostluğundan gurur duymaktadır.

3. a) İsmail Hakkı Bey'e biriktirdiği parasını vermesi, teyzesinden İsmail Hakkı Bey'in okuması için gazete istemesi ve her karşılaştıklarında onunla sohbet edip onun sıkıntılarını dinlemesi anlatıcının yeğeninin İsmail Hakkı Bey'e duygusal yaklaştığını gösterir.

b) Olası cevaplar

- Yardımcı olmalıyız. Çünkü günlük hayatımızda karşılaşabileceğimiz böyle durumlarda bizler de karşıdaki kişiyle empati kurmalı, o kişiye yardımcı olmalıyız. Böylece insana yakışır bir duyarlılık sergilemiş oluruz.
- Yardımcı olmamalıyız. Çünkü tanımadığımız kimselerle iletişim kurmamalıyız. Öncelikle o kişiyi tanımalı, ona güvenmeli daha sonra o kişiye yardımcı olmalıyız. Bu şekilde davranırsak sonunu düşünürek hareket etmiş oluruz.

4. Olası cevaplar

- İsmail Hakkı Bey'den etkilendim. Çünkü İsmail Hakkı Bey çok gururlu ve dürüsttür. Anlatıcının kendisine fazladan verdiği parayı kabul etmemiştir. Dürüst ve gururlu olan insanlar toplumda her zaman kazanırlar. Ayrıca İsmail Hakkı Bey hayatını devam ettirebilmek ve kızını okula gönderebilmek için kötü hava şartlarını, uzak mesafeleri önemsemeden çalışmaktadır.
- Anlatıcının yeğeninden etkilendim. Çünkü anlatıcının yeğeni her daim İsmail Hakkı Bey'e çok üzülmekte ve ona yardımcı olmaya çalışmaktadır. Onun sıkıntılarını dinlemektedir. Anlatıcının yeğeninin İsmail Hakkı Bey ile olan dostluğu bana göre gurur vericidir.
- Anlatıcıdan etkilendim. Yeğeninin İsmail Hakkı Bey'den bahsederkenki tutumu ve yaklaşımından etkilenmesi, onu her durumda dinleyip İsmail Hakkı Bey'e üzülmesi beni etkilemiştir.

Etkinlik No.: 58

1. Olası Cevaplar

Bana göre yaşın etkisi vardır. Çünkü belli bir saygınlığa gelebilmesi için bu tür insanların yaşını başını almış kimseler olması gerekir. Bu tür insanlar yaşlı oldukları için belli bir saygınlığa sahiptir. Üstelik aklı başa yaş getirir.

Bana göre yaşadıkları tecrübelerin etkisi vardır. Bu tür insanların belli bir saygınlığa erişebilmesi için yaşadıkları birçok olaydan edindikleri hayat tecrübelerinin olması gerekir. Böylelikle bu tecrübelerle çevrelerine örnek olurlar ve insanların saygılarını, sevgilerini kazanırlar. Akıl yaşta değil baştadır.

2. a) Boğaç Han, güçlü kuvvetli bir kişidir. Ailesine bağlı, mert, gözünü dal budaktan sakınmayan, yiğit, cesur ve bir insandır.

b) Boğaç Han'ın güçlü ve yiğit biridir. Bundan dolayı ona Mert, Kahraman, Yiğit vb. gibi onun kişiliğine yakışan isimler verirdim.

3. Olası Cevaplar

Evet, vardır. İsimler, insanın bütün hayatı boyunca büyük etkiye sahiptir. İsmi Barış olanlara baktığımızda barışçıl insanlarla karşılaşırız ya da ismi Mert olan kişiler her daim isimlerine uygun davranışlar gösterirler. Bu tür insanları gördüğümüzde onlara isimleriyle uyumlu olduğunu ifade etmek için "ismiyle müsemma" söz grubunu kullanırız. Metinde de Dede Korkut'un, boğayı yendiği için çocuğa Boğaç ismini verdiğini görmekteyiz.

Hayır, yoktur. Her insanın kişiliği zaman içerinde aile ve çevrenin etkisiyle şekillenir. Yaşamı boyunca edindiği tecrübelerin de kişiliğin oluşmasında etkisi yadsınamaz.

CEVAP ANAHTARLARI

4. Olası Cevaplar

Dede Korkut'un yerinde olmak isterdim. Çünkü belli bir tecrübeye sahip olup aile içinde ve çevremde saygı duyulan ve fikir danışılan bir insan olup onlara faydalı olmayı ve böylelikle onları doğruya yönlendirmeyi isterim.

Boğaç Han'ın yerinde olmak isterdim. Çünkü güçlü, mert ve cesur bir insan olmak insanın hem kendisi hem ailesi için önemlidir. Aynı zamanda topluma faydalı olmak, ailenin lideri olup onları iyiye, doğruya yönlendirmek isterim.

Etkinlik No.:59

1. **tanelerden :** kar tanelerinden

mağazaya : kıraathaneye

mağazanın: kıraathanenin

batışına : doğuşuna

İlk paragraftaki "Fransız" kelimesi "Türk", mekân olarak alınan "Paris" de "İstanbul" veya "Anadolu'nın herhangi bir köşesi"yle değiştirilirdi. Çünkü paragrafta değiştirilen kelimelerde "mağaza" yerine "kıraathanenin" seçilmesi bize olayların Avrupa'da değil İstanbul'da veya Anadolu'nun bir köşesinde geçtiğine dair ipuçları veriyor. Ayrıca yağmur yerine kar tanelerinin olması da birinci paragraftaki "Yağmur boşandı." kelime grubunun yerine "Kar yağdı." gibi bir ifadenin gelmesi gerektiğini gösteriyor.

2. a) Zamanı kendi ruh hâlini de içinde eriterek anlatmak, okuyucunun gözü önünde anlatımı canlandırıp somutlaştırmak. Bu şekilde anlatımın daha canlı ve hareketli bir hâle gelmesini sağlamak.

b) Ona kolaylık sağladığını düşünüyorum. Çünkü kendini ifade etmesi gereken durumlarda karşı tarafı ikna etmesi daha kolay olur. İfadelerinde ayrıntı kullandığı için çoğu zaman anlatacaklarını eksiksiz ve yanlış anlamaya mahal vermeyecek şekilde anlatabilir. Bu da insanlar arasındaki iletişimini kolaylaştırır.

Ona kolaylık sağlamadığını düşünüyorum. Çünkü anlatacaklarını ayrıntılı ve uzun uzadıya anlatması insanları sıkabilir. Bu şekilde anlatacaklarını uzun cümleler hâlinde vermesi onun anlaşılmasını da zorlaştırabilir.

3. Evet, her zaman yansır. Çünkü yazarlar bence eserlerinde hep kendilerini anlatırlar. O yüzden yazarın ruh hâli ile kurguladığı zaman, mekân ve olay arasında bir ilişki olmak zorundadır.

Hayır, bence her zaman yansımaz. Çünkü bence yazarlar her zaman kendi ruh hâllerinden yola çıkarak eserlerini kurgulamazlar. Onların empati kurma yetenekleri çok geliştiği için içinde bulunduğu ruh hâlinden çok farklı bir zaman, mekân ve olayla karşımıza çıkabilirler.

Etkinlik No.: 60

1. Olası Cevaplar

Vardır. İnsanlar köyün temiz havasını alarak daha sağlıklı olurlar. Şehirdeki kalabalık, gürültü, çevre kirliliği köyde yoktur. İnsanlar birbirleriyle daha samimidir. Herkes birbirini tanır, zor zamanlarında birbirlerinin yanında olur.

Yoktur. Şehirde eğitim-öğretim ile sağlık hizmetleri en üst düzeydedir. Ulaşım daha kolay ve rahattır. Marketlere ve birçok sanayi maddesine ulaşım çok daha kolaydır. Her türlü inşaat işi rahatlıkla istenilen yere yaptırılabilir. Elektrik ve su hizmetleri şehirde daha büyük ağlara sahiptir.

2. Olası Cevaplar

Evet, mutluluğun yaşanılan yerle ilişkisi vardır; çünkü içinde yaşadığımız yerde bulunan alışveriş merkezleri, parklar, yeşil alanlar, koşu yolları, sağlıklı yaşam parkurları vb. gibi yerler mutluluğumuz üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. İhtiyaçlarımızı karşılayabileceğimiz yerler ne kadar fazlaysa mutluluğumuz o kadar artar.

Hayır, mutluluğun yaşanılan çevre ile bir ilişkisi yoktur; çünkü mutluluk insanın iç dünyasında gerçekleşen bir kavramdır. Bunun yanında mutlu olmanın birkaç faktörü daha vardır. Bunlar; aile, eş, dost, akraba ve arkadaşlardır. Özellikle iyi arkadaşlara sahip olan insanların mutlu olduğunu görmekteyiz. Ama yine de mutluluk insanın kendi içinde gerçekleştirebileceği bir durumdur.

3. Bir köyde, çevresinde yeşil ağaçların bulunduğu, kuşların cıvıl cıvıl olduğu, yanından ırmak geçen küçük bir çiftlikte, sevdiklerimin yanımda olduğu bir zaman diliminde mutlu bir şekilde yaşadığımı hayal ederdim.

4. Olası Cevaplar

Olumsuz bir etkisi vardır. İnsanlar gece olduğunda yalnız başlarına kalırlar ve bu durum onların ruhsal durumlarını etkiler. Gece vakti, gün ışığı olmadığı için olumsuz düşünceler insan zihninde büyük bir yer kaplar; çünkü gün ışığının insan psikolojisine olumlu etkileri vardır. Geceleyin insan gün içinde yaptığı davranışları sorgulayabilir, kendini suçlayabilir.

Olumlu bir etkisi vardır. İnsan gece olunca kendini dinleyebilir, geliştirebilir, ruhsal durumunu iyileştirebilir. Gece vakti, insan için kendini yenileme zamanıdır. Ertesi güne hem bedenen hem de zihnen hazır olur.

5. Olası Cevaplar

Evet, katılıyorum. Çünkü insanlar sürekli aynı yerde yaşadıkları için bir süre sonra sıkılabilirler. Bu durum onların psikolojilerini de olumsuz etkiler. Bu yüzden belli bir süre sonra bulundukları yerden ayrılarak başka bir yerde hayatlarına devam etmeleri onların mutlu olmasındaki etkenlerden biridir.

Hayır, katılmıyorum. Çünkü bana göre insanların yaşadıkları yerlerdeki düzenlerinin bozulması onları rahatsız edebilir. Aynı zamanda yaşadıkları yerdeki sosyal çevrelerinin ve aile bireylerinin gidecekleri yerde olmaması onları yalnızlaştırabilir. Bu yüzden yer değiştirmek onları mutsuz eder.

Etkinlik No.: 61

1. Köy ve kasabada yaşayanların sosyal statülerini ve iç dünyalarını yansıtması açısından hikâyedeki mekân kişilerle uyuşmaktadır. Kişiler yaşadıkları çevre içinde tanıtılır.

2. Mekân betimlemelerinde duyulara hitap edilmiştir: görme (Çıraların alevi vurmuş, içindeki bir sabun köpüğü gibi rengârenk kabarıyordu.), işitme (Üfüre üfüre zevkle içiyordu. Dışarıda bir inek uzun uzun böğürüyordu.) gibi. Bu okuyucuya mekânı yaşarcasına hissetme imkânı vermiştir. Ayrıca yazar, bir kameraman gibi önce olaya sahne olacak geniş Anadolu coğrafyasını, sonra da asıl olayın geçtiği iç mekânı anlatmıştır. Genelden özele, dıştan içe doğru geçişleri tercih etmiştir. Böylelikle okuyucunun adım adım olaya odaklanması ve bütün gerçekliğiyle durumun anlatılması sağlanmıştır.

3. Yazar, kasaba ile bağlantı kurmanın güç olduğunu belirtmek için mekânlar arasındaki mesafenin köylüler için önemli bir mesele olduğunu vurgulamıştır. Yazar, tıpkı Anadolu gibi mekânların da hatta hükûmet konağının bile yıpranmış, ihmal edilmiş, bakımsız olduğunu belirtilerek memleketin hâlini mekânlar aracılığıyla dile getirmiştir. Canlı, hareketli tablolarla okuyucuyu zaman ve mekânda Anadolu'ya götürmüş, ilgisini o coğrafyanın insanına çekmiştir.

4. Günümüzde benzer olaylar yaşansa da o zamanların yardımsever, iyi kalpli Anadolu insanının saf düşüncelerine aynısıyla rastlamak mümkün müdür? Kaldı ki iletişim ve ulaşım imkân-

CEVAP ANAHTARLARI

larının değişmesi de olayların gidişatını farklılaştırabilecek unsurlardandır.

5. Metnin yazılması Balkan ve 1. Dünya Savaşı yıllarına rastlamıştır. O dönemde Anadolu fakir, bakımsız, sahipsizdi. Anlatılan dönem ile metnin yazıldığı dönem arasında bire bir ilişki vardır. Yazar bizzat tanık olduğu olayları ya da kendisine yakın zamanda aktarılan gerçekleri dile getirmiştir.

Etkinlik No.: 62

1. Halk hikâyelerinde olayın anlatımında nesre başvurulurken duyguları daha etkili yansıtmak için nazım kullanılmıştır. Nesir kısımları hikâyedeki anlatımın akıcılığını sağlarken nazım bölümleri anlatımı daha canlı ve etkileyici hâle getiririr, böylece okuyanların ilgisini çeker.

2. Olası cevaplar

Metnin anlatıcısı ben olsaydım Murad Şah ile Gül'izâr'ı bir gül bahçesinde tanıştırırdım.

Metnin anlatıcısı ben olsaydım Murad Şah ile Gül'izâr'ı bir dağın eteğinde yer alan su kenarında at üstündeyken tanıştırırdım.

3. Metinden alınan bu parça birinci kişi ağzıyla yazıldığında aşağıdaki gibi olur:

Günlerden bir gün babamın elinde bir kâğıt sureti var. Babam benden sakınıp kâğıdı minder altına haps edip sakladı. Şimdi pederime sual edip pederim deyi vermedi. Şimdi melûl olup pederime gücenip düşünürken gaflet basıp uykuya daldım. Bir de bîçâre olan nıfü'l-leylde rüyâmda bir kız, ayın on dördüne benzer, mahbup, zîbâ gelip,

"Ey Murad Şah aç gözünü, elimden şu doluyu iç." deyip sundu.

Metnin birinci kişi ağzıyla yazılmış olması anlatıcıyı değiştirmiştir. Anlatıcı olayı doğrudan yaşayan olayın içinde olan birisi hâline geldiği için bu durum olayın inandırıcılığının artmasını sağlamıştır.

4. Olası cevaplar

a) Evet bu durumu gerçekçi buluyorum. Murad Şah'ın rüyasında gördüğü kişi kendisinin Yemen Şah kızı Gülizâr olduğunu belirtmiştir. Murad Şah o kişiye rahatlıkla ulaşabilir. Ayrıca halk hikâyelerinde daha önce hiç görmediği kişiye duyulan aşk motifi sıklıkla kullanılır.

Hayır bu durumu günümüzdeki gerçeklikten uzak buluyorum. Günümüzdeki insanlar rüyasında gördüğü bir kişinin peşine düşüp o kişiye âşık olmaz.

b) Halk hikâyesini modern hikâyeye uyarlarken, modern hikâyede kullanılan dil özellikleriyle kurgulanan olayın işleniş biçimine uygun bir anlatıcı ve bakış açısı seçerdim.

Etkinlik No.: 63

1. Genç adam tepeye bir daha baktı. Yeşilin yerini alan renkler solgun, ölgün renklerdi. Üsküdar oduncuları alana yürüyordu. Koruluktan geriye kalan ağaç cesetlerini kökleriyle almaya gelmişlerdi. Ağaçları, çürük yumurta gibi kokan yosunlu çamurlar arasından özensizce çekip çıkardılar.

2. Gençler ak sakallı yaşlı amcanın şarkılarıyla sevdalara dalmışken düşündü. Sımsıcak bir şömine karşısında oturmak varken çimlerin üstünde oturmak akıl kârı değildi .Yağmuru ve yeşili oldu bitti sevmezdi. İstiyordu ki tüm yeşiller parke taşları ile örtülsün. Tertemiz ayakkabıları çamura batmamalıydı; yeşilin içinden çıkan böcekler, karıncalar etrafta koşuşturmamalıydı. Hele sincapların daldan dala atlaması yok muydu? Ödü kopuyordu her seferinde. Aklına babaannesiyle girdiği ahırlar geldi. Bir kuzunun doğumunu hatırladı. Artık anlamıştı. Veterinerlik ona göre bir iş değildi. Bir salon adamıydı o.

3. Büyük Okyanus'taki devasa atık yığını "yedinci kıta" adıyla anılıyor. Bu kıtayı biz yarattık. Doğada yüzlerce hatta binlerce yıl kaybolmayan pet şişeler, pipetler, naylon poşetler gibi atıkların masmavi okyanustaki varlığı dünyanın geleceği konusunda beni kaygılandırıyor. Türkiye'nin yüz ölçümünün iki katı büyüklüğe sahip olan bu devasa atık yığını, deniz canlılarının da yaşamını tehdit ediyor. Bir kaplumbağanın karnından çıkan plastik atıkları görmek, bende bu gidişata dur deme isteği uyandırıyor. Bu nedenle çevre örgütlerine parasal destek sağlamaya karar verdim.

4. • Mehtabın aydınlattığı o eşsiz gecede birkaç güzel dostumla birlikte o büyülü korudan geçiyorduk.
• Kokusu ile başımı döndüren muhteşem nergislerle süslü yoldan yürümeye başladım.
• Oradan geçen bir bağcıya korkuyla "Buraya ne olmuş?" diye sordum.
• O sırada yeşilin fışkırmak için can attığı memleketimden istemeden de olsa üç seneliğine uzaklaştım.

Etkinlik No.: 64

1. Çarşıdaki kuyumcu dükkânları önünde iki saattir dolaşıyordum, hiçbirine girmeye cesaret edemiyordum. Satacağım bir şey kalmamıştı; yalnız cebimde bir tıraş fırçası vardı ki onun bir değeri olup olmadığını sormak istiyordum. Velev ki fildişi saplı, nakışlı, işlemeli de olsun, bir tıraş fırçasının kıymeti ne olabilirdi? Bunu sormaktan utanıyordum… Hem sade utanmak değil, biraz da korkuyordum, muhakkak ki beş para etmeyecekti: Ona vaktiyle bunu bana hediye eden Yahudi "Değerlidir, kadrini bil, sakın atma, zamanında işine yarar!" dediği zaman muhakkak benimle eğlenmişti; bu bir azizlikti. Şimdi ona güvenerek nasıl soracaktım?

2. a) Feridun karakterinin özgüveni düşüktür. Elindeki bir fırçanın değerini öğrenmek için bile olsa korkmuş ve utanmıştır. Özgüveni olmadığı için kendi davranışlarını sürekli sorgulayan, hatta yeri geldiğinde kendini suçlama eğilimi gösteren bir yapıya sahiptir. Bana göre, hayata olumsuz bakan ve kendisine ilişkin duyguları başkalarının vereceği onaya bağlı olan bir bakış açısına sahiptir.

b) Evet, etkisi vardır. Yazar, kahramanın düşüncelerini kendi içinde sorgulaması, okura yansıtması ve dolayısıyla kendini güveninin olmadığını gösterebilmesi için hâkim bakış açısını kullanmıştır.
Hayır, etkisi yoktur. Hikâyenin kahramanı yaptığı iyiliği bile sorgulayan bir karakterdir. Hangi bakış açısıyla yazılmış olursa olsun kahraman aynı şekilde kişiliğini ortaya koyacaktır. Bir karakter değişimi söz konusu olmazdı.

3. Feridun'a, en yakın arkadaşı Mustafa, şaşırarak baktı ve:
Bir fırçadan neden bu kadar çok medet umuyorsun? Sonuçta bir fırça, dedi.
Feridun: Şu an çok zor durumdayım Mustafa. Başka ne yapabilirim?
Mustafa: Merak etme, her şeyin elbette bir çözümü vardır. Hem sen bu adamın hayatını kurtardın ve bu adam fırçayı sana verirken değerli olduğunu söyledi. Bence bu fırçada mutlaka bir sır var. Zaman içinde bu sır illaki ortaya çıkar.
Feridun, Mustafa'ya sanki aklına bir fikir gelmişçesine baktı. Fırçayı eline aldı, incelemeye başladı.

4. Hikâyenin kahramanı Feridun, olaylara tek açıdan bakan bir adamdır. Nitekim fırça üzerinde düşünmemiş, kuyumcu kendisine ne derse ona inanmıştır. Olayları en ince ayrıntısına kadar düşünseydi, fırçayı kendisine veren Yahudi "Bu değerlidir." dediğinde ona güvenseydi ya da bu olayı her yönüyle biçip tartıp fırçayı iyice inceleseydi onun içindeki elmasları bulabilirdi.

5. Hâkim bakış açısını kullanırdım. Çünkü hikâyede yaşanan olaylarda yer alan karakterlerin aklından geçen her şeyi okuyucuya

CEVAP ANAHTARLARI

aktarırdım. Karakterlerin psikolojilerini de yansıtarak okuyucuya yaşanan olayların her yönünü verirdim.
Kahraman bakış açısını kullanırdım. Çünkü olayları bizzat ben yaşadığım için duygularımı, gözlemlerimi ve düşüncelerimi okuyucuya anlatmam gerekir. Bunun anlatılması da kahraman bakış açılı anlatıcıyla daha uygun olur.
Gözlemci bakış açısını kullanırdım. Çünkü olaylara yukarıdan bakan üçüncü bir göz olur, olayları tarafsız bir şekilde okuyucuya yansıtırdım. Karakterlerin iç dünyasının nasıl olduğunu okuyucuya anlatmazdım.

Etkinlik No.: 65

1. Metinde sıradan bir marangoz dükkânı kullanılmış olsaydı Cabi Efendi'nin merakını çekecek bir durum ortaya çıkmayacaktı. Hikâyenin olay örgüsü farklı bir şekilde gelişecek, okuduğumuz hikâyeden apayrı bir eser ortaya çıkacaktı.

2. Diyaloglar, metni daha akıcı hâle getirmek içindir. Kısacası hikâyeye hareket kazandıran bir unsurdur. Monologlar ise Cabi Efendi'nin duygularını ve aklından geçenleri okurun bilmesini, olay kahramanın dahi iyi tanınmasını sağlar.

3. • Ustalığına güvenen adam, her yerde keser oynatabilir.
• Böyle bir tezgâhta keser oynatmak, akılla değil ustalıkla ilgili.
• Yıllardır çalışıyorum, bir sıkıntı yaşamadım. Bundan sonra da yaşamam.
gibi bir cevap vermiş olabilir.

4. Cabi Efendi, olaylara şüpheyle yaklaşan, meraklı, araştırmacı biridir. Kendini haklı çıkarmak için tecrübelerini de kullanarak yapmayacağı şey yoktur. Başladığı bir işi muhakkak bitirir; yani tuttuğunu koparır, ısrarcıdır. Ancak bazen üstüne vazife olmadan, hiç gereği yokken başkalarının işine karışan işgüzar biridir.

5. (Cevap, öğrencinin yaratıcılık yeteneğine göre değişecektir.)
Kuzuyu aldığı gibi fırıncıya gitti. Onu olabilecek en kısa sürede pişirmesini söyledi. Kuzunun pişmesini beklemeye başladı. Bir taraftan da planını adım adım uygulamanın heyecanını yaşıyordu. Kuzu pişer pişmez onu alıp marangozun kapısına dayandı. Marangozun eşi kapıyı açtı. Ona kuzuyu verdi. Cabi Efendi, akşam yemeği için kuzuyu yiyebileceklerini söyledi. Akşam olunca marangoz, evine geldi. Sofrada kuzuyu görünce şaşırdı. Nerden geldiğini bilmediği kuzuyu yedi ama kuzunun nerden gelmiş olabileceği aklından bir türlü çıkmadı. Sabaha kadar düşünmekten uyuyamadı. Sabah işe gittiğinde keseri sallar sallamaz keser elinden kaydı ve mermeri kırdı. Yaptığına kendi bile şaştı ama yapacak bir şey yoktu.

Etkinlik No.: 66

1. Bu teknikle metindeki olayın akışı bir süreliğine kesilip kişilerin daha önce yaşadıklarının verilmesi ile şu anki durumlarının daha kolay değerlendirilmesi sağlanır. Ayrıca kişiler veya olaylar hakkında bilgi sahibi olunur.

2. Metinde diyalog tekniğinin kullanılması metne akıcılık kazandırmıştır. Diyaloglar, metindeki kişilerin olaylara yaklaşımlarına, duygu ve düşüncelerinin yansıtılmasına katkıda bulunmuştur.

3. "Kahramanlık" temalı paragraf
Millî mücadelemizde eli silah tutan genç, yaşlı, kadın, çocuk tüm Türk halkı en zor şartlarda büyük fedakârlıklarla vatanları için savaşmışlardır. Bu vatanın her karışı "Bağımsızlık, uğruna ölmesini bilen toplumların hakkıdır." diyen Ata'sının izinden giden, gözleri vatan aşkıyla ışıldayan Mehmetçiklerle doludur. Şanlı tarihimizin her ânı, vatanseverlik ve kahramanlık destanlarıyla doludur.

4. Bu parçada altı çizili kelimeler çıkartıldığında metinde ayrıntılara yer verilmeyip etkileyicilik sağlanmamış olur.

Etkinlik No.: 67

1.

Namık esaretten döneli bir ay olmuştu. Bu bir ay zarfında evinden dışarıya ya iki, ya üç defa çıkabildi. İstanbul ona korkuyla karışık bir nefret veriyordu. Evinin haricinde artık hiç birşeye aşina değildi. İçinde doğup büyüdüğü bu şehri artık ne gözleri, ne kalbi tanıyordu. Halbuki harbin ilk senesinden beri mütarekeyi takip eden bütün bir yıl yalnız İstanbulun hasretiyle yaşamıştı.	Anlatım teknikleri:	Özetleme, İç çözümleme
	Anlatım türü:	Öyküleme

2. Karşılıklı konuşmalar metne hareketlilik verir, tek bakış açısıyla okumanın getireceği monotonluğu engeller. Metin, "anlatma" tekniğiyle tamamlansaydı tekdüze ve sıkıcı bir anlatım olabilirdi. Burada karşılıklı konuşma tekniğinin tercih edilmesinin diğer bir sebebi, okuyucunun dikkatini çekmek, onu olay içinde yaşatmaya çalışmaktır. Konuşmaya odaklanmak daha kolaydır, anlatıcı aradan çekildiği için okuyucunun karakterlerle empati kurması kolaylaşır. Neticede eserde verilmek istenen mesajın hislerle de algılanması sağlanır. İnsanoğlu hissettiklerinden daha çabuk etkilenir ve bunları unutmaz. Usta yazarlar bunu bilirler, anlatımı güçlendirmek, anlatılanı daha etkili bir şekilde aktarmak için en iyi yöntemleri seçerler.

3. Bundan dört yıl önce Mekteb-i Mülkiye'den mezun olduktan sonra Maarif'te iyi bir mevkide iş buldu. Dolgun bir maaş alıp konakta yaşıyor, her yönüyle rahat bir hayat sürdürüyordu. İyi kalbi, onu etrafına kolaylıkla sevdirdi. Boğaziçi mehtaplarında kayık gezintileri, mektep arkadaşlarıyla sohbetler en sevdiği eğlencelerdendi. Büyük Harp başladığında vatan aşkıyla coşan bu gençler, cepheye gitmeye karar verdiler. Lakin işgalci İngilizlerin baskınlarından birinde o da esarete mahkûm oldu.

4. "İç çözümleme" ve "iç konuşma" teknikleriyle kahramanın psikolojisini anlayabiliyoruz. Bu teknikler, hikâye karakterinin ruhsal özelliklerini okuyucuya iletmek için özellikle kullanılan araçlardır. Ayrıca yazar "anlatma" tekniğiyle de kahramanın duygularıyla ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Kahramanın yaşadığı ruhsal sarsıntı, okuyucu tarafından bu teknikler sayesinde nedenleri ve tüm boyutlarıyla algılanabilecek biçimde anlatılmıştır.

Etkinlik No.: 68

1. a) **Betimleyici ifadeler:**
• Güneş sırtın arkasındaki boşluğa gömülünce sular kararır; yalnız yüksek kavakların dumanlı tepelerinde yapraklar birer renkli fener gibi bir müddet aydınlık kalırdı. Sonra onlar da söner; bu dar, rutubetli yer bir hamam gibi en ufak sadayı genişleten, büyülten bir kabiliyetle sabaha kadar yatağından taşan derenin şakırtısını dinlerdi.
• Zaten akşam olmuş, harap bacanın üzerine yuva kuran leylekler çoktan yerlerine dönerek gagalarını vurmaya başlamıştı. İki dağ arasına sıkışmış sulak arazinin ufacık sinekler titreyen durgun havasında bu koca kuşların şamatası değirmen ve su gürültüsünü susturarak bir hamam aksiyle taşlara çarpıyor; kulakları sabunlanmış bir adamın duyduğu uzak, fakat korkulu bir uğultu üzerinden yuvarlanan bir bakır tas gibi uzaklara koşuyordu.

Benzetme ifadeleri:
• "İki dağ arasına sıkışmış sulak arazinin ufacık sinekler titreyen durgun havasında bu koca kuşların şamatası değirmen ve su gürültüsünü susturarak bir hamam aksiyle

CEVAP ANAHTARLARI

taşlara çarpıyor; kulakları sabunlanmış bir adamın duyduğu uzak, fakat korkulu bir uğultu üzerinden yuvarlanan bir bakır tas gibi uzaklara koşuyordu.

- "yalnız yüksek kavakların dumanlı tepelerinde yapraklar birer renkli fener gibi bir müddet aydınlık kalırdı. Sonra onlar da söner; bu dar, rutubetli yer bir hamam gibi en ufak sadayı genişleten, büyülten bir kabiliyetle sabaha kadar yatağından taşan derenin şakırtısını dinlerdi."

Tekrar ifadeleri:

- "Komşu çiftliklere kafile kafile orakçılar gidiyor."
- "… yeniden başlar gibi birbirlerine uzun uzun baktılar."

b) Bu kullanımlarla anlatım kuvvetlendirilip metne anlam zenginliği kazandırılmış, okuyucunun hayal gücü zenginleştirilmiş, metnin anlatımı güçlendirilmiştir.

2. Bu metin öğretici bir metin olsaydı metinde bilgi verilirdi. Cümlelerde nesnel ifadeler yer alır, söz sanatlarına, kelimelerin mecaz ve soyut anlamlarına yer verilmezdi.

3. Yazacağım hikâyede cümleler açık, sade, anlaşılır olurdu. Hikâyede kurgulayacağım olayı öyküleyici anlatımla okuyucuya aktarırken okuyucunun hayal gücünü geliştirebileceği betimleyici anlatım biçimine uygun cümleler kullanırdım.

4. Olası cevaplar

Yazarın Üslubu	Sizin Üslubunuz
"Ha o mu? Kasabada kaldı, kötüledi…"	O, rahatsızlandığı için kasabada kaldı.
Sonra ayakta işsiz duran ihtiyar, pek ihtiyar bir kadına haykırdı:	Ayaktaki yaşlı adam, yaşlı kadına seslendi.
"Keziban Nine, çuvalları eşeğe sırtla da değirmene çek götürüver!..."	Keziban Nine, eşyaları eşeğin üstüne koyup değirmene götür. Keziban Nine, çuvalları eşeğin sırtına koy da hemen değirmene götür.

Etkinlik No.: 69

1. Dua, beddua, kahramanlık ve ad koyma gibi özellikler tarihî bir değer olan Dede Korkut Hikâyeleri'nin genel olarak dil ve anlatım özellikleridir. Doğal olarak da tüm anlatım bunun üzerine kurulmuş bu da üslubu ortaya çıkarmıştır.

2. Bu ifadeler anlatımı ilgi çekici, akıcı, duygusallığı yoğun, öznel ve coşkun bir hâle sokmaktadır. Bunlar da üslubu belirleyen özelliklerdir.

3. Bunlar anlatımı coşku verici bir havaya ulaştırır. Dinî ve kahramanlık duygularını öne çıkarıp anlatımı daha akıcı bir hâle getirmiştir.

4. Olay günümüzde geçseydi eğer çocuğu olmayan ve bundan mutsuz olan kişiler hastanelerde tedavi olurdu. Tabi kültürümüzün gereği olarak adak adamalar ve dualar da devam etmektedir. Büyük çabalar sonucunda çocuk olursa zaman değişmiş olsa da mutluluk aynıdır. Adakları varsa yerine getirir ve etrafa hediyeler verirler. Ad koyma geleneği günümüzde devam etmiyor diyebiliriz ama yine de adağa göre isim koyma, büyüğün ismini koyma ya da beklenti ve çabalarını karşılayan bir isim koyma devam eden kültür ögelerimizdendir.

Etkinlik No.: 70

1. Hikâye tasvirle başlayabilir. Daha çok olayın geçtiği yeri anlatmak için giriş kısmında mekân tasvirleri yapılır. Bu yer, iç ya da dış mekân olabilir. Bu biçimdeki ayrıntılı mekân tasvirleri okurun gözünde ortamın canlanmasını sağlayacağından inandırıcılığı ve etkileyiciliği artırır. Anlatımı olumlu yönde etkiler.

2. Nerde o eski bayramlar… Çocukların yeni kıyafetlerini giyerek mahallenin yaşlı dede ve ninelerini ziyarete gittikleri rengârenk şeker ve güllü lokumlar almak için birbirleriyle yarıştıkları o günler… Çeşit çeşit tatlıların, limonataların, tatlı ve tuzlu kömbelerin hazırlandığı evler… Bu evlere yapılan ziyaretler…

3. Yazar metinde gerçekçiliği sağlamak, doğallık oluşturmak ve halk kültürünü gelecek kuşaklara aktarmak için argo sözcüklere ve halk söyleyişlerine yer vermiştir. Doğallık ve gerçekçilik katmıştır.

4. Betimlemede olduğu gibi benzetmede de amaç sunulan nesnenin zihinde ayrıntılı oluşmasını sağlamak, okuyucunun hayâl dünyasını genişletmektir.

5. Yazar "O kadar sıcak o kadar sıcaktı…" diyerek hem pekiştirmiş hem de üç nokta koyarak okuyucunun hayal dünyasına bırakmış.

Sıcak bir yaz günü… Nefes almak bile yük geliyor insana. Güneşin kavurucu etkisi alınlarda damlacıklara dönüşüyor. Çocuklar kavurucu sıcağı kanala atlayarak kendi yöntemleriyle gidermeye çalışıyorlardı.

Etkinlik No.: 71

1. İnsan var oluşundan itibaren merak unsuruyla dünyayı keşfetmeye başlar. Öğrenerek gelişme insanın kendisini gerçekleştirmesi adına vazgeçilmezdir. Eğitim, gelirin eşit dağılımı için de bir fırsattır. Okul eğitimi, sosyal bir birey olmada, başkalarının kişisel haklarına saygıyı kavramada ve bilimsel bilgiye ulaşmada önemli bir basamaktır. Bilimsel bilginin kapılarını aralamak, dünyanın ve insanlığın geleceğine katkıda bulunmanın ilk adımıdır.

2. a) Akademik eğitim şansını bulamamış kimi büyüğümüz bugün her bir gencin kolaylıkla ulaşabildiği, basit görünen bilimsel bilgilere sahip olamamıştır. Örneğin dünyanın yuvarlak olduğu, yeşil bitkilerin fotosentez yapabildiği, maddelerin atomlardan oluştuğu veya dünya tarihi gibi bilgilere sahip olamayabilirler.

b) Akademik eğitim fırsatı bulamamış büyüklerimiz, ninelerimiz, dedelerimiz, masal ve hikâye anlatıcısı olarak, saz çalarak, şiirler söyleyerek sözlü kültürün önemli taşıyıcılarıdır.

3. Elime yardımlaşmak adına bir fon verilseydi bu fonu her türlü ihtiyaç sahibine -yoksullara, hastalara- mümkünse valilik onayı ile ulaştırmak isterdim.

4. Doğruluk, dürüstlük, farklı fikirlere ve inançlara saygı, çalışma ve üretim, insan ve doğa sevgisi, yaşam boyu eğitim öncelikleri arasında olmalı .

Sevgi manevi bir ihtiyaçtır ve hem kendi hayatını hem de başkalarının hayatını olumlu şekilde yönlendirmesine katkıda bulunacaktır. İnsanın dürüst davranması zaman içerisinde toplumda sahip olacağı konumu belirler. Farklı fikirlere inançlara saygı ise toplumsal barış için gereklidir. Ayrıca insanların farklılıklarını kabul etmek, çok yönlü düşünmenin de anahtarıdır. Ayrıca Abdullah insanın dünyada doğru amaçlar edinmesi gereken, çalışarak, üreterek kendisine ve çevresine, zaman zaman tüm insanlığa katkı sağlayacak potansiyele sahip bir canlı olduğunu da bilerek üretmeli. Cömertliği ile insana şefkat gösteren doğaya, insanın da aynı şefkati göstermesi gerektiğini bilerek yaşam alanlarını korumalı, zenginleştirmeli. Medrese eğitiminin tamamlanmasının ardından gelişimin sürekliliği adına yaşam boyu öğrenmeye de önem vermeli.

5. Sanat insana etik değerleri kazandırır, bireyde değerler sisteminin oluşmasını sağlar. İnsanlık tarihimizi bildirerek bize kim olduğumuzu, neye ve nasıl inandığımızı anlamamızda yardımcı olur. Sanatın ruhlarımızı yaşamın karanlıklarından kurtarıp bizi, hatalarımızı azalttığımız daha güzel bir yaşam için hazırladığı söylenebilir. Ayrıca sanat, bireylerin düş gücünü zenginleş-

CEVAP ANAHTARLARI

tirmelerine yardımcı olur. Sanat, insanların kendi yaşantılarını amaçlı ve yöntemli olarak olumlu yönde değiştirme, dönüştürme ve geliştirmelerine katkıda bulunur.

Etkinlik No.: 72

1. Çanakkale Savaşı'ndan bahsedildiği anlaşılmaktadır. "Gelibolu yarımadasına vasıl oluş, ilk tayyarelerden tesettür sesi, semanın ötesinde berisinde kapanıp açılan ateşler, ilk tarakalar, ilk sarsıntılar, sıçan yollarından geçiş, siperde ilk geceyi geçiriş…" bu bölümden savaşın ortasında olduğu anlaşılmaktadır. Tayyare sesleri, açılan ateşler ve sesleri, siper tamamen savaş ortamının gerçeklikleridir.
2. Eğlenen döneminden "…iyi ki o öldü." diye bahsettiği döneme geçişi askerin millî duygulara dönüşüdür. Yeni hâlinden çok memnundur, bu da onun millî bir ruha büründüğünü göstermektedir.
3. Savaş ve savaş ortamı duygu durumunda değişikliğe sebep olmuştur. Savaşın getirdikleri, hissettirdikleri, korkular, güzel günlerindeki arkadaşıyla cephede karşı karşıya gelmesi, vatanı için canını ortaya koyması bütün bunlar metnin kahramanında duygusal olarak büyük bir değişim sağlamıştır.
4. Kesinlikle devam eden bir özelliktir. Asker uğurlama en önemli kültür ögelerimizdendir ve hâlen devam eder. Askere gitmeyene kız vermezler gibi yerleşmiş sözlerimiz bile vardır. Herhangi bir sorun olduğunda vatan ve millet konusunda hemen birlikte düşünmeye ve davranmaya başlayan bir toplumuz. Millî maçlar, ülkede insanları birleştiren çok ciddi bir spor etkinliğidir. Hayatımızın hemen her anında vatan ve millet kavramı baş tacıdır.

Etkinlik No.: 73

1. Türklerde toylar ve törenler önemli bir yere sahiptir. Bu hikâye Bayındı Han'ın düzenlediği han toyuyla başlamaktadır. Olaya girişi sağlamak ve Türklerin birlik ve bütünlüğünü ortaya koymak için böyle bir girişle başlanmış olabilir.
   Türk tarihinde dünden bugüne kadar devletleri yöneten hükümdarların danışmak, istişare etmek, devlet işlerini görüşmek, ardından da eğlenmek için düzenledikleri resmî ziyafetlerdir.
2. Türklerin misafirperverliği vurgulanmıştır. Yeme içme olduğu, seccadelerin serildiği, herkesin davet edildiği vurgulanmıştır.
3. Çadırlarda yaşadıkları, seccade döşenmişti denmesinden İslamiyet'i kabul ettikleri, toylar düzenledikleri, kâfirlerle mücadele ettikleri, ülkenin sancaklara ayrıldığı, atın yaşamlarında önemli olduğu ve savaşçı bir topluluk olduklarına ulaşabiliyoruz.
   Günümüzde ise göçebe hayattan yerleşik hayata geçilmiştir. Göçebe kültürün gerektirdiği yaşam alışkanlıkları yerini yerleşik kültürün yaşam alışkanlıklarına bırakmıştır.
4. Hikâyede ak boz atlar, ak tulgalı yiğitler, ak sakallı Dede Korkut olumlu kabul edilmekte; beyaz renge saflık, uğur gibi anlamlar yüklenmektedir. Eski Türkler görülen rüyanın bir işaret olduğunu düşünmektedirler. Yigenek'in gördüğü bu güzel rüya babasını kurtarma konusunda olumlu bir duruma işarettir. Hikâyenin sonunda Yigenek, babasını çetin bir mücadeleden sonra kurtaracaktır.
5. Hikâyelerde velî bir kişi olarak karşımıza çıkar. Dede Korkut'u kimi zaman yol gösteren, kimi zaman akıl veren, kimi zaman ad koyan, keramet sahibi bir kişi olarak görmekteyiz. Bu hikâyede Ak Sakallı Dede Korkut koruyucu ve yol gösterici, mistik bir kişi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Etkinlik No.: 74

1. Sanatçının edebî anlayışının yaşadığı dönemin gerçeklerine göre şekillenmesi bence çok doğaldır üstelik gereklidir. Sanatçı toplumun önünde giden, topluma yol gösteren bir kişi kimliği taşır ve taşıması da gerekir. Sanatçı, toplumun yaşam koşullarını bilecek, bu koşulları her kesimin görmesi için dile getirecektir. Bunu başarabilmesi için sanat anlayışının toplumun gerçeklerinden beslenmesi kaçınılmazdır.

   Sanatçının edebî anlayışının yaşadığı dönemin gerçeklerine göre şekillenmesi bana göre olmaması gereken bir durumdur. Sanatçı toplumun önünde ve üstündedir. Toplumun gerçeklerini benimseyip yansıtmak değil, toplumu ileri götürecek, toplumun aklına bile gelmeyecek gerçekleri ortaya koyması gerekir. Bunu yaparken toplumdan kendini ayırması, var olan gerçekleri dile getirmek değil gelecekte toplumun karşısına çıkması olası durumları sunması kaçınılmazdır.
2. Metinde Anadolu'da o dönemde karşılaşılabilecek bir köylü çocuğu ana karakter olarak işlenmiştir. Çocuğun tasviri, söylediği cümleler, yaşamı ile ilgili ayrıntılar gerçekçidir. Anadolu'nun ve Anadolu insanının işlendiği bir metin olduğu için dili de sade ve açıktır.
3. a) Dilleri sade, açık ve anlaşılır. Savaş ortamı ve bu ortamda karşımıza çıkabilecek insan tipleri anlatılmış. Bu insanların yaşantısındaki bazı durumlar, zaman ve mekânın içine gerçekçi bir biçimde yerleştirilerek okuyucuya aktarılmış.

   b) Ana metinde küçük bir çocuğun koşulların zorlamasıyla yaşından evvel büyümesi, babasız bir evin bütün yükünü omuzlarına alarak yaşından önce olgunlaşması anlatılmış. Diğer metinde ise savaşın tedirgin ortamında sıradan bir mekâna dönmüş olan cephe ve köy ortamı anlatılmış. İnsanların duyguları, sarsıntıları, olaylar karşısındaki duruşları bireysel olarak ve bu kadar ayrıntılı biçimde bir tarih kitabında dile getirilmez.

   c) Toplumu bir arada tutan ve ona millet olma özelliği kazandıran unsurların tümü kültürdür. Kültürün en önemli parçalarından biri de edebî ürünlerdir. İnsanların yaşadığı sarsıcı olayların edebiyat ürünlerinde ifade edilmesi, insan gerçeğini sarsıcı biçimlerde dile getirme olanağı olduğu için unutulmaz olacaktır.

   ç) Yansıyacaktır. Uzun bir süreç içerisinde her toplumun farklı kesimlerinden insanları etkileyen bir süreç yaşadık. Binlerce insan hikâyesinin edebî metinlerde hayat bulacağını düşünüyorum.
   Yansımayacaktır. İnsanlık tarihinde yaşanmış pek çok sarsıcı olay var ve bütün olayların mutlaka edebiyata yansıtılacağını düşünmüyorum.

Etkinlik No.: 75

1. Evet gerçekçidir. Toplumsal bir konu ele alınmış, kahramanlar gerçek yaşamda karşılaşabileceğimiz kişilerden seçilmiştir.
2. Bu mekân tasviri ileride yaşanacakların habercisi olarak karşımıza çıkıyor. Memurların bu güzel bahçelere giderek zevk ve sefaya dalmaları, işlerini ihmal etmeleri anlatılmaktadır.
3. Millî Edebiyat'ın bir özelliği olarak ilk defa eserlerde İstanbul dışına çıkılmış, Anadolu'nun edebiyata girmesiyle "Memleket Edebiyatı" başlamıştır. Sıradan insanların yaşamları, Anadolu'daki sorunlar eserlere konu olarak girmiştir.
4. Bu hikâye realizmin etkisindedir. Çünkü gerçekçi bir konu ele alınmıştır. Kahramanlar, günlük hayatta karşılaşabileceğimiz kişilerdir. Betimlemelere önem verilmiş, mekân tasvirleri ile kahramanlar arasında ilgi kurulmuştur.

Etkinlik No.: 76

1. Yalın, halkın konuştuğu ve anlayabileceği bir dil kullanmış. Cümleleri kısa, dinamik. Hemen anlaşılıyor. Siperden, askerden söz etmesi konunun savaş ortamından seçildiğini gösteriyor.
2. Ömer Seyfettin, hikâyenin serim bölümünde olayın geçtiği yeri, zamanı ve olay kahramanlarını belli başlı niteliklerini anlatmıştır. Böylece hikâyeye özgü bir atmosfer yaratmıştır. Daha sonra

CEVAP ANAHTARLARI

ortamda yarattığı bir tedirginlik duygusu ile bir şeyler olacağı hissini vermiştir. Bu bölüm hikâyenin serim bölümüdür. Tam bir merak uyanacakken "acaba ne oldu da araba durdu?" derken metin kesilmiştir.

3. a) Ülkenin içinde bulunduğu şartlara sanatçılar kayıtsız kalamazlar. Yaşadığı ve gördüğü gerçekler Hüseyin Cahit'i de eserlerinde millî bir tutum sergilemeye yöneltmiştir.
b) Ben Ömer Seyfettin'e yakın bir anlayışla yazardım. Yaşadığım toplumun çektiği acıları, içinde bulunduğu durumu anlatmanın, fark etmeyenlere fark ettirmenin, bütün dünyaya duyurmanın görevim olduğunu düşünürdüm.

Ben Hüseyin Cahit Yalçın'ın tarzını benimserdim. Toplumun sıkıntılarını değil bireyin sıkıntılarını yazmak, sanatın yüksek değerine uygun olarak sıradan değil seçkin, önemli insanların dünyasını anlatmak bana daha doğru ve önemli görünüyor.

Etkinlik No.: 77

1. Bir bilginin gerçeğe bakışıyla bir şairin bakışı aynı olamaz. Bilgin gerçekleri araştırmaya yönelik yaklaşımda bulunurken şair, her şeye duyguyla yaklaşır.

2. Olası cevaplar

Evet. Hayatımızda kişiliği ve kazandıkları başarıları açısından bizleri etkileyen bize yön veren kişiler vardır. Bu kişilerin görüş ve önerilerinden, tecrübelerinden yararlanırsak hayatımıza daha iyi bir yön vermiş oluruz. Bu bir sanatçı, bir bilim adamı, bir öğretmen veya aile fertlerinden biri olabilir. Bu kişinin ya da kişilerin konuşmaları, kıyafetleri, elde ettikleri başarılar bizi etkileyebilir. Ben babamın yoktan bulup buluşturup bizi ele güne muhtaç etmemesini, bize verdiği kıymeti, insanlığını, hoşgörüsünü düşündüğümde onu "büyük adam" olarak niteliyorum.

Hayır ama yaşadığımız süre boyunca "Büyük Adam" diyebileceğimiz kişi ya da kişiler belki de olacaktır.

3. a) Yazar, hiç tanımadığı birisi hakkında tespit yaparken hayal dünyasından fazla yararlanmıştır. Çünkü o kişinin yaşantısıyla ilgili bilgi sahibi olmadığı için daha fazla gözlememiz gerekir. Dikkatli ve daha uzun gözlemler yapmamız gerekir.

b) Tanımadığımız birisi ile ilgili yaptığımız gözlemler bize yol gösterir. Tespit yaparken o kişinin konuşmaları, giyim tarzı, davranışları ve çevresi ile olan iletişimini göz önünde bulundurmak gerekir.

4. Olası cevaplar

- Okuduğum hikâye beklediğim gibi sonuçlandı. Çünkü tanımadığımız birisi ile ilgili yaptığımız tespitlerin yanlış çıkması doğaldır.
- Okuduğum hikâye beklediğim gibi sonuçlanmadı. Çünkü yazarın kullandığı ifadeler, verdiği örnekler ve yaptığı kurgular tespitlerin çok gerçekçi olmasını sağlamıştır. Yanıldığını görmek beni şaşırttı.
- Ben olsaydım bu hikâyeyi yazarın tespitleri doğrultusunda devam etmek isterdim. Yazarın da belirttiği gibi o kişiyi bir yazar veya şair olarak belirlerdim.

5. Metinde anlatılanları göz önünde bulundurarak metne şu başlıklar bulunabilir: Yanlış Tespit, Hayallerim ve Gerçekler, Hayal Gücü, Hayal Kırıklığı, Büyüktü Küçüldü, Büyük Görünen Küçük Adam

Bu başlıkları tercih etmemin sebebi, yazarın hayal dünyasında kurguladığı yanlış tespitler sonucu hayal kırıklığına uğramasıdır.

Etkinlik No.: 78

1. a) Metinde misafirperverlik , Acem halısı, duvarlarda hat sanatı ile süslenmiş levhalar, sedirler, kafeslerle ayrılmış bölümler, fes, yer sofrası, siniler, Türk kahvesi, eski yazma kitapları, nakışlar, minyatürler gibi unsurlar yer almaktadır.

b) Bayramlaşma, selamlaşma, türkü söyleme, el öpme, saz veya bağlama çalma, çeşitli el oyaları, kilimler, bakır kaplar, Türk kültürüne özgü kahve ve çay fincanları, yöresel yemekler, duvar halıları, şark köşeleri, yer sofrası, tandır, yayık, çömlek, yöresel giysiler, halk dansları, adak veya sünnet törenleri gibi inanca dayalı bazı ritüeller, kına geceleri gibi unsurlar çevremde sıkça karşılaştığım kültür ögeleridir.

2. Ben bir şehirde yaşıyorum. Şehrimde kültürel unsurları ön plana çıkarma ihtiyacı duyarım. Öncelikle iş yerleri veya kafeterya gibi mekânlarla, dergi gazete veya radyo televizyon isimlerini yabancı kelimelerden arındırmayı, bu kelimelerin yerine Türkçe kelimeler kullanmayı tercih ederdim. Sanat merkezlerinde halk müziği, gölge oyunu, meddah gösterileri gibi yerel kültüre ait sanatsal ögelerin sıklıkla gösterimini sağlardım. Bulunduğum yerdeki tarihsel mirasın ön plana çıkması için gerekli çalışmaları yapardım. Tarihî eserlerin koruma kapsamına alınmasını sağlar, doğru restorasyon çalışmaları yaptırırdım. Yerel kıyafetler, yerel objeler, halk dansları, halk müziği ve yemek kültürü gibi unsurların sergilenmesini sağlardım.

Anadolu'nun kültürel mirasının izlerini taşıyan bir beldede yaşıyorum. Frenk bugün de bizi ziyaret edebilir. Bu saf kültür ögelerinin kaybolmamasına uğraşırdım.

3. Farklı topluluklar farklı değerleri, bilgileri barındırır. Bu anlamda bilgi aktarımını sağlamanın farklı topluluklarla etkileşime geçerek mümkün olduğunu düşünüyorum. Bu etkileşim esnasında yetiştiğimiz kültürel ortam, bizleri daima besleyecektir. Yaşadığımız kültürün ögelerini yok saymadan farklı kültürlerden yararlanmak uygarlığın gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Başka topluluklarla etkileşime geçmek, değerlerimin kaybolmasına yol açacağından onlarla etkileşimi doğru bulmuyorum.

4. Farklı kültürler ilgimi çekmiyor.

Japon kültürüne ait ögeler, örneğin dansları, müzikleri, kıyafetleri, oldukça ilgimi çekiyor. Japon kültüründe 108 çeşit günah olduğuna inanılır ve bunları halka hatırlatarak günah işlenmesine engel olmak adına tapınaklardaki dev çanlar, özel günlerde 108 defa çalınır. Japon katlanır perdeleri, bonzai, origami, Japon oyuncakları, Japonlara özgü ısıtıcılı sehpalar, metro seyahatlerinde hemen hemen tüm yolcuların metroda geçirdiği süreyi okuyarak değerlendirmesi, selamlaşma şekilleri, alfabeleri, onur kavramına verdikleri değer gibi unsurlar ilgimi çekiyor.

5.

Halk dansları	Aydın efeleri, horon ve Kafkas danslarından örnekleri yayınlama
Halk müziği	Kemençe, tulum, kanun, ney, bağlama gibi yerel sazlar eşliğinde türküler
Kültürel objeler	Otantik kap kacaklar, el oyaları, el sanatları ile ilgili videolar
Yerel giysiler	Şalvar, üç etek, fes, kaftan gibi giysilere örnek görseller
Tarihi eserler	Efes, Uzuncaburç, Zeugma gibi antik kentlerin tanıtım videoları
Yerel yiyecekler	Adana kebabı, içli köfte, yaprak sarması, perde pilavı, baklava vb. yiyecek tanıtımları
Bazı davranış şekilleri ve uygulamalar	El öpme, bayramlaşma, mendille hediye dağıtma, çocuk oyunları, kına geceleri, gölge oyunu gibi kültüre has uygulamalar

Etkinlik No.: 79

1. a) Bu ifade göz önünde bulundurulduğunda, Hüseyin Bey'in güvercinleri çok sevdiği hatta güvercinlerin onun için bir tutku hâline geldiği, onlara çok emek verdiği, onlarla çok vakit geçirdiği söylenebilir.

b) Benim de en az Hüseyin Bey kadar yapmaktan hoşlandığım uğraşlarım vardır. Bunlardan ilki çiçek yetiştirmektir. Evim adeta bir çiçekçi dükkânını andırır. Çiçeklerimi günaşırı su-

CEVAP ANAHTARLARI

lar, toprağını havalandırır ve gün içerisinde mutlaka onlarla konuşurum. Yapraklarını temizler, onların yeterli derecede güneş almasını sağlarım.
Ben örgü işi yapmaktan çok hoşlanırım. Beni rahatlatır. Üstelik yaptığım şapka, atkı, eldiven gibi örgüleri sevdiklerime armağan ederim. Çok şaşırırlar. Onların yüzündeki şaşkınlığı görünce hem sevinir hem de kendimle gurur duyarım. Depremzedeler için ve ihtiyaç sahibi çocuklar için hazırlanan birkaç kampanyaya da ördüğüm şapka ve atkılardan yolladım.
Ben ahşap boyama yaparım. Renklerle oynamak, objeleri boyamak, yeni bir ürün meydana getirmek çok hoşuma gider. Bunları sevdiklerime armağan ederim.

2. Bu ifade, insanın sevdiği bir şeydeki güzelliği, ince ayrıntıları daha kolay fark edebildiğini anlatmaktadır. İnsan, bütün duygularıyla yoğunlaştığı bir işte veya bir varlıktaki bütün detayların farkındadır. Başkalarına sıradan gelen bu ince ayrıntılar, yalnızca onu sevene gözükür.

3. Ben Kuşbaz Hüseyin Bey'in yerinde olsaydım düşman askerlerini, evime girdikleri anda art niyetli olduklarını bildiğim için ne pahasına olursa olsun evime kabul etmez ve evimden uzaklaştırırdım.

Ben onları evimde ağırlardım ancak gerekli hazırlıkları yaparak, onları pusuya düşürüp askerlere haber verir ve onları yakalatırdım. Sonunda ölecek olsam bile vatanımı çiğneyen ve güvercinlerimi öldürenlerle mücadele ederek ölmüş olurdum.

4. a) Eserlerin ortaya çıkış dönemleri ile konuları arasında sıkı bir bağ vardır. Bazı sanatçılar, sanatlarını topluma hizmet için bir araç olarak kullanmadıklarını söylerler. Böyle söyleyen sanatçılar bile, içinde bulundukları toplumun yaşadığı olaylardan kendilerini tam anlamıyla soyutlayamazlar. Yazarlar yaşadıkları ya da tanık oldukları dönemleri eserlerine az ya da çok yansıtırlar. Örnek olarak verilen bu iki eser de Millî Mücadele Dönemi'nde kaleme alınmıştır ve ortaya çıktıkları döneme uygun olarak millî duyguları, vatan ve millet sevgisini, cephe gerisindeki Anadolu halkının vefakârlığını, cefakârlığını ve çektiği sıkıntıları konu edinmiştir.

b) Ben Millî Mücadele Dönemi'nde yaşayan bir yazar olsaydım yazdığım eserlerin konusu kahramanlık, vatan sevgisi, manevi değerlerimiz, toplumsal ve ulusal sorunlar olurdu. O dönemde bilgiye ulaşmanın günümüzdeki kadar kolay olmadığını da hesaba katarak halkı bilgilendirmeye ve cesaretlendirmeye yönelik eserler kaleme alırdım.

Etkinlik No.: 80

1. Yazarların hayat hikâyelerini bilmenin eserlerini anlamada bizlere yardımcı olabileceğini düşünüyorum. Yazarlar hayat hikâyelerinden bağımsız kurgusal eserler oluşturabildikleri gibi kimi zaman da eserlerinde duygu ve düşünce dünyalarını biçimlendiren kendi hayat hikâyelerini doğrudan veya dolaylı yollarla sanat eserlerine yansıtabilirler.

Yazarların hayat hikâyelerini bilmeyi gerekli görmüyorum. Bilmesem de eserlerini anlamlandırabilirim.

2. Eserler oluştukları dönemin izlerini taşır. Eserin muhtevasında mutlaka oluşturuldukları dönemin yansımaları karşımıza çıkacaktır. Ekonomik, tarihî koşulları, sosyal gerçekleri eserlerde bulmak mümkündür. Örneğin bugün yazılan bir eser, pandemi döneminde yaşanan olumsuzlukları da yansıtabilir.

3. Hikâye konusu olabilecek durumlarla karşılaşıyorum :
Sokak hayvanlarına yapılan eziyetler veya gösterilen şefkat,
Yaşlı bir amca tarafından çıplak bir alanın yeşillendirilmesi,
Bir kırlangıcın yuva yapması,
Bir ilkokul çocuğunun evsel atık toplayan babasına yardımcı olması,

Bir annenin engelli çocuğu için fedakârlıkları vs.

4. Eserler yazarın yetiştiği iklimden -konu, dil, kişiler, zaman, mekân bağlamında- bağımsız değildir. Bu ögelerin bir kısmı veya hepsi yazarın sanatının pınarıdır, hamurudur. Yazar eserini ortaya koyarken kişisel yetenekleri ve tercihleri doğrultusunda bu ögeleri kullanır, şekillendirir.

Etkinlik No.: 81

1. Eserlerinde yazarların kendilerinden izler bulmak mümkündür. Ele aldığı karakterle ilgili benzer özellikler taşıdığı söylenebilir. Yazar bir şekilde yaşadığı ya da hissettiği noktaları yazıya döker.

2. Yazarın ağzından anlatılması, başkahramanın adının hiç geçmemesi hikâyedeki başkahramanın yazarın bizzat kendisi olduğunu düşündürmektedir. Yine de buna kesin gözüyle bakılamaz, bu durum yoruma açıktır.

3. Kahramanımız büyük bir pişmanlık yaşamaktadır. Bir an önce hatasını telafi etmek ister ama ne yazık ki bu konuda geç kalmıştır. Pişmanlık ve hayal kırıklığı, yaşadığı duygu durumlarıdır.

4. Hikâye günlük hayatta yaşanabilecek bütün gerçekliklere sahiptir. Başkasına yüklenen bir hata, bu hatanın kötü sonuçlanması sonucunda duyulan pişmanlık ve telafi edilemezse büyük hayal kırıklıkları meydana gelir. Bunlar hemen her insanın yaşamında olabilecek gerçeklerdir. Aile, kardeş ve arkadaş ortamında kısaca hayatın her noktasında ne yazık ki yaşanmaktadır.

Etkinlik No.: 82

1. Millî Edebiyat'la birlikte İstanbul'la sınırlı olan konuların dışına çıkılmıştır. Sanatçılar, Türk halkının hayatının gerçeklerine yönelmiştir. Dili sadeleştirme konusunda ilkeler benimsemişlerdir. Metinde memleket hasreti çeken ve fakir bir genç olan Osman ile sefil durumdaki bir köpeğin birbirlerine olan sevgileri ve ayrılmak zorunda kalmaları anlatılmıştır. Metin, hem konu hem de dil açısından yazıldığı dönemin etkilerini yansıtmaktadır.

2. Millî kaynaklara yönelme, yeni ve millî bir edebiyat ortaya koyma amacı oluşmuştur. Edebiyat dünyasında bu düşünceler giderek önem kazanmıştır. Türkçeyi bilim ve sanat dili hâline getirme, dil bilinci oluşturma, halk kültürüne yönelme ve halkı eğitme gibi özellikler edebiyatçıların amacı olmuştur.

3. Metinde sokaklarda yaşayan ve yaşam mücadelesi veren fakir bir genç anlatılmıştır. Bu durumda yaşayan birçok insan ne yazık ki hayatımızda yer almaktadır. Memleket hasreti çekiyor olması da herkesin başına gelebilecek bir durumdur. Kahramanların tavır ve davranışları, olayların mantığı içinde neden-sonuç ilişkisi önemsenerek anlatılmıştır. Tasvirler; kişilere, mekâna ve zamana uygun biçimde ifade edilmiştir.

Etkinlik No.: 83

1. a) Halkın anlayışını geliştirmek amacıyla halka halkın değerlerini kullanarak ulaşmak istemiş olabilir. Hem halkın hoşuna giderek halkta okuma isteği uyandırmayı hem de toplumsal fayda sağlamayı amaçlamış olabilir.

b) Yaşadığı dönem dolayısıyla eserlerinde kullandığı dil, yaşayan dilden farklıysa eserleri üslubunu etkilemeyecek biçimde sadeleştirilerek tekrar yayımlanabilir (Bazı yazarlar için bu çalışmalar yapılıyor ama sadece özel kurumların çalışmaları yeterli değil, resmî olarak yapılacak çalışmalar daha sistemli olacaktır.).

Bu sanatçıların doğum ve ölüm yıl dönümlerinde bir sözleri, eserlerinden bir bölüm (varsa) fotoğrafları ile birlikte basın ve televizyon yoluyla hatırlatılabilir.

Adlarına hatıra para bastırılabilir.

Heykelleri önemli yerlere (mümkünse başta doğdukları şehre) dikilebilir.

CEVAP ANAHTARLARI

2. a) Mizahi bir üslup kullanılarak halkın ilgisi çekilmiş. Kısa ve anlaşılır cümleler kurulmuş. Bireysel değil sosyal bir konu üzerinde durulmuş.

b) Eserlerinin basım ve yayımı engellenmiş olabilir. Cezalandırılmış (sürgün, hapis vb.) olabilirler. Bu anlayışı benimsemeyen, eski sanat anlayışının devam etmesini isteyen, yenileşmeye kapalı meslektaşları tarafından eleştiriye uğramış olabilirler.

Etkinlik No.: 84

1. 1. cümlede "koklayarak", 2. cümlede ise "bulunca" ve "bıkılıp" kelimeleri fiilimsidir.

Bu kelimelerin fiilimsi oldukları ile ilgili birinci dayanak noktası, fiil kök ya da gövdesine zarf-fiil eki getirilerek zarf hâline gelmesi, ikinci dayanak noktası ise fiil kök ya da gövdesinin şahıs ve kip ekini almamış olmasıdır.

2. Metinde istenilen noktalama işaretlerinin kullanım işlevleri şu şekildedir:

(…) Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur.

(,) Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur.

(;) Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.

(.) Cümlenin sonuna konur.

3. Konuşma dilindeki vurgu, tonlama ve durakların yazılı dildeki karşılığı noktalama işaretleridir. Noktalama işaretleri, metindeki anlamın en iyi şekilde verilebilmesi için vurgu ve tonlamanın nasıl yapılması gerektiği ile ilgili okuyucuyu yönlendirir. Bu işaretler cümlede kullanılmazsa metnin okunması ve anlaşılması zorlaşacaktır.

4.
- 1. cümlede yer alan sıfat-fiiller şunlardır: "bulunanlara", "yaşayanlara". Bu cümledeki adlaşmış sıfat-fiillerin sıfat-fiil hâli şu şekildedir: Hayır burada deniz hem içinde bulunan kişilere, hem de kenarda yaşayan kişilere sıcaklık veriyor.
- 2. cümlede yer alan adlaşmış sıfat-fiil, "girenlerin" kelimesidir. Bu cümlenin sıfat-fiil hali: Yıkanmak icin giren kişilerin terlemediğine inanmıyorum.
- 3. cümlede yer alan adlaşmış sıfat-fiil, "edene" kelimesidir. Bu cümlenin sıfat-fiil hâli: Bana şeftali ikram eden kişiye baktım.

Etkinlik No.: 85

1. **İsim-Fiil:** hazırlamak, girmek

Sıfat-Fiil: eden, yenecek, yakacak

Zarf-Fiil: doldurup, ederek

Metindeki fiilimsiler metni anlam bakımından tamamlamakta; sıfat, isim, zarf türünde sözcükler oluşturarak sözcük türünü zenginleştirmekte; kimi yerlerde de akıcılığı sağlamaktadır.

2.
- Harman sonunda ambarlarını zahire ile doldurup kilerlerine pastırmalarını, avlularına odunlarını istif edenler, hükûmet konağı altındaki sıra kahvelere toplanır, gevezelik ederek kışı tasasızca karşılardı.

3. Çocuklar bahçeye koşa koşa gittiler.
Bağıra bağıra yolda yürüyen adam herkesin dikkatini çekiyordu.

4. Günümüzde -yor ekinden önceki geniş ünlülerde görülen daralma yazı diline yansıtılırken diğer daralmalar yazı dilinde gösterilmez. Metinde geçen kullanımlar günümüz yazı dilinde kullanılmaz. Yazar dönemin imla anlayışı doğrultusunda yazımı bu biçimde yapmıştır.

4.
- *"Bu, küçük bir çam ormanı idi."* Bu cümlede anlam karışıklığını gidermek için kullanılmıştır.
- *"Yazın kasabanın boğucu sıcağından kaçanlar gelirler, çadır kurarak gölgesinde serin günler geçirirlerdi."* Bu cümlede sıralı cümleleri ayırmak için kullanılmıştır.
- *"Tam ortasında minimini bir kaynak yaz kış artıp azalmıyan reçine kokulu berrak sızıtısiyle bu ziyaretçilere iştah, şifa verirdi."* Bu cümlede eş görevli sözcükleri ayırmak için kullanılmıştır.

Etkinlik No.: 86

1. Fiilimsiler, Türkçeye anlatım gücü ve kıvraklığı kazandırır. Anlatılanları kısa yoldan aktarmayı sağlayarak gereksiz tekrarları önler. Aktarılmak istenen düşüncenin iletilmesinde kolaylık sağlayarak cümleleri akıcı, kolay biçimde birbirine bağlar. Kullanım yoğunluğu açısından bazı yazarların dil anlayışına bağlı olarak eserlerinde önemli bir yer tutabilir. Olaya bağlı metinlerde hareketlerin betimleme ve öyküleme biçimleriyle anlatılmasında fiilimsiler bu özellikleriyle önemli bir işleve sahiptir.

2.

Hikâyeden alınan cümleler	Fiilimsinin türü	Sizin Cümleniz
Yavaşça silâhlarını azaltmasını söyledi.	İsim-fiil	Daha iyi dinlemek için başını arkadaşına doğru eğdi.
Eve geldikleri zaman zabitin heyecanı ellerini titretecek dereceyi buldu.	Sıfat-fiil	Bütün varlığı ile çalışan milletimiz kurtuluş için dua ediyor.
Osmanlı zabiti vakur bir irade ile Efenin tahlil edemediği bir hissi saklıyarak kalktı.	Zarf-fiil	Akşamın alaca karanlığında köye giderken önümüze çıktılar.

3. Dil, yaşayan bir unsur olduğu için zaman içerisinde sahip olduğu kelimeler gibi bu kelimelerin yazımı da değişebilmektedir. Edebî eserlerde yazıldığı zamanın dil anlayışı günümüzden farklı olabilmektedir. Bu kelimelerin günümüzdeki kullanımlarını görmek için TDK'nin *Türkçe Sözlük*'üne ve noktalama işaretlerinin kullanım bilgilerine bakabiliriz.

4. Özgün biçimleri tek heceli bazı Arapça kökenli kelimeler etmek, edilmek, eylemek, olmak, olunmak yardımcı fiilleriyle birleşirken ses düşmesine, ses değişmesine veya ses türemesine uğradıklarında bitişik yazılır. Söz konusu kelimede ses düşmesi vardır. bahis + edebildi > bahsedebildi

5. Efe'nin gözleri sabit ve sakin, kudretini bozmadan dudakları tebessüme benzer bir şeyle açıldı.
- Özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır: Efe'nin
- "sâkin" kelimesi Türk Dil Kurumunun Güncel Türkçe Sözlük'üne göre "sakin" şeklinde yazılmalıdır.
- Metin içinde art arda gelen zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra virgül konur. Bu cümlede ise tek bir zarf-fiil bulunmaktadır. Yine TDK'ye göre metin içinde zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra virgül konmaz.

6. Edebî eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur.

Etkinlik No.: 87

1. Sözünü ince ayrıntısına varana kadar düşünmek, her düşündüğünü söylememek, *bin düşünüp bir söylemek* kastedilmiştir. Sözünün nereye varacağını kestiren insanlar sözünü pişirip söyler. (Bu çerçevede öğrencilerden cevap beklenir.)

CEVAP ANAHTARLARI

2. Ağu-bal, cehennem-uçmak (cennet) sözcükleri arasında tezat oluştururken şiiri etkili kılmıştır. Metnin anlam zenginliğini sağlarken okuyucunun düşünmesine katkıda bulunur.

3. "Değersiz varlık" anlamında kullanılmıştır. Sözün kötü kullanılması, değerli varlık ve durumları değersizleştirir. *Pul olmak, değerini yitirmek* deyimleri kullanılabilir.

4. Zehirli yemek yakın anlamıyken "birisine kötü, değersiz bir düşünceyi yaldızlı ve etkili sözlerle kabul ettirmek, onu kötülüğe yönlendirmek" anlamına gelir. Sözün söyleniş biçimi, insan üzerinde etkilidir. Güzel bir durumu ya da olayı kötü anlatırsanız bu durumun etkisi azalır; kötü durum ya da olayı etkili anlatırsanız bu durumun olumsuz izlenimi silinir.

Etkinlik No.: 88

1. *gam gasavet çekme*: Üzülmek, tasalanmak.

   cefaya katlanmak: Sıkıntı veya üzüntüyü sabırla karşılayıp tahammül etmek.

   melil mahzun oturmak: Üzüntülü oturmak, beklemek.

   Bu söz grupları birbiri ile ilişkilidir. Kederli ve sıkıntılı insanlar üzüntülü görünür, sıkıntıları yüz ifadelerine yansır. Bu durumu yaşayanın, çaresizlik içinde cefaya sabır göstermekten başka elinden bir şey gelmez.

2. Namert, "yiğit ve mert olmayan" anlamına gelir. Mert insanlarda, *ar* yani utanma duygusu fazladır. Namert insanlarda ise arlanma duygusu yoktur. Namert ve ar arasında zıt yönde ilişki vardır.

3. İnsanoğlunun bu dünyadaki yaptığı kötülükler karşılıksız kalmayacaktır. *Ne ekersen onu biçersin* atasözünü anımsatır. "İnsanın iyi ya da kötüyü seçmesi kendi iradesindedir." örtülü anlamı vardır.

4. Olası Cevaplar:

   İnsan yaptıklarıyla anılır. Kötü ise kötü, iyi ise iyi anılacaktır. Yiğit ile at bütündür. Yiğit, atı ve adı ile anılır. Yiğit, namı ile anılır. Günlük hayat ile ilişkilendirecek olursak yiğit ve dürüst insanların yaptıkları meydandadır. Toplum bu tür insanları benimser, bu insanlara sahip çıkar, adının geçtiği her yerde olumlu şeyler söyler.

Etkinlik No.: 89

1. Kurban olmak, yoluna canını vermek, yalvarmak anlamlarına gelir. Şiirde ise bayram (iyd) sözcüğü ile bir arada kullanılmıştır. İnancımızda Kurban Bayramı'nda kurban edilir. Buradaki bayram ile bahar mevsimi kastedilmiş olabilir. Şair, kurban olmak sözcük grubu ile bayrama göndermede bulunuyor. Sevgiliye yalvarış söz konusudur. (Öğrencilerden bu çerçevede cevaplar beklenir, özgün cevaplar değerlendirilir.)

2. *Âşık olmak, kurban olmak, yoluna toprak olmak, sefa eylemek, seyrana çıkmak, zülüf dökmek, av olmak* deyimleri kullanılmıştır. Şairin halk kültürü ve halk yaşantısı ile içli dışlı olduğunu, Türkçenin deyimler bakımından zengin olduğunu, dönemin sanat anlayışında mahallî söyleyişlere yönelim olduğunu düşündürmektedir. (Öğrencilerden bu çerçevede cevaplar beklenir, düşünmeleri ve düşüncelerini söylemeleri beklenir.

3. Uşşak sözcüğü âşıklar anlamındadır. Âşık kişi sevdiğini düşündüğünden, sevgiliyi beklemekten ve sevgilinin ilgisizliğinden bitkin düşer. Umutsuzluğa kapıldığı zamanları olur. Bu nedenle *tâkatleri tâk olduğu* ifadesiyle uygunluk göstermektedir.

4. Benzetmenin iki asıl unsuru benzeyen ve benzetilenle yapılmıştır. Bu benzetme dilimizde yaygın olarak kullanılır. *Elma yanak, hilal kaş, sırma saç, kömür göz, kalem kaş, fidan boy, inci diş vb.*

Etkinlik No.: 90

1. Diline hâkim olmanın önemi vurgulanmıştır. Diline hâkim olmak, düşünüp konuşmak bütün insanlığın meselesidir. Düşünmek, düşünerek konuşmak insanın ilkesi olmalıdır. Bu nedenle tema millî olduğu kadar evrenseldir de.

2. Her iki şair de dili etkili kullanmanın yararından söz etmişlerdir. Dili yanlış kullanmanın insana açacağı zararlardan söz edilmiştir.

   Tema benzerliği aynı kültür kaynaklarından beslenmeleri, şiir ve düşünce geleneğinin kuşaklara aktarılmasıdır.

3. Dil ve düşünce birbirini oluşturan kavramlardır. İnsan dil ile düşünür, düşündüklerini dil ile aktarır. Düşüncelerimiz ne kadar netse ifadelerimiz de o denli açık olacaktır. Bin düşünüp bir söylemek düşünce-dil ilişkisini vurgular. Kişiliğimiz düşüncemize ve dilimize yansır. İyiyi ve güzeli düşünen dilini de güzele, iyiye, doğruya yönlendirir. Yumuşak huylu insanın düşünceleri de diline huyu gibi yansır. Sert mizaçlı insanların sözleri de serttir. Dil düşünceyi, düşünce kişiliğimizi oluşturur.

4. a) Metnin iletisi, insana dilini doğru kullanmayı öğütler. Bu tür bilgiye, öğüde dayalı temalar didaktik şiirle aktarılır.

   b) Bana benden olur, her ne olursa; başım rahat bulur, dilim durursa. Bülbülün çektiği, dili belasıdır. Dilin cirmi küçük, cürmü büyük; bin düşün, bir söyle vb.

Etkinlik No.: 91

1. Şiir, baharın gelişinin insan üzerindeki etkisini ele almıştır. Doğanın canlanması etkili bir şekilde işlenmiştir. Temayı belirlememizde *bahar, bulut, yağmur, çiçek, kurt, kuş, dirilmek* sözcükleri etkili olmuştur.

2. İslamiyet öncesi Türkler hayvancılıkla uğraştıkları için göçebe yaşamaktadırlar. Bunun etkisi ile doğayla içi içedirler. Doğal olarak da bu durum, sanatlarına özellikle de şiire yansımıştır. Bahar mevsimi ile bir araya gelmeleri, baharda yapılan törenleri anımsatır.

3. Şiirde iyimser bir atmosfer oluşmuştur. Söyleyicinin mutluluğu sözcüklere yansımıştır.

Türlüğ çeçek yarıldı	*Rengârenk çiçekler açıldı*
Barçın yadım kerildi	*(yerlere sanki) ipek örtüler serildi*
Uçmak yeri körüldi	*Cennet görünmüş gibi oldu*
Tumlug yana kelgesüz	*Soğuklar artık gelmeyecek*

   Bahar mevsimine kavuşmanın sevinci, kışın geride kalmasının mutluluğu şiire yansır.

4. Bahar havaların ısınmasını çağrıştırır, şiirin teması ise baharın gelişidir. Göçebe toplum hareket hâlinde yaşadığı için kış mevsimini sevmez. Baharın gelmesi onlarda hareketin bir başlangıcıdır. (Bu çerçevede cevaplar beklenir.)

Etkinlik No.: 92

1. Tema olarak aşk (mecazî aşk) işlendiği için bu sözcükler aşk ve aşkın verdiği sıkıntıları çağrıştırmaktadır. *Gam, ney* sözcükleri aşkın verdiği elemlerle ilişkiliyken *heva* ve *yel* de neyle ilişkilidir.

2. *Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge*
   Ne açar kimse kapım bâd-i sabâdan gayrı

   beyti temayı en iyi yansıtır. Söyleyiş güzelliği, anlam derinliği bu beyte yansımıştır. Aşk sıkıntısının verdiği yalnızlığı bu dizeler en güzel biçimde anlatmıştır. Gönlündeki ateşten başka ona yanan, rüzgârdan başka kapısını açan yoktur. (Öğrencilerin belirleyeceği farklı beyitler olabilir, gerekçeleri ile sunmaları istenir.)

3. Bütün beyitler aşk ve onun sıkıntılarını dile getirdiği için bir tema bütünlüğünden söz edilebilir. Divan şiirinin parça güzelliğinin aksine bu şiirde bütüne yayılmış bir anlam birliği vardır.

Etkinlik No.: 93

1. a…incir kafiye b…kara (ara) kafiye -lıyım redif
   a…zencir b…yara -lıyım
   a…incir

CEVAP ANAHTARLARI

Kafiyelerin bu şekilde belirlenmesi sağlanır. Kafiye örgüsünün nasıl oluştuğu açıklanır.

2. Bu dizelerde baskın olan ***a*** sesi on kez, ***l*** sesi altı kez tekrarlamıştır. Bu tekrarlar şiire ahenk ve söyleyiş güzelliği katmıştır. Seslerin uyumu şiirin etki gücünü arttırmıştır.

3. Gider kış, elbet gelir yaz
Gurbettesin başta hasret
Hasretimi alacaksan
Arada sırada mektup yaz

Sözcüklerin sesteş özelliklerinden yararlanılarak cinaslı kafiye oluşturulduğu vurgulanır. Öğrencilerden uygun örnekler yazmaları istenir.

4. Ka-le-nin ar-dın-da/üç a-ğaç in-cir 6+5
E-lim-de ke-lep-çe/boy-num-da zen-cir 6+5
Çek-me zen-cir-leri/kol-la-rım in-cir 6+5

Türkülerde en çok tercih edilen ölçü 11'li hece ölçüsüdür. Bunun dışında da başka ölçüler kullanılır ancak 6+5 duraklı ölçü, ritim yönünden daha çok tercih edilmiştir.

Etkinlik No.: 94

1. Şiirde kullanılan kafiye, redif, ölçü, tekrar eden dizeler, sözcük grupları şiirin akılda kalmasını sağlıyor. Dilin sade oluşu, basitmiş gibi görünen söyleyişler şiirin ezberlenmesini sağlamaktadır.

2. … be**l** *-imizi a*
… di**l** *-imizi a*
… ha**l** *-imizi a*
… Selam olsun b

-l Sesi yarım kafiye, ***-imizi*** sesleri redif olarak kullanılmıştır. Kafiye örgüsü *aaab* şeklindedir.

3. Şiire ahenk katmış, söyleyişi ve anlamı etkili kılmıştır. Şiirdeki diğer ritmik unsurlarla birlikte söyleyiş güzelliği katmıştır.

4. Sa-lâ ve-r(i) le/kas-dı-mı-za 4+4
Gi-der ol-duk/dos-tu-mu-za 4+4
Na-maz i-çin üs-tü-mü-ze 4+4
Du-ran-la ra/se-lam ol-sun 4+4

İlahiler genel olarak 8'li hece ölçüsü ile söylenir, halk edebiyatında olduğu gibi genelde yarım kafiye kullanılır, *aaab, cccb, dddb* şeklinde kafiye örgüsü vardır.

Etkinlik No.: 95

1. *Gül erken* ve *gülerken* sözcüklerinin yazılışları aynı, anlamları farklıdır. Sesteş sözcüklerle yapılan bu tür kafiyelere cinaslı kafiye denir.

Olası Cevap:

Tabakta elmam dilim
Bahçemde iki gülüm
Ne bilirsem sendendir
Ey benim güzel dilim

2. Mâniler genelde 7'li hece ölçüsü ve *aaba* kafiye düzeni ile söylenir.

3. … k**ar***da kaldı*
… z**âr***da kaldı*
… kapısı kilitli
… y**âr***da kaldı*

Mânide **-ar** ile kafiye, *-da kaldı* sesleri ile redif yapılmıştır. Bu seslerin uyumu mâniye ahenk, söyleyişte kıvraklık sağlamıştır.

Etkinlik No.: 96

1. Şiirin nazım birimi dörtlük, birim sayısı beştir. Kafiye düzeni *abab, cccb, dddb, eeeb, ffffb* şeklinde olup ölçüsü 11'li hece kalıbıdır.

Ka-çan bî-vefâ-dır/sevgili dostun *11*
Yâr ol-maz a-kı-bet/ol gö-zü mes-tin, *11*
Ge-rek Ne-sî-mî-veş/yüz-se-ler pos-tun, *11*
Ge-rek Man-sur gi-bi/zül-fü dâ-re var. *11*

Koşmalarda nazım birimi dörtlük, birim sayısı 3 ile 5 dörtlük arasındadır. Genellikle hece ölçüsünün 6+5, 4+4+3 kalıbıyla söylenir. Kafiye düzeni genelde *abab (aaab, aaaa ilave edilir.), cccb, dddb, eeeb, ffffb* şeklindedir.

2. İşlediği konular, nazım birimi, hece ölçüsü, kafiye çeşidi yönünden benzerlik gösterdiğinden koşukların devamıdır.

3. Koşma, âşık edebiyatı nazım şeklidir. Şairler, son dörtlüklerde mahlaslarını kullanırlar. Âşık edebiyatı geleneğidir, buna halk edebiyatında *tapşırma* denir. Anonim halk edebiyatında söyleyeni belli olmadığı için tapşırma söz konusu değildir.

Etkinlik No.: 97

1. Şiirin nazım birimi beyit, birim sayısı otuz ikidir. Kafiye örgüsü aa, ba, ca, da … xa şeklindedir. Biriminin beyit olması, birim sayısının otuz iki olması divan edebiyatı nazım şekillerinden kasideyi düşündürmektedir.

2. Abartılı bir övgü vardır. *Bu şehr-i Stanbul ki bî-misl ü bahâdır/ Bir sengine yek-pâre 'Acem mülkü fedadır./Bir gevher-i yektadır iki bahr arasında/Hurşîd-i cihan-tâb ile tartılsa sezadır vb.* (Öğrencilerin bulacağı diğer övgü beyitleri üzerinden tema ve tür ile ilişkilendirilir.) Kasideler bir övgü şiiridir, bu şiirde de İstanbul ve dönemin sadrazamı övülmektedir. Nesib (giriş) bölümünden alınmıştır, bu bölümde tasvir yapılır. İstanbul tasvir ediliyor.

3. Kasideler övgü şiiridir ve devlet büyüklerini övmek için yazılan kasidelere methiye denir. On yedinci beyit ile yirmi dokuzuncu beyte kadar dönemin sadrazamı övülmüştür. Kasidelerin methiye bölümünde kasidenin sunulacağı kişi (dönemin devlet adamları) övülür. Bu bölüm kasidenin asıl bölümüdür, şair hünerini bu bölümde gösterir. Devlet büyüklerine sunulduğu için ve amaç, devlet büyüklerinin takdirini kazanmak olduğu için abartma söz konusudur.

Etkinlik No.: 98

1. Şiirin nazım birimi dörtlük, birim sayısı beştir. Kafiye örgüsü, *abcb, dddb, eeeb, ffffb, gggb* şeklindedir. Halk edebiyatı âşık tarzı şiir şekillerinden koşmayı düşündürmekte ancak tasavvufi konuyu işlediği için ilahi nazım türünü de çağrıştırmaktadır.

2. Allah aşkını işlemesi, tasavvufi bir tema olması, pir ifadesinin geçmesi sebebiyle bu nazım türü *nefestir*.

3. Halk edebiyatı içerisinde dinî tasavvufi halk edebiyatı geleneğine aittir. Allah sevgisi işlenmesi, insanıkâmil düşüncesine yer vermesi geleneği belirlemede etkili olmuştur.

Etkinlik No.: 99

1. Birbiri ile anlam ilişkisi bulunan bu sözcüklerle yapılan tenasüp (uygunluk) sanatını pekiştirmek ve yaparak öğrenmesi için öğrencilere bir dörtlük yazdırılır.

Olası Cevap:

Anne sıcaklığını verirken çocuklara
Uykular derinliğini arar ninnilerde
Dilini bileğiler çocuklar annelerinde
Uyku çocukta, ninni annede.

2. Lâle eydür ben lâleyim/*kişileştirme, intak*
Cümlenizden ben a'lâyım/*kişileştirme, intak*
Hem senâyım hem sefâyım/*kişileştirme, intak*
Kangımız a'lâ çiçektir/*kişileştirme, intak, istifam*

CEVAP ANAHTARLARI

3. İnsandan doğaya aktarmalar, şiire anlam derinliği sağlarken estetik güzellik vermiş ve dil günlük kullanımdan çıkarak şiir dili hâline gelmiştir.

Etkinlik No.: 100

1. Lalenin kırmızı renginden dolayı yârin yanağı laleye benzetilmiş ancak benzetme sadece benzeyen ve kendisine benzetilenle yapılmıştır. Günlük dilde bu benzetme türüne sık rastlanır. *Kömür göz, hilal kaş, pamuk el, sırma saç, kalem kaş, elma yanak, servi boy, vb.*
2. Servi ağacının uzunluğu ile sevgilinin boyu arasında bir benzetme yapılmış, kendisine benzetilen söylenmiş fakat benzeyen söylenmemiştir, sevgili uzun boyludur. Sevgilinin yanağı kırmızıdır, laleye benzetilir. Ağzı goncaya benzer.
3. Şiirde belli bir coşku, heyecan, şaşkınlık, acı, öfke... belirtmek için kullanılır. Acıma ve şaşkınlık çağrıştırmaktadır.
4. Bugün lale olarak bildiğimiz bitki ile edebiyatımıza konu olan lale aynı değildir. Bugünkü lalenin 17. yüzyılda İstanbul'a geldiği bilinmektedir. Edebiyatımızda bahsedilen lalenin ise kırlarda karşımıza çıkan, çok hassas bir yapıya sahip olduğu için bahçe yetiştiriciliği tercih edilmeyen ve daha çok gelincik çiçeği olduğu, bahçeye (çemen mülküne) kırdan (taşradan) geldiği ve gül varken çok da kıymet görmediği söylenebilir.

Etkinlik No.: 101

1. Gönlün coşarak dizginlenemeyişi ile sel arasında bir ilişki kurulmuştur. Sel suyun coşkun akması, engel tanımamasıdır. Selin bu yönüyle sel-gönül arasında ilgi kurulmuştur. Aşk duygunun coşkulu hâlidir. Şiir, ilahi aşkı işlediği için böyle bir ilgi kurulmuştur.
2. Olası Cevaplar:

   Ayağını yorganına göre uzat. Hamama giren terler. Damlaya damlaya göl olur. Yuvarlanan taş yosun tutmaz. Ateş düştüğü yeri yakar. Taşıma su ile değirmen dönmez. Mum dibine ışık vermez.
3. Anlatılmak isteneni daha etkili kılmayı, okuyucunun dikkatini metne vermesini sağlamıştır.
4. Bulut üzüme benzetilmiş ancak kendisine benzetilen söylenmemiş, burada istiare var. Buluta insani özellikler verilerek *kişileştirme (teşhis)* yapılmıştır.

Etkinlik No.: 102

1. Birinci bentteki turna, sevgiliyi çağrıştırmaktadır. Turnanın iki olması, *O yavruya sorun aslı nereli* demesi sevgiliyi düşündürmektedir. İkinci bentteki turna ise bir kuş türü olan turnadır. Turnaya sevgiliden haber alınan, sevgiliye haber yollanan postacı görevi yüklenmiştir.
2. Sevgili, dertlerini paylaştığı dost, haber alınan, haber salınan postacı gibi görevler yüklenmiştir. Türkülerin oluştuğu dönemi düşünürsek güvercinler ve turnalar haberleşme aracı olarak seçilmiş, bu da şiirlere yansımıştır.
3. Şahin, avcı, kış olumsuz olarak karşımıza çıkmaktadır. Turnanın yoluna çıkan, onu yolundan eden varlık ve kavramlardır.
4. Söyleyici ve turna, şairin kurguladığı kişi ve varlıktır; söyleyici turnaya haber iletir, onu tehlikelerden ve tuzaklardan uzak tutmaya çalışır. Turnadan haber sorar ya da sevgiliye haber gönderir.

Etkinlik No.: 103

1. Söyleyici, şiirde gönlünü kişileştirerek onunla konuşmakta ve ona sitem etmektedir. Gönül, söyleyicinin gönlüdür. Gönül aracılığı ile kendini eleştirmektedir.
2. Söyleyicinin başına dertler açması, saz çalma isteği, güzellere bakma isteği söyleyicinin gönülden şikâyetçi olduğu konulardır.
3. Gönül kişiye ait soyut bir kavramdır, gönlü kişileştirerek kendinden ayrı bir kişi izlenimi vermiş ve gönlü somutlaştırmış, şiirin etkili olmasını sağlamıştır.

Etkinlik No.: 104

1. Şiirde konuşanlar, şairin kurguladığı âşık ve sevdiğidir. Şair, kurguladığı kişiler aracılığı ile duygu ve düşünce dünyasını yansıtmaktadır.
2. Kullanılan haber kipleri geçmiş zaman kipleridir. Kurgudaki yaşanılanlar ve konuşulanlar geride kalmış, etkilerini şair dile getirmiştir.
3. Şiirdeki konuşmalar ve kişiler kurgudur. *Dedim ne gülersin dedi nazımdır/Dedim ay mı doğdu dedi yüzümdür* dizelerinde görüldüğü gibi sevilen kadınının genel güzellik ölçüleri, kalıplaşmış davranışları yansıtılmıştır.
4. Son dörtlükte şair kurguladığı âşığın yerini alır. Sevilen kadın ise kurgu olarak devam eder.

Etkinlik No.: 105

1. İnsanlığı kucaklayan, dost olmayanlara bile dostça bakan, her yeri kendine yurt sayan, insana ait kötü duygu ve düşünceleri yok etmeye çalışan, herkesi bir gören düşünce var.
2. Bütün insanlığı kucaklamış, *Düşmanımız kindir bizim* dizelerinde olduğu gibi insanlığın düşmanı olan *kini* düşman olarak görmüş, *Biz kimseye kin tutmayız/Kamu âlem birdir bize* dizelerinde ise herkese eşit gözle bakmıştır. Bu unsurlar, Yunus Emre'yi evrensel kişiliğe ulaştırmıştır.
3. Kur'an, helal, haram, vatan, cennet, cehennem, gül inancımıza ve kültürümüze ait değerlerdir. Cennetin güzelliği ile vatanın güzellik ilişkisi vardır. Kültürümüzde vatanımıza cennet gözüyle bakarız, bu da sözlerimize *cennet vatan* şeklinde yansımıştır.
4. Kültürümüzü yansıtmaktadır. Bu dünyaya yalancı dünya gözüyle bakmamızı, dünya malına değer vermememizi yansıtmıştır.

Etkinlik No.: 106

1. Osmanlı Devleti ile İran arasındaki siyasi çekişme şiire yansımıştır. Yazılan yeni gazeli İran'a hediye ederek İran edebiyatını küçümsemiştir. İstanbul'un güzelliklerini anlatmasını bekler şair. Dönem içerisinde İranlı şairler gazel türünde büyük şiirler vermiştir. Nedim bu şiiri ile İran şiirine meydan okur.
2. Kuyumculuk zanaatı ve onun getirdiği kültüre bir göndermede bulunur. Altın ve gümüşün ayarı taşa (mihenk taşı) sürülerek anlaşılır. Şair rakipleri üzerinden değerinin anlaşılacağına vurgu yapar.
3. Şiirin yazıldığı dönem, lale bahçelerinin çok olduğu dönemdir ve lale yetiştiriciliği bir kültüre dönüşmüştür. Bir dönem adını laleden alır. Lale bahçeleri ile ünlenen İstanbul ve yine eğlenceleri ile ünlenen tarihî dönem şiire yansımıştır. Siyasi çekişmelerin yanında kişisel çekişmelerin de yaşandığını görebiliyoruz.
4. Sevgilinin boyu ile servi arasında ilişki kurulmasının yanında hayatın ve tazeliğin imgesi olarak da karşımıza çıkar.

Etkinlik No.: 107

1. İçinde bulunduğumuz yaşama *yalan dünya* gözüyle bakmak, insanı konargöçer görmek, cenaze için su kaynatmak, kefen, ağa, âşık, baykuşa yüklenen anlam bizim kültürümüze ait unsurlardır. Ağa, âşık, baykuşa yüklenen anlam Türk kültürüne aitken diğer unsurlara İslam toplumlarında da rastlanır.
2. Ölüm teması işlenmiştir. Ölüm insanlığın ortak meselesidir, temanın işleniş biçimi farklı da olsa tema evrenseldir.

CEVAP ANAHTARLARI

3. Osmanlı Devleti'nin Halep'i (Halep ile birlikte bütün Suriye alınmıştır.) almasına bir gönderme vardır. Savaşlar beraberinde genç ölümleri de getirecektir. Şiirin teması da ölüm olduğu için tema ile ilişkilidir.

4. Baykuşun ölümü haber veren uğursuzluğunu çağrıştırmaktadır. (Öğrenciler virane, uğursuzluk, ölüm gibi sözcüklerle de cevap verebilir.)

Etkinlik No.: 108

1. Her iki mâninin de aynı özellikleri göstermesi, aynı şiir geleneğinden beslendiğini gösterir. Bu mâniler, anonim halk edebiyatı ürünüdür, kuşaktan kuşağa aktarılarak aynı tarzda sürdürülür.

2. Söyleyeni belli değil, sade dille söylenmiş, hece ölçüsü kullanılmış, nazım birimi dörtlüktür. Bu özellikler anonim halk edebiyatını düşündürmektedir.

3. Mânilerin ilk iki dizesi doldurmadır, asıl konu son iki dizede verilir. Nazım birimi dörtlüktür. Hecenin 7'li kalıbıyla söylenir. Kafiye örgüsü *aaba* şeklindedir, söyleyeni belli değildir. Konularına göre isim alan mâniler de vardır.

4. Öğrencilerden hece ölçüsünün 7'li kalıbıyla, kafiye örgüsüne uygun bir mâni yazmaları beklenir.

   Olası Cevap:

   Bahçelerinde kiraz
   Gelemem hava ayaz
   Sevdiğimin emrinden
   Hiç çıkmaz gönül bu yaz

Etkinlik No.: 109

1. Nazım birimleri dörtlük, 11'li hece ölçüsü kullanılmıştır. Kafiye örgüsü aynıdır. Dörtlüklerde şairlerin adı geçmektedir ve temaları aşktır.

2. Aynı şiir geleneğine ait olduklarını, bu şiir geleneğinin usta-çırak ilişkisiyle kuşaktan kuşağa aktarıldığını düşündürmektedir.

3. Şairlerinin bilinmesi, halk diliyle söylenmesi, millî ölçü olan hece ölçüsünün kullanılması, nazım biriminin dörtlük olması âşık tarzı halk şiirini düşündürmektedir.

4. Öğrencilerden âşık tarzı şiirin özelliklerini pekiştirecek bir dörtlük yazması beklenir.

   Olası Cevap:

   Hayranî söyler başarır sözünü
   Düşman içinde ak eder yüzünü
   Bilmezsen dostunu, kendi özünü
   Kaybedersin o güzelim gözünü

Etkinlik No.: 110

1. Gazelin nazım birimi beyit, koşmanın nazım birimi dörtlüktür. Gazelde ağır bir dil kullanılırken koşmanın dili sade Türkçedir. Gazelde Arapça, Farsça kelime ve kelime gruplarıyla birlikte sanatlı bir dil kullanılırken koşmada halk söyleyişlerine yer verilirmiş, söz oyunlarına başvurulmamıştır.

2. Şairlerin aldıkları eğitim, içinde bulundukları şiir geleneği onların şiir anlayışını belirlemiştir. Benimsedikleri şiir geleneği, onları böyle şiir yazma ve söylemeye yönlendirmiştir.

3. Nazım birimi beyittir, aruz ölçüsü kullanılır, Arapça, Farsça sözcükler sıkça kullanılır, sanatlı bir dil vardır.

4. İslamiyet öncesi şiir geleneğinin izleri vardır. Nazım birimi, kullanılan ölçü, işlenen tema yönünden benzerlikler gösterir. Koşukların yerini zamanla koşmalar almıştır.

Etkinlik No.: 111

1. Gülün rengi doğada kırmızıdır ve güzelliğin, zarafetin simgesidir. Şair, sevgilisinin güzelliğini yüceltirken hüsnütalil sanatından yararlanmıştır. Sevdiği o kadar güzel ki gül kendi güzelliğinden utanmaktadır ve o yüzden kızarmıştır.

2. Çiçekler doğal olarak dik durur, ayaktadır. Şair, bu durumu sevgilinin güzelliğine saygı olarak sunar. İfadeyi, anlamı vurgulamak için bu yola başvurmuştur.

3. Sevgilinin yaşadığı yer, sevgilinin her tavrı şair (âşık) tarafından yüceltilir. Onun yaşadığı yer de cennetle ilişkilendirmiştir. Cennet bütün güzelliklerin sembolüdür, sevgili de orada yaşar.

4. Sevgili yüceltildikçe âşık kendini değersiz görür, Ercişli Emrah da alçak gönüllülük göstererek kendini değersiz sunuyor.

Etkinlik No.: 112

1. Hayat tecrübesi fazladır. Birçok şeyi yaşayarak görmüş, gözlemlemiştir. Olup bitenleri artık dışarıdan gözlemlemektedir. İyi bir gözlemci olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. Bu beyitte vurgulanan, gurur sarhoşları ve sonradan görmelerdir. Zaman içerisinde yüksek mevki elde edip de sonra itibardan düşen insanları kasteder. (Öğrencilerin, çevrelerinde gördüğü ya da gözlemlediği bu tür durumlarla beyti yorumlaması beklenir.)

3. Yaşananları içeriden ve dışarıdan gözleyen, tecrübesi yüksek insanı düşündürmektedir. Söylenenlerden sonra tekrar etmesinde olup bitenlere karşı ders çıkar, aynı hatalara sen düşme çağrısı vardır.

4. Şiir, dil ve ifade yönünden Arapça, Farsça tamlamalarla yüklüdür. Söz sanatları yönünden zengindir. *Rüzgâr, hazan, bahar* sözcüklerinin çağrışım değerinden yararlanılmıştır. Benzetme ve tezat sanatları kullanılmış, bu da şiirde anlam derinliği oluşturmuştur.

Etkinlik No.: 113

1. Şiirin en önemli özelliklerinden biri de zamanı ve coğrafyayı aşarak günümüze gelmesidir. İşlediği tema, temanın işleniş şekli şiiri geleceğe taşır. Karacaoğlan da bu yönü yakalamış ve şiir günümüzde de geçerliliğini korumuştur.

2. Vefa duygusu, sır saklama, çok dinleyip az konuşmak, yaptığı iyiliği kişinin yüzüne vurmamak, iyilik etmek, kendini yüksek görmemek, seni sevenin emeğini harcamamak, kötü insanlarla düşüp kalkmamak olarak belirlenebilir.

3. *Bana arkadaşını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim.* İnsanın kimlerle oturup kalktığı onun kişilik özelliklerini yansıtır. Kötü insanlarla beraber olan, toplum içinde bizi küçük düşürebilir. (Öğrencilerin günlük hayatta karşılaştığı bu durumu dizelerle ilişkilendirmesi sağlanır.)

4. Şiir, dil ve ifade yönünden etkili bir söyleyişe sahip. Tema, nasihat özellikleri taşıdığı için öğretici bir ifade ile dile getirilmiş. Öğretici ifadelerde dolaylı anlatımlara, söz sanatlarına çok rastlanmaz. Bu nedenle şiirde sade, açık bir anlatım var. Dil değişime açıktır, zaman içinde sözcükler söyleyiş ve anlam yönünden değişime uğrar. *Eylik- iyilik* örneğinde olduğu gibi ifadeler değişir.

Etkinlik No.: 114

1. Olası Cevap:

   17. yy. divan şairlerinden olan Nef'î, edebiyatımızda övgü ve yergi şairi olarak bilinmektedir. Şairin özellikle kendisi, edebî eserleri ve şiir sanatındaki yaratıcılığı ile ilgili övgüsü edebiyatımızda onu ayrıştıran yönlerdendir. Övgü, övünme ve yergide sınır tanımayan şairin kişiliğini de bu nitelikler belirlemiştir. Alıntılanan kasi-

CEVAP ANAHTARLARI

dede de şairin sözünü, şiirini, orijinal fikirlerini mübalağa sanatı yaparak övdüğü görülmektedir.

2. Olası Cevap:

Nef'î'nin feleğe ait unsurları kullanım şekli, şairin yetiştiği dönemin zihniyetiyle ilişkilidir. Batlamyus tarafından geliştirilen evren görüşü etrafında birçok mit, efsane, felsefi düşünce ve anlatı gelişmiştir. Edebiyat da bu unsurları farklı söz sanatlarıyla şiire taşımıştır. İnsanın varlığı ve karakterinin şekillenmesi üzerinde etkisi olduğuna inanılan felek; büyüklük, yücelik ve güç bakımlarından insanın küçüklüğü, güçsüzlüğü ve acizliğinin karşısında yer alır. Nef'î, şiirini feleğe ait unsurların üzerine çıkararak bu alanda kendisinden üstün kimsenin olmadığını vurgulamaktadır.

3. Olası Cevap:

Nef'î, atadan ve dededen bulunduğu bölgede yöneticilik yapan bir aileden gelmektedir. Bu nedenle bir bey gibi yetişmiş, sözünü sakınma ihtiyacı duymamıştır. İyi bir eğitim görmüş olması, Fars şiirini ve kültürünü yakından tanıması onun şiir alanında kendine güvenini pekiştirmiştir. İstanbul'da IV. Murad gibi sert tabiatıyla tanınan bir padişahın sevgisini kazanması ve onun himayesi altında bulunması, kimseden çekinmeden sözünü söylemesinde etkili olmuştur.

Etkinlik No.: 115

1. Olası Cevap:

Kültür; değişerek nesilden nesle aktarılan, topluma kişilik ve kimlik kazandıran gelenek, âdet, sanat, inanç, düşünüş ve yaşayış tarzıdır. Bir toplum tarafından üretilen ve yaşamın bir parçası hâline gelen maddi ve manevi unsurlar kültürü oluşturur. Divan şiiri, uzun yıllar boyunca toplumun sanat zevkini etkilemiş ve insanların ruhlarında yankılanmıştır. İnce sanat anlayışının ürünü olan gazeller sadece okumuş, yüksek kültür sahibi insanları değil, toplumun genelini etkilemiştir. Sıra gecelerinde gazeller okunması, bunun en büyük şahitlerindendir. Gazel türünün sadece şiir sanatıyla sınırlı kalmaması ve diğer sanat dallarını etkilemesi, gazel türünde yazılan eserlerin nitelik bakımından üstünlüklerini gösterdiği gibi gazel türüne özgü zevkin yaygınlık kazandığına da işaret etmektedir.

2. Olası Cevap:

Şaheserler, kendilerine ait bir okur kitlesi oluşturmakla kalmaz, toplumun kültürel varlığında yer edinip bir anlayış, zevk ve gelenek oluşturur. Farklı coğrafyalarda yaşayan ve aynı dili konuşan kitleler üzerinde *Leyla ve Mecnun*'un bu kadar etkili olması; ortak kültürel kodlara, anlayışlara, zevklere ve inançlara dokunduğunu ve onları kendi bünyesinde yeniden şekillendirdiğini göstermektedir. Malzemesi dil olan edebî eserlerin konusu, kendi başına bir eseri şahesere dönüştürmez. Dilin kullanımı, konuya yaklaşım, bakış açısı, planlama, kültürel unsurların işlenişi vb. bir konuyu bir dâhinin elinde şahesere dönüştürür.

3. Olası Cevap:

Eser ve sanatçı arasındaki ilişki oldukça karmaşıktır. Eser, birçok bakımdan sanatçının iç dünyasının ve çevresinin bir yansımasıdır. Sanatçı, eseri oluştururken kendi dünyasının parçası hâline gelen dış dünya unsurlarını, kendi duyuşunu, yaklaşımını vb. bir plan ve kompozisyon dâhilinde kurgular. Bu kurgu, kimi zaman sanatçının kimi zaman da eserin ve türün yönlendirmesiyle şekillenir. Bu nedenle bir eser ne tam anlamıyla sanatçının kendisidir ne de ondan tamamen ayrıdır. O, sanatçıdan birtakım izler taşıyan ancak kendine özgü nitelikleri de olan farklı bir varlıktır. Oluşum süreci yazar ve eserin birbiriyle sürekli bir diyalog hâlinde olmasını gerektirir. Eser, yayınlandıktan sonra ise kendi hikâyesini yazmaya başlar. Yazarın eser üzerindeki kısmi hâkimiyeti, aşama aşama ortadan kalkar. Bazı eserler, toplumda öyle bir yer edinir ki yazarının önüne geçer. Yazardan çok eser bilinir. Bu noktada yazar eserini değil, eser yazarı anlamlandırır.

Etkinlik No.: 116

4. Yönerge

Olası Cevaplar:

Alî Şîr Nevâî: Türkçe ve Farsça 5 divanı, 6 mesnevisi, 5 biyografi kitabı ve hadis, akait, dil, edebiyat, tarih, hatıra ve mektup alanlarında 11'in üzerinde eseriyle yalnızca Çağatay edebiyatının değil, bütün Türk edebiyatının en büyük şair ve kültür adamlarından biridir. Alî Şîr Nevâî; Türkçe'nin ilim, kültür ve edebiyat dili olarak öne çıkması için büyük bir gayret göstermiştir. Türkçe

Olası Cevaplar:

Alî Şîr Nevâî: Türkçe ve Farsça 5 divanı, 6 mesnevisi, 5 biyografi kitabı ve hadis, akait, dil, edebiyat, tarih, hatıra ve mektup alanlarında 11'in üzerinde eseriyle yalnızca Çağatay edebiyatının değil, bütün Türk edebiyatının en büyük şair ve kültür adamlarından biridir. Alî Şîr Nevâî; Türkçe'nin ilim, kültür ve edebiyat dili olarak öne çıkması için büyük bir gayret göstermiştir. Türkçe konuşulan bütün coğrafyalarda Alî Şîr Nevâî'nin kültür insanları üzerindeki etkisi tartışılmazdır. Onun ve eserlerinin hiç var olmaması durumunda Türkçe ve Türk edebiyatı, tarih sahnesine ender çıkan dehalarından birini kaybetmiş olacaktır.

Etkinlik No.: 116

3. Yönerge

Olası Cevaplar:

Bâkî, gazel türündeki şiirleriyle divan edebiyatında şöhret bulmuş şairlerimizdendir.

Mâni, genellikle aaxa uyak düzenine sahip olan ve yedili hece ölçüsüyle yazılan anonim halk şiiri türüdür.

Yunus Emre, şiirlerinde insan sevgisini işleyen mutasavvıf şairlerimizdendir.

Koşma, genellikle lirik temaların işlendiği âşık şiiri türüdür.

Etkinlik No.: 118

1. Belirtili isim tamlamasını oluşturan ögelerden biri ya da her ikisi de ismin yerini tutan zamirden oluşabilir.

2. Başka köpüklerin de olduğu anlamı çıkartılabilir. Belirtisiz isim tamlamaları tür adı oluşturur.

Etkinlik No.: 119

1. "Aşkınla" sözcüğünde geçen ikinci tekil kişi iyelik ekinden (-ın) yola çıkarak burada "senin" sözcüğünün düştüğünü söyleyebiliriz. Bunu "senin aşkın" şeklinde düşünürsek aşkın sözcüğü belirtili isim tamlamasının tamlananını oluşturur. Burada belirtili isim tamlamasında tamlayanın (senin) düşebildiğini görmekteyiz.

2. *Dünyanın bu ilkbaharı:* Belirtili isim tamlaması

Belirtili isim tamlamalarında tamlayan ile tamlanan arasına başka sözcükler girebilir.

Etkinlik No.: 120

1. Bu sözcük grubu bir isim tamlaması oluşturmaz. Çünkü bir isim tamlamasının ögeleri isim ya da ismin yerini tutan zamirden oluşmalıdır. Bu sözcük grubunda sevenin sözcüğü bir fiilimsidir.

2. Burada "benim muradım" şeklindeki belirtili isim tamlamasının tamlayanı düşmüş. Belirtili isim tamlamalarında tamlayan düşebilir. Dolayısıyla burada isim tamlaması vardır.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 121

1. Olası Cevaplar:

Budist Uygur Dönemi	İslami Dönem
Konu	*Konu*
Budist varlık inancı	Vahdetivücut
Budist Uygur Dönemi	**İslami Dönem**
Nazım Birimi	*Nazım Birimi*
Dörtlük	Beyit
Budist Uygur Dönemi	**İslami Dönem**
Anahtar Kelimeler	*Anahtar Kelimeler*
Buda, gönül, Samsara, Nirvana, ışık, üç zaman, asiller	sevgili, yer ve gök, insan, vücut, aşk, can, sır, lisan, yok olmak, şüphe
Budist Uygur Dönemi	**İslami Dönem**
İlk Dörtlüğün Kafiye Kelimeleri	*İlk Beytin Kafiye Kelimeleri*
*bu*rkan.....burk*an* *bu*larını.....turg*an* *bo*dulmasa.....nırv*an* *bu*.....sorg*an*	redif: içinde kafiye: cih*ân* âsm*ân*

Etkinlik No.: 122

1. Olası Cevaplar:

Dil	Din
Eski Türk şiirinde Arapça ve Farsça kelimelerin bulunmadığını, Nirvana gibi bazı Sanskritçe kelimelere rastlandığını söyleyebiliriz. Eski Türk şiirinde Türkçe kelimeler daha baskındır. Yabancı kelimeler azınlıktadır. Nedim'in şiirinde ise "şehir, misl, baha, seng, yek pâre, Acem, mülk, feda, cennetiâlâ, hak, hâlet, hoş, âb, hava, cami, kuh, tecelli, ebru, melek, mihrab, dua" gibi çok sayıda Arapça ve Farsça kelime vardır. Bununla birlikte Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçe cümle yapısına ve kelime çekimine uyduğunu görüyoruz.	Eski Türk şiirinde geçen "Nirvana" kelimesinden bu şiirin Budizm'in etkisi altında yazıldığını anlıyoruz. Nedim'in şiirindeki "cami, tecelli, mihrab, melek" gibi kelimeler şairin yaşadığı dönemde edebiyatın İslamiyet'in etkisi altında olduğunu göstermektedir.

Kültür	Coğrafya
İlk şiirin kelime kadrosu ve içeriği metnin Budist Uygurların kültür çevresine ait olduğunu göstermektedir. Nedim'in şiirinde İstanbul'daki camilerden bahsedilmesi, bu şiirin fetihten sonra yazıldığını göstermektedir. Bu bilgiyi kelime kadrosuyla birleştirdiğimizde metnin Osmanlı kültür çevresine ait olduğunu söyleyebiliriz.	Eski Türk şiirinde coğrafyayla ilgili bir işaret bulunmamaktadır. Ancak şiirin Budist Uygurlara ait olduğunu tespit ettikten sonra Turfan, Kaşgar, Koço, Yarkent, Hoten gibi Uygur şehirleriyle metin arasında bağlantı kurabilir, bu metnin bahsedilen coğrafyada yazıldığını tahmin edebiliriz. Nedim'in şiirinde İstanbul şehrinden bahsedilmektedir. Metnin dil, din ve kültür özelliklerini de dikkate aldığımızda şiirin Orta Asya'da değil, Anadolu'da, İstanbul'da yazılmış olduğunu söyleyebiliriz.

Etkinlik No.: 123

1. *av avlamak, kuş kuşlamak*

Avın türüne göre iki ayrı kelime grubu kullanılmaktadır. Yürürlerden olan yabani hayvanlar için "av avlamak", terbiye edilip ava alıştırılmış kuşlarla yapılan uçar avları için "kuş kuşlamak" deyimleri vardır. Kartal, doğan ve şahin gibi yırtıcı kuşlar av için kullanılır.

2. *Ejderhayı gören Kazan'ın yüreği doldu, taştı, güm güm attı, Kazan'ın aklı başından gitti.* cümlesinde yer alan kelime grupları:

ejderhayı gören/Kazan'ın yüreği - güm güm atmak - güm güm - Kazan'ın aklı - aklı başından gitmek

Bu kelime gruplarının kullanılmasının söyleyişe katkısı:

- Tek kelime ile ifade edilemeyen iş, oluş ve durumları belirtme
- Anlamı pekiştirme
- İfade edilen durum, olay ya da hareketi ayrıntıları ile sergileme

3. Metinde 7 sayısı formel unsur/formülistik sayı olarak kullanılmıştır: Kara Dağ'ın eteğinde yedi yerde

Yedi yer evreni bir ejderhaya

Formel sayılar günlük hayatta *kırk yılda bir işi düşmek, üç işi aynı anda yapmak, çocuğa isim verirken ismi üç kez fısıldamak, kırk fırın ekmek yemek, bebeğin ve annenin kırkının çıkması; 'gökten üç elma düştü' kalıp ifadesi, Ülgen'in yedi oğlunun olması, 9 ay 9 gün 9 saat…* şeklinde çeşitli bağlamlarda ve kullanımlarda karşımıza çıkar.

Etkinlik No.: 124

1. a) Olası Cevaplar:

Öğrenci buradaki koca kelimesini "bir kadının evlenmiş olduğu erkek, eş" veya "büyük, geniş" anlamlarıyla yorumlayabilir.

(Öğrencinin bu soruya birikimine ve sözcük dağarcığına bağlı olarak farklı cevaplar vermesi beklenir.)

b) **koca:** 1. Büyük, geniş, 2. Kocaman, iri, 3. Yaşlı, ihtiyar, pir, 4. Yüksek, 5. Büyük, ulu.

Koca sözcüğü, metinde "yaşlı, ihtiyar, pir" anlamında kullanılmıştır.

Olası Cevaplar:

Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur. (Atasözü)

Babaannem kocadığında gözleri de görmez oldu.

2. Olası Cevaplar:

Ev sahibi, ev sahibi! Bana bir parça yiyecek bir şeyler verin, bana bir iyiliğiniz yok mu?

(Öğrencilerden *hayır* kelimesinin karşılığı olarak iyilik, yardım, himmet, fayda vb. sözcüklerinden birini kullanarak cümleyi yeniden düzenlemeleri beklenir.)

CEVAP ANAHTARLARI

3. Ninnide *bebek* sözcüğü yerine yavru, guzu (kuzu) ve dudu kelimeleri kullanılmıştır. Bu çeşitlilik, Türkçedeki anlam zenginliğine ve benzetmeler yoluyla sözcüklere yeni anlamlar kazandırıldığına işaret etmektedir.

4. Türk-İslam kültüründe Hızır'la ilgili pek çok rivayet vardır. Yaygın olan ve halk arasında da daha çok kabul gören görüşe göre Hızır, zorda kalanların imdadına koşan, kerametler gösteren, insanları doğru yola sevk eden bir ulu kişidir ve evliyadandır. Burada *dede* ve *goca (koca)* kelimeleriyle karşılanması, insanların Hızır'ı yaşlı ve bilge bir kişi olarak kabul ettiğinin ve onunla insani bağlar kurmaya çalıştığının göstergesi olarak kabul edilebilir.

5. Metindeki *goca, gızım, goyulasın, beğ, nenni, guzum, gapıya, Hızır'ımış, dudum* kelimeleri yerel söyleyiş korunarak yazıya aktarılmıştır. Bu kelimeler efsanenin derlendiği bölgenin ağız özelliklerini yansıtmaktadır. Sözlü bir ürün olan efsaneler yazıya aktarılırken söyleyişteki orijinalliğin korunması, anlatımda sadelik ve yalınlığın gözetilmesi ve anlatıcının samimiyetinin yazı diline yansıtılması, okurda inandırıcılık ve anlatılanların gerçek hayata dair olduğu duygusunu pekiştirmektedir.

Etkinlik No.: 125

1. Tahminler öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak değişebilir.

mukaddes: Kutsal.
husus: 1. Konu, madde. 2. Özellik, yön.
yılların yılları kovalaması: Yılların geçmesi.
elçi: 1. Bir devleti başka bir devlet katında temsil eden kimse, sefir. 2. Bir uzlaşma sağlamak veya iş bitirmek için birinin yanına gönderilen kimse.
tılsım: Doğaüstü işler yapabileceğine inanılan güç.
bahtiyarlık: Mutluluk.
falcı: Fala bakmayı kendine geçim yolu yapan kimse.

2. ***İş işten geçti.*** *Türkeli'nin bütün kurdu kuşu, bütün hayvanları* ***dillendi****, kendi dillerince kayanın düşmana verilişine ağladılar. Yedi gün sonra da bu düşüncesiz Hakan öldü. Ama onun ölümüyle ülke felaketten kurtulamadı. Bir Çin prensesi uğruna çekinmeden* ***gözden çıkarılan*** *yurdun bir kayası, Türkeli'nin felaketine sebep oldu. Halk rahat ve huzur yüzü görmedi. Irmaklar birbiri ardınca kurudu. Göllerin suyu buhar olup uçtu. Topraklar yarıldı, ürünler yeşermez oldu.*

-Göç!.. Göç!.. diye bağrışmaya başladı. Derinden, inilti, hüzün dolu, çaresiz bir çığrışmaydı bu. ***Dayanılması çok güçtü****. Uygurlar bunu Allah'ın emri diye bildiler. Toparlandılar, yollara düştüler.*

Aynı anlama gelen kelime ve kelime gruplarının birbirinin yerine kullanılabilmesi dilin zenginliğinin göstergesidir. Burada da anlam; bozulmayacak, güzelleşecek ve dilin zenginliğini yansıtacak şekilde etkilenmiştir.

3. Aynı anlam özelliğini taşıyan koyu yazılı kelimelerin bir arada kullanılması, cümlede ifade edilen durumu pekiştirmekte ve anlatıma güç katmaktadır.

4. *Kutsal ışık, tılsımlı taş, Kutlu Dağ, hayvanlar dile geldi vb.* kelime ve kelime grupları, olağanüstü durumları ifade ettikleri için destan türünün özelliklerini yansıtmaktadır.

5. Dönemin sosyal yapısını yansıtan anahtar kavramlar: Göç, felaket, rahat yüzü görmemek

İnanç yapısını yansıtan anahtar kavramlar: Kutsal, Tanrı tarafından gönderilmek, ilahi emir

Etkinlik No.: 126

1. a) **ikram edilir:** Sunulur.
zifiri karanlık: Kapkara bir ortam.
dillere destan: Çok konuşulan/Uzun yıllar konuşulacak.
hayra yormaz: Kötü/olumsuz şeylere işaret etmek.

b) Önceki sözcükler daha uygundur. Çünkü efsanelerin dil ve anlatım özelliklerine daha yatkındır. Bağlama uygun yöresel sözcüklerdir.
Benim bulduklarım daha uygundur. Çünkü benim seçtiğim kelimeler metni daha modern ve anlaşılır hâle getirmiştir.

2. Avrupa Hun ülkesine gelen elçiler Attila'nın eşi Arığ-Han Hatun tarafından kabul edilerek devlet işleri görüşülebilmektedir. Kabul törenlerinde, ziyafetlerde, şölenlerde hatun, hakanın solunda oturur.

3. Çıraların bırakıldığı tabaklar misafirlere verilir. Pembe Ana çıraları elleriyle yakar. Tatlı tatlı konuşarak misafirleri de ikna eder. Bir çift tabağı da kendisi eline alır ve oynamak için ortaya çıkar. İki ifade arasında anlam açısından bir fark olmasa da üslup bakımından anlatıcı ile aramızda büyük bir fark oluşmuştur. Bu da hem anlatıcılar arasında hem de sınıfımızdaki arkadaşlarımız arasında bilgi, tecrübe ve birikime dayalı olarak yazım farkı olacağının bir göstergesidir.

4. Lambalı nehir oyunu, fenerli ırmak oyunu, Ay tutulması oyunu, karanlığı aydınlatan oyun, gelin ağlatan oyun vb.

5. Ay, kendi yörüngesinde dolanırken kimi zaman Dünya'nın gölgesine girer. Buna Ay tutulması denir. Ay tutulması, dolunay zamanında ve Ay'ın düğüm noktalarına yakın olması durumunda meydana gelir. Ve Ay, ışığını kaybederek etrafın kararmasına sebebiyet verir.

6. Çok sevinirim. Özel bir durum olarak değerlendiririm.

Ben üzülürüm her şeyin çok parlak olmasını isterim.

Etkinlik No.: 127

1. Henüz sözlü kültür vardır. Muhtemeldir ki yaşam tarım ve hayvancılığa dayalıdır. İyilik ve yardımlaşma halk arasında çok önemsenmekte ancak zaman zaman insanlar birbirine hatta fakirlere bile yardım etmeyi unutmaktadır. Böyle bir ortamda iyilik isteyen birine yardımda bulunulmamış olması hatta azarlanıp kovulmuş olması taş kesilmeyi gerektiren bir durumdur. Bu durum halk arasında ibretlik bir sonla değer bulmuştur.

2. Metnin italik yazılan bölümünde tepe ve efsane ile ilgili verilen bilgiler okuyucuyu efsaneye hazırlamaktadır. Ayrıca yardıma muhtaç birine yardım edebilecekken yardım edilmemiş olması halkın gönlünde taş olmaya yeterli sebeptir. Geleneksel ahlak anlayışına göre kapıya gelen fakirin geri çevrilmemesi fikri doğrultusunda geri çevirirseniz mutlaka bir karşılığı olur yaptığınızın. *Fakirin dili yok ki bir şeyler söylesin, taş yürekli kalbi yok ki kötü laflar etsin. Dediği sadece 'Allah, seni de, buğdayını da taş yapsın!'* cümleleri de inandırıcılığı güçlendirir.

3. İyilik insanların içinde var olan bir duygudur. Ülkemizin her bölgesinde bu ve benzer söylenceler de hep vardır ve var olacaktır. Ancak bu söylencelerin daha canlı olduğu bölgelerde iyilik yapma alışkanlıklarının daha yüksek olabileceğini, insanlar arasındaki iletişimin, yardımlaşma duygusunun, maddi ve manevi dayanışmanın daha yoğun devam ediyor olabileceğini söylemek mümkündür.

4. Efsanenin meydana geldiği dönemde ve günümüzde de iyilik yapmanın çok kıymetli olduğu gerçeğini ortaya çıkaran bir durumdur. Çünkü iyilikten geri durmak onaylanan bir davranış değildir. İyiliğe vesile olmak ise her zaman teşvik ve takdir edilen bir durumdur. Çok eski zamanlarda da böyleydi bugün de böyledir.

5. Her sosyal düzen kendi söylencelerini üretir. Belki "Çeç Dağı" efsanesinin benzeri ortaya çıkmayabilir ancak sosyal yapı ve anonim kültür kendini yenileyecek, yönlendirecek söylenceleri ortaya çıkacaktır.

Günümüzün sosyal, kültürel ve ekonomik gerçekleri böyle efsanelerin yaşanması, anlatılması ve söylenenlere inanacak bir kitlenin oluşması olasılığını oldukça düşürmektedir. Ancak efsanede ortaya çıkan çatışma unsurları ve bu unsurlardan yola çıkılarak verilen mesajlar geçerliliğini korumaya devam edecektir.

Etkinlik No.: 128

1. Efsaneler bir tabiat olayını, bir varlığın meydana gelişini ya da doğadaki bir değişimi açıklama ihtiyacından doğmuş olağanüstü anlatılardır. Bu anlatıların hemen hepsinde ortak bir özellik olarak insanların doğruluktan ayrılmamaya davet edildiği görülür. Yalan söyleyenler, tartıda hile yapanlar, emanete ihanet edenler, doğru söze kulak asmayanlar, kendini beğenmişler efsanelerde ya cezalandırılırlar ya da uygun bir şekilde ikaz edilirler. Efsaneler halkın doğrularını yine halkın dili ile anlatan ürünlerdir. Bunu yaparken bu metinde olduğu gibi akıl erdiremedikleri bazı unsurları (mekânları, kişileri, nesneleri, olayları vb.) ayrıntıya girerek anlatıp inandırıcı olmaya çalışırlar.

CEVAP ANAHTARLARI

2. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdaki ifadelere benzer açıklamalar yapılabilir:
Güvenlik kamerası görüntüleri, parmak izi ve DNA analizi günümüzde mahkemelerde davaların sonuçlanması için en çok başvurulan yöntemlerdir. Eskiden ise mahkemelerdeki tek belirleyici husus olayı gördüğünü söyleyen şahitlerin beyanatlarıydı. Dolayısıyla davalı kişinin kurtulması ya da suçlu bulunması bir anlamda şahitlerin ifadeleriyle doğru orantılıydı. Halkın bu kadar önemli bir konu ile ilgili bir efsane ortaya çıkarması ve bunları nesilden nesle aktarması doğal bir sürecin sonucudur.

3. Efsaneler, ortaya çıktığı dönemde ön planda olan değerleri yansıtması bakımından bir anlam taşıyabilir. İçindeki olağanüstülüklerin ön plana çıkma ihtimali söz konusu değildir. Bu anlatılarda önemli olan, verilmek istenen mesajdır.

4. Efsaneler; insanların inançlarını, umutlarını, hayallerini, dünyayla ilgili düşüncelerini açık ve anlaşılır biçimde dile getirir. Bunu yaparken de halkın kafasında gerçekliğiyle ilgili bir kuşku uyandırmaz. Yalan söylemenin, yalancı şahitlik yapmanın çok kötü ve cezalandırılmayı gerektirecek kadar ağır bir suç olduğu, bu efsaneyi oluşturan inanç ve değer yargılarıdır.

Etkinlik No.: 129

1. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdaki ifadelere benzer açıklamalar yapılabilir:

"Biz kimiz? Nereden geldik? Bugünlere gelirken neler yaşadık? Geçmişteki yaşam koşullarımız nasıldır? Toplum olarak başımızdan geçen önemli olaylar var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?" vb. sorularla destanların ortaya çıkışı sorgulanabilir.

2. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdaki ifadelere benzer açıklamalar yapılabilir:

Destan döneminde insanlar, tabiat olaylarını ilim ve aklın süzgecinden geçiremediği için doğayla mücadelesinde büyük ıstıraplara maruz kalmıştır. Bu ıstıraplar ise büyük kurtuluşlara sebep olmuştur. Doğayla mücadelenin dile getirildiği ve hayal unsurlarıyla süslenmiş anlatıların destanın oluşumunda doğrudan katkısı vardır.

3. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

Üç aşamada (çekirdek, yayılma, derleme) gelişen destan türünün ilk aşamasında, milletlerin tarihî süreç içinde hayatlarında büyük izler bırakmış bir olay meydana gelir. İkinci aşamada ise söz konusu olay ve kahramanlıklar; sözlü gelenek yoluyla zenginleştirilip, abartılarak yayılır. Böylece bölgeden bölgeye ve nesilden nesle geçer. Derleme (yazıya geçirme) aşamasında da sözlü gelenekte yaşayan destanı güçlü bir şair, bir bütün hâlinde derleyip manzum olarak yazıya geçirir. Çoğu zaman bu destanların kim tarafından derlendiği ve yazıya geçirildiği belli değildir. İlim ve aklın hâkim olduğu günümüzde insanların en küçük tabiat ve toplum hadisesini teknolojik aletlerle kaydetmelerinden dolayı anlatılarla ve hayal unsurlarıyla zenginleştirilen, kulaktan kulağa aktarılan destanın bu üç aşamayla oluşması imkânsızdır.

4. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:
Destanlar, anlatılarla ve hayal unsurlarıyla zenginleştirilerek ve kulaktan kulağa aktarılarak oluşur. Eğer yazının olduğu dönemde bu anlatılar yazıya geçirilmiş olsaydı destanlar, yazıya geçiren ilk kişinin anlatımıyla sınırlı kalacaktı. Dolayısıyla bir milletin bütün fertlerinin hayal gücüyle çoğalıp gelişemeyecekti. Böylece bir destan ihtişamını kazanamayacaktı.

Etkinlik No.: 130

1. a) Muhtemel cevaplar şunlardır:
Hayat sürprizlerle doludur, insan hiç ummadığı anda ummadığı olaylarla karşılaşabilir.
Halk arasında, temas ettiği cansız varlıklara hayat veren bir suyun olduğuna dair inanç vardır.
Bir sır gizli kaldığı sürece bir anlam ifade eder. Ortaya çıkınca değerini yitirir.

b) *Bir sır gizli kaldığı sürece bir anlam ifade eder. Ortaya çıkınca değerini yitirir*. cümlesi metinde verilmek istenen asıl mesajdır. Kuşun canlanıp uçması, avcının şaşırıp kalması, gölün parçalara ayrılması vs. dinleyici/okuyucuda merak duygusunu harekete geçiren çatışma ögeleri ve bu çatışmaların çözümüdür. Aynı zamanda soyut bir düşüncenin (tema) somutlaşmış biçimi olan konuyla ilgili yardımcı düşüncelerdir. Metnin iskeletini oluşturan olay, bu yardımcı düşüncelere bağlı olarak kurgulanmıştır.

2. *Bingöl* adının nereden geldiğiyle ilgili soru cevapsız kalırdı. Metinde verilmek istenen asıl ileti değişirdi.

3. Halk arasında uzun süreden beri bu konuyla (hayat suyu/abıhayat) ilgili benzer efsanelerin anlatılageldiğini ve bu inancın toplum belleğinde yer ettiğini gösterir.

4. Muhtemel cevaplar şunlardır:

Efsaneler masallarda olduğu gibi temel insani değerleri ön plana çıkaran metinlerdir. Efsanelerin masallardan farkı *inanç* unsuru etrafında şekillenmesidir. Bu unsur toplumun olaylara yaklaşım biçiminin bir yansıması kabul edilebilir.

Sır taşıma olgusunun yalnızca ahlaki bir değer değil dinî bir yükümlülük olduğu vurgulanmış ve böylece -dolaylı olarak- ders vermek istenmiş olabilir.

Metinde avcının Kuş Gölü'yle ilgili sözleri, halk arasında efsaneleri dilden dile dolaşan Hızır'ın gizemli kişiliği ve onunla bütünleşen *hayat suyu*yla (abıhayat) ilgili inanca dayanır.

5. Sır olarak kalması gereken bir bilgi açığa çıkarılmamalıdır. Doğru sözlü olmak gerekir ancak bazen gizli kalması gereken bir doğrunun başkaları tarafından bilinmesi bize ve çevremize zarar verebilir.

İnsanlar sahip oldukları meziyetleri veya başkalarına yaptıkları iyilikleri uluorta anlatmamalıdır.

6. a) Bir insanın sonsuza dek yaşaması doğa kanunları gereği mümkün değildir. Ancak ölümsüzlük düşüncesi, insanlığın ortaya çıkışından beri varlığını hissettiren bir olgudur. Mağaralara çizilen resimlerden günümüzde "yaşanılan anı ölümsüzleştirmek" amacıyla kullanılan görüntü kayıt cihazlarına; günlük tutma/hatıra yazmadan ölümcül hastalıkların tedavi yöntemlerini aramaya kadar birçok insan faaliyetinde aynı düşünce etkisini göstermiştir.

b) Bir insan, bilimsel veya sanatsal bir eser ortaya koyarak ya da insanlığın yararına bir buluşa imza atarak manen ölümsüzleşebilir.

Etkinlik No.: 131

1. Muhtemel cevap: Efsanede marangozun ölümü dağa Karacadağ denilmesine neden olmuştur. Eğer marangoz ejderhayı öldürseydi efsanenin sonu tamamen değişecek ve dağın ismi Karacadağ olmayacak, efsanenin sonuna göre dağ, farklı bir isim alacaktı.

2. Muhtemel cevap: Efsaneler, oluştuğu yere bir anlam kazandırırlar. O anlam ile yöre halkı oraya bir aidiyet hisseder. O mekâna bir değer, bir anlam atfedilmesiyle insanlar o yerleri kendilerinden bir parça olarak görüp sahiplenirler.

3. Muhtemel cevap: Efsanenin sonunda marangozun annesi oğlunun öldüğünü anlayınca ettiği beddua ile ejderha patlar ve kapkara taşlara dönüşür. Kara (siyah) renk matemi, ölümü, yas tutmayı sembolize eder. Âdeta dağ annenin yasını, üzüntüsünü yansıttığı için dağa Karacadağ denilmiştir.

4.

Motif veya Öge	Efsanedeki Karşılığı/Özellikleri
Bey	Diyarbakır Beyi; Bey'in güzelliği dillere destan bir kızı var. Her işi yerli yerinde, merhameti bol, sevgisi çok olan biri.
Kız	Diyarbakır Beyi'nin güzeller güzeli kızı.
Delikanlı	Sevdiği ile arasındaki sosyal ve ekonomik farklara rağmen aşkı için mücadele eden ama başaramayan kişi.
Olağanüstü varlık ve yaşadığı mekân	İnsanlara musallat olan, insanları öldüren ejderha dağda yaşıyor.
Evlenme şartı	Beyin: "*Eğer senin oğlun gider o ejderhayı öldürür ve o kılıcı alıp gelirse o zaman kızımı ona veririm.*" demesi.
Beddua ile cezalandırılma	Marangozluk yapan delikanlının annesinin, oğlunun ölümü üzerine beddua etmesi ve ejderhanın parçalanması.

CEVAP ANAHTARLARI

5. **Aşk:** Marangozluk yapan delikanlı ve Diyarbakır Beyi'nin dünyalar güzeli kızı
Sevgi: Marangozluk yapan delikanlının annesi
Merhamet: Marangozluk yapan delikanlının annesi ve Diyarbakır Beyi
Öfke: Marangozluk yapan delikanlının annesi

Etkinlik No.: 132

1. Herhangi bir milletin mensubu olan kişiler hangi mevki ve makamda olursa olsunlar milletinin çıkarları için bütün benlikleri ile mücadele etmelidir. *Söz konusu vatansa gerisi teferruattır.* Okuduğumuz metinden çıkardığımız yargı günümüzde önemini artırarak devam ettirmektedir. Okuduğumuz destanın kahramanı olan Alp Er Tunga gibi milleti ve vatanı için son nefesimize kadar çalışan çabalayan bireyler olmak en önemli amacımız olmalıdır.

2. Metnin 1. paragrafında Alp Er Tunga'nın fiziksel ve ruhsal betimlemesi yapılmıştır. *Alp Er Tunga arslan yeleli, servi boylu idi. Saldırırken timsah kadar cesur, av avlarken erkek arslan gibi çevik, vuruşmada savaş fili kadar kuvvetliydi. Yürüdüğü zaman yeri sarsıyor, art arda attığı oklar vınlayarak göğü inletiyordu."* Bu cümleler onun fiziksel betimlemesini oluşturur. *Dostlarına umut veren, kut veren dili, düşmanları için keskin bir kılıç idi. Bilgelikte ondan üstünü yoktu. Yüreği derya kadar geniş, eli ise yağmur yağdıran bulut kadar cömertti.* Bu cümleler ise onun ruhsal betimlemesini oluşturur. Gerçek hayatta ve günümüz dünyasında Alp Er Tunga gibi bir karaktere rastlamak imkânsızdır. Destanlardaki kahramanların çoğu olağanüstü özellik ve güçlere sahiptir. Milletler kendi kahramanlarını olağanüstü güçlerle donatarak yenilmez hâle getirmiştir. Onların başarıları millet oluşumunda mihenk taşı olmuştur. İnsan olumlu ve olumsuz özellikleri bünyesinde taşıyan bir varlıktır. Kurgu bir metin olan okuduğumuz bu destanda ise karakterler ya kusursuz derecede olumlu ya da tamamen olumsuz özellikler taşımaktadır. Bu da gerçek hayatla uyum taşımamaktadır.

3. a) Okuduğumuz metinde olaylar Kaz Oynı, İle Suyu, Dihistan, Dihistan Kalesi, Rey, Buhara, Semerkant, Çac ve Gang gibi yerlerde gerçekleşmiştir. Destanda olayların geçtiği yerlerin çoğu günümüzde de bulunan yerlerdir. Okuduğumuz destanda geçen ana olay; Türkler ve İranlılar arasındaki Alp Er Tunga döneminde gerçekleşen mücadele ve savaşlardır. Metinde geçen olaylar Saka Türkleri hükümdarı Alp Er Tunga döneminde gerçekleşmiştir. Alp Er Tunga, Peşeng, Kaz, Kubad, Barman, Zâl, Zev, Rüstem, Keykâvus okuduğumuz destanın kahramanlarıdır. Okuduğumuz destan ilahi bakış açısı ile yazılmıştır.

   b) Günümüzde isimleri değişmiş olmalarına rağmen çoğu yer bugün de var olan yerlerdir. Kaz Oynı, günümüzde Kazvin şehri olarak adlandırılmaktadır.

4. Milletinin düştüğü kıtlık ve savaş Alp Er Tunga'yı derinden etkilediği gibi okuyucuyu da derinden etkilemektedir. Çünkü millet sevgisi en önemli sevgilerdendir. Çok sevdiği milletini korumak için ateşkes yapmak zorunda kalan Alp Er Tunga'nın yaptığını her yönetici yapardı. Metnin son bölümlerinde de görüldüğü gibi Alp Er Tunga bozguna uğramanın, kaybetmenin acısını benliğinde tüm gerçekliği ile hissetmiştir. Ateşkes imzalamak zorunda kalmıştır. Kendini milletine ve onun mutluluğuna adamış Alp Er Tunga'nın yaşadığı duyguları tam anlamıyla benliğinde hisseden bir insan, Alp Er Tunga gibi davranırdı. "Söz konusu vatansa gerisi teferruattır." bilincinde yetişenler için Alp Er Tunga örnek alınacak bir karakterdir. Onun yaptıkları ve yapamadıklarından çıkarılan dersler okuyan herkesin hayatına yön verecektir.

Etkinlik No.: 133

1. a) *İşte o günden itibaren Demircioğlu da Köroğlu'nun delileri arasına katılmış olur.*

   b) *Ben senin arkadaşın olmak isterim. Yoksa sen beni zorla esir edemezsin.*

2. Köroğlu'nun aklını kullanması ve Demircioğlu'na oyun etmesi etkili olmuştur.

3. Dostluk, mertlik, sözünde durma vb.

4. a) Temayı güçlendirmekte daha etkili olmuştur. Konunun bu şekilde ilerlemesi, Demircioğlu'nun daha güçlü olduğu hâlde Köroğlu'na katılma olasılığını zayıflatarak olaya heyecan katmış ve okuyucunun dikkatini çekerek metnin tansiyonunu yükseltmiştir.

   b) Başvururdum. Bu hile değildir. Bilgiyi kullanmaktır. Sınamadır.
   Başvurmazdım. Kuvvetimle yenmeye çalışırdım.

5. Köroğlu destanının önemli kahramanlarından biridir Demircioğlu. Destanın her kahraman için anlatılan bir parçası vardır. Köroğlu'nun adamlarının da en az Köroğlu kadar kuvvetli ve mert olduğunu vurgulamak içindir.

6. Köroğlu'nun yerinde olmak isterdim çünkü ana karakter Köroğlu'dur ve neticede de kazanan odur.
Güçlü olduğu hâlde Köroğlu'na özgür iradesiyle katılmış olması sebebiyle Demircioğlu'nun yerinde olmak isterdim.
Demircioğlu'nun yerinde olmak isterdim çünkü Demircioğlu daha mert ve daha güçlü bir kişiliktir. Bu metnin temasının oluşmasında etkili olan da Demircioğlu'dur.

Etkinlik No.: 134

1. Olaya hareketlilik kazandırmış, çarpışma ihtimali gerilim meydana getirmiş, okuyucu/dinleyicinin dikkatinin olay üzerine yoğunlaşmasını sağlamış ve merak duygusunu kamçılamıştır.

2. a) Muhtemel cevaplar şunlardır:
   Bir insan; ilerlemiş yaşına, hayat tecrübesine, bulunduğu konuma ve sahip olduğu maddi güce rağmen isabetli kararlar alamayabilir. Daha genç ve deneyimsiz biri aklını daha iyi kullanarak doğru tercihler ortaya koyabilir. Bu nedenle onların görüşleri de dikkate alınmalıdır.

   Öğüt dinlemeyen biri ancak başına bir felaket gelince akıllanır.

   Başarıya ulaşmak için doğru bir hedef belirlenmeli, uygun stratejiler geliştirilmeli ve hayatın gerçeklikleri göz ardı edilmemelidir.

   b) Olayla atasözleri arasında bağlantı görüyorum. Çünkü olayın sonunda Akılay'ın öneri ve uyarılarının babasının düşüncelerinden isabetli olduğu görülmüştür. Bu durum aklı iyi kullanmakta yaşın bazen önemli olmadığını gösterir. Kimi zaman yaştan daha önemli olarak olgunluk, olaylara bakış açısında isabetli olma, anlayıp dinleyerek fikir ve strateji geliştirme becerisi vs. ön plana çıkabilir.

3. Muhtemel cevaplar şunlardır:

   Manas gibi davranırdım. Çünkü olgun insan, iç çatışmalarından başarıyla kurtulmuş, bağışlayıcılık meziyetine sahip olan, erdemli kişidir.

   Şooruk Han gibi içinde olumsuz düşünceler besleyen kişilere ibret olması ve onun insanlara karşı yaptığı kötülüğün karşılıksız kalmaması için onu en sert biçimde cezalandırırdım

4. Gurur-tevazu/yüce gönüllülük, açgözlülük-kanaat, bencillik-akıl, hilekârlık-zekâ, kıymet bilmeme-vefa vs.

Etkinlik No.: 135

1. Temel çatışma, iftiraya uğrayan Sarıkız'ın suçsuz olduğu hâlde toplum baskısına direnemeyen babası tarafından öldürülmek istenmesi ve terk edilmesidir.

2. Sarıkız'ın babası üzgündür ve kızını öldürmek istememektedir. İç çatışmasının kaynağı aynı anda ortaya çıkan karşıt iki duygudur. Asıl niyeti iftiraya uğramış olan kızını kurtarmaktır, onu cezalandırmak değildir, kızına kıyamaz.
Onun yerinde ben olsaydım kızımı dinler, ona inanırdım; onu terk etmezdim ve kızımın arkasında durarak iftira atanlara gerekli cevabı verirdim.

3.

Kavram Düzleminde	
İdeal Değerler	**Karşıt Değerler**
İftira atmamak	İftira atmak
Emanete sahip çıkmak	Emanete göz dikmek
Dedikodu yapmamak	Dedikodu yapmak

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 136

1. Bu metinde Tanrı Kayra Han ile Kişi arasında bir güç ve iktidar çatışması vardır. Kişi, yaratıldıktan sonra kendini Kayra Han ile eşit görmeye başlamış ve onun hâkimiyet alanlarını paylaşmak istemiştir.
2. Kişi'nin, Kayra Han'ın yüzüne su fırlatabildiğini görünce ondan daha güçlü olduğunu sanması ve Kayra Han'dan daha yükseğe uçmak istemesi

   Kişi'nin Kayra Han'dan gizli bir şekilde kendisi için de sudan toprak çıkarması ve o toprakla kendine bir yer yaratabileceğini zannetmesi
3. Kayra Han, Kişi'yi ilk hatasında affetmiştir. Ona güvenmiş ve görev vermiştir. Ancak Kişi, yaratma gücünü Tanrı'yla paylaşabileceğini düşününce Kayra Han onu Erlik'e dönüştürmüş ve yanından uzaklaştırmıştır. Buradan, Tanrı'nın insanlara ikinci bir şans verdiği ve affedici olduğu ancak insanoğlunun hatalardan ders çıkarmayarak hırslarına teslim olduğu sonucu çıkarılabilir.
4.

İslamiyet'in Kabulünden Önceki Yaratılış İnancı	İslamiyet'in Kabulünden Sonraki Yaratılış İnancı
Altayların tanrısı Kayra Han ya da Kuday diye adlandırılır.	Müslüman Türklerin tanrısı Allah'tır.
İlk insan Kişi'dir.	İlk insan Hz. Âdem'dir.
İlk insan, güç ve iktidar mücadelesi üzerinden imtihan edilmiştir.	İlk insan, Allah'ın emirlerine uyup uymama üzerinden imtihan edilmiştir.
İlk insan Erlik'e dönüştürülmüştür.	İlk insan cennetten dünyaya sürgün edilmiştir.
Kötülük tanrısı Erlik'tir.	İnsanları kötülüğe yönlendiren varlık Şeytan'dır.

5. Bu gibi durumlarla karşılaşmamak için büyüklerimize karşı saygılı olmalı ve onlarla kurduğumuz ilişkide sınırlarımızı bilmeliyiz. Bir hata yaptığımızda bu hatayla yüzleşmeli, kendimizi sorgulamalı ve geri adım atabilmeliyiz. Samimi bir özür dilemek ve yanlışlarımızı tekrarlamamak, yeniden doğru bir ilişki kurabilmenin ilk adımı olacaktır.

Etkinlik No.: 137

1. Zorbalık ve zenginlikle her şeyin elde edilebileceği düşüncesine karşı takınılan kararlı tutum ve gösterilen fedakârlığın çatışması anlatılmaktadır.
2. Sevgi, kararlılık, dua, sadakat, fakirlik, zenginlik, haddi aşmak, şımarıklık ve zor kullanmak ön plana çıkan unsurlar arasında yer almaktadır.
3. Öğrencinin bilgi birikimine ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık göstermekle birlikte aşağıdaki gibi bir açıklama yapılabilir:

   Ben çoban veya kızın yerinde olsaydım öncelikle ileriye dönük bu beraberlikte ailemin rızasını göz önünde bulundururdum. Gerek onların gerekse problem çözme konusunda o civarda sözüne itibar edilen, rehber olabilecek kişilerden yardım ister, şiddetten uzak bütün çözüm yollarını denerdim.
4. İyiler olumlu davranışlarından dolayı nihayetinde ilahi yardımlara mazhar olmuş, kötüler ise sergiledikleri olumsuz davranışlardan dolayı amaçlarına ulaşamamıştır. Bu durum, iyiliğin her zaman tercih edilmesi gereken bir davranış olduğunu göstermektedir.
5. Öğrencinin bilgi birikimine ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık göstermekle birlikte aşağıdaki gibi bir açıklama yapılabilir:

   Günlük hayatta genellikle kişiler arası iletişim eksikliğinden kaynaklanan çatışmalara rastlamaktayız. Aile içinde ve arkadaş çevresinde yaşanan çatışmaların önemli bir kısmının iletişim yollu olduğunu söyleyebiliriz. Yeterince anlaşılmadığımızı düşündüğümüz, sadece kendi isteklerimizi ön plana çıkardığımız, karşımızdakileri yeterince dinlemediğimiz durumlarda çatışmaların yaşanması kaçınılmaz olur. Bu tür sorunların üstesinden gelebilmek için öncelikle her bireyin farklı özelliklere sahip olduğunu farkında olmak, herhangi bir olayda kendimizi başkasının yerine koyarak onu anlamaya çalışmak, bireysel anlamda hata yapabilecek bir yapıda olduğumuzu düşünerek hareket etmek gibi davranışlarda bulunmaya çalışmalıyız.

Etkinlik No.: 138

1. Öğrencinin hayal gücüne bağlı olarak aşağıdakine benzer bir bölüm yazılabilir:

   Ağa, Bilecen'i ilk gördüğünde hâliyle çok şaşırır. "Böyle bir şey nasıl olabilir?" diye hayrete düşer. İnanası gelmez. İlk önce "Bana belli etmeden peşimden geldi herhâlde." diye düşünür. Ancak yanında getirdiği köfteler hanımının köfteleridir. Köfteyi ondan daha iyi yapan yoktur, şu koca dünyada. Bilecen, köfteleri yemesi için ağaya uzatmakla yetinir. Bu hareketten sonra ağa, Bilecen'in ermiş bir kişilik olduğunun farkına varır ve köyüne dönünce insanlara bunu anlatmaya karar verir vb.
2. Sır, sözlükte *Varlığı veya bazı yönleri açığa vurulmak istenmeyen, gizli kalan, gizli tutulan şey.* anlamına gelir. Sıradan bir kişi olarak bilinen Bilecen, köfteyi hacda olan ağasına yetiştirince sırrını belli etmiş olur. Sırrın en önemli özelliği gizli tutulmasıdır. Paylaşmak sır için geçerli bir durum değildir. İnsanlar sırlarının bilindiği yerde durmak istemez. Nitekim sırrın yöre halkınca bilinir olması Bilecen'in orada bulunmasını artık anlamsızlaştırmıştır vb.
3. Öğrencinin hayal gücüne bağlı olarak aşağıdakine benzer bir bölüm yazılabilir:

   Bilecen, sırrının bilinir olmasıyla orada kalamayacağını düşünür. Köyü terk eder. Köylüler yıllarca böyle ermiş bir kişiyle beraber olmalarına rağmen onu pek umursamadıkları için pişman olurlar. Bilecen, gittiği köyde bir konakta yine uşaklık yapmaya başlar. Kendine verilen vazifeleri çok titiz bir şekilde yerine getiren Bilecen, orada da sessiz yaşamına devam eder. Hane sahipleri ve köylüler de onun ne büyük bir insan olduğunun farkına varmadan yaşayıp giderler.
4. Metin kurgulanırken *Şeyh Bilecen* adlı efsanenin tema ve konusundan yararlanılabilir. Kişi, zaman ve mekân gibi unsurlar öğrenciler tarafından kurgulanacaktır. Gereksiz ayrıntılara girmemeye dikkat edilmelidir.

Etkinlik No.: 139

1. Öğrencinin hayal gücünün genişliğine bağlı olarak farklı kurgular yapılabilir.

   Olumlu gelişirdi.

   Kadın eydür:

   - Sen de kimsin, bizlere benzemiyorsun git buradan, dedi.

   Seyyit:

   - Canım ana, dedi. Söz söyleyecek vakit değil. Üşüdüm, bana yardım et ve benden korkma lütfen! Hem dahi beni kimseye söyleme!

   Kadının yıllar evvel kaybettiği oğlu gözünün önüne geldi ve onun yerine koydu Seyyit'i. Ona merhamet etti. Ağlaya ağlaya eve getirdi onu.

   Seyyit:

   - Canım ana, üstümü ört, biraz yatayım! dedi.

   Yattı ve uyudu. Kadın, üstünü örttü. Kapıyı sağlam bir şekilde kilitledi.

   Yanında oturdu. Oğluna benzettiği Seyyit, biraz uyudu, kendine geldi, uyandı: Dedi ki:

   - Canım ana, karnım açtır, yemek getir yiyeyim, dedi.
2. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Destanda Seyyit'in farklı kişi, durum, ortam, nesne vb. ile karşılaşması ya çatışmalara ya da uzlaşmaya yol açacaktır. Seyyit, kılık değişerek olay örgüsünü, yani bu çatışma ve uzlaşmaların yönünü değiştirmiştir.

   Günlük yaşamda da görünüm, kılık kıyafet hatta aksesuarlar

CEVAP ANAHTARLARI

kişilerin toplum içindeki durumunu, konumunu etkileyen bir unsurlardır. Kahramanın kılık değiştirmesinin olayların seyrini dolayısıyla olay örgüsünü değiştirmesi doğaldır, şeklinde ikinci bir cevap da eklenebilir.

3. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

Metnin inandırıcılığını artırmaktadır. Çünkü yaşlı kadın onu oğlu sanmıştır. Bir annenin kendi çocuğuna davrandığı gibi onu yatırmış, yedirmiş ve beslemiştir. Böylelikle kalede daha rahat hareket edebilmesinin inandırıcılığı sağlanmıştır.

Etkinlik No.: 140

1. Efsaneler dinî motif taşır, efsanelerde kutsal ögelere yer verilir ve efsanelerin inandırıcılık özelliği vardır. Bu özellikleriyle efsanelere *uydurulmuş metinler* demek zordur. Metinde şekerin tuza dönüşmesi olağanüstü bir olaydır. Ortaya çıktıkları coğrafyada önemli olan kişi, nesne ya da mekânların gizemini çözemeyen insanlar tarafından yapılan yorumlardır. Çoğu zaman yaşanmış olaylardan beslenerek anlatılırlar. Bu nedenle tamamem kurgu ya da gerçek deme imkânı yoktur. Sözlü kültürün zenginlikleridir.
2. Bu dünyadan göçüp gitmiş ancak toplumda hâlâ saygı duyulan insanların öğretilerine, yaşayışına, öğütlerine uygun olmayan davranışlar içinde olursak değer verdiğimiz o insana layık olamayız ve onun ruhunun incinmesine sebep oluruz.
3. *İnsana özgü gerçeklik* sözünden somut, yaşanan gerçeklik anlaşılmalıdır. Ancak insanın hayalleri, tasarıları, içsel çatışmaları da insana özgü gerçeklik bağlamında değerlendirilir.
4. Efsanedeki olayın doruk noktası, en heyecanlı yeri, kervanın İstanbul'a dönüp padişahın ve devlet erkânının huzurunda yükün açılması ve tuz değil de şeker olduğunun anlaşıldığı andır. Herkes heyecanla yükün tuzken nasıl şeker olduğunu merak ettiğinden heyecanın zirve noktası burasıdır denebilir.
5. Suskun Baba
Şeker Baba
Şekeri Tuza Dönüştüren Derviş
6. Padişah, yükün tuz olduğunu görünce çok sinirlenebilir ve sorumluları cezalandırabilirdi.

Etkinlik No.: 141

1. a) Bayındır Han, hırslı, etrafındakileri küçümseyen, çabuk öfkelenen, akrabalık bağını kötüye kullanan bir yönetici özelliği göstermektedir.
b) Bir yönetici: Duygularına hâkim olmalı, yönetimi altındaki insanları asla küçümsememeli,
Bir sözü vermeden önce etraflıca düşünmeli,
Bir işin bütün alternatiflerini ve sonuçlarını göz önünde bulundurmalı,
Başkalarının özel hayatına karışmamalı,
Hırs ile hareket etmemeli,
Pişman olacağı işler yapmamalı.
2. Bir yönetici etrafındaki insanlara değer vermeli ve asla o insanları küçümsememelidir. Çobanın annesini küçümsemesi ve "Nasıl olsa yapamaz." diyerek olmadık şartlar öne sürmesi bir yöneticinin yapmaması gereken şeylerdir.
Ben olsaydım çobanın annesini dikkatlice dinler, istediği şeyi uygun bulmasam da bunu ona hissettirmez ve kızımı vermek istemiyorsam kesin bir dil ile reddederdim.
3. Bayındır Han, hazinenin yerini öğrenmek için kızını kullanmış, sonuç alamayınca da sarayında tertip düzenlemiştir. Bir yöneticinin bu kadar mal hırsına sahip olması kötü bir şeydir. Çabucak öfkelenmesi istemediği, sonradan pişman olduğu bir iş yaptırmıştır. Hırs ve öfke insanlara zarar veren iki huydur. İnsanların, özellikle de bir yöneticinin hırstan ve öfkeden uzak durması gerekmektedir.
4. a) Aile kavramı karşılıklı sevgi, saygı ve güvene dayanır. Çobanın eşinin gözlerini bağlaması bir güvensizlik göstergesidir. Çobanın eşine güvenmesi gerekirdi. Tabii bu güvenin karşılıklı olması gerekir.
b) Aile içinde karşılıklı sevgi, saygı ve güvenin olması gerekir. Bu özellikler aileyi meydana getiren eşlerin her ikisinde olması gerekir. Ailelerin sırları olabilir ve bu sırlar aile içinde kalmalıdır. Çobanın karısı eşinin sırrını (babası da olsa) başkalarına anlatmıştır. Çoban da eşine güvenmediğinden hazinenin saklı olduğu yere eşini götürürken eşinin gözlerini bağlamıştır. Bu durum eşler arasındaki güvensizliği göstermektedir. Aile içinde sır olabilecek hususlar üçüncü şahıslara anlatılmamalıdır. Aile olmak sır saklamayı, birbirine güvenmeyi, saygı ve sevgiyi gerektirir.

Etkinlik No.: 142

1. a) Işıktan doğan beş çocuktan biri olan Bögü Kağan'a herkes çocukluğundan itibaren saygı duyar. O güzellik, zekâ ve yetenekleri bakımından dikkat çeken biridir. Onun sabrı, iradesi, ileri görüşlülüğü diğerlerinden üstündür. Ayrıca bütün milletlerin dil ve yazısını bilir. Hakan seçildiğinde de halkına yakışan bir lider olur.
Milletlerin geleceği ile liderleri arasında çok yakın bir ilişki söz konusudur. Tarihin ilk zamanlarından bugüne kadar güçlü liderler çıkaran milletler dünyaya yön veren devletler ve imparatorluklar kurmuşlardır. Türk milleti de çıkardığı büyük liderler ile cihan devletleri kurmuştur. Karizmatik liderler devletleri ile dünyaya hükmederken, yeterlik ve donanıma sahip olmayan liderler ise devletlerini yok olma noktasına getirmektedir. Okuduğumuz metinde de görüldüğü gibi yeterlik ve donanıma sahip olan bir hakanın yönettiği Uygurlar doğudaki bütün ülkeleri hakimiyetleri altına aldılar.
b) Bögü Kağan, Çinlilerden Nom kitaplarından anlayan ve adlarına tüvinyan denilen din adamlarını göndermesini istedi. Nom, Çinlilerin din kitaplarının adıdır. Bögü Kağan'ın böyle bir karar alması bence olumsuz bir karardır. Böğü Kağan'ın bu kararı almasında yeryüzünü zapt etmesi ve karşısında duracak kimsenin kalmaması etkili olmuştur. Çünkü insanın en savunmasız anı, kendini en güçlü gördüğü andır. Gurur ve kibir insana yanlış kararlar aldırabilir. Kendine aşırı güvenen Bögü Kağan, milletini olumsuz anlamda etkileyecek bir kararı çok fazla düşünmeden almıştır. Din değişikliği gibi çok önemli kararlar alınırken daha dikkatli davranılmalı, olgu bütün açılarıyla incelenmeli ve milletin her kesimi ile görüşmeler yapılarak bir karar alınmalıdır. Çin'e elçiler gönderme kararını tek başına alan ve kurultayı toplamadan, kimseye danışmadan elçilerini Çin'e gönderen Bögü Kağan, telafisi mümkün olmayan bir hata yapmıştır. Bu nedenlerden dolayı ben böyle bir kararı almazdım. Türk milleti kamlara çok değer veriyordu. Kamların bir anda gözden düşmesine yol açan bu karar, Uygur toplumunda büyük yaralar açmıştır.
2. Çin ülkesinden Nom kitabını çok iyi bilen ve Maniheizm dinine hâkim kişiler Uygur ülkesine geldiler. Bunlar Uygur din adamları kamlarla tartışmalara girdiler. Bu tartışmaları kamlar kaybetti. Bu tartışmalardan sonra Uygurlar kendi dinlerini bırakarak Çinlilerin dini olan Maniheizm'e girdiler. Uygurların din değiştirmesi zaman içerisinde Uygurlarda sosyal, kültürel, askerî ve ekonomik hayatta büyük değişikliklere yol açtı. Bu değişikliklerin çoğu olumsuz özellikler taşımaktadır. Bu değişikliğin tek olumlu yanı ise Uygurların kâğıdı ve matbaayı kullanması olmuştur.
Maniheizm dini Uygurları zaman içerisinde yok olma noktasına getirmiştir. Çünkü bu din Uygurlara uygun bir din değildir. Türkleri Türk yapan bütün değer yargılarına karşı olan bu din, Türklerin savaşçı ve teşkilatçı yönünü yok etmiştir. Millî bir din olan Gök Tanrı dininden Çinlilere ait bir din olan Maniheizm'e geçen Uygurların kendi değer yargılarından kopacağı aşikârdır. Maniheizm Uygurların Çinlileşmesine neden olmuştur.
3. Bögü Kağan'ın kardeşleri de aynı onun gibi kutsal bir şekilde dünyaya gelmişti. Halk ve yöneticiler Bögü Kağan'a duydukları saygıyı diğer kardeşlere de duyuyorlardı. Bir kağanda bulunması gereken en önemli özellikler; sabır, irade ve ileri görüşlülüktür. Bu özellikler metinden anladığımız üzere Bögü Kağan'da fazlasıyla mevcuttur. Kağan olmak isteyen kardeşte de bu özellikler muhakkak bulunmalıdır. Kağanın dost ve düşman halkların dillerini ve yazılarını bilmesi gereklidir. Bögü Han gibi kağan olmak isteyen diğer kardeş de bunları bilmek zorundadır. Ülkesini adaletle yöneten Bögü Kağan gibi diğer kardeş de adil olmalıdır.

CEVAP ANAHTARLARI

Bögü Kağan'ın sahip olduğu tek kötü özellik ise gurur ve kibire kapılmasıdır. Metinden Bögü Kağan'ın bu kötü özelliklerinin Uygurların sonunu hazırladığı anlaşılıyor. Kağan olmak isteyen kardeşin mütevazı bir kişiliğe sahip olması bu nedenle gereklidir. Hangi başarıları kazanırsa kazansın gurura ve kibrin bataklığına düşmemelidir.

Etkinlik No.: 143

1. Düşmanın nereden saldıracağını kestirebilmesi. Çok güçlü olması. Soğukkanlı duruşu. Savaşı en zor anında bile lehine çevirebilmesi.
2. Katılıyorum. Çünkü olağanüstü özellikleri olan bir adamın savunduğu bir kaleyi almak zordur.

   Katılmıyorum. Çünkü Şah Abbas kendi gücüne ve askerlerine güvenerek yedi yıl emek verdiği kaleyi almak için daha akılcı planlar yapabilirdi.
3. a) Şah Abbas yedi yıl bir kaleyi almak için emek vermiş asker kişilikli ve inatçı biridir aslında. Ama asker ve silah ile yenemeyeceğini anladığı bir rakip vardır karşısında. Durumunu bir oyunla test etmiş ve kararını vermiştir. Bu yönüyle Şah Abbas küçük görülemeyecek bir düşmandır, gerektiğinde geri çekilebilecek kadar sınırlarını bilen biridir.

   b) "Zararın neresinden dönersen kârdır." Çünkü yedi yılını kaybetmiş ve alamayacağını anladığı bir kale için daha fazla zaman ve asker kaybetmemeyi akıl etmiştir.
   "Bükemediğin eli öp başına koy." Kaleyi fethedemeyince askerlerini alıp geri gitmiştir.
4. Efsanenin sonunda Şah Abbas büyük bir yenilgiye uğrardı. Çünkü Abdurrahman Gazi'nin ermişliği ortaya çıkmazdı.

Etkinlik No.: 144

1.

Yusuf Seyis	Toprakla geçimini sağlayan, saz çalıp şiirler söyleyen biridir. Aynı zamanda seyislik mesleğinde de ustadır. Haksızlığa uğramış ama yılmamıştır.
Bolu Beyi	Bolu Beyi yöneticilik vasfı olmayan, zalim biridir. Çevresindeki insanların bilgi birikimine güvenmediği ve her şeyi kendisinin bildiğini düşündüğü için yanlış kararlar vermekte, otoritesini sağlamlaştırmak için şiddete başvurmaktadır.
Ruşen Ali (Köroğlu)	Haksızlık karşısında susmayan, yiğit bir gençtir. Kendini geliştirmek için çabalamaktadır. O da babası gibi saz çalmaktadır.
Kervancıbaşı	Tıpkı Bolu Beyi gibi gibi zalim biridir. Kendinden güçsüzlere karşı zalimce davranmaktadır.

2. Seyis Yusuf kendisine yapılan haksızlık karşısında ümitsizliğe kapılmamış, kendini bırakmamış; en iyi yaptığı işi yine en iyi şekilde yapmaya devam etmiştir.

   Ben de tıpkı Seyis Yusuf gibi davranır, yılmadan çalışıp çabalayarak haklılığımı ispat etmeye gayret ederdim.
3. a) Bugünkü şartlarda böyle bir durum söz konusu olsaydı Ruşen Ali uğradığı haksızlığı yasal yollardan düzeltmeye çalışır, bunun yanı sıra sosyal medyadan ve basından yararlanarak olayı kamuoyu ile paylaşıp halkın desteğini alabilirdi.

   b) Bugün bazı insanlar karşılaştıkları olumsuz durumlarda çevrelerinden destek ve yardım bulamayınca sosyal medyaya yönelebiliyor. Kimi durumda bu durumlar karşılık bulamazken bazı durumlarda kişinin gerekli kamuoyu desteği ile sorununu çözdüğü de görülüyor. Sosyal medyanın zararları olabilir ama çaresizlerin sesini duyurabilmesi bakımından önemli bir alan bence bugün.

   c) Doğru bir tavır değildir. Günümüzde her bireyin hakları ve sorumlulukları vardır. Çevremizde gördüğümüz ya da bizzat yaşadığımız olumsuzlukları elimizden geldiği kadar kendimiz düzeltmeye çalışmalıyız. Kendi başımıza üstesinden gelemediğimiz durumlarda bir kurtarıcı beklemek değil, kanun güçlerinden yardım istemek yapılması gereken en uygun davranış olacaktır.
4. Ruşen Ali, babasına yapılan haksızlığa karşı çıkmayıp saz çalmaya, şiirler söylemeye devam etseydi metnin olay örgüsü tamamen değişirdi. Artık ortada bir destan kalmazdı. Metinde bir çatışma olmayacağından Köroğlu Destanı da olmazdı.
5. Günümüzün fantastik kahramanları da tıpkı Köroğlu gibi haksızlıklara karşı çıkmakta, zulme uğrayanlara yardım etmektedir. Bu kahramanlar insanüstü özelliklere sahiptir. Oysa Köroğlu'nun insanüstü bir özelliği yoktur.

   Köroğlu Destanı ortaya çıktığı toplumun ve zamanın yaşam koşullarından, gerçeklerinden beslenerek oluşmuştur. Bugün sinemada izlediğimiz ya da çizgi roman biçiminde okuduğumuz fantastik kahramanlar edebiyat tarihi içindeki karakterlerden beslenen, çoğu zaman bir kişinin hayal gücüyle ortaya çıkan ürünlerdir.
6. Lakap ve unvanların insanın kişiliği üzerinde etkisi vardır. Çoğu zaman insanlar kişisel özelliklerinden dolayı bir lakapla anılırlar. Dolayısıyla bu isim değişikliğinin Ruşen Ali'nin kişiliği üzerinde bir etkisi vardır. Ben bir destan kahramanı olsaydım Elazığlı adıyla anılmak isterdim.

Etkinlik No.: 145

1. Munzur Baba efsanesi her ne kadar Munzur adlı çobanın olağanüstü özelliklere sahip kişiliği etrafında oluşmuşsa da efsanenin uzun yıllar boyunca dilden dile aktarılmasındaki temel etken, bu kahramanın kişiliğiyle bütünleşmiş mekândır. Çünkü mekânın temel unsurları olan dağa ve bu dağdan ilginç şekilde kaynayan akarsuya *Munzur* adı verilmiştir. Bu adlandırmanın nedeniyle ve bir kayada el izini andıran şeklin kaynağıyla ilgili, başta yörenin ziyaretçileri olmak üzere pek çok kişinin aklına gelebilecek soruların cevabını bu efsanede bulmaktayız. Dolayısıyla kahramanla özdeşleşen dağ ve çay, mevcut adlarıyla anıldığı sürece halk arasında bu efsane yaşamaya devam edecektir. *Munzur Dağı* ve *Munzur Çayı* farklı bir isimle anılsaydı efsane muhtemelen unutulmuş olurdu.
2. Efsanede Munzur adlı çobanla ilgili olağanüstü olayların (hacdaki ağasına sıcak helva götürmesi, sırrı açığa çıkınca ortadan kaybolması) yaşanmasını sağlayan unsur, köyün ağasının hacca gitmesidir. Olay akışı içinde bu mekân değişikliği gerçekleşmeseydi *alelade bir çoban* sanılan Munzur'un gerçekte nasıl biri olduğu köylülerce anlaşılmayacak ve adı efsaneleşmeyecekti.
3. Efsanelerde anlatılan olayın gerçek hayatta yaşanıp yaşanmadığı, olayın kahramanlarının birer gerçek kişi olup olmadığı kesin olarak bilinemez. Ayrıca olayın yaşandığı zamandaki belirsizlik ve olağanüstü durumların varlığı, efsanenin inandırıcılığını olumsuz etkileyebilir. Ancak olay kurgulanırken gerçek bir mekândan söz edilmesi ve diğer ögelerin bu gerçek mekânla ilişkilendirilerek anlatılması efsanenin inandırıcılığını artırır. Mekânın gerçek oluşu efsaneyi dinleyen/okuyan kişilerde olay ve kişilerin de gerçek olduğu, kanısının oluşmasını sağlar.
4. Toplumda kabul gören davranışlar kültürel değerler hâlinde geçmişten günümüze kadar korunmuştur. Munzur Baba efsanesi günümüzden çok da uzak olmayan bir zamanda ortaya çıkmış olabilir. Efsane dilden dile aktarılırken anlatıcılar yaşam görüşlerini ve idealize ettikleri değerleri metne yansıtmış olabilirler vs.
5. Değişmezdi. Çünkü insani değerleri özümsemiş kişiler hangi dönem ve şartlarda yaşarsa yaşasın bu değerlerden taviz vermezler. Munzur bu durumda yine *güvenilir, mütevazı, hatır sayan* biri olmaya devam ederdi.

   Değişebilirdi. Çünkü bazı imkânları elde edince başlangıçta sahip olduğu insani meziyetleri kaybeden pek çok kişiye rastlanmaktadır. Çevre faktörünün insanların kişiliği üzerindeki etkisi yadsınamaz.

Etkinlik No.: 146

1. Balasagun yakınına Şu Kalesi'nin yaptırılması
   Balasagun'da sarayın bulunması
2. Semerkand, Balasagun, Taraz, İsbicab gerçek mekânlar; Altun Han adı verilen dağ ve tılsım konulan Şu şehri mitik mekândır.
3. a) Olaylar birbirinin devamı olarak kronolojik bir sıra izler.

   b) Destanda mekân sürekli oturulan yer değil, zafer kazanmak

CEVAP ANAHTARLARI

için aşılan bir yerdir. Sürekli savaşan, hareket hâlindeki bir toplumun destanında hareket esas olacağından destanda ayrıntılı mekân betimlemeleri yoktur.

Etkinlik No.: 147

1. Burada "yaşmak" sözcüğüyle kastedilen, Ağrı Dağı'nın zirvesindeki bembeyaz kar görüntüsüdür. Ağrı Dağı bir kadın olarak düşünüldüğü için zirvenin yüksekliği nedeniyle erimeyen karlar bir yaşmağa benzetilmiştir.
2. Bu metinde anlatılan olayların gerçek olması mümkün değildir. Çünkü yaşadığımız gerçeklikle bağdaşmayan pek çok olağanüstü olay ve durumdan bahsedilmektedir. Doğayla iç içe yaşayan insanlar, çevrelerindeki mekânlarla da güçlü bağlar kurar ve o mekânlara bazen insani özellikler atfeder. Ayrıca halk kültüründeki pek çok inanışta İslam öncesi Türk kültürünün de izleri görülür. Bu yüzden efsanelerde mekânların kişileştirilmesi motifine sıkça rastlanmaktadır.
3. Bu metinde anlatılan olayın Ağrı'nın Doğubayazıt ilçesi çevresinde yaşandığına inanılmaktadır. Olayın ne zaman yaşanmış olabileceğine dair, sadece ikinci paragrafın başında "bir gün" şeklinde muğlak (belirsiz) bir ifade vardır. Bunun dışında, olayın gerçekleştiğine inanılan dönemle ilgili metin içinde bir ipucu bulunmamaktadır. Zaten efsane, destan, masal vb. olağanüstü olayların anlatıldığı metinlerde zaman unsuru belirsizdir.
4. Bu soru, soruya olumlu cevap verecek öğrenciler tarafından kendi birikimleri doğrultusunda cevaplandırılacaktır.

Etkinlik No.: 148

1. Abartılı ifadeler destan türünün özelliklerinden biridir. Destanlar, insanlık tarihindeki büyük olayların aktarıldığı anlatılardır. Olayların büyüklüğü, anlatılardaki abartılı ifadelerle vurgulanmaktadır.
2. Hâkim bakış açısıyla yazılmıştır. Bu bakış açışı, anlatıcıya olayı bütün boyutlarıyla anlatma olanağı verir. Böylelikle okur, olayları tek bir yönden değil, bütün yönlerinden görebilme olanağı elde etmiş olur. Bu metinde hâkim bakış açısı sayesinde savaşçıların ve Mustafa Kemal'in iç dünyasıyla ilgili ayrıntılar rahatlıkla aktarılmıştır.
3. Bende uyandırdığı izlenim, Karadenizli insanların memleketin kurtuluşu için hiçbir karşılık beklemeden canlarını seve seve verebilecek mert insanlar olduğudur.
4. Milletlerin başından geçen büyük olaylar edebî metinlerde anlatılırken tarafsız davranılamaz. Her anlatıcı, ait olduğu milletin kahramanlıklarından bahsederken heyecan uyandırıcı ifadeler kullanır. Bu metinde anlatılan olay Kurtuluş Savaşı'ndaki mücadeledir. Bu bağlamda anlatıcının ülkesinin bağımsızlığı için mücadele eden kahramanlardan bahsederken tarafsız olması beklenemez.

Etkinlik No.: 149

1. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Metnin bakış açısı her şeyi bilen hâkim anlatıcı açısıdır. Anlatıcı olayların içerisinde yer almaz. Olaylara müdahale etmez ve geniş bir açıdan bakar. Metnin bakış açısı anlatıcıya kahramanların zihinlerinden geçenleri, geçmişte yaşadıklarını bilme, olayları anlatırken istediği yerde kesme ve olaylara yorum katma olanakları sağlar.
2. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Efsanedeki anlatıcı bakış açısı efsane kahramanlarıyla ilgili her şeyi, onların düşüncelerini, niyetlerini sezen; kahramanların geçmişlerini ve geleceklerini bilen hâkim bakış açısıdır. Anlatıcıdan hiçbir şey gizli kalmaz. Anlatıcı; metindeki her olaya, kişiye, düşünceye, geçmiş ve gelecekle ilgili her plana vâkıftır. Olayların başından ve sonucundan haberdardır.
3. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Efsaneyi hâkim bakış açısıyla yazardım çünkü efsanenin anlatımında en uygun anlatıcı bakış açısı, hâkim bakış açısıdır. Kahraman anlatıcıyı seçerdim. Efsanede anlatılan olumsuz durumları istediğim şekilde anlatır, yorumu okuyucuya bırakırdım.

   Sadece şahit olduklarımı yazar (gözlemci bakış açısı), tarafsız davranmayı tercih ederdim.
4. Anlatıcının, efsanenin hemen başında başkahramanı tanıtması kahraman hakkında fikir sahibi olmamı sağladı. Bu da efsaneyi benim açımdan daha anlaşılır hâle getirdi. Kahramanın tanıtılması, efsanedeki diğer kişilerin olaylar karşısında gösterecekleri tavırları önceden tahmin edebileceğim anlamına gelir.

   Anlatıcının, efsanenin kahramanını metnin hemen başında okura tanıtması, kişiler hakkında fikir edinmiş olarak efsaneyi dinleyecek/okuyacak olmam, eserin gizemini ortadan kaldırabilir.
5. Karşılıklı konuşmalar metne hareket ve heyecan katmıştır. Karşılıklı konuşmalar, olayları hayal edip okuyucuya göstermeye yardımcı olmuştur. Ayrıca okuyucuya/dinleyiciye, bu bölümleri kendi hayal ettikleri gibi görme imkânı vermiştir.

Etkinlik No.: 150

1. Fazıl Hüsnü Dağlarca, eserlerine ete, kemiğe bürünmüş bir insan muamelesi yapar, onları kişileştirir. Onlarla sohbet eder. Onlara içini döker, onları dinler. Onları evladı gibi görür. İstanbul Fetih Destanı eseri beş on yıllık bir emeğin ürünüdür. Tüm ömrünü bu eserleri vücuda getirmek için harcamıştır denebilir.
2. Mavi sonsuzluk, sınırsızlık, hürriyetle bağdaştırılabilen bir renktir. Yeşil ise daha uhrevi bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.
3. Şair Fazıl Hüsnü Dağlarca, *Sultan Mehmet, sipahi, yeniçeri* vurgularını neredeyse eşit bir şekilde destana dağıtarak bir anlamda savaş kahramanları arasında bir eşitlik gözettiğini dolaylı olarak ifade etmiştir. Bu da hâkim bakış açısının her şeyi bilmesinden, görmesinden, duymasından kaynaklı olabilir.
4. Hâkim bakış açısında anlatıcı; yaşanmış, yaşanan ve yaşanacak olan her şeyi bilir, görür ve duyar. Kahramanların gönlünden veya kafasından geçenleri okumaya kadar uzanır bilgisi. Anlatıcı, bazen anlattığı olayların dışında durur, olayları sadece gören durumundadır. Üçüncü tekil şahıs ağzıyla konuşur. Yazarın dilini kullanır ve bu sebeple ona "yazar-anlatıcı" da denir. Hâkim anlatıcı, zaman zaman okuyucu ile diyaloğa girmekten, onlarla sohbet etmekten ve onlara yol göstermekten geri durmaz. Bu sebeplerden destanda şair, "ufuk çizgisinde bismillah lafzını, dalgalardan gelen Hu Hu seslerini, burçlarda bir yiğitlik, beyaz taşlarda bir korku" olduğunu hissedebilir.
5. Türklüğün uzak geçmişinden bugüne taşıdığı kültür unsurlarına atıflar vardır. Bunlar kültürün başlangıçtan bugüne bir bütün olarak kabul edildiğinin işaretleridir. Şair da uzak devirlerden, zamanlardan çoğala çoğala *şehadetlerle gelmiş, gazalarla büyümüş* derken bu kültür mirasının geçmişten geleceğe aktarılan bir miras olduğundan bahsetmiş olabilir.

Etkinlik No.: 151

1. Metinde diyaloglara yer verilseydi kahramanların duyguları, düşünceleri ve kahramanların içinde bulundukları ruh iklimi okur tarafından sezinlenirdi. Böylelikle kahramanlar ile okur arasında bir özdeşleşme kanalı açılırdı. Diyaloglar, insanların davranışlarını, bu davranışların anlamlarını tamamlayan, açıklayan unsurlardandır. Metinde diyaloğa yer verilmiş olması, okurun duygu dünyasını etkileyecek ve okurun kendini olayların bir parçası olarak görmesi sağlayacaktı. Bu durum, metnin okur üzerindeki etkisini daha da artıracaktı.
2. Öyküleme ile birçok olay art arda anlatılmıştır. Destanda bu yöntem ile zaman geçişleri kolaylıkla yapılmıştır. Anlatımda olaylar hızlıca akmıştır. Betimleme de kullanılsaydı olaylar okurun zihninde daha belirgin olacaktı. Okur âdeta olayları görüyormuş gibi olacaktı. Fakat olayların akışı daha yavaş olacaktı. Ayrıca betimleme, birçok ayrıntıyı da beraberinde getireceği için anlatımın uzamasına neden olacaktı.
3. - Şerif Hızır anlat bakalım nedir hâlin?

   - Emir'im etrafımızdaki insanlar, Rum imparatorunun hazırladığı Haçlı ordusunu duyunca telaşla ileri geri konuşunca çok üzüldüm. O üzüntü ve sıkıntı ile eve gittim ve uyudum.

CEVAP ANAHTARLARI

Rüyamda Battal Gazi'yi gördüm. Üzüntümü anlamış olacak ki gelip beni teskin etmek istedi. Aldı beni, yüce bir dağa götürdü. Dağın hem sabah güneşini hem de akşam güneşini gören cihetinde dipsiz bir mağaraya götürdü. Mağaranın dar bir girişi vardı. Mağarada Battal Gazi'nin atı Aşkar ve silahları vardı. Battal Gazi atı almamı ve silahları kuşanmamı işaret etti. Silahların ışıltısı mağarayı aydınlatıyordu. Silahları alırken uyanıverdim. Battal Gazi'nin rüyamda gösterdiği mağaraya gittim. İşte bu at onun atı Aşkar, işte bu kılıç onun kılıcı, bu gürz onun gürzü. İnşallah kâfiri, Battal Gazi'nin manevi yardımıyla, atıyla, silahıyla yeneceğiz Emir'im.

4. Müslüman Türkler için Kızıl Elma hep varılacak yeni bir hedef, alınacak yeni bir yerdir. Kızıl Elma öteler ötesi, Kaf Dağı'nın da ötesindedir. Kızıl Elma ile Türk'ün asla ülküsüz kalmayacağı ve Kızıl Elmasız kalmanın bir Türk için ölmek ile eşdeğer görüleceği kabul edilmiştir. Bir idealin olması, bir milleti geleceğe taşıması açısından son derece önemlidir. Kızıl Elma, Alp Arslan için Anadolu, Fatih için İstanbul, Yavuz için Mısır, Kanuni için Viyana, Mustafa Kemal için Misakımilli'dir. Türk milleti her dönemin şartlarına uygun olarak Kızıl Elma'sını güncellemiştir. Kızıl Elma Türklerin kültürel kodunda bulunan bir olgudur.

5. Sarı Saltuk'un ilminden, kahramanlığından, savaşçılığından, gözü pekliğinden; inançlarına, değerlerine ve geleneğine bağlılığından etkilendim.

   Sarı Saltuk'un ilminden etkilendim, onun gibi birçok ilmi bilmek isterdim. Kahramanlığı, savaşçılığı ve gözü pekliğinden de etkilendim. Onun gibi yiğit, mücadeleci ve gözü pek olup haksızlığa karşı çıkıp mazlumun yanında yer alırdım. Hak bildiğim davada sonuna kadar mücadele ederdim. İnançlarına, değerlerine ve geleneğine bağlılığından da etkilendim. Çünkü insanı insan yapan asıl unsurlar değerlerinin olmasıdır. Geleneği olan bir insan sağlam köklere sahiptir.

Etkinlik No.: 152

1. Söylenileni daha etkili bir şekilde söylemek için söz sanatlarına başvurulur. Okuduğumuz efsanede kullanılan söz sanatları anlatımda sıradanlığı ortadan kaldırmıştır. "Ey Lokman, anık araman bitsin, ben ölümsüz hayatın devasıyım. Bundan böyle insanlara ve hayvanlara ölüm yok." cümlesinde intak ve teşhis söz sanatları kullanılmıştır. "Yetiş Cebrail, Lokman ölümsüzlüğe çare bulursa bu insanların hâli ne olur?" cümlesinde nida ve istifham söz sanatları kullanılmuştır. "Ey Lokman, anık araman bitsin." cümlesinde nida sanatına başvurulmuştur.

   Metinde söz sanatlarını kullanmak anlatımı daha etkileyici hâle getirecektir. Metin, ağırlıklı olarak öyküleyici anlatım biçimi ile yazılmıştır. Öyküleyici anlatım biçiminde sözcükler genellikle yan ve mecaz anlamında kullanıldığı için söz sanatlarına başvurulur. Söz sanatlarında ise sözcükler yan ve mecaz anlamında kullanılır. Efsanede kullanılan söz sanatları anlamı güçlendirmiştir. Anlatılanlar söz sanatları sayesinde okuyucunun daha fazla ilgisini çekmiş ve efsane daha ilginç hâle gelmiştir.

2. Lokman Hekim büyük emek vererek yazdığı kitabın Ceyhan Nehri'ne atılması ile büyük hayal kırıklığı yaşamıştır. Yaşadığı bu hayal kırıklığını ve ruh hâlini ayrıntılı biçimde anlatmak için betimleyici anlatım biçiminini kullanırdım. Bence betimleyici anlatımda görsellik ön plandadır. Lokman Hekim'in ruh hâlini ayrıntılı biçimde anlatacak anlatım biçimi, ruhsal betimlemedir. Bence bu betimlemede kişinin ruhsal durumu ve karakteri tasvir edilir. Ruhsal betimleme ile Lokman Hekim'in iç dünyası, duyguları ve düşünceleri ayrıntılı biçimde anlatılarak Lokman Hekim'in kişisel tahlili yapılmış olur.

3. Ölümsüzlük; sonsuz yaşam, ölümden muaf olma ve bitmeyen varoluştur. Ölüm bir nimet, ölümsüzlük ise insan için felakettir. Allah tarafından Cebrail aracılığı ile Lokman Hekim'e müdahele edilmeseydi ve insanlık ölümsüzlüğe ulaşsasaydı insanlık çözülmesi imkânsız büyük problemler yaşardı. İnsanlar daha kötü, suç işlemeye daha meyilli olurdu. Çünkü ölüm olmayacağından ahiret de olmayacaktı. Ölmüyor olmak yaşlanmayacağımız anlamına gelmemektedir. Belki ölmeyecektik ama yaşlanmaya ve hasta olmaya devam edecektik. Yaşlılık büyük sorunları ve hastalıkları da beraberinde getirecekti. Bazı hastalıklardan tek kurtuluş yolu ölümdür. Lokman Hekim ölüme çare bulsaydı o günden bugüne yaşayan insan sayısı aşağı yukarı 100 milyarı bulurdu. Dünyamız bu kadar insanı besleyebilecek ve barındırabilecek bir durumda değildir.

4. Diyalog, söyleşmeye bağlı anlatım tekniğidir. Okuduğumuz bu efsanede konuşmalara yer verilmeseydi bence metin okuyucu üzerinde aynı etkiyi bırakmazdı. Cebrail ile Lokman Hekim arasındaki diyaloglar anlatımdaki ifadeyi kuvvetlendirmiştir. Bu teknik sayesinde karakterler arasındaki çatışmaları ve karakterlerin birbirleri hakkındaki düşüncelerini anlarız. Bu teknik kulanılmasaydı metinde karakterler arasında gerçekleşen çatışmaları anlayamazdık. Bu nedenle okuyucu metni tam anlamıyla çözemez ve metin okuyucuyu istenilen oranda etkileyemezdi. Metinde karakterlerin birbirleri hakkındaki düşünceleri öğrenilemezdi. Bu da metnin okuyucu tarafından ayrıntıları ile anlaşılmasını engellerdi. Bundan dolayı metin okuyucuyu istenilen düzeyde etkileyemezdi. Bu nedenle efsanede olayların gelişiminde sıkıntılar yaşanırdı. Diyaloglar efsanenin kahramanlarının ruhsal ve sosyal durumlarını algılalamamızı sağlar. Efsanede kullanılmasaydı kahramanların ruhsal ve sosyal durumlarını anlayamazdık. Diyaloglar sayesinde efsanenin geçtiği yerin kültürel ögelerini saptayabilmekteyiz. Efsanede diyaloglara yer verilmeseydi efsanenin geçtiği yer olan Adana yöresinin kültürel ögelerini tam anlamıyla öğrenemezdik.

5. Efsanede anlatıcı efsanenin bazı yerlerinde başkalarından dinlediğini aktarmıştır. Bunu anlatırken *rivayet ederler ki, derler ki* kalıplaşmış ifadelerini kullanmıştır. Metinde *Adana ve çevresinde yüzyıllardır yaygın olarak Lokman Hekim efsanelerinin anlatıldığı rivayet edilmektedir.* ve *Bugünkü tıp biliminin, o günkü yapraktan geliştiğine inanıldığı rivayet edilir.* cümleleri metinde pastiş anlatım tekniğinin kullanıldığını gösteren cümlelerdir. Metinde bu anlatım tekniğinin kullanılması bence okuyucunun dikkatini anlatıcıda yoğunlaştıracaktır.

   Okuyucu anlatılanları anlatıcı kanalıyla göreceğinden ve öğreneceğinden bu teknik anlatımı olumlu yönde etkilemiştir. Bu efsane sanatsal bir metin olduğundan ağırlıklı olarak öyküleyici anlatım biçimi ile yazılmıştır. Öyküleyici anlatım biçimlerinin ağırlıklı olarak kullanıldığı sanatsal metinlerde pastiş tekniğinin kullanılması bana göre metnin anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Etkinlik No.: 153

1. Cakıp kendi kendine anlatırken iç diyalog metodu uygulanmış. Eşiyle konuşması ise diyalog şeklinde gelişerek metne bir akış, hareket ve heyecan kazandırmıştır. Eseri çok daha doğal ve dramatik bir yapıya büründürmüştür.

2. Çocuğu olmadan önce: Sanki yüreğini sıkıp salan bir umutsuzluk vardı içinde. Hiçbir yere sığamıyordu. Çadırın içinde nefes alamaz hâle gelmişti.

   Çocuğu olduktan sonra: Gözleri ışıl ışıldı. Mutluluktan kimseyi duymuyordu, acısını da unutmuştu bile. Çadırı evlendiğinden beri hiç bu kadar mutluluk vermemişti ona.

3. Okuyucu üzerindeki etkisi: Zamanın ve olayların hızla akması sağlanmış, okuyucunun merakı giderilmiş ve okuyucunun sıkılmadan metni okuması sağlanmıştır.

   Metin üzerindeki etkisi: Metinde gereksiz ayrıntılara yer verilmeden az sözle çok şey anlatılmıştır. Metnin daha önemli bölümleri için ayrıntılı anlatma imkânı vermiştir.

Etkinlik No.: 154

1. Metnin geriye dönüş tekniği ile başlaması metni daha ilgi çekici hâle getirmiştir. Önce okuyucunun dikkati olaya çekilmiş, merak duygusu uyandırılmış daha sonra da olay geçmişten günümüze doğru anlatılmıştır. Bu da efsanenin daha merakla okunmasını sağlamaktadır.

2. a) Bu kız o kadar güzelmiş ki gülünce güller açar, ağlayınca bulutlar da ağlarmış. Uzun boylu, ince belli bu güzel kız geceden siyah saçları, derin bir kuyuyu andıran siyah gözleri ile her göreni büyülermiş. Öyle tatlı bir sesi varmış ki Tamara'nın şarkı söyleyince bütün tabiat susar onu dinlermiş.

   b) Bu yiğidin bileği hiç bükülmezmiş. Uzun boyu, güçlü kollarıyla herkesin beğenisini kazanırmış. Siyah saçları, kalın çatık kaşları ve kahverengi gözleri genç kızların yüreğini titretirmiş.

CEVAP ANAHTARLARI

3. Yaşlı keşiş Başkeşiş'e duyulmasından korkarak,
"Ne yapmayı düşünüyorsunuz efendim?"
Başkeşiş,
"Bu geceden iyisi yok, bu gece bu işi halletmeliyiz."
Yaşlı keşiş,
"Evet, mutlaka halletmeliyiz."

4. Tamara sevdiğinin başına bir felaket geldiğini anladığı için ruh hâli karmakarışık olacaktır. Bu nedenle Tamara'nın o anki ruh hâlini anlatmak için *bilinç akışı* tekniğini kullanırdım. Çünkü bu teknikte kahramanın iç dünyası, sayıklıyormuş gibi ve mantıksal bir sıra gözetilmeksizin verilir.

5. a) *Bir süre de böyle geçmiş.*
Günlerden bir gün Tamara'yı kıskanan keşiş kızlarından biri işin nereye vardığını görmüş, gidip başkeşişe durumu anlatmış.

b) Özetleme bildiren bu ifadeler metnin akıcılığını artırmakta aynı zamanda kolay okunabilmesini sağlamaktadır. Gereksiz ayrıntıların metinde olmaması sayesinde metin daha ilgi çekici olmaktadır.

Etkinlik No.: 155

1. Metnin manzum bölümlerinde sözün kahramanlara bırakılması onların duygularının ilk ağızdan ve daha yoğun ifade edilmesini sağlamış, böylece metnin etkileyiciliğini artırmıştır. Manzum bölümlerde söz sanatlarının ve ahenk unsurlarının (ölçü, kafiye, redif, nakarat, kelime grubu tekrarı vs.) kullanılmış olması anlatımı tekdüzelikten kurtarmıştır.

2. Döne Sultan'ın gözlerinden çokça yaş aktı.
Döne Sultan çok ağladı.
Cümlenin asıl şeklinin kullanılmasını tercih ederdim. Çünkü mecazımürsel ve teşbih sanatlarıyla sağlanan mecazlı söyleyiş, sözün daha etkileyici olmasını sağlamış ve anlatımı zenginleştirmiştir.

3. *Isabalı, yüzünü göklere çevirdi…* : Çaresizlik, dua, yalvarma vs.
Döne Sultan parmağını ısırdı. : Şaşkınlık
Nasıl ki elini attı, taşı yirmi adım öteye savurdu. : Güçlülük
Keleşler şimdi saçlarını yolmakta. : Üzüntü

4. Devrik cümlelere çoğunlukla şiir dilinde ve günlük dilde rastlanır. Böyle bir cümle yapısı tercih edilerek daha doğal veya şiirsel bir anlatım amaçlanmış olabilir.

5. … Isabalı iki arada kalmıştı.
… yârden mi geçersin, serden mi?
… aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık.
… Isabalı ikilemde kalmıştı/ikileme düşmüştü.

6. Soru cümlelerinin cevap arama dışında onaylatma, rica, kabul etmeme, uyarı vs. anlamları vardır. Gerek yazı dilinde gerekse günlük dilde duygu/düşünceleri soru yoluyla dile getirmek anlatımın daha canlı, çarpıcı ve güçlü olmasını sağlar. Örneğin "Bu sözü ben söylemedim." cümlesiyle "Bu sözü ben mi söylemişim?" cümlesi aynı düşünceyi dile getirse de soru cümlesi kararlılık ifade eden, itiraza yer bırakmayan ve daha net bir anlatıma sahiptir.

Etkinlik No.: 156

1. a) Kapı kapı gezmek
Ev ev dolaşmak
Su kesmek
Taş kesilmek
Beddua etmek

b) Sadece, şehirde bulunan yaşlı bir kadın dilenci kadına tuz verir. Bunun üzerine kadın: "Bu gece sabaha kadar şu evin dışındaki bütün evler su kessin!" diye beddua eder.

2. *Bugün Hazar Gölü'nün altında kalan yerleşim yerinin o köy olduğuna, gölün güneyinde yere uzanmış hamile kadın görüntüsünü andıran dağın ise taş olan hamile kadın olduğuna inanılır.* ifadelerinin yer aldığı bölüm anlatıcının inandırma çabası içinde olduğunu gösterir. Dağın şeklinin hamile kadına benzemesi ve göl altında bulunan yerleşim yerinin varlığı metnin gerçek olabileceğini düşündürür.

3.

Sıradan Unsurlar	Olağanüstü Unsurlar
Köyden ekmek, yemek kokuları gelmesi	Beddua sonucu her tarafı suların kaplaması
Hamile ve aç olan kadının ev ev dolaşarak ekmek istemesi	Köyün sulara gömülmesi
Kimsenin kadına yiyecek bir şeyler vermemesi	Hamile kadının taş kesilmesi

Etkinlik No.: 157

1. Olası Cevaplar:
Destandaki olay örgüsünün manzum şekilde aktarılması metne bir ritim ve ahenk katmış, dolayısıyla epik bir metin şiirsellikle beslenmiştir. Bu anlatım şeklinin okuyucu açısından çok daha etkileyici olduğunu düşünüyorum.
Olayların dizeler hâlinde ve kesik cümleler biçiminde anlatılması metnin okunmasını zorlaştırıyor. Olay anlatan bir metni düz yazı biçiminde okumak isterdim.

2. Olası Cevaplar:
Destanda pek çok yerde kısa cümleler kurulmuş; bu, olay örgüsünün daha kolay anlaşılmasını sağlamıştır. Ancak sözcük tekrarları metnin akıcılığına ciddi anlamda ket vuruyor, okuyucuyu olayların akışından koparıyor.
Metnin daha anlaşılır olması bakımından kısa cümleler kullanılmasını olumlu buluyorum. Sözcük tekrarları ve benzer cümlelerin peş peşe gelmesi de beni rahatsız etmedi. Aksine, söz tekrarlarına dayalı bu üslup destanın anlatımını güçlendiriyor ve metni çok daha akıcı ve sürükleyici kılıyor.

3. Bu cümleler, Manas'ın kutsal bir kişi olarak kabul edildiğini göstermektedir. Bizim kültürümüzde kahramanlar güçlerini genellikle Allah'tan alırlar. Burada da Manas'ın adının peygamberler tarafından verilmiş olması, onun ileride bir kahraman olacağının göstergesi olarak düşünülebilir.

4. Cakıp Bey, Bakay'la hem bir bey hem de baba olarak konuşmuştur. Bir bey olarak emir kipleri kullanmıştır ancak kurduğu cümlelerde Bakay'a çok güvendiğini ve oğlunu çok iyi yetiştireceğine inandığını sezdirmektedir. Bakay'ın Manas'a yoldaş olmasını, ona bildiği her şeyi öğretmesini, dinî eğitim vermesini ve onu yiğit bir bey oğlu olarak yetiştirmesini istemiştir.

5. Olası Cevap:
O dönemde insanların birbirleriyle gayet saygılı ve ölçülü bir üslupla iletişim kurduğunu düşünüyorum. Manas, beşikte kurduğu cümlelerle ne kadar olgun ve sorumluluk sahibi bir yetişkin olacağının işaretlerini vermiştir. Cakıp Bey'le Bakay'ın konuşması da o dönemde insanların aralarında ast-üst ilişkisi olsa dahi karşılıklı hürmete ve sevgiye dayalı bir iletişim kurduklarını göstermektedir.

Etkinlik No.: 158

1. Deyimler, genel itibarıyla mecazlı bir söyleyişe sahip olan ve anlatımı zenginleştiren kalıplaşmış sözlerdir. Yazarlar, eserlerinde anlatımı etkili kılmak ve az sözle çok şey anlatabilmek için deyimleri sıkça kullanırlar. Metinden alınan bölümde geçen deyimlerin yerine anlamı bozmayacak şekilde başka kelime veya kelime grupları getirildiğinde anlatım, zenginliğini ve okuyucu üzerindeki etkisini kaybetmektedir. Yani dil ve anlatım yönünden etkili bir eser ortaya koyabilmek için bu malzemelerin yerli yerinde kullanılması gerekir.

2. Yazar, anlatıcı veya derlemeciler metinle okur arasında güçlü bir bağ kurmak ve anlatımı ilgi çekici hâle getirmek için dilin sunmuş olduğu zenginliklerden (devrik cümle, söz sanatları, deyimler vb.) olabildiğince faydalanmak isterler. Bu metinde de okuyucunun dikkatini çekmek, anlatımı güçlendirmek ve akıcılığı sağlamak için sadece düz cümlelerle yetinilmemiş devrik cümleler de yerli yerinde kullanılmıştır.

3. Metinde Şirin'e karşı olağanüstü bir aşk besleyen ve bu uğurda imkânsızı başarma çabası içinde olan Ferhat'ın, diğer tarafta da dillere destan güzelliğiyle Ferhat'ı bekleyen Şirin'in cadının

CEVAP ANAHTARLARI

sözüne inanıp canlarına kıymaları sıradan bir durum olarak verilmiştir. Burada herhangi bir sorgulama ve açıklama yapma ihtiyacı hissedilmemiş, detaya girilmeyerek basit bir anlatım tercih edilmiştir. Âşıkların kavuşmasına engel olan kadının sözlerinin sorgulanması, araştırılması anlatımda ön plana çıkarılmamış, böylece okurun bu bölümde olumsuz bir izlenime kapılmasının da önüne geçilmiştir.

4. Âşıkların mezarlarında biten gül fidanlarından biri Ferhat'ı diğeri Şirin'i, güllerin kavuşmasına mani olan diken ise âşıkları hayattayken bir araya getirmeyen engelleri temsil etmektedir. Ümidini yitirmeden imkânsızı başarma gayretiyle aşkına kavuşmak isteyen Ferhat ile sevdiğinin yolunu gözleyen Şirin'in önlerine koyulan engellerle kavuşamaması, ölümlerinden sonra mezarlarında biten güllerin de kavuşamamasıyla tamamlanmıştır.

   Sonuç olarak iki âşığın ölümüyle anlatım noktalanmamış; sevgilerinin, kavuşma gayretlerinin ve buna engel olan durumların ölümlerinden sonra da devam ettiği birtakım temsiller yoluyla anlatılmıştır. Altı çizili ifadede olduğu gibi böyle bir anlatımın tercih edilmesi, metni sıradanlıktan kurtarıp ilgi çekici bir hâle getirmiştir.

Etkinlik No.: 159

1. İyilik her zaman bir eylemde bulunma etrafında oluşmaz. Bazen de kötü olan şeye yaklaşmama olarak kendini belli eder. Bu bağlamda ağaçların Hz. İbrahim'in yakılması kötülüğüne katılmamaları da iyilik kapsamında değerlendirilebilir.

2. Adalet en çok kötülüğün (suçun) cezasını vererek kendini belli eder. Adaletin sağlandığı bir ortamda yetişen nesilden suça meyilli insan çok nadir olarak çıkar. Böylesi toplumlarda haksızlığa uğrayan birine karşı iğde ağaçları gibi davranılmaz. Linç kültürü de devre dışı kalır.

3. İyilik ve doğruluk; kızgın zemini bahçe, ateşi su, odunu balık yapacak kadar değerli özelliklerdir. Yapılan her iyilik, karşısındaki kötülüğü söndürecek bir su hükmündedir. Doğruluktan ayrılmayan insan yaşadığı ortamı yeşil bir bahçe gibi canlı ve bereketli kılar.

Etkinlik No.: 160

1. *İstanbul'un Fetih Destanı* adlı eserde, *ateş, mağara ve rüzgâr* sözcükleri Ergenekon Destanı'nı çağrıştırmaktadır. Dağın körüklerin rüzgârı ile eritilmesi, yüklü bir hayvanın geçebileceği kadar bir yolun açılması olaylarını anımsatması mitolojik döneme ait bir çağrışımdır. Ayrıca İstanbul'un Fethi'nde Fatih Sultan Mehmet'in gemileri karadan yürütmesine de bir atıf söz konusudur. *Su olup yürüyelim gayrı, / Kartal olup uçalım.* dizelerinde de kahramanların yırtıcı kuşa benzetilmesi onların savaşçılıklarının bir işareti olarak görülebilir.

2. Okuduğunuz şiirde Türk destan geleneğine ait izler görülmektedir. Geleneksel anlatımlara doğrudan atıflar yanında *Ve bir yeryüzü arzusu, gök kadar* dizesi ile destanlarımızda vurgulanan cihan hâkimiyetinin bir tezahürü olan *Gökyüzü çadırımız, güneş ise bayrağımız olsun.* idealinin bir yansıması görülür.

3. *Kardeşliğe aşka,*
   Kapanmış kapıları açalım." mısralarında kardeşlik, kahramanlık, hoşgörü, adalet, özgürlük değerleri verilmiştir.
   Kader yazısından değil insanlar yazısından,
   Yaşamanın gizlerini seçelim. mısralarında insana saygı, birlik ruhu değerleri verilmiştir.
   Ve bir yeryüzü arzusu, gök kadar. mısrasında yurt, millet, vatan sevgisi, ulusal bilinç kazandırma ve geliştirme değerleri verilmiştir.
   Getirdiğim güçler ki, haktır, sevgidir,
   Dünyanın ilk gününden son gününe. mısralarında hakkaniyet, sevgi ve saygı değerleri verilmiştir.

4. Şair için İstanbul maviliklerin altında ve üstünde dolaşan bir gemi gibidir. Yedi yelkeninde yedi iklim görülür. Bugünkü İstanbul'un yedi tepe üzerine kurulduğuna atıf yapılarak böyle bir benzetme yapılmış olabilir. Geminin rüzgârı hürriyettir. Bu gemi, bir ucu tarihte, bir ucu gelecek zamanda olan bir kahraman gibidir. Hiçbir şehir İstanbul kadar övgüye ve ona duyulan arzuya mazhar olamamıştır. Olağanüstü tasvirlere, efsanelere, hikâyelere, şiirlere, şarkılara konu olan İstanbul gibi başka bir şehir yoktur. Kendisinden önce ve sonra tarih sahnesinde parlayıp sönen nice şehrin aksine İstanbul her zaman göz kamaştırıcılığını sürdürmüş, insanlar var oldukça yaşayacak, arzulanacak ölümsüz bir şehir olarak anılacaktır.

Etkinlik No.: 161

1. Anlatılan olay bugün yaşansaydı, olayın çözümü için sosyal medyada tartışma grupları oluşturulur, konunun uzmanlarının düşüncelerini ifade etmeleri sağlanırdı. Yapılan tartışmalar ile bir çözüm önerisi oluşturulurdu. Mimarbaşının iskele kurma sistemi, mimarların kullandığı çok gelişmiş bilgisayarlar ile 3 boyutlu olarak modellenir ve çözülürdü. Böylelikle iskelelerden dolayı caminin açılması on yıl gecikmezdi. Ayrıca mimarbaşının endişelerini gidermek için yine teknolojiden faydalanarak simülasyonlar yapılır, hangi problemlere ne gibi çözümler üretileceği belirlenir ve betonu çok çabuk donduran harç gibi kimyasal katkılar ve diğer teknik gelişmelerin yardımıyla caminin temeli ve kubbesinin istenilen sağlamlıkta olması sağlanırdı.

2. İslam dinine göre kişinin yaptığı iyilikler, hayırlar ve hayratlarının sevabı ölümünden sonra da devam eder. Böylelikle yapılan bütün güzel ameller bitmeyen bir hazineye dönüşür. Müslümanlar hem Hz. Allah'ın rızasına kavuşmak hem de sosyal sorumluluklarını yerine getirmek için geleceğe miras bırakacakları eserler vücuda getirirler. Böylelikle hem adları asırlar boyu yaşar hem de amel defterleri kapanmadan hesap gününü beklerler. Bundan dolayı hayır ve hasenatın (yararlı, iyi, güzel işler.) kalıcı olmasına önem vermişler ve bu kalıcılığı sağlayacak bir anlayışla vakıflar kurmuşlardır. Bir eser ne kadar uzun süre ayakta kalırsa hayır sahibi için o kadar güzel neticeler verir. Herkes nasıl olsa bir gün ölecek. O zaman öldükten sonra da iyiliklerle hatırlanabilmek için insana düşen sağ olduğu zamanda kendini asırlar ötesine taşıyacak iyilikler yapmasıdır. Şairin dediği gibi: *Bâki kalan bu kubbede bir hoş seda imiş*. dedirtebilmektir bütün mesele.

3. a) Efsaneler bir milletinin sözlü kültür ortamında ortaya çıkar. Efsanelerde toplumları veya bireyleri etkileyen olaylar anlatılır. Efsaneler ortaya çıktığı/oluştuğu toplumun kültürel özelliklerini, hayat anlayışlarını, bakış açılarını, hissedişlerini kısaca toplumsal hafızasını nesiller arasında aktarır. Anlatılan olay bu yönleriyle efsaneye konu olmuştur. Bir caminin toplumsal işlevi düşünüldüğünde birleştirici yönü olması, bir eğitim kurumu fonksiyonu üstlenmesi ve sosyal hayatın merkezinde olmasından dolayı caminin yapımı efsaneleşmiştir. Son derece estetik, güzel, etkileyici bir mimari eser olan Divriği Ulu Cami'nin yapılışının bir efsaneye konu olması toplumun estetiğe ve güzel esere verdiği değeri göstermekte ve Divriği Ulu Cami'nin yapılışının bir efsaneye konu olması bu güzel eserin sözlü kültürde de kalıcılığını sağlamaktadır.

   b) İlişkilendirilebilir. Çünkü: Sözlü kültürün bir ürünü olan efsanelerde toplumları ve bireyleri etkileyen olaylar toplumsal hafızada dilden dile, sözden söze, gönülden gönüle ve nesilden nesle aktarılarak yer alır. Bu aktarım esnasında sözlü kültür ürünleri değişime uğrayarak gelişir. Bu değişimlerden dolayı aynı konuyu anlatan farklı efsaneler ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu farklı efsaneler vücut bulduğu ortamın kültüründen, hayat anlayışından etkilenir. Her insanın farklı bir bakış açısı, hayatı algılayışı, değer ve ahlak kabulleri bulunur. Bu farklılıklar efsanenin anlatılmasına etki eder. Kulaktan kulağa oyununda, nasıl her defasında anahtar söz değişirse sözlü kültür ürünlerinde de böyle değişiklikler görülür ve bu değişikliklerin temelinde insanların, toplumların hayat anlayışlarındaki farklılıklar yatmaktadır.

Etkinlik No.: 162

1. Okuduğumuz destanda dişi kurdun yaralı çocuğa bakması, onu iyileştirmesi, kurt sütü ile beslemesi, onunla evlenmesi, ondan gebe kalması, genci düşmanlarından kaçırması ve on çocuk doğurması olağanüstü ögelerdir. Bu olağanüstü ögelerin metinde kullanılması okuyucuda dikkat ve merak duygusu uyandırmıştır. Bence destandaki olağanüstü ögeler anlatımı olumlu yönde etkilemektedir. Metinde anlatılan olaylar bu ögeler sayesinde okuyucunun duygu ve düşüncesinde canlanır. Bu ögelerin metinde kullanılması anlatılanların daha kolayca anlaşılmasını

CEVAP ANAHTARLARI

ve rahatça akılda kalmasını sağlar. Böylece okuyucu tarafından metin bir çırpıda okunur. Bence olağanüstü ögeler sayesinde soyut kavram ve duygular somut hâle getirilir. Bana göre metinde kullanılan olağanüstü ögeleri kaldırdığımızda geriye tarihî gerçeklik kalır. Bence metindeki olağanüstü unsurlar tamamen düş ürünüdür ve gerçekleşmeleri mümkün olmayan yapılardır. Metindeki olağanüstü ögeleri kaldırdığımızda edebî metin olan metnimiz tarihî metne dönüşür. Bence metinde olağanüstü ögelerin kulanılması metni daha kolay yorumlamamızı sağlar. Bu nedenle metinde olağanüstü ögelerin kullanılması edebî metin için olmazsa olmaz bir yapıdır.

2. Okuduğumuz destanda Türk milletine ait değerleri koruma mücadelesinde ön plana çıkan şahsiyet dişi kurt ile yaralı çocuğun on çocuğundan biri olan Aşine'dir. Bence Aşine kardeşlerinin en akıllısıdır. Ayrıca soyunu unutmayan nereden geldiğinin bilincinde olan Aşine Türk milletinin tarihî değerlerine sahip çıktığından örnek bir şahsiyettir. Aşine'nin çadırın kapısı önüne üzerinde kurt başı bulunan bir bayrak dikmesi bence onun soyunu yok olmaktan kurtaran dişi kurdu unutmadığını gösterir. Bence Aşine tarih bilincine sahip örnek bir şahsiyettir.

3. Okuduğumuz destanda kahramanlık hasletini yaralı genç temsil etmektedir. Metinde sadakat hasletini Aşine temsil etmektedir. Metinde merhamet hasletini dişi kurt temsil etmektedir. Bence metinde hainlik hasletini düşman hanı temsil etmektedir. Metinde gerçek hayatta bulunan bu hasletlere yer verilmesi metindeki edebî gerçekliği oluşturur. Metinde anlatılan bu hasletler gerçekte de var olan hasletlerdir. Gerçekte var olan hasletlere metinde yer verilmesi bu hasletlerin kolayca anlaşılmasını sağlar. Okuyucu gerçek dünyada bildiği hasletlere metinde rastlayınca metinde anlatılanları tam anlamıyla kavrayabilir ve metni bütün yönleri ile yorumlayabilir. Gerçek hayatta olumlu hasletler ile olumsuz hasletler birlikte bulunur. Dünyada hem iyilik hem de kötülük vardır. Metinde olumlu ve olumsuz hasletlere yer verilmesi metnin gerçeklik anlayışını başarılı hâle getirmiştir.

4. Metnin yazıldığı dönemde Türk milletinde kurt kutsal bir hayvan mitidir. Metinde anlatılan kurt Türklerin anasıdır. Metne göre Türkler kurttan türemiştir. Metinden de anlaşıldığı gibi bozkurt Türklerin millî sembolüdür. Bozkurt bugün Türk milliyetçiliğinin sembolüdür. Atatürk tarafından bozkurt ulusal sembol ilan edilmiş ve birçok yerde kullanılmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarındaTürk parası üzerine bozkurt resimleri basılmıştır. Metinde Türk milletinin en önemli özelliği olarak görülen kahramanlık bugün de önemli bir değerdir. Metinde Türk milletinin teşkilatçılığı önemli bir değerdir. Bugün de Türk milleti teşkilatçılığı yönünden milletler içerisinde ön planda olan bir millettir. Türk milletinin teşkilatçılığı bugünde önemli bir değerdir. Metinden de anlaşıldığı gibi metnin yazıldığı dönemde Türk milleti savaşçı bir millettir. Metinin yazıldığı dönemde Türklerin savaşçılık özelliği önemli bir değerdir. Bugünde Türk milleti savaşma yeteneği ve ordusunun gücü ile önemli bir güce sahiptir. Savaşçılık değeri bugün de önemli bir değerdir. Bence destanın yazıldığı dönemde Türk milletine ait değerler günün şartlarına uygun olarak değişmiş olmakla birlikte bugün özünü korumaktadır. Çünkü bu değerler Türk milletini diğer milletlerden ayıran değerlerdir.

5. Kurt motifi okuduğumuz destanda önce merhamet özelliği ile verilmiştir. Bence bunu metinde dişi kurdun yaralı çocuğa yardım etmesinden ve onu kurtarmasından anlıyoruz. Kurt motifi; dişi kurdun yaralı gençle evlenmesi, gebe kalması ve on çocuk doğurması Türklerin yeniden çoğalışı ile ilgili özelliği ile verilmiştir.

   Bence kurt motifi hem Göktürk hem de Uygur destanlarının önemli bir motifidir. Anlatıcının yerinde olsaydım metinde kurt motifinin yanında rüya motifini de kullanırdım. Aşine'ye bir rüya gördürürdüm. Bence anlatılanlar Aşine'nin rüya görmesi ve rüyada gelecekten haber vermesi ile birleştirilirse daha anlamlı kılınacaktır. Rüya motifi Oğuz ve Uygur destanlarında önemli bir motiftir. Bana göre bu destanda da rüya motifin kullanılması yerinde olacaktır.

Etkinlik No.: 163

1. İki efsanede de baş kahramanlar soylu bir aileye mensuptur.
   İki efsanede de babalar kızlarını korumak için bir kule yaptırmıştır.
   İki efsanede de kızların ölümüne üzümlerin arasına saklanmış bir hayvan sebep olmuştur.

2. Tarih boyunca insanlar çeşitli sebeplerle göç etmek zorunda kalmıştır. Efsane, destan, mani, türkü, ninni gibi sözlü ürünler de çok farklı coğrafyalara bu göçler yoluyla taşınmış ve oralarda bazı küçük değişikliklerle anlatılmaya ve yaşamaya devam etmiştir. Bu iki efsanenin de pek çok açıdan benzerlik göstermesi, insanların göç ederken millî hafıza olan efsanelerini de yeni vatanlarına götürdükleri ihtimalini güçlendirmektedir.

3. Olası Cevaplar:

   Babalar kızlarını tüm tehlikelerden uzak tutmak istemiştir. Ben bu çözümü gayet makul ve mantıklı buluyorum.

   Babalar kızlarını korumak için bunu yapmış olsalar dahi kızlarını kendilerinden ve ailelerinden uzaklaştırmış olmalarını doğru bulmuyorum. Başka türlü bir çözüm yolu bulabilirlerdi. Ben olsaydım aynı ortamı yaşadığımız yerde oluştururdum, kızımı bir kuleye kapatmazdım.

4. Olası Cevaplar:

   Burada iki farklı kulenin neden yapılmış olabileceğine dair öyküleyici anlatımla yazılmış bir metin var. Hikâye türüne benziyor ama daha önce okuduğum hikâyelerden çok farklı ve çok daha kısa. Ayrıca bahşılar/kâhinler, geleceğe dair bir öngörüde bulunuyor ve bu öngörüler gerçekleşiyor. Bu yüzden bu metinlerin bir mekânın ortaya çıkışıyla ilgili anlatılmış bir efsane olduğunu düşünüyorum.

   Bu metinlerde anlatılan olayların gerçekten yaşandığına dair kesin bir kanıt bulunmadığı için efsane diye adlandırıldığını düşünüyorum.

Etkinlik No.: 164

1. Ölçek ile kaplumbağanın kabuğu birbirine benzemektedir. Anonim akıl çok isabetli ve yerinde benzetmeler üreterek okuyucu ya da dinleyiciyi etkisi altına almakta ve onları eğlendirerek eğitmektedir. Okuduğum efsanenin hayvan masallarına benzeyen bu yapısı, hile ve dolandırıcılık yapan bir insanın kaplumbağaya dönüşmesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu durum büyük bir tecrübenin ve inancın göstergesidir.

2. Köstebeği seçerdim. Bu hayvanın görme yetisinin kuracağım hikâyeyi kolaylaştırırdı.

3. Yapılan hiçbir kötülüğün ya da istemeden yapılan hataların da cezasının olacağı akla gelebilir. Yapılan kötülüklerin karşılıksız kalmayacağı dersi çıkarılabilir.

4. Günlük hayatta bu ve benzer olaylarla karşılaşmak mümkündür. Ancak sonuç buradaki gibi olmayabilir. Çok daha acı sonuçlar doğurabileceği gibi daha basit ve giderilmesi mümkün sonuçlar da doğurabilir.

5. Bu insani bir zaaftır. İnsan ne kadar kazanırsa kazansın gözü hep daha fazlasındadır ve bir türlü doymaz. Ancak kazandıklarını çoğu zaman yemeden ölür. Oysa insanlar ihtiyacı kadarına razı olsa dünyada aç insan da kalmaz ve daha mutlu bir dünya tesis edilmiş olur vb.

Etkinlik No.: 165

1. Edebî eserler onları ortaya koyan sanatkârın hayatından derin izler taşır. Seçilen konulardan sanatçının üslubuna varıncaya kadar eserin her bir satırında bu etki kendini gösterir. Dolayısıyla Dağlarca'nın, tarihin ilk dönemlerinden beri askerlik mesleğiyle bütünleşmiş *kahramanlık* temasını çokça işlemesi ve bu temayı okura aktarmada en elverişli edebî tür olan destan türünde pek çok eser vermiş olması gayet doğaldır.

2. a) Şairin Çanakkale Savaşları hakkındaki ifadeleri aslında bu destanın yazılma gerekçesidir. Okuduğumuz metinde geçen *Asteğmen Abdurrahim* gibi birçok şehit ve gazinin destanlaşmış hikâyesinin ve savaşla ilgili en ince detayların anlatılma amacı bu fedakârlık ruhunu sonraki nesillere aktarmaktır. Çanakkale Destanı'nı *Yeni Türkiye'nin Önsözüdür* şeklinde tanımlayan şair, yalnızca edebî bir eser ortaya koymamış, seçkin örneklerden derlediği kahramanlık hikâyelerini *tarihî bir laboratuvar* mahiyetinde okurlarına sunmuştur. Ülkenin tamamının *Çanakkaleleşmesi* bir bakıma şairin idealidir.

CEVAP ANAHTARLARI

b) Şiirlerime bir işlev yüklerdim. Çünkü kahramanlık öykülerini en iyi biçimde şiirin coşkulu havası içinde okura sunmak isterdim.
Şiirlerime bir işlev yüklemezdim. Şiirin estetik yapısının, bir düşünceyi benimsetmek veya belli bir hayat görüşünü telkin etmek için elverişli olmadığını düşünüyorum.

3. a) Kitle iletişim araçları, bir kişi veya oluşumun toplum tarafından tanınmasını sağlayan en önemli etkendir. Günümüzde genel ağ teknolojileri, sosyal medya, televizyon, radyo, gazete gibi değişik formları olan bu araçların ülkemizde 1960'lı yıllardaki en etkin ve kapsamı en geniş ögesi radyo yayınlarıydı. Çanakkale Destanı ve adı geçen diğer destanların, basılı kaynaklarla sınırlı kalmayıp radyoda uzun süre okunması, bu yayınların ulaştığı toplum kesimlerinde şairin daha çok tanınmasını ve okur kitlesinin yanında geniş bir dinleyici kitlesiyle buluşmasını sağlamış olmalıdır.

b) Destanın bu kadar uzun bir süre ekranlarda okunacağını düşünmüyorum. Yapımcıların bu tür programlarla izleyici karşısına çıkmaması, izleyicilerin çoğunluğunun tercih ettiği yayın formatlarıyla ilişkilidir. Dolayısıyla bu eser en fazla, haber bültenlerindeki bir habere veya şairle yapılan bir söyleşiye konu edilir yahut bir filmin senaryosuna ilham kaynağı olurdu.
Günümüzde kültür sanat faaliyetleriyle ilgili yayınların azlığı kadar insanların edebî eserleri daha çok basılı veya elektronik kitaplardan okumayı tercih etmesinin de bunda etkisi olabilir.

c) Edebî eserlerin sinemaya uyarlandığı projelerde kültürümüzü, değerlerimizi ve yaşam tarzımızı yansıtan *yerli* eserlere öncelik verilebilir. Başta televizyon olmak üzere kitle iletişim araçlarında bu sanatçılarımıza ve onların eserlerine değinen belgesellerin ve genç yeteneklerin konuk edildiği söyleşi programlarının sayısı artırılabilir. Hikâye, şiir, deneme seçkilerinin okunduğu televizyon ve radyo programları yapılabilir. Kültür hayatımıza katkı sağlayacak tartışma programları düzenlenebilir. Haber bültenlerinde, gazetelerde ve sosyal medyada imza günleri, kitap fuarları, sanat söyleşileri, şiir festivalleri vs. organizasyonlarla ilgili duyuru ve haberlere daha çok yer verilebilir. Amatörce yapılan çalışmalar desteklenebilir. Kültür-sanat faaliyetlerinin sadece bir hobi olmadığını, evrensel ve millî değerlerin özümsenmesinde önemli bir işleve sahip olduğunu vurgulayan yayınlar yapılabilir vs.

Etkinlik No.: 166

1. Büyük yazarların genellikle yerelden evrensele doğru bir yol izledikleri görülür. Mustafa Kutlu'yu büyük yapan nasıl ki Anadolu insanını anlatmasıysa Dostoyevski'yi de büyük yapan vatanı Rusya'yı anlatmasıdır. Homeros kendi vatanındaki hikâyeleri anlatarak dünya çapında tanınan bir yazar olmuştur.

2. Filmi izleyen izleyiciler Homeros'u tanımak istediğinden biyografisini araştırır. Filmin senaryosuna ilham kaynağı olan olayları ve mekânın ayrıntılarını bir edebî eserden okuma isteği bu destanların daha çok kişi tarafından okunmasını sağlar. Destanlarda bahsedilen savaşların nerede yapıldığı araştırılır. Truva şehrinin Çanakkale sınırları içerisinde olması şehre olan ziyaretleri artırır.

3. Tema, farklı bir şekilde tasarlanarak anlatılabilir. Eser farklı türlere uyarlanabilir. Roman, hikâye gibi türlerde olay eserdeki bir kahramanın gözünden anlatılabilir.

Etkinlik No.: 167

1. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

Anlatıcının bakış açısına göre insanlar, toplumsal değerlere göre davranışlarına yön verir. Bu bakış açısı aynı zamanda dinleyenleri/okuyanları samimiyete, birlik ve beraberliğe, dostluğa, paylaşmaya ve toplum değerlerine karşı saygılı olmaya sevk eder.

2. Efsane ile fantastik eserler iki farklı kültürün ürünleridir. Efsane, birçok toplumda yer alan inanç unsuru ağır basan bir türdür. Fantastik eserler ise gerçek yaşam çerçevesine gizemin katılmasıyla elde edilen kurgusal bir türdür. Efsanelerde kullanılan dil; okuyucuyu şaşırtan, herkesin anlayacağı, dinleyeni/okuyanı rahatsız etmeyen bir dildir. Fantastik anlatımlara ise yapay ve karmaşık bir dil ve anlatım hâkimdir.

3. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

Anlatıcı, yaşadığı toplumun kutsal değerleri hakkında bilgi vererek kültürel unsurların gelecek nesillere aktarılmasına aracı olur. Böylelikle bu değerleri bilen ve bu değerlere sahip çıkan yeni nesiller yabancı kültürlerin olumsuz etkilerinden korunmaya çalışır.

4. Samimiyet, saflık, dürüstlük, dostluk, paylaşma ve toplum değerlerine saygı kavramları ön plana çıkarılmıştır.

Etkinlik No.: 168

1. Yönerge

1. Yapay destanlar milletlerin hafızasında yer eden önemli olayların bir şair tarafından yazılmasıyla oluşur. Mehmet Âkif, vatanını ve milletini seven bir şairdir. Türk ordusunun Çanakkale'de kazandığı zaferi ve Mehmetçiğin fedakârlıklarını ve kahramanlıklarını ölümsüzleştirmek için böyle dua etmiştir. Mehmetçiğin bu fedakârları ve kahramanlıklarını bir yapma destan ile anlatmak onun bir şair olarak bu millete bir borcuydu.

2. Mehmet Âkif hem büyük bir şair hem de çok büyük bir vatanseverdi. Çanakkale'de olmasa da bütün benliğiyle, ruhuyla oradaymış gibi hissettirmiştir. Çanakkale Savaşı'nın kazanılması Âkif'i son derece hislendirmiş ve şairlikteki maharetiyle böyle muhteşem bir şiiri yazmıştır.

3. Çanakkale Savaşları Türk milleti için bir varlık yokluk savaşıydı. Bu savaşın kaybedilmesi başkent İstanbul'un düşmesi demekti. Bu varlık yokluk savaşının kazanılmasında Mehmetçik büyük fedakârlık ve kahramanlık göstermiştir. Türk bayrağının gökte dalgalanması için her biri bir güneşe denk iki yüz elli bin Mehmetçiğin şehit düştüğü bu savaş şairlerimiz tarafından çok etkileyici bir şekilde anlatılarak ölümsüzleştirilmiştir. Sanatçılar bu yapma destanlarla sonraki nesillerin bu savaşı bütün yönleriyle hissetmesini ve dimağlarında canlı bir hatıra olarak muhafaza edilmesini sağlamışlardır.

4. Muhtemel Cevap:

Ben yapma destan yazacak bir şair olsaydım, Plevne Müdafaası'nın destanını yazmak isterdim. Gazi Osman Paşa'nın yaptığı kahramanca savunmayı ve onurlu mücadeleyi anlatırdım. Böylelikle hem bu mücadeleyi veren kahraman askerlerimize vefamı gösterirdim hem de onların yaptığı fedakârlıkları ve kahramanlıkları sonraki nesillere aktarırdım.

2. Yönerge

5. Türk şairlerinin yazdıkları yapma destanlar, Türklerin XX. yüzyılda verdiği Millî Mücadele ve Kurtuluş Savaşı'nı anlatmaktadır. Çanakkale Savaşları hem taşıdığı önem hem de Mustafa Kemal Atatürk'ün isminin duyulduğu savaş olması bakımından Millî Mücadele'nin öncülü sayılır.

6. Yapma destanlar, milletlerin tarihinde derin izler bırakmış olayların sanatçılar tarafından destan özelliklerini barındıracak bir şekilde anlatmasıyla oluşur. Tabloda verilen destanların işledikleri konular, oluştukları kültürler ve yazıldıkları tarihler ortak değildir. Tabloya göre kurulabilecek tek ortak nokta bu yapma destanların bir yazarının olmasıdır.

7. Öğrenciler Türk toplumunda XIX. ve XX. yüzyıllarda meydana gelen köklü toplumsal ve kültürel değişimleri göz önünde bulundurarak bu dönem ile önceki dönemleri karşılaştırıp Türk kültür ve edebiyatındaki farklılaşmalardan hareketle soruyu cevaplar.

Muhtemel Cevap: Türk edebiyatında yapma destanın yazılmasının gecikmesinin sebepleri şunlar olabilir: Daha önceki dönemlerde sözlü ve anonim kültürün yaygın olması, şairlerin divan edebiyatının katı kurallarının dışına çıkamamaları, Türk toplumuna matbaanın geç gelmesi ve yayın hayatının gelişmemesi vs.

Etkinlik No.: 169

1. Erzurum Kongresi'nde millî iradenin hâkim kılınması esas alındığı için Kurtuluş Savaşı'nda büyük önem arz eder. Erzurum Kongresi'nde kesinlikle manda ve himaye kesinlikle reddedil-

CEVAP ANAHTARLARI

miştir. Bu da Kurtuluş Savaşı açısından kritik bir karar olmuştur. Ayrıca Erzurum Kongresi'nde açılacak bir meclisin temelleri atılmıştır. Bu nedenlerle Nazım Hikmet, Kurtuluş Savaşı'nı konu edinen destanında Erzurum Kongresi'ne önemli bir yer vermiştir.

2. Destanlar bir milletin kaderini yakından ilgilendiren olayları anlatmak ve bu olayların unutulmasını önleyip gelecek kuşaklara aktarmak için yazılır. Millî Mücadele ve Kurtuluş Savaşı, Türk milleti için varoluş savaşıdır. Bu nedenle edebiyatçılarımız Millî Mücadele ve Kurtuluş Savaşı'nı konu edinen destanlar yazmışlardır.

3. Türk milleti Kurtuluş Savaşı'na benzer bir mücadeleyi 15 Temmuz'da verdi. Türkiye'yi işgal etmek isteyen emperyalist devletler ve onların uşaklarına Türk milleti gereken cevabı 15 Temmuz gecesi verdi. Bu mücadelenin bayrak ismi de Ömer Halisdemir olmuştur. Emperyalist devletlerin maşası çetecilere gerekli cevap Ömer Halisdemir tarafından verilmiştir. Özel Kuvvetler Komutanlığını ele geçirmeye çalışan sözde asker, gerçekte hain teröristi onlarca hainin gözü önünde vurarak işgal girişimine büyük bir sekte vurmuştur. Teröristler tarafından olay yerinde Ömer Halisdemir şehit edilerek destanlaşmıştır. Türk milletinin diğer kahramanları gibi Türk milleti var oldukça yaşayacaktır.

4. Türk Kurtuluş Savaşı Türk milletinin varoluş mücadelesidir. Bu mücadelenin destanının Nâzım Hikmet tarafından yazılması Nâzım Hikmet'i ülke çapında büyük bir üne kavuşturmuş ve ülkece tanınırlığını artmıştır. Türk Kurtuluş Savaşı dünya tarihi içinde çok önem arz eden bir savaştır. Emperyalist devletlere karşı verilen ve başarı ile sonuçlanan bir mücadeleyi Nâzım Hikmet destanlaştırarak dünya çapında tanınan bir şair olmuştur.

5. Türk Kurtuluş Savaşı'nın hangi şartlar altında kazanıldığını bu destan halka yeniden hatırlatmıştır. Birlikte hareket etmenin önemini bu destan aracılığıyla halk yeniden kavramıştır. Ezilen halklara bu destan bir umut olmuştur. Özelde Türk toplumunu genelde de tüm insanlığı bu eser derinden etkilemiştir.

6. a) Bence önce destan yazabilmek için uygun bir konu seçmelidir. Sonra seçtiği konuya uygun bir edebî gerçeklik oluşturmaya dikkat etmelidir. Metni kaleme alırken hangi bakış açılarını kullanacağını dikkatle tespit etmelidir. Daha sonra metindeki kullanacağı anlatım biçim ve tekniklerini tespit ederek metni temel ögeler üzerinden kurgulamalıdır. Metni kurgularken metnin ögelerini ana tema etrafında birleştirmek için büyük bir çaba göstermelidir.

b) Bence Nâzım Hikmet, yukarıda anlattığımız tüm hususlara dikkat etmiştir ve böylece insanlık var oldukça okunacak bir klasik eser kaleme almıştır. Bu destanı okuyanlar Kurtuluş Savaşı'nı tam anlamıyla anlayabilir ve içselleştirebilirler. Çünkü Nâzım Hikmet, türün diğer yazarlarının yaptığı gibi yapma destan kurallarına uymuştur.

Etkinlik No.: 170

1. *İki kardeş, babalarının söylediklerini yerine getirirler ve tavada tek tarafını kızarttıkları balıklarla uzun süre dolaşırlar. En son geldikleri yerde, bir su vardır. Suyun üzerinde ağaçtan yapılmış bir oluk ve büyükçe bir tekne görürler. Tam o sırada, tavadaki balıklar canlanır ve suya atlar. Bunu gören kardeşler, babalarının bahsettiği suyun bu olduğunu anlar ve hemen eğilip bu sudan içerler. Daha sonra ellerindeki boş tavayla babalarının yanına gelirler ve olanları anlatırlar.*

Sıfatlar, isimlerin tam olarak anlaşılmasını ve tanınmasını sağlayarak anlamlarını nitelik ve nicelik yönünden tamamlarlar.

2. a) *yaşayanların* (yaşayan insanların)

b) *içenler* (içen insanlar)

c) *söylediklerini* (söylediği sözleri)

Verilen cümlelerdeki adlaşmış sıfatlar, sıfat-fiilden oluşan niteleme sıfatlarının çekim eki alarak isimlerin yerine geçmesiyle oluşmuştur.

3. 1. cümlede, ikiden fazla eş değer ögeler arasında virgül bulunan cümlelerde özneden sonra noktalı virgül kullanılmıştır.

2. cümlede, ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılmıştır.

Etkinlik No.: 171

1. a) Kuralların kısa aralarla değişimi öğrenmeyi güçleştirmektedir. İlkokulda ve ortaokulda öğrenilen bazı kuralların bugün değiştiği görülmektedir. Bu durum da yazımda ve noktalamada karmaşıklığa neden olmaktadır.

b) Bana göre bu durum metnin ve yazarın değerini düşürür. Bir yazar her şeyden önce kendi dilinin kurallarını iyi bilmeli ve bu kuralları doğru uygulamalıdır.

2. a) *Yıl 1621, Aksaray'ın Dorikini köyünde bir yiğit doğar.*

b) *Aksaraylı güreşi sever, Osman da akranları ile güreş tutar, ok atar, kılıç sallar, mermere yumruk atar, atar ki çivi gibi genç olup çıkar.*

c) *IV. Murat Han, Orduyuhümayun'la Aksaray'a gelir ve cuma namazını kendisi kıldırır.*

d) *Genç Osman da orduya yazılmak için müracaat eder fakat yaşının küçüklüğü dolayısıyla orduya alınmaz.*

e) *Şimdi orduya girebilir miyim, dedi.*

3.

		Niteleme sıfatı	Belirtme sıfatı			
			İşaret sıfatı	Sayı sıfatı	Belgisiz sıfat	Soru sıfatı
a)	*4. Murat Han bu manzaraya çok sevinir ve Aksaraylılara teşekkür eder.*		✓	✓		
b)	*Bizde bıyıklarında tarak durmayan kişi orduya alınmaz.*	✓				
c)	*İşte bu lafa alınmıştı Aksaraylı Genç Osman.*	✓	✓			
d)	*Bir hafta sonra, bir cuma sabahı, Genç Osman öncülerin başında şimşek gibi kılıç kollamakta idi.*	✓		✓	✓	
e)	*Nasıl yiğitmiş ben de bileyim.*					✓

4. a) *Genç Osman'ın hain düşman tarafından parçalanmış körpe başını görürler.*

b) *Murat Han, Genç Osman'ın öldüğünü duyunca üzülür ve tarihe geçecek sözü söyler.*

c) *Yıkılası Bağdat seni döğerken / Şehitlere serdar oldu Genç Osman*

Etkinlik No.: 172

1. a) **Heybet:** gösterişli, azametli **Küskünlük:** umursamazlık **Buyurgan:** emreden **Hükmedici:** yönetici

b) Annesiyle bu hasbihali ederken Refet'e öyle bir azamet ve ağırbaşlılık gelmiş, servete olan umursamazlığını naklederken ve gerçek güzellik saydığı ilim ve erdemden bahsederken öyle emreden ve hükmedici bir tavır almıştı ki Binnaz kendisinde ağzını açmaya kudret bulamadı.

Hayır. Nasıl ki şiirlerde bir kelimenin yerine başka bir kelime getirdiğimizde şiirin büyüsü, anlamı bozuluyorsa roman, hikâye gibi anlatımlarda da aynı şeyin olduğunu düşünüyorum. Özellikle benzetme, mecazlı ifadeler yoğunluktaysa her kelimenin o duygu ifadesi için özel olduğunu düşünürüm.
Evet. Çünkü bu ifadeler de sanatçının vermek istediği duygu ve düşüncelerle örtüşüyor.

2. Değişiklik olurdu. Çünkü bu cümle romanın içinde yer aldığı

CEVAP ANAHTARLARI

için kelimeler, bağlı bulunduğu romanın diline uyum gösterecek şekilde seçilmiş. Psikoloji kitabında daha terimsel ve gerçek anlamlı kelimelerle ifade edilebilir, cümle de kısalabilirdi.
Değişiklik olmazdı. Bence bu şekliyle de bir psikoloji kitabında olması kitapta çok eğreti durmazdı. Benzetme ve mecazlı ifadelere pek yer verilmediği için cümlenin değiştirilmesine gerek olmazdı.

3. Güzelliğe ait unsurlar görürdüm. Çünkü Refet romanındaki ifadeleri, kelime seçimlerini çok başarılı ve ustaca buldum. Bence fotoğrafta güzel görünmeyi hak ediyor.
Çirkinliğe ait unsurlar bulurdum. Cümleleri bence gereksiz yere uzatmış. Ben metni okurken çok keyif almadım o yüzden sanatçının fotoğrafta çirkin görüneceğini düşünüyorum.

4. a) Evet katılıyorum. Sözcük seçimi her alanda önemlidir. Sürekli olumsuz cümle kuran insanların zamanla olumsuz düşüncelere sahip olabileceği artık herkes tarafından bilinen bir gerçektir.
Hayır katılmıyorum. Dilde bu kadar özenli ve dikkatli olmaya çalışmak insanların daha dikkatsiz olmalarına sebep olabilir. İnsanların bazen kendilerini çok daha rahat ve savruk ifade edebileceği alanlar olmalıdır.

b) Okumak, Empati, Eleştirmek, Uyarmak, Düzeltmek, Dinlemek, Tekrar vb.

Etkinlik No.: 173

1. Muhtemel cevaplar:
Ne kadar değişmiş yarabbi! Vakarlı, gösterişli bir adam, bir büyük ve mühim adam olmuş.
"Gösterişli" kelimesiyle anlamca ilişkili kelimeler: 1) göz alıcı, 2) ihtişamlı, muhteşem, 3) süslü
Ürkek tavırlı kalem efendiliği üzerinden tamamen gitmiş.
"Ürkek" kelimesiyle anlamca ilişkili kelimeler: 1) çekingen, 2) korkak, 3) nazenin
Seçtiğim kelime: Gösterişli
Paragraf: Çok güzel bir 23 Nisan günü. Güneş, gösterişli parlaklığını uzun bir aradan sonra bugün sergiliyor. Çocuklar göz alıcı güzellikleriyle yerlerini alıyor. Törene katılan bütün okullar süslü pankartlarla bayramı kutluyorlar. Böylece her zamanki gibi muhteşem bir 23 Nisan yaşanıyor.
Seçtiğim kelime: Ürkek
Paragraf: Baharın bu ilk günlerinde ürkek yapraklar, tatlı rüzgârla baş etmeye çalışıyor. Arılar, biraz çekingen, rüzgârdan sallanan çiçeklere yaklaşıyorlar. Uğur böcekleri daha korkak, daldan dala zıplıyor. Bahar ne güzel! Her yanda nazenin çiçekler bize eşsiz renkler ve kokular sunuyor.

2. Refik Halit Karay; İstanbul'da doğup büyümesi, dönemin önemli okullarında iyi bir eğitim alması nedeniyle dili etkili bir şekilde kullanmıştır. Yazar, edebiyatın halka karşı yükümlülükleri olduğunu düşünmesi ve Türkçenin sadeleşmesinden yana olması nedeniyle sade bir dil tercih etmiştir. Okuduğunuz metinde günümüzde kullanılmayan bazı kelimeler geçmiş olsa da bu kelimeler eserin kaleme alındığı dönem itibarıyla herkes tarafından anlaşılabilecek niteliktedir.

3. Deyimler anlatılmak istenen düşünceleri az sözle ve sanatlı bir şekilde aktaran ifadelerdir. Deyimlerde mecaz anlam ve benzetme ögeleri yoğun olarak kullanılır. Bu sebeple cümlelerde deyimlerin kullanılması anlamı daha etkili, metni daha çekici hâle getiriyor. Deyimler, çok eski tarihlerde oluşmuş, halk tarafından benimsenip kullanılarak günümüze kadar gelmişlerdir. Bu özellikleri sebebiyle özellikle edebî eserlere ve konuşma diline büyük katkı sağlarlar. Deyimler, edebî metinlerde söz sanatlarının ve ahengin önemli unsurları olarak kullanılır.

4. İbrişim ve yemeni kelimeleri geçmişte el dokumacılığının, el işlerinin yaygın olarak kullanıldığı dönemlerde halk arasında sıklıkla kullanılan ve yazı diline yansıyan kelimelerdi. Günümüzde ise fabrika dokumacılığının, fabrikalarda üretilmiş ürünlerin yaygınlık kazanması bu kelimelerin sınırlı bir alanda, sınırlı sayıda kişi tarafından kullanılmasına sebep olmuştur.

Etkinlik No.: 174

1. a)

Kelimeler	Çağrışım	Sözlük Anlamı
Evvel		Yazar.
Kıraat		Önce.
Külliyat		Bir yazarın bütün eserlerini içeren dizi.
Mahiyet		Birleşim, birleştirme, bir araya getirme.
Muharrir		Okuma.
Mürebbiye		Nitelik, vasıf, öz, asıl, esas.
Terkip		Bir çocuğun eğitim ve bakımı ile görevlendirilmiş kadın.
Vakar		Ağırbaşlılık.

b) **Ben:** Büyük bir yazarsınız. Her Şeyden önce yazılarınızı bir başlık altında birleştirmeyi düşünür müsünüz?
Yakup Kadri: Böyle bir şey çok güzel olur. Böylelikle yazılarımın hepsi bir arada bulunur. Bazıları yok olmaktan kurtulur.
Ben: Herkesin bir alışkanlığı vardır. Yakup Kadri'nin alışkanlığı nedir?
Yakup Kadri: Benim alışkanlığım okumak ve yazmaktır. Her zaman ve her yerde yazarım. Umarım bunda bir gariplik yoktur. Herkesin de yazmayı bir alışkanlık hâline getirmesini isterim.
Ben: Çok merak ediyorum. Herhangi bir tür yazarken konunun niteliklerini neye göre seçiyorsunuz?
Yakup Kadri: Öncelikle çok kitap okuyorum. Alanım içinde olmayan birçok şeyi öğreniyorum. Bazen kendimi belli belirsiz ne varsa öğrenmeye çalışırken buluyorum. Kültürümüz sonsuz bir evren adeta. Yazdıkça konu buluyor, buldukça konu yazıyorum. Kitaplarımın konularını genellikle milli mücadeleden seçiyorum. Karakterler arasında ise bir çocukla ilgilenen kadından tutundan ağırbaşlı bir adama kadar herkes yer alır. Gözlem gözlem gözlem. İşte bir yazarın sırrı.
Ben: İleride ben de yazar olmak istiyorum.

2. Gelenekçi, zayıf, yalnız, mecburiyet, çaresizlik.

3. a) Evet, Naim Efendi'nin böyle bir bakış açısına sahip olmasında kitap okumamanın etkisi vardır. Çünkü hayat görüşümüzün bir kısmı okuduğumuz kitaplarla şekillenir. Dünyaya ve topluma okuyarak daha farklı gözlerle bakarız. Naim Efendi ise okumaktan uzak olduğu için dar bir bakış açısıyla hayatına devam etmiştir.
Hayır, Naim Efendi'nin böyle bir bakış açısına sahip olmasında kitap okumamanın etkisi yoktur. Çünkü düşünce yapımız kişilikle bağlantılıdır ve bu kişiliğin oluşumunda kitabın değil ailenin, çevrenin ve kalıtımın etkisi vardır. Naim Efendi'nin bakış açısı yaşadığı çevreden ve aileden gelen hayat görüşleriyle şekillenmiştir.

b) Kitap okuma esnasında öğrenilen her kelime insanin kelime dağarcığındaki kelime sayısını artırır. Bu da kişinin dilini daha etkili kullanmasını sağlar. Kelime dağarcığının zengin olmasıyla anlatma becerisi büyük oranda gelişir.

4. Akan sular durmak: İtiraz edememek, söyleyecek sözü kalmamak.
Seniha sinirli olduğu zaman hiç kimse onun bu durumuna itiraz edemezdi.
Seniha sinirli olduğu zaman herkes onun bu durumunu kabul ederdi.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 175

1. Olumlu olabilecek durumlar: Eserlerinde aklına gelen her konuyu işleyerek zengin bir konu yelpazesi oluşturabilir. Sözlü gelenekten gelen ürünleri romanlarına yerleştirebilir. Örneğin bu metinde sanki bir meddah hikâyesi anlatıyormuş gibi –konuşma diliyle, kısa cümlelerle, fazla diyalog kullanmadan- halk birikiminden yararlanmış. Türün ilk örneklerini verdiği için edebiyat tarihindeki yerini almış olması doğaldır.
Olumsuz olabilecek durumlar: Yol açıcı olup türün Türk edebiyatındaki ilk örneklerini verdiği için acemilikler yaşamış olabilir. Toplumda bir roman okuru kitlesi oluşturmak için öğretici bir üslupla bir öğretmen edasıyla yazmış olabilir. Bu da eserlerinde bugünkü modern romanda karşılaşmadığımız bazı kusurların meydana gelmesine neden olmuş olabilir.

2. a) Roman yeni çıkmış bir tür olduğu için halkı bu türe alıştırmak amacıyla onu sevimli ve işe yarar bir hâle getirmek gerek. Böylece dikkat çekmesi ve ele alınıp okunması sağlanır. Ahmet Mithat da bir okur kitlesi yaratmak, halka roman okuma alışkanlığı kazandırmak için böyle bir yol izlemiştir. Çünkü dönemin özelliklerine baktığımız zaman okuma yazma oranının düşük olduğu görülüyor. Üstelik yeni bir medeniyet anlayışına girerken o medeniyetin gereklerini de bir şekilde öğrenmek gerekir. Bu da ancak edebiyat yapan edebî ürünlerle değil halka bir şeyler veren, bir şeyler öğreten eserlerle mümkündür.

   b) * Semtlerinde Ayşe Ebe adıyla ünlenen bir ebe hanımın başına gelen acayip hadiseyi işittiniz mi? *Henüz unutulacak kadar eski bir hâdise değilse de bu olay, herkesin dilinde dolaştığı zamanlarda dahi biri diğerini yalanlayan bin çeşit hikâye, bahsi geçen olay hakkında pek çok kimsenin işin doğrusunu öğrenemediğinden bu defa durumu size etraflıca anlatmayı uygun gördük. *Al bir merak daha! *Kısacası, kadıncağız kendini odaya atıp da ailesinin yanında güvende olduğunu görünce bir kere "ay!" diye haykırıp, kendinden geçer! *Herkesi saran telaşı anlatmaya gerek var mı?

   *Okuduğum bir metinde buna benzer ifadelerin olmasını tercih etmem. Olaylar ya da durumlar karşısında ne hissedeceğimi, nasıl tepkiler vereceğimi ya da karakterlerin hareket ve sözleri ile ilgili neler düşünmem gerektiğini bana yazarın söylemesine gerek yok. Bugünün modern anlamdaki romanlarının bir okuru olarak böyle bir üsluba sahip bir romanı okumayı tercih etmem.
   * Yazarın benimle bağ kurmak amacıyla böyle ifadeler kullanmak istemesini anlıyorum. Üstelik yazarın olaylar ve yarattığı karakterlerle ilgili düşüncelerini, yorumlarını okumak çok güzel bir tecrübe. Yazarın, tarafını tuttuğu ya da karşı olduğu karakterlerle ilgili tutumu bana kafasındaki dünya görüşü ile ilgili ipuçları verecektir. Sevdiğim bir yazarın eserini okurken olaylar karşısındaki kişisel tutumunu fark edebilmek onunla konuşuyormuş gibi bir his uyandıracaktır bende.

Etkinlik No.: 176

1. Metinde yanlış Batılılaşma teması ele alınmıştır. Meftun Bey, batılılaşmayı sadece şeklen Batılı gibi görünmek zanneden, çalışıp emek vermeden zengin olma hevesinde olan bir kişidir. Roman türünün edebiyatımızda ilk ortaya çıktığı dönemlerde Batılılaşmayı yanlış anlama temasının çok ele alındığı, boş bir Batılılık hevesine kapılan, çoğu mirasla geçimini sağlayan kişilerin sıklıkla eleştirildiği görülmektedir. Metinde çoğunluğu günümüzde kullanılmayan Arapça ve Farsça kökenli kelimeler sıklıkla kullanılmıştır. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda metnin roman türünün edebiyatımızda ilk ortaya çıktığı "Batı Edebiyatı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı" dönemine ait olduğu düşünülebilir.

2. Roman türünün ilk kullanıldığı dönemlerden günümüze Türk ve dünya edebiyatında gördüğümüz bu türün olgunluk örnekleri ve ele alınan farklı konular günümüz okurlarının edebiyattan beklentilerini artırmıştır. Okuduğumuz metin, konusu ve konunun ele alınışı bakımından günümüz insanının yaşam biçimine uymaması nedeniyle gerçekliğini yitirmiş, edebiyat okuru tarafından "klişe" olarak kabul edilen metinlerdendir. Ayrıca günümüz insanının gelişen teknoloji ve dünya düzenine paralel olarak daha zengin bir düş dünyası vardır. Bu sebeple günümüzün hayat şartları ve edebi zevkleri göz önünde bulundurulduğunda bu tür metinlerin günümüz insanına hitap etmediği söylenebilir.

3. a) Okuduğumuz metinde de geleneksel Türk tiyatrosunun örneklerinden olan Karagöz ve Ortaoyunu'nda sık kullanılan yanlış anlamalara dayalı gülmece unsurları vardır. Metnin son bölümünde söylenen "Leb-i şârib kenar-ı sağardan buse çin oluyormuş gibi" ifadesindeki bazı kelimeler "sağır postacı" olarak yanlış anlaşılmış, böylece okuyucuyu eğlendirmek amaçlanmıştır.

   b) Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatının ilk dönemlerinde edebiyatımızda daha önce olmayan birçok türle karşılaşılmıştır. Birçok türde olduğu gibi roman türünün edebiyatımızda kullanıldığı ilk dönemlerde de yazarlar konularını ve roman tekniğini yerli kaynaklarla beslemişlerdir. Bu durumu yeni türlerin gelişme aşaması olarak değerlendirmek gerekir. Konuların yerli kaynaklardan alınması nedeniyle metin türleri de gelenekten yoğun olarak yararlanmıştır.

4. Okuduğumuz metin, roman dışında bir hikâyeden ve karşılıklı konuşmalar içermesi sebebiyle tiyatro metninden alınmış olabilir. Roman, hikâye ve tiyatro birbirinden farklı türler olmakla beraber yaşanmış veya yaşanması muhtemel olayları, karşılıklı konuşmaları içermesi; zaman, mekân ve kişi kadrosu unsurlarına sahip olması yönüyle benzerlikler gösterir.

Etkinlik No.: 177

1. Roman türü yazıldığı dönemin kültürel hayatını, dilini, tarihî olaylarını, sosyolojisini yansıtır. Eserin yazıldığı dönem Batı'nın örnek alındığı Tanzimat Dönemi'dir. Eserde yanlış Batılılaşma ele alınmış, Bihruz Bey'in Batılılaşmaya çalışırken düştüğü komik durumlar dile getirilmiştir.

2. Roman, yaşanmış ya da yaşanabilecek olayların yazar tarafından kurgulanmasıyla ortaya çıkar. Roman hayatı anlatan, gerçekleri işleyen bir türdür. Yazar, Araba Sevdası'nda Bihruz Bey'i bütün yönleriyle ele almıştır. Tasvirlerle, yaptığı betimlemelerle Bihruz Bey'in dış dünyayla ilişkisini olduğu gibi yansıtmıştır. Sthendal'ın sözünden anlaşılacağı gibi roman, bu eserde yaşanılan dönemi ve kişileri bütün gerçekliğiyle ele almıştır.

3. Bihruz Bey, Batılılaşmayı özde değil sadece şekilde gerçekleştiren, görünüşüne önem veren, giyim kuşamına özen gösteren bir kişi olarak karşımıza çıkıyor. Bunun için görkemli kelimesini kullanmış olabilir. Şekilcilik onu komik duruma düşürüyor. Hatalar yapıyor. Günümüzde de Bihruz Bey kadar olmasa da değişimi özde değil sadece şekilcilikte yaşayan insanlar bulunmaktadır.

4. Eser, döneminden bağımsız düşünülemez. Yazar, o dönemdeki olaylardan kendini soyutlayamaz. Bu nedenle dönemdeki olaylardan tamamen bağımsız bir eser yazmak çok zordur.

Etkinlik No.: 178

1. Tamamen insanların kendi tercihleri olabilir. Çünkü sosyal hayatta bazı insanların, içlerine kapanık olduklarını görmekteyiz. Bunun sosyal, siyasi, psikolojik pek çok nedeni olabilir. Bazı konularda baskıya maruz kalmak, insanın kendi içine dönmesine sebep olabilir. Bu anlamda bu bireysellik, kişisel bir tercih olarak görülebilir. Nitekim Ahmet Cemil de sürekli kendi hayal âleminde yaşamış, iç dünyasındakileri şiirleriyle dile getirmeyi tercih etmiştir. Gerçeklerle yüz yüze geldiğinde ise bu durum bir iç çatışma yaşamasına neden olmuştur.

CEVAP ANAHTARLARI

2. a) Normal bir tepki gösterdiğini düşünüyorum. Çünkü Ahmet Cemil; dünyasını mavi hayaller üzerine kurmuş, gerçeklerden uzak kalmış, adeta bir şiir bulutuna sarınarak şiirler yazmış birisidir. Gerçeklerden bu denli uzak kalan birisinin gerçeklerin acısı karşısında sinirlenmesi, kendine öfke duyması gayet normaldir.

   Abartılı bir tepki gösterdiğini düşünüyorum. Çünkü herkes zaman zaman hayal kurar. Özellikle de genç insanlar. Her hayal gerçekleşecek diye bir şey yok. Dolayısıyla Ahmet Cemil, bu bilinçle hareket etmeli ve kendisine kızmamalı.

   b) Yoruma açık bir cevaptır. Ben olsaydım; elbette üzülürdüm ama insanı insan yapan, geçmişte yaşadıklarıdır. Bu nedenle bu yaşananların bana tecrübe olarak döneceğini, beni güçlendirebileceğini düşünürdüm ve acı da olsa güçlü olmaya çalışırdım.

   c) Üzülme Ahmet Cemil! Her şeyin ilacı zamandır. Zamanla bunu da unutursun. Bu nedenle kendine zaman tanı. İnsanı olgunlaştıran, hayatta yaşadığı kırıklıklarıdır. Sen istersen bu olumsuz durumların içinden umudunu kaybetmeyip olumlu sonuçlar, dersler, yaşamını devam ettirecek yeni planlar çıkarabilirsin.Bu da geçip gidecek ve eski sayfalarda bir anı olarak kalacak.

3. Evet, etmiştir. Başta olaylar aynen bu sözdeki gibi başlamış ancak sonrasında farklı şekilde ilerlemiştir. Ahmet Cemil, hayallere kendini o kadar kaptırmıştır ki gerçekleri göremez hâle gelmiş, küçücük şeylerden bile büyük hayaller yaratmıştır. Gerçeklerin zorluklarıyla karşı karşıya kaldığında ise kendini yok sayacak kadar yenik hissetmiş, büyük bir pişmanlık yaşamıştır.

Etkinlik No.: 179

1. Bu metnin temasının Feride ile Kâmran arasında yaşanan "aşk" olduğu söylenebilir. Konusu ise araya giren tüm engellere rağmen Kâmran ve Feride'nin birbirine duyduğu sevginin bitmeyip daha güçlü hâle gelmesidir.

2. Metnin teması ile bu söz bağdaştırılabilir. Hem metnin temasında hem de bu sözde insanın söyleyemediği veya söylemeye imkân bulamadığı duyguların zamanla daha güçlendiği anlatılmaktadır. İnsanın birini çok güçlü duygularla sevmesi için illaki sevgisini dillendirmesine ya da sevdiğinin sürekli yanında olmasına gerek yoktur. İnsanın duygularını içinde yaşaması o duyguların kuvvet bulmasına, daha coşkun hâle gelmesine imkân sağlayabilir.

3. Bu ifade ile bütün duyguların zamanla etkisini yitirebileceği, zayıflayabileceği anlatılmaktadır. Ben bu düşünceye katılıyorum çünkü bütün duygular zamanla etkisini kaybeder veya azalır. Çok üzüldüğümüz bir olay düşünelim. Üzüldüğümüz olay, ertesi gün ya da bir hafta sonra bizi ilk andaki kadar etkilemez. Çünkü alışır ve kabul ederiz durumu. Ya da çok mutlu olduğumuz bir an… Kalbimiz yerinden çıkacakmış gibi atar, başımız döner, vücudumuz bile ilk anda bazı tepkiler verir ancak araya zaman girince olayı yaşadığımız andaki tepkileri vermeyiz. Alışmışızdır artık duruma. Çok güçlü hissedilen duygular bile zamanla sıradanlaşabilir çünkü.
   Ben bu düşünceye katılmıyorum çünkü duyguları taze tutan zaman değil insandır. Araya zaman ya da mesafelerin girmesi sevgiyi eskitmez hatta bazen daha da kuvvetli kılar. Uzun yıllar görmediğimiz bir insanın özlemi, ona duyduğumuz sevgiyi perçinler. Örneğin ben ailemden uzak bir şehirdeyim ama onlara duyduğum sevgi, özlemden de beslenerek her geçen gün katbekat artıyor.

4. O güne kadar hislerini bu denli açık bir şekilde dile getirme fırsatı bulamayan Kâmran, Feride'ye duyduğu derin hisleri yitirmemek adına uzaklaşmak ister ve usulca yerinden kalkar. Oradan ayrılacakken Feride, Kâmran'ın kendisine beslediği bu derin sevginin karşılıksız olmadığını, araya giren zamanın ve mesafelerin Kâmran'a karşı duyduğu sevgiyi daha da güçlendirdiğini söyler. İki sevgili, sonsuza dek ayrılmamak adına birbirlerine söz verirler.

Etkinlik No.: 180

1. Metinde Rose hızla iyileşmektedir. Oliver günlerden beri unutmuş olduğu bir neşeyle kalkmış ve istekle, severek çalışmaya başlamış, Rose için kuşlarının kafeslerini gene ötsünler diye eski yerlerine asmış ve gene en güzel kır çiçeklerini, renk ve kokularıyla Rose'un içini açsınlar diye toplamıştır. Harry Maylie çiçek meraklısı olmuş ve çiçekleri vazolara yerleştirmekte ustalık edinmiştir. Rose'nin iyileşmesi tüm kahramanların mutlu olmalarını sağlamıştır.

2. Yazar yaşanan olayların insanların ruh dünyalarını etkilediğini, kişilerin iç dünyalarında yaşananların da doğayı ve insanları algılama biçimlerini etkilediğini anlatmaktadır. Tasalı, karamsar, olumsuz düşüncelere sahip insanlar olayları, insanları ve doğayı karanlık ve kasvetli görür. Oysa metinde geçen kahramanlar yeşil yapraklardaki çiğ tanelerini her zamankinden parlak, hafif esintinin dallarda çıkardığı hışırtının ezgisini daha tatlı, gökyüzünü daha mavi daha ışıklıydı görmektedir.

3. Okuduğumuz metinde yazar olayların içindedir. Kişilerin ruh dünyasını bilip bize aktarabilmekte, bir mekânda yalnız olduklarında orada neler yaşandığını bize anlatabilmektedir. Bunlar bize romanın ilahi bakış açısıyla anlatıldığını göstermektedir. Böylece romanda karanlık veya okuyucunun düşüncesine bırakılan noktalar çok olmamakta, okuyucu romanda ele alınanları anlatanın gözüyle algılayabilmektedir.

4. Okuduğumuz metinde karşılaştığımız tasvirler konu üzerinde tamamlayıcı bir etkiye sahiptir. Bu tasvirler yardımıyla okuyucu kişilerin fiziksel ve ruhsal dünyalarını tam olarak anlayabilmekte, bir mekânın nasıl olduğunu zihninde canlandırabilmektedir. Bu tasvirler romandaki zincirin birer halkası gibi görünmektedir. Böylece romanda ele alınan konunun, kişinin, olayların okuyucuyu şaşırtmadığını, bu tasvirlerin okuyucuyu romanda anlatılanlara hazırladığını söyleyebiliriz.

Etkinlik No.: 181

1. Yaban romanında Ahmet Celal, aralarında yaşamak üzere gittiği emir eri Mehmet Ali'nin köyünde köylülerle çatışma yaşamaktadır. Bu çatışmanın bir tarafında yer alan Ahmet Celal Türk aydınlarını; çatışmanın diğer tarafında yer alan köylüler ise Anadolu halkını temsil etmektedir.

2. Ahmet Celal; bu cümlelerle Anadolu halkını anlayamaması, aydınlatamaması ve halkla iletişim kuramamış olması nedeniyle Türk aydınını eleştirmektedir. Osmanlı Dönemi'nde Türk aydını İstanbul'u mesken edinmiş, burada kendi çevresinde yazıp çizerek Anadolu insanını görmeden, ona eğilmeden, halkın içinde bulunduğu maddi ve manevi koşulları fark etmeden yaşamıştır. Hâlbuki okumuş yazmış insanların halkı aydınlatmak, onları doğru bir şekilde yönlendirmek, yaşam koşullarının iyileştirilmesine katkı sağlamak gibi sorumlulukları vardır. Bu sebeplerle aydınlardan beklenen Anadolu'ya giderek halka sahip çıkmasıdır.

3. Günümüzde her ne kadar iletişim imkânları gelişmiş olsa da iletişimsizlik ve karşıdakini anlayamama günlük yaşamda en çok karşılaşılan sorunlardan biridir. İletişimin doğru bir şekilde gerçekleşebilmesi için her iki tarafın da iletişime açık olması, birbirini anlamaya hazır olması gerekir. Bu sebeple kişiler ön yargılardan uzak, birbirini anlamaya hazır olmalı; dili doğru ve etkili kullanmalı, kendisini başkalarının yerine koyabilme becerisine sahip olmalıdır.

Etkinlik No.: 182

1. a) Doğru bir davranış değildir. Tartışmadaki öfke her iki tarafa da zarar verir. Özellikle öfkelenen kişinin girdiği stres, onun sağlığını olumsuz etkiler. Aynı zamanda öfkeyle ağızdan çıkan sözcükler karşı tarafı ciddi derecede kırabilir. Dostluklar tartışmalardaki öfkeden dolayı büyük zarar görür.

CEVAP ANAHTARLARI

b) Arkadaşımı önce sakinleştirirdim. Arkadaşım öfkesini attıktan sonra düşüncesini öğrenirdim. Haklı olsa dahi öfkelendiği takdirde haksız duruma düşeceğini anlatır ve düşünmeden hareket etmemesini söylerdim.

2. İnsanlar konuşurken onların sözünü kesmek bir saygısızlık göstergesidir. Bu durum onları üzer. Karşı tarafta sayılmadığı düşüncesi ortaya çıkar ve aradaki ilişki zarar görür. Burada tartışma söz konusu olduğu için sözü kesilen kişi derdini anlatabilmek amacıyla sesini yükseltir ve tartışma başka bir boyut kazanabilir. Bu yüzden hem tartışmalarda hem de günlük hayatta kimsenin sözünü kesmemek gerekir.

3. Evet, düşünüyorum. Tv'lerdeki tartışma programları bazen ciddi tartışmalara sahne olabiliyor. Bu durumda programı izleyen kişiler, buradaki insanların fikirlerini öfkeyle karşı tarafa söyleyebiliyor. Programa katılanlar söz keserek ya da ses yükselterek fikirlerini beyan ettikleri takdirde karşı tarafın tepkisiyle karşılaşabiliyor. Bu da izleyiciyi etkileyebilmektedir.
Hayır, düşünmüyorum. Herkesin bir fikri, duruşu, dünya görüşü vardır. Bunu kişiliklerinin etkisiyle sakince veya öfkeyle anlatır. Tv'nin bunda bir etkisi yoktur.

4. a) Bilimsel çalışmalarda fikir ayrılıklarının olması gelişmeyi ve ilerlemeyi sağlar. Herkes olaya farklı bir açıdan baktığı için çalışma bütün yönleriyle ele alınır. Böylelikle başarıya ulaşılır.
b) Ben bir bilim insanı olsaydım çatışma yaşadığım kişiye projemi kabul ettirmek için öncelikle bilimsel verilerden yola çıkardım. İyi bir kaynakça ve sağlam kanıtlarla ona projemi anlatır, projemin günlük hayatla bağlantısını kurar, insanlığın faydasına olduğunu örneklerle gösterir ve onu ikna ederdim.

Etkinlik No.: 183

1. Olay örgüsü okuma-yazma konusunda çok hevesli bir genç kız olan Fitnat Hanım ve bu isteğini gerçekleştirmek için ona birini öneren Şerife üzerine kurulmuştur. Okuma-yazma isteği nedeni, Şerife'nin bu konuda yardımcı olması da sonucu oluşturmaktadır.

2. Metinde zengin-fakir, okumuş-cahil çatışması görülmektedir. Bu tarz çatışmalar olay örgüsünü tekdüze, sıkıcı ve monoton olmaktan kurtarır. Gerilim ve gerilime bağlı olarak da merak unsuru metnin keyifli okunmasını ve sürükleyiciliğini sağlar.

3. Metnin yazıldığı dönemde okuma-yazmanın çok yaygın olmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yine de tarihî bir gerçek denemez. Tarihî bir gerçek diyebilmek için kurmaca olmayan istatistiki kaynaklara ulaşmak gerekir.

4. Düşünebiliriz. Günümüz her ne kadar bilgi çağı olsa da okuma yazma bilmeyen kişiler varlığını sürdürmektedir. Bunun çeşitli sebepleri vardır. Okuma yazma bilmeyen kişiler için Halk Eğitim Merkezleri okuma yazma kursları açmaktadır.

Etkinlik No.: 184

1. Ahab'ı harekete geçiren şey, intikam duygusu; hedefi, Moby Dick'i avlamak, yok etmek; yöntemi, bir denizci olarak avının peşinden gitmesidir. Bir denizci avlanmak için yaşar ancak peşine düştüğü avı kendi gücünün çok üzerindeyse, yanındakilerle beraber kendi canına kastedecekse intikam duygusuyla hareket etmek doğru değildir. Bu davranış duygularını kontrol edebilmenin değil duygularının esiri olduğunun göstergesidir.

2. a) Kaptan Ahab'ın bir bacağını kaybetmesi bedeninde ve ruhunda derin izler bırakmıştır. Romandaki ana çatışma unsuru budur ve romandaki olay örgüsünün en önemli halkasıdır. Olay bu şekilde sonuçlanmasaydı Ahap, balinaya karşı belki de bu kadar vahşi bir intikam duygusu beslemeyecekti ve Moby Dick'in peşinden böyle bir hırsla gitmeyecekti. Ancak bu duygularla kendi canını ve mürettebatının canını ortaya koyarak sonuna kadar gitmiştir.
b) Ahab her gün benzer tehlikelerle karşı karşıya yaşamanın verdiği tecrübe ile olaylara soğukkanlılıkla yaklaşabilir, yaşadığı bu olaydan sonra olumsuz duygularla hem kendini hem de yanındakileri felakete sürüklemek yerine olgunlukla davranıp yaşamına yeni bir yol çizerek huzuru, mutluluğu arayabilirdi. Kaybettiğine hayıflanmak yerine sağ kaldığına şükretmeliydi. Ayrıca kendi hırsları için başkalarının hayatını tehlikeye atması da bencilliktir.

3. a) Moby Dick'le ilgili söylentilerin efsanevi özellikler taşıması Ahap'ın karşısındaki gücün ne denli zorlu, yenilmesi güç, olağanüstü bir varlık olduğunu göstermek için olmalı. Romanda işlenen asıl olay, Ahap ile Moby Dick'in mücadelesidir. Olayın etkileyiciliği, heyecanı ve sürükleyiciliğine bu efsanevi anlatılar katkı sağlamıştır.
b) Okyanus, deniz, göl gibi su birikintilerinin uçsuz bucaksız oluşu, derinliği, içinde pek çok korkutucu canlıyı barındırması insanoğlunun zihninde olağanüstü olay ve yaratıkların kugulanmasına neden olmuş olabilir.

4. Okuduğumuz metinde karşılaştığımız tasvirler konu üzerinde tamamlayıcı bir etkiye sahiptir. Bu tasvirler yardımıyla okuyucu kişilerin fiziksel ve ruhsal dünyalarını tam olarak anlayabilmekte, bir mekânın nasıl olduğunu zihninde canlandırabilmektedir. Bu tasvirler romandaki zincirin birer halkası gibi görünmektedir. Böylece romanda ele alınan konunun, kişinin, olayların okuyucuyu şaşırtmadığını, bu tasvirlerin okuyucuyu romanda anlatılanlara hazırladığını söyleyebiliriz.

Etkinlik No.: 185

1. a) Öncelikle kimin haklı olduğuna bakardım. Her iki tarafı da ayrı ayrı dinlerdim. Yosturoğlu ile konuşur onun isteği ile Karabibik'in isteğini birbirlerinin hakkına girmeden yerine getirmeye çalışırdım.
b) Çözümlerim olayların gidişatını etkilerdi. Çünkü her iki tarafı kırmadan ortaya atılan çözümlerle farklı olaylar meydana gelir, onların dostlukları sonucunda Yosturoğlu'nun öküzlerini Karabibik kullandığı için başkasının öküzüne ihtiyaç duymazdı.
Çözümlerim olayların gidişatını etkilemezdi çünkü münakaşa etmezler ama dost da olmazlardı. Dolayısıyla Karabibik'in başından aynı olaylar geçerdi.

2. Karabibik kızını evlendirseydi olaylar istediği yönde gelişirdi çünkü kızı arada olduğu için öküzleri bedava kullanabilirdi.
Karabibik kızını evlendirseydi olaylar istediği yönde gelişmezdi. Sonuçta öküzlerin sahibi Koca İmam'dır. İş başka dostluk başka diyerek para almaya devam ederdi.

3. Karabibik traktör almak istiyordu ama bunun için parası çok azdı. Çevreden borç almak istedi. En yakın dostu Yosturoğlu'na gitti. Onun bir traktörü vardı. Kendisine yol göstermesini istedi. Yosturoğlu dürüst bir adamdı. Ona yardımcı olmak ama onu kırmamak istiyordu. Onun için doğrudan para vermek yerine onu bir arkadaşının yanına gönderdi ve ona yardımcı olacağını söyledi. Karababibik onun arkadaşı Koca İmam'ın yanına gitti. Koca İmam ona benim param diyerek Yosturoğlu'nun kendisine verdiği parayı borç olarak Karabibik'e verdi. Böylelikle Karabibik bir traktör sahibi oldu.

4. Bana göre Karabibik tarlasından gelen mahsulden çok umutluydu. Bunun yanında Koca İmam da ona destek olmak istiyordu. Gelen mahsulden kazandığı para öküzlerin parasını karşılamıyordu. Koca İmam ona biraz borç verdi ve gelecek seneki tüm mahsule karşılık olarak verdiğini söyledi. Karabibik biraz bozulsa da ses etmedi çünkü artık kendisi de öküz sahibi olacaktı.

5. Romanda Karabibik çıkarı için kızını hiç tanımadığı biriyle evlendirmek istemektedir. Bu doğru bir davranış değildir bana göre. Mücadele ederek para kazanıp isteklerini gerçekleştirmesi gerekirdi. Çünkü alın teri ile kazanılan parayla gerçekleştirilen her şey, bir öneme ve değere sahip olur. Ayrıca mücadele ettiği için kimseye minnet etmemiş olurdu.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 186

1. Roman kahramanı gururlu bir yapıya sahip olduğu için misafir olduğu eve yük olduğunu düşünmekte ve bunun için acı çekmektedir. Bu yüzden orada yediği her lokma adeta boğazında kalmaktadır.
2. Evet katılıyorum. Bir insan ne kadar çok zorluk yaşarsa kendini o kadar güçlü hisseder. Zorluklarla birlikte insan hayata farklı gözlerle bakar, aynı zamanda bu güçlükler insanı olgunlaştırır ve hayata hazırlar. Bir zaman sonra kolay kolay incinmeyen bir irade oluşur.
   Hayır katılmıyorum. Zorluklar insanın enerjisini düşürür ve onu güçsüz bırakır. Kişinin kendine olan güvenini azaltabilir.
3. Evet, okunan kitapların kişilik üzerinde bir etkisi vardır. Çünkü okunan her kitap okuyucuda mutlaka bir iz bırakır. Okuyucu kitapta gördüğü bir davranışı içselleştirerek kendi kişiliğinin bir özelliği gibi gösterebilir. İnsanlara nasıl davranmaları gerektiğini gösteren ve doğru olanın ne olduğunu anlatan birçok kitap vardır. Bu da insanın kişiliğini etkiler.
   Hayır, okunan kitapların kişilik üzerinde bir etkisi yoktur. Çünkü bana göre herkesin kişiliği çocukluk çağında ve aile içinde oluşur. Bu süre zarfında kişi çevresi ve ailesiyle olumlu ya da olumsuz bir ilişki kurar. Böylelikle kişilik bu şekilde zaman içinde şekillenir.
4. a) İnci Küpeli Kız'ın yumuşak bir yüzü vardır, bundan dolayı iyi niyetli bir insandır. Bakışları merhamet doludur. Bakışlarında belli bir sevgi de vardır. Bu yüzden sevecen bir yapıya sahiptir.
   b) İnci Küpeli Kız: Sen ailenden uzakta yaşıyorsun, onlar şimdi seni özlüyorlardır. Ailenin kıymetini bil. Seni onlardan fazla seven kimse yoktur. Büyüklerine saygılı ol, küçüklerine de sevgiyle davran. Kalp küçüktür ama içine bütün dünya sığar. İnsanlara elinden geldiğince yardımcı ol ve bunu karşılıksız yap.

Etkinlik No.: 187

1. Evet, katılıyorum. Çünkü sıkıntılar paylaşıldıkça hafifler. Kişi sorunlarını paylaştıkça onlara bir çözüm bulabilir.
   Hayır, katılmıyorum. Çünkü yalnız bir şekilde duygularıyla baş başa kalmak kişiyi sorunlarıyla yüzleştirir.
   Bu sözün şahısların kişilik özellikleri ile ilgili bağlantısı vardır. Kişilik özelliklerine göre herkes böyle bir durum karşısında farklı yaklaşımda bulunabilir.
2. Kişlerin yaşadığı hayat nasılsa düşünceleri de buna göre şekil alır. İnsanların yaşadıkları sosyal çevreleri, yaşam tarzları düşünceleriyle yoğrulur.
3. Dilber'in köşkten ayrıldığını duyan Celal Bey, üzüntüsünden bir süre kendine gelemedi. Gözleri herkesi görüyor fakat hiç kimseyi tanımıyordu. Dilber'i köşke getiren kadını bulup Dilber'in verildiği adrese gitti ancak o aile birkaç gün önce evden taşınmıştı. Celal Bey, keder dolu bir asır gibi süren bir hafta geçirmişti. Bir sabah odasında hüzünlü düşüncelere dalıp Dilber'le olan anılarıyla baş başayken odanın kapısı çalındı. Gelen Çaresaz'dı. Sevinçten gözleri ışıl ışıl parlayan Çaresaz, Dilber'i köşkten götüren kadının geldiğini ve ona ulaştığı haberini verdi. Bunu duyan Celal Bey yatağından kalkıp hızlıca evden çıkarak vapur iskelesine yöneldi. Şiddetli duygularla sarsılmıştı. Dilber'i köşke getiren kadının söylediği adrese gitti. Dilber, karşısında Celal Bey'i görünce çok heyecanlandı. Celal Bey, Dilber'in kaldığı aileyle konuştu ve Dilber'le o evden ayrıldılar. Vapur, iskeleden hareket ettiğinde Celal Bey için o gün her şey bambaşkaydı. Boğaziçi, kendisine şahane bir manzara sunuyordu. Birbirini seven bu iki insan manzaranın tadını çıkarıyor ve mutlu olunacak yeni yerlerin hayaliyle yeniden canlanıyorlardı.
4. Evet farklılık olurdu. Çünkü olaylar karşısında bu derece savunmasız olmaz; romanın akışında kendisiyle ilgili olan durumlarda daha etkili, özgüvenli, sosyal olabilirdi.
   Hayır, farklılık olmazdı. Çünkü insanların kişilik özellikleri değişmez.
5. Özgürlük, kişiler ve toplumlar için temel gereksinimdir. Bağımsız ve özgür yaşamak, başkalarının himayesi altına girmemek, kişilerin ve toplumların gelişmişlik düzeyleriyle doğru orantılıdır. Ancak şu da unutulmamalıdır ki bir kişinin özgürlüğü diğerinin özgürlüğünün başladığı yerde biter. İnsanlar birbirlerinin özgürlüklerine saygılı oldukları ve bunu kişilik özelliği hâline getirdikleri sürece daha gelişmiş bir toplum ortaya çıkar.

Etkinlik No.: 188

1. Sabah güne erkenden başlayan, tezcanlı ve hareketli.
   Temiz, titiz ve düzenli.
   Sorun oluşturabilecek durumlar karşısında hızlı davranıp çözüm üreten ve bunu hızlıca uygulamaya geçirebilen.
   Kendisine verilen işi zamanında ve gerektiği gibi yapan.
   Çabucak rehavete kapılmayan vb.
2. Meraklı ve onu süzen bir gözle bakar ve "Yazık, kim bilir ne yaşadı ki bu davranışları sergiliyor." derim.
   Kızgın ve sitemli bir gözle bakar ve "Neden ne olursa olsun, bu kadar rehavete kapılıp uyuşuk olmak kabul edilemez." derim.
   Merhamet dolu ve iyimser bir gözle bakar ve "Bu anlamsız gözlerinin arkasında yardıma ihtiyacı olan biri var sanki." derim.
3. Evet, isterdim. Onun biraz uyuşuk, hemen harekete geçemeyen, düşüncelerini uygulayamayan bir insan olması vb. onunla arkadaş olmama engel değildir. Çünkü bu özellikler onu kötü bir insan yapmaz. Niyeti kötü olmayan insanlarla da anlaşmak için ortak noktalar bulabilirim. Ayrıca bu tarz insanların yaratıcı olduğunu ve bu anlamda kendisinden çok şey öğreneceğimi düşünürüm.
   Hayır, istemezdim. Çünkü bu kadar uyuşuk bir insanı hayatımda tutmak benim enerjimi düşürür. Ben aktif ve sosyal bir insan olduğum için çevremdeki insanların da hep hareketli, canlı ve neşeli olmasını isterim.
4. Evde yangın çıkması, âşık olduğu kişinin geldiğini ona haber vermeleri, eve hırsız girmesi, çok korktuğu bir hayvanı (yarasa, yılan vb.) odasında görmesi, içerden kahyaların çığlık çığlığa kaçıştıklarını duyması; kahyasının, öldü sandığı ve çok sevdiği bir dostunun onu beklediğini söylemesi vb.
5. Benim hedefim Boğaziçi Üniversitesi Mühendislik Fakültesinde okumak. Bunun için arkadaşlarımı iyi seçmem, dengeli beslenip spor yapmam, gündemi takip etmem, zamanı iyi değerlendirmem, düzenli ve gerektiği gibi çalışmam gerekir.
   Benim hedefim roman yazmak. Bunun için şimdiden başlayarak çok kitap okumam, sosyal medyada yazarlarla yapılan röportajları takip etmem, nasıl roman yazılacağına ilişkin bilgi toplamam, insanları ve çevreyi daha iyi incelemeye başlamam gerekir.

Etkinlik No.: 189

1. a) Bu değişimin yerinde olduğunu düşünüyorum. Çünkü insanın yaşadığı yer, içinde bulunduğu çevre onun hayata bakışını, beklentilerini etkiler. İnsan hiçbir zaman sahip olduklarının hayalini kurmaz. Bazılarının gözü her zaman yüksektedir. Her zaman daha iyisini, daha güzelini, daha fazlasını ister. Onlar için "daha"nın sınırı yoktur. Ayşen'in de bu insanlardan biri olması yadırganmamalıdır.
   Gerçek dışı, yapmacık bir değişim olduğunu düşünüyorum. Çünkü belirli bir yaşa gelen her insanda bazı kişilik özellikleri oturmuştur. Bu nedenle insanın tercihleri ve hayattan beklentileri ile ilgili sonradan bir şeylerin değişmesi pek mümkün değildir.
   b) Yeni girdiğim çevreye hemen ayak uydurmaya çalışırdım. Belki ilk başta birtakım zorluklar yaşayabilirim ama bundan sonraki hayatımda mutlu olabilmek için elimden geleni ya-

CEVAP ANAHTARLARI

pardım. Tabi ki ayak uydurmaktan kastım, kendi benliğini unutup başka biri olmak demek değildir. Yoksa yaşadıklarımız, gördüklerimiz elbette ki bizim hayata karşı bakışımızı da etkileyecektir.

Yeni girdiğim çevreye karşı çok temkinli yaklaşırdım. Bu nedenle farklı ortamlara kolay kolay giremem. İnsanlara karşı mesafeli oluşumun bunda etkisi vardır diye düşünüyorum.

c) Evet, gereklidir. Çünkü değişim, var olan düzenin bozulması demektir. İnsanın sahip olduğu düzenli bir hayatı varken bunu bozmaya, farklı görünmeye çalışmaya da gerek yoktur. Eldeki imkânlarla, kurduğu düzende ilerlemek çoğu kez en doğrusu olabilir.

Hayır, gerekli değildir. Çünkü değişime açık olmak gerekir. Her yenilik bir değişimdir. Bu nedenle insanlar yeniliklere açık olmalıdır. Ancak bununla kastedilen her yeniliğin olduğu gibi benimsenmesi değil bize, kişiliğimize, benliğimize uygun olan neyse onun kabul edilmesidir. Taklit olmaması, insanın üstünde eğreti durmamasıdır önemli olan.

2. Ata Bey'i, bu konuda haklı buluyorum. Çünkü insanların zaman içerisinde değişimi elbette normaldir. Hayatta her şey değişime mahkûmdur. Değişmeyen tek şey, değişimin kendisidir. Ancak bu kadar kısa bir sürede bambaşka biri olmak; beklentilerini, isteklerini, zevklerini vb. tamamen değiştirmek biraz şaşırtıcı ve korkutucu olabilir. Bu nedenle Ata Bey'in bu şaşkınlığı gayet normal karşılanabilir.

3. Eserde pek çok şey değişirdi, adeta eser bambaşka bir hâl alırdı. Öncelikle olay kahramanlarında bir değişiklik olacağını düşünüyorum. Çünkü Ayşen bu lüks mekânlarda değil de küçük bir kasabada olsaydı önceki hayatının pek de değişeceğini sanmıyorum. Aynı zamanda çevresindeki insanlar da kendisi gibi olacağı için (Hayatında bir Berin Hanım olmayacaktı mesela) hayatında bir şeyler değişmeyecekti. Bu durum elbette olayları da etkileyecektir. Çünkü kişilerin içinde bulunduğu mekân, çevre, birlikte yaşadıkları insanlar olayları doğrudan etkiler.

Etkinlik No.: 190

1. O dönemin insanlarının daha iç içe yaşamaları, komşuluk ilişkilerinin daha samimi olması, teknolojisinin bu kadar gelişmiş olmaması itibariyle insanlar sohbetlerle, kitap okuma ve dinlemeyle vakit geçirebiliyorlardı. Ancak geçim kaynaklarının değişimi, şehirleşme oranının artması ve teknolojinin ilerlemesiyle günümüzdeki eğlence ve zaman geçirme kültürü teknolojinin yönlendirmesine açık hâle geldi.

2. a) Dış mekânı kitap veya kitapları çağrıştıracak şekilde yapılandırırdım. Dış mekân için canlı renkler seçer ve mekânın çevresinde ağaçlar ve çiçekler olmasına özen gösterirdim.
İç mekânda eski ve yeni edebiyatçıların sözleri, eserleri veya fotoğraflarının olduğu zengin bir bölüm yapardım. Tavanların yüksek olmasını sağlardım. Kapının hemen girişinde Nasrettin Hoca, Karagöz, Keloğlan vb.nin ahşaptan yapılmış heykelleri olurdu. Gösteriler için küçük bir sahne, sunum için perde yaptırırdım. Rahat oturulacak otantik oturma yerleri seçerdim vb.

b) Haftanın iki günü (biri tatil günü olmak üzere) edebiyat sohbetleri düzenlerdim. Bu sohbetlerin de akşam yemeğinden sonra dinlenme, eğlenme ve nitelikli vakit geçirme amaçlı saat 19.00 ile 23.00 arası düzenlerdim. Bu zaman dilimini insanların çalışma saatlerini dikkate alarak belirlerdim.

c) Edebiyat sohbeti yapacak kişinin sohbetiyle insanları dinlendirebilecek, donanımı ve bilgisiyle insanları etkileyebilecek, okuma kültürü edinmiş ve farklı fikirleri bir entelektüel kimlikle karşılayabilecek kişilerden olmasına dikkat ederdim. Bu sohbetlerin amacı insanların edebiyattan zevk alabilmelerini, hayata bakış açılarını geliştirmeyi, nitelikli ve keyifli vakit geçirmelerini sağlamak olduğundan sohbet ortamına öncülük edecek kişinin de nitelikli özelliklere sahip olması gerekir.

ç) İç mekânda Genel Ağ bağlantısının olduğu bilgisayarlar mutlaka olurdu. Gençlerin en çok rağbet ettiği youtuberlar, sanatçılar, karikatüristler vb.ni sohbet öncesinde veya sonrasında sohbete katılmak üzere davet ederdim. Arada bir yetenekli gençlerin yeteneklerini gösterebilecekleri ve seslerini duyurabilecekleri ortamlar sağlardım. Gençlerin hangi yazarı veya şairi daha çok okuduklarıyla ilgili bir anket yapardım.

Etkinlik No.: 191

1. Genç kız iyi bir dostunu kaybetmiş, kötü bir çocukluk geçirmiştir. İnsanlarla iletişimi her zaman kötüdür. Dolayısıyla bunlardan dolayı hiçbir şeyi beğenmeyen bir insan hâline gelmiş olabilir. Hayatı boyunca yaşadığı olumsuz olaylar onun kötümser bir bakış açısına sahip olmasına neden olmuştur. Böylelikle her şeyi eleştiren ve hiçbir şeyden memnun olmayan bir hayat görüşü kişiliğinin bir parçası hâline gelmiştir.

2. Ona, insanlara inanmasını, onları sevmesini söylerdim. İnsanlara verdiği sevgi karşılıksız olursa mutluluğunun kat be kat artacağını belirtirdim. Arkadaşlarıyla sosyal faaliyetlere katıldığı takdirde hayatının değişeceğini anlatırdım. Çünkü mutluluğun insanın kendi elinde olduğunu ve mutlu olduğu takdirde hayata bakış açısının pozitif yönde değişmesiyle başarılı bir insan olacağını ifade ederdim.

3. Hâkim bakış açısını kullanırdım çünkü roman karakteri olumsuz bir bakış açısına sahiptir. Hâkim bakış açısını kullandığım takdirde bu karakterle gerektiği zaman sohbet edebilir hatta gerektiğinde ona yol gösterebilirim.
Gözlemci bakış açısını kullanırdım çünkü romandaki karakter olumsuz bir bakış açısına sahip olduğu için onunla diyaloğa girmek istemezdim. Olayları dışarıdan izleyerek karakterin davranışlarını sadece okura aktarır, yorumu da okuyucuya bırakırım.

4. Genç kız buraya geldi. Bütün ümitlerinin ve isteklerinin gerçekleşeceğini düşünüyordu. Hayatı adeta her gün yeniden büyük bir mutlulukla başlıyordu.

5. Genç kız iyimser bir bakış açısına sahip olsaydı hayatı olumlu yönde değişir arkadaşları ve aile çevresi ile mutlu bir hayat sürerdi. Yaşadığı olaylar olumsuz sonuçlansa bile bunlardan ders alır, iyimser olduğu için bu durumun kendisini üzmesine izin vermezdi. Böylelikle daha mutlu bir hayatı olurdu.

6. Aslında yaşadığımız olayların tamamının iyi ya da kötü olması kişilerin bakış açılarının ne yönde olduğuyla ilgilidir. Olumsuz düşünürsek "Her şey kötü, berbat, kimse beni sevmiyor." gibi kelimelerle ifadelerle kendi kendimizin enerjisini düşürürüz. Ancak her şeye olumlu yönden bakarsak işlerimizin yolunda gittiğini, küçük sıkıntılar dışında sorunlarımızın olmadığını görürüz. Sadece bakış açımız bir şeyi iyi veya kötü yapar. Metinde de genç kız her olaya kötümser baktığı için mutsuz olmuş, kendine olumsuz düşünceler yüklemiştir. Olaylar kendisiyle ilgili olmadığı hâlde bütün sıkıntıların kendisiyle ilgili olduğunu düşünmüş ve olayların kötü yönlerini kendi derdi gibi görmüştür.

Etkinlik No.: 192

1. Metinde kahraman anlatıcı olayı doğrudan yaşayan, olay örgüsünün içinde olan birisi olduğu için daha sıcak, samimi ve inandırıcı olmasıyla okuyucuya daha yakındır. Bu anlatıcı, kendi dil ve üslubunu kullanır, birinci tekil kişi ağzıyla konuşur. Kahraman anlatıcı; kendi yaşadıkları, bildikleri, duydukları ve hissettiklerini öne çıkarır. Bu da metnin anlaşılırlığını ve akıcılığını olumlu yönde etkiler.

2. Hayatta her şeye toz pembe baktığımız çocukluk… Belki de hayatımızın en güzel yılları çocukluk yıllarımızdır. Bazen çocukluğa geri dönmek, anımsayınca gülümsediğimiz tatlı anılarla dolu harika yıllara... Çocukluk dönemi, ömrümüz boyunca hatırladığımız, tekrar yaşamak istediğimiz anılarımızla doludur.

3. Katılıyorum. Çünkü gülümseyen insanın ruhu yüzüne yansır.

CEVAP ANAHTARLARI

Sıcak bir gülümseme bizim ve çevremizdekilerin ruh hâline doğrudan yansır.
Katılmıyorum. Çünkü "güzellik" kavramı belli bir kalıba sokulamaz.

4. a) Çocukluk anıları asla unutulmaz, hatta hayatımızı şekillendirir. Özlemle hatırlarız o yılları. Özlenen kişiler vardır, anlar vardır o dönemden. "Çocukken..." diye başlayan cümleler beraberinde yüzlerde gülümsemeyi de getirir. Çocukluk masumluk demek; karşılıksız, çıkarsız sevgi demek. Her şey ne kadar da güzeldir o dönemlerde, gökkuşağının tüm renkleri bizimledir. Ama gelmeyeceğini bilirsin işte, bir umut… Çocukluk dönemindeki anılar insanın ruhunu harekete geçirir.
b) Anlatıcı çocukluk dönemine özlem duymaktadır. O döneme geri dönemeyeceğini bilir ancak bu duyguları hissetmek bile onu mutlu eder.

Etkinlik No.: 193

1. Tam o sırada Tesla da kimyahaneye girdi. Doğrusu bu alan bilimsel çalışmalara da ev sahipliği yapabilecek kadar genişti. Hem Tesla, tılsım peşinde koşan tatlı kaçıkları izlemekten daima büyük bir keyif almıştı. Gece gündüz elektrik sistemini dizayn etmek ve elektriğin imkânlarıyla icatlar peşinde koşmak, bütün aklını ruhunu bu fikre vermek Tesla'nın bildiği tek yaşam biçimiydi. İşte şimdi, bütün inancıyla kendisini sonsuz bir yaşam hayaline adayan bu adamın karşısında duruyordu. Pozitif bilimlerin sınırları dışında bir alanda gezintiye çıkmış, maceraya atılmış Nasrullah Efendi oldukça ilgisini çekiyordu.

2. Potansiyelimizi gerçekleştirmek için azimden faydalanabiliriz. Tutkumuzu gerçekçi bir şekilde tanımlamalıyız. Azmetmenin doğasına aykırı gibi görünse de -yanlışlar üzerinden ilerlemek yerine- gerektiği yerde pes etmeyi de bilmeliyiz. Bir hedefi gerçekleşirmek için insanın bir amacı takıntıya çevirmesi gerektiğini düşünmüyorum. Uzun süreçler içerisinde tutatarlı biçimde çalışmak başarıyı getirecektir. Azmedip başaran kimseler, kendilerine uzun vadeli hedefler belirlemiş ve onları gerçekleştirmek için sürekli çalışmışlardır. Doğal bir yeteneğe sahip olmayan kimselerin bile azmederek, sebat ederek harika işler başarabileceğini kendime hatırlatıyorum.

3. Nasrullah Efendi eline gazeteyi aldı. Nature dergisinden alınan bilimsel makaleye isteksizce baktı. Bilimin sınırlarında gezinmek, alışkanlığı değildi. Kütüphanesini dolduran yüzlerce tılsım kitabının, dünyayı bu tehlikeli virüsten temizlemek için gerekli en büyük gücü ona sağlayabileceğini geçirdi aklından, hatta bundan emindi.(Hakim bakış açısı)
Nasrullah Efendi eline gazeteyi aldı. Nature dergisinden alınan bilimsel makaleye baktı. Bilimin sınırlarında gezinmek yerine kütüphanesine yöneldi. Kütüphane yüzlerce tılsım kitabıyla doluydu. İçlerinden en çok eline aldığı, Şeyh Feyzullah Âlî Hoca'nın beş yüz yıl önce kaleme alınmış kitabıydı.(Gözlemci bakış açısı)
Gazeteyi elime aldım. Nature dergisinde yayınlanmış bir makaleden alıntı yapılmıştı. İsteksizce göz gezdirdim. Bir kez daha bilimin, tılsımların sınırsız gücünü hafife almasına şaşarak baktım. Bilim ve tılsımlar el ele verse nice imkânların sınırları zorlanabilirdi diye bir kez daha düşündüm.(Birinci kişili anlatım)

4. **Onaylayan öznellik:** "Pederi Nasrullah Efendi konağında şifa merkezi bir kimyahanesi ve hastalıklara çare bulabilmek için ömrünü adayan güzel yürekli, gece gündüz işler kimyagerleri vardı. Hazırlanış şekilleri ve bileşimleri büyük sır sayılan değerli taşlar eritilir; hayranlık uyandıracak bir inançla alaşımlar yapılır, potalara dökülürdü."
Onaylamayan öznellik: "Pederi Nasrullah Efendi'nin konağında kimyahanesi ve delice tutkusunu gerçekleştirmek için en az kendisi kadar çılgın, gece gündüz işler kimyagerleri vardı. Bir kendinden geçiş hâliyle, akıl dışı bir inançla, hazırlanış şekilleri ve bileşimleri büyük sır sayılan değerli taşlar eritilir; yaşamı boş bir heves uğruna aptalca harcadığını göremeyen kimyagerleri tarafından alaşımlar yapılır, potalara dökülürdü."

Etkinlik No.: 194

1. Öyküleme ile olayların kronolojik bir akış içerisinde verilmesi sağlanmıştır. Olaylar öyküleme tekniği çerçevesinde neden-sonuç ilişkisi kapsamında verilmiştir. Bu durum, olayın daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Betimlemeler ise tamamen kişilerin veya mekânın okuyucunun zihninde somutlaşması ve bu unsurların canlandırılması için gereklidir.

2. Monologlar, olay kahramanının iç dünyasının tüm çıplaklığı ile okuyucuya verilmesinde etkilidir. Mesela Nehludov'un, ceza evine giderken "Katyuşa'yı nasıl bir ruh hâli içinde göreceğim?" şeklinde bir düşünce içinde olması, onun Katyuşa'ya duyduğu ilgiyi ve merakı göstermesi bakımından önemlidir. Diyaloglar ise kişilerin karşılıklı konuşmaları olup duygu ve düşüncelerin arada herhangi bir anlatıcı olmadan doğrudan verilmesini sağlar.

3. (*Öğrencinin yaratıcılık yeteneğine göre cevap değişecektir.*) Önce elini uzatmak istemedi. Biliyordu ki uzatsa ondan bir daha ayrılmak mümkün olmayacaktı. Çünkü vaktiyle aynı şeyleri yaşamıştı. Sımsıkı sarılmıştı onun eline, bir daha bırakmamacasına. Birlikte geçirdiği o güzel günleri dün gibi hatırlıyordu. Ama kader, onlara kötü bir oyun oynamış, zehirli bir dişi örümcek gibi ağlarını örmüştü ve kendi şimdi bu hâldeydi işte: sevdiğinden ayrı düşmüş, biçare, utanç içinde kalmıştı. Tekrar elini uzatsa sonu kötü bitecek hayallere tekrar yelken açmış olacaktı. Bir an önce bu düşünceleri başından def etti ve gayet medeni bir şekilde elini uzatmaya karar verdi.

4. (*Öğrencinin yaratıcılık yeteneğine göre cevap değişecektir.*) Yol boyunca "Katyuşa'yı nasıl bir ruh hâli içinde göreceğim?" diye kendi kendine soruyordu. Nehludov; zevk ve sefahate düşkün, gününü eğlence içinde geçiren, hiçbir şey umurunda olmayan, ciddiyetten uzak bir yaşam süren bir Rus prensidir. Vaktiyle Katyuşa adında hizmetçi bir kızla gönül ilişkisi olmuş, sonra onu terk etmiştir. Fakat daha sonra bu hatalarından pişmanlık duymuş, inandığı değerler uğruna pek çok şeyi göze alma cesaretini gösterebilen biri hâline gelmiştir. İşte cezaevine gelme amacı da budur. Değiştiğini Katyuşa'ya göstermek ve onu kurtarabilmektir.

Etkinlik No.: 195

1. Düşüncelerinin çokluğu ve dağınıklığı nedeniyle kısa adımlarla kendi etrafında dönüyordu. Bu istemsiz hareketini fark edince duruyor, ani bir tavırla yine dönmeye başlıyordu. Bu arada ellerini sertçe birbirine sürtmesi dikkat çekiciydi. Kuru ellerin çıkardığı ses, bir süre sonra rahatsızlık veriyordu.

2. a) Bay Golyadkin, her şartta yüreğindeki cesareti kaybetmeyen ancak kararsız, hangi davranışı göstereceğinden emin olamayan bir yapıya sahiptir.
b) Ben yazar olsaydım metnin devamında Bay Golyadkin ile ilgili şu değişikliği yapardım: Öncelikle İvanoviç'in evine girdikten sonra Bay Golyadkin'le ilgilenmelerini, onun sıcak bir ortamda kalmasını sağlardım. Daha sonra onun zihnindeki bütün çıkmazları çözüme kavuştururdum.

3. Birden evin kapısının açıldığını gördü. İçerden çıkan İvanoviç ona:
- İçeri buyurun lütfen Bay Golyadkin, dedi.
Bay Golyadkin, bu daveti teşekkür ederek:
- Gerek yok beyefendi ben iyiyim, gelmesem daha iyi. Ayrıca misafirleriniz var rahatsızlık vermeyeyim, dedi.
İvanoviç davetinde ısrar ederek:
- Hayır, imkânı yok. Herkes gelmenizi rica ediyor. Buyurun lütfen, dedi.
Kahramanımız kapıya yöneldi. Kendine gelmeye ve üstünü başını toplamaya fırsat bile bulamadan salona girmişti.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 196

1. Metin sade bir dille kaleme alınmıştır. Yabancı sözcük ve tamlamalar metinde yok denecek kadar azdır. Tanzimat Dönemi sanatçıları "Toplum için sanat" görüşünü benimsedikleri için eserlerini sade bir dille yazmışlardır. Konuşma dilini yazı diline aktarmışlardır.
2. a) Ahmet Mithat okuyucuyu bilgilendirmek istemektedir. Bu yüzden kendini bir öğretici gibi görmekte, bunu da romanına yansıtmakta, böyle bir anlatım tercih etmektedir.
   b) Yazarın olayı keserek okuyucuya bilgi vermesi kimi zaman okuyucuyu olaydan uzaklaştırabilir. Bu durum roman için bir kusur sayılır.
   c) Hayır kullanmazdım. Bu anlatım yolu bence romana uygun değildir. Çünkü roman olay ağırlıklı bir metindir, öğretici bir metin değildir.
   Evet kullanırdım. Okuyucunun kitabın kurmaca olduğunu unutmamasını sağlamak için. Ayrıca böyle bir anlatım, okuyucuyu kitapla etkileşim içine sokar. Okurun metinle olan bağını artırır.
3. Tasviri yapılan kişinin özelliklerini daha ayrıntılı vermek için sıfatlar kullanılmıştır. Canberd Bey'i farklı ifadelerle şu şekilde tasvir edebiliriz: Selvi boylu, kocaman kemikli, siyah bıyıkları beyazla karılmış, siyah saçlı, siyah gözlü, dinç bir adamdı.
4. Deyimler; anlatıma çekicilik katmakta, düz anlamdan farklı olarak yan anlamlar taşımakta bu da okuyucuyu düşünmeye teşvik etmektedir. Deyimler kısa olmasına rağmen yoğun bir anlam taşıyan söz gruplarıdır.

Etkinlik No.: 197

1. a) Kişileştirme örneği: "… gözlerimde soğuk fakat hafif rüzgâr, şaka eder gibi, bana bir şey söylemek ister gibi beyaz, soğuk tozlarını püskürerek dolaşıyor."
   Mecaz örneği: "Bugün içimde genç ve uyanık bir kuvvet çekişiyor, fakat bu kuvveti hiç uyandırmak istemem."
   Benzetme örneği: "Bir haftadır bir nebat, bir ihtiyar gibi sakin ve mütemadiyen uyku zamanını bekleyen bir halim vardı."
   b) Metinde bu kullanımlarla anlatım kuvvetlendirilmiş, metne anlam zenginliği kazandırılmış ve okuyucunun hayal gücü zenginleştirilmiştir.
2. Metin, yazıldığı dönemin üslubu dikkate alındığında açıklık ve akıcılık bakımından günümüzdeki üsluptan farklılık gösteriyor. Çünkü metinde anlamı bilinmeyen kelimeler çok fazla kullanılmıştır. Bu durum da metnin açıklığını ve akıcılığını olumsuz yönde etkilemiştir.
3. Mehmet Kaplan'ın bu sözünde anlatılmak istenen şudur: Yazarın kullandığı kelimeler, sanat endişesi, cümle kuruluşundaki özellikler bize üslubu hakkında gerekli fikri verir. Duygular ve düşüncelerle yazma isteği birleşirse o metin başarılı olur. Bir metinde anlatımın açık, akıcı, duru, yalın olması metnin yazarının üslubunu yansıtır.
4. a) Birini bir yere gelmesi için çağırmak: Davet etmek- Arkadaşımı ders çalışmak için bize davet ettim. Gözlerinde sevinç ve istek belirmek: Gözleri parlamak- Sınavdan aldığı puanı duyunca gözleri parladı.
   Bir işi yapacağını kesinlikle bildirmek: Söz vermek- Ödevlerini yapacağı konusunda annesine söz verdi.
   Çok heyecanlanmak: Kalbi çarpmak- İzmir'e gideceğimizi duyunca adeta kalbim çarptı.
   b) Bu kullanımlarla metnin anlatımı daha etkili ve güçlü hâle gelmiştir.

Etkinlik No.: 198

1. Metnin dönemi ve doğal olarak da dönemine uygun olarak yazarın dili ağır ve sanatlıdır. Yalnız bu eserinde metinden de anlaşıldığı gibi dönemine göre kullandığı dil daha sadedir.
2. Servetifünun edebiyatında hâkim olan özellikler duygulardır. Hayallere ve hayal kırıklıklarına çokça yer verilir. Toplumsal konulardan uzak durulmuştur. Metinde de can sıkıntısı, mutsuzluk, hayaller, gerçekler ve gerçeklerin acıtması anlatılmıştır.
3. Eylül ayı sonbahardır ve kışın gelişinin habercisidir. Edebiyattaki yeri hayallerden sıyrılmanın, hakikatle yüzleşmenin, ölüm-doğum döngüsünün göstergesidir. Hava gibi insan duyguları da olumsuz değişim göstermektedir. Bu ayda içe kapanma, bireyin kendi içine yönelmesi gibi ruhsal değişimler görülmektedir. Kısacası eserdeki kahramanların mutsuzluğuna, değişen ruh hâllerine uygun bir isim olmuştur.
4. Doğa, mekân ve zaman unsurları ahenkli bir bütün oluştururlar. Boğazı şairane bir dil ile memnuniyet ve mutlulukla bağdaştırır. Sonbaharın gelişiyle birlikte yağmurlar başlar. Zamanı çirkin bir doğa olarak gösterir. Köşkü yağmurla beraber çamur ve mutsuzluk olarak betimler.
5. Hayaller ve gerçekler çatışması anlatımdaki tekdüzeliği ortadan kaldırmıştır. Metnin inandırıcılığını ve okuyucu üzerindeki etkisini artırmıştır.

Etkinlik No.: 199

1. Eserler döneminden ayrı düşünülemez. Edebî eserler oluştukları dönemin koşullarından, toplumsal sorunlarından, kültürel birikiminden etkilenir. Eserde Batılılaşma çabalarının insanlar üzerindeki olumsuz etkileri anlatılmıştır.
2. Osmanlı, Batılılaşmayı kötü gidişe dur demekte bir adım olarak görüyordu. Tanzimat Fermanı ile Batılılaşma faaliyetleri başlamıştır. Tanzimat Fermanı'ndan siyasi, sosyal ve kültürel yaşantımız belirgin biçimde etkilenmiştir. Metinde Şöhret Bey'in Batılı yaşantıyı sadece taklit etmesi, moda olan her şeyi uygulaması, bunda abartıya kaçması eleştirilmekte; düştüğü gülünç durumlar ele alınmaktadır.
3. Kişiler dış görünüşleriyle değerlendirilmemelidir. Metinde Şöhret Bey'in Batı'yı taklit ederken düştüğü komik durumlar anlatılıyor. Çok dar giymesi, giyiminde abartılara kaçması dile getiriliyor. Süslü kıyafetlerle erdem sahibi olunmayacağı metinde de yazar tarafından belirtiliyor.
4. Her edebî eser, yazıldığı dönemin özelliklerini gösterir, oluştuğu dönemden izler taşır. Osmanlının son döneminde yazılan bir eser olduğu için mecidiye kullanılmıştır. Hayır geçmez. Çünkü günümüzde yazılan romanlarda mecidiye yer almaz. Yeni Türk lirası kullanılır.
   Evet geçebilir. Yazar geriye dönüş tekniği ile Osmanlıyı konu alabilir, tarihî bir eser yazabilir, bu para birimlerine yer verebilir. Yazar içinde yaşadığı çevreyi ve zamanı eserlerine daha iyi yansıtır. Bu nedenle eserler yazıldıkları dönemden bağımsız düşünülemez.

Etkinlik No.: 200

1. İdealize edilen bir tip olarak Ali Bey karşımıza çıkar. Çok iyi bir eğitim almış ve ahlak açısından iyi yetiştirilmiş bir gençtir. Rahat bir çocukluk geçirmiş ve ailesi özellikle de babası tarafından el üstünde yetiştirilmiş bir tiptir. Özel öğretmenler eşliğinde dil öğrenmiştir. Günümüz ideal insan tipiyse toplumsal sorumluluk ve paylaşma duygusu gelişmiş, davranışlarında kişisel çıkarlar değil toplum çıkarları ön planda olan, üretken, kurallara uyan, insana değer veren, hak ve adalet duyguları gelişmiş bir tiptir. Ali Bey döneminde bireysellik ön plandayken günümüzde toplumsal fayda ön plandadır.
2. Metin devrin sosyal ve ahlaki hayatına bir ayna tutmaktadır. Yazıldığı dönemin gerçekleri aile hayatlarında, Ali Bey'in yetiştirilme tarzında ve annenin eşini kaybettikten sonra acısını yaşarken oğlunu önceliğine almak zorunda kalmasında kendini gösterir. Ali Bey'in yetiştirilme tarzında idealize tipleri görmek de bireysel gerçeklik olarak dönemin özelliğidir.

CEVAP ANAHTARLARI

3. Ali Bey, içine kapanık ve romantik bir kişidir. Toplumun beklentisi olan melek gibi bir özelliğe sahip, saygılı ve terbiyeli bir gençtir. Vicdan sahibidir.

4. Kurmaca metin olmasına rağmen toplumu yansıtmaktadır. Metin dönemin aile yapısından özellikle de ailelerin çocuklarını yetiştirme konusundan bahseder. Çok fazla sarıp sarmalama ve dünyanın kötülüklerinden çocuklarını uzak tutma özelliği toplumun genel değerleri olarak karşımıza çıkar. Bunlara bakarak dönemin aile ve toplum hayatı tanınabilir. Yine de araştırmak için birincil kaynak olarak gösterilemez. Birincil kaynak olması için araştırma ve araştırma sonuçlarına bakmak gerekir. Metin her ne kadar toplumu yansıtsa da önceliği kurmaca olmasıdır.

Etkinlik No.: 201

1. Günümüz toplumlarında zaman zaman görülebilen olumsuzluklar insanların birbirleriyle iletişimlerinde insanlar arasına mesafe koymaktadır. Bunun yanında olumsuz duygular kitleleri kimi zaman daha çabuk etkisi altına alabilmektedir. Kimi zaman ailede, evliliklerde ve dostluklarda iletişim, empati ve sevgi yönünde bozulmalar ortaya çıkabilmektedir. İlişkilerde bazı noktalarda tıkanmalar yaşandığı görülmekte ve insanlar bu sorunlara nasıl çözüm bulacakları konusunda problem yaşayabilmektedirler. Belirsizlik ve empati yoksunluğu öfke duygusunu ön plana çıkarabilmektedir. Korku ve endişelerinden dolayı insanlar zaman zaman gönül kapılarını sevgiye daha geç açabilmektedir.

2. İnsanlar sevgi, insan onuruna saygı, gerçeğe saygı, eşitlik, kişisel bütünlük, adalet, dürüstlük, alçakgönüllü olmak, çalışkanlık, sebat, azim, sabır, iyilik ve olumlu yaklaşım gibi ortak evrensel değerlere öncelik vermelidir.

3. Hayır, insanın başkaları için olumlu yönde herhangi bir çaba göstermesinin zaman kaybı olacağını düşünüyorum. İnsanın bu şekilde bir kazanım elde edebileceğini düşünmüyorum. Ben merkezli insanlar daha mutlu olacaktır.
İnsan, hayatta var oluş amacını sorgulamalıdır. Toplumsal faydaya dayalı amaçlar belirlemelidir. Anlamlı bir yaşam için bu şarttır. İnsanın herhangi bir kimseye fayda sağlamadan yaşamasının insanı ruhen eksilteceğini düşünüyorum.

4. a) "Bu çirkin teklifinizi kabul etmem mümkün değil madam. Hatta bu anlayışta insanların yaşadığı bir pansiyonda da artık kalmam mümkün olamayacak. İzninizle, yarın buradan ayrılacağımı bildirmek istiyorum. Kinin ve çirkinliğin girdabına beni de katmanıza izin veremem."

   b) Hayır, şahit olmadım. İnsanların aklı vardır ve başkalarının karanlık fikirlerine kapılmazlar.

   Evet, ne yazık ki şahit oldum. İnsanlar, çevrelerindeki insanların tutumlarından etkilenme eğilimindedirler. Çünkü bir gruba dahil olma ihtiyacı duyarlar. Başkaları tarafından onaylanmak ve yalnız kalmamak adına grup halinde korkunç hatalara varan davranışlarda bulunabilirler. Oysaki insan, mantığını ve iradesini daima diri tutmaya çalışmalı ve başkalarını incitecek eylemlerden kaçınmalıdır.

Etkinlik No.: 202

1. Realist bir anlayışla yazılmış. Çünkü çok gerçekçi hem hasta bir çocuğun başta annesi olmak üzere çevresindekilere yaptığı kaprisler hem de çocuğu hasta bir annenin onun isteklerine boyun eğişleri. Çocuğun uzun tasviri, onu tek boyutlu bir varlık olmaktan çıkarıp günlük yaşamımızda benzer durumlarıyla karşılaştığımız kardeşimiz gibi canlı ve inandırıcı yapmış.

2. Dünya edebiyatını az çok takip ediyorlarsa yaşadıkları dönemin edebiyat anlayışından etkilenmiş olabilirler. Memlekette her konudan bahsetmelerine uygun bir ortam bulunmayabilir. Baskılar, ceza alma korkusu kendi iç dünyalarına çekilip toplumdan kopuk bireysel konular işlemelerine neden olmuş olabilir.

3. Dil sürekli değişen, gelişen, kendi yolunda akan canlı bir varlık olduğu için yapay müdahaleleri kabul etmez. Zamanı gelince asıl kaynağına döner. O kaynak da o dilin sahibi olan halktır. O eserlerin muhatabı da halktır. Ve belli bir kültür seviyesine sahip bir okurun bile eline alamayacağı kadar ağır bir dile sahip olan eserler türü ne olursa olsun sadeleştirilmelidir. Bu doğal bir süreçtir. Tabi eserin sahibi sanatçı sadece edebiyat tarihlerinde adı anılan bir kişi olmak istemiyorsa.

4. Bana göre bu bir aşamadır. Çünkü emek vermeden yazan insan kalabalık yazar. Emek vererek, üzerinde durarak, düşünerek, kendini eleştirerek eserini olgunlaştıran insan; en sade biçimiyle en anlaşılır, kalbe ve ruha en hitap eden ifadeleri bulur. Son eserinin yalın, süssüz olduğunu söylemesi edebî üslubundaki gelişimin ifadesidir.

Etkinlik No.: 203

1. a) Evet katılıyorum. Eser gerçekleri yansıtmalıdır. Konusunu gerçek yaşamdan almalıdır. Böylece okuyucunun dikkatini çekecek, eserin inandırıcılığı artacaktır.
   Hayır katılmıyorum. Eser hayallere yer vermelidir, duyguları dile getirmelidir.

   b) Gerçekçi bir eserdir. Dünya edebiyatının ilk realist eseri kabul edilir. Kahramanlar gerçekçi bir şekilde ele alınmış, çevre tasvirleri gerçekçi bir şekilde verilmiştir.

2. a) Okuduğunuz metinde tasvirlere çok yer verilmiş, tasvirlerle kahramanların iç dünyalarına girilmiş. Kahramanlar gerçek hayatta karşılaşacağımız kişilerden seçilmiştir. Eser bu yönleriyle realizmden izler taşımaktadır.

   b) Çevre tasvirleri realist eserlerde çok önemlidir. Yazar çevreyi uzun uzun betimleyerek çevrenin insan ruhu üzerindeki etkisini vermeye çalışmıştır.

   c) Realist eserlerde yazar çevreyi tanıtırken kendi düşüncelerine yer vermez, gördüklerini olduğu gibi yansıtır.

3. Charles'in çalışma odasının tasvirinden yola çıkarak yaptığı mesleğe uzak, alanında yeterli olmayan, düzensiz, pasif bir kişi olduğu söylenebilir.

Etkinlik No.: 204

1. Kimi eserler, yazıldıkları döneme kaynaklık edecek seviyede dönemi yansıtır. Yazarlar yaşadıkları döneme damga vuran, kitleleri derinden etkileyen olaylara eserlerinde yer vermeyi tercih edebilir. Bu bu tür eserler, yazıldıkları dönemin tarihsel gerçekliğine tanıklık eden önemli birer kaynaktır.Kimi eserler direkt olarak tarihsel tema içermese de dönemin zihniyetini yansıtacak ögelerden izler taşıyacaktır.

2. a) Millî Edebiyat Dönemi İstanbul'un işgalini de içine alan bir dönemdir. Metinde, 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgal edildiğini ve Anadolu'daki büyük direnişi görüyoruz.

   b) Bireysel konular işlenirdi. Karamsar konularla hayal kırıklığı, bireyin toplumdaki yalnızlığı, üzüntü ve başarısız aşklar romanlara konu olabilirdi. Kurtuluş mücadelesi eserlerde yer almazdı. Sosyal içerikli temalardan uzak durulurdu.

3. Kurtuluş Savaşı Dönemi'ni anlatan bir roman okumayı tercih ederim. Çünkü o dönemde yaşayan insanları, dönemin atmosferini, insanların psikolojilerini romanın kurmacası içinde daha iyi anlayabileceğimi, o ortamı daha iyi hissedebileceğimi düşünüyorum.
   Ben o dönemi anlatan bir tarih kitabını okumayı tercih ederim. Çünkü tarihsel gerçekleri duygulardan arındırılmış, zamanın süzgecinden geçmiş, tarihsel önemi değerlendirilmiş bir biçimde öğrenmek daha çok ilgimi çeker.

4. Necdet o kirli partiden adeta boğuk bir nefesle çıktı. İstanbul'un tertemiz havasına karşılık bazı evlerin salonları hainlik kokan

CEVAP ANAHTARLARI

bir oksijenle doluydu. Boş sokakta yürümeye başladı. Tam o sırada sağ tarafında eski bir kemerin içinde garip bir hareket gördü. Hayır bu imkansızdı, yanılmış olmalıydı. Yüzyılların taş duvarında bir hayal… Elini uzatmış bir Osmanlı cengâveri… İmkansızlığın sarhoşluğu ile sendeledi, birkaç adım geriledi. Kemerdeki hayal hâlâ hareket ediyor, adeta asırların yükünü zorlanmadan taşıyacak bir kararlılıkla Necdet'e doğru yürüyordu.

Etkinlik No.: 205

1. Yaşamın cesaretle, dolu dolu yaşanması gerektiğine yürekten katılıyorum. Ama yaşamı neyle doldurmalı? Bütün çabamızın bireysel mutluluklara, yüzeysel heyecanlara dayalı olması fikrine katılamıyorum. İnsan, incinme riskini de göze alarak, yaşama nezaketle karışmalı ve doğaya, insanlara olumlu katkılarda bulunacak eylemlerde bulunmalı. Bunu yaparken sıkıntılarla karşılaşma olasılığını göze alabilmeli.
   Bence de insan bireysel mutluluğa odaklı yaşamalı. Gençlik elimizden kayıp gidecek. Hayatı mutluluk odaklı yaşamaz isek yaşam boşa akıp gitmiştir. Acının öğretici bilgeliğine inanmıyorum.
2. "Yanılıyorsunuz lordum. Gençlik varken dünyanın geriye doğru akması mümkün değildir, gençlik büyük bir enerjidir, haklısınız. Öte yandan yılların duygu dünyamıza ve dimağımıza kattıklarının değerini de yadsıyamayız. Bu sayede yaşamın her evresinde başarıyı, mutluluğu tatmak mümkün.
3. Hayır katılmıyorum, günümüzde içindeki potansiyeli doğru değerlendiren, enerjisini doğru yerlere kanalize edebilen, üretken gençler var. Doğaya, tüm canlılara sahip çıkan, duyarlı, hayata anlam katan ve eleştirel gözle çözüm üreten gençlere sıkça rastlıyorum. Eski, işe yaramaz fikirleri değiştirme ve yeni fikirleri uygulama cesaretine sahipler.
   Evet katılıyorum. Çünkü, birçoğu gençliğini boş uğraş ve heveslerle harcamakta. Sahip oldukları hazinenin farkında olsalar da onu nasıl işleyeceklerini bilemiyorlar ve o cevher heba olup gidiyor.
4. Gençlik sadece belli bir döneme hapsolan bir zaman dilimi olmamalı. Gençlik bir ruh hâlidir. Kaygılara, korkulara saplanıp kalarak, hayattan edilgen bir ruh durumuna bürünerek genç yaşlarında dahi yaşlı olabilirsin. Genç kalabilmek için inançlarımızı, umudumuzu diri tutmalıyız. Bunu başaranlar, yaşama hevesini kaybetmeyenler, hayata pozitif değer katacak hedefler edinenler ve şevkle üretenler, küçük mutluluklardan da keyif almayı bilenler, yaşları ne olursa olsun, gençtir.
   Gençlik ateşi ve enerjisi sadece ömrün taze yıllarında yaşanır ve sonra söner gider.
5. Kuşakların birbirlerine katkı sağlayabileceğini hiç sanmıyorum. Nesiller arasındaki uçurumların kapanmasının zor olacağını düşünüyorum. Bana kalırsa yeni ve eski kuşaklar birbirlerini anlamaya çok da istekli değiller, sadece dikkate alınmadıklarından şikâyet ediyorlar ve çoğunlukla birbirlerinin farklılıklarına odaklanmış durumdalar.
   Gençler nasihatlere değil doğru modellere ihtiyaç duyar. Bu ihtiyacı çevrelerindeki deneyimli kuşaklar aracılığı ile karşılayabilirler. Yetişkin kuşaklar, zaman içerisinde değişime uğrayan kültürel yapının unsurlarını yeni kuşaklar kadar kabul etmekte zaman zaman istekli davranmasalar da, önceki nesillerden kendilerine aktarılan, içselleştirdikleri bilgiyi, tecrübelerini incitmeden genç kuşaklara aktarabileceklerini düşünüyorum. Nitekim kültürün uzantısı olan öğretileri gençlere aktarmaktadırlar. Büyüklere saygı, komşularla yardımlaşma, bayramlaşma gibi usulleri, gençler, büyüklerinden öğreniyorlar. Gençler de teknolojik yenilikler başta olmak üzere dinamizmleriyle hayatın akışına taze birer soluk getirerek durağanlığa fırsat vermiyor.

Etkinlik No.: 206

1. a) İnsanın hayatı boyunca birtakım ihtiyaçları bulunmaktadır. Kişi, bu ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmalı, üretmeli, toplumu ve ülkesine faydalı işler yapmalıdır. Ancak bazı insanlar Bihruz Bey gibi ellerinde bulunan hazır paraya güvenerek para kazanmak için herhangi bir gayret göstermezler. Miras olarak kalan ya da farklı yollar ile temin edilen bir paranın varlığına hiçbir zaman güvenilmemelidir. Bir şey sürekli kullanılıp, üzerine yenisi eklenmediğinde tükenmeye mahkûmdur. Çalışarak, alın teri dökerek, üreterek, faydalı işler yaparak geçen bir ömür insanı mutlu eder. Aksi takdirde çaba göstermeden kazanılmış her şey sabun köpüğü misali bir anda sönüp gider ve bu durum insanı derin üzüntülere, içinden çıkılmaz durumlara sürükleyebilir.

   b) Bihruz Bey benim arkadaşım olsaydı ona yaşam şeklinin kendisini mutlu etmeyeceğini ve bir an önce silkelenip kendisine gelmesini söylerdim. Gösteriş, mal, mülk, para her an için yok olacak şeylerdir. Ancak üretmek, faydalı işler yapmak, kendini geliştirmek insanla birlikte yaşayan, çoğalan ve insan bu dünyadan göçüp gittikten sonra da adından bahsettiren değerlerdir. Eğer üzülmek ve hayal kırıklığı yaşamak istemiyorsan çalışmalısın çünkü hazıra dağ dayanmaz, derdim.

2. Bazı insanlar, çevresinde olup bitenlerin farkında olmadan sadece kendi mutlulukları için yaşarlar. Kendilerini dünyanın merkezine koyup bütün hayat karşısında duyarsız ve vurdumduymazca davranırlar. İnsanların ne acılarını ne de üzüntülerini fark ederler. Bu insanların bu şekilde davranma sebepleri hayatlarında hiçbir zorlukla karşılaşmamış olmaları, bazı imkânlara çalışmadan hazır şekilde ulaşmış olmaları ve paylaşmanın mutluluğunu bilmemeleridir. Amaçları görmek değil görünmek olan bu insanlar; gösteriş meraklısı, ne oldum budalası, bencil insanlardır. Bencillikleri sebebiyle dünya yansa da onların bir tutam otu yanmaz, olup biten her şeye kulak tıkayıp göz kapatırlar.

3. İsraf bir tüketim çılgınlığıdır, savurganlıktır. İsrafın hem kişisel hem de toplumsal boyutta maddi ve manevi pek çok zararları vardır. İsraf; insana maddi, manevi ve psikolojik olarak zararlar verir. Elindeki malı har vurup harman savurmak, gerekli yerlere harcamamak, insanlar arasındaki ekonomik dengeyi bozup kişiler arasındaki kıskançlığı artırır. Savurgan kişinin aile düzeni bozulur. Sadece insana zarar vermekle kalmaz, toplumları da felakete sürükleyebilir israf. İsrafa alışan insan, başkalarını düşünemez hâle geldiğinden toplumda sınıf farklılıkları ortaya çıkar. Oysaki insan, paylaşmayı bildiği ölçüde saygın ve mutlu olur. Sevginin temel şartı paylaşım ve özveridir. İsraf; toplumları hem ekonomik açıdan hem de kültürel açıdan esarete düşürür, dışa bağımlı kılar. Dünyada bir grup insan; sahip olduğu malı mülkü ve serveti nasıl harcayacağını bilmeyip, israf ederken diğer bir grup da çok zor şartlar altında hayatta nasıl kalacağı düşüncesi içerisindedir. Sonuç olarak sürekli israfta bulunan bir birey; ekonomik olarak bir süre sonra hem kendini hem ailesini zor durumda bırakırken israf eden insanların oluşturduğu toplumlar da her açıdan dışa bağımlı olurlar, ekonomik olarak yıkıntıya uğrayıp bağımsızlıklarını kaybederler.

4. a) Metin, Batılılaşmayı yanlış anlayan ve aile servetini bu yanlış anlayışa kurban eden Bihruz Bey'in trajikomik durumunu konu edinmiştir. Tanzimat Dönemi'ndeki entelektüel çevreye, zengin çocuklarına ve yüksek memur çocuklarına eleştirilerde bulunulmuş; Batı'nın bilim ve sanatına değil de yaşantısına özenen, hem batılı olamayan hem de öz kültüründen kopan, taklit ve özenti kesimlere eleştiri yapılmıştır. Ayrıca metinde İstanbul'un en iyi semtlerinden de bahsedilmiştir. Bu yönleri ile eser, Tanzimat Dönemi özelliklerine uygun yazılmıştır denilebilir.

   b) Yaşadığım dönemi yansıtacak bir roman kaleme alacak olsaydım geçmişte çoğu yazarın yaptığı gibi ben de dönemimin gündemini kaleme alırdım eserlerimde. Hızla gelişen teknoloji, küresel ve sosyal sorunlar, kirlenen dünya, salgın hastalıklar, dünya barışı vb. kavramlara dikkat çekerdim. Çünkü amacım yaşadığım dönemin toplumsal sarsıntı yaratan olaylarını eserimde fon olarak kullanıp insanı anlatmak olurdu.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 207

1. Piskopos'un Jean Valjean'ı affedişi beklenmeyen bir davranıştır. Bu durum karşısında Jean Valjean, Piskopos'un bu davranışından çok etkilenmiş ve sürekli kendisini iç konuşmalarıyla sorgulamaya koyulmuştur. Bu sözle Piskopos'un davranışı karşısında ruhunun çaresizliğinin ne kadar fazla olduğunu dile getirmiştir.
2. Piskopos'un Jean Valjean'ı affedişi yüce gönüllülüktür. Piskopos bu hareketi ile ona dürüst ve doğru olmayı öğreterek onu kazanmak istemiştir.
   Piskopos'un yerinde ben olsaydım Jean Valjean'a aynı şekilde davranır onu kazanmayı tercih ederdim.
   Piskopos'un yerinde ben olsaydım Jean Valjean'a bu şekilde davranmazdım. Çünkü başkasın ait bir şeyi sormadan almak yanlış bir davranıştır. Bu yaptığının ne kadar yanlış olduğunu anlaması için onun cezalandırılmasını isterdim.
3. Dürüst olan insanlar, güvenilirdir ve doğru bir şekilde hareket eder. Hiçbir zaman çıkar gözetmez, yalan söylemezler. Dürüstlük sayesinde insanlar güven kazanır. Bu da toplumda suç oranının azalmasını ve güven ortamının oluşmasını sağlar.
4. Jean Valjean, Piskopos'un evinden ayrıldıktan sonra sürekli olarak yaşadıklarını düşünür ve kendisini sorgular vaziyettedir.
5. Evet, ders çıkarmıştır. Çünkü Piskopos'un kendisini cezalandırmak yerine affedişi karşısında sarsılmış ve kendisini sorgulamaya başlamıştır. Bu sorgulamalarının kendisine doğru kararlar aldırması gerekir.
   Hayır, ders çıkarmamıştır. Çünkü insanlar alışkanlıklarından hemen vazgeçemezler.
   Ben yazar olsaydım romanda Jean Valjean'ın hayatının geri kalanını şu şekilde devam ettirirdim: Jean Valjean, Piskopos'un evinden ayrılıp kendisini sorguladıktan sonra hayatını düzene sokmak için bazı kararlar aldı. Artık daha dürüst ve doğru bir hayat yaşamaya karar verdi. Yaşadığı yere dönüp ailesiyle birlikte mutlu, huzurlu bir hayat sürdü.

Etkinlik No.: 208

1. a) Oldukça etkilidir. Realiteden, gerçeklerden hareket edilerek yazılan metinlerin okura dokunuşu daha etkilidir. Gerçekle teması güçlü konular, yazarın da ifade gücüyle birleştiğinde çarpıcı olabilir. Bu anlamda kimi metinler tarihe tanıklık konusunda oldukça başarılıdır. Bu türden eserler, tarihi ve insan doğasını anlamada önemli birer kaynak durumuna gelebilir.
   Asıl başarı, yazarın konuyu kendi süzgecinden geçirerek hayal gücüyle işleme biçiminedir. Yaşanmış olaylardan yola çıkılmasının eserin yankı uyandırmasına katkısı olduğunu düşünmüyorum.

   b) Eserin inandırıcılığı artar. Anlatıcı anlatmak istediğini çok boyutlu aktarma olanağı bulur. Eseriyle -amacı olmasa bile- toplumsal ve tarihsel gerçeklikleri yansıtır. Bu tanıklık, eserin -konu bazında, kültürel derinlik bazında- zenginliğini arttırır.
2. Olumlu yönde bir etkisi olacaktır. Çünkü insanlar şahit oldukları durumları, kişilerin tutumlarını olumlu şekilde aynalayabilirler. Metin okumaları da birer yaşam tecrübesi sayılabilir. Bu anlamda dünyanın çeşitli bölgelerinde kanayan yaraların dile getirilmesi, o çeşit acımasız eylemlerin benzerlerinin yapılmaması konusunda bir bilinç geliştirilmesine yardımcı olacaktır. Sanatın iyileştirici gücü, daha adil bir dünya kurulmasında ilham olacaktır.
   İnsanların davranış değişikliğine gitmeleri çok zordur. Hele hele bir kitapta yaşananlardan ilham alarak olumlu davranışlar sergilemeleri ihtimaline inanmak gerçekçi değildir.
3. a) Sinema resim, edebiyat, müzik, tiyatro gibi sanat dallarının bir bileşkesi gibidir. Edebiyat ve sinema birbirini güçlü şekilde besleyen sanat dallarıdır. Sinema güçlü bir bağını romalarla kurmuştur. Her ikisi de çok ayrıntılı, uzun öyküler anlatır. Sinema, bizi tesiri altına alan romanların farklı formlara bürünmesini sağlar. Romanın görme duyusuna da hitap etmesini sağlayarak hem kendini hem de metni adeta yeniden var eder. Bence romanlar senaryolaştırılarak sinema filmi hâline getirilmemelidir. Bu durum, okurun hayallerinin istilasıdır.

   b) Yüzüklerin Efendisi uyarlamasını çok beğendim. Çok katmanlı bir metin olan Yüzüklerin Efendisi'nin senaryosu yazılırken romanın aslına temelde sadık kalınmış. Büyülü, fantastik bir dünyanın kapılarını açan roman, etkileyici görseller eşliğinde izleyiciye ulaşıyor.

Etkinlik No.: 209

1. O dönemin Rusya'sındaki yoksul insanların yaşadıklarını gerçekçi bir biçimde yansıtmış. Makar'ın odanın kirası, eşyaların fiyatı ile ilgili yaptığı küçük hesaplar; çay için para ayırmayı bile sözü edilecek kadar ciddiye alması; Varvara'nın günün her saatinde çalışmak zorunda olması küçük insanların yaşam mücadelesinin gerçekçi yansımalarıdır. Bunları bizzat yaşamayan bir kişinin en azından tanık olmamış bir kişinin bu denli küçük ayrıntılarla gerçekçi sahneler çizmesi güç.
2. a) Makar Alekseyeviç, çayı sevmemesine üstelik ona verecek ekstra bir parası olmamasına karşın sırf görüntü olsun diye herkes içiyor diye çay içiyor.

   b) Kendini olduğundan farklı göstermeye çalışsa da insan her sabah kendisiyle kalkıyor, akşam kendisiyle yatıyor. Yani kişinin kendisinden kaçma olanağı yok. Bu nedenle kendini farklı gösterme çalışması sonu hayal kırıklığı olacak, insanı kendinden uzaklaştıracak bir çaba.

   İnsanlar genelde toplumun dayattığı bir görsellik algısını benimsediklerinde böyle davranıyorlar. Toplumsal baskı bireyi kendinden uzaklaştırıyor, bunun sonu bireysel-psikolojik çöküntüye ve hatta toplumsal çöküntüye kadar varabiliyor.
3. Makar Alekseyeviç, kendisi maddi sıkıntı çekmesine karşın Varvara Dobroselova'ya bir sözüyle çiçek alıyor, kısıtlı parasına karşın bonbon şekeri yolluyor. Varvara da parasızlık çekmektedir. Ancak o da Tereza adındaki kadına para vermiştir. Yani iki karakter de içinde bulundukları zor yaşam koşullarına rağmen şikâyet yerine kendilerinden daha zor durumda olanlara yardım eli uzatmaktadır.
4. Eserin okur tarafından sevilmesine, ödül alarak dikkat çekmiş olmasına, ilgi çekici bir konuya ve karakter(ler)e sahip olmasına, sinemaya uyarlanmasında avantaj sağlayabilecek anlatım tekniklerine sahip olmasına, üslup ve atmosferin sinemaya aktarılabilecek özellikte olmasına vb.

Etkinlik No.: 210

1. Metin kolay okunuyor, halka okuma sevgisi kazandırması bu yönüyle doğaldır. Servetifünun dönemindeki dil anlayışının yansımaları da var çünkü bugün kullanılmayan bazı kelimeler göze çarpıyor. Seçkin insanların konu edilmesi, köşk, yalı gibi mekânların seçimi yine bu anlayışın yansımalarıdır. Karakterlerdeki duygusallık olay örgüsünün gelişimine yansımış.
2. Evet. Yazarın ruh hâli ile ilgili çıkarımlarda bulunabiliriz. Çünkü eserlerinde yazarların ruh hâlleri hakkında ipuçları yer alır. Yazarın yaşamındaki insanlardan ve kendinden yola çıkarak eser verdiği düşünülebilir. Bu metinde de yazar romantik kişiliğini kahramanlarında yansıtmış olabilir.
   Hayır. Eserden yazarla ilgili çıkarımda bulunamam. Çünkü yazar ne kadar inandırıcı yazarsa yazsın bu metinler kurmaca metinlerdir. Kahramanlar üzerinden sanatçının kişiliğine varmam kolay değil o yüzden.
3. Yazar aşırı duygusal ve romantik biridir. Duygusallığı metinde olayların akışını etkilemiştir. Necdet'in çektiği acı yaşamını tamamen alt üst etmiş, hayatını ele geçirmiştir. Annesiyle birlikte yaşamdan kopmuş bir şekilde yaşamaktadır.

CEVAP ANAHTARLARI

4. Bir eserin yazıldığı dönemde çok okunması gelecekte de çok okunacağı anlamını taşımaz. Çünkü toplum anlayış, yaşama bakış tarzı, yaşamdan beklentileri vb. bakımlardan devamlı bir gelişim içindedir. Bu nedenle belirli bir dönemde yazılmış bir eser, zaman içinde toplumun sanat zevkine ve edebiyattan beklentilerine cevap veremez duruma gelebilir.
Bence zamanında popüler olan bir eser sonraki dönemlerde de okunurluğunu sürdürebilir. Çünkü artık klasikler içine girmiştir. Nesilden nesile bir kültür mirası olarak aktarılma, okullarda okutulma ihtimali yüksektir. İnsanlar sırf meraklarından, bir dönem popüler olmuş bir eserin içeriğini merak ettiklerinden dolayı bile kitabı okumayı isteyebilir.

5. Günümüzde yaşanabilecek gerçekliğe sahiptir. Kurmaca metin olsa bile kurmacaya konu olan olaylar hayatın içinden kesitlerdir. Günümüzde de hayatın amacını gezme olarak gören insanlar vardır. Acıyı hayatının merkezine koyan, acıdan beslenen insanlar çevremizde her an karşılaştığımız ya da karşılaşabileceğimiz tiplerdir. Mekân olarak geçen köşk ve yalı günümüzde de varlığını sürdürmektedir.

Etkinlik No.: 211

1. Mansur Bey, bulunduğu ortamı eleştiriyor, işten ayrılıyor. Kendince sorunu düşünüyor, kafasında çözümlemeye çalışıyor. Bulduğu çare herkesi okutmak ve eğitmektir. Eğitimin önemini vurgulamıştır. Mansur Bey, Tanzimat aydını olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. Realizm akımındaki en önemli nokta konunun hayatın içinden seçilmesidir. Metinde yaşadığı topluma yabancı olmayan, yaşarken gözlerini gerçeklere kapatmayıp bulunduğu çevreyi gözlemleyen, sorunları gören, bunları çözmek için kafa yoran Mansur; idealist bir Türk aydını olarak karşımıza çıkar. Mansur ve Mansur gibi insanlar toplumsal bir gerçekliktir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de hayatın içinde yer almaya devam etmektedir.

3. Tanzimat dönemi sanatçıları sanatı halka ulaşmak, halkı aydınlatmak için bir araç olarak kullanmışlar. Çünkü o dönemde topluma benimsetmek istedikleri düşünceler toplumun o zamana kadar yabancısı olduğu düşüncelerdir. Bu kavram, anlayış ve düşünceleri topluma yerleştirmek için halkı eğitmek, bilinçlendirmek ilk adımdır. Bu nedenle de birinci sıradadır.

Etkinlik No.: 212

1. Eserin 1920'de yazılmış olması, dilinin sade anlaşılır bir İstanbul Türkçesi özelliği göstermesi ve eserde millî bilincin işlenmesi Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun da Millî Edebiyat Dönemi sanat anlayışıyla eserler verdiğini göstermektedir.

2. Millî Edebiyat Dönemi sanatçısı olan yazar, eserlerini milliyetçi Türkçü fikirlerinin etkisiyle yazmıştır. Sanat toplum içindir, anlayışıyla toplumun içinde bulunduğu durumları eserlerinde işlemiştir. Halkın konuştuğu sade Türkçe ile yazmayı önemsemiştir.

3. a) İki romancımız da inandıkları davalarına sahip çıkmış ve eserlerinde bunu ifade etmişlerdir. Aynı dönemde aynı dil anlayışıyla eserler vermişlerdir.

   b) Yaşadıkları zaman ülke için çok kritik bir döneme denk gelen bu sanatçılar şahit olduklarına kayıtsız kalamayarak bütün samimi duygularıyla bunları sanatları vasıtasıyla dile getirmek istemişlerdir. Yaşadıkları adeta gönüllerinden kalemlerine akmıştır.

4. Başka milletlerin dilini, söylemini ve sosyal kalıplarını kullanmaya başladıkça özüne yabancılaşır insan. Kendini yapan değerlerin sıcaklığından iyileştirici ve birleştiriciliğinden mahrum kalır. Bizi biz yapan değerlerimize sahip çıkmalıyız.

Etkinlik No.: 213

1. Köylü kızının (Fatma) memlekette verilen kurtuluş mücadelesinin içinde olmasına ve mücadelenin şartlarına yakından tanık olmasına karşın herkesin bu mücadeleye katılmasını dilemesi duygusal-gerçekçi bir yaklaşımdır. O koşulların yansıtılması ve karakterler gerçekçi olabilir ama herkesin memleketi kurtarmak için el ele vermesini istemek duygusalcadır.

2. Duygu ortaklığıdır. Bu duygu ortaklığında hem vatanı kurtarma isteği hem de bu isteğin gerçekleşeceğine olan inanç vardır.

3. a) Millî Mücadele'ye tanık olan sanatçılar o dönemin gerçekliğini belki daha gerçekçi anlatırlar ama duygusal davranmaları da kaçınılmaz olur. Çünkü topyekûn bir milletin hayatta kalma mücadelesine yakından tanıklık ediyorlar. Daha sonraki dönemlerde artık sanatçılar o duygusal atmosferden uzaklaşıldığı için tarihsel olaylara nesnel bakma olanağına sahip olacaklardır.

   b) Ben Millî Mücadele Dönemi'nde sıcağı sıcağına yazılanı okurum. Çünkü yazar bizzat yaşadığı ya da etrafındaki insanlardan dinlediklerini yazdığından anlattıklarının daha etkileyici olacağını düşünürüm.

   Ben Cumhuriyet Dönemi'nde yazılanı okurum. Çünkü yakın döneme geldikçe anlatım olanakları, teknikler daha çok gelişiyor. Eski dönemlerin eksik yönleri bu romanlarda tekrarlanmıyor.

Etkinlik No.: 214

1.

	Yüklemin Türüne Göre	Yüklemin Yerine Göre	Anlamına Göre	Yapısına Göre
a	fiil cümlesi	kurallı cümle	olumlu cümle	bağlı cümle
b	isim cümlesi	devrik cümle	olumlu-sözde soru cümlesi	basit cümle
c	fiil cümlesi	devrik cümle	yapıca olumlu anlamca olumsuz sözde soru cümlesi	basit cümle

2. "Kapımı kapar, evceğizimde otururum, bir yere çıkmam." sıralı cümlesi "Kapımı kapatıp, evceğizimde otururak bir yere çıkmam." şeklinde birleşik cümle olarak yazılabilir.

3. a) I. Nokta
   II. Virgül
   III. Üç nokta
   IV. İki nokta
   V. Yay ayraç

İ	B	E	L	P	R	I	Y
K	V	L	C	O	T	A	A
İ	Z	Ü	S	U	J	T	Y
N	Ü	G	M	K	D	K	A
O	K	R	G	F	A	O	Y
K	M	İ	N	S	H	N	R
T	Ş	V	T	E	Ö	Ç	A
A	A	T	K	O	N	Ü	Ç

   b) Noktalama işaretlerinin farklı kullanım alanlarına örnek cümleler ve kullanım gerekçeleri şu şekildedir:
   Nokta: Tören 17.30'da, hükûmet daireleri kapandıktan yarım saat sonra başlayacaktır.
   (Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.)
   Virgül: Saniye Hanımefendi, merdivenlerde oğlunun ayak seslerini duyar duymaz hasretlisini karşılamaya atılan bir genç kadın gibi koltuğundan fırladı.
   (Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi be-

CEVAP ANAHTARLARI

lirtmek için konur.)
İki nokta: Kendimi takdim edeyim: Meclis kâtiplerindenim.
(Kendisiyle ilgili açıklama verilecek cümlenin sonuna konur.)
Üç nokta: Arabacı B…'a yaklaştığını söylüyor, ikide bir fırsat bularak arabanın içine doğru başını çeviriyordu.
(Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten dolayı açık yazılmak istenmeyen kelime ve bölümlerin yerine konur.)
Yay ayraç: Adam, akıllı (!) olduğunu söylüyor.
(Bir söze alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırmak için kullanılan ünlem işareti yay ayraç içine alınır.)

Etkinlik No.: 215

1.
- Tam yanıma gelince elini uzattı.
  Tam yanıma gelince elini uzatmadı değil.
- Öğle yemeğinden sonra biraz cesaretlendim.
  Öğle yemeğinden sonra biraz cesaretlenmedim değil.
- Bu sabah Marsilya'ya çıktım.
  Bu sabah Marsilya'ya çıkmadım değil.

2. a) Dalgaların sesi, yağmurun güzelliği beni benden alıyordu.

   b) Haydi bakalım okula gidiyoruz, dedi.

3. Bütün bunları ben mi yapmışım?
   İnsan sevdiğini aramaz mı?
   Bu güzel şiirden etkilenmemek mümkün mü?

Etkinlik No.: 216

1.

Kelimeler	İlk Okuma	İkinci Okuma
bağlı	Bir bağ ile bağlanmış olan.	Sadakatli .
korumak	Bir şeyi muhafaza etmek.	Çevrelemek, sarmak.
çarpışmak	Tokuşmak .	Savaşmak, dövüşmek.
uyanmak	Uyku durumundan çıkmak.	Gerçeklerin farkına varmak.
eşik	Kapıdaki alçak basamak.	Sınır, başlangıç yeri.
kuşatmak	Çevrelemek, sarmak.	Hâkim olmak, genişlemek.
ışık	Aydınlatmayı sağlayan enerji.	Yol göstermek, bilinçlendirmek.

2.

Deyim	Deyimin Anlamı	Örnek Cümle
kök salmak	Bir yere iyice yerleşmek, yayılmak.	Türkler, zaman içinde pek çok bölgeye kök salmıştı.
darda kalmak	Zor duruma düşmek.	Ne zaman darda kalırsa bizden yardım isterdi.

3.

Somut Kelimeler	Örnek Cümleler
Buz	Aramızdaki buzları bir an önce eritmeliyiz.
Damar	Lütfen onun damarına basmaktan vazgeç artık.
Eşik	Sınava hazırlık sürecinde çok kritik bir eşikteyiz.

4. Bu cümlede "kan" sözcüğü, bir milleti millet yapan tüm değerler anlamında kullanılmıştır. Türk milletini oluşturan dil, kültür, tarih ve millî şuur gibi tüm unsurlar "kan" sözcüğüyle somutlaştırılmıştır.

5. İlk cümlede "baş" sözcüğü "lider, önder" anlamında kullanılırken ikinci cümlede deyim içinde mecaz anlama geçerek "mutluluğa erişmek" anlamında kullanılmıştır. "Baş" sözcüğü bu anlamların dışında da kullanılabilir:

- Başımda çok şiddetli bir ağrı vardı.
- Bütün borcunu ay başında ödeyecekmiş.
- Bu devirde her şeyin başı sağlık.
- Karşıki tepenin başında küçük bir baraka var.

Etkinlik No.: 217

1. a) *aklına gelmek*: Hatırlamak.
   eli kolu bağlanmak: Bir engel dolayısıyla hiçbir iş yapamaz duruma gelmek.
   gözü kesmemek: Bir iş yaparken kendine veya başkasına güvenmemek.
   iki gözü iki çeşme: Sürekli ağlar durumda olmak.
   dişini sıkmak: Zorluğa dayanmak.

   b) Deyimler; anlatımın daha özlü, çarpıcı ve somut biçimde yapılmasını sağlar. Parçada bu deyimlerin yerine anlamları kullanılsaydı çok daha düz, etkisiz ve soyut bir anlatım ortaya çıkardı.

   Deyimlerin yerine anlamlarının kullanılması, cümlenin anlamında bir değişikliğe yol açmazdı. Anlamdaş kelimelerin birbirinin yerine kullanılması gibi burada da aynı anlamı veren iki ifadeden biri tercih edilmiş olurdu.

2.

Kelimeler	Eş Anlamlısı	Cümle
kuşku	şüphe	Bu gereksiz şüphelerinden vazgeç artık.
güç	kuvvet	Yaşlı adam, kendinde o kuvveti bulamadı.
kaygı	endişe	Senin bu konudaki endişelerini anlıyorum.
ödlek	korkak	Onun kadar korkak bir adam görmedim.
sıska	zayıf	O zayıf çocuğu bir türlü unutamıyorum.

3. "Gün doğmadan neler doğar." beklenmedik bir anda güzel, olumlu şeylerin olabileceği anlamını taşıdığı için "umut" vermek amacıyla kullanılan bir atasözüdür. Bu duyguyu işleyen başka atasözü ve vecizeler de vardır:

- Çıkmadık candan umut kesilmez. (Atasözü)
- Allah gümüş kapıyı kaparsa altın kapıyı açar. (Atasözü)
- Dünyada ümit bir direktir. (Fuzûlî)
- Her şeyin yok olduğu anda bile ümit vardır. (Thales)

4. Deyimlerde organ adları sıklıkla kullanılır. Bunlardan biri de "göz" kelimesidir. Göz, insanların dünyaya açılan penceresidir. İnsan, dünyanın güzelliklerini, olumsuzluklarını, mutluluklarını, acılarını çoğu zaman bu organı vasıtasıyla bilir ve tanır. Bundan dolayı da pek çok duyguyu ifade etmek için içinde "göz" kelimesinin olduğu deyimler kullanır. "Kulak" ve "burun" da deyimlerde sıklıkla kullanılan kelimelerdir.

- kulak vermek
- kulak tıkamak
- kulak kesilmek
- kulak misafiri olmak
- kulak kabartmak
- burnunda tütmek
- burun bükmek
- burun buruna gelmek
- burnu havada olmak

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 218

1. a)

Kelimeler	Anlamı	Cümle
müteşekkir	Teşekkür etme durumunda olan.	Bana yaptığınız bu iyilikten dolayı hepinize müteşekkirim.
ideal	Ülkü.	İdealleri peşinde koşan insan asla yorulmaz.
hususi	Özel.	Salonun girişinde onun için hususi bir yer ayrıldı.
mesut	Mutlu.	Seni gördüğüme ne kadar mesut olduğumu bilemezsin.
tayyare	Uçak.	Savaşın sonlarında gökyüzünde birkaç tayyare dışında bir şey görünmüyordu.
kotra	İnce gövdeli bir yelkenli çeşidi.	Denizin ortasında yol alan kotrayı hiçbirimiz fark etmemiştik.
avare	İşsiz, başıboş.	Emekli olduktan sonra köşkün bahçesinde avare avare dolaşmaktan başka bir şey yapmıyordu.

b) müteşekkir: Arapça
ideal: Fransızca
hususi: Arapça
mesut: Arapça
tayyare: Arapça
kotra: Fransızca
avare: Farsça

Bir dil temelde ihtiyaç duyduğu ve kendi bünyesinde bulunmayan kelimeleri başka dillerden alabilir. Bununla birlikte dinî, kültürel, siyasi, askerî ve coğrafi yakınlaşmalar sonucunda da iki dil arasında kelime alışverişi olabilir.

c) Bir başka dilden kelime almak, son derece doğal bir durumdur. Diller, kendi olanaklarıyla kelime türetemediği durumlarda etkileşim içinde oldukları dillerden kelime alabilir. Bu durum neredeyse bütün diller için geçerlidir. Çok fazla abartılmadığı ve istilaya dönüşmediği sürece başka dillerden kelime almak dili zenginleştirir.

Bir dilin başka dillerden kelime alması, o dilin öz olanaklarıyla kelime türetemediğini gösterir. Oysa diller, başka dillere ihtiyaç duymadan da var olabilir ve kelime türetebilir. Başka dillerden kelime almak dili fakirleştirdiği gibi millî kimliğe de zarar verir.

2. a) mahzun: Üzgün.
mahsun: Sağlam.

b) Şeklen veya anlamca benzeyen kelimelerin birbirinin yerine kullanılması bir anlatım kusurudur. Bu şekilde karıştırılan pek çok kelime çifti sayılabilir:

- etken: Faktör, sebep.
  etkin: Faal, aktif.
- ayrım: Fark.
  ayrıntı: Detay.
- mütevazı: Alçak gönüllü.
  mütevazi: Paralel.

3. a) Dil, canlı bir yapıdır. Dili konuşan bireyler zamanla gelişen düşünsel, sosyal birtakım gelişim ve değişimlerin etkisiyle kelimelere yeni anlamlar yükleyebilir. Bu durumun sonucunda bazı kelimeler kısmen, bazıları ise kökten bir anlam değişikliğine uğrayabilir.

b)

Kelime	Eski Anlamı	Yeni Anlamı
oğul	çocuk	erkek çocuk
yemiş	meyve	incir
ukala	akıllılar	bilgiçlik taslayan
üzmek	kesmek	üzüntü vermek
alkış	övme	el çırpma

4.
- İçeriye keskin bir kömür kokusu dolmuştu.
- Onun tatlı sözlerini nasıl unuturum?
- Çocuğun yumuşak bir ses tonu vardı.

Etkinlik No.: 219

1. Bu tiyatro metninde Kurtuluş Savaşı'nda Anadolu'nun verdiği bağımsızlık mücadelesinin ruhu Maraş'ta yaşanan olaylar üzerinden anlatılmaktadır. Metinde geçen şu ifadeler, olayların yaşandığı Millî Mücadele Dönemi'ne ait gerçeklikleri yansıtmaktadır: "Şimdilik Maraş'tan başka hiçbir yeri düşünmüyorum. Kendimi buraya o kadar kaptırdım ki bir an için bu çerçevenin dışında alaka bulmaz oldum.", "Boğuşma, kızgınlığını kaybetti. Artık bizi anladıklarını sanıyoruz. Bugün yarın çekilmelerini bekliyoruz.", "Elbette beni burada alıkoyan büyük sebep harptir."

2. Edebî eserlerde nesnel olmayan; yazarın bakış açısı, duygu ve düşünceleriyle yeniden yorumlanan gerçeklikler vardır. Gerçekleri olduğu gibi yazarlar değil, tarihçiler anlatır ki bu sebeple yazarlar tarafından konu edilen gerçekliklere kurmaca gerçeklik denir.

3. Tiyatronun -bir gösteri sanatı olması sebebiyle- türe özgü taşıdığı avantajlardan dolayı bireyler üzerindeki etkisinin romana göre daha fazla olduğu söylenebilir.

Etkinlik No.: 220

1. Tiyatro, bir gösteri sanatı olup hareket ve konuşmaya dayanır. Olaylar yazar tarafından değil oyun kişileri tarafından konuşma ve canlandırma yoluyla anlatılır (Metinde Mimar Sinan'ın hayatı ve eserleri, Mimar Sinan'ı canlandıran oyun kişisi tarafından yani Mimar Sinan'ın kendi ağzından anlatılmaktadır.). Tiyatro eserleri, konusunu tarihten ya da günlük hayattan alabilir (Metinde tarihî bir kişilik olan, eserleri günümüzde de büyük ilgi gören, Türk mimarisinin en önemli isimlerinden biri Mimar Sinan'ın hayatı anlatılmaktadır.).

Tiyatro eserlerinde, anlatmaya dayalı edebî türlerde olduğu gibi ayrıntılı betimlemeler yoktur. Okurun, oyunu zihinde canlandırabilmesi için diyaloglar dışındaki tüm detaylar (sahne bilgileri, oyuncuların hareketlerini ve durumlarını açıklayan ifadeler…) parantez içindeki açıklamalarla verilir. [(Bir nokta müzik.), (Süleymaniye Camisi'nin bir vitrayının renkli resmi yansır fona.), (Görkemli bir müzik bu anlatımı noktalar. Haritanın görüntüsü silinir.)]

2. Metinde Mimar Sinan'a ve yaşadığı döneme ait tarihî gerçekliği olan bilgiler verilmiştir. Mimar Sinan'la aynı dönemde yaşamış olan Baki, Fuzuli, Nakkaş İbrahim, Matrakçı Nasuh, Hattat Karahisarlı Ahmet Efendi, Şeyh Abdülâli, Bahram Ağa, Hoca Saadettin, Seydi Ali Reis, Piri Reis ve Turgut Reis metinde adı geçen diğer önemli tarihî kişiliklerdir. Ayrıca Osmanlı İmparatorluğu'nun gücüne ve sınırlarının genişliğine, Kanuni Sultan Süleyman'ın üstün yöneticilik özelliklerine de metinde yer verilmiştir.

CEVAP ANAHTARLARI

3. Metin yönü kuvvetli öyle eserler vardır ki sahnelenmese bile okurda estetik bir beğeni uyandırır ya da okuru, oyunu izlemiş kadar zihinde canlandırma yapmaya yönlendirir. Tiyatronun ses, ışık, efekt, dekor, canlandırma gibi avantajları düşünüldüğünde örneğin "Ben, Mimar Sinan" eserini sahnede izlemek daha etkileyici ve keyifli olabilir. Aynı zamanda, bazı tiyatro eserlerinin sadece okunmak için kaleme alındığı düşünülürse bu, tamamen kişinin tercihine bırakılacak bir durumdur.

Etkinlik No.: 221

1. Metinde geçen olayların, isimlerin ve mekânların tarihî gerçeklikleri olmakla birlikte bütün bunların bir kurmaca metin içinde veriliyor olması; Sultan Ahmet Camisi'nin yapımına dair bilgilerin de metne girerken az ya da çok değişikliğe uğradığını düşündürmektedir.

2. Olası Cevap:

   Kendinden sonraki kuşaklara bir eser bırakmak ve bu eserler yoluyla ölümsüzleşmek, genel olarak insanoğlunun doğasına özgü bir durumdur. Bunun yanında Sultan Ahmet'in bir Osmanlı padişahı olarak böyle bir eser yaptırması, bunun aynı zamanda bir devlet geleneği olduğunun göstergesidir.

3. Olası Cevap:

   Bir tiyatro metni okurken; bir tiyatro, film ya da dizi izlerken okurlar ve seyirciler hep "Acaba anlatılanların ne kadarı gerçeği yansıtıyor?" diye düşünmeden edemez. Bu merakla araştırıp doğrusuna ulaştığımız olayların gerçekte çok farklı olduğunu öğrenmek, kimi zaman hayal kırıklığına yol açsa da bu durum kişiden kişiye göre değişir.

4. Olası Cevap:

   Bazen derslerde birçok kez anlatılan, daha önceden hiç farkında olmadığımız tarihî bir bilgiyi bir tiyatro metninden öğrenmek daha kolay ve eğlenceli gelebilir. Buradan hareketle, anlatılanların aslını araştırma ihtiyacı hisseder, tarih kaynaklarını tararız. Edindiğimiz bilgiler, birey olarak genel kültürümüzü artırdığı gibi gerekli durumlarda derslerde veya günlük hayatta da işimize yarayabilir.

   Örneğin, bu metni okuduktan sonra, bir İstanbul gezisi sırasında Sultan Ahmet Camisi'ni ziyaret etme ihtiyacı hissedebilir, hikâyesini bildiğimiz için de bu camiyi daha bir keyifle ve ayrıntılarına dikkat ederek gezebiliriz.

Etkinlik No.: 222

1. Metnin başlığı "Pencere"dir. Buradan hareketle yaşlı kadının pencereden gelen herhangi bir kişi, varlık ya da sesten korktuğu düşünülebilir.

2. a) Metinde kahramanlara isim verilmemiş, bunun yerine "I. Erkek, I. Kadın" gibi adlandırmalar yapılmıştır. Bu durum, içeriğe yönelik bir merak duygusunun oluşmasını sağlamıştır. Oyunda kahramanların değil, konunun ön plana çıkacağı izlenimini yaratmıştır.

   b) Ben de olsam bu merak unsurunun devamını sağlamak için kahramanlarıma isim vermezdim./Ben olsam kahramanlarıma karakterlerine uygun adlar verirdim çünkü kahramanların adları çoğu zaman metnin okuyucu/izleyici tarafından daha iyi anlaşılmasını ve unutulmamasını sağlar.

3. Daha önce de benzer bir olay yaşamış olabilir ve bu olayın tekrarlanmış olabileceğini düşünebilir.

   Yaşlı kadının, oğluna olan duygularını çok iyi bildiğinden onu ancak bu durumun korkutabileceğini düşünmüş olabilir.

   Yaşlı kadının oğlu kötü, vefasız bir insan olabilir.

4. Burada kadın, annesini evde yalnız bırakmanın kendisinde meydana getirdiği üzüntü ve pişmanlığı hafifletebilmek için bu sözü söylemiş olabilir.

   Yaşlı kadından da onay alarak aslında doğru bir davranışta bulunduğuna kendini inandırmak istiyor olabilir.

5. Kendimizi erkek ve kadının yerine koyduğumuzda bu durum, bir çaresizliğin sonucu gibi görünebilir. Çalışmak zorunda oldukları için ve belki de annelerinin yanında bırakacak kimseleri olmadığı için onlar da içten içe çok üzülerek ve istemeyerek böyle bir davranış sergilemiş olabilirler.

   Kendimizi yaşlı kadının yerine koyduğumuzda ise farklı bir çaresizlikle karşı karşıya kalırız. Tek başına hareket edemeyen, ihtiyaçlarını karşılayamayan hatta yardım bile isteyemeyen biri için bir evde yapayalnız kalmak büyük bir çaresizliktir. Yaşlı kadın, bu durumun bir mecburiyetin sonucu olduğunu düşünse de her şeye rağmen sevdiklerinden bir kişinin daima yanında kalmasını isteyecektir.

Etkinlik No.: 223

1. İnsanlar, olayları sadece kendi bakış açılarıyla değerlendirdiklerinde taraflı ve yanlış sonuçlara ulaşabilir. Aynı olayı karşısındakinin gözüyle görebilen ve kendini onun yerine koymayı başarabilen insan daha geniş ve tarafsız düşünebilmeyi başarır. Bunun neticesinde de sorunların ortadan kaldırılması kolaylaşır, çatışmanın yerini anlayış ve çözüm alır.

2. a) İnsanlar, herhangi bir problemle karşılaştıklarında kimi zaman bu problemlerin olumlu yönlerini görmeyi tercih edebilir. Bu sorunları görmezden de gelebilir. Bu sayede sorunların sıkıntılarından bir nebze olsun uzaklaşarak kendini rahatlatabilir. Ancak bu, geçici bir yaklaşımdır çünkü uzun vadede insanı güçlendiren ve sıkıntılara karşı daha dirençli hâle getiren bu sıkıntılara karşı verdiği mücadeledir.

   b) Ben herhangi bir sıkıntıyla karşılaştığımda o sıkıntıyla boğuşup kendimi daha da fazla üzeceğime hayata olumlu yönlerden bakarak sorunlardan uzaklaşmayı tercih ederim. Çünkü üzerine gidilen her sıkıntı beraberinde yeni sıkıntıları doğuracaktır.

   Ben herhangi bir sıkıntıyla karşılaştığımda korkmadan o sıkıntıyla mücadele ederim. Hayatın her alanında mücadele, güçlü olmanın temel koşuludur. Hayatı mücadelelerle geçmiş insanlar gücü, başarıyı ve mutluluğu yakalamayı diğer insanlara göre çok daha rahat elde ederler.

3. a) Burada "nefsini tepelemek" insanın dünyevi birtakım isteklerine yenik düşmeyerek aklının kılavuzluğunda tercihlerde bulunması anlamında kullanılmıştır.

   b) İnsan, nefsiyle mücadele sürecinde aklının kıymetini anlar, günlük ve geçici birtakım arzuların kısa vadeli mutluluklarından vazgeçip uzun vadeli doğru kararlar alabilmeyi başarır. Nefsiyle mücadele içinde olan insan, doğru ve yanlış arasındaki tercihlerinde aklının rehberliğinde hareket etmeyi öğrenir ve iradesini güçlendirerek ikilemli durumlarda doğru kararlar vermeyi başarır.

4. İnsan, günlük hayatta çok sayıda karar alır ve bu kararları uygular. Ancak bunların birçoğu, kendi irade ve isteğinin dışında gerçekleşir. Başkalarının isteklerine, düşüncelerine ve beğenilerine göre alınan bu kararlar ve sergilenen davranışlar insanın farklı ve sahte bir karakter taşımasına neden olur. Yaptığı her işte, aldığı her kararda kendi irade ve düşüncesini ön plana almaya başaran insan, gerçek anlamda kendi olmaya başlar. Sadece kendi gibi olabilen, kendi duygularını samimi olarak yaşayabilen insanlar özgür sayılır.

Etkinlik No.: 224

1. a) Parçada yolcunun yıldızları görememesi, mecazi anlamda verilmiştir. Yolcu, gündelik işlerle yaşadığı meşguliyet ve geçmiş yıllarda karşılaştığı birtakım zorlukların etkisiyle kendine, hayallerine ve umutlarına yeteri kadar önem verememiştir. Bunun sonucu olarak da artık o hayallerin, umutların ve hayatın çok uzağında kalmıştır.

CEVAP ANAHTARLARI

b) Bu cümleyle müdür, yolcunun yaşadığı sorunun fizyolojik veya psikolojik bir rahatsızlıktan kaynaklanmadığını; sorunun kendi hayatıyla ilgili bazı olaylar, tavırlar ve kararlardan ileri geldiğini belirtmeye çalışmıştır.

2. Bir insan önem vermediği, ilgilenmediği her türlü şeyden zaman içinde uzaklaşır ve onların güzelliklerini göremez olur. Aynı durum çok ilgilenilen ve bu nedenle de sıradanlaşan şeyler için de geçerlidir. İnsan, sürekli olarak gözünün önünde olan güzelliklerin farkına varmaz olur.

3. Parçada yolcu, günlük olayların ve sıkıntıların etkisiyle hayata geç kalmış ve gerçeklerin peşinde hayallerinden vazgeçmiş bir kişidir. Onun, yıldızları görememesi de aslında bu geç kalmışlığın getirdiği pişmanlık duygusudur.

Olası Cevap:

Pişmanlık her insanın belli dönemlerde yaşadığı bir duygudur. Bu pişmanlıklar bazen küçük, bazen de büyük olabilir. Ben de hayatımın farklı dönemlerinde yaptıklarımdan veya yapmadıklarımdan, söylediklerimden veya söylemediklerimden pişmanlıklar duydum ancak şunu da fark ettim ki bu pişmanlık duygusuyla yaşamak, insana hiçbir şey kazandırmıyor. Tam tersine hayatı yaşanmaz bir hâle getirmeye başlıyor. Önemli olan bu pişmanlıklara saplanıp kalmak değil, onlardan ders çıkarıp yeni pişmanlıkların önüne geçmektir.

4. Burada ateş böceği küçük mutlulukları, çocuk elleri ise küçük şeylerden elde edilen büyük mutlulukları ifade etmektedir. Böylesine küçük görünen şeylerden mutlu olabilmek için ancak çocuklar kadar güzel ve büyük kalplere sahip olmak gerekir.

Etkinlik No.: 225

1. Metindeki genel çerçeveden yaşlı kişilerin çok da mutlu bir yaşam sürmedikleri anlaşılıyor. Bu mutsuzluğun sebebi; yaşlı kişilerin birbirleriyle, kendileriyle ve hayatla olan çatışmaları olabilir. Tahammülsüz davranışları; basit sebepler yüzünden birbirleriyle tartışmaları; çocuklarına, torunlarına ve geçmişe duydukları özlem; yalnızlıklarını unutmak için sürekli olarak oynadıkları tombala oyunu, mutsuzluklarının somut birer göstergesi olarak değerlendirilebilir.

2. Yaşlılık, insan hayatının sona yaklaştığı safhalardan biridir. Geçmişe dair keşke ve pişmanlıkları olmayan, mutlu bir yaşam süren insanlar yaşlılık dönemlerini daha huzurlu geçirirler. Çünkü hayatı olumlu ve olumsuz tüm yönleriyle kabullenmiş, genel olarak yaşamla ilgili beklentilerini gerçekleştirmişlerdir. Bu beklentiler, her insanın mutlu olma ölçütüne göre değişir. Kimi yapmak istediği işi yaparak, kimi hayalindeki eş ve çocuklara sahip olarak, kimi zengin bir hayat sürerek, kimi çok gezerek, kimi manevi huzura ererek… mutlu olmayı başarır. Mutluluğu yakalamış insanlar; yaşlılığı da tıpkı çocukluk, gençlik ve yetişkinlik gibi hayatın kendi döngüsü içinde doğal bir evre olarak algılayıp tüm zorluklarına rağmen bu dönemi en iyi şekilde değerlendirmeye çalışırlar.

3. Olası Cevap:

Dedem ve babaannem evliliklerinde elli yılı geride bırakmışlar. İki amcam, babam ve halamı evlendirip torun torba sahibi olduktan sonra köşelerine çekilmişler. Yıllarca iş güç, çoluk çocuk telaşı derken birbirlerine vakit ayıramamışlar. Dedem bazen "Nasıl geldi geçti bunca yıl, hiç anlamadık." der. Arada ne kadar didişir gibi görünseler de aslında birbirlerini çok severler. Aralarındaki en büyük sorun, babaannemin temizliğe olan düşkünlüğü, dedemin ise bu konudaki özensiz davranışları.

Babaannem: Daha dün temizlemiştim balkonu, çiçekleri sularken çamur etmişsin ortalığı. Biraz dikkat etsene, her defasında aynı şey! Söylen, söylen dur…

Dedem: Ne yapayım, elimdeki su kabı aniden düşüverdi! Sen de söylenecek yer arıyorsun.

Babaannem: Madem düştü, al eline bir bez, hemen sil. Eline mi yapışır?

Dedem: Anlaşıldı, bugün yine rahat yok bize!

Etkinlik No.: 226

1. *Büyükanne:* Görmüş geçirmiş, geleneklere bağlı, anaç, sözünü sakınmayan, aile bağlarına önem veren, baskın bir karakterdir.

Büyükbaba: Geleneklere bağlı, eskiye ve gençlik yıllarına özlem duyan, emekli olduktan sonra kendini işe yaramaz görüp boşlukta hisseden, aile bağlarına önem veren, ailecek çektirdiği bayram fotoğrafına evdeki çalışanların da dâhil olmasını isteyecek kadar nahif biridir.

2. Büyükbaba, metinden alınan aşağıdaki bölümde yeni neslin anılara ve aile büyüklerinin fotoğraflarına saygı duymamasından, değişen değer yargılarından yakınmaktadır.

"Neyse, biz eskiden anılara çok saygı gösterirdik. Şimdiki gençler futbolcu. Falan efendiyle artist feşmekân hanımın resmine, paşa babanın, kâtip dayının resminden daha çok önem veriyorlar. Bak, şurda, bilirsin eskiden pederin resmi asılıydı. Nasıldı ama? Palabıyık, rıhtım babası gibi, oturaklı bir adamdı!"

"Rahmet olsun canına, o resmi de sırf bıyıkları için çektirmişti. O canım fotoğrafı bir gün merasimle indirip yerine bu dağ bayır resmini astılar. Gık bile diyemedim yahu… "

Büyükbaba, eskiden âdet olduğu üzere, büyük bir hevesle ama aynı zamanda çekinerek ailesiyle birlikte bir bayram fotoğrafı çektirmek istemiş, gelini Seniha "Bir bu eksikti." diyerek büyükbabanın bu girişimini küçümsemiştir.

"*BÜYÜKBABA* — Şöyle ailecek bir fotoğraf çektirelim diyordum kaç zamandır. Gülerler diye söyleyemedimdi. Bugün tepem attı, kararım karar."

"*BÜYÜKBABA* — Eğer... Şey... uygun görürseniz diyordum... Şöyle hep birlikte bir fotoğraf çektirelim... Bayram hatırası olur. Bizim de belki son hatıramız.

SENİHA — (*Kısık*) Bir bu eksikti."

3. Olası Cevap:

Biz yıllardır, ben kendimi bildim bileli bayramın ilk gününü amcamlarla birlikte, cümbür cemaat babaannemin evinde geçiririz. Dedem vefat ettikten sonra "Artık eskisi gibi olmaz." dediğim bu gelenek babaannem sayesinde yaşamaya devam ediyor.

Babaannem, bayram sabahları erkenden uyanıp büyük bir gayretle bayrama özel hazırladığı yemekleri ve mis kokulu bayram pilavını pişirir. Tatlıları ise arife gününden yapıp tepsi tepsi misafir odasındaki dolabın üstüne dizer. Biz ilk nesil torunlar için bayram sabahı bunları yemek çok alışıldık bir durum olsa da bizden sonra gelenler bu güzelim yemekler yerine kahvaltı yapmayı tercih ederler. Babaannem onlar için bu yaşlı hâliyle bir de kahvaltı menüsü hazırlar. Yemek faslından sonra en heyecanlı kısma geçilir: el öpme ve harçlık toplama merasimi. Babam, annem, amcam ve yengemler önce babaannemden başlamak üzere herkesle bayramlaşır. Biz de sırayı bozmaz, büyükten küçüğe doğru hiç kimseyi atlamadan bu merasimi tamamlarız. Yıllar geçse de hafızamdan hiç silinmeyecek görüntüler kalmıştır bu anlara dair. Herkesin sesi, gülüşü, iyi dilekleri birbirine karışır bu anlarda, babaannemin pek de büyük olmayan oturma odası bir panayır alanına döner âdeta.

Etkinlik No.: 227

1. A. Turan Oflazoğlu'nun "YİNE BİR GÜLNİHAL Dede Efendi" adlı eserinden bir kesit sunulan bu metinde Batılılaşma sorunu ele alınmıştır. Sultan Abdülmecit'in Batı müziğine duyduğu hayranlık ve Batı'yla ilgili söylemleri Dede Efendi'yi üzse de mesele daha sonra tatlıya bağlanmıştır.

CEVAP ANAHTARLARI

2. Sultan Abdülmecit ve Dede Efendi, Batılılaşma konusunda bir orta yol bulmuşlardır sonunda. Sultan Abdülmecit'e ait, metinde geçen bu sözler meseleyi özetlemektedir:

"Tedbir alınmazsa korkarım öyle, Dede Efendi. O şanlı atalarımızı inkâr, nankörlük, dahası ihanet olur. Bir var ki bugün bize gerekenleri sağlamazsak yine ihanet olur, hem bize hem de o… görkemli atalarımıza çünkü Batı'dan alacağımız bilinç aydınlığı geçmişimizi daha iyi görmemize, kendimizi daha iyi tanımamıza yol açacaktır."

Öğrencinin metinden yola çıkarak Batı'nın nasıl ve ne ölçüde örnek alınması gerektiği ile ilgili düşüncelerini açıklaması beklenir. Sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

3. Öğrencinin, Batılılaşma sorunuyla ilgili tarih dersinden öğrendiği bilgileri de hatırlayarak soruyu cevaplaması beklenir.

Batılılaşma tabiri, "Osmanlı Devleti ile Cumhuriyet Türkiyesi'nde Batı'nın gelişmişlik seviyesine ulaşabilmek için gerçekleştirilen siyasî, sosyal ve kültürel hareketleri ifade etmek üzere kullanılmaktadır." (TDV İslâm Ansiklopedisi) Osmanlı Dönemi'nde ilk olarak askerlik ve eğitim alanında başlayan yenileşme hareketleri zamanla kapsamını genişletmiş; siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda da görülmeye başlanmıştır.

Batılılaşma sürecinin günümüzde de devam ettiği söylenebilir. Bazı alanlarda Batı'nın olumlu örneklerinden hâlâ yararlanılmaktadır. Bu süreç aynı zamanda birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Sanattan spora, yeme içme alışkanlıklarından giyim kuşama kadar pek çok alanda Batı'nın etkisi hissedilmektedir. "Yerli özelliklerimizin yanında küresel koşullara ne kadar uyum sağlamalıyız?", "Hangi koşullarda Batı'nın sunduğu standartları dikkate almalıyız?" gibi sorunlar günümüzde de tartışılan konular arasındadır.

Etkinlik No.: 228

1. Hintli kız,
   - İhtiyarlardan birinin torunu olarak diyaloğa katılabilir.
   - Kıtlıktan etkilenip hastalanan ve köylülerin direnişini başlatan biri olabilir.
   - Kıtlıktan dolayı ölebilir ve bu durum köylülerin isyan etmesine neden olabilir.
   - İngiliz askerlere karşı tek başına mücadeleye girebilir.

2. İhtiyarların yalvarmaları ve ısrarları karşısında Sir Bortel, tutumunu değiştirmemiş; baskıya devam etmiştir. Onun bu tutumunda kendisini sürekli öven ve yanlış bilgilendiren subayların da etkisi olmuştur.

3. İhtiyarların, konuşmalarının sonunda sürekli "Kıtlığın ne demek olduğunu bilmiyor musunuz?" diye sormaları o bölgede kıtlık acısının ne denli yoğun hissedildiğinin anlaşılmasında oldukça önemlidir. Bu soru, kendilerinin hâllerinden anlamayan subaya yönelik de bir isyan olmanın yanı sıra metnin kalan bölümünde de kıtlık konusunun hâkim olacağı yönünde ipuçları vermektedir.

4. Olası Cevaplar:

Türk Subayı – Sir Bortel, içinde bulunduğunuz coğrafyanın ve karşınızdaki insanların sorunlarından bihaber görünüyorsunuz.

Sir Bortel – Peki, siz benimle bu konuşmayı hangi cesaretle yapıyorsunuz?

Türk Subayı – Ben bir Türk subayıyım. Haksızlık karşısında susulmayacağını öğrendim atalarımdan. Kimseden korkum yok! Merhametin en önemli vasıf olduğunu bilirim. Bu insanlara karşı merhamet duymak zorundasınız.

Sir Bortel – Biz burada bu insanların daha rahat ve huzur içinde yaşamaları için bulunuyoruz. Kıtlık bizim arzuladığımız bir şey değil, bizi bu şekilde suçlayamazsınız.

Türk Subayı – Siz yalnızca kendi menfaatleriniz için buradasınız. Bu insanları ise menfaatlerinize aracılık eden sömürülecek köleler olarak görüyorsunuz ve bu kıtlığın müsebbibi sizsiniz.

5. Bir ülkede savaş, doğal afet, kuraklık gibi nedenlerle kıtlık yaşanabilir. Kıtlığı önlemek için doğaya karşı daha duyarlı olma zorunluluğu vardır. Su kaynaklarının doğru kullanılması, tarımın ve hayvancılığın usulüne uygun olarak yapılması, doğaya zarar veren kimyasalların kullanılmaması söz konusu tedbirler arasında sayılabilir. Ayrıca kıtlığın yaşanmadığı dönemlerde kıtlık günlerine yönelik depolama ve stoklama çalışmaları yapılabilir.

Etkinlik No.: 228

1. Olası Cevap:

ERKEK – Ben ne sizin sandığınız gibi bir hırsızım ne de bir kan emici.

KADIN – Dur, şimdi anladım. Seni o gönderdi değil mi?

ERKEK – Kim?

KADIN – Patron denen o adam. Güya beni yakalayıp intikamını alacak. Onun nasıl biri olduğunu bilmeyen yoktur.

ERKEK – Hayır, beni kimse göndermedi bayan. Niçin bu kadar derin vehimler içerisindesiniz anlamıyorum. Ben illaki kötü biri mi olmalıyım?

(Kapı hızlı hızlı çalınır. Erkek, kapıyı açar.)

GÖREVLİ – Sizi almaya geldik hanımefendi, nihayet bulduk sizi.

ERKEK – Kimsiniz siz?

GÖREVLİ – Ruh ve sinir hastalıkları hastanesinden geliyoruz. Bu kadın yaklaşık üç gündür kayıp.

KADIN – Durun, bileziğimi bu adama bırakmayın, durun!

2. Metnin başlığı "Bay Hiç"tir. Buradan hareketle erkek karakterin gizemli bir kişi olduğu ve kimliğinin oyunun sonuna kadar net olarak ortaya çıkmayacağı düşünülebilir.

3. a) Kadının sözünde geçen "bile" kelimesinden hareketle kadının erkeğe karşı aşağılayıcı, küçümseyici ve onu ciddiye almayan bir tutum içinde olduğu söylenebilir.

   b) Kadının mahcup olmak ve özür dilemek yerine erkeğe karşı bu sözü söylemesi, onun kibirli bir kişi olabileceğini ya da psikolojik birtakım rahatsızlıklarının bulunabileceğini ortaya koyar.

4. Olası Cevaplar:

Hırsızlık gibi bir iftira bana atılmış olsaydı duygularımın esiri olmaz, özür dilemesi hâlinde o kişiyi kendi vicdan azabıyla baş başa bırakırdım.

Böyle bir iftira karşısında sinirlerime hâkim olamaz ve o kişiye gereken cevabı verirdim. Bununla da kalmaz hakkımı hukuki yollarla da mutlaka arardım.

İçinde bulunduğum haksız durum karşısında ne yapacağımı, ne söyleyeceğimi bilemez bir hâlde tutulur kalırdım. Ben esas itibarıyla heyecanlı bir insan olduğum için karşılaştığım bir kriz durumunda fazlasıyla heyecanlanıyorum.

Etkinlik No.: 230

1. Olası Cevaplar:

Ben başçavuşu haklı buluyorum çünkü başçavuş, Âdem'in değil devletin çıkarlarını düşünmek zorundadır.

Ben Âdem'i haklı buluyorum çünkü başçavuş bilerek işi yokuşa sürmekte ve Âdem'in boş yere zarara uğramasına neden olmaktadır.

2. Olası Cevaplar:

Ben Âdem'in yerinde olsaydım isteklerimin gerekçelerini daha akılcı yollarla anlatır, kendimi acındırmaktan ziyade mantıklı sebeplerle karşı tarafı ikna etmeye gayret ederdim.

Ben Âdem'in yerinde olsaydım Yakup'un duygularına hitap eder, benimle duygudaşlık kurmasını sağlardım.

3. Olası Cevaplar:

Ben Yakup'un yerinde olsam karar vermez, onu başçavuşa yönlendirirdim. Böylece işin sorumluluğundan kurtulmuş olurdum.

CEVAP ANAHTARLARI

Ben olsam Âdem'e bir seferlik izin vererek oluşabilecek maddi kaybın önüne geçerdim.

Ben olsam Âdem'i kovar, kuralların onun mallarından daha önemli olduğunu söylerdim.

4. Rükneddin karakteri parçada iki yerde geçmektedir. İlk yerde konuşmamakta sadece yerine oturarak esnemektedir. İkinci bölümde ise Yakup'u rahatsız ettiği gerekçesiyle Âdem'i azarlamaktadır. Rükneddin, olaya doğrudan müdahil olmasa da tavırları ve sözleriyle Yakup'un alacağı kararda Âdem aleyhine etkili olmaktadır.

5. Olası Cevap:

Yakup – Ben bir kadı olarak kanun nizam dururken nasıl olur da senin hatırın için karar verebilirim?

Âdem – İyi de vereceğiniz kararın devlete ne gibi bir zararı olabilir ki?

Yakup – Kanunlar ve kurallar varsa mutlaka korunması gereken menfaatler vardır. Bu menfaatler belki bir yetimin, belki bir ihtiyarın menfaatidir.

Âdem – Mahvoldum, bittim ben…

Olası Cevap:

Yakup – Biz ne bilelim senin bir kaçakçı olmadığını?

Âdem – Aman efendim, ben yıllardır ticaret yaparım. Beni herkes sever, tanır. Ben böyle bir adam değilim. Hem zaten aramasınlar demedim ki, sadece zahireyi dökmesinler dedim. Ne olur anlayın beni!

Yakup – Bu seferlik aramayı geminde yapacaklar, zahiren dökülmeyecek ama çok oyalanmayın.

Âdem – Allah sizden razı olsun, belki de namuslu bir tüccarı iflastan kurtardınız, sağ olun!

Etkinlik No.: 231

1. Baba; babasını rol model almış, kendi yetiştiği koşulları hiç sorgulamadan çocuklarına da uygulamaya çalışan, dünyayı yaşadığı yerden ibaret sayan, yeniliklere kapalı biridir.

   Adam; ağabeyinin tam tersine babasından ve yetiştiği koşullardan memnun olmayan, "okumuş, dünya âlemi görüp anlamış", yenilikçi, arayış içinde olan biridir.

   Baba ve adamın dünya görüşleri arasında fıtratlarından, öğrenim durumlarından, yaşamla ilgili algılarından kaynaklanan farklılıklar olabilir. Ağabey durumundan memnun olup sıradan bir hayat sürmeyi tercih ederken kardeşi sürekli sorgulayıp bir şeyleri değiştirme çabası içindedir.

2. Adam; ağabeyinin durağan bir hayat sürmesini, sınırlarının dışına çıkmayıp hep aynı oluşunu ve bir şeyleri değiştirmek için çaba göstermeyişini eleştirmektedir.

   "Bunlardan birinden birini sahiden hiç merak etmedin mi? Etmiyor musun? Şu dağın arkasındaki, başka dağların tepelerin ardındaki topraklarda ne ekiliyor, ne biçiliyor; bunu hiç öğrenmek istemiyor musun?"

3. Metindeki "ADAM", Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun "Yaban" romanındaki "Ahmet Celal" karakterine kısmen de olsa benzemektedir. İleri görüşlülükleri, yenilikçi ve insancıl tarafları, bir şeyleri değiştirme çabaları… her iki karakter arasındaki benzerliklere örnek gösterilebilir.

   Öğrencinin şimdiye kadar okuduğu veya izlediği eserlerdeki bir karakterle metindeki "ADAM" karakteri arasında bağlantı kurması istenir. Cevap öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

Etkinlik No.: 232

1. Değerleri olan, vatansever, manevi yönü kuvvetli, cesur, mücadeleci ve aydın bir tip olarak karşımıza çıkan Ferhat Bey karakteri, eserde Necip Fazıl Kısakürek'in dünya görüşünü büyük ölçüde temsil etmektedir.

2. Ferhat Bey, eserde bu karaktere verilen addan da anlaşılacağı üzere yolcunun, kendisinin yaşadığı ve uğrunda mücadele verdiği bu topraklarda gelip geçici olduğunu, belki de bu coğrafya için kendisi kadar sorumluluk duygusu taşımadığını düşünüyor olabilir.

3. Olası Cevap:

   Manisa'nın 171 bin nüfuslu, şirin ilçesi Akhisar'da yaşıyorum. Akhisar, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış; Lidya, Pers, Makedonya (Büyük İskender İmparatorluğu), Bergama, Roma ve Doğu Roma yönetimlerinde kalmıştır. 1919-1922 yılları arasında Yunan işgali altında kalan Akhisar, 6 Eylül 1922'de düşman işgalinden kurtarılmıştır.

   Akhisar, coğrafi konumu ve aldığı göçler nedeniyle sosyal ve kültürel anlamda zengin bir ilçedir. Burada büyük şehirlere nazaran insan ilişkileri daha samimidir. Özellikle eski yerleşim yerlerinde mahalle kültürü, yakın komşuluk ilişkileri hâlâ yaşatılmaktadır. Sokaklarında dolaşırken ip atlayıp top oynayan çocukları, kapısının önünde komşusuyla sohbet edip çay içen insanları çok görürsünüz.

   Millî ve manevi değerlere son derece bağlı olan ilçemizde belirli günler ve bayramlar büyük bir coşku ve içtenlikle kutlanır. Böyle zamanlarda çarşı, meşhur Şehit Teğmen Tahir Ün Caddesi çok hareketlidir. Anma ve kutlama günlerindeki etkinlikler halkın da katılımıyla yeni belediye binasının önündeki meydanda yapılır.

   İlçemizin başlıca geçim kaynakları tarım ve sanayidir. Akhisar dendiğinde akla ilk olarak zeytini, zeytinyağı ve meşhur köftesi gelir.

   Akhisar Müzesi, Yeni Gülruh Sultan Camisi, Ulu Cami, Paşa Cami ve Hamamı, Tepe Mezarı, Çağlak Deresi Mesire Alanı, Süleymanlı Çamlığı, Mecidiye Mahallesi Piknik Alanı ve Şahankaya Akhisar'ın doğal, tarihî ve turistik yerleri arasında yer alır. İlçemizde her yıl mayıs ayında Çağlak Festivali düzenlenmektedir. Bu festival, ülkemizin en köklü ikinci festivalidir.

Etkinlik No.: 233

1. Knemon "huysuz, itici biri olarak çiftliğinde insanlardan uzak ve renksiz bir hayat" sürmektedir. Aksi, memnuniyetsiz, etrafında pek insan barındırmayan bir ihtiyardır. Metinde geçen, kendisine ait bu sözler onun çevresindeki insanlarla kurduğu ilişkiler hakkında ipucu vermektedir: "Ama Hefaistos hakkı için insanların yaşam biçimini, çıkarları karşısında nasıl hesap yaptıklarını gördükten sonra doğru yoldan öyle çıktım ki dünyada hiç kimsenin başkasına karşı iyi niyetli olabileceğine inanmıyordum."

2. Olası Cevap:

   Knemon; katı yürekli, sabit düşünceli, geçimsiz, aksi bir insandır. İnsanlardan kaçıp yalnızlığı tercih etmesinin kendince haklı sebepleri vardır. Başına gelenlerden sonra iyi bir insan olmak için çaba göstermeye başlar. Sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır.

3. Olası Cevap:

   Knemon, ölümle burun buruna geldiği bir anda daha önce hiç yardımının dokunmadığı hatta yakınlık bile göstermediği biri tarafından kurtarılır. Bu durum karşısında kendisi de şaşkındır. Başına gelen bu olay, onun hayatında bir dönüm noktası olur ve Knemon'un kalbini yumuşatıp hayatında bazı değişiklikler olmasını sağlar.

   Üniversite sınavını kazanmak, hayatımıza anlam katan insanlarla tanışmak, anne veya baba olmak, sevdiklerimizi kaybetmek, yaşlanmak, bir hastalık veya kaza geçirmek gibi iyi veya kötü olay ve durumlar bizi olgunlaştırır ve dönüşümler yaşamamıza neden olabilir.

Etkinlik No.: 234

1. Metin tiyatroya uyarlanacağı için detaylı tasvir, sahnede mekânın oluşumu ve dekorun doğru seçiminde yardımcı olacaktır.

CEVAP ANAHTARLARI

2. Değişen yaşam koşulları ile müvezzi (gazete dağıtıcısı), günümüzde rastlamadığımız bir meslek grubu. Ağır ceza reisi, mahkemenin başkanı ya da hâkim anlamlarındadır. Günümüzde hâkim unvanı kullanılıyor.

3. Bilimsel gelişmeler ve her an yükselen hayat koşulları ışığında verilen mantıklı cevaplar kabul edilir. (Oyuncuların hologram olması, dört boyutlu ışıklandırma vb.)

Etkinlik No.: 235

1. Olası Cevaplar:

   İzmir'i simgeleyen bir dekor oluşturulabilir (Saat Kulesi vb.). Yıpranmış üniformalar giymiş askerler... Mekânda savaş geçtiği izlenimi verilen bazı hasar görmüş evler... Sahnenin bir yerinde çatılmış tüfekler... Hükümet binasına çekilmiş Türk bayrağı...

2. İzmir'i işgalden kurtaran askerler, kendi memleketlerine dönmeye başlamışlardır. Yıldırım Kemal'den haber alamayan ihtiyar babası dönüş yapan bir grup askeri görmüş ve onlara tek tek sormaya başlamıştır. Bir tren istasyonu, askerlerin dönüş için toplandıkları bir mekân olabilir.

3. Bazı edebî eserlerde bu yönteme başvurulması, kurgusal anlamda bir farklılık getirdiği gibi izleyici ya da okuyucuda değişik duygular uyandırabilir. Kaybı bilinen bir karakterin bu sona nasıl geldiği ile ilgili merak unsuru sayesinde eserin heyecanından herhangi bir kayıp olmaz.

Etkinlik No.: 236

1. Orta oyununda geçen yanlış anlamalar, ağız özellikleri güldürü ögesi olarak karşımıza çıkar.

2. a) Yanlış anlamalar, ağız özellikleri başka bir geleneksel tiyatro türü olan Karagöz-Hacivat oyununda da güldürü ögesi olarak karşımıza çıkar.

   b) Her iki oyun da geleneksel tiyatronun önemli seyirlikleri arasında yer alır.

Etkinlik No.: 237

1. Karagöz ve Hacivat'ın konuşmalarına baktığımızda yabancı sözcükler ve tekerlemeler kullanması ve semai söylemesinden anlaşıldığı üzere Hacivat aydın insan tipini, söylenilenleri yanlış anlaması ve halk ağzıyla konuşmasından dolayı Karagöz halk arasından insan tipini temsil eder.

2. Karagöz ve Hacivat oyununda en çok güldüren unsur Hacivat'ın söylediklerini Karagöz'ün yanlış anlamasıdır.

3. Karagöz öğrenim görmemiş, nüktedan, zeki bir tip olduğu için konuşmalarında halk ağzını kullanması ve Hacivat'ın söylediklerini yanlış anlamasıyla; Hacivat ise biraz öğrenim görmüş, gösteriş meraklısı, yarı aydın bir tip olduğu için yabancı sözcükleri sık sık kullanması, tekerlemeler ve semai söylemesiyle oyunda kendini belli eder. Bu üslup özelliklerini gördüğümüzde metnin Karagöz ve Hacivat oyunundan alındığını anlarız.

Etkinlik No.: 238

1. Tanzimat Dönemi aydınları toplumu yükseltme, uyarma ve kalkındırma davasını ön safa almışlar, güzellik ve sanat değerini geri plana atmışlardır. Bireyi eğitme, toplumu düzeltme amacı gütmüşlerdir. Bu doğrultuda Namık Kemal'in eserinde halkın her kesiminden insanın anlayabileceği açık, duru, yalın, etkileyici bir üslup kullanıldığı görülmektedir.

2. Yazarın coşkulu, özgün, akıcı, doğal, anlaşılır, yalın bir dilinin olması, eserin her kesime hitap ettiğini gösterir. Yazar, eserlerinde millî ve manevi değerleri coşkulu bir şekilde işlemesiyle tiyatro oyunlarına hitap ettiği kitleye manevi duyguları adapte etme gibi bir rol yüklemiş ve bu şekilde tiyatroyla toplumu yönlendirme gibi bir amaca hizmet etmiştir.

Etkinlik No.: 239

1. Toplum içinde insanların evlenme kararı alırken karşı cinsin maddi olanaklarına dikkat etmesi görülebilen bir durumdur. Bunun yanında eskiden olan ama günümüzde az da olsa rastladığımız, yapılan evliliklerde tarafların bir araya gelmesinde, tanışmasında ve evlenmesinde yardımcı olan kişiler toplumlarda görülebilmektedir.

2. Tiyatro, gerçek hayat durumlarının temsil edildiği sanat dalıdır. Tiyatroda yaşamdaki insan hâlleri gösterilir. Bazen yapılan temsiller insanlara örnek olur; onları bazen düşündürür, bazen güldürür, bazen ağlatır… Kısaca tiyatroda insanın yaşamdaki hâllerini görürüz.

Etkinlik No.: 240

1. Vatan sevgisi ön plana çıkarılmıştır. Vatan uğruna İslam Bey'in canını feda edişine tanıklık etmekteyiz.

2. Namık Kemal'in "Eğlencelerin en edebîsi, en faydalısı tiyatrodur." sözünden yola çıkarak bir toplumu eğitmede tiyatronun rolünün büyük olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü tiyatro, gerçek hayatın sahneye uyarlanmış şeklidir.

Etkinlik No.: 241

1. Yazarın toplumsal faydayı ön planda tuttuğunu, aşkı ikinci plana iten Ferhat'a, halkına su getirmek için kişisel arzularını öteleyen farklı bir kahraman profili vermek istediğini düşünüyorum.

2. Bu tür diyaloglar halk hikâyeciliğimizde, masallarda gördüğümüz unsurlardır. Yazar, bu gelenekten faydalanarak metnini oluşturmuştur.

3. Divan şiiri geleneği.

Etkinlik No.: 242

1. Toplumsal sorunların bu şekilde verilmesi, ilgililerin verilen mesajları daha iyi kavramasını sağlayacaktır. Tüm edebî eserlerin bir öğreti, bir duygu ya da heyecanı yansıttığı göz önünde bulundurulursa toplumsal sorunların edebî eserlerde yansımasının bu tarzda yazılacak eserlerle verilmesi yazarı başarılı kılacaktır.

2. Bu akım sanatçılarına göre yazarın herhangi bir mesaj verme kaygısı yoktur. Metinde birçok sosyal mesaj verilmesinden yola çıkılacak olursa metni bu akıma dâhil edemeyiz.

3. "Buzlar Çözülmeden" adlı eserin adından yola çıkarak soğuk bir ortamda geçeceği izlenimi sinemada daha başarılı verilebilir. Bu durum izleyiciyi daha fazla etkileyecektir. Tiyatro sahnesinde bu durum tam olarak verilemez. Tiyatro sahnesinde oyuncuları yakından görmek de tiyatronun izleyici üzerindeki etkisi bakımından değerlidir. Her sanat eseri, farklı bir boyutu ile insanı etkileyeceği için kendi adına özeldir ve farklı etki gösterebilir.

Etkinlik No.: 243

1. Onun çocukluğundan itibaren vişne bahçesinde zaman geçirmesi, hayatının anlamını oraya bağlamasına zemin hazırlamıştır. Vişne bahçesinin hayata bakış açısı ve hayattan beklentileri ile ilgili bir sembol olduğunu düşünen bir kişi profili çizmiştir.

2. Kararsız bir ruh hâlini vermiştir. Buradaki kararsız ruh hâli herkeste olmayabilir. Bazı insanlar, kalabalıkta olup sosyalleşmekten hoşlanırken bazı insanlar da yalnız kalmaktan hoşlanır. Her ikisinde de olamama durumu aynı zamanda kaygı ve kaçış isteğini de içerir.

3. Metne şiirsellik kattığı söylenebilir. Bu şiirsellik esere estetik bir yapı kazandırırken izleyicide de seyir zevki katmaktadır.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 244

1. Eğitim almamış bir kişi, ne kadar zeki olursa olsun eğitim almış bir kişinin deneyim, bilgi ve görgüsüne ulaşamaz. Eğitim almış kişiler, olaylara bakış açısı getirme, sorunları çözümleme becerisi gösterebilme noktasında eğitim almamış kişilere göre daha yetkin konumdadırlar.
2. *Ağaç yaşken eğilir* sözünde anlatıldığı gibi eğitim genç yaşlarda verildiğinde verimlilik en üst düzeyde olur. Zira insanlar, yaşları ilerledikçe söylenenlerin akılda tutulması, karşılaştırma, analiz etme gibi eğitim alma yeterlikleri zayıflamaya başlar.
3. Günümüz tiyatrosu ve komedi filmlerinde, metinde de görüldüğü gibi eserin ön plana çıkan ikilisinden birisi cahil ya da saflıkları ile ön plana çıkan bir karakter ortaya koyarken diğer kişi akıllı, kültürlü ve deneyimli bir yapıya sahiptir. Saf ve cahil olanın, (Kavuklu), akıllı ve kültürlü olanın (Pişekâr) söylediklerini yanlış anlaması gülmecemizin önemli unsurlarındandır. Tıpkı metinde görüldüğü gibi günümüz gülmecesinde de hem saf olanın hem de deneyimli olanın repliklerinde güldürmenin yanında mesaj verme, düşündürme kaygılarını görürüz.

Etkinlik No.: 245

1. Modern tiyatronun sahneyle ilgili teknik detaylarına alışık olmadığımız için böyle bir durum meydana geldi. Biz aslında tiyatronun gelenekten gelen profesyonel üyeleriyiz.
2. Orta oyunu, gülmece temelli bir yapıda oluşurken modern tiyatro komedi, dram, trajedi gibi farklı türlerde izleyicinin karşısına çıkmaktadır. Bu tür çeşitliliği, izleyicinin ilgisini çekmiş ve orta oyunu bu anlamda modern tiyatroya göre sığ kalmıştır. Ayrıca günümüzün kostüm, ışık, dekor kullanılarak oluşturulan görkemli produksiyonlarının yanında orta oyununun mütevazı ortamının seyirci tarafından tercih edilmesi çok güçtür.
3. Oyunda verilmek istenilen mesajların daha kolay anlaşılması adına, ön oyun bölümünde rejisörün de oyundaki bir oyuncuymuş gibi oyuna katılması ve bilgi vermesi izleyici açısından olağan dışı olmuş, bu durum da izleyiciyi sürpriz bir başlangıçla karşı karşıya bırakmıştır. Rejisörün kusurlarının hoş görülmesini istemesi aynı zamanda geleneksel Türk tiyatrosu ritüellerindendir.
4. Söz konusu bir karışıklık olsa rejisör, oyuncular seyircilere ve birbirlerine yönelik konuşmalarına devam etmezlerdi. Bu bölümü orta oyunu geleneğinden geldiklerini vurgulamak için yaptıkları da rejisörce ifade edilmiştir.

Etkinlik No.: 246

1. Zengin, işi yolunda kimseler, yoksulların hâlinden anlamaz anlamında kullanılmıştır. Karşısındaki kişinin kendisini tanıyamaması, zenginliği nedeniyle etrafındakileri unutmasına bağlanmıştır.
2. Sanatın her türünün birbirine destek olduğu düşüncesinden hareketle izleyicinin seyir zevkini arttıracağını, estetik bir yapı oluşturacağını söyleyebiliriz. Tiyatro repliklerini tekdüze seslendirmektense şiir ya da şarkılarla tiyatro sunumunu renklendirmek tiyatro ya da sinema eserine farklı bir zenginlik katacaktır.
3. Konuşmak yerine söylediklerimi düşün, anlamında da kullanılmış olabilir ya da Şems-i Tebrizi'nin dediği gibi bazen de duymak için susmak gerekir.
4. Kavuklu, bazı kavramları bilmeyen, eğitim görmemiş, daha basit düşünen bir karakter çizerken Pişekâr onun tam tersi bir şekilde eğitimli, sosyal ve kültürlü bir insandır.

Etkinlik No.: 247

1. Haldun Taner, bu oyun sayesinde dikkatleri üzerine çekmiş; yerli ve yabancı birçok insan, bu eserin yazarını merak etmiş, onu tanımak ve tanıtmak için çaba sarf etmiştir. Haldun Taner, Keşanlı Ali Destanı'nı yazmamış olsaydı bu eseri okuyan ve izleyen kişiler tarafından tanınmayacaktı.
2. Sadun Tanju'nun oyun hakkındaki sözlerinden, seyircinin bu oyundan ders aldığını, bu oyunun izleyicileri topluma daha bağlı, daha sorumlu, daha vazife yüklü hissettirdiğini; her yaştan, her sosyal sınıftan insanları eğitmekte büyük bir imkân sağladığını anlıyoruz. Şişman Polis de konuşmasında "Burda oyun oynanıyorsa, adam gibi bir oyun olmalı. Yani hissî olmalı, millî olmalı. Sonunda vatandaşa bir dersi ibret çıkmalı." dediği için Şişman Polis'in oyundan beklentilerinin karşılandığını görüyoruz.
3. Yazılan ya da yapılan sanat eserleri, onları yazan ve yapan sanatçıların önüne geçebilir. Örneğin, Mona Lisa tablosunu dünyanın değişik ülkelerinde yaşayan milyonlarca insan bilir ama onu yapanın adı o kadar bilinmez. Bazı şiirler, ezbere bilinmesine rağmen onu yazanların bilinmemesi, bazı romanların en ince ayrıntılarına kadar bilinmesine rağmen yazarlarının bilinmemesi buna örnektir.

Etkinlik No.: 248

1. Haşmet Zeybek'in Zilli Şıh adlı meddah eserinin giriş bölümünden alınan bu metin, eserin bir eleştiri metni olacağı konusunda ipuçları veriyor. Zira metinde geçen;
   "Kimseler alınmasın, bizimkiler salınmasın,
   Görevliler gocunmasın, seyircimiz gocunmasın.
   Öyle başlayalım deyince hemen başlanmaz,
   Her önüne gelen taşlanmaz.
   Âdem vardır cismi temiz,
   Arı vardır uçup gezer,
   Alır abdest, olmaz temiz.
   Teni tenden geçip gezer,
   Halkı tân eylemek nemiz." gibi sözler, seyirciyi eleştiriye hazır olmaya davet eder niteliktedir.
2. Meddahların günümüzde Cem Yılmaz, Beyazıt Öztürk, Yılmaz Erdoğan gibi tek kişilik "stand-up" gösterisi yapan sanatçılarla aralarında bir benzerlik vardır. Zira "stand-up" gösterilerinin tek kişilik gösteriler olması, sanatçıların anlatımlarını jest, mimik ve seslendirmelerle süslemesi, gösteri esnasında seyirci ile diyaloglara girmesi, seyircilere şakalar yapması ve seyircilerden gelen tepkiye göre anlatışını ve öyküsünün yönünü değiştirmesi meddahların yaptıklarıyla birbirine benzemektedir.
3. Bu açıklamaya göre Tıfli Ahmet Çelebi'yi diğer ünlü meddahlardan ayıran özellikler, onun hikâye dağarcığının geniş olması, hikâyelerini kaleme alarak günümüze kadar gelmesini sağlaması ve bu yazılı kaynakların meddah hikâyelerinin anlatılış tarzı ve olay akışını genel hatları ile belirlemiş olmasıdır.

Etkinlik No.: 249

1. a) Olası Cevaplar:
   Köyümüze ithal bir deli getirdi muhtar.
   Yahu kimin aklına gelir, köye ithal deli getirmek.
   Bu seçimi kaybettim ben.
   Orası belli olmaz Hüseyin Ağa.
   Getirdikleri deliyi gözüm tutmadı benim.
   b) Olası Cevaplar:
   Tiyatro metinleri, göstermeye bağlı edebî metinler olduğu için sahnede sergilenirken oyunun niteliğine göre konuşma dili özellikleri kullanılır. Bu da oyunun doğal olmasını sağlar.
   Devrik cümleler, cümlenin vurgusunun değişmesini sağlar. Bu da göstermeye bağlı bir tür olan tiyatro metinlerinde vurgunun belirginleşmesini sağlar.
2. a) Olası Cevaplar:
   Ad Cümleleri:
   Bu işin içinde bir iş var.
   Bir tuhaf bu deli.

CEVAP ANAHTARLARI

Yok!

Senin şehirde tanıdıkların çoktur.

Hele bir anlayalım akıllı mıdır, anarşik midir, neyin nesidir bu adam?

Eylem Cümleleri:

Demem o ki bu deli dedikleri oğlan pek deliye benzemiyor.

Halis Ağa'nın foyasını çıkarırsan sen çıkarırsın ortaya.

Bir yol onlara danışsan, akıl öğreten çıkar elbet.

b) Olası Cevaplar:

Yüklemi eylem olan cümlelerde bir olay/hareket bildirilir. Ad cümleleri ise çoğunlukla varlık/durum bildirir.

3. Çoğunlukla seslenme bildiren ifadelerin sonunda kullanılmıştır. Bir tiyatro metninin sergilenmesinde ses boyutu da öne çıkacağı için duygu ve seslenişlerin vurgusunu belirginleştirmiştir.

Etkinlik No.: 250

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan birisi şöyle olabilir: fena hâlde kızmak: küplere binmek, babam kardeşimin yaptıklarını görünce küplere bindi. Her dediğini yapmak: bir dediğini iki etmemek, onu öyle severdim ki bir dediğini iki etmezdim.

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan birisi şöyle olabilir:

a) Kızmak, "Dakikalar geçtikçe sakinleşiyor, sakinleştikçe de için için kızıyor, üzülüyordum."

b) Mecaz: "Tüm güzel ve yüce şeylere bayılırım. Doğuştan duygusalımdır ben."

Deyim: Her kan gördüğünde ayılıp bayılıyordu.

3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan birisi şöyle olabilir: İlk paragraf kolay anlaşılıyor. Öğrenci ikinci paragrafı kendi kelimeleri ifade edecektir. Örneğin: Çok dolaşımca ayaklarım şişmişti ben de bir sandalyeye koydum onları. Okulların yiyecek ve diğer ihtiyaçlarını aldıktan sonra çeşitli haberleşmeler yapıyordum sonda biraz için rahatlıyordu işte bu zamanlarda ancak biraz dinlenebiliyordum.

4. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan birisi şöyle olabilir: Ancak ve fakat sözcükleri.

5. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan birisi şöyle olabilir:

1. Nesnelerin sıcaklık, soğukluk, sertlik, yumuşaklık vb. niteliklerini derinin altındaki sinir uçları aracılığıyla duymak, değmek, el sürmek, temas etmek: Bir elektrik zilinin düğmesine dokunduk.
2. Almak, kullanmak, el sürmek: Buğdaydan, bulgurdan ne varsa kimse dokunmuyor, daha zor günlere saklıyordu.
3. Sağlığını bozmak: Bu yemek bana dokunur. Bu hava dokundu.

Etkinlik No.: 251

1. Bu cümlede "saat" kelimesi yerine "vakit/zaman" kelimesi kullanılabilir ve cümle, "Tiyatrodaki fıstıkçı ve gazozcuların halkın gürültüsüne karışan sesleri içinde oyun vakti/zamanı geldi." şeklinde yazılabilir. Ancak "–Saatleriniz ileri gitmiş, oyuna daha beş dakika var diyor!" cümlesindeki "saat" sözcüğü yerine "vakit/zaman" kelimesini kullanmak mümkün değildir. Çünkü kelimeler, tek başlarına iken de bir anlam ifade ediyor olsalar bile asıl anlam ve değerlerini kullanıldıkları cümleyle yani bağlamla kazanır. Bu sebeple "saat" kelimesi, 1. cümledeki kullanımında belli bir zaman dilimini karşılarken 2. cümlede zamanı ölçen alet anlamını yüklenmiştir.

2.

KELİMENİN FARKLI ANLAMLARI	ÖRNEK CÜMLE
Görülmesini sağlamak.	Fransız hokkabaz içeriye girip perdeyi açtırdıktan sonra çeşitli oyunlar göstermişti.
Birini veya bir şeyi işaretle belirtmek.	Vitrindeki oyuncağı parmağıyla gösterdi.
Belirtmek, anlatmak.	Bu söz onun iyi niyetini gösteriyor.
Kanıtla inandırmak.	Bunun böyle olduğunu size göstereceğim.
Herhangi bir biçimde değerlendirmeye yol açmak	Gerçekleri çarpıtarak gösteriyor.
İstenilen veya söylenilen bir şeyi hoşgörüyle karşılamak.	Bu çocuğa bir kişinin bile anlayış gösterdiğini sanmam.

3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

dili tutulmak: Elmas'ın dili tutulmuştu, çıt çıkarmadan bakıyordu sadece.

ağzı açık kalmak: Dillere destan İstanbul nezaketini o evde gördüm, ağzım açık kaldı.

hayrete düşmek: Vaktiyle sen bile bu soğukkanlılığım karşısında hayrete düşmüştün.

küçük dilini yutmak: Kadıncağız beni bu hâlde görünce az kalsın küçük dilini yutacaktı.

Etkinlik No.: 252

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Metinde "dile getirmek" kelime gruba yerine "anlatmak" sözcüğünü kullanabilirdim. "Feyz almak" kelime grubu yerine de "etkilenmek" kelimesini kullanabilirdim. Çünkü bu sözcükler yazılışları farklı da olsa altı çizili kelime gruplarıyla aynı anlamı taşırlar.

2.

Kelime	Eş Anlamlısı	Cümle İçinde Kullanımı
Makam	Mevkii	"Mevkide gözüm yok, tek istediğim hayallerimi gerçekleştirmek."
Mebus	Milletvekili	"Milletvekillerinin milleti temsil hakkı olduğunu herkes bilir."
Meçhul	Bilinmeyen	"Ödevini yapıp yapmadığı bilinmiyor."
Talih	Şans	"Ne şanslıyım sonunda ben kazandım."

3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Evet, ocak kelimesi cümledeki bağlamına göre farklı anlamlarda kullanılabilir. Örneğin "Ocağın önünde oturup yanan ateşe bakardık." cümlesinde ocak kelimesi şömine anlamına gelir. "Annem evden çıkarken ocağı söndürmeyi unutmuş." cümlesinde ise bu kelime; ısı vererek üzerine konan maddeleri ısıtan, pişiren alet anlamına gelir.

4. "Gönül tahtına oturmak" ifadesinin karşılık bulduğu duygu çok sevilmektir. Baş tacı etmek, el üstünde tutmak deyimleri aynı duyguyu karşılayan benzer deyimlerdir.

Etkinlik No.: 253

1. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: "İnsanlar yaşadıkları olayları ve durumları unutmamak için anılarını yazma gereği duymuştur.", "Önemli bir mevkide olduğu ve önemli olaylara tanıklık ettiği için olayları ve insanları kendi cephesinden anlatarak tarihe bırakmayı düşünmüş olabilir.", "Kendisini çok önemsediği için

CEVAP ANAHTARLARI

yazmış olabilir.", "Unutulma kaygısı taşıdığından, geleceğe bir iz bırakma ihtiyacından yazmış olabilir."

2. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: "İmkânım olsaydı İstanbul'un Fethi'ni veya Çanakkale Savaşı'nı videoya kaydederek taşınabilir belleklerde saklamak isterdim.", "Bir futbol efsanesi olan Maradona ile yapacağım bir konuşmayı kaydedip saklamak isterdim.", "Çocukluğumun geçtiği ve her köşesi güzel anılarla dolu mahallemi kaydedip yıllar sonra mahalle arkadaşlarımla izlemek, anılarımızı tazelemek, geçmişi yad etmek isterdim."

3. Muhtemel cevap şöyle olabilir.

Sosyal Medya Uygulaması	Sosyal Medya Uygulamasını Kullanma Nedeni
Facebook	Anılarımı fotoğraflarla, videolar ve yazılarla paylaşabilirdim.
Twitter	Anılarımı yazarak anlatmaktan daha çok keyif alırım.
İnstagram	Yaşadıklarımı fotoğraflayarak geleceğe taşımak isterdim.
Youtube	Anılarımı video olarak saklamak isterdim.

4. Muhtemel cevap şöyle olabilir: Günümüzde gelişen teknoloji, yayın organları ve toplumsal değişimler sayesinde anı türüne olan ilgi giderek artmaktadır. Birçok insan anılarını gelişen teknolojik imkânlar dâhilinde saklamak ve paylaşmak istemektedir. İnsanlar zamanla kaydettikleri videoları, fotoğrafları ve belgeleri; anılarını yazmak için kaynak olarak kullanmaktadır. Günümüzde yayımlanan birçok anı kitabı fotoğraflarla desteklenmektedir.

Etkinlik No.: 254

1. Yazarın "Bu saat parçalanmadan evvel mavi gözlü, sarı saçlı, tunç çehreli ve kırmızı yakalı narin bir zabitin cebinde idi." ifadesinde Mustafa Kemal'den bahsettiği anının başından itibaren anlaşılmaktadır. "Conkbayırı, mermi sağanakları ve yılmaz salvolarıyla kaynaşıyordu. Atatürk'ün Anafartalar'da kırılan saati Türk'ün fena talihini kapadı ve kurtulan kalbi iyi talihin ufuklarını halk etti." cümlelerinde geçen yer adlarından hareketle Çanakkale Savaşları'nın yapıldığı dönem olduğu anlaşılmaktadır.

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: "O dönemde milletin hangi durumda olduğunu, askerlerin içinde bulunduğu koşulların da bu anıda olmasını isterdim.", "O dönemde Mustafa Kemal'e destek veren arkadaşlarının kimler olduğunu ve bu kişilerin Millî Mücadele'ye katkılarını bu anıda okumak isterdim.", "Vatanı kurtarmak uğruna kendini feda eden insanların hislerini bu anıda okumak isterdim."

3. Tarihe tanıklık eden kişilerin anıları tarihe ışık tutmakta, tarihî gerçeklerin öğrenilmesinde önemli rol oynamaktadır. Kaynağı bizzat anlatıcının kendisi olduğu için bilgiler güvenli bir şekilde gelecek kuşaklara aktarılmaktadır. Unutulması istenmeyen gerçekler, anı türü sayesinde kalıcı hâle gelmektedir.

4. Tarihî olaylar tarih kitaplarında bilgi olarak yer aldığı için zaman zaman tekdüze gelmektedir. Bu nedenle anı dilinden bir olayı dinlemek daha zevkli gelebilir. Tarihî bilgileri hafızada tutmak zor olmaktadır ancak anı olarak dinlediğimizde daha kalıcı bir şekilde hafızalarımızda yer eder.

Etkinlik No.: 255

1. Tarihî şahsiyetlerin anıları onları daha yakından tanımamızı sağlar. Çoğu zaman bu şahsiyetler, tarih kitaplarında sadece doğum-ölüm tarihleri arasındaki zaman diliminde yaşadıkları önemli olaylarla anlatılır ancak anılarda kişiliklerini daha iyi tanıma olanağı buluruz. Edebiyatçıların anıları da onları daha yakından tanımamızı sağlar. Ayrıca tarihte yaşanan olaylar aydınlatılır. Bazı anılarda yer alan daha küçük, güzel ayrıntılar da bizlere aktarılmış olur.

2. Metinde İzmir'in Yunan ordusu tarafından 15 Mayıs 1919'da işgal edildiği, işgalin İtilaf kuvvetlerinin himayesinde gerçekleştiği öğrenilmektedir. Bu işgal 1922'ye kadar devam etmiş ve 1922'de İzmir gerçek sahiplerine kavuşmuştur. Bu bilgilerden hareketle, metnin I. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan olaylar da dâhil edilerek İzmir'in kurtulduğu tarihten sonra yazıldığı söylenebilir.

3. Olası cevaplar şöyle olabilir: "Ülkemizin yakın tarihinde yaşanan en önemli olay olduğu için 15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü'nü anlatmak isterdim", "Uzun sürdüğü ve bütün dünyayı etkilediği için Covid-19 nedeniyle yaşadığımız karantina günlerini anlatmak isterdim.", "Okula gitmeyip evde uzaktan eğitim almak benim için daha önce yaşamadığım, değişik bir tecrübe oldu. Bu süreci yazmak isterdim.."

4. İnsan olarak yaşanılan zamandan ve olaylardan etkilenmemek mümkün değildir. Yaşadığımız şeyler hafızamızda yer alırken bizi derinden etkileyen olaylar, durumlar anı türüne yansıtılarak geçmişin öğrenilmesi, unutulmaması, hatırlanması sağlanır. Yazar da tanık olduğu tarihî olayı duyduğu ilk andan başlayarak neler hissettiğini anlatmıştır. Bu nedenle anı türü tarihle iç içedir.

Etkinlik No.: 256

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Yazar, Tevfik Fikret'le ilgili övgü dolu cümleler kurduğu için onu tanıma ve eserlerini okuma konusunda istek uyandırmaktadır.

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Fırsat veya imkân olmadığını düşünülebilir. Zaten yazar görüşmeyi çok istediğini belirtiyor. Öğrenci sevdiği bir yazar veya şairle ilgili düşüncelerini paylaşması kısmı da öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Yusuf Ziya Ortaç isimli yazarı çok beğeniyorum çünkü onun yazdığı eserler ilgimi çekiyor. Güzel bir üslupla yazdığı için onunla tanışma çok istiyorum.

3. Tevfik Fikret'i hem Edebiyatı Cedide'nin lideri hem de hür düşüncenin, insanlık ve medeniyet yolunun akıncılarından biri olarak gördüğü için Büyük Adam diye nitelendirmektedir.

4. Adını unuttuğu bir dergide Tevfik Fikret'i elvan elvan güzel tüylerini yerin tozundan, çamurundan sakınıp yüksek bir ağaç dalında tüneyen tavus kuşuna benzettiğini hatırlamakta ve bu benzetmeden dolayı kendisine de kızmıştır diye endişelenmektedir.

5. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Güzel bir anımı bu manzara eşliğinde yazabilirim. Arkadaşlarımın okuması veya ilerde kendim okumak için böyle bir anı yazardım.

Etkinlik No.: 257

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan birkaçı şöyle olabilir:
"Tarihe karşı bir ilgim olduğu ve özellikle Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatını tüm ayrıntılarıyla öğrenmek istediğim için metnin içeriği ilgimi çekti ve alınmayan bölümlerdeki olayları merak ettim.", "Cemal Paşa, İttihat ve Terakki'nin önemli paşalarından biri olduğu için anıları da tarihî açıdan büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple metnin içeriği ilgimi çekti ve alınmayan bölümlerdeki olayları merak ettim."

2. a) Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan birkaçı şöyle olabilir: "Metnin amacı, tarihsel bazı olayların öğrenilmesine katkıda bulunmak ve olayların iç yüzünün toplum tarafından öğrenilmesini sağlamaktır.", "Cemal Paşa gibi önemli bir kişilik, içinde kendisinin

CEVAP ANAHTARLARI

de olduğu tarihî olayların pek bilinmeyen ayrıntılarını anlatarak bilinmeyenlere ışık tutmayı, bunları farklı bir cepheden anlatmayı da amaçlamış olabilir. Metnin hedef kitlesi ise toplumun geneli ve özellikle tarihe ilgi duyanlardır."

b) Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan birkaçı şöyle olabilir:

- Geçmişi bir kez daha yaşamak ve yazma alışkanlığı kazanmak.
- Anıları unutulmaktan kurtarmak.
- Yok olup gitmesini göze alamadığımız bir gerçeğe kalıcılık kazandırmak.
- Anıyı oluşturan olayı, durumu, yerleri, kişileri söz konusu edip başkalarının bilgisine, yararına sunmak.
- Kamuoyu önünde aklanmaya çalışmak, pişmanlığı dile getirip içini boşaltmak, günah çıkarmak.
- Gelecek kuşaklara geçmişten sonuçlar çıkarıp sunmak.
- Gerektiği zaman bir eleştiride bulunmak.
- İnsanoğlunun; yaşantılarını, deneyimlerini başkalarıyla paylaşmak gereğini duymak.

(Alınmıştır.) Salih Sarıca ve Mustafa Gündüz, *Güzel Konuşma Yazma Kompozisyon*

c) Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan birkaçı şöyle olabilir: "Amacım pandemi döneminin yasaklı günlerinde bende oluşan ruh hâlini, evimdeki koşulları insanlara anlatarak bu günlerin kimse için kolay geçmediğini ama umutsuzluğa da kapılmanın gereksizliğini göstermek. Hedef kitlem özellikle benimle aşağı yukarı aynı durumda olan öğrenciler.", "Bilimkurgu romanlarını ve filmlerini çok sevmeme karşın hayallerimde bile gerçekleşme olasılığını düşünemeyeceğim bir olay meydana geldi 2020 yılında. Bu yılın başında dünyayı, mart ayından sonra ise ülkemizi etkisi altına alan bir virüsle karşılaştık. SARS-CoV-2 koydular bu virüsün adını, yaptığı hastalığa da COVID-19. ..."

Etkinlik No.: 258

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Metnin konusu, yazarın ve kendi gibi belli bir yaşa gelmiş kişilerin anılarını yazmak isteme sebepleridir. Metinde bu tahminleri destekleyen cümleler şunlar olabilir: "Belleksiz toplum olmayı önlemek için herkes anılarını yazmalıdır.", " İnsan karanlık bir boşlukta yok olmadan önce bir iz bırakmak ister peşinde.", "İhtiyarlar ne yaparlar? Anılarını yazarlar."

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Evet, ben yazarın bu düşüncesine katılıyorum. Çünkü belleğimizde olumsuz etki bırakmış anıları anımsamak bizi o olumsuz günlere ve o olumsuz günlerin oluşturduğu ruh hâline tekrar götürecektir. Bu durum da günlük hayatımıza odaklanmamızı engelleyecek, bizi mutsuz kılacaktır.
Hayır, ben yazarın bu düşüncesine katılmıyorum çünkü anılar olumsuz etkiler bıraksa da bizim anılarımızdır ve biz o hatıraların bizde bıraktığı olumsuz izlerle baş etmeyi öğrenmeli, güzel hatıralar gibi bu hatıraları da benimsemeliyiz.

3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Evet, bu metin anı türünün yazılış amacı hakkında bize bilgi verebilir. Çünkü yazar, metin boyunca insanların niçin anı yazmaları gerektiğini anlatır.

4. Anı türünün yazılış amacının başında hatırlanmak isteği vardır ki yazar da bu metinde unutulmamak, hatırlanmak ve geçmişe bir iz bırakmak istediği için yazdığını söyler. Diğer bir neden de Mina Urgan'ın yazar olmasıdır. Mina Urgan, mesleğinden dolayı yazma alışkanlığı olan birisidir. Bu sebep de anı türünün yazılma amaçlarından biridir.

Etkinlik No.: 259

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

taze bir tat	denenmemiş	yeni	daha gelişmiş biçimde

Seçtiğim anahtar sözcükler yazarın başarısını simgeliyor. Örneğin yazar denenmemiş yöntemler kullanarak sinemaya farklı bir bakış açısı getiriyor. Metin içerisinde geçen "taze bir tat" ifadesiyle de sinemaya kattığı yeniliklerden bahsediyor. Mevcut koşullardaki sinemanın altyapısını daha gelişmiş bir biçimde değerlendirerek başarıya ulaşıyor.

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: Yazar, sinema tarihinde iz bırakmasını Gelinin Muradı, Keşanlı Ali Destanı, Selvi Boylum Al Yazmalım filmlerindeki başarısına bağlamaktadır. Ben yazarın yerinde olsaydım başarımı bu filmlerin aldığı ödülleri açıklayarak desteklerdim. Bu filmlerin Türk sinema tarihinde birer köşe taşı olduklarını ifade ederdim. Bugün Türk sineması deyince akla gelen ünlü isimlerin bu filmlerde oynamasının, filmin başarısının oyunculara bir yansıması olduğunu söylerdim.

3. Muhtemel cevap şöyle olabilir: Yönetmen olarak metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncesine bir rol vermek isteseydim "Selvi Boylum Al Yazmalım" filmindeki İlyas ve Asya rolünü metnin ana düşüncesine, Cemşit ve Samet rolünü ise metnin yardımcı düşüncesine verirdim.

4. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: "Yazarın sinemada başarılı olmasının nedenini bir cümle ile açıklamak isteseydim metin içerisinden 'Mesela Gelinin Muradı o güne kadar denenmemiş bir türdü ve sinemamıza sanırım yeni, taze bir tat getirdi.' cümlesini seçerdim.", "Yazarın sinemada başarılı olmasının nedenini bir cümle ile açıklamak isteseydim metin içerisinden 'Keşanlı Ali Destanı sanırım ilk epik sinema denemesiydi.' cümlesini seçerdim."

Etkinlik No.: 260

1. a) Yazar, trende seyahat ederken yanında olan kitabı mı okuyacağı ya da tren yol alırken manzarayı mı seyredeceği konusunda karasızlık yaşamaktadır.

   b) Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: "Çıktım/Çıkmadım.", "Yolculukta müzik dinlemeyi, yazı yazmayı, pencereden dışarıyı seyretmeyi, kitap okumayı tercih ederim."

2. Yazar hayat, kitap, insan, tabiat konusunda karşılaştırmalar yapıyor. Hayatın kitaba sığamayacağı kadar geniş fakat tekrarlarla dolu, insan zekâsının tabiattaki her şeyden daha üstün olduğunu düşünüyor. Şiirin, sanatın, mimarinin, musikinin, dansın tabiatı beğenmeyen insan zekâsının ürünü olduğundan bahsediyor.
Yazar yaptığı karşılaştırma sonunda kitap okumaya karar veriyor çünkü kitabın tabiattaki en büyük şey olan insanın ürünü olması sebebiyle manzara seyretmekten daha keyifli ve dinlendirici olduğu sonucuna varıyor.

3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: "Kitap okumak benim için vazgeçilmez bir alışkanlık, doyulmaz bir tat, paha biçilemez bir andır.", "Kitap okumak beni farklı dünyalara götüren, yaşamın tüm sıkıntılarını bana unutturan bir gemiye benziyor; her defasında farklı bir rotada yeni bir yolculuğa çıkmak beni heyecanlandırıyor.", "Kitap okumak bana hülyalı kapılar aralayan; eşsiz tat, koku, renk ve sesler duyumsatan bir derinleşme aracıdır."

4. a) Bu soruya öğrencilerden şu şekilde yanıtlar gelebilir: "Yazara katılıyorum çünkü kitap okumak manzara seyretmekten daha keyiflidir. Manzaradan çok daha fazlasını kitaplarda bulabiliriz.",

CEVAP ANAHTARLARI

"Yazara katılmıyorum çünkü hayat tekrarlarla dolu değildir, yollarda değişik ve ilgimizi çeken şeyler görebiliriz." vb.

b) Metnin ana düşüncesi şudur: "Kitap, insana tabiattaki her şeyden daha çok zevk veren, dinlendiren bir değerdir.", "Sıkıcı zamanları keyifli hâle getiren en güzel şeydir kitap okumak."

Etkinlik No.: 261

1. a) Okula gitmek amaç olmamalıdır. Genel olarak okulların ideallerimize ulaşmak için araç olduğu belirtilmektedir.

   b) Yazara göre gaye milletimizi ve memleketimizi en açık, anlaşılır biçimde yine bize anlatmak olmalıdır.

2. Metnin anahtar kelimeleri "Türkçe, edebiyat, millî, ecnebi, Türk edebiyatı, millet" olarak söylenebilir. Yazarın bize iletmek istediği mesaj Batı'yı kopya etmeyi bırakıp Türk edebiyatının millî bir bilinçle oluşturulması gerektiğidir.

3. Ana dilimizi özenle kullanmak hepimizin asli görevidir. Anadilimize sahip çıkmalı, konuşurken ve yazarken bu konuda dikkatli davranmalıyız. Kimi zaman mesaj atarken kısaltmalar yapılmakta, yazım kurallarına dikkat edilmemektedir. Kendi aramızda konuşurken yanlış anlaşılmaların çoğu dilimizi doğru kullanamadığımız için gerçekleşmektedir. Dilimiz en önemli kültür mirasımızdır. Bu nedenle Türkçeyi bilinçli kullanmak milletçe sorumluluğumuzdur.

Etkinlik No.: 262

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Anlatıma güç katıp anlatılanları okuyucunun zihninde bir resim karesi gibi canlandırmak için böyle bir anlatım tercih edilmiş olabilir. Böyle bir anlatım ile okuyucu bahsedilen olay veya durumla ilgili ayrıntılı bilgiye sahip olacaktır.

2. "Bir ses ki buluğa ermemişlerin hançerelerinden çıktığı için aydınlıktır denilebilir; içleri nağme ve nur dolu sabun balonları boşluğa üfleniyor, dağılıyor ve çatlıyor gibi..."cümlesi benzetmeye örnektir. Benzetme ile anlatımı güçlendirmiştir. Yazar anlatmak istediklerini böylelikle daha akılda kalıcı ve ilgi çekici şekilde aktarabilmektedir.

3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: "Hoca efendi çocuklara harfleri gösterirken bir yandan da tekrar etmeleri için onların yüzüne bakıyordu. Tekrar ettiği harflerin öğrenildiğini anladıkça mutlu oluyordu. Sonra yerinden kalktı ve okuyan çocukların hepsine teşekkür etti…"

4. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Metinde betimleyici anlatım kullanılırken burada tartışmacı anlatım kullanılmıştır. Tartışmacı anlatımda düşünce ve kanıları değiştirme söz konusudur. Betimleyici anlatım benim hoşuma gitmiştir benim hoşuma gitmiştir. Çünkü ben ayrıntıları okumayı seviyorum. Betimleyici anlatımla yazılmış kısa bir yazı örneği şöyle olabilir: Uzun, ince ve kıvrımlı bir yolda, kafamda hayatımı etkileyecek düşüncelerle yürüyorum. Güneş gülen yüzünü şu sıralar pek göstermemekle birlikte bugün içimi biraz olsun ısıtıyordu. Sonra dikkatimi karşıdan gelen siyah yeleli, iri bacaklı ve ihtişamıyla göz dolduran bir küheylan çekti. Küheylanın üstündeki güneşten parıl parıl parlayan çizmeleri olan kepli adam, beni görünce hızlıca bu güzel ata "deeeh!" dedi.

Etkinlik No.: 263

1. a) Yazar, okuduğumuz metinde Türk ressamlarının resimlerini sergilemek için Avrupa'ya gittiği bir dönemde mütareke sebebiyle geri dönemeyişini ve Viyana'da yaşadıklarını anlatmayı yani bir olayı okuyucuya aktarmayı amaçlamaktadır. Bu sebeple de öyküleme tekniğini kullanmıştır. Öğretici metinlerde bilgi verme amacı da bulunur. Yazar bu amaçtan dolayı açıklama tekniğini de kullanmıştır.

   b) Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyledir: Anı türü, öğretici metinlerden biridir. Bu sebeple amacı edebî bir söyleyişten ziyade bilgi vermektir. Yazar bu sebeple edebî söyleyişlere önem vermemiştir.

   c) Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyledir: Metni edebî amaçla tekrar kaleme alacak olsaydım anlatımında tasvirlere, benzetmelere, öznel ifadelere ve karşılıklı konuşmalara çokça yer verirdim.

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyledir: Artık İstanbul'da yaşamak istemeyen birçok Türk kendilerini Viyana'ya atmışlardı. Bunlarla bir kahvede buluşur, dertleşirdik. Kimse kimseye yardım edecek hâlde değildi. Onlar da parasızdı ve biraz sermayesi olanlar da lokanta ve pastane açmak, Macaristan'dan un ve tereyağı getirip satmak gibi çarelere başvuruyorlardı. Ben de yaşayabilmek için resimden başka bir çare bulmalı idim. O zamanlar bazı kimseler geçinebilmek için yüzük, saat gibi kıymetli eşyalarını satıyorlardı. Bunların Berlin'de daha pahalı olduğunu öğrenince biriktirdiğim para ile ucuz fiyata küçük bir pırlanta yüzük alarak Berlin'e götürdüm ve iki misline sattım. Aldığım marklarla Viyana'ya döndüm. Bu marklar Viyana'da iki misli kuron yani Avusturya parası ediyordu. Çünkü kuron mütemadiyen düşmekte olduğundan herkes parasını marka çevirmek istiyordu.

Etkinlik No.: 264

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: "Dar bir sokakta yürüyorum. Sokağın başında yıkık eski bir ev…. Mermer bir merdivende oturan uzun boylu bir genç düşüncelere dalmış. Karşı evin parmaklıklı penceresinde yaşlı bir adam ve fesli bir çocuk …"

2. a) Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Yazar, bu parçayı okuru bir olay içinde yaşatma amacıyla yazmış olabilir. Çünkü parçada bir hareket, bir olay akışı vardır. Varlıklar ve nesneler bir değişme ve gelişme içinde verilmiştir. Olay, belli bir zaman ve kişi kadrosuyla gelişmiş ve sonuca bağlanmıştır.

   b) Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Parçadaki "arı kovanı" benzetmesiyle zihnimde "kalabalık" kelimesinin resmi oluştu. Metinlerde bu tür benzetmelerin kullanılması anlam zenginliğini sağlar. Aktarılmak istenen bilgi ve duygular somutlaşır, göz önünde canlanır. Böylece metin daha ilgi çekici hâle gelebilir.

Etkinlik No.: 265

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Ben bu metinde kullanılan görseli değiştirmek isteseydim tarihte iz bırakmış başarılı Türk kadınlarının görsellerini tercih ederdim. Çünkü metinde Türk kadınının kültürlü ve başarılı olması yönünde telkinler vardır.

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevap şöyle olabilir: Metinde bir milletin yükselmesinin en önemli etkenlerinden biri de kadınların başarılı olmasıdır. Dünyanın ilk kadın pilotu Sabiha Gökçen de bu başarının sembollerinden biri olarak metnin görseliyle uyum sağlamıştır.

3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevap şöyle olabilir: Metinde kullanılan görsel okuyucuda ilgi uyandırmaktadır. Metin ile ilgili ön bilgi vermektedir. Metinde anlatılanları tamamlamakta ve metinde bütünlük sağlamaktadır. Böylece metin, daha akıcı ve ilgi çekici hâle gelmektedir. Bu da okuyucuda okuma isteğini uyandırır.

CEVAP ANAHTARLARI

4. Muhtemel cevap şöyle olabilir:

Türk Kadını	Kültürlü olma
	Gelişmişlik
	Aydın
	Erdem
	Yükselmek

Etkinlik No.: 266

1. Yazma etkinliği öğrencinin birikimine ve hayal gücüne göre şekillenecektir. Olası cevap şöyle olabilir: Halit Ziya Uşaklıgil görseldeki duruşuyla, üzerindeki siyah ceket, beyaz gömlek ve kravatıyla tam bir İstanbul Beyefendisi gibi görünmektedir. Beyazlaşmış bıyıkları ve yüzündeki hatlar hayatının uzun bir dönemini geride bıraktığını göstermektedir. Ne çok yuvarlak ne de uzun bir yüzü vardır. Biçimli bir burun, ince dudaklar... Keskin ve kararlı bakışı, öte yandan yüzüne oturmuş vakur ifadesi tam bir edebiyatçı izlenimi veriyor.

2. Bu soruya verilebilecek olası yanıtlar şu şekilde olabilir: "Servetifünun dergisinin kapağını ben tasarlasaydım dikkat çekici olması için görseller kullanırdım.", "Derginin içeriğine dikkat çekmek için ana başlıklardan etkileyici sözlerle ipuçları verirdim.", "Kapakta yer alacak unsurların birbiriyle uyumlu, özgün ve anlam bütünlüğü taşıyacak şekilde tasarlanmasına dikkat ederdim."

3. Yazma etkinliği öğrencinin birikimine ve hayal gücüne göre şekillenecektir. Bu soruya yanıt verilirken anı türünün özelliklerine dikkat edilmelidir. Anıda kişisel yaşam izlenimi ve gözlemleri yer almalıdır. Anı türü tarihsel olaylarda bizzat bulunan veya gözlemci olan kişi tarafından anlatıldığı için birinci kişili anlatım ve görülen geçmiş zaman kipi kullanılmalıdır. Gerçeklerden uzaklaşılmamalı, anlatım belli bir plan dâhilinde öncelik sırasına dikkat edilerek yazılmalıdır.

Etkinlik No.: 267

1. a) Görsellerden ikincisine ait olabilir. İkinci görsel metinde anlatıldığı gibi yassı, silindir biçiminde ve metalden yapılmıştır; kilidi alt kısmındadır.

   b) Bu kumbara bana ait olsaydı tüm birikimimi aileme hediyeler almak üzere gönül rahatlığıyla harcardım. Bu, beni çok mutlu ederdi. Aile, benim kültürümde önemli bir yer tutar. Aileme değer verdiğimi hem saygılı davranışlarımla göstermeyi tercih ederim hem de hediyeler alarak yüzlerini güldürmek isterim. Aldığım hediyenin maddi yönden ziyade manevi olarak onları mutlu etmesi beni de mutlu eder.

   Kumbaramdaki birikimlerimi kendi ihtiyaçlarım için kullanmayı tercih ederim. Kendi ihtiyaçlarımı ve istediğim şeyleri almak için ailemden para istememe gerek kalmaz. Bu durum da ailemi mutlu etmemi sağlar.

2. Metinlerde kullanılan görseller, birçok kelimeyle anlatılabilecek bir metnin daha çabuk anlaşılmasını ve okuyanlar tarafından daha çabuk algılanmasını sağlayacaktır. Kelimelerle hafızalarımızda belirlenen görüntünün somut hâle gelmesiyle anlatılanların daha kolay hatırlanması mümkün olur. Görsel unsurlar ilgi çekicidir, bu nedenle okunan metnin daha iyi anlaşılmasına olanak sağlar.

3. Bu etkinlik, öğrencinin birikimine ve hayal gücüne göre şekillenecektir. Hazırlanacak olan anı defterinde önce fotoğraflar belirlenecek ve sıraya konulacaktır. Bu planlamadan sonra yaşanan anı ile ilgili kısa notlar tutularak öğrenciler o anki hislerini anlatacaktır. Böylece anılar hem görsel hem de yazılı olarak kalıcı hâle getirilecektir.

Etkinlik No.: 268

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan bazıları şöyle olabilir: Açıklık kavramı, anlatılanların tek anlama gelmesi ve net anlamlı olmasıdır. Akıcılık, anlatımın pürüzsüz olması, hiçbir engele uğramadan akıp gitmesi demektir. Zorlayan ifadeler olmadı. Çünkü ben çok kitap okuyan, anlamını bilmediğim kelimelere mutlaka sözlükten bakan bir insanım. Kelime dağarcığım geniş olduğu için metin açık ve akıcı geldi bana.

   Zorlayan ifadeler oldu. Daha önce karşılaşmadığım bazı kelimeleri okurken dilim dönmedi, takıldım. Ayrıca bunların anlamlarını bilmediğim için anlamakta da zorlandım.

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Türlü türlü ve ayrı ayrı ikilemeleri metinde geçmektedir. "Yanakları al al olmuştu." "Onunla renk renk şekerler yedik." cümleleri örnek olarak verilebilir. İkilemeler anlamı güçlendirmeye ve pekiştirmeye katkı sağlamaktadır.

3. a) Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan bazıları şöyle olabilir: Onu görünce yüreğim ağzıma geldi. Hasan'ın o hâlini görmeye yüreğim dayanmıyor. Az kalsın yüreğime iniyordu.
   b) Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Şimdiye kadar pek alıcı gözüyle bakmamıştı. Oğullarının artık normal bir yaşam süreceğini sanan anne baba ona güzel de bir kız bularak baş göz etmişler. Onlara büyük bir gözdağı vereceğim.

4. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Çamaşırhaneye girdiğimde keskin bir deterjan kokusu burnumun direğini sızlattı. Üst üste dizilen kirli kıyafetler dağ gibi kocaman olmuştu. Bunları yıkamak gerekiyordu. Ben de avına saldıran bir panter edasıyla çamaşırları makineye atmaya başladım. Çamaşırlarmakineden çıkınca mis gibi olmuştu.

Etkinlik No.: 269

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan bazıları şöyle olabilir: Bu sözcükler beni rahatsız etti. Çünkü yabancı dilden alınan bu sözcükler metni okurken dikkatimi dağıttı. Bu sözcükler beni rahatsız etmedi. Çünkü günlük hayatta da sıklıkla karşılaştığım bu sözcükler okuma esnasında özellikle dikkatimi çekmedi.

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan bazıları şöyle olabilir: "Bursa'da bir gün, babam eve bir koyunla geldi." cümlesi nesneldir. "Birkaç yıl bana et yediremediler." cümlesi nesneldir. "Hayvan … hürmeten arkada sessiz ve şaşkın bekliyor..." cümlesi özneldir. "…koyunu olan ilk çocuğum ve çok karizmatiğim." cümlesi özneldir.

   Metnin geneline bakıldığında kişisel yorum içeren cümlelerin daha fazla olduğu görülmektedir. Bu bakımdan metnin öznel anlatıma sahip olduğu söylenebilir.

3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan bazıları şöyle olabilir: Evet, düşünüyorum. Yazarın duygu ve düşüncelerini içinden geldiği gibi, samimi bir biçimde yazmasına içtenlik denmektedir. Bu metinde de yazar olaylar karşısındaki duygu ve düşüncelerini yazarken içten bir anlatıma başvurmuştur. Bu anlatımı babasının ona koyun almasından duyduğu mutluluğu ve kurban bayramındaki üzüntüsünü ifade ederken kullandığı dilden anlayabiliriz. Hayır, düşünmüyorum. Yazarın anlatımında abartıya başvurması, "Tarzan'dan daha zeki ve daha hızlı koşuyor. Yemin ederim, frizbi atsan getirecek." benzeri cümleleri çokça kullanması bana içten gelmedi.

CEVAP ANAHTARLARI

4. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan bazıları şöyle olabilir: Evet, okudum. Çünkü yazarının yalın ve akıcı bir dil kullanması, öznel bir bakış açısıyla yazması, çok uzun olmayan cümleler kurması ve özellikle olayları içten, mizahi ve sürükleyici bir şekilde aktarması metni estetik bir zevk duyarak okumamı sağladı. Hayır, okuyamadım. Çünkü yazarının abartılı ve mizahi bir dil kullanması, cümleleri kısa kısa kurması ve öznel bir bakış açısıyla yazması beni gerçeklikten uzaklaştırıyor ve metinden estetik bir zevk almamı engelliyor.

5. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: İnsanların kendilerini ifade etme tarzlarına üslup denir. Bir insanın üslubu ne kadar ince ise karşısındaki insana tesiri de o kadar olumlu yönde olur. Çünkü insanlar karşısındaki kişiden saygılı ve insancıl bir yaklaşım bekler. Kaba (kalın) bir üslup ise insanları kırar ve doğru bir iletişimin kurulmasına mâni olur.

Etkinlik No.: 270

1. Metinde yazar, içten bir anlatım sergilemiştir. Yazarın anlatmak istediği düşünce, sade bir dille ve açık bir anlatımla ortaya konulmuştur. Sözcükler herkesin bildiği anlamlarıyla kullanılmıştır. Anlatılanlar; gerçek hayattaki nesnelerle, varlıklarla, durum ve olaylarla ilişkilidir. Dil çağrışıma dayalı değildir.

2. Metnin geneli akıcı bir üslupla yazılmıştır. Metindeki "Sait elini kolunu sıvayıp ıstakozu çıtır çıtır kırmıştır." cümlesi akıcılığa, "Yeni gelen ıstakoz da aynı biçimden inceden inceye gözden geçirilir." cümlesi yalınlığa, "Ne cıbıl heriflersiniz siz, size bir ıstakoz ısmarlayayım da mideleriniz bayram etsin!" cümlesi doğallığa, "Kimi insanların içi koftur; hiçbir şey çıkarılamaz. Kimileri de işte böyle doludur. Öykücülük işi bunu bulmaktır." cümle grubu da özlülüğe örnek verilebilir.

3. Deyim ve ikilemeler metne anlamsal zenginlik katar. Anlatılanları ilgi çekici hâle getirir. Deyimler sayesinde birkaç cümleyle anlatabileceğimiz bir durumu iki üç kelimeyle anlatabiliriz. Böylece kısa ve özlü bir anlatım sağlamış oluruz. İkilemelerle anlatım gücünü artırabilir, anlamı pekiştirebiliriz.

   Günlük hayatımda sıklıkla kullandığım deyimlerin başında "göz atmak" deyimi gelir. Örnek: Sınava girmeden önce notlara son kez göz attım. İkilemelerden ise en çok "boşu boşuna" ikilemesini kullanırım. Örnek: Boşu boşuna telaş yapmışım.

4. Okuduğum metnin dili sade dil özelliğiyle ilişkilendirilebilir. Çünkü metinde günlük hayatta kullanılan kelimelere, cümle yapılarına ve ifadelere yer verilmiştir. Cümleler anlaşılabilir yapıda ve kısadır.

Etkinlik No.: 271

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Metinde geçen Mustafa Kemal Atatürk'ün "Ben size taarruzu emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum" sözü millî ve manevi değerlerimizle ilgilidir. Çünkü canlarını ortaya koyarak bu vatanı savunanlara yönelik söylenmiştir. Atatürk'ün bu sözü, vatanı sevmenin, vatan toprağının kutsallığının ve değerinin bir göstergesidir.

2. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:

Milli Değerler	Tarihî Ögeler	Manevi Değerler
. Mehmetçik	. Savaş	. Kutsal
. Vatan	. Anzak	. Dost

3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Mustafa Kemal Atatürk'ün "Bu memleketin toprakları üzerinde kanlarını döken kahramanlar! Burada dost bir vatanın toprağındasınız. Huzur ve sükûn içinde uyuyunuz. Sizler, Mehmetçiklerle yan yana koyun koyunasınız." sözü barışa, dostluğa ve insanın önemine vurgu yapmıştır. Barış, dostluk ve insan hayatının değeri evrenseldir. Çanakkale Savaşı sonrasında da evrensel değerlere yönelik önemli bir söz söylenmiştir.

4. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Yaralı Anzak askerini taşıyan Türk askeri anıtı Mustafa Kemal Atatürk'ün metinde geçen "Sizler, Mehmetçiklerle yan yana koyun koyunasınız." cümlesini aklıma getirdi. Savaştığımız düşman askerlerinin anneleri için söyledikleri cümleler de yine bu görseli tamamlıyor.

Etkinlik No.: 272

1. a) Sanat eserleri, içinden doğduğu toplumdan bağımsız düşünülemez. Bir sanatçı ait olduğu kültürün ögelerini eserlerine yansıtır. Sosyal, siyasi ve tarihî hususlar bir eserde açık ya da örtük biçimde mutlaka yer alır. Bu bakımdan anı türündeki yazılar yazıldığı dönemin gerçekliğini okurlara ulaştırır.

   b) Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: "Çocukluk anılarımı anlattığım bir eser yazmak isterim. Böylelikle yaşadığımız güzel anıların kalıcı olmasını sağlayabilirim."

   c) Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: "Ben bir yazar olsaydım dostluk, dürüstlük, sevgi, saygı ve yardımlaşma gibi değerlerimizi yazılarımda işlemek isterdim. Çünkü toplumumuzu bir arada tutan bu değerlerin yaşatılması ve gelecek kuşaklara da aktarılması, benim için çok önemlidir.", "Ben bir yazar olsaydım vatan, bağımsızlık, fedakârlık kavramlarının önemine dikkat çekmek için Millî Mücadele yıllarını anlatırdım.", "Ben bir yazar olsaydım üzerinde yaşadığımız toprakların değerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için atalarımızın Orta Asya'dan Anadolu'ya yolculuğunu anlatırdım."

2. a) Geleneksel hayata ilişkin dikkatimi çeken ifadeler şunlardır: "Haminne hem selâmlıkta hem de haremde bütün komşuları iftara davet edecek.", "Ablam şerbet bardaklarını tepsiye eliyle dizdi; ben de onun arkasında dolaşıyor, kurum satıyordum."

   b) Türk toplumunda aile kavramı oldukça önemlidir. Aile bireyleri birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Çocuklarına dürüstlük, inanç, sevgi, saygı gibi manevi değerleri yaşayarak, yaşatarak öğretirler. Bunun içinde komşuluk kavramı da söz konusudur. Toplumumuzda komşuluk çok önemlidir. Özellikle Ramazan ayında yemeğe davet etmek, pişirilen bir yemekten göndermek, yardıma ihtiyacı olduğunda hemen koşmak, biraz göremediğinde arayıp iyilik durumunu sormak toplumumuzda genel davranış biçimleridir.

Etkinlik No.: 273

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: Öğretici metinlerin yazılan dönemin sosyal ve siyasi hayatını yansıtması okunma oranına etki etmektedir. Bu eserler; edebiyatçılar, tarihçiler, araştırmacılar, siyasetle ilgilenen kişiler, tarihe ilgi duyan okurlar için daha çok ilgi uyandırmaktadır. Bu nedenle bu tarz eserler daha çok okunabilir.

2. Saray ortamını yazar da pek çok kişi gibi ilk defa görmüştür. Saray, istenilen zamanda girilip çıkılabilecek bir yer değildir. Bu nedenle yazar kendine de yabancı olan bu ortamdaki merakını giderirken görmeyenler için de bu mekânı anlatmak istemiştir.

3. Öğretici metinler, tarihî belge değildir. Bununla beraber yazıldığı dönemden az ya da çok mutlaka izler taşır. Bazı eserler dönemin tarihî, sosyal ve siyasi yapısıyla doğrudan alakalıdır. Bu tarz eserler yazarın kişisel durumuna, içinde bulunulan döne-

CEVAP ANAHTARLARI

min edebî ve siyasi anlayışına göre şekillenebilir. Yazar gerçekliği olduğu gibi vermeyi amaçlarken kendi görüşlerinden tamamen bağımsız hareket edemeyebilir ancak yine de anlatmak istediği özden ayrılmaz. Aralara kendi yorumunu ekleyebilir.

Bu da gerçeği değiştirmez. Bir tarihçi gibi olmasa da edebiyatçıların geçmişle gelecek arasında bir bağ kurması gerekir. Sanatçının bir amacı da içinde bulunulan topluma ait özellikleri gelecek kuşaklara anlatmaktır.

4. Öğrenciler bu soruyu kendi hayal dünyası ve bilgi birikimi doğrultusunda cevaplayacaktır. Metinde anlatılan dönem Osmanlı Devleti'nin son dönemleridir. Saraya herkes rahatlıkla girememektedir. Saraya davet edilen kişiler saray kurallarına uygun davranmalıdır. Büyüklere hürmette kusur etmemek gerekmektedir. Padişah bilgili ve kendinden emin bir kişiliğe sahiptir; karşısındaki kişiler de söyledikleri sözlere dikkat etmeli, maksadı aşmamalıdır.

5. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: "Toplumuzda saygı ve edep her dönemde önemli unsurlardan biri olmuştur. Eskiden olduğu gibi günümüzde de büyüklerin sözünü kesmeden dinleme; eş dost, komşuya hâl hatır sorma; tanıdıklarımıza selam verme, misafirleri kapıya kadar uğurlama gibi geleneklerimiz devam etmektedir."

Etkinlik No.: 274

1. "Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Metinde geçen "Kabataş Lisesi'nde ona duyulan sevgi ve saygı şaşırtıcı değildir." ve "O, usta bir çevirmendir." cümleleri birer yorum cümlesidir. Metindeki "İlk şiir kitabı 1945'te yayımladığı Kapalı Çarşı'dır." ve "Şairin 14 şiir kitabı vardır." cümleleri birer bilgi cümlesidir."

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Metin, savunduğu düşünce doğrultusunda ilerlediği için tutarlıdır. Yazar; metnin başından itibaren öğretmeni B. Necatigil'in sevilen, sayılan bir kişi olduğundan, onun Türk edebiyatı içindeki özgün kimliği ve yerinden, üreticiliğinden bahsetmiştir. Düşüncelerini kanıtlayıcı cümlelerle desteklemiştir. Metinde duygusal ve düşünsel çelişkiler söz konusu değildir."

3. "Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Metindeki bilgi cümlelerini "Şair, harika geçirdiği 44 yılına birbirinden değerli üç sözlük ve oldukça başarılı kitap çevirileri sığdırmıştır." ve "65 yıllık keyifle geçen ömrünün 32 yılını çok verimli ve çalışkan bir öğretmen olarak yaşamıştır." şeklinde yorum cümlelerine dönüştürebilirim."

Etkinlik No.: 275

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan birisi şöyle olabilir: Bu cümle yorum cümlesidir. Cümlenin içinde geçen "olacak ki" ve "sanırım" ifadelerinden bunu anlamamız mümkündür. Olacak ki ifadesi cümleye bir değerlendirme anlamı kattığından cümlede yazarın yorumu bulunduğunu söyleyebiliriz. Sanırım ifadesi de tahmin anlamı içermektedir.

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan bazıları şöyle olabilir: İçinde değerlendirme anlamı olmayan cümleler bilgi cümlesidir. "Sokak üstündeki oda da Mihran Efendi'ye ayrılmıştı." ve "Matbaalarda eskiden makineler motörlerle değil, elle çevrilirdi." cümleleri bilgi içeren cümlelerdir.

3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan bazıları şöyle olabilir:

   a) Sadece bilgi içeren cümleler olsaydı sıkıcı olurdu. Sonuçta anı okurken o yazarın yorumlarını da merak ediyorsunuz. Herhangi bir konuya karşı bakış açısını ve değerlendirmelerini öğreniyorsunuz.

   b) Sadece bilgi anlamı içeren cümleleri okumayı severim. Anı türü de olsa yazarın verdiği bilgileri öğrenmek hoşuma gider.

4. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan bazıları şöyle olabilir: Mihran Efendi'yi severdim. Çünkü çok çalışkan ve azimliydi. Bana gülen yüzüyle bakar ve sürekli hâlimi hatırımı sorardı. Bir şeye ihtiyacım olsa mahcup bir ifadeyle yüzüne bakardım. O, hemen ne isteyeceğimi esprili şekilde tahmin etmeye çalışırdı.

Etkinlik No.: 276

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan birkaçı şöyle olabilir: Abdükhakim Bey metnin başında yazar için vefalı, hoşa giden tarafı çok olan bir arkadaş iken metnin sonunda yazara hakiki bir uçurum ve korkunç bir boşluk gibi görünmektedir. Yazar, sene sonu imtihanlarında çocukların Fransız gramerini çok iyi öğrendiklerini fakat Fransızca bilmediklerini ifade etmektedir. Her iki durum da bu metinde hem duygusal hem de mantıksal çelişkiler doğurmuştur. Dolayısıyla bu cümleler metindeki tutarsız ifadelerdir.

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan birkaçı şöyle olabilir: Yazar, "Dostoievsky'yi ise yeni yeni tadıyordum. Muazzam bir şeydi bu. Her an dünyam değişiyordu. İnsan ıztırabiyla temasın sıcaklığı her sahifede sanki kabuğumu çatlatacak şekilde beni genişletiyordu. Düşüncem adetâ bir kaç gece içinde boy atan o mucizeli nebatlara benziyordu. Cildden cilde atladıkça ufkum başkalaşıyor, insanlığa ve hakikatlerine kavuştuğumu sanıyordum." cümlelerinde belirttiği görüşlerini kanıtlama ihtiyacı duymamıştır. Çünkü yazar, bu metni deneme türünde kaleme aldığından okuyucusunu kendisi gibi düşündürme kaygısı taşımamaktadır. Bu cümleler yazarın bireysel düşüncelerini ifade eden yorum cümleleridir.

3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Yazarın okunan kitapların insan ufkunu arttırdığı, ona yepyeni gerçeklikler kazandırdığı görüşüne katılıyorum. Çünkü her kitap; yeni bir hayattır, bilgidir, görüş ve düşünüştür. Yazarın bir dilin gramer metotlarına ihtiyacı olmadığına dair görüşüne katılmıyorum. Çünkü bir dilin gramer kurallarını öğrenmeden o dili tam olarak öğrenmiş sayılamazsınız. Bunu sağlamak için de gramer öğretimiyle ilgili bazı metotlara başvurulması kaçınılmazdır.

4. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan birkaçı şöyle olabilir:
   Gerekçe: Yazar bu metni, kitap okumamanın insanı öğrenme istek ve merakından uzaklaştıracağını ve kitap okumayan bir insanla ortak bir duygunun, paylaşımın gelişemeyeceğini anlatmak için yazmıştır.

   Kanıt: Kanıtlayıcı anlatım; inandırmaya, aydınlatma ve bir başkasına kendi görüşünü kabul ettirmeye dayalı bir anlatımdır. Yazarın metin boyunca böyle bir kaygısı olmamıştır. Dolayısıyla bu metin, kanıt içeren cümleler barındırmamaktadır.

   Tutarlılık: Metinde duygusal ve düşünsel çelişkiler bulunmaktadır.

   Geçerlilik: Metinde savunulan düşünceler günümüzde de savunulmaya devam etmekte, geçerliliğini korumaktadır.

   Doğruluk: Metinde savunulan düşünceler kişisel görüşlere dayandığı için bunların doğruluğu tam olarak kanıtlanamaz.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 277

1. Metnin anlatıcısı 1. tekil kişidir. 1. tekil kişili anlatıma "kahraman bakış açısı" adı da verilir. Kahraman bakış açısında anlatıcı, olayın kahramanlarından birisidir; yaşanmakta olanları okuyucuya aktaran kişidir. "Annemin Taksim'deki binasının ilk katını bir İngiliz subayı işgal etmişti.", "Hiçbir diyeceğim yok, haklısınız, dedim." cümlelerinde görüldüğü gibi yazar; kahramanlardan biridir, olayı gördüğü ve yaşadığı kadarıyla anlatmıştır.
2. Anı, otobiyografik karakterli bir metin türüdür. Anı gibi öğretici metinlerde de yazar ile anlatıcı aynı kişidir. Yazar-anlatıcının kendi başından geçen yahut tanık olduğu olayları kahraman bakış açısıyla anlatması okurda gerçeklik duygusunu perçinler, anlatımı kuvvetlendirir.
3. Edebî şahsiyetlerin tanık olduğu tarihî olayları anlatmaları, içinden yetiştikleri toplumda bir bilinç oluşturmak ve kültürü aktarmak için gereklidir. Bu bağlamda edebiyatçılar, tarihçilerden farklı bir yol izler. Tarih, insanlığın yaşadıklarını belgelere dayandırarak tahlil eden bir bilimdir. Tarih yazarının bilimsellik ilkesi ışığında gerçekleri objektif bir şekilde, insanlığı yanıltmadan anlatması gereklidir. Bu tür anlatımlarda içten ifadelere yer verilmez, nesnel bir duruş sergilenir. Bir tarih yazarından farklı olarak anı türünde yazar başından geçenleri samimi bir tavırla anlatır. Bir yandan tarihe tanıklık eder, diğer yandan yaşamı boyunca tanık olduğu onca olay içerisinden anlatacağı anıyı seçmekte duygusal davranır. Bu sebeple kendisini en çok etkileyen olayları anlatmayı seçen anı yazarı, bir tarih metninden daha canlı ve etkileyici metinler oluşturur.
4. a) Metin 3. tekil kişi ağzından anlatıldığında bakış açısı değişecektir. Örneğin:
   "Annesinin Taksim'deki binasının ilk katını bir İngiliz subayı işgal etmişti. Altı oda mıydı ne? İngiliz cihet-i askeriyesi aylık kirayı altı lira olarak saptamıştı. Fakat Terkos şirketi suyu kesince subay dışarıdan kovalarla su getirtiyordu. Bu su parası kiradan düşülünce annesi borçlu çıkıyordu. Aradan bir yılı aşan bir zaman geçtikten sonra annesi şikâyet komisyonuna gidip durumu bildirmesini rica etti."

   b) İki metin karşılaştırıldığında kahraman bakış açısıyla yazılan anı metninin daha etkileyici olduğu görülmektedir. Yazarın kendi başından geçen bir olayı ve bu olay karşısındaki hislerini okura anlatması, okuru metni okurken edilgen değil, etken olmaya zorlar. Okurun hayal ve duygu dünyasını harekete geçirir.

Etkinlik No.: 278

1. Her iki metin de öğretici metinlerdendir. Öğretici metinlerde kurgulama yoktur; yazar gördüklerini, yaşadıklarını bizzat anlatmaktadır. Bu metinler kahraman bakış açısı ile yazılır dolayısıyla yazar hem kahraman hem de anlatıcıdır.
2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: "Ben olsaydım kahramanlardan biri olarak öğretici metin türünde yazmak isterdim çünkü başımdan geçen bir durumu, olayı anlatırken samimi ve içten bir şekilde yazabilirdim.", "Ben olsaydım kurgusal bir metin yazmak isterdim çünkü yazacağım şeyleri istediğim gibi şekillendirebilirdim."
3. Anı yazarı kendi özel hayatını konu etmek yerine çoğu kez meslek hayatını, toplum içinde üstlendiği rolü ön plana alır. Bu sebeple anı yazarı nesnel olmayı amaçlasa da tamamen tarafsız davranma zorunluluğu söz konusu değildir. İnsan psikolojisi göz önüne alındığında bu durumun haklılığı daha iyi anlaşılır. Ancak tarafsız olmayan, yaşadığı zamanı gerçekçi ve nesnel biçimde anlatmayı başaramayan metinlerin tarih için bir belge olması mümkün değildir.
4. Yazma etkinliği öğrencinin birikimine ve hayal gücüne göre şekillenecektir. Dilin özenli kullanımı, bakış açısı, güçlü bir gözlem ürünü olması ve içten ifadelere yer verilmesi metinde belirleyici ölçütler olacaktır.

Etkinlik No.: 279

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Metinde geçen "Ben yapabildiğim kadarını yapayım, sonra ne olursa olsun demek yok benim kitabımda. Geleceği, geleceğin Türkiyesi'ni, geleceğin halkını düşünmek görevimdir." ifadesi metin boyunca arzu edilenlere yönelik ipuçları vermektedir. Vazgeçmeden sürekli olarak çalışmayı ve geleceğin Türkiyesi'ni inşa etmenin her vatandaşın görevi olduğunu bildiriyor. Bu doğrultuda devam edildiği takdirde fabrikalar, düzgün yollar, elektrikle donanmış köyler görebilir ve ülkemiz için geleceğin Türkiyesi'ni inşa edebiliriz.
2. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:

3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Türkiye için büyük bir gurur kaynağı olan Prof. Dr. Aziz Sancar'ın bu başarısı yazarın anlatmak istediği başarılardan biridir. Geleceğin Türkiyesi'ni böyle başarılarla inşa edebiliriz. Metinde de örneklerle anlatılaan geleceğin Türkiyesi'ni Prof. Dr. Aziz Sancar gibi ileriye taşımak için elimizden geleni yapmalıyız. Ülkemizi sadece Kimya değil tüm bilimsel alanlarda temsil etmeliyiz. Bu başarılar, metinde bahsedilen savaştan galip çıkmamız için bize yardımcı olacaktır.
4. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Metinde okuyucuyu yönlendiren ifadeler; metinde geçen *"Devletin yapamadığını, yapamayacağını, millet, milletin yapamadığını yapamayacağını devlet yapmalı.", "Mamur olmalı Türkiye'nin her tarafı, müreffeh olmalı." , "Devlet ve millet daima el ele olmalıdır."* ve *"…yurdumuzun her tarafını aynı medeniyetle kavuşturalım istiyorum."* cümleleriyle açıklanabilir.

Etkinlik No.:280

1. Yazarın yetiştiği toplumda Hristiyanlar, Rumlar ve Türkler iç içe yaşamaktadırlar. Türkler arasında ağa ve beylerden oluşan egemen bir sınıf vardır. Bu kişiler birkaç köyü olan, kasabaların servetlerini elinde bulunduran kişilerdir. Yazarın ailesi de toprak sahibidir. Topraklarında Bulgar işçileri çalıştırmaktadırlar. Yemekler masalarda değil yer sofralarında çatalsız kaşıksız yenmekte, yer yataklarında yatılmakta, geniş duvarlarla çevrilmiş bahçe içinde toprak evlerde yaşanmaktadır. Tüm bu unsurlar, yazarın içinde yetiştiği toplumun sosyal ve kültürel yapısını yansıtır.
2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Yazarın çocukluğunda oynadığı oyuncaklar, içinde yaşadığı coğrafyanın gelenek ve anlayışı hakkında ipuçları verebilir. Örneğin yazar, at kılından top yaparak oynadığından bahseder. Orta Asya kültüründe ve Osmanlı

CEVAP ANAHTARLARI

Türklerinde at önemlidir ve günlük yaşamın en önemli parçasıdır. Atların o coğrafyada çok oluşu, kıllarından yararlanmayı da sağlayacaktır. Yine yazarın bulunduğu coğrafyada tarlalar, bağ ve bahçeler işlenmekte, çocukların zamanının büyük kısmı bu alanlarda geçmektedir. Bu durum da çocukların doğadaki nesnelerden oyuncak yapmalarına olanak sağlayacaktır. Odundan yapılan topaçlar, ağaçtan yapılan sapanlar da bu kültürün, gelenek ve anlayışın yansımaları olacaktır.

3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Metinden yer yatağı kavramını seçiyorum. Yer yatağı, Türk kültürü ve geleneğinin bir yansımasıdır. Kültürümüzde misafir kabul etmek, onları evimizde yatırmak misafirperverliğimizin bir göstergesidir. Ayrıca geleneksel aile yapımızda geniş aile özelliği vardır. Evli bir çift, bunların evlenmemiş çocukları ve aile büyüklerinden oluşan bir evde yatak odası sayısı yetersiz kaldığı için yerlere yatak serilir. Bu gelenek özellikle kent yaşamında artık devam etmemektedir.

Etkinlik No.:281

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Atatürk her anlamda örnek bir şahsiyettir. Çocuklarla ilgili düşünceleriyle bütün insanlığa iyi bir örnek olmuştur. Bence günümüzde çocuklara iyi davranılıyor. Eskiden belki yeteri kadar sevgi gösterilmeyen çocuklar artık daha güzel davranışlarla yetiştirilmektedir.

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Günümüzde çocuklar yasaklar ve kısıtlamaların da etkisiyle eve kapanıp kalmışlardır. Onları daha fazla mutlu edecek ve enerjilerini harcayabilecekleri sosyal aktivite ortamları oluşturulmalıdır. Ayrıca çocukların geleceklerini daha iyi planlayabilmek adına da mutlaka bir şeyler yapılmalıdır.

3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Evet bazen duyuyorum ne yazık ki. Çocuklar merak ediyor ve bir şeyler öğrenmeye çalışıyorsa çok soru soracaktır. Sabretmeli ve sorularına teker teker cevap verilmelidir. Çocukların araştıran ve sorgulayan bireyler olması için onlara karşı anlayışlı olmak gerekir.

4. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Atatürk'e ilk sorum gerçekleştiremediği hayallerinin neler olduğu. Atatürk'e çocukların onunla ilgili yazdığı şiirlerden oluşan bir kitap hediye ederdim.

Etkinlik No.: 282

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: "Zamanın hızlı ya da yavaş geçmesi algımızla alakalıdır. Tatil günlerinin çok hızlı geçtiğini düşünmek gibi.", "Yaşın ilerlemesiyle geçmişe dönüp değerlendirme yapıldığında, anılar gözden geçirildiğinde zamanın çabuk geçmiş olduğu izlenimine kapılırız."

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: "Zamanın kısalması, yetmemesi; küçük, kısa bir an ifade etmesi vb." Zamanla ilgili geçmişi değerlendirme ve gelecekle ilgili zamandan beklentilerini, zamanla ilgili düşüncelerini öğrenciler farklı şekillerde cevaplayabilirler: "Zaman su gibi akıp gitmektedir.", "Zaman göz açıp kapayıncaya kadar geçmektedir.", "Fotoğraflara bakarken zamanın farkına varıyorum."

3. Yazar zamanın ilerlemesiyle muhatabının fiziksel olarak değiştiğini düşünür, yüzünde kırışıklıklar, çizgiler oluşmuştur. Yazar daha yeni anlatmaya başladığı sırada muhatapları yorulmuş, uykunun eşiğine gelmiştir. Bunu anlatırken bir yandan da yazarlığını düşünerek altmış beş yıllık dertlerini anlatmak isterken belki de daha ilk cümlelerini bile söylemeden susmak zorunda kalacağını düşünmektedir. Yazar her iki durumda da söyleyeceklerini tamamlayamama endişesi yaşamaktadır.

4. Başlığa baktığımızda zamanın geçmediğini düşünürken içerikte zamanın çok çabuk geçmesi ile ilgili yazarın duygularını öğrenmekteyiz. Yazar çocukluğunda zamanın gittikçe uzadığını düşünmekte ve sürekli zamanın çabuk geçmesi isteğindedir ama zaman çok yavaş ilerler; bu nedenle kış gelecek mi, Martın dokuzu ne zaman diye sormakta, mayıs ayını iple çektiğini belirtmekte ve bu zaman dilimleriyle ile ilgili düşüncesi olan "Vakit Geçmek Bilmiyordu" ifadesini başlık olarak kullanmaktadır. Aynı zamanda bu başlıktan geçmişte vaktin geçmediği de anlaşılmaktadır. Yetişkin olduğu dönemde ise zaman o kadar çabuk geçmektedir ki yazar bu sefer de vaktin çok çabuk geçmesi ile ilgili telaşlıdır. Zaman çok çabuk ilerlemekte ve yazar zamanı yetirememektedir.

5. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: Bir sınav anı yaşıyorsak, hasta isek, yabancı bir yerdeysek, yalnızsak bu gibi zamanların bir an önce bitmesini isteriz. Böyle zamanlarda sıkılabiliriz. Yaşadığımız zaman dilimi bizi keyiflendiriyorsa, karşımızda hoş sohbet bir arkadaşımız varsa, çok mutlu olduğumuz, kendimizi iyi hissettiğimiz anlarda da zaman hiç bitmesin isteriz. Anı türünde metin yazarken kişisel yaşam izlenim ve gözlemleri yer alır. Bu nedenle birinci kişili anlatım ve görülen geçmiş zaman kipi kullanılmalıdır. Gerçeklerden uzaklaşılmamalı, anlatım belli bir plan dâhilinde öncelik sırasına dikkat edilerek yazılmalıdır.

Etkinlik No.: 283

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: Edebiyatımızda benzetme sıklıkla kullanılan bir söz sanatıdır. Metinde Atatürk'ün hem fiziksel hem kişilik özellikleriyle bir arslana benzetildiği görülmektedir. Arslan hayvanlar âleminde lider olma, güç, gurur, kararlılık gibi özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Bu yönleriyle yazar tarafından arslana benzetilmiştir. Atatürk'ün bir türkü mırıldanması da yazara aslan kükremesini andırmıştır. Ancak türkü sözleriyle düşüncelere dalan Mustafa Kemal'in hüznü yazara yaralı bir aslanı çağrıştırmıştır.

2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: Atatürk hem Türk halk müziğini hem de Türk sanat müziğini çok seven, ait olduğu toplumun kültürüne vakıf bir liderdir. Bu anıda da anlatıldığı üzere çokça bilinen bir halk türküsünü mırıldanması ve sözleri üzerine kafa yorması kendisinin halk kültürüne olan derin sevgisini düşündürebilir. "Birader tabiat önünde insan bir hiç, amma hiç!" sözünden de anlaşıldığı üzere insanın dünyada gelip geçici olduğunun bilincinde olan Mustafa Kemal Atatürk, asıl kalıcı olanın fikirler olduğunu düşünmektedir.

3. a) Yazma etkinliği öğrencinin bilgi birikimine ve hayal gücüne göre şekillenecektir. Olası cevap şöyle olabilir:"İzmir'de yaşayanlar bilir, Bornova genciyle yaşlısıyla cıvıldayan bir ilçedir İzmir'de. İşte ben, takvimler 30 Ekim 2020'yi gösterirken Bornova'nın en işlek caddesinde, yanımda kızımla yürüyordum. Asfalt, ayağımızın altından çekiliveren bir halıya dönüştü bir an. Kızımla ben kalakalmıştık. Karşımızda sarsılan binalardan biri aniden bir toz bulutuna dönüştü ve yerini bir moloz yığınına bıraktı. Depremin bitmesiyle kendimi sakinleştirmeye çalıştım, kızımın elinden tutarak Büyük Park'a yürüdüm. Bir yandan kızıma deprem anında ve sonrasında yapılması gerekenleri anlatıyordum, öte yandan göçük altında kalanlar için dua ediyordum."

b) Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: "Ben bir anı yazarı olsaydım ilkokul öğretmenimle olan bir anımı anlatırken Reşat Nuri Güntekin'in Çalıkuşu romanındaki Feride'nin idealist

CEVAP ANAHTARLARI

bir öğretmen oluşuyla kendi öğretmenim arasında bağlantı kurar, bu romandan alıntı yapardım.", "Ben bir anı yazarı olsaydım içinde bulunduğumuz Covid-19 salgınını ve insanoğlunun doğa karşısındaki çaresizliğini anlatırken Jose Saramago'nun Körlük romanına gönderme yapardım. En etkilendiğim bölümden bir parça alarak yazımın içine yerleştirirdim."

Etkinlik No.: 284

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Metin bende yazarı tanıma isteği uyandırdı çünkü ilk olarak yazarın anlatımı hoşuma gitti. Yazarın içten ve samimi bir anlatımı var. Özellikle kardeşiyle oynadığı oyunları ve meslek seçimiyle ilgili ailesinin tutumunu anlattığı bölümlerde kendimden bir şeyler buldum. Yazarın hem doğduğu tarih hem de doğduğu yer bende onu tanıma isteği uyandırdı. İstanbul, pek çok kültürü içinde barındıran kozmopolit bir şehirdir. Bu durum da yazarın gözlemleyeceği, besleneceği kaynakların zengin olmasını sağlar. Yaşı itibariyle de yazar; birçok sosyal, siyasi ve kültürel gelişimlere şahitlik etmiş olacaktır. Tüm bunlar onun bilgi ve deneyimlerini, düşünce dünyasını zenginleştirecektir. Bu bakımdan onu tanımayı, onun bilgisinden ve deneyimlerinden yararlanmayı çok isterdim. Hayır, metin bende yazarı tanıma isteği uyandırmadı çünkü yazarın anlattığı anılar ilgimi çekmedi.
2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Yazar, metinde kendi yaşadıklarını anlatmış ve kendi gerçekliğini yazının gerçekliğiyle bütünleştirmiştir. Eğitiminden, yaşamak istediği şehirden ve aldığı kararlardan bahsederek okuyucuya kendini ilk ağızdan anlatmıştır.
3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Metinden yazarın doğum tarihine ve yerine, ailesine, eğitimine, ilgi ve yeteneklerine, yaşam biçimi ve düşünce dünyasına dair bilgilere ulaşabiliriz. Yazar, 1952'de İstanbul'da doğmuştur. Çocukluk yıllarında sıkça kavga ettiği bir ağabeyi vardır. Lise eğitimini Robert Kolejinde tamamlamıştır. İstanbul Teknik Üniversitesinde mimarlık okumak istemiştir. Resme karşı ilgi ve yeteneği vardır. Alışkanlıklarını ve yaşadığı yeri zor terk edebilen birisidir. Hayaller, yazarın düşünce dünyasını belirleyen önemli bir unsurdur.
4. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Yazar metinde kendi anılarını anlatmıştır. Dolayısıyla gerçek hayatta yaşananları bize aktarandır. Bu durum da anlatıma samimiyet, içtenlik ve doğruluk katarak okuyucuyla yazar arasında bağ kurulmasına katkı sağlamıştır.

Etkinlik No.: 285

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan birkaçı şöyle olabilir: Yazar; iyi gözlem yapabilen, insanlarla kolay iletişim kurabilen, kişilere ve onların kendisinde oluşturduğu duygulara odaklanabilen bir kişiliğe sahiptir.
2. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Bir yazar veya şairin yaşadığı toplumdan kendini tamamen soyutlaması mümkün değildir. Melih Cevdet Anday gibi toplumdan aldıklarını yine topluma şiir diliyle anlatmaya çalışan şairlerde bu ilişki kendini daha net bir biçimde göstermektedir.
3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Her yazar eserine az ya da çok kendi kişiliğini, beğeni ve tutumlarını; yaşadığı toplumun ön yargı, beklenti, yaşayış vb. özelliklerini katar. Bir eseri yazarından bağımsız düşünmek mümkün değildir. Elbette öğretici metinlerde yazarla ilgili daha fazla bilgiye ulaşabiliriz. Ancak bu durum sadece anı, biyografi, günlük gibi öğretici türlerde değil; roman, hikâye gibi kurmaca türlerde de geçerlidir.
4. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan birkaçı şöyle olabilir: "Şiir anlayışınızı etkileyen en önemli olay neydi? Sizce şiirin ve şairin bir amacı var mıdır, varsa nedir? Anı türünde bir eser verirken objektif olmak ne kadar mümkündür? Neredeyse her türde eser vermiş olmanıza rağmen yine de bir ozan olarak anılmanızın sizde uyandırdığı duygular nelerdir?" gibi sorular sorulabilir.

Etkinlik No.: 286

1. Ömer Seyfettin, Türk edebiyatının öykü türünde en önemli isimlerindendir. Bu anıda kendisinin edebiyatla ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Samimi bir dil kullanmaları konusunda dostlarına öneride bulunurken onlara "cancağızlarım" diye hitap etmesi fikirleri ile uyumlu kişiliğine ve samimiyet duygusuna bir örnektir. Ömer Seyfettin, Türkçenin içten ve sade güzelliğini eserlerinde başarıyla kullanmıştır. Dilimizi ustaca işlediği, başarılı tasvirlerde bulunduğu, öykülerde şiirlerin kullanılması gibi yeni fikirlere de açık olduğu konuşmalarından anlaşılmaktadır.
2. Metinde adı geçen Halit Fahri Ozansoy, Enis Behiç Koryürek, Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon ve Faruk Nafiz Çamlıbel hecenin beş şairi içerisinde yer almaktadır. Bu topluluğun bir araya gelme sebepleri şunlar olabilir: Edebî anlayışlarının yakın olması, aruz vezninden hece veznine, eski dilden sade Türkçeye geçme çalışmaları, aynı dergilerde yazıyor olmaları ve Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp gibi usta edebiyatçılara yakınlıkları dolayısıyla onların fikir, sanat anlayışı çerçevesinde ortak noktalarda buluşmaları olabilir.
3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: "Ömer Seyfettin beni etkiledi çünkü arkadaşlarıyla ilgilenmesi, mütevazı bir şekilde onlara tavsiyelerde bulunması güzel bir davranıştır.", "Yusuf Ziya Ortaç'tan etkilendim. Çünkü hem yarışmada birinci olmuş hem de esprili bir kişiliği var."
4. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: "Anı türünde yazmayı tercih ederim. Çünkü anılar, yaşamın kendisidir. Yaşadıklarımın kalıcı olması için..." Şiir türünde yazmayı tercih ederim. Çünkü şiir, duyguların ifade edilme yoludur. İnsanlar, şiirden daha çabuk etkilenmektedir..."
5. Anı türünde yazarın anlattığı konuda olaylar, kişiler gerçektir. Ancak bazen anı yazarları anlattığı olaylara izlenimleri ile ilgili birtakım ilaveler yapmak, yorumlarını eklemek, gözlemlerini sunmak isterler. Anıyı ilgi uyandıracak bir kurgu içinde vererek sıkıcılıktan kurtarabilirler. Ayrıca edebiyatçıların, tarihî kişilerin anıları tam olarak belge niteliği taşımasa da tarihî bazı olayların aydınlatılmasına yardımcı olabilmektedir. Yazar anıyı bu etkiden kurtarmak da isteyebilir. Bu sebeplerle gerçeklik duygusunu perçinlemek ve etkileyiciliği artırmak için anı türü öykü, roman gibi türlere kaynaklık edebilir.

Etkinlik No.: 287

1. Bu sorunun cevabı yoruma açıktır. Olası cevaplar şunlar olabilir: "Ben derleme bir anı kitabı oluştursaydım bu kitapta Yunus Emre'nin ve Mevlana'nın anılarını derlemek isterdim. Anılarda onları daha yakından tanıma olanağı bulabileceğimi düşünüyorum. Bu nedenle onlara ait anıları derleyerek hem ben onları daha yakından tanırdım hem de benim gibi hisseden kişilere ışık tutardım.", "Ben derleme bir anı kitabı oluştursaydım bu kitapta Halit Fahri, Şahabettin Süleyman, Orhan Seyfi ve Yusuf Ziya'nın anılarını derlemek isterdim. Çünkü okuduğum anıda Halit Fahri'nin anlatımından hareketle aralarında güzel bir dostluk kurulduğunu hissettim. Bu nedenle de edebiyatçı dostların anılarının da bir arada olmasını sağlamış olurdum."

CEVAP ANAHTARLARI

2. Bu sorunun cevabı yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: Yaşadıklarım, Güzel Anların Anıları, Unutamadıklarım...

3. Anı türünde çok eser verilmesi ile ilgili olası cevaplar şunlar olabilir: Anı türünde yazılar oluşturulurken herhangi bir kaynağa ihtiyaç yoktur. Ayrıca olaylar, yaşamlar istenildiği kısımlarıyla anlatılır; bu da yazara anlatımda serbestlik sağlar. Anneler, babalar, öğretmenler ve büyükler yaşadıkları farklı, ilginç olayları hep anlatırlar. Anılar yaşamın her an içindedir, bu nedenle anı da edebiyatımızda çokça tercih edilmiş bir tür olabilir.

4.

Meslek Anıları	Savaş Anıları	Edebî Anılar
Saray ve Ötesi	Vatan Yolunda	Edebî Hatıralar
Zoraki Diplomat	Türk'ün Ateşle İmtihanı	Gençlik ve Edebiyat Hatıraları
Politikada 45 Yıl	Çankaya	Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebî Hatıralarım

Etkinlik No.: 288

1. "Bayramdan bir gün önce hazırlanmaya başlardı." ve "Hatta birkaç kere de kütüphanede bana dinletmişti." cümleleri fiil cümlesidir. Bu cümleler "Bayramdan bir gün önce hazırlıklar vardı." ve "Hatta birkaç kere kütüphanede dinleyenlerden birisi de bendim." şeklinde isim cümlelerine dönüştürülebilir. İsim cümlesi olarak "Müthiş güzel bir hitabet sanatı ve etkileyici bir sesi vardı." ve "Bu el öpme merasimi sırasında öyle bir duruşu vardı ki, sanki askeri bir kıtada, askeri bir törendeydi." cümleleri "Müthiş güzel bir hitabet sanatı ve etkileyici bir sesle insanları büyülerdi." ve "Bu el öpme merasimi sırasında öyle bir duruşu vardı ki, sanki askeri bir kıtada, askeri bir törendeymiş gibi hissettirirdi." şeklinde fiil cümlelerine dönüştürülebilir.

2. Metinde geçen "29 Ekim sabahı erkenden kalkar, tıraşını hemen olur böylece merasimimiz başlardı." cümlesi bağımlı sıralı cümledir. "Sinemaya gittim, çerez aldım, filmi izledim." cümlesi de bağımlı sıralı cümleye örnek olarak verilebilir.

3. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: "Bu okuldan sessizce gideceğim." ve "Bu yazdıklarımı okuyacaktı."

4. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: "Çocukluğumda annem ve babamla pikniğe gidip çimenlerin üstünde coşkuyla hoplayıp zıpladığım günleri çok özlüyorum. Yine bir piknik sabahı gideceğimiz yer soğuk olursa diye yedek bir mont almıştım. Oraya vardığımızda heybetli bir dağ gördüm ve heyecanla dağa doğru kolumda montla koşmaya başladım. Tırmanışın ilk dakikalarında enerjim o kadar çoktu ki bu enerji hiç bitmeyecek zannettim. Aradan bir süre geçti ve ayağım kaydı, kolumdaki mont bir çalıya sertçe sürtündü."

Etkinlik No.: 289

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Metin incelendiğinde bazı cümlelerin bir durumu, düşünceyi, olayı tek başına anlatırken bazı cümlelerin ise birbirini tamamladığı, açıkladığı veya yorumladığı görülür. Farklı türdeki cümleler, aralarında bu şekilde ilişkiler kurarak bütünleşip metne anlam zenginliği katarlar.

2.

Basit Cümle	Komitede Behçet Kemal Çağlar, Vedat Nedim Tör ve Yaşar Kemal bulunuyordu.
Sıralı Cümle	Kapının dışından Veysel'i izliyor, gözünü ondan ayırmıyordu.

3. Kesme işareti : Özel isme getirilen durum ekini ayırmak amacıyla kullanılmıştır.
Virgül : Sıralı cümleyi birbirinden ayırmak amacıyla kullanılmıştır.
İki nokta : Açıklama yapmak amacıyla kullanılmıştır.
Nokta : Cümlenin bittiğini göstermek amacıyla kullanılmıştır.

4. "Tabloda verilen "yapılacak" sözcüğü cümleden çıkarılırsa "Veysel, kendisi için yapılacak özel bir gecenin hazırlığı için İstanbul'daydı." cümlesinin yapısı değişir. Çünkü cümle bu haliyle girişik birleşik bir cümledir. Girişik birleşik cümleler, içinde eylemsi bulunan cümlelerdir. "Yapılacak" sözcüğü de bir eylemsidir. Bu sözcük yan cümle görevini üstlenerek girişik birleşik cümle kurmuştur.

Etkinlik No.: 290

1. **meyve vermek:** Eser ortaya çıkarmak, faydasını görmek.
ışık tutmak: Yol göstermek, kılavuzluk etmek.

2. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer bir cümle yazılabilir:
Bir nesil, Sezai Aydın'ın hayat verdiği Fred Çakmaktaş karakteri ile büyüdü.

3. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer cümleler yazılabilir:
(Toplum bilim) Bugünkü kuşak eski kelimeleri anlayamıyor pek.
(Teknoloji) Yeni kuşak telefonlarda hologram teknolojisi de olacakmış.

Etkinlik No.: 291

1. Sözcüklerin anlamlarını tahmin etmek öğrencilere göre farklılık gösterebilir.
Sözlük anlamları şunlardır:
peşinden koşmak: Yapmak istediğini elde etmek için uğraşmak.
mümkün kılmak: Üstesinden gelinemeyecek bir sorunu çözüme kavuşturmak.
kabuğunu çatlatmak: İçinde bulunduğu güç, olumsuz veya kötü durumdan kurtulup rahatlamak.

2. *Göz* kelimesiyle ilgi farklı deyimler ve cevapları öğrencilerin bilgi birikimine göre farklılık gösterebilir.
Örnek deyimlerin sözlük anlamları şunlardır:

"Göz" Kelimesinin Geçtiği Deyimler	Cümledeki Kullanımı
Gözden düşmek, gözünden düşmek.	Yaşlılara takındığı düşmanca tavırları nedeniyle gözümden düştü.
Gözü dönmek.	Teşebbüs hamle, gayret, aksiyon ne demektir; bu gözü dönmüş insanlardan öğrenmek lazım.
Gözü yememek.	Bu kadar ağır kaldırmayı gözü yemedi.
Göze girmek.	Her fırsatta onu yererek göze girmeye çalışan birkaç tıynetsiz dalkavuk da elbet renk verdiler.
Göz değmek.	Her yarışmanın birincisiydi bu çocuk, göz değdi başarısı düştü.
Göze almak.	Bunlardan kaç babayiğit bu ölüm yarışını göze alabilir?

3. *Kalmak* kelimesiyle ilgi kullanılan bağlama göre farklı anlamlar ve cümleler öğrencilerin bilgi birikimine göre farklılık gösterebilir.
Örnek anlam ve cümleler aşağıdaki gibidir.

CEVAP ANAHTARLARI

"Kalmak" Kelimesinin Farklı Anlamları	Cümledeki Kullanımı
Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek.	Sıkı sıkı kucakladı ve öylece kaldı.
Zaman, uzaklık veya nicelik belirtilen miktarda bulunmak.	Arabada yalnız dört çocuk kalmıştı.
Konaklamak, konmak.	Hemen karargâha yerleşmezsem ne geri dönebilir ne de otelde kalabilirdim.
Oturmak, yaşamak.	Tam beş sene benimle beraber kaldı.
Hayatını sürdürmek, yaşamak	O aileden bir bu çocuk kaldı.
Sınıf geçmemek.	Çocukların içinde kalanlar da var geçenler de.

Etkinlik No.: 292

1. a) İnsan sağlığı üzerindekine benzer etkileri bilgisayar ya da programlar üzerinde de göstermesi sebebiyle sözcük, teknoloji ve sağlık sektöründe kullanılmaktadır.
   b) Sürekli kullandığım bir program virüs uyarısı veriyor.
2. **basın mensupları:** Basılı yayınlarla ve medya ile uğraşmayı meslek edinmiş insanlar.
   devreye alınmak: Bir şeyin çalışır hâle getirilmesi. İşin içine girmesini sağlamak.
   tanı kiti: Bir şeyi tanımaya, ortaya koymaya, teşhis etmeye yarayan parça, aparat.
   hibe yardımı: Karşılıksız yapılan yardım, bağış.
3. Türkiye artık teknolojik ürün ithal eden değil ihraç eden bir ülkedir.
4. a) Dil canlı bir varlıktır ve sürekli ihtiyaca göre yeni kavramlara yeni sözcükler üretir ya da alıntılar. Bu, her dil için geçerli bir durumdur.
   b) Bu sözcüklerin bazılarının dilimizde karşılığı vardır ancak tıp ile ilgili olan bu sözcüklerin çoğu yabancı dillerden dilimize girmiştir. Tıp alanındaki gelişmeler Türkiye merkezli sağlanırsa sözcükler de Türkçe olacaktır. Gelişmelerin kaynağı Türkiye olmadığı için sözcüklerin çoğu da Türkçe değildir.
5. a) Böyle bir gelişme Türk dilini dünyada en çok konuşulan ilk üç dilden biri hâline getirirdi. Kişi başına düşen millî gelir artardı. Bilimsel birçok yayın Türkçe yazılırdı. Bu dili konuşan biri olarak kendimi daha güçlü hissederdim.
   b) COVID Akıncı, COVID TR, COVID Kayı vb.

Etkinlik No.: 293

1. Haber metninin dili günümüz Türkçesinden farklı olurdu. Metinde günümüzde kullanılmayan pek çok kelimeye rastlanırdı ve metin Arap harfleriyle yazılırdı.
   Görsel kullanılmadığından haber metni daha az ilgi çekerdi ve köprünün şekli, konumu vs. okuyucunun hayal gücüne bırakılırdı.
   Haber metni sadece gazete ve dergi gibi basılı yayınlarla sınırlı sayıdaki bir okuyucu kitlesine ve günümüze göre daha geç ulaşırdı.
2. a) Haber metinleriyle bu metinlerin yazıldığı dönemin sözlü ve yazılı kültürü arasında sıkı bir ilişki vardır. Yukarıdaki haberde bahsi geçen Kömürhan Köprüsü de türkülere konu olarak sözlü kültür içerisinde adından söz ettirdiğinden muhabir böyle bir ifadeyi tercih etmiştir.
   b) Elazığ-Malatya arasındaki Kömürhan Köprüsü yakınlarında bir vatandaşımız, 30 Aralık günü Fırat Nehri'nin azgın sularına kapılarak hayatını kaybetti. Dalgıçların araması sonucu naaşına ulaşılan vatandaşımız dua ve ağıtlarla son yolculuğuna uğurlandı.
3. Genel ağ sayesinde haber metinlerinin, zaman kaybı olmaksızın çok geniş bir okur kitlesine ulaştırılmasında büyük avantajlar elde edilmiştir. Günümüz insanı, dünyanın çok uzak bir yerinde meydana gelen gelişmeleri anında takip etme imkânına sahiptir.
   Kalitesinden hiçbir şey kaybetmeden ve sayı sınırlaması olmadan kullanılan fotoğraf, grafik vs. görseller haber metinlerini daha fazla ilgi çeker hâle getirmekte, haberin mesajı çok daha etkili biçimde okura ulaşmaktadır. Ayrıca gazete basımı için kullanılan pek çok malzemeden ve iş gücünden tasarruf edilmesi ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır.
4. Okuru bilgilendirici, faydalı ve doğru haberlerin kısa sürede geniş bir kitleye ulaşması istenen bir durumdur. Ancak genel ağ teknolojileri iletişime getirdiği yeniliklerin yanı sıra okuru yoğun bir *haber bombardımanı*na maruz bırakmıştır. *Doğru* habere ulaşmak isteyen insanların, kendilerini ilgilendiren/ilgilendirmeyen pek çok haberi okumak durumunda kalması hem kişilere zaman kaybı yaşatmakta hem de bilgi kirliliği oluşmaktadır. Ayrıca manipüle edilmiş, kasıtlı, şiddet içerikli, sakıncalı veya asparagas haberlerin de -basılı haber kaynaklarına göre- daha kısa sürede, geniş kitleler arasında yayılması gerek bireylerde gerekse toplum genelinde istenmeyen sonuçlar doğurmaktadır.
5. Bir haber metnini okunur kılan unsurlardan biri metinde anlatılanların *güncel* olmasıdır. Ancak haber metni güncel olanı anlatırken kendi döneminin toplumsal, siyasi, kültürel vs. gerçekliğine de ışık tutar. Böylece söz konusu dönemle ilgili bilgi sahibi olmak isteyenler için birer belge niteliği kazanır. Örneğin adı geçen köprüyle ilgili sonraki yıllarda araştırma yapan bir bilim insanı veya köprünün tarihçesini merak eden bir okur bu metinden ve benzer haber metinlerinden yararlanabilir. Aynı şekilde yörenin toplumsal ve ekonomik özellikleriyle ilgili pek çok ayrıntıya bu haber metninden ulaşılabilir.

Etkinlik No.: 294

1. Haber yazıları, insanları o günkü gelişmelerden/olaylardan haberdar etmek için yazılır. Haber yazılarında günlük siyasi, sosyal, ekonomik, teknolojik ve kültürel olaylar/gelişmeler anlatılır. Metinde günümüzün teknolojik gelişmelerinden, internet kullanımı, sanal devriye ve siber suçlar gibi hususlardan bahsedilmiştir. Metinde yazıldığı dönemdeki günlük siyasi, sosyal, ekonomik, teknolojik ve kültürel özelliklere yer verilmiştir.
2. Haber metinlerinde günlük gelişmelerden/olaylardan bahsedildiğinden açık ve anlaşılır bir dil kullanılır. Bundan dolayı haber metni, kendi döneminin diliyle yazılmıştır. Süslü ve ağdalı bir dille yazılsaydı metin anlaşılmayacaktı. Bu durum metin türünün amacına hizmet etmeyecektir. Amacı mümkün olduğu kadar geniş bir kitleyi olaylardan, durumlardan, insanlardan haberdar etmek olan haber metinleri günlük dil ile yazılmalıdır.
3. Bu haber metni içeriğinden dolayı yüz yıl önce yazılamazdı. Çünkü haber metninde bahsedilen teknolojik gelişmeler, internet kullanımı, sanal devriye ve siber suçlar gibi hususlar yüz yıl önceki toplumda yoktu. Bu haber metnini ancak bu yüzyılda ve bu dönemde yazabiliriz. Otuz yıl önce siber suçlarla ilgili kanun olmadığından o dönemde dahi bu haber yazılamazdı. Buradan "Haber yazıldığı dönemin özelliklerini taşır." sonucunu çıkarabiliriz.
4. Metinde geçen kelimeler bilişim ve genel ağ güvenliğine dair kelimelerdir. Bu kelimeler bu yüzyılda ortaya çıkmıştır. Haber metinleri öğretici ve bilgilendirici metinler olduklarından oluştuğu dönemin ve toplumun günlük olarak kullandığı kelime, kavram ve olguları içerir. Toplumun ve dönemin özellikleri metne yansır. Toplum ve dönemde görülen değişim ve dönüşümlere göre haber metinlerinde kullanılan kelime ve kavramlar da değişiklik gösterir. Haber metinleri oluştuğu dönemin sosyokültürel özelliklerini yansıtır.

Etkinlik No.: 295

1. Henüz güncelliğini korumaktadır. 2022 FİFA Dünya Kupası Elemeleri bitinceye kadar da güncelliğini nispeten koruyacaktır.
2. Sadece Türk vatandaşlarına söylenmiş bir söz değildir. Aynı zamanda oyuncularına ve rakip takımlara karşı söylenmiş bir

CEVAP ANAHTARLARI

sözdür. Çünkü kendi takımına söylerken onları motive etmiş, Türk vatandaşlarına söylerken umut aşılamış, rakip takımlara söylerken de onları yenme istediğini gizli olarak ifade etmiştir. Ayrıca bu sözün hemen öncesinde de rakip takımlarla ilgili gelişmelerden haberinin olduğunu ifade etmiştir.

3. Haber metni tamamen tarafsız görünmektedir. Çünkü haberci konuşmacının ifadelerini doğrudan anlatımla okuyucuya ulaştırmıştır. Haber objektif olduğu için bu tanıma daha uygundur.

4. a) Haber metni de diğer türler gibi uzun zaman ve değişimlerden sonra bugünkü hâlini almıştır. Zaman içerisinde ihtiyaçlar ve zorunluluklar bir de teknoloji sayesinde birçok haber tekniği ve kural eklenerek şimdiki hâlini almıştır. Bu hâliyle kalmayacağı da aşikârdır.

b) Haber metni içerisinde ara başlık, haberi bölümlere ayırmak ve haberin farklı bir yönünü ortaya koymak için oluşturulmuştur. Bir haber metninde, ara başlık kullanılmasının amacı metin içindeki bölümleri okuyucuya göstermek, özellikle uzun metinler içinde okuyucunun aradığını bulmasını sağlamak, haberdeki farklı unsurları birbirinden ayırarak okura sunmaktır. Ara başlıklar ayrıca, uzun metinlerin tekdüzeliğini ortadan kaldıran, okura rahat okuyabilme fırsatı veren, haberdeki farklı konular arasında geçişi sağlayan ve sayfa düzenine hareketlilik getiren unsurlardır.

5. a) Yüz elli yıl sonra da şüphesiz futbol ve millî maçlar olurdu. Ancak bu metne konu olan konuşmanın hologramını izleyebilirdik. Sadece fotoğrafa dokunmamız izlememizi sağlayabilirdi. Teknolojinin bunu gerçekleştirebileceği açıktır. Ya da bu haberi düşününce üzerimizdeki alıcılar ve mikroçipler sayesinde haberin bütününü algılayabilirdik vb.

b) Habercilik yine önemli bir güç olarak dünyayı ve insanlığı etkileyecektir. Yarının haber metinleri tamamen dijital ortama taşınarak basılı olmaktan çıkacaktır. Günlük olarak ilgililerin zihnine otomatik olarak yüklenecektir. Anlık ulaşan haberler sayesinde insanlık kaosun eşiğine gelecek ve haberi yöneten dünyaya hâkim olacaktır vb.

Etkinlik No.: 296

1. Birinci görsel Servetifünun dergisinden alınmıştır. Dergi o dönemin gerçekliğine uygun olarak Arap alfabesi ile kaleme alınmıştır. İkinci görseldeki haber 20 Haziran 1919'da kaleme alınmıştır. Dönemin gerçekliğine uygun olarak Arap alfabesi ile çıkarılan bu metin daha sonra Latin alfabesine aktarılmıştır. Amasya Genelgesi'nden iki gün önce çıkarılan bu gazetede Kurtuluş Savaşı lider kadrosunun Osmanlı hükümeti ile ilgili fikirlerinden bahsedilmiştir. Gazetede dönemin siyasi, sosyal ve demokratik hayatı ele alınmıştır. Üçüncü görsel ise 09.12.2020 tarihinde "Anadolu Ajansı" internet sitesinde yayımlanmıştır. Görseldeki haber metninde dönemin spor ve sosyal hayatından bahsedilmiştir. Bir insanlık suçu olan ırkçılık görselde kınanmıştır. Üçüncü görselde diğer görsellerde olduğu gibi dönemin gündelik hayatında yaşananları yansıtmaktadır.

2. 1. görselde metin Arap alfabesiyle kaleme alınmış ve haber yazısı dergide yayımlanmıştır. 2. görselde 1. görsele göre haber metni yazma tekniğinde ilerlemeler olduğu görülmektedir. Ülkedeki siyasi ve sosyal olaylar 2. görselde de görüldüğü gibi kaleme alınmaya başlanmıştır. 3. görselde artık haber metinleri internette yayımlanmaya başlamıştır. Görsellerde de görüldüğü gibi haber yazıları yazıldığı dönemin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi hayatından izler taşır. Herhangi bir haber yazısından yola çıkarak dönemin zihniyetini kavrayabiliriz. Haber alma önemli bir ihtiyaç olduğundan haber yazıları hem dünyada hem ülkemizde önemini hep koruyacaktır. Teknoloji ile değişecek olan haber metinleri değil, haber metinlerinin yayımlanacağı mecra olacaktır.

3. Üç görseli dikkatlice incelediğimizde haber yazılarında büyük değişiklikler yaşandığı görülmektedir. Bu değişikliklerin en önemli sebebi teknolojide gerçekleşen büyük değişimlerdir. Matbaanın icadı haber yazılarının gelişimine büyük katkıda bulunmuştur. Bilgisayarın icadı haber yazılarında dönüm noktası olmuştur. 1. ve 2. görseller ile 3. görseli karşılaştırdığımızda bilgisayarın haber yazılarına ne kadar önemli bir etki gösterdiğini fark etmekteyiz. Genel ağın icadı ile haber metinleri artık sadece gazetelerde değil, genel ağda yayımlanmaya başlamıştır. 3. görseli incelediğimizde bu haber metninin genel ağda yayımlandığını görmekteyiz. Görsellerden yola çıkarak şu yargıya varabiliriz: Haber yazılarının değişimi ve gelişimi ile teknolojinin gelişimi arasında doğrudan bir ilişki vardır.

4. Ben haber yazısı yazabilmek için önce bulaşıcı hastalık COVİD-19 ile ilgili görsel, bilgi ve belge toplardım. Görsel, bilgi ve belgeleri toplayabilmek için genel ağdan yararlanırdım. Bulaşıcı hastalık ile sayısal verilere ulaşabilmek için teknolojiden yararlanmak zorundayım. Görsellerle ve grafiklerle donatılmış metnimi sosyal medya ağlarında yayımlayarak daha fazla insana ulaştırma imkânına kavuşabilirim. Hem görsellerle ve grafiklerle zenginleştirilmiş metnimi oluştururken hem de yayımlarken teknoloji ile yakın ilişki içerisinde olmam gerektiğinin bilincinde hareket edeceğim.

5. Görseller incelendiğinde yazılı ve görsel medyanın yerini genel ağ medyasının almaya başladığını görmekteyiz. 10 yıl öncesine kadar milyonlarca tiraj yapan gazetelerin o tirajları yapamadığını görmekteyiz. Günlük haber yazılarına yer veren gazetelerin yerini saatlik olarak değişen internette yayımlanan haber yazılarının alması teknolojinin etkisini göstermektedir. Matbaalarda basılan gazetelerin hepsinin internet gazeteleri çıkarması internetin etkileme gücünün bariz örneğidir. Sosyal medya ağları ve kişisel hesaplar haber yazılarının yayımlandığı ve hızlıca yayıldığı mecralar hâline gelmiştir.

Etkinlik No.: 297

1.

Kim	Ne	Ne Zaman	Niçin	Nerede	Nasıl
Şahika ERCÜMEN	Dünya rekoru olan dalış	-	Şehitler için	Antalya'nın Kaş ilçesinde Hidayet Koyu	Tek nefeste tüpsüz olarak 2 dakika 40 saniyede 110 metreye inip çıkarak

Diğer haber sitelerinden ve çeşitli arama motorlarından metinde eksik olan 5N 1K sorularının cevaplarına ulaşabilirim.

2. Şahika Ercümen'in dünya rekorunu hangi tarihte kırdığı bilgisinin olmasını isterdim. Ayrıca bundan sonraki hedefinin ne olduğunu öğrenmek isterdim.

3. Evet. Şahika Ercümen'in yaşam öyküsünü, şu an nerede yaşadığını, nasıl çalıştığını ve ilerideki hedeflerinin neler olduğunu öğrenmek istedim.

Hayır. Her ne kadar haber gurur verici olsa da benim sporla herhangi bir ilgim yok. Haberi önemli olduğu için okudum ama söz konusu sporcuyla ilgili farklı bilgiler öğrenmek düşüncesi aklımdan geçmedi.

4. Bir ilki başararak Türkiye'ye tarihindeki ilk ritmik jimnastik madalyasını kazanan Ritmik Jimnastik Grup Millî Takımı'nın başarısını haber yapmak isterdim.

Eczacıbaşı Kadın Voleybol Takımı'nın ikinci kez dünya şampiyonu olmasını, Zeytinburnu Belediyesi Buz Hokeyi Takımı'nın Türk takımı olarak bir ilki gerçekleştirerek Avrupa şampiyonu olmasını haber yapmak isterdim.

Millî yüzücü Emre Sakçı'nın Uluslararası Yüzme Ligi 4. ayağında erkekler 50 metre kurbağalama yarışında Avrupa rekoru kırarak birinci olduğunu anlatan bir haber yapabilirdim.

5. Haberde serbest dalış, dalış kategorisi, daha önceki rekorlar, yarışlara hazırlık ve başvuru süreci gibi daha ayrıntılı ve teknik bilgilerin yer alması gerekirdi.

CEVAP ANAHTARLARI

6. a) Haber metni ters piramit tekniği ile yazılmıştır. Haber olayın sonucu ile başlamıştır: *Serbest dalış dünya rekortmeni Şahika Ercümen, Antalya'nın Kaş ilçesinde şehitler için yaptığı dalışta, 110 metrelik yeni bir dünya rekoru kırdı.*
Habere yönelik bilgiler hedef kitlenin ilgisine göre sıralanmıştır. En can alıcı, en önemli bilgi en başta verilmiş ve ardından konunun ayrıntılarına değinilmiştir.

b) Ters piramit tekniğini seçerdim çünkü haber yazma teknikleri içinde en eskisi ve en fazla kullanılanı bu tekniktir. Habere yönelik bilgiler, önem sırasına göre dizilir ve en önemli olay en başta verilerek okuyucu haberin içine dâhil edilebilir. Düz piramit tekniğiyle yazılmış haber metninde önce ayrıntılar verilir. Okuyucuların bir haber metnini dikkatlice okumak için zamanları ya da istekleri olmayabilir. Piramit tekniğini seçerdim. Olayla ilgili bütün ayrıntıları en başta vererek okuyucunun gözünde yapacağım canlandırmanın etkili olacağını düşünüyorum. Öyküleyici, dramatik bir girişle, yoruma dayalı ifadelerle okuyucuda önemsiz de olsa bir haberi okuma isteği uyandırmak gerekiyor çünkü.

Etkinlik No.: 298

1. Olası Cevap:

Almanya'nın Hessen eyaletindeki 6 köyden oluşan Waldsolms kasabasında yaşayan ve 2019 yılında hayatını kaybeden Renate Wedel (73) adlı kadın, başka kimsesi olmadığı için bir vasiyetname düzenleyerek komşularına 6,2 milyon avro miras bıraktı.

2. Olası Cevaplar:

Belediye başkanının açıklamasında geçen "Wedel çifti" ifadesi, kadının bir eşinin olabileceğine işaret ediyor. "Eşi kimdir? Çocukları var mıdır? Bu mirasın kasaba halkına bırakılmasına ailesinin yorumu ne olmuştur? Kadın 1975 yılından önce nerede yaşıyordu? Aslen nerelidir?" gibi soruların cevaplarına da metinde yer verilebilirdi.

3. Olası Cevaplar:

Neden mirasınızı ailenize değil de yaşadığınız kasabanın halkına bırakıyorsunuz?

Neden mal varlığınızı şimdiye kadar harcamadınız veya dağıtmadınız?

4. Olası Cevaplar:

Bu haber, genel okuyucu kitlesine hitap eden, anlaşılması için uzmanlık gerekmeyen bir metindir.

Metnin dili ve haberin konusu tüm okuyanların anlayabileceği özelliktedir. Çünkü yalın ve açık bir anlatıma sahiptir.

Metnin dili ve haberin konusu tüm okuyanların anlaması için uygun değildir. Çünkü metinde anlam boşlukları vardır ve cümleler fazla uzundur.

5. Olası Cevap:

Günümüzde komşuluk ilişkilerinin ne kadar zayıfladığına hepimiz şahit oluyoruz. Özellikle büyük şehirlerde aynı apartmanda oturan insanlar bile birbirini tanımıyor ve birbiriyle selamlaşmıyor. Pek çok insan başkalarının sorunlarıyla ilgilenmiyor, sadece kendi rahatını ve konforunu düşünüyor. Bu okuduğum haber bana, yaşadığım çevreye ve komşularıma karşı daha yardımsever ve ilgili olmam gerektiğini hatırlattı.

6. Olası Cevap:

Dün gece geç saatlerde Kurtuluş Mahallesi Muhtarlığının önünde büyük bir kavga yaşandı. Mahallemiz sakinlerinden Ekrem Kaya, eve dönerken bilinmeyen bir nedenle tanımadığı kişilerin saldırısına uğradı. Mahallemizin gençlerinin olaya müdahale etmesiyle bir anda kavga çıktı ve arbede büyüdü. Polis ekiplerinin olaya müdahale etmesi sonucu gözaltına alınan beş kişi karakola götürüldü. Olayla ilgili soruşturma devam ediyor.

Etkinlik No.: 299

1. İnsanlık, bilim insanlarına çok şey borçludur. Bilim insanlarının çalışmalarını en iyi şekilde sürdürmeleri için onlara tüm imkânlar seferber edilmelidir. İnsanlar zorluklarla karşılaştıklarında yılmamalı, mücadele etmelidir. Hastalıklara karşı tedavi için gayret gösterilmelidir. Zihinsel gerilik, yapısal beyin bozuklukları, epilepsi ve kas hastalıkları gibi tedavisi çok zor olan hastalıkların bile tedavisi olabilecektir. Türk bilim insanları çalışmalarıyla bilim dünyasında önemli bir yere sahiptir.

2. Birkaç cümle ile Türk bilim insanlarının çalışmaları hakkında bilgiler veridim. Ardından DEÜ Tıp Fakültesi Çocuk Nöroloji Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Semra Hız ile haberin detaylarıyla ilgili bir röportaj gerçekleştirirdim.

3. Genetik hastalığı olan hastaların sosyal hayata daha fazla katılması için etkinlikler yapardım. Onlarla kitap okuma saatleri düzenlerdim. Her mahallede engelli insanları tespit edip onları arkadaşlarımla beraber ziyaret eder, ailelerine yalnız olmadıklarını düşüncesini vermeye çalışırdım. Onlarla imkânlar ölçüsünde uzun yürüyüşlere çıkardım. Sosyal hayata daha fazla katılmaları için yetkililerle ve esnafla irtibata geçip yürüme güçlüğü çekenlere engelli arabası almaya çalışırdım.

4. Kanser, alzaymır, çocuk felci gibi hastalıkları tedavi etmeye çalışırdım. Herhangi bir uzvunu kaybetmiş insanlara biyonik organ yapmak isterdim.

5. Zengin ülkelere aşıyı parayla satar, ekonomik olarak geri olan ülkelere aşıyı karşılıksız verirdim. Aşının satışından elde edilen gelirle dünyadaki fakir çocuklara okumaları için imkânlar hazırlardım.

Öncelikle kendi ulusumun aşılanması için gerekli çalışmanın yapılmasını sağlardım. Sonra aşıya ulaşma konusunda en şanssız görünen ülkelerden başlayarak dağıtımını gerçekleştirirdim. Böylece nasıl ki bu hastalık dünyadaki genel geçer pek çok kanının değişmesine olanak sağladıysa paranın her şeyi her zaman satın alamayacağını bazen sıra beklemek gerektiğini dünyanın da anlaması için bir ortam oluşmasına vesile olurdum.

6. Bilgi tüm dünyada en önemli şeydir. Bilginin hâkim olduğu toplumlar dünyaya yön verir. Ekonomik özgürlüğe kavuşur, refah düzeyleri yükselir. Bilgiye hakim olanlar teknolojiyi geliştirir, hayatı kolaylaştırırlar.

Etkinlik No.: 300

1. Konu: Ekran bağımlılığının nedenleri ve bu durumdan kurtulma yolları.

Tema: Bağımlılık.

2. Metinde konu edilen durum, teknolojiyi kullanan herkesi ilgilendirmektedir. Özellikle genç kitlenin dijital dünyayla iç içe olması ve bu dünyadan uzak kalma korkusu, bu kitleyi anlatılanların merkezine yerleştirmektedir.

3. Öğrencinin bilgi birikimine ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.

Ekran bağımlılığı; kendini yalnız hissetme, sosyal ilişkilerde, iş ve okul performansında gerileme, dikkat eksikliği, huzursuzluk, beslenme ve uykuda düzensizlik, mutsuzluk, kaygı, stres vb. sorunlara neden olabilmektedir.

4. Öğrencinin bilgi birikimine ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir.

Evet, katılıyorum. Çeşitli şekillerde karşımıza çıkan ve eksikliğine tahammül edilemeyen diğer bağımlılıklar, nasıl fiziki ve ruhi birtakım sorunlara yol açıyorsa ekran bağımlılığı da bireyin yaşamında psikolojik, sosyal, kültürel vb. olumsuzluklara neden olmaktadır. Bireyi bu olumsuzluklara götüren süreç; ekran karşısında geçirilen süre, alışkanlık hâline dönüşen uygulama ve etkinlikler, dijital dünyanın her geçen gün cezbedici şekilde değişmesi ile doğru orantılıdır. Dolayısıyla ekran bağımlılığının bireye olan olumsuz etkilerinden dolayı diğer bağımlılıklar gibi algılanabileceğini söylemek mümkündür.

5. Öğrencinin bilgi birikimine ve yorumlama kabiliyetine göre cevaplar farklılık gösterebilir. Bu konuda aşağıdaki gibi bazı öneriler sunulabilir:

- Sadece çevrim içi iletişim kurmak yerine mümkünse yüz yüze iletişimi tercih edin.
- Zamanın ne kadar kıymetli olduğunun ve tekrar geri getirilemeyeceğinin farkında olun.
- İlgi ve yeteneklerinize uygun etkinliklere zaman ayırın ve bunları yapmayı ihmal etmeyin.

CEVAP ANAHTARLARI

- Sorunu gizlemek ya da sorunla yüzleşmekten kaçınmak yerine çözüm için yardım almayı deneyin.

6. Alternatif birkaç cevap yazılmalıdır.
   - Gençlerin ilgisini çekecek çizgilerle oluşturulmuş karikatür, resim hazırlanıp metne yerleştirilebilir.
   - Gençlerin aklında kalacak biçinde slogan tarzında kısa ve etkili cümleler metnin başına ya da yan başlık biçiminde metne yerleştirilebilir.
   - Metni oluşturan cümle ve ifadelerin etkili olunmak istenen yaş grubunun anlayabileceği biçimde düzenlenmesine dikkat edilebilir.

   vb.

Etkinlik No.: 301

1. Uzman görüşünün alınması,

   İstatistiklerden yararlanılması,

   Araştırma sonuçlarına başvurulması,

   Karşılaştırmalarda bulunulması ana düşüncenin inandırıcılığını artıran unsurlardır.

2. Metnin ana düşüncesi; aile üyelerinin hemen hepsinde cep telefonu bulunmasının yarattığı bireysellik, duygu ve düşüncelerin sosyal medya aracılığı ile belirtilmesinden kaynaklanan konuşma sorunu, ebeveynlerin çalışma saatlerindeki farklılıktan kaynaklanan bir araya gelememe, Batılı aile tiplerine özentiden kaynaklanan mesafe gibi iletişimi azaltan unsurları çağrıştırmaktadır.

3. Metinde televizyonun meydana getirdiği diğer zararlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

   Ekranla kurulan ilişkiden ötürü bebeklerde beyin gelişiminin tam sağlanamaması,

   Televizyondaki dünya ile gerçek dünya arasında farkın anlaşılamadığı için çocukların kendilerini hayata adapte edememeleri,

   Çocukluk çağında yetişkinlerin dünyasını tanımanın yarattığı sarsıntı.

4. - Bizim evimizde televizyon yok. Cep telefonu bile bir tane, o da babamın zaten. Bize kolay kolay vermez. Bazen arkadaşlar filmlerden falan bahsediyor, ben dediklerini sadece dinliyorum, hiçbir şey anlamıyorum. Bu nedenle babama çok kızıyorum. Bizde televizyonun olması değil olmaması küslük çatışma ve iletişimsizlik doğuruyor.
   - Birkaç defa aile bireyleri hep beraber okuma saati oluşturalım, aynı anda kitap okuyalım dedik. Herkesin farklı bir dizisi olduğu için bir türlü devamını getiremedik. Bizde televizyon ortak hareket etmemizi bile engelleyen bir unsur maalesef.
   - Babamla bir konu ya da sorun hakkında konuşacağım sırada televizyon açıksa çok fena. Kendi kendime konuşuyormuşum gibi hissediyorum, babama çok içerliyorum. Sanki gittikçe ondan uzaklaşıyorum. Gerçekten de televizyon aile için büyük yıkım ve düşman.

   vb. cevaplar yazılabilir.

Etkinlik No.: 302

1. Cevaplar öğrencinin bilgi birikimine göre farklılaşabilir.

   COVID-19 salgınının etkileri, yansımaları ve bunların üstesinden gelme düşüncesinin hâkim olduğu metinle paragrafta verilen yardımcı düşünceler arasında bir bağ vardır. Çünkü yardımcı düşünceler ana düşünceye götürür.

2. Cevaplar öğrencinin bilgi birikimine göre farklılaşabilir.

   Belki isteyip de okuyamadığımız kitapları okuyabiliriz, belki yazı yazabiliriz, belki anne ve babamızla vakit geçirecek zamanımız olmadı bunları yapabiliriz. Önceliklerimizi gözden geçirebiliriz…

   Tavsiyeler fazlalaştırılıp metnin geneline yayılmış ana düşünce daha belirgin hâle getirilebilir.

3. Cevaplar öğrencinin bilgi birikimine göre farklılaşabilir.

   Bir süredir devam eden ve ne zaman sona ereceği belli olmayan bir pandemi döneminin içindeyiz. Bu dönemde gerek bireysel gerek toplumsal gerekse küresel olacak bu sürecin getirdiği maddi ve manevi olumsuzluklar yaşıyoruz.

   Olumsuzlukları en aza indirebilmek ve bu süreçten en az hasarla çıkabilmek için yapabileceğimiz bazı çalışmalar olduğu muhakkaktır. En gelişmiş canlı türü olan insan, tarihî boyunca ortaya koyduğu pek çok çözüm gibi buna da bir çözüm bulacaktır.

   Çözümlerden ayrı olarak biz de bireysel olarak ve bir aile ortamında yaşıyorsak aile bireyleriyle birlikte süreci sağlıklı geçirmek için çaba gösterebiliriz.

   Kitap okumak, hobi edinmek, fazla veya kullanılmayan eşyaları ihtiyaç sahiplerine dağıtmak amacıyla ayırmak, ortam uygunsa hayvan sahiplenmek vb. faaliyetler yapabiliriz.

   Pandeminin, insan ve toplumların psikolojisi üzerindeki etkilerinden olan korku ve kaygı düzeylerindeki artış ve buna bağlı olarak tutum ve davranışlarda değişiklikler yaşanabilir.

   Pandemiyle görülme sıklığı artan ölüm korkusu, panik atak, duygu bozuklukları insanları etkilediğinden insanlar kültürel değerlerine ve inanç sistemlerine daha fazla sahip çıkabilir.

   Salgında işine gitmek zorunda olanlar, yakınlarını veya tanıdıklarını salgın nedeniyle kaybedenler arasında çaresizlik, umutsuzluk ve yas durumu psikolojik sorunlara yola açabilir.

   Salgın, hem sosyolojik hem psikolojik etkilerinden biri de teknolojik araçlarla yaygın iletişim kurmanın önemli olduğunun farkına varılmasıdır. Özellikle orta yaş grubunun, sosyal medyanın ve iletişim teknolojilerinin bağımlısı olma oranında artış görülebilir.

Etkinlik No.: 303

1. Muhtemel cevaplar şunlardır:

   Harput, UNESCO Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'ne alındı.

   Harput kentinin Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'ne girmesi Elazığ'da adeta bayram sevinci yarattı.

2. UNESCO Dünya Miras Komitesi toplantısında alınan karar sonrası, binlerce yıllık kültürel mirasıyla açık hava müzesi konumundaki Harput kentinin Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'ne girmesi Elazığ'da âdeta bayram sevinci yarattı.

   UNESCO listesine alınması; turistin gelmesi, Harput'un yeniden canlanması, Elazığ'ın kalkınması demektir.

3. a) Harput çok eski bir yerleşim yeridir ve birçok değişik medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Dolayısıyla Harput'ta bu medeniyetlere ait eserleri bölgenin hemen her yerinde görmek mümkündür.

   b) *Anadolu medeniyetinin en önemli kavşaklarından biri olan, 4 bin yıllık maziye sahip, tarih, kültür ve sanatın harmanlandığı Harput Eğri minaresiyle dünyada tek olma özelliğine sahip Ulu Cami'nin yanı sıra Kurşunlu, Sarahatun, Alacalı ve Ağa camileri ile Meryem Ana Kilisesi'nin, Harput'un önemli eserleri arasında yer aldığına*

   Bu cümleler Harput'un hak ettiği ilgiyi ve değeri göremediğini anlatmakta dolayısıyla Harput'un Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'ne girmesinin insanlarda yarattığı sevincin haklılığını ortaya koymaktadır.

4. Bazı eser veya yerler uzun geçmişleri ve farklı kültürlerin ürünleri olmaları nedeniyle sadece bulunduğu yörenin değil bütün insanlığın ortak malı olarak kabul edilir. Bu yerler ve eserler tüm insanlık tarafından korunmalı ve gelecek nesillere taşınmalıdır. İnsanların dünyanın değişik yerlerinde bu tür eserlerin bulunduğunu bilmeleri oraları görme isteği uyandıracak dolayısıyla bu eserlere sahip ülkeler ilgi odağı hâline gelecektir. Turistik amaçla insanların bu yerlere gitmeleri orada konaklamaları, yöre insanlarıyla iletişime geçmeleri insanların birbirine bakış açılarını değiştirecek gönüller arasında bir köprü oluşmasına vesile olacaktır.

5. Harput'un bu listeye girmesiyle birlikte insanların ilgisi Harput üzerine yoğunlaşacak, gerek yurt içinden gerekse yurt dışından insanlar yöreyi ziyarete gelecek, burada konaklayacak, alışveriş yapacaktır. Bu da yöre esnafını olumlu yönde etkileyecektir. Bu insanların konaklamaları için oteller yapılacak, ulaşımın kolaylaşması için yollar yapılacaktır. Yeni iş kollarının açılmasıyla insanlar daha rahat iş bulma imkânına kavuşacaktır. Ben bu yörede yaşayan biri olsaydım yöresel kıyafetler yapıp satan bir dükkân açardım.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 304

1. Mangala sözcüğünün ne anlama geldiğini, mangala oyununun oynanma şeklini, geçmişten günümüze kadar çok geniş bir coğrafyada oynanan bir strateji oyunu olduğunu, diğer ağız ve şivelerdeki karşılığını öğrendim.

2. Haber metninde mangala oyununun geçmişi, diğer ağız ve şivelerdeki karşılığı, oynama şekli vs. ile ilgili pek çok ayrıntı, alanında söz sahibi birinin ağzından aktarılmıştır. Böylece okurun, haberdeki bilgilerin doğruluğundan şüpheye düşmeden bilgi sahibi olması sağlanmıştır.

   Ayrıca haber yazarı konuyla ilgili edindiği sağlıklı verilerle haber metnini yazma imkânı bulmuştur.

3. Metnin asıl iletisi olan "Mangala, çok geniş bir coğrafyada oynanmış ve geçmişi çok eskilere dayanan bir oyundur." düşüncesi verilen örneklerle pekiştirilmiş ve bir bakıma düşüncenin doğruluğu kanıtlanmıştır. Böylece anlatım daha anlaşılır hâle getirilmiş ve bilgilerin okur belleğinde daha kalıcı olması sağlanmıştır. Aynı zamanda oyunla ilgili araştırma yapmak isteyen kişilere ayrıntılı veriler sunulmuştur.

4. Haber metninde mangala adlı zekâ oyununun geçmişten günümüze kadar pek geniş bir coğrafyada oynanmış bir kültür mirası olduğu ve bu oyunun herkes tarafından oynanan bir oyun hâline gelmesi gerektiği vurgulanmıştır. Metin genel anlamda bilgilendirmeyi amaçladığından açıklayıcı anlatıma başvurulmuştur. Tanık gösterme, örneklendirme, karşılaştırma düşünceyi geliştirme yollarıyla okurun aklına gelebilecek sorular yanıtlanmış ve düşünce daha somut ve ikna edici bir biçimde okura sunulmuştur.

5. a) Muhtemel cevaplar şunlardır:
   Çocukken oynadığımız oyunlar satranç, dama, isim-şehir-eşya oyunu, saklambaç, mendil kapmaca, yakan top, birdirbir, çelik çomak, körebe gibi oyunlardır.
   Zekâ oyunları stratejik düşünme yeteneğini geliştirir ve belli bir konu üzerinde dikkati yoğunlaştırabilme yetisi kazandırır. Birlikte oynanan oyunlar yardımlaşma, fedakârlık, centilmenlik gibi duyguların, iş birliği içinde çalışma ve sağlıklı iletişim kurma becerilerinin gelişmesine katkı sağlar. Kazanmak kadar kaybetmenin de son derece normal ve insan hayatının bir gerçeği olduğu anlaşılır. Kazanan kişide öz güven, kaybedende azim ve kararlılık duygusu gelişir. Bu oyunlar boş zamanların daha verimli değerlendirilmesini mümkün kılar.

   b) Stratejik düşünme gerektiren zekâ oyunlarının yanı sıra şiddet içerikli pek çok oyun, çocukların kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Uzun süre ekran başında durmak zamanı kontrollü kullanamama, ortopedik sorunlar, görme sorunları, uyku düzensizliği, yalnızlaşma, iletişim kuramama, sosyal ilişkilerin zayıflaması gibi çeşitli olumsuzluklara yol açabilir.

Etkinlik No: 305

1. Yazar, haber metnini oluştururken haberi bir olay çevresinde anlatmış; öyküleme ve betimlemeden faydalanmıştır. Bu farklı anlatım biçimleri bir arada kullanıldığında haber daha anlaşılır olmuştur ve metin zenginleşmiştir. Ayrıca haber yazısı okuyucuyla sohbet eder gibi yazılmıştır. Bu da metin ile okuyucu arasında sağlam bir bağ kurulmasını sağlamıştır.

2. Urfa'da on iki bin yıl önce inşa edilmiş bir tapınak bulundu. Bu, dünyanın ilk tapınağı. Göbeklitepe, Çatalhöyük'ten iki bin yıl daha eski. Dünyanın en ünlü arkeologları, *Göbeklitepe her şeyi değiştirdi.* diyor. Çünkü tarihi en az iki bin yıl evvele çekti. Göbeklitepe insanların avcılıktan çiftçiliğe geçip buğdayı toprakla buluşturduğu nokta. Kısaca, medeniyet tarihi burada başlıyor diyebiliriz. Neolitik Çağ insanların mağaralarda yaşayan avcı/toplayıcı yaşamdan yerleşik düzene geçtiği süreci anlatır. Bu bağlamda yani 1994 yılına kadar kapalı kalmış, âdeta derin dondurucuda korunmuştur.

3. Anlatımı pekiştirmiş ve kuvvetlendirmiştir. Haberde anlatılanların okur zihninde canlanması sağlanmıştır. Bilgiler daha kalıcı hâle gelmiştir.

   Metinden örnek cümleler:

   Zira Cilalı Taş Devri'nden bu yana, yani 1994 yılına kadar kapalı kalmış, âdeta derin dondurucuda korunmuştur. Neolitik insan, nedendir bilinmez, burasını dikkatli bir şekilde toprakla doldurup/mühürleyip terk etmiş. Aynı lavlar altında donmuş Pompei gibi burası dokunulmamış bir cevherdir.

   Eski arkeologlar, define avcıları gibi davranıp dinamitle girerlermiş sitlere.

   Bu ağaç, Tim Burton'ın (Tim Börtın) film setlerine yakışır gotiklikte.

   Bu cümlelerde benzetmelere yer vermiştir. Bu benzetmeler anlatılanları hayal etmeye yardımcı oluyor.

4. Dünya tarihinin yeniden yazılmasına neden olan Göbeklitepe'nin keşfi beni heyecanlandırdı. Böyle bir keşfin ülkemizde yapılması ülkemizin dünya tarihi için ne kadar önemli olduğunu bir kez daha hatırlattı. Dünyanın en eski yerleşim yerinde yaşamak, o zamanki insanların ayak bastığı yerleri ayak basmak âdeta o insanların teneffüs ettiği havayı teneffüs etmek insanı özel hissettiriyor. Göbeklitepe'yi gezerek zamanda yolculuk yapmış hissine kapılmak insanı heyecanlandırıyor. Göbeklitepe ile tarihin değişmesi, yeniden yazılması ne kadar önemli bir coğrafyada yaşadığımızın bir kanıtıdır. Ayrıca bu keşif ile arkeolojiye ve geçmiş kültürlere ilgi duymaya başladım. Bir arkeolog olup yeni keşifler yapmak, yeni kültürler tanımak istiyorum.

Etkinlik No.: 306

1. 1964 yılının Mayıs ayında Çavdarlı köyü yakınlarında yapılan kazılar sonucunda tarih öncesi dönemlerde bolluğun ve bereketin sembolü, koruyucusu olduğuna inanılan ana tanrıça Kybele heykeli bulundu. Tarihî eser kaçakçıları, binlerce yıl boyunca bir çok medeniyete beşiklik yapan ülkemizin değeri maddi ve manevi olarak paha biçilmez olan tarihî eserlerini ülkemizden sinsice kaçırmışlardır. 100 yıl boyunca ülkemizden kaçırılan tarihî eserlerin ülkemize yeniden getirilmesi için tüm alanlarda mücadele etmeliyiz.

2. Okuduğumuz metinde anlatım biçimlerinden baskın olarak öyküleyici anlatım kullanılmıştır. Öyküleyici anlatımın özelliklerine metinde yer verilmiştir. Metindeki *Özpınar, Kybele heykelini 60 yıl önce köylülerin bulduğunu ve bir koleksiyoncu tarafından İsrail'e kaçırıldığını söyledi.* cümlesini incelediğimizde cümlenin öyküleyici anlatımın bir özelliği olan haber kipiyle çekimlendiğini görmekteyiz. Ayrıca bu cümlede bir olayın, şahısların, zamanın ve yerin bulunması öyküleyici anlatım biçiminin kullanıldığının bir delilidir. Metindeki *1964 yılında Çavdarlı köyü yakınlarında tesadüfen yapılan bir yol kazısı sırasında Roma Dönemi'ne ait eserlerin ağırlıklı olduğu kalıntılar bulunur ve bunlar tabii o dönemde büyük ses getirir.* cümlesinin de 1. cümle gibi haber kipiyle çekimlendiğini görmekteyiz. Bu cümlede de yerin, olayın, zamanın bulunması öyküleyici anlatım biçiminin baskın olarak kullanıldığının ispatıdır. Okuduğumuz metinde düşünceyi geliştirme yollarından ağırlıklı olarak tanık gösterme kullanılmıştır. Alıntılar hiç değiştirilmeden alınmıştır. Metindeki *Bu eser ilk olarak İsrail'e kaçırılmış ve sonrasında tabi kimsenin haberi yok kaçırıldığından.* dedi cümlesi alıntıların değiştirilmeden yapıldığını gösterir.

   Bir haber metninin yazarı olsaydım tartışmacı anlatım biçimini ve düşünceyi geliştirme yollarından örneklendirmeyi kullanırdım. Çünkü haber metinleri öğretici metin türlerindendir.

3. Okuduğumuz haber metninde ağırlıklı olarak öyküleyici anlatım biçimi ve düşünceyi geliştirme yollarından da tanık gösterme kullanılmıştır. Bu haber metninin yazarı ben olsaydım bu haber metnini açıklayıcı anlatım biçimi ile yazardım. Çünkü açıklayıcı anlatım biçiminde amaç bilgilendirme ve öğretmektir. Yazacağım haber metninde ülkemizde yapılan tarihî eser kaçakçılığı ile ilgili okuyucuyu bilgilendirmeyi amaçlamaktayım. Tarihî eser kaçakçıları ile ilgili nasıl mücadele edileceği ve ülkedeki tüm paydaşların neler yapması gerektiğini öğretmeyi amaçlamaktayım. Yazacağım haber metninde düşünceyi geliştirme yollarından ağırlıklı olarak sayısal verilerden yararlanırdım. Çünkü haber metinlerinde sayısal verilerden yararlanmak yazının daha inandırıcı olmasını sağlayacaktır. Sayılar insanlar için her zaman daha inandırıcı olmuştur. Yazacağım haber metninde istatistiksel verilere başvurmak anlattıklarımın kanıtlanmasını sağlayacaktır.

CEVAP ANAHTARLARI

4. a) Bence bir fark olurdu. Haberde doğrudan ilgili ve konuyu bilen bir kişinin sözlerinin olduğu gibi aktarılması metnin inandırıcılığını artırdığı gibi haberin hazırlanma sürecinde araştırma yapıldığını göstermektedir.

b) Eğitim sistemi içinde küçük yaşlardan itibaren bireylere bu mirasın dünyaya ait ama bize emanet olduğu ve bizim topraklarımızda kalması gerektiği bilinci yerleştirilmelidir. Belli bir yaşa gelmiş ve eğitim sürecinden çıkmış vatandaşlara ise bu eserlerin ülkemiz için önemini anlatan paneller yapılabilir, kamu spotları hazırlanabilir.

Etkinlik No.: 307

1. -NE?

-22. Uluslararası Hazar Şiir Akşamları

-NASIL?

- Dergi temsilcileri ve bilim insanlarının katılımıyla gerçekleştirilecek olan panel ve konferansların da yer aldığı 22. Uluslararası Hazar Şiir Akşamları'na yurt içinden ve yurt dışından toplam 25 şair katılacaktır.

-NEDEN?

- *Arif Nihat Asya ve Bayrak* temasını akademik düzeyde ve halkın katılımıyla değerlendirmek için.

-NEREDE?

-Elazığ'daki çeşitli mekânlarda, (Atatürk Kültür Merkezi'nde).

-NE ZAMAN?

-25-28 Eylül 2014 tarihlerinde.

-KİM?

- Elazığ Valiliğinin himayelerinde gerçekleştirildi.

2. Program yeterince açık bir şekilde verilmiş. Bu haber metninin devamında ayrıntılı bir program yer alabilirdi. Uluslararası olduğu belirtilmiş ancak hangi ülkelerden katılımcılar olduğu açıklanmıştır.

3. Kültür ve sanat içerikli programlardan olan şiir akşamları, spor etkinliklerine göre daha sakin ve dingin programlar arasındadır. Yemek ve içmek nasıl bedeni beslerse bu etkinlikler de ruhu besler. Ruhun incelmesini sağlar. Bu sebeple toplumların gelişmesinde etkili unsurlar arasındadır.

4. Sahnenin hemen önünde şiir dinletisinin adının yer aldığı bir pankart yer alacak. Fonda şiir dinletisinin adına yakışır bir sonbahar tablosu yansıtılacak. Zaman zaman slaytlardaki sonbahar fotoğraflarıyla fon değiştirilecek. Her şiir için ışıklandırma değişecek…

Etkinlik No.: 308

1. a) Alışılmışın dışında bir gözlük ve bu gözlükle uğraşan insanları gördüğümden görseller daha önce dikkatimi çekti. Metnin siyah, görsellerin renkli olmasının da bu durumda etkisi olabilir.

b) Öğrencilerin aklına gelebilecek muhtemel sorular şunlardır:

Gözlüğe benzeyen bu nesne nedir?

Bu gözlük nasıl bir işleve sahiptir/hangi amaçla üretilmiştir?

Bu gözlüğü kim/kimler yapmıştır?

Gözlük üzerinde inceleme yapmalarının amacı nedir?

Haber metni gereken ayrıntıları sunduğundan görsellerle ilgili olarak aklıma gelen soruların cevabını metinde buldum.

c) Ana hatlarıyla gözlüğe benzeyen ancak malzemesi ve görüntüsüyle fotoğraftakinden farklı bir gözlük hayal ederdim.

2. Haber metinlerinde görsel ögelerin önemli işlevlerinden biri haberin doğruluğuna yaptığı katkıdır. Başta fotoğraflar olmak üzere bütün görsel ögeler haber metninde verilmek istenen mesajı somutlaştırarak okura/izleyiciye sunar. Bu somut bilgi kanıt özelliği taşır. Örneğin görme engelliler için geliştirilen *titreşimli gözlük* ile bu buluşu gerçekleştiren İzmirli lise öğrencilerini gösteren fotoğraflar, yapılan çalışmanın kanıtı gibidir. Ayrıca görseldeki öğrencilerin maskeli oluşu, projenin pandemi döneminde geliştirildiğini ve -yazıldığı günlerde- haberin güncel olduğunu gösterir.

3. Olası cevaplar:

İçerik daha fazla etkilidir. Haber metinleri ilginç bir olay ya da durumla ilgili bilgi vermeyi amaçlayan metinlerdir. Merak uyandıran bir konuyu ele alması, konuyla ilgili akla gelebilecek sorulara doyurucu cevaplar vermesi, okurun anlayabileceği açık ve akıcı bir dille kaleme alınmış olması bu metinlerin okunabilirliğini artıran hususlardır.

Görsellik daha fazla etkilidir. Bir haber metninin içeriği ne kadar dikkat çekici olursa olsun metin tek başına okurun dikkatini çekmeyebilir. Doğru seçilmiş bir veya birden fazla görsel ögenin (fotoğraf, karikatür, grafik vb.) kullanılmış olması okurun daha çok ilgisini çekecek, onu metni okumaya yönlendirecek ve haberin zihinlerde daha kalıcı olmasını sağlayacaktır.

4. Görsellerin metni tamamlama konusunda yeterli olduğunu düşünmüyorum. Çünkü geliştirdiği *Üç Boyutlu Uzayda Arbelos ve Arşimet Küreleri* konulu projeyle haber metninde söz edilen Bilgenaz Altıparmak adlı öğrencinin de yer aldığı bir fotoğraf kullanılabilirdi. Ayrıca Bilgenaz Altınparmak'ın projesiyle ilgili bir görsele de yer verilmesi gerekirdi.

5. Ülkem, okulum, ailem ve kendi adıma gurur duyardım. Bir habere konu olan başarı hikâyemin, diğer öğrenci arkadaşlarımı teşvik edeceğini düşünmek beni mutlu ederdi. Yeni başarılara imza atmak için çalışma azmim ve heyecanım artardı.

Etkinlik No.: 309

1. 2. görsel ve 3. görsel birbiri ile yer değiştirilmelidir. 3. görsel deniz suyunun çekilmesiyle 2. görsel de trafik yoğunluğuyla ilgilidir.

2. a) Görsel haber metninin şu bölümüyle ilgidir:
Toz bulutu oluştu.
Deprem, İstanbul, İzmir ve çevre illerden hissedildi. Ege Denizi'nde gerçekleşen deprem sonrası, İzmir kent merkezinin üzerinde toz bulutu oluştu.

b) yıkım, kayıp, acı…

3. Haber yazısında kullanılan görseller ilgi çekici ve haberi açıklayıcı nitelikte olup metnin anlaşılmasını kolaylaştırmıştır.

4. a) Trafik yoğunluğu oluşturmamaları, iletişimin kesilmemesi için internet tabanlı haberleşme uygulamalarını ve SMS'yi tercih etmeleri yönünde uyarmışlardır.

b)

c)

Deprem Sonrası Alınabilecek Önlemler
▸ Depremlerden sonra çıkan yangınlar oldukça sık görülen ikincil afetlerdir, gaz vanaları kapatılmalıdır.
▸ Sarsıntılar tamamen bitene kadar hasarlı binalara girilmemelidir.
▸ Yardım çalışmalarına katılarak özel ilgiye ihtiyacı olan afetzedelere -yaşlılar, bebekler, hamileler, engelliler- yardımcı olunmalıdır.
▸ Varsa dökülen tehlikeli maddeler temizlenmelidir.
▸ Yıkıntı altında mahsur kalındıysa enerjiyi en tasarruflu şekilde kullanmak için hareketler kontrol altında tutulmalıdır.

Etkinlik No.: 310

1. Yönerge

1. Haber metnindeki sayısal verilerin ayrıca tablo hâlinde verilmesi, bilgiyi daha net kavramamızı sağlamıştır. Cümlelerin arasında kaybolan rakamlar ve istatistikler tabloda açık bir şekilde görülmektedir. Bu da haberin anlaşılırlığını olumlu anlamda etkilemektedir.

2. Yönerge

2. a) Bu infografik, haberin konusuyla ilgili oldukça detaylı ve bilgilendirici bir biçimde hazırlanmıştır. Önceki yılın rakam-

CEVAP ANAHTARLARI

larıyla karşılaştırmalar yapılmış, satışların ve elde edilen gelirlerin en yoğun olduğu iller de grafik hâlinde verilmiştir. İnfografikte seçilen renkler, arka planda kullanılan fon, cümlelerin ve grafiklerin yerleştirilme şekli sade, estetik ve uyumludur.

b) Gençler günümüzde uzun metinler okumaktansa kısa ve öz bilgilerin yer aldığı bu gibi görsellerden bilgi almayı tercih ediyor. Dolayısıyla bazı haberlerin infografik üzerinden verilmesi gençlerin habere olan ilgisini artıracaktır.

3. Hazırlayacağım infografiğin arka planına okulumuzun logosunu yerleştirirdim. Çarpıcı bir haber başlığı bulur ve açıklayıcı birkaç haber cümlesi yazardım. Yarışmada çekilen fotoğraflardan bir kolaj yapar ve sayfanın uygun yerlerine bu kolajları serpiştirirdim. Yarışmada derece yapanları bir tablo hâlinde verirdim. Birbiriyle uyumlu ve dikkat çekici renkler kullanmayı tercih ederdim.

Etkinlik No: 311

1. Metin ve görseller birbirini tamamlamaktadır. Görsellerden metnin içeriğine dair fikir yürütmek mümkündür. İçerikte henüz yeni yeni şekillenen ve ileriye dönük bir durumdan bahsedildiği için öğrencinin hayal dünyasına ve bilgi birikimine göre kullanılabilecek görseller farklılık gösterebilir.
2. Metnin görsellerle desteklenmesi, içerikte anlatılanların ve verilmek istenen mesajın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılmasına katkı sunar. Görsel anlatımın daha hızlı ve kalıcı öğrenmedeki rolü düşünüldüğünde görsellerle desteklenmiş bir metin, içeriğin okuyucunun zihninde somutlaşmasına, metin-okuyucu ilişkisinin güçlenmesine ve etkili bir öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olur.
3. - Metnin içeriğiyle uyumlu ve dikkat çekici görseller seçilmelidir.
   - Görseller zihni yormayacak, olumsuz çağrışımlarda bulunmayacak ve içeriğin somutlaştırılmasına yardımcı olacak nitelikte olmalıdır.
   - Görseller, metnin içeriğine uygun şekilde yerleştirilmelidir.
   - Metin ve görsel birbirine feda edilmemeli birbirini tamamlamalıdır…

Etkinlik No.: 312

1. a) Haber metinlerinde önemli olan, bilgilerin tarafsız bir şekilde aktarılmasıdır. Anlatıcı, konuyla ilgili kendi kanaatini belirtirse okuru yönlendirmiş olur. Haber yazıları, anlatıcının olayları olduğu gibi okuyucuya iletmesi etrafında şekillenir.
2. Sayısal verilerin sıkça kullanılması metnin akıcılığını engellemektedir. Sayısal veriler haber metinlerinde öne sürülen düşünceyi ispat için gereklidir ancak çok fazla kullanıldığından metnin akıcılığını olumsuz etkilemiştir.
3. Metnin tamamında olumlu ifadeler kullanılmıştır. Başarının nasıl sağlandığıyla ilgili ayrıntılara girilmiştir.

Etkinlik No.: 313

1. a) Haber metinlerindeki yapmacıksız, sade, tarafsız ve açık üslup, hikâyelerde mecazlar, söz sanatları ve öznelliğin hâkim olduğu bir üsluba yerini bırakır.

   b) Bu haber metni bir romandan alınsaydı duygusal etkisi daha kuvvetli olurdu. Çünkü duygusallık, eylemleri duygulara ve hislere dayandırmaya yönelik bir uygulamadır. Haber metinleri, bilgi verme amacıyla yazılır. Romanda ise estetik zevk gayesi vardır. Haber metinlerinde duygu ve düşünceler kısa kesin bir dille aktarılırken romanda duygular, hayallerle süslendirilerek verilir.
2. Verilen haber metninde metnin üslubuna uygun, sade bir dil kullanmıştır. Yazarın, günlük hayatta kullanılan dilden fazla ayrılmadığını ve rahat okunabilecek bir şekilde dili kullandığını görmemize rağmen *Kardeşliğin, cömertliğin, yiğitliğin, fedakârlığın, doğruluğun, dürüstlüğün, kalitenin, üretimin, ahlakın, sanatın, aklın ve bilimin esas alındığı Ahilik teşkilatı…*

   Ahilik; üretime, kaliteye, helal lokmaya dayalı sistemiyle Osmanlı Devleti'nden kalan gönül coğrafyasında birlik ve beraberliğe katkı sunmaya devam ediyor." cümleleriyle de haber metnine yorum kattığını görüyoruz.
3.

Dil ve Anlatım Özellikleri		Değerlendirme
Akıcılık	İfadenin hiçbir engele uğramadan akıp gitmesidir.	Akıcılığı bozan bir kelime ve cümle yoktur. Metin akıcılık bakımından özgündür.
Deyim kullanımı	Gerçek anlamından uzaklaşmış birden çok sözcükten oluşan, bir kavramı ya da durumu karşılayan kalıplaşmış sözcük gruplarının kullanılmasıdır.	Müslüman ve vasıflı bir meslek sahibi üretici hâline getirilmesine katkı yaptı. …Osmanlı Devleti'nden kalan gönül coğrafyasında birlik ve beraberliğe katkı sunmaya devam ediyor.
Duruluk ve Açıklık	Duruluk anlatımda gereksiz sözcüklerin bulunmamasıdır. Açıklık ise duygu ve düşüncelerin açık bir şekilde anlatılmasıdır.	Metin genelinde gereksiz ifadeler yoktur. Genellikle açık ve duru bir anlatım vardır. Metinde anlaşılması zor cümle kullanılmamıştır.
Öznellik	Yazıda yorum içeren yargılardır. Söyleyenin kendi düşüncesini, duygusunu veya beğenisini içeren cümlelerdir.	Kardeşliğin, cömertliğin, yiğitliğin, fedakârlığın, doğruluğun, dürüstlüğün, kalitenin, üretimin, ahlakın, sanatın, aklın ve bilimin esas alındığı Ahilik teşkilatı… Ahilik; üretime, kaliteye, helal lokmaya dayalı sistemiyle…
Nesnellik	Kişiden kişiye değişmeyen, herkes için geçerliliği aynı olan, doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanabilen yargılardır.	Haber metni olduğu için metnin genelinde nesnel cümleler vardır.

Etkinlik No.: 314

1. Gönül, Tur Dağı'dır.

   Gönül, sırçadan bir köşktür.

   Gönül, nadide bir çiçektir.
2. Diziye ilham kaynağı olan Mustafa Çiftci ile de mutlaka röportaj yapar, haber metnine onu da konu edinirdim. Bu yönüyle metin eksik kalmış gibi.
3. Dizinin yönetmeninden ve başrol oyuncularından alınan alıntılar, haber metninin daha akıcı olmasını sağlamıştır. Metni daha ilgi çekici hâle getirmiştir.
4. Haber metninin anlatımı, metin için kullanılan görsel, diziyi izlemek için bir merak uyandırmaktadır.

Etkinlik No.: 315

1. İmza attığı pek çok eserle kültür hayatımızda önemli bir yeri olan Yahya Kemal Beyatlı'nın ve eserlerinin unutulmaması için kurulan bu enstitü bende *vefa* kavramını çağrıştırıyor. Başta adı geçen enstitünün kurucuları olmak üzere insanımız gerek kültürel gerek siyasi anlamda ülkesinin gelişmesine katkısı bulunan Yahya Kemal'i unutmamış, onun adının sonraki kuşaklar arasında yaşaması için bu tür çabalar sergilemiştir.
2. Haber metinleri öğretici metinlerdendir. Anlatacağı olaylar oluştuğu toplumun ve kültürün izlerini taşır. Ölüm sosyal bir gerçekliktir. Haber metni ölümü anlatırken oluştuğu kültürün bu gerçekliğe yüklediği anlamları, bu gerçekliği algılayışı, anlamlandırışından faydalanmıştır. Böylelikle okurun bu gerçekliğin kültürel değerini de sezinlenmesi sağlanmıştır. Metin yazarı sonbaharı ölümü hatırlatmasından dolayı metnin başlığında kullanmıştır.
3. Bireysel gerçekliklere yer verilmesi haberin okur üzerinde etkisini arttırır. Ölüm gibi insanı derinden etkileyen bir gerçekliği şiirsel bir tavır ile anlatması metni daha canlı ve akıcı bir hâle

CEVAP ANAHTARLARI

getirmiştir. Ayrıca okur sonbahar, şair, şiir ve ölüm arasındaki bağı hissetmiştir. Bu durum metnin zihinlerde daha uzun süre hatırlatmasını sağlar.

4. Bence şairler yaşadıkları toplumun ve çağın ruh hâlini, duygu dünyasını haykıran kimselerdir. Toplumların izlerini, değişimlerini, arayışlarını, hissedişlerini ve yaşadıklarını şiirleri aracılığıyla tarihe âdeta kazırlar. Şairler toplumların bayrak şahsiyetlerinden sayılabilirler. Bana göre şairler bazen değişime öncülük ederek bazen yaşanılanları kayıt altına alarak bazen de toplumun hissettiklerini haykırarak toplumlara etki ederler. Toplumdan aldıklarını tarihe aktarırlar. Farklı kültür ve medeniyetlerden aldıklarını topluma aktarırlar. Şairler âdeta birer köprü vazifesi görürler. Bence şairler şiirler aracılığıyla insanı ve toplumu insana anlatırlar. Ünlü şairimiz Mehmet Emin Yurdakul'un dediği gibi: "Şairleri haykırmayan bir millet, sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir."

5. Bence haber metninden Osmanlı Devleti'nin coğrafyasında son asırda yaşananlar, Cumhuriyet Dönemi'nin Onuncu Yıl kutlamaları, kültürel dönüşümün yaşandığı dönemler, kişisel bunalımlar ve bunların toplumsal hayata yansımaları, şehirlerin toplum hayatına etkileri, yenileşme çabaları tespit edilebilir. Bana göre şairler yaşadıkları dönemin aynası gibidir. Onların hayatları ve şiirleri yaşadıkları dönemin sosyal, siyasi ve tarihî olaylarından izler taşır.

6. Her insan şair olma potansiyeline sahiptir. Çünkü gençlik döneminde yaşanılan duygusal gelgitler ve coşkunluklar insanın bir şekilde şiir ile tanışmasına ve bazı karalamalar yapmasına neden olur. Fakat şairlikte derinleşmek, yetkinleşmek kısaca şair olabilmek için gençlik döneminde yaşanan duygusal coşkunluğun devamlı bir hâl alması gerekir. Böylelikle tecrübe edinen şair duygularla pişer, piştikçe olgunlaşır, olgunlaştıkça gerçek bir şaire dönüşür. Şiir yazmakta gösterilen ısrar ve devamlılık kişiyi şair yapar. Ayrıca olay ve olgulara başka bir gözle bakabilme, gözlem yeteneğindeki ustalık, estetik bakış beraberinde mükemmel şiiri getirir.

7. Bu sanatçıların Türk kültür ve edebiyatında iz bırakmaları bu haber metnine konu olmalarını sağlamıştır. Örnek olarak bahsedilen şairlerden Orhan Veli ve Yahya Kemal'in, şiirlerinde İstanbul'a ve İstanbul sevgisine yer vermeleri onların İstanbul şairi olarak anılmalarını sağlamıştır. Bu iki şair şiirlerinde İstanbul'un millî, manevi ve tarihsel unsurlarına da yer vermişlerdir.

Etkinlik No.: 316

1. Okuduğumuz bu haber metni kalenin yapıldığı dönemin mimari ve mühendislik teknolojisi, sosyal, askerî ve kültürel hayatı ile ilgili önemli bilgiler vermektedir. Haberi okuyunca Zerzevan Kalesi'ni görmemiş olmama rağmen bende bu kale, su yolları ve sarnıçlar büyük hayranlık uyandırdı. Günümüzden 3 bin yıl önce mimarlık ve mühendislik harikası bir mimari eser oluşturulması beni hem çok şaşırttı hem de böyle bir esere sahip olduğumuz için gururlandırdı. 3 bin yıl önce yapılan kaleye 1800 yıl önce su sistemi oluşturulmuştur. Su sistemi sosyal hayat ile ilgilidir. Sarnıçların yapılması sonucunda Romalılar 400 yıl boyunca su sıkıntı yaşamamıştır. Bu da sosyal devlet uygulamasının güzel bir örneğidir. Kale, su sistemi ve sarnıçlar mimari ile ilgilidir. Roma Dönemi'nden kalan bu kale askerî hayat ile ilgilidir. Zerzevan Kalesi'nin UNESCO Dünya Kültür Mirası geçici listesine girmesi dünya kültür mirası eseri olduğunu gösterir.

   Roma Dönemi'nde Zerzevan Kalesi , su yolları ve sarnıçların yapılması Roma'nın büyük bir medeniyet olduğunu göstermektedir. Anadolu'nun tarih boyunca çok büyük medeniyetlere ev sahipliği yapması gurur duyulacak bir durumdur. Bu nedenle üzerinde yaşadığımız bu toprakların değerini bilmeli ve dünya kültürünün ortak değerleri olan bu toprakların kültürel değerlerine sahip çıkmalıyız. Bu haber metni bu toprakların kültürel değerleri ile ilgili fikir ve hayal dünyamı geliştirmiştir.

2. Toplumun bilgilenmesi, bilinçlenmesi ve ilham alması konusunda haber metinlerinin önemli olduğunu düşünüyorum. Binlerce yıl önce kısıtlı imkânlarla yapılan tasarımlar, gününüzün gelişmiş teknolojisi için kimi zaman ilham verici olabilir. Metindeki haber de bunu en gerçekçi biçimde yansıtmaktadır.

3. Evrensel bir değer olan bir kale ile ilgili haber metninin yazılması bence okuyucunun ilgisini çekeceğinden metnin okunurluğunu artırmıştır. UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası geçici listesine alınan bir eserin nerde olduğu ve hangi özellikleri taşıdığı okuyucuda merak uyandıracak bir durumdur. Bu tarihî eserin tüm insanlık tarafından takdir edilmesi metne ilgiyi artırmıştır. Metnin ilk cümlesini okuyunca tüm metni okuma isteğim arttı. Böyle bir haber metninin oluşturulmasında ZerzevanKalesi'nin UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası geçici listesine girmesi etkili olmuştur. Maalesef ülkemiz değerlerine ülkemiz dışındaki kurum ve kuruluşlar sahip çıkınca harekete geçiyoruz. Evrensel bir değer olduğu tüm otoriterlerce kabul edilen eserleri metinlerde konu etmek okunurluğu bence kesinlikle artıracaktır. Tarihî eserleri, mimari ve mühendislik harikası eserleri konu edinen haber yazıları her zaman daha fazla okunmaktadır. Çünkü geçmiş zamanlarda yapılan bu eserler okuyucuda merak duygusunu artırmaktadır.

   Haberi yazılan Zerevan Kalesi'nin UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası geçici listesine alınmış olması benim de habere olan ilgimi artırdı. Haber metnini tüm ayrıntıları ile okuma hevesi duyarak metni zevkle bir çırpıda okudum.

4. Malatya ili sınırları içerisinde bulunan "Arslantepe Höyüğü'nü" anlatan ve okuyuculara tanıtan bir haber metni yazardım. Çünkü Arslantepe Höyüğü de aynı Zerzevan Kalesi gibi UNESCO Dünya Kültür Mirası geçici listesine 2014 yılında girmiş kültürel bir değerimizdir. 1961 yılından beri Arslantepe Höyüğü'nde kazı çalışması yapılmaktadır. Bu kadar uzun bir zamandır çalışmaların devam etmesi yazacağım haber yazısına olan ilgiyi artıracaktır. Anadolu'nun bilinen en eski şehir devletinin kurulduğu Malatya'daki Arslantepe Höyüğü'nün haber yapılması ilklerden olması nedeni ile okuyucunun merak duygusunu artıracağından bu eserle ilgili haber yazısı yazardım. Arslantepe Höyüğü'nün Hititlerden Roma ve Bizans'a kadar pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış bir tarihî eser olması benim haber metnime konu olmasının nedenlerindendir. Son yapılan kazılarda 5700 yıllık kalıntıların bulunması haber yazımın okuyucu tarafından daha fazla ilgi gösterilmesini sağlayacaktır. Dünyanın ilk yağmur drenaj hattının bu höyükte bulunması ve benim haber yazımda bundan bahsetmem haber metnimin daha fazla kişi tarafından okunmasını sağlayacaktır.

5. Zerzevan Kalesi savunma amaçlı yapılmış bir kaledir. Su kanalları ise bugün bile insanların hayranlıkla incelediği mimari ve mühendislik harikasıdır. Milimetrik eğilimlerin su kanalları yapılırken kullanılması matematikte Romalıların ileri düzeyde olduğunu göstermektedir. Sarnıçlar da o dönemin şartlarına göre mimarlık ve mühendislik harikalarıdır. Günümüzden 3 bin yıl önce yapılan kalenin bugün bile yıkılmaması mühendislikte ve mimaride Romalıların ulaşmış olduğu seviyeyi gösterir. Yakın bir zamanda yapılmış olan binaların depremlerde yerle bir olması manidardır. Teknolojinin gelişmesi sonucunda mühendislik ve mimaride günümüzde büyük ilerlemeler olmasına rağmen insan kalitesindeki düşüklük depremlerde binlerce insanın ölmesine sebep olmuştur. Günümüzden 1800 yıl önce kale içerisinde yapılan su yolları bugünün teknolojisi ile de rahatça yapılabilir. Bugün için en büyük sorun mimarların çizdiği projelere uyulmaması ve inşaatlar yapılırken mühendislerin uyarılarının dikkate alınmamasıdır. Çıkarılan deprem yasası ile ülkemizde de güvenilir ve sağlam binalar yapılmaya başlanmıştır.

   Bundan 1800 yıl önce Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 400 yıl yetecek su sarnıçlarının yapılmasına rağmen bu bölgenin yüz yıllarca sulanamamış olması mimarinin ve mühendisliğin gelişmesine rağmen çok ilginçtir. Güneydoğu kentlerimizdeki ovalar yeni yeni sulanmaya başlanmıştır. GAP ile uzunluğu bin 500 kilometreyi aşan ana sulama kanalları Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki tarım arazilerine hayat vermektedir. GAP; barajları, hidroelektrik santralleri ve sulama kanalları ile mimari ve mühendislik harikası olan bir projedir.

Etkinlik No.: 317

1. Yönerge

1. Madagaskar Penguenleri filmi, Madagaskar maymunu ve Madagaskar'ın bir ada olduğu aklıma geliyor.
   Aklıma hiçbir şey gelmiyor.

CEVAP ANAHTARLARI

2. Yönerge

2. a) Evet, değişti. Çünkü onların bizim Kurtuluş Savaşımızda bize destek vermiş olması beni duygulandırdı. İyi ki onlara su temini noktasında yardım edebiliyoruz.

Hayır, değişmedi. Çünkü Madagaskar halkının bize destek olduğunu biliyordum.

b) Su insanların en temel ihtiyacıdır. Su temini ise bizler için bir insanlık görevidir. İnsanı yaşatmak ve insanlığa hizmet bir insanlık borcudur. Hayatın devamı için yapılabilecek en etkili iyilik yolu onların su ihtiyacını karşılayabilmektir.

3. a) Bilgi, sabır ve emeğin suyla buluşması.
Suyla gelen dostluk.
Suyu da iyiliği de kana kana içtik.
Madagaskar'da zaman suyu işaret ediyor.

b) Bilimin ve bilginin ne kadar kıymetli olduğunu düşünüyorum. Bir Türk bilginin bulduğu yöntemin günümüzde de kullanılıyor olmasının yanında bu bilginin bir iyilik hareketinde kullanılması çok sevindirici bir durum.

c) Görsel ve işitsel yayınlar yapılması. Sosyal medya ve genel ağ kullanılarak iyilik haberleri tek tek her insana ulaştırılabilir. Ulusal medya temsilcilerinin ve devletlerin kamu spotları yoluyla ya da bağımsız kuruluşların reklam spotlarıyla iyilik hareketleri duyurulabilir.

4. a) Birincisi içinde bulunduğumuz çağın getirdiği bir durumdur. Çünkü bu tür yardımlar toplum tarafından eskisi kadar yapılmamakta ve yapıldığında ise belgesel niteliğinde bir türe etkili bir kaynak oluşturmaktadır. İkincisi geleneksel ve inançla ilgilidir. Ne kadar az habere konu olursa o kadar kutsal olduğu düşünülmektedir.

b) Türk toplumu manevi değerlerine bağlıdır ve bunları yaşatmaktan mutlu olan bir toplumdur. Yaptığı her türlü iyiliği içselleştirmiştir. Teknolojinin getirdikleri ve medyatik bakış Türklerin iyilik yapmasını engelleyememiştir.

Etkinlik No.: 318

1. Bütün dünyaya faydası olabilecek çalışmaların ve bu çalışmaları gerçekleştiren insanların haber metinlerine konu olmasını doğru buluyorum. Bu tür haberler öğrencilerin bilimsel çalışmalara yönelmesinde etkili olacaktır.

2. Böyle bir çalışmanın içerisinde yer almak isterdim. Bu çalışma haber olarak yayınlanırsa çok mutlu olurdum ve bundan da gurur duyardım.

3. *Allah izin verirse gelecek yaz Türkiye'de de kanser bölümünde klinik çalışmalarına başlarız. Planlarımız var. Bunları inşallah başarabiliriz.*

Türkiye doğduğumuz ülke, anavatanımız. Kalbimizin olduğu yer. Türkiye'deki insanlara yardım edebilecek olmak bizim için büyük mutluluk.

Bu durumu olumlu değerlendiriyorum. Başarılar elde eden bizden birinin manevi değerlerimizle bağlantısını koparmamış olmasından gurur duydum.

Etkinlik No.: 319

1. Haber metinlerinin temel amacı okuru bilgilendirmektir. Bu nedenle haber yazıları tarafsız yazılmalı, habere yorum katılmamalıdır. Yorum köşe yazarlarının işidir. Haber yazan kişi, okuyucuyu haberle baş başa bırakmalı, okuyucuya kendi varlığını hissettirmemelidir.

2. Habere konu olan kişiler azimli, mücadeleci ve çalışkan kişilerdir. Engellerini kabul etmiş, umutlarını kaybetmemişlerdir, kendilerini sınırlandırmamışlardır. İyimser bakış açıları ve gayretleri onları başarıya ulaştırmıştır.

3. Habere konu olan kişilerin yorum içeren görüşlerine yer verilmesi; haberin inandırıcılığına, akılda kalmasına, ilgi çekici olmasına katkı sağlamıştır.

Okuyucunun habere konu olan kişilerle bağ kurmasına imkân vermiştir.

Etkinlik No.: 320

1. Tırnak içindeki kelime grubu bu cümleye yorum anlamı katmıştır. Siirt'teki arıcılık faaliyetleri için oluşturulan bir ormanın *sanat eseri titizliğiyle* düzenlendiğini belirtmek, bu olaya ilişkin olumlu dolayısıyla öznel bir tavır içinde olunduğunu göstermektedir.

2. Muhabirin ifadesi olan cümlelerde -başlık dışında- tamamen nesnel bir yaklaşım söz konusudur; muhabir olayı ve konuyla ilgili demeçleri, kendi düşüncelerini katmadan aktarmıştır. Haberde adı geçen kişilerin *Siirt`in kalkınması için güzel bir proje oldu.", "Bir ay gibi kısa sürede bu projeyi tamamladık.", "Akasya ağaçlarından da faydalanacağımız için mutluyuz.", "Özellikle arıların tıbbi aromatik bitkilere kavuşacak olmasından dolayı sevindik*. gibi cümlelerinde ise duygu ve görüş bildiren ifadeler bulunmaktadır.

3. Toplam 13 bin 500 fidan dikildi. Bölgede böyle bir alan bulunmadığı için arıcıların talebi üzerine bir çalışma başlatıldı. Bölgede geven ve kekikten bal üretimi alıyoruz.

Olası Cevap: Haber yazıları öğretici ve bilgilendirici metinler olduğu için asıl olan, haberi yazan kişinin olaya ilişkin yorumu değildir. Haberi yorumlamak tamamen okuyucuya bırakılmalıdır. Okuyucu kendisine nesnel ve tarafsız bir dille aktarılmış haberi, kendi süzgeçlerinden ve bakış açısından geçirerek yine kendisi yorumlamalıdır.

4. Olası Cevaplar:

Günümüzde pek çok haber yazısında haberi yazan kişilerin kişisel yorumlarıyla karşılaşıyoruz. Haber yazısı objektif bir bakış açısıyla yazılmalıdır ama örneğin *Ali Yılmaz'dan skandal açıklamalar", "10 hektar orman cayır cayır yandı.* veya *Galatasaray'da beklenen ayrılık!* gibi cümleler, haberi hazırlayan kişilerin kişisel düşüncelerini yansıtmaktadır. Haber izlerken veya okurken böyle cümlelerle sıkça karşılaşıyorum. Dolayısıyla *Haber yazıları objektif bir tavır ve dille yazılmalıdır.* ilkesine uyulduğunu pek düşünmüyorum.

Etkinlik No.: 321

1. Soruda verilen ifadeler bilimsel yönden herkese göre aynı geçerliliğe sahip değildir. Kişiden kişiye göre değişebilen bu düşünceler; metinde kitabın değerini ve maddiyatın ötesinde olduğunu belirtmek, okuyucunun zihninde kitapla ilgili olumlu bir algı oluşturabilmek için verilmiştir.

2. Bir metinde verilmek istenenler; okuyucuda karşılık bulabilmesi için tutarlı, inandırıcı, doğru ve etkili bir anlatıma sahip olmalıdır. Haber metninde hedeflenen durum, buna yönelik yapılan çalışmalar ve elde edilen neticeler; kanıtlanabilir bilgilerin yanı sıra birtakım tespit, yorum ve görüşlerle desteklenmiştir. Okuyucu, metinde sadece bahsedilen kitabevinin alanı, sahip olduğu kitap sayısı, içinde yer alan etkinlik alanlarını zihninde canlandırmıyor; bununla birlikte kitabın değerine, kazandırdıklarına, kitaba bakış açısına, okura verilen öneme dair de fikir sahibi oluyor. Bu açıdan bakıldığında tespit, yorum ve görüşlerin okuyucuda ilgi uyandırması bakımından bir adım daha öne çıktığını söylemek mümkündür.

3. Öğrencilerin bilgi ve yorumlama kabiliyetlerine göre cevaplar farklılık göstermekle birlikte aşağıdaki gibi bir açıklama yapılabilir.

Evet, katılıyorum. İnsan, sadece biyolojik sistemlerden oluşan bir varlık değildir. Fizyolojik yönden hava, su, gıda vb. şeylere ihtiyaç duyan insanın ruhsal yönden de giderilmesi gereken ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlar da ruhun, gönlün ve hayalin eksikliklerinin tamamlanmasıyla giderilir. İlaçlar nasıl şifaya vesile oluyorsa kitaplar da ruhun, gönlün, zihnin, hayalin kötü duygu ve düşüncelerden arınarak kendini bulmasına ve ruhi yönden tamamlanmasına yardımcı olur.

4. Öğrencinin bilgi birikimine, yorumlama kabiliyetine ve kendi hayatındaki tecrübelerine göre cevaplar farklılık gösterebilir.

Soruda tırnak içinde belirtilen cümle, kitabın etkileriyle ilgili kişisel anlamda şahit olunan bir durumu anlatmaktadır. Ancak kitabevinde bahsedilen durum, gerek bireysel gerekse toplumsal yönden yabancı olmadığımız ve genelgeçer olarak kabul edebileceğimiz bir olgudur. Hemen her insanın hayatında bazen bir

CEVAP ANAHTARLARI

kitabın, bölümün veya sözün çok tesirli olduğunu, kişiyi "dönüm noktası" olarak tabir edilen bir hâlden bambaşka bir hâle çevirdiğini görebilmekteyiz. Dışarıdan inanması güç gibi gelen bu durum, kimi zaman bizim hayatımızda da görülebilmektedir. Başlar yitiren, gönüller fetheden, savaşlar durduran da kimi zaman bir söz değil midir? Buradan hareketle kitabın birey ve toplum hayatında köklü değişiklikler yaptığı ile ilgili çok sayıda araştırma olduğunu da unutmamak gerekir.

Etkinlik No.: 322

1. Cümleyi yorum hâline getiren *eğlenceli* sözcüğüdür. Eğer cümleden *eğlenceli* sözcüğü çıkarılırsa cümle bilgi cümlesine dönüşür.
2. Görselde kullanılan *Topaç* sözcüğündeki O harfinin altında topaç resmi var. Bu, aradaki bağı güçlendiren önemli bir kanıttır vb.
3. Çünkü onların seviyelerine uygun olarak hazırlandı.

   Çünkü onları çok iyi gözlemledik ve keyif aldıkları oyun etkinlikleri tespit ederek kitabımıza aldık vb.
4. Bu bölüm haber metninin özeti niteliğindedir. Haberin içeriğini ve yazarın olaya yaklaşımını net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Etkinlik No.: 323

1. Yazarın tarafsız davrandığını düşünüyorum. Yazar, yalnız bireylerin bazı beyin fonksiyonlarını daha iyi kullandığını ortaya koyan bilimsel bir araştırmadan söz etmiş ve bu araştırmanın sonucunu kişisel görüşlerini katmadan okura aktarmıştır.

   Yazarın taraflı davrandığını düşünüyorum. Çünkü tercih edilen başlık ve başlığın verilme şekli (tırnak içinde olmaması) yazarın, habere konu olan araştırma sonuçlarını kabul ettiğini ve bunları okurlarına da benimsetmeye çalıştığını düşündürmektedir. Başlık tırnak içinde verilebilir veya başlıktaki düşüncenin Kanadalı araştırmacılara ait olduğu belirtilebilirdi.
2. Haber yazarı, 40 bin kişi üzerinde yapılan bir deneyden söz etmiş ve deneyin sonucuyla ilgili verileri okura sunmuştur. Bu nedenle sunulan verilerin, başlıkta öne sürülen düşünceyi kanıtlayacak nitelikte olduğunu, başka verilere gerek olmadığını düşünüyorum.

   Haber metni, başlıkta öne sürülen düşünceyi kanıtlamada yeterli değildir. Çünkü araştırma her ne kadar yeterli sayıdaki denek üzerinde yapılmışsa da dünyanın farklı bölgelerindeki insanların yaşam koşulları, kişilik farkları ve yetişme biçimleri vs. etmenler farklı sonuçlar ortaya çıkarabilirdi. Araştırmada, beyin fonksiyonlarını kullanma sadece fizyolojik boyutuyla ele alınmış; psikolojik, toplumsal ve eğitimle ilgili faktörler göz ardı edilmiştir. Sosyal ilişkileri güçlü olup beyin fonksiyonlarını daha iyi kullanan insanlar da olabileceğinden farklı örneklere ve başta psikoloji olmak üzere diğer bilimlere ait araştırma sonuçlarına da yer verilmesi gerekirdi.
3. a) Pandemi kısıtlamaları nedeniyle yalnız yaşamak zorunda kalmanın insan psikolojisi üzerinde bazı olumsuz etkilere yol açabileceği uzmanlar tarafından belirtilmektedir. Haber yazarı, bu olgunun birtakım avantajlar da (gelecekle ilgili olumlu planlar yapabilme, hayal gücünü kullanarak moral seviyesini yüksek tutma, farklı sanatsal ürünler ortaya koyma, başkalarını düşünme vs.) sağladığını okura düşündürmek istemiş olabilir. Yazarın, *İnsanlar bu yıl salgınla ilgili kısıtlamalar nedeniyle daha fazla yalnız zaman geçirirken...* ifadesiyle haber metnine giriş yapması, metnin böyle bir amaçla yazılmış olabileceğini akla getirmektedir.

   b) Bu haber metni, sosyal ilişkilerin normal akışında ilerlediği bir dönemde yazılsaydı yazarın konuya yaklaşımı daha farklı olurdu. Çünkü insan, doğası gereği sosyal bir varlıktır. Toplumdan soyutlanmış bir yaşam sürmek insan doğasına aykırı bir tercih olduğundan insanı merkeze alan hiçbir öğretide tasvip edilmez. Yalnız kalmanın çeşitli ruhsal ve bedensel sorunlara yol açtığı da bilimsel bir gerçekliktir. Bundan dolayı haber yazarı, salgın riskinin olmadığı bir dönemde, *yalnız kalma*yı değil, *sosyalleşme*yi özendiren haberlere imza atardı.
4. Yalnızlık üzerine yapılmış farklı araştırma sonuçlarını, yalnız kalmanın psikolojik ve sosyolojik sonuçlarını yansıtan olayları vs. okura aktarmak istiyorsam bir haber metni yazmayı tercih ederdim.

   Pandemi döneminde sosyal hayattan uzak kalan insanlara yol göstermek, yalnız kalmayı avantajlı hâle getirmelerini sağlamak ve onlara farklı bir bakış açısı kazandırmak istiyorsam yorum köşesini tercih ederdim.
5. *Yalnızlık Üzerine Bir Araştırma*

   Yalnızlığın Beyne Etkisi

   Yalnızlık ve Hayal Gücü

Etkinlik No.: 324

1. Yazarın edebiyata özellikle şiire ve şair biyografilerine yönelik ilgisi vardır. Bunun yanında İslam dünyasının içinde bulunduğu durumu yakından takip etmektedir. Müslümanların ilk kıblesi Mescid-i Aksa'nın İsrail işgali altında olmasının yazarın duygu ve düşünce dünyasında önemli bir yeri vardır.
2. Yazarın Akif İnan'ın düşünce dünyasına olan yakınlığı öznel ifadeler kullanmasını da beraberinde getirmiştir. Kişisel olarak yakınlık duyulan bir konu anlatılırken duygular da anlatıma dâhil edilebilir. Ancak bu durumun haber yazılarındaki *tarafsızlık* ilkesiyle çeliştiği göz önünde bulundurulmalıdır.
3. Yazar, edebiyatı *Sanat toplum içindir.* bağlamında yorumlamaktadır. Yazar için edebî ürün toplumsal bir meseleye parmak bastığı ölçüde değerlidir. Metinde Akif İnan'ın şiirleri üstünde yorum yapılırken özellikle Mescid-i Aksa'nın işgaline değinilmesinin nedeni yazarın edebiyatı toplumsal bağlamda yorumlamasıyla ilgilidir.
4. Metinde yazarın Cahit Zarifoğlu, Sezai Karakoç, Necip Fazıl, Nuri Pakdil gibi isimlere yer vermesinin nedeni okuyucuda millî ve manevi konularda eser veren edebiyatçılara yönelik bir farkındalık oluşturmaktır.

Etkinlik No.: 325

1. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Yazarın, kuş evlerinin Osmanlı mimarisinde önemli bir yer tutmasını anlatırken Osmanlı medeniyetinde kuşlara gösterilen merhameti içselleştirmesi bu konudaki duygularını öznel ifadelerle aktarmasına sebep olmuş olabilir.
2. Yazdıklarının doğruluğunu ispat amacıyla yabancı bir göz olan Edmondo De Amicis'in Osmanlı medeniyetiyle ilgili ifadeleriyle okuyucuyu yönlendirmiş, kuş evleri konusunda farkındalık oluşturmaya çalışmıştır.
3. Yazarın konuya nesnel değil, öznel bir bakış açısı ile baktığını ortaya koymaktadır.
4. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Osmanlı Devleti'nin ulaştığı yüksek medeniyetin; günlük hayatta, ticarette, sanatta, hukukta, askerî gelişmelerde görülmesi özellikle mimari eserlerde kuş evleriyle ilgili hassasiyetin gösterilmesi yazarın haber metnini oluştururken konuyu ele alış biçimini öznelleştirmiştir.
5. Öğrencinin bilgi birikimine bağlı olarak aşağıdakine benzer açıklamalar yapılabilir:

   Yazarın bakış açısını tercih ederdim. Yazarın, Osmanlı medeniyetinin merhamet sembolü olan kuş evlerini anlatırken öznel ve kendi duygularıyla ifade etmesini tercih ederdim.

   Mimarın bakış açısını tercih ederdim. Çünkü Türk mimarisinin önemli bir parçası olan bu yapıların nasıl yapıldığını hem estetik açıdan hem de kullanılan malzemeler açısından öğrenmek için bir mimarın bakış açısını tercih ederdim.

Etkinlik No.: 326

1. Bence Nevaî Farsçanın Türk topraklarında egemen olduğu bir dönemde yaşayan Türkçe için dönüm noktası olan yazarlardan biridir. Nevaî, Türkçenin sanat ve bilim dili olduğunu yazdığı eserlerle ispatlamıştır. Nevaî dönemin genç şahsiyetlerini Türkçe yazmaya teşvik etmiştir.

CEVAP ANAHTARLARI

2. Ben bugün böyle bir haber metni hazırlasaydım ve dünya dilleri ile Türkçeyi karşılaştıracak olsaydım Türkçe ile İngilizceyi karşılaştırırdım. Türkçenin sanat ve bilim dili olamadığına dair oluşan yanlış inanışı kaldırmak için bir haber metni oluştururdum.
3. Nevaî'nin Muhakemetü'l Lugateyn'i yazdığı dönem Çağatay Dönemi'dir. Nevaî, Türkçenin sıradan bir dil olmadığını, o günün baskın dili olan Farsçadan aşağı bir dil olmadığını hatta ondan üstün bir dil olduğunu dile getirmiş ve fikirlerini örneklerle ispatlamıştır. Dün olduğu gibi bugün de Türkçeye sahip çıkılmalı ve Türkçe dünya dilleri içerisinde hak ettiği yere gelmelidir.
4. Bence Türkçe edebî dil olmaya en uygun dillerdendir. Türkçe anlam bakımından çok zengin bir dildir. Türkçe atasözleri, deyimler ve mecazlı söyleyişler bakımından zengin olduğu için edebî dil olmaya uygun bir dildir. Türkçe kelime hazinesi bakımından emsalsiz bir dil oduğu için edebî bir dildir. Türkçe kafiye ve cinas yapmaya uygun bir dildir. Bu nedenle Türkçe ile mükemmel şiirler yazılabilir. Türkçe içerisinde edebî sanatları fazlasıyla barındıran bir dil olması dolayısıyla sanatsal bir dildir. Türkçemiz dil bilgisi yönünden tüm evrensel dillerle mukayese edebilecek hatta onlardan üstün bir dil olduğu için edebî dildir. Bana göre Türkçe diller içerisinde işlenmeye en uygun dillerden biridir. Türkçe edebî metinlerin tüm türlerinde eserler vermeye uygun bir dildir. Yeter ki edebiyatçılarımız Türkçenin tarlasını işlesinler.

Etkinlik No.: 327

1. Gelenek; bir toplumda, eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre, davranışlar ve anane demektir. Dolayısıyla bir festival 12 yıl aralıksız bir şekilde düzenleniyor ve destekleniyor, saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletiliyorsa alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar tanımlamasına dâhil olabilir. Bu sebeple de *İstanbul Şiir ve Edebiyat Festivali geleneksel* tanımlamasını hak etmiştir, denebilir.
2. Elazığ Hazar Şiir Akşamları

   Arap Baba Türbesi

   Sekiz köşeli şapka
3. İstanbul halkının okumayı seven, kültürlü, bilgi birikimi yüksek, birbirine saygılı, zarif, entelektüel insanlardan oluştuğu düşüncesini vermektedir. *İstanbul beyefendisi, İstanbul hanımefendisi* tabiri bu birikim sonuca ortaya çıkmış bir ifadedir.
4. Günümüzde İskender Pala, Divan şiiri üzerine yaptığı çalışmalarıyla tanınsa da edebiyatın hemen her alanında eserler vermiştir. *Divan şiirini sevdiren adam* olarak bilinen Pala, Divan şiirine olan olumsuz bakış açılarını kırmaya ve günümüzle köprü kurmaya çalışmıştır.

   Divan şiiri, XIII. yüzyıl sonlarında Anadolu'da doğmuş; Osmanlı Dönemi'nde usta şair ve yazarlar elinde devletin siyasi, kültürel ve ekonomik gelişimine paralel olarak kendi gelişimini sürdürmüş hatta devletin gerileme dönemlerinde bile nazımda ve nesirde mükemmel örneklerini vermeye devam ederek XIX. yüzyıl ortalarından itibaren, mükemmelliğe ulaşan her sanat akımı gibi artık tarihe mal olmuş edebiyattır, altı yüz yıllık bir birikimin adıdır. Bu şiirin toplumda tekrar yer bulması, sevilmesi şehir halkının geleneklerine, kültürüne, geçmişine, tarihine sahip çıktığının bir göstergesidir.

Etkinlik No.: 328

1. a) Bu haberin basın yayın organlarında yayımlanmasını insanlara örnek teşkil etmesi açısından çok olumlu buluyorum.

   b) Basın yayın organlarında her gün pek çok üzücü ve olumsuz haberle karşılaşıyoruz. Olumsuz haberlere bu kadar çok maruz kalmak, hem insan psikolojisi üzerinde ciddi travmalara sebep olabiliyor hem de insanlarda bir süre sonra olumsuzluklara karşı duyarsızlık gelişiyor. Bu yüzden buna benzer olayların haberleştirilmesinin yardımlaşma ve dayanışma bilincimizi geliştireceğine inanıyorum.
2. Bu ifadeden, sözü edilen kişinin Kızılay'ı sadece bir devlet kurumu olarak görmediği, özümsediği ve kendini o kurumun bir parçası olarak gördüğü sonucu çıkarılabilir.
3. Olası Cevap:

   Evet, ben de kendi imkânlarım dâhilinde buna benzer bir yardım faaliyetinde bulunmak isterdim. Örneğin; okulda ve çevremde geniş katılımlı bir kermes düzenleyebilirim, ailemin de yardımıyla atkı, bere, eldiven örüp satabilirim veya genel ağ üzerinden bir yardım kampanyası başlatılmasına öncülük edebilirim. Bunlardan elde edilen tüm geliri bir sosyal yardım kuruluşuna bağışlayarak toplumsal yardımlaşma ve dayanışma için bir katkı sağlayabilirim.
4. Olası Cevap:

   Ünlü yazar ….., son kitabıyla Türkiye Yazarlar Birliği tarafından En İyi Roman Ödülü'ne layık görüldü. Ödül töreninde bir konuşma yapan …., çocukluk yıllarından itibaren kitap okumayı çok sevdiğini, hep iyi bir yazar olmayı hedeflediğini belirterek kendisini bu ödüle layık görenlere ve okuyucularına teşekkür etti. Beşinci romanı yayımlanan …. önceki romanlarıyla da birçok ödül almıştı.

Etkinlik No.: 329

1. Bu haberi yayımlamaya değer bulurdum. Çünkü bu tarz haberlerin eğitim öğretim faaliyetlerini olumlu yönde etkileyecek, öğrenciler için faydalı çalışmalar yapmaya hevesli eğitimcileri ve öğrencileri olumlu yönde güdüleyecektir.
2. İnsan sevdiği, ilgi duyduğu konuları daha kolay ve etkili bir şekilde öğrenebilir. Dolayısıyla öğretmenin bu tavrını doğru buluyorum.
3. Bu kavramlar bana göre hayatımızdan bir daha çıkmamak üzere hayatımızda yer alacaktır. Gelecekte eğitimde uzaktan öğretim teknolojilerinin daha yoğun bir şekilde kullanılacağını tahmin ediyorum.
4. Ülkemizdeki toplam öğrenci sayısı, projeye katılan öğretmen, şehir ve ülke sayıları dikkate alındığında bu sayıyı yeterli bulmuyorum.

   Öğretmenlere projelerinin tanıtımı için daha yoğun çalışmalarını ve kitle iletişim araçlarında daha çok yer bulmak için girişimde bulunmalarını öğretmenlere önerirdim.
5. Bu bilgiler haberin ilgi çekiciliğini artırmaktadır. Bu ülkelerde ve şehirlerde yaşayanlar, bu öğretmenleri tanıyanlar bu metni okumak isterler. Ayrıca böyle projelerde görev almak isteyen öğretmenler ve öğrenciler de bu bilgiden yola çıkarak bu projeye katılabilirler.

Etkinlik No.: 330

1. a) Ara Güler'in kendisini bir muhabir olarak tanımlaması, yaptığı işi nasıl anlamlandırdığıyla ilişkilidir. Çektiği ve sergilediği fotoğraflar sanat eseri özelliği taşısa da Güler'in amacı, kendi yorumlarıyla zenginleştirdiği "subjektif" bir görsel sanat ürünü ortaya koymak değil, çağına tanıklık etmektir. Onun böyle bir düşünceye sahip olması, temel ilkelerinden biri "tarafsızlık" olan gazeteci kimliğinden kaynaklanıyor olmalıdır. Çünkü kişi, olay veya durumların en objektif tanığı, bir foto muhabirinin "objektif"idir.

   b) Çektiği fotoğrafların sanat eseri değerinde olması ve birçok fotoğraf sanatçısını etkilemesiyle bir "sanatçı", dünya çapında ses getiren pek çok habere imza atmasıyla bir "gazeteci" olduğunu düşünüyorum. Ancak bunlar arasında en uygun niteleme kendisinin tercih ettiği "muhabir" nitelemesidir.
2. Ara Güler'in, olaylara ve kişilere kendine has bakış açısıyla yaklaştığını düşünüyorum. Basmakalıp bir gazetecilik anlayışını aşarak birçok kişinin fark edemeyeceği ayrıntıları yakalamış ve kendisine has üslubuyla ifade etmiştir. Yalnızca kendi insanını değil, dünyanın tanıdığı kişilikleri de bu özel perspektiften anlatmayı bilmiştir. Eserlerinde bir yandan kendi tarzını ortaya koyarken öbür yandan Türk milletinin olay ve durumlara yaklaşımını yansıtmıştır.
3. a) Gazetecilik teorik bilgilerden çok bizzat "sahada", olayların içinde, usta kalemlerin deneyimleriyle yoğrularak öğrenilen bir meslektir. Coşkun Aral, Ara Güler'le tanışmamış olsaydı onun gazetecilik deneyiminden, olaylara yaklaşım tarzından ve mesleki birikimlerinden yararlanamazdı. "Usta-çırak ilişkisi" yaşanmadığından, kendisi için doğru bir gazetecilik rotası çizmekte zorlanırdı.

CEVAP ANAHTARLARI

b) Yakın tarihin canlı bir tanığı olmak size neler hissettiriyor? Fotoğrafın yaygın olmadığı bir dönemde mesleğinize başladınız. Bir günde binlerce fotoğrafın genel ağ üzerinden paylaşıldığı günümüzde başarılı bir muhabir olmak isteyenlere neler önerirsiniz?
Dünya tarihinde pek çok tanınmış isimle röportaj yaptınız ve fotoğraflarını çektiniz. Hangisini anlatmak size daha keyif verdi?

4. Duayen kabul ettiğim kişilerin mesleki deneyimlerinden faydalanmaya çalışırdım.

Asli görevimin, okuru bilgilendirmek olduğunu göz önünde bulundurarak tarafsızlık ilkesinden ödün vermezdim.

Teyit edilmemiş, kasıtlı, yalan, manipülasyona uğramış haberler kaleme almaz ve okur kitlemi yanıltmazdım.

Doğru, çarpıcı ve faydalı habere ulaşabilmek için sürekli "sahada" olurdum.

Kalemimi, millî ve evrensel değerleri ön planda tutma adına kullanırdım.

Türkçeyi doğru ve etkili biçimde kullanmaya çalışır, dış basını da birinci kaynaktan takip edebilmek için en az bir yabancı dil öğrenirdim.

Etkinlik No.: 331

1. Muhtemel Cevap: Bence Mehmet Ali Birand, kendini işine adamış bir habercidir. Hayatın her anını bir haberci gözüyle yaşamış. Şahit olduğu her şeyi haberci gözüyle değerlendirip her şeyden bir haber çıkarmıştır. Sürekli haber için çalışan, haber için yaşayan bir haberciymiş.

2. Muhtemel Cevap: Mehmet Ali Birand, haber duayeni kabul edildiği için onun bakış açısı diğer haberciler için önem arz etmektedir. Ayrıca Mehmet Ali Birand'ın kendine özgü habercilik anlayışı, yetiştirdiği diğer habercileri etkilemiş ve bu haberciler için bir "rol model" olmasını sağlamıştır. Ağabey, usta veya duayen kabul edilen bir haberci takipçilerini, öğrencilerini her zaman etkiler.

3. Muhtemel Cevap: Mehmet Ali Birand'ın yanında çalışan bir haberci olsaydım, düzenli ve disiplinli çalışır, ulaştığım haberleri en doğru şekilde ifade eder, haber süreçlerini son derece dikkatli takip eder ve kesinlikle yaşadığım zorluklardan dolayı şikâyet etmezdim.

4. Muhtemel Cevap: Bir haberci şu özellikleri taşımalı: Haberi önemseyen, her an haberle yaşayan, sürekli doğru ve güvenilir haber kovalayan, çalışan, çok yönlü habercilik anlayışını benimseyen, üreten, Türkiye'yi yabancı medya organlarında doğru temsil eden, sahayı ve işin mutfağını bilen, gerektiğinde sahaya inen, işini takip eden bir haberci olmak.

5. Muhtemel Cevap:

Yeri doldurulamayan bir haberci olmak için çalıştığım sahanın bütün yeterliklerine sahip olmalıyım.

İşimi düzgün, doğru yapmalıyım.

Habercilik bir yaşam biçimim olmalı.

Habercilikte önemli başarılara imza atmalıyım.

Bir haberci olarak sahayı iyi bilmeli ve gerektiği yerde inisiyatif alabilmeliyim.

Yaptığım çalışmalarla örnek olmalıyım.

Kendi yerime yaptığım işi en az benim kadar yapabilecek insanlar yetiştirmeliyim.

Yabancı dil bilip ülkemi farklı ortamlarda en iyi şekilde temsil etmeliyim.

Etkinlik No.: 332

1. a) *Devlet Tiyatroları'nın eserleri dijital ortamda yayınlanacak.*
Yapısına göre: Basit
Anlamına göre: Olumlu
Yüklemin yerine göre: Kurallı (Düz)
Yüklemin türüne göre: Fiil (Eylem)

b) *Yerli klasik oyunların tercih edildiği Devlet Tiyatroları'nın "Okuma Gösterimleri" projesiyle hayatında daha önce tiyatroya gitmemiş ve turnelerin de ulaşamadığı yerlerdeki kişiler, dijital ortamdan tiyatro izleyebilecek.*
Yapısına göre: Girişik Birleşik
Anlamına göre: Olumlu
Yüklemine yerine göre: Kurallı (Düz)
Yüklemin türüne göre: Fiil (Eylem)

2. Bakanlık, bugün ilk eser olarak yayımlamadı Behçet Necatigil'in kaleme aldığı *Kadın ve Kedi* adlı oyunu.

3. a) Cümle içerisinde eserlerin adları tırnak içine alınır.
Özel olarak vurgulanmak istenen sözler tırnak içine alınır.

b) Eğik yazıyla dizilerek gösterilebilir.

Etkinlik No.: 333

1.

Sıralı cümle	Doğuştan engel liyim, normal zamanda da sokak hayvanlarını besliyorum.
Bağlı cümle	Doğuştan engelliyim ve normal zamanda da sokak hayvanlarını besliyorum.
Birleşik cümle	Doğuştan engelli olmama rağmen normal zamanda da sokak hayvanlarını besliyorum.

2. Avcı, bir sosyal medya hesabı üzerinden paylaşımlar yapıyor.

Avcı, hayvanseverlerden de destek alıyor.

Avcı, gönüllü arkadaşlarının yardımıyla ilçedeki en ücra köşelere gidiyor.

Avcı, hayvanların yardımına koşuyor.

3. a) Birinci cümledeki tırnak işareti, özel olarak vurgulanmak istenen sözleri belirtmek için kullanılmıştır.
İkinci cümledeki tırnak işareti ise başka birine ait sözlerin olduğu gibi aktarıldığını belirtmek için kullanılmıştır.

b) Olası Cevap:
Cümle akışı içinde fark ettiğimiz veya okurken yaptığımız vurgulamaları yazı dilinde de görmek için noktalama işaretlerini kullanıyoruz. Vurgulanması gereken yerleri belirtmeden ya da başkalarına ait sözleri metnin bütününden ayırmadan yazmak metinde anlam bulanıklığına sebep olabilirdi. Bu tırnak işaretleri kullanılmasaydı hangi cümlenin anlatıcıya ait, hangi cümlenin alıntı olduğu bilinemezdi.

Etkinlik No.: 334

1.

Kelime	Çağrıştırdığı Anlamlar
mal olmak	Bir şeye bir değer karşılığında sahip olmak.
ihsan	İyilik etme, bağışlama.
hasılı	Sözün kısası, kısaca.
vasıf	Nitelik.
rayiç	Bir para biriminin veya malın satış ve sürüm değeri.

2. **Olası cevaplar:** Kültürel hayattaki değişimler ve dil devrimi sonrası yazı ve konuşma dilinde Türkçe kökenli sözcüklere ağırlık verilmiştir. "İhsan" sözcüğü Arapça kökenlidir, bu sözcük yerine "iyiliksever" sözcüğünün kullanılması bu değişimin bir sonucudur.

3. **Olası cevaplar:** "Hasılı, vasfında lisanlar kısır, kalemler kırıktır." sözü, içeriğinde kullanılan kelimeler metindeki anlamları üzerinden değerlendirildiğinde: " Kısacası niteliklerini övmek için dil yetersiz kalır, yazı yetersizdir." biçiminde günümüz Türkçesine dönüştürülebilir. Cevap yoruma açıktır.

4. **Olası cevaplar:** Sorunun öncülünde düşünceleri dile getirilen yazara göre, bir yazının edebî sayılabilmesi için çeşitli edebî sanatlar, mecazi ifadeler, metaforik kullanımlar içermesi ve aynı zamanda kişisel bir üslupla kaleme alınması gerekir. Parçada geçen: "ibretli nakışlar, ihsan vermek, ihsan kapısı açık, yedi iklim-

CEVAP ANAHTARLARI

de ne kadar yetenekli üstatlar varsa, ibret verici eser, her girişte değişik güzellikler görürsün. lisanlar kısır, kalemler kırık…" ifadelerinde kişisel düşünceler, mecazlı ifadeler, benzetme ve istiare gibi söz sanatları kullanılmıştır. Dolayısıyla öncüldeki metin, eleştirmenin gezi yazısı hakkındaki düşüncelerini destekler nitelikte özellikler taşımaktadır. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 335

1.

Mukadderat	Yazgı
Müstemleke	Sömürge
Medlul	Anlam
Uzviyet	Organizma
Elan	Şimdi, şu anda
Himmet	Yardım, çalışma, iyilik

2. a) Deyimlerin kaynağı toplumun deneyimleridir. Organ adları, söz varlığına dâhil olduğu için insanlığın dile dair birikiminde önemli bir yer tutar. Bu sebeple organ adlarının deyimler içerisinde de oldukça geniş bir yeri vardır. Deyimler de uzun tecrübelerin sonrasında dil içerisinde belirli bir yer edinmiştir. Dilin bünyesinde gerçekleşen bu birliktelik, dilin kullanıcısı ve üreticisi olan topluma dair veri elde etmede kolaylık sağlamaktadır. Verilerin geçerliliğini günlük konuşmalarda ve edebî eserlerde açıkça görebilmek mümkündür.

b) **göz açtırmamak** (başka bir iş yapmasına vakit veya imkân vermemek): Babam çalışma boyunca bizlere göz açtırmadı. **gözden ırak tutulmak** (önem verilmemek, değersiz bulmak): Yıllarca gözden ırak tutulan bu eserlere bakınca insan hüzünleniyor. **gözlerine inanamamak** (hiç umulmayan, hiç beklenmeyen bir şeyin görülmesi karşısında şaşırmak): Yıllar sonra onu bu kalabalık şehirde görünce gözlerime inanamadım.

3. a) Artık makinenin parçaları daha rahat sökülüyordu.

b) Atın kolanlarını boşaltma işi galiba sana kaldı.

Etkinlik No.: 336

1. **Olası Cevaplar:** Ben olsaydım "duyarsız" ifadesini kullanırdım. Çünkü yazar, şairin evinde bulunmalarının diğer ziyaretçiler kadar önem taşımadığını, diğer ziyaretçilerin duygu ve düşünceleriyle benzer bir durumda olmadıklarını ifade etmek istemiştir. Şair Goethe (Göte), Almanlar için sadece bir şair değil, kendisine manevi hissiyat beslenen önemli bir kişiliktir. Ancak yazar ve arkadaşı birer yabancıdır ve Goethe'nin evini şehirde görülmesi gereken yerlerden biri olarak düşündükleri için ziyarete gitmişlerdir. Goethe'nin şiirlerine karşı ilgisizdirler ve şairin evini ziyarete giden Almanlar gibi bir duygu taşımamaktadırlar. Cevap yoruma açıktır.

2. a) Bu deyimin yerine "afallamak, şaşakalmak, donup kalmak, şaşkına dönmek, şaşkınlaşmak, küçük dilini yutmak, taş kesilmek, gözlerine inanamamak" gibi farklı kelime ve kelime grupları kullanılabilir.

b) **Olası Cevaplar:** 1) Arkadaşımın bana yalan söylediğini fark ettiğim zaman afalladım ama hiç bozuntuya vermedim. 2) Hayranı olduğu futbolcuyu karşısında görünce az kalsın küçük dilini yutacaktı. 3) Yıllardır hasret kaldığı memleketinden gelen havadisler onu şaşkına döndürmüştü. Cevap yoruma açıktır.

3. **Olası Cevaplar:** Ben olsaydım iki cümleyi birleştirirdim ve cümlelerin anlamını bozmadan bazı sözcük değişiklikleri yaparak "Frankfurt'taki ilk günümde Romanyalı hasta arkadaşımla birlikte büyük bir merak ve heyecanla Goethe'nin evine gittim." şeklinde bir cümle kurardım. Yazarın asıl amacı gezip gördüğü yerler hakkında okuyucuyu bilgilendirmektir. Yazar; duygularını, düşüncelerini, gözlem ve tecrübelerini samimi bir üslupla anlatmaktadır. Bunu yaparken de okuyucuyu asıl konudan uzaklaştırmadan birtakım ayrıntılara yer vermektedir. Goethe'nin evine ne zaman ve kiminle gittiğini aktarmaktadır. Verilen cümlelerde yazarın üslubunun yanı sıra eserin yazıldığı dönemin dil ve anlatım özelliklerinin da etkileri görülmektedir. Seçilen sözcükler, dil ve anlatım özellikleri ve yazarın üslubuyla benim ifade biçimimin farklı olması nedeniyle cümlelerde farklılıklar ortaya çıkmıştır. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 337

1. Yazar, 1933 yılında tedavi amacıyla Frankfurt'a gider. Tedavisi sırasında Frankfurt'un tarihî mekânlarının adını duyar. Bu mekânları gezip görmek ister. Yazarın yaşadığı dönemde turistik geziler dünya genelinde çok yaygın değildir. Ulaşım araçlarının yetersizliği, dünya genelinde seyahatlerin sınırlı olması, kitle iletişim araçlarının yetersizliği, turizm kavramının oluşmaması gibi durumlar etkilidir. O dönemde daha çok ülke içinde seyahat ediliyordu. Müze seyahatlerine ilgi vardı. Kişiler buraları gezip bilgi alırken en güzel kıyafetlerini giyip öyle gidiyorlardı. Büyük bir saygı ve ilgi içinde gerçekleştiriyorlardı gezilerini. Yazarın yaşadığı dönemde seyahatler daha çok görev gereği, tedavi amaçlı ya da bilgi edinmek için yapılıyordu. Günümüzde kitle iletişim araçlarının yaygın olması, ulaşımın rahat ve ucuz olması, ziyaret edilecek mekânlarla ilgili bilgilere kolayca ulaşılabilmesi, seyahat programları ve reklamlar seyahatleri cazip hâle getirmiştir. Tur şirketlerinin açılması da seyahat açısından etkili olmuştur. Kişiler ilgi, istek ve amaçları doğrultusunda hem yurt içinde hem de dünya genelinde kolayca seyahat edebilmektedirler. Cevap yoruma açıktır.

2. Yazarın ziyaret ettiği mekânda öğrenciler, şık giyimli kadınlar, erkekler ve yaşlı insanlar vardır. Ziyaret ettikleri mekânda gayet coşkulu, heyecanlı ve ilgililer. Ziyaretçiler Almanlar'dan oluşmaktadır. Günümüzde ise gezilip görülecek mekânda, müze veya ören yerinde farklı milletlerden insanları görmek mümkündür. Ama şu bir gerçek ki insanlar kolay ulaşabildikleri için olsa gerek artık eski heyecanlarını ve ilgilerini kaybetmiş hatta çok önemli bir müzeyi bile özensiz giyinerek ziyaret edebilmektedirler. Mekânda görmeleri gerekene değil fotoğraf çekip sosyal medyada yayımlamaya yönelik bir tavır sergilenmektedir.Eskiden seyahatler daha çok tarihî mekânlara yönelik yapılıyorken şimdi alışveriş, yöresel yemekleri tatma, eğlence ve tatil olarak özetlenebilir. Çünkü değişen dünya düzeni, insanların ilgi, ihtiyaç ve amaçlarını da etkilemiştir ve değiştirmiştir. Cevap yoruma açıktır.

3. İnsanoğlu tarih sahnesine çıktığı ilk andan itibaren merak duygusuyla hareket etmiştir. Gidip göremediği yerleri, gidip görenden dinlemeye veya yazılan eserlerden okumaya ihtiyaç duymuştur. Son yıllarda gerek televizyon ekranlarında gerekse genel ağ ortamında yayımlanan gezi programları gezi türünde yazılan eserlere ilgiyi artırmıştır. Bunda yazılı basında (gazete ve dergi gibi) gezi yazılarına sayfa ayrılması da etkili olmuştur. Seyahate vakit ayıramayan, yoğun iş temposu olan, maddi durumu yeterli olmayan ve sağlık sorunlarından dolayı gezemeyen insanlar gezi türünde yazılmış eserleri okuyorlar. Bu konuda yapılan reklamların da büyük etkisi vardır. Tarihî ve turistik bir yerin reklamını gören ve gezmeyi seven okuyucu, merak ederek ilgilendiği yerler hakkında bilgi edinmek amacıyla yazılmış eserleri okuyor.

Etkinlik No.: 338

1. İletişim ve seyahatlerin sınırlı olduğu zamanlarda insanlara gezilen yerlerle ilgili bilgi vermek gezi yazılarının doğuş nedenlerindendir. Farklı şehirleri, ülkeleri merak etme ve tanıma isteği; gezilen yerlerin doğal güzelliklerini, yapısını, insanını, kültürel mekânlarını insanlarla paylaşma duygusu gezginleri yollara düşürmüştür. Yazar da gezip gördüğü ve etkilendiği coğrafî ortamı okuyuculara paylaşmak istemiştir. Yazarın amacı tarihî dokusu, savaşları, destanlara konu olan yapıları, mücadeleci gücü ile yazarı heyecanlandıran Çanakkale'yi birçok okura ulaştırmaktır. Cevap yoruma açıktır.

CEVAP ANAHTARLARI

2. Gezi yazıları gezip görülen yerle ilgili bilgi vermesi bakımından nesnel metinlerdir. Ancak gezginler izlenimlerini aktarırken gezdikleri yerlerin yapısı, doğası, tarihî dokusu, ilgi çekici yerleri, yemeği, kültürü vb. ile ilgili kendi düşüncelerini de okuyucuyla paylaşır. "Manzara, bir ruh hâlidir." sözünde de kişinin gördüklerini ve izlenimlerini dile getirmede, bunları yorumlamada bakış açısının, ilgi alanlarının, merakının etkili olduğu vurgulanmış. Bu nedenle gezi yazılarının oluşum sürecinde gezginin kendi kişisel görüşleri, ruh hâli gördüklerini anlatmakta çok önemli bir faktördür. Cevap yoruma açıktır.

3. Salgından dolayı evlere kapandığımız bu dönemde yeniden gezip görüp eğleneceğimiz zamanları iple çekiyorum. Sağlıklı günlere kavuştuğumuzda ilk olarak doyasıya deniz ve güneşi görebileceğim bir yere gideceğim. Masmavi suyu, tertemiz havası ve yeşili ile Asos ilk durağım olacak. Bozulmaya yüz tutan şehrin gürültüsünden uzak, doğal hayatın yaşandığı Asos'ta balık ve salataları da tatmamak olmaz. Meşhur Asos dağ kekiğinin kokusunu bölgenin her yerinden hissedersiniz. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 339

1. **Olası cevap:** Günümüzün teknolojik imkânları ve toplumsal değişim sayesinde gezi yazılarına olan ilgi her geçen gün artmaktadır. Örneğin insanların gezip gördükleri yerlerin fotoğraflarını sosyal medya uygulamalarında paylaşması, videolarını sanal ortamda yayımlaması yeni yerleri keşfetme ve araştırma isteği uyandırıyor. Bu gibi etkenler de gezi yazılarına olan talebin artmasına neden olmaktadır.

2. Ben gezip gördüğüm yerleri anlatmak için el kamerası ya da drone kullanmak isterdim. Bunlarla kaydettiğim videoları ilerleyen zamanlarda gezi yazısı yazmak için kullanırdım. Cevap yoruma açıktır.

3. Olası cevap: İnsanlar gezip gördükleri yerlerle ilgili kültürleri, yaşayış biçimlerini ve coğrafyayı merak eder. Gezip gördükleri yerlerle ilgili edindiği bilgileri de daha çok kişiye ulaştırmak için yazmak veya paylaşmak ister.

4. Sosyal medya kanallarından yayımlanan gezi içerikli videolar o bölgelere olan ilginin artmasını sağlamıştır. Bu durum, gezip görülen yerler ile ilgili yazılmış olan gezi yazılarına olan ilginin de artmasında etkili olmuştur. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 340

1. a) Birinci metinde yazar: "Toprak yüzünde utangaç bir güz sıcaklığı, gökyüzünde serdengeçti bir Akdeniz cilvesi, kalbimiz başını taşlara vurur, gözlerim serdümendi, ellerim lostromo, yüreğim çarkcıbaşı…" gibi ifadelerde gezip gördüğü yerin kendinde yarattığı izlenimleri sanatlı bir dil ve üslup kullanarak dile getirmiştir. Dolayısıyla yazarın amacı mekânı kişisel üslup ve düşüncelerle yeniden kurgulayıp okuyucusunda sanatsal bir duyarlık yaratmaktır.

   b) İkinci metnin yazarı gezip gördüğü yerleri, kişisel düşüncelere ve üsluba yer vermeden doğrudan aktarmayı tercih etmiştir. Bu yazarın amacı mekânla ilgili olarak okuyucuna bilgi vermektir.

2. Sorunun öncülünde verilen yazara ait ifadeler yazarın kişisel üslubu ve sanat anlayışının bir tezahürüdür. Gezi yazıları düşünceyi ön plana alan metin türlerinden olmasına rağmen bazı yazarlar görülen mekânın dışsal özelliklerini değil de daha çok kendinde uyandırdığı duygu ve düşünceleri metnine aktarır. Bu tarz kişisel ifadelerin kullanılmasında amaç okuyucuda estetik bir haz uyandırma isteğidir. Cevap yoruma açıktır.

3. Gezilen mekânı tanıtmak amacıyla yazdığım metinlerde mekâna dair ayrıntılara ve bilgilere öncelik verirdim. Böylece bu mekânı merak eden hedef kitlenin beklentilerine yanıt verebilirdim. Aynı zamanda metni oluştururken kendime özgü bir dil yapısı ve üslup kullanarak özgün, sanatsal bir metin ortaya çıkarmaya çalışırdım. Sanatsal metinleri okumaktan hoşlanan hedef kitleye böylece ulaşabilirdim. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 341

1. a) Metnin hedef kitlesinin "genel okur" olması metin dilinin herkes tarafından anlaşılır ve açık olmasını zorunlu kılmıştır. Metnin dili bu hedef kitleye göre düzenlenmiştir.

   b) Metinde bahsi geçen "meslek ve ilim çevresi" hedef kitle olmuş olsaydı metnin dili buna göre düzenlenecekti. Metinde terimler bolca kullanılacak, bilimsel bir üslup ve mesleki kaygılar ön planda olacak, metin bunlara göre şekillenecekti.

2. Metnin yazılma amacı yitip giden ve bozuluşa uğrayan doğanın son güzelliklerini okuyucuya duyurmak, geçmişe ait bu doğal güzellikleri bir daha göremeyeceklere bunları göstermektir. Bu amacı en açık şekilde "Bu kitabın başında okuyacağınız 'Yavşan Stepinde Sabah'ta anlatılan yavşan peyzajlarının yerinde şimdi yeller esmekte, toprağı savrulup gitmektedir; hepsi buğday tarlası olmuştur. Böylesi daha iyi mi olmuştur? Bilmiyorum. O güzel, o munis peyzajdan hatıra olarak torunlarımıza galiba yalnız 'Yavşan Stepinde Sabah' ve işi benimki gibi olacaklara Enstitüdeki koleksiyonlar kalacaktır." cümleleri ortaya koymaktadır.

4. Soru öğrencinin kişisel tercihine göre cevaplanacaktır. Öğrencinin şehrindeki güzellikleri veya sorunları dile getirmesi, böylelikle yaşadığı şehre ve çevreye duyarlı olması beklenmektedir.

Etkinlik No.: 342

1. **Olası Cevaplar:** Yazara Gökova'yı tanıtan afişler hazırlamasını ve bu afişleri yaşadığı şehrin işlek caddelerindeki panolarda sergilemesini tavsiye ederdim. Bununla birlikte bir internet sayfası oluşturmasını veya sosyal medyadan faydalanmasını önerirdim. Böylelikle yazar gezi sırasında çektiği fotoğrafları paylaşabilir, insanlara Gökova'yı daha etkili bir biçimde tanıtabilir. Ayrıca insanlara gezi hakkında duyurularda bulunabilir ve onların merak ettikleri sorulara hızla yanıt verebilir.

2. Benim yaş grubumdan gençlerin daha çok tercih edeceğini düşündüğüm su sporları gibi sportif aktivite olanaklarından, eğlence mekânlarından, gençlik kulüplerinin bölgede düzenlediği etkinliklerden bahsedilmesini isterdim. Böylelikle gençlerin keyifli bir tatil geçirebilecekleri düşüncesiyle Gökova'ya olan merak ve ilgilerinin artabileceği görüşündeyim. Cevap yoruma açıktır.

3. Bu geziye sınıf arkadaşlarımla yaz tatilinde gitmek isterdim. Gezimiz otobüsle Gökova'ya giderek başlardı. Gökova'ya ulaştığımız ilk gün kısa bir doğa yürüyüşü yapardık ya da denize girerek yol yorgunluğumuzu atardık. Ertesi gün bir tekne ile denize açılır, civardaki koyları gezerdik. Üçüncü gün yöresel lezzetleri tadabileceğimiz lokantaların birinde yemek yerdik ve Gökova'yı dolaşırdık. Dördüncü gün tekneyle civardaki adaları gezer, bölgenin doğal güzelliklerini keşfederdik. Beşinci gün kiraladığımız bir otomobil ile yakın yerlere, örneğin Efes'e gider ve Efes Müzesi'ni ziyaret ederdik. Altıncı gün bisiklet kiralayıp çevreyi gezerdik. Tatilimizin son gününde alışveriş yaparak günü geçirir, akşamüzeri otobüsle yaşadığımız şehre doğru yola çıkardık. Cevap yoruma açıktır.

4.

Neyi anlatırdım?	Niçin anlatırdım?	Kime anlatırdım?
Yaşadığım şehirde bulunan Longoz Ormanları'nı anlatırdım.	Longoz Ormanları, dünyada eşi nadir bulunan doğal bir güzelliktir ve birçok endemik canlı türüne ev sahipliği yapmaktadır. Hem bu doğal güzelliği tanıtmak hem de insanların doğaya karşı duyarlılığını artırmak istediğim için anlatırdım.	İlk ve ortaöğretimde okuyan tüm öğrencilere anlatırdım.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 343

1. Halkın sosyalleşmesi ve eğitilmesinde tiyatronun önemli bir rolü vardır.

2. Yazarın dostu eleştirisinde haksızdır çünkü yazar, gezi yazılarında gezilip görülen yer ile ilgili yeri geldiğinde objektif bir tutum sergilemelidir. Metnin gerçekçiliğini koruması adına olumlu ya da olumsuz izlenimler okuyucuya aktarılmalıdır. Yazarın kendi kişisel görüşleri de gezi yazılarında önemli bir faktördür.

   Yazarın dostu eleştirisinde haklıdır çünkü gezi yazılarının amacı, gezip görüp anlatılan yerlerle ilgili okuyucu da görme ve gitme isteği uyandırmaktır. Bir şehir ya da ülke ile ilgili olumsuz yanların verilmesi bu amacı zedeleyebilir. Bu nedenle izlenimler okuyucuya aktarılırken gezilen yerlerle ilgili genellikle olumlu noktalar vurgulanabilir. Cevap yoruma açıktır.

3. Gezi yazıları, dünyanın tarihî kaderini değiştirebilecek güçtedir. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 344

1. Günümüzde icat edilen modern ve hızlı gidebilen ulaşım araçları seyahat edenleri en kısa zamanda, zahmetsiz ve konforlu bir şekilde varmak istedikleri yere ulaştırıyor ve sevdiklerine kavuşturuyor. Eskiden ister iş için isterse seyahat amaçlı olsun bir yerden bir yere gitmek zor ve zahmetli oluyordu. Üstelik uzun zaman alıyordu. Yakın mesafelere çoğu zaman yürüyerek gidiliyordu. Ulaşım araçları at, eşek, at arabası, kömürle çalışan tren ve gemilerdi. Eski yapım otobüs ve otomobiller bile yeterince hızlı değildi. Son yıllarda üretilen konforlu ve hızlı hareket eden ulaşım araçları (uçak, hızlı tren, gemi, otobüs ve otomobil) yolcuları istedikleri yere çok kısa bir zamanda ulaştırabiliyor. Üstelik hem güvenli hem de rahat bir yolculuk sunuyorlar. Cevap yoruma açıktır.

2. Bu soru öğrencinin kişisel görüşleri doğrultusunda cevaplandırılacaktır. Cevap yoruma açıktır.

3. Güzel bir şiir halkın belleğinde kalıcı olur ve şairini asla unutturmaz. Faruk Nafiz'i unutulmaz kılan şey canlı tasvirleri ve dili güzel kullanmasıdır.

Etkinlik No.: 345

1. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır. Olası cevap şöyle olabilir: Tarihî yerleri gezerken bu yerlerde neler yaşandığını bilmek insanı daha derinden etkiler. İnsan gezdiği yerlerde, her köşede yaşananlarla ilgili izler arayıp bulmaya çalışır. Bu izleri gördükçe de zaman zaman içi sızlar, zaman zaman gururlanır.

2. Bu soruya verilebilecek yanıtlar: Nene Hatun, Şerife Bacı, Sütçü İmam, Seyit Onbaşı, Halide Onbaşı vb. "Nene Hatun, Erzurum'da düşmanların işgallerine karşı direndiği, korkusuzca vatan uğruna savunma yaptığı için etkilendim.", "Şerife Bacı, cephane taşırken şehit olmuş. Vatan uğrunda canı pahasına verdiği mücadeleyi öğrendiğimde çok etkilenmiştim."

3. a) Birinci olaydan sonra yazar "meçhul kahramanı" ile ilgili kimsenin bir şey bilmemesine şaşırır. Köylünün savaşlarda yaşadıklarını fedakârlık amacıyla değil, doğal bir davranış olarak yaptıkları sonucuna varmaktadır. Bu nedenle yemek, içmek gibi doğal bir davranış olan bu durumu da unuttuklarını düşünmektedir.

   b) İkinci olaydan sonra yazar, gönüllerimizde yer tutmaktan başka bir şey beklemeyen Mehmetçik'in unutulmasına çok üzülmüştür. Orada yaşananlar bilinmediği sürece yapılan anma törenlerinin bir anlam taşımadığını düşünmüştür.

4. "Onlar, dün ne yediklerini, içtiklerini unutmuş gibi; ne için vuruştuklarını, kanlarını, canlarını niçin harcadıklarını da unutuyorlar." "Türk topraklarının temelini yoğuran ve şimdi abide denen bir taş yığınının sembolleştirdiği büyük varlığının gönüllerimizde yer tutmasından başka bir şey beklemeyen Mehmetçikten demek ki oralarda kimsenin haberi yok!" "O zavallıya kardeşinin, eşinin, babasının, çocuğunun düştüğü toprakları, onların kendisine bıraktığı şerefin ne demek olduğunu her yıl yapılan törenlerin anlamını öğretememişiz, demek!" **Bu metnin ana düşüncesi:** Bizlere gurur duyulacak bir tarihi bırakan kahramanlarımız, içinden çıktığı milletimize öğretilmeli ve hak ettikleri şekilde gönüllerimizde yerlerini almalıdırlar.

Etkinlik No.: 346

1. **Olası Cevaplar:** Ben olsaydım betimleyici anlatım kullanmayı tercih ederdim. Betimlemelerden faydalanarak Hiroşima Evi'ni okuyucunun gözünde daha iyi canlandırabileceğini düşündüğüm bazı ayrıntılara yer verirdim. Cevap yoruma açıktır.

2. **Olası Cevaplar:**

   a) Her yıl Hiroşima Evi'ni ziyarete gelen insanların sayısının çokluğunu gösteren verilerden yararlanırdım. Böylelikle bu mekânın taşıdığı önemi okuyucuya göstermek isterdim. Cevap yoruma açıktır.

   b) Hiroşima Evi'nde kalan hastaların tanıklığına başvururdum. O hastaların anlattıkları aracılığıyla atom bombasının insanlık için nasıl bir felakete yol açabileceğini ortaya koymaya çalışırdım. Cevap yoruma açıktır.

   c) Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı'nı veya Sarıkamış Şehitler Anıtı'nı örnek olarak gösterirdim. Çünkü bu mekânlarda ülkemizi, milletimizi ve manevi değerlerimizi korumak için binlerce kahraman askerimiz şehit düşmüştür. Şehitlerimizin yattığı mekânlara millet olarak büyük bir manevi hissiyat beslemekteyiz. Bu nedenle Hiroşima Evi'nin Japonlar açısından taşıdığı manevi önemi okuyucuya daha iyi anlatabilmek ve örnek gösterebilmek için bu mekânları seçerdim. Cevap yoruma açıktır.

3. **Olası Cevaplar:** Geniş bir bahçenin ortasında yer alan sevimli bir Japon evi. Dış kapıdan karşıladılar. Geleneksel kıyafetler giymiş genç bir Japon kızı buyurun diyor. Önümüze yöreye özgü işlemeli terlikler kondu, ayakkabılarımızı orada bıraktık. Bahçeye bakan uzun bir koridor, sonra duvarları resimlerle dolu geniş bir oda. Terlikler kapıda kalacak, çorapla girilecek. İki adım terlikle attım, sonra hatırlayıp döndüm. Orta yerde üzerinde kurutulmuş

   Olası Cevaplar: Geniş bir bahçenin ortasında yer alan sevimli bir Japon evi. Dış kapıdan karşıladılar. Geleneksel kıyafetler giymiş genç bir Japon kızı buyurun diyor. Önümüze yöreye özgü işlemeli terlikler kondu, ayakkabılarımızı orada bıraktık. Bahçeye bakan uzun bir koridor, sonra duvarları resimlerle dolu geniş bir oda. Terlikler kapıda kalacak, çorapla girilecek. İki adım terlikle attım, sonra hatırlayıp döndüm. Orta yerde üzerinde kurutulmuş çiçekler bulunan alçacık bir masa, yerde el dokuması hasırlar, üstlerinde renkli kumaşlardan yapılmış köşeli minderler. Yanımda sessizce çalışan kocaman bir vantilatör, dönüp duruyor. Dışarıdaki boğucu sıcağa rağmen içerisi ağaçların altında bulunuyormuşçasına serin. Burası Hiroşima Evi. Adı böyle, Atom bombası hastalarının dinlenme yurdu. 1957'de kurulmuş. Hiroshima House Foundation'un merkezi New York'ta, kurucular arasında ünlü yazarlar, düşünürler var. (…) Yaptığım betimlemelerle Hiroşima Evi'ni ayrıntılara daha çok yer vererek anlatma olanağı buldum. Betimlemeler sayesinde okuyucuya daha çok bilgi sunulabileceğini ve okuyucunun bu mekânı zihninde daha iyi canlandırabileceğini düşünüyorum. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 347

1. Bu etkinliği her öğrenci kendi hayal gücüne göre cevaplandıracaktır. Olası cevaplar: "Gökdelelenler canavar gibiydi.", "Gökdelelenler dev gibiydi."

CEVAP ANAHTARLARI

2. Yazarın metnin bu bölümünde epik anlatıma başvurmasının kökeninde yazarın tarihsel ve ideolojik yöneliminin olduğu söylenebilir. Gezip gördüğü yerde Türklere ait izler vardır. Yazar bu ögelerin etkisiyle geçmişe, tarihe dönmekte ve hatıralar her yerde canlanmaktadır. Yazar bu hatıraların etkisiyle epik bir anlatıma başvurmakta, coşku ve heyecan dolu bir ruh hâliyle düşüncelerini dile getirmektedir.

3. Yazarlar anlatımlarında metnin inandırıcılığını artırmak, parçada anlatılanları daha anlaşılır hâle getirmek, okuyucuyu etkilemek ve onun ilgisini çekmek gibi amaçlarla düşünceyi geliştirme yollarından biri olan sayısal verilerden yararlanmaya başvurmaktadır.

Etkinlik No.: 348

1. Savaş, mücadele, düşman gemilerinin ilerleyişi, askerlerin ellerinde silahları ve sırtlarındaki yük ile yaşadıkları zorluklar görsel ile metinde anlatılmaktadır. Metin ile görsel arasında, içerik açısından birbirini tamamlayan ve destekleyen bir ilişki vardır.

2. **Olası Cevaplar:** O eskimiş ve bozulmamış taşlar yaşanmışlığın göstergesiydi sanki. El değmemiş yapısıyla iki katlı ahşap evler, eski zamanların hâlâ yaşayan sessiz tanıkları gibiydi. Mavi, sarı, yeşil, beyaz boyalı o evler sıcacık bir yuvanın resmini çiziyordu. İçim huzurla doluyordu bu sokağa baktığımda. Şehrin yapaylığı, karmaşası yoktu burada. Ağaçların altında köy meydanında kurulan tezgâhlarda köy kadınlarının kendi elleriyle hazırladıkları konserveler, reçeller, organik ürünler doğal yaşamın burada hâlâ devam ettiğini gösteriyor.

3. Okuyucunun ilgisini yazıya çekebilmek için öncelikle gezip görülen yer ile ilgili en dikkat çekici görseli kullanırdım. Bu görsel; tarihî özelliği olan ya da farklı mimarisi ile göze çarpan bir yapı olabileceği gibi o yere özgü bir yemek, kültürel kıyafetler de olabilir. Seçilen görselin, yazı ile bütünlük göstermesine ve uyumlu olmasına dikkat ederdim. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.:349

1. Verilen metni okuduğumda zihnimde ikinci görsel canlanmaktadır çünkü metinde tarihî ve arkeolojik öneme sahip bir alandan söz edilmektedir.

2. Gezi yazılarında anlatılan yerler okurun ilgisini çeker ve okuyanda aynı yerlere seyahat etme isteği uyandırır. Bu tür metinler sayesinde gidip görme imkânı bulamadığımız pek çok yeri daha detaylı tanıma fırsatı buluruz, bilgi ediniriz. Yazar bu metinde anlattığı yeri, seçtiği kelimelerle âdeta gözümüzde canlandırmakta ve okuru geçmişe götürmektedir; hem doğal hem tarihî özelliklerini anlattığı bu yeri görmek için okuru teşvik etmektedir.

3. Bu etkinlik öğrencinin birikimine ve hayal gücüne göre şekillenecektir. Yazı hazırlanırken yazılacak yerin coğrafi, kültürel ve tarihî özellikleri hakkında bilgi toplamaya; izlenimleri not almaya; gözlem gücünü kullanmaya; anlatımda yalınlık, sadelik, akıcılık özelliklerine dikkat etmeye ve gereksiz ayrıntılara yer vermemeye özen gösterilmelidir.

4. Görseller metinlerde tanıtılan mekânların daha detaylı bir şekilde okur tarafından algılanmasını sağlar. Sadece fotoğraf değil resim, karikatür, çizim, grafik, tablo, diyagram gibi unsurlar; metinlerle bağlantılı olarak kullanılabilir. Anlatım zenginleştirilebilir.

Etkinlik No.: 350

1. Yazar, arkadaşı Abidin Dino ile yaşadığı diyalogları metne alarak, gezi yazısını hareketlendirmek, önemli bir sanatçıyla paralel bir düşünce biçimine sahip olduğunu ortaya koymak, okuyucuyu metne bağlamak gibi durumları amaçlamış olabilir. Cevap yoruma açıktır.

2. a) Olumlu etkiler: Yazarın gezi yazısında kişisel düşüncelerini aktarması okuyucunun mekâna dair farklı bakış açılarını görmesini sağlar. Okuyucunun göremediği ya da dikkat etmediği ayrıntılar, yazar aracılığıyla görünür olur. Aynı zamanda yazarın üslubu, estetik tutumu ve dili kullanma biçimi hakkında okuyucu bilgi sahibi olabilir.

   b) Olumsuz etkiler: Yazarın kişisel üslubuyla kaleme alınmış gezi yazıları okuyucuyu yönlendirir. Bu durum okuyucunun mekâna dair kişisel izlenimlerine ket vurabilir.

   Cevap yoruma açıktır.

3. Metnin yazarı, çeşitli sanatçı ve tanınmış kişileri, mekân üzerindeki kendi düşüncelerini ve pekiştirmek ve güçlendirmek için tanık göstermiştir. Bu durum eserin, içerik ve üslup olarak inandırıcılığını artırmıştır. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 351

1. Ben olsaydım "Etrafımızda çok sayıda ton balığı vardı ama bizim oltamıza hiç birisi gelmiyordu." şeklinde anlatırdım. Anlatımlarda ortaya çıkan farklılıklar, kişiden kişiye değişkenlik gösteren ifade etme biçiminden kaynaklanmaktadır. Cevap yoruma açıktır.

2. Metinde "bora yapmak", "yelken küçültmek", "deniz kaldırmak", "keşişleme", "gradin halatı" gibi denizcilikle ilgili terimler sıkça kullanılmıştır. Bir yazarın anlatısını gerçekleştirirken seçtiği sözcükler ve bunları nasıl kullandığı onun yaşama biçiminin dildeki yansımasıdır. Bu nedenle yazarın denizcilikle uğraştığını, yaşam biçiminin üslubuna tesir ettiğini ve bu alanda bilgi birikimine sahip insanlara hitap eden bir üslup kullandığını söyleyebilirim. Cevap yoruma açıktır.

3. Verilen metnin günlük türüyle benzerlikler gösterdiğini söyleyebilirim. Çünkü yazar, yaşadıklarını ve izlenimlerini kendi ağzından anlatmakta; inandırıcı, samimi bir dil kullanmakta; anlattığı olayları âdeta günü gününe yazmakta ve kendi görüşlerini, duygularını, ruhsal yapısını yansıtan ifadeler kullanmaktadır. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 352

1. İfadeler metinde gezilen görülen yerlerin tarihin katmanlarında dolanarak anlatıldığı, yazarın etrafındaki her şeyi tarihin gözünden bize aktardığı, dolayısıyla yazarın kelime kadrosuna tarihin kaynaklık ettiği, Hoca'nın bilgi ve birikiminin metni zenginleştirdiği söylenebilir.

2. a) Şehirdeki tarihî ve kültürel mekânlar, şehrin tabiat güzellikleri, gençlerin eğlenmek ve gezmek için özellikle tercih ettiği mekânlar anlatılabilir.

   b) Yazar tarihsel bilgi ve birikimi ile tanıtılan yerleri detaylı, alana özgü terim, kavram ve tarihî şahsiyetleri bolca kullanarak metnini kurmuştur. Bu unsurlar ortaya zengin bir metin çıkarmıştır. Bizim yazacağımız metin bilgi ve birikim düzeyimiz nedeniyle aynı zenginliği taşımayacaktır. Anlatılan yer aynı olmakla birlikte anlatan kişinin birikimi, bilgi düzeyi, eğitimi vb. metinlerin farklılaşmasını zorunlu kılmaktadır. Anlatımın zenginleşmesi, kelime kadrosunun çeşitlenmesi ancak bu bilgi ve birikimle mümkündür.

   Cevap yoruma açıktır.

3. **Birinci metin** mekânın coğrafi olarak değerlendirildiği, coğrafi olarak bir yerin tanıtılmasının amaçlandığı metindir. Bu nedenle metinde alana özgü kelimeler coğrafi nitelikler göz önünde bulundurularak kullanılmıştır. **İkinci metin** turizm amaçlı ortaya konmuş bir metindir. Dolayısıyla metinde bu amacı hedefleyen bir anlatım ve buna göre şekillenen bir üslup ön plandadır. **Üçüncü metin** tarihsel bir metindir. Tarihsel bilgi aktarma amacıyla ortaya konan metinde alana özgü bir anlatım ve buna göre şekillenen bir üslubun kullanıldığı ortadadır.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 353

1. Metinde yazın yaylaya çıkma, hayvancılıkla uğraşma, kaplıcaların şifa vermesi, dilden dile süregelen doğum efsaneleri, inancın önemi, suyun gücü ve bereketi gibi Türk kültür ve geleneğine ait ögeleri görüyoruz. Gezi yazılarında halkın inancı, kültürü, yaşayış tarzı önemli bir yere sahiptir. Gezi yazarları da halkın gündelik hayat bilgilerine, geleneklerine, törenlerine kadar gözlemlediği birçok kültürel unsuru eserine alır. Bu tarz ögeler gezi yazılarını zenginleştirir ve okurun dikkatini çeker. Anlatılan yörenin ve o yöre insanının daha iyi tanınmasını sağlar. Cevap yoruma açıktır.
2. Bir kadının bir saat içinde yirmi kız, yirmi erkek çocuk doğurması, kayalardan akan suyun sesinden insanın kulağını sağır olması, akan suyun kaybolması bugün bize gerçek dışı olaylar olarak gelmektedir. Metindeki anlatılan dönem düşünüldüğünde bu unsurlar okuyucuya inandırıcı gelebilir. Ayrıca bu tarz anlatımlar okuyucunun metne olan ilgisini ve merakını artırabilir. Cevap yoruma açıktır.
3. Bana göre olduğu gibi verilmelidir. Çünkü gezi yazılarında gezip görülen yerlerin siyasi, sosyal yapısı ile ilgili bilgiler, tarihî yerler ve buralara ait gerçeklik; nesnel bir şekilde okuyucuyla paylaşılmalıdır.

   Bana göre olduğu gibi verilmemelidir. Çünkü yazar, okuyucunun sıkılacağını düşündüğü ya da daha çok ilgisini çekmek istediği bölümlere kendi yorumunu katar. Yazar gezi yazılarını sadece bilgi veren tarihî, sosyolojik, felsefi vb. eserden ayırmak için izlenim, duygu ve düşüncelerini de yazısına aktarır. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 354

1. Soru bireysel nitelikte olmakla birlikte metin bağlamında cevaplandırılmalıdır. Metne mitolojik unsurların eklenmesi, anlatımın etkileyiciliğini artırır. İşlenen konuyu içerik olarak destekleyecek nitelikteki mitolojik unsurlar metnin anlatımını zenginleştirir. Cevap yoruma açıktır.
2. Toplumsal tarihimizde ve gündelik yaşantımızda yardımlaşma duygusu oldukça önemli bir değerdir. Çocuğun bu tavrını, kültürel kodlarımızdaki yardımlaşma duygusunu yansıttığı için olumlu buluyorum. Cevap yoruma açıktır.
3. Tam anlamıyla bir genellemeye gidemesek de dostluk duygusu, birçok toplum ve milletin sanatını kültürel yaşantısını olumlu anlamda etkilemiştir. Dolayısıyla "dostluk" evrensel nitelikli bir kavram özelliği göstermektedir. Fakat her toplumda dostluk duygusu nicelik olarak aynı oranda yaşanamayabilir. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 355

1. Yazarın yorumlarından bağımsız salt bilgi vermeyi amaçlayan ifadeler, metnin güvenirliğini artırır. Aynı zamanda okuyucunun metinde anlatılan mekâna dair bilgi sahibi olmasını sağlayabilir. Mekânın nesnel olarak tanıtılmasınına olanak vererek metnin açıklayıcı yönünü geliştirir. Cevap yoruma açıktır.
2. Yazar metinde yorumlarıyla edebî bir dil kullanarak kelimelere yeni anlamlar yükler. Böylece okuyucuya bir anlam zenginliği sunar. Metinde geçen bu yorumlar, gerçeği süsleyerek okuyucunun zihninde anlatılanların canlanmasını sağlar, ayrıca hayal ve düşünce dünyasını geliştirir. Cevap yoruma açıktır.
3. a) Paris'in en etkileyici mekânları sokaklarıdır. Bu kentin sokaklarında beni etkileyen, gizemli bir şeyler olduğuna inanırım.

   b) Paristeki metro istasyonları hareketliliğini hiçbir zaman yitirmez ve her zaman sizi şaşırtmaya muktedirdir. Gece yarısından sonra daha da ilginç izlenimler elde edebilirsiniz.

   Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 356

1. Evet, metinde verilen bilgiler, derslerde öğrendiğimiz bilgilerle örtüşen doğru ve geçerli bilgilerdir. Coğrafya derslerimizde toprak erozyonunun yol açtığı zararları ve erozyonla mücadele için ormanların önemini öğrendik. Biyoloji derslerimizde canlıların ortak yaşam alanlarını ve yaşam döngülerini sürdürebilmeleri için birbirleriyle nasıl uyum içinde yaşadıklarını öğrendik. Cevap yoruma açıktır.
2. Yazarın konuyla ilgili bilgileri kişisel yorumlarını da katarak aktarması, metinde verilmek istenen iletinin daha kolay ve iyi bir şekilde anlaşılmasını sağlamıştır. Yazarın yorumlarının metne anlam zenginliği kattığını, okuyucunun düşünce dünyasını geliştirdiğini ve metni keyifle okunan bir metin hâline dönüştürdüğünü düşünüyorum. Cevap yoruma açıktır.
3. Yaşadığım bölgede hiç orman bulunmuyor. Bölgemizin toprağı kıraç ve verimsiz bir topraktır. Her yağmur yağdığında toprak erozyonu gerçekleşmekte ve tarlalarda derin çatlaklar oluşmaktadır. Topraklarımızın verimini artırmak, erozyonla mücadele edebilmek ve bölgemizdeki canlı çeşitliliğini zenginleştirmek için ağaçlandırma çalışmalarının yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bu bakımdan metinde yer alan bilgileri doğru, geçerli ve tutarlı bilgiler olarak değerlendiriyorum. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 357

1. Cümlelerde bir beğeni dile getirilmektedir. Macar mutfağının çeşitliliği herhangi bir delil veya gerekçe gösterilmeden iddia edilmekte, "aklın öteki yemeklerde kalması"yla durum izah edilmektedir. Dolayısıyla bu cümlelerde ortaya konan hükümlerin doğruluk değeri kişiye göre değişmektedir. Cevap yoruma açıktır.
2. "bence" kelimesi metne bir öznellik katmakta, ortaya konan düşünce sanatsal otoritelerin görüşlerine başvurulmadan ifade edilmektedir. "bence" ifadesi cümleyi kişiselleştirir. Cümlelere bir görelilik anlamı katar. Yazar görüşlerini kanıtlama amacı gütmez, bütünüyle görüşlerini öznellik sınırları içinde ortaya koymaktadır. Cevap yoruma açıktır.
3. Bir gezi metninde bilgi ve tespitlerin kanıtlama ve gerekçelendirme endişesiyle ortaya konması anlatımı düşünce ağırlıklı kılar. Hâlbuki gezi türünde bu kaygılardan ziyade gezip görülen yerlerin okuyucunun ilgisini çekebilecek şekilde bir anlatımı amaçlanır. Bu nedenle yazar kanıtlayıcı ifadelerden kaçınmış, okuyucuda bir merak ve istek uyandıracak şekilde anlatımını kurgulamıştır. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 358

1. Yazar gezip gördüğü yeri eleştirel bir yaklaşımla okuyucuya aktarmış, Bodrum'un eski ve yeni hâlini kıyaslayarak eski Bodrum'a duyduğu özlemi dile getirmiştir. Görüşlerini desteklemek için de yel değirmenlerinin ve taş evlerin yıkılarak yerlerine tatil köylerinin yapıldığını, modernlik adı altında doğaya zarar verildiğini, gece yarılarına kadar süren eğlencelerin rüzgârın ve denizin sesini yok ettiğini, şiirsel köy isimlerinin değiştirildiğini söylemiştir. Yazarın bu eleştirel üslubu, metnin anlatımının öznelleşmesine neden olmuştur.
2. Yazar, okuyucuyu yönlendirmiştir. Eski ve yeni Bodrum'u sürekli karşılaştırarak Bodrum'un değişiminden memnun olmadığını dile getirmiştir. Bu durum okuyucuda anlatılan yere karşı bir ön yargı oluşmasına neden olabilir.
3. Dünya görüşleri, yaşları, cinsiyetleri, ilgi alanları ve zevkleri gezdikleri yerleri algılama ve aktarmada gezginlerin bakış açısını oluşturan unsurlardır. Örneğin genç bir gezgin, gezi yazısında anlattığı yerin kültürel bölgelerine ya da eğlence mekânlarına daha çok yer verebilir. Cevap yoruma açıktır.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 359

1. **Olası Cevap:** Yazar gezdiği şehre ve şehrin insanlarına karşı meraklı, ilgili ve hevesli bir yaklaşım göstermektedir. Bana göre yazar şehrin gündelik hayatını keşfetmek, yeni şeyler görmek, yöresel lezzetler tatmak ve yöre insanını daha yakından tanımak istediği için böyle bir yaklaşım içerisindedir. Cevap yoruma açıktır.
2. **Olası Cevap:** Evet, yazarın bu konularda okuyucuyu yönlendirdiğini düşünüyorum. Metinde İtalyanlarla nasıl iyi bir iletişim kurulabileceğine, yemek yenecek mekânların seçiminde nasıl bir yol izlenmesi gerektiğine, hangi yemeklerin güzel ve leziz olduğuna dair okuyucuyu yönlendiren ifadeler yer almaktadır.

   Hayır, yazarın bu konuda okuyucuyu yönlendirdiğini düşünmüyorum. Çünkü yazar kullanmış olduğu ifadelerde kendi düşüncelerini ve yaşadığı tecrübeleri aktarmakta, okuyucuyu yönlendirmeden birtakım öneriler sunmaktadır. Cevap yoruma açıktır.
3. **Olası Cevap:** Yazar, modern İtalya'daki galeri anlatırken bu mekânları Romalılar dönemindeki forumlara benzetmiştir. Romalılar dönemindeki forumların zevk ve eğlence mekânları olduğunu, modern galerilerin ise o zevk ve eğlenceleri yeniden canlandırdığını ifade etmektedir. Bu bakımdan yazar kendi görüşünü dile getirmekte ve öznel bir tavır takınmaktadır. Cevap yoruma açıktır.
4. **Olası Cevap:** Yazar, okuyucuyla sohbet ediyormuşçasına samimi bir tavır sergilemekte ve kolayca anlaşılır bir dil kullanmaktadır. Gezip gördüğü yerlerin ilgi çekici olduğunu düşündüğü özelliklerini, kendi bakış açısıyla kişisel görüş ve yorumlarını katarak okuyucusuna anlatmaktadır. Yazar, toplumun farklı kesimlerinden insanlara hitap edebilmek ve okur kitlesini genişletebilmek endişesiyle böyle bir tavır benimsemiş olabilir. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 360

1. Yazar Türk olduğu için Bulgaristan'da kendi kültürel ögeleriyle karşılaştığında bu ögeleri ön plana almıştır. Bulgaristan Balkan Savaşları öncesinde Osmanlı toprağıydı, bu yüzden yazarın oradaki kültürel ve siyasi tarihi ele alması yazar açısından anlaşılır bir durumdur. Cevap yoruma açıktır.
2. Bulgaristan'ın uzun yıllar Osmanlı Devleti'nin toprağı olması ve Osmanlının Balkanlardaki hoşgörüsü, bu bölgede yaşayan tüm halkların Osmanlı kültürüne yakınlık duymasını sağlamıştır. Cevap yoruma açıktır.
3. Kendi toplumumuzun güçlü kültürel bir geleneği ve tarihi olduğu düşünürdüm. Aynı zamanda yabancı bir ülkede kendi kültürel unsurlarımızla karşılaşmak, düşünsel anlamda bu yere kendimi yakın hissetmemi sağlayabilirdi. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 361

1. **Olası Cevap:** Yazar, Türkçeyi özleştirme akımının savunucularındandır. Bunu yazarın metninde Türkçeye yabancı dilden giren sözcükler yerine öz Türkçe sözcükler kullanmasından anlamak mümkündür. Örneğin yazar "heykel" sözcüğü yerine "yonut" sözcüğünü kullanmıştır. Ayrıca yazarın Azerbaycan Bilimler Akademisindeki bilginlerle olan sohbetinden de onun Türkçeyi özleştirmek isteyen bir akımın savunucusu olduğu anlaşılabilmektedir. Diğer yandan metinde yazarın Bakü ziyareti sırasında beraber olduğu şair ve yazarlardan oluşan çevrenin yeni akımın temsilcilerinden oluştuğundan bahsedilmektedir. Yeni akımın temsilcileri hakkında kullanılan ifadelerden ve "aruzcular" diye adlandırılan eski ozanların savunduğu fikirlerin ise sadece duyulanlar kadarıyla aktarılmasından dolayı yazarın yeni akımın temsil ettiği edebiyat anlayışına daha yakın olduğu çıkarımında bulunabilirim.
2. Azerbaycanlı edebiyatçılardan bazıları eski edebiyat anlayışının ve geleneğinin sürdürülmesi gerektiğini savunurken diğerleri yenilikten yanadır ve "özgür koşuk" adını verdikleri yeni bir akımı savunmaktadırlar. Bu durum, onların fikir ve edebiyat anlayışlarında farklılıkların oluşmasına ve tartışmaların yaşanmasına yol açmaktadır.
3. **Olası Cevap:** Metni okuyunca o dönemlerde Türkiye'deki edebiyat çevrelerinde dil konusuyla ilgili bazı fikir ayrılıklarının oluştuğu ve tartışmaların yaşandığı kanısını edindim. Türk yazarların Azerbaycanlı tarihçiye sordukları sorulardan ve metinde konuyla ilgili kullanılan ifadelerden bu durum anlaşılabilmektedir. Cevap yoruma açıktır.
4. **Olası Cevap:** Yazar ve arkadaşları dili değiştirmek gerektiği görüşünü savunmuşlar; eski şairlerden beyitler okuyarak bunların halk tarafından artık anlaşılmadığını iddia edip görüşlerini kanıtlamaya çalışmışlardır. Bence halkın anladığı bir dili değiştirmeye çalışmak yanlıştır. Çünkü dil, konuşulduğu çevrede kendi kendine zamanla doğal bir değişim gösterir. Cevap yoruma açıktır.
5. **Olası Cevap:** Bence yazarın kendisiyle aynı görüşe sahip olmayan insanları daha yakından tanımasını sağlar. Onların düşüncesini, bakış açısını, beğenisini, değer ölçütlerini, edebiyat anlayışlarını öğrenir. Böylelikle kendini ve yazarlık tecrübesini daha çok geliştirme olanağı bulabilir. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 362

1. Sağlam nesiller ancak geçmişin üzerine geleceği koyarak yetişebilir. Bu nedenle gençlerin ilerleyebilmeleri adına aile büyüklerinden gelenek, görenek ve kültürlerini öğrenmesi gerekir. Aynı şekilde aile büyükleri de gençlere gerekli zamanı vererek ve özveriyi göstererek genç kuşakların geçmişle olan bağlarının kopmamasına yardım etmelidir. Yazar, eğitimin sadece okul ve öğretmenden ibaret olmadığının altını çizerek bu yolda aile ilişkilerinin önemini belirtmiştir. Cevap yoruma açıktır.
2. **Olası Cevap:** Yazarın bu görüşüne katılıyorum. Gökdelenler ve plazalar yapmak uğruna birçok tarihî yapı kaderine bırakılıyor. Daha çok apartman dikme adına çirkin bir yapılaşma ortaya çıkıyor. Bu uğurda da kültürel mekânlar ve yapılar feda ediliyor. Kendi şehrimde yeşil alanların gitgide azaldığını, şehrin beton yığınına dönüştüğünü görüyorum. Yüzyıllık binalar, surlar ve tarihin izini taşıyan evler bu yanlış yerleşimin gölgesinde yok oluyor.

   Yazarın bu görüşüne katılmıyorum. Tarihî dokulara zarar vermeden de yenilikler yapılabilir. Yenileme çalışmalarıyla tarihî yapıların özelliklerini bozmadan onları modern yaşama kazandırabiliriz. Cevap yoruma açıktır.
3. Olumlu bir etkisi olduğunu düşünüyorum. Yazarın gezip gördüğü yerlerle ilgili tarihî bilgiler vermesi okuyucu için bir zenginlik kaynağıdır. Gezdiği coğrafyaları tarihî birikimiyle harmanlayıp aktarması, o bölgelere ait kültür ve medeniyetleri tanıtması yazarın çok yönlülüğünün bir göstergesidir. İ. Ortaylı'nın bu özelliği ile kaleme aldığı gezi yazıları da okurun ilgilisini çekecek ve okuru etkileyecektir. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 363

1. Kitap satış sitesindeki değerlendirmeler metni desteklemektedir. "Üsküp'ü Gezmek" adlı metinde yer yer tarihsel bilgiler verilerek "tarihe tanıklık" edildiği, dizelere yer verilerek metnin şiirle harmanlandığı ve Balkan izlenimlerinin yazara özgü bir dille anlatıldığı açıkça görülmektedir.
2. Balkan coğrafyası yüzyıllardır Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetinde kalmış bir coğrafyadır. Türkçe bu süre zarfında Balkanlar'da yaygın bir kullanım imkânına sahip olmuştur. Türkçe bugün de bu bölgede hayatın her alanında yaygın bir şekilde kullanılmakta, kültürün şekillenmesinde önemli bir işleve sahip olmaktadır.
3. **Olası cevap:** İlgili cümlelerle yüzyıllara direnmiş yapıların insanların ilgisizliği ve özensizliği nedeniyle tahrip olduğu, kültürel yapılara insanların gerekli özeni göstermediği, yazarın da bu ilgisizliği "barbarlık" olarak nitelediği söylenebilir. Cevap yoruma açıktır.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 364

1. **Olası Cevap:** Yazar, gazetecilik mesleğiyle uğraştığını ve Moskova'yı otuz yıl önce de ziyaret etmiş olduğunu metinde belirtmektedir. Bunun yanı sıra mesleği gereği pek çok memleket gezmiş olduğunu dile getirmektedir. Yazar, Moskova'yı Paris, Londra gibi şehirlerle kıyaslamaktadır. Bu bilgilerden hareketle yazarın bu şehirleri daha önce ziyaret ettiğini, Avrupa'yı yakından tanıdığını anlamak mümkündür. Ayrıca yazar, yıllarca fikir tartışmalarına katıldığını ve politik kavgaları yakından izlediğini söylemektedir. Bu durum, onun ülke ve dünya gündemindeki siyasi meselelerde uzman ve söz sahibi bir kişi olduğunu göstermektedir. Cevap yoruma açıktır.
2. **Olası Cevap:** Yazarın duygusal ve hassas bir insan olduğu, geçmişe özlem duyduğu metindeki anlatım şeklinden ve kullanılan ifadelerden anlaşılabilmektedir. Yazarın farklı memleketleri ziyaret etmesi onun dışa dönük, sosyal ve meraklı bir insan olduğu izlenimi uyandırmaktadır. Yazarın düşünce ve siyaset dünyasından pek çok insanla etkileşimde bulunması onun girişken, özgüvenli, çalışkan, bilgili, geniş fikirli bir karaktere sahip olduğunun göstergesidir. Yazarın farklı milletler hakkında düşünceleri ve bu konuda gösterdiği tavır ise duyarlı, hassas, sorumluluk sahibi, nazik, dikkatli, sağduyulu bir insanın kişiliğini yansıtmaktadır. Metindeki Moskova'ya dair gözlemlerin aktarıldığı ifadelerden yazarın dikkatli, akılcı ve mantıklı düşünebilen bir insan olduğu anlaşılmaktadır. Cevap yoruma açıktır.
3. **Olası Cevap:** Yazarın "Dünyada kötü adam, çıkarcı adam, ahlâksız adam çoktur. Fakat kötü millet, çıkarcı millet, ahlâksız millet yoktur." ifadeleri, onun gazetecilik mesleğinde uzun yıllar boyunca edinmiş olduğu tecrübeleri yansıtmaktadır. Yazılarında herhangi bir milleti kötülemekten dikkatle sakınması onun öz disiplinli, duyarlı, sorumluluk sahibi ve sağduyulu bir gazeteci olduğunu göstermektedir. Yazarın kullanmış olduğu ifadelerden ve gösterdiği örnekten yola çıkarak onun ülke ve dünya gündeminde yaşanan olaylara tarafsız ve bağımsız bir gözle bakabilen, öz eleştiriler yapabilen olgunlukta bir gazeteci olduğu izlenimi edindim. Cevap yoruma açıktır.
4. **Olası Cevap:** Yazar ilk ziyaretinden otuz yıl sonra yeniden gittiği Moskova'da beklentilerini ve özlemlerini giderecek hiçbir şey bulamamıştır. Bu nedenle geçmişe özlem duymakta ve şehirde meydana gelen değişimi, şehrin büyüyüp kalabalıklaşmasını yadırgamaktadır. Yazar, Moskova'daki gözlemlerini tarafsız bir şekilde aktarmak yerine kendi izlenimlerini, duygu ve düşüncelerini metinde yansıtmaktadır. Bu durum, yazarın yaşamına ve kişilik özelliklerine dair metinden çıkarımlar yapabilmeyi, ele alınan konuyu gerçeklik ilişkisi bağlamında değerlendirilebilmeyi mümkün kılmaktadır. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 365

1. Yazar çeşitli imkânsızlıklarla mücadele ederek, gayret ve inatla küçük yaşta dünyadaki pek çok yeri gezebildiğini, bu vesileyle farklı kültürleri tanıma imkânı bulduğunu söylemektedir. Başarıya ancak gayret, sabır biraz da inatla kavuşulabileceğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla yazarın gayretli, inatçı ve ideali için pek çok şeyi göze alan bir yapıda olduğu hükmünü vermemiz mümkündür. Cevap yoruma açıktır.
2. Yazar çeşitli kültürleri tanımak ve insanlarla tanışmak için ikinci mevki vagonlarla gezmiş, yolculuklarda insanlarla sürekli konuşmuş, kafelerde oturup kalmış ve Türkçe sayesinde Orta Doğu coğrafyasında iletişim sorunu yaşamadan her yere girip çıkmıştır. Bu şekilde engelleri aşarak dünyanın çeşitli yerlerini tanıma fırsatı bulmuş ve kültürel ufkunu genişletmiştir.
3. Bir eser yazarın dünya görüşü, sanat anlayışı, ideolojisinden izler taşır. Eser bu ögeler doğrultusunda, bu ögelerin etkisinde oluşturulur. Bu nedenle bir metni yazarından bağımsız düşünemeyiz. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 366

1. Cumhuriyet Dönemi nesir alanında gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. Cumhuriyet'in ilanından sonra devlet görevlisi olmayan kişiler de gezi yazısı yazmışlardır. Bunda seyahat etmenin, eski dönemlere göre kolaylaşmış olmasının etkisi büyüktür. Yabancı ülkelerle kültürel ilişkilerin artması ve bireysel gezi imkânlarının çoğalması sonucu bu türde eser yazanların sayısında bir artış olmuştur. Cevap yoruma açıktır.
2. Bu türde eser vermiş yazarların birçoğu Türk edebiyatının Cumhuriyet Dönemi'nde yaşamıştır. Cumhuriyet'in ilanına kadar yazılan gezi kitaplarının yazarları ya devlet memuruydu ya da devletle ilişkili kişilerdi. Ayrıca bu dönemde yapılan seyahatler daha çok bilgi edinmek, tedavi ya da görev amaçlıydı. Bu durum gezi yazısı türünde eser vermiş yazar sayısının diğer türlere göre daha az olmasına neden olmuş olabilir. Cevap yoruma açıktır.
3. Olası cevaplar: Gezi yazıları aynı zamanda anlatıldığı dönemi aydınlatan metinlerdir. Bu nedenle Osmanlı Dönemi'ne ait gezi yazılarını ve sanatçılarını araştırırdım. Osmanlı coğrafyasını, insanların yaşayış şekillerini, geleneklerini öğrenmek isterdim.

   Cumhuriyet Dönemi'ne ait gezi yazılarını ve sanatçılarını incelemek isterdim. Bu dönemde gezi yazısı türündeki eser sayısının önceki dönemlere göre daha fazla olması yapacağım araştırmamı kolaylaştırabilirdi.

   Cevap yoruma açıktır.
4. Cumhuriyet Dönemi gezi yazarlarının birçoğunun eserlerinde, genellikle Anadolu'ya yer vermelerinin nedeni olarak doğup büyüdükleri coğrafyayı anlatma isteği gösterilebilir. Kendi kültürünü tanıtma isteği olabilir. Uygarlığın beşiğinin Anadolu olması da eserlerinde Anadolu'ya yer vermelerinde önemli bir etken olabilir. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 367

1. **Olası Cevap:** Yazar, konuştuğu kişinin cevaplarını yeterli bulmadığı için üç nokta kullanmış olabilir. Yazar; anlatımı kuvvetlendirmek, ifadeye güç katmak için üç nokta kullanmış olabilir. Yazar, okuyucunun cevaplar karşısında düşünebilmesi için ona zaman vermek amacıyla üç nokta kullanmış olabilir. Yazar, konuşma esnasında oluşan sessizliği vurgulamak için üç nokta kullanmış olabilir. Yazar, konuştuğu kişinin de kendi verdiği cevaplardan emin olmadığını belirginleştirmek için üç nokta kullanmış olabilir.
2. **Olası Cevap:** Yay ayraç ile belirtilen yerlere getirilmesi uygun olan noktalama işareti üç noktadır. Çünkü üç nokta, anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerden sonra da kullanılabilen bir noktalama işaretidir. Verilen bölümde de cevaplar anlatım olarak tamamlanmamıştır.
3. **Olası Cevap:**

   a)

Metinden Seçtiğiniz Birleşik Yapılı Cümle	Rehberimle beraber evleri dolanırken ahşaptan, yuvarlak, çatısı belgesellerde gördüğünüz yerli evleri gibi sarı samanlarla kaplanmış bir eve girdik.
Cümlenin Basit Yapılı Hâli	Rehberimle beraber evleri dolanıyorduk. Bu esnada ahşaptan, yuvarlak bir ev gördük. Bu evin çatısı sarı samanlarla kaplanmıştı. Belgesellerdeki yerli evlerine benziyordu. Bu eve girdik.

   b) Cümleler anlam olarak aynı olsa bile anlatım olarak farklıdır. Çünkü seçtiğim birleşik yapılı cümle akıcı, kuvvetli ve çeşitlendirilmiş bir anlatıma; dönüştürdüğüm basit yapılı cümleler ise tekdüze ve kesintili bir anlatıma sahiptir.

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 1

Balcı, Y. (2002). *Türk Romanında Aydın Problemi*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Eserleri.

Etkinlik No.: 2

Cevdet Kudret (1979). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman.* İstanbul: Varlık Yayınları.

Etkinlik No.: 3

Moran, B. (2001). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış-I.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Etkinlik No.: 4

Takış, T. (2003). Edebiyatla Kısa Bir Yolculuk. *Doğu Batı Dergisi,* (22), 10.

Etkinlik No.: 5

Alver, K. (2006). Edebiyat ve Kimlik. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi,* (2), 32.

https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilgisosyal/issue/29118/311505 ET: 23.12.2020

Etkinlik No.: 6

Ayvazoğlu, B. (1996). *Geleneğin Direnişi.* İstanbul: Ötüken.

Etkinlik No.: 7

Çelik, E. (2013). Edebiyat Eseri Toplumun Aynasıdır: Edebiyat ve Sosyoloji İlişkisi. *Türk Dili Dergisi,* (5).

https://www.tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2013/05/20130617.pdf ET: 10.01.2021

Etkinlik No.: 8

Ataç, N. (1998). *Şiirimiz Üstüne, 75 Yılın İçinden.* (Haz.: Ahmet Oktay). İstanbul: YKY.

Etkinlik No.: 9

Erol, K. (2012). Tarih-Edebiyat İlişkisi ve Tarihî Romanların Tarih Öğretimine Katkısı. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi,* 1 (2), 61.

http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423875341.pdf ET: 19.12.2020

Sepetçioğlu, M. N. (1998). *Dedem Korkut'un Kitabı.* İstanbul: İrfan.

Etkinlik No.: 10

Erol, K. (2012). Tarih-Edebiyat İlişkisi ve Tarihî Romanların Tarih Öğretimine Katkısı. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi,* 1 (2), 61.

http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423875341.pdf E.T: 19.12.2020

Ömer Seyfettin (2010). *Ferman*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Apuhan, R. Ş. (2008). *Çanakkale Geçilmez.* İstanbul: Timaş Yayınları.

Etkinlik No.: 11

Köprülü, M. F. (1980). *Türk Edebiyatı Tarihi.* İstanbul: Ötüken.

Etkinlik No.: 12

Kumsar, İ. A. (2013). Agâh Sırrı Levend'in Edebiyat Tarihçiliğinde Teori ve Uygulama. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi,* 12, 93-94.

Etkinlik No.: 13

https://acikders.ankara.edu.tr/mod/page/view.php?id=18861&lang=en ET: 20.12.2020

Etkinlik No.: 14

http://karesitarih.balikesir.edu.tr/umur_gunay.pdf ET: 25.12.2020

Atalay, B. (2013). *Kaşgarlı Mahmud, "Divan-ü Lügat'it-Türk Dizini (indeks)".* Ankara: TDK.

Etkinlik No.: 15

Banarlı, N. S. (1983). *Resimli Türk EdebiyatıTarihi.* İstanbul: Millî Eğitim.

Etkinlik No.: 16

Pehlivan, G. (2020). Uygur Harfli Oğuz Kağan Destanı -Halk Bilimsel Bir Tahlil-. *Millî Mecmua*, (16), 125.

Etkinlik No.: 17

1. Metin: Komisyon üyesi Selman Şen tarafından oluşturulmuştur.

Banarlı, N. S. (1983). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi.* İstanbul: Millî Eğitim.

Kavcar C. (1985). *Batılılaşma Açısından Servet-i Fünun Romanı.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

İlhan, A. (1960). *Ben Sana Mecburum.* İstanbul: Ataç.

Dilçin, C. (1983). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi.* Ankara: TDK.

Etkinlik No.: 18

Günyüz, M. (2010). Tarih-Edebiyat İlişkisi. *Somuncu Baba Dergisi,* (118), 67.

Etkinlik No.: 19

Gülensoy, T. (2002). *Manas Destanı.* Ankara: Akçay.

Etkinlik No.: 20

http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20DILI/muharrem_ergin_turkce_tarihsel_gelisim.pdf ET: 20.12.2020

Etkinlik No.: 21

Derin, S. (2014). Göktürk Kitabelerinde Türk Dini İnancının İzleri. *Turkish Studies (Elektronik),* (9), 9.

Etkinlik No.: 22

Özdemir, E. (2013). *Türk ve Dünya Edebiyatında Dönemler-Yönelimler.* Ankara: Bilgi.

Etkinlik No.: 23

Alay, Okan. (2019). Sözlü Gelenek Öznesi Olarak Saz Şairi, Âşık ve Halk Şairi Terimleri. *Türk Dili,* (813), 10-14.

https://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2019/09/2_Okan-A-lay-_-S%c3%96ZL%c3%9c-GELENEK-%c3%96ZNES%-c4%b0-OLARAK-SAZ-%c5%9eA%c4%b0R%c4%b0-%-c3%82%c5%9eIK-VE-HALK-%c5%9eA%c4%b0R%-c4%b0-TER%c4%b0MLER%c4%b0_-5.pdf ET: 16.01.2021

Etkinlik No.: 24

https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=75319 ET: 15.01.2021

Etkinlik No.: 25

http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20DILI/7.php ET: 20.12.2021

Etkinlik No.: 26

https://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2012/12/20121116.pdf ET: 27.12.2020

Safa, P. (2014). *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 27

Erol, K. (2012). Tarih-Edebiyat İlişkisi ve Tarihî Romanların Tarih Öğretimine Katkısı. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(2), 60-61.

Etkinlik No.: 28

Bek, K. (2004). *Eski Türk Yazını*. İstanbul: Don Kişot.

Etkinlik No.: 29

Güngör, R. Ş. (2016). Korkut Hikayelerinde İslamî Unsurlar. *HİKMET-Akademik Edebiyat Dergisi*, (5), 315, 326.

https://dergipark.org.tr/tr/pub/hikmet/issue/26320/284375 ET: 15.01.2021

Etkinlik No.: 30

Tekin, T. (1994). *Tunyukuk Yazıtı.* Türk Dilleri Araştırma Dizisi: 5. Ankara: Özener.

https://www.ktb.gov.tr/TR-96294/10-yil-nutku.html ET: 17.01.2021

Etkinlik No.: 31

Banarlı, N. S. (1983). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi.* İstanbul: Millî Eğitim.

Etkinlik No.: 32

Banarlı, N. S. (1983). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi.* İstanbul: Millî Eğitim.

Etkinlik No.: 33

Köprülü, M. F. (1980). *Türk Edebiyatı Tarihi.* İstanbul: Ötüken.

Etkinlik No.: 34

Buğra, T. (2003). *Küçük Ağa.* İstanbul: İletişim.

Etkinlik No.: 35

Şahin, H. İ., Güzel, A. ve Berat. A. (2011). *Türk Halk Şiiri.* Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi.

Küçük, S. (1994). *Baki Divanı-Tenkitli Basım.* İstanbul: TDK.

Kısakürek, N. F. (2000). *Çile*. İstanbul: Büyük Doğu.

Etkinlik No.: 36

Ersoy, M. A. (2011). *Safahat*. İstanbul: İnkılâp.

Etkinlik No.: 37

Banarlı, N.S. (2013). *Türkçenin Sırları.* İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.

Erol, K. (2018). Dil-Millet İlişkisi Bağlamında Türkçeyi Bilgiden Bilince Konu Edinen Şiirler. *Türkbilig,* (36), 103-120.

Etkinlik No.: 38

Erol, K. (2018). Dil-Millet İlişkisi Bağlamında Türkçeyi Bilgiden Bilince Konu Edinen Şiirler. *Türkbilig,* (36), 103-120.

Etkinlik No.: 39

Ersoy, F. (2020). Vefatının 82. Yılında Atatürk ve Türk Dili. *Türk Dili,* 827, 4-11.

Etkinlik No.: 40

Zülfikar, H. (2019). İhmale Uğrayan Halk Dili. *Türk Dili,* 807, 4-8.

Etkinlik No.: 41

Zülfikar, H. (2017). Türkçenin Bazı İncelikleri. *Türk Dili,* 789, 5-10.

Etkinlik No.: 42

Güzel Yazılar OĞUZDAN BUGÜNE. (2016). (Haz: İsmail Parlatır ve Diğerleri). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Etkinlik No.: 43

KAÇALİN, M. S. (2017). *Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Etkinlik No.: 44

Samipaşazâde Sezai. (2020). *Küçük Şeyler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 45

Oğuz Kağan Destanı. (1936). (Haz. W. Bang-G. R. Rahmeti. İstanbul: Burhaneddin Basımevi/*Büyük Türk Klasikleri*. (1985). C.2. İstanbul: Ötüken Yayınları.
Kudret, Cevdet. (1987). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman I*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Etkinlik No.: 46

Ziya Gökalp. (1976). *Makaleler I.* İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 47

Büyük Türk Klasikleri. (1986). C.3. İstanbul: Ötüken-Söğüt Yayıncılık.

Etkinlik No.: 48

Kutadgu Bilig I-Metin. (1999). (Haz. R. Rahmedi Arat). Ankara: TDK Yayınları.

Etkinlik No.: 49

Ergin, M. (1996). *Dede Korkut Kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Etkinlik No.: 50

Enginün, İ. (2013). *Ahmet Mithat Efendi, Durub-ı Emsal-i Osmaniye: Şinasi Hikemiyatının Ahkâmı- Tasvir-*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Etkinlik No.: 51

Ömer Seyfettin. (2020). *Toplu Hikâyeleri-I, Bahar ve Kelebekler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
Türkçe Sözlük. (2010). (haz.: Şükrü Halûk Akalın). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
Hayata Yön Veren Sözler. (2004). (derl. Akın Alıcı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. San. Ltd. Şti.

Etkinlik No.: 52

Ömer Seyfettin. (2014). *Hikâyeler 2.* (Haz. Hülya Argunşah). İstanbul: Dergah Yayınları.

Etkinlik No.: 53

Enginün, İ.-Kerman, Z. (2011). *Yeni Türk Edebiyatı Metinleri -2 Hikâye (1860-1923)*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Etkinlik No.: 54

Karay, R. H. (2016). *Memleket Hikâyeleri.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Etkinlik No.: 55

Ömer Seyfettin. (2011). *Bütün Hikâyeleri*. İstanbul: YKY Yayınları.

Etkinlik No.: 56

Kabaklı, A. (2004). *Türk Edebiyatı III.* İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

Etkinlik No.: 57

Güzel Yazılar Hikâyeler 1.(2000). (Haz. İ. Parlatır ve diğerleri). Ankara: TDK Yayınları.

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 59

50 Muhteşem Kısa Hikâye TÜRK EDEBİYATI. (2019). (Derleyen: Mustafa Baran). İstanbul: Tefrika Yayınları.

Etkinlik No.: 60

Ömer Seyfettin. (2020). *Toplu Hikâyeleri-I, Bahar ve Kelebekler.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Türkçe Sözlük. (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Etkinlik No.: 61

Büyük Türk Klasikleri. (1992). C.12. İstanbul: Ötüken-Söğüt Yayıncılık.

Etkinlik No.: 62

Halk Hikâyeleri I. (2000). (Haz. Doğan Kaya-M. Sabri Koz). İstanbul Kitabevi.

Etkinlik No.: 63

Samipaşazâde Sezai. (2020). *Küçük Şeyler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 64

Karay, R. H. (2016). *Memleket Hikâyeleri.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Etkinlik No.: 65

Büyük Türk Klasikleri. (1992). C.11. İstanbul: Ötüken-Söğüt Yayıncılık.

Etkinlik No.: 66

Karaosmanoğlu, Y. K. (2012). *Hikâyeler*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Etkinlik No.: 67

Büyük Türk Klasikleri. (1992). Cilt.12. İstanbul: Ötüken-Söğüt Yayınları.

Etkinlik No.: 68

Karay, R. H. (2016). *Memleket Hikâyeleri.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Etkinlik No.: 69

Dede Korkut Hikâyeler. (1992). (Haz. Erçağın Akbal). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 70

Ömer Seyfettin. (2015). *Kaşağı.* İstanbul: Parıltı Yayıncılık.

Etkinlik No.: 71

Yılmaz, T. (2017). Âşıklardan Halk Hikâyeleri II. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Etkinlik No.: 72

Karaosmanoğlu, Y. K.(1995). *Hikâyeler.* İstanbul: İletişim Yayınevi.

Etkinlik No.: 73

Dedem Korkut'un Kitabı. (1972). (Haz. Mustafa Necati Sepetçioğlu). İstanbul: İrfan Yayıncılık.

Etkinlik No.: 74

Duruel, N. (2017). *80 Yazardan 80 Öykü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Akyüz, K. (1990). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Karaalioğlu, S. K. (1985). *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi 3. Cilt*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Kerman, Z., Tural S. K., Özgül, M. K. (1987). *Hikâyeciliğimizin 100. Yılında 100 Örnek*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Tosun, N. (2020). *Edebiyat Atlası*, İstanbul: dedalus.

Etkinlik No.: 75

Karay, R. H. (1970). *Memleket Hikâyeleri.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Etkinlik No.: 76

Ömer Seyfettin. (2014). *Hikâyeler 2.* İstanbul: Dergâh Yayınları.

Etkinlik No.: 77

Samipaşazâde Sezai. (2016). *Küçük Şeyler.* (Haz. O. Sevim). İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Etkinlik No.: 78

Baran, M. (2019). *50 Muhteşem Kısa Hikâye*. İstanbul: Tefrika Yayınları.

Etkinlik No.: 79

Karaosmanoğlu, Y. K. (1999). *Eserlerinden Seçmeler*. İstanbul: Akpınar Yayınları.

Etkinlik No.: 80

Duruel, N. (2017). *80 Yazardan 80 Öykü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Karaalioğlu S. K. (1982). *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi 3. Cilt*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Etkinlik No.: 81

Ömer Seyfettin. (2011). *Bütün Hikâyeleri.* İstanbul: YKY Yayınları.

Etkinlik No.: 82

Karay, R. H. (2009). *Gurbet Hikâyeleri Yer Altından Notlar*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Etkinlik No.: 83

Ahmet Mithat Efendi. (1986). (Haz. Şevket Rado). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 84

Güzel Yazılar Hikâyeler 1. (2000). (Haz. İ. Parlatır ve diğerleri). Ankara: TDK Yayınları.

Etkinlik No.: 85

Karay, R. H.(1970). *Memleket Hikâyeleri.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Etkinlik No.: 86

Büyük Türk Klasikleri Cilt:11. (1992). İstanbul: Ötüken-Söğüt Yayınları.

Etkinlik No.: 87

Gölpınarlı, A. (2008). *Yunus Emre ve Tasavvuf.* İstanbul: İnkılâp Yayınları.

Etkinlik No.: 88

Sever, M. (2013). *Türk Halk Şiiri.* Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.

Etkinlik No.: 89

Onan, N. H. (1991). *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi.* İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 90

İnce, Ö. (2019). Atebetü'l-Hakayık'da Yer Alan Bilgi ve Konuşma Âdâbı Üzerine Bir Değerlendirme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 32 (12), 256.

Etkinlik No.: 91

Sever, M. (2013). *Türk Halk Şiiri.* Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 92

Onan, N. H. (1991). *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi.* İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 93

Artun, E. (2004). *Türk Halk Edebiyatına Giriş.* İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Etkinlik No.: 94

Memet Fuat (2007). *Yunus Emre.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 95

Artun, E. (2004). *Türk Halk Edebiyatına Giriş.* İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Etkinlik No.: 96

Köprülü, M. F. (2004). *Saz Şairleri.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Etkinlik No.: 97

Mazıoğlu, H. (1988). *Nedîm*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 98

Artun, E. (2004). *Türk Halk Edebiyatına Giriş.* İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Etkinlik No.: 99

Köprülü, M. F. (2004). *Saz Şairleri.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Etkinlik No.: 100

Onan, N. H. (1991). *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi.* İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 101

Memet Fuat (2007). *Yunus Emre.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 102

Artun, E. (2004). *Türk Halk Edebiyatına Giriş.* İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Etkinlik No.: 103

Artun, E. (2004). *Türk Halk Edebiyatına Giriş.* İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Etkinlik No.: 104

Özsoy, B. S. (2005). *Başlangıcından Günümüze Örnekleriyle Türk Şiiri.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Etkinlik No.: 105

Memet Fuat (2007). *Yunus Emre.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 106

Onan, N. H. (1991). *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi.* İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Hakverdioğlu, M. (2016). Sevgili Neden Servi Boyludur?. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* (7), 218.

Etkinlik No.: 107

Köprülü, M. F. (2004). *Saz Şairleri.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Köse, S. (2019). Türk Kültüründe Baykuş. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1 (3), 288-301.

Etkinlik No.: 108

Elçin, Ş. (1981). *Halk Edebiyatına Giriş.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 109

Köprülü, M. F. (2004). *Saz Şairleri.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Etkinlik No.: 110

Köprülü, M. F. (2004). *Saz Şairleri.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Onan, N. H. (1991). *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi.* İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 111

Türk Şiiri Özel Sayısı III (1989), (445-450), 144.

Etkinlik No.: 112

Karahan, A. (1987). *Nâbî*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 113

Memet Fuat (2002). *Karacaoğlan*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 114

Nef'î. (1993). *Nef'î Divanı.* (Haz. M. Akkuş) Ankara: Akçağ Yayınları.

Etkinlik No.: 115

Fuzûlî. (1958). *Türkçe Divan.* (Haz. K. Akyüz, S. Yüksel, S. Beken, & M. Cunbur) Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 118

Yunus Emre (2004). *Seçmeler*. (Haz. Y. E. Durmuş, Y. Kanar) İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd. Şti.

Etkinlik No.: 119

Onan, N. H. (1997). *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi.* İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 120

Ergun, S. N. (1948). *Karacaoğlan Hayatı ve Şiirleri.* İstanbul: İstanbul Maarif Kitaphanesi.

Etkinlik No.: 121

Arat, R. R. (1991). *Eski Türk Şiiri.* Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Yunus Emre. (1997). *Yûnus Emre Dîvânı II.* (Haz. M. Tatcı) İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 122

Arat, R. R. (1991). *Eski Türk Şiiri.* Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Nedim. (1997). *Nedîm Divanı.* (Haz. M. Macit) Ankara: Akçağ Yayınları.

Etkinlik No.: 123

Ekici, M. (2019). 13. Dede Korkut Destanı: Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi Boyunu Beyan Eder Hanım Hey! . Millî Folklor 122, 5-13.

Etkinlik No.: 124

Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi 1852/A numaralı dosya. Derleyen: Mustafa DURDU. Derleme Yeri: Çumra'nın Apa köyü.

ÜNİTE KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 125

https://aregem.ktb.gov.tr/TR-12780/destanlar.html (Erişim Tarihi: 05.12.2020).

Etkinlik No.: 126

https://elazig.ktb.gov.tr/TR-58522/efsaneler.html

Etkinlik No.: 127

Sakaoğlu, S. (1976). 101 Anadolu Efsanesi. İstanbul: Damla.

Etkinlik No.: 128

Sakaoğlu, S. (1976). 101 Anadolu Efsanesi, İstanbul, Damla.

Etkinlik No.: 129

Banarlı, N. S. (1976). Resimli Türk Edebiyatı Tarih. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Etkinlik No.: 130

Sakaoğlu, S. (1976). 101 Anadolu Efsanesi. İstanbul: Damla.

Etkinlik No.: 131

Aydoğan, Ö. (2019), Anadolu Dağ Efsaneleri (İnceleme – Metin), Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Etkinlik No.: 132

Banarlı, N.S.(1998), Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C.1, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, s.13-15.

Etkinlik No.: 133

Boratav, P. N. (1984). Köroğlu Destanı. İstanbul: Adam.

Etkinlik No.: 134

Manas Destanı. (1992). (Çev.: Abdulkadir İnan). Ankara: MEB.

Etkinlik No.: 135

Duymaz, A. (2001) . Kaz Dağı ve Sarıkız Efsaneleri Üzerine Bir Değerlendirme. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 5, 89-101.

Etkinlik No.: 136

Ogel, B. (1976). Türk Mitolojisi I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 451-453

Etkinlik No.: 137

https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mus/kulturatlasi/kizil-ziyaret-efsanesi (ET: 19.12.2020). (Muş İl ve Kültür Turizm Müdürlüğü Arşivi)

Etkinlik No.: 138

Sakaoğlu, S. (1976). 101 Anadolu Efsanesi. İstanbul: Damla.

Etkinlik No.: 139

Kabaklı, A. (1985) .Türk Edebiyatı Ansiklopedisi. İstanbul: Türk Edebiyat Vakfı.

Etkinlik No.: 140

Beygu, A. Şerif (1936), Erzurum Tarihi Anıtları ve Kitabeleri.

Etkinlik No.: 141

http://www.bitlis.gov.tr/tarih (Erişim Tarihi: 25.12.2020, 17.45)

Etkinlik No.: 142

Banarlı, N.S.(1998), Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C.1, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, s.28-29

Etkinlik No.: 143

Sakaoğlu, S. (1976). 101 Anadolu Efsanesi. İstanbul: Damla.

Etkinlik No.: 144

Kültür Ve Turizm Bakanlığı Ana Yayın No: 3433 Araştırma Ve Eğitim Genel Müdürlüğü Yayın No: 375 Halk Edebiyatı Dizin No: 71 Ankara 2014

Etkinlik No.:145

Sakaoğlu, S. (1976). 101 Anadolu Efsanesi. İstanbul: Damla.

Etkinlik No.: 146

Banarlı, N.S. (1971) Resimli Türk Edebiyatı Tarihi I. (s.15-16). İstanbul: MEB.

Etkinlik No.: 147

Sakaoğlu, S. (1976). 101 Anadolu Efsanesi. İstanbul: Damla, s. 60-63.

Etkinlik No.: 148

Hikmet, N. (2016). Şiirler 3-Kuvâyi Milliye, İstanbul: Yapı Kredi.

Etkinlik No.: 149

Güney, E. C. (1957). Bir Varmış Bir Yokmuş - Türk Masalları. İstanbul: Yeditepe.

Etkinlik No.: 150

Dağlarca, F. H. (2014), Bütün Şiirleri I, Ankara, Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 151

Demir, N., Erdem, M. D. (2007), Saltık Gazi Destanı, Ankara: Destan.

Etkinlik No.: 152

https://epochtimestr.com/index.php/lokman-hekim-efsanesi Erişim tarihi: 07/01/2021

Etkinlik No.: 153

Uslu, B. (2019) Manas'ın Dünyaya Gelişine Göstergebilimsel Bir Deneme, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi. Güz (31), 209-224.

Etkinlik No.: 154

https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/van/kulturatlasi/-akdamar-efsanesi (Erişim Tarihi: 12.01.2021)

Etkinlik No.: 155

Kaftancıoğlu, Ü. (1974). Köroğlu Kolları. İstanbul: Büyük Dağıtım.

Etkinlik No.: 156

https://elazig.ktb.gov.tr/TR-58522/efsaneler.html (Erişim Tarihi:10.01.2021).

Etkinlik No.: 157

Radloff, W. (1995). Manas Destanı. E. Gürsoy-Naskalı (Yay. haz.). Ankara: Türksoy, s. 17-20.

Etkinlik No.: 158

Sakaoğlu, S. (1976). 101 Anadolu Efsanesi. İstanbul: Damla.

Etkinlik No.: 159

Sakaoğlu, S. (1976). 101 Anadolu Efsanesi, İstanbul, Damla.

Etkinlik No.: 160

Dağlarca, F. H. (2014), Bütün Şiirleri I, Ankara, Yapı Kredi.

Etkinlik No.: 161

Demir, N. (2013), Türk Efsaneleri 1-2, Ankara: Edge Akademi

Etkinlik No.: 162

Banarlı, N.S.(1998), Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C.1, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, s. 24

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 163

Satıcıoğlu, H. (2020, Ağustos). İki Kule Bir Efsane: Burana ve İstanbul Kız Kuleleri. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi.

Etkinlik No.: 164

Sakaoğlu, S. (1976). 101 Anadolu Efsanesi. İstanbul: Damla.

Etkinlik No.: 165

Dağlarca, F. H. (2014). Bütün Şiirleri-I. İstanbul: YKY

Etkinlik No.: 166

Homeros (2008). İlyada Destanı, İstanbul: Can.

Etkinlik No.: 167

Sakaoğlu, S. (1976). 101 Anadolu Efsanesi. İstanbul: Damla.

Etkinlik No.: 168

Ersoy, M.A. (2008), Safahat, Konya: Tablet Yayınları.

Kutay, C. (1963), Necid Çöllerinde Mehmet Akif, İstanbul: Tarih.

Etkinlik No.: 169

Hikmet, N.(2016), Şiirler 3, Kuvâyi Milliye, İstanbul, Yapı Kredi.

Etkinlik No.: 170

Demir, N. (2013). Türk Efsaneleri. Ankara: Edge Akademi.

Etkinlik No.: 171

https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/aksaray/kulturatlasi/genc-osman (Erişim Tarihi: 21.01.2021)

Etkinlik No.: 172

Fatma Aliye (2020). *Refet.* (Günümüz Türkçesi: Senem Timuroğlu). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 173

Parlatır, İ. vb. (2000). *Güzel Yazılar, Romanlar. Ankara:* TDK Yayınları.

Etkinlik No.: 174

Karaosmanoğlu, Y. K. (1997). *Kiralık Konak.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Etkinlik No.: 175

Ahmet Mithat Efendi. (2005). *Dürdane Hanım.* İstanbul: Beyaz Balina Yayınları.

Korkmaz, R.(2016). *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı.* Ankara: Grafiker Yayınları.

Karaalioğlu, S. K. (1982). *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi 2. Cilt.* İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.

Etkinlik No.: 176

Kurdakul, Ş. (2002). "Hüseyin Rahmi Gürpınar, Şıpsevdi". Çağdaş Türk Edebiyatı 2, Meşrutiyet Dönemi 2, İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Etkinlik No.: 177

Recaizade Mahmut Ekrem (1896). *Araba Sevdası.* İstanbul: Boyut Matbaacılık.

Şen, Muharrem. (1990). Stendhal Kırmızı Siyah. *SÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Dergisi* 5. Sayı.

Etkinlik No.: 178

Uşaklıgil, H. Z. (1988). *Mai ve Siyah.* İstanbul: İnlılâp Kitabevi.

Büyük Türk Klasikleri 11. Cilt. (1992). İstanbul: Ötüken-Söğüt Yayınları.

Etkinlik No.: 179

Güntekin, R. N. (1999). *Eserlerinden Seçmeler.* İstanbul: Akpınar.

Etkinlik No.:180

Dickens, C. 2017. *Olivers Twist.* (çeviren: Nihal Yeğinobalı). İstanbul: Can Yayınları.

Etkinlik No.: 181

Karaosmanoğlu, Y. K. (1991). *Yaban.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Etkinlik No.: 182

Dostoyevski, F. Mihayloviç. (1996). *Budala (2. cilt). (Türkçesi: Nuriye Yiğitler)* Ankara: Yeryüzü Yayınevi.

Hayata Yön Veren Sözler. (2004). (Derl. A. Alıcı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. San. Ltd. Şti.

Etkinlik No.: 183

Şemsettin Sami. (1992). *Taaşuk-ı Tal'at ve Fitnat.* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 184

Melville, H. (2019). *Moby Dick* (çeviren: Deniz Keskin). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Etkinlik No.: 185

Nabizade Nâzım.(2020). *Karabibik*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yılmaz, Hasan.(2002). *Öğretmenim Lütfen Bu Kitabı Okur musun!..* Konya: Çizgi Kitabevi.

Etkinlik No.: 186

Gorki, Maksim. (1999). *Benim Üniversitelerim.* İstanbul: Yalçın Yayınları.

Etkinlik No.: 187

Samipaşazade Sezai. (2020). *Sergüzeşt.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Etkinlik No.: 188

Gonçarov, İ. (2009). *Oblomov.* (Çevirenler: S. Eyüboğlu-E. Güney). İstanbul:Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 189

Karay, R. H. (2002). *Bugünün Saraylısı.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Etkinlik No.: 190

Ahmet Mithat Efendi. (2020). *Dolaptan Temaşa.* (Günümüz Türkçesi: Ö. Aslan). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 191

Mehmet Rauf. (2019). *Genç Kız Kalbi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Hayata Yön Veren Sözler. (2004). (Derl. A. Alıcı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. San. Ltd. Şti.

Etkinlik No.: 192

Tolstoy, L. N. (2020). *Çocukluk.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 193

Gürpınar H. R. (2019). *Efsuncu Baba.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 194

Tolstoy. (1999). *Diriliş.* (Türkçesi: Ahmet Sıraç Fakirullahoğlu). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 195

Dostoyevski, F. M. (2020). *Öteki.* (Çev. Tansu Akgün). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 196

Ahmet Mithat. (1997). *Çengi. Ankara:* Kültür Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 197

Adıvar, H. E. (2013). *Kalp Ağrısı.* İstanbul: Can Yayınları.
Karaalioğlu, S.K. (1979). *Kompozisyon Sanatı.* İstanbul: İnkılap ve Aka Basımevi.

Etkinlik No.: 198

Mehmet Rauf. (1992). *Eylül.* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 199

Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Şık.* İstanbul: Atlas Kitabevi.
(Saraç, T. (1985). *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük.* İstanbul: Adam Yayınları.
Sosyal Bilimler Dergisi. cilt: 9. Sayı: 18. (18 Aralık 2019). Bugüne Paranın Tarihi ve Türkiye'de Kâğıt Para Kullanımı.
İstanbul Üniversitesi-İlahiyat Fakültesi Dergisi. Sayı:16. (2007).

Etkinlik No.: 200

Namık Kemal. (2007). *İntibah.* Ankara: Melay Yayınları.

Etkinlik No.: 201

Balzac, H. D. (2020) *Goriot Baba.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 202

Uşaklıgil, H. Z. (1992). *Halit Ziya Uşaklıgil Yaşamı Sanatı Yapıtlarından Seçmeler* (Derleyen: Muzaffer Uyguner). İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Etkinlik No.: 216

Güzel Yazılar Serisi-4 (2008). *Kısa Oyunlar.* Ankara: TDK Yayınları.

Etkinlik No.: 217

Güzel Yazılar Serisi-4 (2008). *Kısa Oyunlar.* Ankara: TDK Yayınları.

Etkinlik No.: 218

Güntekin, Reşat Nuri (1992). *Balıkesir Muhasebecisi Tanrı Dağı Ziyafeti.* İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 219

Kısakürek, N. F. (2015). *Tohum* (Bütün Eserleri 16). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Etkinlik No.: 220

Özakman, T. (2020). *Bütün Oyunları 3.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Etkinlik No.: 221

Oflazoğlu, A. T. (2010). *Fatih ve Kısa Oyunlar.* İstanbul: İz Yayıncılık.

Etkinlik No.: 222

Güzel Yazılar Serisi-4 (2008). *Kısa Oyunlar.* Ankara: TDK Yayınları.

Etkinlik No.: 223

Oflazoğlu, A. T. (1994). *III. Selim Kılıç ve Ney.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Etkinlik No.: 224

Güzel Yazılar Serisi-4 (2008). *Kısa Oyunlar.* Ankara: TDK Yayınları.

Etkinlik No.: 225

Ağaoğlu, A. (2019). *Toplu Oyunlar.* İstanbul: Everest Yayınları.

Etkinlik No.: 226

Özakman, T. (2020). *Bütün Oyunları 4.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Etkinlik No.:227

Oflazoğlu, A. T. (2010). *Yine Bir Gülnihal Dede Efendi.* İstanbul: İz Yayıncılık.

Etkinlik No.: 228

Cevdet Kudret (2003). *Örneklerle Edebiyat Bilgileri.* İstanbul: İnkılâp Yayınları.

Etkinlik No.: 229

Güzel Yazılar Serisi-4 (2008). *Kısa Oyunlar.* Ankara: TDK Yayınları.

Etkinlik No.: 230

Cevdet Kudret (2003). *Örneklerle Edebiyat Bilgileri-II.* İstanbul: İnkılâp Yayınları.

Etkinlik No.: 231

Ağaoğlu, A. (2019). *Toplu Oyunlar.* İstanbul: Everest Yayınları.

Etkinlik No.: 232

Kısakürek, N. F. (2015). *Tohum* (Bütün Eserleri 16). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Etkinlik No.: 233

Zimmermann, B. (2017). *Antik Yunan Komedyaları.* (Türkçesi Ayşe Selen) İstanbul: Mitos-Boyut.

Etkinlik No.: 234

Kısakürek N. (2008). *Reis Bey.* İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Etkinlik No.: 235

Işınsu E. (1975). *Adsız Kahramanlar-Yıldırım Kemal.* Ankara: Töre Yayınevi.

Etkinlik No.: 236

And, M. (1962). *Kavuklu Hamdi'den Üç Orta Oyunu.* Ankara: Forum Yayınları.

Etkinlik No.: 237

Sevilen, M. (1969). *Karagöz.* İstanbul: Devlet Kitapları.

Etkinlik No.: 238

Namık Kemal (2010). *Vatan Yahut Silistre.* İstanbul: Bs Yayın Basım Dağıtım Rek. Org. San. Tic. Ltd. Şti.

Etkinlik No.: 239

Moliere. (2000). *Cimri.* (S. Eyüboğlu, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 240

Namık Kemal (2010). *Vatan Yahut Silistre.* İstanbul: Bs Yayın Basım Dağıtım Rek. Org. San. Tic. Ltd. Şti.

Etkinlik No.: 241

Ran, N. H. (1993). *Ferhad ile Şirin.* İstanbul: Adam Yayınları.

Etkinlik No.: 242

Başkut, C. F. (2008). *Buzlar Çözülmeden.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Etkinlik No.: 243

Çehov. A. (1998). *Vişne Bahçesi.* İstanbul: Yenigün Basın Yayıncılık.

Etkinlik No.: 244

And, M. (1985). *Geleneksel Türk Tiyatrosu.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 245

Tecer, A. K. (1959). *Bir Pazar Günü.* İstanbul: Genç Oyuncular Yayınları.

Etkinlik No.: 246

And, M. (1985). *Geleneksel Türk Tiyatrosu.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Etkinlik No.: 247

Taner, H. (2020). *Keşanlı Ali Destanı.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 248

Zeybek, H. (1994). *Zilli Şıh.* İstanbul: İlgi.

Etkinlik No.: 249

Dökmen, Ü. (2004). *Komşu Köyün Delisi.* İstanbul: Galata Yayınları.

Etkinlik No.: 250

Adıvar, H. E.(2003) *Mor Salkımlı Ev,* İstanbul:

Özgür, Aksoy. Ö. A.(2008) Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, İstanbul: İnkılâp.

Türkçe Sözlük: https://sozluk.gov.tr/

YazımKılavuzu:http://tdk.gov.tr/tdk/kurumsal/yazim-kilavuzu/

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı: http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx

Etkinlik No.: 251

Ozansoy, H. F. (1968). *Eski İstanbul Ramazanları.* İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.

https://sozluk.gov.tr/ (ET: 15.12.2020)

Etkinlik No.: 252

Necatigil, B. (2008). *Ertuğrul Faciası (2. bs.).* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 253

Gündüz, A. (1930). *İnkılap Hikâyeleri, Gazi'nin Gizli Ordusu.* İstanbul: Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi.

Etkinlik No.: 254

Adıvar, H. E. (2019). *Türk'ün Ateşle İmtihanı.* İstanbul: Can.

Etkinlik No.: 255

Karaosmanoğlu, Y. K. (1969) *Gençlik ve Edebiyat Anıları.* İstanbul: İnkılâp.

Etkinlik No.: 256

Cemal Paşa. (2001). *Hatıralar.* (A. Kabacalı, Dü.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Sarıca, S., & Gündüz, M. (1999). *Güzel Konuşma Yazma Kompozisyon.* İstanbul: Fil Yayınevi.

Etkinlik No.: 257

Urgan, M. (2016). *Bir Dinozorun Anıları.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 258

Atıf YILMAZ, *Söylemek Güzeldir.* AFA Yayınları, İstanbul,1995

Etkinlik No.: 259

Haşim, A. (2018). *Frankfurt Seyahatnamesi.* İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No.: 260

Beyatlı, Y. K. (2017). *Edebiyata Dair.* İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.

Etkinlik No.: 261

Karay, R. H. (2009) *Üç Nesil Üç Hayat.* Ankara: Bilgi.

Etkinlik No.: 262

Arseven, C. E. (1993). Sanat ve Siyaset Hatıralarım. İstanbul: İletişim Yayınları.

Etkinlik No.: 263

Türk Dili Aylık Dil ve Edebiyat Dergisi, Sayı: 246 / Anı Özel Sayısı.

Etkinlik No.: 264

Afet İnan. (2007) *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler.* Türkiye İş Bankası Yayınları.

Etkinlik No.: 265

Özdemir, E. (1998). *Sözlü-Yazılı Anlatım Sanatı (Kompozisyon).* İstanbul: Remzi.
https://sozluk.gov.tr/

Etkinlik No.: 266

Tunç, A. (2001). *Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek.* İstanbul: YKY.

Etkinlik No.: 267

Rasim, A. (1979) *Muharrir, Şair, Edib* İstanbul: Kervan.
https://sozluk.gov.tr/

Etkinlik No.: 268

İzgören, A. Ş. (2007). *Uçan Halı Babam.* Ankara: İzgören Yayınları. Tenekeci, İ. (2015, 05 9). Sana Üsluptan Soruyorlar. Yeni Şafak.

Etkinlik No.: 269

Birsel, S. (2019). *Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu.* İstanbul: Sel Yayıncılık.

Etkinlik No.: 270

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, *Çanakkale Savaşları, Çanakkale Muharebeleri ve Mustafa Kemal*
http://canakkalesavaslari.comu.edu.tr/canakkale-muharebeleri-ve-mustafa-kemal.html

Etkinlik No.: 271

Adıvar, H. E. (2018). *Mor Salkımlı Ev.* İstanbul: Can.

Etkinlik No.: 272

Uşaklıgil, H. Z. (1941). *Saray ve Ötesi.* İstanbul: Şirket-i Mürettibiye Matbaası.
https://sozluk.gov.tr/

Etkinlik No.: 273

Varlık Dergisi. (Mayıs 2016). Hikmet Sami Türk. *Söylediklerinden Fazlasını Anlatan Bir Söz Ustası.* Varlık Dergisi, 1304

Etkinlik No.: 274

Yalçın, H. C. (1975) *Edebiyat Anıları.* İstanbul: Baha.

Etkinlik No.: 275

Tanpınar, A. H. (1970). *Yaşadığım Gibi.* (B. Emil, Haz.) İstanbul: Dergâh Yayınları.

Etkinlik No.: 276

Kabaağaçlı, C. Ş. (1983). *Mavi Sürgün.* Ankara: Bilgi.
https://sozluk.gov.tr/

Etkinlik No.: 277

Kemal, Y. (1973). *Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebî Hatıralarım.* İstanbul: Baha Matbaası.
Ataç, N. (1998). Günce 1. İstanbul: Can.

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 278

Gökçen S. (1982). *Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Böyle Geçti.* İstanbul: Türk Hava Kurumu Yayınları.

Etkinlik No.: 279

S, Zekeriya. (2001). *Hatırladıklarım.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Etkinlik No.: 280

Soyak, H. R. (1973), *Atatürk'ten Hatıralar, Cilt 1,* İstanbul: Yapı Kredi.

Etkinlik No.: 281

Karaosmanoğlu, Y. K. (1980). *Anamın Kitabı.* İstanbul: Birikim.

https://sozluk.gov.tr/

Etkinlik No.: 282

Ünaydın, R. E. (1981). *Atatürk'ü Özleyiş.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

https://sozluk.gov.tr/

Etkinlik No.: 283

O, Pamuk. (2003). *İstanbul-Hatıralar ve Şehir.* İstanbul: Yapı Kredi.

Etkinlik No.: 284

Anday, M. C. (1984). *Akan Zaman Duran Zaman-1.* İstanbul: Adam Yayıncılık.

Etkinlik No.: 285

Ozansoy, H. F. (2016). *Edebiyatçılar Geçiyor.* İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No.: 286

Ozansoy, H. F. (2015). *Edebiyatçılar Çevremde*. İstanbul: Dergâh.

Etkinlik No.: 287

Ulusu, M. K. (2018). *Atatürk'ün Yanı Başında.* İstanbul: İstek Yayınları.

Etkinlik No.: 288

Balcıoğlu, S. (2001). *Önce Çizdim Sonra Yazdım.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 290

http://www.meb.gov.tr/japonyadan-okul-tabanli-afet-egitimi-kitabina-birincilik-odulu/haber/22118/tr (Erişim Tarihi: 05.12.2020)

Etkinlik No.: 291

https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turk-sinemasinin-bilge-yonetmeni-ahmet-ulucay/2059541 (Erişim Tarihi: 06.12.2020).

Etkinlik No.: 292

https://www.saglik.gov.tr/TR,77185/onumuzde-milletce-teyakkuzda-olmamiz-gereken-gunler-var.html

Etkinlik No.: 293

https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkulere-konu-olan-komurhan-koprusu-yeni-yuzuyle-ulasima-yon-verecek/2084777 (Erişim Tarihi: 23/12/2020)

Etkinlik No.: 294

https://www.aa.com.tr/tr/sanal-dunyanin-gercek-tehditleri/sanal-tehditlere-karsi-devriyedeler/1427968 (Erişim Tarihi: 27.12.2020, 21.05)

Etkinlik No.: 295

https://www.tff.org/default.aspx?pageID=628&ftxtID=34294

Etkinlik No.: 296

https://www.aa.com.tr/tr/dunyadan-spor/dunya-basini-weboya-yapilan-irkci-soylemi-mansetlerine-tasidi/2070624 (ErişimTarihi: 09/12/2020)

Etkinlik No.: 297

https://www.ntv.com.tr/spor/sahika-ercumenden-yeni-dunyarekoru,8XO6l8ussUu9FqKo6F1LQ (Erişim Tarihi: 22.10.2016).

Etkinlik No.: 298

https://www.hurriyet.com.tr/dunya/almanyada-73-yasindaki-kadin-komsularina-58-milyon-tl-miras-birakti-41680578 (Erişim Tarihi: 05/12/2020)

Etkinlik No.: 299

https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/epilepsi-ve-kas-hastaliklarina-neden-olan-21-gen-kesfedildi-41675497

Etkinlik No.: 300

https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/ekran-bagimlisi-misiniz (Erişim Tarihi:16.12.2020).

Etkinlik No.: 301

https://www.trthaber.com/haber/saglik/televizyon-aile-ici-iletisimi-sabote-ediyor-304611.html (Erişim Tarihi: 19.03.2017)

Etkinlik No.: 302

https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/ev-karantinasinda-asiri-kaygidan-uzak-durup-kendinizi-yeniden-kesfedin-/1783681 (Erişim Tarihi: 19.12.2020).

Etkinlik No.: 303

https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/harputta-unesco-dunya-miras-listesi-sevinci/1167004 (Erişim Tarihi: 22.12.2020)

Etkinlik No.: 304

https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/tarihi-zeka-ve-strateji-oyunu-mangala-unesco-listesinde/2082878 (Erişim Tarihi: 21/12/2020)

Etkinlik No.: 305

https://www.arkitera.com/haber/neolitik-devrimin-yeri-gobeklitepe/ (Erişim Tarihi: 29.12.2020, 13.15)

Etkinlik No.: 306

www.ntv.com.tr/sanat/kybele-heykelinin-60yıl-önce-israil'enasıl (Erişim Tarihi: 19/12/2020)

Etkinlik No.: 307

https://elazig.ktb.gov.tr/TR-107428/22uluslararasi-hazar-siir-aksamlari-25-28-tarihlerinde-.html

Etkinlik No.: 308

https://www.trthaber.com/foto-galeri/izmirli-lise-ogrencileri-uluslararasi-bilim-fuarinda-turkiyeyi-temsil-edecek/31315/sayfa-1.html (Erişim tarihi: 16/12/2020)

Etkinlik No.: 309

https://www.trthaber.com/haber/gundem/izmirde-66-buyuklugunde-deprem 527187.html (Erişim Tarihi: 30 Ekim 2020).

Etkinlik No.: 310

https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/turkiyede-son-24-saatte-20-bin-316-kisinin-kovid-19-testi-pozitif-cikti-246-kisi-hayatini-kaybetti/2083256 (Erişim Tarihi: 20/12/2020)

Etkinlik No.: 311

www.trthaber.com/haber/bilim-teknoloji/yolculugun-seyri-degisiyor-gelecegin-otomobil-teknolojileri-519766.html (Erişim Tarihi: 24.12.2020).

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 312

/https://www.meb.gov.tr/meslekiegitimde1000okulprojesiileekonomiye157milyonliralikkatkisaglandi/haber/22227/tr (Erişim Tarihi: 24.12.2020)

Etkinlik No.: 313

https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/kirsehirden-dunyaya-yayilan-medeniyet-hareketi- ahilik/1971831 (Erişim Tarihi: 02. 01.2021).

Etkinlik No.: 314

https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/bozkirda-bir-anadolu-masali-gonul-dagi/2078441

Etkinlik No.: 315

https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/siirin-sonbahari-kasim-ayi-530899.html (Erişim Tarihi: 02.01.2021, 14.20)

Etkinlik No.: 316

https://www.trthaber.com/haber/yasam/zerzevan-kalesindeki-bin-800-yillik-sistem-ihtisamini-koruyor-4833html (Erişim Tarihi: 27/12/2020)

Etkinlik No.: 317

https://www.trthaber.com/trtden-haberler/su-savaslari-turk-milletinin-vefasini-madagaskarda-gosteriyor-59.html

Etkinlik No.: 318

https://www.aa.com.tr/tr/dunya/biontech-kurucu-ortagi-ugur-sahin-turkiye-icin-mart-sonuna-kadar-4-5-milyon-asi-dozu-planladik/2089617 (Erişim Tarihi: 26.12.2020)

Etkinlik No.: 319

https://www.milliyet.com.tr/gundem/engel-tanimayanlar-6369996 (Erişim Tarihi: 03.12.2020).

Etkinlik No.: 320

https://www.trthaber.com/foto-galeri/siirtte-sanat-eseri-titizligin-de-bal-ormani-olusturuldu/31527/sayfa-4.html (Erişim Tarihi: 23/12/2020)

Etkinlik No.: 321

https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/z-kusagina-kitabi-kagit-ve-murekkep-kokusuyla-sevdiren-kitapevi/2094601 (Erişim Tarihi: 06.01.2021).

Etkinlik No.: 322

http://cevrem.meb.k12.tr/icerikler/ogrencilerin-dil-becerilerini-gelistirecek-eglenceli-bir-kitap-topac_10412528.html

Etkinlik No.: 323

https://www.trthaber.com/haber/dunya/yalniz-insanlar-hayal-gucunu-kullanmakta-daha-basarili-538872.html (Erişim Tarihi: 30/12/2020)

Etkinlik No.: 324

https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/kudus-sairi-mehmet-akif-inan-unutulmadi/2099868 (Erişim Tarihi: 06.01.2021)

Etkinlik No.: 325

https://www.trthaber.com/haber/yasam/osmanli-doneminin-merhamet-simgesi-kus-evleri-496277.html (Erişim Tarihi: 09.01.2021).

Etkinlik No.: 326

https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/türkçeye sevdalı-bir-sair-ali-sir-nevai-54347.html (Erişim Tarihi: 03/01/2021)

Etkinlik No.: 327

www.milliyet.com.tr/kultur-sanat/siir-hatlari-vapuru-kalkiyor-6147095

Etkinlik No.: 328

https://www.ntv.com.tr/dunya/avustralyada-bir-askerin-200-yil-once-tuttugu-gunlukte-6-aborjinin-katledildigi-iddia-edildi,aPSLhE7G-0mO3wl5S-mp1w (Erişim Tarihi: 29/12/2020)

Etkinlik No.: 329

https://www.aa.com.tr/tr/yasam/salgin-doneminde-cocuklar-matematigi-cevrim-ici-etkinliklerle-ogreniyor/2110865 (Erişim Tarihi: 15.01.2021)

Etkinlik No.: 330

https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/deklansoruyle-zamani-durduran-foto-muhabiri-ara-guler/1616744 (Erişim Tarihi: 05/01/2021)

Etkinlik No.: 331

https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/calisma-arkadaslari-vefatinin-8-yilinda-birandi-anlatti-24-saat-haberle-yasardi/2112171 (Erişim Tarihi: 20.01.2021, 18.30)

Etkinlik No.: 332

https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/devlet-tiyatrolarinin-eserleri-dijital-ortamda-yayinlanacak-544084.html (Erişim Tarihi: 05.01.2021).

Etkinlik No.: 333

https://www.aa.com.tr/tr/yasam/engelli-genc-kisitlama-gunlerinde-sokaklari-dolasarak-can-dostlarini-besliyor/2096884 (Erişim Tarihi: 03/01/2021)

Etkinlik No.: 334

Temelkuran, T., Aktaş, N. (1986). E*vliya Çelebi Tam Metin Seyahatnâme.* (Cilt 3). İstanbul: Üçdal Neşriyat.

Etkinlik No.: 335

Sevük, İ. H. (1987). *Tuna'dan Batıya*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Türkçe Sözlük: https://sozluk.gov.tr/

Etkinlik No.: 336

Ahmet Haşim (2011). *Frankfurt Seyahatnamesi*. Ankara: Kurgan Edebiyat.

Etkinlik No.: 337

Ahmet Haşim (2019). *Frankfurt Seyahatnamesi*. İstanbul: YKY.

Türkçe Sözlük: https://sozluk.gov.tr/

Etkinlik No.: 338

Erhat, A. (1969). *Mavi Anadolu*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Tanpınar, A. H. (2016). *Beş Şehir*. İstanbul: Dergah Yayınları.

Etkinlik No.: 339

Tekşan, K., Akkaya, S. E. ve Çinpolat, E. (2019). Gülten Dayıoğlu'nun gezi kitapları üzerine bir değerlendirme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 368-383.

Dayıoğlu, G. (2017). *Efsaneler Ülkesi Çin'e Yolculuk*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Dayıoğlu, G. (2018). *Okyanuslar Ötesine Yolculuk*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 340

İlhan, A. (1957). *Abbas Yolcu*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Taner, H. (1979). *Düştüm Yollara Yollara*. İstanbul: Tekin Yayınevi.

Türkçe Sözlük: https://sozluk.gov.tr/

Etkinlik No.: 341

Birand, H. (2004). *Anadolu Manzaraları*. Ankara: Tübitak.

Türkçe Sözlük: https://sozluk.gov.tr/

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 342

Erhat, A. (2009). *Mavi Anadolu*. İstanbul: Can Yayınları.

Etkinlik No.: 343

Güntekin, R. N. (1993). *Anadolu Notları*. İstanbul: İnkılâp Yayınları.

Kavcar, C. (2009). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Türkçe Sözlük: https://sozluk.gov.tr/

Etkinlik No.: 344

Güntekin, Reşat Nuri. (1993). *Anadolu Notları*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Türkçe Sözlük: https://sozluk.gov.tr/

Etkinlik No.: 345

Başar, Ş. N. (2013). *Domaniç Dağlarının Yolcusu*. İstanbul: Timaş.

Türkçe Sözlük: https://sozluk.gov.tr/

Etkinlik No.: 346

Akbal, O. (1976). *Hiroşima'lar Olmasın*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Etkinlik No.: 347

Çetiner, Y. (1966). *Şu Bizim Rumeli.* Ankara: Başnur Matbaası.

Etkinlik No.: 348

Kaynakça: Sevük, İ. H. (1987). *Tuna'dan Batıya*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Etkinlik No.: 349

Erhat, A. (1969). *Mavi Anadolu.* Ankara: Bilgi.

Etkinlik No.: 350

Anday, Melih Cevdet. (1982). *Paris Yazıları*. İstanbul: Adam Yayınları.

Etkinlik No.: 351

Boro, S. (2003). *Pupa Yelken-Kısmet'in Dünya Seyahati.* İstanbul: Denizler Kitabevi.

Çetin, N. (2003). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Öncü Basımevi.

Etkinlik No.: 352

Ortaylı, İ. (2007). *Eski Dünya Seyahatnamesi.* Ankara: Aşina Kitaplar.

1. Metin: https://www.sumela.gov.tr/trabzon-tarihcesi/cografi-durum (ET: 31.12.2020).

2. Metin: https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turizmin-gozdesi-sumela-ziyaretcilerini-bekliyor/1496747 (ET: 31.12.2020).

3. Metin: https://trabzon.ktb.gov.tr/TR-57780/tarihce.html (ET: 31.12.2020).

Etkinlik No.: 353

Temelkuran, T. ve Aktaş, N. (2006). *Seyahatnâme Evliya Çelebi.* İstanbul: Yeni Şafak Yayınları.

Türkçe Sözlük: https://sozluk.gov.tr/

Etkinlik No.: 354

Erhat, Azra. (1973). *Mavi Yolculuk.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Etkinlik No.: 355

Urgan, Mîna. (1999). *Bir Dinozorun Gezileri.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 356

Birand, H. (2004). *Anadolu Manzaraları.* Ankara: Tübitak.

Etkinlik No.: 357

Anday, M. C. (1965). *Sovyet Rusya, Azerbaycan, Özbekistan, Bulgaristan, Macaristan*. İstanbul: Gerçek.

Türkçe Sözlük: https://sozluk.gov.tr/

Etkinlik No.: 358

Urgan, M. (2013). *Bir Dinozorun Gezileri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Etkinlik No.: 359

Duran, F. S. (1938). *Akdenizde Bir Yaz Gezintisi*. İstanbul: Kanaat Kitabevi.

Türkçe Sözlük: https://sozluk.gov.tr/

Etkinlik No.: 360

Çetiner, Yılmaz. (1966). *Şu Bizim Rumeli*. Ankara: Başnur Matbaası.

Etkinlik No.: 361

Anday, M.C. (1965). *Sovyet Rusya, Azerbaycan, Özbekistan, Bulgaristan, Macaristan*. İstanbul: Gerçek Yayınları.

Etkinlik No.: 362

Ortaylı, İ. (2007). *Eski Dünya Seyahatnamesi*. Ankara: Aşina Kitaplar.

Etkinlik No.: 363

Füruzan. (2011). *Balkan Yolcusu*. İstanbul: YKY.

https://kitap.ykykultur.com.tr/kitaplar/balkan-yolcusu

Etkinlik No.: 364

Nadi, N. (1978). *İki Sovyet Rusya, İki Polonya*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Etkinlik No.: 365

Ortaylı, İ. (2007). *Eski Dünya Seyahatnamesi*. Ankara: Aşina Kitaplar.

Etkinlik No.: 366

Anday, M. C. (1965). *Sovyet Rusya, Azerbaycan, Özbekistan, Bulgaristan, Macaristan*. İstanbul: Gerçek Yayınevi

Etkinlik No.: 367

Genç, M. (2016). *Rotasız Seyyah Yol Hikâyeleri*. İstanbul: Ephesus Yayınları.

GÖRSEL KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 15

Görseller Selman Şen tarafından hazırlanmıştır.

Banarlı, N. S. (1983). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi.* İstanbul: Millî Eğitim.

Etkinlik No.: 16

https://tr.123rf.com/stok-foto%C4%9Fraf/127982108.html?sti=mg-31zz59fuvkwzpy4y|&mediapopup=127982108 ET: 15.01.2021

Etkinlik No: 145

https://www.bik.gov.tr/munzur-gozeleri-turistlerin-gozdesi-oldu/

Etkinlik No.: 253

Görsel 1: 123rf, ID: 38671383

Görsel 2: 123rf, ID: 43247068

Görsel 3: 123rf, ID: 50536835

Görsel 4: 123rf, ID: 107733797

Görsel 5: 123rf, ID: 60734716

Görsel 6: 123rf, ID: 37887421

Etkinlik No.: 265

Görsel 1: 123rf, ID: 92970447

Etkinlik No.: 266

Görsel 1: https://www.aa.com.tr/tr/kultur sanat/turk romanina dil ve uslup kazandiran yazar halid ziya usakligil/1780221

Görsel 2: https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/18136

Görsel 3: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/izmir/gezilecek-yer/bornova

Etkinlik No.: 267

Görsel 1: Fotoğraf, komisyon tarafından çekilmiştir.

Görsel 2: Fotoğraf, komisyon tarafından çekilmiştir.

Görsel 3: Fotoğraf, komisyon tarafından çekilmiştir.

Görsel 4: 123rf, ID: 38434146

Etkinlik No.: 271

Görsel 1: Adres: http://canakkalesavaslari.comu.edu.tr/galeriler/mustafa kemal ataturk Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Arşivi

Görsel 2: 123rf, ID: 138946624

Etkinlik No.: 278

Görsel 1: Tübitak Bilim Teknik Dergisi Kasım 2015

Etkinlik No: 293

https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkulere-konu-olan-komur-han-koprusu-yeni-yuzuyle-ulasima-yon-verecek/2084777

Etkinlik No: 294

https://www.aa.com.tr/tr/sanal-dunyanin-gercek-tehditleri/sanal-tehditlere-karsi-devriyedeler/1427968

Etkinlik No: 295

https://www.aa.com.tr/tr/futbol/senol-gunes-beraberlige-uzuluyoruz/1965018

Etkinlik No: 296

1.Görsel: Servet-i Fünun dergisi, 1896, 26.baskı ana sayfa görüntüsü

2.Görsel: İstiklal Harbi gazetesi,20.06.1919 ana sayfa görüntüsü

3.Görsel: https://www.aa.com.tr/tr/dunyadan-spor/futbol-dunyasindan-irkci-soyleme-tepki-yukseldi-webo-seninleyiz/2070313

Etkinlik No: 297

https://www.aa.com.tr/tr/antarktika-bilim-seferi/sahika-ercumenin-antarktika-gururu/1416644

Etkinlik No: 303

https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/harputta-unesco-dunya-miras-listesi-sevinci/1167004

Etkinlik No: 304

https://aregem.ktb.gov.tr/TR-278758/unesco39dan-bir-mujde-daha-mangala-da-dunya-mirasi.html

Etkinlik No: 308

1-2. Görseller: https://www.trthaber.com/foto-galeri/izmirli-lise-ogrencileri-uluslararasi-bilim-fuarinda-turkiyeyi-temsil-edecek/31315/sayfa-8.html

Etkinlik No: 309

1-2-3-4-5. Görseller: https://www.trthaber.com/haber/gundem/izmirde-66-buyuklugunde-deprem-527187.html

Etkinlik No: 310

1. Görsel: https://www.trthaber.com/haber/saglik/20-aralik-korona-virus-tablosu-aciklandi-bugunku-vaka-sayisi-539788.html

2. Görsel: https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/gayrimenkul-satisi-11-ayda-456-milyar-lirayla-rekor-kirdi/2082132

Etkinlik No: 311

Görsel 1: 123rf ID-120948401

Görsel 2: 123rf ID- 92795715

Görsel 3: 123rf ID- 76360722

Etkinlik No: 314

https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/gonul-daginin-12-bolum-fragmani-yayinlandi-545839.html

Etkinlik No: 317

Görsel 1: 123rf ID-34023850

Görsel 2: 123rf ID- 80259497

Görsel 3: https://www.trthaber.com/trtden-haberler/su-savaslari-turk-milletinin-vefasini-madagaskarda-gosteriyor-59.html

Etkinlik No: 318

https://www.aa.com.tr/tr/dunya/biontech-kurucu-ortagi-ugur-sahin-turkiye-icin-mart-sonuna-kadar-4-5-milyon-asi-dozu-planladik/2089617

Etkinlik No: 320

https://www.trthaber.com/foto-galeri/siirtte-sanat-eseri-titizligin-de-bal-ormani-olusturuldu/31527/sayfa-7.html

Etkinlik No: 322

http://www.meb.gov.tr/ogrencilerin-dil-becerilerini-gelistirecek-eglenceli-bir-kitap-topac/haber/22113/tr

Etkinlik No: 324

123rf ID-115695632

Etkinlik No: 328

123rf ID-25620620

Etkinlik No: 330

https://www.aa.com.tr/tr/yasam/salgin-doneminde-cocuklar-matematigi-cevrim-ici-etkinliklerle-ogreniyor/2110865

Etkinlik No:331

https://iletim.istanbul.edu.tr/index.php/2018/10/19/fotografa-son-suz-bir-ara/

GÖRSEL KAYNAKÇA

Etkinlik No: 332

https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/calisma-arkadaslari-vefatinin-8-yilinda-birandi-anlatti-24-saat-haberle-yasardi/2112171

Etkinlik No: 333

https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/devlet-tiyatrolarinin-eserleri-dijital-ortamda-yayinlanacak-544084.html

Etkinlik No: 334

https://www.aa.com.tr/tr/yasam/engelli-genc-kisitlama-gunlerinde-sokaklari-dolasarak-can-dostlarini-besliyor/2096884

Etkinlik No.: 339

1. Görsel: 123rf.com ID: 139769385
2. Görsel: 123rf.com ID: 44741332
3. Görsel: 123rf.com ID: 32863231
4. Görsel: 123rf.com ID: 50038069

Etkinlik No.: 348

1. Görsel: https://canakkale.tubitak.gov.tr/sites/default/files/styles/foto_raf_galerisi/public/backrounds-5_2.jpg?itok=TPQmUGT_&fid=296
2. Görsel: https://www.kulturportali.gov.tr/repoKulturPortali/large/SehirRehberi//GezilecekYer/20170505141558810_CumalikizikKoyu8_20160218115605442.jpg?format=jpg&quality=50

Etkinlik No.: 349

1. Görsel: https://www.kulturportali.gov.tr/contents/images/KONYA-MEVLANAMUZESIGULCANACAR1_20170427154936961.jpg
2. Görsel: https://www.kulturportali.gov.tr/repoKulturPortali/large/SehirRehberi//GezilecekYer/20171004111954149_02shutterstock_551220970.jpg?format=jpg&quality=50
3. Görsel: https://www.kulturportali.gov.tr/repoKulturPortali/large/27082014/74bf63a1-ce46-44d9-95b6-c857b599da09.jpg?format=jpg&quality=50

GENEL AĞ KAYNAKÇASI

sozluk.gov.tr